

Titulli i origjinalit:
تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان
“Tejsir El kerimir-rahman fi tefsir kelami El men-nan”

Përkthimi i tiullit të origjinalit:
“Lehtësimi i Bujarit të Gjithmëshirshëm
në komentimin e Fjalës së Bamirësit të madh”

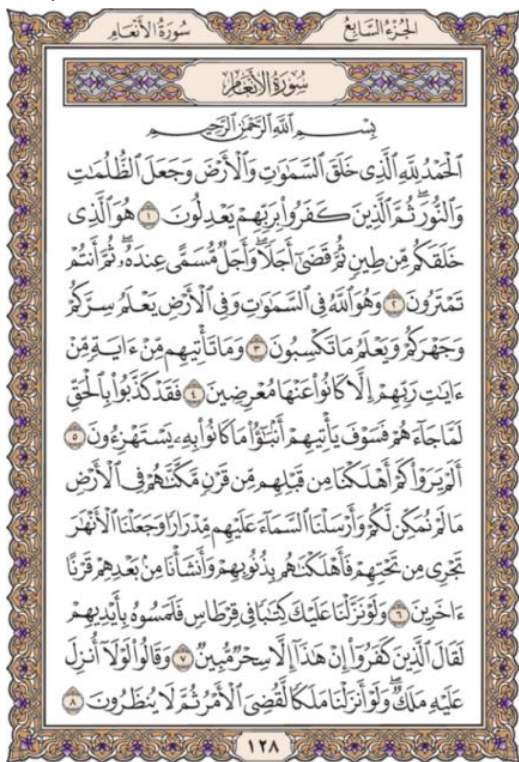
Autori:
Abdur-rahman ibn Nasir El si'dij

Përktheu nga arabishtja:
Uthman Agolli

Redaktoi:
Irir Haxhiaj

Korrektimi dhe arti grafik:
Silvana Halimi

Botoi:
“El huda”

Surja 6: El En'am (mekase) 165 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 2

1. Të gjitha lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, që krijoi qiejt dhe Tokën dhe bëri errësirat dhe dritën. Megjithatë, mohuesit sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre.

2. Është Ai që ju krijoi nga balta, pastaj caktoi një afat për ju dhe një afat tjetër (përfundimtar) që e di Ai. Por sërish ju dyshoni!

Shpjegimi i ajeteve

- Të gjitha lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, që krijoi qiejt dhe Tokën dhe bëri errësirat dhe dritën.” - Ky është lavdërim i Allahut të Lartësuar, me atributet madhështore të Tij, duke përmendur posaçërisht krijimin e qiejve dhe të Tokës, të cilat janë treguese të pushtetit, diturisë dhe mëshirës së Tij të gjerë. Ato dëshmojnë për urtësinë gjithëpërfshirëse dhe për njëshmërinë e Tij në fuqinë dhe zotësinë për të krijuar, si edhe për t’u kujdesur mbi

çështjet e krijesave. Allahu e lavdëron Vetën edhe për krijimin e dritës dhe të errësirave. Është Ai që ka vendosur errësirat dhe dritën. Këtu është fjala si për errësirën dhe dritën fizike, për shembull nata dhe dita, ashtu edhe për ato konceptuale, si errësirat e injorancës, dyshimeve, idhujtarisë, poshtërsive, mosbindjes, pakujdesisë etj., dhe drita e imanit, e diturisë së vërtetë dhe e bindjes ndaj Allahut të Madhëruar. Kjo tregon se Allahu është i vetmi që meriton adhurimin, i vetmi që meriton përkushtimin e singjertë.

- **Megjithatë, mohuesit sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre.** - Ata konsiderojnë zota të tjerë si të barabartë me Allahun, duke iu përkushtuar atyre me adhurime. Ata adhurojnë krijesat njëlloj si Allahun, edhe pse krijesat nuk mund të krahasohen kurrë me Allahun e Madhërishëm, i Cili është absolut në çdo drejtim. Të krijuarit janë të varfër, të dobët, të mangët dhe nevojtarë në çdo aspekt.

- **“Është Ai që ju krijoi nga balta, pastaj caktoi një afat për ju...”** - Balta ishte lënda nga e cila Allahu i Madhëruar krijoi njeriun e parë, Ademin (a.s.). Pastaj Ai vendosi një afat për vazhdimësinë e jetës së njerëzve në këtë botë, kur ata duhet të shfrytëzojnë e të shijojnë të mirat që Ai u dhuron. Gjithashtu, ata ndërkohë do të provohen për zbatimin e porosive që Allahu ka sjellë përmes profetëve. Ai e krijoi jetën dhe vdekjen pikërisht për t’i sprovuar robërit e Tij, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Është Ai që krijoi vdekjen dhe jetën, për t’ju provuar se cili prej jush është më vepërmirë. Ai është Ngadhënjimtari, Gjynahfalësi.” [Mulk 2]. Allahu u jep robve mundësi të jetojnë, aq sa çdokush të ketë mundësinë për të reflektuar dhe për të nxjerrë mësim.

- **“...dhe një afat tjetër (përfundimtar) që e di Ai.”** - Ky afat është Dita e Gjykimit, atëherë kur të ringjallen të gjithë dhe të grumbullohen tek Allahu i Madhëruar, që të japin llogari dhe shpërblehen me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, secili sipas asaj që ka punuar.

- **“Por sërish ju dyshoni!”** - Me gjithë këto sqarime të plota, ju përsëri keni dyshime për premtimin e Allahut, për kërcënimet e Tij dhe për Ditën e Gjykimit. Po ta vërejmë me kujdes, shohim se Allahu i Madhëruar fjalën “errësira” e ka sjellë në numrin shumë, sepse errësitat janë të shumta dhe të llojllojshme. Ndërsa fjala “dritë” është në numrin njëjës, sepse drita që ndriçon rrugën për tek Allahu i Madhëruar është një e vetme. Ajo është dituria mbi të vërtetën dhe puna sipas saj, siç thotë i Madhëruari: “Kjo është rruga Ime e drejtë. Prandaj përmbajuni asaj e mos ndiqni rrugë të tjera, të cilat ju largojnë nga rruga e Tij. Këto janë porositë e Tij për ju, në mënyrë që ju të jeni të devotshëm.” [En'am 153].

Ajeti 3

3. Ai është Allahu (i vetmi i adhuruar) në qiej dhe në Tokë. Ai i di të gjitha fshehtësitë tuaja dhe ato që i shfaqni haptazi; Ai di gjithçka që ju veproni.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ai është Allahu (i vetmi i adhuruar) në qiej dhe në Tokë.”** - Vetëm Allahu është i Adhuruari, i Madhëruari në qiej dhe në Tokë. Banorët e qiejve dhe të Tokës duhet të jenë adhures të Zotit të tyre, sepse ata janë të nënshtuar dhe të përulur para madhësisë së Tij, të pafuqishëm dhe të dobët para krenarisë dhe madhërisë së Tij. Qiejt janë të mbushur me melekët e Tij. Vetëm Atë e madhërojnë melekët e afërt, profetët e dërguar, të sinqertët, dëshmorët dhe punëmirët.

- **“Ai i di të gjitha fshehtësitë tuaja dhe ato që i shfaqni haptazi; Ai di gjithçka që ju veproni.”** - Allahu di çfarë mbani fshehur dhe çfarë shfaqni. Ai di gjithçka që ju veproni dhe përgatisni për veten tuaj. Kini kujdes nga poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Tij dhe përpikuni maksimalisht për vepra të mira, që ju afrojnë tek Allahu dhe ju fusin në mëshirën e Tij! Kujdes dhe shumë kujdes nga punët që ju largojnë prej Tij dhe ju përjashtojnë nga mëshira e Tij!

Ajetet 4 - 6

4. Sa herë që u vjen ndonjë nga shenjat e Zotit të tyre, ata i kthejnë shpinën.

5. Ata e mohojnë të vërtetën kur u vjen, por shpejt do ta shohin atë që e përqeshnin.

6. A nuk shohin ata se sa breza para tyre i shkatërruam, atyre që Ne u mundësuam në Tokë çfarë nuk ju kemi mundësuar juve? Ne u lëshonim atyre shi të bollshëm nga qielli dhe patëm bërë që ndër ta të rridhnin lumenj, por për shkak të gjynaheve të tyre, i shkatërruam dhe sollëm popuj të tjerë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon për idhujtarët, për mohimin dhe armiqësinë e tyre të ashpër ndaj së vërtetës. Ata i kthejnë shpinën të vërtetës me këmbëngulje dhe kokëfortësi. Atyre nuk u bëjnë dobi këshillat dhe shenjat e Allahut, madje kurrë nuk kanë për t'i besuar ato, derisa të shohin dhe përjetojnë ndëshkimin e të Drejtit. I Madhëruari thotë:

- **“Sa herë që u vjen ndonjë nga shenjat e Zotit të tyre, ata i kthejnë shpinën.”** - Sa herë që atyre u vijnë shenja të qarta nga Zoti, që tregojnë për saktësinë dhe vërtetësinë e Shpalljes së Zotit, madje të bëjnë që të nënshtrohesh dhe të punosh sipas tyre, ata nuk i kushtojnë rëndësi, madje as denjojnë që ta dëgjojnë ftesën. Zemrat e tyre të shpërqendruara nga kjo ftesë janë përqendruar tërësisht diku tjetër. Kështu i kthejnë ata shpinën ftesës së Zotit dhe kështu i trajtojnë shenjat e Tij.

- **“Ata e mohojnë të vërtetën kur u vjen,...”** - Përgjegjësia ndaj të vërtetës është që, së pari, të pasohet, së dyti, të falënderohet Allahu i Lartësuar për lehtësimin e arritjes së saj tek ti dhe, së treti, ajo të zbatohet e të përhapet. Por ata, në vend të kësaj, veprojnë të kundërtën, prandaj meritojnë ndëshkimin e të Drejtit, që thotë:

- **“...por shpejt do ta shohin atë që e përqeshnin.”** - Atë që e tallnin dhe e konsideronin si gënjeshtër, do ta shohin qartë dhe do të binden që është e vërtetë.

Atë ditë do të dalë në shesh gënjeshtria dhe mosbesimi i padrejtë i jobesimtarëve. Ata tallen me ringjalljen, me Xhenetin dhe me Zjarrin, por kur të vijë Dita e Gjykimit, mohuesve do t'u thuhet: "Ky është zjarri, që ju e mohoni. Mos është kjo ndonjë magji, apo ju nuk shihni?! Digjuni në të! E duroni apo nuk e duroni, njësoj është për ju! Ky është i vetmi "shpërblim" për atë që e merituat me veprat tuaja!" [Tur 14 - 16]. Gjithashtu, i Lartësuar thotë: "Ata u betuan në Allahun, me betimin e tyre më të fortë se Allahu nuk ka për ta ringjallur atë që vdes. Përkundrazi, (*Ringjallja*) është premtimi i Tij i prerë, por shumica e njerëzve nuk e dinë. Ai do t'i ringjallë ata për t'ua bërë të qartë të vërtetën e asaj, për të cilën ranë në kundërshti dhe për t'a ditur mirë jobesimtarët se ishin gënjeshtarë." [Nahl 38, 39]. Më pas, Allahu i Madhëruar i porositi që të marrin mësim nga ngjarjet e popujve të shkuar, duke thënë:

- **"A nuk shohin ata se sa breza para tyre i shkatërruam, atyre që Ne u mundësuar në Tokë çfarë nuk ju kemi mundësuar juve?"** - Janë të shumtë popujt që Allahu i Madhëruar ka shkatërruar në të shkuarën. Ai u dha afat dhe u mundësoi plot mirësi e begati, si fëmijë, pasuri, luks, pushtet e famë të madhe. Allahu i Madhëruar thotë:

- **"Ne u lëshonim atyre shi të bollshëm nga qielli dhe patëm bërë që ndër ta të rridhnin lumenj,..."** - Njëpërmjet këtij shiu të bollshëm Allahu i Madhëruar u mundësoi atyre popujve të shkuar të kultivonin larmi bimësh e frytesh, të kënaqeshin dhe të shijonin çfarë të dëshironin. Por ata nuk e falënderuan Allahun për begatitë e dhuruara dhe as nuk u treguan mirënjohës njëpërmjet adhurimit që Ai kërkoi prej tyre. Përkundrazi, ata u harruan në shfrenim dhe në përmbushjen e dëshirave të tyre. Ata shijuan gjithë ato mirësi dhe nuk e adhuruan Allahun. Edhe kur profetët e Allahut iu përcollën argumente të qarta dhe të sigurta, ata nuk pranuan t'i besonin, por padrejtësisht i hodhën poshtë duke i konsideruar si të pavërteta. Atëherë, Allahu

i Madhëruar i ndëshkoi për shkak të këtyre gjynaheve dhe pas tyre solli popujt të tjerë:

- **"...por për shkak të gjynaheve të tyre, i shkatërruam dhe sollëm popujt të tjerë."** - Ky është rregulli i Allahut me popujt e shkuar dhe me ata të mëvonshmit, prandaj merrni mësim prej atyre, që e mësuat si përfunduan!

Ajetet 7 - 9

7. Edhe sikur të të zbrisnim një libër të shkruar në letër, e ata ta preknin atë me duart e tyre, mohuesit sërish do të thoshin: "Kjo nuk është gjë tjetër, por veçse një magji e qartë".

8. Ata thonë: "Përse të mos zbresë së bashku me atë një melek?" Nëse Ne do të zbrisnim një melek, çështja do të merrte fund dhe atyre nuk do t'u jepej afat.

9. Sikur atë ta bënim melek, përsëri do ta sillnim te ju në formë njeriu, e kështu do t'ua ngatërronim atyre atë, që ata ia ngatërruan vetes së vet.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar e njofton Profetin e Tij për armiqësinë e ashpër të qafirëve ndaj së vërtetës. Shkaku i mosbesimit të tyre nuk është ndonjë mangësi në Shpalljen e Zotit dhe as padituria e tyre rreth saj. Jo, kjo nuk është e vërtetë. Shkaku i vërtetë i mosbesimit dhe i armiqësisë së tyre ndaj të vërtetës është padrejtësia që kanë në zemër dhe shfrenimi në gjynahe. Kështu, thotë i Madhëruari:

- **"Edhe sikur të të zbrisnim një libër të shkruar në letër, e ata ta preknin atë me duart e tyre, mohuesit sërish do të thoshin: "Kjo nuk është gjë tjetër, por veçse një magji e qartë".** - Edhe sikur t'u vinte kjo mrekulli kaq haptas, ata që kanë zgjedhur mohimin do të thonë përsëri: "Kjo është veçse një magji e qartë." A mund të ketë shenjë më të madhe se kjo dhe a ka fjalë më të shëmtuar sesa t'i thuash të vërtetës magji?! Kjo është arrogancë e shfrenuar kundrejt të vërtetës së pakundërshtueshme, të cilën askush që ka sadopak logjikë nuk mund ta refuzojë.

- **“Ata thonë: “Përse të mos zbresë së bashku me atë një melek?”** - Në formë polemike të padrejtë dhe për arrogancë, ata thonë: “Pse të mos vinte së bashku me Muhamedin ﷺ ndonjë melek, që ta ndihmonte dhe mbështeste atë në rrugën e tij?” Sipas tyre, Muhamedi ﷺ ishte thjesht një njeri, dhe Shpallja e Zotit duhet të përcillej vetëm prej melekëve. Por Allahu i Madhëruar, duke shprehur mëshirën dhe butësinë e Tij ndaj krijesave, na bën të ditur se është zgjedhja më e mirë dhe urtësi e Tij që profetë bëri njerëzit. Besimi tek ata duhet të jetë me dituri, me vetëdije e qartësi. Duke dërguar njerëz si profetë, dallohet ai që beson të fshehtën nëpërmjet ditorisë dhe shenjave të tjera, nga ai që nuk e beson të fshehtën për shkak të shpërfilljes së ditorisë dhe mospasimit të saj. Më pas, i Lartësuarit thotë:

- **“Nëse Ne do të zbrisnim një melek, çështja do të merrte fund dhe atyre nuk do t’u jepej afat.”** - Nëse do të dërgonim si profet një melek, imani i njerëzve nuk do të ngrihej mbi ditorinë dhe bindjen rreth argumenteve hyjnore. Ata nuk do të konsideroheshin si besimtarë të së fshehtës, por si njerëz që besojnë diçka të dukshme, gjë e cila nuk vlen. Kjo do të ndodhte nëse do të supozonim se ata do të besonin, ndonëse ata përsëri nuk do të besonin, por do të trillonin çdo lloj justifikimi. Atëherë, pas mosbesimit të tyre, çështja do të merrte fund. Ndëshkimi do t’u vinte menjëherë, pa patur më ndonjë afat. Ky ka qenë rregulli i Zotit me ata që kanë kërkuar shenja ose mrekulli të caktuara për të besuar, dhe pastaj nuk kanë besuar. Kësisoj, dërgimi i profetëve-njerëz ishte zgjedhja më e mirë dhe më e dobishme sesa ajo që ata kërkonin. Allahu i Madhëruar e dinte më mirë se çfarë ishte më e vlefshme për ta. Pa dyshim, zgjedhja e Tij për njerëzit është gjithmonë më e buta, më e mira, më e dobishmja dhe më e mëshirshme. Ai i afatizon mohuesit, që të reflektojnë dhe të kthehen nga rruga e gabuar në rrugën e drejtë të mëshirës dhe mirësisë, dhe kjo,

sigurisht që është më e mirë dhe më e dobishme për ta. Kërkesa e tyre për zbritjen e një meleku ishte më e keqe për ta, nëse do ta dinin. Por edhe nëse Zoti do t’ua zbriste ndonjë melek, ata nuk do të kishin aftësinë dhe mundësinë ta përballonin takimin me të. Ata kurrë nuk do të mund të përballeshin me një melek, me ato pak fuqi të tyre, të cilat përfundimisht do të faniteshin. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Sikur atë ta bënim melek, përsëri do ta sillnim te ju në formë njeriu,...”** - Sepse kjo është pikërisht ajo që parakupton urtësia e Allahut të Madhëruar.

- **“...e kështu do t’ua ngatërronim atyre atë, që ata ia ngatërruan vetes së vet.”** - Atyre do t’u ngatërrroheshin më keq gjërat dhe përsëri do të mbeteshin të paqartë, për shkak të kërkesave dhe kushteve të tyre. Ata kërkonin gjëra që do të sillnin paqartësi e nuk do ta ndriçonin të vërtetën. Ata e kushtëzonin padrejtësisht pranimin e të vërtetës me plotësimin e kërkesave të tyre. Kur atyre u paraqitej e vërteta, me themelet e saj dhe me fakte, ata e refuzuan. Ajo shërbeu si udhëzim për të tjerët, por jo për ata, dhe faji ishte i vetë atyre, sepse ishin ata që ia mbyllën vetes portat e udhëzimit dhe hapën portat e devijimit dhe të humbjes.

Ajetet 10 – 11

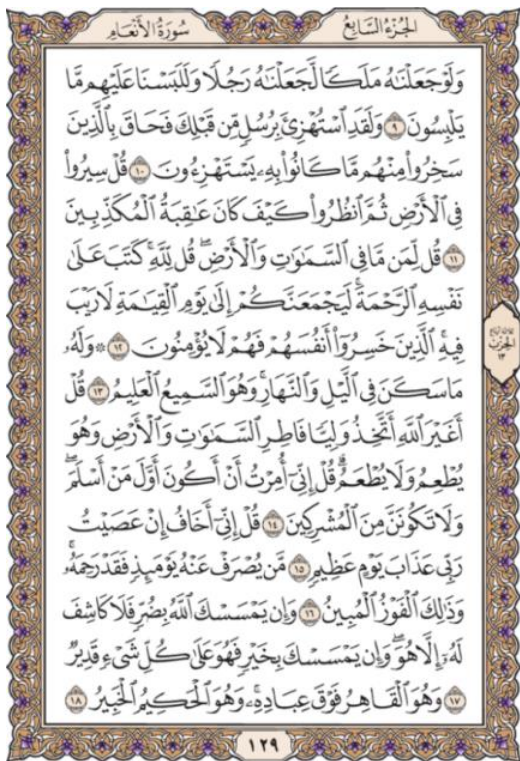
10. Janë përqeshur shumë të dërguar të tjerë para teje. Por mbi ata që përqeshën (profetët) u bë realitet ai (dënimi i Zotit) me të cilin talleshin.

11. Thuaju: “Ecni nëpër tokë e shihni se si qe përfundimi i atyre që mohuan të vërtetën!”

Shpjegimi i ajeteve

Për të qetësuar zemrën e profetit të Tij dhe për ta bërë atë më të durueshëm, duke kërcënuar armiqtë e tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Janë përqeshur shumë të dërguar të tjerë para teje...”** - Edhe profetët e tjerë, kur shkonin te popujt e tyre me argumente dhe me mrekulli, mohoheshin dhe konsideroheshin gënjeshtarë. Jo vetëm kaq, por talleshin me ta dhe me Shpalljen e Zotit.

Për shkak të mohimit të tyre, Allahu i Madhëruar i ndëshkoi dhe shkatërroi, duke zbritur mbi ta ndëshkimin më të rëndë dhe më poshtërues.

- **“Por mbi ata që përqeshën (profetët) u bë realitet ai (dënimi i Zotit) me të cilin tallëshin.”** - Kini kujdes ju që mohoni Profetin e fundit dhe Shpalljen e sjellë prej tij, se mos ju godasë edhe ju e njëjta gjë që goditi popujt e shkuar! Dhe të jeni të sigurt se kështu do të ndodhë, nëse vazhdoni me mohimin tuaj.

- **“Thuaju: “Ecnë nëpër tokë e shihni se si qe përfundimi i atyre që mohuan të vërtetën!”** - Nëse dyshoni rreth ndëshkimeve të zbritura nga Zoti mbi mohuesit dhe tallësit e profetëve, atëherë shëtisni nëpër tokë dhe shihni se si ka qenë fundi i mohuesve! Ju do të gjeni popujt të shkatërruar, të mbetur të harruar në rrënojat e tyre. Ata i shfarosi Allahu, Mbreti i Plotpushtetshëm, Nënshtruesi i gjithçkaje, dhe ato rrënoja mbetën për të qenë mësim për ata që dinë të nxjerrin mësim dhe dinë të shikojnë të vërtetën. Ky udhëtim për të

cilin urdhërohem duhet të bëhet me zemër dhe me trup, e me qëllimin që të nxirren përfitime dhe mësim. Ndërsa thjesht shëtijta për të parë e vizituar botën nuk sjell asnjë dobi.

Ajeti 12

12. Thuaj: “Kujt i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë?” Thuaj: “Vetëm Allahu.”. Ai ia ka bërë detyrim Vetes mëshirën. Ai, patjetër do t’ju tubojë Ditën e Gjykimit, për të cilën nuk ka dyshim. Ata që e kanë humbur vetveten, kurrë nuk kanë për të besuar.

Shpjegimi i ajetit

- **“Thuaj: “Kujt i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë?” Thuaj: “Vetëm Allahu.”** - Profeti udhëzohet që t’u drejtohet idhujtarëve, duke i bërë të pohojnë njëshmërinë e Allahut, dhe t’u thotë: “Kujt i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë? Kush është Krijuesi, Zotëruesi dhe Sunduesi i tyre? Kush i rregullon çështjet dhe kujdeset për krijesat? Ai është Allahu.” Ata e pranojnë një fakt të tillë. Atëherë, ashtu sikurse e pranojnë faktin që Allahu është Krijuesi dhe Mbretëruesi i qiejve dhe i Tokës, ashtu le ta pranojnë edhe faktin që vetëm Ai meriton adhurimin dhe nderimin në përkushtim.

- **“Ai ia ka bërë detyrim Vetes mëshirën.”** - Të gjitha botët janë krijesa të Allahut dhe është Ai që i sundon dhe përkujdeset për to. Ai e ka shtrirë mëshirën dhe bamirësinë e Tij mbi ta. Allahu ka përfshirë gjithçka me mëshirën dhe bujarinë e Tij. Ai ia ka bërë detyrë Vetes së Vet që mëshira e Tij të tejkalojë zemërimin e Tij. Dhurimi i mirësive është më i dashur për Të sesa ndalimi i të mirave. Allahu i Madhëruar ua ka hapur portat e mëshirës të gjitha krijesave, por janë vetë ata që ia mbyllin vetes këto porta me gjynahet e tyre. Ai i fton të gjithë në mëshirën e Tij, por janë ata që privojnë vetveten dhe nuk mund ta kërkojnë mëshirën me gjynahet, mangësitë dhe fajet e tyre.

- **“Ai, patjetër do t’ju tubojë Ditën e Gjykimit, për të cilën nuk ka dyshim.”** -

Allahu i Madhëruar betohet, edhe pse Ai është më i vërteti në fjalët e Tij. Ai betohet për vërtetësinë e Ditës së Gjykimit, edhe pse ka sjellë shumë argumente të pakundërshtueshme për vërtetësinë e saj. E, megjithatë, të padrejtët nuk dinë të japin tjetër përgjigje, veç mohimit me kryeneçësi të së vërtetës. Ata e mohojnë padrejtësisht fuqinë e Allahut për ringjalljen e krijesave dhe kështu zhyten në gjynahet e tyre. Ata marrin guximin të mohojnë Zotin, duke shkatërruar dhe humbur dynjanë dhe ahiretin e tyre. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“Ata që e kanë humbur vetveten, kurrë nuk kanë për të besuar.**

Ajetet 13 - 20

13. Vetëm e Tij është gjithçka që pushon, natën e ditën. Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.

14. Thuaj: “A të pranoj mbrojtës tjetër veç Allahut, Krijuesit të qiejve dhe të Tokës, i Cili ushqen të tjerët dhe Vetë nuk ushqehet?” Thuaj: “Jo. Unë jam i urdhëruar të jem i pari që i dorëzohet (dhe i bindet) Allahut. Pra mos u bëni kurrsesi nga idhujtarët!”

15. Thuaj: “Vërtet, unë i frikësohem Dënimit të Ditës së Madhe, nëse nuk i bindem Zotit tim.”

16. Atë që shpëtohet nga Dënimi i asaj Dite, vërtet Allahu e ka mëshiruar. Ky është shpëtimi i vërtetë.

17. Nëse Allahu të godet me ndonjë të keqe, askush veç Tij nuk mund ta largojë, e nëse Ai të dhuron ndonjë të mirë, pa dyshim që Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.

18. Ai është Sunduesi sipër robve të Tij. Ai është i Urti, i Gjithëdituri.

19. Thuaj: “Kush është Ai që e ka dëshminë më të fortë?” Thuaj: “Allahu është dëshmues mes meje dhe jush. Mua më është shpallur ky Kur'an, që me të t'ju tërheq vërejtjen juve dhe atij që i komunikohet. Vallë, ju po dëshmoni se veç Allahut, ka edhe zota të tjerë?!” Thuaj: “Jo. Unë nuk dëshmoj.”! Ai është vetëm Një Zot, dhe unë distancohem nga gjithçka që ju adhuroni (përveç Tij)!”

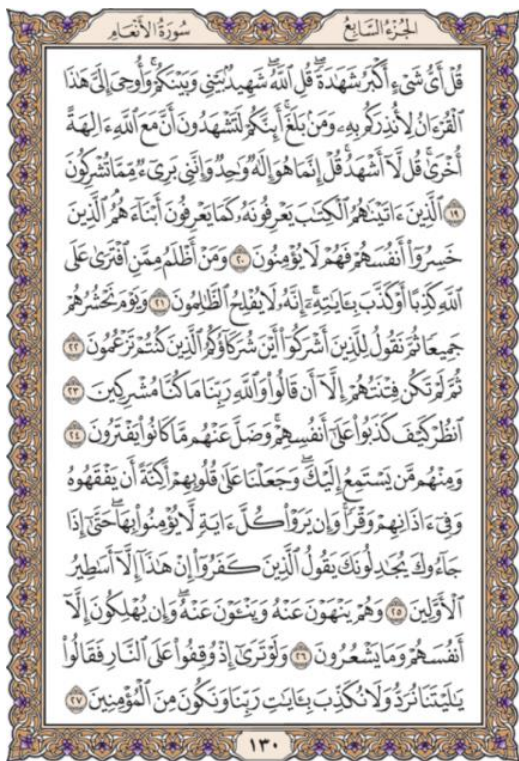
20. Ata të cilëve Ne u dhamë Librin, e njohin atë (Muhamedin) siç njohin bijtë e tyre. Këta janë ata të cilët kanë shkatërruar vetveten, prandaj nuk besojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Mësoje se kjo sure e mrekullueshme flet për teuhidin, duke e argumentuar atë me fakte logjike e fetare. Ajo është si kundërpërgjigje ndaj idhujtarëve, që adhurojnë zota të tjerë dhe mohojnë profetët e Allahut. Në këto ajete përmenden fakte të mjaftueshme të udhëzimit të drejtë dhe të njëshmërisë së Zotit në çdo aspekt, si dhe hidhet poshtë idhujtaria. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Vetëm e Tij është gjithçka që pushon, natën e ditën.** - Pronë dhe krijim i Allahut janë të gjitha krijesat: melekët, njerëzit, xhindët, kafshët, sendet. Të gjitha janë krijesa të nënshtruara, të urdhëruara dhe të përlulura ndaj Zotit të tyre të Madhërisëm e të Plotpushtetshëm. Ai është Mbretërues dhe Sundues i gjithçkaje. Atëherë, pyetja që çdokush duhet t'i drejtojë vetes është: A është e mundur që të meritojë adhurimin ndonjë i krijuar, që nuk mund të ofrojë asnjë dobi apo të largojë ndonjë dëm? A mund të lihet mënjandë dhe të shpërfillet adhurimi dhe sinqeriteti ndaj Krijuesit, Kujdestarit, Sunduesit, Mbretëruesit, Atij që ka në dorën e Tij dobinë dhe dëmin?! A nuk urdhëron mendja e shëndoshë dhe natyra e pastër për adhurimin e një Zoti të vetëm, për sinqeritet ndaj Tij, dashuri për Të, drojë ndaj Tij, madhërim të Tij dhe shpresë për shpërblimin e Tij?!

- **“Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.”** - Allahu i dëgjon të gjitha zërat, me larminë e gjuhëve dhe të lutjeve që drejtojnë. Allahu është gjithashtu *El Alim* - i Gjithëditur rreth asaj që ishte, rreth asaj që është dhe rreth asaj që do të jetë. Ai është i Gjithëditur edhe rreth asaj që nuk ka ekzistuar, në mënyrë të tillë që, nëse do të ekzistonte, si do të ishte? Ai sheh dhe di me imtësi ato që shfaqen haptazi dhe ato që mbahen të fshehta.

- Thuaj: “A të pranoj mbrojtës tjetër veç Allahut, Krijuesit të qiejve dhe të Tokës, i Cili ushqen të tjerët dhe Vetë nuk ushqehet?” - Kuptimi: Thuaju idhujtarëve, që adhurojnë zota të tjerë veç Allahut: Vallë, veç Allahut, të adhuroj unë si zota të tjerë këto krijesa të dobëta dhe të pafuqishme, duke kërkuar prej tyre që të përkujdesen për mua dhe të më ndihmojnë?! Jo, veç Allahut, kurrë nuk kam për të zgjedhur ndonjë mik të dashur, që të përkujdeset për mua dhe unë t’ia lë çështjet e mia në dorën e tij. Allahu është Shpikësi dhe Krijuesi i qiejve dhe i Tokës dhe Ai përkujdeset për to. Allahu ushqen dhe nuk ushqehet. Ai është Furnizuesi i të gjitha krijesave dhe nuk ka nevojë për asnjë prej tyre. Atëherë, si mund të ketë logjikë përzgjedhja e një zoti tjetër për ta adhuruar, në vend të Allahut, i Cili është Krijuesi, Furnizuesi, i Pasuri dhe i Lavdëruari?!

- “Thuaj: “Jo. Unë jam i urdhëruar të jem i pari që i dorëzohet (dhe i bindet) Allahut. Pra mos u bëni kurrsesi nga idhujtarët!” - Kuptimi: Unë jam i pari që

do t’i dorëzohet tërësisht dhe vetëm Allahut të Madhërisëm, duke e njësuar në çdo drejtim dhe duke iu nënshtuar me bindje e madhërim, sepse unë duhet më parë se çdokush tjetër që ta zbatoj këtë urdhër të drejtë të Zotit tim. Unë jam ndaluar që të bëhem si idhujtarët. Unë duhet të jem ndryshe nga ata në besimin rreth Zotit dhe praktikimin e fesë. Unë as nuk do të rri apo të pleksem me ta, qoftë edhe sa për t’u treguar atyre se unë nuk jam si ata. Dorëzimi vetëm ndaj Allahut të madhëruar dhe distancimi nga idhujtarët përbën detyrën më të rëndësishme që më është ngarkuar. Pa dyshim, poshtërsia ndaj Zotit duke adhuruar dikë tjetër veç Tij, e bën të detyrueshme përjetësinë në zjarrin e Xhehenemit dhe zemërimin e të Plotpushtetshmit.

- Thuaj: “Vërtet, unë i frikësohem Dënimit të Ditës së Madhe, nëse nuk i bindem Zotit tim.” Atë që shpëtohet nga Dënimi i asaj Dite, vërtet Allahu e ka mëshiruar. Ky është shpëtimi i vërtetë. - Kjo është dita, prej ndëshkimit të së cilës duhet pasur frikë dhe t’i ruhesh. Ai që do të shpëtojë nga ndëshkimi i kësaj dite është i shpëtuar i vërtetë. Ndërsa ai që nuk shpëton atë ditë, ai do të jetë i dëshpëruari dhe i shkatërruari. Ndër argumentet treguese të njëshmërisë së Allahut është edhe fakti se Ai është i vetmi që ka në dorë largimin e fatkeqësive dhe sjelljen e të mirave. I Lartësuar thotë:

- “Nëse Allahu të godet me ndonjë të keqe, askush veç Tij nuk mund ta largojë, e nëse Ai të dhuron ndonjë të mirë, pa dyshim që Ai është i Plotfuqishëm për gjithëcka.” - Nëse Allahu e lejon të të prekë ndonjë e keqe, si: varfëri, sëmundje, ngushti, trishtim, dëshpërim, frikë etj., askush nuk mund ta largojë atë, veç Atij. Dhe anasjelltas, nëse Allahu të dhuron ndonjë të mirë, askush nuk mund të të privojë prej saj. Atëherë, duke qenë se Ai është i vetmi që ka në dorë të mirën dhe të keqen, Ai është i vetmi që meriton të

besohet si Një i vetëm dhe të adhurohet me meritë.

- **“Ai është Sunduesi sipër robve të Tij.”** - Askush nuk mund të veprojë, nuk mund të lëvizë e nuk mund të qëndrojë në prehje ndryshe, por veçse me dëshirën dhe lejen e Allahut. Mbretërit dhe gjithçka poshtë tyre nuk mund të dalin jashtë sundimit të Allahut. Të gjithë janë të nënshtuar, të përlurur dhe të varur prej të Madhërishmit. Duke qenë se Allahu është Sunduesi dhe Mbretëruesi i gjithçkaje dhe të gjithë janë të nënshtuar e të sunduar prej Tij, atëherë vetëm Ai e meriton adhurimin.

- **“Ai është i Urti, i Gjithëdituri.”** - Allahu është *El Hakim* - i Urti në gjithçka që ka urdhëruar dhe në gjithçka që ka ndaluar. Ai është i Urti për shpërblimet dhe ndëshkimet që jep, për gjithçka që ka krijuar, që ka përcaktuar të ndodhë dhe që ka lejuar të jetë. Allahu është gjithashtu *El Habir* - i Gjithëdituri, Gjithëvështruesi dhe vëzhgues i të fshehtave brenda në kraharorë dhe i çështjeve më sekrete. Të gjitha këto janë fakte për njëshmërinë e Zotit në çdo aspekt.

- **“Thuaj: “Kush është Ai që e ka dëshminë më të fortë?”**” - Thuaju atyre: Pas qartësimit të gjithë këtyre argumenteve dhe pas qartësimit të udhës së drejtë ku duhet të ecni, a ka ndonjë që mund të sjellë fakte dhe dëshmi më të forta se Allahu i Madhëruar? A ka ndonjë dëshmitar më të vërtetë dhe më të besueshëm se Allahu, për të vërtetuar këtë themel të fesë: njëshmërinë e Tij në meritën e adhurimit?!

- **Thuaj: “Allahu është dëshmues mes meje dhe jush.”** - Thuaju: Allahu është Ai që ka dëshminë më të fuqishme. Ai është dëshmitari mes meje dhe jush. Nuk ka dëshmitar më të madh dhe më të drejtë se Allahu. Ai dëshmon për besnikërinë time dhe urtësinë e Shpalljes së sjellë prej meje. Kjo dëshmi shprehet nëpërmjet miratimit të Allahut, si edhe në ndihmën konkrete për mua dhe rrugën time. Ai i miraton ato që unë ju kam thënë e porositur. ¹ Po kështu thotë i Madhëruari në një ajet tjetër kuranor: “Unë betohem në atë që e shihni. Edhe në

atë që nuk e shihni. Se, me të vërtetë ai (*Kur'ani*) është Fjalë që e kumton i Dërguari i ndershëm. Ai nuk është fjalë e ndonjë poeti; por ju nuk besoni. Nuk është as fjalë e ndonjë falltari; por ju nuk kujtoni. Ai është shpallje prej Zotit të botëve. Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me fuqinë Tonë, E pastaj do t'ia këputnim arterien e zemrës. E askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij. Ai (*Kur'ani*) është këshillë për të devotshmit. S'ka dyshim se Ne dimë që ndër ju ka edhe mohues. Ai (*Kur'ani*) pa dyshim do të jetë dëshpërim për jobesimtarët. Ai (*Kur'ani*) është e vërteta e sigurt! Prandaj, ti lartësoje nga të metat Zotin tënd të Madhëruar!” [Haka 38-52.] Allahu i Madhërishëm është *Hakim* - i Urtë dhe *Kadir* - i Plotpushtetshëm. Nuk është e mundur që, me urtësinë dhe pushtetin e Tij absolut, Allahu të lejojë që dikush të gënjejë në emër të Tij, duke pretenduar se Allahu e ka dërguar si profet, ndërkohë që kjo nuk është e vërtetë; duke thënë se Allahu e ka urdhëruar që t'i ftojë krijesat në fenë e Tij, kur një gjë e tillë nuk ka ndodhur. Si mund ta lejonte Allahu atë të luftonte kundër atyre që e kundërshtonin dhe t'ia bënte hallall pasuritë dhe robërit e tyre?! Dhe pas gjithë këtyre ndodhive, si mund ta miratonte atë Allahu me veprat e Tij, madje ta mbështeste me mrekulli të mëdha dhe fakte të pamohueshme?! Jo vetëm kaq, por Allahu i Madhëruar i ka poshtëruar dhe ndëshkuar ata që e kundërshtonin dhe e pengonin të Dërguarin e Tij. Atëherë, a ka dëshmi më të madhe sesa kjo?!

- **“Mua më është shpallur ky Kur'an, që me të t'ju tërheq vërejtjen juve dhe atij që i komunikohet.** - Kuptimi: Allahu i Madhëruar ma shpalli këtë Kur'an për dobinë dhe të mirën tuaj, që unë t'ju këshilloj dhe t'ju tregoj udhëzimin e drejtë, i cili ju shpëton nga ndëshkimi i dhembshëm. Qortimi bëhet me inkurajim dhe kërcënim, duke bërë të qarta ato vepra e fjalë, të shfaqura a të fshehta qofshin, të cilat, kush i zbaton, mund të thuhet se ka

përfutuar prej qortimit. Kur'ani ishte këshillë për ata të cilëve iu drejtua drejtpërdrejt dhe për këdo tek i cili ai mbërrin, deri në Ditën e Kijametit. Në Kur'an ndodhet çdo lloj udhëzimi i nevojshëm për rrugën e drejtë. Pasi deklaroi se dëshmia e Tij është më e madhja dëshmi për njëshmërinë e Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- Vallë, ju po dëshmoni se veç Allahut, ka edhe zota të tjerë?!” Thuaj: “Jo. Unë nuk dëshmoj.”! - Thuaju atyre që mohojnë profetët dhe shpalljet e Allahut: “Vallë, ju po dëshmoni se, veç Allahut, ka edhe zota të tjerë?!” Por edhe sikur ata të dëshmojnë, ti mos dëshmo! Gjykoji vetë këto dy dëshmi: njëra për vërtetësinë e njëshmërisë së Zotit dhe tjetra për mohimin e saj. Nga njëra anë qëndron dëshmia e më fjalëdrejt, dëshmia e Allahut të Madhëruar, bashkë me dëshminë e më të sinqertit të krijësve të Allahut, dëshmia e Muhamedit ﷺ, e mbështetur gjithashtu me argumente të prera dhe fakte të pakundërshtueshme, që nuk lënë dyshim rreth njëshmërisë së Allahut në meritën e adhurimit si Një, i Vetëm dhe i Pashoq. Ndërsa nga ana tjetër është dëshmia e idhujtarëve, mendja e të cilëve është e prirur drejt dyshimeve dhe paqartësive, ndërsa morali i tyre është i prishur. Aq të mjerë janë, saqë çdo njeri i logjikshëm do të qeshte me logjikën e tyre të dobët dhe të ulët. Mund të thuhet me bindje se, me dëshminë e tyre, ata bien ndesh edhe me natyrshmërinë e pastër. Argumentet që ata paraqesin për të vërtetuar hyjninë e idhujve të tyre janë kontradiktore, të dobëta dhe të papranueshme. Zgjidh, atëherë, për veten tënde njërin prej dy dëshmimeve për të besuar, nëse vërtet ke logjikë! Ne do zgjedhim dëshminë e Allahut të Madhëruar, që ia dhuroi Profetit të Tij dhe na urdhëroi ta pranojmë. I Madhëruari thotë:

- “Ai është vetëm Një Zot, (që meriton adhurimin)” - Allahu është i Vetëm, i Pashoq, i Pashembullt e Unik në meritën e adhurimit. Askush tjetër, veç Tij, nuk

meriton dhe nuk duhet adhuruar. Allahu është i vetëm në këtë aspekt, ashtu sikurse është i vetëm në statusin e Tij si Krijues dhe Kujdestar i çështjeve të krijësve.

- “...dhe unë distancohem nga gjithçka që ju adhuron (përveç Tij)” – Kuptimi: Unë distancohem nga çdo idhull dhe i adhuroj tjetër, që ju i përkushtoheni. Ky është thelbi i njësimt të Zotit: pohimi se vetëm Ai meriton të adhurohet dhe mohimi i adhurimit të çdo gjëje tjetër veç Tij. Pasi tregoi për dëshminë e Tij dhe të Profetit mbi vërtetësinë dhe detyrimin e njësimt të Tij në adhurim; pasi foli, gjithashtu, edhe për dëshminë e idhujtarëve, të cilët nuk kanë dituri dhe fakte për të kundërtën, Allahu i Madhëruar përshkruan gjendjen e ithtarëve të Librit, jehudë e të krishterë bashkë. Ai thotë:

- “Ata të cilëve Ne u dhamë Librin, e njohin atë (Muhammedin) siç njohin bijtë e tyre. - Domethënë, ata e njohin vërtetësinë e teuhidit ashtu sikurse njohin djemtë e tyre. Ashtu sikundër nuk kanë dyshime në njohjen e anëtarëve të familjes së tyre, në mënyrë të veçantë të djemve, që gjithmonë i kanë pranë, ashtu janë të sigurt edhe për faktin se i vetmi që meriton adhurimin është Zoti një dhe i pashoq. Ka shumë mundësi që këtu të flitet për sigurinë e tyre rreth vërtetësisë së Muhamedit ﷺ si Profet i Zotit dhe të Shpalljes që ai solli. Ata kanë siguri të plotë për këtë fakt, ashtu sikurse kanë siguri për njohjen e fëmijëve të tyre. Gjithsesi, të dyja kuptimet përmbajnë njëra-tjetrën dhe janë të pranueshme.

- “Këta janë ata të cilët kanë shkatërruar vetveten, prandaj nuk besojnë.” - Ata e kanë privuar veten nga qëllimi për të cilin janë krijuar, pra, për njësimin e Allahut me adhurim, nënshtrim e madhërim dhe, në këtë mënyrë, u privuan nga shpërblimi dhe bujaria e Mbretit të Madhërisë dhe Bamirës. Ata nuk besojnë, prandaj kur kjo është cilësia e tyre, atëherë mos pyet se sa e madhe është humbja, dëshpërimi dhe ndëshkimi që do t'i kaplojë.

Ajeti 21

21. Kush është më mizor se sa ai që shpif gënjeshtër kundër Allahut apo që i mohon shpalljet e Tij? Keqbërësit kurrë nuk gjejnë shpëtim.

Shpjegimi i ajetit

Nuk ka zullumqar më të madh se ai që ka qoftë edhe një cilësi të vetme nga këto të dyja të përmendura më lart. Atëherë, ç'mendon për atë që i ka të dyja? Si do të jetë gjendja e atij që shpif për Allahun dhe, veç kësaj, i konsideron gënjeshtër shpalljet e Tij, të cilat ai ua ka zbuluar profetëve? Pa dyshim që ky është njeriu më i padrejtë, më kriminel dhe, si i tillë, ai kurrë nuk shpëton. Kështu konsiderohet çdokush që pretendon se Allahu ka ortakë, të cilët meritojnë adhurimin ashtu si Ai apo që Ai ka ndihmës e partner. Kështu konsiderohet çdokush që pretendon se duhet adhuruar dikush tjetër veç Allahut apo se Allahu ka grua e fëmijë. Kështu konsiderohet çdokush që refuzon të vërtetën që e sollën profetët ose ata që kryejnë rolin e tyre.

Ajetet 22 - 24

22. Një ditë, Ne do t'i tubojmë të gjithë dhe do t'u themi idhujtarëve: “Ku janë idhujt tuaj, që pretendonit se ishin ortakë të Allahut?”

23. Atëherë, atyre s'u mbetet përgjigje tjetër, përveçse të thonë: “Betohemi në Allahun, Zotin tonë se ne nuk ishim idhujtarë!”

24. Shih se si gënjejnë kundër vetes dhe se si iu humbasin idhujt që vetë i trillonin!

Shpjegimi i ajeteve

- “Një ditë, Ne do t'i tubojmë të gjithë dhe do t'u themi idhujtarëve: “Ku janë idhujt tuaj, që pretendonit se ishin ortakë të Allahut?” - Allahu i Madhëruar na tregon për gjendjen e mjeruar të idhujtarëve në Ditën e Gjykimit. Ai do t'u drejtojë qortime dëshpëruese duke iu thënë: “Ku janë idhujt tuaj, që ju pretendonit se ishin ortakë të Allahut?” Pra, ku janë ata që ju i adhuronit veç Allahut, që t'ju ndihmojnë dhe t'ju shpëtojnë tani? Allahu i Madhëruar

nuk ka shok dhe është i vetëm në çdo aspekt. Kur t'u bëhet kjo pyetje, ata të mjerë do të mohojnë se kanë bërë idhujtari, madje do të betohen se nuk kanë qenë idhujtarë.

- “Atëherë, atyre s'u mbetet përgjigje tjetër, përveçse të thonë: “Betohemi në Allahun, Zotin tonë se ne nuk ishim idhujtarë!” - Shiko çfarë gjendje e habitshme! Gënjeshtër e tyre do dëmtojnë pikërisht ata, duke u sjellë veç dëshpërim. Për Zotin, mashtrimet do t'u sjellin dëshpërim të thellë!

- “Shih se si gënjejnë kundër vetes dhe se si iu humbasin idhujt që vetë i trillonin! - Idhujt që ata kanë adhuruar do t'i lënë në baltë, do të distancohen prej tyre dhe nuk do t'u sjellin asnjë dobi. Ata nuk do t'i shpëtojnë kurrë nga ndëshkimi i Allahut të Madhëruar. I lartësuar qoftë Allahu nga shpifjet dhe trillimet e zullumqarëve!

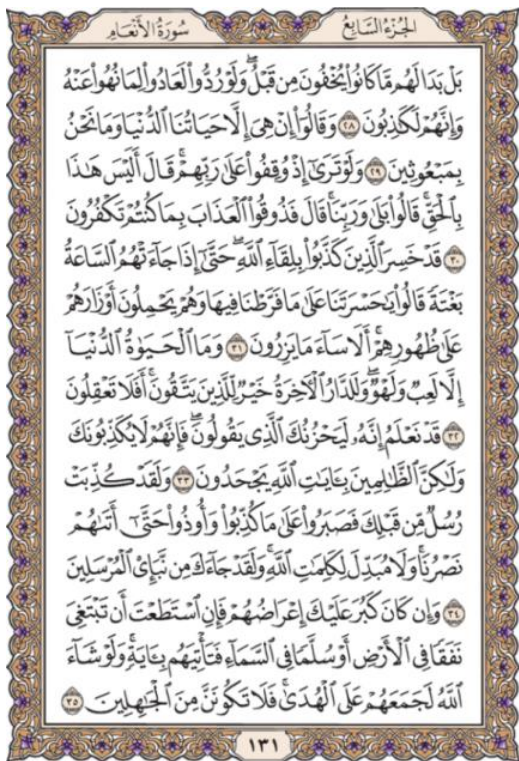
Ajeti 25

25. Ka prej tyre që mëtojnë se të dëgjojnë, por Ne kemi hedhur mbulesë mbi zemrat e tyre, që të mos e kuptojnë atë dhe veshët ua kemi bërë të shurdhët. Edhe sikur të shihnin të gjitha Shenjat, ata nuk do të besonin. Kur vijnë tek ti që të polemizojnë, mohuesit thonë: “Kjo nuk është gjë tjetër, vetëm se përrallë e vjetër.”

Shpjegimi i ajetit

- “Ka prej tyre që mëtojnë se të dëgjojnë...” - Disa idhujtarë, në ndonjë kohë të caktuar, për ndonjë shkak apo ndonjë tjetër, ulen e dëgjojnë ato që thua. Por ky dëgjim është tërësisht i zhveshur nga synimi për të njohur të vërtetën dhe për ta pasuar atë. Kësisoj, ata nuk përfitojnë nga ky dëgjim, sepse ata as nuk e kanë për qëllim të mirën.

- “...por Ne kemi hedhur mbulesë mbi zemrat e tyre, që të mos e kuptojnë atë dhe veshët ua kemi bërë të shurdhët.” - Kjo mbulesë i pengon që të kuptojnë Fjalën e Allahut të Lartësuar. Ai e ruan Fjalën e Tij që të kuptohet nga të tillë njerëz. Fjala e Allahut qëndron shumë herë më lart mundësisë për ta kuptuar ato krijesa të ulta.

Veshët e tyre janë shurdhuar dhe ata nuk mund të dëgjojnë atë që u bën dobi.

- “Edhe sikur të shihnin të gjitha Shenjat, ata nuk do të besonin.” - Ky është kulmi i arrogancës: të arrish deri aty sa faktet e qarta, që tregojnë të vërtetën, të mos i besosh si të vërteta dhe të mos nënshtrohesh për t’i zbatuar, por të polemizosh padrejtësisht, duke mbrojtur me kokëfortësi të kotën dhe duke hedhur poshtë të vërtetën. I Madhëruari thotë:

- “Kur vijnë te ti që të polemizojnë, mohuesit thonë: “Kjo nuk është gjë tjetër, vetëm se përrallë e vjetër!”” - Ata thonë se ky libër është marrë nga legjendat e të parëve, pra, nuk është nga Allahu. Këto pohime ishin tregues të kufrit të tyre. Në të vërtetë, Kur’ani është një Libër që përmban historinë e profetëve të shkuar dhe të fundit, me mësimet dhe mesazhet që ata u përcollën njerëzve. Ai përmban të vërtetën dhe drejtësinë e plotë. E si mund ta quash Kur’anin përrallë të vjetër?!

Ajeti 26

26. Ata i ndalojnë të tjerët nga ai (Muhamedi) dhe vetë largohen prej atij. Por me këtë, ata shkatërrojnë veç veten e tyre dhe nuk e kuptojnë.

Shpjegimi i ajetit

Idhujtarët, të cilët adhurojnë dikë tjetër veç Allahut dhe mohojnë profetët e Tij, jo vetëm që janë të humbur për veten e vet, por devijojnë edhe të tjerët. Ata e paraqesin rrugën e drejtë si të gabuar e të keqe dhe nxisin të tjerët që të largohen prej saj, ashtu sikurse largohen edhe vetë. Megjithatë, me këto përpjekje, ata nuk mund të dëmtojnë Allahun dhe as robërit e Tij besimtarë, por dëmtojnë veçse vetveten, sikurse thotë i Madhëruari në këtë ajet.

Ajeti 27 - 29

27. Eh, sikur t’i shihje ata, kur të ndalen përpara Zjarrit! Ata do të thonë: “Ah, sikur të ktheheshim (në dynja)! Atëherë nuk do t’i mohonim Argumentat e Zotit tonë por do të bëheshim besimtarë.”

28. Por, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë.

29. Ata thonë: “Veç jetës sonë në këtë botë, nuk ka gjë tjetër dhe kurrë nuk do të rigjallemi.”

Shpjegimi i ajeteve

Duke na treguar për gjendjen e dëshpëruar të idhujtarëve kur t’i afrohen Zjarrit, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Eh, sikur t’i shihje ata, kur të ndalen përpara Zjarrit! Ata do të thonë: “Ah, sikur të ktheheshim (në dynja)! Atëherë nuk do t’i mohonim Argumentat e Zotit tonë por do të bëheshim besimtarë.”” - Me këto fjalë, i Lartësuaru u jep lajmin e keq idhujtarëve. Atëherë, kuptimi i ajetit është: Sikur t’i shihje ata, do të shihje një pamje tmerruese. Do t’i shohësh se si ata e pranojnë vetë se kanë qenë në kufër dhe në shfrenim. Ata do të shpresojnë më kot që të kthehen edhe një herë në dynja.

- “Po, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të

ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë.” - Ata e fshihnin në veten e tyre faktin se ishin mashtrues. Ky fakt shpeshherë ua ngacmonte shpirtin, por qëllimet e tyre të prishura i penguan nga rruga e drejtë dhe nga e mira. Dëshirat e tyre të mbrapshta ua devijuan zemrën. Kështu ndodhi me ta në jetën e dynjasë. Për këtë arsye, kur ata shprehin dëshirën që të kthehen në dynja, me pretendimin se do të punojnë vepra të mira dhe do të ndjekin udhën e drejtë, ata janë gënjeshtarë. Qëllimi i tyre i vetëm është thjesht shpëtimi prej ndëshkimit. Duke mohuar ringjalljen, ata thonë:

- **“Ata thonë: “Veç jetës sonë në këtë botë, nuk ka gjë tjetër dhe kurrë nuk do të rigjallemi.”** - Kuptimi: Qëllimi pse ne ekzistojmë është thjesht për të jetuar jetën këtu në dynja. Ne thjesht jetojmë e vdesim në të dhe ne nuk kemi për t'u ringjallur kurrë.

Ajeti 30

30. Eh, sikur t'i shihje ata kur të qëndrojnë para Zotit të tyre! Atyre do t'u thuhet: “A nuk është kjo (ringjallje) e vërteta?” Ata do të thonë: **“Po, për Zotin tonë!”** Ai do t'u thotë: **“Shijojeni atëherë dënimin, për shkak se ju e mohoni besimin (e drejtë)!”**

Shpjegimi i ajetit

Sikur t'i shihje mohuesit e Zotit dhe të ringjalljes, do të shihje tmerr atë ditë. Duke ua shtuar edhe më shumë dëshpërimin, i Madhëruari do t'u thotë: **“A nuk është i vërtetë ky tani?”** Pra, a nuk është i vërtetë ky ndëshkim, që po vuani tani? Ata të dëshpëruar do të përgjigjen:

- **Ata do të thonë: “Po, për Zotin tonë!”** - Ata do ta pranojnë ekzistencën e ndëshkimit atë ditë, por kjo nuk do t'u bëjë asnjë dobi. Atëherë, me të drejtë, urdhri do të jetë:

- **Ai do t'u thotë: “Shijojeni atëherë dënimin, për shkak se ju e mohoni besimin (e drejtë)!”**

Ajeti 31

31. Të humbur janë vërtet ata që e mohojnë takimin me Allahun. Kur Ora (e Kijametit) t'u vijë befas, ata do të thonë: “Ah, të mjerët ne, për ato që i shpërfillëm!” Dhe në shpinë do të bartin gjynahet e veta. Sa e shëmtuar është ajo barrë që do të bartin!

Shpjegimi i ajetit

- **Të humbur janë, vërtet, ata që e mohojnë takimin me Allahun.** - Kanë humbur, janë dëshpëruar dhe janë privuar nga çdo mirësi ata që mohojnë takimin me Allahun. Ata vajtën në këtë përfundim, pra, në mohimin e ringjalljes dhe të takimit me Allahun, sepse patën guximin dhe paturpësinë të zhyteshin në ato gjynahe që janë shkatërruese të imanit.

- **“Kur Ora (e Kijametit) t'u vijë befas, ata do të thonë: “Ah, të mjerët ne, për ato që i shpërfillëm!”** - Dita e Gjykimit do t'i gjejë ata në gjendjen më të shëmtuar. Atë ditë, ata do të shfaqin dëshpërimin dhe pendimin për krimet e tyre, duke thënë: **“Të mjerët ne, për atë që neglizhuam!”** Porse tashmë ka përfunduar koha kur mund të pendohen. Ata do të jenë të ngarkuar me peshën e gjynaheve të tyre, siç thotë i Madhëruari:

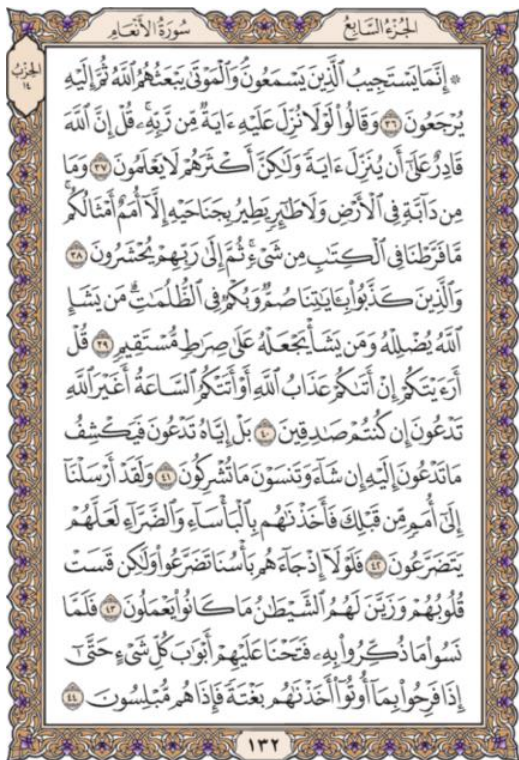
- **“Dhe në shpinë do të bartin gjynahet e veta. Sa e shëmtuar është ajo barrë që do të bartin!”** - Pësia e rëndë e veprave dhe e mosbesimit të tyre i rëndon dhe nuk i lë të lëvizin. Ata do të jenë përjetësisht në zjarrin e Xhehenemit, duke merituar zemërimin e Krenarit të Madhërisëm.

Ajeti 32

32. Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër veçse lojë e dëfrim. Nuk ka dyshim se Bota Tjetër është më e mira për të devotshmit. A nuk logjikoni?

Shpjegimi i ajetit

Kjo është pamja reale e dynjasë dhe e ahiretit. Dynjaja është lojë dhe argëtim: lojë për trupin dhe dëfrim për zemrën. Kur zemra dëfren me kënaqësitë e dynjasë, shpirti lidhet fort pas tyre. Megjithatë, kësaj zemre nuk i ndahen trishtimet dhe brengat. Angazhimi me argëtimet e kësaj dynjaje

janë si një lojë fëmijësh. Ndërsa ahireti është më i mirë për ata që janë të devotshëm, për shkak të mirësive dhe vazhdimësisë së tyre në të. Të devotshmit do të gjejnë atje çdo gjë që ua dëshiron shpirti dhe që u kënaq syrin. Atje rehatohen zemrat dhe shpirtrat, duke përjetuar çdo gjë që sjell gëzim dhe lumturi. Ky vend i lumturisë së përjetshme nuk mund të arrihet nga kushdo. Ai është posaçëruar vetëm për të devotshmit, që kanë si cilësi kryerjen e urdhrave të Zotit dhe largimin nga ndalesat e Tij. Kjo Shpallje e Zotit duhet t'ju bëjë që të mendoni. I Madhëruari thotë: “A nuk logjikoni?” Pra, a nuk keni logjikë, që të gjykoni se cilit vend duhet t'i jepni përparësi dhe të punoni për ta arritur?!

Ajetet 33 - 35

33. Ne dimë se ty të brengos ajo që ata të thonë. Ata, në të vërtetë, nuk të mohojnë ty, por ata keqbërës mohojnë me forcë Argumentet e Allahut.

34. Edhe para teje janë mohuar shumë të dërguar, por ata duruan mohimin dhe mundimet, derisa u erdhi ndihma Jonë.

Askush nuk mund t'i ndryshojë fjalët e Allahut. Tashmë, ty të kanë ardhur disa nga ngjarjet e të dërguarve.

35. Nëse refuzimi i tyre të është bërë brengë e madhe, kërkoje atëherë, nëse ke mundësi, ndonjë tunel në tokë ose shkallë në qiell e t'u sjellësh atyre ndonjë argument. Po të kishte dashur Allahu, do t'i kishte bashkuar në rrugë të drejtë. Prandaj, mos u bëj si injorantët!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne e dimë se ty të brengos ajo që ata thonë.” - Kuptimi: Allahu i Madhëruar i di shumë mirë fjalët që mohuesit thonë dhe për mohimin e tyre. Por Ai të urdhëron që të tregosh durim ndaj fyerjeve dhe mosbesimit të tyre. Mos mendo se jobesimtarët dyshojnë në besnikërinë dhe profetësinë tënde.

- “Ata, në të vërtetë, nuk të mohojnë ty...” - Ata nuk e mohojnë vërtetësinë tënde si profet i Zotit, sepse ata e dinë shumë mirë sinjeritetin, pastërtinë dhe dëlirësinë tënde. Ata e njohin mirë të kaluarën tënde dhe po ata të quanin *Emin* (Besniku) para Shpalljes.

- “...por ata keqbërës mohojnë me forcë Argumentet e Allahut.” - Ata thjesht duan që, padrejtësisht, të mohojnë Shpalljen e Zotit, që t'u dhurua ty. Por ti vazhdo me durim në përcjelljen e Shpalljes dhe kujto gjithmonë se:

- **Edhe para teje janë mohuar shumë të dërguar, por ata duruan mohimin dhe mundimet, derisa u erdhi ndihma Jonë. Askush nuk mund t'i ndryshojë fjalët e Allahut.** - Duro edhe ti sikurse edhe ata, që, ashtu si ata, të lartësohesh dhe të fitosh mirësi të mëdha te Zoti yt!

- “Tashmë, ty të kanë ardhur disa nga ngjarjet e të dërguarve.” - Me rrëfimin e këtyre ngjarjeve, le të forcohet dhe qetësohet zemra jote, me ndihmën e Zotit dhe suksesin e premtuar prej Tij.

- “Nëse refuzimi i tyre të është bërë brengë e madhe...” - Profeti ﷺ ishte shumë i përkushtuar në ftesën e njerëzve për ta adhuruar Allahun. Ai e dëshironte me

ngulm udhëzimin e tyre. Kur ata refuzonin, ai ndihej keq dhe ngushtohej në shpirt. Por Allahu i Madhëruar i kujton Profetit të Tij diçka shumë të rëndësishme për ta zbutur shqetësimin e tij. Ai i thotë: Nuk është brenda mundësive të tua, që ti të udhëzosh ata që Zoti nuk dëshiroi t'i udhëzojë:

- **"...kërkoje atëherë, nëse ke mundësi, ndonjë vrimë në tokë ose shkallë në qiell e t'u sjellësh atyre ndonjë argument."** - Edhe sikur ta bëjë diçka të tillë, atyre nuk do t'u vlente fare. Kjo duhet ta presë shpresën se ata kryeneçë mund të udhëzohen në rrugën e drejtë. I vetmi që ka në dorë udhëzimin e tyre është Allahu i Madhëruar, i Cili është i Gjithëditur, i Drejtë dhe i Urtë. Ai thotë:

- **Po të kishte dashur Allahu, do t'i kishte bashkuar në rrugë të drejtë. Prandaj, mos u bëj si injorantët!"** - Urtësia e Tij vendosi që ata të mbesin në humbje, prandaj mos u bëj si injorantët, të cilët nuk e njohin realitetin e gjërave dhe nuk i trajtojnë ato ashtu si duhet.

Ajetet 36 – 37

36. Vetëm ata që dëgjojnë, i përgjigjen ftesës. Allahu do t'i ringjallë të vdekurit dhe të gjithë do të kthehen tek Ai.

37. Ata thonë: "Përse nuk i zbret atij ndonjë mrekulli nga Zoti i tij?" Thuaju: "S'ka dyshim se Allahu ka fuqi të zbresë një mrekulli, por shumica e tyre nuk e dinë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Vetëm ata që dëgjojnë i përgjigjen ftesës."** - Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit të Tij, duke i thënë: Ata të cilët i përgjigjen ftesës tënde dhe zbatojnë Shpalljen që të është dhënë ty, janë ata që të dëgjojnë dhe që ky dëgjim ka ndikim tek ata. Ata që dëgjojnë me zemrat e tyre, ata janë të mençurit, të urtët, të cilët qëndrojnë brenda kufijve të Zotit, të përshkruar qartësisht nga profetët. Dëgjimi për të cilin flitet këtu është dëgjimi me zemër, që i sjell dobi njeriut, sepse thjesht me veshë dëgjojnë të gjithë, të mirët dhe të këqinjët. Të gjithë të përgjegjshmit ligjërisht nuk

kanë asnjë arsyetim para Zotit pasi dëgjojnë Shpalljen e Tij. Nëse nuk e pranojnë dhe nuk i nënshtrohen asaj, ata nuk do të kenë justifikim para Zotit në Ditën e Gjykimit.

- **"Allahu do t'i ringjallë të vdekurit dhe të gjithë do të kthehen tek Ai."** - Nëse kuptimin e pjesës së mësipërme e shohim të lidhur me këtë fragment, kuptimi i saj do të ishte: Ata që i përgjigjen ftesës tënde kanë zemër të gjallë. Ndërsa ata që i kanë zemrat e vdekura nuk e kuptojnë ftesën e lumturisë dhe nuk e dallojnë dot atë që i shpëton nga e keqja. Prandaj ata nuk i përgjigjen ftesës tënde dhe nuk binden. Megjithatë, vendtakimi me ta do të jetë Ditën e Kijametit, kur Allahu t'i ringjallë dhe të gjithë të kthehen tek Ai. Nëse ajeti merret më vete, atëherë e shohim si një pohim për vërtetësinë e Ditës së Gjykimit. Allahu i Madhëruar do t'i ringjallë të vdekurit në Ditën e Gjykimit, kur edhe do t'i shpërblejë për ato që kanë punuar. Atëherë, ajeti është një thirrje për t'iu përgjigjur Allahut dhe Profetit të Tij, si dhe një kërcënim për ata që nuk e bëjnë diçka të tillë. Duke treguar armiqësinë dhe kokëfortësinë e tyre, mohuesit e profetëve thonë:

- **Ata thonë: "Përse nuk i zbret atij ndonjë mrekulli nga Zoti i tij?"** - Për qëllim janë ato mrekulli të kërkuara nga ata, me mendjet dhe dëshirat e tyre të prishura, sikurse ka shpjeguar i Madhëruari në një ajet tjetër: "Ata thanë: "Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; Ose, ashtu sikurse mëton ti (*se do të na dënojë Zoti*), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (*t'i shohim haptazi*); Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë." Thuaj: "I madhëruar qoftë Allahu!" A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?" [Isra 90 - 93]. Allahu na urdhëron që këtyre t'u thuhet:

- **Thuaju: “S’ka dyshim se Allahu ka fuqi të zbresë një mrekulli, por shumica e tyre nuk e dinë këtë.”** - Për Allahun nuk është e pamundur të sjellë gjithçka që ju kërkoni si mrekulli, madje më shumë se aq. Çdo gjë i është nënshtruar krenarisë dhe madhësisë së Allahut. Shumica e njerëzve, që nuk e dinë, kërkojnë shenja, por kjo është në dëmin e tyre. Është në dëmin e tyre, sepse nëse u vijnë ato shenja dhe nuk nënshtrohen, ashtu sikurse ndodh zakonisht, ata do të shfaroseshin me një ndëshkim të ashpër që në këtë jetë. Ky është ligji i Allahut, që nuk pranon ndryshime. Nëse ata kërkonin mrekulli për gjetjen e rrugës së drejtë dhe për pasimin e saj, Muhamedi ﷺ solli shumë mrekulli, që ishin të mjaftueshme për diçka të tillë. Allahu i Madhëruar e pajisi atë me çdo mrekulli dhe argument, që do dëshmonin qartë se Shpallja që solli ishte e vërtetë. Madje, çdo njeri e ka mundësinë që, nëpërmjet kësaj Shpalljeje, të gjejë shumë fakte e argumente, logjike dhe fetare, për çdo fushë dhe çështje të tij, duke mos lënë asnjë fije dyshimi a paqartësie. I lartësuar dhe pa të meta është Allahu, Ai që e dërgoi Profetin e Tij me udhëzim të qartë dhe fe të vërtetë, duke e mbështetur me argumente dhe shenja, që çdokush të jetojë dhe të vdesë i kthjellët për atë që vepron dhe beson, i vetëdijshëm për zgjedhjen që bën. Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

Ajeti 38

38. Të gjitha kafshët në Tokë dhe të gjithë shpendët, që fluturojnë me dy krahë, të gjithë janë të ndarë në bashkësi, ashtu sikurse edhe ju. Asgjë nuk kemi lënë pa përmendur në Libër. Në fund, te Zoti i tyre do të tubohen të gjithë.

Shpjegimi i ajetit

- “Të gjitha kafshët në Tokë dhe të gjithë shpendët, që fluturojnë me dy krahë, të gjithë janë të ndarë në bashkësi, ashtu sikurse edhe ju.” - Të gjitha gjallesat e tokës, ajrit dhe ujit, si bagëtisë, egërsirat, zogjtë etj., të gjitha janë të ndara në bashkësi, ashtu sikurse ju. Allahu i krijoi

ata, sikurse ju krijoi edhe ju. Është Ai që i furnizon ata, ashtu sikurse ju furnizon ju. Mbi ta zbatohet vullneti dhe dëshira e Zotit, ashtu sikurse zbatohet mbi ju.

- **“Asgjë nuk kemi lënë pa përmendur në Libër.”** - Kuptimi: Asgjë nuk kemi lënë pa përmendur në Leuhi Mahfudh. Çdo gjë, pa përjashtim, e madhe apo e vogël, është shënuar në Leuhi Mahfudh, ashtu sikurse ndodh në realitet. Ajeti tregon se shkrimi i parë në Leuhi Mahfudh përmban gjithçka që ekziston. Shkrimi është njëri nga katër nivelet, mbi të cilat ndërtohet *kada*-ja dhe *kader*-i:

1. Dituria e Allahut mbi gjithçka.

2. Shkrimi i Tij, që përfshin gjithçka që ekziston.

3. Dëshira dhe vullneti i Allahut, që ekzekutohet mbi gjithçka.

4. Krijimi i Tij i të gjitha krijesave, madje edhe i vetë veprave të robve.

Por ka shumë mundësi që me fjalën “Libër” në ajet të jetë për qëllim Kur’ani. Në këtë rast, kuptimi do të ishte i ngjashëm me thënien e Allahut të Lartësuar: “Ne ta shpallëm ty Librin si sqarim për çdo gjë, si udhëzim e mëshirë dhe si përgëzim për myslimanët.” [Nahl 89].

- **“Në fund, te Zoti i tyre do të tubohen të gjithë.”** - Të gjithë popujt do të dalin para Zotit në Ditën e Gjykimit, në një tubim aq të madh e të frikshëm. Ai do t’i shpërblejë të gjithë me drejtësinë e bamirësinë e Tij. Allahu do të japë gjykimin e Tij, për të cilin do ta lavdërojnë të parët dhe të fundit, banorët e Tokës dhe të qiellit.

Ajeti 39

39. Ata që mohojnë shpalljet Tona janë shurdhë e memecë, të përhumur në errësira. Allahu e lë në humbje atë që Ai dëshiron dhe vë në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.

Shpjegimi i ajetit

- “Ata që mohojnë shpalljet Tona janë shurdhë e memecë, të përhumur në errësira.” - Ky ajet flet për gjendjen e mohuesve të shpalljeve të Zotit dhe mohuesve të profetëve të Tij. Ata ia kanë

mbyllur vetes portën e udhëzimit dhe kanë hapur portën e shkatërrimit. Ata janë të shurdhër, që nuk e dëgjojnë të vërtetën. Ata janë memecë, që kurrë nuk flasin të vërtetën, por gjithmonë flasin dhe mbështesin të kotën. Ata enden mes errësirave. Ata janë të zhytur në terrin e injorancës, kufrit, padrejtësive, poshtërsive dhe mosbindjes ndaj Zotit. Kjo është humbja që Allahu, me drejtësinë e Tij, u shkakton atyre që e meritojnë. I Lartësuarit thotë më pas:

- **“Allahu e lë në humbje atë që Ai dëshiron dhe vë në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.”** - Allahu është i vetmi që ka në dorë si udhëzimin në rrugën e drejtë dhe mundësinë për të jetuar sipas tij, ashtu edhe lënien në humbje. Të dyja këto, si udhëzimi, ashtu edhe lënia në humbje, bëhen në bazë të bamirësisë drejtësisë dhe urtësisë së Allahut.

Ajetet 40 - 41

40. Thuaju: “Nëse ju vjen dënimi i Allahut ose ju vjen Ora (e Kijametit), vallë, a do të thërrisnit për ndihmë dikë tjetër veç Allahut? Përgjigjuni, nëse jeni të sinqertë!

41. Përkundrazi! Vetëm Atij do t'i luteshit dhe, po të donte, Ai do t'ju largonte atë për të cilën i luteni e ju do t'i harronit ata (zota të remë) që ia shoqëronit.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t'u drejtohet idhujtarëve, të cilët barazonin idhujt e tyre me Allahun, duke i adhruar ata me përkushtim, e t'u thotë:

- **“Thuaju: “Nëse ju vjen dënimi i Allahut ose ju vjen Ora (e Kijametit), vallë, a do të thërrisnit për ndihmë dikë tjetër veç Allahut? Përgjigjuni, nëse jeni të sinqertë!”** - Kur t'ju godasin këto vështirësi të tmerrshme, kur çdokush do të kërkojë ndihmë për t'i larguar, vallë, a do t'u drejtoheni idhujve tuaj apo do t'i drejtoheni Mbretëruesit të vërtetë, Allahut të Madhërisëm?

- **Përkundrazi! Vetëm Atij do t'i luteshit dhe, po të donte, Ai do t'ju largonte atë për të cilën i luteni e ju do t'i harronit ata (zota të remë) që ia shoqëronit.”** - Në kohë vështirësie dhe fatkeqësie, ju nuk u luteni më idhujve tuaj, madje i harroni fare ata, sepse ju e dini shumë mirë që ata idhuj nuk kanë pushtet për t'ju sjellë mirë apo dëm. Gjithashtu, ata nuk kanë në dorë t'ju falin jetë apo të sjellin vdekjen e ringjalljen. Në ato momente, ju, me sinqeritet dhe me përkushtim, do t'i drejtoheni vetëm Allahut, sepse jeni të bindur se Ai ka në dorë pushtetin të dhurojë mirësi apo të godasë me fatkeqësi. Vetëm Allahu i përgjigjet lutjes së atij që është në nevojë të ngutshme. Ju kështu silleni në momente të vështira. Atëherë, pse silleni ndryshe kur jeni duke shijuar mirësinë e dhuruar nga Zoti? Përse shpikni zota të tjerë për të adhruar? Vallë, mos keni për këtë ndonjë arsytim logjik apo fakt nga shpalljet e Zotit? A keni ndonjë argument bindës për këtë veprim?! Asnjë argument nuk keni, por ju veç gënjeni dhe shpifni për Allahun.

Ajetet 42 – 45

42. Ne kemi çuar të dërguar në shumë popuj para teje. Ne i dënuam ata popuj me skamje e mjerim, që të mësonin të përuleshin.

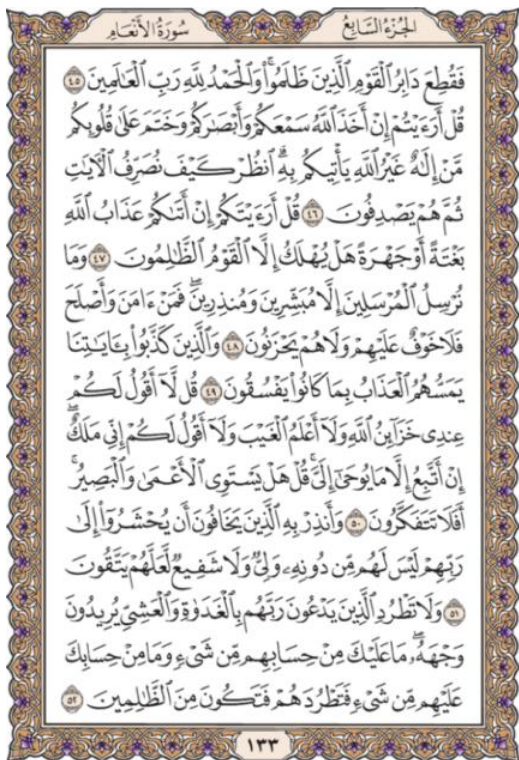
43. Përse, atëherë nuk mësuani të përuleshin pasi u erdhi dënimi Ynë? Sepse zemrat e tyre ishin të ngurta dhe Shejtani ua hijeshoi atë që bënin.

44. Por meqë ata i shpërfillën porositë, Ne u hapëm të gjitha dyert (e kënaqësive) dhe, kur ata po gëzonin për ato që iu ishin dhënë, i ndëshkuam në befasi, e ata mbetën të pashpresë.

45. Kështu u zhdruk mbeturina e fundit e keqbërësve. Të gjitha lavdërimet i qofshin Zotit të botëve!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne kemi çuar të dërguar në shumë popuj para teje. - Allahu i Lartësuar na tregon se ka dërguar profetë e lajmëtarë edhe në popujt e shkuar, të cilët i mohuan dhe i refuzuan me kokëfortësi dhe**

padrejtësisht shpalljet e Tij. Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Ne i dënuam ata popuj me skamje e mjerim, që të mësonin të përulëshin. Përse, atëherë nuk mësuat të përulëshin pasi u erdhi dënimi Ynë?”** - Allahu i Lartësuar i goditi ata me varfëri, sëmundje dhe fatkeqësi në çdo drejtim. Të gjitha këto i bëri për t'i mëshiruar, me qëllimin që ata të nënshtroheshin dhe t'i drejtoheshin me lutje e përgjërime, për të shpëtuar nga ato ndëshkime.

- **“Sepse zemrat e tyre ishin të ngurta...”**

- Zemrat e tyre u ngurtësuan dhe kurrë nuk pranuan të nënshtroheshin për të pranuar të vërtetën. Ndërsa nga ana tjetër:

- **“...Shejtani ua hijeshoi atë që bënin.”** – Kështu, ata mendonin se besëtytnitë që kishin ishin feja e vërtetë. Ata kishin gjetur prehje në besimet e kota, ndërkohë që Shejtani luante me mendjen dhe arsyen e tyre.

- **“Por meqë ata i shpërfillën porositë, Ne ua hapëm të gjitha dyert (e kënaqësive)...”**

- Kur i harruan shpalljet e sjella nga

profetët, Allahu i Lartësuar ua hapi atyre portat e kënaqësive të kësaj dynjaje, që ata të zhytreshin edhe më keq në humbje. Kjo që vetëm njëra nga format e ndëshkimit, sepse Allahu i Madhëruar thotë më pas:

- **“...dhe, kur ata po gëzonin për ato që u ishin dhënë, i ndëshkuam në befasi, e ata mbetën të pashpresë.”** - Këtë radhë, ndëshkimi i la thellësisht të dëshpëruar. Ata i prenë shpresat nga çdo e mirë. Ky që ndëshkimi më i rëndë e më i dhembshëm, sidomos kur ishin të pavëmendshëm, të qetë e në mes të kënaqësive të tyre. Një ndëshkim që ndërpret kënaqësitë është shumë herë më i dhembshëm dhe dëshpërues.

- **“Kështu u zhduk mbeturina e fundit e keqbërësve.”** - Ata i goditi ashpër vala e ndëshkimit dhe nuk patën asnjë mundësi shpëtimi. Këtë e merituan pas shpërfilljes së porosive të Zotit dhe zhytjes së tyre në gjynahe dhe në kënaqësitë e kësaj dynjaje.

- **“Të gjitha lavdërimet i qofshin Zotit të botëve!”** - Allahu i takon falënderimi dhe lavdërimi për gjithçka që ka përcaktuar. Allahu i takon falënderimi dhe lavdërimi që ka vendosur t'i shkatërrojë mohuesit e të vërtetës të sjellë prej Tij. Nëpërmjet këtij ndëshkimi dalin në pah shenjat e Allahut. Kështu, krijesat e kuptojnë dhe binden tërësisht për nderimin që Zoti u bën *eulijave* të Tij dhe për poshtërimin që godet armiqtë e profetëve dhe të shpalljeve të Tij. Në këtë mënyrë dëshmohet edhe vërtetësia e shpalljeve që sollën profetët dhe besnikëria e këtyre të fundit.

Ajetet 46 – 47

46. Thuaj: “Mendoni sikur Allahu t'jua merrte të dëgjuarit e shikimin dhe t'jua mbyllte zemrat, atëherë cili zot tjetër, veç Allahut, do t'jua jepte ato?” Shih se si ua sqarojmë Ne Shenjat, por sërish ata nuk ua vënë veshin.

47. Thuaj: “Mendoni sikur dënimi i Allahut t'ju vinte befasi ose hapur, vallë, a do të shkatërrohej tjetërkush, veç njerëzve të padrejtë?”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon se, ashtu sikurse është i vetmi që krijoi krijesat dhe i vetmi që përkujdeset për to, po ashtu është i vetmi që meriton adhurimin nga krijesat. Për këtë arsye, i Lartësuar i na nxit që të mendojmë thellë:

- **Thuaj: “Mendoni sikur Allahu t’jua merrte të dëgjuarit e shikimin dhe t’jua mbyllte zemrat, atëherë cili zot tjetër, veç Allahut, do t’jua jepte ato?”**” - Nëse Allahu, si i vetmi që ka në dorë gjithçka që ka krijuar, ju lë pa dëgjim, pa shikim dhe pa logjikë, atëherë kush tjetër do t’jua sjellë ato? E nëse nuk keni ndonjë që mund t’jua sjellë, atëherë përse adhuronit të tjerë bashkë me Allahun?! Mënyra e argumentimit është shumë e qartë. Nëse e pranoni Allahun si të vetmin që krijon dhe përkujdeset për krijesat, si të vetmin që ka në dorë gjithçka, pse nuk e pranoni si të vetmin të Adhurar, të Cilit duhet t’i përkushtoheni me adhurime dhe me lutje? Ky është argument që përforcon teuhidin dhe hedh poshtë idhujtarinë. Më pas, i Lartësuar thotë:

- **Shih se si ua sqarojmë Ne Shenjat, por sërish ata nuk ua vënë veshin.** - Allahu i Lartësuar e ka qartësuar të vërtetën me mënyra të shumta, që të dalë në shesh edhe rruga e kriminelëve dhe të padrejtëve. Por edhe pas një qartësimi të tillë, me çdo rrugë dhe mënyrë, ata përsëri i kthejnë shpinën të vërtetës.

- **Thuaj: “Mendoni sikur dënimi i Allahut t’ju vinte befaz ose hapur, vallë, a do të shkatërrohej tjetërkush, veç njerëzve të padrejtë?”**” - Nëse ju vjen ndëshkimi i Zotit befaz ose pas shumë paralajmërimesh, që ju tashmë i keni marrë, atëherë a do të shkatërrohet tjetërkush, veç zullumqarëve?! Ata që kërcënohen më shumë nga ndëshkimi janë pikërisht të padrejtët. Madje, ata janë shkaktarë të afrimit dhe zbritjes së ndëshkimit. Për këtë arsye, kujdesuni që të mos vazhdoni padrejtësitë dhe distancohuni prej tyre, sepse këtu bëhet fjalë jo thjesht për një ndëshkim në këtë jetë, por për ndëshkim të përjetshëm dhe dëshpërim pa fund.

Ajetet 48 - 49

48. Ne i kemi sjellë të dërguarit veçse si përgëzues dhe qortues. Ata që besojnë dhe i përmirësojnë veprat e tyre, nuk kanë për të pasur frikë e as brenga.

49. Kurse ata që i mohojnë Shenjat Tona do t’i përfshijë dënimi, sepse ata kaluan kufijtë.

Shpjegimi i ajeteve

- “**Ne i kemi sjellë të dërguarit veçse si përgëzues dhe qortues.**” - Allahu i Madhëruar tregon këtu funksionin kryesor që kanë patur profetët. Ata u dërguan që të përgëzonin e paralajmëronin njerëzit. Që përgëzimi të jetë i plotë, ashtu sikurse është detyrë për profetët, duhet që të sqarohen disa gjëra, si më poshtë:

- Së pari, cilët janë ata që e meritojnë përgëzimin dhe premtimin për shpërblim?

- Së dyti, cilat janë veprat nëpërmjet të cilave fitohet përgëzimi?

- Së treti, cilat janë mirësitë me të cilat përgëzohen?

Po kështu, edhe për paralajmërimin për ndëshkim duhet të sqarohen disa gjëra, si:

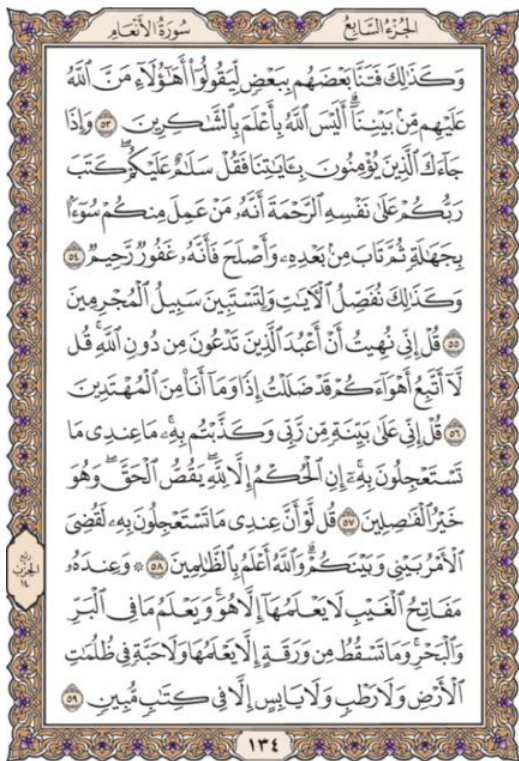
- Cilët janë ata që e meritojnë dhe cilët janë të rrezikuar prej tij.

- Cili është ndëshkimi që i pret të kërcënuarit.

- Cilat janë veprat që e shfaqin njeriun ndaj rrezikut të paralajmëruar. Në lidhje me mënyrën si i trajtojnë përgëzimet dhe paralajmërimet, njerëzit ndahen në dy grupe:

- **Ata që besojnë dhe i përmirësojnë veprat e tyre, nuk kanë për të pasur frikë e as brenga.** - Ata që besojnë Allahun, melekët, librat e shpallur, profetët, Ditën e Gjykimit e gjithçka që duhet besuar, të cilët, gjithashtu, përmirësojnë vazhdimisht imanin, veprat dhe nijetin e tyre. Të tillët nuk kanë frikë për atë që i pret në të ardhmen dhe nuk brengosen për çfarë ka ndodhur në të kaluarën.

- **Kurse ata që i mohojnë Shenjat Tona do t’i përfshijë dënimi, sepse ata kaluan kufijtë.** - Ata do të vuajnë ndëshkimin, për shkak të daljes së tyre nga kufijtë e Zotit

dhe për shkak të mospërfilljes së përgëzimeve e paralajmërimeve të profetëve.

Ajeti 50

50. Thuaju: “Unë nuk ju them se kam në zotërim Thesaret e Allahut, as nuk mëtoj se i di fshehtësitë, e as nuk ju them se jam melek. Unë ndjek vetëm atë që më shpallet.” Thuaju: “A është njëlloj i verbri me atë që sheh? A nuk mendoni?”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar e mëson Profetin e Tij se çfarë t’u thoshte atyre që e refuzonin si profet. Ata i kërkonin shenja e mrekulli sipas tekave të tyre, madje thoshin se ai i ftonte që të adhuronin atë si Zot, së bashku me Allahun. Kështu, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Thuaju: “Unë nuk ju them se kam në zotërim Thesaret e Allahut, as nuk mëtoj se i di fshehtësitë...”**” - Kuptimi: Unë jam thjesht një njeri i dërguar nga Zoti dhe nuk kam pretenduar ndonjëherë se zotëroj çelësat e depove dhe të mëshirës së Zotit. As nuk pretendoj se di të fshehtën. Të gjitha

këto janë vetëm në dorën e Zotit. Nëse Ai dëshiron që të hapë rrugën e mëshirës për njerëzit, askush nuk mund ta pengojë apo ta mbyllë atë rrugë, e nëse Ai dëshiron t’i ndalojë të mirat, askush nuk mund t’i ofrojë ato. Allahu është njohësi i të shfaqurës dhe i të fshehtës. Ai ka shfaqur pjesë të së fshehtës vetëm për ata që Ai i ka zgjedhur si profetë dhe me të cilët është i kënaqur.

- **“... e as nuk ju them se jam melek.”** – Nuk jam melek, që të kem fuqi të madhe, aq sa të bëj ato që dua me forcën time. Unë nuk pretendoj ndonjë gradë sipër asaj që më ka vendosur Zoti im.

- **“Unë ndjek vetëm atë që më shpallet.”** - Ky është edhe qëllimi im më i lartë. Unë nuk jam gjë tjetër, veçse pasues besnik i asaj që më shpallet nga Zoti im. Unë e zbatoj vetë këtë Shpallje dhe ftoj të tjerët që të jetojnë sipas saj. Atëherë, nëse kjo është grada ime dhe ky është realiteti im, çfarë kërkojnë ata që flasin për mua? Përse më atribuojnë gjëra që unë kurrë nuk i pretendoj? Si mund të më gjykojnë për diçka që nuk e pretendoj? A nuk duhet të gjykohet njeriu veçse për atë që beson dhe vepron? Përse, kur unë ju ftoj të besoni dhe të jetoni sipas asaj që më shpallet, ju më akuzoni se po ju ftoj që të më nënshtroheni dhe të më adhuronin mua? Përse më akuzoni që pretendoj se jam më lart se grada që më ka vendosur Zoti im? A nuk është kjo një sjellje arrogante nga ana juaj, si edhe përpjekje për të justifikuar mosbesimin tuaj? Për të qartësuar dallimin mes atyre që pasojnë Shpalljen e Zotit dhe atyre që nuk veprojnë kështu, thuaju:

- **“Thuaju: “A është njëlloj i verbri me atë që sheh? A nuk mendoni?”** - Mendohuni pak rreth kësaj, për t’i vlerësuar gjërat ashtu siç janë dhe zgjidhni për veten tuaj atë që e gjykoni si më të drejtë për t’u pasuar! Nëse meditonit thellë, do ta shikoni qartë të vërtetën.

Ajetet 51 – 55

51. Paralajmëroji nëpërmjet tij (Kur’anit) ata që i frikësohen llogarisë para Zotit të tyre, me qëllim që të ruhen, sepse, veç

Tij, ata nuk do të kenë asnjë mbrojtës apo ndërmjetës.

52. Mos i largo ata që e adhurojnë Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje, me sinqeritet ndaj Tij. Ti nuk mban përgjegjësi për asnjë nga veprat e tyre, ashtu si edhe ata nuk mbajnë përgjegjësi për veprat e tua. Nëse i largon ata, bëhesh si të padrejtët.

53. Kështu i sprovovmë Ne disa me disa të tjerë, derisa të thonë: “Vallë, këta janë ata që përzgjedhi Allahu mes nesh dhe u dhuroi mirësi?” Po a nuk është Allahu më i Dituri, për ata që janë mirënjohës?

54. Kur të vijnë tek ti ata që i besojnë Ajetet Tona, thuaju: “Selamun alejkum! Zoti juaj ia bëri detyrë Vetes së Vet Mëshirën. Nëse ndonjëri prej jush bën ndonjë të keqe pa e ditur, e pastaj pendohet dhe përmirësohet, s’ka dyshim se Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.

55. Kështu i sqarovmë Ne argumentet, në mënyrë që të dalë në shesh rruga e keqbërësve.

Shpjegimi i ajeteve

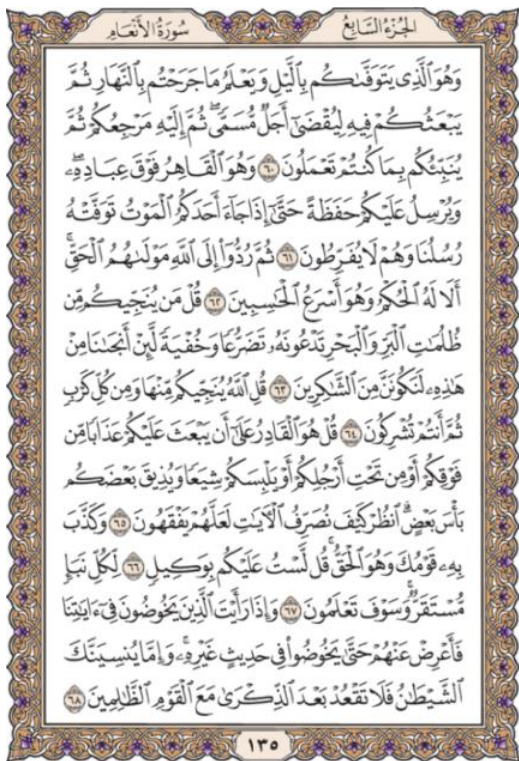
- **“Paralajmëroji nëpërmjet tij (Kur'anit) ata që i frikësohen llogarisë para Zotit të tyre, me qëllim që të ruhen,...”** – Kur'ani është këshillë dhe paralajmërim për të gjithë njerëzit, por përfituesit e vërtetë të këshillave të tij janë ata që i druhen ditës kur do të ringjallen te Zoti i tyre. Ata janë të bindur dhe e kujtojnë shpesh faktin se do të vijë dita kur do të largohen nga kjo dynja, për të nisur rrugën e përjetësisë. Për këtë arsye, ata përpiqen vazhdimisht të arrijnë gjithçka që u sjell dobi dhe të largohen nga gjithçka që i dëmton. Ata janë të bindur se, nëse nuk i dëgjojnë porositë e Zotit, nuk do të gjejnë mbrojtës apo ndërmjetësues, që mund t'i shpëtojë nga zemërimi dhe ndëshkimi i të Drejtit. I Madhëruari thotë

- **“...sepse, veç Tij, ata nuk do të kenë asnjë mbrojtës apo ndërmjetës.** - Veç Allahut, nuk ka kush që të marrë përsipër çështjet e tyre, që t'i ndihmojë të arrijnë ndonjë të mirë apo që t'i shpëtojë nga të këqijat. Për ta nuk ka as ndërmjetësues, që

mund të ndërhyjë te Zoti, sepse të gjitha çështjet janë vetëm në dorën e Tij. Askush nga krijesat nuk zotëron ndonjë mundësi për të ndihmuar apo për të shpëtuar një krijesë tjetër. Kështu, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t'i këshillojë njerëzinë me fjalët e Kur'anit, për një qëllim të rëndësishëm: “me qëllim që të ruhen”. Ndoshta, duke dëgjuar të vërtetat e padiskutueshme për takimin me Zotin dhe llogarinë para Tij, ata do të frikësohen dhe do të nënshtrohen, që të punojnë e të plotësojnë detyrimet, si dhe të largohen nga ndalesat e Tij. Këshillimi me anë të Kur'anit është, sigurisht, një nga mënyrat më të mira dhe të efektshme.

- **“Mos i largo ata që e adhurojnë Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje, me sinqeritet ndaj Tij.** - Kurrë mos i largo prej teje dhe nga takimet e tua adhuruesit e sinqertë, duke synuar të shoqërohesh e të ulesh me të tjerë! Mos i largo ata nga vetja jote, sepse ata janë të rregullt me duatë ndaj Zotit të tyre! Ata i drejtohen Atij me duatë e adhurimit dhe duatë e kërkesës së drejtpërdrejtë ², në fillim e në fund të ditës. Me të gjitha këto, ata synojnë thjesht të kënaqin Allahun dhe nuk kanë asnjë qëllim tjetër. Kësisoj, ata nuk meritojnë të dëbohen, por përkundrazi, meritojnë t'i duash fort dhe të miqësohesh me ata. Ata meritojnë t'i mbash afër e t'i trajtosh me ngrohtësi e dhembshuri, sepse ata janë më të zgjedhurit e krijesave, edhe pse mund të jenë të varfër. Ata janë më krenarët, edhe nëse mund të shihen si të parëndësishëm dhe të rëndomtë nga njerëzit.

- **Ti nuk mban përgjegjësi për asnjë nga veprat e tyre, ashtu si edhe ata nuk mbajnë përgjegjësi për veprat e tua. Nëse i largon ata, bëhesh si të padrejtët.”** - Kuptimi: Askush nuk do të mbajë përgjegjësi për veprat e tjetrit. Secili do të përgjigjet vetëm për punët e tija, të mira apo të këqija qofshin ato. Kështu, nuk ka asnjë arsye që t'i largosh ata, përndryshe do të ishe i padrejtë. Profeti ﷺ e zbatoi plotësisht dhe me shumë përkushtim këtë urdhër të

Allahut. Kur pranë tij uleshin të varfërit, ai qëndronte me ta me durim, duke u sjellë me ngrohtësi e plot përkujdesje, me moralin më të lartë. Mund të thuhet pa ngurrim se të tillë njerëz i gjeje vazhdimisht në kuvendet e tij. Shkaku i shpalljes së këtyre ajeteve ishte kërkesa që disa pasanikë e fisnikë të kurejshëve i kërkuan Profetin. Ata i thoshin shpesh: "Nëse dëshiron që të të besojmë dhe pasojmë, atëherë largoji ata (duke folur për disa sahabë të varfër)! Ne na vjen turp të na shohin arabët në një kuvend me ata varfanjakë." Profeti, duke dëshiruar shumë që ata të pasonin rrugën e drejtë, për pak mendoj për mundësinë e zbatimit të propozimit të tyre. Por Allahu i Madhëruar e qortoi dhe e udhëzoi Profetin e Tij nëpërmjet këtyre ajeteve.

- **"Kështu i sprovovmë Ne disa me disa të tjerë..."** - Kështu i sprovon Allahu i Madhëruar njerëzit. Disa i bënë të pasur dhe disa të varfër, disave u ka dhënë fis të gjerë e famë, e disa të tjerë i ka bërë të dobët e pa mbështetje njerëzore. Por nëse Allahu i Lartësuar i dhuron mirësinë e imanit

njerëzve "të dobët" apo "të parëndësishëm", siç i quajnë, kjo bëhet sprovë për të pasurit e fisnikët, apo siç i quajnë: "të rëndësishmit". Nëse i pasuri vërtet synon të vërtetën dhe rrugën e drejtë, që kënaq Zotin, ai e pranon imantin dhe bëhet musliman, pa e penguar aspak prania e të varfërve, përzjerja me ta në kuvende dhe fakti që edhe ata kanë pranuar Islamin. Por nëse ai nuk është i sinqertë në kërkimin e të vërtetës, marrëdhënia me të varfërit dhe përzjerja me ta do të bëhet një pengesë që do ta pengojë nga pasimi i të vërtetës. Ata të mjerë, duke përcmuar besimtarët e varfër, thanë:

- **"...derisa të thonë: "Vallë, këta janë ata që përzgjodhi Allahu mes nesh dhe u dhuroi mirësi?"**" - Kjo arrogancë dhe mbivlerësim i vetes i pengoi ata nga pranimi i të vërtetës. Ata nuk e meritonin udhëzimin, sepse nuk ishin të pastër për t'u nderuar me të. Në përgjigje të qëndrimit të tyre mospranues, i Madhëruari thotë:

- **"Po a nuk është Allahu më i Dituri, për ata që janë mirënjohës?!"** - Mirënjohës janë ata cilët i njohin, i vlerësojnë dhe i respektojnë mirësitë e Zotit, ata që dëshmojnë se ato vijnë prej Bujarit dhe kryejnë ato vepra që i meritojnë ato mirësi, në shenjë mirënjohje për Dhuruesin e tyre. Këtyre mirënjohësve Zoti u dhuron imantin e shumë mirësi të tjera. Ndërsa ata që nuk tregojnë mirënjohje, le ta dinë se Allahu i Madhëruar është i Urtë dhe, me Urtësinë e Tij, nuk e vendos mirësinë e Tij atje ku nuk duhet dhe nuk ia jep atij që nuk e meriton. Kështu ishin edhe ata të mjerë që thanë ato fjalë, të cilat tregonin mosvlerësim të urtësisë së Zotit në shpërndarjen e mirësisë së imanit. Ata ishin mosmirënjohës e arrogantë, ndryshe nga ata besimtarë të varfër e jo të varfër, të cilët i shprehnin mirënjohjen Zotit duke iu dorëzuar plotësisht Atij, me bindje e dashuri. Allahu i Madhëruar jo vetëm që e ndaloi Profetin që t'i largonte besimtarët e përkushtuar, por e urdhëroi që t'i priste ata me respekt e nderim, duke thënë:

- **“Kur të vij në tek ti ata që i besojnë Ajetet Tona, thuaju: “Selamun alejkum! Zoti juaj ia bëri detyrë Vetes së Vet Mëshirën.** - Kur të vij në besimtarët, uroji mirëseardhjen dhe përshëndeti me selam, që t’u ngresh lart moralin e t’u forcosh vullnetin për të vazhduar në rrugën drejt Zotit të tyre! Përgëzoji ata duke u treguar për mëshirën dhe për bujarinë e gjerë të Allahut, por edhe nxiti ata që të kryejnë çdo punë të mirë e të ndjekin çdo rrugë për të fituar mirësitë e shumta dhe kënaqësinë e Allahut! Këshilloji ata që të mos vazhdojnë me gjynahe dhe urdhëroji për pendim të sinqertë nga të gjitha gjynahet, në mënyrë që të fitojnë dhe të lumturohen me faljen e Zotit dhe bujarinë e Tij të pamatë ndaj të penduarve!

- **“Nëse ndonjëri prej jush bën ndonjë të keqe pa e ditur, e pastaj pendohet dhe përmirësohet, s’ka dyshim se Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.”** - Është e domosdoshme lënia e gjynaheve, distancimi prej tyre dhe pendimi për to. Gjithashtu, është detyrë kryerja e veprave të mira dhe plotësimi i detyrimeve të vendosura nga Allahu, qofshin këto detyrime fizike, materiale, monetare apo morale, si edhe rregullimi i çdo gjëje të dëmtuar, qofshin dëmtime të shkaktuara nga punë të jashtme e të dukshme, qofshin punë të brendshme e të padukshme. Nëse të gjitha këto kushte të pendimit plotësohen, atëherë i Lartësuarit thotë: **“...s’ka dyshim se Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.”** Ai ka për të derdhur mbi këta fatlumë mbarësi e mirësi prej mëshirës dhe bujarisë së Tij, në varësi të zbatimit të detyrimeve nga ana e tyre.

- **“Kështu i sqarojmë Ne argumentet...”** - Kështu e qartësojmë Shpalljen Tonë, duke e bërë lehtësisht të dallueshme rrugën e drejtë nga devijimi, të vërtetën nga e kota. Kështu, të udhëzuarit do të ndriçohen nga Shpallja e Zotit, sepse do të jenë të qartë për të vërtetën, të cilën e ndjekin dhe sipas së cilës është detyrë të jetosh.

- **“...në mënyrë që të dalë në shesh rruga e keqbërësve.”** - Rruga e kriminelëve të çon në zemërimin dhe ndëshkimin e Zotit. Kur rruga e kriminelëve bëhet e qartë, atëherë lehtësohet edhe largimi prej saj. Ndryshe ndodh nëse ajo është e panjohur, e paqartë ose e mjegullt, sepse vështirësohet ruajtja prej saj.

Ajetet 56 – 58

56. Thuaj: “Unë jam ndaluar të adhuroj ata që ju i adhuron përveç Allahut!”

Thuaj: “Unë nuk i ndjek dëshirat tuaja, sepse atëherë do të isha i humbur e jo prej të udhëzuarve!”

57. Thuaj: “Unë kam Argument të qartë nga Zoti im, ndërsa ju e mohoni atë. Ai që ju e kërkoni me ngut, nuk është në dorën time. Gjykimi për gjithçka i takon vetëm Allahut: Ai shpall të vërtetën dhe Ai është më i miri i gjykuesve.”

58. Thuaj: “Sikur të ishte në dorën time ajo për të cilën nguteni, çështja mes meje dhe jush do të kishte përfunduar. Allahu është i gjithëditur për keqbërësit.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t’u drejtohet idhujtarëve dhe t’u thotë:

- **“Unë jam ndaluar të adhuroj ata që ju i adhuron përveç Allahut.”** - Unë jam ndaluar që t’u kushtoj adhurime atyre që ju adhuron përveç Allahut, kushdo qofshin ata: idhuj, puta e çdo gjë tjetër, që nuk kanë në dorë asnjë lloj mirësie, dëmi apo dobie. Ata nuk zotërojnë pushtet për të dhënë jetën, vdekjen apo për ringjalljen. Të gjitha adhurimet që u përkushtoni këtyre idhujve janë të kota e të pavlefshme. Për idhujtarinë ju nuk keni justifikime, madje as si keqkuptim nuk lejohet të ndodhë një krim i tillë. Ky është thjesht pasim i epshit, i cili është devijuesi më i madh. Për këtë arsye, i Madhëruari proposit:

- **“Thuaj: “Unë nuk i ndjek dëshirat tuaja, sepse atëherë do të isha i humbur e jo prej të udhëzuarve!””** - Unë kurrë nuk do të pasoj pasionet tuaja, sepse kështu do të bëhesha prej të devijuarve nga rruga e

drejtë. E si mund të konsiderohen të drejta lutjet drejtuar dikujt që nuk ka asnjë lloj pushteti e mundësie për t'iu përgjigjur atyre? Ndërsa rruga ime, që është njësimi i Allahut në adhurim me vepra të sinqerta vetëm për Të, është rruga e drejtë, e mbështetur nga faktet logjike e nga shpalljet e Zotit, të padiskutueshme në vërtetësinë e tyre.

- **Thuaj: “Unë kam Argument të qartë nga Zoti im...”** - Unë kam siguri të plotë për saktësinë e Shpalljes nga Zoti im dhe për kotësinë e çdo besimi tjetër të devijuar. Kjo është një dëshmi e fortë mbi vërtetësinë e besimit islam në një Zot, që meriton adhurimin si Një i vetëm, duke u nënshtruar sipas ligjit të Tij islam. Sigurisht, dëshmia e këtij Profeti është dëshmia më e drejtë dhe qëndron mbi dëshmitë e të gjitha krijesave. Këtë dëshmi e pranuan të gjithë besimtarët. Secilit prej tyre, në varësi të mirësisë së dhuruar nga Allahu, iu bë e qartë vërtetësia e kësaj rruge.

- **“... ndërsa ju e mohoni atë.”** - Ndërsa ju, o idhujtarë, e mohuat të vërtetën e Zotit, duke e konsideruar atë si trillim, ndërkohë që ajo nuk e meriton këtë trajtim. Besimi i të vërtetës është i pashmangshëm për çdo njeri që logjikon. Nëse vazhdoni të mohoni, dijeni se dënimi do të godasë mbi ju, dhe kjo është e sigurt. Dënimi është në dorë të Zotit; është Ai që e zbret kur të dëshirojë dhe si të dëshirojë. Nëse ju kërkoni përshpejtimin e këtij ndëshkimi, kjo nuk është në dorën time, ashtu si dhe asnjë çështje tjetër.

- **“Ai që ju e kërkoni me ngut, nuk është në dorën time. Gjykimi për gjithçka i takon vetëm Allahut...”** - Ashtu sikurse është Allahu i Madhëruar Ai që ka vendosur Sheriatin, për të zbatuar ligjet e tij dhe për të jetuar sipas tyre, është po Ai i vetmi që i takon të japë gjykimin për të shpërblyer a ndëshkuar, ashtu sikurse parakupton urtësia e Tij. Kështu, kundërshtimi i gjykimin të Zotit është i papranueshëm dhe jo i drejtë, pasi Ai ua tregoi dhe ua ndriçoi të vërtetën robve plotësisht, pa lënë vend për asnjë

dyschim. Pas qartësimit të së vërtetës nga Allahu i lartësuar nëpërmjet profetëve, shpalljeve dhe shenjave të panumërta, asnjë rob nuk mund të justifikohet. Çdokush që është prezantuar me të vërtetën nuk mund të justifikohet tek i Madhëruari. Pas qartësimit të saj, çdokush do të jetojë e do të vdesë i vetëdijshëm për atë që ka zgjedhur.

- **“Ai e shpall të vërtetën dhe Ai është më i miri i gjykuesve.”** - Allahu është Gjykuesi më i mirë i robve në dynja dhe në ahiret. Të gjitha gjykimet e Tij janë të drejta, për të cilat meriton lavdinë dhe mirënjohjen. Allahut i shprehin mirënjohjen edhe ata kundër të cilëve rëndon gjykimi i Tij.

- **Thuaj: “Sikur të ishte në dorën time ajo për të cilën nguteni, çështja mes meje dhe jush do të kishte e përfunduar.”!** - Thuaju atyre që kërkojnë përshpejtimin e ndëshkimit, nga injoranca, arroganca dhe padrejtësia që i karakterizon: Sikur çështja të ishte në dorën time dhe të isha unë ai që e ekzekutoja ndëshkimin, atëherë nuk do të kishte asnjë lloj dobie për ju, o të mjerë. Por çështja është në dorën e Allahut, që është *El Halimu* - i Butë e i Mëshirshëm, që nuk nxitohet të ndëshkojë gabimtarin, edhe pse është i Plotfuqishëm ta bëjë këtë, por e afatizon dhe i jep mundësi për pendim e kthim. Allahu është *El Sabur* – Durimtari, i Cili, edhe pse të poshtërit bëjnë gjynahe dhe nuk i binden, madje kanë guximin që të rebelohen kundër Tij, Ai përsëri u jep shëndet dhe i ruan, i furnizon dhe lëshon mbi ta në mënyrë të vazhdueshme mirësi të dukshme e të padukshme, të hapura e të fshehura.

- **Allahu është i Gjithëditur për keqbërësit.** - Të mos harrojnë ata se Allahut nuk i fshihet asnjë veprim i tyre dhe të mos mashtrohen nga afatizimi i Tij. Ai vërtet afatizon, por kurrë nuk do t'i lërë krijesat pa i marrë në përgjegjësi për veprat e tyre, kur të vijë koha për një gjë të tillë.

Ajeti 59

59. Vetëm tek Ai janë çelësat e fshehtësive dhe ato nuk i di askush tjetër

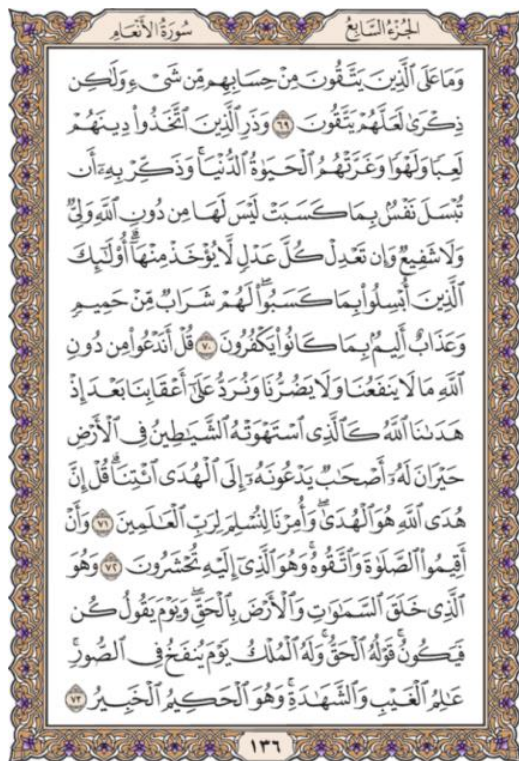
veç Tij. Ai di çfarë ka në tokë dhe në det. As edhe një gjethe nuk bie pa dijeninë e Tij. Nuk ka kokërr në thellësi të Tokës, s'ka të njomë dhe s'ka të thatë, që nuk është në Librin e qartë.

Shpjegimi i ajetit

- "Vetëm tek Ai janë çelësat e fshehtësive dhe ato nuk i di askush tjetër veç Tij. Ai di çfarë ka në tokë dhe në det. - Ky ajet i madh është një nga më të mrekullueshmit, që përshkruan diturinë gjithëpërfshirëse të Allahut të Madhëruar. Dituria e Tij ka përfshirë të gjitha fshehtësitë, nga të cilat Ai zbulon aq sa dëshiron dhe atyre krijesave që Ai dëshiron. Por për shumë fshehtësi nuk dinë as melekët më të mëdhenj e më të afërt të Tij, dhe as profetët e dërguar prej Tij, e aq më pak të tjerët. Ai di gjithçka për njerëzit, kafshët, pemët, gurët, dheun, detet e oqeanet dhe çfarë përmbajnë ato.

- "As edhe një gjethe nuk bie pa dijeninë e Tij. - Për çdo gjethe të pemëve të tokës e të detit, në fusha e male, në dynja dhe në ahiret.

- **Nuk ka kokërr në thellësi të Tokës, s'ka të njomë dhe s'ka të thatë, që nuk është në Librin e qartë.** - Nuk ka kokërr të frutave apo të farërave që mbillen nga njerëzit apo që rriten vetë nëpër fusha e pyje, që nuk është shënuar në Librin e qartë, pra, në *Leuhi Mahfûdh*. Vetëm një pjesë e këtyre gjërave që janë përmendur, habit mendjen e të diturve dhe zemrat e të urtëve. Kjo tregon për madhëstinë e Zotit të Lartësuar dhe faktin se Ai është Absolut në të gjitha emrat dhe cilësitë e Tij. Sikur krijesat të mblidheshin të gjitha për të kuptuar tërësisht vetëm një nga cilësitë e Tij, nuk do të kishin mundësi për t'ia arritur. I lartësuar dhe i madhëruar qoftë Zoti i Lavdëruar e Madhështor! Ai është *El Uâsiu* - i Gjери (në cilësitë e Tij) dhe *El Alîm* - i Gjithëdituri, *El Hâmîdu* - i Lavdëruari dhe *El Mexhîd* - i Madhëruari, *El Shehîdu* - Dëshmuesi i gjithçkaje dhe *El Muhîtu* - Gjithëpërfshirësi. I lavdëruar qoftë Allahu, që është i vetmi i Adhuruar me meritë! Ai është i Adhuruari, i Lavdishmi, që askush

nuk mund të arrijë ta lavdërojë ashtu si e meriton. Ai qoftë i lavdëruar, ashtu sikurse e ka lavdëruar Vetën e Vet! Ai është shumë më lart sesa lëvdatat që mund t'i thurin krijesat e Tij. Ky ajet tregon për diturinë absolute të Allahut mbi gjithçka. Ai tregon, gjithashtu, edhe për *Leuhi Mahfûdh*-in, në të cilin është shënuar çdo gjë që ndodh në ekzistencë.

Ajetet 60 – 62

60. Është Ai që jua merr shpirtrat natën (në gjumë) dhe që e di mirë atë që keni bërë ditën. Më pas, Ai jua kthen ato, për të vazhduar (jetën) deri në afatin e caktuar. Në fund, tek Ai do të ktheheni, dhe do t'ju tregojë të vërtetën e asaj që keni bërë.

61. Ai është Sunduesi mbi robërit e Vet. Ai ve roja për ju. Më në fund, kur ndonjërit prej jush i vjen vdekja, të dërguarit Tanë ia marrin shpirtin, dhe ata kurrë nuk bëjnë lëshime.

62. Pastaj të gjithë do të kthehen tek Allahu, te Sunduesi i tyre i vërtetë.

Vetëm Atij i takon sundimi, dhe Ai është më i Shpejti në llogari.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Është Ai që jua merr shpirtrat natën (në gjumë) dhe që e di mirë atë që keni bërë ditën. Më pas, Ai jua kthen ato, për të vazhduar (jetën) deri në afatin e caktuar.** - Ky është një pohim e përfundim i njëshmërisë së Zotit në meritën e adhurimit dhe një argument shumë i fortë kundër idhujtarëve. Ajeti tregon se Allahu i Madhëruar i meriton të plotë dashurinë, madhërimin, lartësimin dhe respektin. Allahu i Madhëruar është i vetmi që rregullon çështjet e krijesave dhe përkujdeset për to, kur ato janë zgjuar dhe kur janë në gjumë. Ai ua ngre shpirtrat, kur ato janë në gjumë dhe qetësohen. Lëvizjet e tyre reduktohen, që trupi t’u çlodhet. Pastaj Ai i zgjon nga gjumi, që të punojnë për arritjen e mirësive të dynjasë dhe të fesë. Allahu i Lartësuar di për gjithçka që krijesat e Tij bëjnë. Kështu vazhdon jeta e tyre, nën kujdesin e Allahut të Madhëruar, derisa të plotësojnë afatin e jetës, që Ai ka caktuar për ta. Kur koha e caktuar nga Ai përfundon, ky është çasti i vdekjes së tyre. Më pas, ata i pret afati tjetër, ai i Ditës së Ringjalljes, prandaj i Lartësuar thotë:

- **Në fund, tek Ai do të ktheheni, dhe do t’ju tregojë të vërtetën e asaj që keni bërë.** - Pasi të vdisni, vetëm tek Allahu është kthimi i të gjithëve, tek askush tjetër, dhe Ai do t’ju shpërblejë për ato që keni bërë, mirë apo keq.

- **“Ai është Sunduesi mbi robërit e Vet. Ai ve roja për ju...”** - Allahu është Sunduesi i krijesave të Tij. Mbi ta realizohet dëshira dhe gjykimi i Tij gjithëpërfshirës. Ata nuk zotërojnë as më të voglën çështje. Ata lëvizin apo qëndrojnë në prehje veçse me lejen dhe vullnetin e Allahut. Veç kësaj, Ai ka vendosur melekët e Tij si roje për robërit dhe si shënues të veprave të tyre, sikurse thotë në një ajet tjetër: “Pa dyshim, mbi ju qëndrojnë rojet. Ata janë shkruar të ndershëm. Ata dinë gjithçka që bëni ju.” [Infitar 10 - 12]. Ose: “Ne e kemi krijuar

njeriun dhe Ne dimë se ç’pëshpërit ai në vetvete. Ne jemi më afër tij se damari i qafës së vet. Dy melekë qëndrojnë pranë tij, në të djathtë dhe në të majtë. Njeriu nuk thotë ndonjë fjalë pa pasur pranë një regjistruer të gatshëm.” [Kaf 16 - 18]. Ky është kontrolli dhe regjistrimi i veprave të robve në jetën e dynjasë.

- **“Më në fund, kur ndonjërit prej jush i vjen vdekja, të dërguarit Tanë ia marrin shpirtin, dhe ata kurrë nuk bëjnë lëshime.”** - Këta janë melekët e ngarkuar për marrjen e shpirtave, të cilët nuk tolerojnë aspak në detyrën e tyre. Ata nuk i shtojnë e nuk i pakësojnë asnjë çast kohës së përcaktuar dhe të urdhëruar nga Zoti. Ata e zbatojnë urdhrin në kohën e përcaktuar nga Zoti i gjithësisë.

- **Pastaj të gjithë do të kthehen tek Allahu, te Sunduesi i tyre i vërtetë.** - Pas jetës së *berzah*-ut, ku do të jetë shpërblimi ose ndëshkimi sipas veprave tuaja, ju do të ktheheni tek Allahu, nën sundimin e të Cilit ju jeni. Ai ka vendosur atë që ka dëshiruar me urtësinë e Tij, dhe e realizon këtë vendim me përsosmëri dhe korrektësi. Ai ka vendosur për ju një kushtetutë, ju ka ngarkuar me urdhëresat e ndalesa, duke dërguar profetë e duke shpallur libra. Pasi mbyllni jetën e dynjasë, ju do të ktheheni tek Ai, për të marrë gjykimin e Tij të drejtë. Mbi ju do të zbatohet me përpikmëri Ligji i Tij i shpërblimit dhe ndëshkimit, për punët e mira dhe të këqija. Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Vetëm Atij i takon sundimi, dhe Ai është më i Shpejti në llogari.”** - Vetëm Allahut, e askujt tjetër, i takon gjykimi dhe vendosja e Ligjit. Ai është llogaritësi i shpejtë i veprave të robve, sepse Ai ka dituri të plotë dhe regjistron çdo gjë me përpikmëri. Në fakt, çdo gjë që krijesat bëjnë është shënuar saktësisht në *Leuhi Mahfudh*. Veprat e robve janë regjistruar edhe në librat e melekëve. Mendo pak me kujdes në këto ajete! Nga ato kuptojmë se Allahu është i vetmi që krijon dhe që përkujdeset për çështjet e krijesave. Ai

është Ngadhënjimtari dhe i Pamposhturi, që i ka nënshtuar të gjitha krijesat e Tij. Allahu përkujdeset për krijesat e Tij në çdo gjendje të tyre. Është Allahu i vetëm dhe i pashoq, që vendos ligjet e krijimit. Vetëm Ai vendos ligjet që dëshiron, që robërit e Tij t'i zbatojnë e të jetojnë sipas tyre dhe është vetëm Allahu që vendos për shpërblimin apo ndëshkimin e krijesave e Tij, sipas zbatimit të ligjeve të Tij. Atëherë, pyetja e natyrshme që shtrohet është: Si mundet që idhujtarët e refuzojnë adhurimin e Allahut, që është i përshkruar me të tilla cilësi, dhe adhurojnë diçka tjetër, që nuk ka asgjë në dorë, asnjë lloj mundësie për të arritur atë që dëshiron? Për Zotin! Sikur ata të ishin të vetëdijshëm për butësinë, mëshirën dhe faljen e Allahut për ta, edhe pse rebelohen kundër Tij me vepra kufri dhe idhujtarie, edhe pse shpifin e trillojnë besime të pavërteta, ndërsa Ai vazhdon t'i ruajë e t'u japë shëndet e furnizim, me siguri do të kërkonin ta njihnin Zotin më mirë, do të pushtoheshin nga dashuria e madhe për Të dhe do të urrenin veten e tyre. Ata do të çuditeshin pse dhe si ndodhi që iu përgjigjën ftesës së shejtanit të mallkuar, që sjell veçse poshtërim, dëshpërim e shkatërrim. Por ata janë njerëz që nuk logjikojnë.

Ajetet 63 – 64

63. Thuaj: “Kush ju shpëton prej errësirave të Tokës e të detit, kur ju i luteni Atij përulësisht e fshehtas: “Sikur të na shpëtojë prej kësaj, ne do të jemi mirënjohës?!”

64. Thuaj: “Është Allahu Ai që ju shpëton prej këtyre dhe prej çdo brengë tjetër. Megjithatë, ju adhuroni zota të rremë!”

Shpjegimi i ajeteve

Drejtoju idhujtarëve, të cilët adhurojnë e lusin idhuj, dhe nxiti të mendohen dhe të arsyetojnë me qetësi e thellësi! Ata e pranojnë se Allahu është *Rab* - Zoti, Krijuesi, Furnizuesi, Sunduesi dhe Ai që përkujdeset e ka në dorë gjithçka, madje është i vetëm në këtë zotërim. Atëherë,

përse refuzoni që adhurimet t'ia përkushtoni vetëm Atij? Duke i nxitur të mendojnë në këtë mënyrë, thuaju:

- Thuaj: “Kush ju shpëton prej errësirave të Tokës e të detit, kur ju i luteni Atij përulësisht e fshehtas...” - Mendohuni dhe arsyetoni drejt! Kush ju shpëton nga errësirat, vështirësitë dhe tmerret e detit e të tokës, atëherë kur nuk funksionojnë më mjetet dhe hilet tuaja dhe kur fundin e keni pranë? Në të tilla momente, a nuk i drejtoheni me sinqeritet, përunjësi dhe përgjërime vetëm Zotit, që është Një dhe i Pashoq? Në këto çaste, gjuha juaj nuk pushon, duke u lutur për shpëtim, madje nga thellësia e shpirtit thoni: **- “Sikur të na shpëtojë prej kësaj, ne do të jemi mirënjohës.”** - Kuptimi: Nëse Zoti na shpëton nga kjo vështirësi në të cilën kemi rënë, ne do të bëhemi patjetër mirënjohës ndaj Tij. Mirësitë janë dhuratë e Allahut dhe do t'i përdorim ato vetëm për bindje ndaj Tij dhe kurrë në rrugë që Zoti nuk i do dhe na i ka ndaluar.

- Thuaj: “Është Allahu Ai që ju shpëton prej këtyre dhe prej çdo brengë tjetër. Megjithatë, ju adhuroni zota të rremë!” - Allahu është Ai që ju shpëton nga kjo vështirësi dhe nga çdo ngushticë tjetër, por edhe pas kësaj, ju nuk e mbani fjalën e dhënë Allahut dhe i harroni mirësitë e dhuruara prej Tij. E ku ka argument më të qartë sesa ky për kotësinë e idhujtarisë dhe për vërtetësinë e njëshmërisë së Zotit në meritën e adhurimit?!

Ajetet 65 - 67

65. Thuaj: “Ai është i Plotfuqishëm t'ju sjellë një dënim prej së larti ose prej së poshtmi, nën këmbët tuaja, ose t'ju ndajë në grupe e të luftoni njëri-tjetrin.” Shih se si i sqarojmë Ne Argumentat, në mënyrë që ata të kuptojnë.

66. Populli yt e mohoi këtë Kur'an, ndonëse ai është vetë e vërteta. Thuaj: “Unë nuk jam mbikqyrësi juaj”.

67. Çdo Mesazh ka afatin e vet (të plotësimi), dhe ju do ta kuptoni më vonë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Thuaj: “Ai është i Plotfuqishëm t’ju sjellë një dënim prej së larti ose prej së poshtmi, nën këmbët tuaja, ose t’ju ndajë në grupe e të luftoni njëri tjetrin.”** -

Allahu i Madhërishëm është i plotfuqishëm që t’ju godasë me ndëshkim nga çdo drejtim dhe me çdo mënyrë, nga sipër ose nga poshtë këmbëve tuaja. Por Ai edhe mund t’ju përçajë e t’ju bëjë që të vuani luftën e ndëshkimit nga njëri tjetri. Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka, prandaj kujdes dhe ndaluni nga vazhdimësia në gjynahe dhe në mosbindje ndaj Tij, se do të përpoheni nga ndëshkime, që do t’ju shkatërrojnë dhe do t’ju zhdukin! Megjithëse Allahu tregon se është i Plotfuqishëm që të sjellë këto lloj ndëshkimesh, Ai, duke qenë i Mëshirshëm, e largoi nga ky umet ndëshkimit nga sipër, si nëpërmjet gurëzimit etj., si dhe ndëshkimit nga poshtë, me shembje të Tokës etj. Por Ai ka ndëshkuar shumë prej tyre me mënyrën e tretë, duke i ndarë në grupacione e duke i bërë të luftojnë e torturojnë njëri tjetrin. Allahu ua zbrit këto lloj ndëshkimi, që të marrin mësim ata që marrin mësim dhe që kanë dituri.

- **Shih se si i sqarojmë Ne Argumentat, në mënyrë që ata të kuptojnë.** - Shiko se si sjellim larmi shenjash, në forma e rrugë të shumta, që të gjitha treguese të së vërtetës. Të gjitha këto shenja i sjellim që ata të logjikojnë e të kuptojnë përse janë krijuar, të kuptojnë realitetin e Sheriatit dhe qëllimet e tij.

- **Populli yt e mohoi këtë Kur'an, ndonëse ai është vetë e vërteta.** - Populli yt e konsideron si gënjeshtër Kur'anin, ndërsa ai është e vërteta e padiskutueshme, tek e cila nuk ka dhe nuk duhet të ketë asnjë dyshim.

- **Thuaj: “Unë nuk jam mbikqyrësi juaj”.** - Unë nuk jam ngarkuar që të regjistroj dhe të ruaj punët tuaja dhe nuk kam të drejtë që t’ju shpërblej për to. Unë jam thjesht një paralajmërues dhe kumtues i qartë i të vërtetës.

- **Çdo Mesazh ka afatin e vet (të plotësisht), dhe ju do ta kuptoni më vonë.**

- Ky afat nuk mund të shtyhet apo të përshejtohet. Një gjë është e sigurt: ju keni për ta mësuar dhe për t'u përballur me atë.

Ajetet 68 - 69

68. Kur i sheh ata që nënçojnë ajetet Tona, largohu prej tyre, derisa të kalojnë në bisedë tjetër! Nëse shejtani të bën të harrosh, atëherë, kur të kujtohesh, mos rri më me njerëz të padrejtë!

69. Ata që janë të devotshëm ndaj Allahut nuk kanë kurrfarë përgjegjësie për veprat e mohuesve, por le t'i paralajmërojnë që ata të ruhen (nga ndëshkimi i Zotit).

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur i sheh që nënçojnë ajetet Tona, largohu prej tyre, derisa të kalojnë në bisedë tjetër!”** – Ky ajet ka për qëllim të folurit pa të drejtë dhe në kundërshtim me të vërtetën. Kjo bëhet në disa mënyra, si:

1. Duke zburuar idetë dhe fjalët e këqija e të kota, duke i reklamuar ato si të mira e duke ftuar njerëzit në përqafimin e tyre.

2. Duke refuzuar dhe duke i kthyer shpinën të vërtetës, si edhe duke shpifur e trilluar kundër të vërtetës dhe protagonistëve të saj. Allahu i Madhëruar e ka urdhëruar Profetin e Tij e, rrjedhimisht, edhe umetin e tij, që, nëse shohin apo hasin me njerëz që shpifin ndaj ajeteve të Kur'anit, me mënyra të ndryshme, t'u kthejnë shpinën dhe të mos qëndrojnë me ta, derisa të kalojnë në një temë tjetër. Nëse kalojnë në tjetër temë, atëherë nuk është më e ndaluar të rrih me ta. Madje, nëse ka dobi, përzierja me ta është e detyrueshme. Sigurisht, nëse nuk ka dobi e as ndonjë të keqe, atëherë përzierja me ta nuk është e dobishme dhe as e urdhëruar. Ndalea nga preokupimi me gjëra të kota dhe të pavërteta na jep të kuptojmë se të flasësh të vërtetën, ta mbrosh e ta përhapësh atë është vepër e urdhëruar, e dobishme dhe e nxitur nga Sheriati. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Nëse shejtani të bën të harrosh, atëherë, kur të kujtohesh, mos rri më me njerëz të padrejtë!”** - Nëse ulesh me ta, nga harresa apo pakujdesia, atëherë pasi të

kujtohesh, mos vazhdo të rrish, por largohu! Allahu i Lartësuar i quajti ata *'kaumun dhâlimûn'* – njerëz të padrejtë. Të tillë janë ata që enden në të kotën, që flasin e veprojnë harame. Kështu, është i ndaluar qëndrimi mes harameve, kur nuk ke mundësinë që t'i pengosh ato. Ky urdhër është për ata që përzihen me të kotën dhe veprat e ndaluara, pa patur frikë Allahun, ose që heshtin e nuk reagojnë kur kundërshtohet e vërteta. Ndërsa kur ruhet devotshmëria ndaj Zotit, duke i urdhëruar keqbërësit për tek e mira dhe duke i ndaluar nga e keqja, dhe ky qortim pritet të sjellë rezultate, atëherë nuk është gjynah qëndrimi me ta. I Lartësuar thotë:

- Ata që janë të devotshëm ndaj Allahut nuk kanë kurrfarë përgjegjësie për veprat e mohuesve, por le t'i paralajmërojnë që ata të ruhen (nga ndëshkimi i Zotit). - Ky ajet është argument që tregon se këshilla duhet bërë me fjalë të zgjedhura dhe mënyrat më efikase, me qëllim që të arrihet objektivi kryesor - devotshmëria ndaj Allahut. Nga këto ajete mësojmë se, nëse këshilla e shton edhe më shumë të keqen nga ana e të këshilluarit, atëherë i detyrueshëm është moskëshillimi, pasi në këtë rast ajo nuk sjell rezultatin e pritur.

Ajeti 70

70. Largohuni prej atyre që e marrin fenë e vet si lojë e dëfrim, të mashtruar nga jeta e kësaj bote! Ti këshillo me këtë (Kur'an), që njeriu të mos bjerë viktimë e pashpresë e asaj që ka vepruar. Ata nuk do të kenë ndihmëtar përveç Allahut dhe as ndërmjetësues. Edhe sikur të japin çdo lloj shpagimi, ai nuk do t'u pranohet. Këta janë ata që ranë viktimat të pashpresa të veprave që punuan. Ata do të kenë si pije *hamim* (ujë të nxehtë) dhe dënim të dhimbshëm, për shkak të mosbesimit.

Shpjegimi i ajetit

- “Largohuni prej atyre që e marrin fenë e vet si lojë e dëfrim, të mashtruar nga jeta e kësaj bote!” - Ajo që kërkohet nga

robërit është që t'ia përkushtojnë fenë dhe besimin e tyre vetëm Allahut, duke adhuruar vetëm Atë si Një, të Vetëm e të Pashoq, duke i shprehur dashurinë, madhërimin, përunjësinë dhe nënshtrimin, duke kryer të gjitha ato vepra të cilat Ai i kërkon dhe i pëlqen dhe duke jetuar ashtu si Allahu është i kënaqur dhe ashtu si Ai ua ka treguar nëpërmjet shpalljeve. Por kjo kërkon që robi të plotësojë disa kushte, që përmenden më poshtë:

- Ai duhet t'i drejtohet dhe përkushtohet Zotit tërësisht, me zemër e shpirt, dhe vetëm Atij.

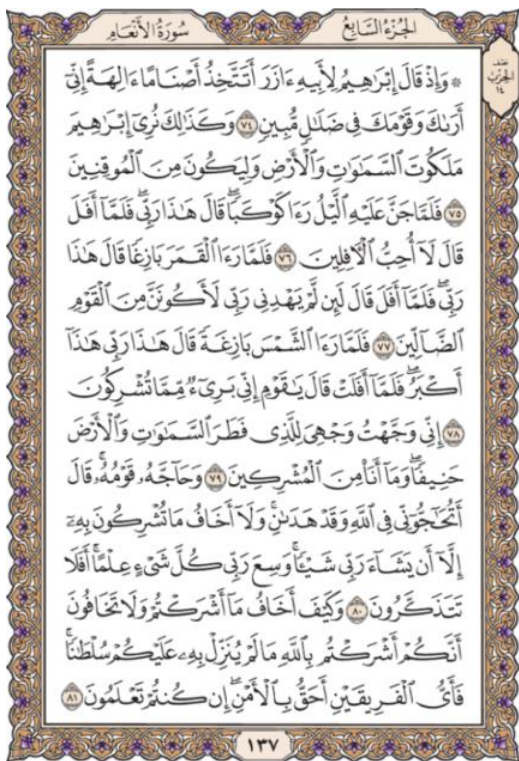
- Veprat e robit të jenë të dobishme e të mira për të dhe për të tjerët, duke plotësuar kushtet që e bëjnë punën “të mirë”.

- Përpjekjet e robit të jenë serioze dhe me përkushtim, dhe jo të dobëta e të brishta.

- Çdo përpjekje dhe vepër e tij duhet të jetë e sinqertë, që synon vetëm dhe vetëm kënaqësinë e Allahut, jo për t'u dukur dhe famë, për t'u lëvdur dhe për vetëkënaqësi.

Kjo quhet fe e vërtetë, që i jep njeriut një jetë tjetër dhe një identitet të ri. Ndërsa ata që pretendojnë se janë pasues të së vërtetës, që janë fetarë e të devotshëm, por në fakt e marrin fenë si lojë dhe me tallje, që koten me argëtimet e kësaj dynjaje, duke angazhuar zemrat e tyre, aq sa nuk lënë vend në to për dashurinë e Allahut dhe njohjen e Tij, ata që përkushtohen tërësisht në gjërat që u sjellin dëm dhe që e lodhin trupin me argëtime të kota, ata që edhe ndonjë adhurim që bëjnë, e bëjnë jo me sinqeritet, por thjesht për të kaluar kohën, për këta lloj njerëzish Allahu i Madhëruar na ka urdhëruar që t'u tërheqim vërejtjen dhe të distancohemi prej tyre. Nuk duhet të mashtrohemi dhe të joshemi nga gjendja e tyre. Ne duhet të paralajmërojmë ata, madje edhe të tjerët që të kenë kujdes prej tyre. Kurrë nuk duhet të mashtrohemi, dhe kjo pastaj të bëhet pengesë që t'i afrohem Allahut të Madhëruar.

- “Ti kujto me këtë (Kur'anin), që njeriu të mos bjerë viktimë e pashpresë e asaj që ka vepruar.” - Kujtoji dhe këshilloji

njerëzit nëpërmjet Kur'anit, në mënyrë që ata të përfitojnë prej tij dhe të lumturohen me mirësinë që ai përmban. Që njerëzit të përfitojnë nga Kur'ani, duhet që:

- T'u sqarosh atyre urdhëresat e tij në mënyrë të thjeshtë dhe të kuptueshme, duke i nxitur për t'i zbatuar ato.

- T'ua bësh të dashur këtë libër, duke përmendur cilësitë e tij të mrekullueshme dhe duke u kujtuar mirësitë që vijnë, nëse e zbatojmë atë.

- Duhet t'u qartësosh njerëzve ato mendime, fjalë dhe vepra që u sjellin dëm dhe janë të shëmtuara, si dhe t'i ndalosh prej tyre. Ata duhet ta kuptojnë dëmin e madh që sjellin veprat e këqija, të cilat Kur'ani i ndalon, si edhe të binden që ato janë vërtet vepra të shëmtuara, të tmerrshme dhe dëmtuese. Nëse e kuptojnë këtë mirë, qartë dhe natyrshëm, kjo do t'i nxisë që t'i urrejnë dhe të mos u afrohen atyre veprave. Mënyrat dhe rrugët e kujtimit nëpërmjet Kur'anit janë të shumta. Këto që u përmendën ishin vetëm disa prej tyre. Por të gjitha konsistojnë që të nxisin te robi

dashurinë për Zotin dhe për çdo vepër që Ai e do, të nxisin dëshirën dhe forcën për të punuar sipas porosive të Zotit, të nxisin shpresën për shpërblimin e Tij në dynja dhe në ahiret, të nxisin gjithashtu edhe drojën nga ndëshkimi i Tij në dynja dhe në ahiret. Nëse robi nuk kujtohet nga ky Kur'an, atëherë do të bjerë në gjynahe, duke plotësuar epshet e tij të shfrenuara. I Madhëruari thotë: "Ti kujto me këtë (Kur'an), që njeriu të mos bjerë viktimë e pashpresë e asaj që ka vepruar." Pra, kujto me këtë Kur'an, në mënyrë që robi të mos bëhet peng i veprave të tij. Kujto me Kur'an, para se robi të zhytet në gjynahe; përpara se të marrë guximin të mos i bindet Zotit dhe të bëjë poshtërsi ndaj Atij, që është Njohësi i të fshehtave e i Gjithëdituri; përpara se robi të harrohet në gjynahe dhe të bëhet i vazhdueshëm në to. Kujto e qorto, që ai të përmendet nga pakujdesia, të zgjohet nga gjumi i kotësisë dhe të frenohet nga rruga e dëshpërimit dhe e ndëshkimit në dynja dhe në ahiret.

- **"Ata nuk do të kenë ndihmëtar përveç Allahut dhe as ndërmjetësues. Edhe sikur të japin çdo lloj shpagimi, ai nuk do t'u pranohet.** - Kujto, para se robin ta rrethojnë dhe lidhin gjynahet e tij. Nëse ai arrin në këtë gjendje, askush nuk mund ta ndihmojë më: as të afërmit, as miqtë e as shokët. Askush nuk mund ta shpëtojë atë, përveç Zotit. Askush nuk mund të ndërmjetësojë, pa e lejuar i Madhërishti dhe pa qenë i kënaqur me këtë ndërmjetësim Ai. Edhe sikur robi të jepte çdo lloj kompensimi, qoftë edhe sa e gjithë Toka e mbushur me flori, ai nuk do t'i pranohej.

- **Këta janë ata që ranë viktimë të pashpresa të veprave që punuan.** - Ata që kanë të tilla cilësi, pra, që zhyten në gjynahe e vazhdojnë të përhumben në to, pa u penduar kurrë, ata janë të pashpresë për të shpëtuar. Ky ndëshkim u jepet, ashtu sikurse thotë Zoti: për shkak të asaj që e fituan vetë, me veprat e tyre.

- **Ata do të kenë si pije *hamim* (ujë të nxehtë) dhe dënim të dhimbshëm, për shkak të mosbesimit.** - Ata kanë si pije *hamim*, ujë tejet i nxehtë në Xhehenem, i cili mjafton që ata ta afrojnë pranë fytyrës për ta pirë, dhe ai ua përcëllon fytyrat dhe ua këput e copëton zorrët dhe barkun. Ata do ta përjetojnë këtë ndëshkim të dhembshëm, për shkak të mohimit të tyre.

Ajetet 71 – 73

71. Thuaj: “A të adhurojmë veç Allahut diçka që nuk na sjell as dobi, as dëm dhe të bëjmë prapa, pasi Allahu na udhëzoi? Atëherë do të bëheshim si ai, të cilin shejtanët e kanë humbur në tokë, duke e lënë të hutuar.” Ai ka shokë, që e thërrasin në rrugë të drejtë: “Eja te ne!” Thuaj: “I vetmi udhëzim është udhëzimi i Allahut dhe ne jemi urdhëruar që t’i dorëzohemi vetëm Zotit të botëve!”

72. Përkryejeni namazin dhe kijeni frikë Allahun! Allahu është Ai, tek i Cili do të tuboheni.

73. Është Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën me një qëllim të madh. Frikësojuni ditës kur Ai do të thotë: “Bëhu!” dhe ajo bëhet. Fjala e Tij është e vërtetë dhe vetëm Atij i takon sundimi ditën kur do t’i fryhet Surit. Ai e di edhe të fshehtën edhe të dukshmen dhe Ai është i Urti, që çdo gjë e di me hollësi.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Thuaj: “A të adhurojmë veç Allahut diçka që nuk na sjell as dobi, as dëm...”** - Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij, por edhe besimtarët, që t’u drejtohen dhe t’i këshillojnë idhujtarët për fenë e drejtë, sepse ata adhurojnë dhe u luten zotave të tjerë. Në këto ajete, Allahu i Madhëruar bën një përkrahje të saktë të idhujve që ata adhurojnë. Mjafton që rob i lexojë këtë përkrahje të idhujve, që të ndalet dhe të largohet prej adhurimit të tyre. Çdo i logjikshëm, nëse mendon me kujdes dhe arsyeton për besimin dhe rrugën e idhujtarëve, bindet plotësisht se ajo është një rrugë e sigurt drejt humbjes, para se të mësojë apo vështojë argumente të tjera për

këtë çështje. Kështu, Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që, për t’i bërë idhujtarët të mendojnë pak dhe me qetësi, t’u thotë: “A të adhurojmë veç Allahut diçka që nuk na sjell as dobi e as dëm?” Ky përkrahje është për çdo gjë që adhurohet veç Allahut. Çdo gjë që adhurohet veç Allahut nuk mund të sjellë dëm apo dobi dhe nuk ka mundësi për asgjë. Çdo çështje është vetëm në dorën e Allahut.

- **“... dhe të bëjmë prapa, pasi Allahu na udhëzoi?”** - A të kthehemi në devijim e humbje, pasi Allahu i Lartësuar na udhëzoi? A të braktisim rrugën e drejtë e të përqafojmë gënjeshtërën? A të largohemi nga rruga që të çon në Xhenetin e mirësive, për të hyrë në rrugën që të çon në ndëshkimin e dhembshëm? Këtë zgjedhje nuk e bën kurrë një njeri i urtë, i mençur e i logjikshëm, që di të dallojë të mirën nga e keqja, të dobishmen nga e dëmshmeja. Për atë që bën një përzgjedhje të tillë, Zoti thotë:

- **“Atëherë do të bëheshim si ai, të cilin shejtanët e kanë humbur në tokë, duke e lënë të hutuar.”** - Si ai që shejtanët e devijojnë nga rruga e drejtë e pikësnyimi i tij. Kështu, ai mbetet në mes të rrugëve, i çoroditur e i hallakatur.

- **“Ai ka shokë, që e thërrasin në rrugë të drejtë: “Eja te ne!”** - Ndërsa shejtanët e ftojnë atë në humbje, shokët e mirë e thërrasin në rrugën e drejtë, por ai nuk përgjigjet. Kështu, ai mbetet e sorollatet mes dy ftesave, i çoroditur e në mëdyshje. Kjo, në fakt, është gjendja e të gjithë njerëzve, përveç atyre që Allahu i Urtë dhe Mëshirëplotë i ruan dhe i mbron. Njerëzit tërhiqen njëkohësisht nga dy kahe të kundërta. Nga njëra anë, ata i tërheq Shpallja e Zotit, logjika e drejtë dhe natyra e pastër, me të cilën është pajisur çdo njeri. Nëse shkojnë në këtë drejtim, ata gjejnë udhën e drejtë të Zotit, për t’u ngritur në gradat e larta të *ilijin*-ëve³. Ndërsa nga krahu tjetër, ata i tërheq shejtani, me të gjithë ushtritë e mbështetësit e tij. Këta ftojnë për në humbje, për të rënë në

ndëshkimin më të tmerrshëm. Ka njerëz që ndjekin udhën e drejtë në të gjitha çështjet ose në shumicën e tyre, ashtu sikurse ka të tjerë që bëjnë të kundërtën. Por ka edhe të tjerë që tërhiqen njëlloj nga të dyja kahet. Në këtë pikë fillon ndarja mes të lumturve dhe të dëshpëruarve.

- **“Thuaj: “I vetmi udhëzim është udhëzimi i Allahut...”** - Udhëzimi i drejtë është veçse udhëzimi i Allahut të Madhëruar, që e bëri ligj për njerëzit nëpërmjet profetëve të Tij. Ndërsa çdo rrugë tjetër është veçse shkatërrim, poshtërim e humbje.

- **“...dhe ne jemi urdhëruar që t'i dorëzohemi vetëm Zotit të botëve.”!** - Jemi urdhëruar që të nënshtrohemi e dorëzohemi plotësisht ndaj Allahut, duke e njësuar me adhurime e duke zbatuar me sinqeritet urdhrat e Tij. Jemi urdhëruar që të dorëzohemi e të bëhemi vullnetarisht besimtarë e adhures të Zotit. Kjo është grada më e lartë dhe mirësia më e madhe, me të cilën Zoti ka begatuar robërit e Tij.

- **Përkryejeni namazin dhe kijeni frikë Allahun!** - Jemi urdhëruar që ta falim namazin në formën më të mirë, duke plotësuar të gjitha kushtet dhe synetet e tij. Jemi urdhëruar gjithashtu të jemi të devotshëm ndaj Allahut, duke zbatuar urdhrat e Tij, në shenjë dashurie, madhërimi e përkushtimi ndaj Tij.

- **Allahu është Ai, tek i Cili do të tuboheni.** - Tek Allahu do të grumbulloheni të gjithë Ditën e Gjykimit, kur Ai do t'ju shpërblejë sipas punëve tuaja - të mira ose të këqija.

- **Është Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën me një qëllim të madh.** - Ky qëllim i lartë ishte urdhërimi i krijesave dhe vendosja e ndalesave për to. Më pas, Allahu do t'i shpërblejë ose ndëshkojë krijesat sipas plotësismit të urdhrave nga ana e tyre.

- **Frikësojuni ditës kur Ai do të thotë: “Bëhu!” dhe ajo bëhet!** - Fjala e Allahut është e vërtetë dhe askush nuk mund ta bëjë dysh atë. Allahu nuk thotë kurrë diçka pa qëllim.

- **Fjala e Tij është e vërtetë dhe vetëm Atij i takon sundimi ditën kur do t'i fryhet Surit.** - Ditën e Gjykimit, vetëm Atij i takon sundimi, edhe pse sundimi i përket vetëm Allahut si në ahiret, ashtu edhe në dynja. Veçohet Dita e Gjykimit, sepse atë ditë zhduket çdo lloj pushteti i krijesave dhe mbetet veçse pushteti i Allahut, të Vetmit, Ngadhënjimtarit e Nënshtruesit të gjithçkaje.

- **Ai e di edhe të fshehtë edhe të dukshmen dhe Ai është i Urti, që çdo gjë e di me hollësi.** - Allahut i përket urtësia absolute, mirësitë e panumërta dhe dituria gjithëpërfshirëse mbi të fshehtat e të dukshmet. Nuk ka të adhuruar me meritë veç Allahut e nuk ka zot tjetër veç Tij.

Ajetet 74 – 83

74. Kujtoni kur Ibrahim i tha babait të vet, Azerit: “Vallë, statujat po adhuron si zota?! Unë po shoh që ti dhe populli yt jeni në humbje të sigurt.”

75. Kështu i mundësua Ibrahimit të shihte mbretëritë e qiejve e të Tokës, për t'u bërë edhe më i bindur.

76. Kur atë e mbuloi nata, ai pa një yll dhe tha: “Ky është Zoti im.”. Por, kur ai u zhduk, tha: “Unë nuk i dua ata që humbin.”.

77. Kur e pa Hënën duke dalë tha: “Ky është Zoti im! Por, kur ajo perëndoi, tha: “Nëse Zoti im nuk më udhëzon, unë do të jem prej njerëzve të humbur.”

78. Kur e pa Diellin duke dalë, tha: “Ky është Zoti im. Ky është më i madh!” Por kur ai perëndoi, tha: “O populli im, unë distancohem nga idhujtaria juaj.”

79. Unë i përkushtohem vetëm Atij që krijoi qiejt e Tokën, me besim të drejtë. Unë nuk jam prej idhujtarëve.”

80. Kur populli i tij polemizoi me të, ai tha: “Polemizoni me mua rreth Allahut, pasi Ai më udhëzoi?!” Unë nuk u frikësohem idhujve tuaj, por vetëm Zotit tim, nëse ai dëshiron diçka. Zoti im ka përfshirë me dijen e Tij çdo gjë. A nuk mendoni?

81. E si t'u frikësohem unë idhujve tuaj, kur ju nuk frikësoheni për atë që adhuron veç Allahut, pa pasur kurrfarë argumenti?! Cilës palë i takon të jetë e sigurt, nëse vërtet e dini?"

82. Atyre që besuan dhe besimin e tyre nuk e ngatërruan me padrejtësi - atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë.

83. Këto janë Shenjat Tona, të cilat ia dhamë Ibrahimit (si argument) kundër popullit të tij. Ne ngremë në gradë të lartë atë që duam. Pa dyshim, Zoti yt është i Urtë e i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kujtoni kur Ibrahim i tha babait të vet, Azerit: "Vallë, statujat po adhuron si zota?!"** - Allahu i Madhëruar na urdhëron që të kujtojmë historinë e Ibrahimit ﷺ. Këtu përshkruhet vlera e lartë e Ibrahimit, kur ai ftonte popullin e tij në *teuhid* dhe e ndalonte nga *shirk*-u. Ibrahim i thoshte babait të tij, Azerit: "Ti preferon të adhurosh puta e idhuj, që nuk sjellin e as zotërojnë dobi apo dëm?! Ata nuk zotërojnë gjë, për asnjë çështje."

- **Unë po shoh që ti dhe populli yt jeni në humbje të sigurt.**" - Ju jeni në humbje të thellë, sepse adhuron gjëra që nuk meritojnë asnjë lloj adhurimi dhe keni braktisur adhurimin e Krijuesit tuaj, Furnizuesit, i Cili përkujdeset e rregullon të gjitha çështjet tuaja.

- **Kështu i mundësua Ibrahimit të shihte mbretëritë e qiejve e të Tokës, për t'u bërë edhe më i bindur.** - Kështu, duke i dhënë sukses në *teuhid* dhe në thirrjen për *teuhid*, Ne i mundësua Ibrahimit që të shihte mbretëritë e qiejve dhe të Tokës. Ne i mundësua të shihte me sytë e vet prova të forta, në mënyrë që ai të ishte absolutisht i sigurt në diturinë e tij. Siguria dhe bindja e plotë varet nga argumentet dhe faktet e vëzhguara. Kështu arrihet dituria e plotë dhe e sigurt në të gjitha çështjet.

- **Kur atë e mbuloi nata, ai pa një yll dhe tha:...."** - Kur ra nata, Ibrahim ﷺ pa një yll. Mbase këtu është fjala për ndonjë yll më të

shndritshëm se të tjerët, meqë është përmendur veçmas të tjerëve. Për këtë arsye, - dhe Allahu është më i ditur - kanë thënë që ai ishte ylli *El Zehra*.

- **"Ky është Zoti im."** - Duke folur me logjikën e kundërshtarëve, Ibrahim ﷺ iu drejtua atyre dhe u tha: "O ju që adhuron i jyet, ejani të shikojmë dhe ta mendojmë mirë këtë çështje! Le të supozojmë se ky yll, që ju adhuron, është vetë Zoti. Por, vallë, a e meriton ai që ta trajtosh si Zot e Krijues të gjithçkaje? A ka ndonjë provë të konsiderueshme për këtë? Le ta mendojmë mirë këtë çështje, sepse nuk i shkon një të mençuri që të konsiderojë si Zot pasionin e vet, pa patur asnjë fakt apo arsyetim.

- **Por, kur ai u zhduk, tha: "Unë nuk i dua ata që humbin."** - Kur ylli u zhduk, atëherë Ibrahim ﷺ, për t'i bërë njerëzit të arsyetonin, tha: "Nuk e dua atë që ikën e zhduket nga adhuruesit e vet. I adhuruari duhet që të kujdeset pandërprerë për adhuruesit të tij, për rregullimin dhe administrimin e të gjitha çështjeve të tyre. Si mund të konsiderohet si Zot dikush a diçka që zhduket për një kohë të gjatë, kohë kur nuk i ndihet aspak përkujdesi? Të tillë nuk meritojnë aspak të adhurohen. Madje, adhurimi i tyre konsiderohet si mendjelehtësia më e madhe."

- **Kur e pa Hënën duke dalë tha: "Ky është Zoti im.** - Kur pa Hënën, që kishte dalë më e ndritshme se yjet, Ibrahim ﷺ tha: "Ky është Zoti im." - me të njëjtën strategji si herën e parë.

- **Por, kur ajo perëndoi, tha: "Nëse Zoti im nuk më udhëzon, unë do të jem prej njerëzve të humbur."** - Në këtë moment, Ibrahim ﷺ tregoi me përlule nevojën për Zotin e vërtetë. Ai tha qartë se, nëse Allahu nuk të udhëzon në rrugë të drejtë, askush tjetër nuk mund të të udhëzojë. Nëse vetë Allahu nuk të ndihmon që t'i bindesh Atij, askush tjetër nuk mund të të ndihmojë për ta arritur këtë.

- **Kur e pa Diellin duke dalë, tha: "Ky është Zoti im. Ky është më i madh."** - Domethënë, Dielli është më i madh se Hëna

dhe se yjet. Por pasi Dielli perëndoi, atëherë u dëshmuar qartë e vërteta dhe u shemb e kota.

- **Por kur ai perëndoi, tha: “O populli im, unë distancohem nga idhujtaria juaj.”** - Me këto argumente të qarta, të dukshme dhe shumë të kuptueshme, unë distancohem nga idhujtaria dhe ju ftoj të pranoni besimin e drejtë. Çdokush që e shqyrton këtë çështje me seriozitet do të largohet nga e kota, do të distancohet nga çdo adhurim i padrejtë dhe do të përkushtohet në adhurimin e Allahut, të Vetmit që e meriton adhurimin:

- **Unë i përkushtohem vetëm Atij që krijoi qiejt e Tokën, me besim të drejtë.**

- Unë i jam dorëzuar vetëm Allahut, duke u distancuar nga çdo lloj adhurimi tjetër. Ky është kuptimi i fjalës “*hanifā*” - me besim të drejtë.

- **“Unë nuk jam prej idhujtarëve.”** - Kështu, Ibrahim عليه السلام u distanca nga idhujtaria. Ai u përqendrua në teuhîd, duke i paraqitur popullit të tij plot fakte për këtë. Ky është shpjegimi i saktë i këtyre ajeteve. Ato ishin fjalët e Ibrahimit drejtuar popullit të tij, për t'i bërë ata të logjikonin. Kuptimi i tyre ishte: “Le të themi sikur ky është Zot, por kjo nuk mund të pranohet, për këtë dhe për atë arsye.” Atëherë, kjo ishte thjesht një mënyrë që Ibrahim عليه السلام zgjodhi për t'u vërtetuar atyre kotësinë e adhurimeve kushtuar idhujve e çdo gjëje tjetër veç Allahut. Për këtë arsye, shpjegimi se këto ajete përshkruajnë disa meditime të Ibrahimit عليه السلام kur ishte i vogël, është thjesht i pabazë.

- **“Kur populli i tij polemizoi me të, ai tha: “Polemizoni me mua rreth Allahut, pasi Ai më udhëzoi!”** - Çfarë dobie ka polemika e atyre që nuk e kanë të qartë të vërtetën dhe nuk e kanë gjetur udhën e drejtë?! Përkundrazi, vetëm ai që është i udhëzuar nga Allahu, madje i ngritur në gradën e *jakîn*-it, duhet t'i ftojë të tjerët tek e vërteta.

- **Unë nuk u frikësohem idhujve tuaj, por vetëm Zotit tim, nëse ai dëshiron diçka.** - Idhujt tuaj nuk mund të më dëmtojnë mua

apo të më privojnë nga ndonjë mirësi. Këto mund të ndodhin vetëm nëse Allahu i dëshiron të ndodhin.

- **Zoti im ka përfshirë me dijen e Tij çdo gjë. A nuk mendoni?”** - Duke medituat kështu, ndoshta do ta kuptoni dhe besoni se Allahu është i vetmi që meriton adhurimin.

- **“E si t'u frikësohem unë idhujve tuaj, ...”** - E si të kem fikë nga ata që janë të pafuqishëm dhe nuk mund të më privojnë apo të më sjellin ndonjë të mirë?!

- **“...kur ju nuk frikësoheni për atë që adhuron veç Allahut, pa pasur kurrfarë argumenti?!”** - Ju thjesht ndiqni pasionin dhe egon tuaj.

- **Cilës palë i takon të jetë e sigurt, nëse vërtet e dini?”** - Duke gjykuar veçmas të dyja palët, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ata që besuan dhe besimin e tyre nuk e ngatërruan me padrejtësi - atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë.** - Ata janë të sigurt dhe të ruajtur nga çdo frikë, nga ndëshkimi dhe dëshpërimi. Ata janë të sigurt dhe të qetë, sepse janë të udhëzuar në rrugën e drejtë. Nëse ata e kanë ruajtur imanin të pacenuar nga *shirk*-u dhe gjynahet, atëherë u takon ‘*el emnu*’ - siguria e plotë nga çdo e keqe. Gjithashtu, nëse e kanë ruajtur imanin e tyre të pacenuar nga shirku, por, nga ana tjetër, kanë vazhduar me gjynahe e punë të këqija, atëherë themi se ata e kanë bazën e besimit dhe të sigurisë, por jo si ata të parët, që e kanë të plotë. Ajeti, i kuptuar nga ana e kundërt, tregon se ata që e cenojnë imanin e tyre me *shirk* dhe poshtërsi, ata nuk kanë as udhëzimin bazë dhe nuk u takon të jenë të sigurt e të shpëtuar. Përkundrazi, atyre u takon humbja dhe ndëshkimi. Allahu i Lartësuar, pasi i dha Ibrahimit عليه السلام argumente dhe fakte të pakundërshtueshme për të vërtetën, tha:

- **Këto janë Shenjat Tona, të cilat ia dhamë Ibrahimit (si argument) kundër popullit të tij.** - Me argumentet e padiskutueshme që i mundësuam Ibrahimit عليه السلام, Ne e lartësuam dhe e bëmë atë triumfues mbi idhujtarët.

- Ne ngremë në gradë të lartë atë që duam. - Ashtu sikurse ngriti gradën e Ibrahimit në dynja dhe në ahiret, pa dyshim nëpërmjet diturisë, Allahu i Madhëruar i ngre disa njerëz mbi të tjerët, në grada të larta. Në mënyrë të veçantë ngrihen ata dijetarë që e jetësojnë diturinë e tyre dhe ua mësojnë atë të tjerëve. Në varësi të gjendjes dhe singularitetit të këtyre dijetarëve, Allahu i bën ata udhëheqës të njerëzve, të cilët i ndjekin dhe i respektojnë veprat e tyre. Njerëzit ndriçohen me dritën e këtyre dijetarëve, përmes errësirës së rrugëtimit. I Madhëruari thotë: “Allahu i lartëson ata që besojnë, ndërsa të begatuarit me dituri i ngre në grada të larta. Allahu e di hollësisht çfarë veproni ju.” [Muxhadele 11].

- Pa dyshim, Zoti yt është i Urtë e i Gjithëditur. - Allahu ua jep diturinë dhe urtësinë atyre që e meritojnë. Ai e di shumë mirë se cilët janë ata që e meritojnë diturinë e urtësinë.

Ajetet 84 – 90

84. Ne i falëm atij Is'hakun dhe Jakubin dhe secilin prej tyre e udhëzuar. Para tij patëm udhëzuar edhe Nuhun. Edhe nga pasardhësit e tij udhëzuar Daudin, Sulejmanin, Ejubin, Jusufin, Musanë dhe Harunin. Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit.

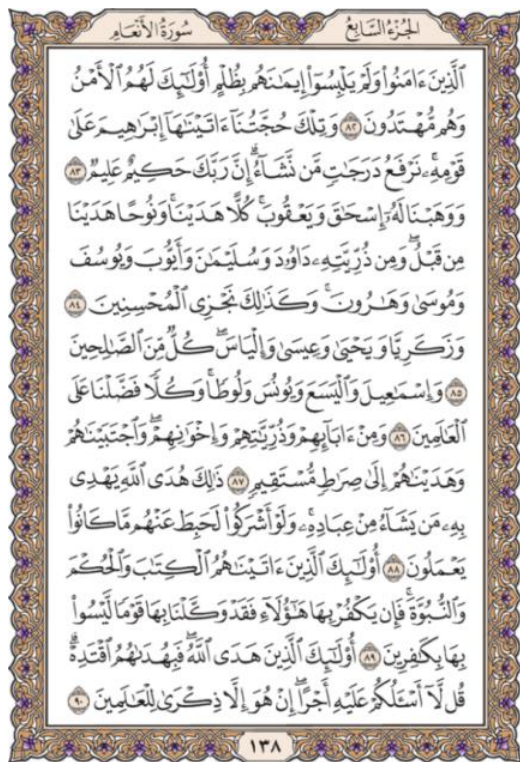
85. Edhe Zekerijjan, Jahjanë, Isanë dhe Ilijasin. Të gjithë ishin prej të mirëve (të devotshëm).

86. Edhe Ismailin, Eljesanë, Junusin dhe Lutin. Të gjithë këta i veçuar mbi njerëzit e tjerë.

87. Edhe shumë prej prindërve, pasardhësve dhe vëllezërve të tyre i zgjodhëm dhe i udhëzuar në Rrugën e Drejtë.

88. Ky është Udhëzimi i Allahut. Ai udhëzon kë të dojë nga robërit e Tij. Nëse do të bënin idhujtari, atëherë do të asgjësohej çdo vepër e tyre.

89. Këta janë ata të cilëve Ne u dhamë Librin, urtësinë e Profetësinë. E nëse këta (populli yt) refuzojnë, Ne e kemi siguruar atë me një popull që nuk e refuzon.

90. Këta ishin ata të cilët Allahu i udhëzoi në rrugë të drejtë, prandaj me udhëzimin e tyre udhëhiqu. Thuaj: “Unë nuk kërkoj për këtë asnjë shpërblim prej jush. Ky është veçse një mesazh për mbarë njerëzimin.”

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi robin, të dashurin dhe të zgjedhurin e Tij, Ibrahimin ﷺ, me mirësitë e mëdha që e begatoi atë, si: dituria e madhe, përkushtimi në thirrjen e drejtë dhe durimi në përhapjen e të vërtetës, Allahu i Madhëruar tregon një tjetër mirësi të madhe me të cilën e nderoi të dashurin e Tij - pasardhës të mirë dhe të udhëzuar. Pasardhës të Ibrahimit ﷺ ishin profetët, më të mirët e krijesave. Kjo që një mirësi e jashtëzakonshme, me të cilën Allahu i Madhëruar e dalloi Ibrahimin ﷺ nga profetët e tjerë.

- “Ne i falëm atij Is'hakun dhe Jakubin...” - Jakubi ishte djali i Is'hakut, pra, nipi i Ibrahimit. Është Jakubi ai që u quajt Israil, babai i kombit që Zoti e dalloj mbi popujt e tjerë të asaj kohe.

- **“...dhe secilin prej tyre e udhëzuar.”** - Të dy ata, Is'hakun dhe Jakubin, Zoti i udhëzoi në rrugë të drejtë. Edhe Nuhun ﷺ, Allahu i Madhëruar e pati udhëzuar më parë. Madje, udhëzimi i tij ishte i një lloji të veçantë, që Zoti ua dha vetëm profetëve më të zgjedhur të Tij. Nuhu ﷺ ishte prej ‘*ulû el azmi*’, ndër më të vendosurit e profetëve. ⁴

- **Para tij patëm udhëzuar edhe Nuhun. Edhe nga pasardhësit e tij udhëzuar Davudin, Sulejmanin, Ejjubin, Jusufin, Musanë dhe Harunin.** - Përemri pronor “*e tij*” ka mundësi t’i referohet Nuhut ﷺ, sepse mes të përmendurve është edhe Luti, i cili ishte pasardhës i Nuhut, por nuk mund të thuhet se ishte pasardhës i Ibrahimit pasi Luti ishte djali i vëllait të tij. Gjithashtu, është rregull në gjuhën arabe që një përemër i referohet emrit që është më pranë tij në kontekst. Por ka mundësi që këtu të bëhet fjalë edhe për Ibrahimin, pasi jemi ende në një kontekst lavdërimi për këtë profet. Edhe pse Luti nuk ishte pasardhës prej gjaku i Ibrahimit ﷺ, ai ishte ndër ata që pasuan në besim Ibrahimin. Madje për Lutin, rëndësia e Ibrahimit si paraardhës në besim do të ishte më e madhe sesa si paraardhës prej gjaku. Kështu, pasardhës të Ibrahimit ﷺ ishin edhe Daudi, Sulejmani i biri i Daudit, Ejubi, Jusufi i biri i Jakubit, Musai dhe Haruni, dy bijtë e Imranit.

- **“Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit.”** - Ashtu sikurse i rregulluam dhe begatuam pasardhësit e Ibrahimit, për shkak se ai e përkreu adhurimin ndaj Zotit të tij dhe bamirësinë ndaj krijesave, po kështu i shpërblejmë të gjithë bamirësit. Në varësi të ihsanit (*bamirësisë*) të tyre, do të jetë edhe shkalla e famës së mirë ndër njerëz.

- **Edhe Zekerijan, Jahjanë, Isanë dhe Ilijasin. Të gjithë ishin prej të mirëve (të devotshëm).** - Të gjithë këta ishin *salihin*, domethënë, të mirë në moralin, punët dhe diturinë e tyre. Madje, ata ishin krerët dhe më të dalluarit e të mirëve.

- **Edhe Ismailin, Eljesanë, Junusin dhe Lutin. Të gjithë këta i veçuam mbi njerëzit e tjerë.** - Ismaili, i biri i Ibrahimit,

është babai i më të mirit të popujve, babai i popullit arab, dhe babai i më të mirit të njerëzve, Muhamedit ﷺ. Junusi ishte i biri i Metait dhe Luti ishte i biri i Hârânit, vëllait të Ibrahimit. Të gjithë këta profetë dhe të dërguar të Allahut u dalluan mbi të gjithë botën. Katër janë gradat e të mirëve, dhe ato i ka përmendur Allahu i Madhëruar në suren Nisa: “Kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, do të jetë me ata, të cilëve Allahu u ka dhuruar mirësi të shumta - me profetët, me të sinqertët, me dëshmorët dhe me vepërmirët. Sa shokë të mirë janë ata!” [En-nisa 69] E këta janë profetë, që qëndrojnë në gradën më të lartë si të tillë, aq më tepër që janë ndër më të zgjedhurit e të gjithë profetëve të dërguar nga Allahu i Madhëruar. Nuk ka dyshim se profetët për të cilët Zoti na ka treguar në Librin e Tij janë më të mirë e të dalluar se ata që nuk i ka përmendur.

- **Edhe shumë prej prindërve, pasardhësve dhe vëllezërve të tyre i zgjodhëm dhe i udhëzuar në Rrugën e Drejtë.** - Po kështu u veprua edhe me prindërit, pasardhësit dhe vëllezërit e këtyre të zgjedhurve. Zoti i dalloj të gjithë ata, duke u dhuruar mirësi të shumta dhe duke i udhëzuar në rrugën e drejtë.

- **Ky është Udhëzimi i Allahut. Ai udhëzon kë të dojë nga robërit e Tij.** - Ky udhëzim është prej Allahut, i vetmi udhëzim i drejtë që ekziston. Është Ai që udhëzon në rrugën e drejtë atë që Ai dëshiron prej robve të Vet. Atëherë, vetëm tek Ai kërkojeni udhëzimin, sepse nëse Allahu nuk ju udhëzon në rrugën e drejtë, ju nuk mund të gjeni udhëzues tjetër veç Tij! Ndër ata që Allahu dëshiroi t’i udhëzonte ishin edhe këta që u përmendën më lart.

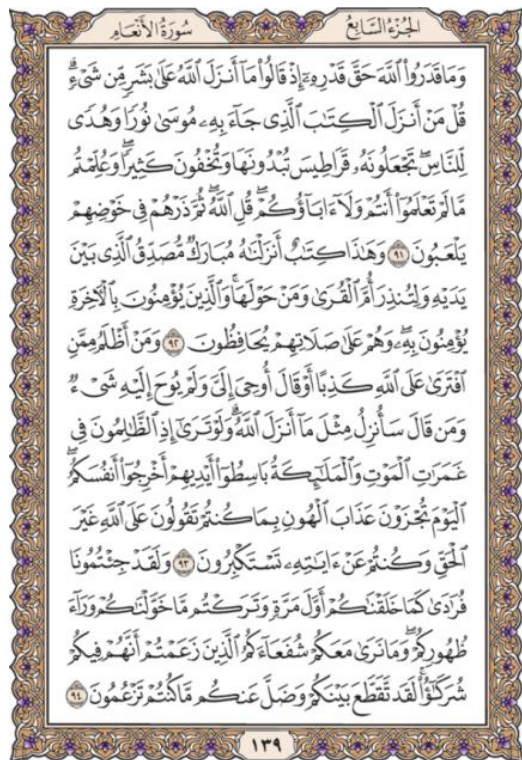
- **Nëse do të bënin idhujtari, atëherë do të asgjësohej çdo vepër e tyre.** - Pa dyshim, idhujtaria asgjëson çdo lloj veprë të mirë dhe e bën të padiskutueshme përjetësinë në zjarrin e Xhehenemit. Kështu, nëse edhe këta të zgjedhur do të ndëshkoheshin në këtë mënyrë, po të bënin idhujtari, atëherë çfarë mendohet se do të ndodhte me të

tjerët? Ky është përfundimi i shirkut - shkatërrim e asgjësim i punëve dhe përjetësi në zjarr.

- **“Këta janë ata të cilëve Ne u dhamë Librin, urtësinë e Profetësinë. E nëse këta (populli yt) refuzojnë, Ne e kemi siguruar atë me një popull që nuk e refuzon. Këta ishin ata të cilët Allahu i udhëzoi në rrugë të drejtë, prandaj me udhëzimin e tyre udhëhiqu!** - Zoti i udhëzoi ata në rrugën e drejtë, prandaj në të njëjtën rrugë vijo edhe ti, o Profet i nderuar! Dhe, me të vërtetë, Profeti ﷺ e zbatoi me përpikmëri këtë detyrë. Ai ndoqi rrugën e tyre, madje duke mbledhur tek vetja çdo cilësi të lartë që gjendej tek ata. Kështu, ai u bë më i madhi i të gjithë profetëve dhe imami i të devotshmëve. Paqja, mëshira, bekimet dhe mirësitë e Allahut qofshin me të dhe me të gjithë të dërguarit e Allahut! Me këtë mënyrë argumentoheshin sahabët, për të thënë se Muhamedi ﷺ ishte më i miri dhe më i zgjedhuri i profetëve.

- **Thuaj: “Unë nuk kërkoj për këtë asnjë shpërblim prej jush.”** - Thuaju atyre që i kthejnë shpinën ftesës tënde: “Unë nuk po ju kërkoj ndonjë shpërblim për transmetimin e të vërtetës dhe për ftesën që ju bëj. Kështu, ju nuk keni si të thoni se e refuzoni ftesën time sepse jeni rënduar nga kërkesat dhe shpenzimet. Shpërblimi im është veçse nga Allahu i Madhëruar dhe vetëm Atij ia kërkoj dhe e shpresoj.”!

- **“Ky është veçse një mesazh për mbarë njerëzimin.”** - Kjo është një këshillë për njerëzimin, që ata të ndërgjegjësohen për çdo gjë të dobishme e të inkurajohen për ta kryer atë, të ndërgjegjësohen për atë që u bën dëm dhe të nxiten për t’iu larguar asaj. Kjo shërben gjithashtu që njerëzit të njohin Zotin e tyre, me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij të mrekullueshme, të kujtojnë e mësojnë se cilat janë virtytet më të larta njerëzore dhe rrugët për t’i arritur ato, si edhe të kuptojnë se cilat janë veset dhe rrugët që të shpien në to. Duke qenë një përkujtim për gjithë botën, ajo është mirësia më e madhe që Zoti ka falur ndonjëherë, mirësi të cilën

ata duhet ta pranojnë me përunjësi dhe t’i shprehin mirënjohjen e plotë Atij që ua dhuroi.

Ajeti 91

91. Ata nuk e madhëruan Allahun, ashtu si e meriton, kur thanë: “Allahu nuk i shpalli gjë askujt!” Thuaj: “Kush e zbriti Librin, me të cilin erdhi Musai - një dritë e udhërrëfyes për njeriun? Por ju e keni bërë atë të shpërndarë në fletë (të veçanta), duke shfaqur disa prej tyre, por duke fshehur një pjesë të madhe të tyre. Juve ju mësuaj ajo që nuk e dinit - as ju e as prindërit tuaj. Thuaj: “Allahu”. Pastaj, lëri ata të zhyten në kotësinë e tyre.

Shpjegimi i ajetit

- **“Ata nuk e madhëruan Allahun ashtu si e meriton kur thanë: “Allahu nuk i shpalli gjë askujt”** - Ky është një poshtërim dhe qortim i rëndë për jehudët dhe idhujtarët që mohuan Shpalljen, duke pretenduar se Allahu kurrë nuk i ka shpallur ndonjë gjë njerëzve. Kush thotë të tilla fjalë, nuk e ka vlerësuar Allahun ashtu si i takon

madhështisë së Tij. Ky është një cenim i urtësisë së Allahut. Ky është, gjithashtu, një pretendim i paturpshëm se Allahu i ka lënë robërit e Tij të çoroditur, të paudhëzuar dhe pa i urdhëruar e ndaluar, pa u vendosur kufij e ligje, që duhet t'u përmbahen e t'i zbatojnë. Këto fjalë janë shprehje e mosmirënjohjes për mirësinë më të madhe që Ai u dhuroi njerëzve - Shpalljen e Tij. Shpallja është e vetnja rrugë për njerëzit që të arrijnë lumturinë, nderin dhe fitoren në çdo aspekt. E ku ka cenim më të madh dhe shpifje më të shëmtuar sesa të pretendosh se Zoti kurrë nuk u ka shpallur gjë njerëzve?! Duke i bërë të kuptojnë kotësinë dhe pavërtetësinë e fjalëve të tyre dhe të pranojnë atë që edhe vetë ata e besojnë, Allahu thotë:

- **Thuaj: “Kush e zbriti Librin, me të cilin erdhi Musai - një dritë e udhërrëfyes për njeriun? Por ju e keni bërë atë të shpërndarë në fletë (të veçanta), duke shfaqur disa prej tyre, por duke fshehur një pjesë të madhe të tyre. - Kush e shpalli Teuratin e madh? Kush e bëri atë dritë, që largon errësitat e injorancës? Kush e bëri atë udhëzim, që të shpëton nga humbja dhe devijimi? Kush e bëri atë udhëzues për në rrugën e drejtë, me dijen e saktë dhe veprat që urdhëron të zbatohen? Teurati është një libër, që u bë i famshëm në botë dhe që mbushi mendjet dhe zemrat e njerëzve. Por njerëzit filluan ta kopjonin atë nëpër fletë, pra, filluan të fushnin duart e ta manipulonin ashtu si donin. Atë që u përshtatej dëshirave të tyre e shfaqnin, ndërsa atë që binte ndesh me dëshirat e tyre e fshihnin, dhe kjo ka ndodhur shpesh dhe gjatë gjithë historisë.**

- **Juve ju mësua ajo që nuk e dinit - as ju e as prindërit tuaj.** - Prej këtij libri, ju dhe paraardhësit tuaj mësuat shumë gjëra që nuk i dinit. Pasi t'i pyesësh ata se kush e shpalli Teuratin, këtë libër madhështor dhe të dobishëm, atëherë ti thuaju:

- **“Allahu”. Pastaj, lëri ata të zhyten në kotësinë e tyre.** - Allahu është Ai që e zbriti Shpalljen. Me këtë përgjigje zbardhet plotësisht e vërteta, aq sa të padrejtëve nuk

u mbetet më asnjë justifikim. Pasi t'u japësh këtë përgjigje, atëherë lëri të luajnë dhe të koten në humbjen ku janë zhytur, derisa të vijë Dita e Premtuar.

Ajeti 92

92. Edhe ky është një libër që e zbritëm Ne. Ai është i begatshëm dhe vërtetues i shpalljeve të mëparshme. Ne e shpallëm për të paralajmëruar Nënë e Qyteteve (Meken) dhe gjithçka përreth saj. Ata që besojnë në ahiretin, besojnë edhe në atë (Libër) dhe janë të rregullt me namazin e tyre.

Shpjegimi i ajetit

- **“Edhe ky është një Libër që e zbritëm Ne. Ai është i begatshëm...”** - Edhe Kur'ani, që të shpallëm ty o Muhammed, është *mubârekun* - i begatshëm, plot mirësi. Ky Kur'an është gjithashtu:

- **“...dhe vërtetues i shpalljeve të mëparshme.”** - Ai është në përputhje dhe miratues i shpalljeve të shkuara, si dhe dëshmues për vërtetësinë e profetëve të kaluar.

- **Ne e shpallëm për të paralajmëruar Nënë e Qyteteve dhe gjithçka përreth saj.** - E shpallëm Kur'anin që t'i tërheqësh vërejtjen të parit të qyteteve (Mekës) dhe atyre që shtrihen rreth tij, domethënë vendeve arabe dhe gjithë vendeve të tjera të botës. Kështu, të qortosh njerëzimin që t'i ruhen ndëshkimit të Allahut të Madhërisëm dhe të largohen nga çdo vepër që sjell këtë ndëshkim.

- **Ata që besojnë në ahiretin, besojnë edhe në atë (Libër) dhe janë të rregullt me namazin e tyre.** - Nëse zemra mbushet me drojë për Zotin dhe për takimin me Të, ajo ndreqet dhe bindet për të punuar për kënaqësinë e Allahut. Njerëzit me këtë zemër janë të përpiktë në kryerjen e namazeve, duke i falur në kohën e duhur duke u përpjekur të plotësojnë kushtet, shtyllat, detyrat dhe veprimet e pëlqyeshme të tij. Të tillët e kryejnë namazin në formën e përkryer. Allahu na bëftë prej tyre!

Ajetet 93 – 94

93. E kush është gjynahqar më i madh sesa ai që trillon gënjeshtër ndaj Zotit, ose thotë: “Mua më vjen Shpallje”, ndërkohë që nuk i shpallet asgjë, ose që thotë: “Unë mund të zbuloj diçka të ngjashme me atë që ka zbritur Allahu”?! Eh, sikur t’i shihje keqbërësit kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: “Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë.

94. Tashmë ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari, duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë. Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se ishin ortakët e Allahut. Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit.”

Shpjegimi i ajeteve

- “E kush është gjynahqar më i madh sesa ai që trillon gënjeshtër ndaj Zotit, ose thotë: “Mua më vjen Shpallje”, ndërkohë që nuk i shpallet asgjë...” - Allahu i Lartësuar na tregon se nuk ka padrejtësi më të madhe dhe krim më të shëmtuar se sa ai i atij që trillon gënjeshtër rreth Allahut dhe flet padrejtësisht, shpif e trillon besime e ligje në emër të Tij. Këta flasin në emër të Zotit dhe pretendojnë se ajo është fjala dhe gjykimi i Zotit, ndërkohë që Allahu është i pastër dhe shumë larg atyre shpifjeve. Ky konsiderohet si krimi më i madh, sepse nëpërmjet tij ndryshohet si baza, ashtu edhe degëzimet e fesë së drejtë. Duke e paraqitur një rrugë të devijuar dhe të transformuar si një porosi të Zotit, ata sjellin shkatërrimin më të madh për krijesat. Ky është dëmi më i madh që mund të ekzistojë. I tillë konsiderohet, për shembull, pretendimi i remë i ndokujt se është profet dhe se Allahu i shpall atij mesazhe. Ai jo vetëm që tregon paturpësinë e vet që të shpifë rreth të Madhërishmit dhe të Plotfuqishmit, por u bën edhe krijesave

padrejtësi, duke i mashtruar dhe i detyruar që të pasojnë rrugën e tij të humbur. Madje, ai i lufton njerëzit, duke përdhosur nderin, pasurinë dhe jetën e atyre që nuk pranojnë ta pasojnë në rrugën e humbjes. Të tillë janë të gjithë ata që pretendojnë se janë profetë pas Muhamedit, si Muselejme Mashtruesi, Esued el Anesiju etj.

- ose që thotë: “Unë mund të zbuloj diçka të ngjashme me atë që ka zbritur Allahu”?! - Ku ka zullumqar më të madh se ai që pretendon se ka fuqi të bëjë atë që bën Zoti, të bëjë ligje e të pretendojë se janë ligje të Zotit apo t’i bëjë ato të detyrueshme për zbatim, sikurse bën Zoti me ligjet e Tij? Kjo përfshin të gjithë ata që pretendojnë se kanë pushtetin për të kundërshtuar Kur'anin, ose që pretendojnë se mund të sjellin libër si Kur'ani. E ku ka padrejtësi më të madhe sesa ajo e një fakiri të pafuqishëm e të mangët nga çdo drejtim, që pretendon se është i njëjtë apo i afrohet të Plotfuqishmit e të Pasurit, që nuk ka nevojë për asnjë e për asgjë, të Cilit i takon përsosmëria absolute në të gjitha drejtimet, në Qenien e Tij, në emrat e cilësitë e Tij, në atributet dhe veprat e Tij?! Pasi foli për këta zullumqarë të shëmtuar, Allahu i Madhëruar na kujton ndëshkimin poshtërues dhe të dhembshëm që i pret ata gjatë vdekjes dhe në Ditën e Gjykimit.

- “Eh, sikur t’i shihje keqbërësit kur janë në agoni të vdekjes,...” - Sikur t’i shikojë ata në agoninë e tmerrshme të vdekjes, kur frika e dhimbja i lë pa frymë, pamja do të ishte e tmerrshme dhe e papërshkrueshme. I Lartësuari thotë:

- “...ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: “Jepeni shpirtin!...” - Melekët i zgjasin duart e tyre drejt zullumqarëve, që me dhimbje po përjetojnë vdekjen, dhe i godasin ashpër e pa mëshirë. Ata u drejtohen shpirtave të tyre, që nuk duan të dalin jashtë trupit, për shkak se janë të tmerruar, dhe u thonë:

- **Tani do të vuani dënimin poshtërues...** - Zoti e përshkruan si “*adhâbel hûni*” - ndëshkim poshtërues. Ndëshkimi atë ditë do

të jepet sipas llojit të veprave të kryera. Ata e meritojnë këtë, sepse:

- **“...sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë”** - Ju e merituat ndëshkimin për shkak të trillimeve tuaja rreth të vërtetës dhe refuzimit të Shpalljes, që ju erdhi nga Zoti juaj nëpërmjet profetëve të Tij të vërtetë.

- **“Tashmë ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari...”** - Nga mendjemadhësia, ju nuk denjonit të zbatonit ligjet e Shpalljes. Këto ajete dëshmojnë për vërtetësinë e *berzah*-ut, jetës së varrit, si edhe të shpërblimit dhe ndëshkimit në të, pasi këto fjalë dhe ky ndëshkim u jepen në prag të vdekjes, gjatë saj dhe pas saj. Ajetet na tregojnë se shpirti është diçka që hyn dhe që del nga trupi, është diçka që melekët i drejtohen me fjalë. Ai mund të qëndrojë e banojë në trup dhe mund të largohet e të ndahet prej tij. E tillë është gjendja e zullumqarëve në *berzah*. Ndërsa Ditën e Gjykimit, ata do të jenë të dëshpëruar, të humbur, të vetmuar, pa familje, pa fëmijë, pa miq, pa pasuri, pa fuqi, pa pushtet e pa ndihmë. Ata do të paraqiten të vetëm para Allahut, ashtu sikurse Ai i krijoi herën e parë, të zhveshur nga gjithçka. Në këtë dynja ka shumë rrugë dhe mënyra, nëpërmjet të cilave njeriu mund të arrijë qëllimet, të grumbullojë të mirat apo të shpëtojë nga të këqijat. Por Ditën e Gjykimit do të asgjësohen dhe do të zhvlerësohet çdo mundësi që robi ka patur në këtë dynja për të arritur qëllimet e veta, përveç veprave që ka kryer. Atë ditë ndikojnë, qoftë për mirë apo për keq, vetëm punët që robi ka bërë në dynja. Nëse ka bërë të mira, do të marrë shpërblim të mirë, në të kundërt do të marrë atë që meriton. Veprat e mira dhe ato të këqija janë referencat e shpërblimit dhe ndëshkimit në ahiret. Bukuria apo shëmtia, lumturia apo dëshpërimi, shpërblimi apo ndëshkimi në ahiret varen drejtpërdrejt nga veprat e robit në dynja. Ato do t'i sjellin robit dobi ose dëm, do ta lumturojnë ose trishtojnë, do ta

shpërblejnë ose ndëshkojnë, ndërsa çdo gjë tjetër si: familja, fëmijët, pasuria, aleatët, ndihmësit etj. janë veç për këtë botë dhe nuk mund ta ndihmojnë aspak në ahiret. I Lartësuarit thotë:

- **“...duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë.** - Pasuritë dhe gjithçka që ju dhamë, ju i keni lënë pas në dynja. Tashmë asgjë nuk mund t'ju ndihmojë për të arritur ndonjë të mirë apo për t'ju shpëtuar nga ndonjë e keqe.

- **Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se ishin ortakët e Allahut.** - Idhujtarët adhurojnë zota të tjerë në vend të Allahut ose bashkë me Të. Ata adhurojnë melekë, profetë, njerëz të mirë etj., ndërkohë që të gjithë janë nën zotërimin e Allahut. Allahu është Krijuesi i gjithçkaje dhe vetëm Atij i duhen përkushtuar adhurimet, por idhujtarët u japin krijesave atë që e meriton vetëm Zoti. Kjo është një padrejtësi e madhe nga ana e tyre. Të gjithë janë krijesa e rob të Allahut, i Cili është Sunduesi e Mbretëruesi i tyre, i vetmi që meriton adhurimin. Adhurimi i këtyre krijesave është njëlloj si t'i konsiderosh ata si zota të njëjtë me Allahun, Krijuesin dhe Sunduesin absolut. Ditën e Gjykimit, ata do të poshtërohen dhe do t'u thuhet:

- **Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush...”** - Tashmë janë shkëputur lidhjet tuaja me ata që i konsideronit si ndërmjetësuesit dhe ndihmësit tuaj. Ata nuk mund të ndërmjetësojnë për ju apo t'ju ofrojnë ndonjë ndihmë sado të vogël.

- **“...dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit.”** - Ju pretendoni në dynja se, nëpërmjet adhurimit që u përkushtonit idhujve tuaj, përfitonit mirësi, bereqet dhe siguri. Ju pretendonit se ishin ata që ju sillnin lumturi dhe ju shpëtonin nga vështirësitë. Por, në fakt, ishte Shejtani i mallkuar ai që jua zbukuroi këto mashtrime në shpirtin tuaj. Ju e pranuat me kënaqësi këtë trillim, duke gjetur prehje në të, dhe e shprehët miratimin tuaj me gjuhën dhe gjymtyrët tuaja. Me mendjemadhësi, ju

vazhduat të harroheshit në këto pretendime të kota. Ju vazhduat këtë rrugë, edhe pasi ju bë e qartë e vërteta, që binte ndesh tërësisht me pretendimet tuaja. Për këtë arsye, Ditën e Gjykimit, juve do t'ju zhduken këto pretendime, kur të shihni se e vërteta qëndron krejt ndryshe. Atëherë do të kuptoni se keni humbur përfundimisht veten, familjen dhe pasuritë tuaja. Keni humbur gjithçka dhe keni fituar dëshpërimin dhe ndëshkimin.

Ajetet 95 – 98

95. Është Allahu Ai që e bën farën dhe bërthamën (e hurmës) të mbijë. Ai nxjerr të gjallin nga i vdekuri dhe të vdekurin nga i gjalli. Ky është Allahu. Atëherë si i largoheni së vërtetës?

96. Ai është Krijuesi i dritës së mëngjesit. Natën e bëri për qetësi, kurse Diellin dhe Hënën për llogaritjen e kohës. Ky është caktim i Ngadhënjimtarit, të Gjithëditur.

97. Është Ai që i bëri yjet (të shndritshme) për ju që të orientoheni nëpërmjet tyre, nëpër errësitat e tokës dhe të detit. Vërtet, Ne i kemi shpjeguar me hollësi Shenjat Tona për njerëzit që dinë të mendojnë.

98. Është Ai që ju krijoi prej një njeriu të vetëm. Në të (Tokë) do të jetoni dhe nën të do të prisni (ringjalljen). Ne ua shpjegojmë shenjat Tona njerëzve që kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth pushtetit e sundimit të Tij të gjerë, fuqisë së Tij të madhe dhe faktit se Ai është absolutisht i Plotë. Ai na tregon, gjithashtu, për mëshirën e Tij të gjerë, bamirësinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe përkujdesin e Tij të jashtëzakonshëm për krijesat. Kështu, i Lartësuari thotë:

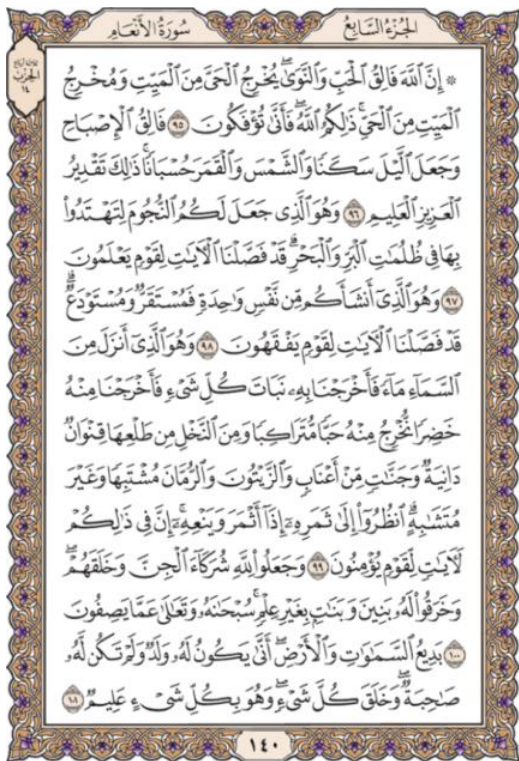
- **Është Allahu Ai që e bën farën dhe bërthamën (e hurmës) të mbijë** . - Kjo përfshin të gjitha llojet e farërave e kokrrave, qoftë ato që vetë njerëzit i mbjellin dhe i kultivojnë, qoftë ato të cilat vetë Zoti i mbjell e shpërndan nëpër fusha, male e lugina. Është Ai që i bën farërat të

çelin në sytha dhe të fillojnë procesin e mbjelljes. Ato u përkasin bimëve nga më të ndryshmet në llojin, formën dhe dobinë e tyre. Po kështu, është Allahu që i nxjerr sythat nëpër pemë, si hurma, agrume etj. Nga këto përfitojnë të gjithë njerëzit, bagëtitë e çdo gjallesë. Kafshët kullosin e ushqehen me bimësinë, të cilën është Zoti që e bën të çelë në vazhdimësi, ndërsa njerëzit mund të magazinonjë e t'i shfrytëzojnë ato. Në këtë mënyrë, Allahu i Madhëruar u tregon krijesave bamirësinë dhe bujarinë e Tij. Kjo përkujdesje e mrekullueshme habit të mençurit e lë pa fjalë dijetarët e urtë. Ata mrekullohen nga perfeksioni i krijimit të të Madhërishmit, nga urtësia e Tij absolute në gjithçka që ka krijuar dhe nga ekuilibri që ka vendosur në natyrë. Në këtë mënyrë, të mençurit e njohin Allahun në madhësinë e Tij dhe janë të bindur se Ai është i Vetmi dhe i Pashoq në pushtetin e urtësinë që ka, i Vetmi në përkujdesjen për krijesat e Tij, i Vetmi që meriton adhurimin me dashuri, madhërim, nënshtrim e përkushtim, ndërsa adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë e i padrejtë.

- **“Ai nxjerr të gjallin nga i vdekuri...”** – Kështu, nga një pikë uji e hedhur me forcë nxjerr një krijesë të gjallë, ose nga veza e ngurtë, Ai nxjerr një zog, nga një farë e ngurtë nxjerr një bimë ose një pemë plot dobi e begati.

- **“...dhe të vdekurin nga i gjalli.”** – “*El mejit*” është diçka që nuk ka shpirt dhe nuk rritet e zhvillohet. Kështu, nga një pemë, që është e gjallë, sepse rritet e jeton, Ai nxjerr ujë apo frytet që nuk rriten, ose nga zogu i gjallë nxjerr vezën, pra, diçka që nuk ka jetë etj.

- **Ky është Allahu. Atëherë si i largoheni së vërtetës?** - Është Allahu i Madhëruar, Zoti juaj, Ai i Cili është i vetëm në kryerjen e gjithë krijimit dhe që përkujdeset për krijesat. Është Ai të Cilit i takon adhurimi juaj dhe i të gjithë krijesave, me dashuri, madhërim, përunjësi dhe bindje të plotë. Duke qenë se është Allahu Ai që

përkujdeset për të gjithë botën, duke i ushqyer e furnizuar me bujarinë dhe mëshirën e Tij, atëherë përse devijoni dhe largoheni nga rruga e drejtë?! Si i largoheni adhurimit të Allahut, që ka të tilla cilësi të mrekullueshme, dhe humbisni duke iu përkushtuar atyre që nuk zotërojnë as për veten e vet dëm apo dobi, që nuk mund të japin jetë apo vdekje, që nuk kanë fuqi për të ringjallur, për të marrë në llogari e për të shpërblyer me drejtësi?! Pasi përmendi farën e prodhimit të ushqimit të krijesave, Allahu i Madhëruar kujton mirësinë e Tij ndaj krijesave duke u mundësuar vendqëndrimin dhe duke krijuar për to gjithçka që kanë nevojë, si dritën, errësirën etj. Ai thotë:

- **Ai është Krijuesi i dritës së mëngjesit. Natën e bëri për qetësi,** - Ashtu sikurse e çan farën e nxjerr prej saj bimën, ashtu e çan errësirën e natës, që mbulon Tokën dhe krijesat, me rrezet e dritës së sabahut, pak e nga pak, derisa ta largojë terrin plotësisht. Pasi largon errësirën, Ai mbulon gjithçka me dritën e shkëlqimit të ditës, që krijesat të

plotësojnë nevojat e tyre të dynjasë, të fesë dhe të ahiretit. Duke qenë se krijesat kanë nevojë për qetësi dhe rehati, gjë kjo që nuk mund të plotësohet gjatë ditës dhe në dritë, Allahu i Madhëruar krijoi natën. Gjatë natës, njerëzit qetësohen në strehimet e tyre, duke fjetur gjumë. Po kështu, edhe kafshët kthehen në stofulla e zogjtë në fole, për të marrë pjesën e tyre të rehatisë e qetësisë. Pastaj i Lartësuar i ngre, duke iu sjellë dritën, e kështu vazhdon deri në Ditën e Kijametit.

- **“...kurse Diellin dhe Hënën për llogaritjen e kohës.** - Njëpërmjet fazave të Diellit dhe Hënës përcaktohet koha e adhurimeve, afatet e marrëveshjeve etj. Nëse nuk do të ishin ciklet e Diellit e të Hënës, njerëzit do ta kishin të vështirë llogaritjen e kohës, kalimin e ditëve, javëve, muajve etj. Njëpërmjet tyre, Zoti e bëri të thjeshtë për këdo përllogaritjen e kohës, si lehtësim për nevojat e njerëzve.

- **Ky është caktim i Ngadhënjimtarit, të Gjithëditur.** - Para krenarisë së Allahut janë nënshtruar të gjitha këto krijesa madhështore. Ato i qëndrojnë me bindje rregullave të vendosura nga i Madhërishti, pa dalë aspak nga kufijtë e vendosur prej Tij. Allahu është *El Alîm* - i Gjithëdituri, dija e të Cilit ka përfshirë gjithçka, të shfaqur apo të fshehur. Prej shenjave logjike që tregojnë se dija e Tij është gjithëpërfshirëse është edhe nënshtrimi i këtyre krijesave madhështore ndaj ligjeve të Tij. Ky sistem mahnit mendjen e të urtëve me bukurinë, përshtatshmërinë dhe perfeksionin e tij. Ai tregon, gjithashtu, për urtësinë e Atij që e krijoi dhe e përsosi.

- **Është Ai që i bëri yjet (të shndritshme) për ju që të orientoheni njëpërmjet tyre, nëpër errësitat e tokës dhe të detit.** - Për udhëtarin që ndihet i humbur e nuk gjen dot drejtimin, Allahu i Madhëruar vendosi yjet në qiell si orientues. Kështu, ai vazhdon rrugën për të plotësuar nevojat e veta, si për tregti etj. Disa yje shihen vazhdimisht, sikur nuk lëvizin nga vendi i tyre, ndërsa disa të tjerë i ndërrojnë pozicionet. Lëvizjen e

këtyre të fundit e njohin dijetarët e kësaj fushe. Njëpërmjet tyre, ata përcaktojnë kohën, vendet, drejtimet e horizontit etj. Nga ky ajet e nga të tjerë të ngjashëm kuptojmë se është i lejuar mësimi e studimi i astronomisë, sepse kështu arrihet orientimi i saktë.

- **Vërtet, Ne i kemi shpjeguar me hollësi Shenjat Tona** - I sqaruam ajetet, duke i ndarë e shkoqitur veç e veç. Por për cilët u bënë të qarta ajetet e Tij? Përgjigjja:

- **“ për njerëzit që dinë të mendojnë.”** - Këta janë dijetarët dhe të urtët. Pikërisht këtyre u drejtohen ajetet dhe prej tyre pritet përgjigjja, ndryshe nga injorantët e vrazhdë dhe të ftohtë, të cilët u kthejnë shpinën ajeteve të Allahut dhe diturisë së sjellë nga profetët e Tij. Sqarimi i ajeteve nuk u vlen aspak atyre, nuk u zbardh ndonjë gjë të pakuptueshme, sepse ata thjesht i refuzojnë.

- **Është Ai që ju krijoi prej një njeriu të vetëm. Në të (Tokë) do të jetoni dhe nën të do të prisni (ringjalljen).** - Nga Ademi ﷺ, Allahu i Lartësuar nxori llojin njerëzor, i cili mbushi Tokën. Lloji njerëzor vazhdoi të shtohet e shumohet, duke u bërë aq të ndryshëm në formën fizike dhe në moralin e tyre, sa që nuk mund të përshkruhet me fjalë apo të përkufizohet me ndonjë rregull. Allahu i Madhëruar bëri për ta një destinacion, ku do të tubohen të gjithë. Ai do të jetë vendqëndrimi final, pas të cilit nuk ka tjetër. Ky është ahireti. Allahu i krijoi ata dhe i tregoi se ahireti, e jo dynjaja, do të jetë vendqëndrimi i tyre i përjetshëm. Ai i krijoi dhe i vendosi në këtë dynja, që të përpiqen dhe të punojnë për të arritur mirësinë dhe përjetësinë në ahiret. Mirësia në ahiret ndërtohet mbi punën në këtë dynja dhe përpjekjet në të. Allahu i Madhëruar, nga shpina e baballarëve i vendosi në barkun e nënave, pastaj i nxori në këtë dynja, për të vazhduar rrugën pas vdekjes në jetën e *berzah*-ut. Këto janë faza kalimtare të njerëzve, derisa të përfundojnë në ahiret, në vendin nga i cili kurrë nuk do të largohen: ose në Zjarr, ose në Xhenet.

Kjo dynja është thjesht një vend i përkohshëm.

- **Ne ua shpjegojmë shenjat Tona njerëzve që kuptojnë.** - Të kuptojnë ajetet e Allahut, që janë të sqaruara mirë.

Ajeti 99

99. Është Ai që e lëshon ujin nga qielli dhe me të nxjerr bimësi të të gjitha llojeve. Prej tyre Ne nxjerrim gjelbrim dhe drithëra me kokrra të dendura në kallinj. Nga palma e hurmës dhe sythat e tyre dalin kalaveshë hurmash që varen poshtë. Ne nxjerrim edhe kopshte me hardhi, ullinj e shegë, të ngjashme e jo të ngjashme. Vështroni frutat e tyre, kur formohen e piqen! Në të gjitha këto ka Shenja për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që e lëshon ujin nga qielli dhe me të nxjerr bimësi të të gjitha llojeve.** - Një nga mirësitë më të mëdha të Allahut të Madhëruar është shiu, për të cilin kanë nevojë të domosdoshme njerëzit dhe të gjitha gjallesat. Allahu i Madhëruar zbret ujë nga qielli në mënyrë të vazhdueshme, sa herë që njerëzit kanë nevojë. Njëpërmjet këtij uji, Allahu i jep jetë çdo gjëje që u nevojitet krijesave. Me mirësinë e Allahut, krijesat largojnë etjen, gjejnë qetësinë, gëzohen dhe rehatohen. Me përkujdesjen e Zotit, largohet thatësia, frika e pasiguria. Me mëshirën e Atij që është Rrahmân dhe Rrahîm, vendin e frikës e zë siguria, varfëria zëvendësohet me pasuri, skamja me begati, prandaj njerëzit duhet të angazhohen sinqerisht për t'i shprehur mirënjohjen e plotë Atij, t'i përkushtohen me adhurime e pendim të sinqertë, t'i shprehin dashurinë e madhërimin për Të. Pasi përmendi në mënyrë të përgjithshme bimësinë, që rritet dhe jeton njëpërmjet ujit që Ai e zbret nga qielli, Allahu i Madhëruar veçon drithërat dhe ushqimet bazë, si gruri, misri, elbi dhe hurmat, për dobinë e madhe që ato kanë. Ai thotë:

- **“...Prej tyre Ne nxjerrim gjelbrim dhe drithëra me kokrra të dendura në kallinj.**

- Nga bima e gjelbër nxjerrim farëra

ushqyese, si gruri, misri, elbi, orizi etj. Allahu i Madhëruar i përshkruan këto bimë si *muterâkiben* - të dendura e të vendosura njëra mbi tjetrën, për të treguar se ato janë të bollshme në lloje e kategori, por edhe në prodhimin që japin, pasi nga një farë dalin shumë të tilla, për të plotësuar nevojat për konsum të krijesave dhe për të mbetur një pjesë për mbjellje sërish, duke u ruajtur kështu lloji i farës.

- **Nga palma e hurmës dhe sythat e tyre dalin kalaveshë hurmash që varen poshtë.** - Pemë plot sytha, që më vonë kthehen në fruta të mrekullueshme, të shijshme, që varen e shkojnë pranë atyre që duhet t'i konsumojnë. Edhe kur ato ndodhen lart, përsëri në trungun e pemëve ka degë të vogla, që e bëjnë më të thjeshtë ngjitjen në to.

- **Ne nxjerrim edhe kopshte me hardhi, ullinj e shegë, të ngjashme e jo të ngjashme.** - Me ujin që zbret nga qielli, i Lartësuar bën kopshte të mbushura me rrush, ullinj e shegë, të përmendura në mënyrë të veçantë për dobinë e tyre, por edhe shumë pemë të tjera. Allahu i Lartësuar thotë se këto pemë janë “të ngjashme e jo të ngjashme”. Ka mundësi të jetë fjala për shegën dhe ullirin, që janë pemë të ngjashme për sa u përket trungut e gjetheve, por jo të ngjashme në frytet që prodhojnë e në shijen e tyre. Por ka mundësi që të flitet për të gjitha llojet e bimëve e pemëve, të cilat janë të ngjashme me njëra tjetrën në disa cilësi e të ndryshme në aspekte të tjera. Megjithatë, të gjitha janë të dobishme dhe të nevojshme për krijesat. Ato ushqehen e kënaqen me to, si edhe nxjerrin mësimë nëse i studiojnë. I Madhëruari thotë:

- **Vështroni frutat e tyre, kur formohen e piquen!** - Vështroni e studioni, me qëllim që të nxirrni mësimë e të përfitoni. Shihni frutat e pemëve, dhe në mënyrë të veçantë hurmat, kur ato piquen dhe bëhen gati për vjelje. Ato janë shenja që tregojnë për mëshirën e gjerë të Allahut të Madhëruar, për bamirësinë e Tij gjithëpërfshirëse, për

pushtetin e Tij absolut dhe përkujdesin e Tij të pakrahasueshëm për krijesat. Por jo çdokush mediton kështu dhe jo çdokush që mediton kupton urtësinë e vërtetë të çështjeve. Prandaj i Madhëruari e lidh ngushtë të kuptuarit e urtësive nga meditim, me imanin e vërtetë. Ai thotë:

- **Në të gjitha këto ka Shenja për njerëzit që besojnë.** - Është imani që i nxit dhe udhëzon besimtarët që të punojnë sipas rregullave të tij. Mes punëve që nxit imani i vërtetë është edhe përsiatja mbi ajetet e shenjat e Allahut në gjithësi, për të kuptuar urtësitë që fshihen pas tyre, qoftë me logjikë, qoftë duke u bazuar në natyrshmërinë e pastër, qoftë edhe sipas këndvështrimit të fesë.

Ajetet 100 - 104

100. Ata i shoqërojnë Allahut ortakë prej xhindeve, kur në të vërtetë, Allahu i ka krijuar ata dhe, pa pasur aspak dituri, ata shpifin se Ai ka djem e vajza. I pastër (nga çdo mangësi) dhe i lartësuar është Ai nga përshkrimet e tyre.

101. Është Ai që krijoi qiejt dhe Tokën (pa asnjë model të mëparshëm). E si do të ketë Ai fëmijë, kur nuk ka bashkëshorte? Ai ka krijuar çdo gjë dhe ka dije të plotë për gjithçka.

102. Ky është Allahu, Zoti juaj. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë, përveç Tij. Ai është Krijuesi i çdo gjëje, prandaj vetëm Atë adhuroni! Ai përkujdeset për gjithçka.

103. Asnjë shikim nuk mund ta përfshijë Atë. Por është Ai që i përfshin të gjitha shikimet. Ai është Mëshirëmadh (i Butë) dhe Di hollësisht gjithçka.

104. Tashmë ju kanë ardhur prova të qarta nga Zoti i juaj. Kush i sheh, ai e ka për veten e vet; e kush mbyll sytë, ai i bën dëm vetes. Unë nuk jam mbikqyrësi juaj.

Shpjegimi i ajeteve

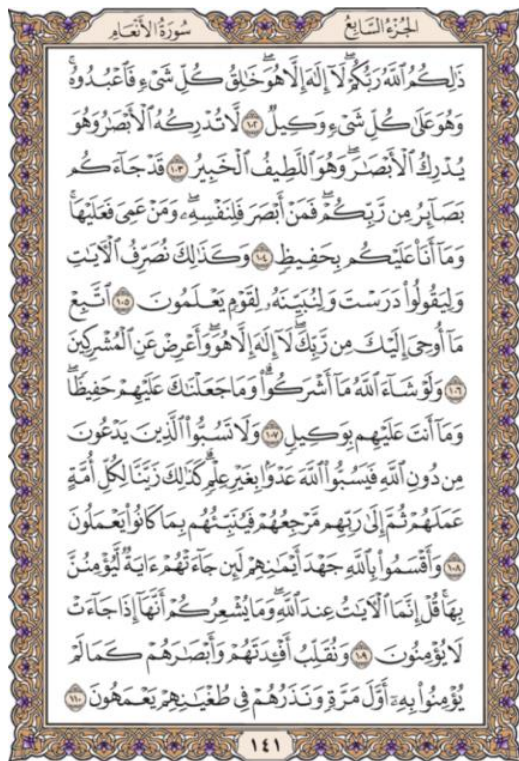
- “Ata i shoqërojnë Allahut ortakë prej xhindeve, kur në të vërtetë, Allahu i ka krijuar ata dhe pa pasur aspak dituri, ata shpifin se Ai ka djem e vajza. - Allahu i Madhëruar na tregon se, me gjithë mirësitë

e shumta për krijesat dhe përkujdesjen e Tij të pashembullt për ta, megjithëse Ai iu prezantua atyre me shenja e argumente të shumta, idhujtarët kurejshë e të tjerët si ata, konsideronin si zota shumë idhuj e krijesa të pafuqishme. Ata u luteshin melekëve e xhindëve, të cilët janë veçse krijesa të Zotit dhe nuk zotërojnë asgjë. Ata i konsideronin xhindët si të barabartë me Allahun, në dorën e të Cilit është krijimi dhe ligji. Ai është Bamirësi i vetëm, që dhuron të gjitha mirësitë, Ai që largon të gjitha ligësitë e papastërtitë. Aq më keq, disa idhujtarë shpikën idenë e çmendur dhe të turpshme se Zoti ka fëmijë, djem e vajza. Ata nuk kanë asnjë dituri e fakt për këto gjëra që thonë. E ku ka më zullumqar sesa ai që trillon për Zotin ide e besime që nuk kanë fakte e nuk janë të bazuar në dituri nga vetë Zoti?! Ata kanë thënë për Zotin shpifjen më të turpshme, nga e cila Zoti është i pastër dhe i lartësuar. I Madhëruari e ka lavdëruar e lartësuar Vetën e Vet nga shpifjet që trillojnë idhujtarët, duke thënë:

- **I pastër** (nga çdo mangësi) dhe i lartësuar është Ai nga përkrimet e tyre. - Allahu i Madhëruar është i përshkruar me çdo emër, cilësi e atribut të plotë e absolut dhe i pastër nga çdo mangësi, defekt e turp. E si mund të jetë ndryshe, kur Ai:

- **Është Ai që krijoi qiejt dhe Tokën** (pa asnjë model të mëparshëm). - Allahu është *Bedi'us-semâ'ûât*, domethënë Shpikësi i qiejve, Krijuesi dhe Përsosësi i krijimit të tyre, pa asnjë model të mëparshëm. Ai i krijoi qiejt e Tokën në mënyrë të përkryer dhe në formën më të bukur. Logjika më e lartë njerëzore nuk mund as ta perceptojë një madhështi të tillë. Allahu është i vetëm në krijimin e gjithçkaje dhe nuk ka ortakë me Të në këtë krijim.

- **"E si do të ketë Ai fëmijë, kur nuk ka bashkëshorte?"** - Si pretendojnë që Allahu ka fëmijë, kur Ai është Zoti dhe *El Samedu* - Ai të Cilit i drejtohet çdo krijesë për nevojat e saj? Si pretendojnë që Allahu ka fëmijë, ndërkohë që Ai nuk ka

bashkëshorte? Allahu është i Pasuri, që nuk ka nevojë për krijesat e Tij, ndërsa ato të gjitha kanë nevojë për Të, janë të varfra e nevojtare në çdo gjendje të tyre për të Madhëruarin. Pastaj, fëmija duhet të jetë i të njëjtit lloj e origjinë si i ati. Allahu është Krijuesi, ndërsa çdo gjë tjetër është krijesë dhe asnjë nga krijesat nuk mund t'i përngjajë apo afrohet Allahut, në çdo aspekt qoftë. Pasi përmendi faktin se Ai është Krijuesi i gjithçkaje, Allahu i Madhëruar flet për dijen e Tij gjithëpërfshirëse:

- **Ai ka krijuar çdo gjë dhe ka dije të plotë për gjithçka.** - Përmendja e diturisë pas krijimit është një udhëzim se si të arsyetojmë e meditojmë rreth emrave e cilësive të Allahut. Kështu, për shembull, duke vëzhguar krijimin madhështor, të krijohet bindja se Krijuesi duhet të jetë Absolut në dijen e Tij dhe i pashembullt në urtësinë e Tij. I Lartësuari thotë: "I fshihni ose i thoni fjalët tuaja haptas, nuk ka dyshim se Ai e di çka fshihni në zemrat tuaja. A nuk e di Ai që ka krijuar, kur dihet se Ai është i Gjithëdituri në imtësi rreth

sekreteve.” [Mulk 13, 14]. Ose: “A nuk është i fuqishëm Ai, që krijoi qiejt e Tokën, që t’i rikrijojë ata (njerëzit)? Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëditiri. Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm t’i thotë: “Bëhu!” e ajo menjëherë bëhet. I lartë është Ai, në dorën e të Cilit është pushteti mbi gjithçka dhe vetëm tek Ai ktheheni.” [Ja Sin 81 – 83].

- **Ky është Allahu, Zoti juaj. Nuk ka të adhurar tjetër me meritë, përveç Tij. Ai është Krijuesi i çdo gjëje,....**” - Është Ai që meriton adhurimin, maksimumin e dashurisë dhe maksimumin e nënshtimit ndaj Tij, madhërimit e përunjësisë para Tij. Është Ai që i krijoi të gjitha krijesat dhe përkujdeset për to, duke u mundësuar çdo mirësi dhe duke u larguar çdo të keqe.

- **“...prandaj vetëm Atë adhuroni!”** - Kur ju të bindeni dhe të pranoni me siguri se vetëm Allahut i takon adhurimi, me çdo rrugë e formë, atëherë përkushtojani vetëm Atij të gjitha llojet e adhurimeve, me sinqeritet vetëm për Të dhe duke synuar vetëm kënaqësinë e Tij. Ky është qëllimi pse jeni krijuar: “Nuk i krijova xhindët dhe njerëzit për gjë tjetër, veçse për të më adhuruar Mua.” [Dharijat 56].

- **“Ai përkujdeset për gjithçka”** - Çdo gjë është në administrimin dhe përkujdesjen e Allahut të Madhëruar. Ai krijon dhe përkujdeset për krijesat dhe Ai rregullon çdo çështje të tyre. Dihet mirë se diçka e lënë në përkujdesin e dikujt është në varësi të kujdestarit të saj. Por përkujdesja e Allahut nuk është si ajo e robit. Përkujdesja e robit është e varur nga ai që e ka vendosur në atë detyrë dhe udhëzimet e kushtet e tij. Ndërsa përkujdesja e Allahut, Krijuesit të gjithçkaje, është e pakufizuar dhe e pacenuar. Ajo është e ndërtuar mbi diturinë e plotë, mbi mëshirën dhe bamirësinë e pakufishme dhe mbi drejtësinë absolute. Askush nuk mund të kritikojë e kontestojë përkujdesjen e Allahut. Në krijimin dhe administrimin e çështjeve nga Allahu nuk mund të gjesh asnjë defekt, mangësi apo kotësi. Prej përkujdesjes së Allahut të

Madhërishtëm është edhe qartësimi i plotë i fesë së Tij, duke e ruajtur atë nga devijimi e ndryshimet. Gjithashtu, Ai ka marrë përsipër që t’i ruajë dhe mbrojë besimtarët nga çdo gjë që ua largon ose ua dëmton imanin dhe fenë e tyre.

- **Asnjë shikim nuk mund ta përfshijë Atë. Por është Ai që i përfshin të gjitha shikimet.** - Kjo ndodh për shkak të madhësisë, lartësisë dhe plotësisë së Allahut të Madhëruar. Atë nuk mund të përfshijnë vështrimet e krijesave, edhe pse mund të vështrojnë fytyrën e Tij dhe të lumturohen me të (në Xhenet). Fakti që krijesat nuk mund ta përfshijnë Allahun me vështrimin e tyre nuk mohon mundësinë e shikimit të Tij nga ana e tyre, madje nëse e kuptojmë mirë, e pohon atë. Nëse mohohet gjithëpërfshirja e vështrimit, kjo tregon se ekziston mundësia e vështrimit të pjesshëm. Nëse do të mohohet mundësia për ta parë Atë, do të thuhej: “*La terâhul ebsâr*” - “nuk e shohin shikimet” dhe jo: “*La tudrikuhul ebsâr*” - “nuk e përfshijnë shikimet”. Kështu, ky ajet nuk mbështet mendimin e gabuar të mohuesve të cilësive të Zotit (*el muat-tile*), të cilët nuk e pranojnë faktin se besimtarët do ta shohin Zotin e tyre në ahiret. Madje, sikurse thamë, ky ajet dëshmon të kundërtën e mendimit të tyre. Dituria e Allahut përfshin të shfaqurën dhe të fshehurën, dëgjimi i Tij përfshin zërat e shfaqur dhe ato të fshehur, shikimi i Tij përfshin çdo gjë, e madhe apo e vogël qoftë, siç thotë Ai më pas:

- **Ai është Mëshirëmadh (i Butë) dhe Di hollësisht gjithçka.** - Dituria e Allahut është shumë e thellë dhe e detajuar. Ai di imtësisht çdo të fshehtë, të padukshme, të mbuluar dhe të pashfaqur. Ndërsa nga butësia e Tij, Allahu e udhëzon dhe drejton robin që të arrijë e të realizojë çdo mirësi dhe dobi në drejtim të fesë dhe besimit. Ai i rregullon çështjet e fesë dhe të besimit të robit me rrugë e mënyra që robi nuk i ndjen e kupton aspak, e aq më pak të përpiqet për t’i planifikuar e realizuar ato. Kështu, Allahu i Mëshirshëm dhe i Butë e udhëzon

dhe drejton robin drejt lumturisë së përjetshme, drejt suksesit final (*felâh*), pa e ndier dhe hetuar robi fare një gjë të tillë. Madje, në funksion të këtij qëllimi të mrekullueshëm, i Madhëruari përcakton vështirësi ose gjëra të dhimbshme dhe të urryera për robin, që ai ta lusë dhe t'i përgjërohet Allahut që t'ia largojë ato. Allahu i përcakton këto gjëra, sepse e di shumë mirë se kjo është më e mirë për robin dhe se përsosmëria e tij arrihet veçse në këtë mënyrë. *Subhânallâh!* I Lartësuar dhe i Pastër nga çdo e metë është Allahu, që është i Gjithëditur, i Butë, I Gjithmëshirshëm, dhe Mëshirëplotë për besimtarët.

- **“Tashmë ju kanë ardhur prova të qarta nga Zoti i juaj.** - Juve ju erdhën shumë ajete që sqarojnë të vërtetën, aq sa e bëjnë atë të shndritshme dhe të dukshme si dielli për sytë. Ajetet e Kur'anit janë sjellë me elokuencën më të lartë, me shprehjet më të qarta e të kuptueshme, që shpalosin të vërtetën dhe urtësitë më të mëdha. Arsyeya është se ato janë Shpallje e Zotit të gjithësisë. Ai është Zoti i gjithësisë, që përkujdeset për gjithë botën, duke u dhuruar pandërprerë prej mirësive e begative të Tij. Mirësitë e Tij mbi krijesat janë të dukshme dhe të fshehura, të jashtme dhe të brendshme. Ndër mirësitë më të mëdha janë qartësimi i ajeteve, ligjeve, si edhe zgjidhja e problemeve të ndryshme.

- **Kush i sheh, ai e ka për veten e vet ...”** - Ai që i trajton ajetet dhe shenjat e Allahut me nderimin që u takon, duke i kuptuar drejt ato dhe duke punuar sipas tyre me sinqeritet vetëm për të kënaqur Allahun, ai i ka bërë nder dhe mirësi veçse vetvetes. Allahu është *Ganijun Hamid*, i Pasuri dhe Jonevojrtari për krijesat dhe i Lavdëruar vetvetiu, pa pasur nevojë që krijesat ta lavdërojnë e madhërojnë.

- **“...e kush mbyll sytë, ai i bën dëm vetes.”** - Ai që i sheh ajetet dhe shenjat e Allahut, por i injoron ato, duke bërë sikur nuk i ka parë, ai që i sheh ajetet dhe shenjat e Allahut dhe nuk ndriçohet nga drita e tyre, ai që këshillohet dhe nuk e pranon

këshillën, ai që i qartësohet e vërteta dhe nuk nënshtrohet që të punojë e jetojë sipas saj, ai dëmton veç veten nga verbëria që tregon.

- **Unë nuk jam mbikqyrësi juaj.** - O i Dërguar, thuaju atyre: “Unë nuk jam mbikqyrësi apo regjistruesi i veprave tuaja! Kjo nuk është detyra ime. Unë jam veçse një transmetues i qartë e besnik, që ka detyrë të qartësojë të vërtetën në mënyrën më të bukur dhe më të kuptueshme. Unë e krewa misionin që m'u ngarkua, duke e përcjellë qartë mesazhin e ngarkuar nga Zoti im. Kjo është detyra ime, ndërsa veprat tuaja dhe llogaria për to nuk janë përgjegjësi e imja.

Ajetet 105 - 107

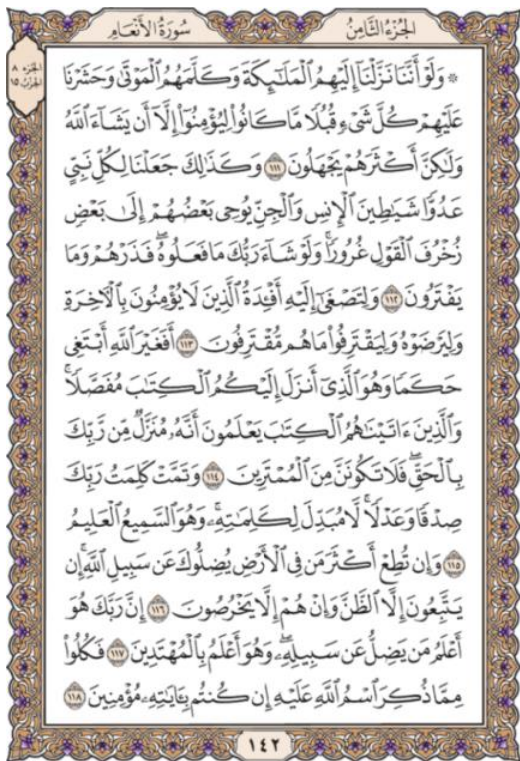
105. Kështu, Ne ta kemi shtjelluar në imtësi Shpalljen, aq sa ata të thonë “Ti i ke mësuar këto (nga të tjerë)” dhe që t'ua bëjmë të qarta njerëzve të ditur.

106. Prandaj, ti pasoje atë që të shpallet nga Zoti yt - Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë përveç Tij dhe distancohu prej idhujtarëve!

107. Sikur të donte Allahu, ata nuk do të ishin idhujtarë. Por Ne nuk të bëmë mbikqyrës të tyre dhe ti nuk je përgjegjës për ta.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kështu, Ne ta kemi shtjelluar në imtësi Shpalljen, aq sa ata të thonë “Ti i ke mësuar këto (nga të tjerë)” dhe që t'ua bëjmë të qarta njerëzve të ditur.** - Ashtu sikurse e kemi shtjelluar Kur'anin me imtësi për idhujtarët, për çështjet që kanë lidhje me teuhîdin, profetësinë dhe Ditën e Premtuar, po ashtu u kemi sqaruar atyre të gjitha çështjet e tjera, të cilat ata nuk i dinin. Por pas gjithë këtij sqarimi, ata përsëri e mohojnë të vërtetën dhe thonë: “Ti i ke mësuar këto njohuri nga ithtarët e Librit dhe të tjerët.” Nëpërmjet ajeteve të Tij, Allahu i Madhëruar ua mëson të vërtetën një populli që janë të urtë dhe të mençur, të cilët dinë të respektojnë të vërtetën, ta pranojnë dhe ta pasojnë atë. Këta janë besimtarët e vërtetë, të cilët e besojnë profetin Muhamed ﷺ dhe

Shpalljen që atij iu dhurua nga Zoti i gjithësisë.

- **Prandaj, ti pasoje atë që të shpallet nga Zoti yt - Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë përveç Tij dhe distancohu prej idhujtarëve!** - Pasoji, o i Dërguar, dhe ji i kujdessëm për gjithçka që Ne të shpallim ty, urdhëresa apo ndalesa! Pa dyshim, urdhëresa më e madhe që të ka ngarkuar Allahu i Lartësuar është njësimi i Tij në adhurim dhe ftesa e botës në këtë çështje. Mos u shqetëso, madje mos i kushto rëndësi inatit dhe arrogancës që shfaqin idhujtarët dhe pretendimeve të kota që ata nxjerrin!

- **Sikur të donte Allahu, ata nuk do të ishin idhujtarë.** - Sikur Allahu i Lartësuar të dëshironte që këta idhujtarë të mos bënin idhujtari, ashtu do të ndodhte. Por Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur, prandaj e di mirë zgjedhjen e tyre të keqe dhe faktin që ata do të pasojnë të dehur dëshirat e tyre të shfrenuara, të cilat i çojnë shumë larg nga e vërteta.

- **Por Ne nuk të bëmë mbikqyrës të tyre dhe ti nuk je përgjegjës për ta.** - Ne nuk të

kemi bërë ty, o i Dërguar, mbikqyrës të tyre, që t'u regjistroshe veprat. Nuk të kemi bërë as kujdestar të tyre, që të shqetësohesh për çështjet që ata kanë.

Ajeti 108

108. Mos ua shani ata (idhujt), të cilëve ata iu lutën krahas Allahut, sepse nga armiqësia dhe padituria e tyre, ata mund të shajnë Allahun. Kështu ia kemi zbukuruar Ne çdo populli veprimet e veta. Në fund kthimin e kanë te Zoti i tyre dhe atëherë do t'i shpërblejë për çdo gjë që kanë bërë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i ndalon besimtarët nga një veprim, që në origjinë është i lejuar - t'u shash idhujtarëve idhujt e tyre. Madje, poshtërimi dhe sharja e idhujve konsiderohet si afrim te Zoti dhe tregues i besimit. Por Allahu i Madhëruar i ka ndaluar nga kjo veper për një shkak të caktuar: ajo mund të bëhet shkak që ata të fyejnë Allahun, Zotin e botëve, ndërkohë që duhet ta madhërojnë e lavdërojnë Atë. Prej fanatizmit ndaj fesë së tyre, ata flasin pa u menduar. Çdokujt i është zbukuruar ajo që e vepron dhe flet, prandaj ata nuk e mendojnë krimin e madh që bëjnë duke fyer Zotin e botëve. Për të mbrojtur fenë e tyre, ata janë gati të bëjnë gjithçka, derisa të fyejnë edhe Zotin e botëve, dashuria për të cilin mbush zemrat e të mirëve dhe të devotshmëve. Madje, respekti për Zotin mbush jo vetëm zemrat e të mirëve, pasi edhe qafirët dhe gjynahqarët kanë në zemër respekt për Zotin. Por nëse u shahen zotat e tyre, që ata i madhërojnë, ata mund të shajnë Zotin e botëve. Por diçka është e pamohueshme: tek Allahu do të kthehen të gjithë krijesat në Ditën e Gjykimit. Pranë Atij do të paraqiten ata dhe veprat e tyre, të mira ose të këqija. Ai do t'i shpërblejë sipas asaj që kanë punuar, me drejtësinë e bamirësinë e Tij. Ky ajet i mrekullueshëm mbështet rregullin që thotë: "Veprat gjykohen sipas rezultatit ku të çojnë". Me fjalë të tjera, ato që të çojnë në haram, janë haram, edhe nëse në origjinë mund të jenë të lejuara.

Ajetet 109 - 111

109. Ata betohen fuqishëm në Allahun se, nëse u vjen ndonjë Shenjë (e veçantë), do ta besojnë. Thuaju: “Të gjitha Shenjat janë në dorën e Allahut”. Por ku mund ta dini ju se edhe sikur t’u vijnë Shenjat (e veçanta), ata përsëri nuk do të besojnë.

110. Ne do t’ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (Shpalljen e Zotit) për herë të parë, dhe do t’i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.

111. Edhe sikur t’u dërgonim melekët, t’i bënim të vdekurit t’u flisnin atyre dhe t’i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (të vërtetën).

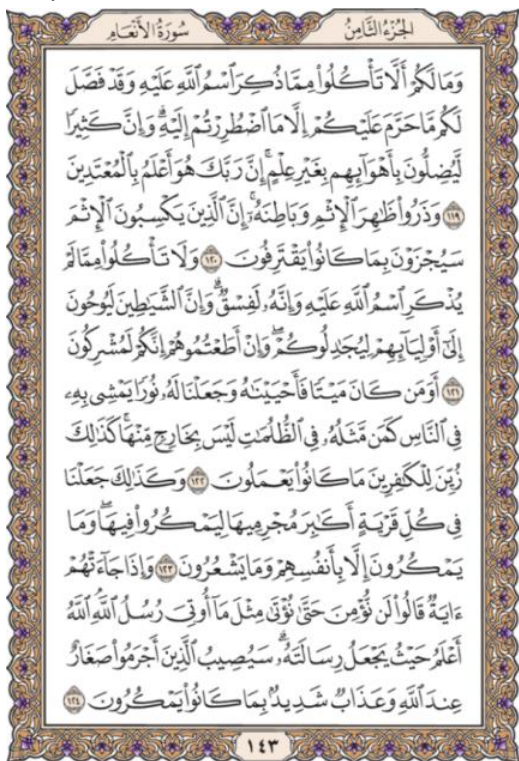
Shpjegimi i ajeteve

- Ata betohen fuqishëm në Allahun se, nëse u vjen ndonjë Shenjë (e veçantë), do ta besojnë. - Idhujtarët, të cilët nuk e besonin Muhamedin ﷺ si profet, bënë betime të mëdha se, nëse ai do t’u tregonte ndonjë mrekulli, ata do ta besonin Shpalljen që ai përcillte. Në fakt, ky ishte thjesht justifikim për mosbesimin e tyre. Nuk ka dyshim se Allahu i Madhëruar e mbështeti Profetin e Tij me mrekulli të shumta dhe shenja të qarta. Madje, do të ishte mëse i mjaftueshëm vetëm një vëzhgim i shpejtë dhe i shkurtër mbi ato fakte, për të gjykuar mbi vërtetësinë e Muhamedit ﷺ dhe të Shpalljes që ai solli nga Zoti i tij. Për këtë arsye, kërkimi nga ana e tyre i mrekullive ishte thjesht një arrogancë e këmbëngulje në të kotën. Ata nuk meritonin përgjigje për kërkesat e tyre, madje edhe për ta ishte më mirë që të mos merrnin përgjigje. Allahu i Madhëruar na ka treguar se kështu ka ndodhur gjithmonë me popujt e parë. Kur profetët sillnin nga Zoti shenjat e kërkuara nga vetë populli zullumqar, këta të fundit nuk kanë besuar, por përsëri kanë vazhduar me mohimin dhe shfrenimin e tyre, prandaj edhe ndëshkimi bëhej i pashmangshëm dhe i menjëhershëm mbi ta. Më pas, i Lartësuar thotë:

- Thuaju: “Të gjitha Shenjat janë në dorën e Allahut”. - Është Allahu i Madhëruar Ai që i sjell shenjat dhe mrekullitë kur Ai dëshiron. Është Ai, gjithashtu, që i pengon të ndodhin ato, kur Ai dëshiron. Unë, si profet, nuk kam asgjë në dorë për këtë çështje e për asnjë çështje tjetër. Kësisoj, kërkesa që më drejtoni mua është e gabuar dhe e padrejtë. Ajo është një kërkesë për diçka që unë nuk kam mundësi ta jap nga vetja ime. Ajo që duhet të më kërkoni mua është veç qartësimi i plotë i të vërtetës dhe mesazhit të Zotit, që ju ta besoni atë, dhe ky sqarim është bërë në mënyrën më të plotë. Megjithatë, nuk është e sigurt që, edhe sikur të vijnë ato mrekulli që kërkoni, ju të besoni. Madje, mundësia më e madhe ishte që ata nuk do të besonin, siç thotë i Lartësuar:

- Por ku mund ta dini ju se edhe sikur t’u vijnë Shenjat (e veçanta), ata përsëri nuk do të besojnë. - Ashtu sikurse ka ndodhur gjithmonë, ju nuk do të besoni, edhe kur t’ju vijnë shenjat që kërkoni.

- Ne do t’ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (Shpalljen e Zotit) për herë të parë, dhe do t’i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre. - Duke qenë se ata refuzuan të besonin Shpalljen e Zotit dhe që t’i nënshtroheshin Atij kur u erdhi ftesa herën e parë, Ai i ndëshkon ata duke ua larguar zemrat nga e vërteta, duke mos u dhënë më sukses ta besojnë atë. Kështu, ata e mësojnë dhe e njohin të vërtetën, por nuk e besojnë, dhe në këtë mënyrë nuk do të kenë asnjë justifikim para Zotit. Si ndëshkim për mospranimin e ftesës, atyre nuk u mundësohet pasimi i rrugës së drejtë. Kjo është prej drejtësisë dhe urtësisë së madhe të Allahut mbi njerëzit. Janë ata që i bëjnë padrejtësi vetvetes. Atyre iu hapet porta, por ata refuzojnë të hyjnë në të, iu tregohet rruga, por ata nuk e ndjekin atë. Nëse atyre nuk u jepet sukses që të pranojnë të vërtetën, kjo u ka shkuar për shtat dhe e kanë merituar plotësisht. Gjithashtu, edhe pretendimi se të besuarit është produkt

vetëm i vullnetit të tyre, pa marrë parasysh ndihmën e Allahut, është nga gabimet më të mëdha. Askush nuk mund të besojë pa ndihmën dhe suksesin e dhënë prej Allahut të Gjithëditur, të Urtë dhe të Drejtë.

- Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (të vërtetën). - Edhe sikur atyre t'iu paraqiteshin shenja të mëdha, si zbritja e melekëve në mënyrë të tillë që ata t'i shihnin haptazi, edhe sikur melekët t'u dëshmonin për vërtetësinë e Profetit dhe Shpalljes së tij, edhe sikur t'u flisnin të vdekurit, edhe sikur të ringjalleshin të gjithë para tyre e t'u flisnin drejtpërdrejt, për t'u treguar vërtetësinë e Profetit, të gjitha këto dhe çdo shenjë tjetër, sado e madhe qoftë, nuk do të bënte që ata të besonin, nëse Allahu nuk do ta mundësonte një gjë të tillë. Asgjë nuk mund të ndodhë pa lejen dhe vullnetin e Tij gjithëpërfshirës dhe të urtë, që çdo gjë e vendos në vendin e vet. Besimi

nuk është fryt vetëm i njohjes dhe dëshimit të fakteve dhe argumenteve. Është e vërtetë që ato janë të rëndësishme për të njohur, kuptuar dhe verifikuar të vërtetën, por për ta besuar atë, robi duhet ta dëshirojë me sinqeritet nga njëra anë, por, nga ana tjetër, edhe t'ia kërkojë suksesin dhe udhëzimin Allahut, me mënyrat dhe rrugët që Ai i ka sqaruar dhe i ka përcaktuar si mundësuese të udhëzimit. Robi duhet të punojë sipas diturisë dhe fakteve që i afrohen dhe t'i lutet e t'i mbështetet plotësisht Zotit të tij që ta ndihmojë e t'ia mundësojë që ta besojë të vërtetën dhe të nënshtrohet sipas saj. Ai duhet ta lusë Zotin që ta udhëzojë dhe të mos e lërë të mbështetet te vetja as sa pulitja e syve. Kjo është rruga e arritjes së besimit, e jo kërkimi i mrekullive të caktuara, i cili, siç kuptohet, nuk ka kurfarë dobie, por veçse dëm.

Ajetet 112 - 113

112. Çdo Profeti Ne i bëmë armiq prej shejtanëve njerëz dhe xhinde, që frymëzojnë njëri-tjetrin me fjalë të bukura e mashtrime. Sikur të donte Zoti yt, ata nuk do të vepronin ashtu, por ti lëri ata dhe trillimet e tyre.

113. Le të anojnë andej (në mashtrim) zemrat e atyre që nuk besojnë në botën e ardhshme dhe le të kënaqen me të (mosbesimin) e të ngarkohen me ato (gjynahe) që janë duke u ngarkuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **Çdo Profeti Ne i bëmë armiq prej shejtanëve njerëz dhe xhinde ...** - Duke dashur ta ngushëllojë Profetin e Tij, Allahu i Madhëruar i kujton rregullin e Tij të pandryshueshëm: profetët dhe pasuesit e të vërtetës gjithmonë do të kenë kundërshtarë e armiq, që do t'i luftojnë, qofshin ata prej njerëzve apo prej xhindëve. Ushtria e të kotës gjithmonë do të synojë luftimin e të vërtetës dhe pengimin e saj nga njëra anë, e shfaqjen e të kotës dhe përhapjen e saj nga ana tjetër.

- **“... që frymëzojnë njëri tjetrin me fjalë të bukura e mashtrime. Sikur të donte Zoti yt, ata nuk do të vepronin ashtu, por**

ti lëri ata dhe trillimet e tyre!” - Ata ia zbukurojnë njëri tjetrit të kotën që pasojnë dhe i joshin të tjerët për ta pasuar atë. Rugën e tyre të kotë e paraqesin me pamjet më të bukura. Në këtë mënyrë, ata mashtrojnë të metët dhe mendjelehtët, të cilët nuk e kuptojnë drejt realitetin. Ata nuk i kuptojnë gjërat ashtu si duhet dhe gënjejnë nga xhingla të vogla. Ata mahnitën nga fjalët e bukura e të fryra, pa vënë në përdorim logjikën, për të parë thelbi. Ata e shohin të vërtetën si mashtrim, ndërsa mashtrimin e konsiderojnë si e vërteta, që duhet pasuar. Por, sikurse thotë i Lartësuar, këto trillime i pasojnë veçse mendjelehtët dhe ata që synojnë thjesht këtë botë dhe kënaqjen e epsheve të tyre:

- **“Le të anojnë andej (në mashtrim) zemrat e atyre që nuk besojnë në botën e ardhshme dhe le të kënaqen me të (mosbesimin) e të ngarkohen me ato (gjynahe) që janë duke u ngarkuar.”** - Fjalët dhe ftesat e tyre të zbukuruara i dëgjojnë veçse zemrat e atyre që nuk besojnë ahiretin. Zemrat e tyre nuk e njohin të mirën dhe nuk gjykojnë drejt, prandaj anojnë drejt ftesave të kota. Pasi i dëgjojnë ato ftesa të zbukuruara, ata fillojnë t'i pëlqejnë dhe t'i zbatojnë. Nëse vazhdojnë kështu, ato ua pushtojnë zemrën, duke iu kthyer në besim të patundur. Pasimi i të kotës bëhet cilësi e pandashme e tyre. Dëgjimi, pëlqimi dhe kënaqësia që ata gjejnë me të kotën i bën më pas që të kryejnë ato punë që kryejnë: ligësi me fjalë dhe vepra. Kjo është gjendja e të mashtruarve, që pasojnë shejtanët njerëz dhe xhindë, duke iu përgjigjur ftesës së tyre. Ndërsa ata që e besojnë jetën tjetër dhe kanë zemër të ndriçuar e mençuri, ata nuk mashtrohen nga fjalët e fryra dhe të zbukuruara. Vullneti i tyre është që të zbulojnë të vërtetën. Ata e shqyrtojnë mirë ftesën që u drejtohet. Ata dëgjojnë fjalët dhe mendojnë për kuptimin e tyre. Nëse janë të vërteta dhe bazohen në të vërtetën, ata i pranojnë, edhe sikur të mos jenë shprehje aq të fryra e të zbukuruara, edhe sikur të

mbulohen nga fyerjet e shpifjet e të tjerëve. Por nëse ftesa është e kotë dhe e gabuar që në origjinën e saj, ata e refuzojnë, kushdo qoftë ftuesi, edhe nëse ajo është e stolisur me shprehjet më të bukura, më të ëmbla dhe më të buta. Prej urtësisë së Allahut është edhe fakti që Ai dëshiroi dhe përcaktoi që, ashtu si profetët kanë pasuesit e tyre, që ndihmojnë e luftojnë për të vërtetën, po ashtu edhe e liga të ketë ushtarët e saj, të cilët luftojnë profetët, shpalljet e Zotit dhe pasuesit e tyre. Në këtë mënyrë sprovohen njerëzit dhe dallohen të sinqertët nga gënjeshtarët, të mençurit nga injorantët e mendjelehtët, ata që shohin nga të verbërit. Në luftën mes të mirës dhe të keqes shfaqet edhe një urtësi tjetër e Allahut: e vërteta qartësohet edhe më shumë, ashtu sikurse edhe faktet që mbështesin të vërtetën bëhen më të dukshme. Gjithashtu, e kota kuptohet si e tillë, ashtu si kuptohet edhe kotësia e “argumenteve” që mbështesin atë. Kjo është një mirësi shumë e madhe. Qartësimi i të vërtetës dhe argumenteve të saj dhe luftimi i të kotës dhe trillimeve të saj ishte dhe është një nga synimet më të larta dhe veprat më të shpërblyeshme, për të cilën kanë garuar ata që lakmojnë gradat e larta te Zoti i Madhëruar.

Ajetet 114 – 115

114. Vallë, a të kërkoj gjykatës tjetër veç Allahut, kur është Ai që jua zbriti Librin qartësues? Ata të cilëve u kemi dhënë Libër, e dinë mirë se ai (Kur'ani) është zbritur prej Zotit tënd me të vërtetën. Prandaj mos u bëj prej atyre që dyshojnë!

115. Fjala e Zotit tënd është plot vërtetësi dhe plot drejtësi. Askush nuk mund t'i ndryshojë Fjalët e Tij. Ai dëgjon dhe sheh gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vallë, a të kërkoj gjykatës tjetër veç Allahut, ...”** - Thuaju, o i Dërguar: Vallë, a të kërkoj ligjvënës më të mirë se Allahu i Madhëruar? Ai është Ligjvënësi më i drejtë. Ai ka të drejtën që të vendosë ligjet, ndërsa ne jemi të urdhëruar që të zbatojmë urdhrat

e Tij dhe t'u largohemi ndalesave të Tij. Vetëm Ai është Ligjvënësi, kurse të gjithë të tjerët janë të nënshtruar e të detyruar të zbatojnë ligjet e Tij. Çdo ligj i vendosur nga krijesat është i destinuar të jetë i mangët, i dëmshëm, i cekët dhe i padrejtë. I vetmi që meriton të merret si ligjvënës është Zoti, i Cili është i Vetmi, i Pashoq e i Pashembullt. Vetëm Atij i takon krijimi dhe vendosja e ligjit, dhe vetëm Ai merr në përgjegjësi dhe shpërblen për zbatimin ose jo të tij.

- **"...kur është Ai që jua zbriti Librin qartësues?"** - Allahu e bëri Librin e Tij *mufes-sâlen*, domethënë sqarues dhe qartësues të hallallit dhe haramit, të dispozitave të Sheriatit, të themeleve të fesë e të degëzimeve të saj. Nuk ka fjalë më qartësuese sesa Fjala e Tij e nuk ka argument më të ëmbël e më të bukur sesa argumentet e Tij. Nuk ka gjykues e ligjërues më të mirë se Allahu e më fjalëmirë se Ai. Ligjet e Tij janë garantuese të çdo mirësie dhe sigurie nga çdo e keqe. Ato përmbajnë urtësinë e plotë dhe mëshirën e gjerë dhe të pashembullt. Edhe ithtarët e librave të shkuar, jehudët e të krishterët, e dinë shumë mirë këtë fakt, edhe pse e fshehin, siç thotë i Lartësuar:

- **Ata të cilëve u kemi dhënë Libër, e dinë mirë se ai (Kur'ani) është zbritur prej Zotit tënd me të vërtetën. Prandaj mos u bëj prej atyre që dyshojnë!** - Çfarë thuhet në Libër është e vërtetë dhe e sigurt, prandaj të mos kesh asnjë dyshim rreth saj. Pastaj i Madhëruari përshkruan me hollësi madhështinë e Shpalljes së Tij, duke thënë:

- **Fjala e Zotit tënd është plot vërtetësi dhe plot drejtësi.** - Shpallja e Zotit është *sâdika* - e vërtetë në lajmet që sjell, si edhe *adlâ* - e drejtë në urdhrat dhe ndalesat që ligjëron. Nuk ka fjalë më të vërtetë se fjalët e Allahut në këtë Libër madhështor dhe nuk ka drejtësi më të madhe se sa urdhrat dhe ndalesat e Tij.

- **Askush nuk mund t'i ndryshojë Fjalët e Tij.** - Është Allahu që e ruan fjalën e Tij në gradën më të lartë të vërtetësisë, drejtësisë e sigurisë. Askush tjetër nuk mund të sjellë

fjalë më të mirë sesa Fjala e Tij. Askush nuk mund të ndryshojë e tjetërsojë Librin e Allahut. Është Ai vetë që e ka marrë përsipër ta ruajë atë.

- **Ai dëgjon dhe sheh gjithçka.** - Allahu i dëgjon të gjitha zërat, me gjuhët e ndryshme dhe me nevoja të ndryshme. Allahu është gjithashtu *El Alim* - i Gjithëditur. Dija e Tij ka përfshirë çdo gjë të shfaqur apo të fshehur, të shkuar, të tashme apo të ardhme.

Ajetet 116 - 117

116. Në qoftë se u bindesh shumicës në tokë, ata do të të devijojnë nga rruga e Allahut. Ata ndjekin veçse supozime dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë.

117. Zoti yt e di më së miri se kush është larguar nga rruga e Tij dhe Ai e di më së miri se cilët janë të udhëzuarit.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar e këshillon Profetin e Tij që të jetë i kujdesshëm dhe të mos i bindet shumicës së njerëzve, të cilët janë të humbur e të devijuar, sepse:

- **"Në qoftë se u bindesh shumicës në tokë, ata do të të devijojnë nga rruga e Allahut. Ata ndjekin veçse supozime dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë."**

- Shumica e njerëzve kanë devijuar nga rruga e drejtë, për sa i përket fesë, punëve dhe njohurive të tyre mbi Zotin. Fetë dhe besimet e tyre janë të prishura e të devijuara, veprat i bëjnë sipas dëshirave të tyre, ndërsa njohuritë e tyre për Zotin nuk janë mbi themele të sigurta, prandaj dhe nuk mund të të udhëzojnë në rrugën e drejtë. E shumta që mund të thuhet është se ata thjesht ndjekin hamendësime, të cilat kurrsesi nuk mund të quhen dituri e sigurt. Ata thonë për Allahun dhe fenë e Tij gjëra për të cilat nuk kanë dituri dhe informacion të sigurt. Atëherë, duke qenë një gjendje e tillë, është plotësisht e drejtë dhe me vend që Allahu i Madhëruar t'i këshillojë robërit e Tij që të ruhen dhe të jenë të kujdesshëm prej këtyre të humburve, që të devijojnë nga rruga e drejtë. Është plotësisht e drejtë dhe e dobishme që Allahu i Urtë të përshkruajë cilësitë dalluese të këtyre të mjerëve. Edhe

pse këto fjalë i drejtohen Profetit ﷺ, dihet se Profeti është shembulli më i mirë për umetin e tij në zbatimin e dispozitave, përveç atyre që janë specifike për Profetin ﷺ, të cilat janë sqaruar. Nuk ka dyshim që Allahu është më Fjalëdrejti e më Fjalëvërteti. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë:

- Zoti yt e di më së miri se kush është larguar nga rruga e Tij dhe Ai e di më së miri se cilët janë të udhëzuarit. - Allahu është më i ditur se kush është i udhëzuar dhe udhëzues në rrugën e drejtë, prandaj është detyrë për ju, o besimdrejtë, që t'i dëgjoni me kujdes këshillat dhe udhëzimet e Tij, t'i përkushtoheni me pastërti zbatimit të urdhërave e largimit nga ndalesat e Tij. Allahu është më i dituri për atë që është në dobini tuaj dhe më i mëshirshëm për ju sesa ju për veten tuaj. Nga ky ajet kuptojmë se për të dëshmuar se cila është e vërteta nuk mjafton fakti që atë e mbështet shumica. Me fjalë të tjera, shumica e pasuesve të një çështjeje jo domosdoshmërisht tregon për saktësinë dhe drejtësinë e çështjes që ata pasojnë, ashtu sikurse pakica e pasuesve të një çështjeje nuk tregon se ajo është jo e drejtë dhe jo e vërtetë. Madje mund të thuhet me bindje e kundërta. Pasuesit e të vërtetës janë më të pakët në numër, por janë më të mëdhenjtë dhe më të dashurit tek Allahu i Madhëruar, më të zgjedhurit dhe merituesit e shpërblimeve të Tij të mëdha. Mënyra e drejtë për të gjykuar e vlerësuar të vërtetën dhe të kotën është duke analizuar dhe vlerësuar rrugët që të çojnë në secilin përfundim.

Ajetet 118 - 119

118. Hani vetëm atë mish gjatë therjes së të cilit është përmendur emri i Allahut, nëse vërtet jeni besimtarë të shpalljeve të Tij.

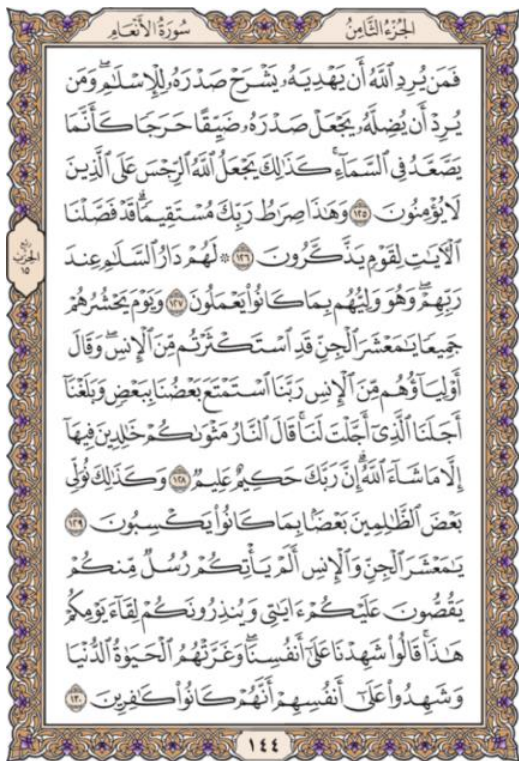
119. E përse të mos e hani atë mish që është therur duke u përmendur emri i Allahut, kur Ai tashmë jua ka shpjeguar plotësisht atë që është e ndaluar për ju, përveçse kur jeni të detyruar (nga nevoja)?! Vërtet, të shumtë janë ata që,

me dëshirat e tyre të shfrenuara, i devijojnë të tjerët nga e vërteta, duke mos pasur aspak dituri. Pa dyshim, Zoti yt i di më së miri ata që i shkelin kufijtë.

Shpjegimi i ajeteve

- Hani vetëm atë mish gjatë therjes së të cilit është përmendur emri i Allahut, nëse vërtet jeni besimtarë të shpalljeve të Tij. - Allahu i Lartësuar i urdhëron robërit e Tij besimtarë që të punojnë ashtu siç ua kërkon imani i tyre. Kështu, nëse ata janë vërtet besimtarë, atëherë të hanë vetëm nga ato bagëti e kafshë të lejuara, të cilat janë therur duke u përmendur emri i Allahut, domethënë me “*bismilah*”. Është tregues i imanit që të pohosh dhe të besosh që ato janë hallall, ndryshe nga ç'veprojnë injorantët, të cilët bëjnë haram shumë gjëra që Zoti i ka bërë hallall. Sigurisht që ato janë shpikje të mendjes së tyre. Këto poshtërsi shkaktohen gjithashtu edhe nga përpjekjet e shejtanëve për t'i devijuar të tjerët nga rruga e Allahut. Kështu, Allahu i Lartësuar e përmend si shenjë të besimit kundërshtimin e injorantëve në të tilla zakone të shëmtuara, të cilat synojnë të ndryshojnë dhe tjetërsojnë ligjin e Tij.

- E përse të mos e hani atë mish që është therur duke u përmendur emri i Allahut, kur Ai tashmë jua ka shpjeguar plotësisht atë që është e ndaluar për ju, përveçse kur jeni të detyruar (nga nevoja)?! - Nuk ka asnjë arsye që njeriu të privojë veten nga konsumimi i kafshëve të lejuara që theren me “*bismilah*”, sepse Allahu i Lartësuar i ka qartësuar plotësisht robërit e Tij se çfarë u ka bërë haram, duke mos lënë asnjë hije. Ata nuk kanë pse të privojnë veten nga ato gjëra që Zoti i ka bërë të lejuara, të dobishme, të pastra dhe të mira. Ajeti tregon qartë se çdo ushqim, pije apo çdo gjë tjetër në origjinë është e lejuar. Nëse nga feja nuk ka ndonjë tregues se diçka është e ndaluar, atëherë ajo mbetet në origjinën e saj, pra, është e lejuar. Me fjalë të tjera, çdo gjë për të cilën Sheriati nuk ka përcaktuar gjykim, ajo është e lejuar dhe trajtohet si e tillë, sepse Allahu i Lartësuar e

ka qartësuar haramin për robërit e Tij. Megjithatë, në raste domosdoshmërie, Allahu i Lartësuar e ka lejuar edhe haramin. Në suren Maide, ajeti 3, Allahu i Lartësuar thotë: “Haram janë për ju: të ngordhurat, gjaku, mish i derri, ajo kafshë që theret jo në emrin e Allahut, ajo që është mbytur me lak në fyt, ajo që është vrarë me goditje, ajo që është rrëzuar nga lartësitë, ajo që është shpuar, ajo që është ngrënë nga egërsirat, përveç asaj që arrini ta therni, ajo që është therur për idhuj dhe që ta kërkoni fatin me short. Të gjitha këto janë gjynah (e të ndaluara nga Zoti).”
 Sot u dëshpëruan ata që mohuan dhe humbën çdo shpresë që t’ju largojnë prej fesë suaj. Mos i kini frikë ata, por më kini frikë vetëm Mua! Sot e përsosa fenë tuaj për ju, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe zgjodha që Islami të jetë feja juaj. Kush detyrohet nga uria, duke mos e tepruar dhe duke mos pasur qëllim gjynahun, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.” Më pas, Allahu i Lartësuar na urdhëron që të ruhem nga shumë njerëz dhe nga rreziku që vjen prej tyre:

- Vërtet, të shumë janë ata që, me dëshirat e tyre të shfrenuara, i devijojnë të tjerët nga e vërteta, duke mos pasur aspak dituri. Pa dyshim, Zoti yt i di më së miri ata që i shkelin kufijtë. - Këta njerëz janë shumë të rrezikshëm, sepse ata janë të prirur të pasojnë dëshirat e tyre të shfrenuara dhe nuk bazohen në asnjë lloj diturie për rrugët e humbjes në të cilat ftojnë. Kujdes nga këta lloj njerëzish! Shenja dalluese e tyre, ashtu sikurse ua përshkruan Allahu robve të Tij, është se ftesa e tyre nuk është e mbështetur në argumente të qarta dhe ata nuk kanë fakte të konsideruara si të vërteta nga Ligji i Zotit. Ajo çka ata paraqisin janë thjesht hamendësime, hipoteza të prodhuara nga dëshirat e tyre të prishura dhe arsyetimet e tyre të mangëta. Ata janë armiq të dhe urryesit më të përbetuar të Shpalljes së Zotit. Ata janë kundërshtarët më të betuar të adhuresve të Allahut, të cilët përhapin të mirën dhe fenë e drejtë. Por le ta dinë ata të mjerë se Allahu i Lartësuar nuk i do armiq të e së vërtetës dhe të bartësve të saj. Ndryshe është gjendja e të udhëzuarve, që janë edhe udhëzues në rrugën e drejtë. Ata i ftojnë njerëzit në të vërtetën e padiskutueshme dhe në rrugën e drejtë, të sjellë nga Zoti nëpërmjet profetëve dhe shpalljeve të Tij. Ata e mbështesin ftesën e tyre në argumente të shumta logjike dhe tekstuale, të marra nga shpalljet e Zotit. Me ftesën e tyre, ata synojnë veçse të kënaqin Allahun e Lartësuar dhe të afrohen pranë Tij.

Ajeti 120

120. Largohuni nga të gjitha gjynahet, si të haptat, ashtu edhe të fshehtat! Ata që bëjnë gjynahe do të ndëshkohen për atë që kanë bërë.

Shpjegimi i ajetit

El ithm quhen të gjitha llojet e padrejtësive dhe gjynaheve ndaj Zotit, të cilat bëhen shkak për ndëshkimin e robit. Padrejtësitë mund të jenë ose ndaj Allahut të Lartësuar ose kundrejt robve të Tij. Ato mund të kryhen haptas ose fshehtas. Allahu i Lartësuar i ndalon robërit e Tij që të kryejnë

këto gjynahe, qofshin ato të hapta apo të fshehta, qofshin të kryera me trup e gjymtyrë, qofshin të kryera me zemër e shpirt. Robi mund të largohet nga gjynahet e dukshme dhe të fshehta vetëm pasi të ketë njohur mirë se cilat janë gjynahet që kryhen me trup dhe me zemër. Ai duhet ta kërkojë këtë dituri me këmbëngulje dhe seriozitet, që të kuptojë se cilët janë kufijtë e Allahut të Lartësuar dhe që të arrijë të qëndrojë brenda tyre. Njohja e kufijve të Allahut të Lartësuar, njohja e urdhrave dhe ndalesave të Tij, njohja e mjeteve, rrugëve dhe mënyrave se si plotësohen ato, është një detyrim për çdo rob të përgjegjshëm ligjërish. Shumë njerëz nuk i njohin disa gjynahe, në mënyrë të veçantë ato gjynahet që kryhen nga zemra, si mendjemadhësia, vetëkënaqësia, syfaqësia hipokrizia etj. Ata mund të jenë të zhytur në këto gjynahe pa e kuptuar fare. Kjo dëshmon për paditurinë dhe pakujdesinë e tyre të madhe. Allahu i Lartësuar na tregon se ata të cilët kryejnë gjynahe të hapura apo të fshehura do të trajtohen ashtu sikurse e meritojnë, në varësi të gjynaheve të tyre, të pakta ose të shumta. Ky ndëshkim do t'u jepet në ahiret, por Allahu i Lartësuar mund t'ua japë edhe në dynja, që ata të lehtësohen nga gjynahet e tyre para se të shkojnë në jetën tjetër.

Ajeti 121

121. Dhe mos hani nga mishi që nuk është therur duke përmendur emrin e Allahut! Me të vërtetë, ky është gjynah! Por shejtanët i nxisin miqtë e tyre që të polemizojnë me ju. Nëse ju u bindeni atyre, atëherë do të jeni si ata.

Shpjegimi i ajetit

- Dhe mos hani nga mishi që nuk është therur duke përmendur emrin e Allahut! Me të vërtetë, ky është gjynah. - Në këtë ndalesë futen:

1. Të gjitha ato kafshë të cilat janë therur jo në emër të Allahut, por në emër të putave e idhujve të ndryshëm. Këto hyjnë në ndalesën e dretpërdrejtë të këtij ajeti.
2. Ato kafshë që janë therur për hir të Allahut të Lartësuar, si kurbanet ose kafshët

që theren thjesht për ushqim, nëse gjatë therjes së tyre nuk është thënë me qëllim *“Bismillah”*. Ky është mendimi i shumë dijetarëve. Nga ky rregull përjashtohet rasti kur nuk thuhet *“Bismillah”* nga harresa, sepse ai që harron nuk merret në përgjegjësi për harresën e tij.

3. Ato kafshë të cilat kanë ngordhur dhe nuk janë therur me mënyrën e treguar në Sheriat. Edhe këto hyjnë në kategorinë e kafshëve që nuk janë therur me *“Bismillah”*. Në fakt, për këtë kategori Allahu i Lartësuar ka sjellë tekst të veçantë në suren Maide ajeti 3, kur thotë: *“Haram janë për ju: të ngordhurat...”*. Madje, ky ajet në suren Maide, në të cilin Allahu i Lartësuar ndalon ngrënien e kafshëve të ngordhura, është shkaku i shpalljes së ajetit që po komentojmë. Në vijim Allahu i Lartësuar thotë:

- Por shejtanët i nxisin miqtë e tyre që të polemizojnë me ju. - Kur idhujtarët dëgjuan se Allahu i Lartësuar e bëri të ndaluar ngrënien e mishit të kafshës së ngordhur dhe e lejoi atë që theret sipas mënyrës islame, ata - që vetë e hanin mishin e ngordhur - thanë: *“A po e konsideroni të lejuar të hahet kafsha që e vrisni ju dhe nuk e hani atë kafshë që e ka vvarë Allahu?”* Sigurisht që kjo ishte shenjë e armiqësisë dhe urrejtjes kundër Zotit dhe Profetit të Tij. Ajo ishte një polemikë e padrejtë dhe e paargumentuar, me të cilën donin thjesht refuzimin e ligjit të Zotit. Ky arsytim i prishur nuk bazohej në ndonjë fakt, por thjesht në logjikën e tyre të sëmurë, që nëse do të merrej për bazë, do të shkatërroheshin qiejt, Toka dhe gjithçka që ndodhet në to. U poshtëroftë dhe u shkatërroftë ai që u jep përparësi këtyre lloj arsytimesh të sëmura kundrejt ligjit të Zotit. Ligji i Zotit u jep rëndësi dobive të përgjithshme dhe atyre individuale. Gjithsesi, nuk është aspak e çuditshme që ata të arsyetonin në këtë mënyrë, sepse ata ndikoheshin nga këshillat e shejtanëve të mallkuar, të cilët kanë si qëllim kryesor devijimin e krijesave nga

feja e Zotit, për t'i bërë banorë të Zjarrit të ndezur fort.

- Nëse ju u bindeni atyre, atëherë do të jeni si ata. - Nëse u bindeni atyre, për sa i përket idhujtarisë, lejimit të haramit dhe ndalimit të hallallit nga ana e tyre, atëherë edhe ju do të bëheni idhujtarë. Ju do të konsideroheni njëlloj si ata, sepse me miratimin e tyre në idhujtari dhe në shpërfilljen e ligjit të Zotit, ju i keni përzgjedhur ata si miqtë dhe të dashurit tuaj. Çdokush që shkon kundër rrugës së besimtarëve, duke miratuar dhe pasuar rrugën e humbjes, është larguar nga rruga e Zotit. Ky ajet i bukur tregon se duhet të jemi shumë të kujdesshëm në mendimet, arsyetimet dhe ndjenjat e emocionet, që shpesh na sulmojnë mendjen dhe shpirtin, edhe nëse na sjellin ndonjë lloj prehjeje e kënaqësie, sikurse ndodh me *sufitë* e të tjerë si ta, të cilët u japin shumë rëndësi këtyre lloj shkëndijash. Ne duhet të jemi shumë të kujdesshëm ndaj të tilla mendimeve e ndjenjave, sepse ato mund të jenë një portë shumë e rrezikshme, të cilën shejtani i mallkuar e përdor për të devijuar njeriun, duke shfrytëzuar paditurinë e tij. Thjesht kënaqësia ose një përjetim i veçantë që këto mendime mund të na sjellin nuk janë të mjaftueshme që ne të gjykojmë se ato janë të vërteta, dhe pastaj t'i marrim për bazë dhe t'u shkojmë pas. Besimtari i vërtetë, të gjitha mendimet, ndjenjat dhe arsyetimet e tij fillimisht ia parashtron Librit të Allahut dhe Traditës së Profetit të Tij. Nëse këto dy burime tregojnë se ato arsyetime dhe ndjenja janë të sakta, të mira e të dobishme, atëherë ai i pranon dhe vazhdon i sigurt me adhurimin e Allahut, me sinqeritet dhe jo për sy e faqe, për t'u dukur e për të përfituar nga të tjerët. Por nëse ato dy burime të sigurt dhe të mrekullueshme, të pastra dhe të paprekshme dëshmojnë për të kundërtën, atëherë robi duhet t'i refuzojë dhe t'i kërkojë mbrojtje Allahut që ta ruajë zemrën e tij nga devijimi dhe sëmundjet. Nga ana tjetër, nëse në fenë e Zotit, në Kur'an dhe Sunet, nuk gjen ndonjë argument pro apo

kundër, atëherë robi duhet të tregohet i rezervuar e i përmbajtur, as duke i besuar, as duke i mohuar. Robi në të tilla raste duhet të jetë shumë i kujdesshëm, sepse inspirimet, siç mund të vijnë prej Allahut të Lartësuar (nëpërmjet melekëve), ashtu mund të vijnë edhe nga shejtani i mallkuar. Prandaj duhet një kujdes shumë i madh dhe mbështetje e plotë tek Allahu i Lartësuar që të arrish të bësh dallimin mes dy rasteve. Forca dalluese është e lidhur ngushtë me devotshmërinë ndaj Zotit dhe mbështetjen me përunjësi tek Ai. Nëse Allahu i Lartësuar e ndihmon të bëjë dallimin, robi do të jetë i ruajtur dhe i sigurt, me mbrojtjen e Allahut. Por nëse për shkak të padrejtësive, dëshirave të prishura, paditurisë në fe dhe mungesës së sinqeritetit të tij, robi nuk arrin të bëjë dallimin, atëherë devijimi dhe humbja kanë për të qenë shumë të mëdha, aq sa vetëm një Zot e di.

Ajetet 122 – 124

122. Vallë, a është njëlloj ai që ishte i vdekur, por që Ne e ngjallëm e i dhamë dritë, me të cilën ecën mes njerëzve me atë që ka mbetur në thellësitë e errësirave nga të cilat nuk mund të dalë asnjëherë? Kështu, mohuesve u duken të këndshme veprimet e tyre.

123. Kështu, në çdo qytet Ne kemi bërë që krerët e kriminelëve të ngrenë kurthe (kundër të vërtetës). Por, me kurthet e tyre, ata godasin veç vetveten, por nuk e ndiejnë.

124. Kur u vjen ndonjë shenjë (nga Allahu), ata thonë: "Nuk kemi për të besuar, derisa neve të na jepet diçka e ngjashme me atë që u është dhënë të dërguarve të Allahut." Por Allahu e di më së miri se kujt ia dhuron Shpalljen e Vet. Keqbërësit do t'i godasë poshtërimi para Allahut dhe dënimi i fortë, për të gjitha kurthet e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

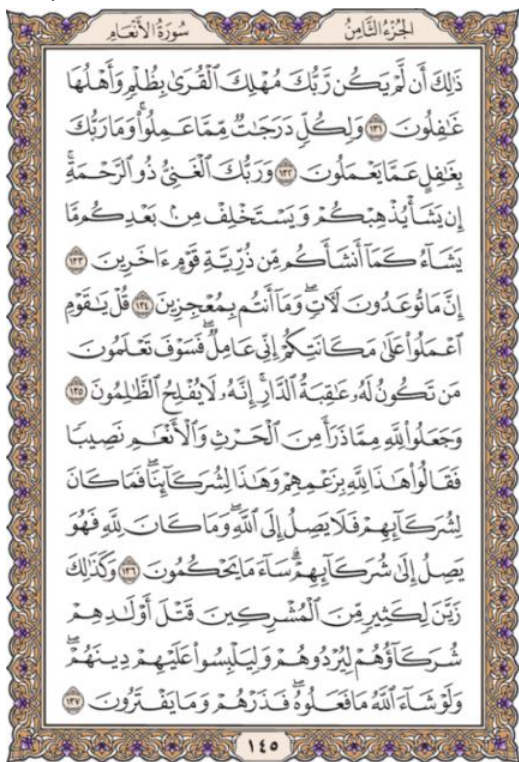
- Vallë, a është njëlloj ai që ishte i vdekur, por që Ne e ngjallëm e i dhamë dritë, me të cilën ecën mes njerëzve me atë që ka mbetur në thellësitë e

errësirave nga të cilat nuk mund të dalë asnjëherë? - Allahu i Lartësuar e përshkruan njeriun para dhe pas udhëzimit të tij, duke na dhënë një shembull të mrekullueshëm, dhe pastaj na drejton një pyetje, për t'u menduar thellë rreth saj. Kështu, para se Allahu i Lartësuar t'i japë udhëzimin, njeriu është një i vdekur, që endet mes errësirave të kufrit, injorancës dhe poshtërsive, larg bindjes ndaj Allahut të Lartësuar dhe udhës që e çon drejt lumturisë në të dyja jetët. Nga ana tjetër, për të treguar ndikimin e mahnitshëm që udhëzimi sjell tek njeriu, Allahu i Lartësuar e quan këtë proces si një ringjallje duke thënë: '*fe ahjejnâhu*' - e ngjallëm i dhamë jetë, duke e ndriçuar me dritën e diturisë, urtësisë, imanit dhe bindjes ndaj Tij. Atij që është i vdekur, duke u endur në errësira e larg rrugës së drejtë, Allahu i Lartësuar i jep jetë duke e udhëzuar me dritën e imanit. Pas kësaj, ky rob i ndriçuar e i udhëzuar ecën mes njerëzve duke qenë i qartë në të gjitha çështjet e tij, i vetëdijshëm dhe i sigurt për udhën ku ecën. Ai e njeh mirësinë dhe i jep përparësi asaj, duke u përpjekur sinqerisht dhe maksimalisht për ta arritur atë në veten e tij, por edhe për të ndihmuar të tjerët që të pajisen me të. Ai, përmes diturisë së saktë fetare, i njeh mirë shtigjet dhe kurthet e së keqes, prandaj dhe e urren atë. Ai përpiqet seriozisht dhe pa pushim, duke mos qenë asnjëherë i pavëmendshëm, që t'i largohet asaj, por edhe të ndihmojë të tjerët për të shpëtuar prej saj. Ky është shembulli i udhëzimit të Allahut. Pyetja që shtrohet është: A është ky fatlum njëlloj me atë që është i zhytur në shumë errësira: në errësitat e injorancës, gjynaheve, kalimit të kufijve dhe poshtërsive ndaj Zotit, i cili, ashtu sikurse thotë Allahu i Lartësuar: "nuk ka për të dalë kurrë prej tyre"? Pa dyshim, ata nuk mund të krahasohen. Ky i fundit nuk arrin të dallojë rrugën, nuk di ku të hedhë hapat, prandaj e ka përfshirë ankthi, frika dhe dëshpërimi. Ata nuk mund të barazohen, ashtu si nuk mund të barazohet nata me ditën, errësira me dritën, vdekja me

jetën. Nëpërmjet këtij ajeti, Allahu i Lartësuar i nxit njerëzit të mendojnë dhe të thonë: "Si ka mundësi që një njeri me sadopak logjikë të jetë në një gjendje të tillë të mjerueshme dhe përsëri të vazhdojë të parapëlqejë që të endet i çoroditur mes errësirave?!" I Madhëruari përgjigjet dhe thotë:

- Kështu, mohuesve u duken të këndshme veprimet e tyre. - Është Shejtani i mallkuar që ua zbukuron veprimet në mënyrë të vazhdueshme, derisa ata fillojnë t'i pëlqejnë dhe t'i shohin si veprime të drejta dhe të logjikshme. Duke vazhduar për një kohë të gjatë të zhytur në gënjeshtër, atëherë kjo rrugë u kthehet në besim dhe bindje në zemër, aq sa u bëhet natyrë e tyre. Kështu, ata kënaqen dhe rehatohen me gjendjen e tyre të shëmtuar dhe të keqe. Sidoqoftë, jo të gjithë ata që koten në errësira janë të një niveli. Disa prej tyre janë udhëheqës në ligësi dhe në humbje, të cilëve u dëgjohet fjala dhe u zbatohen porositë nga pasuesit e tyre. Por ka të tjerë që janë thjesht pasues të rëndomtë e të bindur ndaj krerëve të tyre. Sigurisht, të parët janë në nivel më të frikshëm të dëshpërimit dhe ndëshkimit. Duke treguar dhe përshkruar krimin e madh të këtyre krerëve, Allahu i Lartësuar thotë:

- Kështu, në çdo qytet Ne kemi bërë që krerët e kriminelëve të ngrenë kurthe (kundër të vërtetës). Por, me kurthet e tyre, ata godasin veç vetveten, por nuk e ndiejnë. - Krimet dhe poshtërsitë e këtyre krerëve janë shumë të mëdha. Intrigat e tyre janë shumë tinzare. Ata përdorin çdo rrugë për të mashtruar njerëzit dhe për t'i ftuar në rrugën e Shejtanit. Ata i kanë luftuar pandërprerë dhe pa mëshirë profetët dhe pasuesit e tyre, me fjalë dhe me vepra. Por kurthet dhe intrigat e tyre godasin po ata vetë. Është e vërtetë që ata ngrenë kurthe kundër të vërtetës dhe ithtarëve të saj, por edhe Allahu i Lartësuar ngre kurthe për ta. Pa dyshim, Allahu është më i miri që shkatërron kurthet e armiqve të fesë së Tij, duke i ndëshkuar në mënyrë të drejtë për

zullumin e tyre. Allahu i Lartësuar i ndihmon dhe i dallon mbi të tjerët udhëheqësit e të vërtetës, të cilët, të ndriçuar me dritën e Zotit, u dalin në ballë këtyre kriminelëve me argumente dhe fakte të pakthyeshme, por edhe duke luftuar në rrugën e Zotit dhe duke shpenzuar gjithçka që zotërojnë për hir të Tij. Këta të zgjedhur ndjekin çdo rrugë të mundshme dhe bëjnë çdo përpjekje për arritjen e këtij qëllimi madhështor, të cilit ia kanë dorëzuar veten e tyre. Është vetë Allahu i Lartësuar Ai që i drejton në mençurinë dhe urtësinë e tyre, është Ai që forcon zemrat dhe këmbët e tyre. Edhe pse ditët e triumfit Allahu i Lartësuar i bën të vërtiten mes tyre, përfundimi është i sigurt: fitorja do të jetë për të devotshmit. Atyre do t'ju takojë përfundimi i mirë. Po çfarë i bën këta kriminelë të mëdhenj, krerë të ligësisë, që të jenë këmbëngulës në refuzimin e të vërtetës të sjellë nga profetët? Është pikërisht smira, urrejtja dhe armiqësia që kanë. Allahu i Lartësuar na tregon fjalët e tyre:

- Kur u vjen ndonjë shenjë (nga Allahu), ata thonë: “Nuk kemi për të besuar, derisa neve të na jepet diçka e ngjashme me atë që u është dhënë të dërguarve të Allahut.” - Nuk kemi për të besuar, derisa të na jepet ajo që u është dhënë profetëve të Allahut, pra, profetësia dhe Shpallja. Me këto fjalë, ata tregojnë kundërshtimin e tyre ndaj Allahut të Lartësuar, vetëpëlqimin e tyre dhe arrogancën ndaj të vërtetës, të cilën Allahu e shpalli nëpërmjet profetëve të Tij. Ata duan ta kufizojnë mirësinë dhe bujarinë e Allahut të Lartësuar. Por Allahu i Lartësuar ua kthen mbrapsht këtë kundërshtim dhe pretendim të kotë. Ai na tregon se ata nuk e meritojnë të mirën dhe mes tyre nuk mund të gjejnë ndonjë që ta meritojë të jetë rob i mirë i Allahut dhe, aq më pak, profet i Zotit. I Lartësuar thotë:

- Por Allahu e di më së miri se kujt ia dhuron Shpalljen e Vet. - Allahu i Lartësuar e di më mirë se cilët e meritojnë të jenë profetët e Tij. Ata janë njerëzit me cilësitë më të larta dhe të ruajturit nga çdo ves i ulët. Është Allahu i Lartësuar Ai që, me urtësinë e Tij, i pajisi me cilësitë dhe forcën e nevojshme për të mbajtur peshën e Shpalljes. Ndërsa për ata që nuk kanë të tilla cilësi, mjafton kaq si tregues se ata nuk mund të jenë profetë. Allahu i Lartësuar nuk do t'ua jepte kurrë këtë mirësi njerëzve me mangësi, por veçse atyre që i krijoi dhe i përgatiti Vetë për të qenë të tillë. Në këtë ajet tregohet për urtësinë absolute të Allahut të Lartësuar. Po, është e vërtetë që bujaria, mirësia dhe mëshira e Allahut është e gjërë dhe gjithëpërfshirëse, por Ai është i Urtë dhe i Gjithëditur, prandaj e vendos mirësinë dhe mëshirën e Tij të plotë veçse atje ku duhet. Në vijim, Allahu i Lartësuar kërcënon keqbërësit, duke thënë:

- Keqbërësit do t'i godasë poshtërimi para Allahut dhe dënimi i fortë, për të gjitha kurthet e tyre. - Për ta është përgatitur një poshtërim i madh. Duke qenë se ata tregohen kryeneqë dhe arrogantë ndaj të vërtetës së Zotit, Ai i “shpërblen” me një dënim të ashpër, poshtërues dhe nënçmues.

Kështu, ata e meritojnë plotësisht këtë ndëshkim. Allahu i Lartësuar nuk i bën padrejtësi askujt.

Ajeti 125

125. Atë që Allahu dëshiron ta udhëzojë, ia zgjeron gjoksin për Islamin. Ndërsa atë që dëshiron ta lërë të humbur, ia bën gjoksin të ngushtë e të rënduar, si të ishte duke u ngjitur në qiell. Kështu e zbret Allahu dënimin mbi ata që nuk besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar u tregon robve të Tij shenjat dalluese të lumturisë dhe udhëzimit në rrugën e drejtë dhe shenjat e shkatërrimit dhe të përhumbjes. Shenjat e lumturisë dhe udhëzimit në rrugën e drejtë janë: zgjerimi i gjoksit për të pranuar Islamin dhe gjetja e kënaqësisë në të, ndriçimi me dritën e imanit dhe stolisja me sigurinë e plotë në vërtetësinë e Shpalljes së Allahut. Kështu, shpirti gjen prehje dhe fillon ta dojë mirësinë. Ai fillon të nënshtrohet për kryerjen e veprave të urdhëruara, madje ndien dëshirë për kryerjen e tyre. Ai ndien kënaqësi dhe nuk e shikon aspak të vështirë përkushtimin ndaj Allahut të Lartësuar. Këto shenja tregojnë se Allahu i Lartësuar e ka udhëzuar atë dhe i ka dhuruar suksesin për të ndjekur rrugën më të mirë. Ndërsa shenja treguese të atij që Allahu i Lartësuar dëshiron dhe gjykon për ta lënë në humbje është ngushtimi i gjoksit dhe pakënaqësia e tij në lidhje me imanin, diturinë dhe bindjen për Shpalljen e Zotit. Zemra e tij është e mbushur me dëshira të shfrenuara, që e shpërqendrojnë nga imani dhe rruga e lumturisë. Ajo është e mbushur me dyshime dhe pasiguri ndaj të vërtetës së shpallur nga Zoti, e cila është rruga e vetme drejt lumturisë në të dyja jetët. Në këtë mënyrë, ai ia ka bllokuar rrugën mirësisë për të hyrë në zemrën e tij. Ajo zemër nuk gjen kënaqësi dhe asnjë motiv për të kryer ndonjë të mirë. Aq shumë i ngushtohet zemra për mirësinë, sa që Allahu i Lartësuar e krahason rëndesën që ai përjeton në gjoks me atë të dikujt të cilit i kërkohet të ngrihet në qiell. Siç është e vështirë për dikë që të

ngrihet lart në qiell, ashtu është e rëndë për këta që të nënshtrohen dhe të jetojnë sipas udhëzimit të Zotit. Shkak për këtë është mungesa e imanit në zemrat e tyre. Duke refuzuar imanin dhe nënshttrimin sipas tij, ata meritojnë që Allahu i Lartësuar të lëshojë mbi ta këtë ndëshkim. Janë vetë ata që ia mbyllin vetes portën e mëshirës dhe bamirësisë. Ky është një rregull i pandryshueshëm. Nuk ka dyshim se ai i cili shpenzon të gjitha mundësitë dhe përpjekjet e tij, përkushtohet me sinqeritet për të qenë i devotshëm, duke kryer urdhëresat e lënë haramet, në shenjë dashurie, nënshttrimi e madhërimi për Allahun dhe ka besim të drejtë, Allahu i Lartësuar ka për t'ia lehtësuar atij rrugën e drejtë. Ndërsa ai i cili tregohet koprrac, duke mos shpenzuar as mundin më të vogël për hir të fesë, tregohet jonevojtar dhe mospërfillës ndaj udhëzimit të Allahut, duke mos besuar dhe duke refuzuar të nënshtrohet sipas këtij besimi, ai i ka hyrë rrugës më të vështirë, përfundimi i së cilës ka për të qenë i dhimbshëm, sikurse thotë i Lartësuari në një sure tjetër: “Vërtet, veprat tuaja janë të ndryshme. Atij, që jep dhe ruhet, që e beson me bindje të plotë më të mirën, Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt shpëtimit. Atij që tregohet koprrac dhe e ndien veten të panevojë (*për Zotin*) dhe që mohon më të mirën, Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt dënimit.” [Lejl 4 - 10].

Ajetet 126 - 127

126. Kjo është rruga e Zotit tënd, e drejtë (dhe e qartë). Ne i shpjeguem qartë Argumentet për ata që përfitojnë (nga qortimi).

127. Për ta është përgatitur Vendi i Paqes pranë Zotit të tyre. Ai është i Dashuri i tyre, për ato vepra që ata bënë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kjo është rruga e Zotit tënd, e drejtë (dhe e qartë). Ne i shpjeguem qartë Argumentet për ata që përfitojnë (nga qortimi).** - Kjo Shpallje është treguese e rrugës së drejtë, që të çon tek Allahu i Lartësuar dhe në Xhenetin e bujarisë dhe kënaqësisë së Tij. Nëpërmjet kësaj

Shpalljeje të mrekullueshme janë qartësuar të gjitha ligjet dhe normat që përcaktojnë rrugën e drejtë. Ajo bën të mundur dallimin e të mirës nga e keqja, e të vërtetës nga gënjeshtria. Megjithatë, kjo qartësi nuk i jepet çdokujt, por vetëm atyre të cilët Zoti i përshkruan si “që përfitojnë (nga qortimi)”. Ata e marrin diturinë e Shpalljes duke e lexuar dhe dëgjuar atë me përkushtim, si edhe me qëllimin për të kuptuar të vërtetën. Për këtë arsye, ata përfitojnë nga kjo dituri, gjë të cilën e shprehin me veprat e tyre të sinqerta. Për të tillët, Allahu i Lartësuar ka përgatitur shpërblim të madh dhe privilegje të mrekullueshme:

- **Për ta është përgatitur Vendi i Paqes pranë Zotit të tyre.** - Xheneti është quajtur ‘Vendi i Paqes’, sepse ai është i pastër nga çdo mangësi, ligësi dhe gjë e dëmshme. Në të nuk ka asnjë lloj frike, trishtimi, brengje dhe shqetësimi, prandaj dhe banorët e tij do të jenë në paqe e në qetësi të plotë. Mirësitë e Xhenetit janë të plota dhe të mrekullueshme, aq sa askush nuk mund t’i përshkruajë realisht ato. Askush nuk mund t’i imagjinojë ashtu siç janë në realitet kënaqësitë e fshehura në të. Lumturia e Xhenetit përfshin shpirtin, mendjen dhe trupin. Banorët e Xhenetit do të kenë gjithçka që ua dëshiron shpirti, çdo gjë që ua kënaq syrin dhe atje do të jenë të përjetshëm.

- **“Ai është i Dashuri i tyre, për ato vepra që ata bënë.** - Allahu i Madhëruar është i Dashuri i tyre, që përkujdeset për ta. Është Allahu i Madhëruar që ka marrë përsipër edukimin dhe përkujdesin ndaj tyre. Me butësinë, mëshirën dhe përkujdesjen e Tij të pashembullt, Ai ua lehtëson atyre çdo çështje dhe i ndihmon për të qenë të bindur ndaj Tij. Është Ai që ua mundëson dhe lehtëson çdo mënyrë e rrugë për të arritur dashurinë e Tij. Allahu i Lartësuar i fut ata nën kujdesin e Tij të mrekullueshëm, për shkak të veprave të tyre të mira dhe të hapave të parë që ata kanë hedhur me guxim, këmbëngulje dhe sinqeritet, për të kënaqur të Dashurin e tyre. Ndërsa ata të

cilët i kthejnë shpinën Allahut të Madhëruar, duke i dhënë përparësi dëshirave të tyre kundrejt adhurimit dhe arritjes së kënaqësisë së Tij, ata e meritojnë që Allahu i Lartësuar të mos i fusë nën përkujdesin e Tij. Miku i tyre i afërt, të cilit ia lënë në dorë çështjet, është shejtani i mallkuar. Duke e ndjekur nga pas dhe duke u mashtruar nga joshjet e tij, ata shkatërrojnë fenë dhe dynjanë e tyre.

Ajetet 128 - 135

128. Një Ditë Ai do t’i tubojë të gjithë (dhe do t’u thotë): “O grumbull i xhindeve! Shumë keni marë (e devijuar) nga njerëzit!” Ndërsa njerëzit që ishin miq të tyre do të thonë: “Zoti ynë! Ne përfituam nga njëri-tjetri por ne e arritëm afatin tonë, të cilin Ti na e kishe caktuar.” Allahu do të thotë: “Zjarri është vendi juaj i banimit. Ju do të jeni përjetësisht në të, përveç nëse dëshiron Allahu.” Vërtet, Zoti yt është i Urtë e i Gjithëditur.

129. Kështu Ne i bëjmë keqbërësit sundues mbi njëri-tjetrin, për shkak të asaj që veprojnë.

130. “O grumbull i xhindeve dhe i njerëzve! A nuk ju erdhën nga mesi juaj të dërguar, që t’ju tregonin Argumentet e Mia dhe t’ju paralajmëronin për takimin e kësaj Dite?” Ata do të thonë: “Po, dëshmojmë kundër vetes sonë.” Ata i mashtroi jeta e kësaj bote. Prandaj do të dëshmojnë kundër vetvetes, se vërtet ishin mohues.

131. Kështu (janë dërguar Profetë), sepse Zoti yt kurrë nuk e shkatërron asnjë vend për padrejtësitë e tyre, nëse banorët e tij janë të paparalajmëruar.

132. Por secili do të ketë shkallë sipas veprave të veta. Zoti yt nuk është i pavëmendshëm ndaj veprimeve të tyre.

133. Zoti yt është i Pasuri, Zotëruesi i Mëshirës. Po të dëshironte, Ai mund t’ju shkatërronte ju dhe të sillte në vendin tuaj kë të donte, ashtu sikurse ju solli ju nga pasardhësit e popujve të tjerë.

134. Ajo që ju është premtuar patjetër do të vijë, e ju nuk mund ta pengoni atë.

135. Thuaj: “O populli im! Vazhdoni në ato që jeni duke bërë, e unë do të vazhdoj në atë që jam duke bërë, por më vonë do ta mësoni se kujt do t’i takojë përfundimi i mirë.” Sigurisht që keqbërësit nuk kanë për të gjetur shpëtim.

Shpjegimi i ajeteve

- **Një Ditë Ai do t’i tubojë të gjithë...** – Kjo është dita kur Allahu i Lartësuar do t’i tubojë të gjithë, njerëz dhe xhindë, të devijuarit dhe devijuesit. Të gjithë do të tubohen për të dhënë llogari. Allahu i Lartësuar u drejtohet me qortim xhindëve, të cilët kanë devijuar njerëzit nga udha e drejtë, duke ua zburuar keqen dhe duke i shtyrë pareshtur drejt poshtërsive. Allahu i Lartësuar thotë:

- *(dhe do t’u thotë):* **“O grumbull i xhindeve! Shumë keni marë (e devijuar) nga njerëzit.”** - Ju e tepruat në pengimin e njerëzve dhe shmangien e tyre nga rruga e drejtë. Si patët guxim të shkëlqit kufijtë e Mi? Si guxuat të luftonit profetët e Mi? Ju u përkushtuat në luftën kundër Zotit dhe u përpoqët me çdo mënyrë për t’i penguar njerëzit nga rruga e Tij dhe për t’i futur në rrugën e zjarrit? Sot mbi ju do të godasë ashpër mallkimi dhe zemërimi Im. Sot do t’ju shtohet ndëshkimi në varësi të kufrit tuaj dhe në varësi të devijimit që u shkaktuat të tjerëve. Sot nuk ka arsytim, me të cilin mund të justifikoheni, as strehë ku mund të mbroheni, as ndërmytësues që mund t’ju ndihmojë dhe as lutje e përgjërimit që mund t’ju dëgjohet dhe t’ju shpëtojë. Pas kësaj, mos pyet për poshtërimin dhe vuajtjet që do të bien mbi ata të mjerë. Për këtë arsye, i Madhëruari nuk përmend ndonjë justifikim të tyre. Ndërsa për miqtë dhe pasuesit e tyre prej njerëzve, Allahu i Lartësuar thotë se ata do të mundohen të parashtrajnë ndonjë lloj justifikimi, por ai, sigurisht, është i papranueshëm:

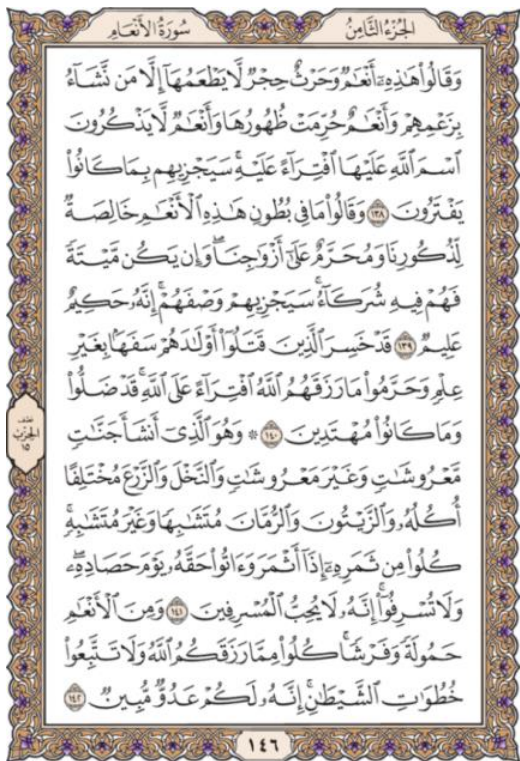
- **Ndërsa njerëzit që ishin miq të tyre do të thonë: “Zoti ynë! Ne përfituam nga njëri-tjetri ...** - Të dyja palët, njerëz dhe

xhindë, përfituan dhe u kënaqën me njëri tjetrin. Xhindët kënaqeshin me bindjen, adhurimin, nënshtrimin dhe madhërimin që njerëzit iu kushtonin atyre. Ata kënaqeshin kur njerëzit u kërkonin ndihmë, mbrojtje dhe strehim, duke u ndierë në këtë mënyrë edhe më arrogantë e të papërmbyjtur. Ndërsa njerëzit kënaqeshin kur arrinin qëllimet e tyre dhe realizonin, me ndihmën e hileve të xhindëve, shumë nga dëshirat e tyre. Nëpërmjet këtij bashkëpunimi, ata arrinin të plotësonin disa nevoja të kësaj dynjaje. Kështu, atë ditë, njerëzit sikur duan të justifikohen me këtë fakt, duke pretenduar se të gjitha gjynahet ndodhën pikërisht për këto shkaqe, dhe tashmë ato nuk mund të zhbëhen. Pra, sikur duan të thonë se, nëse do të kishin më shumë kohë në dispozicion, do të ndryshonin. Ata do thonë:

- **“...por ne e arritëm afatin tonë, të cilin Ti na e kishe caktuar.”** - Ne na mbaroi afati që Ti na kishe përcaktuar dhe tashmë jemi këtu, në vendin ku ekziston vetëm shpërblimi për punët e bëra. Tani vepro me ne çfarë të dëshirosh dhe jep gjykimin Tënd! Ne nuk kemi asnjë justifikim për të dhënë. Urdhrat janë të Tuat dhe gjykimi është i Yti. Në këto fjalë ndihet një lloj pendimi dhe përunjësie, por që nuk do t’u vlejnjë aspak, sepse tashmë koha e pendimit ka mbaruar. Prandaj i Lartësuar do të japë gjykimin e Tij të drejtë, që është larg çdo padrejtësie e mangësie.

- **Allahu do të thotë: “Zjarri është vendi juaj i banimit. Ju do të jeni përjetësisht në të, përveç nëse dëshiron Allahu.”** - Duke qenë se gjykimi i Tij është i ndërtuar dhe buron nga urtësia dhe dituria e Tij absolute, Allahu i Lartësuar e mbyll ajetin duke thënë:

- **Vërtet, Zoti yt është i Urtë e i Gjithëditur.** - Ashtu sikurse dituria e Tij ka përfshirë gjithçka, ashtu edhe urtësia dhe gjykimi i Tij ekzekutohet mbi gjithçka. Asgjë nuk mund të dalë jashtë diturisë dhe urtësisë së Zotit dhe çdo gjë do të shkojë në vendin që i takon.

- Kështu Ne i bëjmë keq bërësit sundues mbi njëri-tjetrin, për shkak të asaj që veprojnë. - Ky është rregulli i patjetërsueshëm i Allahut të Lartësuar. Ai i bëri xhindët që të sundojnë e t'i devijojnë miqtë e tyre njerëz, të cilët u binden e ndjekin hapat e armiqve të tyre. Ata vazhdojnë të lidhen fort dhe t'i binden njëri-tjetrit në poshtërsira, derisa u bëhen robër të bindur e të nënshtruar ndaj ligësisë. Në të njëjtën mënyrë, Allahu i Madhërisëm bën që disa zullumqarë të sundojnë zullumqarë të tjerë, duke i bërë shkaktarë të devijimit e shkatërrimit të njëri-tjetrit. Ata nxisin për ligësi e poshtërsira dhe pengojnë njëri-tjetrin nga mirësia, duke shpifur e mashtruar rreth saj. Ky është një nga ndëshkimet më të frikshme dhe më të mëdha, me të cilën i dënon Allahu i Drejtë dhe i Urtë zullumqarët. Shkaku i këtij ndëshkimi është faji i zullumqarëve. Janë ata që dëmtojnë vetveten, duke i hapur asaj portat e shkatërrimit dhe humbjes. Nëse njerëzit e teprojnë me padrejtësi e shturje, atëherë Zoti u vendos mbi krye tiranë, që t'u

nxjerrin të zitë e ullirit. Ata do t'i shtrydhin, duke i privuar nga të drejtat e tyre. Kështu, ata të mjerë ngarkohen shumë e shumë më tepër nga sa kërkohet prej detyrimeve ndaj Zotit dhe ndaj krijesave të Tij. Nëse, nga njëra anë, me plotësimin e urdhrave të Allahut do të fitonin çdo të mirë, nga ana tjetër, me përmbushjen e urdhrave të padrejta të këtyre zullumqarëve nuk do të fitojnë asnjë shpërblim, por vetëm vuajtje e trishtim. Megjithatë, nëse njerëzit rregullohen dhe përqendrohen në rrugën e drejtë, Allahu i Lartësuar ka për t'i rregulluar dhe përmirësuar krerët e tyre, duke i shndërruar ata në udhëheqës të drejtë dhe të urtë, e jo në tiranë të padrejtë e kriminelë. Në vijim, Allahu i Lartësuar qorton të gjithë ata njerëz dhe xhindë që i kanë kthyer shpinën së vërtetës. Ai ua vë në dukje fajin e tyre, të cilin ata e pranojnë. I Lartësuar do të thotë:

- **“O grumbull i xhindeve dhe i njerëzve! A nuk ju erdhën nga mesi juaj të dërguar, që t'ju tregonin Argumentet e Mia dhe t'ju paralajmëronin për takimin e kësaj Dite?”** - Nëpërmjet argumenteve dhe shpalljeve, Allahu i Lartësuar sqaroi me hollësi urdhrat dhe ndalesat e Tij, të mirën dhe të keqen, shpërblimin dhe dënimin. Profetët e Allahut i paralajmëruan njerëzit për ardhjen e Ditës së Gjykimit. Ata treguan qartë se shpëtimi në këtë ditë nga ndëshkimi dhe arritja e shpërblimit do të jetë i mundur veçse nëpërmjet zbatimit të urdhrave të Allahut dhe largimit nga ndalesat e Tij, në emër të dashurisë, madhërimit dhe nënshtrimit ndaj Tij. Ndërsa për ata që e kanë shpërfillur këtë mesazh mbetet vetëm dëshpërimi dhe ndëshkimi. Ata e pranojnë gabimin e bërë dhe do të dëshmojnë se ishin të padrejtë.

- **Ata do të thonë: “Po, dëshmojmë kundër vetes sonë.”. Ata i mashtrroi jeta e kësaj bote. Prandaj do të dëshmojmë kundër vetvetes, se vërtet ishin mohues.** - Ata i mashtrroi dynjaja me stolitë e saj. Ata u joshën nga bukuritë e saj dhe u kënaqën me to, duke u shpërqendruar nga

përgjegjësitë dhe përgatitja për ahiretin. Kështu, ata do të dëshmojnë kundër vetes së tyre dhe do ta pranojnë që kanë qenë mohues. Atë ditë, të gjithë do ta shikojnë dhe njohin gjykimin e drejtë të Allahut mbi ta, kur t'i dënojnë dhe t'u thotë: “Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhinde dhe njerëz.” Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. Dhe, kur të gjithë të tubohen në të, grupi i fundit thotë për grupin e parë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Ai do të thotë: “Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.” [El ea'raf 38]. Ata vepruan njëllor si ju, duke u argëtuar me stolitë e kësaj bote. Ata, ashtu sikurse dhe ju, u zhytën në kotësi, prandaj dhe merituan të ishin prej të dënuarve. Të parët dhe të fundit, të gjithë së bashku, do të shijojnë dënimin e dëshpërimit e merituar e të pafundëm. E ku ka dëshpërim më të madh sesa ai për humbjen e Xhenetit të mirësisë dhe qëndrimin pranë Bujarit Mëshirëplotë. Edhe pse do të marrin pjesë të gjithë në këtë ndëshkim, ata do të jenë në nivele të ndryshme, duke patur dallime të shumta nga njëri tjetri. Allahu i Lartësuar thotë:

- Kështu (janë dërguar Profetë), sepse Zoti yt kurrë nuk e shkatërron asnjë vend për padrejtësitë e tyre, nëse banorët e tij janë të paparalajmëruar. - Me dërgimin e profetëve dhe me shpalljen e librave, Allahu i Lartësuar nuk u ka lënë dy krijesave të përgjegjshme ligjërish (njerëzve dhe xhindëve) asnjë justifikim për mosbesimin dhe mosnënshtrimin e tyre. Askush nuk do të merret në përgjegjësi dhe ndëshkohet për padrejtësitë e tij, nëse është i paditur, i panjoftuar dhe i paparalajmëruar. Allahu i Lartësuar, me mëshirën dhe drejtësinë e Tij, kurrë nuk do të ndëshkonte dikë pa i dërguar fillimisht të dërguarit dhe lajmëtarët e tij.⁵

- Por secili do të ketë shkallë sipas veprave të veta. - Secili nga ata do të ndëshkohet në varësi të punëve të këqija që

ka bërë. Kriminelët dhe mohuesit e mëdhenj nuk do të trajtohen njëllor si ata që janë poshtë tyre, pasuesit nuk do të ndëshkohen si të pasuarit dhe as vartësit si udhëheqësit e tyre. Po kështu, edhe banorët e Xhenetit, edhe pse do të jenë të gjithë në Xhenet dhe mes të mirave të tij, gradat dhe nivelet e kënaqësisë do të jenë të ndryshme. Këto ndryshime i di vetëm Allahu i Lartësuar. Por një gjë është e sigurt: të gjithë banorët e Xhenetit do të jenë të lumtur me atë që u ka dhuruar Allahu i Lartësuar. E lusim Allahun e Lartësuar që të na bëjë edhe ne prej banorëve e Firdeusit më të lartë, të cilin Ai e ka përgatitur dhe zbukuruar për robërit e Tij më të afruar dhe më të zgjedhur. Ata janë më të nderuarit e më të dashurit, të cilët Ai i ka veçuar nga gjithë të tjerët.

- Zoti yt nuk është i pavëmendshëm ndaj veprimeve të tyre. - Ai do t'i shpërblejë të gjithë sipas veprave dhe sipas qëllimeve që kanë fshehur në zemër, të cilat Ai i di shumë mirë. Allahu është i Gjithëditur për punët që bëhen dhe për qëllimet që mbahen të fshehura. Ai i urdhëroi robërit e Tij që të bëjnë punë të mira dhe i ndaloi nga punët e këqija, si mëshirë për ta dhe si udhëzim për të rregulluar gjendjen e tyre. Allahu nuk ka nevojë aspak për adhurimet e robve, që realisht janë shumë të mangëta. Urdhrat dhe ndalesat, adhurimet dhe detyrimet të cilat u ka ngarkuar robve të Tij, Ai i ka bërë thjesht si mëshirë për ta, për t'i udhëzuar drejt më të mirës, për t'ua lehtësuar arritjen e të mirave dhe për t'i ruajtur nga të këqijat. Allahu është i Pasur, absolut dhe Jonevojtar për krijesat e Tij. Bindja e të bindurve nuk i shton asgjë pushtetit dhe madhësisë së Allahut, ashtu sikurse mosbindja e të pabindurve nuk e dëmton dhe cenon aspak Krenarinë dhe pushtetin e Tij.

- Zoti yt është i Pasuri, Zotëruesi i Mëshirës. Po të dëshironte, Ai mund t'ju shkatërronte ju dhe të sillte në vendin tuaj kë të donte, ashtu sikurse ju solli ju nga pasardhësit e popujve të tjerë. - Nëse ju jeni të sigurt që do të largoheni patjetër nga kjo dynja, ashtu sikurse u larguan ata që

ishin para jush, për t'ua lënë atyre që do të vijjnë pas jush, ashtu sikurse të parët jua lanë juve, atëherë përse e trajtoni këtë dynja si një vendqëndrim të përhershëm? Përse jepeni tërësisht pas saj dhe harroni se ajo është thjesht një vendkalim dhe jo një vendqëndrim? Ju e lini në harresë dhe mundoheni ta injoroni faktin që para jush ju pret një jetë dhe një vend i mrekullueshëm, ku janë mbledhur të gjitha mirësitë, vend i cili, nëse nënshtroheni dhe i bindeni Zotit, ka për të qenë për ju i sigurt dhe i pastër nga çdo ligësi dhe fatkeqësi. Ai është vendi i gëzimeve dhe i lumturisë, për të cilin garuan të parët dhe të fundit dhe drejt të cilit janë nisur me mall garuesit e punëve të mira dhe ata që ndoqën gjurmët e tyre. Kur ata të mbërrijnë në të, do të gjejnë përjetësinë mes të mirave dhe kurrë nuk do të largohen prej andej. Ai është destinacioni final, pas të cilit nuk ka destinacion tjetër. Tek ai përqendrohen të gjitha synimet dhe dëshirat e të mençurve. Atje - për Zotin! - gjendet çdo gjë që shpirti e dëshiron dhe me të cilën syri kënaqet. Në të gjenden mirësi, për të cilat ia vlen të garosh dhe të përkushtohesh. Shpirtrat mbushen me lumturi, kënaqësi dhe përjetime të papërshkrueshme. Gjuha është e paaftë që të flasë për kënaqësitë e trupit dhe të zemrës atje. E si mund të përshkruash lumturinë e robit kur ai të qëndrojë pranë Atij që i di të gjitha të fshehtat? *Subhânallâh!* Sa i madh duhet të ketë qenë malli dhe dëshira e atyre që u përpoqën dhe luftuan për t'i arritur këto mirësi. Sa i fortë duhet të ketë qenë vullneti i atyre që synuan këto grada! Sa e ulët ka qenë përzgjedhja dhe synimet e atyre që u kënaqën me këtë jetë kaq të mangët dhe të parëndësishme! Sa i dobët ka qenë vullneti i atyre që zgjodhën këtë humbje kaq të madhe! Atyre që janë të pavëmendshëm dhe i kanë kthyer shpinën përgatitjes për jetën tjetër, kurrësi të mos u duket e largët dita kur do të dalin para gjykimit me drejtësi të të Madhërishtit. I Lartësuar thotë:

- Ajo që ju është premtuar patjetër do të vijë, e ju nuk mund ta pengoni atë. - Atë ditë, ju nuk do mund t'i shpëtoni dhe t'i fshiheni ndëshkimit të Tij. Ju jeni tërësisht në dorën e Tij dhe nuk mund t'i shpëtoni pushtetit të Tij. Profeti u urdhërua që t'i ftonte njerëzit në adhurimin e Allahut të Lartësuar si Një të vetëm, duke u sqaruar atyre të drejtat dhe përgjegjësitë, me të cilat ishin ngarkuar. Por shumë prej tyre refuzuan që t'u nënshtroheshin porosive të tij, duke parapëlqyer plotësimin e dëshirave të tyre dhe duke mos iu ndarë idhujtarisë. Atëherë, Allahu i Lartësuar lajmëron Profetin e Tij që t'u thotë:

- Thuaj: "O populli im! Vazhdoni në ato që jeni duke bërë, e unë do të vazhdoj në atë që jam duke bërë..." - Vazhdoni të punoni dhe të jetoni sipas asaj që keni përzgjedhur për veten tuaj. Ndërsa unë do të punoj dhe të jetoj sipas porosive të Allahut. Unë do të ndjek të gjitha rrugët që e kënaqin Atë.

- "...por më vonë do ta mësoni se kujt do t'i takojë përfundimi i mirë." - Më vonë, të gjithë ne do ta shohim se kujt do t'i takojë përfundimi i mirë. Kjo është një ftesë e drejtë nga Profeti ﷺ për njerëzit. Ai i udhëzon ata në rrugën më të mirë, për të gjykuar drejt dhe me barazi. Ai sikur u thotë atyre: në vend që të merremi vetëm me fjalë, le të jenë veprat tona ato që flasin dhe bëjnë të meritueshëm shpërblimin ose ndëshkimin. Nëpërmjet veprave le të shpërblehet secili prej nesh. Por mos harroni se përfundimi i mirë në dynja dhe ahiret u takon të devotshmëve, të cilët jetojnë sipas porosive të Zotit. Dijeni, gjithashtu, se përjetësia në mirësitë e ahiret u takon besimtarëve, që patën besim të saktë dhe të mbështetur në argumente të sigurt nga Zoti. Ndërsa të gjithë ata të cilët refuzuan të pranojnë dhe të jetojnë sipas shpalljeve të Zotit kanë përfundimin e keq, me ndëshkimin e merituar. I Lartësuar thotë:

- Sigurisht që keqbërësit nuk kanë për të gjetur shpëtim. - Çdo zullumqar e refuzues

i besimit të drejtë dhe të vërtetë, edhe nëse në këtë dynja mund të dëfrehet dhe të përjetojë çdo mirësi e kënaqësi, do ta ketë përfundimin me vuajtje dhe dëshpërim. Allahu i Madhëruar mund ta afatizojë zullumqarin, por kur i vjen ndëshkimi, ai nuk shpëton më prej tij.

Ajetet 136 - 139

136. Nga të lashtat e nga kafshët shtëpiake që Ai ka krijuar, ata e ndanin një pjesë për Allahun dhe thoshin: “Kjo është për Allahun, ndërsa kjo është për idhujt tanë”. Por, ajo që ishte për idhujt, nuk duhet të shkonte për Allahun, ndërsa ajo që veçohet për Allahun, mund të shkonte për idhujt e tyre! Sa i shëmtuar (dhe i padrejtë) ishte gjykimi i tyre!

137. Shumicës së idhujtarëve, idhujt ua hijeshuan vrasjen e fëmijëve të tyre, për t’i devijuar (nga e vërteta) dhe për t’ua ngatërruar besimin (e drejtë). Po të dëshironte Allahu, ata nuk do ta bënin atë, prandaj lëri ata dhe trillimet e tyre.

138. Ata thoshin: “Këto e këto kafshë dhe këto e këto bimë janë të ndaluara, e nuk mund të ushqehemi me to, përveçse ata të cilëve ne ua lejojmë; këto kafshë janë të ndaluara për ngarkesë; këto janë kafshë që nuk theren me emrin e Allahut.” Të gjitha këto ishin shpifje ndaj Tij, prandaj Ai do t’i ndëshkojë për shpifjet e tyre.

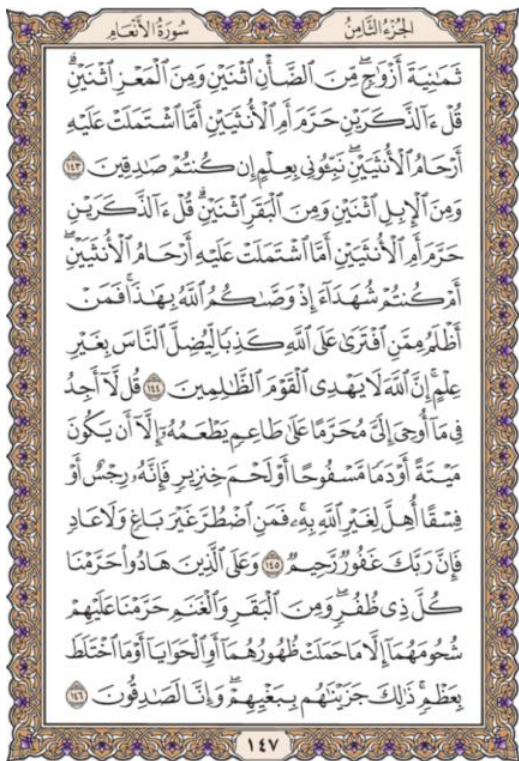
139. Ata thoshin: "Ajo që gjendet në barkun e këtyre bagëtive, u përket vetëm meshkujve tanë, kurse për gratë tona janë të ndaluara". Por, nëse lindnin të ngordhura, ata të gjithë (burra e gra) kishin pjesë në të. Ai do t’i ndëshkojë ata për këtë lloj gjykimi. Ai është i Urtë e i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar përshkruan mendjelehtësinë e idhujtarëve, të cilët refuzojnë Shpalljen e Tij. Ai i përshkruan ashtu siç janë në të vërtetë: injorantë dhe të palogjikshëm. Ai përmend disa nga trillimet e tyre pa mend, për të treguar humbjen e tyre të thellë dhe që ne të jemi të kujdesshëm e të ruhemi prej tyre.

Kundërshtimi i të vërtetës së Zotit nga këta mendjelehtë nuk e cenon aspak madhështinë e kësaj të vërtete. Në fakt, ata nuk meritojnë të konsiderohen as si kundërshtarë, përballë të vërtetës madhështore dhe të shndritshme. Ja disa nga kotësitë e besimeve të tyre:

- “Nga të lashtat e nga kafshët shtëpiake që Ai ka krijuar, ata e ndanin një pjesë për Allahun dhe thoshin: “Kjo është për Allahun, ndërsa kjo është për idhujt tanë.” - Prej mirësive që u dhuron Allahu i Lartësuar, ata veçojnë një pjesë për Allahun dhe një pjesë për idhujt e tyre. Në këtë mënyrë, ata bëjnë disa gabime: Së pari, është pretendimi i tyre i gënjeshtërt dhe i paturpshëm se janë duke i bërë pjesë Allahut të Lartësuar, a thua se Ai ka nevojë për bamirësinë e tyre. Së dyti, ata u bëjnë pjesë idhujve, ndërkohë që nuk janë ata që i furnizojnë dhe u sjellin mirësi, por është Allahu i Madhëruar Ai që përkujdeset dhe u dhuron çdo mirësi që ata zotërojnë. Së treti, ata nuk i japin rëndësi pjesës që ia kushtojnë Allahut të Lartësuar, ndërkohë që kur bëhet fjalë për blatimet ndaj idhujve, janë tejet të kujdesshëm me to. Kur një pjesë e përkushtimeve të caktuara për Zotin kalon nga pjesa e idhujve, ata nuk i japin rëndësi, por kur një pjesë e idhujve kalon nga “pjesa” e Zotit, ata menjëherë e kthejnë në vendin “e saj”. Kur Allahu i Lartësuar i begaton këta mosmirënjohës me prodhime bujqësore e bagëti, ata i ndajnë në dy pjesë: njëren pjesë për Allahun, por kjo është vepër pa vlerë, sepse Allahu i Lartësuar nuk i pranon veprat dhe përkushtimet që ndahen edhe për dikë tjetër veç Tij. Ndërsa pjesën tjetër e përcaktojnë për idhujt e tyre. Nëse nga “pjesa” e Allahut kalon diçka te pjesët e idhujve, ata nuk shqetësohen, por thonë: “Allahu është i pasur dhe s’ka nevojë për këtë”. E nëse ndodh e kundërta, ata nxitojnë ta kthejnë te pjesa e idhujve, duke thënë: “Ata janë të varfër dhe kanë nevojë, prandaj duhet t’ua kthejmë pjesën atyre”. *Subhânallâh!* A ka gjykim më të poshtër dhe më të padrejtë se ky?!

- Por, ajo që ishte për idhujt, nuk duhet të shkonte për Allahun, ndërsa ajo që veçohet për Allahun, mund të shkonte për idhujt e tyre! Sa i shëmtuar ishte gjykimi i tyre!” - Ata i trajtojnë blatimet ndaj idhujve si të rëndësishme, madje më të rëndësishme sesa kushtimet ndaj Allahut. Por ka mundësi që kuptimi i ajetit të jetë ai që tregohet në një hadith të saktë, ku Profeti ﷺ ka përcjellë nga Zoti i tij që ka thënë: “Unë jam më i Pasuri dhe më Jonevojtori për përkushtimet e idhujtarëve. Atë që përfshin dikë tjetër në përkushtimet dedikuar ndaj Meje, Unë e lë atë dhe idhujtarinë e tij.” Duke parë nën dritën e këtij hadithi, kuptimi i ajetit do të ishte: Përkushtimet që ata u bëjnë idhujve të tyre shkojnë tërësisht për idhujt, ndërsa tek Allahu nuk shkon asgjë prej tyre. Edhe përkushtimet që ata, - sikurse pretendojnë, - ia bëjnë Allahut, edhe ato nuk shkojnë tek Ai, - sepse Allahu nuk e pranon idhujtarinë, - por shkojnë përsëri tek idhujt e tyre, që ata i adhurojnë veç Allahut. Allahu i Lartësuar

është i Pasur dhe nuk i duhen përkushtimet e tyre të përziera me *shirk*.

- Shumicës së idhujtarëve, idhujt ua hijeshuan vrasjen e fëmijëve të tyre, për t'i devijuar (nga e vërteta) dhe për t'ua ngatërruar besimin (e drejtë). Po të dëshironte Allahu, ata nuk do ta bënin atë...” - Mendjelehtësi tjetër e idhujtarëve ishte edhe fakti që ata iu bindeshin shejtanëve, udhëheqësve të tyre, edhe për një krim të paimagjinueshëm: vrasjen e fëmijëve dhe varrosjen e tyre të gjallë. Fëmijët meshkuj i varrosnin të gjallë nga frika e varfërisë, ndërsa femrat i vrisnin nga turpi. Të gjitha këto ishin pasojë e kurtheve dhe mashtrimeve të shejtanëve, të cilët punojnë pa reshtur për t'i çuar njerëzit në shkatërrim. Ata ua tjetërsojnë njerëzve fenë dhe besimin, duke u zbukuruar veprat e shëmtuara. Ata vazhdojnë t'ua zbukurojnë punët e pështira njerëzve, derisa ata i shohin ato si të mira. Po të dëshironte Allahu i Lartësuar, do t'i pengonte ata nga kryerja e këtyre veprave dhe do t'i mbronte ata fëmijë nga vrasja. Por urtësia e Allahut diktoi që ata të ishin të lirë të zgjidhnin në veprimet e tyre. Ky ishte edhe një lloj ndëshkimi për ta, për t'i çuar gradualisht drejt ndëshkimit më të ashpër. Për shkak të krimeve të tyre, Allahu i Lartësuar e gjykoi si të drejtë që t'i braktiste dhe t'i linte të harroheshin, prandaj thotë:

- “...prandaj lëri ata dhe trillimet e tyre!” - Lëri, shpërfilli dhe braktisi ata, me gjithë mashtrimet, mosbesimin dhe veprat e tyre të shëmtuara. Të mos të të vijë aspak keq për ta dhe dije se ata kurrë nuk mund ta dëmtojnë Allahun. Një ndër veprat e shumta që tregonin mendjelehtësinë e tyre ishte edhe ajo që bënin me gjërat që Allahu i Lartësuar ua kishte dhuruar si furnizim dhe mëshirë për ta. Ata i privonin vetes disa bagëti e bimë, me llojlloj arsyesimesh të sajura. Ata i trajtonin si të shenjta disa lloj kafshësh dhe prodhimesh, duke u vënë edhe emra të ndryshëm:

- Ata thoshin: “Këto e këto kafshë dhe këto e këto bimë janë të ndaluara, e nuk

mund të ushqehemi me to, përveçse ata të cilëve ne ua lejojmë; këto janë kafshë të ndaluara për ngarkesë; këto janë kafshë që nuk theren me emrin e Allahut’.” -

“Këto bagëti dhe këto prodhime të tokës - thoshin ata - janë të paprekshme, prandaj me to duhet të ushqehen veçse kategori të caktuara njerëzish.” Disa kafshë të tjera i ndalonin të përdoshin për bartje, dhe ato i quanin “*el hām*”. Ndërsa me disa bagëti, ata nuk e përmendnin emrin e Allahut gjatë therjes së tyre, por përmendnin emrat e idhujve të tyre. Për të gjitha këto gjykime, ata nuk kishin asnjë bazë e argument tjetër, përveç logjikës së tyre të prishur. Gjëja më e shëmtuar e tyre ishte se këto vepra ata ia atribuonin Allahut, duke mashtruar se ishte Ai që i urdhëronte për diçka të tillë. Por, sigurisht, këto ishin shpifje dhe padrejtësi e madhe nga ana e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Të gjitha këto ishin shpifje ndaj Tij, prandaj Ai do t’i ndëshkojë për shpifjet e tyre.** - Allahu i Lartësuar do t’i ndëshkojë

ata për këto shpifje. Pretendimi se Allahu i kishte urdhëruar për idhujtari dhe ua kishte bërë haram ato gjëra të lejuara ishte një krim i tmerrshëm, që do t’i zhysë në ndëshkim të rëndë. Një kotësi tjetër e tyre ishte se, për disa deve të caktuara, ata gjykonin që pjellat e tyre ishin haram për gratë dhe të lejuara për burrat. Ata thoshin:

- **Ata thoshin: "Ajo që gjendet në barkun e këtyre e këtyre bagëtive, u përket vetëm meshkujve tanë, kurse për gratë tona janë të ndaluara".** Por, nëse lindnin të ngordhura, ata të gjithë (*burra e gra*) kishin pjesë në të. - Konsumimi i pjellave të deveve të përcaktuara ishte hallall për meshkujt, por i ndaluar për gratë. Kështu veprohej nëse ato lindnin të gjalla. Por nëse lindnin të ngordhura, atëherë ishin të lejuara për të gjithë, për meshkujt e për femrat.

- **Ai do t’i ndëshkojë ata për këtë lloj gjykimi. Ai është i Urtë e i Gjithëditur.** - Për këto trillime, që të lejuarat nga Allahu i bënin haram dhe haramet i bënin të lejuara, - duke kundërshtuar në këtë mënyrë ligjet e

Allahut të Lartësuar, e aq më keq, duke pretenduar se ishte Allahu i Lartësuar që i kishte udhëzuar ashtu, - Ai ka për t’i ndëshkuar ashtu si e meritojnë ata që trillojnë në lidhje me Allahun dhe ligjet e Tij. Allahu është *Hakim* - i Urtë në çdo përcaktim të Tij. Me urtësinë e Tij, Ai i lë të lirë gjynahqarët të zgjedhin dhe të bëjnë vepra të shëmtuara. Ai është *Alim* - i Gjithëditur rreth tyre. Atij nuk i fshihet asgjë prej fjalëve dhe veprave të tyre. Allahu i di shumë mirë trillimet dhe shpifjet e tyre të shëmtuara, por megjithatë vazhdon t’i furnizojë dhe të kujdeset për ta. I Lartësuar qoftë Allahu, i Gjithëdituri dhe i Urti!

Ajeti 140

140. Kanë humbur ata që i vrasin fëmijët e tyre nga marrëzia e padituria dhe, duke trilluar kundër Allahut, kanë bërë të ndaluar ushqimin që Allahu ua ka dhënë. Ata i janë shmangur rrugës së drejtë dhe nuk janë të udhëzuar.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar nxjerr në pah edhe një herë mendjelehtësinë, arsyetimin e shëmtuar dhe humbjen e madhe ku ishin zhytur ata të mjerë.

- **“Kanë humbur ata që i vrasin fëmijët e tyre nga marrëzia e padituria dhe, duke trilluar kundër Allahut, kanë bërë të ndaluar ushqimin që Allahu ua ka dhënë.**

- Duke vrarë fëmijët e tyre, ata shkatërruan fenë dhe besimin e tyre. Ata meritojnë të përshkruhen si mendjelehtë, të paarsyeshëm, të palogjikshëm, të dështuar dhe të humbur. Vetëm njerëz me këto cilësi mund të kryejnë vepra të tilla.

- **“Ata i janë shmangur rrugës së drejtë dhe nuk janë të udhëzuar.”** - Ata e konsideronin haram të mirën e madhe që Allahu i Lartësuar u dhuronte si mëshirë për ta. Jo vetëm që nuk tregonin mirënjohje për bujarinë e Allahut të Lartësuar, por e gjykonin të mirën si gjë të ndaluar, ndërkohë që ishte hallalli më i këndshëm dhe më i mirë. Të gjitha këto i bënin duke trilluar, ashtu siç di të bëjë çdo mohues,

armik dhe urryes i Zotit dhe i Profetit të Tij. Me mohimin e Shpalljes së Zotit dhe me shpifjet e tyre, ata humbën shumë larg, pa patur asnjë argument nga Zoti në çështjet e tyre.

Ajeti 141

141. Është Ai që krijoi kopshte me pjergulla e pa pjergulla, hurma dhe drithëra të ndryshme, ullinj dhe shegë, të ngjashme e jo të ngjashme. Hani nga frutat e tyre kur të piqen, ndërsa ditën e vjeljes së frutave, jepni pjesën që është e detyrueshme! Por mos shpërdoroni, se Ai nuk i do shpërdoruesit!

Shpjegimi i ajetit

Pasi përmendi veprimet e shëmtuara të idhujtarëve me bagëtitë dhe të mbjellat, që Ai ua dhuronte, Allahu i Lartësuar tregon edhe mirësi të tjera të Tij, për t'i udhëzuar njerëzit që të jenë mirënjohës. I Lartësuar thotë:

- **Është Ai që krijoi kopshte me pjergulla e pa pjergulla...** - Kuptimi: Është Allahu i Lartësuar që krijoi për ju kopshte të mbushura plot pemë e bimë të larmishme. Shumë nga këto bimë kanë nevojë për shtretër, mbi të cilët shtrihen dhe zgjatohen, e shumë të tjera qëndrojnë në kërcellin e tyre ose shtrihen në tokë. Kështu, Allahu i Lartësuar tregon për mirësitë e mëdha të këtyre bimëve, duke i mësuar robërit edhe se si t'i kultivojnë dhe të përkujdesen për to.

- **"...hurma dhe drithëra të ndryshme,...."** - Edhe pse të gjitha mbijnë në të njëjtën tokë, ushqehen prej saj, vaditen me të njëjtin ujë, ato dalin me karakteristika, shije dhe dobi të ndryshme. Allahu i Lartësuar përmend në veçanti hurmat dhe drithërat, me gjithë llojshmërinë e pasur të tyre, për shkak të vlerave të shumta që kanë dhe për shkak se ato janë ushqimi bazë për shumë krijesa. Ndër mirësitë e tjera që u ka dhënë njerëzve, Allahu i Lartësuar përmend:

- **"...ullinj dhe shegë, të ngjashme e jo të ngjashme"** - Ato mund të jenë të ngjashme në pamjen e tyre, por janë të ndryshme në frytet dhe shijet e tyre. Sikur dikush të pyesë: Përse i krijoi Zoti këto kopshte dhe

gjithë këtë bimësi? Allahu i Lartësuar na tregon se i krijoi ato që të jenë të dobishme për njerëzit. Ai thotë:

- **"Hani nga frutat e tyre kur të piqen, ndërsa ditën e vjeljes së frutave, jepni pjesën që është e detyrueshme!"** - Kuptimi: Konsumojini prodhimet e tyre, por ditën e vjeljes jepni pjesën e detyrueshme prej kësaj pasurie, që është zekati, sipas masës së përcaktuar nga Sheriati. Allahu i Lartësuar urdhëron që të japim zekatin e prodhimeve buqësore pikërisht ditën e korrjes dhe vjeljes së tyre. Kjo është koha e përcaktuar nga Sheriati. Dhe është pikërisht kjo kohë në të cilën të varfërit shpresojnë më shumë që të përfitojnë diçka nga pasuria e vëllezërve të tyre të pasur. Gjithashtu, gjatë kohës së vjeljes së prodhimit është më e thjeshtë për të pasurit që të ndajnë një pjesë prej kësaj pasurie të tyre. Përveç kësaj, me këtë mënyrë dallohet më lehtë se kush e jep zekatin dhe kush nuk e jep atë. Pastaj Allahu i Lartësuar këshillon dhe thotë:

- **Por mos shpërdoroni, se Ai nuk i do shpërdoruesit!** - Kjo është këshillë për të mos e tepruar me konsumin dhe për të mos e kaluar kufirin e zakonshëm. Pronari i këtyre prodhimeve ndalohet që ta teprojë me konsumimin e këtyre prodhimeve, aq sa të cenojë pjesën e merituar të fukarenjve në të, domethënë zekatin. Por, gjithashtu, ai ndalohet edhe të japë më shumë se masa e përcaktuar, aq sa të dëmtojë veten, familjen apo kontraktuesit e tij. Çdo teprim që cenon të drejtat që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar të respektohen është i ndaluar. Allahu nuk e do, madje e urren atë. Ky ajet është provë e qartë për detyrueshmërinë e zekatit të të mbjellave dhe frutave. Përveç kësaj, nga ajeti kuptohet se, në këtë rast, nuk pritet plotësimi i një viti hënor të plotë, por koha e nxjerrjes së zekatit është, për sa u përket drithërave, dita e korrjes, ndërsa për hurmat dhe frutat e tjera është dita e vjeljes. Për këto prodhime nuk jepet zekat tjetër, përveç atij që jepet gjatë ditës së vjeljes së tyre, edhe nëse pronari i tyre i mban për disa vjet,

me kushtin që të mos përdoren si mall tregtie, por për përdorim personal. Nëse të mbjellat dhe frutat pësojnë ndonjë dëmtim, jo për shkak të bujkut dhe pronarit të tyre, atëherë ai nuk e ka detyrë që zekatin e tyre ta nxjerrë nga xhepi i tij. Gjithashtu, lejohet të konsumosh nga hurmat apo të mbjellat edhe përpara momentit të nxjerrjes së zekatit, dhe më pas të japësh zekat për pjesën e mbetur. Megjithatë, sikurse u tha më lart, nuk duhet tepruar me konsumimin para dhënies së zekatit aq sa të cenohet e drejta e nevojtarëve të tij. Profeti ﷺ caktonte një përllogaritës, i cili parashikonte masën e prodhimit, por e urdhëronte që të merrte parasysh 1/3 një të tretën ose 1/4 një të katërtën e këtyre prodhimeve, për t'ua lënë pronarëve të tyre për konsumim, para se të llogariste pasurinë nga e cila duhej të nxirrej zekati.

Ajetet 142 - 144

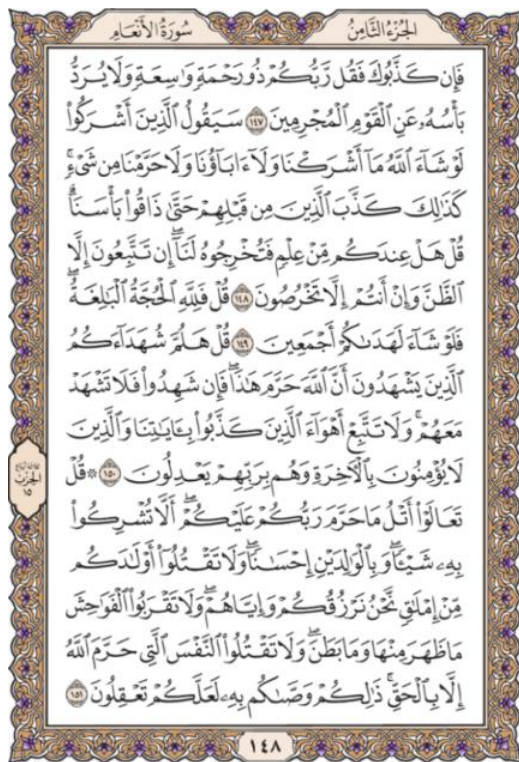
142. Nga kafshët, disa janë për ngarkesë dhe disa për mish. Hani nga ato që ju ka dhuruar Allahu e mos ndiqni hapat e Shejtanit, sepse ai është armiku juaj i betuar!

143. Janë tetë krerë bagëtish: dy krerë dhensh (femër e mashkull) dhe dy krerë dhish (femër e mashkull). Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat e këtyre, apo ajo që mbajnë në bark femrat?” Më tregoni, pra, me dije të saktë, nëse ato që thoni janë të vërteta!

144. Edhe nga devetë janë dy krerë (femër e mashkull) dhe nga lopët dy krerë (femër e mashkull). Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat, apo ajo që mbajnë në bark femrat?” Mos vallë ishit dëshmitarë kur Allahu vendosi këto rregulla?” E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër ndaj Allahut për t'i devijuar njerëzit nga padija e tyre? Pa dyshim, Allahu nuk i udhëzon keqbërësit.

Shpjegimi i ajeteve

- **Nga kafshët, disa janë për ngarkesë dhe disa për mish.** - Kuptimi: Allahu i Lartësuar i krijoi kafshët për ju. Disa prej tyre mbajnë ngarkesa e punojnë për ju, por

ka të tjera të cilat janë të vogla dhe nuk mund të mbajnë pesha të rënda, por që përdoren për qëllime të tjera, si për shembull, për ushqim. Më pas, i Lartësuarit thotë:

- **“Hani nga ato që ju ka dhuruar Allahu, e mos ndiqni hapat e Shejtanit...”** - Mos ndiqni hapat e Shejtanit, duke bërë haram atë që Zoti e ka lejuar. Kurrë mos ndiqni hapat e tij, sepse:

- **“... ai është armiku juaj i betuar.”** - Ai ju shtyn veçse në ato vepra që ju dëmtojnë dhe që ju sjellin ndëshkimin e përjetshëm. Në vijim, Allahu i Lartësuar tregon se cilat janë ato lloj bagëtish të cilat Ai i ka bërë të mira dhe të dobishme:

- **Janë tetë krerë bagëtish: dy krerë dhensh (femër e mashkull) dhe dy krerë dhish (femër e mashkull).** - Dy llojet e deleve: lloji femër dhe ai mashkull, dhe dy llojet e dhive: lloji femër dhe ai mashkull, janë ato që Allahu i Lartësuar i ka bërë të lejuara pa përjashtuar asnjë prej tyre. Ky është ligji i Zotit. Atëherë, drejtoju atyre që

përrjashtojnë disa kategori të tyre, dhe thuaju:

- **Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat e këtyre, apo ajo që mbajnë në bark femrat?”** - Mos vallë Zoti bëri të ndaluar vetëm meshkujt e dhenve dhe të dhive, gjë të cilën ju nuk e thoni, apo bëri të ndaluar femrat e dhenve dhe të dhive? Mbetet edhe një mundësi tjetër: mos vallë bëri të ndaluar ato që janë në barkun e tyre, meshkuj apo femra qofshin? Këto janë të gjitha mundësitë, por ju nuk e thoni e nuk e pranoni asnjërën prej tyre. Atëherë, ku bazoheni për ato që thoni?

- **Më tregoni, pra, me dije të saktë, nëse ato që thoni janë të vërteta!** - Silni fakte për ato kategori që ju i quani të ndaluara! Sigurisht, ata nuk mund të sjellin asnjë lloj fakti, veç arsytimeve të kota, që burojnë nga padituria dhe logjika e tyre e mangët. Allahu i Lartësuar nuk ka sjellë asnjë dëshmi e provë për të tilla ndalesa. Pastaj Allahu i Lartësuar sjell të njëjtën mënyrë arsyetimi për devetë dhe lopët:

- **Edhe nga devetë janë dy krerë** (*femër e mashkull*) **dhe nga lopët dy krerë** (*femër e mashkull*). **Thuaj: “A janë ndaluar meshkujt apo femrat, apo ajo që mbajnë në bark femrat?”** - Pasi sqaroi kotësinë e pretendimeve të tyre, Allahu i Lartësuar u drejtohet me disa fjalë, që, nëse do të logjikonin dhe arsyetonin me kujdes, nuk do t'u mbetej gjë tjetër veçse të pasonin Shpalljen dhe Ligjin e Tij:

- **Mos vallë ishit dëshmitarë kur Allahu vendosi këto rregulla?”** - Kuptimi: Që të vërtetoni saktësinë e pretendimeve tuaja, ju mbetet vetëm kjo rrugë: të thoni që keni Shpallje nga Zoti ku mbështeteni. Ju duhet të pretendoni që Zoti ju ka shpallur edhe juve ligje dhe dispozita, të cilat janë në kundërshtim me gjitha porositë e profetëve dhe me të gjitha shpalljet që Zoti ka sjellë. Por të gjitha këto pretendime duhet të vërtetohen me prova dhe fakte, ashtu sikurse profetët, të cilët Zoti i mbështeti me prova e mrekulli të shumta. Por kjo është e pamundur që të kryhet nga ju. Kështu,

Allahu i Lartësuar do ta bëjë të qartë të vërtetën nga e kota e do t'i dallojë të sinqertët nga mashtruesit. Më pas, i Lartësuari thotë:

- **E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër ndaj Allahut për t'i devijuar njerëzit nga padija e tyre?** - Njerëzit më të padrejtë janë ata të cilët mashtrojnë dhe shpifin rreth Allahut dhe shpalljeve të Tij, duke synuar devijimin e njerëzve nga rruga e drejtë. Ata sajojnë ligje, fe dhe besime të paurdhëruara nga Zoti dhe të pambështetura nga Ai me fakte dhe argumente, madje që janë në kundërshtim edhe me logjikën e pastër dhe të thjeshtë. Por Allahu i Lartësuar nuk ka për t'u dhënë sukses planeve të këtyre zullumqarëve, siç thotë më pas:

- **Pa dyshim, Allahu nuk i udhëzon keqbërësit.** - Allahu i Lartësuar nuk i udhëzon ata të cilët nuk kanë synim tjetër, përveçse të shpifin rreth Tij, duke kaluar kështu çdo kufi.

Ajetet 145 - 146

145. Thuaj: “Në Shpalljen që më është dhënë nuk gjej ushqime të ndaluara, veç mishit të ngordhur, gjakut që derdhet vrullshëm dhe mishit të dërrit, sepse janë të ndyrë, dhe mishit që nuk therret me emrin e Allahut, që është shkelje e kufijve të Tij. E për atë që është i detyruar të hajë nga këto, por duke mos pasur për qëllim shijimin dhe duke mos e tepruar, Zoti yt është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

146. Judejve u ndaluam çdo kafshë njëthundrake. Për sa u përket lopëve dhe deleve, u ndaluam dhjamin e tyre, veç atij në shpinën dhe në zorrët e tyre dhe atij të përzier me kockat. Këtë e vendosëm si ndëshkim ndaj shkeljeve të tyre dhe Ne themi vetëm të vërtetën.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi i përmendi me nënçmim idhujtarët, për shkak të trillimeve të tyre rreth hallallit dhe haramit, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t'u qartësojë njerëzve atë që vërtet u është ndaluar atyre. Nëse ata

mësojnë se cilat janë ndalesat e Zotit, - që në fakt janë shumë pak në numër, - do të kuptojnë shumë thjesht se gjithçka tjetër veç tyre është e lejuar. Pas kësaj, kush pretendon se Allahu ka ndaluar këtë apo atë send, i tilli është një mashtrues e shpifës, që trillon të pavërteta rreth Zotit dhe Ligjit të Tij. Ndalesat vijnë vetëm prej Allahut të Lartësuar nëpërmjet Profetit të Tij. Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij dhe i thotë:

- Thuaj: “Në Shpalljen që më është dhënë nuk gjej ushqime të ndaluara, veç mishit të ngordhur, gjakut që derdhet vrullshëm dhe mishit të derrit, sepse janë të ndyrë dhe mishit që nuk therret me emrin e Allahut, që është shkelje e kufijve të Tij. - Këtu përmenden ato gjëra që janë të ndaluara të përdoren si ushqim. Në këtë ajet nuk përcaktohet në janë të lejuara mënyrat e tjera të përfitimit prej tyre apo jo. ‘Mish i ngordhur’ quhet mish i kafshës që ka ngordhur pa u therur me mënyrën e caktuar nga Sheriati.⁶ Pa dyshim që ajo është e palejueshme, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: “Haram janë për ju: të ngordhurat, gjaku, mish i derrit, ajo kafshë që theret jo në emrin e Allahut, ... “ [Maide 3]. ‘Gjaku i derdhur vrullshëm’ i përmendur në ajet është gjaku venoz (*el demu*), i cili del me forcë gjatë therjes së kafshës. Nëse ky gjak bllokohet dhe nuk del jashtë nëpërmjet therjes sipas rregullit, është shumë i dëmshëm. Po nëse nxirret nga trupi, ky dëm largohet dhe ngrënia e mishit nuk sjell më ndonjë rrezik. Përcaktimi i këtij gjaku si ‘i derdhur vrullshëm’ na jep të kuptojmë se gjaku i cili mbetet në mish dhe nëpër damarë pas therjes së rregullt nuk përbën rrezik, sepse është i pastër dhe hallall.

- “...dhe mishit të derrit, sepse janë të ndyrë” - Këta artikuj janë të ndaluar, sepse janë të pistë, të këqij dhe të dëmshëm. Allahu i Lartësuar i bëri të ndaluar, si shprehje të butësisë dhe përkujdesit të madh për robërit e Tij, duke i ruajtur ata nga çdo

gjë e keqe dhe e dëmshme për fenë, besimin, dynjanë dhe ahiretin e tyre.

- “...dhe mishit që nuk therret me emrin e Allahut, që është shkelje e kufijve të Tij.”

- Nëse mishi i therur iu kushtohet idhujve dhe çdo gjëje tjetër që adhurohet veç Allahut të Lartësuar, kjo vepër quhet *fisk*, pra, shkelje e kufijve të Allahut të Lartësuar. Megjithatë, në kushte domosdoshmërie dhe nevoje të madhe, kur njeriu nuk ka çfarë të hajë tjetër dhe ka frikë vdekjen, Allahu i Lartësuar e ka lejuar konsumimin e tyre, por me kushte:

- E për atë që është i detyruar të hajë nga këto, por duke mos pasur për qëllim shijimin dhe duke mos e tepruar...” -

Allahu i Lartësuar ka vendosur dy kushte: 1. Të mos hahen pa qenë i detyruar, në atë masë sa të rrezikosh vdekjen. 2. Të mos hahet më shumë sesa thyerja e urisë dhe mbajtja e vetes gjallë. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- Zoti yt është Falës i Madh e Mëshirëplotë. -

Pra, Ai ka për t’i falur dhe toleruar ata. Dijetarët - Allahu i mëshiroftë! - kanë dhënë mendime të ndryshme për sa i përket përkufizimit të gjërave të ndaluara në këtë ajet, pasi ka edhe artikuj të tjerë që nuk lejohet të hahen, veç atyre të përmendur këtu, si për shembull, mish i kafshëve ose i shpendëve mishngrënës etj. Kështu, disa janë të mendimit që ky ajet ka zbritur përpara shpalljes së dispozitave që ndalojnë artikujt e tjerë. Disa të tjerë janë të mendimit se ky ajet i përmbledh të gjitha llojet e ushqimeve haram, por disa prej tyre janë përmendur shprehimisht, ndërsa të tjerat kuptohen në mënyrë indirekte, duke marrë parasysh shkakun e ndalimit të tyre. Kështu për shembull, Allahu i Lartësuar e ka përshkruar mishin e ngordhur, gjakun dhe derrin si *rrixhs* - domethënë, të pista, të ndyra. Ky është një kriter dallues për të gjykuar rreth haramëve. Pa dyshim, të gjitha haramet janë të pista e të dëmshme, dhe Allahu i Lartësuar i bëri ato të ndaluara për robërit e Tij për t’i mbrojtur nga e keqja e tyre. Dispozita më të hollësishme lidhur me

këto ndalesa i gjen në Traditën e Profetit ﷺ, e cila është shpjeguesja e Kur'anit dhe treguese e qartë e qëllimeve të tij. Duke qenë se Allahu i Lartësuar ka bërë ushqime të ndaluara veçse ato që u përmendën në ajet, si e drejtë absolute e Tij, atëherë kjo tregon se idhujtarët, - të cilët bënë të ndaluara ato që bënë, - thjesht shpifnin për dispozitat e Allahut, duke thënë gjëra që Ai nuk i ka thënë. Nëse do ta shohim kontekstin e ajeteve me kujdes, do të vërejmë se ai është sjellë si kundërpërgjigje për veprimet e shëmtuara të idhujtarëve rreth hallallit dhe haramit. Këto ajete i kanë përcaktuar mirë se çfarë janë vërtet të ndaluara prej bagëtive, duke dashur që të hedhin poshtë pretendimet e pabaza të idhujtarëve. Me fjalë të tjera, për sa u përket bagëtive, në Sheriat janë të ndaluara për t'u ngrënë vetëm të ngordhurat dhe ato të cilat theren për hir të dikujt tjetër veç Allahut të Madhëruar. Ndërsa për sa u përket ndalesave të tjera, ato janë shpjeguar në ajete të tjera kuranore dhe Traditën e Profetit ﷺ. Dikush mund të thotë: Nëse këtu është qëllimi vetëm për t'u kthyer përgjigje pretendimeve të idhujtarëve për bagëtitë dhe jo përkufizimi i të gjitha ndalesave, atëherë përse është përmendur mishi i derrit? Përgjigjja e kësaj pyetjeje do të ishte: Ndoshta arsyeja është se disa injorantë e konsideronin derrin njëlloj si bagëtitë e imta apo të trasha. Kështu veprojnë të krishterët injorantë dhe të ngjashmit me ta, të cilët merren me rritjen e derrave njëlloj sikurse veprojnë me bagëtitë e lejuara nga Zoti, duke mos bërë asnjë dallim mes tyre. Sidoqoftë, Sheriati islam është më i kompletuari dhe më i thjeshti që Zoti ka zbritur për njerëzit. Çdo gjë për të cilën Zoti ka urdhëruar të bëhet në këtë Sheriat, e ka urdhëruar se ajo është e pastër, e mirë dhe e dobishme për njerëzit, dhe çdo gjë të cilën ai e ka ndaluar, e ka ndaluar sepse ajo gjë është e pisët, e pështirë, e keqe dhe e dëmshme. Ky ligj i mrekullueshëm kurrë nuk urdhëron të bëhet diçka që është e keqe dhe e dëmshme, dhe kurrë nuk ndalon

diçka që është e mirë dhe e dobishme. Në ligjet e shkuara mund të ndodhte që Zoti t'u ndalonte njerëzve ndonjë gjë që ishte e pastër, e mirë dhe e dobishme, dhe këtë i Lartësuar e bënte si masë ndëshkimore për gabimet e njerëzve. Ndërsa në Ligjin e fundit të Tij, i Lartësuar e ka plotësuar mirësinë, butësinë dhe mëshirën e Tij për ne, duke mos ndaluar asgjë që është e këndshme dhe e mirë. Duke treguar për ndalesat që i Lartësuar solli për popujt e shkuar në formë ndëshkimore thotë:

- Judejve u ndaluan çdo kafshë njëthundrake. Për sa u përket lopëve dhe deleve, u ndaluan dhjamin e tyre... -

Allahu i Lartësuar ua bëri atyre të ndaluar njëthundrakët, si devetë dhe kafshët e ngjashme me to. Gjithashtu, prej lopëve dhe deleve, Ai u bëri të ndaluar dhjamin. Por jo të gjithë dhjamin: i ndaluar ishte vetëm dhjami i pjesës pranë bishtit dhe dhjami sipërfaqësor. Në vijim përmendet dhjami që iu lejua atyre:

- "...veç atij në shpinën dhe në zorrët e tyre dhe atij të përzier me kockat. - Domethënë, dhjami mes zorrëve dhe dhjami i lidhur me kockat ishte i lejuar për ta. Duke treguar shkakun e këtij ndalimi, i Lartësuar thotë:

- Këtë e vendosëm si ndëshkim ndaj shkeljeve të tyre - Allahu i Lartësuar i bëri këto ndalesa për jehudët, për shkak të shkeljeve që u bënin ata të drejtave të Allahut dhe të drejtave të robve të Tij. Ky ndalim ishte një formë ndëshkimi për ta. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- ... dhe Ne themi vetëm të vërtetën. - Allahu është i vërtetë në gjithçka që thotë, gjykon dhe vepron. E kush është më i vërtetë në fjalë se Allahu? E kush ka gjykim më të drejtë se i Lartësuar?

Ajeti 147

147. Në qoftë se ata të quajnë gënjeshtar, thuaju: "Me të vërtetë, Zoti juaj e ka Mëshirën të gjerë, por dënimi i Tij kurrë nuk do të sprapsset nga një popull keqbërës."!

Nëse mënyra e argumentimit të tyre do të ishte e drejtë, Allahu nuk do t'i ndëshkonte. Por duke qenë se Allahu i Lartësuar ndëshkon veçse ata që e meritojnë, kuptohet se justifikimi i gjynaheve me vullnetin dhe caktimin e Tij është i pavlerë, i pavërtetë dhe i padrejtë. Argumentimet duhet të mbështeten në dituri të saktë dhe fakte të pranueshme. Nëse ato janë të mbështetura thjesht në hamendësime, të cilat nuk kanë të bëjnë fare me të vërtetën, ato janë të kota dhe të papranueshme. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **Thuaju: “A keni ndonjë dije (të sigurt) për të na paraqitur?** - Nëse ata do të kishin dituri, e cila është mposhtësja e çdo arroganti kyeneç, do ta paraqisnin atë. Por duke qenë se ata nuk kishin asnjë lloj diturie dhe asnjë fakt për atë që thoshin, kjo tregon se ata thjesht hamendësonin, siç thotë i Lartësuari:

- **Ju mbështeteni vetëm në hamendje. Ju, në të vërtetë, vetëm se gënjeni!”**. - Ai që e ndërton gjykimin në supozime dhe hamendësime, ai është i humbur dhe i çoroditur. Atëherë, ç'mund të thuash për atë që e krijon gjykimin mbi bazën e inatit, ligësisë dhe shkatërrimit?

- **Thuaj: “Allahu zotëron argumentin më të plotë dhe, sikur të kishte dashur, Ai do t'ju kishte udhëzuar të gjithëve.”**. - Argumentimi i Zotit është absolutisht i vërtetë dhe i pathyeshëm, aq sa askujt nuk i lë vend për justifikim. Ai është argumentim të cilin e kanë dëshmuar si të vërtetë të gjithë lajmëtarët dhe peygamberët e Zotit, të gjithë librat hyjnorë dhe traditat profetike. Për vërtetësinë e argumentit të Zotit dëshmojnë dhe mendjet e shëndosha, arsyet e pastra dhe natyra e shëndetshme dhe e papërlyer. Nga kjo kuptohet se çdokush që e mohon argumentin e Zotit është një mbrojtës i të kotës dhe i të pavërtetës, sepse përballë të vërtetës qëndron veçse e pavërteta dhe e kota. Sigurisht, Allahu i Lartësuar i ka dhënë çdo krijesë të përgjegjshme aftësi dhe vullnet të mjaftueshëm, që të arrijë të realizojë detyrat

që i janë ngarkuar. Allahu i Lartësuar nuk ngarkon asnjë me një detyrë të cilën ai nuk ka mundësi që ta kryejë, ashtu si nuk ndalon asnjë nga diçka të cilën ai e ka të pamundur ta lërë. Pas gjithë kësaj, justifikimi me vullnetin dhe caktimin e Zotit për çdo dalje nga ligji i Tij është thjesht një padrejtësi, inat dhe kokëfortësi e pashembullt. Allahu i Lartësuar nuk ua imponon robve veprat që do të kryejnë, por i ka lënë ata të lirë të zgjedhin. Ata mund të veprojnë çfarë të duan, e gjitha kjo sipas zgjedhjes së tyre të lirë. Ky është një realitet i dëshmuar dhe pranuar nga të gjithë, të cilin e kundërshton veçse ai që është kokëfortë dhe arrogant, sepse mohon argumente të padiskutueshme, që dëshmohen me shqisa. Çdokush di të bëjë dallimin mes një lëvizjeje që bëhet me zgjedhje të lirë dhe asaj që bëhet e imponuar. Megjithatë, përsëri asgjë nuk mund të dalë jashtë dëshirës dhe vullnetit të Allahut. Gjithçka ndodh veçse pasi e ka lejuar Allahu i Lartësuar dhe i Urtë. Ata që arsyetohen me vullnetin dhe caktimin e Zotit për gjynahet e tyre janë kontradiktorë edhe me veten e tyre, sepse shpeshherë as vetë nuk e pranojnë një arsyetim të tillë. Kështu për shembull, nëse dikush do t'u vidhte pasurinë apo t'u shkelte të drejtat, dhe pastaj të arsyetohej duke thënë se ky qe caktimi i Zotit dhe vullneti i Tij, ata nuk do ta pranonin kurrë. Sa e çuditshme! Si është e mundur të arsyetojnë gjynahet e tyre kundrejt Zotit me vullnetin dhe caktimin e Tij, ndërkohë që nuk e pranojnë këtë arsyetim nga ata të cilët u bëjnë atyre padrejtësi? Në fund të fundit, justifikimi me vullnetin dhe caktimin e Zotit nuk është qëllimi i vërtetë i tyre, madje edhe ata vetë e dinë se ky nuk është arsyetim i shëndoshë dhe i saktë. Qëllimi i vërtetë i tyre është thjesht refuzimi i të vërtetës. Ata e shohin të vërtetën si diçka që i sulmon dhe nga e cila duhen të mbrohen me çdo kusht dhe me çdo gjë që munden, edhe pse e dinë se kjo është e gabuar.

Ajeti 150

150. Thuaj: “Sillni dëshmitarë që të dëshmojnë se Allahu ka ndaluar këtë e atë!” Nëse duan të bëjnë dëshmi të rreme, ti mos dëshmo bashkë me ta! Kurrë mos shko pas dëshirave të atyre që argumentet Tona i konsiderojnë si gënjeshtër, nuk besojnë jetën e përtejme dhe sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre!

Shpjegimi i ajetit

- Thuaj: “Sillni dëshmitarë që të dëshmojnë se Allahu ka ndaluar këtë e atë!” - Kuptimi: Thuaju atyre të cilët bëjnë haram ato që lejon Allahu dhe pretendojnë se është vetë Allahu Ai që i ka bërë këto ndalesa: “Sillni dëshmitarë, që të dëshmojnë se është Allahu Ai që ka vendosur për të tilla ndalesa!”. Kështu, ata kanë dy mundësi: (a) ose të mos sjellin asnjë dëshmitar, dhe në këtë mënyrë pretendimi i tyre është i papranueshëm për mungesë dëshmish, faktesh dhe provash; (b) ose të sjellin ndonjë që dëshmon për një gjë të tillë. Por të tilla dëshmi sjellin vetëm ata që janë gjyqharaqarë të mëdhenj, të cilëve nuk u pranohen dëshmia. Të tilla dëshmi nuk janë çështje për të cilat dëshmojnë të drejtët dhe të sinqertët, prandaj dhe Allahu i Lartësuar e ndalon të Dërguarin e Tij dhe besimtarët nga këto lloj dëshmish. I Lartësuarit thotë:

- **Nëse duan të bëjnë dëshmi të rreme, ti mos dëshmo bashkë me ta! Kurrë mos shko pas dëshirave të atyre që argumentet Tona i konsiderojnë si gënjeshtër, nuk besojnë jetën e përtejme dhe sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre!** - Ata konsiderojnë si të barabartë me Allahun idhujt dhe putat e tyre. Duke qenë se ata janë mohues të Ditës së Gjykimit dhe nuk e njësojnë Allahun e Lartësuar, ata e meritojnë atë besim të shëmtuar dhe ato dispozita të padrejta që i ngarkojnë vetes. Me fjalë të tjera, besimi i tyre ndërtohet mbi idhujtarinë dhe mohimin e të vërtetës, prandaj është tërësisht me vend që Allahu i Lartësuar ta ndalojë Profetin e Tij dhe të drejtudhëzuarit nga

ndjekja e të tillë njerëzve dhe nga pjesëmarrja në dëshmi së bashku me ta. Të gjitha këto tregojnë edhe një herë se ndalimi i atyre gjërave që Zoti i kishte lejuar buronte tërësisht nga dëshirat e tyre të shfrenuara.

Ajetet 151 - 153

151. Thuaju: “Ejani t’ju kumtoj ato që vërtet jua ka ndaluar Zoti juaj: Të mos adhuronit (*askënd e*) asgjë tjetër përveç Tij; të silleni mirë me prindërit; të mos i vrisni fëmijët tuaj për shkak të varfërisë, sepse Ne ju furnizojmë ju dhe ata; të mos u afroheni gjynaheve - të hapura apo të fshehta qofshin; dhe të mos vrisni atë që Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e do drejtësia. Këto janë porositë e Tij, që ju të mendoni thellë.

152. Mos iu afroni pasurisë së jetimit, veçse në mënyrën më të mirë, derisa ai të arrijë pjekurinë! Masni dhe peshoni me drejtësi! Ne nuk ngarkojmë asnjë njeri përtej mundësive të veta. Kur të flisni, duhet të jeni të drejtë, edhe kur çështja është për të afërmit tuaj. Plotësojini zotimet që i bëni Allahut! Këto janë porositë e Tij, me qëllim që ju të kujtoni.

153. Kjo është rruga Ime e drejtë. Prandaj përmbajuni asaj e mos ndiqni rrugë të tjera, të cilat ju largojnë nga rruga e Tij. Këto janë porositë e Tij për ju, në mënyrë që ju të jeni të devotshëm.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar e porositi Profetin (a.s.) që t’u drejtohej atyre të cilët bënin haram ato që Ai i kishte lejuar dhe t’u thoshte:

- **“Thuaju: “Ejani t’ju kumtoj ato që vërtet jua ka urdhëruar Zoti juaj ...”** - Ejani t’ju tregoj se cilat janë ato vepra të detyrueshme për t’u zbatuar nga të gjithë, pa përjashtim. Kjo porosi i përfshin të gjitha urdhëresat e ndalesat, qofshin ato në ushqime, pije, fjalë, vepra dhe besime.

- **Të mos adhuronit (*askënd e*) asgjë tjetër përveç Tij ...”** – Ky është një ndalim kategorik rreth idhujtarisë, e vogël apo e madhe qoftë ajo. Thelbi i idhujtarisë është

adhurimi i një krijese njëloj sikurse adhurohet Allahu, ose madhërimi i një krijese ashtu sikurse madhërohet Allahu, ose t'i përshkruhet krijesës ndonjë atribut hyjnor që i takon vetëm Krijuesit të gjithësisë, Allahut të Lartësuar. Me fjalë të tjera, idhujtaria është e kundërta e teuhidit. Vetëm Allahu është Krijuesi, Sunduesi, Furnizuesi, Kujdestari, Rregulluesi i të gjitha çështjeve të krijesave. Vetëm Ai ka në dorë dobinë dhe dëmin, jetën dhe vdekjen, të mirën dhe të keqen. Dynjaja dhe ahireti janë pronë e Tij dhe nën sundimin e Tij. Këto janë atributet që i takojnë vetëm Allahut e askujt tjetër. Po kështu, të gjitha adhurimet i takojnë dhe duhet t'i dedikohen vetëm Allahut të Madhërishëm. Asnjë vepër të cilën Allahu e ka përcaktuar si adhurim nuk lejohet t'ia dedikosh dikujt tjetër veç Atij. Nëse njeriu largohet nga të gjitha format e idhujtarisë, atëherë bëhet njësuës i vërtetë dhe i sinqertë ndaj Zotit në të gjitha gjendjet e tij. Njësimi i Allahut në çdo aspekt e fut mes robve të zgjedhur të Tij, të cilët kanë patur mirësinë ta plotësojnë të drejtën e Allahut në këtë aspekt. Ata e kanë kompletuar teuhidin, dhe kjo mund të arrihet veçse duke u distancuar tërësisht nga idhujtaria, me të gjitha llojet dhe format e saj. Pastaj i Madhëruari rendit detyrën e dytë më të rëndësishme pas teuhidit, e cila është bamirësia dhe mirësjellja ndaj prindërve:

- **“...të silleni mirë me prindërit...”** - Ndaj prindërve të jeni të sjellshëm me fjalë dhe me vepra. Çdo fjalë dhe vepër që sjell lumturinë dhe gëzimin e prindërve është bamirësi, që Allahu e shpërblen me mirësi dhe begati të shumta. Nëse njeriu është plotësisht bamirës ndaj prindërve, atëherë është i ruajtur prej padrejtësisë ndaj tyre.

- **“...të mos i vrisni fëmijët tuaj për shkak të varfërisë...”** - Mos i vrisni fëmijët tuaj, meshkuj apo femra qofshin, nga frika e varfërisë! Kjo vepër e shëmtuar ishte e përhapur në kohën e injorancës paraislamike. Ajo ishte një periudhë e ashpër, e pamëshirshme dhe e egër. Islami e

ndaloi atë krim të rëndë ndaj fëmijëve. Ndalimi i vrasjes së foshnjave nga frika e varfërisë tregon se vrasja e tyre pa ndonjë shkak tjetër ose vrasja e fëmijëve të të tjerëve është edhe më fort e ndaluar.

- **“...sepse Ne ju furnizojmë ju dhe ata”** - Është Allahu i Lartësuar që përkujdeset për furnizimin e të gjithëve. Nuk jeni ju që furnizoni fëmijët tuaj, madje as veten tuaj, prandaj kurrë të mos mendoni se fëmijët marrin nga pjesa juaj.

- **“...të mos u afroheni gjynaheve - të hapura apo të fshehta qofshin...”** - Allahu i Lartësuar na urdhëron që t'u largohemi këtyre gjynaheve, qofshin ato që bëhen haptaz apo fshehtaz, qofshin gjynahe me fjalë e vepra, qofshin me zemër dhe me shpirt. Vëreni me kujdes! Allahu i Lartësuar na ndalon që t'u afroheni gjynaheve, dhe kjo është ndalesë më e plotë dhe më e fortë sesa urdhri për mosveprim të tyre, pasi mosafrimi në këto gjynahe na ndalon edhe nga mjetet dhe shkaqet që na afrojnë në to.

- **“...dhe të mos vrisni atë që Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e do drejtësia.”** - Ata që Allahu i Lartësuar i ka ndaluar që të vriten janë:

- Muslimanët, qofshin ata meshkuj apo femra, të vegjël apo të mëdhenj, të devotshëm apo gjynahqarë. Vrasja e tyre është e ndaluar, veçse në rastet e përcaktuara nga Sheriati.

- Jomuslimanët me të cilët është lidhur një marrëveshje që u siguron atyre jetën.

Allahu i Lartësuar thotë: “... veç rastit kur e do drejtësia”, domethënë, vrasja ekzekutohet vetëm në rastet që i ka përcaktuar ligji dhe ashtu si i ka përcaktuar ai, për shembull, i martuari që bën imoralitet, ai që kryen vrasje me dashje, tradhtuesi i fesë etj.⁷

- **Këto janë porositë e Tij, që ju të mendoni thellë.** - Qëllimi është që ju të mendoheni thellë rreth porosive të Tij, t'i mësoni dhe të punoni për t'i realizuar ato me korrektësi dhe sinqeritet. Ajeti tregon se, në varësi të logjikës së robit, do të jetë edhe masa e kujdesit të tij për plotësimin e

porosive të Allahut. Thënë ndryshe, sa më korrekt të jetë robi në plotësimin e porosive të Allahut, aq më e plotë është logjika dhe arsyeja e tij.

- **Mos iu afroni pasurisë së jetimit, veçse në mënyrën më të mirë, derisa ai të arrijë pjekurinë!** - Allahu i Lartësuar na ndalon nga cenimi i pasurisë së jetimit, me çfarëdo lloj ruge dhe mënyre të bëhet ajo. Paturisë së tij duhet t'i afrohem, ashtu sikurse thotë Allahu i Lartësuar: “veçse në mënyrën më të mirë”, pra, vetëm me mënyra që e rregullojnë atë pasuri dhe që i sjellin dobi atij. Nuk lejohet kursesi t'i afrosh asaj pasurie ose të bësh veprime me të që e dëmtojnë jetimin, madje as me mënyra që nuk sjellin as dëm e as dobi. Kjo pasuri mbahet nga kujdestari ligjor deri në kohën kur, ashtu sikurse thotë Allahu i Lartësuar: “...ai të arrijë pjekurinë”, pra, deri sa të arrijë moshën e përgjegjësisë ligjore, por edhe pjekurinë e mjaftueshme dhe aftësinë për të vepruar drejt me pasurinë e tij. Kur të arrijë këtë nivel pjekurie, atij i dorëzohet pasuria për të vepruar në të si ta shohë ai më të dobishme. Nga ajeti kuptohet se jetimi, deri në moshën e pjekurisë, e ka të kufizuar të drejtën për të vepruar me pasurinë e tij. Çdo veprim i tij me pasurinë e vet është i pavlefshëm ligjrisht. Kjo e drejtë i takon me ligj kujdestarit të tij. Ky kufizim përfundon me arrijtjen e moshës dhe pjekurisë së lartpërmendur.

- **Masni dhe peshoni me drejtësi!** - Allahu i Lartësuar na urdhëron që të masim, të peshojmë dhe të plotësojmë detyrimet ndaj të tjerëve me drejtësi dhe paanshmëri të plotë. Nëse përpiqemi maksimalisht për të realizuar këtë porosi, duhet të dimë se:

- **Ne nuk ngarkojmë asnjë njeri përtej mundësive të veta.** - Allahu i Lartësuar nuk na ngarkon të veprojmë atë gjë të cilën nuk kemi mundësi ta kryejmë apo që na sjell vështirësi të papërballueshme. Çdokush që përpiqet maksimalisht dhe me pastërti për të qenë korrekt në matje dhe peshim ose, në përgjithësi, në plotësimin e detyrimeve ndaj

të tjerëve, nëse ndodh ndonjë gabim pa dashje dhe pa qëllim dhe jo për shkak të pakujdesisë së tij, ose ndodh nga padituria, ta dijë se Allahu i Lartësuar është Falës dhe Mbulues i të metave. Dijetarët e jurisprudencës islame mbështeten në këtë ajet për të vërtetuar se Allahu i Lartësuar nuk ngarkon asnjë me diçka të papërballueshme. Gjithashtu, ata kanë thënë se, nëse dikush tregon devotshmëri ndaj Allahut dhe përmbush ato porosi të Tij që ai ka mundësi t'i përmbushë, për të nuk ka gjynah dhe përgjegjësi për mosplotësimin e asaj pjese që nuk ka mundësi ta kryejë.

- **Kur të flisni, duhet të jeni të drejtë, edhe kur çështja është për të afërmit tuaj.** - Kur të flisni e të gjykoni njerëzit, kur të ndani të drejtat e tyre ose kur të dëshmoni për ta, bëjeni këtë me vërtetësi dhe drejtësi të plotë! Thoni vetëm fjalë, gjykime e dëshmi të drejta dhe të vërteta, qoftë për ata që i doni, qoftë për ata që i urreni! Mbani drejtësi dhe paanësi dhe kurrë mos fshihni ndonjë dëshmi apo të drejtë! Mos lini pa përmendur asgjë që duhet përmendur dhe zbuluar! Njëanshmëria dhe keqtransmetimi i fjalëve të kundërshtarit konsiderohet si një padrejtësi, e cila është haram. Madje, nëse një dijetar flet rreth fjalëve dhe gjykimeve të gabuara të bidatçinjve duhet që secilit t'i japë hakun që i takon, duke mos e tepruar kundër tyre me fjalë të paqarta, që i rëndojnë ata më shumë sesa e meritojnë. Ai duhet të shtjellojë qartësisht të vërtetat dhe të gabuarat në qëndrimet e tyre. Juristët thonë se gjykatësi e ka detyrë që të mbajë drejtësi mes palëve në gjykim qoftë me fjalët e tij, qoftë me sjelljen e tij.

- **Plotësojini zotimet që i bëni Allahut!** - Këtu bëhet fjalë si për zotimet ndaj Allahut që kanë lidhje me plotësimin e detyrimeve ndaj Tij, qoftë për zotimet dhe marrëveshjet e lidhura mes krijesave. Të gjitha këto premtime është detyrë të plotësohen rigorozisht dhe saktësisht. Nuk lejohet aspak thyerja, cenimi apo mosplotësimi i tyre në formën e kërkuar.

- **Këto janë porosité e Tij, me qëllim që ju të kujtoni.** - Këto janë porosité e Allahut për ju. Njëpërmjet tyre, ju mësoni e përkujtoni se çfarë ju sjell dobi dhe mirësi. Kjo është nxitje për të përkujtuar sa më shumë porosité e Allahut të Madhëruar, sepse do t'ju ndihmojë që ju të përkushtoheni më shumë në plotësimin e tyre. Me studimin dhe kujtimin e vazhdueshëm të këtyre porosive, ju do të jeni gjithmonë në gjendje t'i zbatoni ato, por edhe të kuptoni urtësitë e Tij të pakufishme të fshehura pas tyre. Pasi tregoi disa prej porosive më të rëndësishme, Allahu i Madhëruar i përforcon ato me një porosi tjetër më gjithëpërfshirëse, duke thënë:

- **Kjo është rruga Ime e drejtë. Prandaj përmbajuni asaj...** - Këto dipozita e shumë të tjera të ngjashme, të cilat Allahu i Madhëruar i ka qartësuar plotësisht në Shpalljen e Tij, përbëjnë "rrugën e drejtë", që të çon tek Allahu dhe në mirësitë që Ai ka përgatitur për të bindurit dhe të nënshtruarit ndaj Tij. Kjo është rruga e lehtë, e shkurtër dhe e drejtë. Prandaj ai urdhëron që t'i përmbahemi asaj, duke e pasuar me besnikëri dhe korrektësi. Vetëm kështu do të mund të arrijmë të bëjmë tonën çdo të mirë të dynjasë dhe të ahiretit, dhe të ruhemi e të shpëtojmë nga çdo fatkeqësi dhe dëshpërim në të dyja jetët. Vetëm kështu do të mund të arrijmë synimet dhe plotësimin e dëshirave dhe shpresave tona. Pasi na urdhëron për të përqaftuar të mirën, që prodhon veç mirësi, Allahu i Madhëruar na ndalon nga e keqja, duke thënë:

- **"...e mos ndiqni rrugë të tjera, të cilat ju largojnë nga rruga e Tij!** - Allahu i Madhëruar na ndalon nga ndjekja e çdo rruge tjetër, që pengon dhe të largon nga e vërteta. Këto rrugë i devijojnë dhe i përçajnë muslimanët, të cilët nuk duhet të harrojnë asnjëherë se, nëse largohesh nga rruga e drejtë e Allahut, nuk mbetet asnjë mundësi tjetër veç rrugës së Zjarrit.

- **Këto janë porosité e Tij për ju, në mënyrë që të jeni të devotshëm.**" - Nëse

ju plotësoni me përpikmëri porosité e Allahut, qoftë në drejtim të diturisë tuaj, duke e pastruar atë nga çdo pasaktësi dhe pavërtetësi, qoftë në drejtim të punës sipas saj, duke e kryer atë me sinqeritet dhe sipas Traditës profetike, atëherë jeni bërë adhurues të devotshëm të Allahut. Me dituri të pastër dhe të sigurt nga Zoti dhe me punë të sinqertë e sipas kësaj diturie, ju jeni bërë prej atyre adhuruesve të Allahut të cilët kanë fituar çdo mirësi e nderim dhe kanë shpëtuar nga çdo fatkeqësi e poshtërim. Po të shohim me kujdes, kur ka folur për rrugën e Tij, Allahu i Madhëruar ka përdorur numrin njëjës: "rruga e Tij". Nga kjo kuptohet se rruga që të çon tek Ai është një e vetme. Ajo është rruga e Tij, e përshkruar nëpërmjet Shpalljes dhe Profetit. Gjithashtu, duke theksuar se është "rruga e Tij", Allahu na kujton se është Ai që i ndihmon udhëtarët në këtë rrugë, duke u treguar shenjat dalluese të saj dhe duke u dhënë forcën e mjaftueshme për të arritur në destinacion. Rruga që të çon tek Allahu është vetëm rruga e Tij dhe vetëm Atij i duhet kërkuar ndihma dhe mbështetja për të shkuar deri në fund të saj.

Ajetet 154 - 157

154. Pastaj Ne i dhamë Musait Librin si plotësim (të mirësive Tona) për ata që ishin vepërmirë e të bindur. Ai shpjegonte gjithçka me hollësi dhe ishte udhërrëfyes e mëshirë, që ata të besonin se do të takoheshin me Zotin e tyre.

155. Me të vërtetë, edhe ky është një Libër të cilin Ne e zbritëm si bekim. Përmbajuni mësimëve të tij dhe të jini të devotshëm që të mëshiroheni.

156. Që të mos thoni: "Libri iu zbrit vetëm dy popujve para nesh, kurse ne nuk dinim gjë për librat (Qiellorë) dhe mësimet e tyre."

157. Dhe që të mos thoni: "Sikur Libri të na kishte zbritur neve, do ta kishim ndjekur udhëzimin e tij edhe më mirë se ata. Tani që ju erdhi nga Zoti juaj një argument i qartë dhe një udhëzim e mëshirë, kush është më keqbërës se ai që

i mohon argumentet e Allahut dhe ua kthen shpinën atyre? Ne do t'i godasim me ndëshkimin më të rëndë ata, që ua kthejnë shpinën Argumenteve Tona dhe që pengojnë (njerëzit) nga rruga e drejtë.

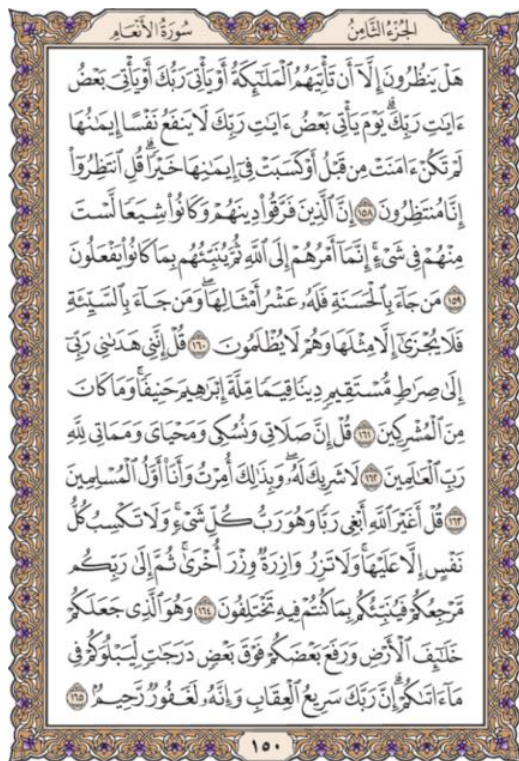
Shpjegimi i ajeteve

- “Pastaj Ne i dhamë Musait Librin si plotësim (të mirësive Tona)...” - Fjala ‘pastaj’ nuk shërben për të treguar renditje kronologjike të veprimeve në kohën reale, sepse koha e Musait dhe e Librit të tij ka qenë shumë më përpara kohës së Muhamedit ﷺ. Ajo shërben thjesht për të pasqyruar renditjen në rrëfimin e ngjarjeve. Kështu, Allahu i Lartësuar na tregon se Ai i dhuroi Musait “Librin”, domethënë, Teuratin. Ky libër ishte, ashtu sikurse thotë i Lartësuari: “si plotësim”, domethënë, plotësim i të mirave të tjera të shumta të Tij. Por për çfarë kategorie njerëzish ishte i tillë ky libër? Allahu i Lartësuar thotë:

- “...për ata që ishin vepërmirë e të bindur.” - Për ata njerëz nga populli i Musait që ishin vepërmirë e të bindur. Allahu i Lartësuar i begatoi me mirësi të shumta ata që ishin të bindur dhe punëmirë. Në krye të të gjitha këtyre mirësive, ashtu si edhe plotësim i tyre, ishte pa dyshim shpallja e Teuratit. Allahu i Lartësuar e plotësoi mirësinë e Tij mbi ta, ndërsa për ata u bë e detyrueshme që t'i shprehnin Atij mirënjohjen e plotë për këto mirësi. Këtë libër Allahu i Lartësuar e zbriti edhe si:

- “...Ai shpjegonte gjithçka me hollësi...” - Si shpjegues të gjithçkaje që ata kishin nevojë t'u sqarohet në lidhje me hallallin dhe haramin, me urdhëresat dhe ndalesat, me bazat e besimit dhe degëzimet e tij. Ai libër ishte gjithashtu:

- “...dhe ishte udhërrëfyes e mëshirë...” - Ai ishte udhëzues dhe nxitës për tek e mira, si dhe tregues i rrugëve dhe mënyrave për t'u ruajtur nga e keqja. Ai ishte dëftues i mirësive të mëdha dhe i atyre të vogla. Teurati ishte gjithashtu edhe mëshirë, nëpërmjet së cilës njerëzit do të arrinin lumturinë dhe mirësitë e shumta. Nëpërmjet shpalljes së këtij Libri, ata do të arrinin

sigurinë e plotë në besimin e tyre dhe në Ditën e Takimit me Zotin, sikurse thotë i Madhëruari:

- “...që ata të besonin se do të takoheshin me Zotin e tyre...” - Ai libër solli argumente dhe fakte të prera rreth vërtetësisë së Ditës së Ringjalljes, kur çdokush do të shpërblehet me drejtësi për punët e kryera. Qëllimi ishte që ata të besonin ringjalljen dhe të përgatiteshin për të duke bërë punë të mira.

- “Me të vërtetë, edhe ky është një Libër të cilin Ne e zbritëm si bekim.” - Edhe Kur'ani madhështor e përkujtues është Libër që e shpalli Allahu i Madhërishëm me plot mirësi, dituri dhe urtësi të mrekullueshme. Kur'ani është themeli i diturive; çdo dituri ngrihet dhe ndërtohet prej tij. Prej tij përfitohen begati të shumta. Nuk ekziston ndonjë mirësi për botën që ai të mos ua ketë ofruar njerëzve. Madje, ai përmban edhe urtësitë që fshihen në ato mirësi, në mënyrë që shtysa për t'i arritur ato të jetë më e fortë dhe e plotë. Gjithashtu, nuk ekziston ndonjë e keqe që Kur'ani të mos i ketë

paralajmëruar dhe të mos i ketë ndaluar njerëzit për t'u ruajtur dhe larguar prej saj. Madje, që paralajmërimi të jetë më i fortë dhe më ndikues, ai ka përmendur edhe arsytet pse duhet të largohesh prej saj, si dhe përfundimin e keq në dynja dhe në ahiret të të joshurve dhe të mashtruarve nga e keqja. Kësisoj, është mëse e natyrshme që ta ndjekësh një Libër të tillë dhe të kujdesesh për t'i ruajtur të paprekshëm kufijtë e tij, siç thotë i Madhëruari:

- **“Përmbajuni mësimëve të tij dhe të jini të devotshëm që të mëshiroheni!”** - Përmbajuni urdhrave dhe ndalesave të tij! Mbështeteni besimin tuaj tërësisht mbi porositë dhe mësimet e këtij libri madhështor! Ruajuni vazhdimisht dhe frikësojuni Zotit tuaj, duke u kujdesur që gjithmonë të qëndroni brenda kufijve të Tij dhe kurrë të mos thyeni fjalën dhe porositë e Tij! Nëse ju e ndiqni dhe pasoni Kur'anin, Allahu i Madhërishtëm ju premton mëshirën e Tij të gjerë. Shkaku më i madh që sjell mëshirën e Allahut është mësimi dhe zbatimi i këtij Libri.

- **“Që të mos thoni: “Libri iu zbrit vetëm dy popujve para nesh, kurse ne nuk dinim gjë për librat (Qiellorë) dhe mësimet e tyre.””** - Këtë libër të begatshëm e shpallëm për ju, që të mos keni asnjë justifikim dhe të mos thoni: “Libri u zbriti vetëm dy bashkësive para nesh, jehudëve e të krishterëve, dhe ne nuk dinim për librat dhe mësimet e tyre”. Të mos justifikoheni dhe të thoni: “Ne nuk patëm Libër ndriçues. Edhe për Librat që u shpalle popujve të tjerë, ne nuk dinim gjë.” Kështu, edhe juve ju sollëm një Libër: një Libër që, me madhështinë, qartësinë dhe diturinë gjithëpërfshirëse që ai përmban, nuk ka patur kurrë më parë si ai dhe nuk do të shpallet kurrë më ndonjë tjetër si ai.

- **“Dhe që të mos thoni: “Sikur Libri të na kishte zbritur neve, do ta kishim ndjekur udhëzimin e tij edhe më mirë se ata.”** - Nëpërmjet Kur'anit, juve ju është mundësuar që të merrni bazat kryesore të udhëzimit, duke mos pasur më justifikim

për padijen rreth besimit. Kjo nga njëra anë, ndërsa nga ana tjetër, nëpërmjet këtij Libri juve ju mundësohet që të përfitonit udhëzimin e nevojshëm për ta plotësuar tërësisht imanin tuaj. Në këtë mënyrë, do të duket qartë ai që e pranon udhëzimin e Zotit nga ai që thjesht pretendon se po të kishte Libër prej Zotit do të ishte në grada më të larta dhe më i udhëzuar se të tjerët. Pas shpalljes së Kur'anit, do të dallohen qartë të sinqertët nga gënjeshtarët, burrat nga shtiracakët.

- **“Tani që ju erdhi nga Zoti juaj një argument i qartë dhe një udhëzim e mëshirë,...”** - Shpallja e Allahut përmban çdo fakt dhe argument të mundshëm për të qartësuar të vërtetën. Ai është udhëzim i qartë, që dallon të vërtetën nga gënjeshtria. Ai është mëshira e dhuruar nga i Gjithëmëshirshmi, që ju mundëson dhe ofron lumturinë në dynja dhe në ahiret. Këto cilësi të Kur'anit duhet t'ju bëjnë që të nënshtroheni e t'i zbatoni me korrektësi dhe sinqeritet të gjitha porositë dhe dispozitat e tij dhe të besoni pa asnjë dyshim çdo rrëfim e informacion të sjellë prej tij. Ai që nuk arrin të gjejë udhëzimin përmes këtij Libri, ai është zullumqari më i madh:

- **“kush është më keqbërës se ai që i mohon argumentet e Allahut dhe ua kthen shpinën atyre?”** - Të tillët nuk e trajtojnë Shpalljen me madhështinë dhe rëndësinë që i takon, por e shpërfillin dhe e flakin pas shpine, duke mos i kushtuar as interesin minimal. Për këtë arsye, ndëshkimi i tyre është mëse i merituar, siç thotë i Madhëruari:

- **“Ne do t'i godasim me ndëshkimin më të rëndë ata, që ua kthejnë shpinën Argumenteve Tona dhe që pengojnë (njerëzit) nga rruga e drejtë.”** - Kuptimi: Ata do të marrin një ndëshkim torturues, për shkak të shpërfilljes dhe refuzimit të argumenteve të Allahut, duke penguar veten e tyre dhe të tjerët nga rruga e drejtë. Ky është shpërblimi i punëve të tyre të këqija, sepse Allahu nuk u bën kurrë padrejtësi robve të Tij. Nga këto ajete kuptojmë se

dituria e Kur'anit është dituria më e gjërë, më e begatshme dhe më e rëndësishme. Nëpërmjet saj bëhet i mundur udhëzimi në rugën e drejtë, pa patur nevojë për idetë e filozofëve, supozimet e skolastikëve dhe për asnjë njohuri tjetër prej të parëve dhe të fundmëve. I njohur është fakti se përpara Kur'anit, Libër hyjnor u është shpallur veçse dy bashkësive, e konkretisht, jehudëve dhe krishterëve. Pra, kur thuhet *'ihtarë të Librit'* nënkuptohen veçse këto dy bashkësi dhe asnjë tjetër, si zoroastrianë e të tjerë të ngjashëm. Nga këto ajete kuptojmë se para shpalljes së Kur'anit, populli i Muhamedit ﷺ ishte në një injorancë të plotë. Ata nuk kishin asnjë dituri rreth librave të Zotit që ndodheshin në duart e jehudëve dhe krishterëve, të cilët, edhe pse kishin në duart e tyre lëndën e diturisë, ishin të pakujdesshëm dhe të pavëmendshëm në studimin dhe përfitimimin prej tyre.

Ajeti 158

158. Vallë, a mos po presin tani t'u vijjnë melekët ose Vetë Zoti yt ose të vijjnë disa nga Shenjat e Zotit tënd?! Ditën kur të vijjnë shenja të caktuara të Zotit tënd, askujt nuk do t'i vlejë besimi, nëse nuk ka besuar më parë ose nëse nuk ka bërë asnjë të mirë prej besimit të tij. Thuaj: "Prisni, sepse edhe ne jemi duke pritur!"

Shpjegimi i ajetit

- "Vallë, a mos po presin tani t'u vijjnë melekët ose Vetë Zoti yt ose të vijjnë disa nga Shenjat e Zotit tënd?" - Çfarë presin këta zullumçarë, që vazhdojnë të zhyten në padrejtësitë e tyre? Mos presin që t'u vijjnë shenjat pararendëse të ndëshkimit dhe tregueset e afrimit të Kijametit? Apo presin që t'u vijjnë melekët për t'u marrë shpirtat, kohë kur nuk do t'u bëjnë më dobi besimi dhe veprat e mira? Apo po presin që t'u vijë Zoti për të gjykuar me drejtësinë e Tij, për të shpërblyer punëmirët dhe për të ndëshkuar punëkëqijtë? Apo po presin që t'u vijjnë disa nga shenjat e Zotit tënd, që tregojnë afrimin e Kijametit? Por ditën kur të vijjnë disa nga shenjat e jashtëzakonshme nga Zoti yt, që tregojnë se Ora është afuar

dhe Kijameti është gati të ndodhë, atëherë qafirit nuk ka për t'i sjellë dobi besimi, nëse thotë se beson, dhe as besimtarit të mangët nuk ka për t'iu shtuar imani dhe mirësia e tij. Njeriut do t'i bëjnë dobi vetëm besimi dhe punët e mira që ka pasur përpara ardhjes së këtyre shenjave.

- **"Ditën kur të vijjnë shenja të caktuara të Zotit tënd, askujt nuk do t'i vlejë besimi, nëse nuk ka besuar më parë ose nëse nuk ka bërë asnjë të mirë prej besimit të tij."** - Urtësia e këtij vendimi është shumë e qartë: besimi i dobishëm dhe frytsjellës është kur beson të fshehtën me zgjedhje të lirë. Ndërsa besimi që vjen pas shikimit të shenjave të mëdha është thjesht konfirmim i diçkaje të dukshme e të shfaqur, dhe si i tillë nuk është i dobishëm. Ky është më tepër besim në gjendje të detyruar, sesa me zgjedhje të lirë, siç ndodh, për shembull, me ata që janë duke u mbytur apo duke u djegur, të cilët kur shohin vdekjen, heqin dorë nga rruga e keqe, sikurse thotë i Madhëruari: "E kur të shohin dënimin Tonë, do të thonë: "Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: "Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij". Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndaj robve të Tij. Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut." [Gafir 84, 85]. Janë të shumta hadithet e sakta nga Profeti ﷺ që tregojnë se, me: "disa shenja të Zotit tënd" është për qëllim ngjarja e lindjes së diellit nga perëndimi. Kur njerëzit ta shohin atë shenjë të madhe, do të besojnë të gjithë, por ky iman nuk ka për t'u bërë dobi. Ajo është dita kur "porta e pendimit" do të mbyllet. Këto ajete jenë një kërcënim për ata që mohojnë Profetin ﷺ. Ashtu sikurse ata presin që Profetin ﷺ dhe besimtarëve t'u ndodhin fatkeqësira, ashtu edhe ky kërcënim është në pritje të tyre. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **"Thuaj: "Prisni, sepse edhe ne jemi duke pritur!"**" - Atëherë do ta kuptoni se kujt i takon të jetë i sigurt dhe i qetë. Ky

ajet dëshmon për saktësinë e besimit të Ehli Sunetit, të cilët pohojnë për Allahun ato emra, attribute dhe përshkrime që Ai i ka pohuar për Vetën e Vet, mes të cilave edhe ardhja e Tij, zbritja e Tij, lartësimi i Tij mbi Arsh etj. Sigurisht që këto përshkrime, të cilat i gjen shpesh në Kur'an dhe Sunet, ne i besojmë ashtu sikurse janë thënë, pa bërë asnjë përgjasim e shëmbëllim me atributet dhe veprat e krijesave. Ajetet tregojnë për urtësinë e madhe të Allahut të Madhërishtëm dhe për rregullin e Tij që besimi i dobishëm dhe i pranueshëm është ai që bëhet me zgjedhje të lirë nga njeriu dhe jo i detyruar nga kushtet ose nga dëshmimi i shenjave të mëdha të Kijametit, sikurse u tha më sipër. Njeriu i arrin dhe i kultivon mirësitë nëpërmjet besimit të tij. Devotshmëria, bindja ndaj Zotit dhe veprat e mira janë të pranuar vetëm nëse burojnë nga një besim i saktë. Nëse zemra nuk ka asgjë nga ky besim, njeriut nuk do t'i vlejë asnjë vepër e tij e mirë.

Ajetet 159 – 160

159. Vërtet për ata që e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ti nuk ke asnjë përgjegjësi. Çështja e tyre është vetëm tek Allahu. Ai do t'ua tregojë të vërtetën se çfarë kanë bërë.

160. Kush bën një të mirë, ai do të shpërblehet dhjetëfish, e kush bën një të keqe, ai do të ndëshkohet vetëm për të. Askujt nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Vërtet, për ata që e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ti nuk ke asnjë përgjegjësi.”** - Allahu i Madhëruar i kërcënon ata që e përçanë fenë e vërtetë dhe krijuan kundërshtime mes njëri-tjetrit. Çdokush zgjodhi një emër për fenë e stisur të tij, që nuk i sjell asnjë dobi njeriut, si Judaizëm, Krishterim, Zoroastrianizëm etj. Ata pranuan disa gjëra prej fesë dhe lanë disa të tjera, që ishin ndoshta edhe më të rëndësishme për t'u pranuar, duke e cunguar në këtë mënyrë fenë e vërtetë. Kështu veprojnë sot shumë prej grupacioneve dhe fraksioneve të Islamit, që

janë të devijuar dhe të humbur, të cilët përçajnë umetin dhe tjetërsojnë besimin e drejtë. Ajeti na tregon se feja e drejtë na udhëzon të bashkohemi dhe të shtrëngojmë radhët tona rreth besimit të pastër dhe të drejtë, të bazuar në argumente të sigurt nga Allahu dhe Profeti i Tij dhe na ndalon nga përçarja dhe ndasitë qoftë në çështjet themelore të fesë, qoftë në degëzimet e saj. Madje, ajeti na urdhëron që të distancohemi nga ata që bëjnë të tilla vepra të ndaluara dhe shkaktojnë përçarje në fenë e Zotit. Allahu i Madhëruar thotë: “...ti nuk ke asnjë përgjegjësi”, domethënë, nuk ke përgjegjësi për veprimet e tyre, sepse ata e kanë kundërshtuar udhëzimin tënd dhe kanë treguar kokëfortësi që të mos i nënshtrohen rrugës tënde të drejtë dhe të qartë, e cila mbështetet në argumente të sakta dhe të vërteta. Allahu është Ai që do të bëjë gjykimin e drejtë mbi të gjitha grupacionet dhe kundërshtitë mes tyre:

- **“Çështja e tyre është vetëm tek Allahu.**

Ai do t'ua tregojë të vërtetën se çfarë kanë bërë.” - Tek Ai do të kthehen dhe tubohen të gjithë, pa përjashtim dhe Ai do t'i shpërblejë me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, secilin sipas asaj që ka synuar dhe merituar. Më pas, Allahu i Madhëruar përshkruan më hollësisht se si është shpërblimi apo ndëshkimi i Tij, duke thënë:

- **“...Kush bën një të mirë, ai do të shpërblehet dhjetëfish,...”** - Kush vjen me ndonjë të mirë të realizuar me fjalë apo me veprime, të dukshme apo të fshehta, që kanë lidhje me plotësimin e të drejtave të Allahut apo të drejtave të krijesave, ai ka premtimin e sigurt nga Allahu i Lartësuar se do të shpërblehet dhjetëfish për mirësitë e paraqitura. Në fakt, shpërblimi me dhjetëfish është më i vogli nga Bujari i Gjithëmëshirshëm. Mos pyet për shpërblimin më të madh, sepse ai nuk ka kufij.

- **“...e kush bën një të keqe, ai do të ndëshkohet vetëm për të.”** - Kjo tregon për drejtësinë dhe bamirësinë absolute dhe të pakrahasueshme të Allahut të

Madhërishëm. Ai nuk i bën askujt padrejtësi, as edhe një grimcë, siç thotë më pas:

- “Askujt nuk do t’i bëhet asnjë padrejtësi.”

Ajetet 161 - 165

161. Thuaj: “Vërtet Zoti im më udhëzoi në një rrugë që është e drejtë - në fenë e vërtetë. Ajo është rruga e Ibrahimit, që ishte larg besimeve të kota dhe nuk ishte idhujtar.

162. Thuaj: “Namazi im, kurbanimi im, jeta ime dhe vdekja ime janë të gjitha për Allahun, Zotin e botëve.

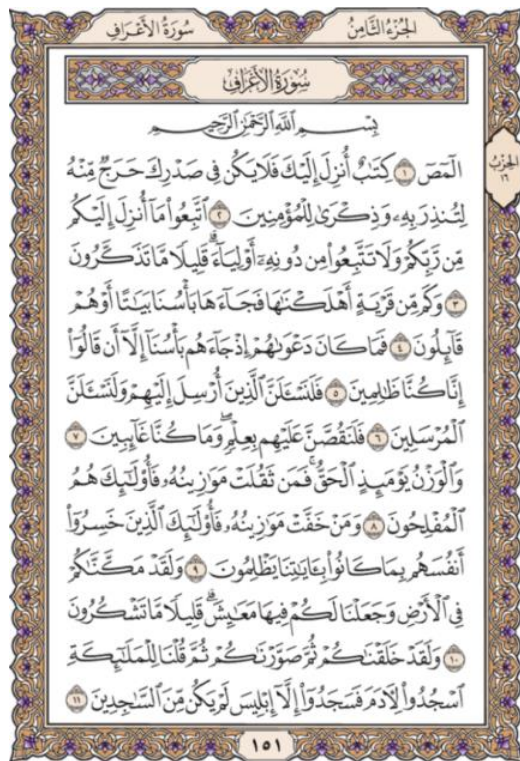
163. Ai është i Pashoq. Për këto jam urdhëruar dhe unë jam i pari i atyre që i nënshtrohen Atij!”

164. Thuaj: “A të kërkoj tjetër zot veç Allahut, kur Ai është Zoti i gjithçkaje?! Secilit i rëndon e keqja e vet dhe askush nuk do ta mbartë barrën e tjetrit. Kthimi juaj është te Zoti juaj. Ai do t’ju tregojë të vërtetën e asaj për të cilën kundërshtoheshit.”

165. Është Ai që ju ka bërë zëvendësues (të njëri tjetrit) në Tokë. Ai i ka ngritur disa nga ju në një shkallë më lart se të tjerët, për t’ju sprovuar në atë që ju ka dhënë. Allahu është ndëshkues i shpejtë por Ai është edhe Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Thuaj: “Vërtet, Zoti im më udhëzoi në një rrugë që është e drejtë - në fenë e vërtetë. Ajo është rruga e Ibrahimit, që ishte larg besimeve të kota dhe nuk ishte idhujtar.” - Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që ta shpallë e kumtojë haptazi rrugën e drejtë në të cilën e udhëzoi Ai. Kjo është e vetmja rrugë e drejtë, sepse pikërisht ajo është feja e vërtetë, feja mesatare, që fton në besimin e pastër, që edukon individin në të mirë të tij, të familjes dhe të shoqërisë. Kjo fe urdhëron e inkurajon për çdo të mirë dhe ndalon nga çdo e keqe. Kjo është feja dhe udhëzimi i të gjithë të dërguarve dhe profetëve të Zotit, e në mënyrë të veçantë, i imamit të

besimdrejtëve dhe atit të të gjithë të dërguarve pas tij, Ibrahimit ﷺ. Ai ishte i dashuri dhe i zgjedhuri i Allahut të Madhëruar. Feja e Ibrahimit është larg çdo besimi të kotë dhe të devijuar, larg feve të të humburve dhe të devijuarve, siç janë jehudët, të krishterët dhe ithtarët e çdo lloj feje tjetër që fton në idhujtari. Kjo është një ftesë e përgjithshme për pasimin e fesë së drejtë, duke përmendur disa cilësi të përgjithshme të saj. Më pas i Madhëruari përmend disa adhurime të veçanta, duke vënë në dukje rëndësinë dhe vlerën e madhe të tyre mbi adhurimet e tjera:

- “Thuaj: “Namazi im, kurbanimi im, jeta ime dhe vdekja ime janë të gjitha për Allahun, Zotin e botëve.” - Ky ajet dëshmon për vlerën e madhe të këtyre adhurimeve. Ato janë treguese të dashurisë, sinqeritetit, përkushtimit dhe përunjesisë së robit ndaj Allahut të Madhëruar. Ato janë adhurime të zemrës, të gjuhës dhe të organeve të trupit, të përfaqësuara me namazin. Ndërsa kurbanimi është dëshmi e gatishmërisë për të sakrifikuar pasurinë, aq

të dashur për njeriun, e për t'ia kushtuar Allahut të Madhëruar, në shenjë dashurie dhe madhërimi të Tij. Ai që tregon sinqeritet për Allahun në këto dy adhurime, pra, në faljen e namazit dhe bërjen e kurbanit, do të jetë i tillë edhe në adhurimet e tjera. Çdo gjë që merr rob në këtë jetë dhe pas vdekjes është vetëm në dorën e Allahut, Zotit të botëve, prandaj dhe vetëm Atij i dedikohen ato.

- **“Ai është i Pashoq.”** - Ashtu sikurse Allahu është i Pashoq, i Vetëm dhe Absolut në zotërimin, krijimin administrimin dhe përkujdesjen e Tij për krijesat, ashtu është dhe duhet të trajtohet si i vetëm edhe në aspektin e meritës së adhurimit që krijesat duhet t'ia përkujshojnë Atij. Ky sinqeritet që duhet treguar ndaj Zotit në adhurimet përkushtuar Atij nuk është një shpikje nga ana ime dhe diçka e panjohur më parë, por është urdhër dhe porosi e Zotit dhënë të gjithë popujve të mëparshëm nëpërmjet profetëve të tyre.

- **Për këto jam urdhëruar dhe unë jam i pari i atyre që i nënshtrohen Atij.** - Këto janë urdhra të cilët nuk lejohet në asnjë mënyrë që t'u shmangesh dhe t'i shpërfillësh. Ndërsa unë jam i pari i të bindurve dhe i të nënshtuarve ndaj Zotit, domethënë i muslimanëve, për sa i përket këtij umeti.

- **“Thuaj: “A të kërkoj tjetër zot veç Allahut, kur Ai është Zoti i gjithçkaje?”**

- E si mund të pritet prej meje që të zgjedh ndonjë krijesë si zot, si kujdestar për mua dhe të cilit t'ia besoj të gjitha çështjet e mia? E si mund ta bëj këtë, kur Allahu është Krijuesi i të gjitha krijesave dhe të gjithë janë nën përkujdesin dhe sundimin e Tij, kur të gjithë i janë nënshtuar ligjit të Tij? Kështu, është detyrë për mua dhe për të gjitha krijesat që, si Zot të tyre, që ka në dorë sundimin dhe përkujdesjen për krijesat, që ka të drejtën për të vendosur ligjin mbi ta dhe për t'i marrë në përgjegjësi, të konsiderojnë dhe besojnë vetëm Allahun e Madhëruar. Është detyrë për ta që të kënaqen me Allahun si Zotin e tyre, dhe jo

me krijesat e dobëta, të varfra, të pafuqishme dhe të nënshtuara nga Zoti i Madhërishëm. Në vijim, i Lartësuari paralajmëron dhe inkurajon njerëzit për t'iu larguar ligësive dhe për të bërë mirë, duke u përmendur ligjin e shpërblimit dhe shpagimit nga Ai, që është i Gjithëdituri.

- **“Secilit i rëndon e keqja e vet dhe askush nuk do ta mbartë barrën e tjetrit.”** - Çdo vepër, e mirë apo e keqe qoftë, do të shënohet veçse në llogarinë e atij që e ka bërë dhe askush nuk do të jetë përgjegjës për veprat e tjetërkujt. Kjo i ngjan thënies tjetër të Allahut të Madhëruar: “Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve.” [Fussilet 46]. Çdokush do të bartë në shpinë vetëm barrën e punëve të tij. Gjithashtu, edhe ai që është bërë shkaktar për veprimin e të këqijave nga një tjetër do të bartë në shpinë barrën e asaj që ka shkaktuar, duke mos i pakësuar asgjë atij që i ka vepruar me zgjedhjen e vet të lirë.

- **“Kthimi juaj është te Zoti juaj. Ai do t'ju tregojë të vërtetën e asaj për të cilën kundërshtoheshit.”** - Ditën e Kijametit të gjithë do të ktheheni tek Allahu i Gjithëditur dhe i Urtë dhe Ai do t'ju paraqesë të gjitha kundërshtitë mes jush, për qëndrimet e drejta dhe ato të padrejta, për veprat e mira dhe ato të këqija, duke shpërblyer secilin me meritë.

- **“Është Ai që ju ka bërë zëvendësues (të njëri tjetrit) në Tokë...”** - Allahu ju ka vendosur në tokë, në mënyrë të tillë që një brez i ri të zëvendësojë një brez të vjetër, dhe kështu të vazhdoni të jeni zëvendësues të njëri tjetrit, deri në afatin e caktuar për fundin e kësaj bote. Allahu i Madhëruar ju ka vendosur në këtë tokë dhe ju sprovon në të, për të parë se si do të veproni.

- **“...Ai i ka ngritur disa nga ju në një shkallë më lart se të tjerët, për t'ju sprovuar në atë që ju ka dhënë.”** - Ai dalloi disa njerëz mbi disa të tjerë në drejtim të fuqisë, shëndetit, bukurisë, moralit e në shumë aspekte të tjera. Këto

ndryshime i bëri për t'ju sprovuar me ato që ju ka dhuruar dhe që ka përcaktuar për ju. Kështu do të ndryshojnë edhe veprat tuaja dhe ju do të merreni në përgjegjësi për çfarëdo gjëje që bëni në këtë botë sprove. Asnjëherë mos harroni, por gjithmonë kujtoni se:

- **Allahu është Ndëshkues i shpejtë por Ai është edhe Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Allahu është ndëshkues i ashpër për ata që nuk i binden dhe që refuzojnë porositë e Tij. Por Ai është Falës e Mëshirëplotë për ata që e besojnë ashtu si duhet, që bëjnë vepra të mira sipas këtij besimi dhe që pendohen sinqerisht për çdo gjynah shkatërrimtar. Këtu përfundon tefsiri i sures En'am. Vetëm Allahut i takon falënderimi, lavdia e plotë dhe mirënjohja e thellë. Paqja, bekimet dhe mëshira e Allahut të Madhëruar qoftë mbi Muhamedin (a.s.), familjen e tij, shokët e tij dhe pasuesit e rrugës së tij deri në Ditën e Gjykimit!

Surja 7: El ea'raf (mekase), 206 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 - 7

1. *Elif, Lam, Mim, Sad.*
2. **Ky Libër të është shpallur që ti të mos ndiesh aspak ngushtim në gjoks prej tij. Ai të është shpallur që nëpërmjet tij të paralajmërosh dhe të kujtosh besimtarët.**
3. **Ndiqni atë që ju është zbritur nga Zoti juaj dhe mos ndiqni mbrojtës të tjerë veç Tij! Shumë pak po kujtoni.**
4. **Sa e sa qytete kemi shkatërruar Ne (për gjynahet e tyre)! Dënimi Ynë u erdhi atyre natën ose kur ishin duke pushuar (në dreqë).**
5. **Kur u erdhi dënimi Ynë, thirrja e tyre e vetme qe: "Ne ishim, vërtet keqbërës."**
6. **Ne patjetër që do t'i marrim në pyetje ata tek të cilët u dërguan Profetët, e patjetër që do t'i marrim në pyetje edhe Profetët.**
7. **Ne do t'ua tregojmë atyre me dituri të plotë atë që kanë bërë, sepse Ne nuk kemi munguar kurrë.**

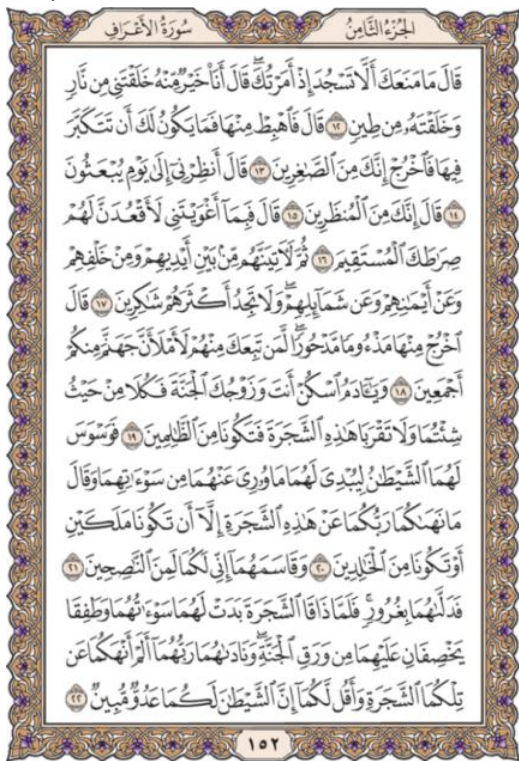
Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit duke i qartësuar madhështinë e Kur'anit dhe i thotë:

- **"Elif, Lam, Mim, Sad. Ky Libër të është shpallur..."** - Ky është një Libër madhështor e i mrekullueshëm, që përmban çdo gjë që njerëzit kanë nevojë, me kërkesa hyjnore, me synimet më të larta dhe me ligje të qarta e të shtjelluara, që u shërbejnë njerëzve për jetën dhe lumturinë e tyre. Ky libër i sjell lehtësi, qetësi, dhe lumturi njeriut, prandaj i Lartësuarit thotë më pas:

- **"...që ti të mos ndiesh aspak ngushtim në gjoks prej tij.** - Që ti të mos ndiesh në gjoks ngushtim, dyshim dhe luhatje për zbatimin e tij, por që të jesh i sigurt plotësisht se ai është Shpallje e Zotit, që është *Hakimun* - i Urtë, dhe *Hamid* - i Lavdëruar, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "Ata që e mohojnë Mesazhin (*Kur'anin*), kur ai u vjen, do të dënohen rëndë. Ai është vërtet një Libër madhështor. Atij (*Kur'anit*) nuk mund t'i atribuohet e pavërteta nga asnjë anë. Ai është Shpallje prej të Urtit, të Lavdëruarit." [Fussilet 41, 42] Kur'ani është fjala më e vërtetë, prandaj le të zgjerohet gjoksi yt dhe le të gjejë prehje më të shpirti yt, duke pranuar dhe duke iu nënshtruar urdhëresave të tij. Mos u kthe nga kjo rrugë prej fjalëve dhe veprimeve armiqësore të kundërshtarëve të tij.

- **"Ai të është shpallur që nëpërmjet tij të paralajmërosh dhe të kujtosh besimtarët."** - Kur'ani të është shpallur që, nëpërmjet tij, të këshillosh e paralajmërosh njerëzit, duke iu kujtuar atyre qëllimin pse janë krijuar, që të dëgjojnë ata që dinë të dëgjojnë, ndërsa ata që refuzojnë me inat e mospërfillje, të mos kenë më asnjë argument para Zotit për mohimin e tyre. Kur'ani shërben si kujtuesi më i vyer për besimtarët, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "Por t'i këshillo, sepse këshilla u bën dobi besimtarëve!" [Dharijat 55]. Ai i kujton ata vazhdimisht për të vazhduar në rrugën e drejtë. Ai i udhëzon në çdo vepër të mirë që kryhet haptazi apo

fshehtazi. Ai i këshillon dhe u mëson si të ruhen nga çdo e keqe që i pengon nga synimi i tyre final: arritja e kënaqësisë së Allahut dhe përjetësia në Xhenetin e Tij. Pastaj i Madhëruari nxit robërit e Tij për të jetuar sipas Shpalljes, duke u thënë:

- **“...Ndiqni atë që ju është zbritur nga Zoti juaj...”** - Ndiqeni dhe përmbajuni Librit që Allahu e zbriti për mirësinë tuaj. Ai është Shpallja e Allahut, nëpërmjet së cilës Ai do ta plotësojë përkujdesin e Tij ndaj jush, do ta plotësojë mirësinë dhe begatinë mbi ju. Nëpërmjet tij, Ai do t’ju udhëzojë në moralin dhe veprat më të mira.

- **“...dhe mos ndiqni mbrojtës të tjerë veç Tij!”** - Mos pasoni udhëzim tjetër veç udhëzimit të Zotit dhe mos ndiqni dëshirat e të humburve! Kurrë mos i zgjidhni ata si miq dhe mbështetës! Për asgjë dhe për asnjë mos guxonit ta braktisni të vërtetën dhe këtë Shpallje të pakrahasueshme, që ju dhurua nga Zoti juaj!

- **“Shumë pak po kujtoni.”** - Nëse vërtet do të kujtoni dhe të arsyetoni drejt, kurrë nuk do t’u jepnit përparësi gjërave që ju

dëmtojnë kundrejt atyre që ju sjellin dobi dhe mirësi, apo armikut kundrejt mikut të dashur dhe bamirës.

- **“Sa e sa qytete kemi shkatërruar Ne (për gjynahet e tyre)! Dënimi Ynë u erdhi atyre natën ose kur ishin duke pushuar (në drekë).”** - Ndëshkimi Ynë i ashpër u erdhi atyre pikërisht atëherë kur nuk e prisnin, kur ishin krejtësisht të pavëmendshëm dhe të shkujdesur. Kur ndëshkimi u erdhi befas, ata nuk patën asnjë mundësi për ta sprapsur e për t’i shpëtuar. Atyre nuk u erdhën në ndihmë as idhujt që adhuronin, tek të cilët i kishin lidhur shpresat e tyre. Madje, në atë çast, ata e pranuan se ishin të padrejtë dhe se kishin bërë vepra të shëmtuara.

- **“Kur u erdhi dënimi Ynë, thirrja e tyre e vetme qe: “Ne ishim, vërtet keqbërës.”.**” - Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: “Sa e sa popuj që ishin keqbërës, Ne i shkatërruam, e në vend të tyre sollëm popuj të tjerë. Ata kur e vinin re fuqinë e dënimit tonë, ikin me të shpejtë. Mos ikni, po kthehuni në pasuritë dhe në banesat tuaja, se ndoshta do të mund të merreni vesh! Ata thonin: “O të mjerët ne, që ishim zullumqarë!” Shkatërrimi i tyre vazhdoi, derisa i bëmë trupa të rrëzuar e të ftohur.” [Enbija 11-15.] Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Ne patjetër që do t’i marrim në pyetje ata tek të cilët u dërguan Profetët,...”** - Popujt tek të cilët u dërguan profetët do të pyeten se si iu përgjigjën profetëve tyre dhe ftesës së Zotit, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Atë Ditë, Ai (Allahu) do t’u thërrasë atyre e do t’u thotë: “Ç’përgjigje u keni dhënë të dërguarve të Mi?” Atë ditë, ata nuk do të mund të gjejnë përgjigje dhe nuk do të mund as të pyesin njëri-tjetrin. E, për sa i përket atij që është penduar (në këtë jetë), që ka besuar dhe ka bërë vepra të mira, ai le të shpresojë se është nga të shpëtuarit.” [Kasas 65 - 67]

- **“...e patjetër që do t’i marrim në pyetje edhe Profetët.”** - Edhe profetët do të merren në pyetje për mënyrën se si e

përcollën Shpalljen e Allahut ndër popujt e tyre. Ata do të pyeten dhe do të dëshmojnë edhe për mënyrën se si popujt iu përgjigjën ftesës së tyre.

- **“Ne do t’ua rrëfejme atyre me dituri të plotë atë që kanë bërë, sepse Ne kemi qenë të pranishëm.”** - Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: “Nuk ka dyshim se ata që i kundërvihen Allahut dhe të Dërguarit të Tij janë të poshtëruar, ashtu siç u poshtëruan ata përpara tyre. Ne u shpallëm atyre fakte të qarta. Për mohuesit është përgatitur një dënim poshtërues. Ditën, kur Allahu t’i ringjallë të gjithë, do t’i njoftojë se çfarë kanë punuar. Allahu i ka shënuar të gjitha, edhe pse ata i kanë harruar. Allahu është Mbikëqyrësi i gjithçkaje. A nuk e di ti se Allahu di për gjithçka që gjendet në qiej dhe për gjithçka që gjendet në Tokë?! Nuk bëhet bisedë e fshehtë mes tre vetave, që Ai të mos jetë i katërti e as mes pesë vetave, që Ai të mos jetë i gjashti e as mes më pak dhe as mes më shumë vetave, që Ai të mos jetë me ta, kudo që të jenë. Më pas, Ditën e Kijametit, Ai do t’i njoftojë ata për çfarë kanë bërë. Allahu Di gjithçka.” [Muxhadele 5 - 7]. Ose: “Dhe Ne kemi krijuar shtatë palë (*qiej*) mbi ju dhe Ne nuk jemi të pakujdesshëm ndaj asaj që krijuam.” [Mu’minun 17]. Pastaj i Madhëruari flet për shpërbllimin e Tij të drejtë, në varësi të veprave të robrit:

Ajetet 8 – 9

8. Peshorja atë ditë do të jetë shumë e saktë. Ata që kanë peshore të rëndë (nga veprat e mira) - ata janë të shpëtuarit.

9. Ata që kanë peshore të lehtë, e kanë humbur vetveten, për shkak të refuzimit të argumenteve Tona.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Peshorja atë ditë do të jetë shumë e saktë.”** - Peshimi dhe përllogaritja e veprave atë ditë do të jetë me drejtësi absolute. Atëherë nuk do të ketë asnjë lloj cenimi dhe padrejtësie, në asnjë përmasë.

- **“Ata që kanë peshore të rëndë (nga veprat e mira) - ata janë të shpëtuarit.”** – Atyre që peshorja u rëndon më shumë nga

veprat e mira sesa nga të këqijat, ata janë të fituarit, që do të shpëtojnë nga çdo lloj rreziku e do të arrijnë çdo gjë të dashur që kanë synuar. Për ta është fitorja e madhe dhe lumturia e përjetshme.

- **Ata që kanë peshore të lehtë, e kanë humbur vetveten, për shkak të refuzimit të argumenteve Tona.** - Atyre që peshorja u rëndon më shumë nga veprat e këqija sesa nga të mirat, ata do të privohen nga mirësia e përjetshme. Për ta është ndëshkimi i dhembshëm, sepse ata nuk janë bindur për të ndjekur Shpalljen e Zotit. Ata kanë mohuar padrejtësisht argumentet e Zotit.

Ajeti 10

10. Ne ju vendosëm në tokë dhe ju mundësuam gjithçka për jetën në të. Sa pak po falënderoni!

Shpjegimi i ajetit

I Lartësuar i nxit robërit e Tij të meditojnë për mirësinë, bujarinë dhe mëshirën e Tij për ta dhe të tregohen mirënjohës, duke u kujtuar vendbanimin e tyre:

- **“Ne ju vendosëm në tokë...”** - Ju vendosëm në tokë, të cilën e gatitëm dhe e nënshtruam për ju, në mënyrë të tillë që ju të ndërtoni mbi të, ta punoni, ta mbillni, të hapni rrugë në të etj.

- **“...dhe ju mundësuam gjithçka për jetën në të...”** - Nëpërmjet bimësisë që kultivohet në tokë, nëpërmjet mineraleve dhe thesareve të fshehura në të, e shumë mirësive të tjera, Allahu i Madhëruar ju mundëson një jetë të mirë dhe të begatshme. Ju aftësoheni e zhvilloheni në profesione dhe aktivitete të ndryshme, por kurrë nuk duhet të harroni se është i Madhëruari Ai që jua krijon kushtet për to në tokë dhe është Ai që përkujdeset për ju me bujarinë dhe butësinë e Tij.

- **“...Sa pak po falënderoni!”** - Shumë pak mirënjohje po tregoni për Allahun Bujar dhe Bamirës, i Cili ju begatoi me mirësi të panumërta dhe largoi prej jush rreziqe e vështirësi të shumta.

Ajetet 11 - 15

11. Ne ju krijuam, ju dhamë formën tuaj, e pastaj u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”. Ata ranë në sexhde, përveç Iblisit. Ai nuk qe prej atyre që bënë sexhde.

12. Allahu Tha: “Çfarë të pengoi ty të bëje sexhde, kur Unë të urdhërova?” Ai (Iblisi) tha: “Unë jam më i mirë se ai. Mua më krijoje nga zjarri, kurse atë e krijoje nga balta.”

13. Allahu Tha: “Zbrit prej andej (Xhenetit)! Nuk të takon të bësh kryelartësi në të. Shporru e qofsh i poshtëruar!”

14. Ai (Iblisi) tha: “Më jep afat deri ditën kur ata të ringjallen!”

15. Allahu Tha: “Je prej të afatizuarve.”

Shpjegimi i ajeteve

Duke iu drejtuar bijve të Ademit, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ne ju krijuam, ju dhamë formën tuaj, e pastaj u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”..”** - Është Allahu i Madhëruar Ai që krijoi të parin e llojit tuaj, Ademin ﷺ, i cili është babai dhe paraardhësi i të gjithë juve. Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur ju dha formën dhe strukturën më të mirë. Përveç hijeshisë së jashtme, i Lartësuar i dha Ademit ﷺ edhe bukuri të brendshme, nëpërmjet ditorisë që i fali. Allahu i Madhëruar na ka njoftuar se i mësoi Ademit emrat e çdo gjëje. Pas këtij nderimi dhe privilegji, Allahu i Urtë urdhëroi melekët e Tij që të binin në sexhde para Ademit, në shenjë nderimi dhe respekti, si edhe për të shfaqur dukshëm vlerën dhe rëndësinë e madhe të njeriut. Melekët e zbatuan menjëherë urdhrin e Zotit të tyre.

- **“Ata ranë në sexhde, përveç Iblisit. Ai nuk qe prej atyre që bënë sexhde.”** - Të gjithë melekët e Zotit ranë në sexhde, përveç Iblisit, i cili nuk ishte melek, por i llojit të xhindeve. Me mendjemadhësi, ai refuzoi që të binte në sexhde. Për këtë arrogancë dhe paturpësi, i Lartësuar i qortoi dhe kërcënoi duke i thënë:

- **“Allahu Tha: “Çfarë të pengoi ty të bëje sexhde, kur Unë të urdhërova?””** - Ç’ të pengoi të përuleshe para atij që unë e krijova me dy duart e Mia, duke e dalluar kështu nga të tjerët? Pse e theve urdhrin dhe tregove shpërfillje e mosrespekt për madhësinë Time?

- **“Ai (Iblisi) tha: “Unë jam më i mirë se ai. Mua më krijoje nga zjarri, kurse atë e krijoje nga balta.”**” - Duke u rebeluar ndaj Zotit, Shejtani tha: “Unë jam më i mirë se ai.” Pastaj, duke arsyetuar për pretendimin e tij të kotë, i mallkuari tha: “Mua më krijoje nga zjarri, kurse atë e krijoje nga balta.”. Sipas këtij arsyetimi, një krijesë me origjinë nga zjarri është më e mirë se një krijesë me origjinë nga balta, sepse zjarri ngrihet lart e është më i lehtë sesa balta. Sigurisht, kjo mënyrë krahasimi është e pavlerë, për shumë arsye, ndër të cilat:

1. Kjo analogji bëhet përballë urdhrin të qartë të Allahut, kur dihet se çdo analogji që bie ndesh me urdhrat hyjnorë është e pavlefshme. Analogjia në dhënien e gjykimeve shërben për rastet kur nuk ka ndonjë argument ose fjalë të prerë nga Zoti dhe Sheriati i Tij. Për këto raste, ajo duhet të jetë sa më e ngjashme dhe e përafërt me çështje të tjera që kanë gjykim të qartë nga Zoti. Kështu, nëpërmjet krahasimit dhe ngjashmërisë, jepet një gjykim i vlefshëm. Rregullat e analogjisë në dhënien e gjykimeve fetare janë tepër rigorozë, ndër të cilat, madje kushti kryesor, është që ajo të mos bierë ndesh me ndonjë tekst të Sheriatit, ajet kuranor apo hadith qoftë. Nëse ajo bie ndesh me tekstet e Sheriatit, atëherë është analogji e papranueshme dhe hidhet poshtë.

2. Iblisi tha: “Unë jam më i mirë se ai”. Kaq ishte mëse e mjaftueshme për të treguar poshtërsinë e tij. Me këto fjalë, ai tregoi se ishte veçse një kryeneç e një fodull, që fryhej e krekosej për veten e tij. Gjithashtu, Iblisi tregoi se ishte një mendjelehtë, që arriti të fliste rreth Zotit pa dije dhe pa argument. Por a ka cilësi më të ulëta se

këto, që i mallkuari i shprehu me fjalët e tij: “Unë jam më i mirë se ai.”?!)

3. Pretendimi i tij se lënda e zjarrit, prej të cilit ai u krijua, është më e mirë se lënda e dheut, prej të cilit u krijua Ademi ﷺ, ishte një gënjeshtër e paskrupullt dhe pretendim tërësisht i padrejtë. Dheu është një lëndë e qëndrueshme dhe lehtësisht e punueshme. Ai është lëndë shumë e begatshme, gjë që dallohet nga larmia e madhe e bimësisë që zhvillohet në të. Ndërsa zjarri është i lehtë, i paqëndrueshëm, përvëlues dhe shkatërrues. Kështu, Allahu i Lartësuar e uli Iblisin në gradën më të fundit të poshtëritimit. i Madhëruari tha:

- **“Allahu Tha: “Zbrit prej andej (Xhenetit)! Nuk të takon të bësh kryelartësi në të.”** - Zbrit prej Xhenetit, sepse ai është vendi i të mirëve e i të pastërve, jo vendi i të poshtërve e i të pistëve.

- **Shporru e qofsh i poshtëruar!”**. – Ky qe një shpërblim mëse i merituar për mendjemadhësinë dhe arrogancën e Shejtanit. Pasi e shfaqti haptazi armiqësinë kundër Zotit dhe urrejtjen ndaj Ademit (a.s.) dhe pasardhësve të tij, Iblisi i kërkoi Allahut afat veprimi deri në Ditën e Ringjalljes, duke thënë:

- **“Ai (Iblisi) tha: “Më jep afat deri ditën kur ata të ringjallen!”** - Ai e kërkoi këtë afat si mundësi për t'i devijuar dhe humbur pasardhësit e Ademit ﷺ sa më shumë. Por nga ana tjetër, me këtë mënyrë, Allahu i Madhëruar donte që, me urtësinë e Tij, të sprovonte të gjithë robërit e Tij. Qëllimi është që kështu të dalin në pah të singertët dhe gënjeshtarët, të dallohen qartë ata që i binden Allahut, nga ata që i binden armikut të Tij. Atëherë, Allahu i Madhëruar ia pranoi kërkesën Iblisit, duke i thënë:

- **Allahu Tha: “Je prej të afatizuarve.”**

Ajetet 16 – 17

16. Ai (Iblisi) tha: **“Për shkak se më humbe mua, unë do t'u zë pusi atyre në rrugën Tënde të drejtë.**

17. Pastaj, do t'u dal atyre nga para e nga prapa, nga e djathta dhe nga e

majta. Pastaj, shumicën e tyre nuk do t'i gjesh më mirënjohës.”

Shpjegimi i ajeteve

Kështu, Iblisi pasi e humbi shpresën për t'u mëshiruar nga Allahu, tha:

- **“Për shkak se më humbe mua, unë do t'u zë pusi atyre në rrugën Tënde të drejtë.** - Kam për t'u zënë pusi krijesave të Tua, duke i penguar nga rruga e drejtë dhe do të përpiqem me çdo mjet e çdo mënyrë për t'i larguar ata nga ajo rrugë.

- **“Pastaj, do t'u dal atyre nga para e nga prapa, nga e djathta dhe nga e majta.”** - Do t'u sillem atyre nga të gjitha drejtimet, vetëm e vetëm që të arrij qëllimin tim, sado pak qoftë. Duke menduar se krijesat janë të dobëta dhe shumë prej tyre i mposht pakujdesia, i mallkuari tha tërësisht i bindur:

- **Pastaj, shumicën e tyre nuk do t'i gjesh më mirënjohës.”** - Mirënjohja është cilësi e të udhëzuarve, prandaj i mallkuari synon që t'i pengojë robërit nga ky virtyt. Allahu i Madhëruar na e ka treguar qartë qëllimin final të Shejtanit: “Shejtani është armiku juaj, prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! Ai i thërret ithtarët e vet për t'i bërë banorë të Zjarrit”. [Fatir 6]. Allahu i Lartësuar na bën të ditura fjalët e Iblisit të mallkuar dhe synimet e tij të frikshme, me qëllim që ne të jemi shumë të kujdesshëm dhe të përgatitur mirë ndaj armikut tonë. I Madhëruari na nxiti që të ruhem nga i mallkuari duke njohur rrugët, mënyrat dhe hapësirat që shfrytëzon ai. Kjo këshillë dhe dituria që Zoti na dhuron për t'u ruajtur prej të mallkuarit, është ndër mirësitë më të mëdha dhe më të plota të Tij ndaj nesh.

Ajeti 18

18. Allahu tha: **“Dil prej andej i përbuzur e i dëbuar! Me këdo që të pason e vjen pas teje - Xhehenemin kam për të mbushur me ju të gjithë.”**

Shpjegimi i ajetit

Kur i Mallkuari tha ato fjalë, Allahu i Madhëruar i dha këtë përgjigje:

- **“Dil prej andej i përbuzur e i dëbuar!”** - Kuptimi: Shporru prej andej dhe dil i

përçmuar dhe i përbuzur, domethënë, jo i nderuar dhe i respektuar. Dil prej andej edhe me një cilësi tjetër: “i dëbuar”, i larguar nga Allahu i Lartësuar, nga mëshira e Tij dhe nga çdo mirësi!

- **“Me këdo që të pason e vjen pas teje - Xhehenemin kam për të mbushur me ju të gjithë.”** - Ky është një betim nga i Madhëruari dhe tregues se Zjarri është vendi i gjynahqarëve e i të pabindurve. I Drejti dhe i Vërteti kërcënon se do ta mbushë Xhehenemin me të pabindurit xhindë e njerëz, në krye të të cilëve do të jetë Iblisi i mallkuar. Pastaj i Lartësuar i paralajmëron dhe këshillon Ademin ﷺ që të jetë i kujdesshëm ndaj sprovave.

Ajetet 19 - 23

19. “O Adem, ti dhe bashkëshortja jote zini vend në Xhenet, hani nga të doni, por mos iu afroni kësaj peme e të bëheni të padrejtë!”

20. Shejtani i joshi ata të dy, për t’u zbuluar pjesët e turpshme të atyre, të cilat i kishin të mbuluara (më parë), dhe tha: “Zoti juaj jua ndaloi atë pemë veçse që të mos bëheni melekë ose (njerëz) të përjetshëm.”

21. Dhe iu betua atyre, duke u thënë: “Unë jam këshillues i sigurtë për ju.”

22. Kështu, me anë të mashtrimit, ai i mposhti ata. Kur e shijuan pemën, atyre iu zbuluan vendet e turpshme dhe filluan t’i mbulonin me gjethet e Xhenetit. Zoti i tyre i thirri: “A nuk jua pata bërë të ndaluar atë pemë? A nuk ju pata thënë se Shejtani është armiku juaj i hapur?”

23. Ata të dy thanë: “Zoti ynë, ne i bëmë dëm vetes sonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne me siguri do të jemi të humbur.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“O Adem, ti dhe bashkëshortja jote zini vend në Xhenet, hani nga të doni, por mos iu afroni kësaj peme e të bëheni të padrejtë!”** - Allahu i Madhëruar e porositi dhe e lejoi Ademin dhe gruan e tij Havanë, - të cilën Allahu ia dhuroi për t’u qetësuar me të, - që të banonin në Xhenet dhe të

shijonin prej frutave të tij ku të dëshironin dhe të kënaqeshin me çfarë të dëshironin. Por Ai u përcaktoi atyre një pemë dhe i ndaloi të hanin prej saj. Allahu e di më mirë se çfarë peme ishte ajo, por përderisa Ai nuk na e ka treguar, atëherë nuk ka ndonjë dobi për ne që ta dimë. Ai ua ndaloi ngrënien prej asaj peme, për arsye se mos bëheshin “të padrejtë”, duke shkelur kufijtë e Allahut. Kështu, ata vazhduan t’i përmbaheshin porosisë së Allahut, derisa ndërhyri armiku në mes, Shejtani i mallkuar.

- **“Shejtani i joshi ata të dy, për t’u zbuluar pjesët e turpshme të atyre, të cilat i kishin të mbuluara (më parë)...”** - Me kurthet, intrigat dhe joshjet e tij ai arriti t’i mashtronte dhe t’i bënte që të lëshonin veten për të përmbushur dëshirat. Duke i joshur, u tha:

- **“Zoti juaj jua ndaloi atë pemë veçse që të mos bëheni melekë ose (njerëz) të përjetshëm.”** - Allahu jua ndaloi këtë pemë që ju të mos arrini të bëheni melekë dhe të mos arrini të bëheni të përjetshëm. Sikurse thuhet dhe shtjellohet joshja e tij në një ajet tjetër: “Por atë e ngacmoi djalli duke i thënë: “O Adem, a do të të tregoj për pemën e përjetësisë dhe të sundimit të pazhdukshëm?” [Ta ha 120]. Përveç këtyre premtimeve, për t’ua përforcuar dëshirën dhe për ta bërë më të besueshme joshjen e tij, Shejtani u tha:

- **Dhe iu betua atyre, duke u thënë: “Unë jam këshillues i sigurtë për ju.”** - Me këto që ju thashë, dëshiroj veçse t’ju këshilloj për të mirën tuaj. Kështu, ata u mashtruan, sepse në atë moment egoja e tyre mbizotëroi logjikën dhe arsyetimin e matur.

- **“Kështu, me anë të mashtrimit, ai i mposhti ata.”** - Ai i mposhti, duke i zbritur nga grada e lartë, larg gjynaheve dhe mosbindjes ndaj Allahut, në gradën e ulët të përlyerjes me gjynahe. Kështu, ata hëngrën nga pema.

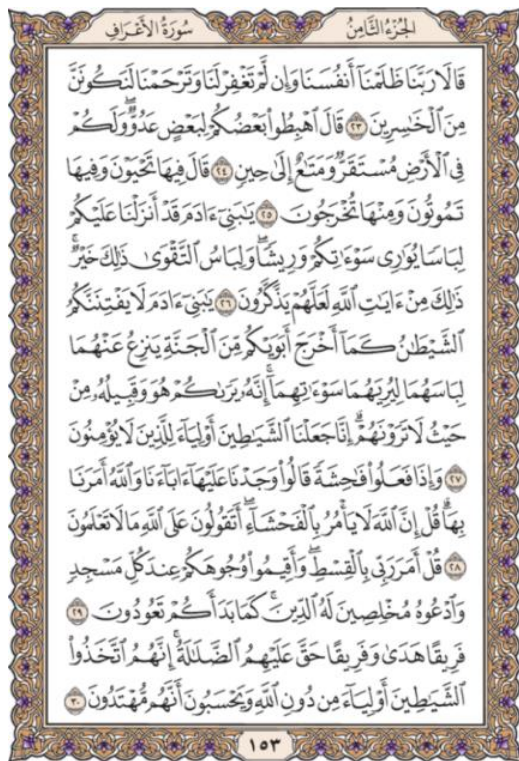
- **“Kur e shijuan pemën, atyre iu zbuluan vendet e turpshme dhe filluan t’i**

mbulonin me gjethet e Xhenetit." - Secilit prej tyre iu shfaq auret, që më parë ishte i mbuluar. Kështu, cenimi i devotshmërisë së brendshme la gjurmë edhe në pamjen e jashtme, me heqjen e mbulesës së aurret. Në këtë gjendje, ata, të turpëruar, nisën të mbuloheshin menjëherë me gjethet e pemëve të Xhenetit. Atëherë, Allahu i Madhëruar i qorton e u thotë:

- **"Zoti i tyre i thirri: "A nuk jua pata bërë të ndaluar atë pemë? A nuk ju pata thënë se Shejtani është armiku juaj i hapur?"** - Pse bëtë atë që jua kisha ndaluar dhe pse iu bindët armikut tuaj?

- **"Ata të dy thanë: "Zoti ynë, ne i bëmë dëm vetes sonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne me siguri do të jemi të humbur."** - Atëherë, Allahu i Gjithmëshirshëm u bëri mirësi duke u mundësuar të pendoheshin dhe duke ua pranuar pendimin. Ata e pranuan gabimin dhe iu lutën Allahut duke thënë: "Zoti ynë,

ne i bëmë dëm vetes sonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne me siguri do të jemi të humbur.". Ne vërtet kryem një gabim, nga i cili na pate ndaluar duke dëmtuar kështu vetveten. Ne kryem atë që shkakton shkatërrimin dhe dëshpërimin tonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne do të marrim fund të shkatërruar. Allahu i Madhëruar ua pranoi atyre pendimin dhe i fali, sikurse thotë në ajet tjetër: "Ademi theu urdhrin e Zotit të vet dhe gaboi. Më pas, Zoti i vet e bëri atë të zgjedhur, ia pranoi pendimin dhe e vuri në rrugën e drejtë." [Ta Ha 121, 122]. Kështu u pendua Ademi ﷺ dhe Allahu ia pranoi pendimin, madje e përzgjodhi për ta udhëzuar në rrugën e drejtë. Ndërsa Iblisi nuk veproi kështu. Pas qortimit që i bëri Allahu, ai jo vetëm që nuk shfaqti keqardhje e pendim për gabimin e tij, por vazhdoi me mendjemadhësi në të tijën. Për këtë arsye, çdokush që vepron si Ademi, domethënë që, pas gabimit, ndien keqardhje dhe pendohet, Allahu i Madhëruar ka për ta udhëzuar në rrugën e duhur. Ndërsa ata që i përngajnë Iblisit, domethënë ata që, sa herë që bëjnë

gjynahe, nuk pendohen, por zhyten thellë e më thellë në gjynahe, këtyre Allahu i Madhëruar veçse ka për t'u shtuar humbjen.

Ajeti 24

24. Allahu tha: "Uluni poshtë! Ju do të jeni armiq të njëri-tjetrit. Në tokë do ta keni vendbanimin dhe do të gjeni mjetet e jetesës deri në një afat të caktuar."

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu tha: "Uluni poshtë! Ju do të jeni armiq të njëri-tjetrit.** - Pasardhësit e Ademit do të jenë armiq të Iblisit dhe të pasardhësve të tij. Dihet shumë mirë se armiku përpiqet me të gjitha mënyrat që ta godasë kundërshtarit e tij me të këqija ose t'ia pengojë të mirat atij. Ky është një paralajmërim për t'u ruajtur prej Shejtanit. Allahu i Lartësuar thotë: "Shejtani është armiku juaj dhe si të tillë konsiderojeni! Ai i thërret pasuesit e vet për t'u bërë banorë të Zjarrit." Ndërsa në suren Kehf, ajeti 50, thotë: "Vallë, në vend Timin, do ta konsideroni si mik atë dhe pasardhësit e tij, ndërkohë që ata janë armiq të tuaj? Sa këmbim i shëmtuar dhe i padrejtë është ky!"

Pastaj Allahu i Lartësuar tregon destinacionin e zbritjes së Ademit me bashkëshorten e tij.

- Në tokë do ta keni vendbanimin dhe do të gjeni mjetet e jetesës deri në një afat të caktuar.” - Kuptimi: Për ju toka do të jetë vendqëndrimi dhe vendjetesa, deri në një afat të caktuar. Aty do të kaloni vitet e jetës suaj, për të shkuar pastaj në ahiret, në vendin për të cilin ju u krijuat dhe i cili u krijua për ju. Jeta juaj në tokë do të jetë e përkohshme, prandaj nuk meriton të quhet ‘vendprehjeje’, me plot kuptimin e fjalës. Kjo tokë është veçse një stacion, ku ne furnizohemi, për të shkuar në destinacionin përfundimtar. Ajo nuk është një vend ku ne mund të gjejmë prehjen dhe qetësinë e plotë e të përrjetshme.

Ajetet 25 - 26

25. Allahu tha: "Aty do të jetoni, aty do të vdisni dhe prej saj do të nxirreni (në fund).

26. O bijtë e Ademit, Ne ju kemi dhënë veshje, si mbuluese për vendet tuaja të turpshme si edhe për zbukurim. Por veshja e devotshmërisë - ajo është më e mira. Këto janë disa nga shenjat e Allahut, me qëllim që ata të kujtojnë (mirësitë e Zotit).

Shpjegimi i ajeteve

- Allahu tha: "Aty do të jetoni, aty do të vdisni dhe prej saj do të nxirreni (në fund). - Pasi Ademi me gruan e tij u zbritën në tokë, Allahu i Lartësuar u përshkruan natyrën e jetës së tyre në të. Kështu, jeta në tokë do të ndërpritet nga vdekja. Veç kësaj, ajo do të jetë e mbushur me sprova dhe vështirësi të ndryshme. Sidoqoftë, për sa kohë do të jenë në tokë, Allahu i Madhëruar do të dërgojë mes tyre profetë dhe do t'u shpallë librat e Tij. Kështu, ata duhet të jetojnë sipas porosive të Tij, derisa t'u vijë vdekja, pas së cilës ata do të varrosen në tokë. Më pas, kur të vijë Kijameti, Allahu i Madhëruar do t'i ringjallë dhe do t'i rinxjerrë nga toka, për t'i llogaritur dhe shpërblyer me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij, sipas punëve të tyre dhe në varësi të

plotësimin të porosive të Tij, të sjella nëpërmjet profetëve dhe shpalljeve. Ajo do të jetë jeta e përrjetshme, e cila nuk do të ketë fund. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend disa nga mirësitë e Tij të shumta, mes të cilave është veshja, qoftë ajo e domosdoshme, qoftë ajo që përdoret për zbukurim.

- O bijtë e Ademit, Ne ju kemi dhënë veshje, si mbuluese për vendet tuaja të turpshme si edhe për zbukurim. - Të tilla janë edhe mirësitë e tjera, si ushqimi, pija, mjetet për ngarkesë etj. Allahu i Lartësuar ua lehtësoi njerëzve këto mirësi, duke u falur atyre jo vetëm aq sa u nevojitet, por edhe më shumë se kaq. Megjithatë, Ai sqaron se, të gjitha këto mirësi nuk janë dhe nuk duhet të jenë për ta qëllim në vetvete. Allahu i Madhëruar i mundësoi ato për të genë në ndihmë të njerëzve, sidomos për arritjen e qëllimit të vetëm të jetës së tyre, që është adhurimi i Allahut të Lartësuar dhe bindja ndaj Tij. Prandaj i Lartësuar thotë më pas:

- Por veshja e devotshmërisë - ajo është më e mira. - Devotshmëria është më e mirë sesa veshja e bukur dhe stolitë e kësaj dynjaje. Veshja e devotshmërisë e shoqëron robin në mënyrë të pandashme dhe është zbukuruese e zemrës dhe e shpirtit. Ndërsa veshjet dhe stolitë e kësaj dynjaje mbulojnë ose zbukurojnë vetëm trupin për njëfarë kohe të kufizuar. Edhe sikur të ndodhë që, në ndonjë rast të jashtëzakonshëm, rob i mbetet pa veshje të jashtme, thjesht do të zbulohet trupi i tij, dhe në këtë rast ai është i justifikuar. Ndërsa kur hiqet rroba e devotshmërisë, atëherë kjo sjell poshtërimin dhe turpërimin e tij.

- Këto janë disa nga shenjat e Allahut, me qëllim që ata të kujtojnë (mirësitë e Zotit). - Çështja e veshjes le t'ju shërbejë si kujtim dhe për të menduar me kujdes rreth gjërave që ju sjellin dobi dhe atyre që ju sjellin dëm. Le të shërbejë ky si një kujtim dhe si një nxitje për ju që, ashtu sikurse kujdeseni për rrobat dhe stolitë tuaja të jashtme e të dukshme, ashtu edhe të

kujdeseni për rrobën dhe stolinë e brendshme.

Ajeti 27

27. O bijtë e Ademit! Kurrresi të mos ju mashtrojë Shejtani, sikurse bëri me prindërit tuaj që i nxori nga Xheneti, duke i zhveshur për t'u nxjerrë në shesh lakuriqësinë. Ai dhe skota e tij ju sheh juve, ndërsa ju nuk mund t'i shihni ata. Ne i kemi bërë shejtanët miq (vetëm) të atyre që nuk besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Duke këshilluar bijtë e Ademit dhe duke i paralajmëruar që të mos i mashtrojë Shejtani i mallkuar, ashtu siç veptoi me prindërit e tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- O bijtë e Ademit! Kurrresi të mos ju mashtrojë Shejtani, sikurse bëri me prindërit tuaj që i nxori nga Xheneti, duke i zhveshur për t'u nxjerrë në shesh lakuriqësinë.

- Kujdesuni dhe përpquni me të gjitha forcat dhe rrugët e mundshme, që të mos e lejoni Shejtanin e mallkuar t'jua zbukurojë mosbindjen ndaj Allahut dhe t'ju joshë për të shkelur kufijtë e Tij! Mos lejoni që t'ju mashtrojë me ftesën dhe ngacmimet e Tij të shumta, dhe pastaj të përfundoni si pasues të tij! Kujtojeni mirë se, në këtë mënyrë, ai i nxori prindërit tuaj nga Xheneti, duke i zbritur nga ai vend i lartë, në këtë tokë dhe vend sprovash! Edhe me ju ai dëshiron të njëjtën gjë: t'ju sprovtojë dhe t'ju devijojë nga e drejta dhe e mira. Atëherë, mos e lejoni që, me përpjekjet e tij, Shejtani të triumfojë mbi ju! Jini gjithmonë vigjilentë ndaj intrigave dhe ngacmimeve të tij! Kujtoni vazhdimisht se ju jeni në gjendje lufte të ashpër me të, prandaj asnjëherë mos u bëni të pakujdesshëm, sidomos në lidhje me rrugët dhe hapësirat nëpërmjet të cilave ai ju lufton dhe dëmton!

- Ai dhe skota e tij ju sheh juve, ndërsa ju nuk mund t'i shihni ata. - Shejtani bashkë me ushtrinë e tij të xhindëve ju kanë në shënjestër dhe synojnë shkatërrimin tuaj. Ata ju shikojnë, ndërsa ju nuk i shikoni, prandaj bëni kujdes dhe ruajuni nga çdo kurth dhe intrigë e tyre, duke plotësuar

porositë e Zotit tuaj. Vetëm duke zbatuar porositë e Zotit tuaj dhe me besim të plotë tek Ai, ju do të jeni të ruajtur dhe të shpëtuar.

- Ne i kemi bërë shejtanët miq (vetëm) të atyre që nuk besojnë. - Nëse robi bëhet mik dhe pasues i Shejtanit të mallkuar, kjo ndodh për shkak të mosbesimit. Me fjalë të tjera, në varësi të cenimit të imanit, do të jetë dhe afrimiteti me Shejtanin. Po në këtë gradë do të jetë dhe pushteti që i mallkuari do të ketë mbi njeriun, për ta devijuar atë, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: “Vërtet, ai (shejtani) nuk ka kurrfarë fuqie kundër atyre që besuan dhe që vetëm Zotit të tyre i janë mbështetur. Ai mund të kontrollojë vetëm ata që e përkrahin atë dhe ata që, për shkak të tij, bëhen idhujtarë.” [Nahl 99, 100].

Ajetet 28 – 30

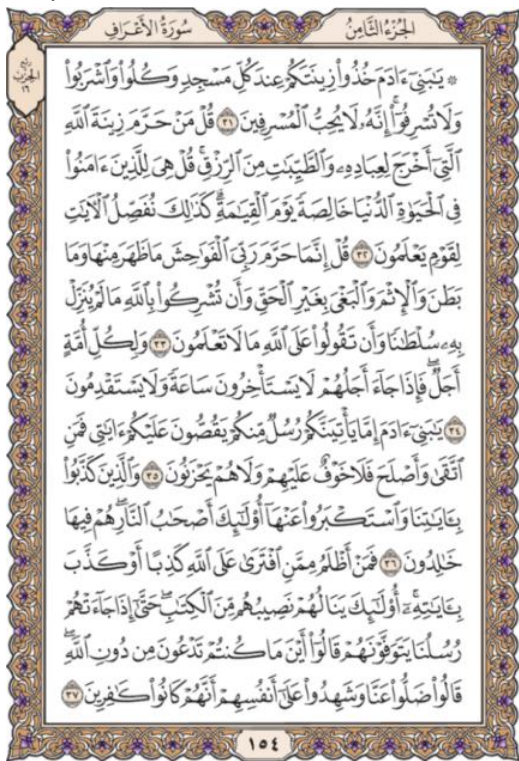
28. Kur ata bëjnë diçka të shëmtuar, thonë: “Kështu i gjetëm prindërit tanë.” dhe “Allahu na urdhëroi për këtë.” Thuaj: “Jo. Allahu nuk urdhëron kurrë për turpësi. A po thoni për Allahun gjëra që nuk i dini?!”

29. Thuaj: “Zoti im ka urdhëruar drejtësi. Kthehuni tërësisht drejt Zotit në çdo xhami dhe lutjuni Atij, duke qenë të singertë në adhurimin e Tij. Ashtu sikurse e nisi krijimin tuaj herën e parë, ashtu do të ktheheni sërish tek Ai.”

30. Një pjesë Ai e udhëzoi në rrugë të drejtë, ndërsa pjesa tjetër e meritoi të jetë e humbur. Në të vërtetë, ata kanë zgjedhur për miq shejtanët në vend të Allahut dhe mendojnë se janë të udhëzuar në rrugë të drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- Kur ata bëjnë diçka të shëmtuar, thonë: “Kështu i gjetëm prindërit tanë.” dhe “Allahu na urdhëroi për këtë.” - Allahu i Lartësuar përshekruan gjendjen e shëmtuar të idhujtarëve, të cilët kryejnë poshtërsi dhe, me paturpësi, shpifin duke thënë se është Allahu i Lartësuar Ai që i ka urdhëruar për to. Vetë fjala ‘el fâhishetu’ tregon gjynahe që janë shumë të ulta dhe të shëmtuara. I

tillë ishte, për shembull, tavafi që bënin rreth Qabes, duke qenë të zhveshur lakuriq. Kur kryenin të tilla poshtërsi, ata thoshin: "Kështu i gjetëm prindërit tanë" dhe "Allahu na urdhëroi për to." Ata thoshin të vërtetën, për sa i përket pjesës së parë, domethënë, që ashtu i gjetën të parët e tyre, por gënjenin për pjesën e dytë, që ishte Allahu që i urdhëroi për këto poshtërsi. Prandaj Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këtë pretendim, duke thënë:

- **Thuaj: "Jo. Allahu nuk urdhëron kurrë për turpësi.** - Allahu i Lartësuar është i Plotë, pa të meta dhe absolutisht i Urtë që të mund t'i urdhërojë njerëzit për të bërë poshtërsi, të çfarëdo lloji qofshin. Ky pretendim është tërësisht një shpifje dhe padrejtësi. I Lartësuari thotë më pas:

- **A po thoni për Allahun gjëra që nuk i dini?!"** - E ku ka shpifje më të madhe se kjo?! Të flasësh rreth Allahut pa dije është nga padrejtësitë më të mëdha.

- **Thuaj: "Zoti im ka urdhëruar drejtësi.** - Allahu i Lartësuar ka urdhëruar për drejtësi dhe barazi në të gjitha fushat e

çështjet. Ai na ka urdhëruar për vepra të pastra e të bukura, qoftë për adhurimet ndaj Tij, qoftë për bashkëpunimin e marrëdhëniet me njerëzit.

- **Kthehuni tërësisht drejt Zotit në çdo xhami..."** - Drejttojuni Allahut dhe përpikuni maksimalisht për t'i përsosur adhurimet tuaja dhe, në mënyrë të veçantë, namazin! Përkryejeni atë qoftë në aspektin e jashtëm, qoftë në aspektin e brendshëm shpirtëror! Ruajeni dhe pastrojuni namazin tuaj nga çdo mangësi që e cenon atë!

- **"...dhe lutjuni Atij, duke qenë të sinqertë në adhurimin e Tij!** - Lutjuni Allahut duke synuar me këtë vetëm kënaqësinë e Tij, që është i Vetëm dhe i Pashoq. Kjo është një porosi për t'iu drejtuar Allahut me të dyja llojet e lutjeve: lutja e kërkesës (*duau mesele*) dhe lutjet e shprehur nëpërmjet adhurimeve (*du'aul ibâdeh*).⁸ Atëherë, drejtohuni Allahut me të gjitha format, por bëjeni këtë jo duke u shtirur dhe sa për t'u dukur, por duke pasur një qëllim të vetëm: adhurimin e sinqertë të Allahut dhe synimin për ta kënaqur Atë.

- **Ashtu sikurse e nisi krijimin tuaj herën e parë, ashtu do të ktheheni sërish tek Ai.** - Ashtu sikurse Ai ju krijoi herën e parë, po ashtu do t'ju krijojë sërish e do t'ju ringjallë. Ai që ishte i Plotfuqishëm për ta nisur krijimin tuaj nga hiçi, është i Plotfuqishëm ta ribëjë edhe njëherë e t'ju rikthejë në jetë. Madje, ribërja është më e thjeshtë sesa shpikja e parë.

- **Një pjesë Ai e udhëzoi në rrugë të drejtë, ndërsa pjesa tjetër e meritoi të jetë e humbur.** - Allahu i Lartësuar u dha sukses disave, që të nënshtrohen dhe të pasojnë udhëzimin e drejtë, duke ua lehtësuar rrugët dhe faktorët për arritjen dhe vazhdimësinë e tij, si dhe duke u larguar çdo pengesë në rrugën drejt Tij. Ndërsa për disa të tjerë u bë e pashmangshme dhe e detyrueshme humbja dhe largimi nga e vërteta, sepse ishin vetë ata që ia shkaktuan vetes humbjen dhe devijimin, nëpërmjet punëve të tyre. Ja disa nga shkaqet e humbjes së tyre:

- Në të vërtetë, ata kanë zgjedhur për miq shejtanët në vend të Allahut dhe mendojnë se janë të udhëzuar në rrugë të drejtë. - I Madhëruari thotë në një ajet tjetër: "...E, kush e bën mik shejtanin, e jo Allahun, me të vërtetë ka dështuar me një dështim të qartë." [Nisa 119]. Kështu, kur ata iu larguan miqësisë me Allahun, nënshtrimit ndaj Tij dhe mbështetjes tek Ai, ata thelluan afrimitetin dhe miqësinë me Shejtanin. Në këtë mënyrë, ata ranë në dështimin më të madh, sepse me vullnetin e tyre i hynë rrugës së dëshpërimit dhe humbjes. Më e keqja është se ata e pandehin veten si të drejtudhëzuar, duke e parë të kotën si të vërtetë dhe të vërtetën si të kotë. Ajetet dëshmojnë se urdhrat e Allahut të Lartësuar ndërtohen mbi urtësinë absolute të Tij dhe synojnë të japin më të mirën e më të dobishmen për njerëzit. Allahu i Lartësuar thotë se është e pamundur që Ai të urdhërojë për diçka të shëmtuar, për diçka të cilën logjika e shëndoshë nuk e pranon dhe e konsideron si të neveritshme, por Ai urdhëron vetëm për gjëra të mira, të pastra e të dobishme. Gjithashtu, ajetet tregojnë se udhëzimi në rrugën e drejtë është dhuratë nga Allahu i Lartësuar, ndërsa humbja është ndëshkim i drejtë i dhënë prej Tij, për shkak të padrejtësisë dhe injorancës së robit, i cili përzgjedh si mik Shejtanin, duke preferuar në këtë mënyrë devijimin, kundrejt udhëzimit të Allahut. Nga ajeti kuptohet se, edhe nëse dikush mund të mendojë se është i udhëzuar në rrugën e drejtë, duke qenë në fakt në humbje të thellë, kjo nuk shërben si justifikim për të para Allahut të Lartësuar, sepse ai e ka mundësinë për të kuptuar dhe zbuluar udhëzimin e drejtë. Ai mendon ashtu, për shkak të padrejtësive të tij dhe shpërfilljes së rrugës së drejtë.

Ajeti 31

31. O bijtë e Ademit! Vishuni bukur për çdo namaz, hani e pini dhe mos e teproni, sepse Allahu nuk i do ata që e teprojnë!

Shpjegimi i ajetit

- **O bijtë e Ademit! Vishuni bukur për çdo namaz,...**" - Mbuloni aurretin në të gjitha namazet farze dhe nafile. Mbulimi i aurretit e zbuluron njeriun, ashtu sikundër zbulimi i tij e shëmtton atë. Ka mundësi që ajeti të flasë për më tepër sesa mbulimin e aurretit, duke na nxitur që të përzgjedhim rrobat më të bukura dhe më të pastra për të falur namazin. Ajeti është njëkohësisht urdhër për mbulimin e aurretit gjatë namazit, si dhe një porosi për t'u veshur bukur për faljen e namazit. Ai urdhëron për pastërti dhe për t'u larguar nga çdo gjë e ulët dhe e pisët. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **"...hani e pini dhe mos e teproni,..."** - Hani dhe pini nga mirësitë me të cilat Allahu i Lartësuar ju ka furnizuar! Por mos e teproni në këtë drejtim! Teprimi mund të bëhet në disa aspekte: ose në masë, pra, duke ngrënë e pirë tej masës së nevojshme, gjë e cila e dëmton trupin; ose në drejtim të cilësisë, në lidhje me përzgjedhjen e ushqimeve, pijes apo veshjeve; ose në drejtim të kalimit nga hallalli në haram, pra, duke i kaluar kufijtë e hallallit e duke përdorur ushqime, pije dhe veshje haram.

- **"...sepse Allahu nuk i do ata që e teprojnë."** - Allahu i Lartësuar e urren të tepruarit. Teprimi e dëmton trupin e njeriut dhe jetesën e tij. Ndonjëherë, të tepruarit në shpenzime mund të pengojë plotësimin e detyrimeve dhe respektimin e të drejtave. Ky ajet na urdhëron për t'u ushqyer me masë. Urdhërimi për të ngrënë me masë të mjaftueshme duhet kuptuar njëkohësisht edhe si ndalim nga të ngrënit e tepërt, deri në atë masë sa të na dëmtojë.

Ajetet 32 – 33

32. Thuaj: "Kush i ka ndaluar dhuratat e bukura të Allahut dhe gjërat e pastra, që Ai i ka krijuar si furnizim (për robërit)?" Thuaj: "Ato janë në këtë botë për besimtarët dhe të posaçme vetëm për ta Ditën e Kijametit." Kështu ua sqarojmë Ne argumentet atyre që kuptojnë.

33. Thuaj: "Gjërat që ka ndaluar Zoti janë veprat e turpshme, qofshin ato të hapura ose të fshehta, gjynahet, shkelja e

kufijve (të Tij) dhe padrejtësitë; t'i bësh shokë Allahut, pa pasur asnjë argument të shpallur dhe të thuash gjëra për Allahun për të cilat s'ke asnjë dijeni.”

Shpjegimi i ajeteve

Duke nënkuptuar ata të cilët, me kokëfortësi të pakuptimtë, bëjnë haram ato mirësi që janë të lejuara për njerëzit, Allahu i Lartësuar thotë:

- Thuaj: “Kush i ka ndaluar dhuratat e bukura të Allahut dhe gjërat e pastra, që Ai i ka krijuar si furnizim (për robërit)?”

- Këtu flitet për të gjitha llojet e veshjeve, ushqimeve dhe pijeve, që janë të pastra, të mira dhe të lejuara. Pra, kush është ai që guxon të bëjë të ndaluara mirësitë, të cilat Zoti ua dhuroi robve të Tij? Kush është ai që ngushton ato gjëra që Zoti i ka lënë të lirë robërit që t'i shijojnë? Allahu i Lartësuar e ka zgjeruar hapësirën e mirësive dhe të përfitimit prej tyre, me qëllim që të ndihmohen për një adhurim sa më të plotë ndaj Tij. Me fjalë të tjera, Allahu i Lartësuar i ka lejuar këto mirësi në mënyrë të veçantë vetëm për besimtarët, prandaj thotë:

- Thuaj: “Ato janë në këtë botë për besimtarët dhe të posaçme vetëm për ta Ditën e Kijametit.” - Besimtarët nuk do të merren në përgjegjësi dhe nuk do të pyeten për këto mirësi. Nga ajeti kuptohet se për jobesimtarët, sidomos për ata që i shfrytëzojnë këto mirësi për gjynahe dhe mosbindje ndaj Allahut, këto mirësi janë të ndaluara dhe do të gjykohen se i kanë përfituruar e shfrytëzuar ato në mënyrë të palejueshme. Ata do të ndëshkohen për shkak të shfrytëzimit të padrejtë të tyre.

- Kështu ua sqarojmë Ne argumentet atyre që kuptojnë.” - Kështu i sqarojmë shenjat Tona për njerëzit e mençur. Janë pikërisht të mençurit ata që përfitojnë nga mësimet e qarta të Allahut të Lartësuar. Ata janë të bindur se ato vijnë nga Allahu i Lartësuar, prandaj meditojnë thellë për t'i kuptuar sa më mirë. Në vijim, Allahu i Lartësuar flet për gjërat që i ka bërë haram në çdo legjislacion të caktuar prej Tij:

- Thuaj: “Gjërat që ka ndaluar Zoti janë veprat e turpshme...” - Allahu bëri të ndaluara gjynahet e mëdha, veprat e shëmtuara, të cilat çdo natyrë e pastër i konsideron të tilla, sikurse është zinaja, homoseksualiteti e të tjera të ngjashme.

- “...qofshin ato të hapura ose të fshehta...” - Qofshin gjynahe që kryhen me gjymtyrë dhe janë të dukshme, qofshin gjynahe që bëhen me zemër, si arroganca, vetëkënaqësia, syfaqësia, hipokrizia etj.

- “...gjynahet, shkelja e kufijve (të Tij) dhe padrejtësitë..” - Gjynah janë ato vepra të këqija që cenojnë detyrimet ndaj Allahut të Lartësuar dhe, si të tilla, e rëndojnë vepruesin e tyre dhe e bëjnë që të meritojë ndëshkimin. Kurse ‘el bag’ju’ - dhunimi, është shkelja e të drejtave të njerëzve, është dhunimi i jetës, pasurisë dhe nderit të tyre. Kështu, Allahu i Lartësuar na ndalon nga të gjitha llojet e gjynaheve dhe padrejtësive, qofshin ato ndaj Allahut të Lartësuar, qofshin ndaj krijesave.

- “...t'i bësh shokë Allahut, pa pasur asnjë argument të shpallur..” - Për teuhidin ose monoteizmin ka argumente të shumta prej Zotit. Nga ana tjetër, shirku është të adhurosh diçka tjetër së bashku me Allahun, dhe kjo vepër është e ndaluar kategorikisht. Madje, në këtë ndalesë hyn edhe shirku i vogël, ku futen vepra si: hipokrizia, syfaqësia, betimi në diçka tjetër veç Allahut etj. Me fjalë të tjera, Allahu i Madhëruar na ndalon nga çdo lloj shirku dhe urdhëron për teuhid të pastër.

- “...dhe të thuash gjëra për Allahun për të cilat s'ke asnjë dijeni.” - Muslimani e ka të ndaluar që të flasë për diçka për të cilën nuk ka njohuri. Ndalesa është shumë më e fortë kur bëhet fjalë për Allahun e Lartësuar, për emrat, cilësitë dhe veprat e Tij, si dhe për ligjin e Tij. Askush nuk duhet të flasë në lidhje me Zotin dhe fenë e Tij pa dituri dhe pa argumente të sigurta nga Ai. Të gjitha sa u përmendën më sipër janë vepra të ndaluara, të cilat Allahu i Lartësuar i ka bërë haram. Allahu i Lartësuar i ka ndaluar robërit e Tij që të bëjnë të tilla

vepra, për shkak të dëmeve të mëdha individuale dhe kolektive që ato shkaktojnë. Ato janë vepra të ndërtuara mbi padrejtësinë, paturpësinë dhe mosrespektimin e madhështisë së Allahut, nga njëra anë, dhe padrejtësinë e armiqësinë ndaj krijesave, nga ana tjetër. Ato janë vepra të cilat çojnë në ndryshimin dhe jetërsimin e fesë së Zotit dhe ligjeve të Tij.

Ajeti 34

34. Për çdo popull është caktuar një afat. Kur t'u vijë afati i tyre, ata nuk do mund ta shtyjnë atë për asnjë moment e as ta shpejtojnë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i vendosi bijtë e Ademit në tokë dhe u mundësoi që të banojnë në të për një kohë të caktuar. Askush nuk mund ta zgjasë apo shkurtojë afatin e vendosur nga i Lartësuar për të jetuar në këtë botë, ku do të punojë, për t'u shpërblyer me drejtësi në ahiret nga Allahu i Lartësuar.

Ajetet 35 - 36

35. O bijtë e Ademit! Nga mesi juaj gjithmonë do t'ju vijë të dërguar që t'ju kumtojnë Shpalljet e Mia. Kush bëhet i devotshëm dhe përmirësohet, nuk do të ketë frikë dhe as nuk do të brengoset.

36. Ndërsa ata që i konsiderojnë si gënjeshtër Shpalljet Tona dhe me mendjemadhësi largohen prej tyre, ata janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.

Shpjegimi i ajeteve

- O bijtë e Ademit! Nga mesi juaj gjithmonë do t'ju vijë të dërguar që t'ju kumtojnë Shpalljet e Mia....” - Kur Allahu i Lartësuar e nxori Ademin ﷺ nga Xheneti, e vendosi në këtë tokë për ta sprovuar. Ai e njoftoi njeriun se do t'i dërgonte profetë dhe do t'i shpallte libra. Njëpër një shpalljeve, njerëzit lexojnë ajetet e Allahut dhe mësojnë ligjet e Tij. Profetët kanë ardhur me udhëzime të qarta dhe fe të drejtë. Ata i edukuan njerëzit me sineritetin dhe vlerat e larta. Kështu, njerëzit do të sprovohen në këtë botë për t'u dalluar qartë kush i

respekton me sineritet profetët dhe shpalljet e Zotit dhe kush i shpërfill ato, duke u dhënë përparësi plotësisht të dëshirave dhe bukurive të kësaj bote. Në vijim, Allahu i Lartësuar tregon për mirësinë dhe gradën e lartë të atyre që iu përgjigjen profetëve dhe besojnë shpalljet e Allahut dhe, nga ana tjetër, humbjen dhe dëshpërimin e madh që i pret ata që veprojnë të kundërtën:

- “Kush bëhet i devotshëm dhe përmirësohet, nuk do të ketë frikë dhe as nuk do të brengoset.” - Të shpëtuarit dhe të lumturit janë përshkruar me këto cilësi: Ata ruhen nga çdo gjë të cilën e ka ndaluar Allahu i Lartësuar, si shirku, gjynahet e mëdha dhe gjynahet e vogla. Ata përmirësojnë punët e tyre, të dukshme apo të fshehta qofshin. Me fjalë të tjera, ata përpiqen me të gjitha forcat që veprat e tyre të jenë të mira. ⁹ Për këta, i Madhëruari thotë se ata nuk do të kenë frikë dhe as nuk do të brengosen. Ata nuk do të kenë frikë nga asgjë që frikëson të tjerët dhe nuk do të brengosen për çfarë ka kaluar. Kjo tregon se ata do të jenë në siguri dhe paqe të plotë, në gëzim dhe lumturi të përjetshme. Njëpër një këtyre cilësive, ata kanë arritur çdo të mirë dhe kanë shpëtuar nga çdo e keqe në dynja dhe ahiret. Duke përshkruar cilësitë e të ndëshkuarve, i Lartësuar thotë:

- “Ndërsa ata që i konsiderojnë si gënjeshtër faktet Tona dhe me kryelartësi largohen prej tyre, ata janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” - Nuk besojnë me zemër, por i konsiderojnë si gënjeshtër shpalljet e Allahut. As fizikisht nuk nënshtrohen për të zbatuar porositë e Allahut të Lartësuar, por shprehin arrogancë dhe vrapojnë pas çdo dëshire dhe kënaqësie të kësaj jete. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë: “Ata janë banorë të Zjarrit, ku do qëndrojnë përjetësisht”. Ashtu sikurse ata nuk i respektojnë shpalljet e Allahut, duke i mohuar me kokëfortësi, po ashtu do të marrin ndëshkimin e përjetshëm, nga i cili nuk do të shpëtojnë kurrë.

Ajeti 37

37. E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut, ose që i mohon shpalljet e Tij? Atyre do t'u jepet (prej dynjasë) pjesa që u është përcaktuar (nga Zoti). Kur të dërguarit (melekët) Tanë të shkojnë për t'u marrë shpirtin, do t'u thonë: “Ku janë ata që u luteshit përveç Zotit?” Ata do të thonë: “Kanë humbur prej nesh”. Kështu, ata do të dëshmojnë kundër vetes se e kanë mohuar Allahun.

Shpjegimi i ajetit

- E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut, ose që i mohon shpalljet e Tij? Atyre do t'u jepet (prej dynjasë) pjesa që u është përcaktuar (nga Zoti). - Nuk ka zullumqarë më të mëdhenj sesa ata që kanë këto dy cilësi:

1. Trillojnë gënjeshtër për Allahun. Të tillë janë ata që bëjnë shirk, duke adhuruar dikë tjetër veç Tij, ata të cilët e përshekruajnë Allahun me emra, cilësi dhe vepra, që nuk i shkojnë madhësisë së Tij, edhe ata të cilët flasin në emër të Zotit gjëra të cilat Ai nuk i ka thënë.

2. Nuk pranojnë argumentet e Allahut, të cilat janë plotësisht të qarta dhe udhëzuese në rrugën e drejtë. Këta njerëz, edhe nëse përjetojnë kënaqësitë e kësaj dynjaje dhe arrijnë të realizojnë ndonjë qëllim të tyre në këtë dynja, - që, në fund të fundit, është përcaktuar për ta në Leuhi Mahfudh, - përsëri kjo nuk ka për t'i ndihmuar në ahiret. Ata do të kënaqen pak në këtë botë, - ku si besimtari, edhe jobesimtari marrin vetëm aq sa u ka përcaktuar i Madhi Zot, - por në ahiret i pret vetëm ndëshkimi. I Lartësuarit thotë:

- Kur të dërguarit (melekët) Tanë të shkojnë për t'u marrë shpirtin, do t'u thonë:...” - Këtu bëhet fjalë për melekët që janë ngarkuar për marrjen e shpirtit, pas plotësimit të exhelit. Kështu, kur melekët afrohen për t'u marrë shpirtin, do t'u drejtohen me fjalë të ashpra, duke u thënë:

- “Ku janë ata që u luteshit përveç Zotit?” - Ku janë tani putat dhe idhujt tuaj,

që ju i adhuronit dhe u luteshit me përgjërim? Ky është çast tepër i vështirë për ju. Nëse besoni se ata mund t'ju ndihmojnë, tani është koha më e përshtatshme për t'iu lutur. Lutuni, se mbase ju përgjigjen! Por duke vuajtur peshën e këtyre fjalëve torturoese, ata të mjerë do të thonë:

- Ata do të thonë: “Kanë humbur prej nesh”. - Ikën, u tretën, u zhdukën. Jo vetëm që nuk na shpëtojnë nga ndëshkimi i Allahut, por as nuk na e lehtësojnë ndopak atë. Kështu, ata dëshmojnë kundër vetes së tyre, sikurse thotë Allahu i Lartësuar më pas:

- Kështu, ata do të dëshmojnë kundër vetes se e kanë mohuar Allahun.” - Ata do të dëshmojnë kundër vetes së tyre se kanë qenë mohues të së vërtetës dhe mosbesimtarë ndaj Zotit. Kjo i bëri ta meritojnë ndëshkimin poshtërues dhe të përjetshëm.

Ajetet 38 - 39

38. Melekët do t'u thonë: “Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhinde dhe njerëz.” Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. Dhe, kur të gjithë të tubohen në të, grupi i fundit thotë për grupin e parë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Ai do të thotë: “Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.”

39. Pastaj i pari do t'i thotë të fundit: “Ju nuk jeni më të mirë se ne; prandaj shijojeni dënimin, për gjithçka që bëtë!”

Shpjegimi i ajeteve

- Melekët do t'u thonë: “Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhinde dhe njerëz!” Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. - Hyni edhe ju mes shumë e shumë popujve që shkuan para jush, të cilët u zhytën në kufër dhe mendjemadhësi! Të gjithë ju e meritoni poshtërimin dhe ndëshkimin. Sa herë që hidhet në zjarr një popull jobesimtar, të gjithë fillojnë e mallkojnë njëri-tjetrin, sikurse thotë Allahu i Lartësuar

në një ajet tjetër: "... Por, në Ditën e Kijametit ju do ta mohoni dhe do ta mallkoni njëri-tjetrin. Fundi juaj do të jetë zjarri dhe për ju nuk do të ketë asnjë ndihmëtar." [Ankebut 25]. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Dhe, kur të gjithë të tubohen në të,....** - Pasi të grumbullohen të gjithë banorët e Zjarrit, nga i pari deri tek i fundit, si udhëheqësit, ashtu edhe të udhëhequrit, mes tyre fillon një polemikë:

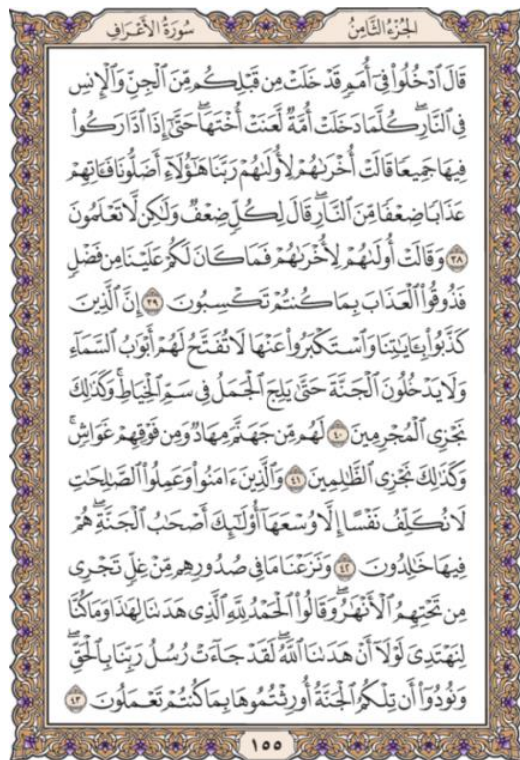
- **"...grupi i fundit thotë për grupin e parë: "Zoti ynë, janë këta që na çuan në humbje,..."** - Të mëvonshmit që hyjnë në Zjarr dhe ata që kanë qenë pasues të prijësve të tyre mundohen të justifikohen tek Allahu duke thënë se ishin prijësit ata që i devijuan nga rruga e drejtë.

- **"...prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!"** - Ndëshkoji më shumë ata, o Zot, sepse ishin ata që na devijuan ne, ishin ata që na i zbukuruan punët e këqija dhe mosbindjen ndaj Teje. Ndërkohë paria, prijësit dhe brezat paraardhës u drejtohen pasuesve të tyre dhe u thonë:

- **Pastaj i pari do t'i thotë të fundit: "Ju nuk jeni më të mirë se ne; prandaj shijojeni dënimin, për gjithçka që bëtet!"**

- Të gjithë e kemi zgjedhur vetë rrugën që kemi ndjekur, prandaj në këtë aspekt jemi të barabartë. Ashtu si ne, edhe ju i kryet me vullnet të lirë veprat që na sollën në ndëshkim. Ju nuk keni asnjë avantazh kundrejt nesh. Allahu i Lartësuar do të thotë për të dyja palët:

- **"Ai do të thotë: "Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.""** - Secili prej jush do të marrë pjesën e merituar të ndëshkimit. Megjithatë, dihet se ndëshkimi i udhëheqësve të humbjes është shumë më i ashpër dhe poshtërues se ndëshkimi i pasuesve, ashtu sikurse shpërblimi për prijësit e rrugës së drejtë është shumë më i madh se shpërblimi i pasuesve. Allahu i Lartësuar thotë: "Atyre, që nuk besuan dhe penguan nga rruga e Allahut, do t'u shtojmë dënim mbi dënim për shkak se bënin shkatërrime. " [Nahl 88].

Këto ajete dhe të tjera të ngjashme tregojnë se të gjithë ata që kanë mohuar shpalljet e Allahut do të ndëshkohen përjetësisht, edhe pse do të kenë nivele të ndryshme ndëshkimi, në varësi të veprave që kanë kryer, në varësi të rebelimit dhe kokëfortësisë së tyre, në varësi të padrejtësive dhe shpifjeve kundër të vërtetës. Përveç kësaj, lidhja e dashurisë dhe afrimiteti që ata kanë në këtë botë mes njëri tjetrit, Ditën e Kijametit do të shndërrohet në mallkim dhe armiqësi.

Ajetet 40 - 41

40. Nuk ka dyshim se atyre që mohojnë Argumentet Tona dhe tregohen kryeneçë ndaj tyre, nuk u hapen dyert e qiellit dhe nuk do të hyjnë në Xhenet derisa deveja të futet në vrimën e gjilpërës. Kështu i shpërblejmë Ne keqbërësit.

41. Për ata është përgatitur Xhehenemi, si shtrat nga poshtë dhe si mbulesë nga lart. Kështu i shpërblejmë Ne të padrejtët.

Shpjegimi i ajeteve

- **Nuk ka dyshim se atyre që mohojnë Argumentet Tona dhe tregohen kryeneç ndaj tyre, nuk u hapen dyert e qiellit...**" - Allahu i Lartësuar na tregon rreth ndëshkimit të atyre që mohojnë shpalljet e Tij, duke i konsideruar ato si gënjeshtër. Ata nuk i besojnë shpalljet e Zotit, edhe pse ato janë të mbushura me argumente të qarta dhe bindëse. Ata refuzojnë me arrogancë që të nënshtrohen dhe të punojnë sipas ligjeve dhe porosive të Zotit. Rrjedhimisht, tek ata nuk ka më shpresa se kanë për të arritur ndonjë të mirë. Kur të vdesin, shpirtrave të tyre nuk do t'u hapen portat e qiellit. Ata do të kërkojnë leje për t'u ngjitur lart tek Allahu, por nuk do të lejohen. Ashtu sikurse në këtë botë shpirtrat e tyre nuk ngrihen lart nëpërmjet besimit të pastër, nuk u pastrohen me njohjen dhe dashurinë për Allahun, ashtu atyre nuk do t'u lejohet që, pas vdekjes, të ngrihen lart në qiell për të shkuar tek Allahu i Lartësuar. Shpërblimi jepet sipas llojit të punës që ke bërë. Nga ajeti kuptohet se shpirtrat e besimtarëve që iu binden urdhrave dhe porosive të Allahut do të lejohen të ngjiten lart. Kur ata të vdesin, do të ngjiten në qiell, deri atje ku dëshiron Allahu i Lartësuar. Ata do të lumturohen nga afërsia me Zotin e tyre. Allahu i Lartësuar thotë për banorët e Zjarrit:

- **"...dhe nuk do të hyjnë në Xhenet derisa deveja të futet në vrimën e gjilpërës.** - Aq sa mund të futet një deve në vrimën e gjilpërës, po aq mund të futen në Xhenet mohuesit e shpalljeve të Zotit. Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: "Bëjnë kufër ata që thonë: "Allah është Mesihu, biri i Merjemes". Por Mesihu ka thënë: "O bijtë e Israilit! Adhurojeni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj! Kushdo që adhuron zota të tjerë përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe Zjarri do të jetë vendbanimi i tij. Për zullumqarët nuk ka asnjë ndihmëtar." [Maide 72]. Kurse në këtë ajet i Lartësuar thotë:

- **Kështu i shpërblejmë Ne keqbërësit.** - Ky është shpërblimi i merituar për ata që e teprojnë me krimet dhe shfrenimin e tyre.

- **Për ata është përgatitur Xhehenemi, si shtrat nga poshtë dhe si mbulesë nga lart.**

- Shtratin poshtë do ta kenë prej zjarri dhe mbulesën lart gjithashtu prej zjarri. Kështu, ata do të jenë të rrethuar tërësisht nga zjarri.

- **Kështu i shpërblejmë Ne të padrejtët.** - Ky është ndëshkimi për ata që janë 'dhâlimin' - të padrejtë, që shkatërrojnë vetveten, sepse Allahu nuk i bën padrejtësi askujt.

Ajetet 42 – 43

42. Kurse ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, - dhe Ne nuk detyrojmë njeri përtej mundësive, - ata janë banorë të Xhenetit, ku do të jenë përgjithmonë.

43. Ne do t'ua heqim urrejtjen (dhe armiqësinë) nga zemrat, ndërsa poshtë tyre do të rrjedhin lumenj. Ata do të thonë: "I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili na udhëzoi për këtë (lumturi). Ne kurrë nuk do të dinim ta gjenim udhëzimin, sikur të mos na drejtonte Allahu. Vërtet, të dërguarit e Zotit na e sollën të vërtetën!" Dhe ata do të dëgjojnë thirrjen: "Ky është Xheneti, të cilin e trashëgoni si shpërblim të veprave tuaja (të devotshme)".

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përshkroi gjendjen e të pabindurve dhe zullumqarëve, Allahu i Lartësuar na tregon për shpërblimin e të bindurve dhe vepërmirëve:

- **"Kurse ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira..."** - Domethënë, ata që besojnë me zemër dhe bëjnë vepra të mira të dukshme, ata që janë të kujdesshëm në kryerjen e detyrimeve dhe largimin nga haramet. Nocioni "vepra të mira" përmbledh të gjitha llojet e punëve të mira, të detyrueshme apo të pëlqyeshme qofshin ato. Por, shpeshherë, disa vepra të mira mund të jenë jashtë mundësive të njeriut, prandaj i Lartësuar thotë më pas:

- **"- dhe Ne nuk detyrojmë njeri përtej mundësive, -"** - Allahu i Lartësuar nuk

ngarkon asnjë tej mundësive dhe aftësive me të cilat e ka pajisur. Ky parim vlen për të gjitha ligjet e Tij. Sigurisht, çdo dispozitë që Zoti ka vendosur për robërit e Tij është brenda mundësive të tyre për ta zbatuar. Për këtë arsye, ata duhet të përpiqen sinqerisht me të gjitha mundësitë për të zbatuar çdo porosi të Zotit dhe të Profetit të Tij. Nëse ndodh që, ndonjëherë, për shkaqe të ndryshme, ndonjë porosi të tejkalojë mundësitë e njeriut, ai është i justifikuar tek Allahu i Lartësuar, i Cili thotë: "Allahu nuk e ngarkon asnjë përtej mundësive të tij: ai (robi) do të marrë atë çfarë ka fituar dhe do të ketë kundër atë çfarë ka merituar." El bekare 286. Dhe thotë: "Allahu nuk ngarkon asnjë më tepër se sa i ka dhënë. Pas vështirësisë, Allahu sjell lehtësim." El talak 7. Dhe thotë: " nuk ju obligoi në fé me ndonjë vështirësi." El haxh 78. Dhe thotë: "Bëhuni të devotshëm ndaj Allahut sa të mundeni, dëgjoni, binduni dhe shpenzoni për bamirësi! Kjo është në të mirën tuaj. Kush i ruhet koprracisë së vetes, është i shpëtuar." El tegabun 16. Kështu, nuk ka detyrim në rast pamundësie dhe nuk ka haram në raste domosdoshmërie.

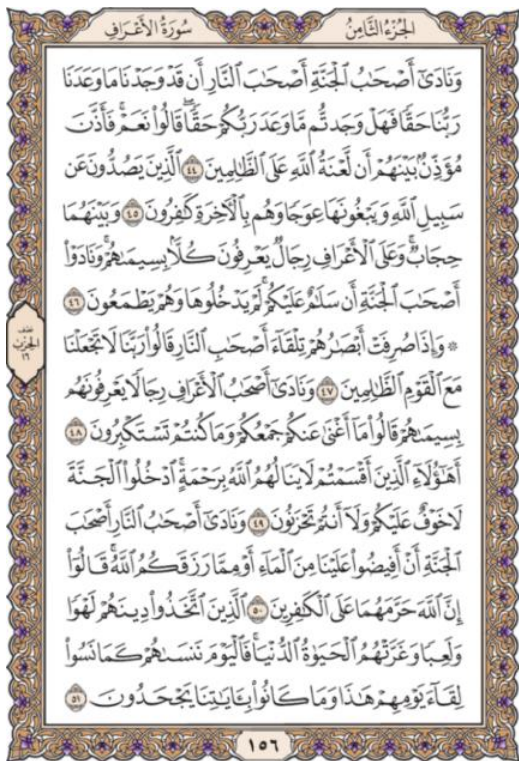
- **"...ata janë banorë të Xhenetit, ku do të jenë përgjithmonë."** - Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira do të jenë banorë të Xhenetit, ku do të jetojnë përgjithmonë. Ata nuk kanë për t'u larguar më prej tij dhe nuk kanë për të kërkuar a pëlqyer diçka tjetër veç tij. Ata nuk do të dëshirojnë kurrë të largohen nga ai vend, për shkak të shumëllojshmërisë së begative dhe mirësive, të cilat i tejkalojnë të gjitha përfitimet dhe dëshirat e tyre. Askush nuk ka mundësi që të synojë dhe ëndërrojë diçka më të përkryer se mirësitë dhe kënaqësitë që gjenden në Xhenet.

- **"Ne do t'ua heqim urrejtjen (dhe armiqësinë) nga zemrat,** - Kjo tregon bujarinë dhe bamirësinë e madhe të Allahut të Lartësuar mbi banorët e Xhenetit. Urrëjtja, smira dhe armiqësia që mbajnë zemrat në këtë botë, nuk do të ekzistojnë më në Xhenet. Allahu i Lartësuar ka për

t'ua pastruar zemrat nga të tilla sëmundje dhe ata do të jenë vëllezër të dashur dhe miq të sinqertë, sikurse thotë Allahu i lartësuar: "Dhe Ne do të heqim prej zemrave të tyre çdo ndjenjë urrejtjeje e ata do të jenë si vëllezër në shtretër dhe përballë njëri-tjetrit." El hixhr 37. Madje, jo vetëm që i pastron zemrat nga të tilla sëmundje, por edhe krijon brenda tyre ndjenja fisnike dhe dashamirësie, aq sa secili prej tyre do të arrijë një nivel të papërshkrueshëm të kënaqësisë, gëzimit dhe lumturisë. Gjithësecili do ta shohë veten në kënaqësinë dhe lumturinë më të madhe, duke ndjerë se askush tjetër nuk i ka mirësitë që gëzon ai. Banorët e Xhenetit do të jenë të pastër nga urrejtja nga zilia, sepse edhe shkaktarët e tyre nuk do të ekzistojnë.

- **"...ndërsa poshtë tyre do të rrjedhin lumenj."** - Banorët e Xhenetit do t'i bëjnë këta lumenj që të shpërthejnë dhe të rrjedhin ku dhe kur të dëshirojnë ata. Nëse dëshirojnë që lumenjtë të rrjedhin brenda kështjellave të tyre, në dhomat e larta dhe të zbukurara apo mes kopshteve të bukura plot gjelbërim dhe lule, ashtu do të ndodhë. Numri i lumenjve nuk është i kufizuar, ashtu si edhe mirësitë që ata do të përjetojnë.

- **Ata do të thonë: "I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili na udhëzoi për këtë (lumturi).** - Sigurisht, ishte mirësia dhe bujaria Allahut që na zbukuroi dhe na e bëri të dashur imanin për zemrat tona, prandaj ato u nënshtuan dhe u mbushën me dashuri, shpresë dhe frikërespekt për Allahun e Lartësuar. Këto zemra të mbushura me këto ndjenja të mrekullueshme, të dhuruara nga i Lartësuari, i nënshtuan trupat e tyre për të bërë ato vepra që Zoti i përcaktoi si të vetmen rrugë për të arritur kënaqësinë dhe Xhenetin e Tij. Falënderimi, lavdia dhe mirënjohja e plotë i qofshin Allahut të Lartësuar, që, me mëshirën dhe bujarinë e Tij, na dhuroi këtë besim! Pasi na fali imanin, Allahu i Lartësuar e ruajti atë dhe u kujdes që ne të vazhdojmë të bëjmë vepra të

mira. Është, pa dyshim, përkujdesja e Tij e vazhdueshme, plot mëshirë e butësi, falje dhe bujari, ajo që na solli në këtë vend të mirësive të përjetshme. Sa Zot i mirë dhe bujar është Zoti ynë, i Vetmi që meriton adhurimet tona! Ishte Ai që na zgjodhi dhe na dhuroi mirësitë e Tij, para se ne të shprehnim mirënjohjen për to. Ai na mbuloi tërësisht me mirësi të dukshme dhe të padukshme, aq sa askush nuk mund t'i numërojë dhe përkufizojë ato. Allahut i qoftë falënderimi, lavdia dhe mirënjohja e plotë, që na udhëzoi në këto mirësi!

- **Ne kurrë nuk do të dinim ta gjenim udhëzimin, sikur të mos na drejtonte Allahu.** - Kuptimi: Shpirtrat tanë nuk ishin të denjë dhe të aftë për ta përqafuar këtë udhëzim, sikur të mos ishte mëshira dhe bujaria e Allahut të Lartësuar ndaj nesh. Ai na bëri të denjë për ta ndjekur udhëzimin e Tij dhe për të pasuar profetët dhe shpalljet e Tij.

- **“Vërtet, të dërguarit e Zotit na e sollën të vërtetën!”** - Ata i thonë këto fjalë në momentin kur shijojnë mirësitë dhe begatitë

për të cilat kanë lajmëruar profetët e Zotit. Tashmë, në Xhenet ata arrijnë sigurinë e plotë për realitetin e paralajmëruar. Në jetën e kësaj bote, nëpërmjet shpalljeve të Zotit, ata arrijnë shkallën e besimit “*ilmul yakin*”, domethënë sigurinë që të fal shpallja e Zotit dhe mësimet e Tij. Në ato çaste të lumtura ata shprehin kënaqësinë dhe mirënjohjen e plotë për Allahun e Lartësuar e për plotësimin e çdo premtimi që Ai ka dhënë nëpërmjet profetëve. Tashmë, o Zoti ynë, - do të thonë ata, - ne e shohim se çdo premtim që na i dhe nëpërmjet profetëve dhe të gjitha shpalljeve që ti i solle nëpërmjet tyre ishte i vërtetë. Në të tilla momente, duke i uruar dhe nderuar, këtyre fatlumëve do t’u thuhet:

- **Dhe ata do të dëgjojnë thirrjen: “Ky është Xheneti, të cilin e trashëgoni si shpërblim të veprave tuaja (të devotshme)”** - Ky është Xheneti, që do ta trashëgoni ju, sepse pjesa e mohuesve do të jetë zjarri. Ju do ta trashëgoni Xhenetin përjetësisht, për shkak të veprave dhe adhurimeve që i përkushtuat Allahut të Lartësuar në jetën e dynjasë. Disa nga të parët tanë të mirë kanë thënë: “Banorët e Xhenetit shpëtojnë nga Zjarri me faljen e Allahut, futen në Xhenet me mëshirën e Allahut, gradohen dhe marrin në trashëgim Xhenetin, nëpërmjet punëve të mira që, gjithsesi, edhe ato ishin prej mëshirës së Allahut, madje prej formës më të lartë të mëshirës së Tij.

Ajetet 44 – 45

44. Banorët e Xhenetit do t’u thërrasin banorëve të Zjarrit e do t’u thonë: “Ne e gjetëm të vërtetë atë që na kishte premtuar Zoti ynë. Po ju, a e gjetët të vërtetë atë që ju kishte premtuar Zoti juaj?” Ata do të thonë: “Po”. Atëherë, një thirrës do të shpallë mes tyre: **“Mallkimi i Allahut qoftë mbi zullumqarët**

45. Të cilët i penguan njerëzit nga rruga e Allahut, që kërkuan shtrembërimin e saj dhe mohuan botën tjetër!”

Shpjegimi i ajeteve

Pas përshkrimit të vendqëndrimeve të besimtarëve e të jobesimtarëve në ahiret, duke theksuar se ata do ta shohin që gjithçka për të cilën folën profetët dhe shpalljet e Zotit ishte e vërtetë, vijohet me një dialog që zhvillohet mes banorëve të Xhenetit dhe banorëve të Zjarrit. I Lartësuar thotë:

- Banorët e Xhenetit do t'u thërrasin banorëve të Zjarrit e do t'u thonë: "Ne e gjetëm të vërtetë atë që na kishte premtuar Zoti ynë. - Banorët e Xhenetit u drejtohen banorëve të Zjarrit me këto fjalë, të cilat ua shtojnë më tepër vuajtjen: Allahu i Lartësuar na premtoi se, nëse do ta besonim Atë sinqerisht dhe do të bënim vepra të mira që i dikton ky besim, Ai do të na fuste në Xhenet. Dhe, vërtet, sot i Madhëruari na ka futur në Xhenet, duke na lejuar të gëzojmë shpërblimet e mëdha dhe lumturinë e përgjeshme të premtuar.

- Po ju, a e gjetët të vërtetë atë që ju kishte premtuar Zoti juaj?" Ata do të thonë: "Po". - Pyeten jobesimtarët: Po ju, a e gjetët ndëshkimin e premtuar për mosbesimin dhe mosbindjen ndaj Zotit? Përgjigjja vjen me përvuajtje dhe plot dhimbje: "Po, ne po e dëshmojmë se çdo paralajmërim që na u bë ishte i vërtetë." Të gjitha krijesave, pa përjashtim, do t'u bëhet e qartë e vërteta pa asnjë fije dyshimi. Allahu i Lartësuar realizon çdo gjë që e ka premtuar nëpërmjet profetëve dhe shpalljeve të Tij, dhe askush nuk është më i vërtetë se Allahu në premtim. Në ahiret, çdokujt do t'i largohen dyshimet që ka patur, sepse është dita kur të gjithë do të jetojnë realisht atë që është premtuar. Besimtarët do të gëzohen dhe lumturohen me premtimin e Allahut, ndërsa mohuesit do të dëshpërohen dhe me dhimbje do të pranojnë se e meritojnë plotësisht ndëshkimin.

- Atëherë, një thirrës do të shpallë mes tyre: "Mallkimi i Allahut qoftë mbi zullumqarët." - Mes banorëve të Zjarrit dhe banorëve të Xhenetit dëgjohet një zë, që thotë: "Mallkimi i Allahut qoftë mbi

zullumqarët!" Mallkimi është largim nga çdo mirësi. Zullumqarët e meritojnë një ndëshkim të tillë, sepse kur Allahu i Madhëruar ua hapi atyre portat e mëshirës së Tij, ata refuzuan të hynin, duke i bërë padrejtësi vetes. Madje, jo vetëm që humbën vetveten, por tërhoqën në humbje edhe të tjerët, që pasuan hapat e tyre:

- "...të cilët penguan nga rruga e Allahut, që kërkuan shtrembërimin e saj dhe që ishin mohues të botës tjetër!" - Këta të mjerë i pengojnë njerëzit nga rruga e Allahut, duke ua paraqitur atë si të shtrembër dhe të gabuar. Allahu i Madhëruar e bëri rrugën e Tij të jetë e drejtë dhe e qartë, ndërsa këta të mallkuar e paraqesin atë si të shtrembër dhe të gabuar. Allahu i Madhëruar i përshkruan ata si mosbesues të ahiretit dhe të Ditës së Gjykimit. Ky mosbesim i bën që të devijojnë nga rruga e drejtë dhe të përkushtohen të verbuar në përmbushjen e dëshirave të tyre të shfrenuara, që Zoti i ka bërë haram. Mosbesimi në ringjallje, mungesa e frikërespektit për Zotin dhe e shpresës për shpërblimin e Tij të mrekullueshëm i bën të harrohen në humbjen e thellë. Kur Allahu i Madhëruar deklaroi mallkimin mbi këta mosbesimtarë zullumqarë, nga ana tjetër ne kuptojmë që besimtarët do t'i përfshijë mëshira, bujaria, mirësitë dhe begatitë e pandërprera të Tij. Këta fatlumë do të jenë përjetësisht mes mirësive dhe shpërblimeve pa kufij të Allahut të Lartësuar.

Ajetet 46 – 49

46. Mes tyre (dy grupeve) do të jetë një mur ndarës, mbi të cilin do të qëndrojnë burra që e njohin secilin grup sipas shenjave të tyre. Ata do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit: "Selami qoftë mbi ju!". Ata nuk do të kenë hyrë në të, por do të shpresojnë.

47. Kur shikimi i tyre do të shkojë nga ata të Xhehenemit, do të thonë: "Zoti ynë, mos na bashko me keqbërësit!"

48. Këta të murit do t'u thërrasin pastaj disa burrave të tjerë, që do t'i njohin nga

shenjat e tyre dhe do t'u thonë: **“Sa ju vlejti ajo që grumbullonit dhe mendjemadhësia që tregonit?”**

49. Ja. A nuk janë këta njerëzit për të cilët ju betoheshit se mëshira e Allahut nuk kishte për t'i përfshirë kurrë?”. Hyni në Xhenet, se për ju nuk do të ketë as frikë e as brenga!”

Shpjegimi i ajeteve

- **Mes tyre (dy grupeve) do të jetë një mur ndarës, mbi të cilin do të qëndrojnë burra që e njohin secilin grup sipas shenjave të tyre.** - Mes banorëve të Xhenetit dhe banorëve të Zjarrit ndodhet një mur ndarës, që quhet El ea'râf, i cili nuk është as pjesë e Xhenetit dhe as pjesë e Zjarrit. Që prej atje mund të shihen të dyja vendet. Mbi këtë mur qëndrojnë disa njerëz, të cilët arrijnë t'i dallojnë banorët e Xhenetit dhe banorët e Zjarrit nëpërmjet shenjave dhe veçorive të tyre, që i dallojnë nga njëri tjetri. Kur shikojnë banorët e Xhenetit, u thonë:

- **Ata do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit: “Selami qoftë mbi ju!”.** Ata nuk do të kenë hyrë në të, por do të shpresojnë. - Ata i përshëndesin dhe i urojnë atyre paqe, ndërkohë që vetë ende nuk kanë hyrë në Xhenet, por shpresojnë që të hyjnë aty. Sigurisht, kjo shpresë që Allahu u ka vendosur në zemër tregon se Ai dëshiron t'i nderojë e mëshirojë dhe t'i bëjë banorë të Xhenetit.

- **Kur shikimi i tyre do të shkojë nga ata të Xhehenemit, do të thonë: “Zoti ynë, mos na bashko me keqbërësit!”**” - Kur hedhin sytë drejt banorëve të Xhehenemit, shohin një pamje të frikshme. Përballë kësaj gjendjeje, ata menjëherë luten dhe thonë: “Zoti ynë, mos na bashko me keqbërësit!” Në këto momente, edhe banorët e Xhenetit dëshirojnë e shpresojnë që banorët e Ea'rafit të jenë së bashku me ta në Xhenet. Dëshira e tyre është që t'i përshëndesin ata me selam. Gjithashtu, kur vështrimi i banorëve të Ea'rafit, jo me përzgjedhjen e tyre, zhvendoset drejt banorëve të Zjarrit, ata i luten Allahut që të mos ndëshkohen si

banorët e atij vendi të tmerrshëm. Kjo që një tablo e përgjithshme, pas së cilës vjen një përshkrim më i hollësishëm:

- **Këta të murit do t'u thërrasin pastaj disa burrave të tjerë, që do t'i njohin nga shenjat e tyre,...”** - Ata janë banorë të Zjarrit, ndërkohë që në dynja janë njohur si njerëz fisnikë dhe të respektuar. Ata kishin pasuri dhe fëmijë, me të cilët krenoheshin. Pikërisht këtyre njerëzve, të cilët janë të vetmuar në ndëshkim, pa asnjë ndihmëtar dhe mbështetës, banorët e Ea'rafit u thonë:

- **“...dhe t'u thonë: “Sa ju vlejti ajo që grumbullonit dhe mendjemadhësia që tregonit?”** - Ku janë mbështetësit tuaj të dynjasë, me të cilët ju mbroheshit nga rreziqet dhe arrinit të përmbushnit synimet tuaja? Sot u zhdukën të gjitha aleancat tuaja, të cilat nuk ju bëjnë më asnjë dobi. As arroganca juaj ndaj të vërtetës dhe ithtarëve të saj nuk ju vlen tani. Ndërsa sot ju vuani ndëshkimin, ata kënaqen me mirësitë e Xhenetit. Pastaj u drejtohen banorëve të Zjarrit dhe u tregojnë rreth disa besimtarëve, që tashmë lumturohen në Xhenet, të cilët në jetën e dynjasë ishin të varfër, të dobët dhe objekt talljeje e ndëshkimi për ata mendjemëdhenj. Kështu, ata u thonë banorëve të Zjarrit:

- **Ja. A nuk janë këta njerëzit për të cilët ju betoheshit se mëshira e Allahut nuk kishte për t'i përfshirë kurrë?”**.. - Vallë, këta të cilët Zoti i futi në Xhenet dhe tashmë po lumturohen dhe kënaqen, janë ata për të cilët ju betoheshit se Zoti kurrë nuk kishte për t'i mëshiruar?! Ju i përçmonit ata, i fyenit dhe i keqtrajtonit, të fryrë dhe të magjepsur nga mendjemadhësia dhe vetëpëlqimi. Por sot dolën bosh betimet tuaja dhe ju po përballeni me diçka që kurrë nuk e patët llogaritur. Sot, atyre "të dobtëve" dhe të "parëndësishmëve" u thuhet:

- **Hyni në Xhenet, se për ju nuk do të ketë as frikë e as brenga!”** - Hyni në Xhenet, për të marrë shpërblimin e veprave tuaja! Tani, nuk keni për të patur më frikë për të ardhmen dhe nuk do të keni asnjë brengë

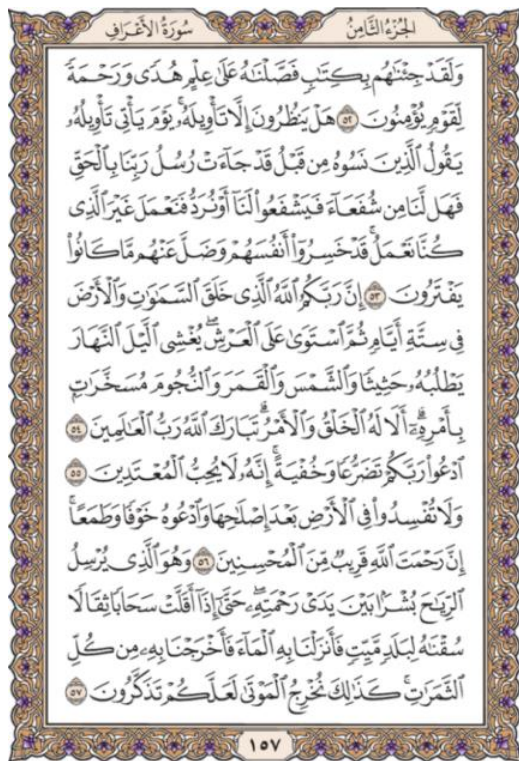
për të shkuarën në dynja. Ju do të jeni absolutisht të sigurt, të qetë dhe të lumtur me çdo mirësi që do të keni në përjetësi. Këto ajete ngjajnë me disa ajete të tjera kuranore, ku Allahu i Madhëruar thotë: "Vërtet, keqbërësit talleshin me besimtarët, dhe kur kalonin pranë tyre, ata ia bënë me sy njëri-tjetrit. Kur ktheheshin në familjet e veta, ata ishin të kënaqur. Kur i shihnin, thoshin: "Me të vërtetë, këta janë të humbur!" Por Ne nuk i caktuam ata si roje të tyre. Por sot, janë besimtarët që do të tallen me jobesimtarët. Duke qëndruar mbështetur në kolltukë, ata do të vështrojnë. A u shpërblyen plotësisht jobesimtarët për atë që kanë bërë?" [Mutafifin 29 - 36]. Dijetarët e tefsirit kanë dhënë shpjegime të ndryshme për sa i përket përcaktimit se cilët do të jenë banorë të Ea'rafit dhe çfarë karakteristikash kanë veprat e tyre. Mendimi më i saktë për këtë çështje është se ata janë njerëz që i kanë të barabarta punët e mira me të këqijat. Peshorja e tyre nuk anon as nga veprat e këqija, që të hyjnë në Zjarr, dhe as nga veprat e mira, që të hyjnë në Xhenet. Për këtë arsye, ata do të qëndrojnë mbi Ea'raf aq sa të dëshirojë Allahu i Lartësuar, i Cili, me mëshirën e Tij, do t'i fusë më pas në Xhenet, sepse mëshira e Allahut e tejkalon zemërimin e Tij dhe mëshira e Tij përfshin gjithçka.

Ajetet 50 – 53

50. Banorët e Zjarrit do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit: "Na jepni ndopak ujë ose diçka nga ato që ju ka dhënë Allahu!" Ata do të përgjigjen: "Allahu i ka ndaluar këto gjëra për jobesimtarët."

51. Këta janë ata që fenë e tyre e merrnin si tallje e lojë dhe që u mashtruan nga jeta e dynjasë. Atë ditë Ne do t'i harrojmë ata, siç e harruan ata takimin e kësaj dite dhe për shkak se kundërshtuan Shenjat Tona."

52. Ne u sollëm atyre një Libër, të cilin ua shtjelluam hollësisht me dituri, për të qenë udhërrëfyes e mëshirë për të gjithë ata që besojnë.

53. Mos vallë, ata po presin realizimin e tij (premtimit të Zotit)? Ditën kur ai të realizohet, ata që e kishin harruar do të thonë: "Vërtet, të dërguarit e Zotit tonë na kanë sjellë të vërtetën. A ka ndonjë që të ndërmjetësojë për ne? A mund të kthehemi e të veprojmë ndryshe nga ç'kemi bërë?" Në të vërtetë, ata kanë humbur vetveten dhe iluzionet (*idhujt*) e tyre nuk do t'u sjellin asnjë dobi.

Shpjegimi i ajeteve

- Banorët e Zjarrit do t'u thërrasin banorëve të Xhenetit:..." - Kur ndëshkimi të arrijë në kulm dhe kur t'i ketë dërrmuar uria dhe etja, banorët e Zjarrit do t'u drejtohen banorëve të Xhenetit për ndihmë, duke u thënë:

- "Na jepni ndopak ujë ose diçka nga ato që ju ka dhënë Allahu!" - Na jepni pak prej ushqimeve dhe mirësive që ju ka falur Zoti! Por banorët e Xhenetit do t'u kthejnë këtë përgjigje:

- Ata do të përgjigjen: "Allahu i ka ndaluar këto gjëra për jobesimtarët." - Allahu i Lartësuar e ka bërë të ndaluar

ushqimin dhe pijet e Xhenetit për mohuesit. Ky është ndëshkimi i merituar për mosbesimin e tyre në Shpalljen e Zotit. Ky është ndëshkimi për ata që tallen me fenë e Zotit, për të cilën janë urdhëruar të jetojnë sipas saj. Nëse do ta zbatonin këtë fe, do të meritonin shpërblimin e mrekullueshëm në Xhenetin e përjetësisë. Por ata të mjerë e panë me mospërfillje fenë e Zotit dhe u tallën me të, sikur ishte një lojë e parëndësishme, në vend që ta nderonin e respektonin, duke e zbatuar dhe jetuar sipas saj. Ata u harruan në dëfrimet dhe kotësitë e kësaj jete mashtruese, duke lënë pas shpine vetë qëllimin pse ata u krijuan.

- **“Këta janë ata që fenë e tyre e merrnin si tallje e lojë dhe që u mashtruan nga jeta e dynjasë.** - Ata i mashtrroi jeta e kësaj bote me zbulimet dhe joshjet e saj të larmishme. Mashtruesit dhe të mashtruarit i tërhiqnin drejt kësaj dynjaje, derisa ata u kënaqën dhe gjetën prehje me të. Në atë gjendje, ata e shihnin lumturinë veçse duke rendur pas bukurive mashtruese, prandaj e harruan ahiretin dhe i kthyen shpinën atij.

- **Atë ditë Ne do t'i harrojmë ata, siç e harruan ata takimin e kësaj dite...** - Allahu i Lartësuar do t'i lërë ata të harruar në ndëshkim, për shkak se ata e harruan ditën e takimit me Të. Ata ishin të pavëmendshëm ndaj ahiretit, a thua se ishin krijuar vetëm për të shijuar kënaqësitë e dynjasë dhe sikur nuk i priste asnjë llogari përpara Zotit.

- **“...dhe për shkak se kundërshtuan Shenjat Tona.”** - Ata i kundërshtuan argumentet e Zotit, jo për shkak se ato ishin të paqarta apo të mangëta, por për shkak të arrogancës.

- **“Ne u sollëm atyre një libër, të cilin ua shtjelluam hollësisht me dituri...”** - Në këtë libër, Allahu i Lartësuar sqaroi çdo çështje për të cilën krijesat kanë nevojë të dinë. Kjo Shpallje është zbritur me diturinë absolute të Zotit. Allahu i Lartësuar është i gjithëditur për gjendjen dhe nevojat e robve në çdo kohë, gjendje dhe vend. Ai e di mirë se çfarë është më e dobishme për ta dhe

çfarë jo. Po kështu, edhe qartësimi i Shpalljes nuk është bërë nga dikush që nuk i njeh çështjet apo që mund t'i fshihet ndonjë aspekt prej gjendjes së krijesave. Një i paditur nuk do të gjykonte kurrë me drejtësi dhe urtësi. Përkundrazi, shtjellimi i kësaj Shpalljeje është bërë nga Allahu i Lartësuar, dituria dhe mëshira e të Cilit ka përfshirë gjithçka. Allahu është i Gjithëdituri dhe i Gjithëmëshirshmi, prandaj e solli Shpalljen që të jetë:

- **“...për të qenë udhërrëfyes e mëshirë për të gjithë ata që besojnë.”** - Nëpërmjet saj, besimtarët do të dallojnë qartë rrugën e drejtë nga humbja. Ajo bën dallimin mes të vërtetës dhe të kotës, rrugës së drejtë dhe devijimit. Prandaj besimtarët i dallojnë lehtë të vërtetën dhe të kotën. Nëpërmjet diturisë dhe punës me sineritet për të kënaqur Allahun e Lartësuar, ata përfitojnë mëshirën që përmban Kur'ani. Me fjalë të tjera, ata i mundësojnë vetes çdo mirësi që u sjell lumturinë në këtë botë dhe në tjetrën. Ata janë të sigurt nga humbja dhe dëshpërimi. Nga ana tjetër, të mjerët, ata që meritojnë ndëshkimin, nuk e besojnë këtë libër madhështor dhe nuk zbatojnë urdhëresat e tij. Kështu, atyre nuk u mbetet gjë tjetër, veçse të shikojnë realisht zbatimin e premtimit të Kur'anit, domethënë ndëshkimin e tyre. I Lartësuari thotë:

- **Mos vallë, ata po presin realizimin e tij (premtimit të Zotit)?** - A po presin gjë tjetër, vallë, veç realizimit të tij, ashtu sikurse është paralajmëruar?! Le ta dinë se:

- **“Atë ditë kur ai të realizohet, ata të cilët më parë e kishin harruar do të thonë: “Vërtet, të dërguarit e Zotit tonë erdhën me fakte të vërteta.”** - Të penduar e me keqardhje të plotë për çfarë bënë në jetën e kësaj bote si dhe duke kërkuar ndërmjetësim për t'u falur gjynahet e tyre, ata do të thonë: “Vërtet, të dërguarit e Zotit tonë erdhën me fakte të vërteta.”. Ata do të pranojnë gjithçka që u kishin thënë profetët, prandaj do të kërkojnë ndërmjetësim për falje gjynahesh. Atë ditë do të kërkojnë që të kthehen edhe njëherë në dynja dhe të

bëjnë vepra të mira, ndryshe nga ç'vepruan më përpara, por koha e pendimit tashmë ka përfunduar. Kërkesat e tyre nuk do të kenë rezultat, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Ditën kur ai të realizohet, ata që e kishin harruar do të thonë: “Vërtet, të dërguarit e Zotit tonë na kanë sjellë të vërtetën. A ka ndonjë që të ndërmjetësojë për ne? A mund të kthehemi e të veprojmë ndryshe nga ç'kemi bërë?”** - Gjithsesi, edhe kërkesa e tyre për t'u kthyer në dynja dhe për të bërë vepra të mira është një mashtrim. Ata thjesht duan të shpëtojnë nga ndëshkimi, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në këtë ajet: “Po, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshhtarë.” [En'am 28].

- **“Në të vërtetë, ata kanë humbur vetveten...”** - Ata e kanë shkatërruar vetveten që në momentin kur hodhën hapin e gabuar në kufër, duke u privuar kështu nga të gjitha mirësitë dhe begatitë që besimi i drejtë të garanton. Ata zgjodhën rrugën e humbjes dhe të rrënimit. Ky dështim nuk është aspak si humbja e pasurisë apo qoftë edhe humbja e njerëzve më të dashur, pasi ai nuk mund të ndreqet a zëvendësohet më kurrë.

- **“...dhe iluzionet (idhujt) e tyre nuk do t'u sjellin asnjë dobi.”** - Çdo iluzion i ushqyer nga vetja apo nga Shejtani i mallkuar tashmë zhduket, duke lënë pas veçse dhimbjen dhe dëshpërimin. Madje, ata do të përballen me diçka që kurrë nuk e kishin menduar. Ata do e shohin qartë kotësinë pas të cilës kishin vrapuar. Tashmë, ajo që e kishin paralajmëruar profetët është bërë realitet, që për ta është një realitet shumë i hidhur.

Ajeti 54

54. Vërtet, Zoti juaj është Allahu, i Cili krijoi qiejt dhe Tokën për gjashtë ditë, pastaj qëndroi mbi Fron. Ai e mbulon ditën me natën, që me të shpejtë e kërkon atë sërish. Edhe Dielli, Hëna dhe yjet i

janë nënshtruar sundimit të Tij. Vetëm Atij i takon Krijimi dhe Sundimi. I madhëruar qoftë Allahu, Zoti i botëve!

Shpjegimi i ajetit

Duke e qartësuar se Ai është i vetmi Zot që meriton të adhurohet si Një, i Vetëm dhe i Pashoq, i Lartësuar thotë:

- **Vërtet, Zoti juaj është Allahu, i Cili krijoi qiejt dhe Tokën për gjashtë ditë, pastaj qëndroi mbi Fron.** - Allahu krijoi qiejt, tokën dhe çdo gjë mes tyre, me gjithë madhësinë, gjerësinë dhe përpikmërinë e tyre. Ai i krijoi ato në formën më të rregullt, dhe këtë e bëri për gjashtë ditë. Dita e parë e krijimit ishte dita e diel dhe e fundit ishte e xhumaja. Pasi e përsosi këtë krijim, duke vendosur rregullin e çdo gjëje, i Lartësuar qëndroi mbi Fron. Ai është një fron madhështor, i cili ka përfshirë qiejt, tokën dhe gjithçka në to dhe mes tyre. Ai u lartësua mbi Fron ashtu siç i takon madhësisë, lartësisë dhe pushtetit të Tij. Allahu u ngrit mbi Fron dhe përfshiu nën sundim të gjithë krijimin e Tij. Është Ai që rregullon dhe administron çështjet e gjithësisë së krijuar prej Tij. Ai vendosi në këtë gjithësi rregullat dhe ligjet e krijimit, nëpërmjet të cilëve funksionon gjithçka. Asgjë nuk del jashtë ligjeve të Allahut. Gjithashtu, është Allahu, i vetmi të Cilit i takon të vendosë edhe ligjet fetare e të jetesës, të cilat janë të detyrueshme të zbatohen nga robërit e Tij.

- **Ai e mbulon ditën me natën,...** - Ai e mbulon dritën e ditës me errësirën e natës. Kështu, njerëzit gjejnë prehjen dhe krijesat strehohen në vendbanimin e tyre për t'u qetësuar nga lodhja e ditës.

- **“...që me të shpejtë e kërkon atë sërish.”** - Sa herë që vjen nata, largohet dita dhe sa herë që vjen dita, largohet nata. Kështu vazhdon të funksionojnë ligjet e Tij në mënyrë të rregullt, deri kur të vijë dita që Allahu ta palosë këtë botë dhe robërit të zhvendosen në një tjetër vendbanim: në Xhenet ose në Zjarr.

- **Edhe Dielli, Hëna dhe yjet i janë nënshtruar sundimit të Tij.** - Gjithçka i

është nënshtruar ligjit dhe urdhrave të të Madhërishtit. Kjo tregon se Ai ka cilësi të plotë të madhështisë dhe pushtetit. Krijimi i kësaj gjithësie madhështore dëshmon për pushtetin dhe fuqinë e Tij absolute. Përsosmëria, rregulli dhe përpikmëria e funksionimit të saj dëshmojnë për urtësinë e plotë dhe të paanë të Allahut. Mirësitë dhe dobitë e shumta që Ai ka vendosur në këtë gjithësi për krijesat e Tij, qofshin ato domosdoshmëri, pa të cilat jeta është e pamundur, qofshin mirësi më të vogla, të gjitha këto tregojnë se sa e gjerë është dituria dhe mëshira e Allahut. Të gjitha këto së bashku tregojnë bindshëm se Ai është i Vetmi që meriton të adhurohet me dashuri, shpresë dhe frikërespekt. Vetëm Allahut duhet t'i përkushtohen të gjitha adhurimet.

- Vetëm Atij i takon Krijimi dhe Sundimi." - Vetëm Allahu është Krijuesi, Ai që krijoi të gjitha qeniet tokësore dhe ato qiellore, me cilësitë dhe veçoritë e tyre. Allahut i takon gjykimi dhe kontrolli i çdo çështjeje. Është Ai që vendos ligjet dhe të gjithë e kanë detyrë t'i zbatojnë dhe të jetojnë sipas tyre. Në dorë të Allahut është dhënia e profetësisë dhe gjithçka që lidhet me të, si mrekullitë, shpallja etj. Vetëm Ai shpërblen dhe ndëshkon me drejtësi, në varësi të zbatimit ose jo të ligjit të vendosur nga Ai. Fjala 'Atij i takon krijimi' nënkupton se në dorë të Allahut janë ligjet e ekzistencës dhe funksionimit të kësaj gjithësie. Ndërsa fjala 'Atij i takon sundimi' dhe pushteti për çdo çështje, nënkupton se në dorë të Tij është vendosja e ligjeve të Sheriatit dhe të shpërblimit, i cili do të ekzekutohet plotësisht Ditën e Gjykimit.

- I madhëruar qoftë Allahu, Zoti i botëve!" - I madhëruar, i lartësuar, plot mirësi dhe bujari është Allahu. Ai është i madhëruar dhe i lartësuar në Vetën e Vet, sepse është i plotë dhe absolut në emrat dhe cilësitë e Tij. I madhëruar, i lartësuar dhe plot mirësi është Allahu edhe në lidhje me krijesat, për shkak të mirësive dhe bujarisë së Tij të pakufishme me të cilën i mbulon ata vazhdimisht. Çdo bekim dhe mirësi në

këtë gjithësi është gjurmë dhe rezultat i mëshirës së Allahut. Pasi përmendi madhështinë dhe bujarinë e Tij, të cilat i mjaftojnë çdo njeriu të urtë e me logjikë për të besuar dhe dëshmuar se Allahu është i vetmi që meriton adhurimin dhe i vetmi të cilit duhet t'i drejtohesh për plotësimin e të gjitha nevojave të tua, i Lartësuar vijon me një urdhër të rëndësishëm dhe të dobishëm për krijesat:

Ajetet 55 - 56

55. Luteni Zotin tuaj me përlulësi dhe fshehtaz! Ai nuk i do ata që e teprojnë.

56. Mos shkaktoni trazira në tokë, pasi është vendosur rregulli në të, dhe lutjuni Atij me drojë dhe me shpresë (në zemër)! Mëshira e Allahut është gjithmonë pranë vepërmirëve.

Shpjegimi i ajeteve

- "Luteni Zotin tuaj me përlulësi dhe fshehtaz!" - Allahu i Lartësuar na urdhëron që t'i drejtohem Atij me të dyja format e lutjeve: me kërkesa të drejtpërdrejta dhe me adhurime. ¹⁰ I Madhëruari i porositi robërit e Tij që të luten me përunjësi e përgjërëm, duke qenë të përkushtuar dhe të vazhdueshëm në adhurimin ndaj Atij. Gjithashtu, lutjet e tyre drejtuar Allahut duhet të stolisen edhe me një cilësi tjetër: ato duhet të bëhet me përunjësi, jo me zë të lartë e me shfaqje të tepruara, si për sytë e njerëzve.

- Ai nuk i do ata që e teprojnë. - Allahu nuk i do ata që e kalojnë masën, në çdo çështje qoftë. Kalimi i masës në lutje ndodh kur kërkon gjëra që nuk janë të lejueshme, kur e tepron me përzgjedhjen e fjalëve ose rimën e tyre, kur ngre zërin ose kur shfaq hapur përgjërëm të ekzagjeruar.

- "Mos shkaktoni trazira në tokë, pasi është vendosur rregulli në të..." - Mos përhapni shkatërrim e kaos në tokë nëpërmjet gjynaheve, mosbindjes ndaj Allahut të Lartësuar dhe poshtërsive, pasi është vendosur rregull përmes bindjes e nënshtrimit ndaj Allahut dhe adhurimit të Tij! Nuk ka dyshim se mosbindja ndaj Zotit dhe gjynahet e shkatërrojnë moralin, veprat

e krijesave dhe mirëqenien e tyre, sikurse ka thënë i Lartësuar në një ajet tjetër: "Për shkak të veprave të këqija të njerëzve, është shfaqur në tokë e në det shkatërrimi, në mënyrë që të vuajnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të heqin dorë prej tyre." [Rum 41]. Nga ana tjetër, nëpërmjet bindjes, punëve të mira dhe adhurimit të Allahut të Lartësuar përmirësohen morali e veprat e robve dhe zbret begatia prej Tij. Nëpërmjet bindjes rregullohen të gjitha çështjet e dynjasë dhe të ahiretit.

- **"...dhe lutjuni Atij me drojë dhe me shpresë (në zemër)! Mëshira e Allahut është gjithmonë pranë vepërmirëve.** - Lutjuni Allahut duke pasur frikë ndëshkimit e Tij dhe duke shpresuar shpërblimin e Tij. Lutuni duke shpresuar që Ai ta pranojë lutjen tuaj, por edhe të frikësuar se mos Ai e refuzon atë. Mos u lutni si të përkëdhelur, të vetëkënaqur dhe duke mbivlerësuar veten. Gjithashtu, mos u lutni thjesht me fjalë që vërtiten në gojë, që dalin nga një zemër e shpërqendruar dhe e hutuar, por lutuni me përqendrim të plotë dhe insistim maksimal. Siç shihet, ndër normat e lutjes, ashtu siç i ka përmendur Allahi i Lartësuar, janë:

1. Të jetë e sinqertë vetëm për Allahun e Lartësuar, dhe kjo kuptohet nga këshilla për t'u lutur me përunjësi.
2. Zemra të jetë e mbushur me frikë dhe me shpresë, dhe jo duke qenë të shpërqendruar dhe të pavëmendshëm.
3. Duaja të bëhet duke kërkuar me këmbëngulje përgjigjen, dhe jo sa për të kaluar radhën apo pa u shqetësuar shumë në do t'i përgjigjet Allahi apo jo.

Ajetet 57 – 58

57. Është Ai që i lëshon erërat si përgëzim para mëshirës së Tij. Kur erërat bartin re të mëdha, Ne i sjellim ato mbi një tokë të vdekur dhe atje e zbresim shiun, nëpërmjet të cilit bëjmë që të dalin nga të gjitha prodhimet. Kështu do t'i nxjerrim të vdekurit; kësisoj ju mund të kujtoni.

58. Toka e mirë i jep prodhimet e saj me lejen e Zotit, ndërsa toka e keqe mezi jep diçka. Kështu i shpjegojmë Ne argumentet Tona për ata që janë mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na shpalos një shenjë të pushtetit dhe mëshirës së Tij të pamatë kur thotë:

- **"Është Ai që i lëshon erërat si përgëzim para mëshirës së Tij.** - Është Allahi që i dërgon erërat paralajmëruese të shiut, aq të nevojshëm për jetën në tokë. Nëpërmjet ujit të shiut, me lejen dhe mëshirën e Allahut të Madhërishëm, toka gjallërohet dhe krijesat gëzohen.

- **Kur erërat bartin re të mëdha, Ne i sjellim ato mbi një tokë të vdekur dhe atje e zbresim shiun,** - Kur erërat bashkojnë retë, atëherë i Gjithëmëshirshmi bën që shiu të bjerë poshtë, në tokën e zhuritur për ujë, ku krijesat janë pranë vdekjes dhe pa shpresë ndaj mëshirës së Allahut. Kur bie shiu, bashkë me të zbret jeta, shpresa dhe gëzimi. Ai bie me butësi dhe shpërndahet aq bukur nëpërmjet erës, për të ngopur tokën dhe krijesat mbi të. Kështu, jeta fillon të gëlojë nga e para, siç thotë i Madhëruari më pas:

- **"...nëpërmjet të cilit bëjmë që të dalin nga të gjitha prodhimet.** - Dhe krijesat lumturohen me mëshirën dhe bujarinë e Allahut ndaj tyre. Në vijim, i Madhëruari thotë diçka që duhet t'i bëjë njerëzit të reflektojnë:

- **Kështu do t'i nxjerrim të vdekurit; kësisoj ju mund të kujtoni.**" - Ashtu siç e ringjallim tokën e vdekur duke nxjerrë prej saj bimësinë, po kështu do t'i nxjerrim të vdekurit nga varret, pasi të jenë bërë pluhur e tretur një me tokën. Ky është një argumentim tejet i qartë dhe i kuptueshëm për pushtetin absolut të Allahut të Lartësuar. Nuk ka asnjë ndryshim mes dy rasteve. Prandaj, çdokush që e mohon ringjalljen, - edhe pse vazhdimisht sheh shëmbëllimet e saj në natyrë, - e bën këtë thjesht nga inati e kryeneçësia. Madje,

mund të thuhet se kështu mohon një fakt të vërtetueshëm nga shqisat. Këto ajete janë gjithashtu nxitje për të këqyrur shenjat e Allahut me syrin e atij që kërkon të nxjerrë mësim, e jo fare me shpërfillje. Në vijim, i Madhëruari na përmend llojet e tokave, ku zbret shiu:

- Toka e mirë i jep prodhimet e saj me lejen e Zotit, - Së pari, është toka e mirë, toka pjellore. Kur mbi të bie shi, ajo jep prodhim, me lejen e Krijuesit të saj, Allahut të Madhëruar. Sidoqoftë, asgjë nuk mund të dalë jashtë vullnetit dhe përcaktimit të të Urtit të Gjithëpushtetshëm. Shkaqet mund të sjellin pasojat e tyre veçse me dëshirën e Zotit të Madhëruar, që ka në dorë çdo të shkak dhe pasojë.

- "...ndërsa toka e keqe mezi jep diçka. - Nga ana tjetër, toka e keqe prodhon veçse bimë të këqija, të cilat nuk kanë asnjë dobi.

- "Kështu i shpjegojmë Ne argumentet Tona për ata që janë mirënjohës. - Kështu, me shembuj konkretë, i bëjmë të larmishme dhe të qarta argumentet Tona, në mënyrë që mirënjohësit ndaj Allahut të përfitojnë dhe nxjerrin mësim prej tyre. Ata që e lavdërojnë Allahun dhe i shprehin mirënjohjen Atij për mirësitë që u ka dhuruar, pikërisht ata dinë të përfitojnë nga shembujt e sjellë nga i Madhërishti, i Cili është i Gjithëditur dhe i Urtë. Ata arrijnë ta dallojnë udhën e drejtë dhe i kuptojnë lehtësisht dispozitat e Zotit për jetën e tyre. E si të ndodhë ndryshe, kur ata e konsiderojnë Shpalljen e Zotit si mirësinë më të madhe, të cilës duhet t'i përkushtohesh dhe për të cilën duhet t'i shprehësh Atij mirënjohjen e plotë. Për ta, ajo është vetë jeta e dhuruar. Këtë mirësi ata e presin me gëzim dhe e pranojnë me përunjësi, për vetë domosdoshmërinë e saj. Ata meditojnë thellë në të. Në varësi të mirësisë dhe gradës së besimit të tyre, ata përfitojnë nga 'uji' i Shpalljes së Zotit. Ashtu sikurse toka pas shiut prodhon në varësi të cilësisë së saj, ashtu edhe zemra e njeriut, në varësi të imanit, përfiton nga Shpallja dhe jep frytet e saj. Për sa u përket

zemrave të nxira dhe të ngurta, kur mbi to zbret Shpallja e Zotit, nuk gjen vend të përshtatshëm për të dhënë frytet e saj. Ajo gjen zemra të shkujdesura e mospërfillëse, madje kundërshtuese të saj. Shpallja kalon nëpër këto zemra ashtu si uji që rrëshqet në një tokë shkëmbore apo uji që humbet pa asnjë dobi në tokë ranore. Kjo ngjan me thënieën e Allahut të Madhëruar: "Ai zbret nga qielli ujë, që rrjedh nëpër lumenj me masë, ndërsa vala nxjerr shkumën mbi sipërfaqe. Edhe ajo që del nga shkrirja (*e xeherorit*) në zjarr për të bërë me të ndonjë stoli ose ndonjë mjet, është shkumë e ngjashme si ajo. Kështu e sqaron Allahu shembullin e së vërtetës dhe të së pavërtetës. Sepse zgjyra zhduket si shkuma, ndërsa ajo që u sjell dobi njerëzve, mbetet në tokë. Kështu i shpjegon Allahu shembujt." [Ra'd 17].

Ajetet 59 – 64

59. Ne e dërguam Nuhun te populli i vet dhe ai u tha: "O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. Unë kam frikë për ju dënimin e një Dite të madhe."

60. Paria e popullit i tha: "Ne po të shohim se ti je krejt i përhumur."

61. Ai u tha: "O populli im! Unë nuk jam aspak i përhumur por jam një i dërguar prej Zotit të botëve."

62. Unë po ju kumtoj juve Shpalljen e Zotit tim, po ju këshilloj dhe di nga Zoti im diçka që ju nuk e dini."

63. Vallë, po habiteni që udhëzimi i Zotit tuaj ju ka ardhur përmes një njeriu prej jush, për t'ju paralajmëruar që të ruheni dhe me shpresë që të mëshiroheni?"

64. Ata e kundërshtuan Nuhun, por Ne i shpëtuam atë dhe të gjithë ata që ishin me të në anije. Ndërsa ata që i mohuan Shenjat Tona i fundosëm. Ata qenë vërtet, një popull i verbër.

Shpjegimi i ajeteve

Pas një sërë argumentesh rreth njëshmërisë së Tij, Allahu i Madhëruar vijon me historitë që flasin për profetët dhe thirrjen e tyre për nënshtrimin ndaj Allahut

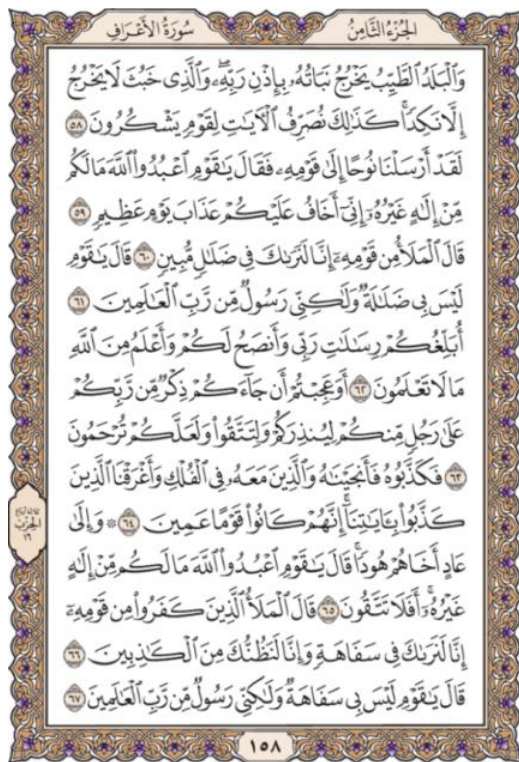
e për ta adhuruar Atë si një të vetëm. Këtu tregohet mospranimi i ftesës nga njerëzit e këqij dhe ndihma që Zoti u dha profetëve dhe pasuesve të tyre, që ishin njësuës e të sinqertë. Allahu i shkatërroi kryeneçët, ata të cilët nuk u bindën dhe nuk ndoqën rrugën e profetëve të Tij. Nga këto histori kuptojmë se mesazhi i të gjithë profetëve ka qenë i njëjtë. Thirrja e tyre ka qenë adhurimi i një Zoti të vetëm. Kështu e fillon Allahu i Madhëruar historinë e të parit profet të dërguar pas Ademit ﷺ, duke thënë:

- **“Ne e dërguam Nuhun te populli i vet...”** - Nuhu i ftoi ata të adhuronin një Zot të vetëm, sepse ata adhuronin idhujt.

- **“...dhe ai u tha: “O populli im, adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet.”** - Adhuroni Allahun si Një, të Vetëm dhe të Pashoq, sepse Ai është Krijuesi, Furnizuesi dhe Rregulluesi i të gjitha çështjeve, ndërsa gjithçka tjetër është krijesë e varfër, nevojtare dhe e nënshtuar, që nuk ka asgjë në dorë. Nëse nuk e bëni, dijeni se ju pret një ndëshkim i dhembshëm.

- **“Unë kam frikë për ju dënimin e një Dite të madhe.”** - Ky moment dëshmon kujdesin e madh të Nuhut ﷺ për të këshilluar popullin dhe dhembshurinë e tij ndaj tyre. Profeti Nuh i frikësohej ndëshkimit të ashpër të Zotit mbi ta. Të tillë ishin të gjithë profetët e Zotit. Ata ishin më të dhembshur për popujt e tyre sesa prindi për fëmijën. Kur Profeti ﷺ u tha këto fjalë, ata iu përgjigjën në formën më të shëmtuar.

- **“Paria e popullit i tha: “Ne po të shohim se ti je krejt i përhumur.””** - Kështu u përgjigjën sundimtarët e popullit të tij. Ka qenë traditë thujse e pandryshueshme, që sundimtarët të shprehnin mendjemadhësi ndaj ftesës së profetëve. Ata nuk bindeshin për të punuar e jetuar sipas Shpalljes së Zotit. Përgjigjja e tyre ishte: “Ju jeni njerëz të humbur.” Allahu i shëmtoftë dhe i poshtëroftë! Nuk mjaftonte që nuk pranonin të zbatonin porositë e profetëve, por shprehnin edhe arrogancë, madje i sulmonin profetët me

fyerje e shpifje të ulëta. Populli e konsideroi Nuhun ﷺ si njeri të humbur dhe fare të parëndësishëm. Kjo shpifje ishte tregues i një arrogance të pashembullt ndaj të dërguarit dhe fesë së Zotit. Megjithatë, ajo mund të ndikonte veçse te mendjehetët, të cilët ishin të verbuar nga të mirat e kësaj bote dhe pushteti i atyre mjeranëve. Madje, të humbur ishin pikërisht ata, që refuzuan Shpalljen e Zotit. Të humbur ishin ata, të cilët gdhendnin puta me duart e tyre, dhe pastaj i adhuronin si zota, duke iu flijuar kurbane dhe duke iu kushtuar adhurime, që i meriton veçse Allahu i Madhërishëm. Edhe ajo pak logjikë që mund të kenë në kokë idhujtarët nuk u vlen aspak. Ata nuk do të kenë asnjë lloj arsytimi para të Madhërishmit në Ditën e Llogarisë. Kështu, edhe të çmendurit janë në pozicion më të mirë se ata. Por Nuhu ﷺ përsëri, me dhembshurinë dhe butësinë e tij u tha:

- **“Ai u tha: “O populli im! Unë nuk jam aspak i përhumur ...”** - Jo, nuk jam i humbur apo i gabuar në këto që po ju them, por jam tërësisht i udhëzuar nga Allahu i

Madhëruar. Udhëzimi i Nuhut ishte i një niveli të lartë, madje edhe mes profetëve. Një udhëzim i tillë iu dhurua pesë profetëve më të zgjedhur të të gjithë kohërave.

- **“... por jam një i dërguar prej Zotit të botëve.”** - Unë jam i dërguari i Atij që është Zoti im, i juaji dhe i të gjitha krijesave. Unë jam i dërguari besnik i Atij që përkujdeset dhe rregullon çështjet e krijesave. Përkujdesi më i madh dhe më i rëndësishëm që Allahu ka treguar është pikërisht dërgimi i profetëve, që t'i udhëzonin robërit në rrugën e mbarë e t'u mësonin atyre çdo gjë të nevojshme, që mundëson lumturinë në të dyja jetët. Ata u mësuan popujve se ç'janë veprat e mira, ç'është morali i lartë, ç'është besimi i pastër dhe i drejtë dhe çfarë janë veprat e këqija e besimet e kota.

- **“Unë po ju kumtoj juve Shpalljen e Zotit tim, po ju këshilloj dhe di nga Zoti im diçka që ju nuk e dini.”** - Detyra ime është komunikimi i qartë i Shpalljes së Zotit tim, komunikimi i njëshmërisë së Zotit në çdo aspekt, si dhe shtjellimi qartësisht i urdhëresave dhe ndalesave të Tij. Këtë mision e kam për detyrë ta bëj sa më mirë, me dhembshuri e dashamirësi për ju. Zoti i Madhëruar më ka dhuruar një dituri që ju nuk e keni, prandaj është detyrë për ju që të më bindeni dhe të më pasoni, nëse vërtet logjikoni drejt.

- **“Vallë, po habiteni që udhëzimi i Zotit tuaj ju ka ardhur përmes një njeriu prej jush...”** - Pse çuditëni nga një fakt që nuk është aspak çudi? Nuk duhet të çuditëni aspak që këshilla prej Zotit tuaj ju erdhi pikërisht prej dikujt nga mesi juaj, të cilit ia dini origjinën, besnikërinë dhe cilësitë e tij të mrekullueshme. Kjo madje tregon përkujdesjen e madhe të Allahut të Madhëruar për ju, bujarinë e bamiësinë e Tij të pakufishme mbi ju. Ndërsa ju, në vend që ta lavdëroni dhe t'i shprehni mirënjohjen, shprehni habi! Ajo për të cilën duhet të mendoni seriozisht është fakti se ai dërgoi nga mesi juaj një burrë me një qëllim madhor:

- **“...për t'ju paralajmëruar që të ruheni dhe me shpresë që të mëshiroheni?”** - Ai ju paralajmëron për një ndëshkim të dhimbshëm dhe ju porositi që të merrni çdo masë për të shpëtuar prej tij. Mënyra e vetme për t'i shpëtuar këtij ndëshkimi është devotshmëria ndaj Allahut të Madhëruar haptas dhe fshehtas, është përmbushja e porosive të Tij dhe ruajtja e kufijve të Tij, me sinqeritet vetëm për Të dhe në përputhje me porositë e Tij. Nëse e bëni këtë, mbi ju do të zbresë mëshira e gjerë dhe e mrekullueshme e Allahut të Madhëruar. Por të gjitha këto fjalë kaq serioze nuk i bindën ata:

- **“Ata e kundërshtuan Nuhun, por Ne i shpëtuan atë dhe të gjithë ata që ishin me të në anije.”** - Ishte Allahu i Madhëruar që e urdhëroi Nuhun ﷺ për ta ndërtuar këtë anije dhe për të mbartur në të nga një çift prej çdo kafshe, si dhe familjen e tij dhe gjithë besimtarët. Ashtu veproi Nuhu ﷺ dhe Allahu i Madhëruar i shpëtoi të gjithë ata që hipën në anije. Ndërsa për të tjerët, i Madhëruari thotë:

- **“Ndërsa ata që i mohuan Shenjat Tona i fundosëm. Ata qenë vërtet, një popull i verbër.”** - Ata u treguan të verbër ndaj udhëzimit të Allahut të Lartësuar. I Madhëruari u mundësoi të shihnin dhe dëshmonin shumë shenja e mrekulli nëpërmjet robit dhe të dërguarit të tij, Nuhut ﷺ, shenja që mund të bënin të besojë çdo njeri të mençur dhe të logjikshëm, por ata u tallën dhe i morën ato si lojë, prandaj merituan atë ndëshkim të madh.

Ajetet 65 – 72

65. Edhe tek Adët dërguam vëllanë e tyre, Hudin. Ai tha: “O populli im! Adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet! A nuk e keni frikë (Allahun)?”

66. Paria e jobesimtarëve nga mesi i popullit të tij thanë: “Ne po të shohim se ti je një mendjelehtë. Madje ne mendojmë se ti je një gënjeshtar.”

67. Ai tha: “O populli im! Unë nuk jam mendjelehtë, por jam i dërguar prej Zotit të botëve”.

68. “Unë po ju kumtoj shpalljet e Zotit tim dhe jam këshillues i sinqertë për ju.

69. “Vallë, po habiteni që udhëzimi nga Zoti juaj ju erdhi përmes një njeriu prej jush, si paralajmërim? Kujtoni se si Ai ju bëri sundues pas popullit të Nuhut dhe jua shtoi fuqinë fizike! Kujtoni të mirat e Allahut, që të gjeni shpëtim!”

70. Ata thanë: “Paske ardhur që të adhurojmë vetëm Allahun e ta braktisim atë që adhuronin prindërit tanë?! Bëje realitet kërcënimin tënd, nëse thua të vërtetën!”.

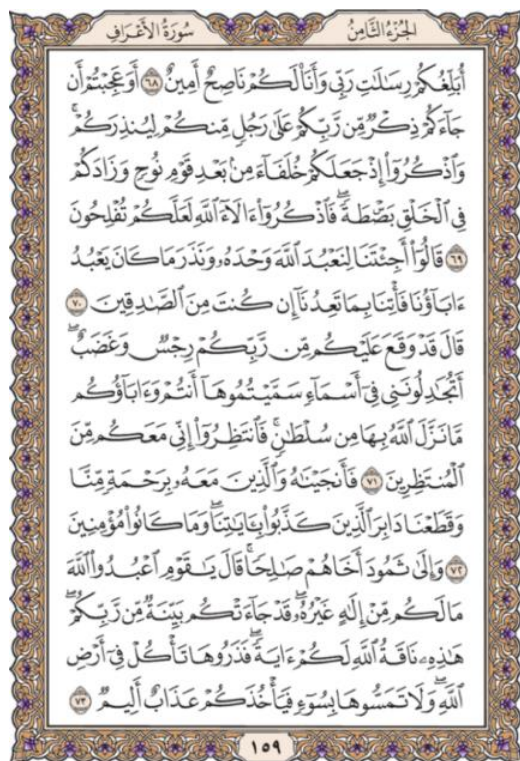
71. Ai tha: “Mbi ju tashmë ka rënë dënimi dhe zemërimi i Zotit tuaj. A polemizoni me mua për disa emra, që vetë ju dhe prindërit tuaj i keni vënë e për të cilët Allahu nuk ka shpallur asnjë fakt? Prisni, atëherë se edhe unë jam duke pritur bashkë me ju!”.

72. Me mëshirën Tonë, Ne i shpëtuam Hudin dhe të gjithë besimtarët që ishin me të, dhe ua premë rrënjët atyre që kundërshtuan Argumentet Tona dhe nuk ishin besimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Edhe tek Adët dërguam vëllain e tyre Hudin...” - Edhe në fisin e Adëve, që jetonin në zonën e Jemenit, u dërgua vëllai i tyre nga gjaku, Hudi ﷺ, që t'i urdhëronte për të adhuruar Allahun si Një të Vetëm dhe të ndaleshin nga idhujtaria, padrejtësitë dhe përhapja e gjynaheve. Ai iu drejtua popullit të tij:

- “O populli im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. A nuk keni frikë (Allahun)?” - A nuk keni frikë zemërimin dhe ndëshkimin e Zotit, kur vazhdoni në rrugën tuaj të gjynaheve? Nëse nuk nënshtroheni për ta adhuruar Zotin si Një e të Vetëm dhe sipas Shpalljes së Tij, atëherë vërtet duhet t'i frikësoheni ndëshkimit dhe zemërimit të Tij.

- “Paria e jobsimtarëve nga mesi i popullit të tij thanë: “Ne po të shohim se ti je një mendjelehtë. Madje ne mendojmë se ti je një gënjeshtar.”” - Ata të cilët e refuzuan ftesën e profetit të tyre, duke shpërfillur edhe argumentet e tij, thanë: “Për ne je njeri mendjelehtë dhe një gënjeshtar. Ne të gjuajmë si njeri të mefshtë dhe të palogjikshëm, që nuk di se ç’është e drejta. Ne besojmë se ti je mashtrues e gënjeshtar.” Subhan-Allah, çfarë ndodh kur realiteti tjetërsohet! Çfarë ndodh kur verbëria ndaj fakteve dhe mrekullive prek logjikën e njeriut! Ata shpifën ndaj profetit të tyre duke e akuzuar për sjellje që ishin pikërisht karakteristikë e tyre. Mendjelehtët dhe mashtruesit ishin pikërisht ata. E ku ka më mendjelehtë se ai që, të vërtetën absolute e hedh poshtë si një trillim dhe i cili e refuzon jetën sipas saj?! Këta të mjerë tregoheshin kryeneçë e mospërfillës ndaj këshilluesve dashamirës, që udhëzonin tek e mira dhe e drejta, ndërsa nga ana tjetër, nënshtroheshin me trup e me shpirt ndaj urdhrave të çdo shejtani të

shfrenuar. Ata ua dedikonin adhurimin atyre që nuk e meritonin dhe nga të cilët nuk kishin asnjë mirësi. Ishin ata mendjelehtë, që adhuronin gurë, pemë apo çdo krijesë tjetër të Zotit, dhe kundërshtonin vetë Zotin Krijues, i Cili është i vetmi që e meriton të adhurohet në qiej dhe në tokë.

- **“Ai tha: “O populli im! Unë nuk jam mendjelehtë, por jam i dërguar prej Zotit të botëve”.**” - Unë jam i dërguari i Zotit të botëve, me udhëzim të qartë dhe me rrugën e drejtë. Unë jam dërguar që t’ju komunikoj dhe shpjegoj qartë Shpalljen e Zotit.

- **“Unë po ju kumtoj shpalljet e Zotit tim dhe jam këshillues i sinqertë për ju.** - Unë jam këshillues dashamirës dhe i sinqertë, që dëshiron të mirën tuaj, prandaj ju duhet ta pranoni ftesën me kënaqësi dhe të jetoni në bindje ndaj Zotit të gjithësisë.

- **“Vallë, po habiteni që udhëzimi nga Zoti juaj ju erdhi përmes një njeriu prej jush, si paralajmërim?”** - Ju nuk duhet të çuditeni që Allahu dërgoi një burrë nga mesi juaj, të cilin ju e njihni shumë mirë dhe i cili ju tregon se çfarë ju mundëson lumturinë në të dyja jetët. Ai thjesht ju nxit që të bëni mirë dhe të ruheni nga të këqijat, prandaj nuk keni pse habiteni. Nëse ju silleni në mënyrë të tillë, atëherë kjo nuk është thjesht habi, por një mohim i qartë dhe i pajustificueshëm.

- **“Kujtoni se si Ai ju bëri sundues pas popullit të Nuhut dhe jua shtoi fuqinë fizike!”** - Lavdërojeni Zotin tuaj dhe shprehini mirënjohjen e plotë për të gjitha këto mirësi të pashembullta. Ai ju mundësoi pushtet të gjerë në tokë dhe ju vendosi në vendet e atyre popujve që, më herët, mohuan profetin e tyre, prandaj Allahu i shkatërroi. Zoti juaj ju vendosi në tokë për t’ju sprovuar se si do të punoni. Kini kujdes, që të mos vazhdoni me mohimin e shpalljeve të Zotit, ashtu si vepruan popujt para jush, që u shkatërruan, sepse atëherë edhe ju do të goditeni njëlloj si ata!

- **“Kujtoni të mirat e Allahut, që të gjeni shpëtim!”** - Kujtoni mirësinë e Allahut, që ishte e veçantë për ju, duke ju dalluar nga të

tjetër! Ai ju shtoi forcën fizike dhe parametrat truporë si askujt tjetër. Allahu ju pajisi me fuqi luftarake të pakrahasueshme. Mos i harroni këto mirësi e shumë të tjera, me të cilat Allahu ju dalloi! Nëse tregoheni mirënjohës, do të arrini shpëtimin dhe suksesin në dynja dhe në ahiret. Kështu, profeti Hud ء e këshilloi popullin e tij për të qenë mirënjohës, për të bërë vepra të mira dhe për teuhid të pastër. Ai u kujtoi edhe një cilësi të tijën, si profet i zgjedhur dhe i sinqertë - dhembshurinë dhe dashamirësinë për popullin e tij. Pikërisht për shkak të kësaj dhembshurie dhe dashamirësie, Hudi ء i paralajmëroi që të mos e shpërfillnin ndëshkimin e rëndë të Zotit, në mënyrë që të mos ndëshkoheshin edhe ata ashtu si popujt para tyre. Por me gjithë këto këshilla të mrekullueshme dhe pavarësisht mirësive të shumta të Zotit që profeti u kujtoi, ata nuk pranuan t'i përgjigjeshin ftesës.

- **“Ata thanë: “Paske ardhur që të adhurojmë vetëm Allahun e ta braktisim atë që adhuronin prindërit tanë?!”** - Duke shprehur një habi të pakuptueshme ndaj ftesës së Profetit dhe duke e bërë të qartë se ishte tërësisht e pamundur që t'i bindeshin atij, thanë: “Paske ardhur që të adhurojmë vetëm Allahun e ta braktisim atë çka adhuronin prindërit tanë?!” Allahu i poshtëroftë dhe i shëmtoftë! Atë që është e vërteta më e madhe dhe e vërteta e detyrueshme për t’u besuar, ata e hodhën poshtë, për shkak të besimit të kotë dhe qesharak që kishin trashëguar nga të parët e tyre. Ata zgjodhën idhujtarinë e shëmtuar të të parëve të tyre të humbur kundrejt ftesës së profetëve, që ftonin njerëzimin në adhurimin e Allahut si një Zot i Vetëm dhe i Pashoq. Ata zgjodhën ta mohonin profetin e tyre kur thanë:

- **“Bëje realitet kërcënimin tënd, nëse thua të vërtetën!”** - Në fakt, ky qe fillimi i ndëshkimit të tyre. Ata i kërkuan Profetin, madje në formë sfide, që ta bënte realitet ndëshkimin e paralajmëruar, duke treguar në këtë mënyrë se ata nuk e besonin

mesazhin që Profeti përcillte prej Zotit. Atëherë, Hudi ﷺ u tha:

- **“Ai tha: “Mbi ju tashmë ka rënë dënimi dhe zemërimi i Zotit tuaj.”** - Ndëshkimi tashmë është bërë i pashmangshëm, sepse janë plotësuar të gjitha shkaqet e tij. Çasti i zbatimit të dënimit është shumë pranë.

- **“A polemizoni me mua për disa emra, që vetë ju dhe prindërit tuaj i keni vënë...”** - Si është e mundur që ju polemizoni me mua për gjëra të paqena, për puta e statuja që ju i quani perëndi, por që nuk kanë asnjë lidhje me madhësinë dhe pushtetin? Ata nuk zotërojnë asnjë thërmijë pushteti në qiej e as në tokë. Ata janë thjesht emra, që ju dhe të parët tuaj i keni shpikur. Ju nuk keni asnjë argument nga Zoti për ta.

- **“...e për të cilët Allahu nuk ka shpallur asnjë fakt?”** - Nëse ata do të kishin vërtet diçka hyjnore, Allahu do të kishte sjellë ndonjë argument mbështetës për ta. Fakti që Allahu i Madhëruar nuk ka shpallur asnjë lloj argumenti të tillë dëshmon se ata janë të pavërtetë dhe thjesht trillime. Nuk ka çështje që u nevojitet krijesave, - e sidomos kur bëhet fjalë për çështje madhore, sikurse është adhurimi dhe i adhuruari, - që Allahu i Madhëruar të mos e ketë sqaruar në shpalljet e tij. Për çështje të tilla, Ai ka sjellë argumente të qarta dhe fakte të pamohueshme.

- **“Prisni, atëherë se edhe unë jam duke pritur bashkë me ju!”** - Prisni ndëshkimin e paralajmëruar të Plotfuqishmit, që është gati të godasë ashpër mbi ju. Edhe unë do të pres së bashku me ju, por ka një ndryshim të madh mes nesh. Ju prisni t'ju godasë ndëshkimi i të Madhërishtmit, ndërsa ne presim fitoren, çlirim dhe shpërblimin bujar prej Tij. Edhe i Madhëruari bën dallimin mes dy grupeve, duke thënë më pas:

- **“Me mëshirën Tonë, Ne i shpëtuam Hudin dhe të gjithë besimtarët që ishin me të...”** - I Gjithëmëshirshmi i shpëtoi Hudin ﷺ dhe të gjithë besimtarët që ishin me të,

me mëshirën e Tij. Ishte pikërisht Allahu që i udhëzoi ata në fenë e drejtë, dhe kështu ata fituan mëshirën e Tij dhe shpëtuan nga ndëshkimi i Tij.

- **“...dhe ua premë rrënjët atyre që kundërshtuan Argumentet Tona dhe nuk ishin besimtarë.”** - Ndëshkimi i ashpër nuk la gjallë asnjë prej tyre. I Madhëruari dërgoi mbi ta një furtunë shkretuese, e cila kudo që kalonte e çdo gjë që prekte e shndërronte në pluhur e rërë. Kështu, ata u shfarosën dhe më pas ngelën vetëm rrënojat e vendbanimeve të tyre. Ky qe përfundimi i atyre që u paralajmëruan dhe iu paraqitën shumë argumente bindëse, por ata i shpërfillën dhe i mohuan. Ata nuk denjuan të respektonin shpalljet e Allahut duke u bindur e duke i zbatuar ato. Ata u urdhëruan të përqafonin fenë e drejtë, por rrefuzuan me arrogancë e shpërfillje, prandaj morën atë ndëshkim poshtërues. Në suren Hud, i Madhërishtmi thotë: “Ata u përcollën me mallkim si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Gjykimit. Le të dihet, Adët mohuan Zotin e tyre. Qofshin të shkatërruar Adët, populli i Hudit!” [Hud 60]. Ndërsa në këtë ajet thotë:

- **“...dhe ua premë rrënjët atyre që kundërshtuan Argumentet Tona dhe nuk ishin besimtarë.”** - Ata nuk kishin aspak besim në zemër, por mohonin me këmbëngulje e mendjemadhësi dhe përhapnin shkatërrimin.

Ajetet 73 - 79

73. Te populli i Themudit dërguam vëllanë e tyre, Salihun. Ai u tha: “O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. Tani ju ka ardhur argument i qartë nga Zoti juaj. Kjo deve është Shenjë për ju. Lëreni atë të lirë të kullotë në tokën e Allahut dhe kini kujdes të mos e lëndoni aspak, sepse pastaj do të pësoni një dënim të dhembshëm!”

74. “Dhe kujtoni kur Ai ju bëri sundues pas Adëve dhe ju dha vendbanime në tokë! Njëpër rrafshina ju ndërtuat kështjella, kurse njëpër male gdhendët

shtëpi. Kujtoni të mirat e Allahut e mos u bëni shkatërrimtarë në tokë!”.

75. Krerët arrogantë të popullit u thanë atyre që i konsideronin më të dobët e që kishin besuar: “A e dini vërtet se Salihu është i dërguar i Zotit të tij?” Ata thanë: “Po, ne besojmë në mesazhin e tij.”.

76. Kryeneçët thanë: “Ne nuk e besojmë atë që besoni ju.”.

77. Pastaj e therën devenë, duke shkelur me arrogancë urdhrin e Zotit të tyre dhe thanë: “O Salih! Hajde e bëji realitet kërcënimet e tua, nëse je vërtet i dërguar (i Allahut)!”.

78. Kështu tërmeti i përfshiu papritur dhe në mëngjes u gdhinë në shtëpitë e tyre kufoma.

79. Ai (Salihu) u ktheu shpinën atyre dhe u tha: “O populli im! Unë jua kumtova mesazhin e Zotit tim, ju këshillova sa munda, por ju nuk i përfillët këshilluesit.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Te populli i Themudit dërguam vëllanë e tyre, Salihun...”** - Themudët ishin një popull i njohur që jetonin në El Hixhër, zonën rreth Hixhazit, në Gadishullin Arabik. Allahu i Madhëruar dërgoi tek ata profetin Salih (a.s.), i cili i ftoi në monoteizëm dhe për largim nga idhujtaria.

- **“...Ai u tha: “O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet.”** - Ftesa e profetit Salih (a.s.) ishte e njëjtë me atë të të gjithë vëllezërve të tij profetë: të adhurohet vetëm Allahu si Zot, sepse vetëm Ai e meriton të adhurohet me sinqeritet. Për këtë çështje kaq të rëndësishme, ai u solli atyre fakte e argumente të shumta nga Allahu i Madhërishtëm.

- **“Tani ju ka ardhur argument i qartë nga Zoti juaj.”** - I Madhëruari u solli një ngjarje të jashtëzakonshme, një mrekulli të madhe. Ajo ishte një shenjë qiellore, që nuk mund të vinte prej njeriut. Pastaj Profeti shpjegoi se çfarë ishte kjo mrekulli prej Zotit:

- **“Kjo deve është Shenjë për ju.”** - Kjo ishte një deve e mrekullueshme dhe tejet e rëndësishme, aq sa i Madhëruari e quajti *"nakatull-llahi"* "deveja e Allahut". Ajo shërbente si një shenjë madhështore e vërtetësisë së Shpalljes së Zotit dhe sinqeritetit të Profetit të Tij Salih. Allahu i Madhëruar urdhëroi që kjo deve të trajtohej në mënyrë të veçantë. Kështu, në një ajet tjetër tregohet: “Ai tha: “Kjo është deveja. Ajo do të pijë në një ditë të caktuar, kurse ju një ditë tjetër.” Ata kishin një burim me ujë të bollshëm, që edhe sot njihet si Burimi i Devesë. Ata u urdhëruan që atë burim një ditë ta përdornin ata dhe një ditë tjetër të ishte tërësisht në shërbim të devesë. Megjithatë, ditën që ata nuk do të merrnin ujë prej burimit, mund të ushqeheshin me qumështin e asaj deveje të begatshme. Përveçse si mrekulli, kjo do të shërbente edhe si shenjë kujtuese për detyrimet ndaj Zotit dhe bindjen ndaj Tij. Profeti i porositi ata duke u thënë:

- **“Lëreni atë të lirë të kullotë në tokën e Allahut dhe kini kujdes të mos e lëndoni aspak, sepse pastaj do të pësoni një dënim të dhembshëm!”** - Ju nuk jeni të detyruar që të siguronit ushqimin e saj. Thjesht, lëreni të hajë në tokën e Zotit dhe mos e lëndoni. Nëse e dëmtoni atë, mbi ju do të godasë dënimi i dhembshëm i Zotit të Plotfuqishëm.

- **Dhe kujtoni kur Ai ju bëri sundues pas Adëve dhe ju dha vendbanime në tokë! Njëpër rrafshina ju ndërtoat kështjella, kurse njëpër male gdhendët shtëpi.** - Kujtoni mirësinë e Zotit tuaj mbi ju, kur ju mundësoi të lëvizni e shfrytëzoni tokën e Tij. Ai ju dha sundim të plotë në tokën që më parë i takonte popullit të fuqishëm dhe të pashembullt të Adëve, të cilët i Plotfuqishmi i shkatërroi dhe shfarosi. Allahu ju vendosi në tokë dhe ju mundësoi çdo rrugë e mjet për të lëvizur në të dhe për të shfrytëzuar hapësirat e saj. Në fushat e bukura ju ngritët kështjella të larta dhe të fortifikuara. Ndërsa malet e larta ju i gdhendët, duke i bërë shtëpi. Edhe sot e

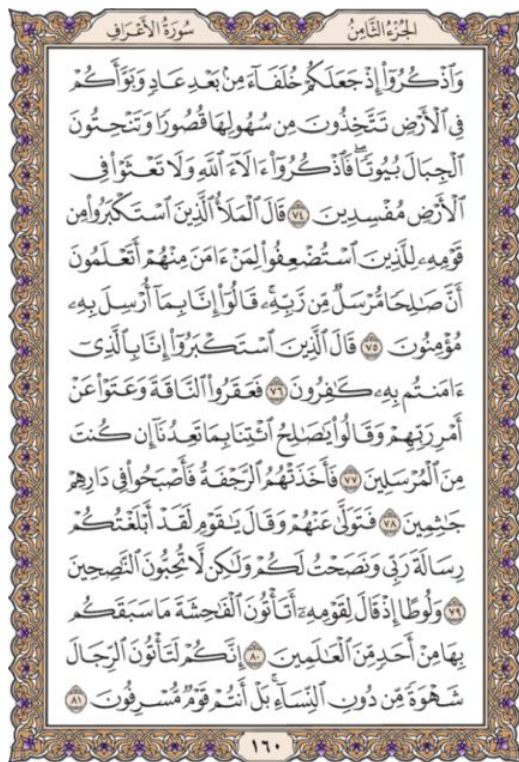
kësaj dite kanë mbetur shumë gjurmë të këtij populli të habitshëm, siç janë shtëpitë e tyre të gdhendura në faqet e maleve, dhe ashtu do të mbesin, për sa kohë do të jenë malet, si dëshmi për njerëzit.

- **“Kujtoni të mirat e Allahut e mos u bëni shkatërrimtarë në tokë!”**. - Kujtoni mirësitë e panumërta të Allahut, pushtetin, forcën, rizkun dhe begatitë, që Ai ju dhuroi! Mos përhapni shkatërrim në tokën e Tij! Dijeni se toka shkatërrohet me gjynahe e mosbindje ndaj Zotit! Gjynahet i largojnë dhe i shkatërrojnë mirësitë që zotëron njeriu. Prandaj ruajini këto mirësi, duke qenë mirënjohës për to dhe duke e shprehur mirënjohjen përmes bindjes ndaj Zotit dhe adhurimit të Tij si Një i vetëm!

- **“Krerët arrogantë të popullit u thanë atyre që i konsideronin më të dobët e që kishin besuar: “A e dini vërtet se Salihu është i dërguar i Zotit të tij?”** - Paria e popullit të Themudëve, të cilët u treguan kryeneçë ndaj të vërtetës, u thanë disa fjalë njerëzve të dobët e pa mbështetje. Por duke qenë se jo të gjithë të dobët dhe të varfrit pa mbështetje ishin besimtarë, i Lartësuar i përcaktoi se ata iu drejtuan atyre të dobëtve dhe të varfërve që e kishin besuar Profetin dhe Shpalljen e Tij. Kështu, ata iu drejtuan këtij grupi besimtarësh duke i pyetur: “A e dini me siguri se Salihu është i dërguar nga Zoti? A jeni të bindur se Salihu është i sinqertë, apo është mashtrues?” Përgjigjja e besimtarëve ishte:

- **“Ata thanë: “Po, ne besojmë në mesazhin e tij.”**” - Ne e besojmë me siguri të plotë mesazhin që ai sjell nga Allahu i Madhëruar. Ai na fton në adhurimin e Allahut si Një Zot i Vetëm dhe i Pashoq, përmes zbatimit të urdhëresave të Tij dhe largimit nga ndalesat e Tij. Çdo kumt që ai e sjell prej Zotit ne e besojmë dhe jemi të bindur për vërtetësinë e tij.

- **“Kryeneçët thanë: “Ne nuk e besojmë atë që besoni ju.”**” - Ata i pengoi mendjemadhësia, që të besonin dhe t'i nënshtroheshin të vërtetës, të cilën e besuan njerëzit e thjeshtë. Për këtë arsye, ata

ndërmorën ato veprime të shëmtuara, që do të sillnin më pas ndëshkimin e rëndë mbi ta:

- **“Pastaj e therën devenë, duke shkelur me arrogancë urdhrin e Zotit të tyre...”** - Ata e therën dhe e gjymtuan devenë, për të cilën ishin urdhëruar që të mos e lëndonin asnjë grimë, sepse në të kundërt i priste një dënim i dhembshëm. Në këtë mënyrë, ata treguan arrogancën dhe ngurtësinë e zemrave të tyre kundrejt urdhëresave të Allahut të Madhëruar, duke merituar një ndëshkim, që askush tjetër më parë nuk e kish provuar. Përveç shkeljes së urdhrin të Zotit, ata, natyrisht dhe si për ta sfiduar Profetin e Zotit, thanë:

- **“dhe thanë: “O Salih! Hajde e bëji realitet kërcënimet e tua, nëse je vërtet i dërguar (i Allahut)!”** - Të mjerët ata! As që i kushtuan rëndësi krimin që bënë, përkundrazi, të fryrë me mendjemadhësinë e tyre, guxuan t'i thoshin Profetin të tilla fjalë të poshtra. Atëherë, Profeti i Zotit, sikurse përmendet në një ajet tjetër, iu përgjigj: “Dëfreni në vendin tuaj për tri ditë! Ky është një kërcënim që nuk mund të

hidhet poshtë.” [Hud 65]. E cili që përfundimi i tyre? Thotë i Madhëruari:

- **“Kështu tërmeti i përfshiu papritur dhe në mëngjes u gdhinë në shtëpitë e tyre kufoma.** - Në mëngjes, ata u gdhinë të gjunjëzuar si kufoma të ngrira. Kështu, Allahu i Madhërisëm i shfarosi të gjithë, pa lënë asnjë gjallë. Pas këtij ndëshkimi, profeti Salih u ktheu shpinën dhe, duke dënuar mohimin e tyre, tha:

- **“Ai (Salihu) u ktheu shpinën atyre dhe u tha: “O populli im! Unë jua kumtova mesazhin e Zotit tim, ju këshillova sa munda, por ju nuk i përfillët këshilluesit.”** - Unë jua komunikova qartë, me dashamirësi e përkushtim të gjithë mesazhin e Zotit për ju. Unë shfrytëzoja çdo mundësi për t’ju sjellë në udhën e mbarë dhe në fenë e drejtë. Por ju nuk i donit e as i përfillnit këshilluesit, që ju ftonin në mirësi e mbarësi. Ju iu bindët Shejtanit të mallkuar, që është rebeluar ndaj Zotit dhe rrugës së Tij. Shumë komentues të Kur'anit përmendin hollësisht të tjera në këtë histori, që në fakt janë marrë nga trashëgimia hebraike. Për shembull, thuhet se deveja, e cila ishte mbarsë, doli prej një shkëmbi, dhe ata e panë me sy këtë. Kjo ishte pikërisht mrekullia që vetë ata ia kishin propozuar profetit Salih. Thuhet se, kur ata e therën devenë, i vogli i saj, pasi pëlliti tri herë, u hap mali dhe ai hyri brenda në të. Gjithashtu, thuhet se pas kundërshtimit të tyre, Salihu u tha si shenjë të ardhjes së ndëshkimit se, ditën e parë, fytyrat e tyre do të zverdheshin, ditën e dytë do të skuqeshin dhe në ditën e tretë do të nxiheshin. Sipas këtyre gojëdhënave, pikërisht ashtu ndodhi. Gjithsesi, këto të dhëna vijnë nga hebrenjtë, prandaj mendojmë se nuk ka pse ato të përdoren si shpjeguese të Kur'anit. Në Librin e Zotit nuk ka ndonjë fakt që të dëshmojë saktësinë e këtyre historive. Nëse ato do të ishin të sakta, patjetër që do t’i kishte përmendur i Madhëruari në ndonjë mënyrë apo një tjetër. Aq më tepër që në to përmenden shenja madhështore, të cilat i Madhëruari

kurrsesi nuk do t’i anashkalonte duke mos na i treguar. Vetë madhështia e këtyre mrekullive të pretenduara nuk e lejon që dëshmitë për to të vinin në rrugë të pasigurta. Madje, disa prej tyre Kur'ani i mohon. Për shembull, rrëfimin që fytyrat e tyre do të ndryshonin ngjyrë në tri ditë e hedh poshtë fakti që Salihu u tha: "Kënaquni në vendin tuaj tri ditë rresht". Domethënë, fytyrat e tyre jo vetëm që nuk ndryshuan duke u zverdhur, skuqur apo nxirë, por përkundrazi, ata u kënaqën për tre ditë rresht, duke e shpërfillur kërcënimin e Zotit. Kur'ani është mëse i mjaftueshëm për të vërtetën, prandaj nuk ka nevojë për tregime të cilëve nuk iu dihet filli dhe saktësia. Nga ana tjetër, nëse vjen një rrëfim i përcjellë me saktësi prej profetit Muhamed ﷺ, që kurrsesi nuk mund të bjerë ndesh me Librin e Zotit, ai është mëse i pranueshëm dhe shërben si shpjegues i tij. Madje, është vetë Kur'ani që na udhëzon për t’u mbështetur fort në Traditën e Profetit ﷺ, kur thotë: "Çfarë t’ju japë Profeti, merreni, e çfarë t’ju ndalojë, largojuni prej saj dhe kijeni frikë Allahun! Me të vërtetë, Allahu është Ndëshkues i ashpër." [Hashr 7]. Edhe më parë e kemi thënë se është i palejueshëm shpjegimi i Librit të Allahut përmes Izraelijateve ose trashëgimisë hebraike, edhe pse ato lejohen të përcillen kur nuk bien ndesh me fenë tonë dhe ne nuk mund të vërtetojmë as saktësinë e as pasaktësinë e tyre. E themi këtë, sepse kumtet dhe kuptimet që përcjell Libri i Zotit duhet të jenë të sigurta, ndërsa rrëfenja të tilla nuk e plotësojnë këtë kriter. ¹¹

Ajetet 80 – 84

80. Kujto kur Luti i tha popullit të vet: “Ç’është kjo punë e fëlliqur që po bëni, që asnjë popull në botë nuk e ka bërë para jush?”

81. Ju, të shtyrë nga epshi, josheni nga burrat e largoheni nga gratë. Ju jeni vërtet njerëz që keni kaluar çdo kufi.”

82. Por përgjigja e popullit të tij që vetëm kjo: “Dëbojini ata nga vendi! Ata janë njerëz që ruhen shumë.”

83. Por Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, veç së shoqes. Ajo qe nga ata që mbeti prapa.

84. Ne lëshuam mbi ata një rrebesh gurrësh. Atëherë shih si qe fundi i keqbërsve!

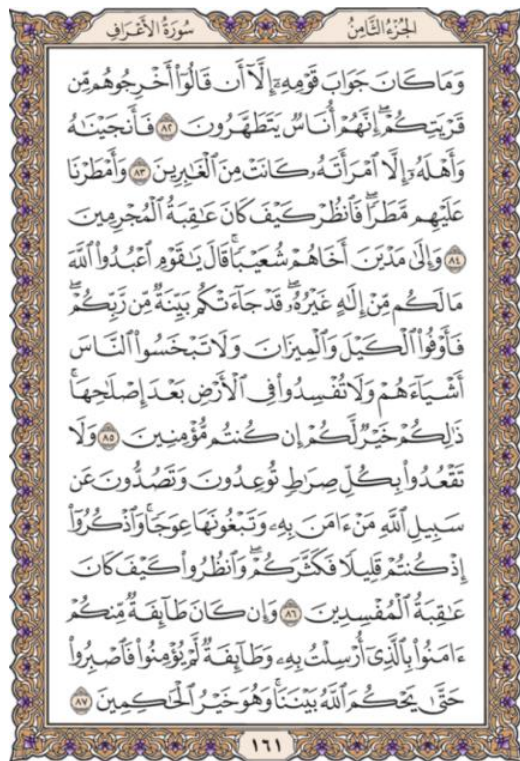
Shpjegimi i ajeteve

- **Kujto kur Luti i tha popullit të vet: “Ç’është kjo punë e fëlliqur që po bëni, që asnjë popull në botë nuk e ka bërë para jush?”**” - Kujto historinë e profetit Lut (a.s.), i cili u dërgua në popullin e tij, për t’i ftuar të adhuronin Allahun si një Zot të vetëm dhe të pashoq dhe t’i ndalonte nga ajo poshtërsi e pashembullt dhe e padëgjuar më parë. Ai iu drejtua popullit të tij duke u thënë: “Ç’është kjo vepër e shëmtuar që po bëni, që asnjë popull në botë nuk e ka bërë para jush?” Aq e fëlliqur ishte, saqë çdo poshtërsi tjetër dukej e vogël para saj. Askush më parë nuk e kishte kryer një vepër të tillë. Ishin ata të parët që u shfrenuan në të tilla përmasa dhe e lanë pas si gjynah ndër të mëvonshmit. Pastaj Profeti i Zotit shpjegoi më hollësisht poshtërsinë e tyre, duke thënë:

- **“Ju, të shtyrë nga epshi, josheni nga burrat e largoheni nga gratë. Ju jeni vërtet njerëz që keni kaluar çdo kufi!”**” - Si u largoheni femrave, të cilat i Madhëruari i krijoi për ju, në mënyrë të tillë që të josheni nga njëri-tjetri?! Si braktisni gruan, këtë krijesë të bukur, që plotëson aq mirë dhe pastër dëshirat tuaja, dhe ju tërheq diçka e pështirë dhe e ulët, që është venddalja e jashtëqitjes së trupit?! Atë që keni qejf ju të vjen turp e ndot edhe ta përmendësh, e jo më të joshesh pas saj. Kjo ndodh sepse:

- **“Ju jeni vërtet njerëz të degjeneruar!”** - Ju i shkëlpi kufijtë e vendosur nga i Madhërishtmi dhe me paturpësi bëni të tilla poshtërsi, të papara e të padëgjura më parë. Por cila qe përgjigja e popullit?

- **“Por përgjigja e popullit të tij qe vetëm kjo: “Dëbojini ata nga vendi! Ata janë njerëz që ruhen shumë.”**” - Dëbojini, sepse ata nuk pranojnë që të veprojnë

kështu si ne. Në fakt, ata i urrenin për besimin e tyre, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Ata i keqtrajtonin (besimtarët) sepse ata e besuan Allahun, Ngadhënjimtarin, të Lavdëruarin, të Cilit i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Dhe Allahu është dëshmitar mbi çdo gjë!” [Buruxh 8, 9].

- **“Por Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, veç së shoqes. Ajo qe nga ata që mbeti prapa.”** - Gruaja e Lutit mbeti me ata që do të ndëshkoheshin. Allahu i Madhëruar e urdhëroi profetin Lut që, së bashku me familjen e tij, të largohej gjatë natës, sepse në mëngjes do të vinte ndëshkimi. Dhe Luti ashtu bëri, u largua bashkë me familjen, përveç gruas së tij, e cila mbeti me të këqijtë.

- **“Ne lëshuam mbi ata një rrebesh gurrësh.** - Allahu i Madhëruar lëshoi mbi ta një shi me gurë të ndezur. Pastaj i përmbysi tërësisht, duke e zhdukur sipërfaqen e vendbanimit të tyre.

- "Atëherë shih si qe fundi i keqbërsve!" - Fundi i tyre ishte ndëshkim i ashpër e poshtërim i përjetshëm.

Ajetet 85 - 93

85. Edhe në Medjen dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin. Ai u tha: "O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. Tani ju ka ardhur Shenjë e qartë nga Zoti juaj. Matni dhe peshoni me saktësi! Mos i nënçmoni pasuritë e njerëzve dhe mos shkaktoni çrregullime në tokë pas rregullimit të saj! Këto janë më të dobishme për ju, nëse jeni besimtarë."

86. "Mos zini pusi në rrugë, mos kërcënoni dhe mos i pengoni nga udha e Allahut njerëzit që besojnë në Të, duke ua paraqitur si udhë të gabuar! Kujtoni sa pak keni qenë dhe se si Ai ju shumoi! Shihni si ka qenë fundi i atyre që përhapnin shkatërrimin!"

87. "Disa prej jush besojnë në mesazhin që përcjell unë e disa të tjerë nuk besojnë, prandaj duroni derisa Allahu të na gjykojë! Ai është Gjykatësi më i mirë."

88. Paria arrogante e popullit të tij tha: "O Shuajb! Kthehuni në fenë tonë! Ndryshe, do t'ju dëbojmë nga qyteti - ty dhe ata që të besojnë ty." Ai tha: "Edhe pse e urrejmë atë?"

89. Nëse do të ktheheshim në fenë tuaj, pasi Allahu na shpëtoi prej saj, atëherë vërtet do të shpifnim gënjeshtër kundër Allahut. Ne nuk mund të kthehemi kurrë në të, nëse nuk dëshiron Allahu, Zoti ynë. Zoti ynë ka përfshirë me diturinë e Vet gjithçka. Ne i mbështetemi vetëm Allahut. O Zoti ynë! Na gjyko ne dhe popullin tonë me gjykimin Tënd të drejtë, sepse Ti je Gjykatësi më i mirë!"

90. Krerët mohues të popullit të tij thanë: "Nëse shkoni pas Shuajbit, atëherë do të humbni me siguri".

91. Ata i përfshiu një tërmet i fortë dhe aguan në shtëpitë e tyre si kufoma të gjunjëzuara.

92. Kundërshtarët e Shuajbit u bënë sikur të mos kishin qenë kurrë më parë. Ata që e mohuan Shuajbin - ata ishin të humburit.

93. Ai (*Shuajbi*) u ktheu shpinën e tha: "O populli im! Unë jua kumtova qartë Shpalljen e Zotit tim e ju këshillova. Prandaj pse të më vijë keq për një popull mohues?"

Shpjegimi i ajeteve

- "Edhe në Medjen dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin." - Për popullin e njohur të Medjenit u dërgua profeti Shuajb, i cili ishte me ta vëlla nga gjaku. Shuajbi i ftoi ata të adhuronin Allahun e Lartësuar si Një të Vetëm dhe të Pashoq dhe, në mënyrë të veçantë, i këshillonte që të masnin dhe peshonin drejt e të mos cenonin të drejtat e njerëzve. Me butësi dhe urtësi u thoshte:

- "Ai u tha: "O populli im! Adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër veç Tij, që meriton të adhurohet. Tani ju ka ardhur Shenjë e qartë nga Zoti juaj. Matni dhe peshoni me saktësi! Mos i nënçmoni pasuritë e njerëzve dhe mos shkaktoni çrregullime në tokë pas rregullimit të saj!" - Ai i këshillonte që të mos bëheshin shkatërrues në tokë, duke bërë gjynahe dhe duke shkelur kufijtë e Allahut të Madhëruar. Zbatimi i porosive dhe ligjeve të Zotit është gjëja më e mirë për shoqërinë, sikur njerëzit të logjikojn drejt:

- "Këto janë më të dobishme për ju, nëse jeni besimtarë." - Lënia e gjynaheve dhe zbatimi i porosive të Zotit sjellin vetëm mbarësi. Kjo është më e mirë se kryerja e veprave që e zemërojnë të Madhërismin dhe sjellin ndëshkimin e Zjarrit.

- "Mos zini pusi në rrugë, mos kërcënoni..." - Mos u zini njerëzve pusi në rrugë dhe mos i kërcënoni ata për tu marë atë që u takon atyre.

- "...dhe mos i pengoni nga udha e Allahut njerëzit që besojnë në Të, duke ua paraqitur si udhë të gabuar!" - Mos pengoni nga rruga e Allahut ata që duan të besojnë, duke u përpjekur ta paraqisni atë si

rrugë të keqe! Këtë e bëni thjesht të shtyrë nga pasioni për poshtërsira, ndërkohë që duhet të ndodhte e kundërta. Ju duhet të ndiqni fenë e Allahut, të cilën Ai e vendosi për robërit e Tij, që të jetojnë sipas saj. Ajo është rruga e vetme që të çon në kënaqësinë e Allahut të Madhëruar dhe shpërblimin e përjetshëm në Xhenetin e Tij. Me fenë e Tij, Zoti dëshiron t'i mëshirojë njerëzit, prandaj ajo e meriton që të mbështetet e jo të pengohet në përhapjen e saj. Ky do të ishte mohim i mirësive të Allahut dhe shprehje e armiqësisë ndaj Tij, prandaj mos pengoni të tjerët nga rruga e Zotit! Madje duhet të përkushtoheni për të qenë mirënjohës ndaj Tij për gjithçka që ju ka dhuruar.

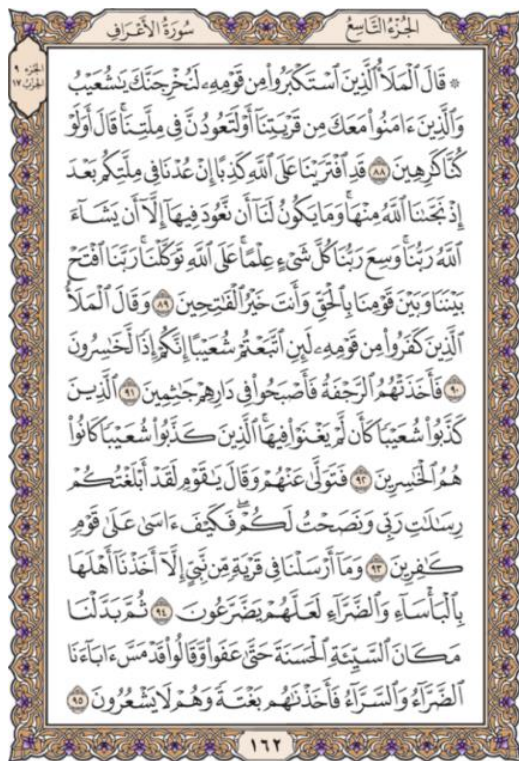
- **“Kujtoni sa pak keni qenë dhe se si Ai ju shumoi!”** - Ai ju begatoi me gra dhe pasardhës të shumtë, duke ju shumuar e fuqizuar si popull i shëndetshëm. Nuk ju sprovoi me sëmundje a epidemi shfarosëse dhe as me ndonjë armik, që mund t'ju shuante apo t'ju shkulte nga vendi juaj. Përkundrazi, Zoti ju begatoi me mirësi, begati e paqe dhe ju shtoi në numër.

- **“Shihni si ka qenë fundi i atyre që përhapnin shkatërrimin!”** - Nëse shikoni fundin e tyre, do të kuptoni se nuk u vleu aspak numri i madh dhe bashkimi mes njëri tjetrit. Ata nuk mbahen mend aspak për mirë. Në këtë jetë u mallkuan, ndërsa në jetën tjetër i pret ndëshkimi poshtërues dhe i dhembshëm.

- **“Disa prej jush besojnë në mesazhin që përcjell unë e disa të tjerë nuk besojnë,...”** - Ata që nuk e besuan ishin shumica e popullit.

- **“...prandaj duroni derisa Allahu të na gjykojë! Ai është Gjykatësi më i mirë.”** - Allahu ndihmon vetëm ata që janë me të vërtetën, ndërsa penguesit e saj dhe mbështetësit e kotësisë i godet me ndëshkim.

- **“Paria arrogante e popullit të tij tha:...”** - Udhëheqësit dhe fisnikët e popullit ishin të dehur në pasionin e tyre. Kur iu paraqit e vërteta dhe u ftuan që ta pranohnin e të jetojnë sipas saj, ata e gjykuan

si të papranueshme, sepse binte ndesh me dëshirat dhe shfrenimin e tyre. Kështu, me arrogancë, i drejtohen profetit Shuajb dhe i thonë:

- **“O Shuajb! Kthehuni në fenë tonë! Ndryshe, do t'ju dëbojmë nga qyteti - ty dhe ata që të besojnë ty.”** - Kështu, ata demonstuan egërsi ndaj besimtarëve, duke mos pyetur për asnjë lloj norme, qoftë fetare, fisnore apo çfarëdo norme tjetër. Ata ndoqën mendjen e tyre të sëmurë. Ata e vunë Profetin dhe besimtarët para një zgjedhje të tillë: ose besoni atë që besojmë ne, ose do t'ju dëbojmë nga vendi ynë. Shuajbi (a.s.) përpiqej t'i ftonte atë në rrugën e Zotit, duke shpresuar që ata të logjiknin drejt, ndërsa ata i dhanë ultimatumin për t'u larguar nga atdheu i tyre, të cilin besimtarët e meritonin më tepër që ta gëzonin. I çuditur nga ky veprim, Shuajbi u drejtohet me ca fjalë, që t'i bënte të logjiknin si duhet.

- **“Ai tha: “Edhe pse e urrejmë atë?”** - A t'ju pasojmë në fenë e kotë, kur ne e urrejmë atë, sepse jemi të bindur për

pavlefshmerinë e saj? Kjo është vërtet një ftesë e pakuptimtë. Në fakt, do të ishte e pranueshme që në atë fe të ftohej dikush që kishte njëfarë pëlqimi për të. Ndërsa dikush i cili e shfaq haptazi urrejtjen ndaj kësaj feje dhe besimi të pa bazë si dhe qortimin e fortë e me argument të qartë ndaj atyre që e pasojnë atë, është tejet e pa llogjikshme që të ftohet për ta pasuar atë.

- **“Nëse do të ktheheshim në fenë tuaj, pasi Allahu na shpëtoi prej saj, atëherë vërtet do të shpifnim gënjeshtër kundër Allahut.”** - Nëse ne do të pajtoheshim me fenë tuaj, ndërkohë që Allahu i Lartësuar na shpëtoi prej saj, atëherë ne do të ishim mashtrues, që shpifin ndaj Allahut të Lartësuar. Ju jeni dëshmitarë se ne kurrë nuk kemi për ta bërë diçka të tillë. Ne jemi të bindur se nuk ka shpifje më të madhe për Allahun, sesa pretendimi se Ai ka partnerë të barabartë. Allahu është Një i vetëm dhe i pashoq, tek i Cili të gjitha krijesat kthehen dhe i luten për nevojat e tyre. Allahu është absolut në zotërimin e Tij. Ai nuk ka nevojë për fëmijë dhe bashkëshorte. Allahu është i Lartësuar, i Madhërishtëm dhe nuk i ka lënë pjesë askujt në pushtetin dhe mbretërimin e Tij.

- **“Ne nuk mund të kthehemi kurrë në të, nëse nuk dëshiron Allahu, Zoti ynë.”** - Është tërësisht e papranueshme për ata që janë si ne që të kthehen në fenë ku ju i ftoni. Kështu, Shuajbi u preu atyre çdo shpresë se mund të pasonte fenë e tyre, dhe këtë e bëri me disa mënyra. Një herë u tha se nuk e pëlqente atë besim të bazuar mbi shirk, duke e përshkruar atë si shpifje ndaj Allahut të Lartësuar. Madje, ai u deklaroi se, nëse pasonte fenë e tyre të kotë, ai do të bëhej mashtrues. Gjithashtu, profeti Shuajb deklaroi se ishte tejet mirënjohës ndaj Allahut të Lartësuar, që e shpëtoi dhe e ruajti nga besimi i tyre. Më pas, ai tha se kthimi në atë fe, pasi Allahu e kishte udhëzuar, ishte një çështje e pamundur. E si mund të kthehen në një besim të kotë ato zemra që janë të mbushura me madhërimin e Allahut të Lartësuar dhe me nënshtrim

ndaj Tij?! Ato dëshmojnë se Allahu është i vetmi i Adhuruar i pashoq dhe se të gjitha adhurimet duhet t'i kushtohen vetëm Atij. Ndërsa idhujt apo perënditë e idhujtarëve janë kotësi dhe marrëzi, të cilat nuk mund të zënë vend kurrë në zemrat e besimtarëve. Ndërsa kur bëhet fjalë për pushtetin absolut të Allahut të Lartësuar, besimtarët tregohen me një edukatë dhe përunjësi të veçantë. Ata dëshmojnë se asgjë nuk del jashtë dëshirës dhe vullnetit të Allahut të Lartësuar, duke dëshmuar në këtë mënyrë besimin e tyre të pastër në pushtetin absolut të Tij. Me fjalë të tjera, edhe pse ata janë tërësisht të bindur për saktësinë e besimit të tyre të pastër, edhe pse i urrejnë besimet e kota, ata nuk thonë se do të kryejnë apo jo një veprim, pa e lidhur këtë me dëshirën dhe vullnetin suprem të Allahut të Lartësuar. Prandaj, plot edukatë dhe përunjësi, ata thanë në fund: “...nëse nuk dëshiron Allahu, Zoti ynë.”. Askush nuk mund të dalë jashtë vullnetit të Allahut të Lartësuar, që bazohet në diturinë dhe urtësinë e Tij.

- **“Zoti ynë ka përfshirë me diturinë e Vet gjithçka. Ne i mbështetemi vetëm Allahut.”** - Allahu i Lartësuar di gjithçka që rregullon gjendjen e njerëzve dhe për çdo gjë që i dëmton ata. Dhe pikërisht me këtë dituri, Ai përkujdeset dhe rregullon çështjet e tyre, prandaj dhe ne vetëm Allahut i mbështetemi, që Ai të na forcojë në rrugën e drejtë dhe të na ruajë nga çdo devijim në rrugët që të çojnë në zjarrin e Xhehenemit. Ne jemi të bindur se kushdo që i mbështetet Allahut, do të mjaftohet me Allahun, i Cili ka për t'ia lehtësuar si çështjet e fesë, ashtu edhe të dynjasë.

- **“O Zoti ynë! Na gjyko ne dhe popullin tonë me gjykimin Tënd të drejtë, sepse Ti je Gjykatësi më i mirë!”** - Ndiemo, o Zot, atë që i bëhet padrejtësi dhe që kërkon të drejtën e tij! Bëje të triumfojë mbi të padrejtët, të cilët e refuzojnë të vërtetën me arrogancë dhe inat. Të lutemi Ty, sepse Ti je më i miri, që ndan çdo çështje me

drejtësi. Ndarja dhe gjykimi i Allahut të Lartësuar është dy llojesh:

- Ndarje nëpërmjet diturisë, duke e qartësuar të vërtetën nga e kota, udhëzimin e drejtë nga devijimi, si dhe duke qartësuar cilësitë e të udhëzuarve nga ata që janë të devijuar.

- Ndarja me shpërblimin dhe ndëshkimin për secilën nga palët. Kështu, Allahu ndëshkon me drejtësinë e Tij zullumqarët, që refuzojnë të vërtetën dhe, nga ana tjetër, shpëton dhe nderon me shpërblime vepërmirët e të bindurit. Kështu, besimtarët u lutën që Allahu i Lartësuar të bënte ndarjen e tyre nga të tjerët, duke nxjerrë në pah të drejtën dhe të vërtetën, por edhe duke sjellë shumë shenja e mrekulli.

- **“Krerët mohues të popullit të tij thanë: “Nëse shkoni pas Shuajbit, atëherë do të humbni me siguri.”**” - Duke u përpjekur të ndalonin njerëzit nga pasimi i profetit Shuajb, ata filluan të nxirrnin fjalë, që nuk ishin gjë tjetër, veçse shprehje e arrogancës dhe vetëmashtrimit të tyre. E si mund të shpjegohet ndryshe fakti që ata e konsideronin rrugën e Profetit si dështim?! Aq të zhytur dhe të vetëkënaqur ishin në këtë mosbesim, sa që nuk e hetonin fare se e dështuar ishte pikërisht rruga e tyre. Këtë të vërtetë ata e provuan tërësisht kur i goditi ashpër ndëshkimi i Allahut:

- **“Ata i përfshiu një tërmet i fortë dhe aguan në shtëpitë e tyre si kufoma të gjunjëzuara.”** - Ata i kapi një tronditje e fuqishme, që i ktheu në kufoma të shtrira e të ftohta.

- **“Kundërshtarët e Shuajbit u bënë sikur të mos kishin qenë kurrë më parë.”** - Dukej sikur ata nuk kishin ekzistuar fare më parë në vendbanimet e tyre, sikur nuk ishin argëtuar kurrë aty, sikur nuk ishin çlodhur kurrë në hijet e kopshteve, sikur nuk ishin ata që ishin kënaqur në ujërat e freskët dhe nuk kishin shijuar frutat e pemëve të tyre. Ata i kapi ndëshkimi befasi, duke i hedhur në çast nga vendi i kënaqësisë e argëtimit, në vendin e ndëshkimit dhe mallkimit.

- **“Ata që e mohuan Shuajbin - ata ishin të humburit.”** - Allahu i Lartësuar e përkufizon dështimin pikërisht tek ata fatzinj, sepse ishin ata që humbën si fenë, ashtu edhe vetveten dhe familjet e tyre. Pas këtij shkatërrimi, profeti Shuajb (a.s.) u flet kufomave të tyre, duke u kthyer shpinën dhe me një ton qortues.

- **“Ai (Shuajbi) u ktheu shpinën e tha: “O populli im! Unë jua kumtova qartë Shpalljen e Zotit tim e ju këshillova...”** - Unë jua qartësova plotësisht Shpalljen e Zotit, por ju nuk i pranuat fjalët dhe udhëzimet e mia. Përkundrazi, ju i shkelët ato dhe kaluat kufijtë e Allahut.

- **“...Prandaj pse të më vijë keq për një popull mohues?”**” - Pse të merakosem për një popull që nuk kishte asnjë të mirë dhe të cilët nuk e pranuan dhuratën që iu dha. Ata ishin të lidhur ngushtë me ligësinë, prandaj nuk kishte pse të vinte keq për ta. Përkundrazi, duhet të gëzohesh me dënimin që morën. O Zot i madh, Ty të lutemi dhe të kërkojmë mbrojtje, që të na ruash nga një ndëshkim i tillë! E ku ka ndëshkim më të madh për njerëzit, sesa të arrijnë në atë gjendje që, prej tyre të distancohej krijesa më e mirë dhe më e dashur, profeti i Zotit?!

Ajetet 94 – 95

94. Sa herë që kemi dërguar pejgamber në ndonjë popull, Ne i kemi sprovuar ata me vuajtje e fatkeqësi, me qëllim që të përuleshin.

95. Pastaj ua kemi zëvendësuar vuajtjen me mirësi derisa shumoheshin e begatoheshin e thoshin: “Edhe etërit tanë kanë vuajtur e kanë qenë në skamje. (kështu e ka jeta)”. Atëherë i dënonim në befasi, pa u kuptuar fare nga ata.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sa herë që kemi dërguar pejgamber në ndonjë popull, Ne i kemi sprovuar ata me vuajtje e fatkeqësi, me qëllim që të përuleshin.”** - Allahu i Lartësuar i ka dërguar të gjithë profetët me mesazh të qartë: të adhurojnë Atë si Zot të vetëm. Kështu, ata i ftonin popujt e tyre në teuhid

dhe i ndalonin nga e keqja ku kishin rënë. Kur nuk bindeshin, i Madhëruari i godiste me fatkeqësi dhe sprova, si me varfëri, sëmundje e telashe të tjera, me një qëllim të caktuar: që ata të përuleshin Allahut të Lartësuar për të pasuar të vërtetën. Por nëse kjo mënyrë nuk funksiononte dhe ata vazhdonin me arrogancën e tyre, atëherë:

- **“Pastaj ua kemi zëvendësuar vuajtjen me mirësi ...”** - U ktheheshin sërish mirësitë e begatitë e shumta dhe u largoheshin fatkeqësitë. Kështu, duke u kënaqur me mirësitë e Allahut, ata harronin kohën e fatkeqësive.

- **“... derisa shumoheshin e begatoheshin e thoshin: “Edhe etërit tanë kanë vuajtur e kanë qenë në skamje (kështu e ka jeta)”.** Atëherë i dënonim në befasi, pa u kuptuar fare nga ata.” - Ata pandehnin se kishin nën kontroll absolut gjithçka që u kishte dhuruar Allahu dhe as që e prisnin shkatërrimin, që i kapi në befasi.

Ajetet 96 – 99

96. Sikur popujt e vendeve të kishin besuar (në Allahun) dhe të ishin të devotshëm, Ne do t'ua kishim hapur të gjitha llojet e begative nga qielli e nga toka, por ata mohuan (të vërtetën). Prandaj Ne i dënuam me shkatërrim, siç e merituan.

97. A ndihen të sigurt banorët e vendeve nga ndëshkimi Ynë që mund të vijë natën, kur ata janë në gjumë?

98. A ndihen të sigurt banorët e vendeve nga ndëshkimi Ynë që mund të vijë ditën për diell, kur janë duke dëfryer?

99. A ndihen të sigurt ata nga ndëshkimi i Allahut? Askush nuk ndihet i sigurt nga ndëshkimi i Allahut, veç njerëzve të humbur.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mëparshme, Allahu i Lartësuar na tregoi se i sprovon mohuesit me dy mënyra: me fatkeqësi, me qëllim që të reflektojnë e të pendohen, dhe duke u hapur portat e kënaqësive të kësaj bote, për t'i hutuar dhe për t'i ndëshkuar më pas në befasi. Pas këtij mesazhi të qartë, Allahu i

Madhëruar na jep një mësim të çmuar për lumturinë në dynja dhe në ahiret:

- **“Sikur popujt e vendeve të kishin besuar (në Allahun) dhe të ishin të devotshëm, Ne do t'ua kishim hapur të gjitha llojet e begative nga qielli e nga toka...”** - Nëse do të besonin sinqerisht me zemër dhe nëse këtë e vërtetonin me vepra, atëherë Allahu i Madhëruar dhe Bujar do t'ua hapte portat e begative të qiejve dhe të tokës. Nga qielli do të binte ujë i bollshëm dhe i begatshëm, ndërsa toka do të mbushej me bimë e fruta, si ushqim i pasur për njerëzit dhe kafshët e tyre. Kështu, ata do të jetonin mes bollëkut, pa provuar lodhje, mundim, frikë e ankth. Por ata nuk i plotësuan këto dy kushte të lumturisë: ata as nuk besuan dhe as nuk u bindën ndaj porosive të Zotit. E cili qe rezultati? I Lartësuar thotë:

- **“...por ata mohuan (të vërtetën). Prandaj Ne i dënuam me shkatërrim, siç e merituan.”**- Për shkak të mosbesimit dhe gjynaheve të tyre, ata pësuan fatkeqësi dhe u privuan nga mirësitë e të Madhërishmit. Në fakt, kjo qe vetëm një pjesë e vogël e asaj që ata meritonin. Nëse Allahu do t'i ndëshkonte për të gjitha gjynahet e tyre, nuk do të linte në tokë asnjë gjallesë. Fatkeqësitë vijnë për shkak të gjynaheve të njerëzve, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “E keqja është shfaqur në tokë e në det për shkak të asaj që bënë duart e njerëzve, që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të kthejnë rrugë (nga e këqja).” [Rum 41].

- **“A ndihen të sigurt banorët e vendeve nga ndëshkimi Ynë që mund të vijë natën, kur ata janë në gjumë?”** - Bëhet fjalë për ata njerëz që mohojnë Zotin, ashtu sikurse kuptohet nga konteksti i ajeteve të mësipërme. Pra, mos vallë, janë siguruar këta banorë nga ndëshkimi i ashpër i Zotit, që mund t'i përshijë befasi atëherë kur ata janë në gjumë apo të rehatuar?

- **“A ndihen të sigurt banorët e vendeve nga ndëshkimi Ynë që mund të vijë ditën për diell, kur janë duke dëfryer?”** - Çfarë

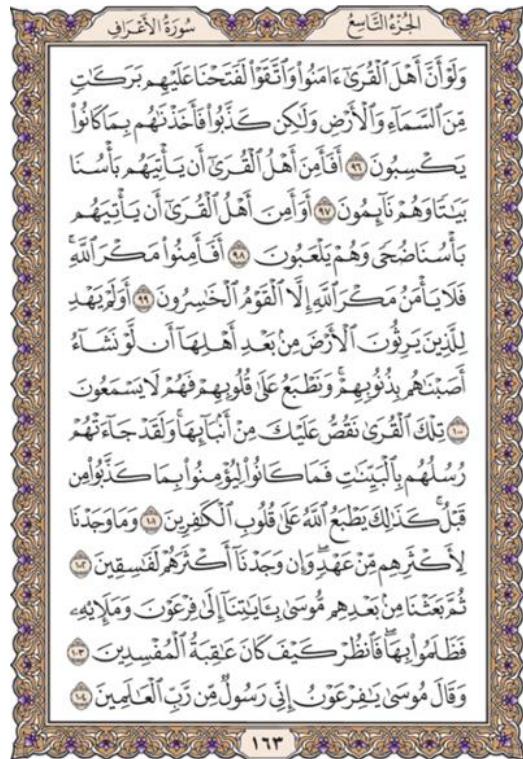
i bën ata që të jenë të sigurt nga ky ndëshkim, ndërkohë që i kanë kryer të gjitha veprat që e sjellin atë?! Ata kanë kryer krime aq të mëdha, saqë vetëm një pjesë e tyre do të mjaftonte për të merituar ndëshkimin.

- **“A ndihen të sigurt ata nga ndëshkimi i Allahut?”** - Askush nuk mund të jetë i sigurt nga ndëshkimi i Allahut, i Cili u lë afat zullumqarëve dhe gradualisht i fut thellë ata në shtegun e ndëshkimit, pa u kuptuar fare nga ata. Ai vërtet i afatizon, por ndëshkimi i Tij është i pakthyeshem dhe i ashpër. Njeriu i mençur nuk ndihet asnjëherë i siguruar prej ndëshkimit të Zotit të Madhërishëm. Për ata që ndihen rehat dhe mospërfillës ndaj këtij ndëshkimi, Allahu thotë:

- **“Askush nuk ndihet i sigurt nga ndëshkimi i Allahut, veç njerëzve të humbur.”** - Ata të cilët pretendojnë se janë të sigurt nga ndëshkimi i Allahut të Lartësuar, ata në të vërtetë nuk besojnë në gjykimin e drejtë të Tij. Në këtë mënyrë, ata dëshmojnë se nuk i besojnë profetët dhe shpalljet e Zotit. Ky ajet është një kërcënim i ashpër për njeriun, që të mos ndihet kurrë i shkujesur dhe i sigurt në vetvete, me pretendimin se ka iman në zemrën e tij. Përkundrazi, robi duhet të jetë vazhdimisht i kujdesshëm, se ndoshta ndonjë fatkeqësi e sprovë nga Zoti mund të bëhet shkak që prej tij të largohet edhe ai iman që ka. Njeriu duhet të lutet gjithmonë: *"Ja mukal-libel kulub! Theb-bit kalbi ala dinik!"* - “O Ti që i ndryshon zemrat! Forcoje zemrën time në fenë Tënde!” Përveç kësaj, ai duhet të përpiqet me çdo mënyrë të treguar nga Zoti për të shpëtuar nga e keqja, sidomos në kohën e sprovave. Mos harroni një fakt: sado i plotësuar të ndihet në veten e vet njeriu, kurrë nuk duhet të ndihet i sigurt për shpëtimin.

Ajetet 100 - 102

100. A nuk është e qartë për ata që trashëguan tokën e banorëve të saj të hershëm se, nëse dëshirojmë, Ne mund t'i

dënojmë për gjynahet e tyre dhe t'ua vulosim zemrat, që ata të mos dëgjojnë?

101. Këto janë ato vendbanime, për të cilat Ne të kemi treguar ty disa ngjarje. Atyre u erdhën të dërguarit me argumente të qarta, por ata nuk donin t'i besonin asaj që më parë e kishin mohuar. Kështu i vulos Allahi zemrat e atyre që nuk besojnë.

102. Shumicën e tyre nuk i gjetëm besnikë ndaj premtimit. Shumicën e tyre i gjetëm të pabindur.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar u drejtohet pasrendësve të popujve që u shkatërruan, duke thënë:

- **“A nuk është e qartë për ata që trashëguan tokën e banorëve të saj të hershëm se, nëse dëshirojmë, Ne mund t'i dënojmë për gjynahet e tyre dhe t'ua vulosim zemrat, që ata të mos dëgjojnë?”**

- A nuk morën mesim njerëzit nga shkatërimi i popujve të mëparshëm mosbesimtarë, të cilët Zoti i ndëshkoi pikërisht për shkak të mosbesimit dhe

gjynaheve të tyre?! A nuk i tremben ngjashmërisë me popujt e shkatërruar në gjynahet e tyre?! Ata duhet të jenë të bindur se, Allahu i Lartësuar, nëse dëshiron, ka për t'i ndëshkuar ashpër për mosbesimin dhe gjynahet e tyre. Le ta kujtojnë gjithmonë se ky është rregulli i pakthyesëm i të Madhërishmit, që nuk ka për të ndryshuar kurrë, si për të parët, ashtu edhe për të fundit. Mosbesimi dhe mosbindja kanë për t'u ndëshkuar ashpër. Madje, Allahu i Madhëruar thotë: "... dhe ua vulosim zemrat, që ata të mos dëgjojnë". Ky është një kërcënim i frikshëm për ata që mendojnë. Allahu i Madhëruar u kujton njerëzve ndëshkimin e Tij dhe i udhëzon që të nënshtrohen sipas udhëzimit të Tij. Ai i qorton dhe kërcënon vazhdimisht, që ata t'i përmbahen porosive të Tij. Por ata, sa herë që këshillohen, nuk nxjerrin mësim, sa herë që qortohen nuk reflektojnë, sa herë që udhëzohen, e shpërfillin udhëzimin. Atëherë, mbi ta godet dënimi i të Drejtit dhe Krenarit, dënim që të urtët dhe të mençurit i druhen shumë. Ky dënim quhet: "vulosja e zemrave, që ata kurrë më të mos dëgjojnë dhe as të gjejnë udhëzimin në rrugën e drejtë". Kështu, ata mund t'i dëgjojnë argumentet e Zotit me veshët e tyre, por kjo nuk u bën efekt. Ata dëgjojnë thjesht për të mos pasur më asnjë argument para Zotit të tyre.

- **"Këto janë ato vendbanime, për të cilat Ne të kemi treguar ty disa ngjarje."** - I Madhëruari i rrëfen këto ngjarje që njerëzit të nxjerrin mësim, por prej tyre përfitojnë veçse të diturit e të urtët. Qëllimi tjetër është që zullumqarët të frenohen nga të këqijat e tyre, ndërsa të devotshmit të nxjerrin mësim.

- **"Atyre u erdhën të dërguarit me argumente të qarta,..."** - Atyre që mohuan profetët dhe Shpalljet e Zotit u erdhën argumente të qarta dhe ftesë për lumturinë e dynjasë dhe ahiretit. Allahu i Madhëruar i mbështeti profetët me mrekulli të shumta dhe të mëdha, që njerëzit të bindeshin se ata ishin të dërguar nga Zoti i qiejve dhe i

tokës. Nëpërmjet Shpalljeve të qarta, profetët u shpjeguan popujve të vërtetën. Megjithatë, kjo nuk i ndihmoi dhe nuk i shpëtoi mohuesit nga ndëshkimi i Zotit. Argumentet dhe mrekullitë vetëm e shtonin largimin dhe kundërshtimin e tyre.

- **"...por ata nuk donin t'i besonin asaj që më parë e kishin mohuar."** - Shkak për këtë ndëshkim ishte pikërisht refuzimi i të vërtetës kur iu komunikua atyre herën e parë. Allahu i Madhëruar nuk e udhëzon një popull që nxiton ta refuzojë të vërtetën. Në suren En'am, ajeti 110, Allahu i Lartësuar thotë: "Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.". Ndërsa në këtë ajet i Madhëruari thotë:

- **"Kështu i vulos Allahu zemrat e atyre që nuk besojnë."** - Ky është ndëshkimi i drejtë i Zotit për mohuesit e këshillave të Tij. Allahu i Madhëruar nuk u bën aspak padrejtësi, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së tyre.

- **"Shumicën e tyre nuk i gjetëm besnikë ndaj premtimit."** - Shumica e popujve ku u dërguan profetë nuk besuan dhe nuk iu përmbajtën porosive të Allahut.

- **"Shumicën e tyre i gjetëm të pabindur."** - Ata ishin shkelës të kufijve të Allahut dhe të pabindur ndaj urdhëresave të Tij. Ata u bindeshin vetëm dëshirave të tyre, larg udhëzimit të drejtë të Allahut të Madhëruar. Allahu i Madhëruar i sprovoi njerëzit duke dërguar profetë, duke shpallur libra dhe duke i urdhëruar që t'u përmbahen porosive të Tij. Por është vetëm një pakicë që i kanë zbatuar këto porosi. Janë ata të cilët i ka përfshirë mëshira e Allahut për të qenë prej të lumturve dhe të shpëtuarve. Ndërsa shumica e tyre i kanë kthyer shpinën udhëzimit të Zotit me mendjemadhësi, prandaj kanë vuajtur fatkeqësi të ndryshme.

Ajetet 103 - 114

103. Pastaj, pas tyre, ne dërguam Musanë te Faraoni dhe rrethi i tij me

Shenjat Tona, por edhe ata i refuzuan ato padrejtësisht. Shiko, atëherë si qe fundi i shkatërrimtarëve!

104. Musai tha: ‘O Faraon, unë jam dërguari nga Zoti i botëve.

105. Është detyrë për mua që të flas veçse të vërtetën për Allahun. Tani kam ardhur tek ju nga Zoti juaj me argument të qartë. Prandaj lëri bijtë e Izraelit të vijnë me mua!”

106. Ai (Faraoni) tha: “Nëse, vërtet ke ardhur me ndonjë shenjë, na e trego, nëse je i sinqertë në ato që thua!”.

107. Ai (Musai) e hodhi shkopin e vet, dhe ja, ai u bë gjarpër i vërtetë (që mund ta shihnin të gjithë).

108. Pastaj nxori dorën e tij, dhe ja, ajo ishte e bardhë për të gjithë shikuesit.

109. Paria e popullit të Faraonit tha: “Ky qenka, vërtet një magjistar i fortë.

110. Qëllimi i tij është që t’ju dëbojë nga vendi juaj. Atëherë, çfarë na këshilloni?”

111. Ata thanë: “Ndali (për pak) atë dhe vëllanë e tij dhe dërgo nëpër qytete lajmëtarë,

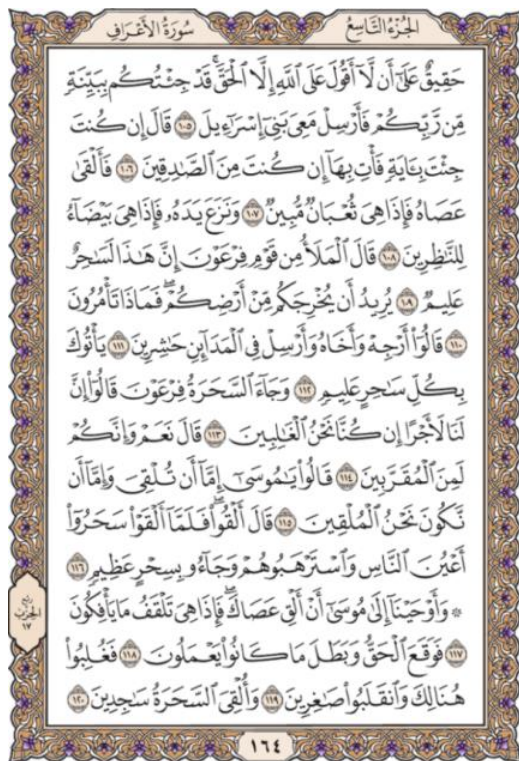
112. që të sjellin para teje të gjithë magjistarët (tanë) të zotë.

113. Magjistarët erdhën te Faraoni e thanë: “A do të kemi shpërblimin (e duhur), në qoftë se dalim fitues?”

114. Ai u tha: “Po, madje (edhe më shumë) ju do të jeni nga më të afërmit e mi”.

Shpjegimi i ajeteve

- “Pastaj, pas tyre, ne dërguam Musanë te Faraoni dhe rrethi i tij me Shenjat Tona, por edhe ata i refuzuan ato padrejtësisht.” - Pas shumë profetëve, u dërgua Musai (a.s.), i ashtuquajtur *Kelimumallah* (Ai të cilit i foli Allahu). Ai është imami dhe profeti i nderuar i Allahut, që u dërgua tek një popull tiran dhe i pamëshirshëm, tek Faraoni dhe rrethi i tij. Ai u tregoi atyre disa prej shenjave madhështore të Allahut të Madhëruar, që askush më herët në botë nuk i kishte parë. Ato ishin mrekulli të pashembullta. Megjithatë, ata i refuzuan dhe nuk i besuan,

duke u treguar të padrejtë e kryeneçë. Për këtë, ata merituan një ndëshkim të pashembullt.

- “Shiko, atëherë si qe fundi i shkatërrimtarëve!” - Allahu i ndëshkoi ata dhimbshëm. Ata u mallkuan dhe poshtëruan në këtë jetë dhe në Ditën e Kijametit gjithashtu. I mallkuar qoftë ai popull i mjerë dhe mohues i të vërtetës! Deri këtu ishte një përshkrim i përmbledhur i ngjarjes, që Allahu i Madhëruar e sjell më të shtjelluar në vijim. Ai thotë:

- “Musai tha: ‘O Faraon, unë jam dërguari nga Zoti i botëve.’” - Musai shkoi te Faraoni dhe i tha: "O Faraon! Unë jam dërguar prej Zotit të botëve. Unë vij prej Dërguesit Madhështor dhe të Plotpushtetshëm, që ka përfshirë në diturinë e Tij botën qiellore dhe atë tokësore. Ai administron të gjitha çështjet e krijesave. Ai kujdeset për krijesat e Tij, që nuk do t'i linte kurrë të shpërfillura, pa u dërguar profetë dhe pa u treguar udhën e drejtë, ku duhet të ecnin. Askush nuk mund të marrë guximin e të pretendojë së është i dërguar

prej Tij, kur në të vërtetë nuk është. Unë, si i dërguar i Tij, e kam për detyrë që të flas veçse të vërtetën për të.

- **“Është detyrë për mua që të flas veçse të vërtetën për Allahun.”** - Unë nuk mund të them gënjeshtër për Allahun. Nëse do ta bëja, Ai do ta përshpejtonte ndëshkimin mbi mua. Ai do të më ndëshkonte ashpër, ashtu siç di të ndëshkojë Krenari i Plotpushtetshëm. Këto fjalë duhet të bënin që zemrat e tyre të nënshtroheshin, për ta adhuruar Allahun si Një të vetëm dhe për të zbatuar të gjitha porositë e Tij. Përveç këtyre, ishin gjithë ato mrekulli, që Musai u solli prej Zotit të gjithësisë, të cilat dëshmonin se ai ishte vërtet profet.

- **“Tani kam ardhur tek ju nga Zoti juaj me argument të qartë. Prandaj lëri bijtë e Izraelit të vijnë me mua!”** - Pas gjithë atyre mrekullive, do të ishte detyrë e natyrshme për ta që të zbatonin porositë e Zotit. Dy qëllimet madhore të Shpalljes së Musait ishin: Së pari besimi i plotë në këtë Shpallje dhe në Profetin që e solli atë, duke punuar e jetuar sipas saj dhe së dyti çlirimi i bijve të Izraelit nga robëria. Bijtë e Izraelit ishin populli më i zgjedhur në atë kohë. Ata rridhnin prej profetëve të ardhur pas Jakubit (a.s.). Edhe Musai ishte njëri prej këtyre pasardhësve. Faraoni iu drejtua atij dhe i tha:

- **Ai (Faraoni) tha: “Nëse, vërtet ke ardhur me ndonjë shenjë, na e trego, nëse je i sinqertë në ato që thua!”**. - Këtu nis një rrëfim më i hollësishëm i ndodhisë mes Profetit të Zotit dhe Faraonit të mallkuar. Kështu, Faraoni i kërkoi Musait një shenjë, që të vërtetonte se ishte profet. Atëherë, Musai filloi të shfaqte mrekullitë, që Zoti ia kishte mundësuar.

- **“Ai (Musai) e hodhi shkopin e vet, dhe ja, ai u bë gjarpër i vërtetë.”** - Shkopi u shndërrua në një gjarpër të vërtetë, që njerëzit e panë me sytë e tyre.

- **“Pastaj nxori dorën e tij, dhe ja, ajo ishte e bardhë për të gjithë shikuesit.”** - Musai e futi dorën brenda në këmishë, dhe kur e nxori jashtë, dora shkëlqente e bardhë,

pa asnjë cen. Këto dy shenja duhet të mjaftonin si fakte të vërtetësisë së tij si profet i Zotit të botëve. Por ata që nuk besonin do të vazhdonin me mohimin e tyre, derisa t'u vinte ndëshkimi.

- **“Paria e popullit të Faraonit tha: “Ky qenka, vërtet një magjistar i fortë.”** - Musai (a.s.) i mahiti me ato mrekulli, por ata përsëri nuk besuan, madje nisën të trillonin e jepnin llojloj shpjegimesh të kota. Ata thanë: “Ky qenka magjistar shumë i fortë”. Pastaj filluan të frikësonin dhe manipulonin mendjelehtët e shumtë mes popullit të tyre, duke u thënë:

- **“Qëllimi i tij është që t'ju dëbojë nga vendi juaj. Atëherë, çfarë na këshilloni?”**

- Kuptimi: Me këto veprime, Musai kërkon që t'ju dëbojë prej vendit tuaj. Prandaj, ejani të mendojmë si t'i bëjmë ballë kësaj të keqeje që na ka pllakosur. Ejani të vendosim se si do të veprojmë me Musain, që kërkon të na shkatërrojë. Nëse ne nuk i vihemi pas dhe ta kundërshtojmë, atëherë shumica e njerëzve do të përqafojnë fenë e tij. Pas pleqërimit të gjendjes, ata erdhën në një mendim të përbashkët:

- **“Ata thanë: “Ndali (për pak) atë dhe vëllanë e tij dhe dërgo nëpër qytete lajmëtarë, që të sjellin para teje të gjithë magjistarët (tanë) të zotë.”** - Ndale veprimtarinë e Musait dhe të vëllait të tij dhe dërgo nëpër qytete lajmëtarë, që të tubojnë banorët e gjithë mbretërisë dhe magjistarët më të zotë, të cilët të përballen me Musain dhe të hedhin poshtë pretendimet e tij. Ata i thanë Profetit: “O Musa, vendos një takim mes nesh dhe juve, që ta respektojnë të dyja palët.” Në ajete të tjera kuranore thuhet: “Edhe ne do të kundërvihemi me të njëjtën magji, prandaj cakto një kohë dhe një vend që do të na përshtatet, e që nuk do ta thyenim as ne e as ti”. Musai tha: “Koha e caktuar le të jetë dita e festës, në mënyrë që njerëzit të tubohen paradite”. Faraoni u kthye, tuboi magjistarët e vet dhe doli në kohën (*dhe vendin*) e caktuar.” [Ta Ha 58 – 60]. Ndërsa në këtë sure, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Magjistarët erdhën te Faraoni e thanë: “A do të kemi shpërblimin (e duhur), në qoftë se dalim fitues?” - Magjistarët shkuan te Faraoni të kërkonin shpërblim për këtë sfidë, nëse do të dilnin fitues.

- Ai u tha: “Po, madje (edhe më shumë) ju do të jeni nga më të afërmit e mi!” - Faraoni iu përgjigj pozitivisht kërkesës së tyre, duke u premtuar shpërblim të madh dhe ngritje në poste të larta. Ai u bëri premtime joshëse, që ata të jepnin maksimumin në këtë përbalje kaq të rëndësishme. Kur ata u mblodhën në vendin e caktuar, përpara një turme të madhe, thanë:

Ajetet 115 - 119

115. Ata thanë: “O Musa! Të hedhësh ti (i pari) apo të hedhim ne (të parët)?”

116. Ai tha: “Hidhni ju (në fillim)!” Me hedhjen e tyre, njerëzit u magjepsën nga sytë dhe u frikësuan, sepse ishte, vërtet një magji e madhe.

117. Atëherë, Ne i thamë Musait: “Hidh ti tani shkopin tënd!” Dhe ja, ai filloi të gëlltiste në çast të gjitha gënjeshttrat e tyre.

118. Kështu doli e vërteta në shesh dhe u asgjësua vepra e tyre.

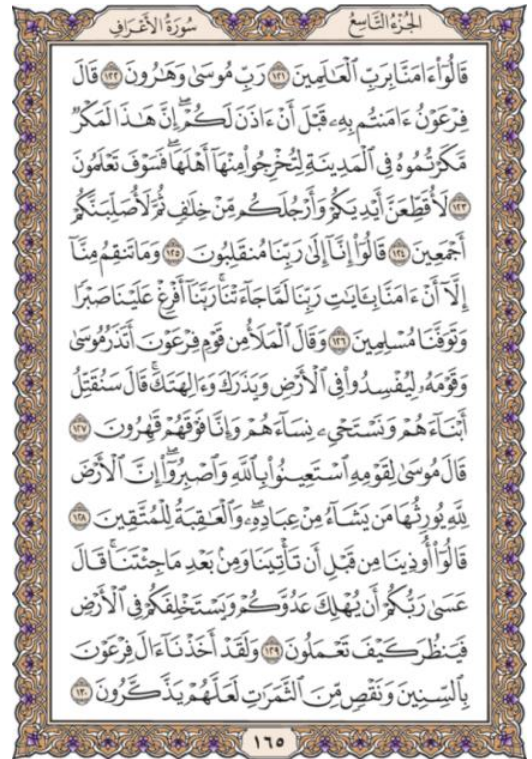
119. Në këtë mënyrë, ata (Faraoni me parinë) u thyen dhe u larguan të poshtëruar.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ata thanë: “O Musa! Të hedhësh ti (i pari) apo të hedhim ne (të parët)?” - Duke shfaqur mospërfillje ndaj asaj çfarë përfaqësonte Musai, ata i thanë që mund të niste ai i pari me shfaqjen, ose të fillonin ata.

- “Ai tha: “Hidhni ju (në fillim)!” - Qëllimi i Musait ishte që njerëzit të shihnin fillimisht magjinë e magjistarëve dhe pastaj të shihnin mrekullinë e Zotit në duart e Profetit të Tij, prandaj u tha që të fillonin ata të parët.

- “Me hedhjen e tyre, njerëzit u magjepsën nga sytë dhe u frikësuan, sepse ishte, vërtet një magji e madhe.” -

Magjistarët hodhën litarë dhe shkopin, të cilët dukeshin si gjarpërinj që lëviznin shpejt. Kjo qe vërtet një magji e madhe dhe e frikshme, që s' ishte parë kund.

- “Atëherë, Ne i thamë Musait: “Hidh ti tani shkopin tënd!” Dhe ja: ai filloi të gëlltiste në çast të gjitha gënjeshttrat e tyre.” - Shkopi që hodhi Musai u shndërrua në një gjarpër të madh, që filloi të gëlltiste të gjithë ‘gjarpërinjtë’ e remë të magjistarëve.

- “Kështu doli e vërteta në shesh dhe u asgjësua vepra e tyre.” - Kështu doli dhe u kuptua qartë e vërteta, ndërsa e kota u shemb para syve të njerëzve.

- “Në këtë mënyrë, ata (Faraoni me parinë) u thyen dhe u larguan të poshtëruar.” - Ata u mposhtën dhe ikën të turpëruar, bashkë me gënjeshttrat e tyre. Ata nuk ia arritën qëllimit, që kishin patur. Në të tilla kushte, më shumë se kujtdo tjetër, e vërteta iu bë e qartë magjistarëve, të cilët i njihnin mirë llojet dhe formën e magjive. Ata e kuptuan mirë se nuk kishin të bënin me një magji, por me një shenjë

madhështore, të sjellë nga Zoti i Madhërishëm, së cilës askush nuk mund t'i bënte ballë. Për këtë shkak, më pas ndodhi ajo që Faraoni nuk e priste:

Ajetet 120 - 126

120. Ndërsa magjistarët ranë në sexhde

121. dhe thanë: “Ne besojmë në Zotin e gjithësisë,

122. Zotin e Musait dhe të Harunit!”

123. Faraoni tha: “Guxuat ta besoni Atë pa lejen time?! Kjo është veç një dredhi, që ju e keni përgatitur, me qëllim që të largoni banorët prej qytetit. Por shpejt keni për ta parë (ç'do t'ju gjejë).

124. Unë kam për t'jua prerë duar e këmbë këmbyerazi e pastaj do t'ju gozhdoj të gjithëve.”

125. Ata thanë: “Po, nuk ka dyshim se ne do të kthehemi tek Zoti ynë.

126. Ti po hakmerresh ndaj nesh vetëm pse besuam në shenjat e Zotit tonë, kur na erdhën para syve. Zoti ynë! Na jep durim dhe na i merr shpirtat si muslimanë!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Ndërsa magjistarët ranë në sexhde dhe thanë: “Ne besojmë në Zotin e gjithësisë, Zotin e Musait dhe të Harunit!”.”- Ne i besojmë si të vërteta të gjitha mesazhet që Zoti ka përcjellë nëpërmjet Musait. E besojmë Shpalljen dhe mrekullitë e qarta që ai solli. Kjo që befasuese për Faraonin, i cili duke i kërcënuar, u tha:

- “Faraoni tha: “Guxuat ta besoni Atë pa lejen time?!” - Faraoni i mallkuar ishte një tiran i pashpirt, një satrap që e kishte robëruar popullin jo vetëm fizikisht, por edhe mendërisht. Fjala e tij ishte ligj dhe e padiskutueshme. Askush nuk mund të kundërshtonte gjykimin e Faraonit. Populli ishte nënshtruar dhe tërësisht i paaftë për të mbrojtur të drejtat e veta. Për të treguar ndikimin e Faraonit mbi popull, Allahu i Madhëruar thotë në një ajet tjetër: “Ai arriti ta frikësonte popullin e vet, të cilët e dëgjuan. Ata ishin vërtet një popull i shkatërruar.” [Zuhruf 54]. Ndërsa në këtë

sure thotë: “Guxuat ta besoni Atë pa lejen time?!” Pra, sikur u thoshte: Kjo është mungesë edukate nga ana juaj, madje një fyerje që i bëhet autoritetit tim. Ky guximi juaj është i ndëshkueshëm. Pastaj filloi t'i manipulonte mendjen popullit dhe t'i mashtronte ata, duke u thënë magjistarëve:

- “Kjo është veç një dredhi, që ju e keni përgatitur, me qëllim që të largoni banorët prej qytetit.” - Kuptimi: Musai është mësuesi juaj, ai që ju ka mësuar magjinë. Ju keni rënë në ujdj që përpara sfidës që të fitonte Musai, dhe pastaj të deklaroheshit si palë e tij, që të gënjenit popullin. Kështu, ju planifikoni që të dëboni prej këtej zotërit e vërtetë të këtij vendi. Padyshim, ky inskenim nga ana e Faraonit që një mashtrim i rafinuar, sepse ai e dinte shumë mirë të vërtetën. Po ashtu, të gjithë e dinin që Musai nuk ishte takuar asnjëherë me magjistarët më parë. Pastaj, ishte propozimi i vetë Faraonit për t'u realizuar ajo përballje, e jo i Musait. Gjithashtu, ajo që bëri Musai ishte një mrekulli e qartë dhe magjistarët bënë maksimumin për ta mposhtur atë, por nuk ia arritën dot. Madje, vetë dështimi i tyre dhe ajo që ata panë u bënë shkak që magjistarët të besonin dhe ta pasonin Musain. Megjithatë, Faraoni i kërcënoi ata:

- “Por shpejt keni për ta parë (ç'do t'ju gjejë).” - Keni për ta parë ndëshkimin e ashpër, që ju pret.

- “Unë kam për t'jua prerë duar e këmbë këmbyerazi e pastaj do t'ju gozhdoj të gjithëve.” - Me këtë mënyrë ndëshkoheshin vetëm terroristët, që prishnin rendin. Kështu, Faraoni po jepte të kuptohej në popull se ata ishin kriminelë tepër të rrezikshëm për rendin, që e meritonin një ndëshkim të tillë. Ndëshkimi ishte prerja e një dore dhe e një këmbe në anë të kundërt, domethënë, dora e djathtë me këmbën e majtë. Pastaj do të gozhdoheshin në trungjet e palmave, derisa të vdisnin. Magjistarët, që tashmë ishin penduar dhe kishin besuar Zotin e vërtetë, i drejtohen Faraonit, që i

kërcënoi më këtë dënim të ashpër, dhe i thonë:

- **“Ata thanë: “Po, nuk ka dyshim se ne do të kthehemi tek Zoti ynë.”** - Ne as që na tremb ndëshkimi yt. Madje as që i kushtojmë fare rëndësi atij. Allahu është i Përrjetshëm dhe përfundimi pranë Tij është zgjedhja më e mirë për ne. Prandaj, bëj ç'ke për të bërë me ne!

- **“Ti po hakmerresh ndaj nesh vetëm pse besuam në shenjat e Zotit tonë, kur na erdhën para syve.”** - Ti nuk ke asnjë motiv të drejtë për këtë kërcënim që po na bën. I vetmi 'gabim' i yni është fakti që ne besuam argumentet e Zotit tonë, kur ato u shfaqën qartë. Nëse ky konsiderohet krim për t'u ndëshkuar, atëherë le të ndëshkohemi. Pastaj ata iu përgjyruan Allahut, që t'u falte durim duke thënë:

- **“Zoti ynë! Na jep durim dhe na i merr shpirtat si muslimanë!”** - Na jep durim të madh, sepse kjo është një provë shumë e madhe, që përfundon me vdekje të dhimbshme. Në një provë të tillë, zemra dhe shpirti duhet të jenë të patundur në besim. Me durim e besim përballohet çdo dhimbje, sado e madhe qoftë. Pastaj u lutën që vdekja t'i gjente si muslimanë, të nënshtuar ndaj Zotit dhe si pasues të denjë të Profetit të Tij. Nga kjo histori kuptohet se Faraoni e ekzekutoi këtë ndëshkim, por Allahu i Madhëruar i forcoi të penduarit me durim e besim, për ta përballuar atë. Ky ishte qëndrimi i magjistarëve, të cilët e njohën të vërtetën dhe e besuan sinqerisht Allahun e Madhëruar. Ndërsa nga ana tjetër qëndronte Faraoni, paria rreth tij dhe populli zullumqar që i pasonte dhe u bindej. Këta të mjerë i mohuan shenjat dhe Shpalljen e Zotit, që përcolli Musai. Duke dashur që të ndëshkohej Musai dhe besimtarët, me pretendimin se mesazhi i Profetit ishte i kotë, i pavërtetë, madje shkaktues i trazirave, ata i drejtohen Faraonit dhe i thonë:

Ajetet 127 - 129

127. Paria e popullit të Faraonit tha: “A do t'i lejosh Musanë dhe njerëzit e tij që

të sjellin shkatërrim në tokë dhe të braktisin ty e zotat e tu?” Ai tha: **“Do t'ua mbysim djemtë, ndërsa femrat do t'i lëmë të gjalla. Kështu do të vazhdojmë të jemi sundues të tyre”.**

128. Musai i tha popullit të vet: “Kërkojini ndihmë Allahut dhe bëni durim! S'ka dyshim se toka është e Allahut, që ua lë në trashëgim atyre robve të Vet, që Ai dëshiron. Përfundimi i lumtur u takon të devotshmëve.”.

129. Ata thanë: “Ne kemi qenë të shtypur edhe para se të na vije ti edhe pasi erdhe ti”. Ai tha: **“Mundet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj dhe t'ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend e pastaj do t'ju vështrojë se si do të veproni”.**

Shpjegimi i ajeteve

- **“Paria e popullit të Faraonit tha: “A do t'i lejosh Musanë dhe njerëzit e tij që të sjellin shkatërrim në tokë dhe të braktisin ty e zotat e tu?”.** - Sipas tyre, Musai po shkaktonte trazira, duke i ftuar njerëzit në fenë e vërtetë të Zotit. Në sytë e tyre, morali i lartë dhe veprat e mrekullueshme që mësonte Musai ishin shkatërrim, prapambetje e destabilizim. Nuk e shihnin ata të mjerë se e gjithë mirësia ishte në mesazhin e Musait, ndërsa ata dhe ajo që ata mbronin ishte vetë shkatërrimi? Zullumqarët nuk pyesin për të zbuluar të vërtetën dhe as i japin rëndësi asaj që thonë. Ata mbrojnë me fanatizëm të verbër vetëm atë që u zbukuron epshi, prandaj edhe mbështetësit e Faraonit i thanë udhëheqësit të tyre: Si i lejon ata të të braktisin ty dhe idhujt e tu?! Si i lejon që të rebelohen dhe të mos i nënshtrohen madhërisë suaj?! Duke iu përgjigjur çmendurisë së tyre, Faraoni tha:

- **“Ai tha: “Do t'ua mbysim djemtë, ndërsa femrat do t'i lëmë të gjalla. Kështu do të vazhdojmë të jemi sundues të tyre”.** - Në këtë mënyrë, Faraoni besonte se do ta linte popullin e Musait në një gjendje të mjerë, që të mos shumoheshin dhe të mos përbënin rrezik për ta. Duke u vrarë meshkujt, ata nuk do të kishin fuqi t'i

luftonin, ndërsa gratë do të bëheshin shërbyeset e tyre.

- **“Musai i tha popullit të vet: “Kërkojini ndihmë Allahut dhe bëni durim!”** - Në një gjendje të tillë, kur ishin tepër të dobët për të arritur ndonjë gjë, Musai këshillon njerëzit e tij, duke u thënë: “Kërkojini ndihmë Allahut! Mbështetjuni Allahut për të arritur suksesin dhe për të shpëtuar nga fatkeqësitë! Pastaj jini të sigurt se ndihma e Tij do të vijë dhe ju do të fitoni. Porosia tjetër ishte: "...dhe bëni durim!", domethënë, bëni durim kundrejt gjithçkaje që do të ndodhë me ju, duke pritur çlirimin e shpëtimit!

- **“S’ka dyshim se toka është e Allahut, që ua lë në trashëgim atyre robve të Vet, që Ai dëshiron. Përfundimi i lumtur u takon të devotshmëve.”** - Toka është e Allahut, jo e Faraonit dhe as e palës së tij, ku ata mund të veprojnë si të duan. Allahu ua lë në trashëgim tokën atyre robve të Tij që Ai dëshiron. Në bazë të dëshirës dhe urtësisë së Tij, Ai e lë tokën në sundimin e popujve të ndryshëm. Megjithatë, përfundimi i mirë dhe fitorja do të jenë gjithmonë për të devotshmit. Edhe nëse sprovohen kur Allahu i Madhëruar, me urtësinë e Tij, dëshiron t’i vërë në provë, ata vazhdojnë të jenë të qëndrueshëm dhe, në mënyrë të pasmangshme, fitorja do t’u takojë atyre. Përfundimi i mirë do t’u takojë atyre, mes popujve ku jetojnë. Kjo është detyra e njeriut: të përpiqet me çdo rrugë të lejuar, që të ruhet nga dëmi që mund t’i shkaktojë të tjerët. Por, nëse nuk ka mundësi, atëherë duhet të bëjë durim dhe t’i mbështetet Allahut të Madhëruar, duke e lutur për shpëtim nga e keqja.

- **“Ata thanë: “Ne kemi qenë të shtypur edhe para se të na vije ti edhe pasi erdhe ti”**.” - Duke shprehur padurimin dhe pakënaqësinë e tyre nga koha e gjatë e vuajtjeve dhe persekutimit nga ana e Faraonit, ata i thanë Musait a.s. “Ne ishim të shtypur para se të na vije ti, sepse ata janë të pashpirt. Ata na kanë shkakuar vuajtje nga më të dhimbshmet. Ata kanë vrarë

djemtë dhe na merrnin vajzat. Kështu ka ndodhur si para ardhjes tënde, ashtu edhe pas ardhjes tënde.

- **“Ai tha: “Mundet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj dhe t’ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend e pastaj do t’ju vështrojë se si do të veproni”**.” - Duke shpresuar shpëtimin nga e keqja e Faraonit, Musai tha: “Pritet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj e t’ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend. Megjithatë, mos harroni se çështja nuk mbaron me këtë. Allahu i Madhëruar thotë: “...pastaj do t’ju vështrojë se si do të veproni ju”. Ai do të shohë a do të jeni mirënjohës apo mosmirënjohës për mirësitë e Tij. Ky premtim u realizua nga Allahu i Madhëruar kur erdhi koha e përcaktuar nga Ai.

Ajetet 130 - 137

130. Ne e goditëm popullin e Faraonit me vite (thatësire e) zie dhe me pakësim prodhimesh, që ata të mund të reflektonin.

131. Kur vinin kohë të mira, ata thoshin: “Kjo është, thjesht merita jonë”. E, kur i godiste ndonjë e keqe, atë e konsideronin si ogur të zi që shkaktohej nga prania e Musait dhe e atyre që ishin me të. Në fakt, fatkeqësitë u vinin nga Allahu (për gjynahet e tyre), por shumica e tyre nuk e dinin.

132. Ata i thoshin (Musait): “Me çfarëdo argumenti magjepsës që të na vish, ne nuk do të të besojmë.”

133. Atëherë Ne lëshuam kundër tyre (mjerime): përmbytje, karkaleca, parazitë, bretkosa dhe gjak, Shenja të qarta njëra pas tjetrës. Por ata u treguan arrogantë, sepse ishin njerëz keqbërës.

134. Sa herë që binte ndëshkimi mbi ta, ata thoshin: “O Musa! Lutju Zotit tënd për ne, sipas premtimit që të ka dhënë! Nëse na e largon ndëshkimin, ne do të të besojmë ty dhe do t’i dërgojmë bijtë e Izraelit me ty.”

135. Por sa herë që Ne ua largonim ndëshkimin, për t’u lënë një afat të caktuar, ata e thyenin premtimin.

136. Kështu, Ne i ndëshkuam ata dhe i fundosëm në det, ngaqë ata i konsideruan gënjeshtër argumentet Tona dhe u treguan mospërfillës ndaj tyre.

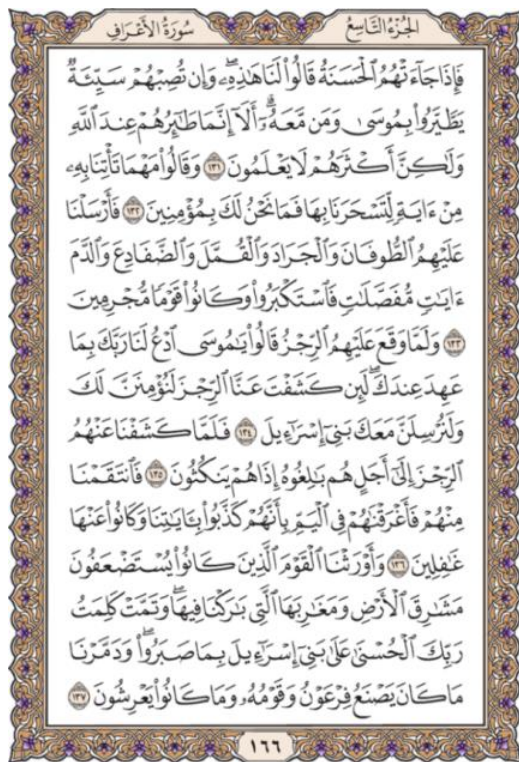
137. Ndërsa popullit të përvuajtur i lamë në trashëgim viset lindore dhe perëndimore të tokës ku zbritëm bekimet Tona. Kështu u plotësua premtimi i mirë i Zotit ndaj bijve të Izraelit, për durimin që ata treguan. Ne e rrënuam çfarë kishte bërë Faraoni dhe populli i tij dhe kullat që kishin ndërtuar.

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon se çfarë bëri me Faraonin dhe njerëzit rreth tij. Ai na tregon gjithashtu se, - ashtu siç është rregulli i Tij pandryshueshëm me të gjithë popujt, - i godiste me ndëshkime, në mënyrë që ata të nënshtroheshin dhe të ktheheshin në rrugën e drejtë.

- “Ne e goditëm popullin e Faraonit me vite (*thatësire e*) zie dhe me pakësim prodhimesh, që ata të mund të reflektonin.” - Allahu i Lartësuar e ndëshkoi familjen e Faraonit me vite thatësire dhe pakësim të prodhimeve, me qëllim që ata ta kuptonin se gjithçka që po u ndodhte ishte prej Allahut të Lartësuar, për shkak të refuzimit që i bënin Shpalljes së Tij. Qëllimi final ishte që ata të ktheheshin nga rruga e mohimit, por këto ndëshkime nuk patën asnjë ndikim tek ata. Përkundrazi, ata vazhduan në padrejtësi dhe në mohimin e Profetit të Zotit dhe të Shpalljes që ai përcillte. Allahu i Lartësuar thotë:

- “Kur vinin kohë të mira, ata thoshin: “Kjo është, thjesht merita jonë”. E, kur i godiste ndonjë e keqe, atë e konsideronin si ogur të zi që shkaktohej nga prania e Musait dhe e atyre që ishin me të.” - Kur u jepej ndonjë e mirë e kur u shtohet bereqeti nga Allahu i Lartësuar, atëherë ata thoshin që kjo ndodhte sepse thjesht e meritonin, si fryt i punës së tyre. Kështu, ata nuk tregonin mirënjohje ndaj Allahut të Lartësuar për ato mirësi. Por kur u vinte ndonjë fatkeqësi: “e konsideronin si ogur të zi, të shkaktuar nga prania e Musait dhe e

shoqëruesve të tij”. Ata e konsideronin praninë e Musait dhe të gjithë atyre që e pasonin atë si një ogur të keq. Ata thoshin se të gjitha fatkeqësitë vinin veçse për shkak të Musait dhe pretendimeve të tij. Por Allahu i Lartësuar thotë:

- “Në fakt, fatkeqësitë u vinin nga Allahu (*për gjynahet e tyre*)...” - Çështja nuk ishte aspak ashtu siç mendonin ata. Shkaku i fatkeqësive nuk ishin Musai dhe pasuesit e tij, pasi ato ndodhnin vetëm me caktimin dhe gjykimin e drejtë të Allahut. Shkaku i fatkeqësive ishin pikërisht gjynahet e tyre dhe mohimi që i bënin të vërtetës, por shumica e tyre nuk e dinin, siç thotë Allahu në vijim:

- “...por shumica e tyre nuk e dinin.” - Kështu, ata jo vetëm që nuk u penduan dhe nuk u kthyen nga rruga e kufrit, por përkundrazi, i thoshin Musait disa fjalë, që tregonin vendosmërinë e tyre se kurrë nuk kishin për t'u larguar nga rruga e poshtërimit dhe dënimit.

- “Ata i thoshin (*Musait*): “Me çfarëdo argumenti magjepsës që të na vish, ne

nuk do të të besojmë.”” - Kuptimi: Ne jemi të bindur se ti je magjistër, prandaj çfarëdo lloj fakti të na sjellësh, ne nuk lëkundemi nga mendimi ynë për ty. Ti je një magjistër, me qëllime të zeza ndaj nesh, prandaj nuk kemi për të pranuar dhe miratuar asnjë prej porosive të tua, që ti pretendon se i sjell nga Zoti. Ky qe një tregues i kokëfortësisë dhe këmbënguljes së tyre në të kotën. Në atë gradë kishte arritur kufri dhe inati i tyre, saqë për ata ishte njëllloj: me apo pa mrekulli, ata nuk besonin. Atëherë, Allahu i Lartësuar zbriti ndëshkime të shumta mbi ta, njëri pas tjetrit:

- **“Atëherë Ne lëshuam kundër tyre (mjerime): përmytje, karkaleca, parazitë, bretkosa dhe gjak...”** - Një shi i rrëmbyeshëm përmyti arat, duke shkatërruar prodhimet e tyre. Më pas, Allahu i Lartësuar dërgoi kundër tyre re me karkareca, që hëngrën edhe ato pak prodhime që mund të kishin ngelur. Gjithashtu, Allahu thotë se dërgoi *“el kumel”*, që mund të kenë qenë edhe karkalecë të vegjël, të cilët gjithashtu dëmtojnë të mbjellat. Por në kuptimin e drejtpërdrejtë, *‘el kumel’* do të thotë parazitë ose morra, të njohur për dëmin që shkaktojnë. Përveç këtyre, Allahu i Lartësuar dërgoi si ndëshkim edhe një valë me bretkosa, aq sa njerëzve iu mbushën edhe enët me bretkoca, duke shkaktuar një shqetësim dhe dëmtim shumë të madh. Ndëshkim tjetër ishte gjaku. Sipas disa shpjeguesve të Kur'anit, të gjithë popullit i plasi gjak nga hundët. Por interpretimi që përkraket nga shumica e komentuesve është se uji i pijshëm, domethënë, pusët dhe burimet ku ata merrnin ujë, u shndërruan në gjak, dhe ata po pinin gjak në vend të ujit, madje edhe gatimet i bënin veçse me gjak. Në vijim Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...Shenja të qarta njëra pas tjetrës.”** - Të gjitha këto ishin shenja të qarta, që tregonin se ata ishin mashtrues, të pabindur dhe të padrejtë, që nuk e besonin Musain. Nga ana tjetër, këto shenja tregonin se

Musai ishte i vërtetë në ato që thoshte, si përcjellës i fjalës së Zotit.

- **“Por ata u treguan arrogantë, sepse ishin njerëz keqbërës.”** - Edhe pse panë shenja kaq të qarta, ata përsëri nuk besuan dhe nuk e pasuan Musain. Që në fillim ata ishin popull i padrejtë, prandaj e merituan ndëshkimin e Allahut të Lartësuar.

- **“Sa herë që binte ndëshkimi mbi ta, ata thoshin: “O Musa! Lutju Zotit tënd për ne, sipas premtimit që të ka dhënë. Nëse na e largon ndëshkimin, ne do të të besojmë ty dhe do t'i dërgojmë bijtë e Izraelit me ty.”**” - Fjala ‘ndëshkimin’ ka mundësi të nënkuptojë murtajën apo ndonjë epidemi tjetër të rëndë, siç kanë thënë shumë komentues. Por ka shumë mundësi, gjithashtu, që ajo të nënkuptojë të gjitha llojet e ndëshkimeve që u përmendën pak më sipër. Kështu, sa herë që merrnin një ndëshkim, ata thoshin: ‘O Musa, lute Zotin tënd për ne, që ta largojë prej nesh këtë ndëshkim!’ Ata kërkonin që Musai të ndërmytësonte tek Zoti për të larguar ndëshkimin, duke i premtuar se atëherë do ta besonin Shpalljen e Zotit dhe do t'i lejonin bijtë e Izraelit që të largoheshin. Por, në fakt, ata gënjenin, pasi donin vetëm të shpëtonin nga ai ndëshkim i momentit, duke pandehur se ashtu do t'ia hidhnin. Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Por sa herë që Ne ua largonim ndëshkimin, për t'u lënë një afat të caktuar, ata e thyenin premtimin.”** - Kur Allahu i Lartësuar e largonte ndëshkimin për njëfarë kohe të shkurtër, ata përsëri e shkelnin premtimin që i jepnin Musait për të besuar dhe për të lejuar bijtë e Izraelit që të shkonin me të. Kështu ata vazhduan të mos bindeshin ndaj Allahut të Lartësuar dhe të torturonin bijtë e Izraelit, derisa, siç thuhet në ajetin më pas:

- **“Kështu, Ne i ndëshkuam ata dhe i fundosëm në det...”** - Kur erdhi koha për t'u zbatuar ndëshkimi përfundimtar mbi Faraonin dhe mbështetësit e tij, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Musain që të largohej natën, bashkë me bijtë e Izraelit. Gjithashtu,

Allahu i Lartësuar e njoftoi Musain se Faraoni bashkë me ushtrinë e tij do të viheshin në ndjekje të tyre. Sikurse thotë Allahu i Lartësuar në ajete të tjera kuranore: “Faraoni dërgoi lajmëtarë nëpër qytete për të tubuar njerëz, (*Duke u thënë se*) "Këta (*israelitët*) janë veçse një grup i vogël që e kanë ndezur me të vërtetë zemërimin tonë. Por ne jemi shumica e gjithnjë të gatshëm.” [Shuara 53 – 56]. Kështu, Faraoni dërgoi në të gjithë qytetet njerëz, që të rekrutonin ushtarë, për t'u vënë në ndjekje të Musait dhe bijve të Izraelit. Ishte Allahu i Madhëruar Ai që i bëri ata të shkonin me këmbët e tyre drejt fundit të tmerrshëm, sikurse thotë në një ajet tjetër: “Kështu (*-thotë Zoti -*), Ne i nxorëm ata prej kopshteve e burimeve, Prej thesareve dhe vendbanimeve të bukura. Ja kështu, Ne ua lamë ato Bijve të Israilit. Ata (*ushtria e Faraonit*) i arritën (*Bijtë e Israilit*) në agim. Kur dy grupet e panë njëri-tjetrin, njerëzit e Musait thanë: “Ata na zunë, me të vërtetë.” Musai tha: “Kursesi! Zoti im është me mua dhe Ai do të më udhëzojë.”. Pastaj Ne i shpallëm Musait: “Bjeri detit me shkopin tënd!”. Dhe deti u nda dhe çdo pjesë e tij u bë si mal i madh. Ne e afruam palën tjetër (*ata të faraonit*) atje. Ne i shpëtuan Musanë dhe të gjithë ata që ishin me të. Ndërsa të tjerët i përmytëm në ujë. Vërtet, në këtë (*ngjarje*) ka Argument. Por shumica e tyre (*e njerëzve*) nuk besojnë. Nuk ka dyshim se Zoti yt, Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.” [Shuara 56 - 68].

- “...nga që ata i konsideruan gënjeshtër argumentet Tona dhe u treguan mospërfillës ndaj tyre.” - E gjitha kjo erdhi si ndëshkim për mohimin e shenjave të Allahut të Lartësuar. Ata i konsideruan mrekullitë e Zotit si gënjeshtër dhe i kthyen shpinën të vërtetës që përcillte Musai. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Ndërsa popullit të përvojatur i lamë në trashëgim viset lindore dhe perëndimore të tokës ku zbritëm bekimet Tona.” - Këtu flitet për Misirin ose Egjiptin e sotëm. Ishte pikërisht ai vend i bekuar, ku

populli jetonte i poshtëruar nën tiraninë e Faraonit, që Allahu i Lartësuar ua la ta trashëgonin besimtarët e mirë.

- “Kështu u plotësua premtimi i mirë i Zotit ndaj bijve të Izraelit, për durimin që ata treguan.” - Të gjitha këto ishin si shpërblim i madh nga Allahu i Lartësuar për durimin dhe bindjen ndaj profetit Musa, i cili u tha: “Kërkojini ndihmë Allahut dhe bëni durim! S’ka dyshim se toka është e Allahut dhe Ai ua lë në trashëgim atyre robve të Tij që Ai dëshiron. Përfundimi i lumtur u takon të devotshmëve”. Gjithashtu, ai u tha: “Mundet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj dhe t’ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend e pastaj do t’ju vështrojë se si do të veproni”.

- “Ne e rrënuam çfarë kishte bërë Faraoni dhe populli i tij dhe kullat që kishin ndërtuar.” - Allahu i Lartësuar shkatërroi gjithçka që kishte ndërtuar Faraoni dhe njerëzit e tij. Shtëpitë e tyre luksoze u braktisën, për shkak të krimeve dhe mosbesimit në Allahun e Lartësuar. Sigurisht, këto janë fakte për çdo njeri që beson, siç thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: “Këto janë gërmadhat e shtëpive të tyre. Ata u shkretuan për shkak të padrejtësive të tyre. Nuk ka dyshim se në gjithë këtë (*ndodhi*) ka argument për njerëzit që kuptojnë.” [Neml 52].

Ajetet 138 – 141

138. Bijtë e Izraelit i kaluam përtej detit. Atje hasën në një popull që ishte i përkushtuar në adhurimin e idhujve. Ata i thanë: “O Musa! Na bëj edhe neve një zot, si zotat që kanë ata!”. Ai u tha: “Ju qenkeni, vërtet njerëz të paditur.”

139. Ky popull po shkatërrohet me atë (*i dhujtarinë*) që po bën dhe veprat e tyre janë të kota (*pa vlerë*).”

140. Pastaj Musai tha: “Mos doni t’ju gjej një zot tjetër për ta adhuruar përveç Allahut? Është Allahu Ai që ju dalloi mbi të tjerët.

141. Kujtoni kur Ne ju shpëtuan prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju mundonin me ndëshkimin më të kobshëm! Ata jua

vrinin djemtë dhe jua linin gjallë vajzat. Kjo ishte një sprovë e madhe nga (e cila ju shpëtoi) Zoti juaj.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Bijtë e Izraelit i kaluam përtej detit. Atje hasën në një popull që ishte i përkushtuar në adhurimin e idhujve.”** - Allahu i Lartësuar na tregon se ç'ndodhi me bijtë e Izraelit pasi shpëtuan nga Faraoni, që u shkatërrua bashkë me ushtrinë e tij mu para syve të tyre. Kështu, ata kaluan pranë një populli, që adhuronin me përkushtim disa statuja. Ata u luteshin dhe u bënë blatime të shumta, duke shpresuar mirësi e mbarësi prej tyre. Por çuditërisht, njerëzit e Musait, edhe pas gjithë atyre shenjave madhështore që Allahu i Lartësuar u shfaqti, me injorancën dhe mendjelehtësinë e tyre, i thonë Musait:

- **“Ata i thanë: “O Musa! Na bëj edhe neve një zot, si zotat që kanë ata!”.**” - O Musa, na lejo që edhe ne të kemi idhuj, siç kanë këta, që të na eci mbarë. Por Musai u thotë:

- **“Ai u tha: “Ju qenkeni, vërtet njerëz të paditur.”**” - E ku ka injorancë më të madhe se ajo e atij që nuk njeh e nuk respekton Zotin e vërtetë, Krijuesin e gjithësisë? Pikërisht prej kësaj injorance të thellë, ata dëshironin të adhuronin idhuj, të cilët nuk kanë në dorë as dëm dhe as dobi, nuk kanë pushtet që të japin jetë dhe as ta marrin atë, nuk kanë pushtet që të ringjallin, të marrin në përgjegjësi dhe të shpërblejnë, ashtu siç bën Allahu i Lartësuar, Krijuesi madhështor, i Vetmi që i ka këtotribute.

- **“Ky popull po shkatërrohet me atë (i dhujtarinë) që po bën dhe veprat e tyre janë të kota (pa vlerë).”**” - Adhurimi që i kushtojnë idhujve është i pavlefshëm, madje i dëmshëm, poshtërues dhe i ndëshkueshëm nga Allahu i Madhëruar. Lutjet që u drejtohen idhujve janë gjithashtu pa rezultat. Duke i bërë ata të reflektojnë për këtë gabim kaq të rëndë, Musai u tha:

- **“Pastaj Musai tha: “Mos doni t’ju gjej një zot tjetër për ta adhuruar përveç Allahut? Është Allahu Ai që ju dalloj**

mbi të tjerët.” - Si është e mundur të më kërkonti që t’jua zëvendësoj Allahun e Lartësuar me ata idhuj?! E si mund të konsideroj si zot dikë tjetër veç Allahut, i Cili është i vetmi i Adhuruar me meritë dhe që është absolut në të gjitha aspektet? Ai është absolut si në Qenien e Tij, ashtu edhe në emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Si është e mundur që ju të kërkonti të adhuruar tjetër veç Allahut të Lartësuar, i Cili është i plotë dhe madhështor në të gjitha këto aspekte? Ky është krim shumë i rëndë. Për t’ua bërë edhe më të kuptueshëm fajin e tyre të rëndë, Musai u tha: Si kështu, kur është pikërisht Ai që ju ngriti mbi të tjerët?! Kjo duhet t’ju bëjë që ju ta adhuroni Atë me përkushtim, të tregoheni mirënjohës ndaj Tij dhe të mohoni gjithçka tjetër që adhurohet veç Tij. Musai vijon dhe u kujton atyre mirësitë e shumta, që Allahu i Madhëruar u kishte dhuruar:

- **“Kujtoni kur Ne ju shpëtuan prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju mundonin me ndëshkimin më të kobshëm! Ata jua vrinin djemtë dhe jua linin gjallë vajzat..”** - Allahu i Lartësuar ju shpëtoi prej Faraonit dhe shpurës së tij, që ju torturonin, ju vrinin fëmijët meshkuj dhe ju linin gjallë femrat.

- **“Kjo ishte një sprovë e madhe nga (e cila ju shpëtoi) Zoti juaj.”**” - Shpëtimi nga këta njerëz të pamëshirshëm qe një shenjë e madhe prej Allahut, si mirësi mbi ju. Edhe vuajtjet tuaja ishin sprovë e madhe e përcaktuar nga Allahu i Lartësuar. Ju duhet të reflektoni për të gjitha këto që kanë ndodhur me ju. Kur Musai u kujtoi këto mirësi, ata u penduan për gabimin e tyre.

Ajetet 142 – 145

142. Ne i premtuam Musait shpalljen pas tridhjetë netësh që i plotësuam edhe me dhjetë të tjera. Kështu, takimi me Zotin e tij (për shpalljen e Teuratit) u bë pas dyzet netësh. Musai i tha vëllait të vet, Harunit: “Më zëvendëso te populli im! Rregullo dhe mos ndiq rrugën e atyre që përhapin shkatërrimin!”.

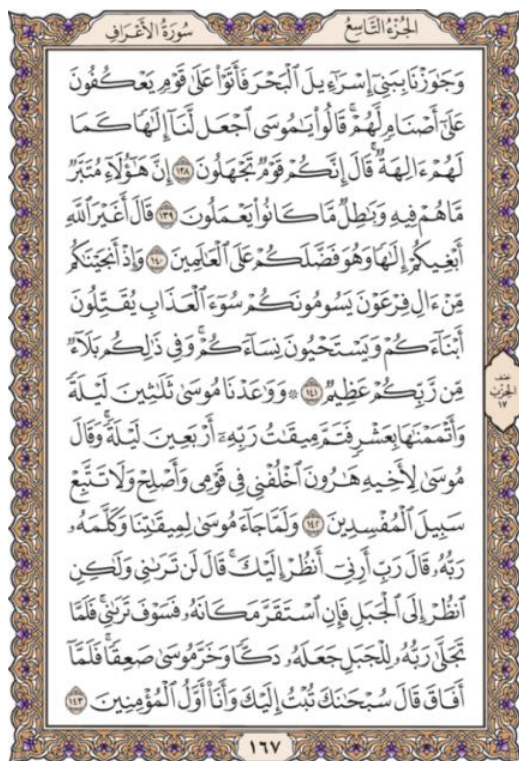
143. Kur Musai erdhi në kohën e caktuar dhe Zoti i foli atij, ai tha: “Zoti im! Më mundëso të të shoh!” Ai i tha: “Ti nuk mund të më shohësh Mua. Por shiko atë mal! Nëse ai mbetet në vendin e vet, atëherë, ti do të më shohësh Mua”. Por kur Zoti i tij iu shfaq malit, e thërrmoi dhe e bëri pluhur atë dhe Musait i ra të fikët. Kur erdhi në vete, tha: “I lavdëruar qofsh, o Zoti im! Pendohem para Teje. Unë jam i pari ndër ata që besojnë.”

144. Ai (Allahu) tha: “O Musa! Unë të kam zgjedhur ty mbi të tjerët me Shpalljen Time dhe të folurin Tim. Zbatoje atë që të kam dhënë dhe bëhu nga ata që janë mirënjohës!”.

145. Ne i shkruam atij në pllaka urdhra të shumta, për të qenë këshillë dhe sqarim për çdo çështje. “Zbatoi këto me përkushtim dhe urdhëroje popullin tënd që të zbatojë më të mirat porosi! Unë do t’jua tregoj vendbanimet (rrënojat) e të pabindurve.”.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne i premtuam Musait shpalljen pas tridhjetë netësh që i plotësuam edhe me dhjetë të tjera. Kështu, takimi me Zotin e tij (për shpalljen e Teuratit) u bë pas dyzet netësh.” - Pasi i shpëtoi dhe i bëri që të trashëgonin pronat e pasurinë që kishte patur armiku i tyre, Allahu i Lartësuar dëshiroi që ta shtonte më tej bamirësinë ndaj bijve të Izraelit, duke shpallur një libër madhështor, me dispozita, norma dhe këshilla jetike. Në këtë mënyrë, ata do të kishin fe të plotë dhe besim të pastër, që kënaqte Allahun e Madhëruar. Kështu, Allahu i Madhëruar i premtoi Musait që do t’i linte 30 net parapërgatitje, të cilat u shtuan me 10 të tjera, duke u bërë 40 netë të plota. Allahu i Lartësuar paralajmëroi për ngjarjen kaq të rëndësishme të shpalljes së Teuratit, në mënyrë që të pritej me respekt të lartë nga Musai dhe populli i tij. Ata duhej të përgatiteshin mirë shpirtërisht për të zbatuar normat e Shpalljes së Zotit.

- “Musai i tha vëllait të vet, Harunit: “Më zëvendëso te populli im! Rregullo dhe mos ndiq rrugën e atyre që përhapin shkatërrimin!”.” - Para se Musai të nisej për në takimin me Zotin e tij, i jep vëllait të tij Harunit disa këshilla, pasi kishte shumë merak për bijtë e Izraelit. Duke qenë shumë mirëdashës ndaj popullit të tij, Musai i tha Harunit: Ti do të zësh vendin tim, duke punuar me zell e duke udhëzuar popullin tek e mira, ashtu siç kam bërë unë. Mbaj rregull dhe mos ndiq rrugën e shkatërrimtarëve! Puno për të bërë mirë e për ndrequr dhe jo për të bërë keq e për të shkatërruar!

- “Kur Musai erdhi në kohën e caktuar dhe Zoti i foli atij, ai tha: “Zoti im! Më mundëso të të shoh!”.” - Musai shkoi në vendin e caktuar pikërisht atëherë kur i kishte thënë Allahu i Madhëruar, i Cili i foli drejtpërdrejt, duke i shpallur urdhëresat dhe ndalesat e Tij. Në këto momente, Musai u përmallua dhe u pushtua nga një dëshirë shumë e fortë për të parë Zotin e Lartësuar,

prandaj i tha: “Zoti im! Më mundëso të të shoh!” Por Allahu i Madhëruar i thotë:

- **“Ai i tha: “Ti nuk mund të më shohësh Mua.”** - Arsyeja është se Allahu i Madhëruar i ka bërë krijesat në këtë jetë që ata të mos kenë mundësi ta shohin Atë. Por kjo nuk do të thotë se ata nuk kanë për ta parë Allahun e Lartësuar as në jetën tjetër, në Xhenet. Madje, ka shumë tregues në Kur'an dhe në hadithet e sakta të Profetit ﷺ se banorët e Xhenetit do ta shohin Zotin e tyre të Lartësuar dhe Bujar, madje do të mrekullohen me këtë. Kjo do të ndodhë sepse atje do të jenë me një krijim të ri, të plotë e të përkryer, që jo vetëm ta përballojnë, por edhe do të mrekullohen kur të shohin Allahun e Lartësuar. Për t'ia bërë të qartë këtë pamundësi, Allahu i Lartësuar i tregoi Musait shembullin me malin: domethënë, ashtu sikurse mali nuk qëndroi në këmbë, ashtu edhe ai nuk mund ta përballonte të shikonte në këtë jetë Allahun e Lartësuar:

- **“Por shiko atë mal! Nëse ai mbetet në vendin e vet, atëherë, ti do të më shohësh Mua”.** - Shikoje malin i cili i përket kësaj bote: a do të jetë ai i qëndrueshëm kur Allahu i Lartësuar t'i shfaqet? Madje, malit do t'i shfaqet vetëm një pjesë e dritës së Allahut të Lartësuar. Nëse ai do të qëndrojë në këmbë, atëherë edhe ti do të më shikosh Mua. Por kjo qe e pamundur, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Por kur Zoti i tij iu shfaq malit, e thërmoi dhe e bëri pluhur atë dhe Musait i ra të fikët.”** - Kur Allahu i Lartësuar iu shfaq malit, e shndërroi atë në pluhur. Kjo ndodhi për shkak të përballjes me dritën e Allahut të Lartësuar. Ndërsa Musai, kur pa këtë fenomen madhështor dhe të frikshëm njëkohësisht, u rrëzua në tokë, pa ndjenja. Atëherë ai e kuptoi se, kur mali nuk rezistoi ta shikonte Allahun e Madhëruar, ai patjetër që nuk do t'ia arrinte kurrë. Kështu, Musai i kërkoi falje Zotit për atë kërkesë të nxituar që bëri:

- **“Kur erdhi në vete, tha: “I lavdëruar qofsh, o Zoti im!”** - Musai tha:

“*Subhaneke*” - “I lavdëruar qofsh! I pastër nga çdo e metë je, o Zoti im!” Më këto fjalë, Musai madhëroi Allahun e Lartësuar dhe pastaj shprehu pendimin e vet:

- **“Pendothem para Teje.”** - Kërkoj falje për të gjitha gjynahet dhe, në mënyrë të veçantë, për kërkesën time të nxituar, o Zoti im.

- **“Unë jam i pari ndër ata që besojnë.”** - Musai deklaroi kështu përtëritjen e besimit të tij, kur mësoi diçka që nuk e dinte para kësaj ngjarjeje. Vërtet Allahu i Lartësuar nuk ia realizoi kërkesën e nxituar Musait, i cili ishte i pushtuar nga dashuria për Të, por nga ana tjetër, vijoi t'i jepte mirësi të shumta, të cilat ia kujton në vijim:

- **Ai (Allahu) tha: “O Musa! Unë të kam zgjedhur ty mbi të tjerët me Shpalljen Time dhe të folurin Tim.”** - Unë të kam përzgjedhur mbi të gjithë njerëzit e kësaj kohe. Unë të kam veçuar me shumë mirësi e cilësi, siç është edhe Shpallja që të dhurova. Shpallja është mirësia më e madhe që Allahu i Madhëruar mund t'i japë ndonjë krijese, sepse Ai ia jep Shpalljen më të mirëve të krijesave të Tij, siç janë profetët. Gjithashtu, Musai u dallua edhe me të folurin e drejtpërdrejtë, pa ndërmjetësues, që i bëri Zoti, prandaj ai u quajt ‘*Musa el Kelim*’, - Musai, të cilit i foli Allahu i Lartësuar. Më pas, Allahu i Madhëruar e urdhëron Musanë dhe i thotë:

- **“Zbatoje atë që të kam dhënë dhe bëhu nga ata që janë mirënjohës!”** - Merre, kënaqu dhe ji falenderues për këto mirësi që të dhurova! Të jesh, gjithashtu, i kujdesshëm edhe në zbatimin e urdhrave dhe ndalesave që të ngarkova. Pranoje këtë Shpallje me zemër të gjerë dhe me dëshirë për ta vënë në jetë.

- **“Ne i shkruam atij në pllaka urdhra të shumta, për të qenë këshillë dhe sqarim për çdo çështje....”** - Ne i shkruam në pllaka gjithçka për të cilën kanë nevojë njerëzit. Aty do të gjejnë inkurajim për të kryer vepra të mira dhe për t'u larguar nga veprat e këqija. Shpallja është shtjellim i

plotë i dispozitave ligjore, normave të besimit dhe i virtyteve të larta.

- **“Zbatoi këto me përkushtim dhe urdhëroje popullin tënd që të zbatojë më të mirat porosi!”** - Allahu i Lartësuar e urdhëroi që ta pranonte Shpalljen me forcë dhe qëndrueshmëri, me vullnet për ta zbatuar plotësisht atë. Gjithashtu, Musai duhet të urdhëronte popullin që të merrte më të mirat e asaj Shpalljeje, duke iu bindur të gjitha porosive, qofshin ato të detyrueshme, qofshin të pëlqyeshme, që e kënaqin Allahun e Lartësuar. Kjo tregon se të gjitha porositë e Allahut të Madhëruar janë të plota, të drejta dhe të mira.

- **“Unë do t’jua tregoj vendbanimet (rrënojat) e të pabindurve.”** - Pasi i shkatërroi ata, Allahu i Lartësuar bëri që vendbanimet e tyre të mbeteshin, si mësim për ata që do të vinin më pas. Në fakt, të vetmit që nxjerrin mësim nga këto histori janë besimtarët e vërtetë, që janë modestë e të bindur.

Ajetet 146 - 147

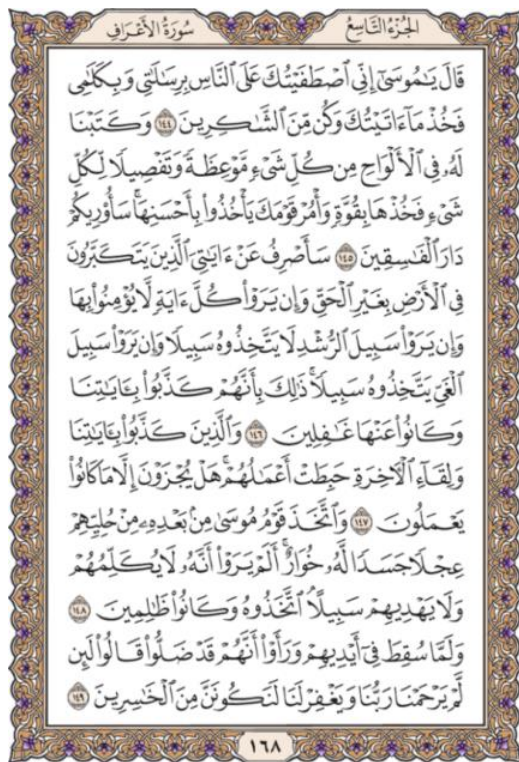
146. Unë do t’i spraps nga shenjat e Mia ata të cilët tregohen mendjemëdhenj në tokë duke shpërfillur të drejtën. Ata edhe nëse i shohin të gjitha Shenjat, nuk do të besojnë në to. Nëse shohin rrugën e shpëtimit, ata nuk e marrin atë rrugë; e, nëse shohin rrugën e humbjes - kjo është rruga që e ndjekin ata. Kjo ndodh ngase ata i kanë mohuar Shenjat Tona dhe janë treguar mospërfillës ndaj tyre.

147. Ata të cilët i mohojnë Shenjat Tona dhe takimin në Ahiret - ata i kanë asgjësuar veprat e tyre. A nuk do të shpërblehen ata veçse sipas asaj që kanë bërë?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Unë do t’i spraps nga shenjat e Mia ata...”** - Nga shenjat e Allahut të Lartësuar, qofshin ato në horizont apo në Shpalljen e Tij, nuk përfitojnë ata njerëz që kanë këto cilësi:

- **“...të cilët tregohen mendjemëdhenj në tokë duke shpërfillur të drejtën. Ata edhe nëse i shohin të gjitha Shenjat, nuk do të**

besojnë në to.” - Ata të cilët tregohen arrogantë përpara robve të Allahut dhe nuk nënshtrohen për të pranuar të vërtetën. Ata tregohen mendjemëdhenj ndaj profetëve të Zotit dhe atyre që u mësojnë njerëzve të mirën, fenë dhe rregullat e jetës, që Zoti ka përcaktuar. Njerëz me të tilla cilësi Allahu i Lartësuar i privon nga mirësi të shumta dhe i lë të mbështeten në veten e tyre. Ata të mjerë kurrë nuk mund ta gjejnë të mirën dhe udhëzimin e drejtë. Ata nuk e kuptojnë mesazhin e Zotit dhe shenjat e Tij në këtë botë. Përkundrazi, ata e shohin si të mirë atë që është e keqe dhe e shohin si të keqe atë që është e mirë. Ata, edhe nëse shohin të gjitha shenjat, përsëri nuk besojnë, sepse e urrejnë dhe nuk duan që ta besojnë të vërtetën e Zotit. Ata nuk duan të nënshtrohen sipas porosive të Zotit. Ata kanë urrejtje ndaj Allahut të Lartësuar dhe Profetit të Tij.

- **“Nëse shohin rrugën e shpëtimit, ata nuk e marrin atë rrugë...”** - Atyre vazhdimisht u paraqitet e qartë rruga e drejtë, ajo rrugë që të çon tek Allahu i

Lartësuar dhe në lumturinë e përjetshme. Por, megjithatë, ata nuk e marrin atë rrugë. Ata nuk e pranojnë atë si rrugë të drejtë dhe nuk duan të jetojnë sipas saj. Nga ana tjetër, ndodh krejtësisht e kundërta kur atyre u paraqitet rruga e humbjes. Ata dorëzohen totalisht para saj, sepse ashtu u plotësohen dëshirat e shfrenuara të kësaj bote:

- **“...e, nëse shohin rrugën e humbjes - kjo është rruga që e ndjekin ata.”** - Kur atyre u ofrohet rruga e cila i çon në humbje, ata e zgjedhin menjëherë atë. Po cili është shkaku që ata bëjnë një zgjedhje të tillë? Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kjo ndodh ngase ata i kanë mohuar Shenjat Tona dhe janë treguar mospërfillës ndaj tyre.”** - Së pari, sepse ata refuzojnë shenjat dhe faktet e Allahut të Lartësuar, duke i konsideruar ato si mashtrime dhe, së dyti, sepse janë të pakujdesshëm e mospërfillës ndaj këtyre fakteve e shenjave të Zotit. Ata nuk u kushtojnë rëndësi atyre, për të kuptuar diçka më tepër. Madje, përkundrazi, ata i nënçmojnë argumentet e Zotit. Rrjedhimisht, ata ndjekin rrugën e humbjes dhe të shkatërrimit.

- **“Ata të cilët i mohojnë Shenjat Tona dhe takimin në Ahiret - ata i kanë asgjësuar veprat e tyre.”** - Këtu bëhet fjalë për ata që mohojnë argumentet, shenjat dhe mrekullitë madhështore të Zotit, që dëshmojnë për vërtetësinë e Shpalljes së Tij. Ata nuk e besojnë as ahiretin, por e konsiderojnë atë një gënjeshtër. Kësaj kategorie Allahu i Lartësuar ka për t'ua asgjësuar të gjitha veprat, sepse ato nuk kanë themel. Atyre u mungon kushti kryesor që duhet të plotësojë një vepër për t'u pranuar: besimi në shenjat dhe në Shpalljen e Zotit të Lartësuar, si dhe besimi në Ditën e Gjykimit. Ata nuk besojnë Allahun e Lartësuar, nuk besojnë Shpalljen e Tij dhe, rrjedhimisht, as profetët e Tij. Sipas tyre, nuk ekziston një ditë kur ata do të shpërblehen sipas punëve që kanë kryer në këtë jetë, prandaj e meritojnë t'u asgjësohen të gjitha veprat.

- **“A nuk do të shpërblehen ata veçse sipas asaj që kanë bërë?”** - Veprat e tyre do të asgjësohen të gjitha. Në fakt, ata as që besojnë se do të ketë një ditë kur do të shpërblehen me drejtësi nga Allahu i Lartësuar, prandaj e marrin shpëblimin që në jetën e dynjasë për ato vepra të pakta që kryejnë, ndërsa në ahiret ato do t'u shkatërrohen e nuk do t'u sjellin asnjë dobi.

Ajetet 148 – 151

148. Populli i Musait, pas largimit të tij, nisi të adhuronte një statujë viçi të bërë me stolitë e tyre. Ai kishte një zë si të lopës. Nuk e shihnin, vallë ata, se ai as nuk u fliste e as nuk i udhëzonte në rrugë të drejtë?! Ata mbanin atë për adhurim dhe ishin të padrejtë.

149. Kur u penduan thellësisht dhe e kuptuan se kishin gabuar ata thanë: “Nëse nuk na mëshiron dhe nuk na e fal gabimin Zoti ynë, ne atëherë do të jemi më të shkatërruarit!”.

150. Kur Musai u kthye te populli i vet, i zemëruar dhe shumë i hidhëruar, tha: “Shumë keq paskeni vepruar pas largimit tim! A kërkuat përshpejtimin e ndëshkimit të Zotit tuaj?” Ai lëshoi pllakat dhe e zuri të vëllanë për flokësh dhe e tërhoqi nga vetja. Ai tha: “O bir i nënës sime! Popull i më mundi dhe gati më vrau! Mos bëj që të gëzohen armiqtë me fatkeqësinë time dhe mos më shih si gjynahqar!”.

151. Atëherë, Musai u lut: “Zoti im! Na fal mua dhe vëllanë tim dhe na përfshi në mëshirën Tënde! Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Populli i Musait, pas largimit të tij, nisi të adhuronte një statujë viçi të bërë me stolitë e tyre. Ai kishte një zë si të lopës.”** - Këtë statujë viçi e gdhendi dhe e derdhi Samiriju. Ai mori një grusht dhé nga gjurmët e të dërguarit (Xhibrilit), e hodhi mbi statujën prej floriri, dhe ajo filloi të nxirrte një zë si pëllitje lope. Kështu e bënë statujën dhe e adhuronin si zotin e tyre. Madje, në ajete të tjera, Allahu i Lartësuar

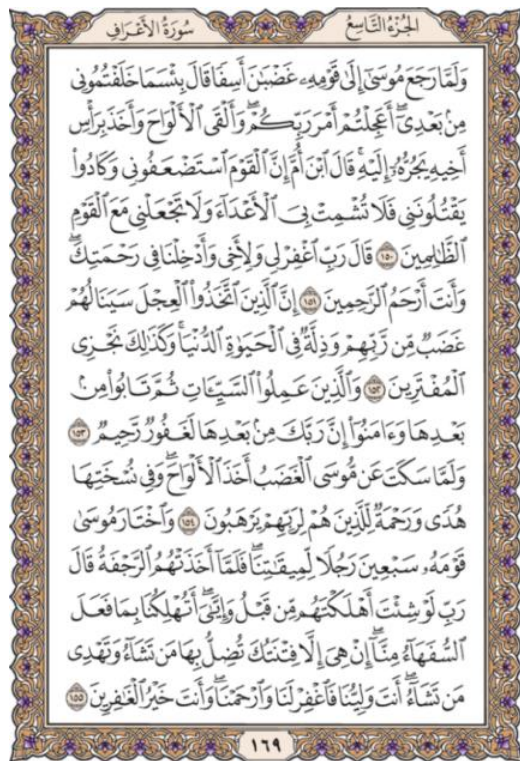
tregon: “Ai (*Samiriju*) nxorri përpara njerëzve imazhin e një viçi me trup (*të gdhendur*) që dukej se pëlliste, e ata thanë: “Ky është zoti juaj dhe Zoti i Musait, po ai (*Musai*) e ka harruar”. A nuk e kuptonin ata se ai (*viçi*) as nuk mund t'u thoshte atyre një fjalë (*si pëgjigje*), e as mund t'u bënte as dobi e as dëm?” [Ta Ha 88, 89]. Sipas tyre, ai qe Zoti që Musai shkoi për ta takuar. Sigurisht, kjo tregonte mendjelehtësinë e tyre, pasi si është e mundur që ata të mos bënin dallimin mes Zotit të botërave, i Cili është Zoti i qiejve dhe i tokës, me një statujë viçi, me plot mangësi?! Vetë Allahu i Lartësuar thotë se viçi i tyre nuk kishte asnjë cilësi hyjnore, qoftë në aspektin e qenies, qoftë në aspektin e veprave të tij:

- “**Nuk e shihnin, vallë ata, se ai as nuk u fliste...**” - Paaftësia për të folur konsiderohet si një mangësi e madhe. Madje, edhe adhuresit e statujës, që mund të flisnin, qëndronin më lart sesa idhulli i tyre:

- “**...e as nuk i udhëzonte në rrugë të drejtë?!**” - Ai nuk jepte udhëzime për fenë e vërtetë apo për çështjet e kësaj bote. Me logjikë të pastër e të shëndoshë, nuk mund të quash Zot diçka që nuk ka mundësi të flasë dhe nga e cila nuk ke asnjë dobi.

- “**Ata mbanin atë për adhurim dhe ishin të padrejtë.**” - I bënë padrejtësi vetes, sepse adhuruan diçka që nuk e meriton dhe pa patur asnjë fakt. Ajeti tregon qartë se kush i mohon Allahut të Lartësuar atributin e "të folurit", ka mohuar një nga veçoritë më të spikatura të Tij si Zot. Vetë Allahu i Lartësuar e konsideroi paaftësinë dhe pamundësinë e statujës për të folur si dëshmi se ajo nuk mund të ishte Zot. Ai që nuk mund të flasë nuk mund të jetë i adhuruar, nuk mund të jetë Zoti që adhurohet.

- “**Kur u penduan thëllësisht dhe e kuptuan se kishin gabuar...**” - Musai ua shpjegoi situatën e mjerë ku kishin rënë, prandaj ata u penduan për atë veprim. Ata e kuptuan se kishin devijuar nga rruga e drejtë dhe thanë:

- “**... ata thanë: “Nëse nuk na mëshiron dhe nuk na e fal gabimin Zoti ynë, ne atëherë do të jemi më të shkatërruarit!”.**” - Nëse Zoti i Madhërishëm nuk na mëshiron dhe nuk na tregon rrugën drejt mëshirës së Tij, ne do të jemi të humbur. Nëse Ai nuk na e mundëson dhe nuk na jep sukses që ta adhurojmë Atë, nëse Ai nuk na jep forcë dhe vullnet për të bërë vepra të mira, që Ai i do, ne do të mbetemi të humbur e të dëshpëruar. Nëse i Madhërishmi nuk na i mbulon të metat tona dhe nuk na i fal gjynahet, sidomos idhujtarinë që bëme, ne do të humbim gjithçka të mirë në dynja dhe ahiret.

- **Kur Musai u kthye te populli i vet, i zemëruar dhe shumë i hidhëruar, tha:...**”

- Kur Musai u kthye dhe e pa popullin e tij në atë gjendje, u zemërua shumë. Ai, - paqja e Zotit qoftë me të! - ishte tepër xheloz për fenë e pastër dhe shumë i dhembshur e i butë me popullin e tij. Në këtë gjendje, ai u thotë atyre:

- **“Shumë keq paskeni vepruar pas largimit tim!”** - Sa keq më keni zëvendësuar pas ikjes sime! A nuk e kuptoni se kjo sjellje ju çon në ndëshkimin e përjetshëm?!

- **“A kërkuat përshpejtimin e ndëshkimit të Zotit tuaj?”** - Allahu i Lartësuar ju premtoi se do t'ju shpallte një libër, kurse ju nxituat për të plotësuar dëshirat tuaja të mbrapshta për idhujtari.

- **“Ai lëshoi pllakat dhe e zuri të vëllanë për flokësh dhe e tërhoqi nga vetja.”** - Në zemërim e sipër, Musai lëshoi pllakat në të cilat ishte shkruar Teurati dhe e kapi fort të vëllain prej flokësh dhe prej mjekre. Duke e tërhequr me zemërim drejt vetes, i tha: “Musai tha: “O Harun! Ç'të pengoi ty që të vije pas meje, kur pe se ata morën rrugën e gabuar? Mos vallë edhe ti e kundërshtove urdhrin tim?” Haruni tha: “O bir i nënës sime! Mos më kap as për mjekre, as për flokësh! Në të vërtetë pata frikë se do të thoshe: “I përcave beni israilët dhe nuk e respektove fjalën time?” [Ta Ha, 92 – 94].

- **“Ai tha: “O bir i nënës sime! Popull i më mundi dhe gati më vrau!”** - Për të zbutur zemrën e të vëllait, Haruni iu drejtua me fjalë të buta, duke i kujtuar nënën e tyre të përbashkët, por në fakt Haruni e kishte vëlla Musain nga nëna dhe nga babai. Ai i tha: “O bir i nënës sime, populli më mundi dhe gati më vrau. Ata më shpërfillën kur u thashë: “O populli im! Ju po sprovoheni me të (*me viçin e gëdhendur*). Nuk ka dyshim se Zoti juaj është i Gjithëmëshirshmi, prandaj ejani pas meje dhe bindjuni urdhrin tim!”. Ata i thanë: “Ne nuk do t'i ndahemi këtij adhurimi (*të viçit*) derisa Musai të kthehet te ne.” [Ta Ha 90, 91]. Kështu, ata jo vetëm që e shpërfillën, por gati sa nuk e vranë.

- **“Mos bëj që të gëzohen armiqtë me fatkeqësinë time dhe...”** - Mos më turpëro para armiqve tanë duke më qortuar dhe keqtrajtuar. Ata mezi presin që të shikojnë ndonjë mangësi apo problem tek ne.

- **“...mos më shih si gjynahqar!”** - Mos më trajto mua sikur të jem kriminel.

Atëherë Musai u pendua për sjelljen e tij të nxituar, para se të dëgjonte justifikimin e të vëllait. Haruni kishte vepruar drejt dhe kishte bërë maksimumin për t'i penguar ata nga idhujtaria.

- **“Atëherë, Musai u lut: “Zoti im! Na fal mua dhe vëllanë tim dhe na përfshi në mëshirën Tënde! Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve”.**” - Më fal mua dhe vëllain tim Harunin! Na përfshi në mëshirën Tënde, o Zot! Mëshira Jote është një kështjellë e fortë, që na mbron nga të gjitha të ligat. Është mëshira Jote, o Zot, që na siguron lumturinë. Ti je më i Mëshirshmi se çdokush tjetër që mëshiron. O Allah, Ti je më i mëshirshëm me ne, sesa vetë baballarët dhe nënat tona. Madje, Ti je më i mëshirshëm me ne, sesa ne me vetet tona.

Ajetet 152 - 153

152. Nuk ka dyshim se ata që adhuruan viçin, ka për t'i përfshirë zemërimi i Zotit të tyre dhe poshtërimi në jetën e dynjasë. Kështu i shpërblejmë Ne trilluesit e së pavërtetës.

153. Por për ata që bënë vepra të këqija e pastaj u penduan dhe besuan (*sinqerisht*), Zoti yt do të jetë Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Nuk ka dyshim se ata që adhuruan viçin, ka për t'i përfshirë zemërimi i Zotit të tyre dhe poshtërimi në jetën e dynjasë.”** - Ata që adhuruan viçin ka për t'i përfshirë zemërimi i Zotit dhe poshtërimi në jetën e dynjasë. Ata meritojnë këtë, sepse zemëruan Zotin e tyre dhe nënçmuan urdhëresat e Tij.

- **“Kështu i shpërblejmë Ne trilluesit e së pavërtetës.”** - Këtu flitet për të gjithë ata që shpifin për Allahun e Lartësuar dhe për fenë e Tij. Ata kërcënohen me zemërimin e Allahut të Lartësuar dhe me poshtërim në këtë jetë. Edhe ata që adhuruan viçin i përfshiu zemërimi i Allahut të Lartësuar, sepse pas këtij gabimi, ata u urdhëruan që të vrisnin veten. Allahu i Lartësuar do të kënaqej me ta veçse pas këtij ndëshkimi. Kështu, ata vranë njëri tjetrin. Pas kësaj,

Allahu i Lartësuar ua pranoi pendimin. Në vijim përmendet një gjykim gjithëpërfshirës, për ta dhe për të tjerët:

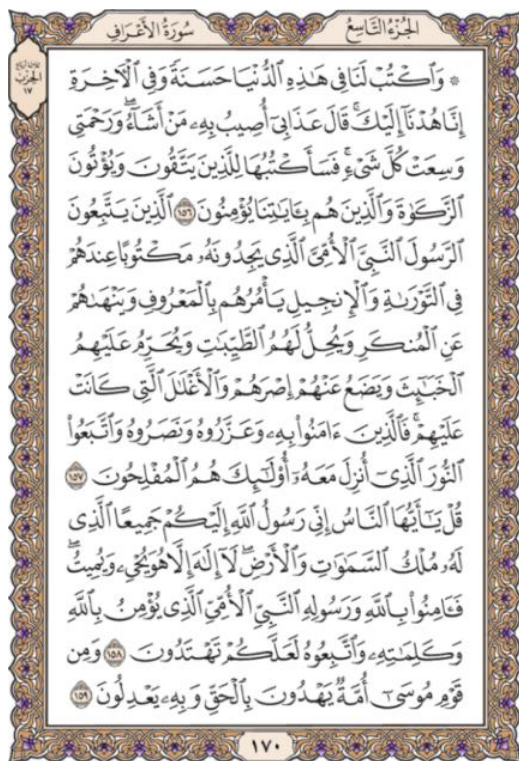
- **“Por për ata që bënë vepra të këqija e pastaj u penduan dhe besuan (sinqerisht)...”** - Këtë premtim të mrekullueshëm e meriton çdokush që pendohet sinqerisht. Çdokush që ka bërë vepra të këqija, duke përfshirë shirkun, gjynahet e mëdha dhe të vogla, por pas tyre pendohet, ndien keqardhje për to dhe përpiqet që të largohet prej tyre, Zoti i premtton falje dhe mëshirë. Kujdes! Përveç brakstisjes së gjynaheve, duke dhënë fjalën dhe duke u përpjekur që kurrë të mos kthehesh në to, duhet edhe besimi i pastër, sepse i Madhëruari thotë: “dhe besuan sinqerisht”. Pa dyshim, besimi i vërtetë në Allahun e Lartësuar nuk mund të plotësohet pa veprat e zemrës dhe pa veprat e gjymtyrëve.

- **“Zoti yt do të jetë Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Pas pendimit nga gjynahet dhe kthimit në rrugën e drejtë, Allahu i Madhëruar do të jetë Falës e Mëshirues. Allahu është *El Gafur*, Ai që i mbulon të këqijat dhe i fshin ato, edhe sikur të peshojnë sa e gjithë toka dhe ta mbulojnë tërësisht atë. Gjithashtu, Allahu është *El Rahim* - Mëshirëploti që pranon pendimin dhe jep forcë e sukses për vepra të mira.

Ajetet 154 - 157

154. Kur Musait iu shua zemërimi, i mori Pllakat, në të cilat kishte udhëzime e mëshirë për ata që e kanë frikë Zotin e tyre.

155. Dhe Musai zgjodhi shtatëdhjetë veta nga populli i vet për vendin tonë të takimit. Kur ata i rrëmbeu tronditja e fuqishme ai tha: “O Zoti im! Po të kishe dashur Ti, do të na kishe shkatërruar më parë, si ata, edhe mua. A po na shkatërron për atë që vepruan mendjelehtët nga mesi ynë? Kjo është vetëm një sprovë e urdhëruar nga Ti, me të cilën e lë të humbur atë që Ti do dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ti do.

Ti je Mbrojtësi ynë. Na fal e na mëshiro, sepse Ti je më i Miri Falës!

156. Cakto për ne atë që është e mirë në këtë Botë dhe në Botën tjetër! Ne jemi kthyer (të penduar) tek Ti!” Ai tha: “Me ndëshkimin Tim godas atë që Unë dëshiroj, ndërsa mëshira Ime ka përfshirë gjithçka. Atë (mëshirë) e kam caktuar për ata që janë të devotshëm, e japin zekatin dhe për ata që besojnë në argumentet Tona,

157. për ata që pranojnë të Dërguarin, Profetin arab, të cilin e gjejnë të cilësuar në Teurat dhe në Ungjill, që i urdhëron ata për të mirë dhe i ndalon nga e keqja, që u lejon ushqimet e këndshme dhe u ndalon ato të pakëndshmet, që u heq barrën e rëndë dhe prangat. Ata që besojnë në të, që e nderojnë atë, që e ndihmojnë atë dhe që veprojnë me Dritën që iu zbrit atij - këta janë ata të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur Musait iu shua zemërimi,...”** - Pasi u qetësua, Musai u angazhua me çështjen më të rëndësishme:

- **“...i mori Pllakat,...”** – Musai mori pllakat që kishte hedhur pak më parë. Ato ishin pllaka tepër të rëndësishme. Për të shpjeguar vlerën dhe rëndësinë e tyre, i Madhëruari thotë:

- **“...në të cilat kishte udhëzime e mëshirë...”** - Ato përmbanin udhëzim dhe mëshirë. Ato kishin udhëzime për rrugën e drejtë, për të vërtetën, për veprat e mira dhe për veprat e këqija, për virtytet dhe veset. Ato përmbanin edhe mëshirën brenda, sepse ishin lumturi e mirësi për ata që zbatonin çfarë shkruhej aty. Ato ishin mëshirë për të gjithë ata që i mësonin normat që gjendeshin brenda tyre, që përvetësonin kuptimet e tyre, që punonin me sinqeritet dhe jetonin sipas tyre. Por, sigurisht, jo çdokush e pranon udhëzimin dhe mëshirën e Allahut të Lartësuar, jo çdokush e meriton që të jetojë sipas udhëzimit të Tij. Ata që vërtet e pranojnë Shpalljen e Zotit, që jetojnë dhe punojnë sipas saj, duke e pranuar atë me zemër të hapur, janë vetëm ata që kanë një cilësi:

- **“...për ata që e kanë frikë Zotin e tyre.”**

- Shpallja do të jetë udhëzim dhe mëshirë veçse për ata që i frikësohen Zotit dhe shpresojnë tek Ai. Ndërsa atyre që nuk i frikësohen Allahut të Lartësuar, që nuk e respektojnë dhe nuk e madhërojnë Atë, atyre kjo Shpallje u shton veçse arrogancën, inatin dhe largimin. Megjithatë, ata nuk do të kenë asnjë justifikim përpara Allahut të Lartësuar.

- **“Dhe Musai zgjodhi shtatëdhjetë veta nga populli i vet për vendin tonë të takimit.”** - Kur bijtë e Izraelit u penduan dhe u kthyen në rrugën e drejtë, Musa zgjodhi shtatëdhjetë burra ndër më të mirët, me qëllim që të kërkonin falje për popullin e tyre. Këtyre Allahu i Lartësuar u premtoi një vend dhe kohë takimi, por kur ata mbërritën atje, i thanë Musait: “Na trego ku është Allahu, ta shohim!” Kjo qe një paturpësi e madhe. Pas gjithë atyre

gabimeve, ja edhe një kërkesë e pamenduar dhe e padrejtë.

- **“Kur ata i rrëmbeu tronditja e fuqishme...”** - Ata u drodhën dhe të gjithë ranë përtokë, gati për t'u shkatërruar. Por Musai vijoi me përgjërime që t'i lutet Allahut:

- **“... ai tha: “O Zoti im! Po të kishe dashur Ti, do të na kishe shkatërruar më parë, si ata, edhe mua.”** - O Zoti im, Ti mund të na ndëshkoje para se të vinim këtu dhe të kërkonim falje për popullin tonë dhe përpara se ata të bënin atë kërkesë të padrejtë dhe pa edukatë.

- **“A po na shkatërron për atë që vepruan mendjelehtët nga mesi ynë?”** - Të lutem, mos na ndëshko për shkak të mendjelehtëve, që nxitohen! Në fakt, ky është një paralajmërim për këdo që merr guximin të tregojë edukatë të ulët me Allahun e Madhëruar. Musai u justifikua me mendjelehtësinë e atyre njerëzve. Po të kishin patur logjikë të shëndoshë, nuk do ta bënin atë veprim.

- **“Kjo është vetëm një sprovë e urdhëruar nga Ti, me të cilën e lë të humbur atë që Ti do dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ti do.”** - Musai dëshmoi se ajo qe një fitne tepër e rëndë dhe e rrezikshme, aq sa mund ta devijonte njeriun nga feja e Zotit, prandaj tha:

- **“Ti je Mbrojtësi ynë. Na fal e na mëshiro, sepse Ti je më i Miri Falës!”**- Kështu, Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së Musait, i ngjalli sërish ata, pasi kishin vdekur, dhe ua fali gjynahet.

- **“Cakto për ne atë që është e mirë në këtë Botë dhe në Botën tjetër!...”** - Mirësia për të cilën lutet Musai është dituria e dobishme, një furnizim i gjerë hallall dhe vepra të mira. Por të mirat nuk kërkohen vetëm për në dynja, por edhe për në ahiret. Të mirat e ahiretit janë ato që ka përgatitur Allahu i Lartësuar për të dashurit e Tij punëmirë në Xhenetin e përjetësisë.

- **“...Ne jemi kthyer (të penduar) tek Ti!”** - Ne jemi kthyer me përunjësi drejt

Teje, duke qenë të vetëdijshëm për mangësitë dhe gjynahet tona.

- **“Ai tha: “Me ndëshkimin Tim godas atë që Unë dëshiroj, ndërsa mëshira Ime ka përfshirë gjithçka.”** - Me ndëshkimin Tim godas atë që Unë dëshiroj prej atyre që kanë ndjekur rrugën e keqe e që e meritojnë zemërimin Tim. Ndërsa mëshira Ime ka përfshirë gjithçka prej botës së sipërme dhe të poshtme, të drejtët dhe gabimtarët, besimtarët dhe mohuesit. Nuk ka ndonjë krijesë që të mos e ketë përfshirë mëshira e Allahut të Lartësuar dhe që të mos ketë shijuar mirësinë, dhuratat dhe bujarinë e Tij. Por mëshira e posaçme, e cila fal lumturinë e dynjasë dhe të ahiretit, u dhurohet vetëm atyre që kanë këto cilësi:

- **“Atë (mëshirë) e kam caktuar për ata që janë të devotshëm, e japin zekatin...”** - Mëshira e posaçme është për të devotshmit, që zbatojnë urdhëresat dhe ruhen nga gjynahet. Ajo është, gjithashtu, për ata besimtarë që japin zekatin, si shpenzim i detyrueshëm për ata që e meritojnë atë.

- **“...dhe për ata që besojnë në argumentet Tona...”** - Ata të cilët besojnë Shpalljet dhe argumentet e Zotit. Që besimi në Shpalljen dhe argumentet e Allahut të jetë i plotë, ai duhet të jetë i shoqëruar me një kuptim korrekt të tyre. Veç kësaj, është i domosdoshëm edhe zbatimi i tyre. Gjithashtu, besimi i vërtetë dëshmohej me pasimin e rrugës së Profetit ﷺ, në të gjitha aspektet, të brendshme apo të jashtme, shpirtërore apo fizike, themelore apo dytësore. Një cilësi tjetër të atyre që meritojnë mëshirën e Allahut të Lartësuar është:

- **“...për ata që pranojnë të Dërguarin, Profetin arab...”** - Allahu i Madhëruar e veçon rëndësinë e besimit te Profeti i Tij i përzgjedhur, duke e dalluar mbi besimin e të gjithë profetëve. Ky profet, i cili nuk dinte të lexonte dhe të shkruante, është Muhamed Ibn Abdilal Ibn Abdul Mutalib ﷺ. Ajetet kanë objektiv të veçantë bijtë e Izraelit, për t'u bërë të qartë se besimi në profetin Muhamed është kusht i

domosdoshëm që ata të konsiderohen si besimtarë të vërtetë. Ata duhet ta besojnë dhe ta pasojnë këtë Profet madhështor, si dhe të jetojnë sipas Shpalljes së tij. Këto ajete tregojnë qartë se besimtarë të vërtetë janë ata të cilët e pasojnë profetin Muhamed dhe pikërisht këta e meritojnë mëshirën e plotë të Allahut të Madhërishtëm. Allahu i Lartësuar e ka cilësuar Profetin si ‘umij’, sepse ai ishte pjesë e popullit arab, që konsiderohej si një popull analfabet, që nuk dinin shkrim e lexim dhe nuk kishin dituri rreth librave. Gjithashtu, ata nuk kishin asnjë libër qiellor, përpara Kur’anit, nga ku të merrnin mësim. Dihet botërisht se ata ishin popull që nuk kishin njohuri për librat e Zotit. Ky është Profeti që, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“...të cilin e gjejnë të cilësuar në Teurat dhe në Ungjill...”** - Ata e gjejnë të përshkruar në Teurat dhe Ungjill me emrin dhe me cilësitë e tij. Një ndër cilësitë më të rëndësishme të profetit Muhamed ﷺ ishte shpallja e Kur’anit, si mesazh për botën mbarë. Profeti ftoi njerëzimin për të pranuar dhe për të jetuar sipas normave të mrekullueshme të shpallura nga Zoti i Urtë e i Gjithëditur.

- **“...që i urdhëron ata për të mirë dhe i ndalon nga e keqja...”** - Ky profet urdhëron në çdo gjë që është e mirë, e dobishme dhe e pastër. Ai i ndalon nga çdo gjë që është e keqe dhe e shëmtuar për logjikën e shëndoshë dhe për natyrën e pastër të njeriut. Ai urdhëron për namaz, për zekat, për agjërim, për haxh, për mbajtjet e lidhjeve farefisnore, për bamirësi ndaj prindërve, për sjellje të mirë ndaj komshiut, madje edhe ndaj shërbëtorëve dhe robërve. Ai urdhëron për të qenë bamirës dhe të dobishëm me të gjitha krijesat. Ai urdhëron për çiltërsi dhe sinqeritet, për ndershmëri e drejtësi dhe për të qenë këshillues të dashur. Nga ana tjetër, ky profet ndalon nga kufri dhe idhujtaria, nga vrasja dhe imoraliteti, nga alkooli dhe çdo gjë që shkatërron logjikën e njeriut,

nga çdo lloj padrejtësie ndaj krijesave, nga mashtrimi, gënjeshtat, nga krimet dhe shfrenimet e nga të gjitha llojet e ligësive. Në fakt, nga argumentet më të forta e më të qarta që dëshmojnë se Muhamedi ﷺ ishte vërtet i dërguari i Allahut të Lartësuar janë pikërisht normat e ligjet që ai vendosi, për t'u treguar njerezve se çfarë është hallall dhe çfarë është haram:

- **“...që u lejon ushqimet e këndshme dhe u ndalon ato të pakëndshmet...”** - Ai quan të lejuar çdo gjë që është e këndshme dhe e mirë, qofshin ushqime, pije apo gjëra e çështje të tjera. Gjithashtu, ai bën të ndaluar për njerëzit çdo gjë që është e pisët, e shëmtuar dhe e dëmshme për ta. Allahu i Madhëruar e përshkruan më tej Profetin e Tij, duke thënë:

- **“...që u heq barrën e rëndë dhe prangat.”** - Feja e tij është e thjeshtë, e lehtë dhe e bukur për t'u zbatuar. Ajo nuk të ngarkon me detyrime të rënda dhe të papërbalueshme, as nuk të vështirëson me pranga e zinxhirë. Kështu, të gjithë ata që besojnë këtë profet do të përfitojnë mëshirën e plotë të Allahut të Madhëruar:

- **“Ata që besojnë në të, që e nderojnë atë, që e ndihmojnë atë dhe që veprojnë me Dritën që iu zbrit atij...”** - Janë ata që e besojnë Muhamedin dhe e mbështesin atë, e respektojnë dhe e ndjekin udhëzimin e tij. Përveç kësaj, ata ndihmojnë të përhapin mesazhin e tij tek të tjerët. Gjithë këtë peshë ata e mbajnë duke ndjekur dritën që zbriti Allahu i Lartësuar. Kjo dritë është Kur'ani, nëpërmjet të cilit ata ndriçohen dhe dalin nga errësirat e idhujtarisë dhe injorancës. Nëpërmjet Kur'anit, ata gjejnë rrugën e drejtë në çdo udhëkryq që hasin.

- **“... këta janë ata të shpëtuarit.”** - Të tillët kanë për të fituar mirësitë dhe kanë për të shpëtuar nga ligësitë e dynjasë dhe të ahiretit. Ndërsa ata të cilët nuk e besojnë profetin Muhamed ﷺ, nuk e ndihmojnë dhe nuk e respektojnë rrugën e tij, ata që nuk ndjekin dritën që Allahu i Lartësuar shpalli nëpërmjet Tij, ata janë të shkatërruarit, që

nuk do të mund të shpëtojnë nga ndëshkimi në dynja dhe ahiret. Duke qenë se Allahu i Lartësuar në këto ajete u drejtohet posaçërisht pasuesve të Teuratit, që ata të besojnë dhe ndjekin fenë e Muhamedit ﷺ, ndoshta dikush mund ta keqkuptojë se këto fjalë u drejtohen vetëm atyre dhe jo të tjerëve. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar sjell një ajet, i cili është qartësisht më gjithëpërfshirës:

Ajeti 158

158. Thuaj: “O njerëz! Unë jam i dërguari i Allahut për të gjithë ju. Jam i dërguari i Allahut, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i tokës. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Ai jep jetë dhe Ai jep vdekje. Besoni në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij, Profetin që nuk shkruan e nuk lexon, që beson Allahun dhe Shpalljet e Tij! Ndiqeni rrugën e tij, që të jeni të udhëzuar!

Shpjegimi i ajetit

- **“Thuaj: “O njerëz! Unë jam i dërguari i Allahut për të gjithë ju.”** - Unë jam i dërguari i Zotit për të gjithë njerëzimin, për arabët dhe joarabët, për *ehli kitab*-ët dhe për ata që nuk kanë libër qiellor.

- **“Jam i dërguari i Allahut, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i tokës.”** - Zoti im vepron në këtë krijim, në qiell dhe në tokë, me ligjet e Tij të krijimit, të rregullimit të çështjeve, të sundimit dhe të mbretërimit. Gjithashtu, Ai ka vendosur në këtë gjithësi edhe ligjet fetare, të cilat ia mësoi Profetit që i përcjell ndër njerëz. Unë ju ftoj në rrugën e Allahut të Lartësuar dhe ju mësoj se si të bëheni banorë të Xhenetit, që është vendi i bujarisë së Allahut të Madhëruar. Unë ju mësoj dhe paralajmëroj, gjithashtu, që të largoheni nga çdo gjë që ju largon prej Allahut të Lartësuar dhe ju privon nga Xheneti i Tij.

- **“Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij.”** - Askush e asgjë tjetër, veç Allahut, nuk meriton të adhurohet me dashuri, madhërim, frikë dhe shpresë. Nuk ka dyshim se mënyra e saktë e adhurimit të Allahut të Lartësuar mund të mësohet dhe

të kuptohet veçse nëpërmjet rrugës së profetëve dhe Shpalljes së Tij. Ky është ligji i Allahut dhe këto janë format përmes të cilave Ai ua mëson fenë njerëzve.

- **“Ai jep jetë dhe Ai jep vdekje.”** - Allahu është Ai që *Juhji ue Jumit* – Ai që jep jetë dhe jep vdekje. Askush nuk mund të marrë pjesë me Allahun e Lartësuar në këtë pushtet për të dhënë jetë dhe vdekje; ai i takon Allahut dhe vetëm Allahut. Allahu i Madhëruar e ka bërë vdekjen si një urë kalimi për të kaluar në jetën tjetër. Në ahiret njerëzit do të jenë të përjetshëm dhe nuk do të ketë më vdekje tjetër. Atëherë, çdokush që beson Ditën e Gjykimit dhe jetën e pasosur, duhet të pranojë edhe profetin e fundit, Muhamedin ﷺ:

- **“Besoni në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij, Profetin që nuk shkruan e nuk lexon,...”** - Besojeni atë thellë me zemër, por frytet të dallohen dhe shfaqen edhe në veprimet tuaja. Besojini këtë Profeti, i cili:

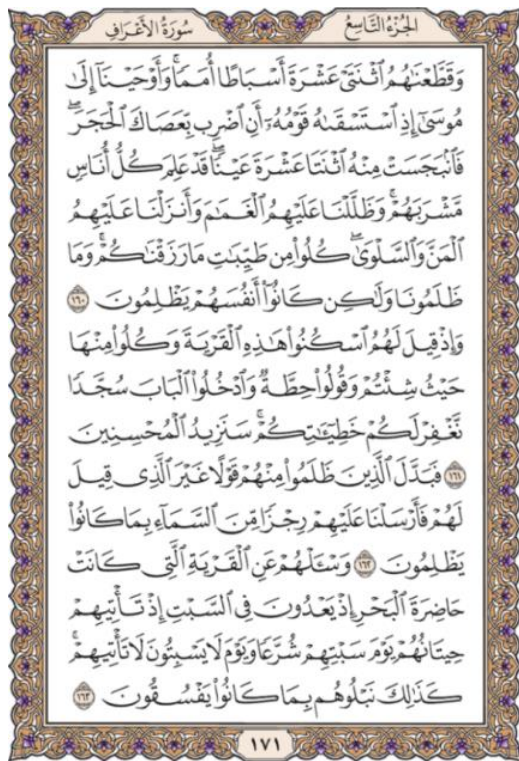
- **“...që beson Allahun dhe Shpalljet e Tij!”** - Besojeni këtë Profet, i cili është i përqendruar vendosmërisht në rrugën e drejtë të Zotit. Ai është korrekt dhe besnik në transmetimin e besimit të vërtetë, ashtu siç ka dashur Allahu i Lartësuar që të jetë. Ai është i përqendruar në zbatimin e përpiktë dhe me sinqeritet të kësaj feje, por është edhe këmbëngulës, i duruar dhe i mëshirshëm në këtë detyrë.

- **“Ndiqeni rrugën e tij, që të jeni të udhëzuar!”** - Ndiqni rrugën e tij, që të jeni në rrugë të drejtë. Vetëm kështu do të arrini të gjitha mirësitë dhe begatitë që synoni. Vetëm duke ecur në gjurmët e tij do të përkyeni fenë tuaj dhe do të arrini mirësitë në të dyja jetët. Në të kundërt, nëse nuk e pasoni atë, atëherë do të humbni dhe do të largoheni shumë nga e vërteta.

Ajetet 159 - 160

159. Te populli i Musait kishte njerëz që udhëzonin në të vërtetën dhe, nëpërmjet saj, mbanin drejtësinë.

160. Ne i ndamë ata në dymbëdhjetë Fise, secili më vete. Kur njerëzit (e etshëm) i

kërkuan Musait ujë, Ne i shpallëm atij: **“Bjeri shkëmbit me shkopin tënd!”**. Dhe prej tij shpërthyen dymbëdhjetë burime. Secili Fis e dinte mirë burimin e vet. Ne bëmë që retë t’u bënë hije atyre, u zbritëm menna dhe thëllëza dhe u thamë: **“Hani nga të mirat me të cilat ju kemi begatuar!”**. Ata nuk na bënë Ne asnjë dëm, por dëmtuan vetveten.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Te populli i Musait kishte njerëz që udhëzonin në të vërtetën dhe, nëpërmjet saj, mbanin drejtësinë.”** - Duke iu përmbajtur të vërtetës, ata u tregonin njerëzve të drejtën dhe gjykonin me drejtësi në çdo çështje. Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: **“Prej tyre, Ne bëmë prijës që, me urdhrin Tonë, udhëzonin tek e drejta, pasi ata ishin të durueshëm dhe ndaj argumenteve Tona ishin të bindur.”** Siç shihet, në këto ajete tregohet grada e lartë e popullit të Musait. Allahu i Lartësuar i bëri ata që të ishin udhëzues në rrugën e drejtë, nëpërmjet të vërtetës që Ai u kishte dhuruar. Këto ajete, me sa duket, bëjnë një

baraspeshë të gjendjes së bijve të Izraelit. Dikush mund të krijojë përshtypjen se ata gjithmonë kanë gabuar, kanë qenë të devijuar dhe se asnjëherë nuk i janë bindur Allahut të Lartësuar. Por e vërteta është se prej tyre ka pasur njerëz të udhëzuar drejt, të cilët udhëzonin edhe të tjerët nëpërmjet të vërtetës, që ua mësonin me korrektesë. Ata e njihnin të drejtën dhe gjykonin gjithmonë me drejtësi. Ata ishin të përqendruar në rrugën e Allahut të Lartësuar.

- **“Ne i ndamë ata në dymbëdhjetë Fise, secili më vete.”** - Bijtë e Izraelit ishin të ndarë në dymbëdhjetë fise, që ishin të afërt me njëri tjetrin. Secili prej fëmijëve të Jakubit përbënte një fis më vete.

- **“Kur njerëzit (e etshëm) i kërkuan Musait ujë, Ne i shpallëm atij: “Bjeri shkëmbit me shkopin tënd!”.**” - Populli i kërkoi Musait të luste Allahun e Madhëruar për ujë të bollshëm, që të pinin ata dhe kafshët e tyre. Me sa duket, ata ishin diku në një vend ku uji ishte i pamjaftueshëm, prandaj kërkuan ujë të bollshëm. Kështu, Allahu i Lartësuar, duke iu përgjigjur kërkesës së tyre, i shpalli Musait: “Bjeri shkëmbit me shkopin tënd!”. Ka mundësi që të ketë qenë një shkëmb i veçantë, por ka mundësi edhe që të ketë qenë çdo lloj shkëmbi. Sidoqoftë, Musai e goditi atë me shkopin e tij dhe, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Dhe prej tij shpërthyen dymbëdhjetë burime.”** - Nga shkëmbi shpërthyen dymbëdhjetë burime, që nxirrnin ujë me bollëk.

- **“Secili Fis e dinte mirë burimin e vet.”**

- Për secilin nga këto fise u përcaktua një burim i veçantë, të cilin ata e njihnin mirë dhe ishin të qetë në përdorimin e tij. Kjo ndarje u bë për të mos u shtrënguar në marrjen e ujit dhe për të mos krijuar shkak për grindje mes tyre. Sigurisht, kjo tregon për mirësinë e plotë që Allahu i Lartësuar u dhuroi atyre.

- **“Ne bëmë që retë t’u bënin hije atyre,…”** - Nëpërmjet reve, Allahu i

Lartësuar u krijonte hije atyre, e cila i ruante nga nxehtesia e diellit.

- **“... u zbritëm menna dhe thëllëza ...”** - *Menna* ishte një lloj ushqimi i ëmbël, ndërsa *selua* është thëllëza, me mish shumë të shijshëm. Kështu, Allahu i Lartësuar u mundësoi gjithë këto mirësi hije dhe freski, ujë me bollëk, ushqim të shijshëm e mjaft cilësor. Të gjitha u vinin pa ndonjë mundim e lodhje nga ana e tyre.

- **“dhe u thamë: “Hani nga të mirat me të cilat ju kemi begatuar!”.**” - Megjithatë, ata nuk treguan mirënjohje për këto begati të shumta. Sidoqoftë, më këtë mosmirënjohje, ata nuk i shkaktuan ndonjë dëm Allahut, por i bënë padrejtësi vetes së tyre, sikurse thuhet më pas:

- **“Ata nuk na bënë Ne asnjë dëm, por dëmtuan vetveten.”**

Ajetet 161 - 162

161. Atyre iu tha: “Jetoni në këtë vend dhe merrni nga mirësitë e tij ku të dëshironi, por thoni “Na fal!” dhe hyni në portat e tij duke rënë në sexhde, që t’ju falim gjynahet, ndërsa vepërmirëve t’ua shtojmë shpërblimin!”

162. Por të këqijtë nga mesi i tyre e ndryshuan fjalën që u ishte dhënë me një tjetër fjalë; prandaj Ne zbritëm kundër tyre një dënim të madh nga qielli për padrejtësitë e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Atyre iu tha: “Jetoni në këtë vend...”** - Allahu i Lartësuar i udhëzoi që të hynin në atë vendbanim, që do të ishte atdheu i tyre. Bëhet fjalë për vendin e quajtur Iljae.

- **“...dhe merrni nga mirësitë e tij ku të dëshironi,”** - Atje kishte plot pemë, fruta e bereqet, dhe Allahu i Lartësuar u dha leje të merrnin e të hanin ku të dëshironin. Por, gjithashtu, Ai i urdhëroi të bënin diçka të thjeshtë, që do të tregonte pendimin e tyre të sigurtë dhe nënshtrimin ndaj Tij:

- **“por thoni “Na fal!” dhe hyni në portat e tij duke rënë në sexhde, që t’ju falim gjynahet, ndërsa vepërmirëve t’ua shtojmë shpërblimin!”**” - Kur të hyni në

portat e këtij vendi, thoni: "*Hittatun!*" – “Na fal e na i fshi gjynahet tona!”

- **“...dhe hyni në portat e tij duke rënë në sexhde, që t’jua falim gjynahet...”** - Hyni në portat e këtij vendbanimi me përunjësi dhe mirënjohje ndaj Zotit tuaj. Kështu, ata u urdhëruan që të hynin në atë vend duke kërkuar falje dhe duke shprehur përvullje e respekt ndaj Zotit, dhe kundrejt kësaj, Zoti u premtoi falje të gjynaheve dhe një shpërblim të mrekullueshëm që në jetën e kësaj bote. Madje, Ai u premtoi edhe një shpërblim të përrjetshëm, që do t’u jepej Ditën e Gjykimit:

- **“...ndërsa vepërmirëve t’ua shtojmë shpërblimin!”** - Të mirëve do t’ua shtojmë të mirat e dynjasë dhe të ahiretit. Megjithatë, zullumqarët nuk e zbatuan këtë urdhër hyjnor dhe të mrekullueshëm të Allahut të Lartësuar por:

- **“Por të këqijtë nga mesi i tyre e ndryshuan fjalën që u ishte dhënë me një tjetër fjalë; prandaj...”** - Ata nuk iu bindën Allahut të Lartësuar, por e thyen dhe e përçmuan urdhrin e Tij. Ata e zëvendësuan fjalën që iu kërkuar me një fjalë tjetër. Në vend të "*hitta*", ata thanë: "*hint*", që do të thotë ‘kokërr gruri’. Edhe atë fjalë, që ishte aq e thjeshtë për t’u thënë, ata e zëvendësuan me tjetër fjalë, nga ligësia që kishin në zemër. Atëherë, mendo pak se si do të reagonin ata ndaj urdhrin tjetër, që mbase ishte pak më i vështirë: të hynin të përvullur në portat e qytetit! Sigurisht, që edhe këtë nuk do ta zbatonin. Ndaj, kur u afruan në portat e qytetit, ata u futën duke tërhequr zvarrë të prapmet e tyre. Ky qe një akt i shëmtuar kundërshtimi dhe padrejtësie, prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“...Ne zbritëm kundër tyre një dënim të madh nga qielli për padrejtësitë e tyre.”** - Ngaqë kundërshtuan urdhrin e Tij, Allahu i Lartësuar lëshoi mbi ta ndëshkim prej qiellit, që mund të ketë qenë sëmundje ose diçka tjetër. Allahu i Lartësuar nuk u bëri asnjë padrejtësi atyre me këtë ndëshkim, por ata i bënë padrejtësi vetes. Ky qe rezultat i veprave që bënë me duart e tyre,

pa i detyruar kush dhe pa patur asnjë arsye. I vetmi shkak ishte poshtërsia, që u kishte mbushur shpirtat.

Ajetet 163 - 166

163. Pyeti ata për fshatin që gjendej në bregdet dhe që shkelte rregullin e të shtunës (*sabathit*)! Të shtunën, peshqit u vinin sheshazi mbi ujë, ndërsa ditët e tjera, që nuk e kishin të ndaluar punën, nuk u vinin. Kështu Ne i sprovonim, sepse ata i kalonin kufijtë.

164. Kur disa prej tyre thanë “Përse e këshilloni një popull që Allahu do ta shkatërrojë ose do t’i japë një dënim të ashpër?”, këshilluesit thanë: “Për të kryer detyrën para Zotit tuaj dhe me shpresë që ata mund t’i frikësohen.”

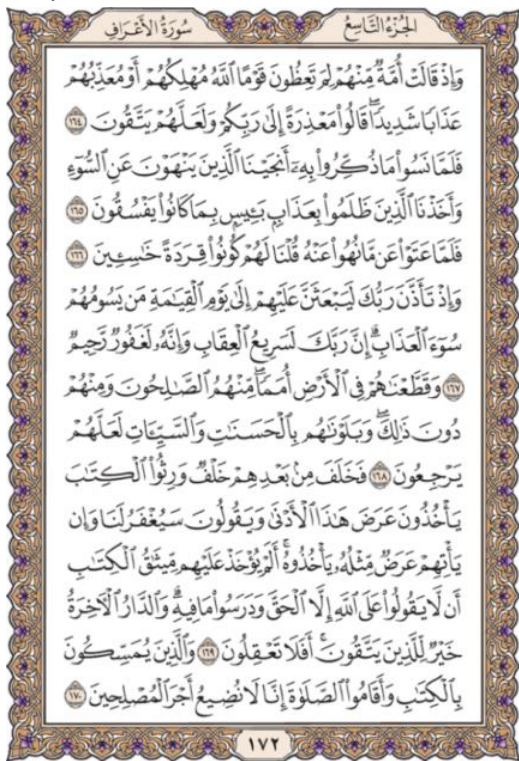
165. Por kur ata i shpërfillën paralajmërimet që u qenë bërë, Ne i shpëtuam ata që ndalonin të këqijat; ndërsa ata që kundërshtuan, i ndëshkuam me një dënim të ashpër për shkak se ishin të shfrenuar.

166. Kur ata ngulmuan me arrogancë të hapur në atë që u ishte ndaluar, Ne u thamë atyre: “Bëhuni majmunë të përbuzur e të mohuar!”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Pyeti ata për fshatin që gjendej në bregdet...”** - Pyeti ata, domethënë, bijtë e Izraelit, për popullin që jetonin në bregdet dhe që kishin marrë nga i Madhërishti disa porosi tepër të rëndësishme. Pyeti ata për historinë e tyre, se si ata e shkelën rregullin e sabathit, për të mos punuar ditën e shtunë! Pyeti edhe për ndëshkimin e ashpër të të Plotpushtetshmit mbi ta!

- **“...dhe që shkelte rregullin e të shtunës (*sabathit*)!”** - Allahu i Lartësuar i kishte urdhëruar që të respektonin sabathin, domethënë rregullin për të mos gjuajtur dhe peshkuar ditën e shtunë. Në këtë mënyrë, Ai donte të vinte në provë bindjen dhe respektin që ata kishin për Të dhe urdhrat e Tij, prandaj pikërisht ditën e shtunë peshqit vinin me shumicë pranë rrjetave të tyre, aq sa ata i shihnin me sy. I Madhëruari thotë:

- **“Të shtunën, peshqit u vinin sheshazi mbi ujë,...”** - Peshqit vinin tufa-tufa përpara syve të tyre, në sipërfaqe të ujit dhe ishte shumë e lehtë për t'i kapur.

- **“...ndërsa ditët e tjera, që nuk e kishin të ndaluar punën, nuk u vinin.”** - Por kur kalonte dita e shtunë, nuk shihje më peshq aty. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kështu Ne i sprovonim, sepse ata i kalonin kufijtë.”** - Ishte shkak prirja e tyre për të shkelur kufijtë e Allahut të Lartësuar dhe për të mos iu bindur Atij, që u sprovuan në atë mënyrë. Nëse do të ishin më të bindur, Allahu i Lartësuar nuk do t'u jepte këtë sprovë aq të vështirë. Kështu, të vënë në provë, ata filluan të mendonin hile, se si të kapnin peshk ditën e shtunë. Përfundimisht, ata morën masa që të hidhnin rrjetat para të shtunës, t'i linin ato të hapura ditën e shtunë kur vinte peshku, dhe t'i mblidhnin pastaj ditën e dielë, meqë të shtunën nuk lejohej. Këtë gjë filluan ta bënin shumë prej tyre. Në fakt, ata u ndanë në tre grupe. Shumica e tyre e kaluan kufirin dhe morën guximin që ta shkelnin

urdhrit e Zotit, madje e bënin këtë hapur. Një grup tjetër vendosi që t'i ndalojnë, këshillojnë dhe qortojnë grupin e parë. Ndërsa një grup i tretë u mjaftua me këshillimin që bënin të tjerët, prandaj nuk reaguan ndaj grupit të parë. Madje, grupi i tretë i drejtohet grupit të dytë dhe i thotë:

- **“Kur disa prej tyre thanë “Përse e këshilloni një popull që Allahu do ta shkatërrojë ose do t'i japë një dënim të ashpër?...”** - Ata dukej sikur thoshin: Nuk ka asnjë dobi këshilla drejtuar atyre që kanë marrë guximin të shkelin kufijtë e Allahut të Lartësuar. Ata as që ua vënë veshin qortimeve dhe këshillave tuaja, por vazhdojnë me mospërfillje në rrugën e kundërshtimit. Për këtë arsye, nuk ka dyshim që Allahu i Lartësuar ka për t'i shkatërruar ata, por:

- **“...këshilluesit thanë: “Për të kryer detyrën para Zotit tuaj...”.** - Ne i qortojmë dhe i këshillojmë për t'u justifikuar para Zotit, si edhe:

- **“...dhe me shpresë që ata mund t'i frikësohen.”** - Me shpresë që ata do të heqin dorë nga mosbindja ndaj Allahut të Madhëruar. Ne nuk e humbin shpresën që Allahu i Lartësuar mund t'i udhëzojë ata në rrugë të drejtë. Mbase këshilla jonë do të ketë sukses dhe do të lërë gjurmë në zemrat e tyre. Këto janë dy qëllimet madhore pse këshillojmë dhe ftojme të tjerët në rrugë të drejtë: si justifikim i drejtë para Allahut të Lartësuar dhe me shpresë se ndoshta Allahu i Lartësuar ka për t'i udhëzuar ata, nëpërmjet këshillës që u bëjmë atyre.

- **“Por kur ata i shpërfillën paralajmërimet që u qenë bërë, Ne i shpëtuam ata që ndalonin të këqijat;...”** - Kur ata shpërfillën këshillat dhe vazhduan në rrugën e tyre të keqe, Allahu i Madhëruar i ndëshkoi, por nga ana tjetër, Ai shpëtoi këshilluesit, që ndalonin nga të këqijat. Ky është rregulli i pandryshueshëm i Allahut të Lartësuar me robërit e Tij: kur Ai ndëshkon një popull, nga ky ndëshkim shpëtojnë vetëm ata që urdhërojnë për të mira dhe ndalojnë nga të këqijat.

- **“...ndërsa ata që kundërshtuan, i ndëshkuam me një dënim të ashpër për shkak se ishin të shfrenuar.”** - Allahu i Madhërishtëm i ndëshkoi rëndë ata të cilët e meritonin, sepse bënë padrejtësi dhe shkelën rregullin e sabathit. Ndërsa për ata që u thanë këshilluesve: "Pse këshilloni një popull të cilin Allahu dëshiron ta ndëshkojë", shpjeguesit e Kur'anit kanë dhënë mendime të ndryshme. Megjithatë, si mendim më i saktë dhe më i përhapur është se edhe ata shpëtuan, pasi Allahu i Lartësuar na tregon se ndëshkimin e Tij e kufizoi vetëm për ata që bënë padrejtësi, që kaluan kufijtë dhe shkelën rregullin e të shtunës. Gjithashtu, dihet se detyra e urdhërimit për të mirë dhe ndalimit nga të këqijat është e tillë që, nëse e kryen një grup besimtarësh, atëherë nuk është më detyrim për të tjerët. Edhe ai grup u mjaftua me atë që kishin bërë të tjerët. Përveç kësaj, ata thanë: "Pse e këshilloni një popull të cilin Allahu dëshiron ta ndëshkojë?!" Kjo tregon se ata e urrenin atë grup për shfrenimin e tyre dhe e dinin shumë mirë se Allahu do t'i ndëshkonte ata. Ata i urrenin veprat e të padrejtëve, daljen nga kufijtë e Allahut të Lartësuar dhe mosbindjen ndaj urdhrave të Tij. Për këtë arsye, ata nuk mund të ndëshkoheshin njëllor si ata të cilët bënë gjynahe. E si mund të ndëshkoheshin, kur ata e urrenin të keqen dhe ishin të bindur se Allahu i Lartësuar do t'i ndëshkonte ashpër të padrejtët?!

- **“Kur ata ngulmuan me arrogancë të hapur në atë që u ishte ndaluar, Ne u thamë atyre: "Bëhuni majmunë të përbuzur e të mohuar!"**” - Zemrat e tyre u ashpërsuan dhe u mbushën me arrogancë, në vend që të zbuteshin dhe të dëgjonin këshillat e dashamirësve për t'u kthyer në rrugën e Allahut të Lartësuar. Pas kësaj, ndëshkimi për ta ishte i pashmangshëm. Allahu i Lartësuar, me gjykimin e Tij të drejtë, vendosi t'i kthente në majmunë të shëmtuar e të përbuzur, duke i larguar nga mëshira e Tij. Pastaj Allahu thotë se, edhe

për ata që do të mbeteshin gjallë do të shkruhej poshtërimi dhe nënçmimi.

Ajeti 167

167. Zoti Yt shpalli qartas se, mbi ta do të vendosë deri Ditën e Kijametit, sundimin e dikujt, që ka për t'i ndëshkuar ata me mënyrën më të keqe. Zoti yt është, vërtet Ndëshkues i shpejtë, por Ai është gjithashtu edhe Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- **Zoti Yt shpalli qartas se, mbi ta do të vendosë deri Ditën e Kijametit, sundimin e dikujt, që ka për t'i ndëshkuar ata me mënyrën më të keqe.**” - Allahu i Lartësuar thotë qartë se çfarë ndëshkimi morën ata: poshtërim dhe përçmim prej sunduesve të tyre, deri Ditën e Gjykimit. Mbi ta do të ketë vazhdimisht sundues, që do t'i shtypin dhe nënçmojnë.

- **“Zoti yt është, vërtet Ndëshkues i shpejtë,...”** – Allahu është ndëshkues i shpejtë për këdo që nuk u bindet urdhrave të Tij. Këta lloj njerëzish do t'i përfshijë ndëshkimi që në jetën e kësaj bote. Por Allahu i Lartësuar nuk është vetëm ndëshkues i rreptë:

- **“...por Ai është gjithashtu edhe Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu është Falës, mbulues i të metave dhe Mëshirues i atyre që pendohen dhe i kthehen të përlulur Atij. Ai ua pranon veprat e mira që kryejnë dhe pastaj i shpërblen ata, me bujarinë e Tij. Kështu vepron Allahu i Lartësuar me robte e Tij. Ai premtom shpërblim për të mirët dhe u jep shumë më tepër sesa meritojnë. Nga ana tjetër, të këqijtë do të marrin si ndëshkim vetëm aq sa meritojnë, e jo më tepër, madje Allahu fal shumë. Ata që nuk i binden Allahut të Lartësuar dhe nuk pranojnë të jetojnë sipas ligjeve e normave të Tij, do të jenë vazhdimisht të nënçmuar dhe të poshtëruar nga tiranë mbi krye. Ata nuk do të kenë kurrë përfaqësues të denjë dhe ndihmëtarë, që t'u japin sukses e fitore.

Ajetet 168 - 171

168. Ne i shpërndamë ata në këtë Tokë grupe-grupe. Prej tyre ka të mirë, por ka

edhe jo të tillë. Ne i vumë në provë ata edhe me mirësi edhe me fatkeqësi, që të kthenin rrugë.

169. Pas tyre erdhën të tjerë, që trashëguan Librin, por që zgjodhën për vete stolitë e pavlera të kësaj bote dhe thoshin: “Do të na falet (*gjithçka*).” Por kur u vinte ndonjë kotësi tjetër e ngjashme, ata përsëri shkonin pas saj. A nuk janë zotuar ata në Libër që të mos thonë për Allahun asgjë tjetër veç së vërtetës dhe e patën studiuar mirë gjithçka në të? Bota tjetër është më e mirë për ata që janë të devotshëm. A nuk logjikoni?

170. Ata që i përmbahen me besnikëri Librit dhe e përkryejnë namazin le ta dinë se Ne nuk ua humbim shpërblimin punëmirëve.

171. Kujto kur Ne e ngritëm malin mbi ta, sikur të kishte qenë një re, aq sa ata menduan se do të binte mbi ta! Ne u thamë: “Zbatojeni atë që ju kemi dhënë me kembëngulje dhe kujtoni çfarë ka në të (*në Libër*), që të bëheni të devotshëm!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne i shpërndamë ata në këtë Tokë grupe-grupe.” - Ne i shpërndamë dhe i përhapëm ata nëpër tokë, pasi kishin qenë njëherë të mbledhur e të bashkuar.

- “Prej tyre ka të mirë, por ka edhe jo të tillë.” - Prej tyre ka që janë të mirë, të cilët i zbatojnë detyrimet e Allahut të Lartësuar dhe i japin hakun çdokujt që e meriton. Por ka edhe të tjerë, që nuk janë të tillë, sepse bëjnë padrejtësi dhe dëmtojnë vetveten. Allahu i Lartësuar i sprovon robte e Tij për të dalë në pah të gjithë kategoritë e njerëzve. Në këtë mënyrë dallohen të shkëlqyeshmit, që plotësojnë si detyrimet ndaj Allahut të Lartësuar, ashtu edhe ato ndaj krijesave, do të duken cilët janë mesatarë, që kërkojnë hakun e tyre, por do të dalin në pah edhe ata që i bëjnë padrejtësi vetes, duke shkelur urdhëresat e Allahut të Lartësuar.

- “Ne i vumë në provë ata edhe me mirësi edhe me fatkeqësi, që të kthenin

rrugë.” - Ky është rregulli i Allahut të Lartësuar me të gjithë popujt në këtë botë. Ai i sprovon me të mira dhe me të këqija, me begati dhe me vështirësi, me qëllim që ata të kthehen nga rruga e humbjes dhe të marrin rrugën e drejtë, atë për të cilën edhe u krijuan. Brezat që erdhën më pas e shtuan ligësinë dhe u larguan shumë nga rruga e Allahut të Lartësuar:

- “Pas tyre erdhën të tjerë, që trashëguan Librin,...” - Brezat më vonë trashëguan Librin e Zotit, prandaj do të duhej që populli të kthehej te mësimet hyjnore të këtij Libri. Por, në të vërtetë, ata filluan të ndryshonin tekstin dhe përmbajtjen e Librit, sipas dëshirave të tyre. Ata po kërkonin të pasuroheshin përmes fetvave që jepnin, duke ndryshuar fenë e tyre. Atëherë filloi të përhapej në masë rryshfeti, sa që Allahu i Lartësuar thotë për ta:

- “...por që zgjodhën për vete stolitë e pavlera të kësaj bote dhe thoshin: “Do të na falet (*gjithçka*).”” - Ata e pranorin që e kishin gabim, prandaj thoshin: “Do të na falet”. Ata bënin gjynahe, pastaj thoshin më kot: “Do të na falen këto që bëjmë”, pa patur asnjë garanci prej Allahut të Lartësuar. Në fakt, qëndrimi i tyre nuk mund të konsiderohej si pendesë e sinqertë për gabimet, sepse po të ishte ashtu, ata do të vendosnin e do të zotoheshin që të mos i përsërisnin më ato gjynahe.

- “Por kur u vinte ndonjë kotësi tjetër e ngjashme, ata përsëri shkonin pas saj.” - Kur u vinte përsëri rasti për të bërë gjynah, që ata e pëlqenin, përsëri e bënin dhe përsëri thoshin të njëjtat fjalë. Në këtë mënyrë, ata shpërfillën normat e Allahut dhe i shitën për gjëra të vogla të kësaj bote. Ata hodhën tutje ndershmërinë e mirësinë që ofron Allahu i Lartësuar, duke parapëlqyer atë që është e ulët dhe poshtëruese për dynjanë dhe për ahiretin. Duke i qortuar për padrejtësinë që bënin, Allahu i Lartësuar thotë:

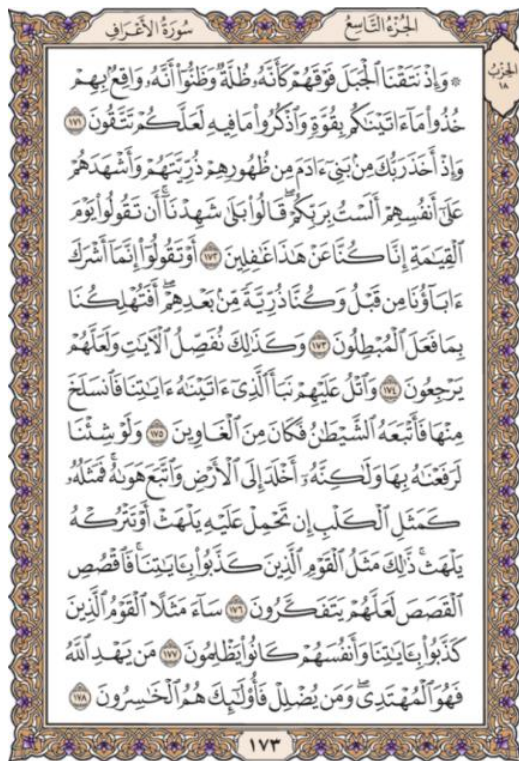
- “A nuk janë zotuar ata në Libër që të mos thonë për Allahun asgjë tjetër veç së vërtetës dhe e patën studiuar mirë

gjithëka në të?” - Si është e mundur që ata thonë të pavërteta rreth Allahut të Lartësuar?! Me gjithë zotimet e tyre, ata vazhdojnë të ndjekin dëshirat e tyre, duke rendur pas kësaj dynjaje. Ata vazhdonin me zullumet e tyre, ndërkohë që e kishin studiuar mirë Librin e Zotit. Kështu, ata e njihnin të vërtetën, por e kundërshtonin me vetëdije të plotë atë. Ata e kishin shumë të qartë se cila qe e drejta, por sërish bënë ashtu si u donte qejfi. Ky është një gjynah shumë më i rëndë sesa i atij që nuk di dhe gjykon nga padituria, prandaj edhe qortimi që u drejton Allahu i Lartësuar është më i rëndë e, sigurisht, ndëshkimi i tyre do të jetë më i ashpër. Kjo sjellje ishte tregues i mendjehetësisë së tyre, pasi ata i jepnin përparësi jetës së kësaj bote, kundrejt ahiretit, që është i përjetshëm, siç thotë Allahu i Madhëruar:

- **“Bota tjetër është më e mirë për ata që janë të devotshëm.”** - Ahireti është shumë më i mirë për ata që tregohen të devotshëm, duke zbatuar urdhëresat e Allahut të Lartësuar. Ata largohen nga ushqimet e ndaluara dhe nga pasuria që fitohet me mënyra të padrejta. Ata i largohen ryshfetit, që merret për të dhënë një gjykim të padrejtë.

- **“A nuk logjikoni?”** - A nuk keni logjikë, që të kuptoni se çfarë kërkon përparësi dhe çfarë duhet të shpërfillni?! Një mendje e shëndoshë gjykon drejt për sa i përket asaj se çfarë është e mirë dhe çfarë është e keqe për njeriun. Ata që nxitohen në gjykim shikojnë vetëm në jetën e kësaj bote, e cila është e parëndësishme dhe shumë e shkurtër. Këtyre njerëzve u shpëtojnë mirësi të shumta, por, mbi të gjitha, ata do të privohen nga mirësitë e Xhenetit, pranë Allahut të Lartësuar. Ndërsa të mençurit janë ata që Allahu i Lartësuar i përshkruan:

- **“Ata që i përmbahen me besnikëri Librit dhe e përkryejnë namazin le ta dinë se Ne nuk ua humbim shpërblimin punëmirëve.”** - Ata kapen fort pas Librit të Zotit, duke e studiuar dhe duke e zbatuar atë. Ata përnxjerrin prej tij mësim të

dobishme, që forcojnë lidhjen e tyre me Allahun e Lartësuar dhe mbi të cilat ndërtojnë jetën e tyre. Ata nuk mjaftohen vetëm me nxënien e diturisë së dobishme, por edhe punojnë me të. Ata e konsiderojnë Librin e Zotit si qetësues dhe kënaqësi të shpirtit e të syrit, si rregullues të dynjasë dhe ahiretit të tyre. Pa dyshim ndër urdhëresat më të mëdha, që duhet kryer me sinqeritet për Allahun e Lartësuar, është falja e namazit. Namazi plotësohet me të gjitha fjalët dhe veprat e tij, si nga ana e jashtme, ashtu dhe nga ajo e brendshme shpirtërore. Allahu i Lartësuar e ka përmendur namazin në mënyrë të veçantë, për shkak të rëndësisë së madhe që ai ka mes gjithë detyrimeve të tjera. Namazi konsiderohet si matës i saktë i gradës së besimit. Falja e rregullt e namazit hap rrugën e të gjitha adhurimeve të tjera për njeriun. Veprat e kategorisë së përzgjedhur të adhuruesve janë të gjitha të mira, si për ata vetë, edhe për të tjerët, prandaj Allahu i Lartësuar thotë: “Ne nuk ua humbim shpërblimin të mirëve”. Ky ajet dhe shumë

të tjerë të ngjashëm tregojnë se Allahu i Lartësuar e dërgoi Profetin ﷺ si rregullues e përmirësues, me shumë mirësi e begati, dhe nuk e dërgoi që të jetë shkatërrues. Në fakt, të gjithë profetët janë dërguar me këtë mision: që të rregullojnë çështjet e dynjasë dhe ahiretit të njerëzve. Kësisoj, njerëzit që më tepër ndreqin punë e janë bamirës duhet të jenë model për të tjerët.

- **“Kujto kur Ne e ngritëm malin mbi ta, sikur të kishte qenë një re, aq sa ata menduan se do të binte mbi ta!...”** - Kur ata refuzuan porosinë dhe ligjet e Teuratit, Allahu i Madhëruar ngriti mbi ta një mal, si një re gjigande në qiell. Me këtë kërcënim mbi krye, Allahu i Madhërishtëm i urdhëroi ata që të zbatonin të gjitha udhëzimet e Librit të Tij.

- **“Ne u thamë: “Zbatojeni atë që ju kemi dhënë me kembëngulje...”** - Merreni, zbatojeni dhe jetoni sipas normave që kemi caktuar Ne. Zbatojini ato me përkushtim dhe seriozitet!

- **“...dhe kujtoni çfarë ka në të (në Libër),...”** - Bëjeni këtë duke e studiuar me kujdes Librin e Allahut dhe duke medituuar rreth tij, me dëshirën për ta jetësuar atë!

- **“...që të bëheni të devotshëm!”** - Nëse veproni dhe jetoni sinqerisht sipas normave e porositve të Zotit, pa dyshim që do ta arrini devotshmërinë. Nëse e trajtoni Shpalljen me seriozitet dhe përkushtim, do të jeni të shpëtuar nga ndëshkimi dhe zemërimi i Allahut të Lartësuar.

Ajetet 172 - 174

172. Kujto kur Zoti Yt nxori nga shpina e bijve të Ademit pasardhësit e tyre dhe i bëri të dëshmojnë, duke u thënë: “A nuk jam Unë Zoti juaj?” - **“Po, - thanë ata, - dëshmojmë për këtë.”**. Atëherë, mos thoni Ditën e Kijametit: **“Ne s’kemi ditur gjë për këtë.”!**

173. Ose që të mos thoni: “Etërit tanë ishin idhujtarë, ndërsa ne jemi thjesht pasardhës të tyre. Atëherë do të na ndëshkosh për atë që bënë ata pasues të kotësive?”.

174. Kështu i shtjellojmë Ne argumentet me hollësi, që ata të kthejnë rrugë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kujto kur Zoti Yt nxori nga shpina e bijve të Ademit pasardhësit e tyre...”** - Allahu bëri që njerëzit të jenë pasardhës të njëri-tjetrit, duke lindur brez pas brezi dhe shekull pas shekulli. Ai i nxori në dritë nga shpina e baballarëve të tyre dhe pastaj nga barku i nënave të tyre.

- **“...dhe i bëri të dëshmojnë, duke u thënë: “A nuk jam Unë Zoti juaj?””** - Allahu i bëri që ata të dëshmonin se Ai është Zoti, Sunduesi, Krijuesi, Furnizuesi dhe Ai që përmirëson dhe rregullon çështjet e tyre. Allahu i Madhëruar vendosi thellë në natyrën e pastër të njeriut këtë lloj besimi. Njeriu është i brumosur me besimin e pastër dhe të natyrshëm se Allahu është Zoti, Krijuesi, Sunduesi, Mbretëruesi dhe Ai që përkujdeset për ta. Ky besim është ngulitur thellë në ndërgjegjen dhe në natyrën e njeriut.¹² Atëherë, njerëzit e pranuan dhe dëshmuan për vërtetësinë e këtij fakti, duke thënë:

- **“- “Po, - thanë ata, - dëshmojmë për këtë.”**” - Allahu i Lartësuar e ka bërë natyrën e pastër të robve të Tij të tillë që ata ta besojnë Atë drejt, pa bërë idhujtari. Çdo njeri lind me natyrshmërinë e pastër islame, me besimin në një Zot të vetëm dhe nënshtrimin ndaj Tij. Porse natyra e njeriut mund të ndryshojë me kohë, për shkak të rrethanave të tjera. Kështu, të gjithë pasardhësit e Ademit, me natyrën e pastër që i ka krijuar Zoti, dëshmojnë për monoteizmin e pastër, ashtu siç ishte mesazhi dhe misioni i profetëve.

- **“Atëherë, mos thoni Ditën e Kijametit: “Ne s’kemi ditur gjë për këtë.””** - Nëpërmjet profetëve, Ne kërkuam prej jush që të pranoni dhe pohoni këtë besim të pastër, që ndodhet në natyrën tuaj, në mënyrë që ju të mos e mohoni një gjë të tillë Ditën e Gjykimit, duke gjetur justifikime. Ditën e Gjykimit ju nuk do të mund të pretendoni se nuk ju erdhi asnjë argument nga Allahu i Lartësuar dhe se nuk

patët asnjë fakt që t'ju tregojë e udhëzojë për besimin e drejtë. Allahu i ka sjellë argumentet e Tij të qarta, që të mos thoni: “Ne nuk dinim gjë për këtë.”. Kështu nuk do të mund të mbroheni para Allahut të Lartësuar.

- **“Ose që të mos thoni: “Etërit tanë ishin idhujtarë, ndërsa ne jemi thjesht pasardhës të tyre.”** - Mos u justikoni që ishit pasardhës të një populli jobesimtar dhe thjesht ndoqët rrugën e tyre. Ky nuk është justifikim, prandaj Ditën e Gjykimit ju nuk keni të drejtë të thoni:

- **“Atëherë do të na ndëshkosh për atë që bënë ata pasues të kotësive?”**” - Allahu i Lartësuar ka ngulitur thellë në natyrën tuaj besimin e pastër monoteist. Logjika e shëndoshë dhe e pastër e kupton që besimet e paraardhësve ishin të gabuara, ndërsa feja e të dërguarve të Zotit është e vërteta, që duhet përqafuar. Vetëm kjo natyrë e pastër dhe logjikë e kthjellët është mëse e mjaftueshme për të refuzuar besimet e gabuara të etërve tuaj. Shpeshherë ndodh që njeriu të futet në dyshime duke dëgjuar fjalët e të parëve të tij të humbur, por kjo ndodh veçse për shkak se ai i ka kthyer shpinën të vërtetës së Allahut të Lartësuar, duke mos treguar as përkushtimin minimal për ta kuptuar atë. Argumentet e Allahut të Madhëruar janë dy llojesh: ato që kanë ardhur përmes shpalljeve dhe profetëve të Tij dhe ato që duken qartë në krijimin e Tij. Mjafton që njeriu të shohë dhe studiojë veten e vet dhe do të zbulojë aty plot argumente e shenja, që vlejnë për të kuptuar të vërtetën. Kështu, mospërfillja e argumenteve të Allahut të Lartësuar, nga njëra anë, dhe përkushtimi me fanatizëm ndaj fjalëve të pararendësve të humbur, bën që të mos e dallosh të vërtetën e qartë. Në këtë mënyrë, logjika errësohet, prandaj njeriu i jep përparësi të kotës ndaj të vërtetës. Ky është shpjegimi më i saktë i këtyre ajeteve. Sipas një shpjegimi tjetër, në këto ajete bëhet fjalë për një ditë të veçantë, kur Allahu i Lartësuar ka marrë dëshminë nga të gjithë pasardhësit e Ademit, pikërisht

në momentin kur Ai nxori nga shpina e Ademit pasardhësit e tij. Më pas, Ditën e Gjykimit - sipas këtij mendimi, - Allahu i Lartësuar do të nxjerrë kundër tyre pikërisht këtë dëshmi të dhënë nga vetë ata. Sidoqoftë, në ajete nuk ka ndonjë shenjë që të tregojë se Allahu i Madhëruar do të nxjerrë kundër mohuesve këtë dëshmi të marrë prej tyre atë ditë të veçantë. Allahu i Lartësuar nuk do të përdorte kurrë kundër tyre një dëshmi që ata e kanë dhënë në një kohë aq të largët, që askush nuk e kujton t'i ketë ndodhur. Vetë realiteti e dëshmon se njerëzit nuk e kujtojnë këtë pohim që kanë bërë përpara Allahut të Lartësuar. Është e vërtetë që Allahu i ka nxjerrë pasardhësit e Ademit dhe i ka bërë të dëshmojnë për njëshmërinë e Tij,¹³ por ajete kuranore që po shpjegojmë flasin për diçka tjetër: ato flasin për një çështje që është tejet e kuptueshme¹⁴ dhe e cila përforcohet prej natyrshmërisë së pastër së njeriut, siç e ka krijuar Allahu i Lartësuar.

- **“Kështu i shtjellojmë Ne argumentet me hollësi, që ata të kthejnë rrugë.”** - Kështu i qartësojmë argumentet Tona, që ata të kthehen nga rruga e shtrembër dhe të ndjekin të drejtën, që e kanë të rrënjësuar në natyrën e pastër të krijimit të tyre. Besim i instaluar në natyrën e pastër të njeriut e shtyn atë që t'i qëndrojë besnik Zotit të tij dhe të ndjekë rrugën e drejtë, të cilën Zoti e ka caktuar e përshtuar nëpërmjet profetëve dhe Shpalljeve.

Ajetet 175 - 178

175. Tregojë atyre ngjarjen e atij personi të cilit Ne i kishim dhënë (dituri për) Shenjat Tona, por ai i braktisi ato. Për këtë arsye, atë e bëri shok Shejtani dhe u bë prej të humburve (nga udha e drejtë).

176. Po të kishim dashur, Ne do ta kishim lartësuar atë nëpërmjet Shenjave Tona, por ai e kërkoi përjetësinë në tokë dhe ndoqi dëshirat e tij të kota. Ai i ngjan një qeni, të cilin, nëse e përzë, nxjerr gjuhën, por edhe nëse nuk e përzë, ai sërish nxjerr gjuhën. Të tillë janë ata që i

mohojnë Shenjat Tona. Tregoju atyre historinë, që ata të mendojnë!

177. Sa i keq është si shembull populli që i mohoi Shenjat Tona dhe e rëndoi vetveten me padrejtësi!

178. Ai të cilin e udhëzon Allahu, është në rrugë të drejtë dhe ai, të cilin nuk e udhëzon, është i humbur.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Tregoju atyre ngjarjen e atij personi të cilit Ne i kishim dhënë (dituri për) Shenjat Tona,...”** - Ky njeri mësoi fenë dhe Librin e Allahut të Madhëruar, duke u bërë dijetar i madh dhe i shquar.

- **“...por ai i braktisi ato. Për këtë arsye, atë e bëri shok Shejtani dhe u bë prej të humburve (nga udha e drejtë).”** - Por më pas, ai e braktisi këtë dituri, e cila e bën njeriun të pajiset me virtyte dhe vepra të mira e të ngrihet në grada të larta. Duke e lënë diturinë rreth fesë dhe Zotit, ai u zhvesh nga të gjitha këto cilësi, ashtu sikurse zhvishet rroba nga trupi, e si rrijedhë, atë e bëri shok Shejtani i mallkuar. Sapo doli nga kështjella e mbrojtur e diturisë, Shejtani iu vu pas dhe filloi ta shtynte në poshtërsira. Kështu, ai u bë i humbur, pasi kishte qenë i udhëzuar, madje kishte udhëzuar edhe të tjerët në rrugën e drejtë. Kjo ndodhi, sepse Allahu i Lartësuar e braktisi dhe e la të mbështetëj thjesht në veten e vet.

- **“Po të kishim dashur, Ne do ta kishim lartësuar atë nëpërmjet Shenjave Tona...”** - Po të dëshironte Allahu i Lartësuar, do ta lartësonte atë me diturinë që kishte, duke i dhënë forcë dhe vullnet për të punuar sipas saj. Në këtë mënyrë, ai do të ishte tërësisht i mbrojtur nga armiqtë e tij, në krye të të cilëve qëndron Shejtani i mallkuar.

- **“...por ai e kërkoi përjetësinë në tokë dhe ndoqi dëshirat e tij të kota.”** - Me atë që bëri, ai e meritoi braktisjen dhe devijimin. Ai u mahnit pas kësaj dynjaje, a thua se do të ishte i përjetshëm në këtë botë, prandaj u lëshua i tëri në plotësimin e dëshirave të tij të ulta. Ai braktisi bindjen

ndaj Allahut të Lartësuar, që në fakt duhet të ishte i dashuri dhe i adhuruari i tij. Allahu i Lartësuar bën një krahasim për këtë lloj njeriu:

- **“Ai i ngjan një qeni, të cilin, nëse e përzë, nxjerr gjuhën, por edhe nëse nuk e përzë, ai sërish nxjerr gjuhën.”** - Për shkak të rëndësisë së madhe që i dha kësaj bote, me dashuri të tepruar për të, ky njeri i ngjan atij qenit që, nëse e përzë, nxjerr gjuhën, por edhe nëse nuk e përzë, ai sërish nxjerr gjuhën, domethënë, do të vazhdojë të bëjë atë që dëshiron. Edhe ky njeri do të vazhdojë që t'i japë rëndësi kësaj dynjaje dhe plotësimin të dëshirave të tij të shfrenuara. Ai nuk ka për t'u ngopur kurrë me këto kënaqësi, por do të kërkojë gjithmonë qejfe të reja.

- **“Të tillë janë ata që i mohojnë Shenjat Tona.”** - Ata i mohojnë faktet dhe shpalljet e Allahut të Lartësuar, edhe pse Ai i ka bërë të qarta dhe të kuptueshme. Ata i konsiderojnë si gjëra të parëndësishme dhe i hedhin pas shpine. Për këtë shkak, edhe Allahu i Lartësuar nuk ua jep më mundësinë që ta pranojnë fenë e Tij, pasi ata duan të ndjekin vetëm dëshirat e tyre.

- **“Tregoju atyre historinë, që ata të mendojnë!”** - Rrëfejua këto histori, me shpresë që ata të meditojnë dhe të nxjerrin mësimë prej tyre! Pa dyshim, nëse ata meditojnë, do të nxjerrin vërtet shumë mësimë, e nëse kanë sinqeritet, do të dorëzohen dhe do të adhurojnë Allahun e Lartësuar ashtu siç e pëlqen Ai.

- **“Sa i keq është si shembull populli që i mohoi Shenjat Tona dhe e rëndoi vetveten me padrejtësi!”** - Shumë model i keq është ai i atyre që i konsiderojnë faktet dhe shpalljet e Allahut të Lartësuar si kotësira e trillime. Ata i bëjnë padrejtësi vetes dhe shkatërrojnë jetën e tyre duke bërë gjynahe e poshtërsira. Modelit të tyre duhet t'i largohesh sa më shumë. Për sa i përket personit që përshkruhet në ajet, ka mundësi që të ketë qenë një person konkret, që Allahu i Lartësuar i dha dituri, por ai devijoi. Historia e tij përmendet që

besimtarët të nxjerrin mësim dhe të jenë të kujdesshëm që të mos bien në të njëjtin gabim si ai. Ka mundësi gjithashtu që ky të jetë thjesht një rast i përgjithshëm, domethënë, nuk kemi të bëjmë me një person të caktuar. Allahu i Lartësuar e sjell si një shembull, që ne të ruhemi dhe të jemi të kujdesshëm që të mos bëhemi si ai. Ky është një gjykim që përfshin këdo që Allahu i dhuron dituri rreth fesë, por që më pas e braktis diturinë dhe nuk punon sipas saj. Sigurisht, këto ajete janë një nxitje për të punuar me diturinë që të dhuron Allahu i Lartësuar. Kjo është një mundësi e artë për ngritje në grada të larta tek Allahu i Madhëruar. Gjithashtu, puna me diturinë që të ka dhuruar Allahu i Lartësuar është një kështjellë e fortë kundër Shejtanit të mallkuar. Nga ana tjetër, këto ajete janë një kërcënim i hapur dhe një qortim i fortë për këdo që nuk punon me diturinë që i ka dhuruar Allahu i Lartësuar. Kjo gjë e poshtëron njeriun dhe bën që Shejtani i mallkuar ta sundojë dhe kontrollojë atë. Gjithashtu, pasimi i dëshirave dhe përqendrimi i zemrës dhe i aktiviteteve vetëm te kjo botë, bëhen shkak që robi të devijohet dhe të braktiset nga Allahu i Lartësuar. Pastaj Allahu i Lartësuar, duke na dhënë të kuptojmë se Ai është i vetmi i Cili mund të të udhëzojë në rrugën e drejtë dhe të të lërë në humbje, thotë:

- **“Ai të cilin e udhëzon Allahu, është në rrugë të drejtë;...”** - Atë që Allahu i Lartësuar dëshiron ta udhëzojë, i jep sukses për të marrë dituri të pastër, nga shpalljet dhe profetët, dhe pastaj i jep forcë dhe vullnet të mjaftueshëm për të bërë vepra të mira sipas asaj diturie. Gjithashtu, i Madhëruari e ruan atë nga të gjitha të këqijat që i kanosen dhe e pengojnë nga rruga e drejtë. Kështu ndodh me të udhëzuarit në rrugën e drejtë, sepse ata i japin përparësi udhëzimit të Allahut të Lartësuar, pranojnë dritën e Tij dhe e zbatojnë atë me vullnet të lirë. Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur i udhëzon e i ndihmon ata

vazhdimisht, duke ua shtuar besimin dhe veprat e mira sipas tij.

- **“... dhe ai, të cilin nuk e udhëzon, është i humbur.”** - Ndërsa ata që Allahu i Lartësuar i ka lënë në humbje, ata e kanë merituar që Ai t'i braktisë, sepse ata nuk i pranojnë dritën dhe mësimet hyjnore, nuk duan të nënshtrohen e të jetojnë sipas porosive hyjnore, prandaj i Drejti nuk u jep sukses që të gjejnë udhën e drejtë. Ata janë të dëshpëruarit dhe të shkatërruarit, që do të jenë të humbur vetë, bashkë me familjet e tyre në Ditën e Gjykimit. Ky është shkatërrimi më i madh.

Ajeti 179

179. Shumë janë xhindet dhe njerëzit që Ne i bëmë për Xhehenem. Ata kanë zemra me të cilat nuk kuptojnë, kanë sy me të cilët nuk shikojnë dhe kanë veshë me të cilët nuk dëgjojnë. Ata janë si kafshët, madje edhe më të humbur. Këta janë ata që shpërfillin paralajmërimet (e Zotit).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na tregon se të devijuarit dhe të humburit, që ndjekin Iblisin e mallkuar, janë vërtet shumë:

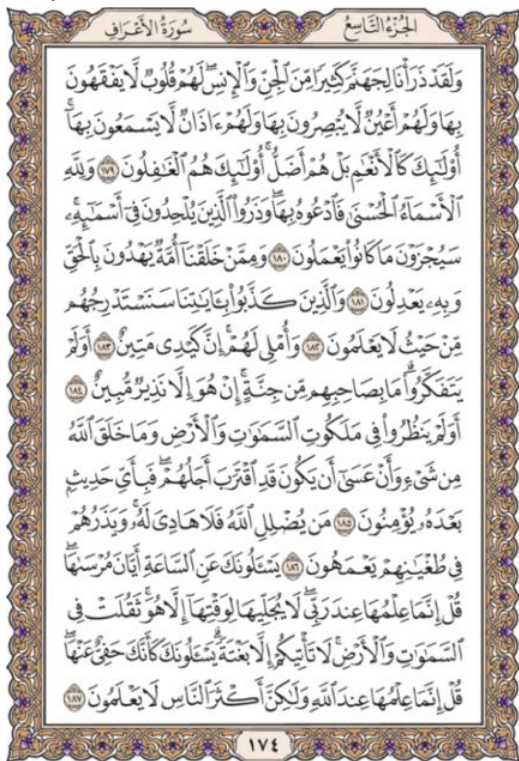
- **“Shumë janë xhindet dhe njerëzit që Ne i bëmë për Xhehenem.”** - Shumë njerëz dhe xhindë që kemi krijuar kanë për të hyrë në Xhehenem. Edhe kafshët janë më mirë se këta të humbur, pasi:

- **“Ata kanë zemra me të cilat nuk kuptojnë;...”** - Në zemrën e tyre nuk arrin njohja e besimit dhe mesazhit të Zotit. Ata nuk përfitojnë aspak nga mesazhi hyjnor, përveçse nuk do të kenë më justifikim përpara Zotit.

- **“...kanë sy me të cilët nuk shikojnë...”** - Ata nuk shohin çfarë është e dobishme për ta. Ata janë të verbër para shenjave dhe fakteve të Zotit të Madhërishëm.

- **“...dhe kanë veshë me të cilët nuk dëgjojnë.”** - Ata nuk e dëgjojnë të vërtetën, sipas së cilës duhet të jetojnë dhe ta adhurojnë Allahun e Lartësuar.

- **“Ata janë si kafshët;...”** - Njerëzit me të tilla cilësi të shëmtuara janë si kafshët, të

cilat nuk kanë logjikë e arsye, sepse i japin përparësi asaj që do të zhduket, kundrejt asaj që do të jetë e përjetshme. Madje, Allahu i Lartësuar thotë se këta janë më të humbur sesa kafshët:

- **“...madje edhe më të humbur.”** - Janë më të humbur, sepse kafshët e plotësojnë qëllimin për të cilin janë krijuar. Madje, ato kanë njëfarë aftësie për të dalluar se çfarë u bën mirë dhe çfarë u bën keq.

- **“Këta janë ata që shpërfillin paralajmërimet (e Zotit).”** - Ata janë të hutuar ndaj më të mirës, ndaj besimit në Zot dhe ndaj zbatimit të urdhrave të Tij. Ata i kanë kthyer shpinën kujtimit të Allahut të Madhëruar. Zemra e tyre, logjika, të dëgjuarit e të shikuarit u krijuan për ta, me qëllim që ata të kuptonin fenë dhe detyrimet ndaj Zotit dhe pastaj t'i zbatonin ato me përpikmëri, por ata bëjnë të kundërtën e këtij qëllimi. Prandaj, ata e meritojnë që Allahu i Lartësuar t'i lërë për në Xhehenem. Ndërsa ata që besojnë dhe, me dashuri, i përdorin dhuntitë e tyre për të adhuruar Allahun e Lartësuar, ata nuk janë

të hutuar, prandaj do të jenë banorë të Xhenetit, duke bërë vepra të banorëve të Xhenetit.

Ajeti 180

180. Allahu ka emrat më të bukur. Prandaj lutjuni Atij nëpërmjet tyre dhe distancohuni nga ata që bëjnë shtrembërimet në emrat e Tij! Ata kanë për t'u “shpërblyer” për veprimet e tyre.

Shpjegimi i ajetit

- **“Allahu ka emrat më të bukur...”** - Ky ajet flet për madhështinë e Allahut të Lartësuar në cilësitë dhe emrat e Tij. Allahu ka emrat më të bukur. Të gjithë emrat e Allahut të Lartësuar janë të bukur, sepse ata tregojnë cilësi absolute dhe madhështore. Nëse do të ishin thjesht emra dhe nuk do të tregonin cilësi reale, atëherë nuk do të quheshin *husna* - të bukur. Edhe nëse do të përshkruanin ndonjë cilësi jo të plotë, ata nuk do të ishin të bukur. Nëse do të ishin emra që përdoren edhe për plotësi, edhe për mangësi, përsëri nuk do të ishin të bukur. Çdo emër i Allahu i Lartësuar tregon cilësi të plota të Tij. Kështu, për shembull, emri *El Alim* - i Gjithëdituri, tregon se Ai ka dituri gjithëpërfshirëse dhe të hollësishtme rreth të gjitha çështjeve dhe gjërave. Nga dituria e Tij nuk del asnjë thërmijë, në qiell apo në tokë qoftë ajo. Po kështu edhe emri *Err-Rrahim* - “Mëshirëplotë”, tregon se Allahu i Lartësuar ka mëshirë të plotë, e cila përfshin gjithçka. Ndërsa *El Kadir* - i Plotpushtetshëm, tregon se Allahu i Lartësuar ka një pushtet të plotë, gjithëpërfshirës, të pacenueshëm, nga i cili nuk shpëton asgjë e askush. Emrat e Allahut të Lartësuar janë të bukur e të plotë edhe për një fakt tjetër: sepse nuk lejohet t'i lutesh Atij ndryshe, përveçse nëpërmjet këtyre emrave:

- **“...Prandaj lutjuni Atij nëpërmjet tyre...”** - Ky është urdher për t'iu drejtuar Allahut të Lartësuar me emrat e Tij për të dyja llojet e duave: duatë e shprehura nëpërmjet adhurimeve dhe duatë e shprehura përmes një kërkese të veçantë e të drejtpërdrejtë.¹⁵ Kur i drejtohem

Allahut, duhet të përzgjedhim atë emër të Tij që është më i përshtatshëm për lutjen tonë, për shembull: “O Zoti im, më fal dhe më mëshiro mua, sepse Ti je Falës e Mëshirëplotë!” Ose: “O Zoti im, ma prano pendimin, sepse Ti je Pranuesi i pendimit dhe Mëshirëplotë!” Ose: “Më jep e më furnizo mua, o Furnizues!” etj.

- “...dhe distancohuni nga ata që bëjnë shtrembërime në emrat e Tij! Ata kanë për t’u “shpërblyer” për veprimet e tyre.” - Ata do të ndëshkohen për shkak të shtrembërimit që bëjnë me emrat ose me kuptimet e emrave të Allahut të Lartësuar. Shtrembërimet me emrat e Allahut të Lartësuar bëhen në shumë mënyra. Një prej tyre është ta quash dikë, që nuk e meriton, me emrat e Allahut. Kështu vepronin idhujtarët, që emërtonin idhujt e tyre me emrat e Allahut të Lartësuar. Një mënyrë tjetër është mohimi i kuptimit të drejtpërdrejtë të emrave dhe keqinterpretimi i tyre. Kjo bëhet duke u dhënë atyre kuptime që nuk i ka dashur Allahu i Lartësuar dhe as Profeti i tij. Një tjetër mënyrë është edhe përgjasimi ose krahasimi i emrave të Allahut të Lartësuar me emrat e krijesave. Kështu, të gjithë duhet të jemi të kujdesshëm që të mos bëjmë shtrembërime me emrat e Allahut të Lartësuar, pasi ndryshe je i kërcënuar me këtë ajet kuranor. Është një hadith i saktë i Profetit ﷺ, që thotë: “Allahu i Lartësuar ka nëntëdhjetë e nëntë emra, dhe ai që “ahsaha” (i njohu ato emra dhe e adhuroi Zotin përmes tyre) ka për të hyrë në Xhenet.”¹⁶

Ajetet 181 – 186

181. Ndër ata, që Ne krijuam, ka edhe njerëz që udhëzojnë në të vërtetën dhe mbajnë drejtësi sipas saj.

182. Ndërsa ata që i mohojnë Shpalljet Tona, Ne do t’i shpiem dalëngadalë drejt shkatërrimit, pa e kuptuar.

183. Atyre do t’u jap afat, sepse plani Im është i fuqishëm.

184. A nuk mendojnë ata, se shoku i tyre nuk është aspak i marrë? Ai është vetëm një paralajmërues i qartë.

185. A nuk shohin ata në mbretërinë e qiejve dhe të tokës dhe në gjithçka që ka krijuar Allahu? Afati i tyre mundet tashmë të jetë drejt fundit. Atëherë, cilit Mesazh pas këtij, do t’i besojnë?

186. Për ata që Allahu i lë në humbje, nuk ka udhëzues. Ai do t’i lërë ata të enden në mosbesimin e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- “Ndër ata, që Ne krijuam, ka edhe njerëz që udhëzojnë në të vërtetën...” – Ndër shumë krijesa, ka njerëz të zgjedhur, që jo vetëm janë të udhëzuar në rrugën e drejtë, por punojnë shumë që të udhëzohen edhe të tjerët. Ata e njohin të vërtetën, punojnë me sinqeritet sipas saj, dhe pastaj ftojnë edhe të tjerët që të bëjnë të njëjtën gjë.

- “...dhe mbajnë drejtësi sipas saj” - Ata gjykojnë me drejtësi në të gjitha çështjet. Edhe kur flasin, flasin drejt, duke thënë gjithmonë të vërtetën. Këta janë prijësit e të udhëzuarve, me dije të saktë e vepra të sinqerta. Allahu i Lartësuar i ka dalluar, sepse ata këshillojnë për të bërë mirë dhe për durim. Këta janë të gradës *siddikun* - të vërtetët, që vjen menjëherë pas gradës së profetëve. Por edhe mes tyre ka të dalluar mbi të dalluar, sipas shkallës së diturisë, veprave të sinqerta, thirrjes në rrugën e Zotit dhe sipas durimit që bëjnë në këtë rrugë të drejtë. I Lartësuar dhe i Dëlirë nga çdo e metë është Allahu i Lartësuar, i Cili dallon me mëshirën dhe bujarinë e Tij atë që Ai dëshiron. Allahu është Dhurues i madh dhe Bujar i pashoq.

- “Ndërsa ata që i mohojnë Shpalljet Tona, Ne do t’i shpiem dalëngadalë drejt shkatërrimit, pa e kuptuar.” - Këtu flitet për ata që shpërfillin dhe i quajnë të kota Shpalljet e Zotit të Lartësuar. Ata nuk i pranojnë shenjat e Allahut të Lartësuar, që tregojnë për saktësinë dhe vërtetësinë e mesazhit të Muhamedit ﷺ. Për këta njerëz, Allahu i Lartësuar thotë: “Ne do t’i shpiem dalëngadalë drejt shkatërrimit, pa e kuptuar.” Allahu i Lartësuar do t’i pasurojë në këtë botë, derisa ata të mendojnë se nuk

kanë për t'u dënuar nga Ai. Kështu, ata do ta shtojnë edhe më shumë kundërshtimin, gjynahet dhe krimet e tyre. Në këtë mënyrë, atyre do t'u shtohet masa e ndëshkimit prej Allahut të Lartësuar, domethënë, ata shkatërrojnë vetveten dhe nuk e kuptojnë se si.

- **“Atyre do t'u jap afat, sepse plani Im është i fuqishëm.”** - Plan i Allahut për ta është i fuqishëm dhe i pacenueshëm.

- **“A nuk mendojnë ata, se shoku i tyre nuk është aspak i marrë?”** - ‘Shoku’ që përmendet këtu është Profeti ﷺ. Kjo është një ftesë nga Allahu i Lartësuar që ata të vënë në punë logjikën e shëndoshë: A nuk e shikojnë gjendjen e njeriut që u dërgua mes tyre?! Ata e njohin shumë mirë atë. Madje, para Islamit, atë e vlerësonin shumë dhe e lavdëronin. Pse tani shpifin dhe e quajnë të marrë?! Le të shohin moralin dhe udhëzimet e tij, për çfarë fton ai dhe Shpallja që ai përcjell nga Zoti i tij! Ai është njeri fisnik, me cilësi të rralla, me moral të lartë, i mençur dhe me logjikë të shëndoshë, si askush tjetër. Ai fton vetëm në mirësi dhe ndalon vetëm nga të këqijat. Atëherë, ju që logjikoni drejt, a mund ta quani atë një njeri të marrë?! Përkundrazi, ai e meriton të quhet udhëheqësi më i madh dhe këshilluesi më i qartë dhe më i dhembshur për popullin e tij. Ai është bariu më i kujdesshëm për tufën e tij. Ai është më i buti dhe më i dashuri për ata që i fton në rrugën e drejtë.

- **“Ai është vetëm një paralajmërues i qartë.”** - Profeti udhëzon dhe u mëson njerëzve fjalët dhe veprat që i shpëtojnë ata nga ndëshkimi i Allahut të Lartësuar dhe i bëjnë të fitojnë shpërblimin e madh dhe lumturinë në të dyja jetët. Këtë ai e bën me mënyrën më të butë, më të drejtë, më tërheqëse dhe me dashurinë më të madhe.

- **“A nuk shohin ata në mbretërinë e qiejve dhe të tokës...”** - Nëse përsiatin mbi këto shenja madhështore, pa dyshim do të gjejnë fakte të qarta që tregojnë se Zoti, Krijuesi, Sunduesi, Furnizuesi dhe Kujdestari i tyre është i Vetëm dhe i Pashoq në çdo aspekt. Zoti i qiejve dhe i tokës është

i plotë dhe absolut në të gjitha atributet e Tij. Ai është Bamirës, i Drejtë dhe i Urtë në të gjitha veprat e Tij.

- **“...dhe në gjithçka që ka krijuar Allahu?”** - Çdokush që kërkon të vërtetën le të shohë gjithçka që ka krijuar Allahu i Lartësuar në këtë botë. Çdo pjesë e kësaj gjithësie, sado e vogël qoftë, dëshmon për diturinë, pushtetin, urtësinë dhe gjerësinë e mëshirës së Allahut të Lartësuar. Tërë krijimi dëshmon për bamirësinë e pakufishme të Krijuesit dhe për faktin se vullneti i Tij realizohet mbi gjithçka. Bota që ekziston tregon për cilësitë madhështore dhe absolute të Sunduesit të Plotpushtetshëm. Ajo tregon se Krijuesi është i Vetëm, Absolut, i pashoq dhe i pakrahasueshëm në çdo aspekt. Për këtë arsye, është e detyrueshme që Allahu të jetë i Vetmi që adhurohet nga krijesat, i Vetmi që meriton dashurinë, lavdërimin, mirënjohjen dhe përkushtimin e tyre. Krijesat duhet ta duan me gjithë shpirt Zotin e tyre dhe duhet t'i nënshtrohen vullnetarisht ligjit të Tij.

- **“Afati i tyre mundet tashmë të jetë drejt fundit.”** - Le të shikojnë gjendjen e tyre! Le të marrin në llogari vetveten, para se t'u vijë befasi vdekja, duke kundërshtuar të vërtetën. Le të reflektojnë dhe të ndryshojnë tani nga kjo gjendje e mjerë ku ndodhen, sepse kur vjen vdekja, nuk ka më shans për t'u kthyer mbrapa. Ky ajat është nxitje për reflektim, pendim dhe kthim tek Allahu i Lartësuar me bindje. Kjo është një ftesë bujare për të dalë nga gjendja e mospërfilljes së porosive të Allahut të Lartësuar.

- **“Atëherë, cilit Mesazh pas këtij, do t'i besojnë?”** - Nëse ata nuk besojnë këtë libër të mrekullueshëm, atëherë cilës fjale i besojnë?! Vallë, u besojnë librave të mashtrimit dhe devijimit, librave që të fusin në errësirat e humbjes dhe të çojnë larg Allahut të Lartësuar?! Apo u besojnë shpifësve, që flasin nga vetja e vet dhe shejtani i mallkuar?! Por të mjerët nuk e kuptojnë që nuk ka asnjë mundësi udhëzimi

pa e dëshiruar këtë Allahu i Lartësuar. E vetmja mundësi për të gjetur rrugën e drejtë është t'ia kërkojë këtë Allahut të Lartësuar, i Cili është i vetmi që ka në dorë udhëzimin.

Prandaj i Madhëruari thotë më pas:

- **“Për ata që Allahu i lë në humbje, nuk ka udhëzues. Ai do t'i lërë ata të enden në mosbesimin e tyre.”** - Ai i lë ata në humbje të thellë, duke bërë gjynahe e padrejtësi. Ata janë të çorientuar dhe kurrë nuk kanë për të dalë nga kjo humbje, nëse nuk ia kërkojnë Allahut të Lartësuar dhe nuk përpiqen sinqerisht përmes rrugëve të përcaktuara nga Ai për të arritur udhëzimin.

Ajetet 187 - 188

187. Të pyesin ty rreth Orës (së Kijametit) - kur do të ndodhë? Thuaj: **“Atë e di vetëm Zoti im. Askush, veç Tij nuk mund ta zbulojë kur do të ndodhë. Kjo barrë është shumë e rëndë për gjithçka në qiej dhe në tokë. Ajo ka për të ardhur veçse befaz. Ata të pyesin ty, sikur ti të kishe zbuluar dijen rreth saj. Thuaj: “Për të di vetëm Allahu”, por shumica e njerëzve nuk e dinë.**

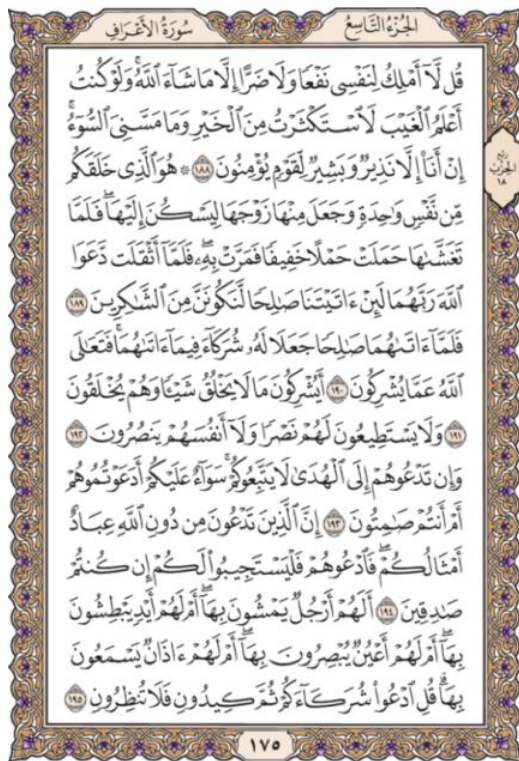
188. Thuaj: “Unë nuk kam në dorë t'i bëj as mirë e as keq vetes sime, përveçse ashtu siç do Allahu. Sikur ta dija të fshehtë, do t'i shumoja për vete të mirat e nuk do të më prekte asgjë e keqe. Unë jam veçse një qortues dhe përgëzues për njerëzit që besojnë.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet profetit të Tij, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **“Të pyesin ty rreth Orës (së Kijametit) - kur do të ndodhë?”** - Këtu bëhet fjalë për ata që e mohojnë Muhamedin ﷺ, duke e konsideruar atë si mashtrues. Ata pyesnin për Kijametin, se kur do të jetë ora e tij, kur do të jetë dita e fundit e kësaj bote. Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t'u përgjigjet duke thënë:

- **“Thuaj: “Atë e di vetëm Zoti im.”** - Allahu i Lartësuar e mban këtë dituri vetëm për Vetën e Tij, pa ia treguar askujt prej krijesave të Tij.

- **“Askush, veç Tij nuk mund ta zbulojë kur do të ndodhë.”** - Asnjë nuk ka për ta mësuar çastin e Kijametit para se ai të ndodhë. Këtë sekret e di veçse Allahu i Lartësuar.

- **“Kjo barrë është shumë e rëndë për gjithçka në qiej dhe në tokë.”** - Njohja e Ditës së Fundit është bërë e pamundur për banorët e qiejve dhe të tokës, prandaj edhe çështja e saj është shumë e rëndë dhe e frikshme për ta.

- **“Ajo ka për të ardhur veçse befaz.”** – Krijesat nuk do ta kuptojnë momentin kur të vijë ajo ditë, e cila do t'i kapë në befasi. Ata nuk do të kenë mundësi të përgatiten për të, që të përballojnë vështirësitë dhe tmerret e saj.

- **“Ata të pyesin ty, sikur ti të kishe zbuluar dijen rreth saj.”** - Për ata ka shumë rëndësi të dinë se kur do të ndodhë Kijameti, madje iu dukesh tejet mospërfillës për pyetjen që të bëjnë. Por nuk e dinë ata të shkretët se ti ke dituri të plotë rreth Zotit tënd dhe e di shumë mirë se çfarë pyetjesh janë të dobishme dhe çfarë jo. Për këtë

arsye, ti nuk i jep shumë rëndësi çështjes se kur do të ndodhë Kijameti. Atëherë, pse ata nuk të marrin ty si shembull?! Përse nuk mësojnë nga sjellja, dituria dhe maturia jote?! Përse nuk heqin dorë nga kjo pyetje e padobishme?! Aq më tepër që këtë njohuri nuk e ka patur dhe nuk e ka asnjë profet apo melek afër Zotit të Lartësuar. Kjo thjesht është një nga çështjet që Allahu i Lartësuar, me urtësinë e Tij, e mban në sekret të plotë nga krijesat.

- **“Thuaj: “Për të di vetëm Allahu”, por shumica e njerëzve nuk e dinë.”** - Për shkak të paditurisë së tyre, ata u japin rëndësi çështjeve që nuk kanë dobi për ta. Nga ana tjetër, ata nuk pyesin për ato gjëra që vërtet e kanë detyrë të pyesin dhe të informohen, sepse do të mbajnë përgjegjësi për to.

- **“Thuaj: “Unë nuk kam në dorë t'i bëj as mirë e as keq vetes sime, përveçse ashtu siç do Allahu.”** - Unë jam një rob i Zotit, i nënshtuar plotësisht para Tij. Nëse më vjen ndonjë mirësi, më vjen veç prej Allahut të Lartësuar. Gjithashtu, askush nuk largon prej meje të këqijat, përveç Allahut të Lartësuar. Edhe këtë dituri që kam, e kam prej Allahut të Lartësuar.

- **“Sikur ta dija të fshehtë, do t'i shumoja për vete të mirat e nuk do të më prekte asgjë e keqe.”** - Nëse unë do t'i dija gjërat para se ato të ekzistonin, nëse do të dija ku të çojnë ato dhe se cili është përfundimi i tyre, atëherë unë do të ndërmerrija të gjitha masat që të grumbulloja për veten time çdo të mirë të dynjasë dhe ahiretit, nga njëra anë, dhe do të isha i kujdesshëm që të shpëtoja prej çdo gjëje që më dëmton, nga ana tjetër. Por duke qenë se unë kam dituri veçse aq sa Zoti më ka mësuar, edhe mua mund të më godasë ndonjë gjë që më dëmton ose mund të më shpëtojë ndonjë e mirë, që më bën dobi. Atëherë, ky është argumenti më i qartë se unë nuk kam dituri rreth *gajb*-it, domethënë, të fshehtave të Zotit.

- **“Unë jam veçse një qortues dhe përgëzues për njerëzit që besojnë.”** - Unë

thjesht ju tërheq vërejtjen që të ruheni nga ndëshkimet që mund t'ju godasin në fenë, dynjanë dhe ahiretin tuaj. Unë ju qartësoj gjithçka që ju çon në këtë përfundim të keq dhe ju këshilloj që të ruheni prej tyre. Gjithashtu, unë jam përgëzues për shpërblimet që jepen që në këtë dynja, por edhe për shpërblimet e përjetshme në ahiret, për këdo që i bindet dhe i nënshtrohet Allahut të Lartësuar. Unë i kam bërë të qarta të gjitha veprat e mënyrat që sjellin kënaqësinë e Zotit të Lartësuar dhe lumturinë tuaj në të dyja jetët. Megjithatë, këshillat e mia nuk vlejnë për të gjithë. Ato u bëjnë dobi veçse besimtarëve, të cilët i pranojnë ato dhe i trajtojnë me respektin e duhur. Këto ajete të mrekullueshme tregojnë qartë injorancën e thellë të të gjithë atyre njerëzve që i drejtohen Profetit ﷺ dhe i luten atij për ndonjë mirësi ose për të shpëtuar nga ndonjë e keqe. Le ta dinë ata se Muhamedi ﷺ nuk ka asgjë në dorë, për këtë botë apo për tjetrën. Ai nuk mund të ndihmojë asnjë që Allahu i Lartësuar nuk e ndihmon dhe as nuk mund të largojë ndonjë të keqe që Allahu i Lartësuar nuk dëshiron ta largojë. Profeti dinte veçse aq sa e kishte mësuar Allahu i Lartësuar. Dobia e vetme prej Muhamedit është Shpallja që ai përcolli. Mënyra e përfitimit prej tij është vetëm pasimi me besnikëri dhe sinqeritet i udhëzimeve që ai solli prej Allahut të Lartësuar. Kjo mirësi prej Profetit është më e madhe se çdo lloj mirësie tjetër që mund të vijë prej dikujt në këtë botë, qofshin ata edhe prindërit, të cilët janë bërë shkak që të vish në këtë jetë. Mirësitë e këtij Profeti të bekuar ia kalojnë dobisë së miqve dhe vëllezërve më të ngushtë, më të dashur dhe më të butë me ty. Mirësia e Muhamedit ﷺ nuk krahasohet me atë të askujt tjetër, sepse ai i nxiti njerëzit për të vepruar çdo të mirë dhe i këshilloi qartë për t'u larguar nga çdo e keqe. Ai tregoi rrugën e mbarë drejt Allahut të Lartësuar, sqaroi veprat e mira dhe mënyrat me të cilat ato arrihen. Ai tregoi, gjithashtu, shtigjet dhe veprat e këqija, që shkaktojnë zemërimin dhe

ndëshkimin e Allahut të Lartësuar, dhe udhëzoi njerëzimin se si të ruhen dhe të largohen prej tyre.

Ajetet 189 - 195

189. Është Allahu Ai që ju krijoi nga një njeri i vetëm (Ademi), prej të cilit krijoi edhe bashkëshorten e tij (Havanë), për të gjetur qetësinë tek ajo. Kur njeriu e mbulon (kontakton me) gruan e tij, ajo ngarkohet me një barrë të lehtë dhe ashtu vazhdon me të (pa e ndier). Por kur ajo (barrë) rëndohet, ata të dy e lusin Allahun, Zotin e tyre: “Nëse na jep fëmijë të mirë, do të të jemi vërtet mirënjohës.”

190. Por pasi Ai u dhuron atyre fëmijë të mirë, ata i përshkruajnë Atij ortakë në atë që u dhuroi. Por Allahu është i Dëllirë dhe i Lartësuar nga ortakët që ata i përshkruajnë.

191. Mos vallë, po i përshkruajnë Atij si ortakë sende që nuk mund të krijojnë asgjë, por, vetë janë të krijuara?!

192. Ata nuk mund t’u japin atyre ndonjë ndihmë e as veten e vet nuk mund ta ndihmojnë.

193. Edhe nëse i ftoni për t’i udhëzuar, ata nuk ju përgjigjen. Për ju është njëlloj, i thirrët ata apo nuk i thirrët.

194. Nuk ka dyshim se ata që ju po i adhuroni veç Allahut, janë të krijuar, sikurse edhe ju. Lutjuni atëherë atyre dhe le t’ju përgjigjen, nëse e thoni të vërtetën!

195. A kanë ata këmbë për të ecur? A kanë duar për të kapur? A kanë sy për të parë? A kanë veshë për të dëgjuar? Thuaj: “I thërrisni idhujt tuaj, thurni plane kundër meje dhe mos pritni aspak!”

Shpjegimi i ajeteve

- “Është Allahu Ai që ju krijoi nga një njeri i vetëm (Ademi), ...” - Allahu ju krijoi ju të gjithëve, o njerëz, burra e gra, sado të shumtë, të ndryshëm dhe të shpërndarë të jeni në tokë. Allahu ju krijoi të gjithëve nga një njeri i vetëm, i cili ishte Ademi, babai i njerëzimit.

- “...prej të cilit krijoi edhe bashkëshorten e tij (Havanë), për të gjetur qetësinë tek ajo.” - Allahu i Madhëruar krijoi nga Ademi (a.s) gruan e tij, Havanë, me qëllim që burri të gjente prehjen dhe qetësinë e nevojshme. Gruaja u krijua nga burri, që mes tyre të ketë gjithmonë afrimetet, tërheqje dhe dashuri, duke gjetur secili prehjen tek tjetri.

- “Kur njeriu e mbulon (kontakton me) gruan e tij, ajo ngarkohet me një barrë të lehtë dhe ashtu vazhdon me të (pa e ndier).” - Allahu i Lartësuar ka përcaktuar që, kur burri dhe gruaja bashkohen në marrëdhënie intime, nga ky bashkim i ethshëm të sigurohet vazhdimësia e llojit njerëzor. Kështu, gruaja bart një barrë të lehtë nga burri, e cila nuk ndihet dhe vihet re nga gruaja në fillimet e saj.

- “Por kur ajo (barrë) rëndohet, ata të dy e lusin Allahun, Zotin e tyre: “Nëse na jep fëmijë të mirë, do të të jemi vërtet mirënjohës.”” - Por pas njëfarë kohe, barra në trupin e saj nis të rëndohet, të duket dhe të ndihet. Në këtë moment, zemra e nënës dhe babait fillon të ndiejë dhembshuri prindërore për foshnjën që pritet. Ata luten dhe shpresojnë që ai të dalë i gjallë dhe i shëndetshëm, i pastër dhe i sigurt nga çdo lloj mangësie. Ata lusin Allahun e Lartësuar: “O Zot, nëse na jep pasardhës të mirë, do të jemi vërtet mirënjohës ndaj Teje. Nëse na fal një fëmijë të shëndetshëm e pa defekte, ne kemi për të qenë mirënjohës dhe falënderues për dhuratën Tënde.”

- “Por pasi Ai u dhuron atyre fëmijë të mirë, ata i përshkruajnë Atij ortakë në atë që u dhuroi.” - Por, kur Allahun e Lartësuar ua dhuron fëmijën ashtu si ata e kërkonin, domethënë, të plotë e të shëndetshëm, ata, në vend që ta njësojnë të Madhëruarin duke i shprehur vetëm Atij mirënjohjen e plotë për peshqeshin që u bëri, shkojnë dhe falënderojnë e i janë mirënjohës edhe dikujt tjetër, bashkë me Allahun. Ky fenomen i mosmirënjohjes

ndaj Allahut shfaqet me mënyra dhe forma të ndryshme, si më poshtë:

1. Këta prindër e mësojnë dhe edukojnë fëmijën, - që Allahu i Lartësuar ua fali ashtu si ata ia kërkuan, - që të adhurojë dikë tjetër veç Tij.

2. Këta prindër i vënë fëmijës emra që tregojnë robëri dhe adhurim ndaj dikujt tjetër veç Allahut, si për shembull, Abdul Kabe (Adhuresi i Qabes), Abdul Husejn (Adhuresi i Husejnit) etj.

3. Duke adhuruar e duke lavdëruar dikë tjetër, krahas Allahut të Lartësuar, për këtë mirësi, edhe pse Allahu është i vetmi që dhuron mirësi etj. Në këto ajete ka zhvendosje nga një rrëfim në tjetrin. Në fillim flitet për Ademin (a.s) dhe Havanë, pastaj flitet në përgjithësi për llojin njerëzor. Kështu, nuk duhet assesi të mendohet se çifti i parë i njerëzimit, Ademi dhe Havaja, bënë shirk në adhurim, por ishin pasardhësit e mëvonshëm që e bënë këtë. Allahu i Lartësuar i ka këshilluar gjithmonë robërit e Tij për t'u larguar nga shirku. Ai gjithmonë ka treguar kotësinë e çdo lloj idhujtarie, madje ka shpallur se shirku, me çdo lloj forme që shfaqet, është padrejtësia më e madhe që mund të kryejë dikush.

- **“Por Allahu është i Dëllirë dhe i Lartësuar nga ortakët që ata i përshkruajnë.”** - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar solli argumente madhështore, që tregonin se Ai është i vetmi Krijues, Sundues dhe Mbretërues, që përkujdeset për krijesat e Tij. Për shembull, Ai përmendi se si i krijoi njerëzit nga një person i vetëm, që ishte Ademi (a.s). Së pari, Allahu krijoi prej Ademit bashkëshorten e tij dhe pastaj, me radhë, të gjithë pasardhësit e tyre. I Madhëruari ka vendosur dashuri dhe dhembshuri mes burrit dhe gruas, që ata të gjejnë prehje e kënaqësi te njëri tjetri. Ai ka bërë që, burri dhe gruaja, duke kënaqur epshin e tyre, të ruajnë vazhdimësinë e jetës. Është Allahu i Gjithëditur që krijon embrionin në barkun e nënës, ku kalon një kohë të përcaktuar deri

në krijimin e plotë të tij. Gjatë kësaj kohe, prindërit përmllohen dhe e presin këtë fëmijë plot dashuri. Ata e lusin Allahun e Lartësuar që ky fëmijë të dalë në jetë i saktë dhe i shëndetshëm, pa asnjë mangësi, dhe Zoti i tyre ua plotëson këtë dëshirë. Atëherë, a nuk e meriton Allahu i Lartësuar, me të gjitha këto mrekulli që bën e dhuron, që të adhurohet si Një, i Vetëm dhe i Pashoq nga krijesat e Tij?! Por ja që nuk ndodh gjithmonë kështu, sepse disa nga robërit e Tij adhurojnë e falënderojnë idhuj, e jo Atë, Zotin e tyre.

- **“Mos vallë, po i përshkruajnë Atij si ortakë sende që nuk mund të krijojnë asgjë, por, vetë janë të krijuara?! Ata nuk mund t'u japin atyre ndonjë ndihmë e as veten e vet nuk mund ta ndihmojnë.”**

- Idhujt e tyre nuk kanë krijuar asgjë, madje ata janë vetë të krijuar. Ata janë të pafuqishëm dhe nuk mund të ndihmojnë adhuresit e tyre. Pse nuk po mendoni, o njerëz?! Nëse idhujt nuk mund të krijojnë as një thërmijë të vogël, sepse edhe vetë janë të krijuar, nëse nuk kanë mundësi që të largojnë të keqen nga adhuresit e as nga vetja e tyre, atëherë si mund të konsiderohen të barabartë me Zotin dhe të adhurohen si Ai?! Pa dyshim që kjo është padrejtësia dhe mendjelehtësia më e madhe.

- **“Edhe nëse i ftoni për t'i udhëzuar, ata nuk ju përgjigjen. Për ju është njëlloj, i thirrët ata apo nuk i thirrët.”** - O idhujtarë, nëse ju i ftoni idhujt tuaj të kthehen në rrugën e drejtë, ata nuk ju përgjigjen. Si t'i ftoni, si të mos i ftoni, ata nuk kanë për t'ju dëgjuar. Kështu, njeriu qëndron më lart se idhujt, sepse idhujt nuk dëgjojnë, nuk shikojnë, nuk udhëzojnë, nuk udhëzohen dhe nuk dallojnë dot të mirën nga e keqja. Mjafton të meditosh pak në këto fakte dhe e kupton se adhurimi i idhujve është i padobishëm, madje i dëmshëm dhe i dënueshëm. Çdo njeri i mençur e kupton se idhujtarët janë mendjelehtë dhe të padrejtë me adhurimet e tyre të kota.

- “Nuk ka dyshim se ata që ju po i adhuron veç Allahut, janë të krijuar, sikurse edhe ju.” - Nuk ka asnjë dallim mes jush dhe atyre: të gjithë jeni rob të Allahut të Lartësuar, jeni pronë dhe krijesa të Tij. Nëse ju vërtet besoni se ata e meritojnë që të adhurohen, atëherë:

- **“Lutjuni atëherë atyre dhe le t’ju përgjigjen, nëse e thoni të vërtetën!”** -

Nëse ata ju përgjigjen dhe jua plotësojnë kërkesat, atëherë ju keni të drejtë, ose në të kundërt, vërtetohet se ju e keni gabim dhe se po thoni për Allahun e Lartësuar shpifjen më të rëndë dhe më të ndëshkueshme. Në fakt, rezultati dihet: mjafton t’u hedhësh një shikim të shpejtë idhujve tuaj, dhe vetëm pamja e tyre tregon se ata nuk kanë asnjë lloj mundësie për të bërë mirë ose keq.

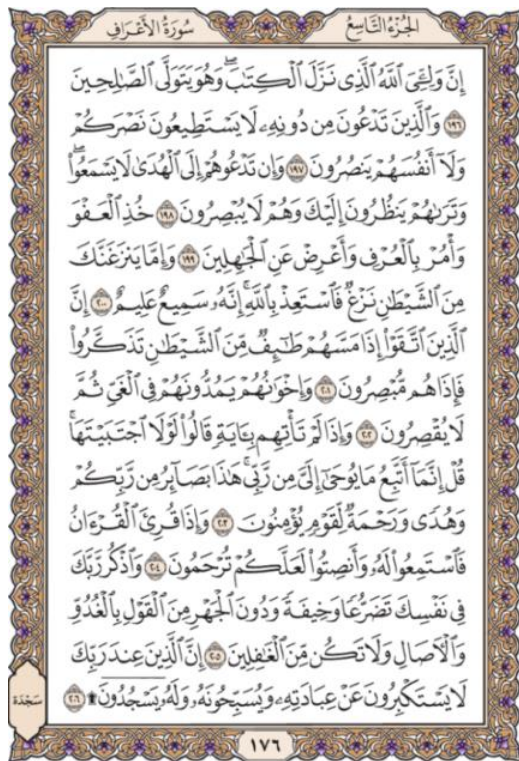
- **“A kanë ata këmbë për të ecur? A kanë duar për të kapur? A kanë sy për të parë? A kanë veshë për të dëgjuar?”** -

Idhujt nuk kanë këmbë që të ecin, as duar që të veprojnë me to, as sy që të shikojnë e as veshë që të dëgjojnë. Ata nuk kanë asnjë lloj mundësie, aftësie dhe force, që gjendet te njeriu. Kështu, njeriu që i adhuron ata, në realitet qëndron më lart se idhujt e tij, për sa i përket aftësive dhe fuqisë. Idhujt nuk mund t’u përgjigjen lutjeve të krijesave, sepse edhe vetë idhujt janë krijesa të nënshtruara përpara Allahut të Lartësuar. Atëherë, përse i adhurojnë? Pastaj i Madhëruari e urdhëron Profetin e tij që t’u thotë idhujtarëve:

- **“Thuaj: “I thërrisni idhujt tuaj, thurni plane kundër meje dhe mos pritni aspak!”**” - Mblidhuni të gjithë ju, bashku me aleatët dhe idhujt tuaj, për të më dëmtuar mua! Bashkohuni të gjithë dhe mos më lini kohë për t’u mbrojtur, por ta dini se kurrë nuk keni për të arritur të më bëni ndonjë të keqe, sepse:

Ajetet 196 - 198

196. Mbrojtësi im është Allahu, i Cili e zbriti Librin dhe që përkujdeset për të mirët.

197. Ndërsa ata të cilëve ju u luteni veç Tij, nuk mund t’ju ndihmojnë, madje as veten e vet nuk mund ta ndihmojnë.”

198. Nëse i ftoni në rrugën e drejtë, ata nuk dëgjojnë. Ata duken se të vështrojnë, por, në të vërtetë ata nuk shohin.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Mbrojtësi im është Allahu, i Cili e zbriti Librin dhe që përkujdeset për të mirët.”** - Mbrojtësi dhe kujdestari im është Allahu i Lartësuar. Ai kujdeset për të më dhuruar të mira dhe për të larguar çdo të keqe, rezik dhe kërcënim që më kanoset. Allahu i Lartësuar është Ai që zbriti Kur'anin, i cili është udhëzim, shërim dhe dritë. Me Shpalljen e Tij, Allahu tregon përkujdesje për të dashurit e Tij, që i ka zgjedhur dhe dalluar mbi të tjerët. Ai kujdeset me butësi dhe mëshirë, duke i edukuar adhuruesit e Tij me moral dhe besim të pastër. Allahu i Lartësuar përkujdeset për ata që kanë qëllim, fjalë dhe vepra të mira. Në një ajet tjetër kuranor thuhet: “Allahu është Mbrojtësi (*i dashur*) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej

errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” [Bekare 257]. Kështu ndodh, sepse besimtarët e mirë kënaqen me Allahun e Lartësuar si Kujdestarin dhe të dashurin e tyre, duke ia dorëzuar Atij të gjitha çështjet. Ata i përkushtohen tërësisht Atij dhe distancohen nga çdo lloj i adhuruari tjetër. Për këtë shkak, Allahu i Lartësuar i ndihmon ata në çdo hap e në çdo çështje dhe u jep sukses në dynja e në ahiret. Në një ajet tjetër kuranor thuhet: “Allahu i mbron ata që besojnë. Me të vërtetë, Allahu nuk i do tradhtarët e mohuesit.” [Haxh 38].

- **“Ndërsa ata të cilëve ju u luteni veç Tij, nuk mund t’ju ndihmojnë, madje as veten e vet nuk mund ta ndihmojnë.”** - Idhujt nuk e meritojnë të adhurohen, sepse ata nuk kanë asnjë forcë dhe mundësi për të ndihmuar të tjerët, madje as veten e tyre. Atëherë, nëse e kupton këtë, do të sigurohesh se idhujtarët dhe idhujt e tyre, edhe sikur mblidhen të gjithë së bashku dhe të ngrejnë kurthe kundër atyre që ka marrë nën mbrojtje Krijuesi i tokës dhe qiejve, nuk kanë për t’u bërë dot asgjë. Allahu i Lartësuar është absolut në pushtetin, fuqinë dhe zotërimin e Tij. Kush i mbështetet madhështisë dhe fuqisë së Allahut të Lartësuar, nuk ka për ta dëmtuar dhe rrezikuar asgjë në këtë botë.

- **“Nëse i ftoni në rrugën e drejtë, ata nuk dëgjojnë. Ata duken se të vështrojnë, por, në të vërtetë ata nuk shohin.”** - Këtu flitet për idhujtarët, që e konsideronin Profetin ﷺ si mashtrues. Kështu, dukej sikur ata shikonin tek i Dërguari i Allahut për të kuptuar në ishte i sinqertë apo jo, por në fakt ata nuk e kishin fare këtë synim. Ata as nuk donin t’ia dinin për sinqeritetin e Profetit ﷺ. Ata nuk donin të shihnin virtytet dhe cilësitë e tij të pakrahasueshme, sepse po të donin, do ta kishin shumë të lehtë t’i shikonin dhe pastaj do ta besonin.

Ajeti 199

199. Pranoje atë që të falin, urdhëro për mirësi dhe rri larg të paditurve!

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet përmbledh me pak fjalë edukatën dhe mirësjelljen me njerëzit. Këtu mësojmë disa norma që duhet të kemi parasysh në marrëdhëniet ndërnerëzore.

- **“Pranoje atë që të falin,...”** - Pranoje me modesti atë që ta japin me gjithë zemër. Prit prej tyre fjalë e vepra besimi që janë të thjeshta. Mos prit prej tyre gjëra të mëdha, por ato që janë lehtësisht të arritshme. Mos prit prej të tjerëve gjëra që janë jashtë natyrës dhe kapacitetit të tyre, por kënaqu me aq sa të ofrojnë ata, brenda mundësive të tyre. Tejkaloji dhe mos i vër re mangësitë në veprimet e tyre. Mos e tepro me qortime! Mos u mbaj me të madh përballë atyre që janë pak më poshtë. Mos u hiq i zgjuar përballë atyre që janë më pak të ditur. Mos u mburr dhe kreno përballë të varfërve, pse ata janë të varfër. Bashkëpunoj me të gjithë dhe sillu me butësi e dhembshuri, duke u përballur me ta sipas gjendjes së secilit, ashtu siç është më e përshtatshme dhe më komode për secilin.

- **“...urdhëro për mirësi dhe rri larg të paditurve!”** - ‘*El urf*’ është çdo fjalë e mirë, çdo vepër e bukur dhe çdo virtyt i lartë. I Lartësuarit na urdhëron që këtë ta bëjmë si me të afërmit, ashtu edhe me njerëzit e largët. Prej teje të mësojnë vetëm të mirën. Këshillo për ruajtje të lidhjeve fafaisnore, për bamirësi dhe zbatim të plotë të fesë, për rregullim dhe pajtim mes njerëzve, për vepra të dobishme dhe të mira, për mendime dhe opinione të sakta. Përgjigju sa herë që të kërkohet një këshillë e mirë ose bashkëpunim në vepra të mira dhe devotshmëri për hir të Zotit të Lartësuar. Asnjëherë mos ngurro të japësh një këshillë të mirë dhe një qortim të sinqertë për t’u larguar nga veprat dhe fjalët e shëmtuara. Gjithmonë bëhu ndihmesë e fortë, që njerëzit të arrijnë mirësitë fetare apo të dynjasë. Por, duke qenë se në këtë rrugë njeriu do të përballë patjetër me vështirësitë e pengesat që mund t’i sjellin të

paditurit, Allahu i Lartësuar urdhëron që kësaj injorance t'i përgjigjemi me një sjellje të përshtatshme dhe korrekte: duke u larguar prej tyre si dhe duke mos iu përgjigjur po me të njëjtën monedhë. Kështu, atij që të mundon me fjalë dhe vepra, mos iu kundërpërgjigj duke e rënduar me fjalë e me vepra. Atij që të privon nga diçka, mos iu kundërpërgjigj duke e privuar nga diçka. Nëse dikush ndërpret marrëdhëniet me ty, ti vazhdo mbaji ato të lidhura. Padrejtësisë kundërpërgjigju me drejtësinë dhe butësinë tënde prej besimtari.

Ajetet 200 - 202

200. E nëse të ngacmon Shejtani me ndonjë tundim, kërko mbrojtje tek Allahu, sepse Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.

201. Ata që janë të devotshëm, kur i ngacmon Shejtani, përmendin Allahun dhe atëherë arrijnë të shohin qartë.

202. Ndërsa vëllezërit e tyre (keqbërësit), shejtanët i zhytin më thellë për në humbje dhe nuk u ndahen.

Shpjegimi i ajeteve

Në këtë ajet jepet mënyra se si duhet të përballesh me shejtanët njerëz dhe xhindë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“E nëse të ngacmon Shejtani me ndonjë tundim, kërko mbrojtje tek Allahu, sepse Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.**

- Në çfarëdo kohe dhe gjendjeje të ndiesh trazim prej Shejtanit të mallkuar, kërko mbrojtje tek i Madhërishmi. Kurdoherë që robi ndien se Shejtani i mallkuar po i fut vesvese, po e frenon nga kryerja e veprave të mira ose po e nxit për të kryer vepra të këqija, atëherë le të kërkojë ndihmë, mbrojtje dhe strehim tek Allahu i Lartësuar, “sepse Ai Dëgjon dhe Di gjithçka”. Ai i dëgjon të gjitha lutjet që i drejton, ashtu edhe kërkesën tënde për mbrojtje. Allahu është i Gjithëditur, prandaj e di qëllimin tënd, por edhe për dobësinë tënde. Ai e di mirë këmbënguljen dhe përgjërimit tënd në lutje, prandaj ka për të të mbrojtur nga vesveset e shejtanit të mallkuar. Allahu i Lartësuar na mëson se si t'i kërkojmë mbrojtje Atij pikërisht në suren En-Nas, kur

thotë: “Thuaj: “Kërkoj strehë te Zoti i njerëzve, Sundimtari i njerëzve, i Adhuruari i njerëzve, prej së keqes së nxitësit të ligësisë, që rri në pritë (*i fshehur*), i cili i trazon zemrat e njerëzve, qoftë ai nga xhindët apo nga njerëzit.”!”

- **“Ata që janë të devotshëm, kur i ngacmon Shejtani, përmendin Allahun dhe atëherë arrijnë të shohin qartë.”** - Shejtani i mallkuar është vigjilent kundra njeriut, prandaj kur ky është i pavëmendshëm ose harron dhe nuk e kujton Allahun e Lartësuar, Shejtani arrin që t'i shkaktojë atij shqetësime dhe probleme, duke u përpjekur ta devijojë. Atëherë, këtu Allahu i Lartësuar na jep një kriter dallues mes atyre që janë të devotshëm dhe atyre që janë të mashtruar dhe shkojnë drejt shkatërrimit. Të devotshmit kur kuptojnë se kanë gabuar, duke lënë ndonjë detyrim apo duke kyer ndonjë haram, e ndiejnë praninë e vesveseve dhe ndikimit të Shejtanit të mallkuar. Kështu, ata fillojnë të mendojnë se nga cila portë u erdhi ky ndikim dhe si u bë e mundur që ai të ndërhynte dhe t'i dëmtonte ata në lidhjen e tyre me Allahun e Lartësuar. Ata kujtohen për detyrimet që kanë ndaj Allahut të Lartësuar, qofshin fjalë apo vepra, dhe kështu shikojnë qartë gjendjen në të cilën ndodhen. Pas kësaj analize dhe vetëllogarie, ata, të penduar sinqerisht, i kërkojnë falje Allahut të Lartësuar dhe përpiqen të rregullojnë atë që u është cenuar apo prishur. Kështu, ata kthehen përsëri në rrugën e duhur dhe rregullojnë marrëdhëniet e tyre me Allahun e Lartësuar, duke e kthyer Shejtanin e mallkuar të poshtëruar dhe duarbosh, pasi edhe ato pak arritje kundër besimtarit i shkatërrohen dhe i kthehen në të kundërtën e asaj çka i mallkuari shpresonte.

- **“Ndërsa vëllezërit e tyre (keqbërësit), shejtanët i zhytin më thellë për në humbje dhe nuk u ndahen.”** - Ndryshe nga të devotshmit, të mashtruarit - të cilët janë vëllezër dhe miq të shejtanëve - vazhdojnë në rrugën e humbjes, duke u zhytur thellë e më thellë në të, gabim pas

gabimi. Shejtanët dhe të devijuarit zbatojnë urdhrat e njëri-tjetrit me përpikmëri. Shejtanët e mallkuar nuk reshtin së devijuari 'miqtë' e tyre, ndërsa të mashtruarit vijoje të bëjnë vepra të këqija, duke iu bindur të mallkuarve. Të devijuarit i kanë lënë frerët e punëve të tyre në duart e shejtanëve të mallkuar dhe u binden atyre për gjithçka, duke u larguar vazhdimisht nga e vërteta.¹⁷

Ajetet 203 - 206

203. Kur nuk u sjell ndonjë mrekulli, ata thonë: “Përse nuk zgjedh një nga ato (mrekullitë e sygjeruara)?” Thuaju: “Unë i përmbahem vetëm asaj që më shpallet nga Zoti im. Ky (Kur'an) është argument i qartë nga Zoti juaj. Ai është udhërrëfyes dhe mëshirë për njerëzit që besojnë.

204. Kur lexohet Kur'ani, ju dëgjojeni me vëmendje dhe rrini në heshtje, që të mëshiroheni!

205. Zotin tënd përmende në vetvete, me përulësi e me frikërrespekt, jo me zë të lartë, në mëngjes e në mbrëmje dhe mos u bëj i shkujdesur!

206. S'ka dyshim se ata që janë pranë Zotit tënd nuk tregojnë mendjemadhësi për adhurimin e Tij. Ata e madhërojnë Atë dhe vetëm Atij i bëjnë sexhde.

Shpjegimi i ajeteve

Ata që nuk e besonin Profetin këmbëngulnin në të kotën e tyre. Allahu i Madhëruar thotë që, çfarëdo shenje a mrekullie t'u tregojë atyre, ata përsëri nuk do të besonin, edhe pse ndonjëherë vinin si kusht për të besuar shikimin e kësaj apo asaj mrekullie.

- **“Kur nuk u sjell ndonjë mrekulli, ata thonë: “Përse nuk zgjedh një nga ato (mrekullitë e sygjeruara)?”**” - Kur nuk u sjell ndonjë shenjë që ata të kanë propozuar, thonë: “Përse nuk zgjedh një nga ato shenja që kërkojmë ne?” A thua sikur është Profeti vetë ai që përcakton se çfarë shenjash hyjnore do të shfaqen. Ata nuk duan ta kuptojnë se ti nuk ke në dorë asgjë. Prandaj dhe Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij të thotë:

- **“Thuaju: “Unë i përmbahem vetëm asaj që më shpallet nga Zoti im.”** - Unë thjesht jam një rob i nënshtruar e i përkushtuar, që zbaton urdhrat e Zotit të tij. Është Allahu i Lartësuar Ai që i zbrat shenjat, sipas urtësisë së Tij absolute. Nëse vërtet dëshironi një shenjë, një mrekulli, që kurrë nuk ka për të humbur, që askush nuk mund ta sfidojë, në të gjithë kohërat, atëherë ja ku e keni Kur'anin madhështor, kujtuesin e mbushur përplot me urtësi:

- **Ky (Kur'an) është argument i qartë nga Zoti juaj. Ai është udhërrëfyes dhe mëshirë për njerëzit që besojnë.** - Kur'ani është libër ku çdokush mund të gjejë udhëzimet dhe kërkesat e Zotit të Lartësuar. Çdo njeri mëson aty qëllimin e lartë të jetës. Kur'ani është përgjigje e qartë dhe shteruese për çdo pyetje dhe dilemë të njeriut. Cilido që mediton dhe thellohet në këtë libër e kupton dhe bindet plotësisht se ai është Shpallje e Zotit të Urtë dhe të Lavdishëm. Çdokush që ka patur rastin të lexojë e kuptojë Kur'anin nuk do të ketë asnjë justifikim përpara Zotit të Lartësuar, nëse nuk i bindet. Shumica e njerëzve nuk e njohin rëndësinë dhe madhësinë e këtij libri, por për besimtarët ai është udhëzim e mëshirë. Besimtarët që ndjekin Kur'anin kanë për të gjetur lumturinë në dynja dhe në ahiret. Ndërsa ata që nuk e besojnë Kur'anin janë të humbur në errësira dhe të shkatërruar në dynja dhe ahiret.

- **“Kur lexohet Kur'ani, ju dëgjojeni me vëmendje dhe rrini në heshtje, që të mëshiroheni!”** - Ky është një urdhër për të gjithë ata që janë duke dëgjuar Librin e Allahut të Lartësuar. Çdokush që dëgjon të këndohet Kur'ani është i urdhëruar të bëjë dy gjëra: të ndërpresë bisedën ose çdo gjë tjetër që pengon dëgjimin, dhe të jetë i vëmendshëm, duke medituuar rreth asaj që është duke dëgjuar. Ata që e respektojnë gjithmonë këtë normë kanë për të fituar mirësi të shumta. Ajo siguron përtëritje, shtim dhe qëndrueshmëri të besimit, si edhe dituri e qartësi në fe. Si shpërblim tjetër për këtë vepër, Allahu ka premtuar mëshirë.

Nga ana tjetër, kjo tregon se ata që nuk heshtin kur lexohet Libri i Allahut ose nuk dëgjojnë me vëmendje dhe duke medituar, privohen shumë nga mëshira dhe shpërblimet e premtuara. Sigurisht, urdhri për të heshtur dhe për të dëgjuar Kur'anin me vëmendje gjatë namazeve me zë, kur këndon imami, është akoma dhe më i fortë. Madje, disa dijetarë thonë se më mirë është të heshtësh e dëgjosh Kur'anin me vëmendje, sesa të këndosh Fatihanë.

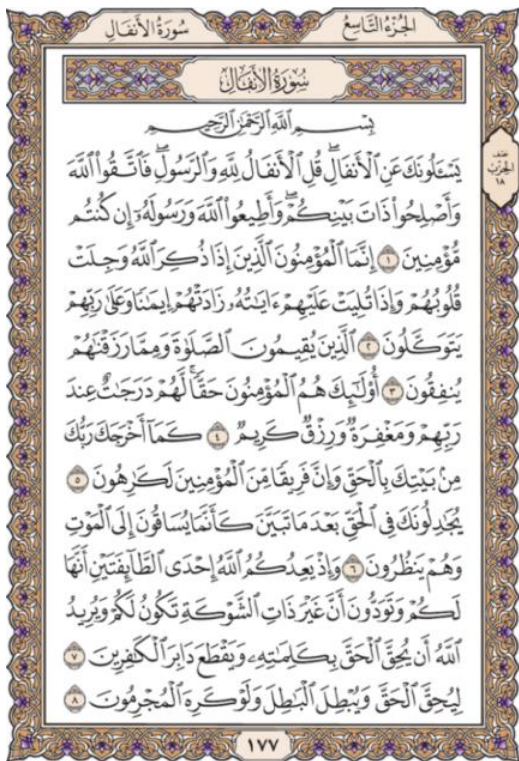
- **“Zotin tënd përmende në vetvete, me përlulesi e me frikërrspect, jo me zë të lartë, në mëngjes e në mbrëmje dhe mos u bëj i shkujdesur!”** - Përmendja e Allahut të Lartësuar bëhet me zemër ose me gjuhë, por bëhet edhe me të dyja njëkohësisht, dhe kjo është më e mira dhe më e shpërblueshme. Allahu i Lartësuar urdhëroi së pari adhuruesin dhe profetin e Tij të dashur, Muhamedin, dhe pastaj të gjithë umetin, që ta përmendin Atë në vete, duke qenë të sinqertë dhe të përqendruar për të fituar kënaqësinë e Tij. Fjala *'tedarruan'* e përdorur në ajet do të thotë: “me përunjësi e duke përsëritur vazhdimisht fjalët me gjuhë”. Por dhikri bëhet edhe *'hifeten'*, domethënë, me drojë e respekt të sinqertë ndaj Zotit, sepse ndoshta punët e tua nuk pranohen nga Ai. Një shenjë që tregon frikërrspect dhe përkushtim serioz ndaj Allahut të Lartësuar, është kur e bën veprën sipas mënyrës që ka urdhëruar Allahu i Lartësuar dhe Profeti. Allahu i Lartësuar thotë: “... jo me zë të lartë”, pra, të mos e ngresh zërin shumë kur fal namazin e bën dhikër, dhe as ta ulësh fare, por gjej rrugën e mesme. Dhe këtë bëje: “në mëngjes e në mbrëmje”. Siç shihet, në këto dy momente të ditës, përmendja e Allahut të Lartësuar ka vlerë e mirësi të veçantë. Pastaj thuhet: “...mos u bëj i shkujdesur”, si ata që kanë harruar Allahun e Lartësuar dhe Ai i ka bërë që të harrojnë vetveten, prandaj humbin mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit. Ata i përkushtohen totalisht kësaj bote, duke harruar ahiretin, prandaj bien në dëshpërim dhe humbje. Ky ajet mëson edukatën që

duhet të ketë çdo besimtar. Ai duhet të kujtojë e përmendë shpesh Allahun e Lartësuar, ditën dhe natën, sidomos në mëngjes e në mbrëmje. Këtë duhet ta bëjë me sinqeritet, drojë e përunjësi ndaj Zotit, me gjuhë dhe me zemër, që adhurimi të jetë sa më i plotë. Profeti ka thënë: “Allahu nuk i përgjigjet duasë që bëhet me zemër të shkujdesur dhe të pavëmendshme”. Allahu i Lartësuar thotë se Ai ka krijuar njerëz që janë të vazhdueshëm dhe sistematikë në adhurimin që i kushtojnë Atij, tërësisht në bindje dhe në shërbim të urdhëresave të Tij. Prandaj çdokush ta kuptojë se, kur Allahu i Lartësuar kërkon që të shtosh adhurimet dhe dhikrin, nuk do të thotë se Ai ka nevojë që të shtojë adhuruesit e Tij apo se kështu shtohet pushteti i Tij. Ajo që Ai dëshiron është thjesht që ne të përfitojmë sa më tepër për veten tonë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“S’ka dyshim se ata që janë pranë Zotit tënd nuk tregojnë mendjemadhësi për adhurimin e Tij.”** - Ata që janë afër Zotit janë pikërisht melekët që mbajnë Fronin e Tij. Janë ata që qëndrojnë të rreshtuar rreth Fronit të Tij. Ata nuk tregohen mendjemadhën për adhurimin që bëjnë, por janë të përlulesur dhe kryejnë me kënaqësi gjithçka që urdhëron Zoti i tyre.

- **“Ata e madhërojnë Atë dhe vetëm Atij i bëjnë sexhde.”** - Ata i përgjigjen Allahut natën dhe ditën. Ata kurrë nuk reshtin së shërbyeri Allahut të Lartësuar me kënaqësi dhe përkushtim. Vetëm Atij i bien në sexhde, duke e adhuruar e madhëruar. Atëherë, besimtarët të marrin gjithmonë si shembull këta melekë të nderuar, këta robër të zgjedhur të Allahut të Lartësuar, të cilët zbatojnë me përpikmëri e dashuri urdhrat e Tij. Le ta kenë këtë model, në mënyrë që të jenë të vazhdueshëm dhe të përkushtuar në adhurimin ndaj Mbretëruesit të Gjithëditur, ndaj Allahut të Lartësuar.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures El ea'raf. Vetëm Allahut i takon lavdia dhe mirënjohja!

Surja 8: El Enfal (medinase) 75 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 4

1. Të pyesin për plaçkën e luftës. Thuaju:
“Plaçka e luftës është çështje e Allahut dhe e të Dërguarit, prandaj kijeni frikë Allahun, rregulloni marrëdhëniet me njëri-tjetrin dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, nëse jeni besimtarë!”

2. Besimtarë të vërtetë janë vetëm ata që,
kur përmendet Allahu, u frikësohet zemra dhe, kur u lexohen ajetet e Tij, u shtohet besimi. Ata kërkojnë mbështetje vetëm te Zoti i tyre.

3. Ata e përkryejnë namazin dhe japin nga ajo që u kemi dhënë Ne.

4. Këta janë besimtarë të vërtetë. Ata kanë grada të larta te Zoti i tyre dhe falje e bujari prej Tij.

Shpjegimi i ajeteve

Enfal quhet plaçka e luftës, të cilën Allahu i Madhëruar e ka bërë të lejuar për muslimanët. Konteksti i këtyre ajeteve është Beteja e Bedrit, ku për herë të parë,

muslimanët morën plaçkë luftime të madhe prej idhujtarëve. Me këtë rast, pati disa mosmarrëveshje mes muslimanëve, prandaj ata u drejtuan tek i Dërguari i Allahut për të marrë gjykimin e tij. Atëherë, i Madhëruari shpalli ajetet:

- **“Të pyesin për plaçkën e luftës. Thuaju: “Plaçka e luftës është çështje e Allahut dhe e të Dërguarit,...”** - Atyre që të pyesin ty për plaçkën e fituar në luftë, se si duhet të ndahet ajo, thuaju se kjo është çështje e Allahut dhe të Dërguarit, të cilët do të gjykojnë me drejtësi. Juve nuk ju takon që të kundërshtoni gjykimin e Zotit dhe Profetit të Tij. Nëse Allahu dhe Profeti i Tij gjykojnë për diçka, ju duhet ta pranoni me kënaqësi dhe pa asnjë diskutim gjykimin e tyre.

- **“...prandaj kijeni frikë Allahun!...”** - Frikësojuni Allahut, duke kryer urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave të Tij, në shenjë dashurie, nënshtrimi e madhërimi për Të.

- **“...rregulloni marrëdhëniet me njëri-tjetrin!...”** - Rregulloni e përmirësoni marrëdhëniet mes jush, duke mjekuar urrejtjen, largimin, pakënaqësitë, smirën etj., dhe duke kultivuar dashurinë, afrimitetin, dashamirësinë e bujarinë mes jush. Në këtë mënyrë, do të bashkoni rradhët dhe fjalën tuaj. Urrejtja dhe grindjet janë shkaktues të prishjes së unitetit mes muslimanëve. Për të rregulluar marrëdhëniet shoqërore nevojitet moral i mirë, falje dhe tolerancë ndaj gabimeve, dashuri e dhembshuri për njëri tjetrin. Kështu bashkohen muslimanët dhe shmangen konfliktet mes tyre. Sidoqoftë, ky urdhër i mrekullueshëm që vijon i përfshin të gjitha masat për një shoqëri të shëndetshme:

- **“...dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, nëse jeni besimtarë!”** - Besimtari i bindet Allahut dhe Profetit të Tij, përndryshe nuk është besimtar i vërtetë. Bindja ndaj Allahut dhe Profetit varen nga besimi në zemër: pak bindje do të thotë pak besim. Besimi mund të jetë i plotë ose jo.

Prej besimit të plotë vjen sukcesi dhe mirësia në çdo fushë. Allahu i Lartësuar përshkruan më poshtë besimtarët me iman të plotë:

- **“Besimtarë të vërtetë janë vetëm ata që, kur përmendet Allahu, u frikësohet zemra dhe, kur u lexohen ajetet e Tij, u shtohet besimi. Ata kërkojnë mbështetje vetëm te Zoti i tyre. Ata e përkryejnë namazin dhe japin nga ajo që u kemi dhënë Ne.”** - Në arabisht, nyja ‘el’ përpara emrit (tek ‘*el mu’minûne*’ – ‘besimtarë’), tregon se i emërtuari e gëzon plotësisht kuptimin e këtij emri, deri në detaje. Kësisoj, në ajet flitet për besimtarë të vërtetë, që e kanë të plotë besimin e tyre, me të gjitha detajet. Po çfarë cilësish kanë ata? Së pari, kur përmendet Allahu, atyre u frikësohet zemra, u mbushet me përunjësi e frikërespekt, e përzier me dashuri për Allahun e Madhëruar. Kjo ndjenjë shfaqet si gjurmë në veprat e tyre, sidomos duke u larguar nga haramet dhe duke ruajtur kufijtë e Zotit. Gjithashtu, kur u lexohen ajetet e Zotit, atyre u shtohet imani. Duke patur iman, ata dëgjojnë me vëmendje ajetet e Zotit dhe meditojnë rreth kuptimit të tyre. Në këtë mënyrë, imani shtohet, fuqizohet dhe pastrohet më tepër. Meditimi në Shpalljen dhe kumtet e Zotit është punë e zemrës, prandaj nuk ka dyshim se gjatë meditimit, kuptohen ose qartësohen mesazhe që më parë nuk dihehin, ose, së paku, kujtohet diçka e harruar dhe e lënë nga pakujdesia. Përveç kësaj, meditimi e nxit zemrën drejt mirësisë dhe prodhon dëshirë të zjarrtë për të arritur mirësitë që ofron bujaria e Zotit. Në të njëjtën kohë, ai sjell drojën për ndëshkimin nga Zoti, si paralajmërim për t’u larguar nga gjynahet dhe mosbindja. Të gjitha këto janë procese të brendshme të zemrës, që e shtojnë besimin, nëse vërtetë ndodhin dhe kultivohen. Cilësi tjetër e tyre është se: ata i mbështeten vetëm Zotit të tyre, pa i bërë shok Atij. Ata ia lënë në dorëzim çështjet e tyre veç Allahut, qoftë kur bëhet fjalë për të arritur ndonjë të mirë, qoftë për t’u ruajtur

nga ndonjë e keqe, që ka të bëjë me fenë ose me dynjanë e tyre. Ata i mbështeten veç Allahut, duke qenë të sigurt se Ai do t’ua plotësojë atë që shpresojnë. Mbështetja (*el teuekkul*) tek Allahu është shtysa e të gjitha veprave të besimit. Asnjë vepër e tillë nuk mund të jetë e plotë pa *teuekkul*. Tipar tjetër dallues është se ata falin namaz të rregullt, me të gjitha ndjenjat, fjalët dhe veprat e detyrueshme dhe të pëlqyeshme të namazit, të dukshme e të shfaqura, por edhe ato të fshehura e të brendshme, siç është përqendrimi me zemër gjatë kryerjes së tij. Madje, përqendrimi dhe punët e zemrës janë shpirti dhe thelbi i namazit. Në fund, ata e shpenzojnë pasurinë në rrugë të Allahut, qoftë duke shlyer detyrimet fetare, siç është zekati, kompensimet e ndryshme, mirëmbajtja dhe ushqimi i familjes, shërbëtorëve, vartësve etj., qoftë duke bërë vepra bamirësie të pëlqyeshme.

- **“Këta janë besimtarë të vërtetë. Ata kanë grada të larta te Zoti i tyre dhe falje e bujari prej Tij.”** - Ata që kanë të tilla cilësi janë besimtarë të vërtetë, sepse plotësojnë si formën e jashtme e të dukshme, që përbëjnë islamin, ashtu edhe anën e brendshme, që përfaqëson imanin. Kështu, ata plotësojnë të gjitha punët e dukshme dhe ato të padukshme. Ata kanë dituri të saktë dhe të dobishme dhe punojnë sipas saj. Ata plotësojnë detyrimet si ndaj Allahut të Lartësuar, ashtu edhe ndaj krijesave të Tij. Allahu i Madhëruar përmend fillimisht punët e zemrës dhe rëndësinë e tyre, sepse ato janë baza e punëve të jashtme dhe më të rëndësishme e më dobiprurëse se ato. Ky ajet mbështet faktin se imani shtohet dhe pakësohet, forcohet dhe dobësohet. Ai shtohet duke vepruar punë të mira, në shenjë bindjeje ndaj Zotit, dhe pakësohet e dobësohet me gjynahe e me kundërshtim ndaj Zotit. Njeriu duhet që, kohë pas kohe, të përkujdeset për imanin e vet, duke e rinfreskuar e përforcuar atë. Pa dyshim, ndër veprat më të rëndësishme që sjellin rinovimin e forcimin e imanit është

meditimi mbi Librin e Zotit të Lartësuar, në kuptimet e kumtet e tij. Pastaj Allahu i Madhëruar flet për shpërblimin që i pret besimtarët me iman të plotë e të vërtetë:

- **“...kanë grada të larta te Zoti i tyre, si edhe falje e bujari prej Tij.”** - Në varësi të veprave, do të jenë edhe gradat e tyre në Xhenet, ku do të nderohen përjetësisht. Gjithashtu, për ta ka falje gjynahesh dhe furnizime bujare. Ky është shpërblimi i madh që Zoti ka përgatitur për ta në vendin e mirësisë së përjetshme. Aty Ai ka fshehur atë që sytë nuk e kanë parë, veshët nuk e kanë dëgjuar dhe zemra nuk e ka imagjinuar. Ajeti tregon, gjithashtu, se besimtarët që nuk e kanë arritur gradën e imanit të këtyre të zgjedhurve nuk kanë për të arritur as shpërblimet e larta të tyre, edhe pse do të hyjnë në Xhenet, e do të gëzojnë atë nivel mirësish që Allahu ka rezervuar për ta.

Ajetet 5 - 8

5. Në të njëjtën mënyrë, Zoti yt deshi që ti të dilje nga shtëpia për të vërtetën, edhe pse disa besimtarë nuk ishin të kënaqur.

6. Ata polemizojnë me ty për të vërtetën, pasi u ishte bërë e qartë, sikur të ishin duke u çuar drejt vdekjes së sigurt.

7. Kujtoni kur Allahu ju premtoi se njëri prej dy grupeve do të ishte juaji. Ju dëshironit të kishit përballë të paarmatosurit, por Allahu deshte të përlligjte të vërtetën me fjalën e Tij e të shkulte rrenjët e mohuesve,

8. Të forconte të vërtetën e të çrrënjoste të kotën, edhe pse keqbërësit e urrejnë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

Përpara referimit të një ngjarjeje tepër të rëndësishme, siç qe Beteja e Bedrit, Allahu i Madhëruar përmendi cilësitë e besimtarëve të vërtetë. Çdo musliman e ka detyrë të pajiset me to, sepse vetëm kështu përmirësohen e përkryhen veprat e tij, ndër më të rëndësishmet e të cilave është xhahadi në rrugën e Zotit.

- **“Në të njëjtën mënyrë, Zoti yt deshi që ti të dilje nga shtëpia për të vërtetën, edhe pse disa besimtarë nuk ishin të kënaqur.** - Kuptimi: Ashtu sikurse janë të vërteta imani juaj dhe shpërblimi që Zoti do dhe jua ka premtuar, ashtu është e vërtetë edhe fakti që Zoti i Lartësuar dëshiroi që ju të dilnit në Bedër e të luftonit për të vërtetën dhe të drejtën. Kështu do Zoti dhe kështu ka përcaktuar Ai të bëhet. Dalja juaj për mbrojtjen e të vërtetës në Bedër ishte diçka që Zoti e deshi, edhe pse besimtarët menduan se nuk do të kishte luftë.¹⁸

- **“Ata polemizojnë me ty për të vërtetën, pasi u ishte bërë e qartë, sikur të ishin duke u çuar drejt vdekjes së sigurt.”** - Kur u bë e qartë se do të kishte luftë, disa besimtarë filluan të polemizonin me Profetin, sepse nuk donin të përballëshin me armikun. Aq shumë e urrenin këtë përballje, saqë dukeshin njëlloj sikur po i çonin drejt vdekjes. Kjo qe gjendja e një pjese të tyre, ndërkohë që nuk duhej të ndodhte kështu. Ata nuk duhej të sillëshin në këtë mënyrë, nëse e dinin që kjo shërbente për mbrojtjen e së vërtetës dhe, aq më tepër, ky fakt u ishte bërë tërësisht i qartë. Mëdyshja mund të ketë vend në situatat e paqarta, kur e vërteta dhe e drejta nuk dallohen lehtësisht dhe mund të ngatërrohen. Nëse gjërat janë të qarta dhe kur dihet që Zoti i do dhe ka urdhëruar për plotësimin e tyre, atëherë nuk ka më vend për ngurrim e polemika, por vetëm për bindje, nënshtrim dhe zbatim. Në fakt, kjo ndodhi veç me disa besimtarë, ndërsa pjesa tjetër nuk bënë asnjë lloj polemike dhe nuk kishin asnjë lloj pakënaqësie për takimin me armikun. Ata u përkushtuan me vullnet e dëshirë të plotë për të plotësuar urdhrin e Zotit të Lartësuar dhe të Profetit. Madje edhe ata që në fillim patën ndonjë hezitim e pikëpyetje, më pas u bindën dhe Zoti i forcoi që të qëndronin të palëkundur në luftën me armikun. Nëpërmjet shkaqesh të ndryshme, Allahu i Madhëruar bëri që zemrat e tyre të qetësoheshin, sikurse do të përmendet edhe më pas. Arsyeya e daljes së muslimanëve në

këtë betejë ishte ndjekja e një karvani të kurejshve me në krye Ebu Sufjan Ibn Harbi, drejtuar për në Sham. Ishte një karvan i madh, plot me gjë e me plaçkë. Sapo morën vesh se karvani po kthehej nga Shami, Profeti ﷺ organizoi muslimanët dhe doli në krye të 300 e disa burrave, të cilët kishin 70 deve, që i përdornin të gjithë me radhë dhe në të cilat mbanin edhe pajimet e tyre. Kur kurejshët në Meke dëgjuan për planin e muslimanëve, dolën për të mbrojtur karvanin e tyre, me një ushtri prej 1000 vetësh, me kalorësi e të armatosur mirë.¹⁹

- **Kujtoni kur Allahu ju premtoi se njëri prej dy grupeve do të ishte juaji. Ju dëshironit të kishit përballë të paarmatosurit...** - Allahu i Madhëruar u premtoi besimtarëve njëjërën nga dy mirësitë: ose karvanin me gjithë plaçkën e tij, ose luftën dhe triumfin mbi armikun. Besimtarët e dëshironin më shumë karvanin dhe plaçkën e tij, për shkak të varfërisë dhe nevojës së madhe që kishin në atë kohë dhe sepse kjo alternativë qe më pak e vështira. Por Allahu i Madhëruar dëshironte diçka më të lartë dhe më të mirë sesa ajo që synonin ata. Ai donte që t'u dhuronte fitoren mbi idhujtarët, si edhe poshtërimin e zhdukjen e krerëve të kufrit.

- **"...por Allahu deshte të përlligjte të vërtetën me fjalën e Tij e të shkulte rrenjë të mohuesve,..."** - Allahu deshi që të shfaqej e vërteta e të triumfonte. Duke ndihmuar të dashurit e Tij, i Madhëruari donte të tregonte se cila qe e vërteta nga njëra anë, dhe të çrrënjoste të kotën nga ana tjetër. Gjithashtu, Allahu donte t'u tregonte besimtarëve shenjat e madhështisë së Tij dhe format e ndihmës që do t'u jepte, të cilat ata kurrë nuk i kishin imagjinuar.

- **"...Të forconte të vërtetën e të çrrënjoste të kotën, edhe pse keqbërësit e urrejnë këtë."** - Allahu donte të forconte të vërtetën dhe të asgjësonte të kotën, nëpërmjet fakteve dhe argumenteve.

Ajetet 9 - 14

9. Kujtoni, kur kërkuat ndihmë nga Zoti juaj dhe Ai ju përgjigj: "Unë do t'ju

ndihmoj me një mijë melekë, që vijnë njëri pas tjetrit.

10. Allahu e solli atë veçse që t'ju gëzonte dhe që t'ju forconte zemrat. Ndihma vjen vetëm prej Allahut. Allahu është vërtet Ngadhënjimtar dhe i Urtë.

11. (Kujtoni) Kur Ai ju bëri të flini pak, për t'ju mbushur me siguri nga ana e Tij. Ai zbriti nga qielli ujë, për t'ju pastruar me të, për të hequr ndyrësinë e Shejtanit, për të fuqizuar bindjen në zemrat tuaja dhe për t'ju përforcuar këmbët tuaja.

12. (Kujto) Kur Zoti yt u kumtoi melekëve se: "Unë jam me ju, prandaj jepuni forcë besimtarëve! Unë do të fus frikë në zemrat e jobesimtarëve, kurse ju goditini sipër qafës e goditini në çdo gjymtyrë,

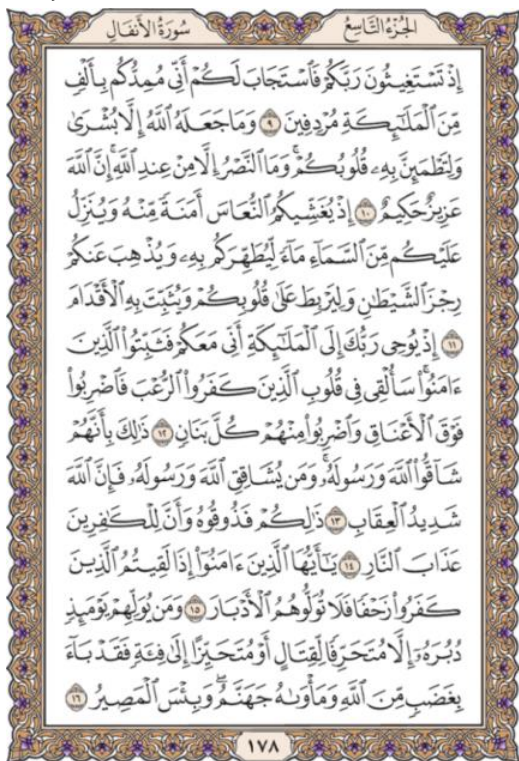
13. sepse ata kanë kundërshtuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Për atë që kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, Allahu është Ndëshkues i ashpër.

14. Ky është dënimi juaj, prandaj shijojeni atë! Mohuesve u takon dënimi i Zjarrit.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Kujtoni, kur kërkuat ndihmë nga Zoti juaj dhe Ai ju përgjigj: "Unë do t'ju ndihmoj me një mijë melekë, që vijnë njëri pas tjetrit."** - Kujtoni mirësinë e Zotit tuaj kur, në çastin e vështirë të përballjes me armikun, ju i luteshit dhe i përgjëroheshit Atij, dhe Ai ju përgjigj lutjeve tuaja. Përgjigjja erdhi me disa mënyra. Së pari, Allahu premtoi se do t'i ndihmonte me 1000 melekë njëri pas tjetrit. Kjo qe si përgëzim për shpirtin dhe qetësim për zemrat e besimtarëve, me qëllim që ta kuptonin mirë se fitorja është vetëm në dorë të Allahut e jo në varësi të numrit e përgatitjes luftarake.

- **"Allahu e solli atë veçse që t'ju gëzonte dhe që t'ju forconte zemrat. Ndihma vjen vetëm prej Allahut. Allahu është vërtet Ngadhënjimtar dhe i Urtë."** - Allahu është *El Aziz* - Mbizotëruesi, Ngadhënjimtari që nuk mund të mposhtet kurrë, por që sundon e nënshtron gjithçka, pavarësisht fuqisë dhe

epërsisë që mohuesit kanë në numër e pajisje luftarake mbi muslimanët. Allahu është *El Hakim* - i Urtë, që vendos me urtësi shkaqet dhe rrugët e realizimit të çdo gjëje dhe Ai që vendos çdo gjë në vendin e vet. Mënyrë tjetër e ndihmës dhe forcimit të besimtarëve, si përgjigje e lutjes së tyre, ishte edhe:

- (*Kujtoni*) **Kur Ai ju bëri të flini pak, për t'ju mbushur me siguri nga ana e Tij. Ai zbriti nga qielli ujë, për t'ju pastruar me të, për të hequr ndyrësinë e Shejtanit...** - Gjumi shërbeu për të larguar frikën dhe ankthin e besimtarëve, e për t'u dhënë atyre qetësi e siguri.²⁰ Kjo ishte shenjë e ndihmës dhe fitores që Zoti do t'u dhuronte më pas. Gjithashtu, Allahu lëshoi shi nga qielli, që besimtarët të pastroheshin si fizikisht, edhe shpirtërisht. Uji shërbeu edhe si pastrim nga vesveset dhe ndyrësitë e Shejtanit.

- **"...për të fuqizuar bindjen në zemrat tuaja..."** - T'i bënte zemrat të qëndrueshme, sepse qëndrueshmëria e zemrës sjell edhe qëndrueshmërinë e trupit.

- **"...dhe për t'ju përforcuar këmbët tuaja."** - Toka ishte ranore dhe e paqëndrueshme, prandaj shiu e forcoi tokën dhe këmbët nuk rrëshqisnin më, por lëviznin me lehtësi. Ndihmë tjetër prej Allahut të Madhëruar ishte porosia që Ai u dha melekëve:

- (*Kujto*) **Kur Zoti yt u kumtoi melekëve se: "Unë jam me ju, prandaj jepuni forcë besimtarëve!"** - Kuptimi: Unë do të jem me ju, me ndihmën, suksesin dhe fitoren që do t'ju dhuroj, prandaj edhe ju forcojini besimtarët, duke u futur në zemër guximin për të luftuar kundër armiqve, dhe shpresën për mirësitë e mëdha që vijnë nga kjo luftë.
21

- **"Unë do të fus frikë në zemrat e jobesimtarëve..."** - Frika është ushtari më i fuqishëm kundër qafirëve. Allahu i Madhëruar forcoi zemrat e besimtarëve dhe futi frikë në zemrat e qafirëve. Në këtë mënyrë, Allahu bëri që qafirët të mos i qëndronin përballjes me besimtarët.

- **"...kurse ju goditini sipër qafës e goditini në çdo gjymtyrë..."** - Goditini mbi qafë dhe në çdo nyjë të trupit. Këto fjalë u drejtohen melekëve ose besimtarëve. Në rastin e parë, ky është urdhër që Zoti u jep melekëve, të cilët i porositi gjithashtu që të përforconin besimtarët. Domethënë, ky është një urdhër tjetër, që jo vetëm të mbështesnin besimtarët duke i mbushur zemrat e tyre me guxim për të luftuar, por edhe të merrnin pjesë vetë në luftim, duke gjuajtur qafirët e duke i vrrarë ata, pa mëshirë, sepse ata morën guximin të luftonin kundër Allahut dhe Profetit të Tij. Në rastin e dytë, nëse u drejtohet besimtarëve, atëherë Allahu i Madhëruar i mëson besimtarët se si të luftojnë dhe të vrasin jobesimtarët. Një mënyrë e ndëshkimit të Zotit është forca dhe suksesi që Ai u jep të dashurve të Tij kundër armiqve për t'i vrrarë e shpartalluar.

- **"...sepse ata kanë kundërshtuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Për atë që kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, Allahu është Ndëshkues**

i ashpër. Ky është dënimi juaj, prandaj shijojeni atë! Mohuesve u takon dënimi i Zjarrit.” - Ndëshkimi i parë ishte ai që u erdhi nga duart e muslimanëve që në këtë botë, si pasojë e kundërvënies ndaj Allahut dhe Profetit të Tij. Por ndëshkimi i tyre nuk u mbyll me kaq, sepse për ta është përgatitur dënimi në zjarr në ahiret. Kjo ngjarje përmban shenja dhe argumente të mëdha dhe të kuptueshme, të sjella nga Allahu, që tregojnë se Muhamedi ishte i dërguari e profeti besnik i Allahut dhe se mesazhi që ai solli është i vërtetë. Ndër to mund të përmendim: Së pari, Allahu i Madhëruar u dha besimtarëve një premtim dhe e mbajti atë. Një shenjë tjetër është edhe ajo që Allahu i Lartësuar e përshkruan në suren Al Imran: “Për ju ishte një shenjë e madhe kur dy palët u përballën me njëra-tjetrën. Njëra palë luftonte në rrugën e Allahut, kurse pala tjetër ishin jobesimtarë. Ata (*besimtarët*) panë me sytë e tyre se të tjerët (*qafirët*) ishin dy herë më shumë se ata. Por Allahu përforcon atë që dëshiron me ndihmën e Vet. Vërtet, në atë ngjarje pati një mësim të madh për ata që janë të mençur.” [Al Imran 13]. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së besimtarëve, kur ata kërkuan ndihmën e Tij. Kjo tregon përkujdesjen e Tij të madhe për robërit e Tij besimtarë dhe për gjendjen e tyre. Për ta forcuar dhe për ta bërë më të qëndrueshëm imanin e tyre, Allahu i Urtë dhe i Gjithëmëshirshëm u përkujdes që të krijonte çdo kusht të nevojshëm për ta. Ai u forcoi imanin, u forcoi këmbët dhe i ruajti kundrejt çdo vesvesi dhe intrige të Shejtanit të mallkuar, sidomos në momentet më të vështira. Ndër shenjat e Zotit ishte edhe butësia që Ai tregoi për robërit e Tij besimtarë, duke ua lehtësuar rrugën e bindjes. Këtë e bëri qoftë me shkaqe të shfaqura e të dukshme, qoftë me ato të fshehura e të padukshme.

Ajetet 15 – 16

15. O ju që keni besuar! Kur të jeni përballë ushtrisë së jobesimtarëve, kurrë mos ua ktheni shpinën!

16. Askush të mos ua kthejë atyre shpinën në atë moment, veç atij që kthehet për të luftuar ose për t’iu bashkëngjitur një grupi tjetër. Kush tërhiqet, ai ka tërhequr kundër vetes zemërimin e Allahut dhe vendi i tij është Xhehenemi, një strehim shumë i keq.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i urdhëron besimtarët për guxim e trimëri, ashtu sikurse ua dikton edhe imani i tyre. Ai i urdhëron të bëhen të fortë dhe të qëndrueshëm.²² Për të realizuar këtë, ata duhet të marrin çdo masë paraprake. Allahu i ndalon besimtarët nga dezertimi në momentet e takimit me armikun:

- O ju që keni besuar! Kur të jeni përballë ushtrisë së jobesimtarëve, kurrë mos ua ktheni shpinën! Askush të mos ua kthejë atyre shpinën në atë moment, veç atij që kthehet për të luftuar ose për t’iu bashkëngjitur një grupi tjetër.” - Kur të ndesheni me qafirët ballë për ballë, mos u largoni duke u kthyer shpinën, por qëndroni në fushëbetejë si burrat, duke duruar ashpërsinë e luftës. Rezistenca juaj është ndihma që i jepni fesë së Allahut. Kështu forcohen zemrat e besimtarëve dhe tmerrohen qafirët.

- “Kush tërhiqet, ai ka tërhequr kundër vetes zemërimin e Allahut dhe vendi i tij është Xhehenemi, një strehim shumë i keq.” - Kjo tregon se dezertimi nga lufta pa arsye të pranueshme nga Sheriati konsiderohet si një nga gjynahet më të mëdha. Këtë e përforcojnë edhe hadithet e shumta të sakta nga Profeti ﷺ. Edhe këtu është sjellë një kërcënim i ashpër për ata që bien në këtë gjynah të rëndë. Megjithatë, duhet kuptuar se ajeti nuk qorton ata që bëjnë lëvizje ose tërheqje strategjike në fushëbetejë, për një luftë sa më efikase dhe për të dëmtuar sa më shumë armiqtë e Zotit. Kjo nuk bëhet për t’ia mbathur dhe për t’iu shmangur luftës, por ndoshta për të gjetur një pozicion më të volitshëm, për ta futur në kurth armikun ose për ndonjë qëllim tjetër strategjik. Edhe lëvizja për t’iu

bashkëngjitur një grupi tjetër luftëtarësh muslimanë është e lejueshme, përderisa ndihmon në arritjen e qëllimit të luftës. Nëse këto lëvizje bëhen brenda kampit të muslimanëve, është e qartë se janë të lejueshme. Gjithashtu, ato janë të lejueshme edhe kur një grup muslimanësh gjendet jashtë kampit ose fushëbetejës, dhe ndodh që beteja ka përfunduar me humbjen e muslimanëve.

Ajeti 17

17. Nuk ishit ju që i vratë ata, por ishte Allahu Ai që i vrau ata. Nuk ishe ti ai që i gjuajte, atëherë kur i gjuajte, por ishte Allahu Ai që gjuajti, për t'i shpërblyer besimtarët me një dhuratë të mirë prej Tij. Nuk ka dyshim se Allahu dëgjon dhe di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

Pasi idhujtarët u mposhtën në Bedër, Allahu i Madhëruar u thotë besimtarëve:

- **“Nuk ishit ju që i vratë ata, por ishte Allahu Ai që i vrau ata...”** - Kjo është e vërteta. Allahu i shkatërron gjithmonë kurthet e jobesimtarëve. Kështu, nuk ishin muslimanët, me forcën e tyre, që i vrisnin armiqtë, por ishte Allahu i Madhëruar Ai që i ndihmonte dhe u dha sukses, nëpërmjet shkaqeve të përmendura më lart.

- **“...Nuk ishe ti ai që i gjuajte, atëherë kur i gjuajte, por ishte Allahu Ai që gjuajti...”** - Gjatë betejës, Profeti ﷺ hyri në çadrën e tij dhe filloi të luste me përgjërime e këmbëngulje Allahun e Madhëruar për fitoren kundër armikut. Më pas, ai doli jashtë, mori një grusht rërë dhe e flaku atë në drejtim të idhujtarëve. Allahu i Madhëruar bëri që kokrrizat e rërës të binin në fytyrat e të gjithë armiqve. Askush prej tyre nuk mbeti pa u goditur në fytyrë, gojë dhe sy. Pas kësaj, forca e idhujtarëve ra dhe po dukeshin shenjat e humbjes së tyre.²³

Kjo goditje ndodhi me fuqinë dhe përcaktimin e Zotit, me një urtësi të madhe:

- **“...për t'i shpërblyer besimtarët me një dhuratë të mirë prej Tij.”** - Nuk ka dyshim se Allahu i Madhëruar është i Plotfuqishëm që t'i bënte besimtarët

triumfues mbi mohuesit edhe pa u zhvilluar kjo luftë, por Allahu dëshiroi të sprovonte besimtarët me xhihad dhe, nëpërmjet tij, t'u ngrinte gradat dhe imanin në majat më të larta. Kësisoj, Allahu dëshironte që t'u dhuronte shpërblime dhe nderime të mëdha.

- **“Nuk ka dyshim se Allahu dëgjon dhe di gjithçka.”** - Allahu i Lartësuar e dëgjon dhe e di mirë atë që robi e shfaq dhe atë që ai e mban fshehur. Ai i di mirë qëllimet që robi i mban fshehur në gjoks, si të mirat ashtu edhe të kundërtat e tyre dhe kur dëshiron i sprovon ata sipas daturisë dhe urtësisë së Tij të pakufijshme. Ai i sprovon robërit përmes përcaktimeve të Tij të urta, përcaktime të cilat pa dyshim janë dobiprurëse për adhuruesit e sinqertë. Të gjithë do të bëjnë vepra sipas imanit të tyre, ndërsa Allahu i Madhëruar do ta shpërblejë secilin sipas qëllimit dhe sipas veprave të bëra.

Ajeti 18

18. Kjo është e vërteta. Pa dyshim, Allahu ka për t'i shkatërruar kurthet e jobesimtarëve.

Shpjegimi i ajetit

Kjo qe një fitore e dhuruar nga Allahu, që ta kuptoni dhe ta dini mirë se Allahu i shkatërron kurthet dhe intrigat që jobesimtarët thurin kundër Islamit dhe muslimanëve, madje do të bëjë që ata të bien vetë viktimë e kurtheve që ngrejne.

Ajeti 19

19. Nëse ju (o jobesimtarë të Mekës) kërkoni fitoren (e të drejtëve), ja ku erdhi fitorja (për të drejtët). Dhe nëse tërhiqeni, kjo do të jetë më mirë për ju. Por nëse ju ktheheni, edhe Ne kthehemi. Forcat tuaja nuk kanë për t'ju ndihmuar aspak, edhe sikur të shumohen, sepse Allahu është me besimtarët.

Shpjegimi i ajetit

- **“Nëse ju (o jobesimtarë të Mekës) kërkoni fitoren (e të drejtëve), ja ku erdhi fitorja (për të drejtët). Dhe nëse tërhiqeni, kjo do të jetë më mirë për ju.”** - Nëse ju, o idhujtarë, kërkoni prej Allahut fitoren, duke pretenduar se jeni në të drejtën e duke

kërkuar që Ai të lëshojë ndëshkimin e Tij mbi të padrejtët dhe agresorët,²⁴ kjo ishte përgjigjja nga Allahu. Ai u dhuroi fitoren Muhamedit dhe besimtarëve. Ata ishin me të vërtetën dhe me të drejtën. Ky ishte dëshpërim për ju dhe mësim për të devotshmit. Nëse hiqni dorë nga kjo kërkesë e pakuptimtë, do të jetë më mirë për ju, sepse ndoshta afatizoheni nga i Madhëruari dhe nuk ju përshpejtohet ndëshkimi. Por nëse i ktheheni përsëri të njëjtës rrugë, duke luftuar kundër besimtarëve, të cilët i mbështet Allahu, atëherë edhe Ne kthehemi sërish me ndëshkim ndaj jush dhe me ndihmë ndaj muslimanëve, dhe mos pandehni se atëherë do të ketë kush t'ju ndihmojë.

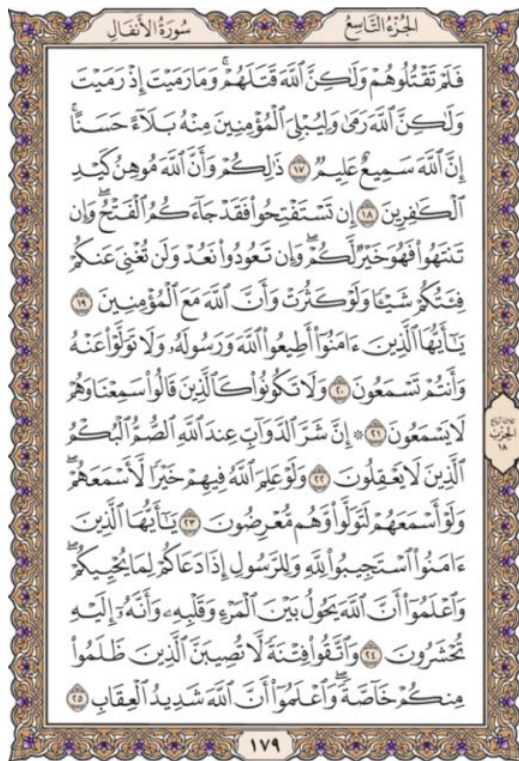
- **“Por nëse ju ktheheni, edhe Ne kthehemi. Forcat tuaja nuk kanë për t’ju ndihmuar aspak, edhe sikur të shumohen, sepse Allahu është me besimtarët.”** - Aleatët tuaj të luftës nuk kanë për t’ju vlejtur aspak përballë ushtrisë së Allahut. Si mund të ndodhë ndryshe, kur dihet se Allahu është me besimtarët?! Fitimtarët janë gjithmonë ata që mbështeten nga Allahu, qofshin edhe pak në numër apo të dobët. Ndhimja e Zotit për besimtarët është në varësi të veprave që ata kryejnë në emër të besimit të tyre. Nëse ndodh që armiqtë marrin epërsi ndaj muslimanëve, kjo ndodh veçse për shkak të neglizhencës së muslimanëve në plotësimin e detyrimeve fetare. Nëse besimtarët angazhohen sinqerisht për zbatimin e urdhrave dhe porosive të Zotit, nuk ndodh kurrë që flamuri i tyre të rrëzohet përfundimisht nga armiqtë e Islamit.

Ajetet 20 - 23

20. O ju që keni besuar! Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij e mos ktheni shpinën kur ju i dëgjoni (kumtet e tij)!

21. Mos u bëni si ata që thonë “Dëgjuam”, por që në të vërtetë, nuk dëgjojnë.

22. Krijesat më të këqija para Allahut janë të shurdhërit dhe memecët - ata nuk kuptojnë.

23. Nëse Allahu do të kishte parë tek ata ndonjë të mirë, do t'i kishte bërë, vërtet të dëgjonin. Por edhe sikur t'i bënte të dëgjonin, ata do të sprapseshin dhe do të kundërshtonin.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi na njoftoi se është me besimtarët, Allahu i Madhëruar urdhëron që ata të angazhohen seriozisht dhe me sinqeritet për të zbatuar çdo detyrë që rrjedh nga imani i tyre. Vetëm me plotësimin e këtyre detyrave, ata do të arrijnë afërsinë dhe ndihmën e Zotit të tyre.

- **“O ju që keni besuar! Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij...”** - Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij duke përmbushur urdhrat e tyre, në emër të dashurisë, shpresës dhe frikërespektit për Allahun e vetëm dhe të pashoq.

- **“...e mos ktheni shpinën kur ju i dëgjoni (kumtet e tij)!”** - Mos i ktheni shpinën bindjes ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij, ndërkohë që ju i dëgjoni dhe i kuptoni mirë urdhrat, porosinë, qortimet e këshillat që ju lexohen prej Librit të Allahut. Indiferenca

pasi i keni dëgjuar dhe kuptuar të gjitha këto është nga sjelljet më të shëmtuara.

- **“Mos u bëni si ata që thonë “Dëgjuam”, por që në të vërtetë, nuk dëgjojnë.”** - Mos u mjaftoni thjesht me pretendimin se i dëgjoni urdhërat e Allahut, pasi nuk e demonstroi këtë me vepra. Allahu dhe i Dërguari i Tij nuk i duan pretendimet e pambështetura në fakte e vepra. Imani nuk është thjesht me të dëshiruar dhe pretenduar, por ai zë vend në zemër dhe vërtetohet me punë.

- **“Krijesat më të këqija para Allahut janë të shurdhërit dhe memecët - ata nuk kuptojnë.”** - Krijesat më të liga për Allahun janë ata njerëz tek të cilët nuk ndikojnë shenjat, faktet dhe argumentet e Tij. Ata janë, ashtu sikurse thotë i Madhëruari: të shurdhër, sepse nuk dëgjojnë të vërtetën, janë memecë, që nuk flasin të vërtetën, madje nuk logjikojnë drejt, në dobi të tyre. Ata nuk dinë të vlerësojnë të mirën dhe t'i japin përparësi asaj kundrejt së keqes. Për Allahun, këta njerëz janë më të këqij se kafshët, sepse Ai i ka pajisur ata me dëgjim, shikim dhe logjikë, që ta njihnin të vërtetën dhe t'i jepnin përparësi asaj. Ata mund t'i përdornin këto dhunti prej Zotit pikërisht për bindjen ndaj Tij, por nuk kanë zgjedhur të veprojnë kështu. Ata i përdorin këto dhunti në mosbindje ndaj Zotit, duke humbur mirësi të shumta. Të mjerët! Ishte tërësisht brenda mundësive për t'u bërë më të mirët e krijesave të Zotit, por e refuzojnë këtë mundësi dhe zgjedhin të bëhen krijesat më të këqija. Këtyre të shkretëve iu mungon dëgjimi që ndikon dhe lë gjurmë në zemër, duke sjellë me vete mirësinë e besimit. Ata refuzojnë të dëgjojnë Shpalljen dhe ftesën e Zotit, në mënyrë të tillë që do ti bënte të binden dhe dorëzohen ndaj së vërtetës. Kështu, ata dëgjojnë thjesht për të mos pasur më asnjë justifikim para Zotit. Dëgjimi i tyre është i padobishëm për ta, sepse Zoti nuk ua bëri të mundur, pasi nuk pa tek ata ndonjë mirësi, që ta meritonin atë. Prandaj Allahu thotë më pas:

- **“Nëse Allahu do të kishte parë tek ata ndonjë të mirë, do t'i kishte bërë , vërtet të dëgjonin. Por edhe sikur t'i bënte të dëgjonin, ata do të sprapseshin dhe do të kundërshtonin.”** - Edhe sikur të dëgjonin, ata përsëri nuk do të bindeshin, por do të kundërshtonin, madje as nuk do t'ia hidhin sytë të vërtetës. Kjo tregon që Allahu i Madhëruar privon nga e mira e besimit veç ata tek të cilët nuk ka asnjë shenjë mirësie e që nuk e meritojnë aspak këtë dhuratë. Allahu është absolutisht i Urtë në këtë përzgjedhje dhe vetëm Atij i takon lavdia dhe mirënjohja për gjithçka.

Ajetet 24 - 25

24. O ju që keni besuar! Përgjigjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, kur Ai ju fton tek ajo që ju jep jetë dhe dijeni se Allahu ndërhyt ndërmjet njeriut dhe zemrës së tij, dhe se është Ai tek i cili ju do të tuboheni (të gjithë).

25. Ruhuni nga ndëshkimi (i Zotit), i cili nuk godet vetëm ata që bëjnë padrejtësi dhe ta dini se Allahu është ndëshkues i rreptë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i urdhëron robërit e Tij besimtarë për diçka që ua dikton edhe imani: t'i përgjigjen me bindje dhe nënshtrim Allahut dhe të Dërguarit të Tij, për zbatimin e urdhrave të Tij dhe për të ftuar edhe të tjerët në këtë rrugë.

- **“O ju që keni besuar! Përgjigjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, kur Ai ju fton tek ajo që ju jep jetë...”** - Kjo vlen për çdo porosi që jep Allahu dhe Profeti i Tij, sepse kështu kuptojmë dobinë dhe urtësinë e ligjeve të Tij. Nuk ka dyshim se jeta e zemrës është e lidhur ngushtë me adhurimin e Zotit dhe bindjen e vazhdueshme ndaj Tij dhe Profetit të Tij. Pastaj i Madhëruari na paralajmëron që të jemi të kujdesshëm dhe të mos i kthejmë shpinën ftesës së Tij dhe Profetit të Tij:

- **“...dhe dijeni se Allahu ndërhyt ndërmjet njeriut dhe zemrës së tij,....”** - Kini kujdes dhe mos e refuzoni ftesën e Zotit kur ajo ju bëhet për herë të parë, dhe

kështu të meritoni që të privoheni prej saj atëherë kur ta dëshironi më pas. Nëse nuk e pranoni ftesën e Zotit për besim, atëherë zemrat tuaja do të prishen dhe do të bëhen kundërshtuese. Mos harroni se Allahu, Zoti juaj, ndërhyt mes jush dhe zemrave tuaja. Ai i rrotullon dhe i ndryshon ato ashtu siç dëshiron, me urtësinë e Vet. Me nxitimin tuaj për të refuzuar ftesën e Zotit, mos u bëni shkak që Ai të ndërhyjë mes jush dhe zemrave tuaja, e kështu të mos i kontrolloni më ato. Kjo është arsyeja që besimtari duhet ta bëjë sa më shpesh këtë lutje: “*Ja Muqal-libel kulûb, theb-bit kalbi alâ dinik! Ja Musar-riifel kulûb, sar-rif kulûbena ilâ tâ'atik!*” Domethënë: “O Rrotullues i zemrave, forcoje zemrën time në fenë Tënde! O Ndryshues i zemrave, udhëzoje zemrën time në bindjen ndaj Teje!”

- “**...dhe se është Ai tek i cili ju do të tuboheni (të gjithë).**” - Para Allahut do të grumbulloheni të gjithë një ditë, e për këtë nuk ka asnjë dyshim. Atë ditë, bamirësit do të shpërblehen me bujari, ndërsa punëkëqijtë do të marrin me drejtësi atë që meritojnë.

- “**Ruhuni nga ndëshkimi (i Zotit), i cili nuk godet vetëm ata që bëjnë padrejtësi...**” - Ndëshkimi godet si atë që e bën ashtu dhe të tjerët. Nëse padrejtësia shtohet e shfaqet haptazi, ndërsa njerëzit nuk urdhërojnë njëri-tjetrin për ta ndalur e për ta rregulluar atë, atëherë ndëshkimi përfshin si vepruesit e padrejtësive, ashtu edhe të tjerët. Nga ky ndëshkim i Zotit mund të ruhesh vetëm duke këshilluar vazhdimisht për mirë dhe duke ndalur nga e keqja me aq sa mundesh.

- “**...dhe ta dini se Allahu është ndëshkues i rreptë.**” - Allahu i ndëshkon të gjithë ata që bëjnë vepra të cilat shkaktojnë zemërimin e Tij dhe që shpërfillin veprat të cilat e kënaqin Atë.

Ajeti 26

26. Kujtoni kur ju ishit të paktë në numër e të dobët në vend dhe frikësoheshit se mos njerëzit ju gllabëronin, por Ai ju strehoi dhe ju

përkrahu me ndihmën e Tij! Ai ju furnizoi me të mira, që ju të jeni mirënjohës.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar u kujton robve besimtarë mirësitë e Tij të shumta, ndër të cilat ishte triumfi, pasi më herët kishin qenë të nënshtruar e të përçmuar, ose edhe shtimin e radhëve të tyre, pasi kishin qenë të pakët në numër dhe të përçarë. Kjo që ndihma e Zotit, që erdhi pas lutjeve të shumta.²⁵

- “**Kujtoni kur ju ishit të paktë në numër e të dobët në vend dhe frikësoheshit se mos njerëzit ju gllabëronin,...**” - Kujtoni kur ishit nën gjykimin dhe sundimin e të tjerëve, në gjendje frike e ankthi!

- “**...por Ai ju strehoi dhe ju përkrahu me ndihmën e Tij!**” - Allahu ju krijoi mundësinë të keni një vend, ku të strehoheni. Ishte Allahu që ju dhuroi fitore mbi armiqtë tuaj, duke marrë plaçkë të madhe lufte prej tyre.

- “**Ai ju furnizoi me të mira, që ju të jeni mirënjohës.**” - Të gjitha këto mirësi, Allahu jua dhuroi që të jeni mirënjohës ndaj bujarisë së Tij të madhe. Pa dyshim, mënyra e kërkuar nga ju për t'i shprehur mirënjohjen është ta adhuronit Allahun si Një e të Vetëm, pa e përlyer adhurimin tuaj me idhujtari të çdo ngjyre.

Ajetet 27 - 28

27. O ju që keni besuar! Mos e tradhtoni besimin e Allahut dhe të të Dërguarit, dhe mos i tradhtoni me vetëdije amanetet që ju lihen ju!

28. Dijeni se pasuria dhe fëmijët tuaj janë vetëm sprovë për ju dhe se shpërblimi i madh gjendet vetëm tek Allahu.

Shpjegimi i ajeteve

- “**O ju që keni besuar! Mos e tradhtoni besimin e Allahut dhe të të Dërguarit, dhe mos i tradhtoni me vetëdije amanetet që ju lihen ju!**” - Allahu i Madhëruar i urdhëron robërit e Tij besimtarë që ta çojnë në vend amanetin për zbatimin e urdhrave dhe fesë së Tij. Këtë amanet Allahu i

Madhëruar ua ngarkoi maleve dhe qiejve, por ata nuk e pranuan, duke shprehur keqardhjen, pamundësinë dhe frikën e tyre për të marrë përsipër këtë përgjegjësi. Por këtë peshë të rëndë e mori njeriu, i cili ishte i padrejtë dhe i paditur. Në këtë mënyrë, kush e mban amanetin dhe e çon atë në vend, meriton shpërblim të madh. Ndërsa ata që e tradhtojnë atë, meritojnë ndëshkimin më të rëndë dhe që të emërtohen si tradhtarë ndaj Allahut dhe Profetit të Tij. Të tillë njerëz përçmojnë veten me cilësinë e shëmtuar të tradhëtisë. Ata nuk janë të denjë për virtytin e lartë të besnikërisë dhe të ruajtjes së amanetit. Duke qenë se dashuria për bukuritë e kësaj bote, siç janë pasuria dhe fëmijët, mund ta pengojnë njeriun në përmbushjen e amanetit, Allahu i Madhëruar bën të qartë se ato janë veçse sprovë. Do të vijë dita që këto bukuri do t'i kthehen sërish Atij që na i dhuroi.

- **“Dijeni se pasuria dhe fëmijët tuaj janë vetëm sprovë për ju dhe se shpërblimi i madh gjendet vetëm tek Allahu.”** - Nëse keni logjikë të shëndoshë, atëherë duhet t'i jepni përparësi mirësisë së madhe të Allahut, kundrejt kënaqësive të vogla e të shkurtra, që faniten e harrohen shumë shpejt. Njeriu i mençur di të dallojë dhe t'i japë përparësi asaj që duhet dhe që e meriton të vlerësohet.

Ajeti 29

29. O ju që keni besuar! Nëse tregoni devotshmëri ndaj Allahut, Ai do t'ju mundësojë të dalloni të vërtetën, do t'ju mbulojë të këqijat dhe do t'ju falë gjynahet. Allahu është Zoti i mirësive të pafund.

Shpjegimi i ajetit

Devotshmëria ndaj Zotit është rruga e lumturisë dhe e fitimit të çdo mirësie. Ajo është mundësia e vetme e shpëtimit nga çdo e keqe. Me devotshmërinë ndaj Allahut janë lidhur ngushtë dhe ndërtohen shumë mirësi. I Madhëruari na tregon se për atë që tregohet i devotshëm ka katër premtime, çdonjëri prej të cilëve është më i mirë se e

gjithë bota dhe ç'ka në të. Së pari, atij do t'i jepet *'el furkan'*, domethënë dituria dhe udhëzimi, nëpërmjet të cilëve rob i arrin të dallojë qartë rrugën e drejtë nga rruga e humbjes, të vërtetën nga gënjeshtria dhe hallallin nga harami. Së dyti dhe së treti përfiton faljen e të këqijave dhe mbulimin e gjynaheve. Nëse në një kontekst përmendet vetëm njëra fjalë, *'të këqija'* ose *'gjynahe'*, atëherë ajo përfshin dhe nënkupton edhe tjetrën. Por nëse përmenden të dyja në një kontekst, atëherë me termin *"të këqija"* nënkuptohen gjynahet e vogla, ndërsa fjala *"gjynahe"* nënkupton gjynahet e mëdha. Kështu, atyre që përpiqen dhe arrijnë devotshmërinë u premtohen falje dhe mbulim i gjynaheve të vogla dhe të mëdha. Së katërti, u premtohet shpërblim i madh dhe mirësi të shumta. Kështu do të shpërblehen ata që i japin përparësi kënaqësisë dhe porosive të Allahut, kundrejt kënaqësive vetjake e dëshirave pa fre.

Ajeti 30

30. Kujto si komplotuan jobesimtarët kundër teje, për të të mbajtur në pranga, vrarë ose dëbuar (nga shtëpia jote). Ata bënë kurthe, por edhe Allahu u ngrinte kurthe. Allahu është më i miri planifikues.

Shpjegimi i ajetit

Kujto, o i Dërguar, mirësinë me të cilën Zoti yt të begatoi! Idhujtarët kurejshë u mblodhën në takimin *"Daru Nedue"*, dhe diskutuan gjatë se si do të vepronin me Profetin ﷺ. Ata sollën tri alternativa:

1. Ta izolonin në shtëpi e të mos e linin të dilte jashtë.
2. Ta vrisnin, dhe kështu - siç u tha - të shpëtonin njëherë e mirë nga "sherri" i tij.
3. Ta dëbonin nga vendi i tyre.

Këto ishin propozimet e pjesëmarrësve. Por pastaj ata u bashkuan në një mendim, të cilin e propozoi më i ligu i tyre Ebu Xhehli - i mallkuar qoftë! Ai propozoi që nga çdo fis kurejsh të dilte një luftëtar i ri me shpatë dhe ashtu, si një dorë e vetme, ta vrisnin Muhamedin. Në këtë mënyrë, përgjegjësia për gjakun e tij do të shpërndahej mes të

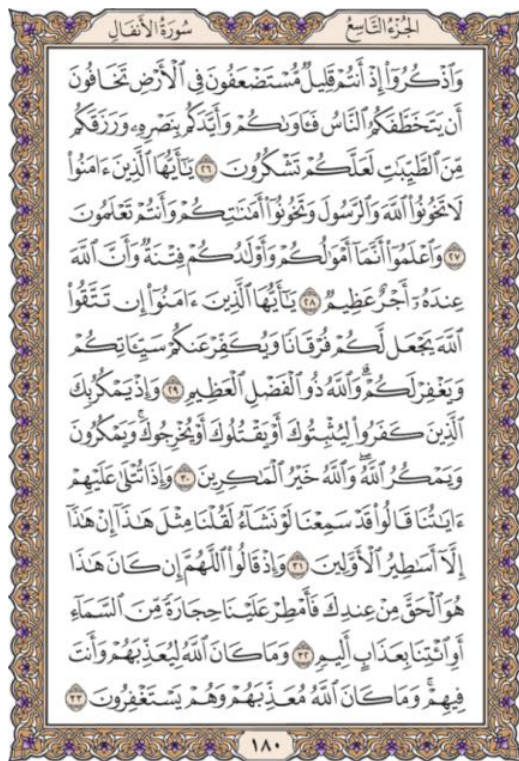
gjithë fiseve pjesëmarrës, dhe atëherë fisi i Profetit do të detyrohej të pranonte kompensimin, pasi nuk mund të hapnin luftë me të gjithë. Kështu, ata zunë pritë pranë shtëpisë së Profetit, duke pritur momentin e përshtatshëm për të realizuar planin. Por Shpallja zbriti shpejt dhe Allahu i Madhëruar e ndihmoi Profetin e Tij që t'i shpëtonte këtij komploti, madje i mundësoi që të dilte nga shtëpia dhe të hidhte rërë mbi kokat e armiqve, si poshtërim për ta. Allahu i Lartësuar ua bllokoi shikimin atyre, saqë kur një person kaloi pranë tyre, u tha: 'Muhamedi doli mu para hundës tuaj dhe ju hodhi dhë mbi koka'. Atëherë, secili prej tyre filloi të shkundte dheun prej kokës. Kështu, Allahu i Madhëruar e mbrojti dhe e ruajti Profetin e Tij, dhe këtu nisi emigrimi i tij në Medinë. Pasi mbërriti në Medinë, Allahu i Madhëruar i mundësoi atij një vendstrehim dhe i dha forcë me mbështetës të sinqertë, siç qenë muhaxhirët dhe ensarët. Dalëngadalë, ky qytet-shtet u fuqizua, derisa erdhi dita kur Profeti i Zotit u kthye sërish në Mekë si triumfator. Atëherë, para tij u përlën të gjithë armiqtë, të cilët iu nënshtuan pushtetit të Profetit ﷺ. Sa e sa gjëra ndodhën nga momenti kur ai doli fshehurazi prej shtëpisë, deri kur u kthye si triumfues dhe udhëheqës. I lartësuar dhe i lavdëruar qoftë Allahu, i Cili është aq i Butë e i Mëshirshëm me robin e Tij! Askush nuk mund të qëndrojë para planit dhe pushtetit të pamposhtur të Allahut!

Ajetet 31 - 34

31. Kur u lexohen atyre ajetet Tona, ata thonë: "Ne kemi dëgjuar si këto. Po të donim, edhe ne mund të thoshim fjalë të tilla. Këto nuk janë gjë tjetër, përveçse përralla të vjetra."

32. Kujto si thanë ata: "O Allah! Nëse ky (Kur'an) është vërtet prej Teje, lësho mbi ne rrebesh gurësh nga qielli, ose na jep ndonjë Dënim të rëndë!"

33. Por Allahu kurrë nuk do t'i dënonte ata, përderisa ti (o Muhammed) je në mesin e tyre dhe Allahu kurrë nuk do t'i

dënonte ata nëse kërkojnë falje (për gjynahet e tyre).

34. E çfarë mund ti mbrojë ata nga dënimi i Allahut, kur ata pengojnë vizitën në Xhaminë e Shenjtë? Ata nuk janë rojtarët të saj. Askush, përveç të devotshmit, nuk mund të jetë rojtari i saj, por shumica e tyre nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

Duke treguar kokëfortësinë dhe arrogancën e mohuesve të Profetit, Allahu i Madhëruar thotë:

- "Kur u lexohen atyre ajetet Tona, ata thonë: "Ne kemi dëgjuar si këto. Po të donim, edhe ne mund të thoshim fjalë të tilla. Këto nuk janë gjë tjetër, përveçse përralla të vjetra." - Kjo është shprehje e qartë e inatit, arrogancës dhe padrejtësisë së jobesimtarëve. Në fakt, ishte vetë Allahu i Lartësuar që i sfidoi ata, duke u kërkuar të sillnin një sure të ngjashme me suret e Kur'anit, për sa i përket bukurisë e madhështisë së tyre. Madje, i ftoi që të thërrisnin për ndihmë kë të mundnin dhe kë të dëshironin, prej idhujve apo aleatëve të

tyre, por ata nuk mundën që t'i kundërpërgjigjeshin kësaj sfide. Kështu, fjalët e tyre ishin thjesht pretendime të papazuara dhe shprehje e arrogancës. Të gjithë e dinë dhe e pranojnë se Muhamedi ﷺ ishte një njeri që nuk dinte shkrim dhe lexim, dhe as që udhëtoi ndonjëherë që të studionte historinë e të parëve, por megjithatë, ai erdhi me një libër madhështor, që është i paprekur nga e pavërteta dhe e kota. E si mund ti afrohet atij e kota, kur ai është Shpallje e *Hakimun* – të Urtit dhe *Hamid* – të Lavdishmit, të Lavdëruarit, me cilësitë, emrat dhe atributet më të larta?! Megjithatë, mohuesit e Shpalljes së Zotit dhe të profecisë së Muhamedit ﷺ u përgjigjën duke thënë:

- **“O Allah! Nëse ky (*Kur'an*) është vërtet prej Teje, lësho mbi ne rrebesh gurësh nga qielli, ose na jep ndonjë Dënim të rëndë!”** - Kuptimi: Nëse kjo Shpallje, ky Sheriat apo ky ligj, sipas të cilit na fton Muhamedi që të jetojmë dhe të adhurojmë Zotin, është e vërteta, atëherë, o Zot, na zbrit një dënim nga qielli! Me këto fjalë, ata donin të tregonin se ishin të sigurt në rrugën që kishin zgjedhur për veten e tyre, duke mohuar Shpalljen e Muhamedit dhe duke vazhduar sipas mendjes së tyre. Nga ana tjetër, kjo tregon se mohuesit ishin tërësisht të paditur, të pavëmendshëm, mospërfillës dhe përcmues ndaj Shpalljes madhështore, ku i ftonte Muhamedi ﷺ. Sidoqoftë, edhe sikur të ishin në rrugë të humbur, për shkak të dyshimeve që kanë, nëse ata do të thoshin: “O Zot, nëse kjo që përcjell Muhamedi është e vërteta nga ana Jote, atëherë na udhëzo në rrugën e drejtë!”, kjo do të ishte më e drejtë, më e logjikshme dhe më e pranueshme, pasi, në fund të fundit, do ta mbulononte deri diku padrejtësinë e tyre. Por meqë ata nuk kërkuan udhëzimin, porse kërkuan ndëshkimin, kjo tregon se ishin fare mendjelehtë, të palogjikshëm, injorantë dhe të padrejtë në sjelljen dhe komunikimin me Zotin e Lartësuar. Nuk e dinin, të mjerët, se nëse Allahu i Lartësuar do t'ua përshpejtonte ndëshkimin, askush prej tyre

nuk do të mbetej i gjallë? Por Allahu i Lartësuar tregon se u la afat, pasi profeti Muhamed ﷺ ishte mes tyre:

- **“Por Allahu kurrë nuk do t'i dënonte ata, përderisa ti (o Muhammed) je në mesin e tyre...”** - Prania e Muhamedit ﷺ mes tyre ishte një garanci për ta se nuk do të përfshiheshin nga një ndëshkim i menjëhershëm, që, në fund të fundit, ata po e meritonin, me atë padrejtësi, injorancë dhe arrogancë që po tregonin. Megjithatë, edhe pse ata shprehnin të tilla fjalë haptazi, për të treguar se ishin të justifikuar në ndjekjen e rrugës së humbur, që e kishin zgjedhur me vetëdije, ata përsëri në vetvete kërkonin falje dhe i luteshin Allahut për të mos i ndëshkuar, sepse Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“...dhe Allahu kurrë nuk do t'i dënonte ata nëse kërkojnë falje (për gjynahet e tyre).”** - Ata përsëri kishin frikë se mos i përfshinte ndëshkimi i Allahut të Lartësuar, prandaj kërkonin falje për të tilla fjalë, që i thoshin haptazi, por që në vetvete e ndjenin padrejtësinë dhe injorancën që po tregonin. Ajeti tregon se kërkimi i faljes në mënyrë të vazhdueshme është një pengesë e ndëshkimit, edhe pse faktorët e zbritjes së ndëshkimit mund të jenë plotësuar.

- **“E çfarë mund ti mbrojnë ata nga dënimi i Allahut, kur ata pengojnë vizitën në Xhaminë e Shenjtë?”** - E kush mund ta pengojë ndëshkimin e Allahut mbi ta, ndërkohë që ata kanë kryer gjithçka që e bën të detyrueshëm dhe të merituar këtë ndëshkim?! Por cilat ishin ato veprime, të cilat e bënin të detyrueshëm ndëshkimin nga Allahu i Lartësuar? Së pari, ishte pengimi i njerëzve nga Xhamia e Shenjtë dhe, në mënyrë të veçantë, pengimi i Profetit ﷺ dhe shokëve të tij, të cilët ishin besimtarët e parë që e meritonin frekuentimin e kësaj xhamie. Profeti ﷺ dhe shokët e tij ishin ata që e meritonin të adhuronin Zotin në Shtëpinë e Tij të shenjtë, dhe jo paganët, të cilët bënin idhujtari në atë xhami, duke bërë krimin më

të rëndë. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Ata nuk janë rojtarët të saj.** - Idhujtarët nuk mund të jenë ‘eulijaeh’, domethënë, nuk e meritojnë të quhen miq të atij tempulli. Në fakt, ajeti mund të kuptohet me dy mënyra:

1. “Ata nuk janë miq të saj”, domethënë, idhujtarët nuk janë aspak miq të Shtëpisë së Shenjtë, që është bërë për të adhuruar Zotin si Një e të vetëm, pa idhujtari.

2. “Ata nuk janë miqtë e Allahut.” Domethënë, idhujtarët nuk janë miqtë, të dashurit dhe të afërtit e Allahut të Lartësuar, prandaj nuk mund të pretendojnë se e meritojnë frekuentimin e Shtëpisë së Tij, vendin ku Ai adhurohet si Një i vetëm. Miqtë e vërtetë të Allahut të Lartësuar dhe të Shtëpisë së Tij janë vetëm të devotshmit, siç thuhet më pas:

- **“Askush, përveç të devotshmit, nuk mund të jetë rojtari i saj...”** - Këta janë ata që besojnë Allahun e Lartësuar dhe Profetin e Tij. Ata e njohojnë Zotin në adhurim, me sinqeritet dhe sipas mënyrës që Ai ka përcaktuar, me qëllimin që të fitojnë kënaqësinë e Tij.

- **“...por shumica e tyre nuk e dinë.”** - Shumica e tyre nuk e dinë, prandaj pretendojnë për veten e tyre diçka që nuk e meritojnë aspak, sepse janë të tjerët që e meritojnë.

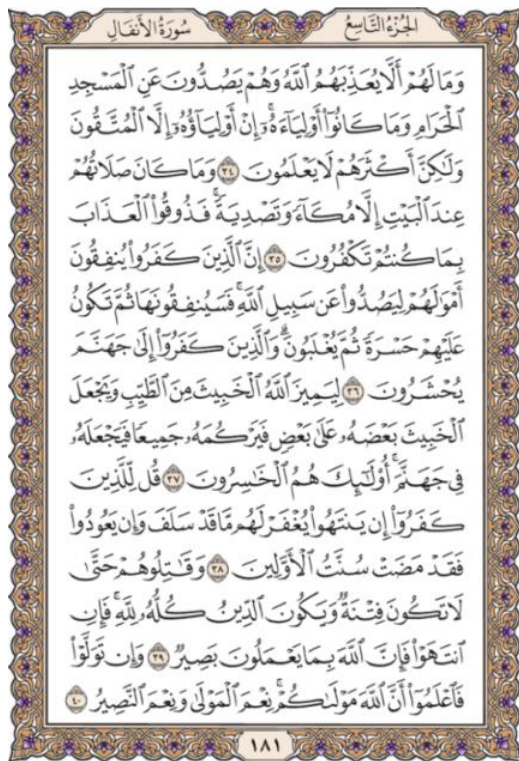
Ajeti 35

35. Namazi i tyre në Shtëpinë e Allahut ishte vetëm fishkëllima dhe duartrokitje. Prandaj “shijojeni dënimin, se ju nuk besonit!”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar e bëri Shtëpinë e Tij të shenjtë dhe të paprekshme, që aty të zbatohet feja e Tij e drejtë, duke i kushtuar adhurime të sinqerta vetëm Atij. Ata që e realizojnë këtë qëllim janë veç besimtarët e sinqertë, që pranojnë me zemër Shpalljen e Zotit dhe rrugën e drejtë që Ai tregoi nëpërmjet Muhamedit ﷺ, por:

- **“Namazi i tyre në Shtëpinë e Allahut ishte vetëm fishkëllima dhe**

duartrokitje.” - Adhurimi i idhujtaëve, - atyre të cilët pengonin besimtarët e vërtetë të futeshin në Xhaminë e Shenjtë, - ishte vetëm fishkëllima dhe duartrokitje. Këto ishin veprime injorantësh, pa mend në kokë, të devijuar dhe të humbur në errësira. Kur namazin, që është adhurimi më i rëndësishëm që i përkushtohet Zotit të Lartësuar, ata e trajtonin në këtë mënyrë, atëherë çfarë ndodhte me adhurimet e tyre të tjera?! Kështu, ata tregonin se në zemër nuk kishin aspak madhërim për Zotin e tyre. Ata nuk kishin asnjë lloj njohurie për të drejtat e Zotit dhe për shenjtërinë e adhurimeve, që duhet t'i përkushtohen Atij. Gjithashtu, ata nuk tregonin asnjë lloj respekti për vendin më të mirë dhe më të nderuar të tokës. Çfarë adhurimi mund të prisje nga të tillë njerëz?! Çfarë mirësie mund të pritej prej tyre?! Çfarë bënin ata që të pretendonin se e meritonin më tepër këtë xhami, sesa besimtarët, për të cilët Allahu i Madhëruar thotë: “Është e sigurt se kanë fituar besimtarët. Ata, të cilët gjatë faljes së namazit janë të përlulur; Ata, të cilët i

shmangen së kotës (*fjalë a punë*), Ata, të cilët janë të rregullt në dhënien e zekatit; Ata, që e ruajnë ndershmërinë e vet dhe shkojnë vetëm me gratë e veta ose me robëreshat, që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajsohen. Ndërsa ata që kërkojnë më tepër - ata janë të shfrenuarit. Edhe ata, të cilët janë besnikë ndaj amanetit, që u është besuar dhe ndaj premtimit të dhënë. Edhe ata që ndaj namazit të tyre janë të kujdesshëm - Këta janë trashëgimtarët e vërtetë, Që do ta trashëgojnë Xhenetin Firdeus dhe aty do të jenë përgjithmonë.”. [Muminunë 1 – 11]. Kështu, nuk është çudi që Allahu i Lartësuar e la Xhaminë e Shenjtë në trashëgim të besimtarëve të singertë, që ta adhurojnë Atë si Një dhe të vetëm, dhe pastaj t’u shpallë atyre ajetet: “O ju që keni besuar! Idhujtarët janë vërtet të papastër, prandaj mos i lini t’i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti!” [Teube 28]. Ndërsa në këto ajete Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Prandaj “shijojeni dënimin, se ju nuk besonit!”** - Vuajeni ndëshkimin për mohimin e Shpalljes dhe të udhëzimit që Profeti ﷺ solli nga Allahu i Lartësuar.

Ajetet 36 – 37

36. Ata që nuk besojnë, e shpenzojnë pasurinë e tyre për t’i penguar njerëzit nga rruga e Allahut. Dhe kështu do të vijnë ata ta shpenzojnë atë; por në fund ata do të kenë vetëm dëshpërim; dhe pastaj ata do të mposhten. Të gjithë mohuesit do të grumbullohen në Xhehenem.

37. Allahu do t’i veçojë të këqijtë nga të mirët dhe të këqijtë do t’i vërë njërin mbi tjetrin e të gjithë bashkë do t’i hedhë në Xhehenem. Këta janë të humburit.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na bën të qartë armiqtë, kurthet dhe intrigat e idhujtarëve, të cilët kanë shpallur hapur luftë kundër besimit të vërtetë. Ajeti tregon përpjekjet e idhujtarëve për shuarjen e dritës së Allahut të Lartësuar, për mbulimin e fjalës dhe mesazhit të Tij. Ai na siguron se

të gjitha këto kurthe dhe intriga do t’u kthehen dhe do të godasin ata vetë, që i ngrejnë, sepse, normalisht, kurthet dhe intrigat e padrejta godasin veçse thurësit e tyre. Kështu, i Lartësuar thotë:

- **“Ata që nuk besojnë, e shpenzojnë pasurinë e tyre për t’i penguar njerëzit nga rruga e Allahut.”** - Jobesimtarët investojnë pasurinë e tyre, që e vërteta të paraqitet si e kotë dhe që e kota të forcohet dhe të përhapet sa më tepër. Ata përpiqen të pengojnë njësimin e Rahmanit në adhurim. Ata luftojnë që të triumfojë dhe të përhapen besëtytnitë e idhujtaria.

- **“Dhe kështu do të vijnë ata ta shpenzojnë atë; ...”** - Ata do ta shpenzojnë pasurinë, madje me lehtësi, sepse janë shumë të përkushtuar ndaj së kotës dhe e urrejnë shumë të vërtetën, por kjo sakrificë do t’ju sjellë veç dëshpërim, poshtërim dhe përcëpim.

- **“...por në fund ata do të kenë vetëm dëshpërim;”** - Ata do të mposhten, pa arritur qëllimin pse e shpenzojnë gjithë atë pasuri. Kështu, iu ikën pasuria dhe iluzionet e tyre. E vetmja gjë që fitojnë është ndëshkimi i ashpër i Allahut të Lartësuar. Duke treguar përfundimin e dëshpëruar të tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“dhe pastaj ata do të mposhten. Të gjithë mohuesit do të grumbullohen në Xhehenem. Allahu do t’i veçojë të këqijtë nga të mirët dhe të këqijtë do t’i vërë njërin mbi tjetrin e të gjithë bashkë do t’i hedhë në Xhehenem.”** - Aty do të grumbullohen të gjithë, që të shijojnë së bashku ndëshkimin e ashpër të Zotit të Lartësuar. Xhehenemi është vendi ku do të mbledhen të gjithë të poshtërit, së bashku me poshtërsitë e tyre. Allahu i Lartësuar dëshiron që të dallohen qartë kotësitë e poshtërsitë nga e vërteta dhe e çmuara, prandaj secilin lloj do ta grumbullojë më vete në një vend të caktuar, ku të gjithë do të përjetojnë atë që meritojnë. Kështu, të pistën, të ligat dhe të poshtrit, Allahu i Lartësuar do t’i grumbullojë së bashku njëri mbi tjetrin. Me fjalë të tjera, të gjitha punët

e këqija, të gjitha pasuritë e këqija, si dhe njerëzit që i punojnë apo i fitojnë dhe shpenzojnë ato, Allahu i Lartësuar ka për t'i bashkuar të gjithë në Xhehenem.

- **“Këta janë të humburit.”** - Këta do të humbin veten, pasurinë dhe familjet e tyre Ditën e Gjykimit. Ky është shkatërrimi i vërtetë.

Ajeti 38

38. Thuaju jobesimtarëve që, nëse heqin dorë nga mosbesimi, do t'u falet e kaluara, por nëse ngulmojnë në të tyren, atëherë le të jetë dënimi i popujve të mëparshëm si paralajmërim për ta.

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet tregon butësinë dhe mëshirën e Allahut të Lartësuar me robërit e Tij. Atë nuk e pengon mosbesimi i robve me këmbëngulje dhe arrogancë, që t'i ftojë vazhdimisht ata në rrugën e drejtë dhe t'i këshillojë për t'u larguar nga çdo gjë që sjell shkatërrimin e tyre. Me dashuri dhe mëshirë, Allahu i këshillon dhe i porosit ata që të largohen nga të gjitha rrugët e poshtërimit dhe të humbjes.

- **“Thuaju jobesimtarëve që, nëse heqin dorë nga mosbesimi, do t'u falet e kaluara...”** - Nëse ata ndalen dhe pendohen për mosbesimin e tyre dhe këtë pendim e shprehin duke iu dorëzuar tërësisht Allahut të Lartësuar si Një i vetëm dhe i pashoq dhe duke e adhuruar Atë përmes Islamit, fesë të vetme të pranuar tek Ai, i Madhëruari u premtton atyre falje të gjithçkaje që ka kaluar, sado të mëdha qofshin ato gabime dhe krime. Por nëse ata kthehen përsëri në mohim, i Lartësuari thotë:

- **“...por nëse ngulmojnë në të tyren, atëherë le të jetë dënimi i popujve të mëparshëm si paralajmërim për ta.”** - Allahu i Lartësuar na e ka treguar qartë se cili ka qenë përfundimi i popujve mohues, të cilët i konsideronin gënjeshtër shpalljet e Tij. Përfundimi i të gjithëve ka qenë i njëjtë: shkatërrim dhe ndëshkim i ashpër. Le të kujtojnë atëherë, se çfarë ndodhi me ata inatçorë dhe arrogantë dhe le ta dinë se edhe ata i pret i njëjti ndëshkim. Por,

fatkeqësisht, ata e marrin me tallje këtë çështje. Këto fjalë u drejtohen mohuesve në formë kërcënimi, por edhe si ftesë për të reflektuar drejt. Ndërsa kur u drejtohet besimtarëve, Allahu i Madhëruar i udhëzon ata se si duhet të sillen me mohuesit:

Ajeti 39 - 40

39. Luftojni ata, derisa të mos ketë më idhujtari dhe i tërë adhurimi të bëhet vetëm për Allahun. Po nëse ata heqin dorë, Allahu sheh gjithçka që bëjnë ata.

40. E nëse refuzojnë, dini se Allahu është mbrojtësi juaj. Ai është Mbrojtësi dhe Mbështetësi më i mirë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Luftojni ata, derisa të mos ketë më (fitne) idhujtari...”** - Fjala ‘fitne’ nënkupton idhujtarinë dhe veprën e pengimit të njerëzve nga rruga e Allahut. Kështu, kuptimi i ajetit është: Luftojni ata, derisa të mos ketë më idhujtari dhe njerëzit të lihen të lirë të besojnë, të udhëzohen në rrugën e Allahut dhe t'u nënshtrohen ligjeve të Islamit. I Lartësuari thotë:

- **“...dhe i tërë adhurimi të bëhet vetëm për Allahun.”** - Ky është qëllimi final i luftës kundër armiqëve të fesë, që në dy pika do të përkufizohet:

1. Të ruhet e mbrohet feja e Allahut nga intrigat dhe e keqja e jobesimtarëve.
2. Të përhapet me besnikëri e korrektësi feja e Allahut, sepse ky është qëllimi i krijimit të njerëzimit, derisa kjo fe e drejtë të lartësohet mbi të gjitha besimet e tjera, që janë të kota dhe të pabaza.

- **“Po nëse ata heqin dorë, Allahu sheh gjithçka që bëjnë ata. E nëse refuzojnë, dini se Allahu është Mbrojtësi juaj.”** -

Nëse ata nuk e braktisin atë mënyrë jetese plot padrejtësi dhe mohim, atëherë le ta dinë se Allahu di gjithçka që ata bëjnë haptas apo fshehtas. Nëse ata nuk binden, por e lëshojnë veten në harresë, shkujdesje dhe në errësirat e humbjes, atëherë dini, o besimtarë, se:

- **“Ai është Mbrojtësi dhe Mbështetësi më i mirë.”** - Sa kujdestar i mirë, i mëshirshëm dhe i dashur është Allahu! Ai kujdeset për

adhuruesit e Tij besimtarë, duke u falur vazhdimisht mirësi dhe begati të shumta. Ai ua lehtëson rrugët për arritjen e të gjitha mirësive dhe dobive, që kanë lidhje me çështjet e tyre të fesë dhe të kësaj bote. Sa mbrojtës dhe mbështetës i mirë është Allahu! Ai gjithmonë i ndihmon robërit e Tij besimtarë dhe i ruan ata nga kurthet, intrigat dhe aleancat e kriminelëve dhe mohuesve. Nëse kujdestari dhe mbrojtësi yt është Allahu, atëherë nuk ka më asgjë për të cilën duhet të shqetësohesh. E nëse Allahun e ke kundër teje, atëherë kurrë nuk ke për t'i rezistuar të Madhërishtit dhe ushtrisë së Tij.

Ajeti 41 - 42

41. Ta dini se nga e tërë plaçka e luftës që mund të fitoni, një e pesta u takon Allahut, të Dërguarit e farefisit të afërm të tij, jetimëve, të varfërve dhe udhëtarëve, nëse besoni në Allahun dhe në atë që Ne ia kemi shpallur robit Tonë Ditën e Ndisisë (mes besimit dhe mosbesimit), ditën kur u ndeshën dy ushtritë. Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka.

42. Ju ishit në anën më të afërt të luginës, ndërsa ata në anën më të largët të saj, ndërsa karvani ishte më poshtë jush. Edhe sikur ta kishit planifikuar me njëri-tjetrin atë takim, nuk do të kishte qenë aq i përcaktuar mirë. Por ishte Allahu Ai që e kishte përcaktuar të ndodhte, dhe ashtu ndodhi, me qëllim që jobesimtarët të mund ta dinin se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të mund të vazhdonin të besojnë pasi e vërteta iu bë e qartë. Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- "Ta dini se nga e tërë plaçka e luftës që mund të fitoni, një e pesta u takon Allahut, të Dërguarit e farefisit të afërm të tij, jetimëve, të varfërve dhe udhëtarëve,..." - 'El ganime' quhet pasuria e marrë nga mohuesit, me një luftë të drejtë të zhvilluar nga muslimanët kundër tyre. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na mëson se,

nga kjo pasuri e fituar në luftë, një e pesta i takon Allahut, ndërsa pjesa tjetër u takon luftëtarëve fitimtarë, sepse Allahu i Madhëruar ua atribuon pikërisht atyre, kur thotë: "... çfarëdo plaçkë lufte që fitoni". Plaçka e luftës duhet të shpërndahet mes luftëtarëve, ashtu sikurse e ka ndarë Profeti ﷺ. ²⁶ Atëherë, për këmbësorin jepej një pjesë, ndërsa për kalorësin jepeshin dy pjesë: një për të e një për kalin e tij. Kështu shpërndahej pjesa e luftëtarëve (4/5). Ndërsa 1/5 ndahet në pesë pjesë të tjera:

1. Një pjesë veçohet për Allahun dhe Profetin e Tij. Kjo nënkupton bamirësi të përgjithshme për muslimanët, pa ndonjë përcaktim të veçantë. Allahu dhe i Dërguari i Tij nuk kanë nevojë për pasuritë e njerëzve, prandaj shprehja "për Allahun dhe Profetin e Tij" nënkupton bamirësinë e përgjithshme për robërit e Zotit.

2. Pjesa e dytë veçohet për farefisin e Profetit ﷺ, që nënkupton familjet Benu Hashim dhe Benu Mutalib. Allahu i Lartësuar nuk ka përcaktuar ndonjë kategori të veçantë mes këtyre familjeve, si të varfërit apo nevojtarët, dhe as nuk ka përjashtuar të pasurit. Kjo do të thotë se përfitues ishin të gjithë pjesëtarët e këtyre familjeve, të pasurit e të varfërit, meshkujt dhe femrat.

3. Pjesa e tretë u takon jetimëve. Statusin e jetimit e gëzon çdo minorene që ka humbur babain. Allahu i Lartësuar ka caktuar një pjesë për ta, si mëshirë ndaj tyre, sepse jetimët e vegjël nuk kanë mundësi të përmbushin nevojat dhe kërkesat e tyre, pasi kanë humbur njeriun që përpiqet dhe punon për ta.

4. Një pjesë shkon për nevojtarët dhe të varfërit, të vegjël e të mëdhenj, meshkuj e femra.

5. Hisja e pestë shkon për të ndihmuar ata që kanë mbetur në mes të rrugës, pa mbështetje dhe pa asnjë mundësi për t'u kthyer në vendin e tyre. Disa mufesirë thonë se 1/5 që i takon Allahut dhe Profetit të Tij, nuk lejohet të shpenzohet jashtë këtyre pesë kategorive. Ata thonë, gjithashtu, që nuk

është e detyrueshme që këto pjesë të jenë të barabarta, por secila përcaktohet në varësi të dobisë dhe nevojës. Në fakt, ky shpjegim është më i pranueshëm se të tjerët. Më pas, Allahu i Lartësuar e përcakton si kusht të imanit ndarjen e një të pestës së plaçkës së luftës me korrektësi, sipas mënyrës që ka caktuar Ai:

- **“...nëse besoni në Allahun dhe në atë që Ne ia kemi shpallur robit Tonë Ditën e Ndashisë (mes besimit dhe mosbesimit),...”** - Dita e Fitores është dita e Betejës së Bedrit, kur Allahu i Lartësuar bëri dallimin e qartë të së vërtetës nga e kota. Atë ditë, e vërteta triumfoi mbi të kotën.

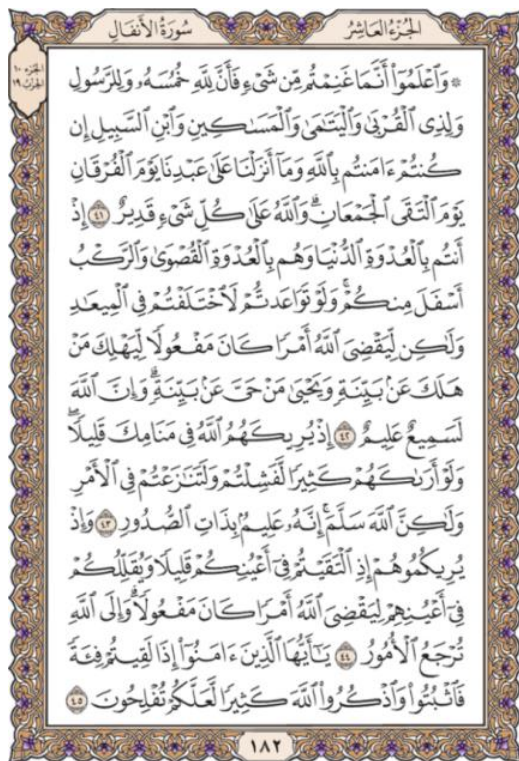
- **“...ditën kur u ndeshën dy ushtritë.”** - Grupi i muslimanëve u përball me grupin e jobesimtarëve. Atë ditë, Allahu i Madhëruar bëri të triumfojë qartë e vërteta e Tij, duke shfaqur shenja dhe mrekulli, që tregonin se Shpallja që Muhamedi ﷺ e solli nga Zoti i tij ishte e vërteta e sigurt, për të cilën nuk ka asnjë dyshim. Në këtë mënyrë, kuptimi ajetit është: Nëse vërtet e besoni Allahun dhe Shpalljen që Ai ia dhuroi Profetit të Tij të dashur, atëherë një të pestën e pasurisë së fituar në atë luftë, - ku Zoti ngriti të vërtetën, shkatërroi të kotën dhe shfaq mrekulli, - ju duhet t'i shpenzoni ashtu siç kërkon Allahu dhe Profeti i Tij.

- **“Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka.”** - Çdokush që kundërshton Allahun, duke dalë kundër urdhrit të Tij, ka për t'u mposhtur nga Allahu i Madhëruar. Më tej jepen hollësi të tjera të kësaj beteje historike:

- **“Ju ishit në anën më të afërt të luginës, ndërsa ata në anën më të largët të saj,...”** - Kuptimi: Ju kishit dalë përballë njëri tjetrit në një luginë. Ata ishin pozicionuar diku larg Medinës, ndërsa ju në një vend afër Medinës.

- **“...ndërsa karvani ishte më poshtë jush.”** - Karvani për të cilin dolët ishte në krahun e bregdetit. Por Allahu kërkonte diçka tjetër për ju.

- **“Edhe sikur ta kishit planifikuar me njëri-tjetrin atë takim, nuk do të kishte**

qenë aq i përcaktuar mirë.” - Edhe sikur ta kishit bërë me fjalë me armikun për t'u takuar në këtë mënyrë, nuk do t'ia arrinit. Ishte Allahu i Madhëruar Ai që, me diturinë dhe urtësinë e Tij, kishte përcaktuar gjithçka:

- **“Por ishte Allahu Ai që e kishte përcaktuar të ndodhte, dhe ashtu ndodhi,...”** - Allahu ju vuri përballë në këtë mënyrë, për të realizuar diçka të parapërcaktuar që më parë. Do të ndodhte pikërisht ashtu sikurse e kishte përcaktuar Zoti i Madhëruar, në mënyrë që:

- **“...me qëllim që jobesimtarët të mund ta dinin se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë...”** - Ky do të ishte argument i qartë për çdo kokëfortë dhe arrogant. Pas kësaj ngjarjeje, ata që do të zgjidhnin rrugën e humbjes, do ta bënin këtë me vetëdije të plotë. Ata do të jetonin, do të luftonin dhe do të vdisnin për kauzën e zgjedhur me vetëdije të plotë, të bindur për kotësinë dhe pavërtetësinë e saj. Kështu, ata nuk do të kishin më justifikim përpara Allahut të Madhëruar.

- “...ndërsa besimtarët të mund të vazhdonin të besojnë pasi e vërteta u bë e qartë.” - Besimtarëve do t’u shtohet qartësia dhe siguria në të vërtetën, për të cilën luftonin. Me gjithë ato argumente dhe mrekulli të dukshme që shfaqti atë ditë, Allahu u shtoi imanin besimtarëve të mençur, por edhe zhvlehtësoi çdo justifikim të mohuesve të së vërtetës. Ajo ngjarje shërben gjithmonë si kujtim për të diturit dhe të urtët.

- “Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.” - Allahu është *El Semiu* - Ai që i dëgjon të gjitha zërat, me shumëllojshmërinë e gjuhëve, nevojave dhe kërkesave. Allahu është gjithashtu *El Alimu* - i Gjithëdituri, i Cili di çdo gjë që duket dhe çdo gjë që fshihet. Asgjë nuk mund t’i fshihet diturisë absolute dhe gjithëpërfshirëse të Allahut.

Ajetet 43 - 44

43. Allahu të tregoi në ëndërr se ata ishin pak. Sikur të të kishte treguar se ishin shumë, ju do ta kishit humbur guximin e do të ishit grindur për vendimin tuaj. Por Allahu ju shpëtoi. Ai i Di mirë çfarë fshehin zemrat.

44. Kur u përballët me armikun, Ai jua shfaqti në sytë tuaj sikur ishin pak; por edhe ju ju bëri të dukeshit pak në sytë e tyre, në mënyrë që Allahu ta përmbushte atë që ishte caktuar. Tek Allahu kthehen (për gjykim) të gjitha çështjet.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu të tregoi në ëndërr se ata ishin pak.” - Allahu i Madhëruar ia paraqiti idhujtarët në ëndërr Profetit të Tij sikur qenë të pakët në numër. Profeti ﷺ i përgëzoi për këtë sahabët, zemrat e të cilëve u qetësuan. Nëse do të ndodhte ndryshe:

- “Sikur të të kishte treguar se ishin shumë, ju do ta kishit humbur guximin e do të ishit grindur për vendimin tuaj. Por Allahu ju shpëtoi.” - Ju do të përçaheshit, sepse disa do ta dëshironin luftën e disa të tjerë jo, e kështu do të dështonit. Por ishte Allahu i Madhërishtëm që, me butësinë, mëshirën dhe përkujdesin e Tij, ju shpëtoi nga përçarja dhe dështimi.

- “Ai i Di mirë çfarë fshehin zemrat.” - Në zemër fshihen trimëria e guximi, por edhe frika dhe hezitimi, fshihet sinqeriteti, por edhe hipokrizia. Allahu i Madhërishtëm është Ai që vështron dhe di gjithçka që fsheh zemra. Allahu i Madhëruar vështrroi në zemrat e besimtarëve diçka, që u bë shkak që Ai t’i mëshironte dhe t’i trajtonte me butësinë dhe bamiësinë e Tij të gjerë e të paanë. Ai e bëri realitet ëndrrën e të Dërguarit të Tij të sinqertë, duke bërë që në sytë e besimtarëve, armiqtë të dukeshin pak:

- “Kur u përballët me armikun, Ai jua shfaqti në sytë tuaj sikur ishin pak; por edhe ju ju bëri të dukeshit pak në sytë e tyre, në mënyrë që Allahu ta përmbushte atë që ishte caktuar.” - Kështu, të dy grupet e shihnin të vogël njëri-tjetrin, prandaj luftonin me ashpërsi dhe vrull. Allahu i Madhëruar e bëri diçka të tillë për të realizuar atë që ishte e padiskutueshme: fitoren e besimtarëve dhe poshtërimin e mohuesve, duke i shfarosur e duke i bërë të harruar krerët e kufrit. Me vdekjen e këtyre udhëheqësve, populli i thjeshtë do ta kishte më të lehtë pranimin e Islamit si fenë e jetës së tyre. Gjithashtu, edhe muslimanët që jetonin mes jomuslimanëve do ta kishin tashmë më të lehtë jetesën. Kjo tregon butësinë dhe përkujdesin e Allahut të Madhëruar për besimtarët, që shfaqet në çdo aspekt.

- “Tek Allahu kthehen (për gjykim) të gjitha çështjet.” - Të gjitha çështjet e krijesave kthehen tek Allahu i Madhërishtëm. Është Ai që bën ndarjen mes të mirës dhe të kotës, është Ai që gjykon me drejtësi, pa i cenuar hakun askujt.

Ajetet 45 – 49

45. O ju që keni besuar! Kur të ndesheni me ndonjë forcë, qëndroni fort dhe përmendeni shumë (dhe shpesh) Allahun, që ta arrini fitoren e dëshiruar!

46. Bindjuni Allahut e të Dërguarit të Tij, e mos u grindni ndërmjet jush, sepse kështu do të dobësoheshit e do t’ju linte fuqia! Bëhuni durimtarë sepse Allahu është me durimtarët!

47. Mos u bëni si ata që dolën prej shtëpive të tyre sa për krenari e për t'i parë bota dhe për të penguar të tjerët nga rruga e Allahut! Allahu mbikëqyr gjithçka që bëjnë ata.

48. Shejtani ua zbukuroi atyre veprat e këqija dhe u tha: “Askush nuk mund t’ju mposhtë ju sot, sepse do të jem unë mbrojtësi juaj.” Por kur u ndeshën dy ushtritë, ai iku me të katra e tha: “Unë nuk kam të bëj me ju. Unë shoh atë që ju nuk e shihni. Unë i frikësohem Allahut. Allahu ka, vërtet ndëshkim të ashpër”.

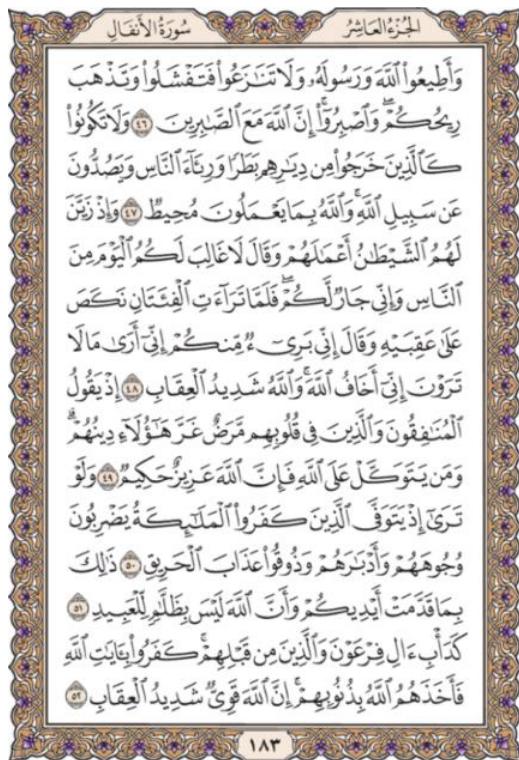
49. Hipokritët dhe ata, që kishin zemër të sëmurë, thanë: “Këta njerëz i ka mashtruar feja e tyre.” Ata që i mbështeten Allahut le ta dinë se Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

- “O ju që keni besuar! Kur të ndesheni me ndonjë forcë, qëndroni fort dhe përmendeni shumë (dhe shpesh) Allahun, që ta arrini fitoren e dëshiruar!” - Allahu i Madhëruar i porositi besimtarët e Tij të dashur që, kur të ndeshen me ushtrinë e jobesimtarëve, të bëhen të qëndrueshëm dhe të pathyeshëm në luftë. Ata duhet të tregojnë durim në përmbushjen e kësaj detyre dhe adhurimi të madh, siç është xhahadi në rrugën e Zotit. Për të qenë të durueshëm, i Madhëruari i porositi besimtarët që të ndihmojnë dhe forcojnë veten përmes një arme dhe faktori tejet të rëndësishëm: duke e përmendur shpesh Atë. Vetëm me durim, qëndrueshmëri dhe përkujtim të shpeshtë të Allahut mund fitojnë kundër armikut. Këta janë ndër faktorët më vendimtarë për arritjen e fitores. Veç tyre dhe para së gjithash, i Madhëruari porositi:

- “Bindjuni Allahut e të Dërguarit të Tij...” - Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të tij në gjithçka që ata urdhërojnë! Kështu vazhdoni të jeni: të bindur dhe të nënshtruar ndaj porosive të tyre!

- “...e mos u grindni ndërmjet jush, sepse kështu do të dobësoheshit e do t’ju linte fuqia!” - Mos u grindni dhe mos u përçani,

duke mbushur zemrat me urrejtje dhe armiqësi ndaj njëri-tjetrit! Nëse nuk e zbatoni këtë porosi, atëherë ju pret një përfundim i hidhur dhe i dëshpëruar: ju do të humbni guximin dhe trimërinë në luftë, do të dobësoheni dhe do t’ju zbehët vullneti. Fuqia që keni do të shpërndahet dhe nuk do t’ia arrini qëllimit. Gjithashtu, nëse nuk tregoheni të bindur dhe të bashkuar, fitoren që ju premton Zoti do ta shihni larg. Kujtojeni vazhdimisht se fitorja ndaj armikut ka vetëm një rrugë:

- “Bëhuni durimtarë sepse Allahu është me durimtarët!” - Bëhuni të durueshëm në bindjen ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij! Nëse e bëni këtë, ta dini se Ai do t’ju ndihmojë dhe do t’ju japë fitoren. Detyra juaj e vetme është të nënshtroheni ndaj Zotit tuaj, me frikërespekt e madhërim vetëm për Të.

- “Mos u bëni si ata që dolën prej shtëpive të tyre sa për krenari e për t’i parë bota dhe për të penguar të tjerët nga rruga e Allahut!” - Ky ishte qëllimi i mushrikëve, kur u nisën për luftë: të

mburreshin e të lëvdoheshin në sytë e njerëzve. Megjithatë, qëllimi i tyre më i madh ishte pengimi nga rruga e Allahut i çdokujt që kërkonte udhëzimin e drejtë dhe nënshtrimin sipas asaj rruge.

- **“Allahu mbikëqyr gjithçka që bëjnë ata.”** - Allahu i mbikëqyr ata, prandaj ju njoftoi për qëllimet e tyre të liga dhe ju porositi që të mos u përngjasoni atyre. Ky qe paralajmërim se ata do të merrnin ndëshkimin më të rëndë. Ndërsa ju dilni në luftë thjesht dhe vetëm për kënaqësinë e Allahut të Madhëruar dhe për lartësimin e fesë së Tij. Luftoni për të shkatërruar çdo rrugë të devijuar, që shkakton zemërimin e Allahut të Madhëruar dhe ndëshkimin e Tij. Luftoni për të ftuar dhe afruar njerëzit në udhën e drejtë të Zotit, e vetmja që të shpie në Xhenetin e mirësisë dhe bujarisë së Tij.

- **“Shejtani ua zbukuroi atyre veprat e këqija dhe u tha: “Askush nuk mund t’ju mposhtë ju sot, sepse do të jem unë mbrojtësi juaj.”**” - Allahu i Madhëruar na bën të ditur se Shejtani i mallkuar ua zbukuroi idhujtarëve veprat e tyre të këqija, duke i mashtruar e duke u thënë: “Askush nuk mund t’ju mposhtë sot. Ju jeni të shumtë në numër dhe të armatosur gjer në dhëmbë. Me këtë fuqi që keni, ju jeni të pamposhtur. Muhammedi dhe shokët e tij nuk kanë asnjë shans që të përballen me ju.” Përveç kësaj, Shejtani i mallkuar u tha: “Unë do të jem mbrojtësi juaj dhe nuk do të lejoj që t’ju sulmojnë ata që ju keni frikë.” Kurejshët ishin në armiqësi me fisin e Beni Mudlixh, për shkak të një hasmërie të vjetër mes tyre, prandaj i druheshin përballjes me ta. Por Iblisi i mallkuar iu shfaq me pamjen e Surakatu Ibn Malik Ibn Xhu'shum el Med'haliq dhe i siguroi prej asaj hasmërie. Kështu, ata u qetësuan në lidhje më këtë çështje dhe vazhduan marshimin, duke i ushqyer vetes iluzionin se ishin të pathyeshëm.

- **“Por kur u ndeshën dy ushtritë, ai iku me të katra e tha: “Unë nuk kam të bëj me ju. Unë shoh atë që ju nuk e shihni.”**” - Kur dy ushtritë, ajo e besimtarëve dhe e

pabesimtarëve, u rreshtuan përballë njëra-tjetrës, Shejtani i mallkuar u tmerrua vetëm nga pamja. Ai pa melekun Xhibril, që po shpërndante melekët në formacion luftimi. Menjëherë, Shejtani ia mbathi, duke u thënë atyre që më parë i kishte mashtruar me fjalë të bukura e premtime boshe: “Unë nuk kam të bëj me ju. Unë shoh atë që ju nuk e shihni.” Në të vërtetë, ai pa melekët, me të cilët askush nuk mund të përballlet.²⁷

- **“Unë i frikësohem Allahut. Allahu ka, vërtet ndëshkim të ashpër”**. - Unë i frikësohem Allahut se mos ma përshpejton ndëshkimin që në këtë dynja. Allahu ndëshkon vërtet ashpër”. Ka mundësi që Shejtani i mallkuar thjesht t’u ketë shtënë vesvese në zemër idhujtarëve dhe t’ua ketë zbukuruar përballjen me besimtarët, duke u inspiruar se ai do të ishte mbështetësi dhe aleati i tyre.²⁸ Por pasi i çoi në fushëbetejë, Shejtani u tërhoq, duke i lënë në ata në baltë, ashtu sikurse vepron gjithmonë i Mallkuari me njeriun. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: "Ata i përngjajnë Shejtanit, që i thotë njeriut: “Moho Zotin!”, e kur ky mohon, ai tërhiqet duke thënë: “Unë distancohem prej teje, se unë i frikësohem Allahut, Zotit të gjithësisë! Dhe kështu, përfundimi i të dy palëve është në Zjarr, ku do të jenë përgjithmonë. Ky është ndëshkimi i zullumqarëve.” [Hashr 16, 17].

- **“Hipokritët dhe ata, që kishin zemër të sëmurë, thanë: “Këta njerëz i ka mashtruar feja e tyre.”**” - Këtu flitet për sëmundjen e dyshimit dhe të pasigurisë në besim. Munafikët, të mbushur me dyshime për besimin e tyre, kur panë muslimanët që, edhe pse të pakët në numër, u lëshuan në luftë kundër idhujtarëve, thanë: “Feja e tyre i ka mashtruar. Feja që ata pasojnë i sollli në këtë lloj beteje të pabarabartë, përballë atyre që askush nuk guxon t’i sfidojë.” Kjo ishte një formë talljeje me besimtarët dhe logjikën e tyre, por mendjelehtët e vërtetë ishin pikërisht munafikët e mjerë. Nuk ka dyshim se besimi i vërtetë e bën njeriun që t’i hyjë përballjeve më të fuqishme, të cilave u shmangen edhe ushtritë më të

mëdha. Besimtari i vërtetë i mbështetet tërësisht Allahut të Madhëruar, sepse është i bindur se nuk ka ndryshim të gjendjes, nuk ka forcë dhe as fuqi e mundësi ndryshe, por veçse me ndihmën dhe forcën e Allahut. Ai është i bindur se, edhe nëse bashkohen të gjitha krijesat për të ndihmuar dikë, qoftë edhe sa një thërmijë, nuk kanë për t'ia arritur pa lejen dhe ndihmën e Zotit. Po ashtu, edhe nëse bashkohen të gjithë së bashku për ta dëmtuar, kanë për ta dëmtuar veçse aq sa Zoti e ka shkruar për të. Veç kësaj bindjeje, nëse robi është i sigurt se mbron të vërtetën dhe nuk ka asnjë fije dyshimi se Allahu është i Gjithëditur, i Urtë dhe i Mëshirëplotë në gjithçka që ka shkruar dhe përcakton, atëherë ai ndërmerret çdo iniciativë të dobishme dhe nuk shqetësohet aspak nëse armiku i tij është i pakët apo i shumtë në numër. Në çdo ndërmarrje të bazuar në dituri të saktë dhe udhëzim të drejtë, ai është thjesht i qetë e besimplotë në Zotin e tij. Në zemrën e tij nuk ekziston frika e ankthi, por ajo është e mbushur me guxim, trimëri, qëndrueshmëri dhe e pushtuar nga qetësia dhe malli për takimin me të madhërismin. Prandaj i Madhëruari tha:

- **“Ata që i mbështeten Allahut le ta dinë se Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.”**

- Allahu është *Azizun* - Krenar e Ngadhënjimtar. Fuqinë dhe pushtetin e Tij nuk mund ta mposhtë askush. Allahu është gjithashtu *Hakim* - i Urtë në gjithçka që ka përcaktuar në Ligjet e Tij dhe i ka bërë të ekzistojnë.

Ajetet 50 - 52

50. E, sikur të shihje kur melekët ua marrin shpirtin mohuesve, si i godasin në fytyrë dhe në shpinë (duke u thënë): “Shijoni dënimin e Zjarrit përvëlues!”

51. Kjo vjen për shkak të veprave që keni bërë me duart tuaja. Allahu nuk është asnjëherë i padrejtë me robërit e Vet.

52. Kështu u ndodhi edhe ithtarëve të Faraonit dhe të tjerëve që kanë qenë para tyre. Ata i mohuan shpalljet e Allahut dhe Ai i ndëshkoi për shkak të

gjynaheve që bënë. Pa dyshim, Allahu është i Fuqishëm dhe Ndëshkues i ashpër.

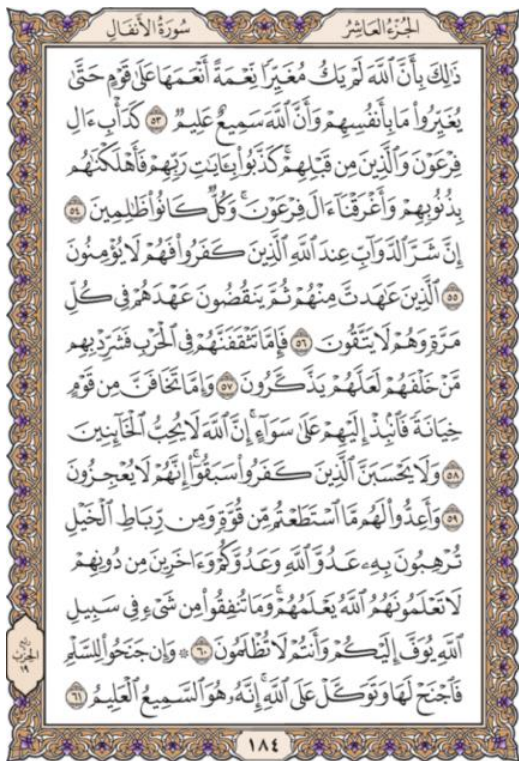
Shpjegimi i ajeteve

- **“E, sikur të shihje kur melekët ua marrin shpirtin mohuesve,”** - Flitet për melekët të cilët janë ngarkuar për t'u shkullur me forcë shpirtin mohuesve të Zotit, në çastin e vdekjes. Ata janë shumë të frikshëm. Në këtë moment, jobesimtarët janë totalisht të tmerruar, aq sa gjendja e tyre nuk mund të shpjegohet me fjalë.

- **“Ata i godasin në fytyrë dhe në shpinë (duke u thënë): “Shijoni dënimin me djegie!”** - Melekët e godasin jobesimtarin me ashpërsi, duke i bërtitur: "Nxirre jashtë shpirtin!" Por shpirti nuk do të dalë, sepse ka frikë, pasi e di mirë për ndëshkimin e dhimbshëm që e pret më pas. Melekët i thonë: “Shijojë dënimin me djegie!”. Ky është një ndëshkim i rëndë dhe tepër i dhimbshëm.

- **“Kjo vjen për shkak të veprave që keni bërë me duart tuaja. Allahu nuk është asnjëherë i padrejtë me robërit e Vet.”** - Këtë ndëshkim ju e meritoni plotësisht. Zoti juaj nuk ju bën asnjë padrejtësi. Ndëshkimi është pasojë e poshtërsive dhe mosbindjes suaj ndaj Allahut të Madhëruar. Ky është ligji i pandryshueshëm i të Urtit dhe i tillë është përfundimi i të pabindurve: ata do të shkatërrohen prej gjynaheve dhe mosbesimit të tyre.

- **“Kështu u ndodhi edhe ithtarëve të Faraonit dhe të tjerëve që kanë qenë para tyre. Ata i mohuan shpalljet e Allahut dhe Ai i ndëshkoi për shkak të gjynaheve që bënë. Pa dyshim, Allahu është i Fuqishëm dhe Ndëshkues i ashpër.”** - Të shumtë kanë qenë popujt që mohuan e kundërshtuan profetët dhe shpalljet e Zotit, por përfundimi i të gjithëve ka qenë shkatërrimi dhe ndëshkimi i merituar, nga gjynahet dhe padrejtësitë e tyre. Askush nuk mund t'i shpëtojë Allahut, nëse Ai dëshiron dhe gjykon që ta ndëshkojë. Çdo krijesë është në dorën e Zotit dhe nuk mund t'i shmanget pushtetit të Tij.

Ajetet 53 - 54

53. Sepse Allahu kurrë nuk do ta ndryshojë bekimin që ia ka dhuruar një populli, derisa ata të ndryshojnë atë që kanë në shpirtat e tyre. Vërtet, Allahu dëgjon dhe di gjithçka.

54. Njëlløj ishte tradita e popullit të Faraonit dhe e të tjerëve më përpara. Ata i konsideronin gënjeshtër Shpalljet e Zotit të tyre prandaj Ne i shkatërruam, për shkak të gjynaheve që bënë dhe njerëzit e Faraonit i fundosëm. Të gjithë këta ishin keqbërës.

Shpjegimi i ajeteve

- “Sepse Allahu kurrë nuk do ta ndryshojë bekimin që ia ka dhuruar një populli, derisa ata të ndryshojnë atë që kanë në shpirtat e tyre.” - Allahu i Madhëruar lëshon ndëshkimin e Tij mbi popujt mohues të së vërtetës dhe shpalljeve të Tij, duke larguar prej tyre çdo mirësi që kanë gëzuar më parë. Kjo ndodh për shkak të gjynaheve dhe për shkak të ndryshimit të tyre për keq. Allahu i Madhëruar nuk ia heq më kot mirësitë një populli, fetare apo

materiale qofshin. Përkundrazi, Ai dëshiron që t’ua ruajë dhe t’ua shtojë ato, nëse njerëzit dinë t’i shprehin Atij mirënjohjen për to. Por ata e ndryshojnë gjendjen e tyre për keq, duke kaluar nga bindja, në poshtërsi e gjynahe. Në këtë mënyrë, ata bëhen mohues dhe përcmues të mirësive të Allahut. Rrjedhimisht, Allahu ua ndërron mirësitë me ndëshkime dhe privime, ashtu sikurse ata e ndryshojnë gjendjen e tyre për keq. Kjo është urtësia, drejtësia dhe bamirësia e Allahut me robërit e Tij. Allahu nuk i ndëshkon asnjëherë ata, nëse nuk e meritojnë me padrejtësitë e tyre. Nga ana tjetër, Allahu i Madhëruar i tërheq zemrat e të dashurve të Tij të nënshtrohen në adhurimin e Tij. Në çdo ndëshkim që u zbret robve, për shkak të kundërshtimit dhe poshtërsive të tyre, fshihen urtësi të shumta dhe të mëdha.

- **“Vërtet, Allahu dëgjon dhe di gjithçka.”**

- Allahu dëgjon gjithçka që flasin njerëzit, e thonë hapur apo fshehurazi. Ai di, gjithashtu, çdo gjë që ata e fshehin në veten e tyre. Allahu përcakton kaderin për njerëzit në bazë të diturisë së Tij dhe e realizon atë ashtu si Ai dëshiron me urtësinë e Tij.

- **“Njëlløj ishte tradita e popullit të Faraonit dhe e të tjerëve më përpara. Ata i konsideronin gënjeshtër Shpalljet e Zotit të tyre prandaj Ne i shkatërruam, për shkak të gjynaheve që bënë dhe njerëzit e Faraonit i fundosëm. Të gjithë këta ishin keqbërës.”** - Kjo ka qenë gjithmonë përgjigjja e mohuesve ndaj shpalljeve të Allahut. Sa herë që atyre u vinte Shpallja dhe profetët e Zotit, të mbështetur me mrekulli dhe shenja madhështore, në vend që të pendoheshin dhe të nënshtroheshin për të jetuar dhe për ta adhuruar Zotin sipas porosive të Tij, ata kundërshtonin dhe zhyteshin më thellë në shfrenime dhe në gjynahe. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar zbriste mbi ta ndëshkimin që meritonin, që çdokush të shpërblehej sipas punës së vet. Për shembull, Allahu i Lartësuar e mbyti në det Faraonin dhe rrethin e tij, si ndëshkim i

merituar për padrejtësitë e tyre. Pa dyshim, të gjithë popujt e shkatërruar ishin zullumqarë të mëdhenj. Ishin vetë ata që parapëlqyen rrugën e humbjes, të joshur nga stolitë e kësaj bote të përkohshme. Allahu i Lartësuar nuk u bëri atyre asnjë padrejtësi dhe kurrë nuk do t'i ndëshkonte ata nëse nuk do të zhyteshin në gjynahe. Këto ajete janë kërcënim i qartë për gjithë ata që kanë marrë mesazhin e Kur'anit. Duket sikur Allahu i Lartësuar thotë: Kini kujdes, o njerëz, që të mos ndiqni rrugën e mohuesve dhe zullumqarëve përpara jush, sepse kështu do të meritoni të njëjtin ndëshkim si ata.

Ajetet 55 - 58

55. Krijesat më të këqija për Allahun janë ata që e mohojnë Atë. Ata kurrë nuk do të besojnë.

56. Janë ata, me të cilët ti ke bërë marrëveshje; por ata e shkelin gjithnjë marrëveshjen dhe nuk e kanë frikë Allahun.

57. Nëse i ndesh ata në luftë, shpartalloji, që të marrin mësim ata që vijnë pas tyre!

58. Nëse i druhash pabesisë nga ndonjë grup, atëherë njoftoju paraprakisht për prishjen e paktit, që të jeni në kushte të barabarta! Allahu nuk i do të pabesët.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Krijesat më të këqija për Allahun janë ata që e mohojnë Atë. Ata kurrë nuk do të besojnë. Janë ata, me të cilët ti ke bërë marrëveshje; por ata e shkelin gjithnjë marrëveshjen dhe nuk e kanë frikë Allahun.”** - Krijesat më të këqija për Allahun e Lartësuar janë ata me këto tri cilësi:

1. Mohojnë Allahun dhe Ditën e Llogarisë së drejtë para Tij.
2. Nuk besojnë profetët dhe shpalljet e Allahut.
3. Tradhtojnë dhe shkelin marrëveshjet.

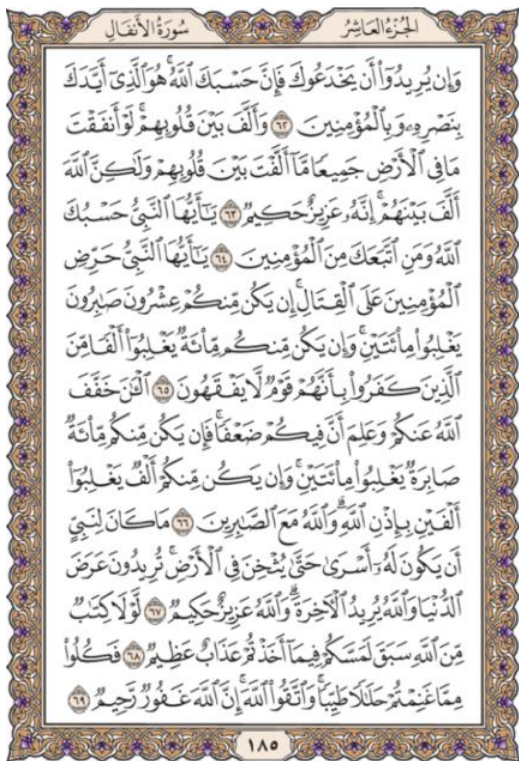
Këta janë më të këqij se gomerët, qentë dhe çdo lloj kafshe tjetër. Tek ata nuk ka asnjë lloj të mire dhe prej tyre pritet veçse sherr. Shfarosja e këtij soji, që përbën rrezik për racën njerëzore, është detyrë e

domosdoshme, në mënyrë që sëmunda e tyre të mos infektojë të tjerët. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Nëse i ndesh ata në luftë, shpartalloji, që të marrin mësim ata që vijnë pas tyre!”** - Nëse nuk keni ndonjë pakt paqeje me ta dhe jeni në gjendje lufte, atëherë asgjësojini me ashpërsi, me qëllim që të marrin mësim edhe të tjerët, duke parë se çfarë fundi i pret! Në këtë mënyrë, ata do të frenohen dhe nuk do të kenë guxim të shkelin marrëveshjet me muslimanët.²⁹ Këtu

kuptohet dobia e masave ndëshkimore të vendosura nga Sheriati kundrejt shkelësve të ligjeve. Ndër urtësitë dhe qëllimet e këtyre ndëshkimeve është kërcënim i frikësimit i atyre që ende nuk kanë shkelur ligjin, që të mos guxojnë ta bëjnë një gjë të tillë. Por ato, pa dyshim, shërbejnë edhe si masë për të ndëshkuarit, që të mos i kthehen më kimit. Përkufizimi i këtij gjykimi vetëm për rastin kur je në gjendje lufte me mohuesit tregon edhe diçka tjetër shumë të rëndësishme. Nuk lejohet vrasja e qafirëve në rastet kur me ta ke traktat paqeje ose armëpushim. Edhe pse dihet mirë që mohuesit nuk i qëndrojnë besnik asnjë marrëveshjeje, por i kalojnë kufijtë në mizori sa herë që gjejnë hapësirë, muslimanëve nuk u lejohet që t'u kundërpërgjigjen me të njëjtën monedhë, për sa kohë është në fuqi pakti dhe nuk është vërtetuar qartësisht shkelja e tij. Muslimanët e kanë detyrë që të veprojnë me besnikëri dhe burrëri, ashtu sikurse i ka porositur Allahu i Madhëruar:

- **“Nëse i druhash pabesisë nga ndonjë grup, atëherë njoftoju paraprakisht për prishjen e paktit, që të jeni në kushte të barabarta!”** - Nëse ke një marrëveshje paqeje ose armëpushimi me një popull dhe, në bazë të fakteve dhe shenjave, i frikësohesh tradhëtisë së tyre, edhe pse me gojë dhe me vepra nuk janë shprehur qartësisht për këtë, atëherë detyra jote është: "...njoftoju për prishjen e marrëveshjes, që të jeni të barabartë!" Bëju të ditur se nuk ka më pakt dhe armëpushim mes jush! Kështu,

ty nuk të lejohet pabesia kundrejt tyre, duke shkelur pikat e marrëveshjes pa i lajmëruar, madje duhet të kesh siguri të plotë që ata e kanë marrë lajmin e prishjes së paktit. Ky është momenti kur ju dhe ata jeni të barabartë në lidhje me njoftimin për prishjen e marrëveshjes.

- **“Allahu nuk i do të pabesët.”** - Allahu i Madhëruar ka urrejtje të madhe për të pabesët, prandaj është e domosdoshme që ju të siguroheni mirë për njoftimin e prishjes së paktit me armikun tuaj, në mënyrë që të jeni të pastër dhe askush të mos ju akuzojë për pabesi. Ajeti tregon se nëse është vërtetuar me fakte e prova shkelja e aktmarrëveshjes nga mohuesit, nuk është më e nevojshme procedura e njoftimit të tyre për prishjen e marrëveshjes. Ajeti tregon gjithashtu se, nëse nuk i druhesh atyre për tradhti, madje je i sigurt se ata nuk e shkelin marrëveshjen, atëherë nuk të lejohet kursesi që ta prishësh këtë marrëveshje, por është detyrë respektimi i saj deri në afatin e caktuar.

Ajeti 59

59. Mohuesit të mos mendojnë se mund të shpëtojnë. Ata nuk mund t'i shmangen (dënimit të) Allahut.

Shpjegimi i ajetit

Mohuesit e Zotit dhe të shpalljeve të Tij, që nuk pranojnë të nënshtrohen për të jetuar sipas porosive hyjnore, kurrë të mos mendojnë se mund t'i shpëtojnë dhe t'i fshihen të Lartësuarit. Ata kurrë nuk mund t'i shpëtojnë gjykimin të Tij të urtë dhe të drejtë. Ai gjithmonë u qëndron atyre në pritë. Allahu i Lartësuar fsheh urtësi të mëdha duke i afatizuar mohuesit dhe duke mos u nxituar në ndëshkimin e tyre. Ndër urtësitë e shumta të këtij afatizimi është edhe të sprovuarit e robve të Tij besimtarë. Përballë sprovave, ata përkushtohen më shumë ndaj Zotit dhe luftojnë me më tepër qëndrueshmëri dhe durim për të arritur kënaqësinë e Tij. Vetëm pas të tilla sprovave, ata mund të arrijnë gradat e larta në Xhenet dhe të pajisen me virtyte të mrekullueshme, që arrihen veçse nga durimtarët në sprova.

Ajeti 60

60. Përgatituni kundër tyre me sa fuqi të keni, përfshirë kuajt e luftës, në mënyrë që t'i fusni tmerrin armikut të Allahut dhe armikut tuaj, si dhe të tjerëve, të cilët mund të mos i dini, por të cilët i di Allahu! Çfarëdo që të shpenzoni në rrugën e Allahut, ajo do t'ju kompensohet dhe nuk do t'ju bëhet aspak padrejtësi.

Shpjegimi i ajetit

- **“Përgatituni kundër tyre me sa fuqi të keni, përfshirë kuajt e luftës, në mënyrë që t'i fusni tmerrin armikut të Allahut dhe armikut tuaj,...”** - Përgatituni sa të mundeni kundër armiqve tuaj, kundër mohuesve të Zotit, që përpiqen dhe luftojnë për t'ju shkatërruar ju dhe fenë tuaj! Përgatituni kundër tyre në të gjitha aspektet: fizike, materiale, intelektuale dhe mendore! Ky ajet është nxitje për të mësuar çdo gjë mbi përgatitjen ushtarake të luftimit dhe të mbrojtjes tokësore, detare, ajrore etj. Gjithashtu, ai është nxitje për t'u aftësuar në

nivelet më të larta të komunikimit dhe politikës, që bëjnë të mundur një përfaqësim dhe mbrojtje sa më të denjë të muslimanëve. Populli musliman duhet të jetë i edukuar me guxim e trimëri, por edhe me urtësi, zgjuarsi dhe aftësi ushtarake. Duke aluduar për këtë ajet, Profeti ﷺ ka thënë: "Fuqia është zotësia e gjuajtjes me shigjetë (*aftësia e përdorimit të armës*)." Duke treguar rëndësinë e madhe të perfeksionimit të infrakstrukturës ushtarake, Allahu i Lartësuar thotë: "...Përgatituni kundër tyre me sa fuqi të keni, përfshirë kuajt e luftës.". Në të shkuarën, ndër mjetet më të spikatura që përdorëshin në luftë ishin kuajt dhe pajime të tjera. Kompletimi dhe shfaqja e këtyre mjeteve e frikësonin armikun, prandaj dhe kjo ishte një vepër e mirë dhe e nxitur nga Sheriati. Duke qenë se trajtimi i një çështjeje dhe gjykimi i drejtë rreth saj lidhet ngushtësisht me shkakun dhe rrugët e realizimit të saj, mund të themi se në çdo kohë është detyrë për muslimanët që të përgatiten sa më mirë ushtarakisht, në mënyrë që t'u tregojnë armiqve fuqinë e tyre. Më pas, Allahu i Lartësuar thotë:

- **"...si dhe të tjerëve, të cilët mund të mos i dini, por të cilët i di Allahu."** - Përgatituni mirë që të përballoni luftën kundër armiqve që ju i njihni. Por duhet të jeni gati edhe për armiq të tjerë, që ende nuk i njihni, të cilët do t'ju luftojnë më vonë, pas zbritjes së këtyre ajeteve. Ju nuk i njihni ata, por Allahu i di, prandaj dhe ju urdhëron të përgatiteni mirë ushtarakisht. Duke qenë se ndër faktorët kryesorë që ndihmojnë për këtë çështje është aspekti financiar, Allahu i Lartësuar i nxit besimtarët që të shpenzojnë në këtë drejtim: - **"Çfarëdo që të shpenzoni në rrugën e Allahut, ajo do t'ju kompensohet dhe nuk do t'ju bëhet aspak padrejtësi."** - Çfarëdo që të shpenzoni për hir të Allahut, e pakët apo e shumë qoftë ajo, Allahu i Lartësuar ka për t'ju dhënë të plotë shpërblimin për të, madje do t'ju shumëfishojë atë. Kështu, atyre që e

shpenzojnë pasurinë në rrugën e Allahut u është premtuar se do t'u shtohet shpërblimi deri në shtatëqindfish, e shumë më tepër, nga bujaria e Allahut të Lartësuar. Siç shihet, Allahu i Madhëruar nuk i bën padrejtësi askujt, por përkundrazi, ua shumëfishon shpërblimin punëmirëve, duke u dhënë shumë më tepër sesa mund të presin.

Ajetet 61 - 64

61. Nëse armiku kërkon paqe, pranoje atë dhe mbështetju Allahut! Ai dëgjon e di gjithçka.

62. Po nëse ata duan të të mashtrojnë, atëherë ty të mjafton Allahu. Ai të ka fuqizuar ty me Ndhimën e Tij dhe me besimtarët.

63. Ai i ka bashkuar zemrat e tyre. Edhe sikur të shpenzoje gjithçka që është në Tokë, nuk do të mund t'i bashkoje zemrat e tyre; por ishte Allahu Ai që e bëri atë bashkim (e vllazërim). Ai është Ngadhënjimtar e i Urtë.

64. O Profet! Allahu të mjafton ty dhe u mjafton besimtarëve që të pasojnë ty.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Nëse armiku kërkon paqe, pranoje atë dhe mbështetju Allahut! Ai dëgjon e di gjithçka."** - Nëse qafirët, me të cilët jeni në gjendje lufte, ju parashatrojnë kërkesën për paqe dhe armëpushim, atëherë pranojeni këtë kërkesë, duke ju mbështetur tërësisht Zotit tuaj! Pranojeni kërkesën e tyre për paqe, sepse prej saj vijnë shumë dobi:

1. Paqja është gjithmonë diçka e mirë dhe e dëshiruar. Nëse ata marrin një nismë të tillë, atëherë pranojeni atë!

2. Periudha e paqes shërben për të mbledhur fuqitë, për t'u riorganizuar dhe përgatitur për luftë në çdo kohë që të jetë e nevojshme.

3. Kur vendoset paqja dhe jepen garanci për njëri tjetrin, bëhet më e lehtë që secila palë të ketë mundësi të kuptojë dhe gjykojë me drejtësi mendimin dhe besimin e palës tjetër.

4. Në kohë paqeje komunikimi është më i thjeshtë dhe bëhet më i lehtë gjykimi me

drejtësi dhe i paanshëm. Pa dyshim, një situatë e tillë është shumë favorizuese për Islamit dhe përhapjen e tij, si një fe e cila qëndron mbi gjithçka tjetër. Çdokush që gjykon me drejtësi dhe objektivitet, kur të ballafaqohet me këtë fe të mrekullueshme, pa dyshim që do të ndikohet nga ajo dhe do ta preferojë atë mbi të gjitha besimet dhe fetë e tjera në këtë botë. Islami është i bukur në të gjitha aspektet. Ai është i bukur në urdhëresat dhe ndalesat e Tij, ai është i bukur sepse urdhëron për drejtësi në marrëdhëniet me të gjitha krijesat, duke mos lejuar asnjë cenim të të drejtave të tyre. Vetëm përmes ligjeve të Islamit sigurohet lumturia e njerëzimit. Në këtë mënyrë, do të shtohen ata që e preferojnë atë dhe nënshtrohen për të jetuar sipas tij. Kështu, marrëveshja për paqe jo vetëm që të shpëton nga lufta dhe tmerret e saj, por mundëson edhe një qetësi shpirtërore. Në këtë mënyrë, muslimanët do të korrin fitore, duke pushtuar zemrat e njerëzve. Kërkesa për paqe e parashtruar nga qafirët mund të refuzohet vetëm në një rast: kur është një mënyrë mashtrimi dhe pabesie, me qëllim që t'i zërë muslimanët të papërgatitur. Por edhe nëse qëllimi i mohuesve është ky, Allahu i Lartësuar i qetëson besimtarët me premtimin e Tij të madh, kur thotë:

- **“Po nëse ata duan të të mashtrojnë, atëherë ty të mjafton Allahu.”** - Allahu i Lartësuar të mjafton për të të mbrojtur nga çdo gjë e ligë. Është i Madhërishmi Ai që përkujdeset për çdo gjë që të sjell dobi dhe është e rëndësishme për ty. Allahu i Lartësuar të ka dhënë shumë shembuj tashmë se ndihma e Tij është mëse e mjaftueshme për ty, prandaj mbaje zemrën të qetë. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend disa raste kur mbështeti Profetin e Tij.

- **“Ai të ka fuqizuar ty me Ndhimën e Tij dhe me besimtarët.”** - Ndhimja më e madhe që Allahu i Lartësuar i dha Profetit ishte ndihma qiellore, para së cilës asgjë nuk mund të qëndrojë dhe, aq më pak, ta mposhtë. Pastaj vjen ndihma tokësore,

përmes besimtarëve të shumtë, të cilët ndihmuan dhe mbështetën rrugën e Profetit. Por që besimtarët të jenë një forcë ndikuese në mbështetje të fesë së Allahut, ata duhet të jenë të bashkuar, prandaj dhe Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ai i ka bashkuar zemrat e tyre. Edhe sikur të shpenzoje gjithçka që është në Tokë, nuk do të mund t'i bashkoje zemrat e tyre; por ishte Allahu Ai që e bëri atë bashkim (e vllazërim).”** - Prandaj besimtarët u bashkuan dhe u deshën me njëri tjetrin. Ishte pikërisht bashkimi i radhëve dhe dashuria e ndërsjelltë me zemër, sekreti i fuqisë së tyre. Sigurisht, kjo lidhje nuk ishte produkt i punës apo i strategjisë së ndonjërit prej tyre, por qe thjesht dhuratë bujare prej Allahut të Lartësuar. Edhe sikur të shpenzoje të gjithë arin dhe argjendin apo çdo lloj pasurie që gjendet në tokë, për të bashkuar zemrat dhe radhët e tyre, pas gjithë atyre faktorëve që shkaktonin përçarje dhe urrejtje, kurrë nuk do t'ia arrije qëllimit. Arsyja është shumë e thjeshtë: I vetmi që ka në dorë zemrat e robve dhe që i ndryshon ato, është Allahu i Lartësuar, që thotë:

- **“Ai është Ngadhënjimtar e i Urtë.”** - Tregues i fuqisë së Tij është pikërisht bashkimi dhe afrimi i zemrave të njerëzve, pas gjithë atyre shkaktarëve të përçarjes, urrejtjes dhe armiqësisë. Allahu i Lartësuar thotë: “Dhe kapuni fort që të gjithë pas “litarit” (fesë) të Allahut e mos u përçani! Dhe kujtojeni (me mirënjohje) mirësinë e Allahut ndaj jush, kur ju ishit të armiqësuar me njëri-tjetrin e Ai i bashkoi zemrat tuaja, dhe kështu, me mirësinë e Tij u bëtë vëllezër. Ju ishit buzë Gropës së Zjarrit dhe Ai ju shpëtoi prej saj. Kështu jua sqaron Allahu Argumentet e Veta, që ju ta gjeni udhëzimin e sigurt.” [Al Imran 103].

- **“O Profet! Allahu të mjafton ty dhe u mjafton besimtarëve që të pasojnë ty.”** - Allahu i Lartësuar të mjafton ty, o i Dërguar, dhe po kështu edhe besimtarëve, që pasojnë rrugën tënde. Ky është një premtim që Allahu i Lartësuar u jep

besimtarëve të cilët pasojnë Profetin e Tij. Allahu premton për mbështetje, ndihmë dhe fitore kundër armiqve. Por nga ajeti kuptojmë edhe sekretin e realizimit të këtij premtimi. Së pari, është besimi i vërtetë dhe i sinqertë dhe, së dyti, pasimi rigoroz i rrugës së Profetit ﷺ. Kështu, besimtari i vërtetë, që pason rrugën dhe traditën e Profetit ﷺ ka premtimin se Allahu i Lartësuar do t'i mjaftojë si ndihmë dhe mbështetje në çdo çështje, qofshin ato fetare apo jofetare. Kjo ndihmë cenohet dhe pakësohet sa herë që cenohet dhe pakësohet kushti i saj, që është besimi i pastër dhe pasimi i Sunetit.

Ajetet 65 – 66

65. O Profet! Nxiti besimtarët për të luftuar! Nëse prej jush janë njëzet veta durimtarë (e të paepur), do të mundin dyqind; nëse janë njëqind, do të mundin një mijë jobesimtarë, për shkak se ata janë njerëz që nuk kuptojnë.

66. Allahu ju ka sjellë tashmë një lehtësim sepse Ai e di se keni një pikë të dobët. Nëse prej jush janë njëqind të durueshëm, do t'i mundni dyqind, e nëse jeni një mijë, atëherë, me ndihmën e Zotit, do t'i mundni dy mijë. Allahu është me durimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij, duke i thënë:

- **“O Profet! Nxiti besimtarët për të luftuar!”** - Nxiti besimtarët, që të kenë vullnet e ambicie për të luftuar në rrugën e Zotit. Bëju thirrje atyre për xihad në rrugën e Zotit dhe mësoju që kurrë të mos e braktisin atë! Përmendju dobinë dhe shpërblimin e pamatë që Allahu i Lartësuar ka rezervuar për trimat e guximshëm dhe të duruar! Kujtoju mirësitë dhe begatitë e mëdha që dhurohen në dynja dhe ahiret, nëse përpiqesh për të ngritur lart fjalën e Allahut! Kujtoju, gjithashtu, dëmet e mëdha që sjell burracakëria dhe frika prej luftës! Këto janë cilësi poshtëruese, që cenojnë fenë dhe personalitetin e njeriut. Besimtari nuk mund të jetë kurrë burracak e frikakak.

Përkundrazi, cilësi të pandashme të tij janë trimëria dhe guximi. E si të jetë ndryshe, kur Allahu i Lartësuar thotë: “Mos u tregoni të dobët kur të ndiqni armikun! Nëse ju ndieni dhimbje, (*dijeni se*) edhe ata, sikurse ju, ndiejnë dhimbje. Por ju shpresoni nga Allahu atë çka ata nuk e shpresojnë. Allahu është i Ditur e i Urtë”. [Nisa 104]. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Nëse prej jush janë njëzet veta durimtarë (e të paepur), do të mundin dyqind; nëse janë njëqind, do të mundin një mijë jobesimtarë, për shkak se ata janë njerëz që nuk kuptojnë.”** - Kështu, një besimtar i vërtetë dhe i sinqertë, trim dhe i guximshëm mund të sfidojë dhjetë jobesimtarë. Kjo ndodh sepse, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: ata janë njerëz që nuk kuptojnë. Ata nuk kanë asnjë lloj njohurie rreth mirësive të mëdha që Allahu i Lartësuar ka përgatitur për luftëtarët në rrugën e Tij. Mohuesit e Zotit luftojnë në emër të kryelartësisë, arrogancës dhe sundimit të padrejtë, duke përhapur poshtërsitë dhe mosbesimin. Ndërsa besimtarët e sinqertë e kuptojnë dhe e dinë shumë mirë qëllimin e luftës kundër mohuesve, që është lartësimi i fjalës së Allahut, shfaqja, përhapja dhe triumfi i fesë së Tij, mbrojtja e Librit të Allahut dhe arritja e shpërblimeve të mëdha prej Allahut të Lartësuar. Pa dyshim, të gjitha këto nxisin tek besimtarët guximin, trimërinë, durimin dhe të qëndrueshmërinë në këtë luftë. Megjithatë, Allahu i Lartësuar dëshiroi t'ua lehtësonte besimtarëve këtë çështje, prandaj u tha:

- **“Allahu ju ka sjellë tashmë një lehtësim sepse Ai e di se keni një pikë të dobët.”** - Allahu i Lartësuar e di shumë mirë dobësinë tuaj, prandaj me butësinë dhe mëshirën e Tij, ju bëri disa lehtësime:

- **“Nëse prej jush janë njëqind të durueshëm, do t'i mundni dyqind, e nëse jeni një mijë, atëherë, me ndihmën e Zotit, do t'i mundni dy mijë. Allahu është me durimtarët.”** - Ky do të jetë rezultati, me mbështetjen tek Allahu i Lartësuar. Në

pamje të parë, duket sikur këto ajete thjesht na njoftojnë rreth gjendjes së besimtarëve, të cilët, me mirësinë e Allahut, nëse formojnë një numër të caktuar, do të arrijnë atë rezultat të premtuar në luftën kundër jobesimtarëve, pasi besimi kultivon guxim e trimëri. Në të vërtetë, kjo përbënte edhe një dispozitë, që Allahu i Lartësuar ua ngarkoi besimtarëve të parë. Në fillim, atyre nuk u lejohej të largoheshin nga fushëbeteja, edhe nëse raporti me qafirët ishte një me dhjetë. Por më vonë Allahu i Lartësuar ua lehtësoi këtë dispozitë, dhe kështu atyre nuk u lejohej që të largoheshin nga fushëbeteja nëse armiqtë ishin sa dyfishi i tyre, e po të ishin më tepër se kaq, atëherë besimtarëve u lejohej të largoheshin. Por këtu shfaqen dy probleme: Së pari, ajeti vjen në formë dëftore dhe, rregullisht, fjalitë në dëftore nuk merren dhe as nënkuptohen si urdhra, që zakonisht vijnë në formë urdhërore. Së dyti, në ajet, fitorja e muslimanëve kundrejt raportit numerik të përmendur, është kushtëzuar me të qenurit e muslimanëve të durueshëm dhe të stërvitur për të qenë të qëndrueshëm. Nga kjo kuptohet se, nëse nuk e plotësojnë këtë kusht, nëse duket qartë se nuk mund t'ia dalin në përballjen me armiqtë, atëherë muslimanët mund të largohen nga fushëbeteja kur armiqtë janë sa dyfishi i tyre ose edhe më pak. Kështu kuptohet qëllimi i ajetit dhe urtësia e Zotit. Në përgjigje të pikës së parë është thënë: Ajeti vjen në formë dëftore për të përcjellë një mesazh të bukur dhe të rëndësishëm, gjë që nuk do të kuptohej nëse do të ishte në formë urdhërore. Kështu, në formë dëftore, përveç faktit që urdhëron për diçka, ajeti shërben edhe si përforcues i zemrave të besimtarëve, duke i përgëzuar se do të fitojnë mbi mohuesit. Ndërsa rreth pikës së dytë është thënë se qëllimi i kushtëzimit të fitores me të qenurit durimtarë e të qëndrueshëm është inkurajim për besimtarët që të kultivojnë durimin. Ajeti sikur u thotë atyre: O besimtarë, është detyrë për ju që të merrni të gjitha masat e nevojshme që urdhëron Zoti, në mënyrë që të arrini

fitoren. Duke patur edhe besimin e pastër në zemër, ju premtohet fitorja, premtim që Allahu i Madhëruar jua jep edhe nëse jeni shumë më pak në numër sesa jobesimtarët.

Ajetet 67 – 69

67. Asnjë profeti nuk i takon të mbajë robër, derisa të ketë triumfuar plotësisht në vend. Ju synoni të mirat e kësaj bote (të përkohshme), ndërsa Allahu dëshiron për ju Ahiretin. Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.

68. Po të mos kishte qenë urdhri i mëparshëm i Allahut, atëherë do t'ju kishte goditur një dënim i madh për atë (shpërblesën) që morët.

69. Kënaquni me atë që fitoni me luftë si të lejuar dhe të mirë, dhe jini të devotshëm ndaj Allahut! Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Ky ishte një qortim nga Allahu i Lartësuar drejtuar të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve pas luftës së Bedrit. Ata kapën shumë robër nga idhujtarët, prandaj kur erdhi çështja se si do të veprohej me ta, a të pranohej kompensim për ta apo të ekzekutoheshin, Profeti ﷺ dhe një grup besimtarësh përzgjedhën variantin e kompensimit. Ndërsa Umer Ibn Hatabi, për t'u treguar idhujtarëve forcën dhe ashpërsinë e muslimanëve, të paktën në këtë përballje të parë, deshi variantin e ekzekutimit të tyre. Për këtë çështje, Allahu i Lartësuar shpalli ajetet:

- **“Asnjë profeti nuk i takon të mbajë robër, derisa të ketë triumfuar plotësisht në vend.”** - Nuk i takon një profeti dhe nuk është një zgjedhje e përshtatshme tolerimi i mohuesve në këtë përballje vendimtare me ta. Ata luftuan kundër Profetit të Zotit dhe u përpoqën të shuanin dritën e Allahut dhe fenë e Tij. Ata donin të zhduknin nga faqja e dheut të gjithë adhuresit e Allahut. Kjo ishte një përballje vendimtare me mohuesit, prandaj nuk është e udhës që t'i lësh gjallë robërit e luftës për të marrë kompensim prej tyre.³⁰ Dobia e kompensimit është tejet e papërfillshme me mesazhin e qartë që

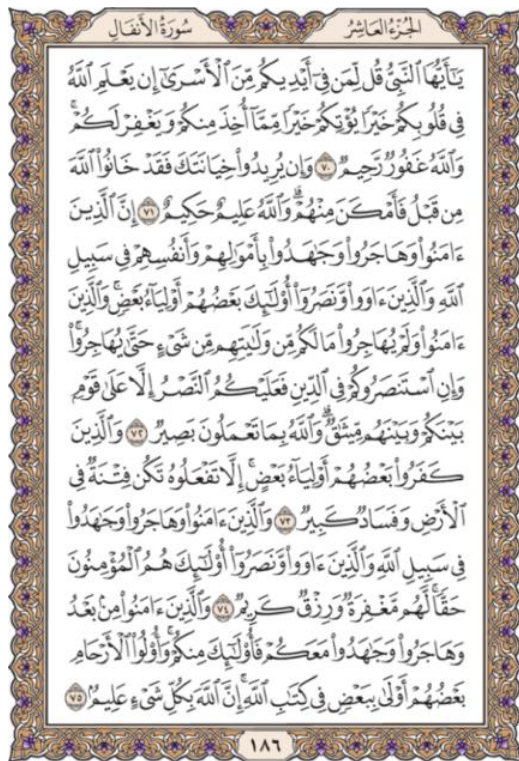
përcjell eliminimi i tyre. Për sa kohë që ata janë të fuqishëm dhe synojnë shkatërrimin e muslimanëve, më mirë të mos merret kompensim për ta. E nëse ata janë të dobët dhe nuk përbëjnë ndonjë rrezik të madh, atëherë nuk ka problem nëse i kthen robërit kundrejt kompensimit. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ju synoni të mirat e kësaj bote (të përkohshme), ndërsa Allahu dëshiron për ju Ahiretin.”** - Ju doni të merrni kompensim, për të përfituar ndonjë mirësi të kësaj bote, ndërkohë që kjo zgjedhje nuk është në dobi të fesë dhe nuk ndihmon në triumfin e saj. Allahu i Madhëruar dëshiron ta ngrejë lart Islamin dhe t'i ndihmojë të dashurit e Tij, duke u dhënë fitore mbi armiqtë. Ai dëshiron që fjala dhe feja e Tij të lartësohet mbi çdo gjë tjetër, prandaj urdhëron çdo gjë që e mundëson diçka të tillë.

- **“Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.”** - Allahu i Lartësuar është i Plotfuqishëm. Po të dëshironte, Ai mund t'i poshtëronte mohuesit pa qenë nevoja e luftës së besimtarëve. Por Allahu është gjithashtu *Hakim* - i Urtë, dhe me urtësinë e Tij dëshiron t'i sprovtojë njerëzit me njëri tjetrin.

- **“Po të mos kishte qenë urdhri i mëparshëm i Allahut, atëherë do t'ju kishte goditur një dënim i madh për atë (shpërbletën) që morët.”** - Allahu i Lartësuar ia bëri të lejuar Profetit dhe të gjithë umetit përfitimin prej plaçkës së luftës. Por në rastin në fjalë, marrja e kompensimit të robërve do të ishte veprim i gabuar dhe i dënueshëm, prandaj Allahu i Lartësuar thotë: “Po të mos ishte dispozita e hershme e caktuar prej Allahut (*për lejimin e plaçkës së luftës*), do t'ju godiste një dënim i madh për atë që morët.” Prandaj vjen edhe një hadith, që thotë: “Nëse në Betejën e Bedrit do të zbriste ndonjë ndëshkim, askush nuk do të shpëtonte, përveç Umerit.”

- **“Kënaquni me atë që fitoni me luftë si të lejuar dhe të mirë,…”** - Kjo ishte butësi

dhe mëshirë e Allahut të Lartësuar për këtë umet. Me bujarinë dhe mëshirën e Tij, Ai ia bëri të lejuar vetëm këtij umeti që të përfitojë nga plaçka e luftës. Allahu i Lartësuar nuk ia ka lejuar atë asnjë umeti të mëparshëm. Ky është një privilegj, për të cilin muslimanët duhet të tregohen mirënjohës ndaj Dhuruesit të tij, Allahut të Lartësuar. Për këtë arsye, duke na treguar se si të tregohemi mirënjohës ndaj Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“...dhe jini të devotshëm ndaj Allahut! Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Frikësojuni Zotit dhe jini të devotshëm ndaj Tij, në çdo aspekt! Përbajuni besnikërisht urdhëresave dhe jini të kujdesshëm ndaj ndalesave! Kështu i shprehni Allahut mirënjohjen për mirësitë e shumta që ju ka dhuruar. Allahu i Lartësuar është *Gafurun* - Falës i madh, që ia fal të gjitha gjynahet atij që pendohet dhe kthehet tek Ai i nënshtruar dhe i bindur. Atyre që ruhen nga shirku, Allahu i Madhëruar ua fal të gjitha gjynahet e tjera. Allahu i Lartësuar është gjithashtu *Rrahim* – Mëshirëplotë.

Pjesë e mëshirës së Tij është pikërisht fakti që Ai e bëri të lejuar plaçkën e luftës, e cila është hallall dhe e pastër për ju.

Ajetet 70 - 71

70. O Profet! Thuaju robërve që i keni në dorë: "Nëse Allahu sheh ndonjë të mirë në zemrat tuaja, Ai ju jep edhe më shumë të mira nga ajo çka ju është marrë dhe jua fal gjynahet tuaja. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

71. E nëse ata duan të të tradhtojnë ty (o Muhammed), dije se në të vërtetë kanë tradhtuar Allahun, por Ai ka ngadhënjyer gjithmonë mbi ta. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete kanë zbritur dhe flasin për robërit e kapur në luftën e Bedrit, mes të cilëve ishte edhe Abasi, xhaxhai i Profetit. Kur iu kërkua kompensimi në këmbim të lirim, Abasi pretendoi se kishte pranuar Islamin para se të kapej rob. Megjithatë, prej tij u kërkua përsëri kompensimi, pa ia marrë parasysht pretendimin.³¹ Atëherë, për të kënaqur zemrën e Abasit dhe të tjerëve që ishin njëloj si ai, pra, që kishin pranuar Islamin përpara se të kapeshin rob, Allahu i Lartësuar zbriti këto ajete kuranore:

- **“O Profet! Thuaju robërve që i keni në dorë: "Nëse Allahu sheh ndonjë të mirë në zemrat tuaja, Ai ju jep edhe më shumë të mira nga ajo çka ju është marrë dhe jua fal gjynahet tuaja. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu i Lartësuar ka për t’ju dhënë mirësi dhe begati shumë më të mëdha sesa kompensimi që ju paguat. Përveç kësaj, Ai do t’ju falë gjynahet dhe ju premtan se do t’ju fusë në Xhenet, nëse ndiqni rrugën e adhurimit të Allahut të Lartësuar si Një të vetëm dhe nëse tregoheni të nënshtruar ndaj ligjit të Tij. Dhe vërtet Allahu i Lartësuar e plotësoi premtimin që iu dha. Pas kësaj ngjarjeje, ndodhën shumë të tjera, ku Abasi dhe të tjerët si ai fituan shumë pasuri, shumë më të madhe se ajo që paguan si kompensim. Madje, në një rast, përcillet se, kur në depon e shtetit Islam pati një hyrje të madhe

pasurie, Profeti ﷺ i mundësoi Abasit që të mbushte robën e tij me të, aq sa kishte fuqi që të mbante. Në vijim, duke folur për mohuesit dhe tradhtarët, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“E nëse ata duan të të tradhtojnë ty (o Muhammed), dije se në të vërtetë kanë tradhtuar Allahun, por Ai ka ngadhënjyer gjithmonë mbi ta.”** - Nëse ata synojnë të të luftojnë, duke shkelur paktin e lidhur me ty, atëherë le të kujtojnë se çfarë përfundimi kanë pasur kur kanë thyer paktet me Allahun e Lartësuar, që thotë: “...Ai ka ngadhënjyer gjithmonë mbi ta.”! Të kenë kujdes dhe të mos guxojnë të tradhtojnë marrëveshjet me ty! Të mos harrojnë se Allahu i Lartësuar është i Plotfuqishëm mbi ta! Ata janë tërësisht në dorë të Allahut dhe kurrë nuk mund të dalin jashtë kontrollit të Tij. Le të kujtojnë gjithashtu, se:

- **“Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.”** - Allahu është i ditur për gjithçka. Asgjë nuk mund të dalë jashtë diturisë së Tij absolute. Allahu është, gjithashtu, *El Hakim* - i Urtë, që do të thotë se Ai vendos çdo gjë në vendin që i takon dhe i jep gjykimin që meriton. Prej diturisë dhe urtësisë së Tij janë dhe këto ligje e dispozita të mrekullueshme, që ka vendosur për ju. Tregues i diturisë dhe urtësisë së Allahut është dhe fakti se Ai është mëse i mjaftueshëm për ju, që t’ju ruajë nga e liga apo padrejtësia e njerëzve, prej të cilëve mund të ketë edhe nga ata që duan t’ju mashtrajnë. Allahu është i Gjithëdituri dhe i Urti, Ai që përkujdeset për ju edhe në këtë çështje, ashtu siç bën për të gjitha çështjet tuaja.

Ajeti 72

72. Vërtet, ata që besuan dhe mërguan, pastaj luftuan me pasurinë e me shpirtin e tyre në rrugën e Allahut, por dhe ata që i strehuan dhe i ndihmuan - këta të gjithë janë miq e mbrojtës të njëri-tjetrit. Ndërsa ata që besuan, por ende nuk kanë mërguar, ju nuk e keni detyrë t’i mbështesni e t’i ndihmoni, derisa edhe

ata të mërgojnë. Nëse ata kërkojnë ndihmën tuaj për çështjen e fesë, atëherë është detyra juaj t'i ndihmoni, përveçse kundër një populli me të cilin keni marrëveshje të ndërsjelltë. Allahu sheh gjithçka që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

Ajeti flet për lidhjen vëllazërore që Allahu i Lartësuar urdhëroi të bëhej mes muhaxhirëve dhe ensarëve.

- **“Vërtet, ata që besuan dhe mërguan, pastaj luftuan me pasurinë e me shpirtin e tyre në rrugën e Allahut, por dhe ata që i strehuan dhe i ndihmuan - këta të gjithë janë miq e mbrojtës të njëri-tjetrit.”** - Ata që emigruan për hir të Allahut në Medinë, duke lënë vendin dhe pasurinë e tyre, ishin muhaxhirët. Ata braktisën gjithçka vetëm për hir të Allahut dhe luftës në rrugën e Tij. Ndërsa banorët e Medinës, të cilët strehuan dhe mirëpritën Profetin dhe shokët e tij, ishin ensarët. Ata u dhanë besën muhaxhirëve se do t'i mbronin, mbështesnin dhe ndihmonin, madje do të luftonin me gjithçka që kishin, për t'i ndihmuar në rrugën e Zotit. Ensarët përgatitën vendin, pasurinë dhe veten e tyre, në shërbim të Allahut dhe fesë së Tij. Profeti i bashkoi muhaxhirët dhe ensarët në lidhje vëllazërore me njëri-tjetrin, duke patur në themel dashurinë për hir të Zotit.

- **“Ndërsa ata që besuan, por ende nuk kanë mërguar, ju nuk e keni detyrë t'i mbështesni e t'i ndihmoni, derisa edhe ata të mërgojnë.”** - Kjo kategori muslimanësh e privoi veten nga aleanca dhe mbështetja juaj, sepse ata u ndanë prej jush atëherë kur ju kishit më shumë nevojë. Megjithatë:

- **“Nëse ata kërkojnë ndihmën tuaj për çështjen e fesë, atëherë është detyra juaj t'i ndihmoni, ...”** - Nëse ata sulmohen në fenë e tyre dhe ju kërkojnë ndihmë, atëherë e keni detyrë që t'i ndihmoni dhe të luftoni në mbështetje të tyre. Por nëse i luftojnë për çështje të tjera, jo fetare, nuk e keni detyrë që t'i ndihmoni. Megjithatë, në vijim,

Allahu i Madhëruar, përjashton nga ky gjykim një grup mohuesish. Ai thotë:

- **“...përveçse kundër një populli me të cilin keni marrëveshje të ndërsjelltë.”** - Nëse këta besimtarë që nuk kanë emigruar janë në luftë me ndonjë popull, me të cilët ju keni marrëveshje për armëpushim dhe paqe, atëherë ju nuk duhet t'u dilni në krah atyre, sepse kjo do të ishte shkelje e paktit tuaj me atë popull. Pastaj i Madhëruari thotë:

- **“Allahu sheh gjithçka që bëni ju.”** - Allahu e di më mirë gjendjen dhe çdo nevojë tuajën, prandaj vendos ligje të dobishme dhe të përshtatshme për ju.

Ajeti 73

73. Jobesimtarët janë miq të njëri-tjetrit. Nëse ju nuk veproni ashtu (nuk do të mbroni njëri-tjetrin), do të bëhet sprovë dhe shkatërrim i madh në tokë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Jobesimtarët janë miq të njëri-tjetrit.”** - Pas vëllazërimit mes besimtarëve, ajeti na mëson se mohuesit i bashkon mosbindja ndaj Zotit dhe dashuria për këtë jetë të përkohëshme. Neve, si besimtarë, na mjafton të dimë se ata janë miq dhe aleatë të njëri-tjetrit dhe me jobesimtarët miqësohen veçse kush është njëlloj si ata.

- **“Ata që mohojnë të vërtetën janë miq të njëri-tjetrit.”** - Detyrë për ju është miqësimi dhe mbështetja e besimtarëve dhe armiqësia me jobesimtarët. Por nëse ju, o besimtarë, nuk e bëni këtë, por miqësoheni me të gjithë, ose armiqësoheni me të gjithë, ose miqësoheni me jobesimtarët dhe armiqësoheni me besimtarët, atëherë pasoja do të jetë fatkeqësi e madhe:

- **“Nëse ju nuk veproni ashtu (nuk do të mbroni njëri-tjetrin), do të bëhet sprovë dhe shkatërrim i madh në tokë.”** - Kjo do të sjellë shkatërrime të mëdha në tokë. E vërteta do të përzihet me të kotën, besimtarët me mohuesit. Në këtë mënyrë, do të zhduken shumë rite dhe shenja të mëdha të Islamit si xhahadi, hixhreti etj. Nëse besimtarët nuk mbështesin dhe nuk

miqësohen me njëri-tjetrin, shumë nga qëllimet madhore të Sheriatit do të zbehen.

Ajetet 74 - 75

74. Ata që besuan, mërguan dhe luftuan në rrugën e Allahut dhe ata që i strehuan dhe i ndihmuan - pikërisht këta janë besimtarë të vërtetë. Për ta ka falje dhe shpërblim shumë bujar.

75. Edhe ata që u bënë besimtarë më pas, që mërguan dhe luftuan së bashku me ju, janë vëllezërit tuaj. Megjithatë, farefisi ka më shumë përparësi ndaj njëri-tjetrit, sipas Librit të Zotit. Allahu Di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

Ajetet e mësipërme flasin për vëllazërimin dhe lidhjen e fortë mes muhaxhirëve dhe ensarëve, ndërsa ajetet në vijim flasin për shpërblimin e madh të tyre. Thotë i Lartësuar:

- **“Ata që besuan, mërguan dhe luftuan në rrugën e Allahut dhe ata që i strehuan dhe i ndihmuan - pikërisht këta janë besimtarë të vërtetë. Për ta ka falje dhe shpërblim shumë bujar.”** - Muhaxhirët dhe ensarët janë pikërisht besimtarët e vërtetë, me iman të plotë. Ata e vërtetuan këtë përmes veprave madhështore që kryen në emër të këtij imani, si hixhreti për hir të Zotit, xihadi në rrugën e Tij me pasurinë, jetën dhe veten e tyre, lidhja e fortë, mbështetja dhe dashuria mes njëri-tjetrit si besimtarë etj. Ata ishin të dashur, të mëshirshëm dhe të butë me besimtarët, por të ashpër dhe luftëtarë të rreptë kundër mohuesve dhe munafikëve. Këtyre besimtarëve, i Madhëruari u premtoi të mira me bollëk si në këtë botë, ashtu edhe në ahiret, në kopshtet e begatisë. Ata u shpërblyen që në këtë jetë, në mënyrë që t'u qetësohej zemra dhe shpirti. Por ky premtim vlen edhe për ata besimtarë të sinqertë që erdhën pas brezit të muhaxhirëve dhe ensarëve. Ata ndoqën me sinqeritet rrugën e Profetit ﷺ dhe shokëve të tij, duke bërë hixhret dhe duke zhvilluar xihad në rrugën e Zotit. Edhe këta, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Edhe ata që u bënë besimtarë më pas, që mërguan dhe luftuan së bashku me ju, janë vëllezërit tuaj.”** - Atyre u takon çdo trajtim që ju bëhet juve dhe kanë të njëjtat detyrime dhe përgjegjësi sikurse ju. Kjo ishte lidhja e fortë dhe dashuria e imanit. Në fillimet e Islamit, kjo lidhje ishte shumë e fortë për zemrat e besimtarëve. Vëllazërimi që bëri Profeti ﷺ mes muhaxhirëve dhe ensarëve ishte unik dhe qëndronte përveç vëllazërisë së përgjithshme që bashkon besimtarët. Madje, në fillimet e kësaj lidhjeje, muhaxhirët dhe ensarët kishin të drejtë trashëgimie ndaj njëri-tjetrit. Por më pas Allahu i Lartësuar shpalli ajetet:

- **“Megjithatë, farefisi ka më shumë përparësi ndaj njëri-tjetrit, sipas Librit të Zotit.”** - Tashmë pjesëtarë në trashëgimi do të jenë veçse të afërmit, që Sheriati i ka përcaktuar mirë, shkallë-shkallë, sipas fortësisë së lidhjes. Këto i tregon qartë Libri i Allahut, domethënë Sheriati i Tij.

- **“Allahu Di gjithçka.”** - Pjesë e diturisë absolute të Allahut është edhe dija e Tij rreth gjendjes suaj dhe ligjeve që janë të përshtatshme dhe rregulluese të jetës suaj. Allahu është më i Dituri dhe i Urti rreth ligjeve që ju përshtaten dhe rregullojnë çështjet e kësaj jete dhe të jetës tjetër.³²

*Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Enfal.
Lavdia e plotë i takon Allahut të vetëm
dhe të Pashoq!*

Surja 9: Et-teube (medinase) 129 ajete

Ajetet 1 - 2

1. Deklarim nga Allahu dhe i Dërguari i Tij për çlirim nga çdo detyrim e marrëveshje e lidhur me idhujtarët.

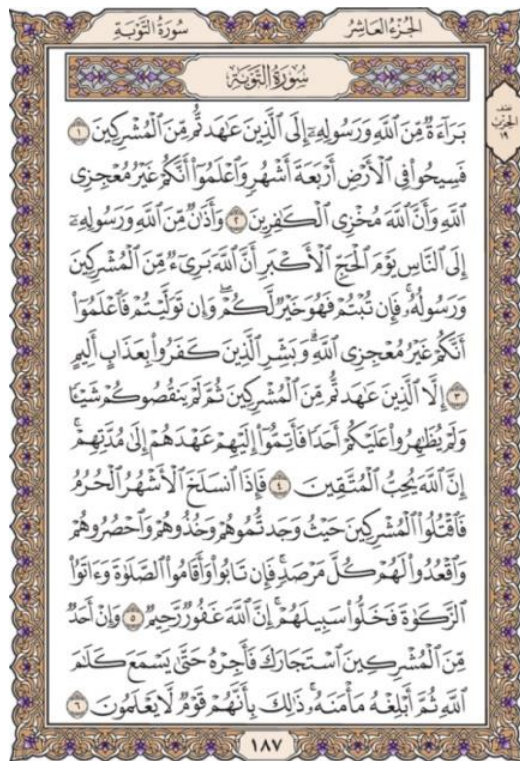
2. “Lëvizni (lirshëm) nëpër tokë për katër muaj, por dini se ju nuk mund t'i shpëtoni (ndëshkimit të) Allahut dhe se pa dyshim, Allahu ka për t'i poshtëruar mohuesit.”

Shpjegimi i ajeteve

Ky ishte një deklaram i qartë nga Allahu i Madhëruar dhe Profeti i Tij, drejtuar të gjithë idhujtarëve, se ata do të afatizoheshin për katër muaj. Gjatë kësaj kohe, ata mund të lëviznin lirisht, të sigurt nga besimtarët. Por pas katër muajve, nuk kishte më marrëveshje me ta. Sigurisht, këtu bëhej fjalë për ata idhujtarë me të cilët Profeti ﷺ nuk kishte lidhur ndonjë marrëveshje ose kishte pakt mosluftimi deri në katër muaj maksimumi. Ndërsa për ata me të cilët kishte marrëveshje me kohëzgjatje më të madhe se katër muaj, ishte i detyrueshëm respektimi i marrëveshjes deri në afatin e caktuar, nëse nuk i trembej tradhtisë nga ana e tyre, ose nëse ata nuk e shkelnin të parët paktin. Më pas, Allahu i Madhëruar i kërcënon të afatizuarit se, edhe pse kishin këtë pakt sigurie, ata kurrsesi nuk mund t'i shpëtonin Allahut dhe ndëshkimit të Tij. Çdokush që vazhdon në shirk, le ta dijë se Allahu i Lartësuar ka për ta poshtëruar. Nëse thelloheshin në këto ajete dhe në kërcënimin e tyre, kjo do të shërbente që ata të pranonin Islamin. Mund të refuzonin veçse ata të cilët i kishte pushtuar urrejtja, inati e armiqësia ndaj të vërtetës e besimit të pastër; vetëm të tillët mund të shpërfillnin kërcënimin e Allahut të Madhëruar.³³

Ajete 3

3. Ky është kumtim nga Allahu dhe i Dërguari i Tij për të gjithë njerëzit (të mbledhur) në këtë ditë të Haxhit të Madh se Allahu dhe i Dërguari i Tij shkëpusin çdo marrëveshje me idhujtarët. Nëse pendoheni do të ishte më mirë për ju. Por, nëse i ktheni shpinën, ta dini se

kurrë nuk mund t'i shpëtoni (ndëshkimit të) Allahut.” Kërcënoji ata që mohojnë me një dënim të dhembshëm!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ky është kumtim nga Allahu dhe i Dërguari i Tij për të gjithë njerëzit (të mbledhur) në këtë ditë të Haxhit të Madh se Allahu dhe i Dërguari i Tij shkëpusin çdo marrëveshje me idhujtarët.” - Allahu i Madhëruar u premtoi besimtarëve të Tij të sinqertë që do ta lartësonte dhe përhapte fenë e Tij dhe fjala e Tij do të triumfonte mbi gjithçka. Ai do të poshtëronte dhe shpartallonte armiqtë e besimtarëve, ata idhujtarë të cilët e dëbuan Profetin dhe besimtarët që e mbështetën atë nga Meka, nga Shtëpia e Shenjtë e Allahut. Ai do t'i dëbonte ata nga Hixhazi dhe do ta shkatërronte pushtetin e tyre në të. Kështu, triumf pas triumfi, Allahu i Madhëruar e ndihmoi Profetin e Tij, derisa Meka u çlirua. Idhujtarët dhe idhujtaria u shkatërrua dhe pushtetin në ato vende e morën në dorë besimtarët. Gjatë kohës së Haxhit të Madh, pikërisht ditën e Kurbanit, kur në Qabe

ishin mbledhur besimtarë e idhujtarë nga të gjitha viset arabe, Profeti ﷺ urdhëroi lajmëtarin e tij që të deklaronte qartë dhe kuptueshëm se Allahu dhe i Dërguari i Tij do të distancoheshin nga çdo detyrim e marrëveshje me idhujtarët. Me kalimin e katër muajve, ata nuk do të kishin më marrëveshje me muslimanët, por kudo që do të kapeshin, do të vriteshin. Atyre iu kumtua, gjithashtu, që të mos i afroheshin më Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti. Ishte viti i 9-të i hixhretit, vit kur Ebu Bekri kreu haxhin. Ndërsa kumtuesi i këtij mesazhi të Profetit ﷺ ishte Ali Ibn Ebi Talibi.³⁴ Pastaj Allahu i Madhëruar nxiti idhujtarët që të pendohen dhe i kërcënon ashpër që të mos vazhdojnë në shirkun e tyre:

- **“Nëse pendoheni do të ishte më mirë për ju. Por, nëse i ktheni shpinën, ta dini se kurrë nuk mund t’i shpëtoni (ndëshkimit të) Allahut.”**” - Kuptimi: Ju nuk mund t’i shpëtoni kurrë ndëshkimit të të Madhërishmit. E si mund t’i fshiheni Allahut, kur ju jeni tërësisht në dorë të Tij?! Ai i ka të tëra fuqitë dhe mundësitë që të dërgojë mbi ju robërit e Tij adhurues, për t’ju ndëshkuar me duart e tyre që në këtë dynja. Ndërsa ndëshkimi i ahiretit është më i hidhur dhe më i dhembshëm.

- **“Kërcënoji ata që mohojnë me një dënim të dhembshëm!”** - Ndëshkimi i tyre është torturues. Në dynja i pret vrasja robërimi e dëbimi, ndërsa në ahiret i pret Zjarri, vendi më i keq dhe më i dhembshëm.

Ajeti 4

4. Përrjashtim bëjnë vetëm ata idhujtarë, me të cilët kishit lidhur marrëveshje dhe që nuk e kanë shkelur atë dhe nuk kanë ndihmuar asnjë kundër jush. Prandaj, përmbushini edhe ju detyrimet me ta deri në afatin e caktuar! Vërtet, Allahu i do të devotshmit.

Shpjegimi i ajetit

- **“Përrjashtim bëjnë vetëm ata idhujtarë, me të cilët kishit lidhur marrëveshje dhe që nuk e kanë shkelur atë dhe nuk kanë ndihmuar asnjë kundër jush.”** - Ai ishte një distancim nga të gjithë idhujtarët,

përveç atyre me të cilët kishte pakt për një afat kohe më të gjatë (se katër muaj) dhe që nuk e kishin shkelur këtë marrëveshje, sepse i Madhëruari thotë: “...që nuk e kanë shkelur atë dhe nuk kanë ndihmuar asnjë kundër jush.”. Domethënë, marrëveshja vllente edhe për aq kohë sa ata vazhdonin t’u përmbaheshin me besnikëri kushteve. Për këtë kategori, i Lartësuari thotë:

- **“Prandaj, përmbushini edhe ju detyrimet me ta deri në afatin e caktuar! Vërtet, Allahu i do të devotshmit.”** - Allahu i Madhëruar i do të devotshmit, të cilët i plotësojnë me korrektësi dhe sinqeritet urdhëresat e Tij, i ruhen shirkut, tradhëtisë dhe pabesisë, i ruhen ndëshkimit dhe zemërimit të Tij dhe tregohen të kujdesshëm ndaj gjynaheve.

Ajeti 5

5. Pasi të kalojnë muajt e ndaluar, luftojini idhujtarët kudo që t’i gjeni, kapini, rrethojini dhe u zini pritë në çdo shteg! Në qoftë se pendohen, falin namazin rregullisht dhe japin zekatin, atëherë u hapni rrugë! Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- **“Pasi të kalojnë muajt e ndaluar”** - Këtu bëhet fjalë për afatin katërmujor të lehtësimit. Domethënë, pasi të mbarojnë këta katër muaj, - ose kur të mbarojë koha e marrëveshjes, për ata që kanë marrëveshje më të gjatë se katër muaj, - atëherë për ta nuk ka vlerë më asnjë marrëveshje, prandaj:

- **“...luftojini idhujtarët kudo që t’i gjeni, kapini, rrethojini dhe u zini pritë në çdo shteg!”** - Kur nuk ka marrëveshje mes jush ose kur afati i marrëveshjes përfundon, luftojini idhujtarët kudo që t’i zini, në çdo kohë dhe në çdo vend. Vritini, robërojini dhe kufizojini ata. Mos lejoni që të zgjerohet pushteti i tyre në tokë. Allahu e krijoi tokën për të qenë vend adhurimi i robve të Tij, prandaj këta idhujtarë nuk e meritojnë të jenë banorë e sundues të saj. Ata nuk meritojnë të kenë nën sundim asnjë pëllëmbë prej kësaj toke. Toka është e

Allahut dhe ata janë armiqtë e Tij dhe kundërshtarë të Profetit të Tij. Ata i mohojnë Profetët dhe shpalljet e Zotit dhe duan ta zhveshin tokën nga adhurimi i Zotit dhe feja e Tij e drejtë. Por Allahu i Madhëruar dëshiron që ta përkryejë fenë e Tij, edhe pse këtë e urrejnë mohuesit dhe idhujtarët. Allahu i Madhëruar thotë: “u zini pritë në çdo shteg...” pra, u zini pritë në çdo shteg e luginë ku ata kalojnë. Jini vigjilentë e të qëndrueshëm në xhihadin kundër tyre dhe shpenzoni çdo gjë që kini në këtë luftë. Kështu vazhdoni, derisa ata të pendohen dhe të kthehen në fenë e të Madhërishmit:

- **“Në qoftë se pendohen, falin namazin rregullisht dhe japin zekatin, atëherë u hapni rrugë!”** - Nëse ata largohen nga idhujtaria, falin namazin, duke plotësuar të gjitha detyrimet dhe hakun e tij, dhe i japin zekatin atij që e meriton, atëherë lejojini dhe çlironi rrugën e tyre, sepse kështu ata do të jenë si ju. Në këtë rast, atyre u takon ajo që ju takon juve dhe ata janë të ngarkuar me atë që jeni ngarkuar edhe ju.

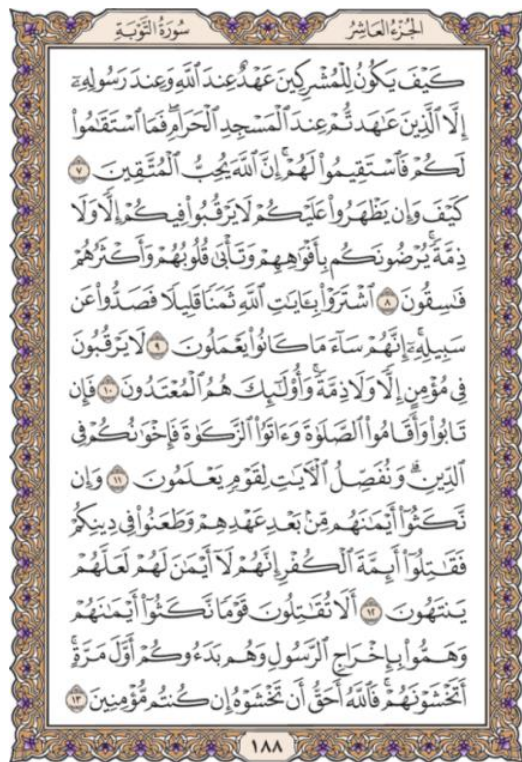
- **“Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu fal edhe idhujtarinë e çdo gjynah tjetër më të vogël, nëse njerëzit pendohen. Duke ua mundësuar dhe lehtësuar rrugën e pendimit, Ai i ka mëshiruar ata. Ai u mundëson që të pendohen dhe, me bujarinë dhe mirësinë e Tij, ua pranon pendimin, madje i shpërblen pa masë për të. Nga ky ajet kuptohet, gjithashtu, se kushdo që e lë namazin dhe zekatin luftohet (nga shteti islam) derisa t'i plotësojë ato. Kështu e argumentoi edhe Ebu Bekri luftën kundër atyre që nuk pranoni të jepnin zekatin.

Ajeti 6

6. Nëse ndonjë idhujtar të kërkon mbrojtje, ti strehoje atë, në mënyrë që të mund të dëgjojë fjalët e Allahut e më pas, përcille deri në vendin ku mund të jetë i sigurt! Kështu vepro, sepse ata janë njerëz që nuk dinë!

Shpjegimi i ajetit

Në ajetet e mësipërme Allahu i Madhëruar tha: “Pasi të kalojnë muajt e

ndaluar, luftojini idhujtarët kudo që t'i gjeni, kapini, rrethojini dhe u zini pritë në çdo shteg.” Ky ishte një urdhër i përgjithshëm, i cili duhej të zbatohet mbi të gjithë të përkthuarit, e në çdo gjendje. Por, përmes këtyre ajeteve në vijim, Allahu i Lartësuar na shpjegon se, nëse është i dobishëm afrimi i ndonjë mohuesi, atëherë kjo është e lejueshme, madje mund të bëhet edhe detyrë në donjë rast. Prandaj Allahu i madhëruar thotë:

- **“Nëse ndonjë idhujtar të kërkon mbrojtje, ti strehoje atë, në mënyrë që të mund të dëgjojë fjalët e Allahut e më pas, përcille deri në vendin ku mund të jetë i sigurt!”** - Nëse ndonjë idhujtar të kërkon që ta strehosh dhe ta mbrosh nga ndonjë rrezik, jepja atë që ai kërkon. Një vepër e tillë është e lejueshme, nëse ajo mundëson që ai të dëgjojë fjalën e Allahut dhe të shikojë jetën e mrekullueshme të muslimanëve, të cilët e zbatojnë Islamin në jetën e tyre. Nëse atij i mundësohet të shohë mirësinë e të jetuarit sipas Islamit, kjo mund të bëhet shkak për udhëzimin e tij. Kjo është një dobi shumë e

madhe, prandaj i Madhëruari thotë: "...ti strehoje atë, në mënyrë që të mund të dëgjojë fjalët e Allahut e më pas, përcille deri në vendin ku mund të jetë i sigurt!" Më pas, nëse ai pranon Islamin, kjo do të ishte e mrekullueshme, e nëse jo, atëherë dërgojeni atë në një vend ku ai është i sigurt.

- **"Kështu vepro, sepse ata janë njerëz që nuk dinë!"** - Këta janë urdhrat e Allahut të Madhërishtëm, i Cili është i Urtë dhe i Gjithëmëshirshëm. Ai na urdhëron kështu, sepse mohuesit janë njerëz që nuk dinë, dhe ndoshta mohimi i tyre vjen për shkak të paditurisë dhe paqartësive të tyre. Nëse ata përjetojnë dhe shohin nga afër Islamin dhe besimtarët, ata pa dyshim do ta zgjedhin dhe pranojnë këtë fe për veten e tyre. Kjo është arsyeja që Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij - dhe nëpërmjet Tij, të gjithë umetin, - që ta strehojnë dhe mbrojnë këdo që kërkon të dëgjojë fjalën e Allahut. Ky ajet është një argument i qartë dhe i kthjellët që tregon se Kur'ani është fjala e Allahut dhe se ai nuk është i krijuar. Është vetë Allahu që ka folur me këtë Kur'an, dhe Ai e prezanton atë si një atribut të Tij, duke thënë: "*Kelâmul-llâh*" - "Fjala e Allahut", pra, Fjala të cilën Ai e ka folur. Kështu ne besojmë se Kur'ani nuk është i krijuar, por është atribut i Allahut, pra, është Fjalë e Allahut, ndryshe nga çfarë thonë *mu'tezilitë*, që pretendojnë se Kur'ani është i krijuar. Argumentet që tregojnë se Kur'ani është Fjala e Allahut janë të shumta, por nuk është ky vendi i përmendjes së tyre në mënyrë shteruese.

Ajeti 7

7. Si mund të kenë idhujtarët besëlidhje me Allahun dhe të Dërguarin e Tij?! Përjashtim bëjnë vetëm ata, me të cilët ju keni lidhur marrëveshje pranë Xhamisë së Shenjtë. Përderisa ata u përmbahen marrëveshjeve, përmbajuni edhe ju! Allahu i do të devotshmit.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet shprehet urtësia që përmbante urdhri i Allahut për t'u distancuar nga idhujtarët. I Lartësuar thotë:

- **"Si mund të kenë idhujtarët besëlidhje me Allahun dhe të Dërguarin e Tij?!"** - Mos vallë e pranuan fenë, që Zoti ua bëri detyrë? Mos vallë i lanë të qetë Profetin e Zotit dhe besimtarët në zbatimin dhe përhapjen e fesë së Zotit? Asgjë nga këto nuk bënë, madje përkundrazi, ata e luftonin me çdo mjet të vërtetën dhe përhapnin të kotën e shkatërrimin. Për këto arsye, ata e meritonin që Allahu i Madhëruar, Profeti i Tij dhe besimtarët të distancoheshin prej tyre. Ata nuk meritonin aspak t'u jepej siguri prej Allahut dhe Profetit të Tij. Përjashtim bënte veçse një kategori, për të cilët Allahu i Madhëruar thotë:

- **"Përjashtim bëjnë vetëm ata, me të cilët ju keni lidhur marrëveshje pranë Xhamisë së Shenjtë."** - Duke qenë se pakti me ta u nënshkrua në një vend të bekuar, ai duhej që të respektohej. I Madhëruari thotë:

- **"Përderisa ata u përmbahen marrëveshjeve, përmbajuni edhe ju! Allahu i do të devotshmit."** - Kjo ka disa kushte, që nëse ata i shkelin, atëherë nuk ka më vlerë pakti me ta.

Ajetet 8 - 11

8. Si mund të kenë besë ata, të cilët, nëse ju mundin, nuk përfillin as farefisni e as marrëveshje me ju?! Ata ju bëjnë lajka me fjalë, kurse me zemër ju kundërshtojnë fort. Shumica e tyre janë të ligj.

9. Ata i shkëmbejnë ajetet e Allahut me një vlerë fare të vogël dhe pengojnë njerëzit nga rruga e Tij. Të shëmtuara janë veprat e tyre.

10. Ndaj besimtarëve ata nuk respektojnë as farefisni e as marrëveshje. Pikërisht ata janë të shfrenuarit.

11. Megjithatë, nëse ata pendohen, falin rregullisht namazin dhe japin zekatin, atëherë janë vëllezërit tuaj në besim. Kështu i sqarojmë Ne argumentet për njerëzit e ditur.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Si mund të kenë besë ata, të cilët, nëse ju mundin, nuk përfillin as farefisni e as marrëveshje me ju?!"** - Ata nuk kanë

asnjë të drejtë që të kërkojnë pakt dhe siguri prej muslimanëve, sepse janë njerëz të pabesë, që nuk iu qëndrojnë asnjëherë pakteve. E si kërkojnë pakt ata të cilët, nëse ju mundin, nuk përfillin as farefisni e as marrëveshje me ju?! Nëse ata marrin epërsi ushtarake e numerike ndaj jush, atëherë nuk njohin më as kufij dhe as të drejta, nuk njohin më farefis apo marrëveshje me ju. Ata nuk i frikësohen Allahut në trajtimin tuaj, madje do t'ju ndëshkojnë ashpër dhe pa mëshirë. Kështu do të trajtoheni prej tyre, nëse marrin epërsi mbi ju. Kurrë mos u mashtroni nga mirësjellja e tyre atëherë kur ju jeni më të fuqishëm sesa ata. Kur ju jeni të fuqishëm është normale që:

- **“Ata ju bëjnë lajka me fjalë, kurse me zemër ju kundërshtojnë fort.”** - Ata thjesht ju bëjnë qejfin në fjalë, por me zemër nuk duan drejtësi dhe respekt për ju. Ata janë në realitet armiqtë tuaj të përбетuar.

- **“Shumica e tyre janë të ligj.”** - Ata nuk kanë fe, që t'i nënshtrohen dhe t'i përmbahen. Ata nuk kanë as burrëri dhe personalitet, që t'i qëndrojnë fjalës dhe marrëveshjeve. Gjithçka që dëshirojnë është përbushja e interesave të kësaj dynjaje dhe epsheve të tyre pa fre.

- **“Ata i shkëmbejnë ajetet e Allahut me një vlerë fare të vogël dhe pengojnë njerëzit nga rruga e Tij. Të shëmtuara janë veprat e tyre. Ndaj besimtarëve ata nuk respektojnë as farefisni e as marrëveshje. Pikërisht ata janë të shfrenuarit.”** - Ata preferojnë pasuritë e përkohshme dhe të pavlera të kësaj dynjaje kundrejt besimit në Allahun dhe në Profetin e Tij. Kështu, ata privojnë veten nga rruga e drejtë, por edhe të tjerët. Për hir të synimeve të tyre, ata nuk njohin kufij dhe masë. Nëse i pengon, je armiku i tyre dhe meriton të ndëshkohesh. Nuk ka marrëveshje që mund t'i bëjë të jenë besnikë e të përmbajtur. Urrejtja për fenë dhe besimtarët është bërë ves i tyre. Kuptojeni mirë, o besimtarë, se shkaku përse ata ju urrejnë është besimi juaj te Zoti dhe nënshtimi për ta adhuruar Atë

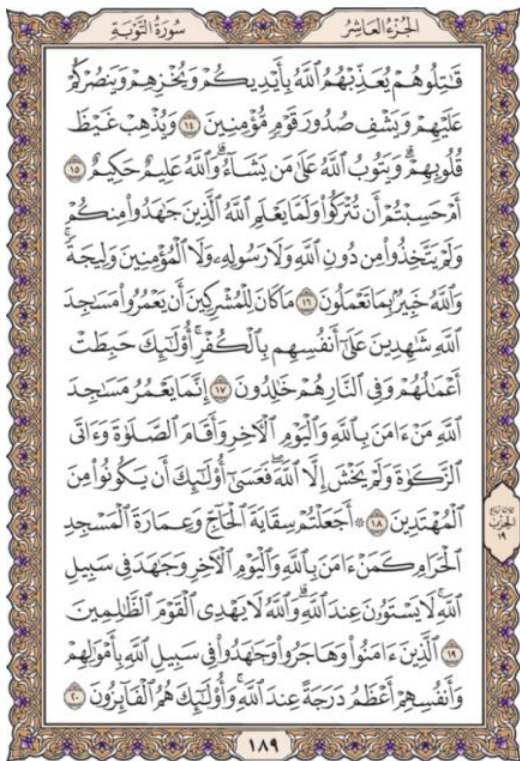
sipas shpalljes së Tij. Prandaj luftoni, që të mbronni fenë tuaj! Këdo që tregon armiqësi ndaj jush dhe fesë suaj konsiderojeni si armik, ndërsa ata që ju ndihmojnë dhe e duan fenë tuaj konsiderojini si miq e aleatë, që duhen mbështetur. Ky le të jetë gjykimi juaj i vazhdueshëm për aleancat dhe marrëveshjet që bëni! Mos lejoni kurrë që aleanca, miqësia dhe dashuria juaj të jenë emocionale dhe të pabazuara në urtësi e njohje të saktë. Nuk duhet të lejoni emocionet personale të ndikojnë në gjykimin për marrëdhëniet me armiqtë tuaj. Egoja ju nxit shpesh për ligësi, prandaj duhet të gjeni udhëzimin dhe drejtësinë në porositë e Zotit tuaj.

- **“Megjithatë, nëse ata pendohen, falin rregullisht namazin dhe japin zekatin, atëherë janë vëllezërit tuaj në besim.”** - Nëse pendohen për shirkun dhe kthehen në besimin e pastër, i cili i nënshtrohet ata që të falin namazin dhe të japin zekatin, atëherë ata janë vëllezërit tuaj në fe dhe si të tillë duhet t'i trajtoni, duke harruar armiqtësitë e vjetra të nxitura nga idhujtaria. Duke u bashkuar dhe vëllazëruar, do të jeni adhures të vërtetë të Allahut. Pasi shtjelloi me imtësi këto dispozita, duke nxjerrë urtësitë dhe rregullat e mrekullueshme të fshehura mes tyre, Allahu i Madhëruar vijon dhe thotë:

- **“Kështu i sqarojmë Ne argumentet për njerëzit e ditur.”** - Në këtë mënyrë i qartësojmë ajetet dhe ligjet për ata që dinë. Dijetarët janë ata që i kuptojnë siç duhet ajetet dhe ligjet e Zotit. Përmes tyre mësohet Islami dhe sqarohen kuptueshëm dispozitat dhe ligjet e fesë islame. O i Adhuruari ynë, na bëj nga ata që kanë dituri të saktë dhe të dobishme dhe që punojnë me sinqeritet sipas kësaj diturie! Të lutemi të na e dhurosh këtë gjë me mëshirën Tënde, me bujarinë, butësinë dhe mirësinë Tënde!

Ajetet 12 – 15

12. Por nëse pas lidhjes së marrëveshjes, ata e shkelin zotimin e tyre dhe sulmojnë fenë tuaj, atëherë luftoni kundër krerëve

të mohimit - sepse ata vërtet nuk kanë besë - me qëllim që të frenohen.

13. A do të ngurroni ju të luftoni një popull që i shkel zotimet e veta dhe që synon të dëbojë të Dërguarin, dhe kur, në fakt, ishin ata që ju sulmuan të parët? Mos vallë keni frikë prej tyre? Është Allahu Ai që e meriton më shumë që ju t'i frikësoheni, nëse jeni besimtarë.

14. Luftojini ata, që Allahu t'i ndëshkojë ashpër me duart tuaja, t'i poshtërojë, t'ju dhurojë fitoren mbi ta, të shërojë shpirtrat e besimtarëve

15. dhe ta largojë hidhërimin nga zemrat e tyre! Allahu ia pranon pendimin atij që do. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme Allahu i Madhëruar na udhëzon që, nëse idhujtarët u qëndrojnë korrekt marrëveshjeve dhe pakteve, edhe ne duhet t'u përmbahemi atyre. Në vijim, i Madhëruari thotë:

- “Por nëse pas lidhjes së marrëveshjes, ata e shkelin zotimin e tyre dhe sulmojnë fenë tuaj, atëherë luftoni kundër krerëve

të mohimit - sepse ata vërtet nuk kanë besë - me qëllim që të frenohen.” - Nëse ata ju luftojnë ose ndihmojnë të tjerët në luftën kundër jush, duke cenuar pikat e marrëveshjes dhe, ajo që është më e keqja, duke u tallur dhe duke ju fyer në fenë tuaj, atëherë e gjitha kjo konsiderohet si shkelje e paktit. Këtu përfshihen të gjitha llojet e fyerjeve dhe talljeve me fenë e Zotit dhe me Kur'anin. Atëherë, përfundimi është: luftoni kundër krerëve të mohimit, - sepse ata vërtet nuk kanë besë, - që të frenohen nga veprat e tyre! Luftojini udhëheqësit e mohimit, të cilët, nga njëra anë fyejnë dhe shpifin për fenë e Zotit dhe, nga ana tjetër, reklamojnë dhe mbështesin rrugën e Shejtanit! Allahu i Lartësuar e theksoi këtë kategori, duke i përmendur krerët e kufrit në mënyrë të veçantë, për shkak të krimit të madh dhe të shëmtuar që ata kryejnë dhe për faktin se të tjerët janë pasues të tyre dhe ndikohen nga ata. Ajeti tregon se të gjithë ata që fyejnë dhe shpifin rreth fesë së Zotit dhe dalin si kundërshtarë të hapur të saj konsiderohen si krerë të mosbesimit. Për të tillë njerëz, i Lartësuar i thotë: “ata vërtet nuk kanë besë”. Ata janë njerëz që nuk u qëndrojnë premtimeve dhe pakteve të nënshkruara. Ata nuk dinë gjë tjetër veç tradhtisë dhe pabesisë. Ata gjithmonë i shkelin marrëveshjet, prandaj nuk mund t'u zihet besë. Urdhri për t'i luftuar të tillë njerëz është dhënë, me qëllim që, ashtu sikurse thotë i Lartësuar i: ata të frenohen. Duke i luftuar, mbase ata do të reshtin së fyeri e shpifur kundër fesë. Ndoshta ata ulen dhe mendojnë me qetësi, dhe kjo mund të bëhet shkak që të kthehen në Islam. Në vijim, Allahu i Madhëruar i nxit besimtarët për të luftuar këta tradhëtarë të pabesë, duke përmendur disa nga veprat e tyre, që e bëjnë të detyrueshme këtë luftë:

- “A do të ngurroni ju të luftoni një popull që i shkel zotimet e veta dhe që synon të dëbojë të Dërguarin, dhe kur, në fakt, ishin ata që ju sulmuan të parët?” - Ata shkelin marrëveshjet me ju dhe duan të dëbojnë Profetin, ndërkohë që janë të

detyrueshme respekti, ndihma dhe mbështetja për të Dërguarin e Zotit. Përveç këtyre, “ishin ata që ju sulmuan të parët”. Ata e prishën marrëveshjen dhe u bashkuan me armiqtë tuaj. Këtu bëhet fjalë për tradhtinë e kurejshve, të cilët kishin pakt me Profetin, por e cenuan atë. Kurejshët u bashkuan me fisin e Beni Bekër, kundër aleatëve të Profetit (a.s), siç ishte fisi Huza'ah, sikurse thuhet në librat e historisë.

- **“Mos vallë keni frikë prej tyre? Është Allahu Ai që e meriton më shumë që ju t'i frikësoheni, nëse jeni besimtarë.”** - Mos vallë, i keni frikë, që nuk i luftoni?! Nëse jeni besimtarë të vërtetë, duhet t'i frikësoheni më shumë Allahut të Madhërishëm. Frika ndaj Tij tregohet me zbatimin e urdhrave të Tij. Ai ju urdhëron që të luftoni kundër tyre, madje e përforcon shumë këtë urdhër. Nëse jeni besimtarë, atëherë duhet të zbatoni këtë urdhër. Ju, si besimtarë që jeni, nuk lejohet t'i frikësoheni askujt dhe ta lini pa zbatuar këtë urdhër të Allahut. Në vijim, i Madhëruari urdhëron për luftë kundër tyre dhe përmend mirësitë e shumta që vijnë me zbatimin e këtij urdhri. Të gjitha këto shërbejnë si inkurajim, që të gjallërojnë vullnetin e besimtarëve për luftë kundër armikut të tyre. I Lartësuar thotë:

- **“Luftojini ata, që Allahu t'i ndëshkojë ashpër me duart tuaja, t'i poshtërojë, t'ju dhurojë fitoren mbi ta,...”** - Allahu do t'i ndëshkojë ata me duart tuaja, duke i vararë e shfarosur. Ata do të vuajnë ndëshkimin dhe poshtërimin kur të shohin triumfin tuaj, të dhuruar nga Allahu. Ata e meritojnë plotësisht të poshtërohen dhe që të përdoret çdo mënyrë për të arritur këtë qëllim. Dhe, vërtet, Allahu i Madhëruar e bëri realitet premtimin e dhënë Profetit. Ai u dha fitoren besimtarëve. Përmes kësaj fitoreje, Allahu shëroi dhe qetësoi zemrat e besimtarëve:

- **“...të shërojë shpirtat e besimtarëve dhe ta largojë hidhërimin nga zemrat e tyre!”** - Zemrat e besimtarëve janë të mbushura me urrejtje e zemërim kundër mohuesve të Zotit, të cilët kalojnë çdo kufi

me shkeljen e të gjitha të drejtave dhe dinjitetit njerëzor, prandaj lufta dhe vrasja e mohuesve i lehtëson dhe shëron zemrat e tyre prej zemërimit e urrejtjes. Luftimi dhe eliminimi i atyre që luftojnë Allahun dhe Profetin e Tij, të cilët përpiqen të shuajnë dritën e Allahut, i gëzon dhe i qetëson besimtarët e vërtetë. Kjo tregon se Allahu i Madhëruar i do besimtarët e Tij dhe kujdeset për ndjenjat dhe qetësimin e shpirtave të tyre nga zemërimi, urrejtja dhe trishtimi që i rëndon ata, madje ky është një nga qëllimet kryesore të Sheriatit.

- **“Allahu ia pranon pendimin atij që do.”** - Me urtësinë dhe mëshirën e Tij të gjerë, Allahu i Madhëruar bën të mundur që një pjesë e mohuesve që kanë luftuar të vërtetën, të pendohen dhe Ai t'ua zgjerojë kraharorin për të pranuar Islamin. Është i Madhëruari që ua zbukuron Islamin dhe besimin e pastër në zemrat e tyre dhe ua bën të urryer dhe të shëmtuar mosbesimin, shfrenimin në kalimin e kufijve dhe mosbindjen ndaj Tij. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë në çështjen se kujt i jep sukses që të hyjë në fenë Islame e kujt jo:

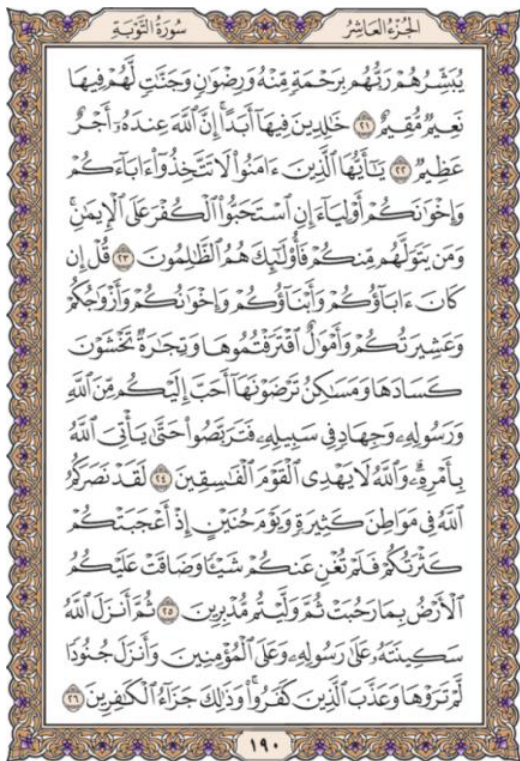
- **“Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.”** - Allahu vendos çdo gjë në vendin e vet. Ai e di shumë mirë se kush e meriton dhe kush është i gatshëm për t'iu dhuruar imani, prandaj i udhëzon ata, me pushtetin dhe mëshirën e Tij. Ai e di mirë, gjithashtu, edhe se kush nuk e meriton të udhëzohet, por meriton që të mbetet në humbje dhe në shfrenim.

Ajeti 16

16. A mos menduat se do të braktiseni dhe se Allahu nuk do t'i nxjerrë në pah ata ndër ju që luftojnë e që nuk kanë zgjedhur për mik të dashur asnjë tjetër, përveç Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve? Allahu e di hollësisht atë që bëni ju.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar, pasi i urdhëroi besimtarët për xhihad në rrugën e Tij, i përkujton ata për një çështje të rëndësishme:

- “A mos menduat se do të braktiseni dhe se Allahu nuk do t’i nxjerrë në pah ata ndër ju që luftojnë e që nuk kanë zgjedhur për mik të dashur asnjë tjetër, përveç Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve?” - Kuptimi: A mos pandehni se do të liheni pa u sprovuar dhe pa marrë urdhra, që zbulojnë të sinqertin dhe mashtruesin?! Të mos kini asnjë dyshim se Allahu i Madhëruar do ta nxjerrë në shesh se çfarë fshihet në zemrat e njerëzve përmes veprave të tyre, në mënyrë që çdokush të shpërblehet e ndëshkohet, sipas drejtësisë dhe bamirësisë së Tij. Do të dallohen qartë ata që luftojnë me qëllimin që të lartësohet fjala e Allahut dhe ata që mbështeten veçse tek Allahu i Lartësuar. Miqtë dhe aleatët e tyre të vetëm janë Allahu, Profeti i Tij dhe besimtarët.³⁵ Kështu, Allahu i Madhëruar e ligjëroi xhihadin, me qëllim që të realizohet ky qëllim themelor i Sheriatit: dallimi i të sinqertëve nga gënjeshtarët dhe shtiracakët. Një nga qëllimet më të mëdha të Sheriatit është sprovimi i njerëzve, për t’u dalluar qartë të sinqertët, të cilët bashkëpunojnë

veçse për hir të fesë së Allahut, nga mashtruesit dhe shtiracakët, të cilët bashkëpunojnë me jobesimtarët dhe prishin lidhjen me Allahun, Profetin e Tij dhe besimtarët.

- “Allahu e di hollësisht atë që bëni ju.” - Allahu i di shumë mirë si ato gjëra që ju i bëni haptazi, ashtu edhe ato që i fshihni. Ai ju sprovon, për të nxjerrë në shesh ato fjalë dhe vepra që tregojnë realisht gjendjen tuaj. Ai do t’ju shpërblejë për punët tuaja të mira dhe të këqija, me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij.

Ajetet 17 - 18

17. Nuk kanë të drejtë idhujtarët të kujdesen për xhamitë e Allahut, kur vetë ata dëshmojnë për vetveten se janë mohues. Atyre u shkojnë kot veprat e tyre dhe do të jenë përgjithmonë në Zjarr.

18. Për xhamitë e Allahut kujdesen veçse ata që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit, e përkryejnë namazin e japin zekatin dhe nuk i frikësohen askujt tjetër veç Allahut. Shpresohet që këta të jenë të udhëzuar (në rrugën e drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

- “Nuk kanë të drejtë idhujtarët të kujdesen për xhamitë e Allahut, kur vetë ata dëshmojnë për vetveten se janë mohues.” - Nuk është e drejtë dhe as e pranueshme që idhujtarët të frekuentojnë faltoret e Zotit për të kryer ritet e tyre, ndërkohë që edhe ata vetë, me veprat dhe gjendjen e tyre, dëshmojnë se janë jobesimtarë. Madje, shumë prej tyre deklarojnë me vetëdije dhe bindje se janë të zhytur në humbje. Atëherë, nëse ata dëshmojnë edhe vetë se janë mohues dhe se u mungon besimi, që është kusht i domosdoshëm për pranimin e adhurimeve dhe përkushtimeve, si mund të pretendojnë të jenë ndërtues dhe kujdestarë të xhamive të Zotit?!

- “Atyre u shkojnë kot veprat e tyre dhe do të jenë përgjithmonë në Zjarr.” - Veprat dhe adhurimet e tyre asgjësohen dhe do të jenë në zjarrin e Xhehenemit

përgjithmonë. Këta nuk mund të jenë kujdestarë dhe frekuentues të faltoreve të Allahut. Ata që meritojnë të ndërtojnë, mbushin dhe gjallërojnë xhamitë, i Madhëruari i përshkruan më pas:

- **“Për xhamitë e Allahut kujdesen veçse ata që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit, e përkryejnë namazin e japin zekatin dhe nuk i frikësohen askujt tjetër veç Allahut.”** - Këto janë cilësitë e adhuruesve të vërtetë. Ata i falin rregullisht namazet, si të detyrueshmit, ashtu edhe të pëlqyeshmit apo nafile. Ata e përkryejnë namazin qoftë në drejtim të veprave të jashtme e të dukshme, qoftë ato të fshehta shpirtërore e të brendshme. Ata e pastrojnë pasurinë dhe veten duke shpenzuar nga mirësitë me të cilat i ka begatuar Zoti i tyre, në rrugët që e kënaqin Atë, duke ndihmuar atë kategori nevojtarësh të përcaktuar sipas porosive të Zotit. Cilësi tjetër është që ata i druhen veçse Allahut të Lartësuar. Duke qenë se i druhen Zotit të tyre, ata largohen dhe ruhen nga ndalesat e Tij dhe kurrë nuk i lënë mangët detyrimet me të cilat i ka ngarkuar Ai. Ata i zbatojnë me përpikmëri urdhrat e Zotit, gjë që tregon se kanë frikë nga Ai, nga një anë, por edhe shpresë dhe dashuri për Të, nga ana tjetër. Këto janë cilësitë e tyre. Së pari, është besimi i pastër në Allahun dhe Ditën e Llogarisë, i vërtetuar me vepra të mira dhe të sinqerta. Në krye të këtyre punëve është namazi, që tregon përkushtim ndaj Allahut. Pastaj është zekati, që tregon bamirësi ndaj krijesave, dhe së fundmi është frikërespekti ndaj Allahut, që në fakt, është kreu i të gjitha çështjeve dhe burimi i çdo virtyti të lartë dhe të mrekullueshëm. Këta njerëz janë shtyllat e xhamive të Zotit dhe ndërtuesit e tyre të vërtetë. Këta janë të udhëzuarit në rrugën e drejtë me dritën e Zotit të tyre:

- **“Shpresohet që këta të jenë të udhëzuar (në rrugën e drejtë).”** - Ndërsa ata të cilët nuk e besojnë Allahun dhe Ditën e Fundit dhe as që i frikësohen Allahut, këta nuk mund të jenë ndërtuesit dhe

frekuentuesit e xhamive të Allahut, edhe nëse e pretendojnë një gjë të tillë.

Ajetet 19 – 22

19. Vërtet e konsideroni dhënien ujë haxhinjve dhe kujdestarinë për Xhaminë e Shenjtë, të njëjtë me besimin në Allahun dhe në Ditën e Fundit dhe luftën në rrugën e Allahut? Jo, këto nuk janë të njëjta për Allahun. Allahu nuk i udhëzon në rrugën e drejtë keqbërësit.

20. Ata të cilët kanë besuar, emigruar dhe luftuar me pasurinë dhe jetën e tyre në rrugën e Allahut, kanë pozitë më të lartë tek Allahu. Dhe ata janë fitimtarët.

21. Zoti i tyre u jep lajmin e mirë për mëshirë nga Vetë Ai, për kënaqësinë e Tij (ndaj tyre) dhe për kopshte, ku do të kenë mirësi të pandërprera.

22. Ata do të jenë të përjetshëm në to. Me të vërtetë, tek Allahu ka shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **Vërtet e konsideroni dhënien ujë haxhinjve dhe kujdestarinë për Xhaminë e Shenjtë, të njëjtë me besimin në Allahun dhe në Ditën e Fundit dhe luftën në rrugën e Allahut?** - Disa muslimanë polemizojnë me njëri tjetrin - ose ndoshta me një grup idhujtarësh - rreth çështjes se a është vepër më e mirë dhënia ujë haxhinjve ose ndërtimi i Xhamisë së Shenjtë dhe gjallërimi i saj me namaz e adhurime, apo është më i mirë besimi në Allahun e Ditën e Gjykimit dhe lufta në rrugën e Tij? Atëherë, Allahu i Madhëruar njofton se mes dy çështjeve ka ndryshim shumë të madh.

- **“Jo, këto nuk janë të njëjta për Allahun.”** - Kështu, lufta në rrugën e Zotit dhe besimi i vërtetë është më i mirë dhe më i rëndësishëm se dhënia ujë haxhinjve dhe se ndërtimi dhe frekuentimi i Xhamisë së Shenjtë. Dallimi mes tyre është shumë i madh, sepse imani është themeli i fesë dhe vetëm me një iman të saktë veprat bëhen të pranueshme dhe njeriu pajiset me cilësi të lëndueshme. Ndërsa lufta në rrugën e Zotit është pika kulminante e fesë së Zotit. Nëpërmjet saj, feja ruhet dhe përhapet ndër

njerëz. Përmes xhihadit triumfon e vërteta dhe zhduket e kota. Ndërsa dhënia ujë haxhinjve apo ndërtimi dhe frekuentimi i Shtëpisë së Shenjtë, edhe pse janë ndër veprat më të mira, ato gjithsesi janë të pranueshme veç nëse kanë si bazë besimin e drejtë tek Allahu i Madhëruar. Mirësitë që arrihen përmes tyre nuk mund t'u afrohen mirësive të imanit dhe xhihadit në rrugën e Zotit.

- **“Allahu nuk i udhëzon në rrugën e drejtë keqbërësit.”** - Padrejtesia është bërë cilësi e pandashme e keqbërësve, prandaj ata nuk e meritojnë t'u jepet ndonjë e mirë. Ata nuk e pranojnë të mirën dhe vlejné vetëm si mbartës të ligësisë dhe shfrenimit. Në vijim, Allahu i Madhëruar e shpreh qartë se cilët janë në gradat më të larta:

- **“Ata të cilët kanë besuar, emigruar dhe luftuar me pasurinë dhe jetën e tyre në rrugën e Allahut, kanë pozitë më të lartë tek Allahu. Dhe ata janë fitimtarët.”** - Janë ata që emigruan për hir të Allahut, ashtu si i mësoi Allahu dhe Profeti i Tij. Janë ata që zhvilluan xhihadin në rrugën e Zotit me të gjitha mënyrat dhe rrugët që Zoti i mësoi. Ata luftuan me pasurinë e tyre, duke përgatitur luftëtarët në rrugën e Zotit, por luftuan edhe me jetën e tyre. Këta arritën çdo të mirë që synonin dhe shpëtuan nga çdo e keqe që i druheshin. Askush nuk e arrin këtë sukses, veçse ata që kanë të tilla cilësi.³⁶ Ja se çfarë i pret ata te Zoti i tyre:

- **“Zoti i tyre u jep lajmin e mirë për mëshirë nga Vetë Ai, për kënaqësinë e Tij (ndaj tyre) dhe për kopshte, ku do të kenë mirësi të pandërprera.”** - Duke treguar mirësinë, bujarinë, përkujdesin dhe dashurinë e madhe që ka për ta, Allahu i Madhëruar i përgëzon këta fatlumë se do t'u dhurojë shumë mëshirë e mirësi nga ana e Tij. Nëpërmjet kësaj mëshire, Ai do t'u largojë çdo të keqe e ligësi prej tyre dhe do t'u dhurojë mirësi e begati të pamatë në dynja dhe në ahiret. Por mirësia mbi të gjitha mirësitë është kënaqësia e Allahut mbi ta. Kjo është kënaqësia më e madhe që do të përjetojnë banorët e Xhenetit. Zoti i

tyre do të jetë i kënaqur dhe asnjëherë i zemëruar me ta. Mirësitë e tyre nuk do të mbarojnë kurrë:

- **“Ata do të jenë të përjetshëm në to.”** - Mirësitë do të jenë të përjetshme dhe të larmishme, domethënë nga çdo lloj që kënaq shpirtin dhe sytë e tyre. Atje ka mirësi që syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe zemra kurrë nuk i ka ëndërruar. Përkrimin real të tyre e di veç Allahu, që i krijoi dhe i përgatiti me dashuri për të dashurit e Tij. Mendohu pak se çfarë gradash të larta ka përgatitur i Madhëruari për muxhahidët në rrugën e Tij. Profeti na ka lajmëruar se Allahu ka përgatitur për muxhahidët në rrugën e Tij njëqind grada të larta, ndërmjet secilave është një hapësirë sa largësia mes qiejve dhe tokës. Aq e gjerë është njëra prej tyre, saqë edhe nëse të gjitha krijesat të grumbulloheshin në të, do t'i përfshinte të gjithë. Ata do të jenë të përjetshëm në këto kopshte, pa ndërprerje.³⁷

- **“Me të vërtetë, tek Allahu ka shpërblim të madh.”** - Kurrë mos u çudit nga këto mirësi të shumta që Zoti premtton, sepse mirësia e Tij është e pafundme. Mos u çudit me bukuritë e premtuara prej Tij, sepse nëse Allahu dëshiron diçka, thjesht i thotë ‘Bëhu’, dhe ajo bëhet.

Ajetet 23 – 24

23. O ju që keni besuar! Mos i mbani për miq (e aleatë) prindërit dhe vëllezërit tuaj, nëse ata parapëlqejnë mosbesimin kundrejt besimit! Çdokush prej jush që miqësohet me ta, është, vërtet keqbërës.

24. Thuaj: “Në qoftë se etërit tuaj, djemtë tuaj, vëllezërit tuaj, bashkëshortet tuaja, farefisi juaj, pasuria që keni fituar, tregtia për të cilën frikësoheni se do të dështojë ose banesat ku ju gjeni kënaqësi, janë më të dashura për ju sesa Allahu, se i Dërguari i Tij dhe se lufta për në rrugën e Tij, atëherë prisni (vendimin e Tij) dhe të jeni të sigurt se Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë të shfrenuarit!

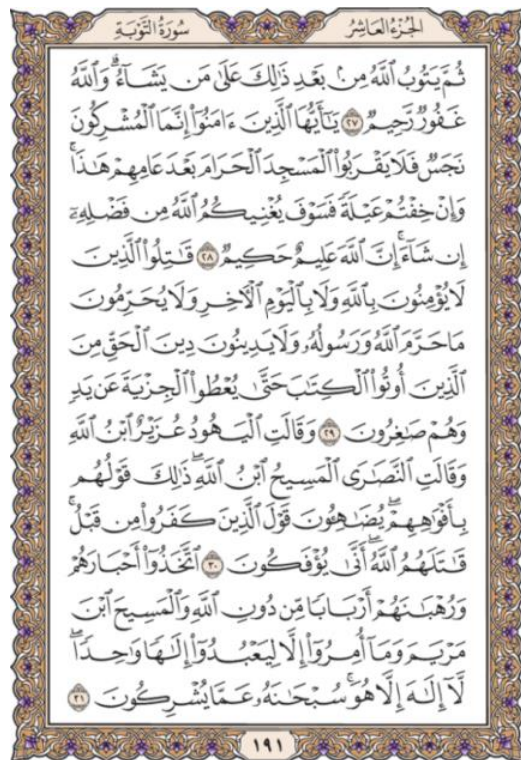
Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Mos i mbani për miq (e aleatë) prindërit dhe vëllezërit**

tuaj, nëse ata parapëlqejnë mosbesimin kundrejt besimit!” - O besimtarë, punoni sipas normave të besimit tuaj! Ju duhet të keni miq dhe të ndihmoni ata që besojnë, punojnë dhe jetojnë sipas besimit të drejtë. Nga ana tjetër, nuk duhet të miqësoheni e të mbështesni ata që e mohojnë fenë tuaj, por përkundrazi, duhet t'i konsideroni si armiq ata. Madje, edhe prindërit apo vëllezërit tuaj, të cilët janë njerëzit më të afërt, nuk duhet t'i keni aleatë nëse preferojnë mohimin kundrejt besimit. Kështu, nëse kjo kërkohet të bëhet me njerëzit më të afërt, atëherë për të tjerët, që janë më të largët, kjo porosi është më parësore. Nëse ata kënaqen me kufirin kundrejt imanit, ata nuk meritojnë dashurinë, miqësinë, mbështetjen dhe aleancën tuaj. Madje, ai që i miqëson dhe i mbështet ata, konsiderohet zullumqar.

- **“Çdokush prej jush që miqësohet me ta, është, vërtet keqbërës.”** - E si mund të mbështesë besimtari ata të cilët kanë guximin dhe paturpësinë që të mos i binden Allahut dhe të harrohen në poshtërsira?! Përveç kësaj, ata bashkëpunojnë me armiqtë e Allahut, duke shfaqur dashuri dhe përkushtim për ta. Kjo do të thotë se ata i japin përparësi bindjes ndaj këtyre aleatëve mohues, kundrejt bindjes dhe nënshtrimit ndaj Allahut të Madhëruar; i japin përparësi dashurisë për miqtë e tyre qafirë, kundrejt dashurisë për Allahun dhe besimtarët e vërtetë të Tij. Prandaj, në vijim Allahu i Madhëruar përmend shkakun pse duhet të mos i kemi miq e aleatë jobesimtarët, kushdo qofshin ata. Ajeti thotë se në bazë të këtij gjykimi është dashuria për Allahun dhe Profetin e Tij. Kjo ndjenjë duhet të bëjë ndarjen e miqve nga armiqtë. Dashuria për Allahun dhe të Dërguarin e Tij duhet të tejkalojë çdo lloj dashurie tjetër. Çdo dashuri tjetër duhet të jetë ndjekëse dhe në varësi të dashurisë për Allahun dhe Profetin e Tij.³⁸

- **“Thuaj: “Në qoftë se etërit tuaj, djemtë tuaj, vëllezërit tuaj, bashkëshortet tuaja, farefisi juaj, pasuria që keni fituar, tregtia për të cilën frikësoheni se do të**

dështojë ose banesat ku ju gjeni kënaqësi, janë më të dashura për ju sesa Allahu, se i Dërguari i Tij dhe se lufta për në rrugën e Tij, atëherë prisni (vendimin e Tij)...” - Në këtë ajet përmenden dashuritë më të zakonshme të njeriut në këtë dynja, siç janë: prindërit, fëmijët, vëllezërit dhe motrat, bashkëshortet, farefisi dhe pasuria që fitohet me mund. Veçohet pasuria që fitohet me mund, sepse atë njeriu e do shumë. Natyrisht, ai e do më tepër këtë pasuri sesa atë që i vjen pa mund e pa lodhje. Më pas vjen: “tregtia, për të cilën frikësoheni se do të dështojë”. Këtu bëhet fjalë për të gjitha llojet e biznesit: me argjend e flori, armë, produkte bujqësore e blegtorale etj. Pastaj thuhet: “banesat ku ju gjeni kënaqësi”, pra, banesat e bukura, që përmbushin dëshirat dhe kënaqësitë e njeriut. Kështu, nëse të gjitha këto begati të dynjasë janë më të dashura për ju sesa Allahu, se i Dërguari i Tij dhe se lufta në rrugën e Tij, atëherë ju jeni të padrejtë dhe të shfrenuar, që kaloni kufijtë. Kështu, nuk ju mbetet gjë tjetër,

veçse të prisni ndëshkimin që po ju afrohet dhe që askush nuk mund ta kthejë pas:

- "...dhe të jeni të sigurt se Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë të shfrenuarit." - Të shfrenuarit janë ata që dalin jashtë kufijve të Zotit, ata të cilët u japin përparësi kënaqësive të përmendura në ajet, duke i dashur ato më shumë se Allahun, Profetin, fenë e Tij dhe xhihadin në rrugën e Tij. Ky ajet është nga argumentet më të mëdha që tregojnë se dashuria për Allahun dhe Profetin e Tij është detyrë. Gjithashtu, është detyrë që kësaj dashurie t'i jepet përparësi mbi çdo dashuri tjetër. Ajeti është edhe kërcënim i frikshëm për këdo që i jep përparësi mirësive të kësaj bote kundrejt dashurisë për Allahun e Profetin e Tij dhe për xhihadin në rrugën e Tij. Të tillët janë të ekspozuar ndaj urrejtjes dhe zemërimit të Zotit. Një shembull për të kuptuar këtë është ai kur njeriu ndodhet përballë dy gjërave: njërën nga ato e pëlqen Allahu dhe Profeti i Tij, por egoja e njeriut nuk e preferon. Njeriu pëlqen atë gjënë tjetër, të cilën nuk e pëlqen Allahu dhe Profeti i Tij ose që cenon dashurinë për Allahun dhe të Profetin e Tij. Në një rast të tillë, nëse ai i jep përparësi nefsit, kjo tregon se ai është i padrejtë, duke lënë diçka që është detyrë të plotësohet, të cilën e do Allahu dhe i Dërguari i Tij.³⁹

Ajetet 25 – 27

25. Sigurisht që Allahu ju ka ndihmuar në shumë beteja. Edhe në ditën e Hunejnit, kur ju u mahnitët nga numri juaj i madh, por që nuk ju vlejti aspak. Toka ju duk e ngushtë, me tërë atë gjerësi dhe më pas ju u tërhoqët.

26. Por Allahu zbriti qetësinë e Tij mbi të Dërguarin dhe mbi besimtarët. Ai zbriti një ushtri (melekësh), që ju nuk e patë, dhe i dënoi jobesimtarët. Ky qe "shpërblimi" i mohuesve.

27. Pas kësaj, Allahu ia pranon pendimin atij që do. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar u kujton besimtarëve mirësitë e Tij të shumta dhe ndihmën e madhe në shumë luftëra të tyre kundër mohuesve. Në mënyrë të veçantë, Ai u kujton ndihmën e Tij në betejën e Hunejnit, kur u shtrënguan aq shumë, saqë u larguan nga fushëbeteja. Toka, aq e gjerë sa është, atyre ju duk e ngushtë dhe mbytëse. Kur çliroi Mekën, Profeti dëgjoi se fisi Heuazin kishte nisur mobilizimin për të kryer një luftë kundër tij. Kështu, Profeti u nis drejt këtij fisi, në krye të një ushtrie me sahabë të vjetër, që kishin marë pjesë në çlirimin e Mekës, por edhe shumë mekas që sapo kishin pranuar Islamin. Ishte një ushtri shumë e madhe prej 12000 vetësh, ndërkohë që ushtria e idhujtarëve ishte vetëm me 4000 vetë. Ky raport numerik u pëlqeu disa muslimanëve, të cilët në vetëkënaqësi e sipër thanë: "Sot nuk ka asnjë shans të mposhtemi!" Kur u përballën dy ushtritë, forcat e fisit Heuazin u lëshuan me një mësymje të menjëhershme mbi forcat muslimane, të cilat u çoroditën dhe nuk po shikonin më nga po iknin. Rreth e rrotull Profetit (a.s) mbetën veçse njëqind burra të patundur, të cilët luftuan kundër idhujtarëve, që vërshonin nga çdo drejtim. Ndërkohë, Profeti i Allahut, pa u trembur, e drejtoi mushkën mbi të cilën qëndronte drejt idhujtarëve dhe u nis me vrull drejt tyre duke thënë: "Unë jam Profet e jo mashtrues. Unë jam biri i Abdul Mutalibit." Duke parë se çfarë ndodhi me muslimanët, Profeti urdhëroi Abas Ibn Abdil Mutalibin që të thërriste me zë të lartë ensarët dhe muslimanët e tjerë, që po largoheshin nga fushëbeteja. Abasi shquhej për zërin e tij kumbues dhe të lartë. Ai thirri: "O burrat i Semurasë! O ju që dini suren Bekare!" Kur dëgjuan zërin e tij, ata reagues menjëherë si një trup i vetëm dhe të gjithë u kthyen sërish në betejën me idhujtarët. Kështu, Allahu i Madhëruar i mposhti idhujtarët me një humbje poshtëruese. Të gjitha pasuritë, gratë dhe fëmijët e tyre tashmë ishin në dorë të Profetit të Allahut, si plaçkë e begatshme lufte. Për këtë thotë i Madhëruari:

- **“Sigurisht që Allahu ju ka ndihmuar në shumë beteja. Edhe në ditën e Hunejnit, kur ju u mahnitët nga numri juaj i madh, por që nuk ju vlejti aspak.”** - Hunejn quhej vendi ku u zhvillua kjo betejë. Ai ndodhej diku mes Mekës dhe Taifit. Numri i madh nuk u vlejti aspak muslimanëve, sepse fitorja ka lidhje me diçka tjetër, që ata e cënuan. Prandaj edhe përfundimi qe:

- **“Toka ju duk e ngushtë, me tërë atë gjerësi dhe më pas ju u tërhoqët.”** - Trishtimi ju pllakosi kur patë dështimin në fushëbetejë. Ju e patë veten tuaj duke ia mbathur nga fushëbeteja të mposhtur e të frikësuar. Por Allahu i Madhëruar, i Cili dëshiron që t’ju ndihmojë e udhëzojë, thotë:

- **“Por Allahu zbriti qetësinë Tij mbi të Dërguarin dhe mbi besimtarët.”** - ‘Es-sekinetu’ (qetësia) është një ndjenjë e dashur, që Allahu e zbret në zemrat e njerëzve në kohë sprove e tronditjesh të mëdha. Kjo i bën njerëzit të gjejnë qetësinë e nevojshme dhe të rimarrin forcat me gjallëri. Kjo është nga mirësitë më të mëdha që Zoti u dhuron robve të Tij. Përveç këtij ushtari kaq të veçantë, që quhet “Es-sekine”, Allahu i Madhëruar dërgoi edhe:

- **“Ai zbriti një ushtri (melekësh), që ju nuk e patë...”** - I Madhëruari zbriti një ushtri melekësh, si ndihmë për besimtarët. Kështu, Ai u dha forcë e shpresë për fitore.

- **“...dhe i dënoi jobesimtarët.”** - I dënoi duke i mposhtur e shfarosur në fushëbetejë, por edhe duke bërë që pasuritë, gratë dhe fëmijët e tyre të ishin në dorë të muslimanëve.⁴⁰

- **“Ky qe “shpërblimi” i mohuesve.”** - Allahu i Madhëruar i ndëshkoi ata që në këtë jetë, por ndëshkimi i ahiretit është shumë më i rëndë dhe i përjetshëm. Megjithatë, për ata që pendohen, i Madhërishtmi është Falës i Madh dhe Pranues i pendimit:

- **“Pas kësaj, Allahu ia pranon pendimin atij që do.”** - Allahu i Madhëruar pranoi pendimin e shumë prej atyre që shkuan tek Profeti dhe pranuan Islamin. Për këtë arsye

Profeti urdhëroi që këtyre t’u ktheheshin pasuritë, gratë dhe fëmijët e tyre.

- **“Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Falja e Tij është e gjerë dhe mëshira e Tij është gjithëpërfshirëse. Allahu ua fal të penduarve edhe gjynahet më të mëdha. Pa dyshim, është mëshira e Allahut që u mundëson atyre të pendohen dhe të binden. Me mëshirën e Tij, Ai i fal dhe mbulon krimet dhe gabimet e tyre dhe ua pranon pendimin. Askush nuk duhet të humbasë shpresën nga falja dhe mëshira e Zotit, edhe sikur të ketë bërë gjynahet më të mëdha.⁴¹

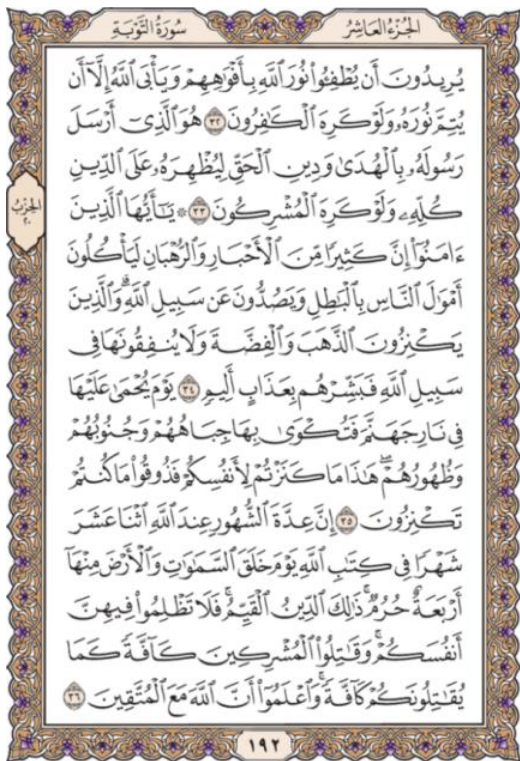
Ajeti 28

28. O ju që keni besuar! Idhujtarët janë vërtet të papastër, prandaj mos i lini t'i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti! Dhe mos kini frikë nga varfëria, sepse Allahu, nëse dëshiron, ju bën të pasur me mirësinë e Tij. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar! Idhujtarët janë vërtet të papastër,...”** - Allahu i Madhëruar i njofton besimtarët se idhujtarët janë të papastër. Ata janë të pisët në besimet e tyre dhe në veprat që kryejnë. E ku ka papastërti më të madhe dhe më të dukshme sesa ajo e atij që adhuron zota të stisur, të cilët nuk mund të sjellin dëm e dobi dhe as nuk mund të ndihmojnë e të të shpëtojnë nga dënimi i Zotit. Ky është besimi i tyre. Ndër veprat e tyre të shëmtuara janë edhe lufta kundër Allahut, pengimi dhe devijimi i njerëzve nga rruga e Allahut, ndihma dhe mbështetja në përhapjen e së kotës, refuzimi dhe urrejtja e të vërtetës. Ata bëjnë çdo punë të keqe, që sjell shkatërrimin e tokës. Kjo është arsyeja që ju duhet të pastroni Shtëpinë e Shenjtë, që është më e pastra dhe më e nderuara Shtëpi në faqen e dheut:

- **“...prandaj mos i lini t'i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti!”** - Ky ishte viti i 9-të pas hixhretit, kur Ebu Bekri, bashkë me disa të tjerë, kreu haxhin. Profeti dërgoi djalin e xhaxhait të tij, Aliun, që të deklaronte distancimin nga çdo marrëveshje

me idhujtarët se, pas atij viti, në Shtëpinë e Shenjtë nuk do të bënte më haxh asnjë idhujtar, se askush nuk do të lejohej më që të bënte *tavaf* rreth Qabes i zhveshur, siç ndodhte në kohën e injorancës.⁴² Ky ajat nuk ka për qëllim papastërtinë fizike e trupore të idhujtarëve, por papastërtinë e tyre konceptuale e kuptimore. Mohuesit konsiderohen të pastër nga ana fizike, si të gjithë njerëzit. Argument për këtë është fakti se Allahu i Lartësuar e ka lejuar martesën me gratë e krishtera dhe çifute, ashtu si edhe komunikimin dhe bashkëjetesën me mohuesit. Nuk ka dëshmi që muslimanët t'i kenë trajtuar mohuesit si të pështirë dhe të papastër fizikisht, apo që të kenë urdhëruar që të pastrohemi pasi t'i prekim ata. Përkundrazi, qëllimi është që, ashtu sikundër teuhidi dhe imani janë të pastër dhe pastrues, ashtu edhe shirku është papastërti.

- **“Dhe mos kini frikë nga varfëria, sepse Allahu, nëse dëshiron, ju bën të pasur me mirësinë e Tij.”** - Nëse mendoni se pengimi i idhujtarëve nga Xhamia e Shenjtë

do të bëhet shkak që ju të varfërohëni, atëherë dijeni dhe qetësohuni se është Allahu Ai që do t'ju begatojë nga mirësitë dhe bujaria e Tij. Furnizimi ose mirësitë nuk janë të kufizuara që të vijnë veçse nga një drejtim i caktuar. Madje, edhe nëse mbyllet një portë, hapen shumë të tjera, sepse bujaria e Allahut është e madhe dhe e gjerë, ashtu si mëshira e Tij është e pamatë, në mënyrë të veçantë për ata që e lënë diçka për hir të Tij. Le ta dinë dhe të jenë të bindur se Allahu është më Bujari i bujarëve. Dhe vërtet, Allahu i Lartësuar e mbajti dhe e realizoi premtimin e Tij. Ai i pasuroi dhe begatoi shumë muslimanët me bujarinë e Tij. Aq shumë u shtoi të mirat, sa që ata u bënë sundues të botës. Allahu i Madhëruar thotë: "Nëse Ai dëshiron." Kjo tregon se pasuria në këtë dynja është e lidhur me dëshirën dhe përcaktimin e Allahut. Pasuria nuk është e lidhur domosdoshmërisht me imanin, me kuptimin që sa më të plotë ta kesh imanin, aq më shumë pasuri do të kesh. Gjithashtu, pasuria e madhe nuk tregon domosdoshmërisht se Allahu të do. Allahu i Madhëruar ia jep të mirat e dynjasë atij që Ai e do dhe atij që Ai nuk e do. Por imanin dhe fenë, nga ana tjetër, Allahu ia jep veçse atij që Ai e do dhe e ka përzgjedhur.

- **“Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.”**

- Dituria e Zotit është e gjerë. Ai e di mirë se kujt i jepet pasuria dhe kush nuk është i përshtatshëm për të qenë i pasur. Allahu i vendos gjërat në vendin e vet dhe sipas urtësisë së Tij. Allahu i Madhëruar thotë: "...mos i lini t'i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti!". Idhujtarët ishin kontrollues të Shtëpisë së Shenjtë deri ditën e çlirimit të Mekës, kur sundimi i takoi Profetit të Zotit dhe besimtarëve. Në këtë kohë, ata u afatizuan 4 muaj që të qëndronin në Mekë. Pastaj, sipas këtij ajeti, ata nuk do të lejoheshin më t'i afroreshin Xhamisë së Shenjtë. Madje, Profeti urdhëroi që ata të dëboheshin krejtësisht nga rajoni i Hixhazit. Dhe me të vërtetë, pas vdekjes së Profetit, ata u dëbuan dhe në Hixhaz nuk kishte më

dy fe. E gjitha kjo ishte për fjalën e Allahut të Madhëruar: "...mos i lini t'i afrohen Xhamisë së Shenjtë pas këtij viti!".

Ajeti 29

29. Luftojini ata që u është dhënë Libri, të cilët nuk besojnë në Allahun dhe në Ditën e fundit, që nuk e konsiderojnë të ndaluar atë që e ka ndaluar Allahu dhe i Dërguari i Tij dhe që nuk e besojnë (Islamin) fenë e vërtetë, derisa të japin xhizjen me dorën e tyre, duke qenë të përlulur.

Shpjegimi i ajetit

Ky ajet urdhëron për luftë kundër mohuesve jehudë dhe të krishterë, të cilët sikurse i përshkruan Allahu i Madhëruar: "nuk besojnë në Allahun dhe në botën tjetër" ashtu siç duhet, gjë që e vërtetojnë me veprat e tyre. Cilësi tjetër e tyre është që: "nuk e konsiderojnë të ndaluar atë që e ka ndaluar Allahu dhe i Dërguari i Tij". Këta nuk zbatojnë ligjin e Zotit, për sa u përket ndalesave. Cilësi tjetër e tyre është se: "nuk e besojnë fenë e vërtetë.". Ata nuk nënshtrohen për të jetuar sipas fesë së vërtetë dhe të saktë, që Zoti ka shpallur. Edhe pse ata pretendojnë se janë pasues të një feje, ajo që ata pasojnë nuk është feja e vërtetë. Feja që ata ndjekin ose është një fe e tjetërsuar, që Allahu kurrë nuk e ka ligjëruar, ose është një fe e anuluar, të cilën Allahu e ligjëroi për njëfarë kohe, dhe pastaj - me të shpallur Sheriatin e Muhamedit ﷺ - ajo nuk vlen më. Në këtë mënyrë, çdokush që i përmbahet një feje të anuluar, pas shpalljes së ligjit të ri, është i gabuar dhe jobesimtar. Allahu i Lartësuar i urdhëroi besimtarët që të luftojnë këtë kategori, sepse ata i ftojnë të tjerët në fenë e tyre të devijuar, dhe kjo është shumë e dëmshme dhe e rrezikshme për njerëzit. Është e rrezikshme, sepse njerëzit i shohin ata si ndjekës së një libri dhe mund të mashtrohen nga ftesa e tyre. Sidoqoftë, urdhri për të luftuar kundër tyre është i përcaktuar dhe i kushtëzuar. Nëse realizohet një kusht, atëherë ata nuk luftohen. Allahu i Madhëruar thotë: "derisa të japin xhizjen

me dorën e tyre, duke qenë të përlulur". Kjo është një taksë vjetore, që merret prej tyre, në mënyrë që të jenë në paqe me muslimanët dhe që të mos sulmohen. Ajo jepet në formën e një siguracioni për ruajtjen e jetës dhe pasurisë së tyre, që të jetojnë mes muslimanëve dhe në paqe me ta. Kjo taksë u merret çdo vit, secilit sipas mundësisë së vet. Ajo u merret të pasurve, të varfërve dhe mesatarëve, aq sa kanë mundësi. Kështu ka vepruar Omer Ibn Hatabi dhe udhëheqës të tjerë muslimanë. Allahu i Lartësuar thotë: "derisa të japin xhizjen me dorën e tyre". Kështu, ata janë të detyruar ta japin atë të nënshtuar, duke shprehur dobësinë dhe përluljen e tyre. Secili duhet ta japë me dorën e vet. Domethënë, nuk lejohet që dikush ta dërgojë taksën e vet nëpërmjet një shërbëtori, për shembull, por duhet të paraqitet vetë dhe ta paguajë atë, sikurse thotë i Lartësuar: "duke qenë të përlulur". Nga kjo kuptohet që xhizja pranohet nga një popull jomusliman vetëm nëse plotësojnë disa kritere:

1. Ata t'u kërkojnë muslimanëve që të pranojnë alternativën e xhizjes.
2. Ata të jenë nën pushtetin e muslimanëve dhe të nënshtuar për të pranuar ligjet e Islamit.
3. Të mos përbëjnë rrezik dhe të mos jenë në gjendje që të shkaktojnë trazira për muslimanët dhe për shtetin e tyre.
4. Të nënshtrohen sipas kushteve që u kanë vendosur muslimanët, duke shtypur krenarinë ose mendjemadhësinë e tyre. Në të tilla kushte, është detyrë për udhëheqësin musliman ose zëvendësin e tij që ta pranojë xhizjen prej tyre. Nëse ata nuk pranojnë që të japin xhizjen të nënshtuar e të përlulur, atëherë ajo nuk u pranohet, por luftohen derisa të pranojnë Islamin. Në këtë ajet janë mbështetur shumica e dijetarëve që janë të mendimit se xhizja pranohet veçse nga *ehlul kitab*-ët. Ata thonë se Allahu i Lartësuar e ka përmendur marrjen e xhizjes veçse për ata, ndërsa për të tjerët është përcaktuar lufta, derisa të pranojnë Islamin. Në fakt,

për sa i përket marrjes së xhizjes dhe lejimit të qëndrimit në vendet muslimane, kështu janë gjykuar edhe mexhusët, sepse Profeti ﷺ u mori xhizjen mexhusëve të Hexherit. Po kështu veproi dhe Umeri, që u mori xhizjen mexhusëve persianë. Një mendim tjetër thotë se xhizja merret nga të gjithë llojet e jomuslimanëve, *ehlul kitab*-ë apo jo qofshin. Ata shpjegojnë duke thënë se ky ajet nuk ka për qëllim të tregojë se xhizja merret vetëm prej *ehlul kitab*-ëve, por thjesht i referohet një faze të re luftimesh, në të cilën po futej Profeti ﷺ. Pasi përfundoi luftën me idhujtarët kurejshë, Profeti filloi luftën me *ehlul kitab*-ët. Këtë mendim e mbështet edhe fakti që Profeti e pranoi xhizjen edhe nga mexhusët, dhe dihet se ata nuk konsiderohen si *ehlul kitab*-ë. Gjithashtu, këtë e dëshmon edhe tradita e muslimanëve që nga brezi i sahabëve dhe pas tyre, se si gjykonin nëpër luftëra. Ata u ofronin njerëzve që luftonin një nga tri zgjidhjet: ose Islamin, ose dhënien e xhizjes, ose luftën, duke mos bërë dallim a ishin *ehlul kitab*ë apo jo.⁴³

Ajetet 30 – 33

30. Jehudët thanë: “Uzejri është biri i Allahut”, ndërsa të krishterët thanë: “Mesihu është biri i Allahut”. Këto janë fjalët që dalin nga goja e tyre, duke imituar atë që thoshin jobesimtarët e mëparshëm. I vraftë Allahu! Si largohen nga e vërteta?!

31. Ata i konsideruan priftërinjtë, oshënarët dhe Mesihun - birin e Merjemes, si zota veç Allahut, ndërkohë që ishin urdhëruar të adhuronin veç Allahun. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. I Lartësuar është Ai mbi gjithçka që ia shoqërojnë!

32. Ata duan ta shuajnë dritën e Allahut me gojën e tyre. Por Allahu veçse do ta përkryejë dritën e Tij edhe pse jobesimtarët e urrejnë (këtë).

33. Është Ai që e dërgoi të Dërguarin e Tij me udhëzim (të qartë) e fe të vërtetë, për ta lartësuar atë mbi të gjitha fetë, edhe pse (këtë) e urrejnë idhujtarët.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi urdhëroi për të luftuar kundër ithtarëve të Librit, Allahu i Madhëruar na tregon besimet e tyre të poshtra, me qëllim që të nxisë urrejtjen ndaj këtyre besimeve të shëmtuara tek të gjithë ata që janë xhelozë për ruajtjen e besimit të pastër. Në këtë mënyrë, mbrojtësit dhe bartësit e të vërtetës do të bëjnë gjithçka të lejueshme për të luftuar të kotën. Kështu, i Madhëruari thotë:

- “Jehudët thanë: “Uzejri është biri i Allahut”...” - Ky lloj besimi, edhe pse nuk është i të gjithë jehudëve, ekziston tek një pjesë e tyre. Kjo tregon për ligësinë, poshtërsinë dhe shëmtinë që gjendet brenda jehudëve, që arrijnë të thonë të tilla gjëra. Kjo tregon, gjithashtu, për paturpësinë e tyre ndaj Zotit, duke mos e madhëruar Atë ashtu siç i takon. Në lidhje me shkakun përse ata thoshin se Uzejri ishte biri i Zotit, është thënë se, Allahu i Madhëruar lejoi - si ndëshkim për çifutët - që ata të sundoheshin nga mbretër mizorë dhe tiranë, të cilët i përndiqnin dhe i torturonin. Ndër të tjera, këta sundues nisën të vrisnin bartësit e Teuratit. Kështu, populli rrezikoi të humbte tërësisht Teuratin, duke e harruar atë. Atëherë doli Uzejri, që e kishte mësuar përmendësh Teuratin, dhe e rishkroi tërësisht ose pjesërisht atë. Prej këtij, ata bënë shumë kopje të tjera të librit dhe arritën deri aty sa pretenduan se Uzejri ishte biri i Zotit.

- “...ndërsa të krishterët thanë: “Mesihu është biri i Allahut” - Edhe të krishterët pretenduan se Isai - i biri i Merjemes, ishte biri i Zotit. Por Allahu i Madhëruar thotë:

- “Këto janë fjalët që dalin nga goja e tyre, duke imituar atë që thoshin jobesimtarët e mëparshëm.” - Këto ishin thjesht fjalë boshe, që dilnin nga goja e tyre, për të cilat ata nuk kishin asnjë fakt e argument nga Zoti i Madhërishtëm. Ata njerëz që nuk shqetësohen për çfarë nxjerrin prej gojës së tyre dhe nuk pyesin për argumente nga Zoti, ata çdo gjë mund të bëjnë. Ata nuk kanë fe dhe besim në zemër, që t'i frenojë nga gënjeshtria, dhe as logjikë

e mençuri, që të ishin të kujdesshëm në fjalët e tyre. I Madhëruari thotë që ata imitojnë thëniet e jobesimtarëve të mëparshëm. Disa popuj të mëparshëm besonin se melekët ishin bijat e Zotit. Duke qenë se kishin zemra të ngjashme me këta paraardhës, edhe besimet e tyre të shëmtuara ishin të ngjashme.

- **“I vraftë Allahu! Si largohen nga e vërteta!”** - Si është e mundur që largohen nga e vërteta e kristaltë dhe e shndritshme si drita e diellit, për të rënë në errësitat e këtyre fjalëve të kota dhe besimeve të shëmtuara?! Këto lloj besimesh refuzohen natyrshëm nga çdo logjikë e natyrë e pastër, prandaj çuditësh se si kaq shumë njerëz i kanë ato. Megjithatë, të mençurit të mos çuditen aspak me devijimin e një numri të madh njerëzish, por le të kujtojnë një fakt shumë të rëndësishëm, që të kuptojnë shkakun e këtij devijimi: i Madhërishmit thotë:

- **“Ata i konsideruan priftërinjtë, oshënarët dhe Mesihun - birin e Merjemes, si zota veç Allahut, ndërkohë që ishin urdhëruar të adhuronin veç Allahun.”** - *El ahbar* quheshin dijetarët e tyre, ndërsa *er-ruhban* quheshin murgjit ose adhuruesit e mëdhenj të tyre. Kështu, shkakun e devijimit të këtyre popujve ishte se ata i konsideruan si zota ahbarët dhe ruhbanët, me kuptimin që, kur këta u bënë të lejuar atë që Allahu e kishte bërë haram, populli u bindej verbërisht, pa asnjë kundërshtim, dhe po kështu vepronin kur ata ua bënë haram atë që Allahu e kishte bërë të lejuar. Ahbarët dhe ruhbanët caktonin ligje dhe dispozita, që binin ndesh me fenë dhe besimin e profetëve, ndërsa populli i pasonte verbërisht. Përveç këtij gabimi thelbësor, ata i madhëronin tej mase ruhbanët, duke i konsideruar si të shenjtë e hyjnorë, saqë pasi vdisnin, i shndërronin varret e tyre në vende adhurimi e idhujtarie, duke hedhur poshtë çdo mesazh të qartë të sjellë nga librat dhe profetët e Zotit. Në këto vende ata bënë kurbane, lutje e adhurime, që ua drejtonin krijesave, dhe jo Allahut të

Madhërishëm. Edhe Mesihun, birin e Merjemes, e adhuruan si Zot, edhe pse vetë Mesihu dhe të gjithë profetët e Zotit kishin urdhëruar që adhurimi t'i dedikohej vetëm Allahut të Madhërishëm: “...ndërkohë që ishin urdhëruar të adhuronin veç Allahun.” Të gjithë profetët e Zotit kanë predikuar një besim të drejtë:

- **“Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij.”** - Ky është besimi i drejtë: të gjitha adhurimet dhe bindja e plotë i dedikohen vetëm Krijuesit të gjithësisë. Asgjë dhe askush tjetër nuk meriton asnjë lloj adhurimi. Vetëm Allahun duhet ta duash mbi gjithçka tjetër dhe vetëm Atij duhet t'ia drejtosh lutjet, përgjërimit dhe kërkimin e ndihmës. Ai është Zoti, i Adhuruari, ndërsa Mesihu dhe gjithë profetët janë krijesa të Tij, që nuk kanë asgjë në dorë prej pushtetit të Allahut të Madhërishëm. Megjithatë, ata i hodhën pas shpine porositë e Zotit dhe të profetëve dhe adhuruan idhuj, për të cilët Zoti nuk pati sjellë asnjë argument:

- **“I Lartësuar është Ai mbi gjithçka që ia shoqërojnë!”** - E dëlirë, e shenjtë dhe e lartësuar është Madhëria e Tij nga idhujtaria dhe trillimet e idhujtarëve. Ato besime të kota janë të padenja dhe një fyerje e rëndë për të Madhërishmin. I lartësuar qoftë Ai, që është i plotë dhe i lartë në të gjitha cilësitë dhe veprat e Tij, nga ajo që ata i përshkruajnë! Idhujtaria e tyre bie ndesh me shenjtërinë e Allahut, që është absolut në çdo drejtim. Allahu i Madhëruar na tregon më pas se, përmes shpifjeve të tyre, ata synojnë që të shuajnë dritën e Tij:

- **“Ata duan ta shuajnë dritën e Allahut me gojën e tyre.”** - Drita e Allahut është feja dhe besimi i pastër, që Ai i solli përmes profetëve dhe shpalljeve. Allahu i Madhëruar e ka quajtur ‘dritë’ besimin e pastër dhe të vërtetë, sepse nëpërmjet tij krijesat ndriçohen dhe largojnë errësitat e paditurisë dhe besimeve të kota dhe të trilluara. Feja dhe besimi i vërtetë janë ndërtuar mbi dy shtylla të rëndësishme: dituria e vërtetë dhe puna me sinqeritet sipas kësaj diturie. Çdo lloj besimi tjetër

ecën kundër kësaj rruge. Kështu, jehudët, të krishterët dhe çdokush që u përngjan atyre në besim, dëshirojnë që, përmes fjalëve të zbukuruar, të mbulojnë të vërtetën, që shkëlqen si drita e diellit.

- **“Por Allahu veçse do ta përkryejë dritën e Tij edhe pse jobesimtarët e urrejnë (këtë).”** - E si të ndodhë ndryshe me këtë dritë të mrekullueshme?! Sikur të gjitha krijesat të mblidhen për ta shuar atë, kurrë nuk do të mundën as ta zbehin ndriçimin e saj. Kështu do të ndodhë, sepse është Allahu që e zbriti atë dritë, është Ai në dorën e të Cilit janë të gjithë shpirtat e krijesave, dhe Ai ka dhënë fjalën se do ta ruajë këtë dritë nga ata që duan ta luftojnë e t'i kundërvihen. Ai thotë: “Por Allahu veçse do ta përkryejë dritën e Tij edhe pse jobesimtarët e urrejnë (këtë).” Ata bëjnë çdo gjë dhe harxhojnë pasurinë e tyre për të luftuar dhe mbuluar të vërtetën, por përpjekjet e tyre nuk mund ta dëmtojnë aspak atë. Në vijim, Allahu i Madhëruar na sqaron se cila është ajo dritë, të cilën Ai ka dhënë fjalën se do ta ruajë dhe do ta plotësojë:

- **“Është Ai që e dërgoi të Dërguarin e Tij me udhëzim (të qartë) e fe të vërtetë, për ta lartësuar atë mbi të gjitha fetë, edhe pse (këtë) e urrejnë idhujtarët.”** - Allahu i Madhëruar e pajisi të Dërguarin e Tij me dy mirësi të pakrahasueshme:

1. *El Huda* - udhëzimin e qartë dhe të vërtetë të ndërtuar mbi diturinë hyjnore, aq të dobishme dhe të domosdoshme për krijesat.

2. - *El Dinul Hakk* - feja e vërtetë, që do të thotë: punët e mira sipas të vërtetës.

Kështu, Allahu i Madhëruar e dërgoi Profetin e Tij me këto dy baza të fuqishme. E para ishte dituria e vërtetë, që sqaron të vërtetën nga e kota, me të gjitha aspektet e diturisë hyjnore. Ndër më të rëndësishmet është dituria rreth Zotit, domethënë, dituria rreth emrave, cilësive dhe veprave të Tij, dituria rreth shpalljeve dhe ligjeve të Tij etj. Së dyti, Allahu urdhëron për çdo mbarësi e mirësi që rregullon zemrat, shpirtat dhe

trupin e njerëzve dhe është në dobinë e tyre. Sinqeriteti dhe përkushtimi i plotë në zbatimin e fesë së urdhëruar nga Zoti, dashuria për Të, bindja ndaj Tij, adhurimi i Zotit si Një i vetëm dhe frikërespekti për Të sjellin lumturinë e njeriut në dynja dhe në ahiret. Ai urdhëron për moral të lartë, vepra të mira dhe hijeshi dhe ndalon çdo gjë të dëmshme për zemrën, shpirtin dhe trupin e njeriut, në këtë botë dhe në tjetrën. Kështu, Allahu i Madhëruar e dërgoi të dashurin e Tij, Muhamedin, me udhëzim të qartë dhe fe të vërtetë, që të triumfojë mbi të gjitha fetë: “...për ta bërë që të dominojë mbi të gjitha fetë, edhe pse këtë e urrejnë idhujtarët.” Allahu do ta lartësojë këtë fe mbi të gjitha fetë e tjera, përmes argumentit dhe forcës së fakteve, por edhe përmes forcës dhe krenarisë së muslimanëve, ndonëse këtë gjë e urrejnë idhujtarët. Ata të mjerë thurin plane dhe shpenzojnë gjithçka që zotërojnë për të luftuar Islamin dhe muslimanët, por ato intriga do të godasin vetë ata që i thurin. Ky është premtimi i Allahut, që patjetër do të realizohet.

Ajetet 34 - 35

34. O ju që keni besuar! Ka, vërtet shumë priftërinj dhe oshënarë që në mënyrë të paligjshme hanë pasurinë e njerëzve dhe i pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut. Dhe ka nga ata të cilët e fshehin arin e argjendin dhe nuk e shpenzojnë atë në rrugën e Allahut. Lajmëroji ata për një dënim të dhembshëm!

35. Ditën kur ajo (pasuria) do të digjet në zjarrin e Xhehenemit, e me të do t'u damkoset balli, anët dhe shpinat. Ky është thesari që ju keni grumbulluar për veten. Shijojeni tani atë që keni grumbulluar!”

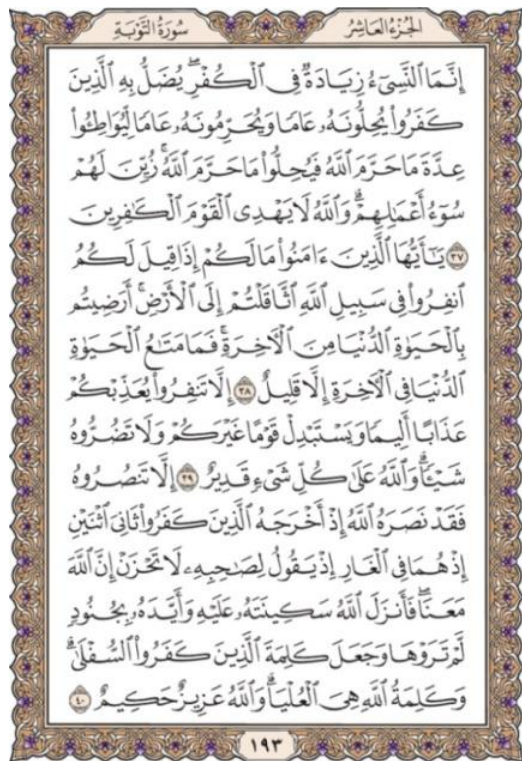
Shpjegimi i ajeteve

- **“O ju që keni besuar! Ka, vërtet shumë priftërinj dhe oshënarë që në mënyrë të paligjshme hanë pasurinë e njerëzve dhe i pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut.”** - Ky ajet tregon përkujdesjen e madhe të Allahut të Lartësuar për besimtarët e Tij të

dashur, kur i porosit që të ruhen nga ata priftërinj dhe oshnarë të cilët hanë pasurinë e njerëzve në mënyrë të paligjshme dhe pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut. Dihet se ata marrin pasuri të dhuruar nga njerëzit, për shkak të diturisë dhe fesë së tyre, por ata, - në vend që t'i udhëzojnë në rrugën e drejtë dhe t'u shpjegojnë të vërtetën njerëzve, - i pengojnë nga kjo rrugë dhe nuk ua qartësojnë të vërtetën. Kështu, ata i përvetësojnë pasuritë e njerëzve padrejtësisht, sepse nuk u ofrojnë atë për të cilën paguhen. Një tjetër mënyrë e përfitimit të padrejtë është edhe marrja e rryshfetit në këmbim të dhënies së gjykimeve që bien ndesh me ligjin dhe fenë e Zotit, vetëm e vetëm për të kënaqur njerëzit dhe për të përfituar nga pasuritë e tyre. Kështu, o ju besimtarë të vërtetë, kini kujdes dhe ruajuni nga këta priftërinj dhe oshnarë, në dy drejtime: nga zhvatja e pasurisë dhe nga devijimi që ata shkaktojnë.

- **“Dhe ka nga ata të cilët e fshehin arin e argjendin dhe nuk e shpenzojnë atë në rrugën e Allahut. Lajmëroji ata për një dënim të dhembshëm!”** - Ata e ruajnë arin e argjendin, pra, e fshehin atë dhe nuk e shpenzojnë në rrugët që të shpien tek Allahu, të cilat janë të shumta. Ata nuk i plotësojnë detyrimet pasurore, në lidhje me familjet apo të afërmit e tyre, dhe as nuk pyesin për zekatin, që është detyrim i madh fetar. Të tillë njerëz lajmërohen për një ndëshkim të dhimbshëm. Pastaj i Madhëruari e sqaron këtë ndëshkim, duke dhënë hollësi të tjera:

- **“Ditën kur ajo (pasuria) do të digjet në zjarrin e Xhehenemit, e me të do t'u damkoset balli, anët dhe shpinat.”** - Atë ditë, pasuria që ata e fshehin dhe grumbullojnë padrejtësisht do të fërgohet në zjarrin e Xhehenemit, dhe me të do të digjen "balli, anët dhe shpinat e tyre.". Çdo dinar dhe dirhem i fshehur dhe për të cilin nuk është dhënë haku i Zotit, pra, zekati, do të fërgohet në zjarr, dhe me të pastaj do të digjet trupi i pronarit të tij. Sa herë që ftohet kjo pasuri, ajo nxehet përsëri, për të

ndëshkuar të padrejtët, atë ditë që zgjat 50 mijë vjet. Në formë qortimi, atyre do t'u thuhet:

- **“Ky është thesari që ju keni grumbulluar për veten. Shijojeni tani atë që keni grumbulluar!”** - Allahu i Madhëruar nuk ju bëri asnjë padrejtësi, por ishit ju që i bëtë padrejtësi vetes tuaj, duke mos dhënë zekatin dhe detyrimet e përcaktuara. Këto ajete përshkruajnë qartë devijimin dhe padrejtësinë që njeriu bën me pasurinë e tij. Kjo shfaqet në dy mënyra:

1. Duke e shpenzuar atë në drejtime të kota, të cilat nuk i sjellin asnjë dobi, madje janë të dëmshme, për shembull në përmbushjen e dëshirave të shfrenuara, në poshtërsi e gjynahe, ose në drejtime që nuk të ndihmojnë t'i bindesh Allahut të Lartësuar, ose për të penguar njerëzit nga rruga e Zotit.
2. Grumbullimi i pasurisë dhe mosdhënia e saj për detyrimet që ka urdhëruar Zoti i Madhërueshëm. Dihet mirë se urdhri për të bërë diçka konsiderohet si ndalesë për të kundërtën e saj.

Ajeti 36

36. Tek Allahu numri i muajve (të vitit) është dymbëdhjetë. Kështu është në Librin e Allahut prej ditës kur krijoi qiejt dhe tokën. Prej tyre, katër janë të shenjtë. Kjo është feja e drejtë. Pra, mos e ngarkoni veten tuaj gjatë tyre. Luftojini të gjithë idhujtarët bashkërisht, siç ju luftojnë ata ju bashkërisht! E dijeni se Allahu është me të devotshmit!

Shpjegimi i ajetit

- **“Tek Allahu numri i muajve (të vitit) është dymbëdhjetë. Kështu është në librin e Allahut prej ditës kur krijoi qiejt dhe tokën.”** - Zoti ka caktuar që numri i muajve të jetë dymbëdhjetë. Kështu është shkruar në Librin e Zotit. Që ditën kur Allahu i Madhërishtëm krijoi qiejt, tokën, natën dhe ditën dhe përcaktoi ndarjen e kohës, vendosi që numri i muajve të jetë dymbëdhjetë.

- **“Prej tyre, katër janë të shenjtë. Kjo është feja e drejtë.”** - Katër muajt e shenjtë janë: *Rexheb*, i cili është muaj më vete, dhe tre të tjerë që janë të njëpasnjëshëm: *Dhul Ki'de*, *Dhul Hixhe* dhe *Muharram*. Janë të shenjtë për shkak të rëndësisë së tyre dhe të ndalimit të luftës gjatë tyre.

- **“Pra, mos e ngarkoni veten tuaj gjatë tyre.”** - Allahu i Madhëruar na urdhëron që të jemi të ruajtur dhe të mos ngarkojmë veten me gjynahe në to. Fjala "në to" mund të kuptohet në dy mënyra:

1. Dymbëdhjetë muajt. Në këtë rast, kuptimi do të ishte: "Mos e ngarkoni veten tuaj gjatë 12 muajve. Është Allahu që i përcaktoi këta muaj dhe që na urdhëron që këtë kohë ta mbushim me bindje dhe adhurim ndaj Tij. Ai urdhëron që ta lavdërojmë, falënderojmë dhe t'i shprehim mirënjohjen për këtë përcaktim të bukur të Tij dhe mirësitë e shumta të tjera që na ka falur. Allahu i Madhëruar i ndihmon robërit e Tij që të arrijnë mirësitë e Tij gjatë këtyre muajve dhe stinëve të përcaktuara aq me urtësi, mëshirë dhe dashuri për ta.

2. Katër muajt e shenjtë. Në këtë rast, kuptimi do të ishte: "Mos e ngarkoni veten

tuaj gjatë katër muajve të shenjtë.” Padrejtësia është e ndaluar në çdo kohë dhe vend, por në këto katër muaj ndalesa është më e fortë dhe më e rëndësishme. Ndër çështjet që ndalohen në këto muaj është edhe zhvillimi i luftimeve, sipas mendimit që thotë se ndalimi i luftës në këta muaj nuk është anuluar. Këta mbështeten në tekstet e përgjithshme, të cilat ndalojnë luftën përgjatë këtyre muajve. Por sipas një mendimi tjetër, ndalimi i luftës gjatë muajve të shenjtë është një dispozitë e anuluar, duke marrë për bazë aspektin përgjithësues dhe gjithëpërfshirës të disa teksteve të Sheriatit, si për shembull, ajeti:

- **“Luftojini të gjithë idhujtarët bashkërisht, siç ju luftojnë ata ju bashkërisht!”** - Luftojini të gjithë llojet e idhujtarëve dhe mohuesve, që nuk e besojnë Zotit e botërave plotësisht dhe korrekësisht. Të mos veçoni dhe përjashtoni nga ky gjykim asnjë prej tyre. Trajtojini të gjithë idhujtarët dhe mohuesit e Zotit të botërave, pa përjashtim, si armiqtë tuaj, ashtu sikurse edhe ata ju trajtojnë ju si të tillë. Ata i trajtojnë besimtarët si armiqtë e tyre dhe nuk kursehen aspak për t'i dëmtuar dhe për t'i luftuar ata, prandaj edhe ju konsiderojini ata si të tillë. Tekste të tilla kanë natyrë gjithëpërfshirëse dhe nënkuptojnë anulimin e dispozitës së ndalimit të luftës gjatë muajve të shenjtë. Në ajetin e mësipërm, fjala “të gjithë” (*kaffeten*) mund të merret me dy kuptime:

1. Luftojini idhujtarët të gjithë pa përjashtim, pra, të gjithë llojet e idhujtarëve.
2. Luftojini idhujtarët të gjithë ju, o besimtarë, së bashku. Domethënë, fjala '*kaffeten*' ka mundësi të ketë kuptimin "të gjithë ju, o besimtarë". Në këtë mënyrë, ky është një urdhër për të gjithë besimtarët, që të luftojnë kundër idhujtarëve dhe kundër mohuesve të Zotit të botërave. Nëse këtë fjali e marrim me kuptimin e fundit, sigurisht që ky gjykim me natyrë gjithëpërfshirëse, pra, ky urdhër i përgjithshëm që obligon të gjithë besimtarët të ngrihen në luftë kundër mohuesve, është

specifikuar me ajete të tjera kuranore, sikurse është ajeti ku Allahu i Lartësuar thotë: "Nuk është e nevojshme të dalin në luftë të gjithë besimtarët. E përse nga çdo grup i tyre të mos shkojë një pjesë për t'u aftësuar në diturinë fetare dhe për ta mësuar popullin e vet kur të kthehen tek ata, në mënyrë që ata të kuptojnë." Me fjalë të tjera, jo të gjithë besimtarët e kanë detyrim që të ngrihen së bashku në luftë. Ajeti përjashton një grup besimtarësh për shkaqe të caktuara. Ai na mëson që ata të mos dalin në luftë, por të angazhohen me diçka tjetër, që është shumë e rëndësishme për besimtarët. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

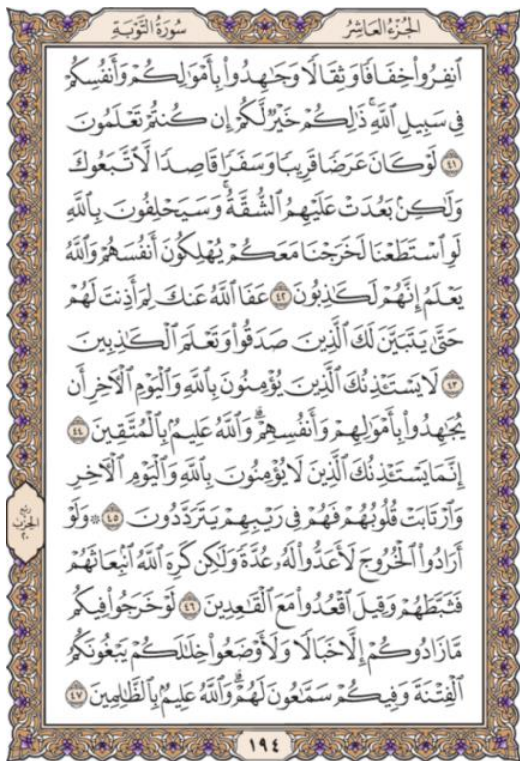
- **“E dijeni se Allahu është me të devotshmit!”** - Të jeni të sigurt se Allahu i Lartësuar është me të devotshmit. Ai është në krah të të devotshmëve, duke u dhuruar ndihmë dhe fitore. Prandaj, ajo që është detyrë për ju, o besimtarë, është të përpiqeni maksimalisht që të pajiseni me devotshmëri ndaj Allahut të Lartësuar, fshehtazi dhe haptazi. Ju duhet të angazhoheni dhe të luftoni për të qenë gjithmonë në bindje ndaj Allahut të Lartësuar, në mënyrë të veçantë kur bëhet fjalë për luftën kundër mohuesve. Në një adhurim kaq madhështor, siç është xhiahadi në rrugën e Zotit, besimtari më së shumti ka nevojë për devotshmëri. Vetëm në këtë mënyrë ai do të jetë triumfues mbi mohuesit dhe armiqtë e tij, të cilët luftojnë fenë e Allahut të Lartësuar.

Ajeti 37

37. Zhvendosja (e një muaji të ndaluar) është veçse shtim i mosbesimit. Prandaj mohuesit humbin larg: Në një vit, ata e konsiderojnë atë jo të shenjtë, e në një vit tjetër e konsiderojnë të shenjtë, për të arritur një përputhje me numrin e muajve që Allahu i bëri të shenjtë. Kështu ata bëjnë të lejuar atë që Allahu e ka ndaluar. Atyre u janë hijeshuar veprat e këqija. Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që mohojnë besimin (e vërtetë).

Shpjegimi i ajetit

- **“Zhvendosja (e një muaji të ndaluar) është veçse shtim i mosbesimit. Prandaj mohuesit humbin larg:...”** – “Shtyrja” i referohet një lloj ndryshimi të kohës së muajve të shenjtë. Idhujtarët e kohës së injorancës e ndryshonin si të donin kohën se kur fillonin muajt e shenjtë dhe kur përfundonin. Kjo ishte një lloj hileje, që ata e bënin thjesht dhe vetëm për të përfiturar nga luftimet kur u interesonte atyre. Kur dëshironin që të bënin luftë, por qëllonte të ishte muaj i shenjtë, ata vendosnin që ta shtynin datën e fillimit të këtij muaji, derisa të përfundonte lufta. Ose vepronin në të kundërt, pra, e afronin datën e hyrjes së muajit të shenjtë, në mënyrë që përfundimi i tij të përkonte me datën e nisjes së luftimeve, siç dëshironin ata. Në këtë mënyrë, ata tjetërsonin gjykimin dhe ligjet e Allahut të Lartësuar në lidhje me muajt e shenjtë, sipas dëshirës së tyre. Por Allahu i Lartësuar e quajti këtë lloj manovre të tyre: “...shtim i mosbesimit, nëpërmjet të cilit mohuesit humbin larg.” Domethënë, ky veprim ishte një shprehje e shtuar e mohimit dhe përhumbjes së tyre. Një devijim i tillë kishte shumë anë negative dhe padrejtësi, siç do t'i përmendim më poshtë: Së pari, ai qe një rregull që e kishin shpikur vetë e që u shkonte për shtat dëshirave të tyre, por ata i jepnin ngjyrimë hyjnore dhe fetare, sikur të ishte vërtet i përcaktuar nga Zoti. Ky ishte një mashtrim i frikshëm dhe, pa dyshim, që Allahu i Lartësuar dhe Profeti i Tij janë larg këtyre shpikjeve dhe trillimeve. Ai ishte një tjetërsim i fesë së Zotit, duke e kthyer hallallin në haram dhe haramin në hallall. Ai ishte, gjithashtu, një shpifje ndaj Allahut të Lartësuar, por edhe padrejtësi ndaj njerëzve, duke u fshehur atyre fenë dhe ligjin e vërtetë të Allahut të Lartësuar. Mashtruesit përdorin shumë hile, thjesht dhe vetëm për të përmbushur orekset e tyre. Me fjalë të tjera, ky është adhurim, që ata i bëjnë egos së vet. Nëse vazhdon përherë me vepra të këqija dhe me kundërshtim të ligjit të Allahut të Lartësuar, me kalimin e kohës

nuk të bën më përshtypje kjo rrugë. Madje, shumëkush mund të mendojë se këto janë vepra të bukura, të mira dhe të dobishme për njerëzit. Në këtë mënyrë tjetërsohet realiteti dhe ndryshon ligji i Allahut të Lartësuar. Kjo i bën njerëzit që të vërtetën ta shohin si gënjeshtër dhe gënjeshtërën ta shohin si të vërtetë.

- “Në një vit, ata e konsiderojnë atë jo të shenjtë, e në një vit tjetër e konsiderojnë të shenjtë, për të arritur një përputhje me numrin e muajve që Allahu i bëri të shenjtë. Kështu ata bëjnë të lejuar atë që Allahu e ka ndaluar.” - Kjo ishte për të ndryshuar caktimin e Allahut të Lartësuar. Ata nuk ndryshonin numrin e muajve të shenjtë, por e linin siç ishte, domethënë katër, por ndryshonin kohën e tyre, duke bërë që njerëzit të mos kuptonin se kur fillonin dhe mbaronin në të vërtetë ata. Kështu hallalli bëhej haram dhe harami hallall. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- “A tyre u janë hijeshuar veprat e këqija.” - Shejtanët e mallkuar ua zbukuruan këto devijime dhe shpikje në

ligjin e Zotit, prandaj i shihnin si vepra të mira. Ata mendonin se ishin në rrugë të drejtë dhe se kjo ishte diçka e dobishme dhe e lejueshme, prandaj në zemrat e tyre kjo u kthye në besim të patundur, për hir të të cilit ata luftojnë. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- “Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që mohojnë besimin (e vërtetë).” - Kështu janë ata. Mohimi është bërë cilësi e pandashme e tyre. Ata mohojnë ligjin e Allahut të Lartësuar, duke e konsideruar Shpalljen dhe profetët si mashtrime. Kjo është rënjosur në zemrat e tyre, prandaj nuk kanë për të besuar, edhe sikur t'u sjellësh çdo lloj argumenti, shenje dhe mrekullie nga Allahu i Lartësuar.

Ajetet 38 – 39

38. O ju që keni besuar! Ç'është kështu me ju, që, kur ju thuhet të dilni në rrugën e Allahut juve ju rëndon vendi? A mos jeni, vallë, më të kënaqur me jetën e kësaj bote, sesa me Ahiretin? Jeta e kësaj bote, përkundër ahiretit, është diçka shumë e vogël.

39. Nëse nuk dilni, Ai do t'ju ndëshkojë me një dënim të rëndë dhe do t'ju zëvendësojë me një popull tjetër dhe Atij nuk i bëhet aspak dëm. Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

Shumë ajete të kësaj sureje të nderuar i referohen luftës së Tebukut. Në këtë ngjarje, Profeti ﷺ i urdhëroi besimtarët që të bëheshin gati për një betejë kundër romakëve. Ishte mot i nxehtë, furnizimet për udhëtim dhe për luftë ishin të pakta, gjendja ekonomike ishte shumë e rëndë, prandaj disa muslimanë po e shihnin si të vështirë pjesëmarrjen në këtë luftë të vështirë. Ata po shfaqnin njëfarë pakënaqësie dhe hezitimi për të shkuar në betejë. Ky qëndrim i disa besimtarëve bëri që Allahu i Lartësuar t'i qortonte ata përmes këtyre ajeteve. Allahu i Madhëruar dëshironte të nxiste gjallërinë e muslimanëve për t'iu përgjigjur urdhrave të Tij. Duke nxitur besimtarët për të hedhur

nga supet e tyre peshën e rëndë të vështirësive të kësaj jete dhe për t'u çliruar nga prangat e saj, e për të dalë në lirinë që ofron lufta në rrugën e Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- “O ju që keni besuar! Ç’është kështu me ju, që, kur ju thuhet të dilni në rrugën e Allahut juve ju rëndon vendi?”

- Fillimisht, Allahu i Lartësuar u drejtohet muslimanëve me cilësinë e besimit, duke u thënë: “O ju që keni besuar!”. Duket sikur Allahu i Lartësuar u drejtohet atyre dhe u thotë: Pse nuk veproni ashtu siç ju udhëzon besimi juaj?! A nuk ju shtyn imani që t'i përgjigjeni ftesës së Allahut të Lartësuar dhe të luftoni?! A nuk janë të mjaftueshme këto nxitje për të qenë absolutisht të sigurt për premtimin e Allahut të Lartësuar dhe ju të nxitoni për të zbatuar urdhrin e Tij? Kjo fjalë e dashur ose ky emërtim i mrekullueshëm, janë mëse të mjaftueshëm që ju të përpiqeni për të kënaqur Zotin tuaj, Allahun e Lartësuar, e të luftoni armiqtë e Tij. Kjo duhet t'ju nxisë për të ndihmuar fenë tuaj, që të fitoni në dynja dhe ahiret. Por, kur ju thuhet që të luftoni në rrugën e Allahut, ju shfaqni dembelizëm, dobësi, pamundësi dhe ju tërheq jeta e kësaj bote, me stoli e rehati.

- “A mos jeni, vallë, më të kënaqur me jetën e kësaj bote, sesa me Ahiretin?” -

Mosangazhimi në rrugën e Zotit është cilësi e atyre njerëzve që janë kënaqur me dynjanë dhe duan vetëm të përmbushin dëshirat e tyre. Ata nuk i japin rëndësi aspak ahiretit, a thua se nuk e besojnë fare atë! Por Allahu i Lartësuar u drejtohet besimtarëve dhe u thotë:

- “Jeta e kësaj bote, përkundër ahiretit, është diçka shumë e vogël.” - Jeta e kësaj bote, - të cilën ju e doni shumë dhe për hir të së cilës ju braktisni urdhrin e Zotit, por edhe ftesën e Tij të mrekullueshme për të hyrë në Xhenet dhe për të fituar lumturinë në dynja dhe ahiret, - është e pakët dhe e shkurtër, siç thotë edhe Allahu i Madhëruar. Ajo është e papërfillshme dhe e parëndësishme, në krahasim me ahiretin. A

nuk ju ka dhënë Allahu i Lartësuar logjikë të shëndoshë dhe aftësi për të gjykuar drejt, që t'i jepni përparësi asaj që është më e rëndësishme? Cila e meriton t'i japësh më tepër rëndësi dhe përkushtim? Dynjaja, që nga fillimi e deri në fund, me gjithçka që përmban, nuk mund të krahasohet me ahiretin dhe nuk vlen as sa një thërmijë e ahiretit. E sa mendon njeriu se do të jetojë në këtë dynja?! E çfarë vendi ka jeta e njeriut në këtë dynja të përkohshme, që ai t'i japë një rëndësi kaq të madhe, duke e bërë atë si pikësynimin më të madh, pas së cilës duhet të rëndë dhe të shpenzojë gjithçka të vyer që zotëron?! Ai rend, lodhet, përpiqet, punon, lufton dhe harxhon të gjitha forcat e veta thjesht e vetëm për të përmbushur kënaqësitë e jetës së shkurtër në dynja, por e kupton shpejt se ajo është e mbushur plot me dëshpërime, shqetësime, lodhje, rreziqe dhe fatkeqësi. Atëherë, me çfarë arsytimi vazhdon t'i japë përparësi asaj kundrejt ahiretit, i cili është përmbledhësi i të gjitha begative dhe mirësive të përjetshme?! Për mirësitë e ahiretit, Profeti ka thënë: "Atje ka gjithçka që e dëshiron shpirti dhe që kënaq syrin". Në ahiret besimtarët do të jenë të përjetshëm, duke u lumturuar pafundësisht mes mirësive dhe freskive të tij. Nuk mund t'i japë përparësi dynjasë kundrejt ahiretit dikush në zemrën e të cilit ka zënë vend drita e besimit të pastër në Allahun e Lartësuar. Askush me arsye të shëndoshë dhe mendje të pjekur nuk e bën këtë përzgjedhje kaq të ulët. Të urtët dhe të mençurit kurrë nuk do të zgjidhnin këtë dështim.⁴⁴ Në vijim, Allahu i Lartësuar kërcënon ata që nuk marrin pjesë në luftë, duke mos iu përgjigjur kushtimit të Tij:

- “Nëse nuk dilni, Ai do t'ju ndëshkojë me një dënim të rëndë dhe do t'ju zëvendësojë me një popull tjetër dhe Atij nuk i bëhet aspak dëm.” - Nëse nuk i përgjigjeni kushtimit, Allahu i Lartësuar ka për t'ju ndëshkuar dhimbshëm në dynja dhe në ahiret. Refuzimi i thirrjes së komandantit për të marrë pjesë në luftë konsiderohet si

nga gjynahet më të mëdha, që meriton një nga ndëshkimet më të rënda, sepse edhe dëmi që sjell ky refuzim është shumë i madh. Ai që nuk i përgjigjet kushtrimit të udhëheqësit nuk i bindet urdhrin të Allahut. Ai nuk ndihmon në ruajtjen e fesë dhe ligjit të Allahut të Lartësuar. Gjithashtu, ai nuk ndihmon as vëllezërit e tij muslimanë kundër armikut të tyre, i cili dëshiron t'i shfarosë ata dhe ta zhdukë fenë e tyre. Ai bëhet shembull për njerëz të dobët me besim të mangët, që edhe ata t'i bëjnë bisht këtij urdhri tepër të rëndësishëm. Madje, ai mund të dobësojë edhe radhët e atyre që luftojnë në rrugën e Allahut të Lartësuar. Kështu, ata që bëjnë të tilla vepra janë të kërcënuar ashpër nga Allahu i Lartësuar: "...ju zëvendëson me një popull tjetër dhe Atij nuk i bëhet aspak dëm." Ata i pret një ndëshkim i dhimbshëm dhe Allahu ka për t'i zëvendësuar me të tjerë, të cilët do të jenë ndryshe nga ata. Kjo nuk e dëmton aspak Allahun e Lartësuar. Allahu i Lartësuar do ta bëjë këtë fe që të triumfojë mbi të gjitha fetë dhe besimet e tjera. Nuk ka asnjë ndikim në pushtetin e Zotit sikur besimtarët t'i zbatojnë urdhëresat e Tij apo edhe nëse ata i hedhin pas shpine ato. Allahu i Lartësuar ka për ta ndihmuar fenë e Tij dhe ka për ta lartësuar fjalën e Tij nëpërmjet robve të sinqertë, që Ai vetë i përzgjedh. Duhet ta kuptojmë mirë se mosbindja e njerëzve nuk e pakëson aspak pushtetin e Allahut të Lartësuar, ashtu sikurse edhe bindja e tyre nuk i shton asgjë madhështisë së Tij.

- **"Allahu është i Plotpushtetshëm për gjithçka."** - Allahut nuk mund t'i shpëtojë askush. Asgjë nuk mund t'i shmangët dëshirës së Allahut, nëse Ai e dëshiron. Asgjë nuk del jashtë gjykimit dhe përcaktimit të Allahut dhe asgjë nuk mund ta mposhtë Atë. Allahu është Mposhtësi dhe Sunduesi i gjithçkaje. Ai është Triumfuesi, Krenari e Ngadhënjimtar i mbi gjithçka.

Ajeti 40

40. Edhe nëse ju nuk e ndihmoni, atë e ndihmon Allahu, si ditën kur mohuesit e

dëbuan atë dhe ai kishte vetëm një shok. Të dy ata ishin në shpellë, kur ai i tha shokut: "Mos u trishto, se Allahu është me ne!" Allahu zbriti qetësinë e Vet mbi të dhe e fuqizoi me forca, që ju nuk i patë. Ai e poshtëroi fjalën e mohuesve, kurse fjala e Allahut është më e larta. Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **"Edhe nëse ju nuk e ndihmoni, atë e ndihmon Allahu, si ditën kur mohuesit e dëbuan atë dhe ai kishte vetëm një shok."**

- Nëse ju nuk e ndihmoni dhe mbështesni Profetin e Tij, Muhamedin, të jeni të sigurt se Allahu i Lartësuar nuk ka nevojë për ju dhe ju nuk mund ta dëmtoni Atë aspak. Allahu i Lartësuar është Ndhimuesi dhe Mbështetësi më madh i Muhamedit. Madje, Allahu i Lartësuar e ka treguar mbrojtjen, mbështetjen dhe ndihmën për Profetin e Tij të dashur në momentet kur ai ishte i dobët dhe pa mbështetje, dhe në mënyrë të veçantë kur Profeti emigroi nga Meka në Medinë. Allahu i Lartësuar thotë: "...si ditën kur mohuesit e dëbuan atë dhe ai kishte vetëm një shok." Idhujtarët e Mekës planifikuan që ta vrisnin Profetin. Ata bënë gjithçka që mundën për të arritur këtë qëllim.⁴⁵ Kjo e shtyu Profetin që të emigronte për në Medinë.

- **"Të dy ata ishin në shpellë, kur ai i tha shokut: "Mos u trishto, se Allahu është me ne!"**" - Në udhëtimin e tij për në Medinë, Profeti ishte së bashku me të sinqertin Ebu Bekër (Allahu qoftë i kënaqur me të!). Me të dalë nga Meka, fillimisht u strehuan në një guvë, e cila quhet *Garuth Theur* - Guva e Kaut. Ata qëndruan aty njëfarë kohe, për t'iu ruajtur ndjekjes dhe zbulimit nga idhujtarët kurejsh. Në një gjendje kaq të vështirë, kur ata ndiqeshin nga të gjithë idhujtarët e Mekës, madje edhe u rrethuan nga armiqtë e tyre, të gatshëm për t'i vrarë, Allahu i Lartësuar zbriti ndihmën dhe mbështetjen për Profetin e Tij të dashur, me një mënyrë që askush nuk mund ta përfytyronte. Allahu i Lartësuar na tregon fjalët e dashura që Profeti i tha

shokut të tij, të sinqertit Ebu Bekër: “Mos u trishto, se Allahu është me ne!” Ebu Bekri ishte në merak për të Dashurin e Allahut, për Profetin. Ai shqetësohej se mos atë e gjente ndonjë e keqe. Por Profeti i tha fjalët qetësuese: “Mos u trishto, se Allahu është me ne!”, me mbështetjen dhe përkujdesin e Tij të mrekullueshëm.

- **“Allahu zbriti qetësinë e Vet mbi të dhe e fuqizoi me forca, që ju nuk i patë.”** - Allahu i Lartësuar zbriti ‘*essekine*’, pra, qëndrueshmërinë, prehjen dhe qetësinë e zemrave për dy miqtë e dashur. Kjo bëri që zemrat dhe shpirtrat e tyre të qetësoheshin dhe të stabilizoheshin. Allahu i Lartësuar e zbriti *essekine*-n fillimisht në zemrën e Profetit, i cili, kur pa shqetësimin e shokut të tij, e qetësoi me ato fjalë të ëmbla. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar e mbështeti me një ushtri melekësh të zgjedhur, te cilët idhujtarët nuk i panë. Melekët ishin ruajtës dhe mbështetës të këtyre dy besimtarëve, që kishin dalë në emigrim. Allahu i Lartësuar bëri që fjala dhe besimet e mohuesve të ishin më të ulëtat dhe pa ndihmë. Idhujtarët ishin tejet të sigurt në vetvete se do t’ia arrinin qëllimit të tyre për vrasjen e Profetit. Ata e menduan si një ndërmarrje të thjeshtë në fillim dhe, përveç kësaj, dhanë gjithçka që kishin për ta realizuar. Por Allahu i Lartësuar i bëri që të dilnin huq dhe të mos ia arrinin dot qëllimit të tyre. Nga ana tjetër, Allahu i Lartësuar e ndihmoi Profetin e Tij, duke e ruajtur dhe e mbrojtur prej tyre. Pikërisht për këtë lloj ndihme bëhet fjalë në ajet. Ndihma dhe suksesi prej Allahut të Lartësuar është dy llojesh:

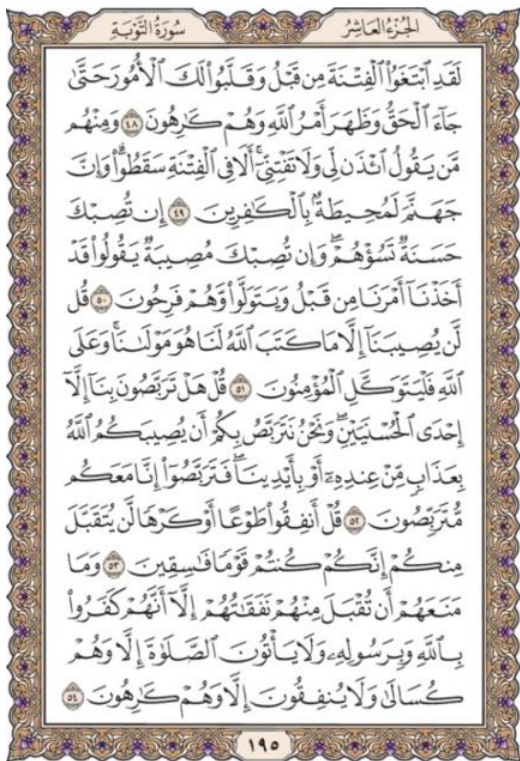
1. Ndihma kur besimtarët luftojnë kundër armikut, duke ua realizuar qëllimin e tyre. Allahu i Plotpushtetshëm bën që ata ta fitojnë luftën kundër jobesimtarëve.

2. Ndihma që u ofrohet atyre muslimanëve që janë të dobët e të pafuqishëm, kundër të cilëve armiku është ngritur dhe synon që t’i dëmtojë. Në këtë rast, ndihma e Allahut është duke e larguar të keqen e armikut të tyre dhe duke i mbrojtur ata ndaj çdo lloj rreziku. Mbase lloji i dytë është ndihma më

e dobishme që Allahu i Lartësuar u ofron besimtarëve. Pikërisht ndihma që Allahu i Lartësuar i ofroi Profetit të Tij, kur mohuesit e larguan atë nga Meka së bashku me shokun e tij, është e llojit të dytë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ai e poshtëroi fjalën e mohuesve, kurse fjala e Allahut është më e larta.”** - Fjala e Allahut’, së cilës i referohet ajeti, nënkupton ligjet e Tij universale, por edhe ligjet e fesë. Kështu, fjala e Zotit, qoftë kur bëhet fjalë për kaderin e Tij, qoftë për Sheriatin e Tij, është më e larta. Ajo do të triumfojë mbi çdo lloj fjale dhe vendimi tjetër. E si mund të jetë ndryshe, kur Allahu i Lartësuar thotë: “Është Detyrimi Ynë që të ndihmojmë besimtarët.” [Rum 47]. Ose: “Ne, patjetër do t’i ndihmojmë të dërguarit Tanë dhe ata që besuan edhe në jetën e kësaj bote edhe në Ditën kur të paraqiten dëshmitë.” [Gafir 51]. Ose: “...sigurisht që ushtria Jonë është fitimtare”. [Safat 173]. Nuk ka dyshim që feja e Allahut të Lartësuar ka për të triumfuar mbi të gjitha fetë dhe besimet që ekzistojnë në botë. Kjo fitore do të arrihet përmes argumentimeve dhe fakteve të qarta që ofron kjo fe madhështore, përmes ajeteve të mrekullueshme, përmes mrekullive dhe fakteve të padiskutueshme të saj. Por, gjithashtu, fitorja arrihet edhe përmes forcës që Allahu i Lartësuar u dhuron ndihmëtarëve të kësaj feje. Kjo është një dhunti që vetëm Allahu i Madhëruar mund ta japë.

- **“Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë.”** - Allahu i Lartësuar është *Aziz* – Krenar e Ngadhënjimtar. Askush nuk mund ta mposhtë Atë, por Ai është mposhtësi dhe nënshtruesi i gjithçkaje. Askush nuk mund t’i fshihet ndëshkimit dhe pushtetit të Allahut. Allahu i Lartësuar është edhe *Hakim* - i Urtë, që çdo gjë e vendos në vendin e vet. Me urtësinë e Tij ndodh që triumfi i besimtarëve të vonohet ndonjëherë për njëfarë kohe. Ky ajet tregon qartë gradën dhe vlerat e larta të Ebu Bekër Es-Sidikut. Ky njeri është dalluar në umet me

cilësi të shumta. Kështu, ai ishte shoqëruesi i të Dashurit të Allahut të Lartësuar në hixhretin nga Meka në Medinë. Të gjithë muslimanët janë dakord se ky ajet flet pikërisht për Ebu Bekrin. Për këtë arsye, çdokush që e mohon se Ebu Bekri ishte shoqëruesi i Profetit në këtë ngjarje, konsiderohet qafir, sepse në këtë mënyrë ai ka mohuar Kur'anin, i cili e ka treguar qartë një gjë të tillë. Gjithashtu, në ajet tregohet vlera e lartë e *essekine*-s, domethënë, e qetësisë dhe e forcimit të shpirtit, që Allahu i Lartësuar e jep me mëshirën e Tij. Ajo është nga mirësitë më të mëdha që Allahu të Lartësuar ia dhuron robit të Vet gjatë momenteve të vështirësisë, frikës dhe ankthit, kur zemra zakonisht tronditet dhe kapet nga paniku. Në fakt, *essekine* jepet në varësi të diturisë, besimit dhe sigurisë së njeriut rreth Allahut të Madhëruar, por edhe në varësi të guximit e trimërisë së tij personale. Nga ajeti mësojmë se ankthi dhe frika janë ndjenja që mund të përfshijnë edhe zemrat e robve më të dalluar dhe të sinqertë të Allahut të Lartësuar. Megjithatë,

kur ndodh kjo, njeriu duhet menjëherë të përpiqet t'i largojë ato prej vetes, sepse ato e dobësojnë dhe ia ulin vlerat. Largimin e tyre e ndihmon *essekine*-ja, ose prehja dhe siguria në premtimin e Allahut të Lartësuar, se Ai është ndihmuesi i besimtarëve. Allahu i Madhëruar gjithmonë synon më të mirën për besimtarët, mjafton që ata të tregojnë devotshmëri dhe nënshtrim të plotë ndaj Tij.

Ajetet 41 - 42

41. Dilni në luftë, le t'ju duket e lehtë apo e rëndë dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe me veten tuaj! Kjo është gjëja më e dobishme për ju, nëse e kuptoni.

42. Sikur të kishte qenë ndonjë fitim i shpejtë dhe udhëtim i lehtë, ata do të kishin ardhur pas teje; por për ta ajo ishte një rrugë e gjatë dhe e rëndë. Ata do të betohen në Allahun: “Sikur të kishim mundësi, do të dilnim me ju.”. Ata kështu shkatërrojnë veten e tyre. Allahu e di se ata janë gënjeshtarë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar thërret besimtarët e Tij të sinqertë për të luftuar në rrugën e Tij:

- **“Dilni në luftë, le t'ju duket e lehtë apo e rëndë dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe me veten tuaj!”** - Ngrihuni në luftë, qoftë kur e ndjeni të vështirë, qoftë kur iu duket e lehtë, qoftë kur e ndjeni veten të gjallë, të fortë e me vullnet, qoftë dhe kur e ndjeni veten të plogësht, të dobët dhe të pafuqishëm, qoftë në të nxehtë, qoftë në të ftohtë, pra, në çdo gjendje tuajën. Luftoni me pasurinë, veten dhe me të gjitha energjitë tuaja në rrugën e Allahut të Lartësuar. Kjo tregon se, ashtu sikurse është detyrë lufta në rrugën e Zotit të Madhëruar me trupin tënd, po ashtu është detyrë edhe lufta me pasurinë tënde. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kjo është gjëja më e dobishme për ju, nëse e kuptoni.”** - Xhihadit me pasurinë dhe veten tuaj është më i mirë për ju, sepse ai sjell kënaqësinë e Allahut të Lartësuar dhe arritjen e gradave të larta tek Ai. Lufta sjell, gjithashtu, triumfin dhe lartësimin e fesë së

Allahut të Madhëruar. Gjithashtu, ajo ju fut në grupin e atyre që janë cilësuar si 'ushtria e Allahut'. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon se, nëse do të ishte për të fituar ndonjë pasuri materiale të kësaj bote, që është e lehtë të arrihet dhe, nëse do të ishte ndonjë udhëtim i shkurtër dhe pa vështirësi, pa dyshim që ata do të kishin shkuar:

- **“Sikur të kishte qenë ndonjë fitim i shpejtë dhe udhëtim i lehtë, ata do të kishin ardhur pas teje; por për ta ajo ishte një rrugë e gjatë dhe e rëndë.”** - Udhëtimi për të shkuar në luftë kundër romakëve iu duk shumë i gjatë dhe i vështirë, prandaj ata u treguan të plogësht dhe nuk lëvizën që të shkonin bashkë me Profetin. Kjo nuk ishte një sjellje që shprehte devotshmëri ndaj Allahut të Lartësuar. Adhures i vërtetë i Allahut të Lartësuar është ai që i nënshtrohet dhe e adhuron Atë në të gjitha gjendjet. Adhuresi i vërtetë i bindet Zotit në të gjitha kërkesat dhe porosinë që Ai jep. Adhures i vërtetë është ai i cili e realizon adhurimin e Allahut të Lartësuar qoftë kur bëhet fjalë për çështje të thjeshta, qoftë kur bëhet fjalë për çështje të vështira. Në vijim thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Ata do të betohen në Allahun: “Sikur të kishim mundësi, do të dilnim me ju.”**

- Ata do të justifikohen duke nxjerrë lloj lloj arsyes për t'u shfajësuar, madje do të betohen përpara teje për këto çështje. Në të vërtetë, kështu ata shkatërrojnë vetveten:

- **“Ata kështu shkatërrojnë veten e tyre. Allahu e di se ata janë gënjeshtarë.”**

- Duke mos marrë pjesë në luftë dhe duke sjellë lloj lloj justifikimesh, që nuk janë të vërteta, ata thjesht shkatërrojnë vetveten. Allahu i Lartësuar thotë: "Allahu e di se ata janë gënjeshtarë." Këto qortime dhe fjalë të rënda janë në adresë të hipokritëve, të cilët nuk iu përgjigjën kushtrimit të dhënë nga Profeti për të marrë pjesë në luftën e Tebukut. Të gjithë këta nxorrën lloj lloj justifikimesh për të mos marrë pjesë në luftë. Profeti ua pranoi justifikimet pa i hetuar dhe pa u kërkuar shpjegime të

hollësishme, që të shihej cili ishte i sinqertë dhe cili ishte shtiracak. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e qorton Profetin e Tij që u nxitua të pranonte justifikimet e tyre:

Ajetet 43 - 45

43. Allahu të faltë! Përse i lejove ata të iknin para se të mësohej se cilët ishin të sinqertë dhe cilët ishin gënjeshtarë?

44. Ata që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, nuk kërkojnë leje për të mos luftuar me pasurinë dhe me vetet e tyre. Allahu i di mirë të devotshmit.

45. Leje kërkojnë vetëm ata që nuk besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, ata, në zemrat e të cilëve ka pasiguri dhe enden në dyshimet e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur Muhamedit ﷺ me këto këshilla të vyera:

- **“Allahu të faltë!”** - Të faltë Zoti dhe t'i mbuloftë gabimet e tua! Pastaj i Lartësuar i këshillon për mënyrën se si duhet të silltet me munafikët. Për ata është më mirë që t'u dalë në shesh e vërteta që gjendet në gjoks të tyre dhe jo të mbahet fshehur. Ai thotë:

- **“Përse i lejove ata të iknin para se të mësohej se cilët ishin të sinqertë dhe cilët ishin gënjeshtarë?”** - Nëse nuk do t'u jepje leje që të mos merrnin pjesë në luftë, do të bëhej e mundur që të dalloje munafikët, duke u nxjerrë në shesh atë që fshehin në zemër. Vetëm nëpërmjet sprovës dallohet i sinqerti nga mashtruesi. Në këtë mënyrë, ti do t'u jepje leje për të mos marrë pjesë në luftë vetëm atyre që janë vërtetë të justifikuar. Allahu i Lartësuar na tregon se besimtarët e vërtetë nuk i bëjnë bisht luftës:

- **“Ata që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, nuk kërkojnë leje për të mos luftuar me pasurinë dhe me vetet e tyre.”** - Besimtarët nuk do të kërkonin kurrë leje që të mos vinin në luftë, qoftë me pasurinë, qoftë me veten e tyre, sepse ata kanë në zemër dëshirën për të mirën dhe për shpërblim nga Allahu. Pikërisht kjo dëshirë e fortë dhe besimi i tyre i sinqertë i bën të kërkojnë me ngulm që të marrin pjesë në

xhihad, pa qenë e nevojshme që dikush t'i nxisë për këtë.

- **“Allahu i di mirë të devotshmit.”** - Allahu i Lartësuar është i Gjithëditur për të devotshmit, prandaj ka për t'i shpërblyer ata për çdo gjë të mirë që bëjnë. Allahu i Lartësuar e di shumë mirë se ndër shenjat e të devotshmëve është që ata kurrë nuk kërkojnë leje që t'i bëjnë bisht xhihadit. Përkundrazi, ata që duan t'i shmangen luftës për të lartësuar fjalën e Allahut janë të tjerë njerëz, me cilësi të tjera:

- **“Leje kërkojnë vetëm ata që nuk besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, ata, në zemrat e të cilëve ka pasiguri dhe enden në dyshimet e tyre.”** - Së pari, janë ata të cilët nuk kanë besim të plotë. Së dyti, ata nuk kanë siguri të plotë rreth premtimit të Allahut të Lartësuar dhe gjithçkaje që lidhet me të. Duke mos pasur iman të plotë dhe as siguri në premtimin e Zotit, atëherë vullneti dhe ambicia për të bërë vepra të mira janë të mangëta. Ata kërkojnë leje për t'u larguar nga lufta, sepse nuk e përballojnë dot atë. Allahu i Lartësuar thotë që: "ata enden në dyshimet e tyre." - Ata vazhdojnë të jenë në dyshime, të lëkundur dhe të çoroditur, me iman të dobët dhe siguri të vogël.

Ajetet 46 - 48

46. Nëse vërtet do të kishin dashur të shkonin, me siguri do të kishin bërë ndonjë përgatitje. Por Allahu nuk e pëlqeu pjesëmarrjen e tyre; prandaj i sprapsi, duke u thënë: “Qëndroni aty me ata që rrinë!”

47. Edhe sikur të dilnin me ju, ata nuk do t'ju shtonin asgjë tjetër, veç çrregullime, duke përçarë rradhët tuaja (me shpifje e intriga) . Ka prej jush që i dëgjojnë ata. Allahu di gjithçka për të padrejtët.

48. Ata, edhe më parë kanë tentuar përçarjen tuaj dhe t'i kanë ngatërruar çështjet, derisa ty të erdhi e Vërteta dhe ngadhënjeu vendimi i Allahut, edhe pse ata e urrenin shumë këtë gjë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Nëse vërtet do të kishin dashur të shkonin, me siguri do të kishin bërë ndonjë përgatitje.”** - Allahu i Lartësuar na qartëson se të gjithë ata munafikë që i bënë bisht luftës, edhe më parë kishin shfaqur shumë shenja, nga të cilat kuptohej se ata asnjëherë nuk kishin qëllim të shkonin në luftë. Allahu i Lartësuar tregon se justifikimet e tyre për të mos dalë në luftë ishin të kota, të pabaza dhe të pavlefshme. Justifikim i vërtetë është kur njeriu ka bërë gjithçka të mundshme, me pasurinë dhe aftësitë e tij, për të marrë pjesë në luftë, dhe nuk ka arritur ta bëjë një gjë të tillë, me arsye të pranueshme nga Sheriati. Ndërsa për munafikët, Allahu i Lartësuar thotë: "Nëse vërtet do të kishin dashur të shkonin, me siguri do të kishin bërë ndonjë përgatitje." Ata do të kishin marrë të gjitha masat, duke shfrytëzuar çdo rrugë të mundshme për të arritur një gjë të tillë. Por duke qenë se ata nuk u përgatitën dhe nuk bënë asgjë për hir të këtij qëllimi, kjo tregon se ata kurrë nuk e kishin dëshiruar vajtjen në këtë luftë.

- **“Por Allahu nuk e pëlqeu pjesëmarrjen e tyre; prandaj i sprapsi, duke u thënë: “Qëndroni aty me ata që rrinë!””** - Allahu i Madhëruar nuk desh që ata të vinin së bashku me ju në këtë luftë për hir të Tij. Për këtë arsye, me përcaktimin e Tij të urtë dhe të drejtë, Ai i bëri që të rëndoheshin dhe të mos e dëshironin pjesëmarrjen në luftë, edhe pse në Sheriat Ai i kishte urdhëruar për luftë. Madje, Ai i pajisi me të gjitha gjërat e nevojshme për të arritur diçka të tillë, nëse vërtet do të dëshironin. Por, me urtësinë e Tij, Allahu i Lartësuar nuk dëshiroi që ata të merrnin pjesë në atë luftë, prandaj i bëri që të rëndoheshin në tokë dhe të mos e dëshironin atë. Kështu, me urtësinë dhe diturinë e Tij absolute, Allahu vepron mbi dëshirat dhe veprat të hapura apo të fshehta të njerëzve. I Gjithëdituri tha: “Qëndroni aty me ata që rrinë!” Ai i bëri që të qëndronin me gratë dhe të pamundurit, të cilët vërtet kishin arsye. Pastaj Allahu i

Lartësuar përmend urtësinë e këtij vendimi për këtë kategori njerëzish:

- **“Edhe sikur të dilyn me ju, ata nuk do t’ju shtonin asgjë tjetër, veç çrregullime, duke përçarë rradhët tuaja (me shpifje e intriga).”** - Edhe sikur të vinin me ju, do t’ju shkaktonin veçse probleme dhe dobësi. Ata do të përpiqeshin të fusnin fitne mes rradhëve tuaja, duke prishur unitetin. Ata gjithmonë synojnë përçarjen dhe futjen e armiqësisë mes jush. E keqja e munafikëve bëhet edhe më e rrezikshme edhe për një shkak tjetër:

- **“Ka prej jush që i dëgjojnë ata.”** - Në rradhët tuaja ka edhe mendjelehtë, që i dëgjojnë munafikët, sepse janë të mashtruar pas tyre. Kështu, nëse do të vinin me ju në luftë, munafikët do të sillnin një dëm të paimagjinueshëm për ju, duke ndikuar lehtë tek ata që ua dëgjojnë fjalën. Kështu, urtësia e Allahut për të mos e bërë të mundur pjesëmarrjen e tyre në luftë, ishte treguese e mëshirës së tij të pakufishme me besimtarët e Tij të sinqertë. Kjo tregon për kujdesin e madh të Allahut për të zgjedhurit e tij. Ai kurrë nuk do ta lejonte që mes tyre të futej dikush që, jo vetëm që nuk u sillte dobi, por i dëmtonte ata.

- **“Allahu di gjithëcka për të padrejtët.”** - Prandaj dhe u mëson adhuruesve të Tij të sinqertë cilësitë e munafikëve dhe dëmin e shoqërimit me ta.

- **“Ata, edhe më parë kanë tentuar përçarjen tuaj dhe t’i kanë ngatërruar çështjet, derisa ty të erdhi e Vërteta dhe ngadhënjeu vendimi i Allahut, edhe pse ata e urrenin shumë këtë gjë.”** - Ata kanë tentuar përçarjen tuaj edhe më parë, kur ju emigruat në Medinë. Ata bënë çdo gjë për të ngatërruar punët tuaja. Ata thurnin plane dhe intriga për të penguar thirrjen dhe për të shkatërruar fenë tuaj. Nuk lodheshin asnjëherë për të arritur këtë qëllim, derisa erdhi e vërteta dhe ngadhënjeu vendimi i Allahut, edhe pse ata e urrenin. Kotësia dhe synimet e tyre të poshtra u asgjësuan. Këta lloj njerëzish e merituan që Allahu i Madhëruar të paralajmëronte besimtarët e

sinqertë prej tyre, prandaj muslimanët nuk duhet të shqetësoheshin aspak për mospjesëmarrjen e tyre në luftë.

Ajeti 49

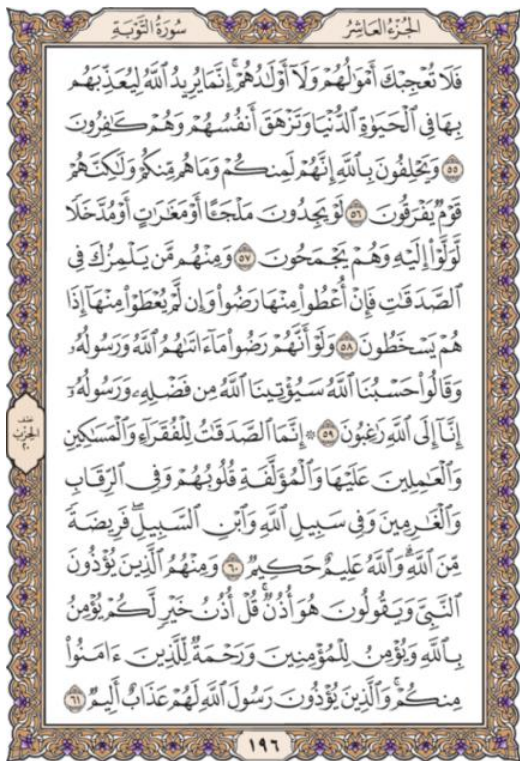
49. Prej tyre ka edhe të tillë që thonë: “Më jep leje e mos më sprov!” Por ata tashmë kanë rënë në sprovë dhe Xhehenemi do t’i rrethojë mohuesit (në të gjitha anët).

Shpjegimi i ajetit

- **“Prej tyre ka edhe të tillë që thonë: “Më jep leje e mos më sprov!”** - Ka munafikë që të kërkojnë leje për të mos marrë pjesë në luftë, me një justifikim të çuditshëm duke thënë: “Me jep leje e mos më sprov! Domethënë, më jep leje mua, që të mos marr pjesë në luftë, sepse atje do të përballem me gratë e Beni Asfer, dhe unë nuk i përballoj dot ato.” Kështu tha El Xhed Ibn Kajsi (Allahu e poshtëroftë dhe e shëmtoftë!). Duke qenë hipokrit, ai pretendoi se kishte qëllim të mirë në vetvete. Nëse marr pjesë në këtë luftë, - pretendonte ai, - unë do të përballem me një sprovë të vështirë, prandaj unë dua vetëm që t’i ruhem të keqes. Por Allahu i Madhëruar i demaskon këta lloj njerëzish, duke thënë:

- **“Por ata tashmë kanë rënë në sprovë”** - Edhe nëse e marrim si të mirëqenë pretendimin e tyre, ai është i gabuar, sepse shmangia nga lufta është e keqe më e madhe. E ku ka ligësi më të madhe sesa mosbindja ndaj Allahut dhe ndaj të Dërguarit të Tij?! Paturpësia për të rënë në këtë gjynah të madh është vepër shumë e rëndë. Nga ana tjetër, lufta me vështirësitë e saj nuk mund të krahasohet me shpërfilljen e kushtrimit të Zotit dhe të Profetit dhe dëmet që ai shkakton. Aq më tepër që ‘sprova’ e supozuar prej tyre nuk ishte e sigurt se do të ndodhte. Por edhe sikur të ishte e sigurt, ajo duhej përballuar ashtu si çdo sprovë tjetër që i shoqëron ndonjëherë adhurimet ndaj Zotit. Prandaj i Madhëruari i kërcënon ata, duke thënë:

- **“dhe Xhehenemi do t’i rrethojë mohuesit (në të gjitha anët).”** - Ata nuk

mund t'i shpëtojnë Xhehenemit dhe askush nuk mund t'i çlirojë e mbrojë ata prej tij.

Ajetet 50 - 52

50. Nëse ty të vjen ndonjë e mirë, ata trishtohen e nëse të godet ndonjë e fatkeqësi, ata thonë “Ne kemi qenë të kujdesshëm për çështjen tonë edhe më parë.” dhe kthehen të gëzuar.

51. Thuaj: “Asgjë nuk do të na ndodhë, përveç asaj që ka caktuar Allahu për ne; Ai është Mbrojtësi ynë”. Prandaj, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!

52. Thuaj: “E çfarë prisni për ne, përveçse njëerës nga dy të mirat (*therori ose fitore*)? Ndërsa ne presim për ju që Allahu t'ju godasë me një dënim prej Tij, ose prej duarve tona. Prisni atëherë, sepse edhe ne së bashku me ju po presim.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Nëse ty të vjen ndonjë e mirë, ata trishtohen e nëse të godet ndonjë e fatkeqësi, ata thonë “Ne kemi qenë të kujdesshëm për çështjen tonë edhe më parë.” dhe kthehen të gëzuar.” - Në këto

ajete Allahu i Madhëruar na qartëson se munafikët janë armiqtë dhe urrejtësit më të mëdhenj të fesë dhe besimtarëve të vërtetë. Kur besimtarët sprovohen, ata gëzohen, madje thonë: “Ne jemi treguar të kujdesshëm dhe kemi marrë vendimin e drejtë, që na shpëtoi nga të tilla sprova dhe dhimbje.” Pas këtyre fjalëve, ata kthejnë shpinën të kënaqur. Ata gëzohen me dhimbjet që heqin besimtarët dhe që vetë “shpëtuan” prej tyre. Por Allahu i Madhëruar na mëson si t'ua kthejmë përgjigjen atyre:

- “Thuaj: “Asgjë nuk do të na ndodhë, përveç asaj që ka caktuar Allahu për ne; Ai është Mbrojtësi ynë”.!” - Neve do të na godasë veçse ajo që Allahu e ka shkruar në Leuhi Mahfudh dhe e ka lejuar që të ndodhë. Për këtë ne jemi të qetë, sepse Ai është *Meulâna* - i Dashuri dhe Kujdestari ynë, të Cilit ia kemi lënë në dorë çështjet tona, si ato fetare, edhe ato të dynjasë. Neve nuk na takon të kundërshtojmë apo të shprehim pakënaqësi për vendimet e Zotit, që janë të gjitha të urta dhe të mrekullueshme. Ne nuk kemi asgjë në dorë vetë, por është detyrë e jona si besimtarë që të kënaqemi me caktimin e Tij.

- “Prandaj, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!” - Vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët, qoftë në arritjen e të mirave, qoftë në ruajtjen nga të këqijat. Vetëm Allahut le t'ia besojnë çështjet e tyre. Ata që i mbështeten vetëm Zotit, kurrë nuk kanë për t'u dëshpëruar apo humbur. Ndërsa ata që i mbështeten dikujt tjetër tjetër veç Tij, do të dëshpërohen dhe nuk do të arrijnë synimet e tyre.

- “Thuaj: “E çfarë prisni për ne, përveçse njëerës nga dy të mirat (*therori ose fitore*)? Ndërsa ne presim për ju që Allahu t'ju godasë me një dënim prej Tij, ose prej duarve tona. Prisni atëherë, sepse edhe ne së bashku me ju po presim.”!” - Thuaju hipokritëve, të cilët mezi presin të ngrenë kurthe kundër jush: Çfarë prisni që të na ndodhë neve? Kuptojeni se, ajo që ju mezi prisni që të na ndodhë, është

jashtëzakonisht e dobishme për ne. Dy janë gjërat që pritet të na ndodhin, dhe të dyja janë mirësi për ne:

1. Fitore mbi armiqtë tanë, që do të thotë shpërblim të madh në dynja dhe në ahiret.

2. Martirizimi në luftë, që është grada më e lartë e nderimit nga Allahu i Lartësuar.

Por, a e dini se çfarë presim ne që t'ju godasë ju, o hipokritë të mjerë? Ne presim që Allahu t'ju godasë me një ndëshkim të dhimbshëm, nëpërmjet duave tona ose jo. Vdekja do t'ju vijë ose me një ndëshkim nga Zoti, ose nëpërmjet duarve tona në fushën e luftës. Prisni atëherë, se ne vetëm e mira na pret, ndërsa ne po presim për ju ndëshkimin e pashmangshëm!

Ajetet 53 - 54

53. Thuaju: “Sido që të jepni diçka, me dëshirë a pa dëshirë, ajo nuk ka për t’u pranuar prej jush. Ju jeni, vërtet njerëz të pabindur.”

54. Sadakaja e tyre nuk pranohet sepse ata mohojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e falin namazin vetëm me përtaci, ndërsa sadakanë e japin veçse me pakënaqësi.

Shpjegimi i ajeteve

- “Thuaju: “Sido që të jepni diçka, me dëshirë a pa dëshirë, ajo nuk ka për t’u pranuar prej jush. Ju jeni, vërtet njerëz të pabindur.”” - Allahu i Madhëruar na qartëson se shpenzimet e bëra me syfaqësi nga hipokritët janë të papranuara nga Ai. Arsyja është se ata janë njerëz të prishur, jashtë bindjes dhe nënshtrimit ndaj Zotit. Pastaj i Madhëruari përshkruan se çfarë bëjnë ata, që janë njerëz të prishur:

- “**Sadakaja e tyre nuk pranohet sepse ata mohojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e falin namazin vetëm me përtaci, ndërsa sadakanë e japin veçse me pakënaqësi.**” - Kusht i domosdoshëm i pranimit të veprave të mira është besimi i saktë. Këta të mjerë nuk kanë as besimin dhe as vepra të mira. Madje, edhe namazin, që është vepra më e mirë e dukshme, ata e kryejnë me përtaci e plogështi, sa për të thënë. Edhe kur japin diçka si sadaka, nuk e

bëjnë me gjithë zemër dhe siguri, por me pakënaqësi e koprraci. Këto ajete janë qortim i rëndë për të gjithë ata që bëjnë vepra të ngjashme me munafikët. Adhuruesi i vërtetë duhet të ngrihet për namaz i mbushur me gjallëri në trup dhe në zemër. Edhe kur jep diçka si sadaka, duhet ta bëjë me gjithë shpirt, duke shpresuar shpërblimin vetëm prej Allahut të Vetëm dhe të Pashoq. Njeriu duhet ta kontrollojë veten gjithmonë dhe ta korrigjojë atë, nëse sheh përngjasim me munafikët.

Ajetet 55 - 57

55. Mos u mahnit nga pasuria dhe fëmijët e tyre! Allahu dëshiron t’i ndëshkojë ata në jetën e kësaj bote nëpërmjet tyre dhe pastaj t’u dalë shpirti si mohues.

56. Ata betohen në Allahun se vërtet janë me ju, por ata nuk janë me ju. Ata janë frikacakë.

57. Sikur të gjenin ndonjë vend ku të fshiheshin, shpellë ose guvë, ata do të turreshin me vrap.

Shpjegimi i ajeteve

- “**Mos u mahnit nga pasuria dhe fëmijët e tyre! Allahu dëshiron t’i ndëshkojë ata në jetën e kësaj bote nëpërmjet tyre dhe pastaj t’u dalë shpirti si mohues.**” – Mos u magjeps nga pasuritë dhe fëmijët e këtyre munafikëve, sepse nuk kanë asgjë për t’u pasur zili. Për shkak të pasurisë dhe fëmijëve, ata kundërshtuan Zotin e tyre dhe nuk i dhanë përparësi kënaqësisë së Tij. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar dëshiron që, nëpërmjet këtyre kënaqësive, t’i ndëshkojë që në jetën e kësaj bote. Ajeti flet për vështirësitë dhe dhimbjet e jobsimtarëve për të arritur këto të mira, që u kanë pushtuar zemrën dhe drobitur trupin. Nëse krahason këto vështirësi me ato pak kënaqësi që shijojnë, këto të fundit duken që janë të papërfillshme. Të mirat e kësaj bote i shpërqendrojnë ata, duke i larguar nga adhurimi i Allahut, dhe në fund u sjellin veçse lodhje, dëshpërim dhe frikë. Zemrat e tyre janë të lidhura fort me këto stoli, të cilat dhe janë kufiri i qëllimeve të tyre, dhe

kjo është shumë e frikshme. Ky është verbim i plotë ndaj ahiretit, që shkakton frikë dhe tmerr në zemrat e tyre kur mendojnë largimin nga kjo dynja ose privimin nga të mirat e saj. Kur të largohen nga kjo dynja, shpirtrat e tyre do të vuajnë dhimbje të papërshkrueshme. E ku ka vuajtje më të madhe sesa ajo që shoqëron shpirtrat e këtyre të mjerëve?!

- **“Ata betohen në Allahun se vërtet janë me ju, por ata nuk janë me ju. Ata janë frikacakë.”** - Me këto betime, ata thjesht tregojnë se janë frikacakë. Ata nuk kanë guxim që të shfaqin qartë pozicionin e tyre. Ata druhen se, nëse kalojnë në anën tuaj, armiqtë do t'u vërsulen nga çdo drejtim. I guximshmi, që ka njëfarë burrërie, e tregon qartë qëndrimin e tij, qoftë për mirë ose për keq. Ndërsa këta janë të trembur, prandaj gjejnë strehim në mashtrime e shtirje. Për të treguar se sa frikacakë të paparë janë, i Lartësuarit thotë:

- **“Sikur të gjenin ndonjë vend ku të fshiheshin, shpellë ose guvë, ata do të turreshin me vrap.”** - Në çdo vrimë do të futeshin, për t'u shpëtuar sprovave e vështirësive. Do të hynin në çdo shpellë e strehë, ku do të ndiheshin të sigurt e të mbrojtur. Do të vraponin drejt këtyre strehimeve të tmerruar, sepse nuk kanë guxim që të përballojnë këto sfida.

Ajetet 58 – 59

58. Disa prej tyre të përflasin për ndarjen e lëmshës. Nëse u jepet atyre, ata mbesin të kënaqur e nëse nuk u jepet, ata zemërohen.

59. Sikur të kënaqeshin me atë që u dha Allahu dhe i Dërguari i Tij dhe të kishin thënë: “Neve na mjafton Allahu. Do të na japë Allahu nga të mirat e Tij, po kështu (do të na japë) edhe i Dërguari i Tij. Vetëm tek Allahu i varim shpresat tona”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Disa prej tyre të përflasin për ndarjen e lëmshës. Nëse u jepet atyre, ata mbesin të kënaqur e nëse nuk u jepet, ata zemërohen.”** - Prej munafikëve ka të tillë që të kundërshtojnë për mënyrën tënde të

shpërndarjes së sadakave. Ky kundërshtim nuk bëhet për motive të drejta dhe as me ndonjë gjykim të pjekur. Qëllimi i tyre është thjesht që të përfitojnë edhe ata. I Lavdëruari thotë: “Nëse u jepet atyre, ata mbesin të kënaqur e nëse nuk u jepet, ata zemërohen.” Kjo sjellje nuk ka lidhje me adhuruesit e sinqertë. Kënaqësia dhe zemërimi nuk duhet të lidhen me përmbushjen ose jo të dëshirave të vetes. Dëshira për mirësitë e kësaj bote nuk mund të jetë udhërrëfyese i robit të sinqertë në qëndrimet që ai duhet të mbajë dhe gjykimet që duhet të pranojë. Përkundrazi, prirjet, dëshirat, qëndrimet dhe gjykimet e njeriut duhet të udhëhiqen nga qëllimet e mira dhe kënaqësia e Zotit, ashtu sikurse ka thënë Profeti: "Askush nga ju nuk beson, derisa dëshirat e tij t'i nënshtrohen dhe të pasojnë udhëzimin që unë e solla nga Zoti im."

- **“Sikur të kënaqeshin me atë që u dha Allahu dhe i Dërguari i Tij dhe të kishin thënë: “Neve na mjafton Allahu. Do të na japë Allahu nga të mirat e Tij, po kështu (do të na japë) edhe i Dërguari i Tij. Vetëm tek Allahu i varim shpresat tona.””** - Nëse ata do të kënaqeshin me gjykimin e Zotit dhe Profetit dhe me atë pjesë që ishte ndarë për ta, pak apo shumë qoftë ajo, dhe të thoshin: "Na mjafton Allahu dhe jemi të kënaqur me atë që Ai ka përcaktuar për ne", - dhe nga ana tjetër të shpresonin në bujarinë dhe bamirësinë e Tij, duke thënë: “Do të na furnizojë Allahu me të mirat e Tij, po kështu (do të na japë) edhe i Dërguari i Tij”, - do të ishte më mirë për ta. Ata duhet të thonë: "Vetëm tek Allahu i varim shpresat tona." Ata duhet të shpresojnë me përunjësi nga Allahu çdo gjë që u sjell dobi e mirësi, dhe largimin e çdo të keqeje që i dëmton. Nëse do të vepronin në këtë mënyrë, do të ishin të ruajtur e do të shpëtonin nga hipokrizia. Me dorëzim të plotë tek Allahu dhe shpresë të sinqertë tek Ai, do të udhëzoheshin në besimin e drejtë dhe do të ngriheshin në grada të larta. Në

vijim, Allahu i Madhëruar na tregon mënyrën e shpërndarjes së zekatit:

Ajeti 60

60. Sadakaja është për të varfrit, nevojtarët, zekat-mbledhësit, për ata (besimtarë të rinj) që u duhen përfituar zemrat, për lirim të atyre që janë në robëri, për të zhyturit në borxhe, për në rrugën e Allahut dhe për udhëtarin. Këto janë urdhrat e Allahut. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

Këtu bëhet fjalë për sadakanë që është detyrim, pra, për zekatin, sepse ai jepet për kategori të caktuara, ndërsa sadakaja e përgjithshme i jepet çdokujt. Kështu, zekati i detyruar jepet veç për këto grupe. Tetë janë kategoritë që përfitojnë nga zekati i muslimanëve:

- Dy të parët janë **'fukarenjtë'** dhe **'nevojtarët'**. Kur këto dy kategori përmenden së bashku, janë të dallueshme nga njëra tjetra. 'Fukarenjtë' janë më të varfër se 'nevojtarët'. 'Fukara' është ai që nuk ka asgjë, ose ka veçse sa për të plotësuar gjysmën e nevojave të veta. Ndërsa 'nevojtar' (*el miskin*) është ai që ka më shumë se për të plotësuar gjysmën e nevojave të tij, por përsëri jo për t'i plotësuar të gjitha. Nëse do t'i plotësonte të gjitha nevojat e veta, atëherë do të konsiderohej i pasur, dhe kështu nuk do të lejohej të merrte zekat. Këtyre dy kategorive u jepet zekat derisa të arrijnë plotësimin e nevojave të tyre.

- **Punëtorët e mbledhjes së zekatit**, si mbledhësit, transportuesit, ruajtësit, shkruajtësit, llogaritarët e tij etj. Këtyre u jepet nga zekati në formë rroge, si çdo punonjës tjetër.

- **Për afrimin e zemrave**. Këtu përfitojnë ato figura shoqërore të rëndësishme, si kryetarë fisesh e të ngjashëm me ta, të cilët nëpërmjet këtyre donacioneve që u jepen, shpresohet të pranojnë Islamin dhe e mira prej tyre, ose që të ruhesh nga e keqja e tyre, ose që të forcohet besimi i tyre, ose shpresohet që të pranojnë Islamin të

ngjashmit me ta, ose të japin zekatin edhe ata që nuk e japin.

- **Për çlirimin nga robëria** ose skllavëria. Për shembull, është rasti i skllavit '*el mukatib*', që ka rënë dakord me padronin që të blejë lirinë e vet. Këtij skllavi i jepet prej zekatit, që të mund të blejë lirinë. Gjithashtu, zekati jepet edhe për lirimin e robërve muslimanë, që janë në duart e mohuesve, madje ky rast është më parësor. Por lejohet edhe lirimi i robërve në përgjithësi. Të gjitha këto raste i përfshin fjala "*fir-rikab*".

- **Borxhlinjtë**. Këta janë dy llojesh:

1. Ata që kanë marrë borxhe për të pajtuar palët në një konflikt. Këtyre njerëzve - edhe pse mund të jenë të pasur, - u jepet zekat, që të ndihmohen në qëllimet e mira.

2. Ata që kanë marrë borxhe për veten e vet, por më pas kanë rënë në vështirësi për të larë borxhin e tyre. Këtyre u jepet zekat, që të shlyejnë borxhet.

- **Luftëtarëve në rrugën rrugën e Zotit**. Flitet për luftëtarët vullnetarë, që nuk janë pjesë e ushtrisë së rregullt.

Ajetet 61 - 63

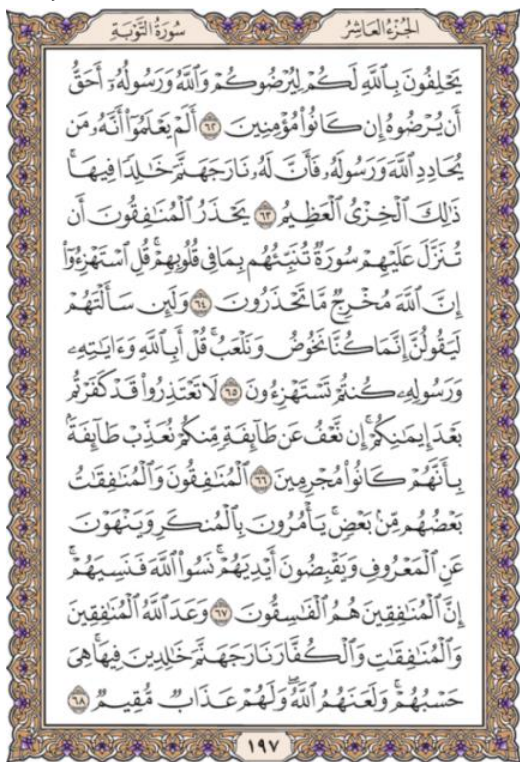
61. Ka prej tyre që e shqetësojnë Profetin e thonë: "Ai dëgjon (e beson) gjithçka që i thuhet". Thuaj: "Ai dëgjon atë që është e mira për ju. Ai beson në Allahun dhe ka besim te besimtarët. Ai është mëshirë për ata nga ju që besojnë. Ata që e lëndojnë të Dërguarin e Allahut, i pret një dënim i dhembshëm.

62. Ata ju betohen në Allahun për t'ju kënaqur, por është më e drejtë që të kënaqin Allahun dhe të Dërguarin e Tij, nëse janë besimtarë të vërtetë.

63. A nuk e dinë ata se kush e kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e pret zjarri i Xhehenemit, ku do të jetë përjetësisht? Ky është poshtërimi i madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Ka prej tyre që e shqetësojnë Profetin e thonë: "Ai dëgjon (e beson) gjithçka që i thuhet". Thuaj: "Ai dëgjon atë që është e mira për ju. Ai beson në Allahun dhe ka**

besim te besimtarët. Ai është mëshirë për ata nga ju që besojnë. Ata që e lëndojnë të Dërguarin e Allahut, i pret një dënim i dhembshëm.” - Ka munafikë që e mundojnë Profetin me fjalët fyese ndaj tij dhe fesë së tij. Ata thoshin: “Ai dëgjon (*e beson*) gjithçka që i thuhet”. Me këtë nënkuptonin se nuk shqetësoheshin aspak për fyerjet që i bënin, sepse thoshin: “Mjafton të shkojmë tek ai të kërkojmë ndjesë, dhe ai e pranon gjithmonë ndjesën tonë, sepse ai pranon gjithçka që i thuhet dhe nuk përpiqet të dallojë të vërtetin nga mashtruesi.” Allahu i poshtëroftë e shëmtoftë! Me këto fjalë tregonin se sa e parëndësishme ishte për ta figura e Profetit. Ata nuk shqetësoheshin aspak nëse ai i dëgjonte apo jo fyerjet e tyre. Nëse nuk i dëgjonte, kjo ishte ajo që donin ata, dhe nëse i dëgjonte, mjaftonte për ta të paraqisnin një ndjesë të thatë, dhe çeshtja mbyllej. Kështu, ata kishin gabuar rëndë në shumë drejtime. Më i madhi gabim ishte mundimi që i shkaktonin Profetit, ndërkohë që ai erdhi për t’i udhëzuar në më të mirën e

kësaj bote dhe ahiretit. Ai erdhi për t’i shpëtuar, për t’i nxjerrë nga dëshpërimi dhe shkatërrimi, në udhëzimin e qartë dhe lumturinë e të dyja jetëve. Pastaj, si pa të keq, ata e thellonin fyerjen për figurën e Profetit, duke treguar mospërfillje për pasojat e kësaj veprë të ulët. Ndër fyerjet e tyre të çuditshme ishte tallja me logjikën dhe arsyen e Profetit, kur pretendonin se ai nuk dinte të dallonte të sinqertin nga mashtruesi, ndërkohë që ai ishte njeriu me logjikën, mençurinë dhe intelektin më të plotë njerëzor. Ai ishte prodhuesi i mendimeve më të përkryera dhe të drejta.

- **“Ata ju betohen në Allahun për t’ju kënaqur, por është më e drejtë që të kënaqin Allahun dhe të Dërguarin e Tij, nëse janë besimtarë të vërtetë.”** - Me anë të betimeve, ata shtiren sikur nuk kanë lidhje me shpifjet kundër Profetit dhe fesë së tij. Në këtë mënyrë, ata duan që thjesht t’ju kënaqin ju dhe ju të jeni të kënaqur me ta, por është më e drejtë që të kënaqin Allahun dhe të Dërguarin e Tij, nëse janë besimtarë të vërtetë. Besimtari i vërtetë nuk parapëlqen asgjë tjetër mbi kënaqësinë e Allahut dhe kënaqësinë e të Dërguarit të Tij. Kjo tregon se në zemrat e tyre nuk kishte besim, sepse ata i dhanë përparësi kënaqësisë së krijesave mbi kënaqësinë e Allahut dhe të Dërguarit të Tij.

- **“A nuk e dinë ata se kush e kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e pret zjarri i Xhehenemit, ku do të jetë përjetësisht?”** - Të gjitha këto veprime janë armiqësi ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Ata shpërfillin urdhëresat e Zotit dhe shkelin kufijtë e Tij. Për këta të mjerë është përgatitur zjarri i Xhehenemit.

- **“Ky është poshtërimi i madh.”** - Nuk ka poshtërim më të tmerrshëm dhe të dhimbshëm sesa i këtyre të mjerëve. Atyre u humbet lumturia e përjetshme në Xhenet dhe e zhytin veten në Zjarrin e përherëshëm. Allahu na ruajt nga kjo humbje dhe ky poshtërim!

Ajetet 64 – 66

64. Hipokritët tremben se mos zbret ndonjë sure që u nxjerr në shesh atë që kanë në zemër. Thuaju: “Talluni, por të jeni të sigurt se Allahu do ta zbulojë gjithçka për të cilën keni frikë!”

65. E, nëse i pyet, ata të thonë: “Ne thjesht ishim duke luajtur e dëfryer”. Thuaju: “Vallë, me Allahun, Librin dhe të Dërguarin e Tij talleni?!”

66. Mos nxirrni justifikime! Ju keni mohuar pas besimit tuaj. Nëse i falim disa nga ju, të tjerët do t'i dënojmë, sepse janë keqbërës.

Shpjegimi i ajeteve

Surja Teube është quajtur ndryshe edhe *El Fadiha* - Zbuluesja, Diskretituesja, sepse ajo i nxori hapur sekretet e munafikëve. Gjatë gjithë sures vërejmë se i Madhëruari thotë: "... ka prej tyre të cilët ...", dhe pastaj përmend hollësisht cilësitë e tyre. Por Allahu i Madhëruar nuk i përmendi ata me emra, dhe këtë e bëri për dy arsye të dobishme, nëse i kuptojmë: Së pari, Allahu është *Es-sit-tir* - Mbulues, fshehës i të metave të robve dhe e do fshehjen e të metave të robve të Tij. Së dyti, për të kuptuar se kritika u drejtohet të gjithë atyre munafikëve që kanë të tilla cilësi, deri në Ditën e Gjykimit. Për këto arsye, është më e drejtë dhe gjithëpërfshirëse përmendja e cilësive të tyre dhe jo e emrave konkretë të tyre. Kështu, munafikëve u hyri tmerri. Allahu i Madhëruar thotë në një ajet tjetër: "Sigurisht, nëse hipokritët, ata që kanë sëmundje në zemrat e tyre dhe ata që përhapin gënjeshtria në Medine, nuk ndalen, Ne do të bëjmë që ti të dominosh mbi ta e pastaj ata nuk do të rrinë më në të, vetëm se për një kohë të shkurtër. Ata do të jenë të mallkuar. Kudo që të ndeshen, do të kapen dhe do të vriten (*pa mëshirë*)." [Ahzab 60, 61]. Ndërsa në këtë ajet thotë:

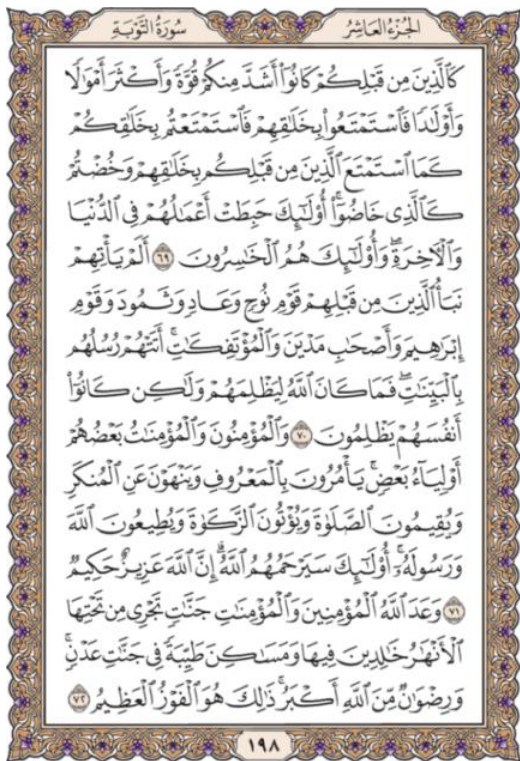
- **“Hipokritët tremben se mos zbret ndonjë sure që u nxjerr në shesh atë që kanë në zemër.”** - Ata kanë frikë se do të zbulohen e poshtërohen, kanë frikë se do t'u dalin në shesh të palarat e tyre dhe të gjithë

do t'i marrin vesh. Kështu, ata do të bëhen shembull për ata që marrin mësim.

- **“Thuaju: “Talluni, por të jeni të sigurt se Allahu do ta zbulojë gjithçka për të cilën keni frikë!”**” - Munafikët talleshin me besimtarët dhe me fenë e tyre në mënyrë të vazhdueshme. Kështu, gjatë luftës së Tebukut, disa prej tyre thanë me përbuzje për sahabët e Profetit: "Nuk kemi parë më mashtrues dhe më frikacakë në betejë sesa këta 'dijetarët' tanë". Por kur ata mësuuan se Profetit iu përcollën këto fjalë fyese e shpifëse, shkuan menjëherë tek ai për t'u shfajësuar, duke thënë: "Ne thjesht ishim duke luajtur e dëfryer". I Lartësuari thotë:

- **“E, nëse i pyet, ata të thonë: “Ne thjesht ishim duke luajtur e dëfryer”. Thuaju: “Vallë, me Allahun, Librin dhe të Dërguarin e Tij talleni?!”** - Pra, - thoshin ata - e bëmë thjesht për t'u argëtuar dhe kaluar kohën. Ne nuk donim të fyenim dhe të shanim askënd. Por i Madhëruari, duke treguar se gënjenin, thotë: "Thuaju atyre: “Vallë, me Allahun, Librin dhe të Dërguarin e Tij talleni?!” Tallja me Allahun, shpalljet dhe Profetin e Tij është femohim, që të nxjerr nga Islami. Në themel të besimit është madhërimi i Allahut dhe respektimi i fesë dhe Profetit të Tij, prandaj tallja me ta bie ndesh me bazën e besimit. Kështu, kur ata shkuan te Profeti që të justifikoheshin, Profeti përsëriste vetëm ato fjalë.

- **“Mos nxirrni justifikime! Ju keni mohuar pas besimit tuaj. Nëse i falim disa nga ju, të tjerët do t'i dënojmë, sepse janë keqbërës.”** - Ajeti tregon se çdokush që fsheh në gjoks ndjenja dhe sidomos plane e tallje kundër fesë, ta dijë se Allahu i Madhëruar ka për ta turpëruar dhe ka për ta ndëshkuar me më të madhin ndëshkim. Çdokush që tallet me ndonjë gjë prej Librit të Zotit ose traditës së Profetit të Tij, ai është mohues i Allahut të Madhëruar. Por ajetet tregojnë, gjithashtu, se pendimi është i pranueshëm, për çfarëdolloj gjynahu dhe sado i madh qoftë ai.

Ajetet 67 - 68

67. Hipokritët dhe hipokritet janë si njëri tjetri: urdhërojnë për ligësi, ndalojnë nga e mira dhe janë dorështrënguar. Ata e kanë harruar Allahun, prandaj Ai i ka harruar ata. Nuk ka dyshim se hipokritët janë të pabindur.

68. Allahu ka përgatitur zjarrin e Xhehenemit për hipokritët, hipokritet dhe jobesimtarët. Atje do të jenë përgjithmonë dhe ai mjafton për ta. Ata i ka mallkuar Allahu dhe kanë dënim të pandërprerë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Hipokritët dhe hipokritet janë si njëri tjetri: urdhërojnë për ligësi, ndalojnë nga e mira dhe janë dorështrënguar.”** - Munafikët janë pjesë e njëri tjetrit, sepse ata i bashkon hipokrizia dhe miqësia me njëri tjetrin. Ajeti tregon që besimtarët nuk duhet të lidhin miqësi dhe aleancë me munafikët. Pastaj i Madhëruari bën një përshkrim të përgjithshëm të munafikëve. Së pari, ata urdhërojnë për ligësi, që nënkupton: mohimin e Zotit dhe asaj që Ai ka urdhëruar

të besohet e pasohet; shkeljen e kufijve të Zotit dhe mosbindjen ndaj Tij; shkeljen e urdhrave të Zotit. Së dyti, ata ndalojnë nga të mirat, që nënkupton besimin e drejtë dhe të sinqertë, moralin e lartë dhe veprat e mira dhe të sinqerta. Së treti, ata janë dorështrënguar, domethënë nuk shpenzojnë për bamirësi. Ajo që i përmbledh të gjitha këto cilësi të ulta, - që është edhe shkaktarja e tyre, - është cilësia e radhës:

- **“Ata e kanë harruar Allahun, prandaj Ai i ka harruar ata.”** - Ata e kujtojnë Allahun shumë pak, prandaj edhe Ai i ka lënë të harruar ata, duke i përjashtuar nga mëshira e Vet. Prej kësaj, ata nuk kanë sukses të bëjnë vepra të mira dhe kurrë nuk kanë për të hyrë në Xhenet. Madje, ata do të braktisen e harrohen në shtresën më të ulët të zjarrit përjetësisht.

- **“Nuk ka dyshim se hipokritët janë të pabindur.”** - Duket sikur i Madhëruari e kufizon prishjen e mosbindjen (*fisk*) vetëm te munafikët, por kjo nuk do të thotë se nuk ka të tjerë që janë të prishur e të pabindur. Përkundrazi, kjo bëhet vetëm për të treguar se ‘prishja’ e munafikëve është shumë më e madhe se e të tjerëve, prandaj edhe ndëshkimi i tyre do të jetë më i madh se i të tjerëve. Arsye tjetër është se besimtarët sprovohen më shumë prej tyre, sepse ata gjenden mes radhëve të besimtarëve dhe ruajtja prej tyre është shumë më e vështirë se ruajtja nga të tjerët.

- **“Allahu ka përgatitur zjarrin e Xhehenemit për hipokritët, hipokritet dhe jobesimtarët. Atje do të jenë përgjithmonë dhe ai mjafton për ta. Ata i ka mallkuar Allahu dhe kanë dënim të pandërprerë.”** - Allahu i Madhëruar dhe i Drejtë do t’i bashkojë munafikët dhe mohuesit në zjarrin e Xhehenemit, ku do të jenë të mallkuar përjetësisht, për shkak se ata bëhen bashkë me njëri tjetrin në dynja për mohimin e të vërtetës dhe për të luftuar fenë e Allahut dhe Profetin e Tij.

Ajetet 69 - 70

69. Ashtu si ata para jush të cilët ishin më të fuqishëm se ju, kishin më shumë

pasuri e fëmijë dhe u kënaqën me çfarë u takoi, edhe ju kaluat pjesën tuaj të kënaqësisë dhe u zhytët në kotësi si ata. Veprat e tyre janë të pavlera në këtë jetë dhe në jetën tjetër dhe pikërisht këta janë të dëshpëruarit.

70. A nuk u ka mbërritur historia e atyre që ishin më herët, populli i Nuhut, i Adit dhe Themudit, populli i Ibrahimit, i Medjenit dhe i qyteteve të përmbysura - atyre u erdhën të dërguarit me argumente të qarta. Allahu nuk u bëri asnjë padrejtësi, por ata i bënë padrejtësi vetes.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar kërcënon munafikët me të njëjtin ndëshkim me të cilin goditi popujt e mëparshëm, që i kundërshtuan profetët dhe shpalljet e Zotit të tyre, si popullin e Nuhut, të Adit, të Themudit, popullin e Ibrahimit, Medjenit dhe Mu'tefikatit. Mu'tefikati ishte populli që banonte në fshatrat e popullit të Lutit. Të gjithë këtyre u erdhën të dërguarit me argumente të qarta, të vërteta dhe të shndritshme si dielli. Por ata i kundërshtuan, prandaj u përfshinë nga ndëshkimet që na janë treguar. Kujdes, pra, o munafikë të mjerë, se edhe veprat tuaja janë të ngjashme me të tyret, prandaj ju pret i njëjti ndëshkim si ata. Ju u dëfryet të shfrenuar me mirësitë e kësaj bote, duke i përdorur ato jo për qëllimet që kërkon Zoti, por për kundërshtime e gjynahe ndaj Zotit. Ju, ashtu si popujt e shkatërruar, u zhytët në poshtërsira e kufër, e përqaftat të kotën dhe luftuat kundër të vërtetës së Zotit, prandaj meritoni ndëshkimin, ashtu sikurse edhe popujt para jush. Ndërsa nga ana tjetër qëndrojnë besimtarët. Ata, - edhe pse kënaqen me mirësitë e kësaj bote, që Zoti u jep, - ndryshe nga mohuesit dhe munafikët, këto kënaqësi i shfrytëzojnë për të shtuar edhe më shumë bindjen ndaj Zotit dhe adhurimin ndaj Tij. Ata janë të ekuilibruar në kënaqësitë e kësaj bote, duke u kufizuar në hallallin e Zotit dhe në qëllimin e mirë për t'u forcuar edhe më shumë në shërbimin

ndaj Zotit. Ndërsa dituria e tyre është dituria e trashëguar me besnikëri nga profetët e Zotit. Përmes kësaj diturie, ata arrijnë gradën e *jakin*-it, që është siguria e plotë në të gjitha çështjet e larta dhe madhore që krijesat e Zotit duhet të dinë. Ata e mbrojnë të vërtetën e Zotit, duke e lartësuar atë në përballje me të kotën. Gjithashtu, ndëshkimi i të Lartësuarit për mohuesit e së vërtetës nuk është aspak padrejtësi ndaj tyre. Janë ata që i bëjnë padrejtësi vetvetes, duke bërë gjynahe dhe duke kundërshtuar profetët, si çdo arrogant tjetër.

Ajetet 71 - 72

71. Besimtarët dhe besimtare janë miq e mbrojtës të njëri tjetrit; ata urdhërojnë për të mirë e ndalojnë nga e keqja, falin rregullisht namazin, japin zekatin dhe i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Allahu do t'i mëshirojë ata. Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.

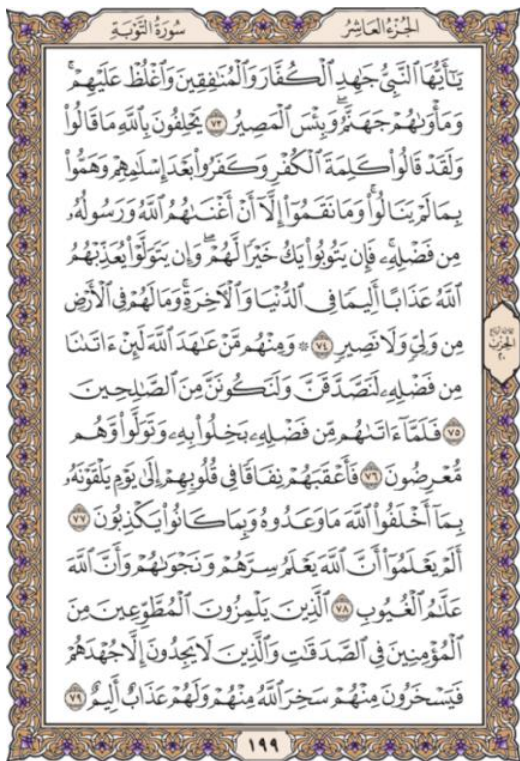
72. Besimtarëve dhe besimtareve Allahu u ka premtuar kopshte nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë dhe vendbanime të bukura në Xhenetin e Adnit. Por lumturia më e madhe është kënaqësia e Allahut. Kjo është fitorja e madhe.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi tha se munafikët janë miq të njëri tjetrit, Allahu i Madhëruar na thotë se edhe besimtarët janë miq të njëri tjetrit, por besimtarët përshkruhen me të tjera cilësi:

- **“Besimtarët dhe besimtare janë miq e mbrojtës të njëri tjetrit;...”** - Si meshkujt, edhe femrat besimtare, janë miq të njëri-tjetrit. Ata e duan njëri-tjetrin. Ata i përkasin njëri tjetrit dhe ndihmojnë njëri tjetrin. Pjesë e detyrimeve të tyre të ndërsjellta është që ata:

- **“...ata urdhërojnë për të mirë e ndalojnë nga e keqja, falin rregullisht namazin, japin zekatin dhe i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij.”** – ‘*El Mearuf*’ quhet besimi, veprat, fjalët e cilësitë e mira që Zoti i do dhe ka urdhëruar që të pajisemi me to. Besimtarët urdhërojnë njëri-tjetrin për ‘*mearuf*’ dhe, sigurisht, ata

janë të parët që i kryejnë vetë ato. ‘*El Munker*’ quhet çdo besim, vepër, fjalë e cilësi e keqe që Zoti nuk e do dhe na ka ndaluar prej tyre. Besimtarët ndalojnë njëri tjetrin nga këto gjëra dhe janë vetë të parët që largohen prej tyre. Gjithashtu, të gjithë besimtarët i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Kështu, ata arrijnë të përqendrohen në rrugën e drejtë dhe e mbajnë njëri-tjetrin fort në të. Këtë e bëjnë vazhdimisht dhe kurrë nuk lëkunden, derisa të largohen nga kjo botë e të takojnë Zotin e tyre, duke qenë me besim të pastër, me vepra të mira e të sinqerta. Këta janë ata për të cilët Allahu i Madhëruar thotë:

- “**Allahu do t’i mëshirojë ata.**” - Këta do ti përfshijë i Madhëruari në mëshirën e Tij, që të siguron nga çdo e keqe, dhe do t’i mbulojë me bamirësinë e Tij, që të ofron çdo të mirë.

- “**Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.**” - Allahu është i Plotfuqishmi, Krenari, Ngadhënjimtari, Mposhtësi dhe Nënshtruesi i gjithçkaje. Por, me gjithë pushtetin e Tij absolut, Ai është edhe i Urtë. Ai e vendos

çdo gjë në vendin e vet që i takon. Ai meriton që të lavdërohet për gjithçka që ka krijuar dhe për çdo ligj që na ka caktuar. Më pas, Allahu i Madhëruar përmend shpërblimet e mëdha që ka përgatitur për të zgjedhurit e Tij:

- “**Besimtarëve dhe besimtareve Allahu u ka premtuar kopshte nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë dhe vendbanime të bukura në Xhenetin e Adnit.**” - Në Xhenet ka vetëm mirësi, lumturi dhe gëzim; ai është i pastër nga ligësitë e bregat. Nëpër këshjtjellat e Xhenetit rrjedhin lumenj të mëdhenj. Rreth tyre gëlon bimësia e dendur, e stolisur me vendpushime e bukuri të papara e të padëgjua. Kopshtet e hijshme e lumturuese ujiten nga lumenj të kristaltë. Vetëm Allahu i Lartësuar i di hollësisht se si janë begatitë që fshihen në ato kopshte të bukura. Lumturia e banorëve nuk ka të përshkruar kur të mësojnë se do të jenë atje përjetësisht. Ata nuk do të dëshirojnë asnjëherë të largohen nga ai vend. Xheneti është rregulluar e zbukuruar nga vetë i Madhëruari për të devotshmit. Të mrekullueshme do të jenë pamjet që do të shikojnë, vendet ku pushojnë dhe kënaqësitë që do të shijojnë në çdo çast. Ata kurrë nuk do të mendojnë për t’u larguar nga ai vend i bekuar. Vetë Allahu i Madhëruar ka ndërtuar për të devotshmit dhoma të tejdukshme e të stolisura me smeralde e diamante. Kur je jashtë, mund të shikosh bukuritë e brendshme, ndërsa kur je brenda, shijon pamjet e mrekullueshme jashtë. Këto vendbanime të hijshme, në të cilat qetësohen shpirtrat, tërhiqen zemrat dhe lumturohen adhuruesit, do të jenë të përjetshme. Por mbi të gjitha këto kënaqësi, qëndron diçka shumë më e madhe:

- “**Por lumturia më e madhe është kënaqësia e Allahut. Kjo është fitorja e madhe.**” - Kënaqësia e Allahut, që i përfshin banorët e Xhenetit, është më e madhe se kënaqësitë e tjera që ata përjetojnë atje. Madje, kënaqësitë e Xhenetit nuk mund të kuptohen dhe të

përjetohen pa kënaqësinë e Allahut dhe vështrimin drejt Tij. Shikimi i Fytyrës së Zotit dhe lumturia që sjell kënaqësia e Tij mbi adhuruesit e vet, ka qenë motivi që frymëzon adhuruesit dhe objektivi drejt të cilit vrapojnë të dashuruarit pas Zotit. Kënaqësia e Zotit të tokës dhe qiejve është lumturia më e madhe e Xhenetit.

Ajetet 73 – 74

73. O Profet! Luftoju jobesimtarët dhe hipokritët dhe sillu ashpër me ta! Vendbanim i tyre është Xhehenemi, që është përfundimi më i keq.

74. Ata betohen në Allahun se nuk kanë thënë asgjë të keqe. Në të vërtetë, ata thanë fjalë kufri, mohuan pasi kishin pranuar Islamin dhe tentuan diçka që nuk e arritën dot. Ata u mbushën me urrejtje, vetëm sepse Allahu dhe i Dërguari i Tij i begatoi besimtarët me mirësitë e Tij. Nëse pendohen, do të jetë më mirë për ta. Por nëse refuzojnë, Allahu do t'i ndëshkojë me një dënim të dhembshëm në këtë jetë dhe në jetën tjetër dhe për ta nuk do të ketë asnjë mbrojtës e ndihmëtar në tokë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O Profet! Luftoju jobesimtarët dhe hipokritët dhe sillu ashpër me ta!”** - Sa herë që nevojitet ashpërsimi i luftës ndaj tyre, kryeje këtë detyrë. Këtu bëhet fjalë jo vetëm për luftën ushtarake, por edhe për luftën me dituri, argumentim e arsyetim. Ata që shfaqin haptazi armiqësi e shpallin luftë, luftohen me forcën ushtarake, por duke mos lënë mënjandë edhe forcën e fjalës, argumentit, si edhe urtësinë e qartësisht të së vërtetës. Ata që janë të nënshtruar dhe jetojnë nën shtetin Islam ose kanë marrëveshje me shtetin Islam, ata luftohen gjithmonë me forcën e fjalës dhe argumentit. Këtyre u qartësohen butësisht mirësitë e Islamit dhe fatkeqësitë e shirkut dhe të mohimit të Zotit. Kështu veprohet me ta në jetën e kësaj bote, ndërsa për në ahiret, i Madhëruari thotë:

- **“Vendbanim i tyre është Xhehenemi, që është përfundimi më i keq.”** - Ai është

vendi nga ku ata nuk do të mund të largohen kurrë, por do të vuajnë atje përjetësisht.

- **“Ata betohen në Allahun se nuk kanë thënë asgjë të keqe.”** - Disa prej tyre, duke nënkuptuar Profetin dhe shokët e tij, thoshin me nënçmim: “Kur të kthehemi në Medine, paria do t'i dëbojë prej saj të përçmuarit.” Në fakt, e tërë krenaria u takon Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve, por munafikët nuk e dinë këtë.” [Munafikun 8]. Ndërsa disa të tjerë fyenin figurën e Profetit dhe talleshin me fenë e Zotit. Por kur Profetit iu përcollën fjalët e tyre tallëse, ata shkuan tek ai duke u betuar se nuk thanë ndonjë gjë. Por Allahu i Lartësuar, duke përgënjeshtuar qëndrimin e tyre, tha:

- **“Në të vërtetë, ata thanë fjalë kufri, mohuan pasi kishin pranuar Islamin dhe tentuan diçka që nuk e arritën dot.”** - Me pranimin e Islamit në fillim, edhe pse në dukje, ata dolën nga gjendja e kufrit dhe u trajtuan si muslimanë. Megjithatë, me fjalët e tyre tallëse dhe fyese ndaj Profetit dhe fesë së tij, treguan shuarjen e Islamit të tyre, duke u futur sërish në rrethin e mohuesve. Përveç fjalëve, ata tentuan “diçka të paarritshme.” Ata tentuan të vrisnin Profetin gjatë kthimit nga lufta e Tebukut. Por Allahu i Madhëruar ia tregoi Profetit planin e tyre dhe mundësoi dikë që t'i ndalte nga ky komplot.⁴⁶

- **“Ata u mbushën me urrejtje, vetëm sepse Allahu dhe i Dërguari i Tij i begatoi besimtarët me mirësitë e Tij.”** - Mos vallë, janë të pakënaqur me Profetin, i cili i pasuroi me mirësitë dhe bujarinë e madhe të Zotit, atëherë kur ishin të varfër e të shpërfillur?! Kjo është tepër e çuditshme! Nënçmojnë njeriun që u bë shkak t'i nxirrte ata nga errësirat në dritë, nga varfëria në pasurinë e shpirtit dhe zemrës. Përse sillen kështu, kur duhet ta ndienin për detyrë që ta respektonin e nderonin figurën e tij, madje ta besonin e mbështesin Profetin a.s. në misionin e tij? I tillë është ai që ka burrëri dhe fe. Sidoqoftë, Allahu i Madhëruar

sërisht ua jep si mundësi pendimin, kur thotë:

- **“Nëse pendohen, do të jetë më mirë për ta.”** - Ai i fton të pendohen, sepse pendimi është baza mbi të cilën ndërtohet lumturia e dynjasë dhe e ahiretit. Por nëse i kthejnë shpinën pendimit, atëherë i Madhëruari ka për t'i ndëshkuar në dynja dhe në ahiret:

- **“Por nëse refuzojnë, Allahu do t'i ndëshkojë me një dënim të dhembshëm në këtë jetë dhe në jetën tjetër...”** - Në jetën e kësaj bote, i Madhëruari i godet ata me trishtim dhe ankth, për shkak të triumfit të fesë dhe krenarisë së Profetit të Tij, si dhe për shkak të mosarritjes së qëllimit të tyre. Ndërsa në ahiret ata i pret ndëshkimi në Zjarrin përvëlues.

- **“...dhe për ta nuk do të ketë asnjë mbrojtës e ndihmëtar në tokë.”** - Ata nuk mund të gjejnë në tokë ndonjë ndihmës a mik, që të marrë përsipër veprat dhe realizimin e qëllimeve të tyre. Ata nuk do të gjejnë as mbrojtës, që t'i ruajë nga të këqijat. Kështu ndodh nëse i shkëput lidhjet me Zotin dhe nuk kërkon ndihmën e Tij. Pas asaj, asgjë e mirë nuk pritet, veçse të gjitha llojet e ligësisë, dëshpërimit dhe privimit.

Ajetet 75 - 78

75. Ka nga ata, që i janë zotuar Allahut, duke thënë: “Nëse Ai na jep nga mirësitë e Tij, sigurisht që do të japim sadaka dhe sigurisht që do të bëhemi njerëz të mirë.”

76. Por kur Ai u dha nga mirësitë e Veta, ata u bënë koprracë dhe kthyen shpinën.

77. Prandaj, Ai ua ka hedhur hipokrizinë në zemrat e tyre, deri në Ditën kur do të dalin para Tij, sepse e shkelën premtimin e dhënë Allahut dhe sepse vazhdimisht gënjenin.

78. Vallë, a nuk e dinë ata se Allahu i di sekretet e tyre dhe çdo bisedë të fshehtë dhe se Allahu është Ai që i di të gjitha të fshehtat?

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ka nga ata, që i janë zotuar Allahut, duke thënë: “Nëse Ai na jep nga mirësitë e Tij, sigurisht që do të japim sadaka dhe**

sigurisht që do të bëhemi njerëz të mirë.”

- Ka munafikë, të cilët i premtojnë Allahut: Nëse na i shton mirësitë e dynjasë, edhe ne do të japim për bamirësi, do të respektojmë lidhjet farefisnore, do të nderojmë mikun, do të ndihmojmë të vërtetën dhe do të bëjmë të gjitha të mirat.

- **“Por kur Ai u dha nga mirësitë e Veta, ata u bënë koprracë dhe kthyen shpinën.”** - Kur i Madhëruari u dhuron mirësi të Tij, ata nuk e mbajnë fjalën e dhënë, por kthejnë shpinën dhe nuk binden me arrogancë. Si përgjigje, vjen ndëshkimi i drejtë i të Urtit:

- **“Prandaj, Ai ua ka hedhur hipokrizinë në zemrat e tyre, deri në Ditën kur do të dalin para Tij, sepse e shkelën premtimin e dhënë Allahut dhe sepse vazhdimisht gënjenin.”** - Ky është ndëshkimi i pandashëm i këtyre të mjerëve. Për këtë arsye, le të jenë të kujdesshëm dhe të ruhen besimtarët nga kjo cilësi e ulët: t'i japin fjalën Zotit që, nëse u fal diçka, ata do të përkushtohen, dhe pastaj ta shkelin fjalën e dhënë. Nëse e thyen premtimin pasi Allahu të plotëson kërkesat, atëherë ki frikë nga ndëshkimi i Allahut dhe nga mbushja e zemrës me hipokrizi, sikurse ndodhi me ata që përmenden në Kur'an. Sipas një hadithi të saktë, që gjendet në dy *Sahih*-ët, Profeti thotë: "Shenjat e hipokrizisë janë tre: kur flet, gënjen, kur jep besën, tradhton dhe kur premtton, e shkel premtimin." Edhe munafikët e përshkruar më lart, - që premtuan se, nëse Allahu i furnizonte, ata do të bëheshin bamirës, - nuk e mbajtën premtimin, gënjen dhe shkelën zotimin.

Çdokush që bën këtë veprim, i Madhëruari e kërcënon duke thënë:

- **“Vallë, a nuk e dinë ata se Allahu i di sekretet e tyre dhe çdo bisedë të fshehtë dhe se Allahu është Ai që i di të gjitha të fshehtat?”** - Zoti i di gjitha, prandaj Ai do t'i shpërblejë për gjithçka që kanë bërë. Këto ajete flasin për një munafik, që quhej Talebe. Ai shkoi tek Profeti dhe i kërkoi që ta luste Allahun që ta furnizonte me të mira. Ai pretendoi se, nëse Allahu do t'i jepte, ai

do të falte sadaka, do të mbante lidhjet farefisnore dhe do të ndihmonte nevojtarët. Profeti u lut për të, dhe vërtet ai u pasurua shumë. Me kalimin e kohës, Talebe u largua nga Medina dhe vinte gjithnjë e më rrallë në xhami gjatë ditës. Më pas u largua edhe më tepër, duke marrë pjesë veçse në namazet e xhumasë. Profeti e vërejti mungesën e tij. Kur erdhi çasti, Profeti dërgoi njerëz që t'i merrnin zekatin e detyrueshëm sipas ligjit të Zotit. Por Talebe tha: "Kjo është thjesht xhizje. Zekati që ju kërkoni prej meje është, në fakt, vëllai i xhizjes, që ua merrni *ehlul kitab*-ëve." Kur zekatmbledhësit u kthyen te Profeti, ai tha: "Mjerë për Taleben! Mjerë për Taleben! Mjerë për Taleben!" Kur u shpall ky ajet, - që flet për Taleben dhe të ngjashmit me të, - disa anëtarë të familjes së Talebes shkuan dhe i treguan se ç'kishte thënë Profeti. Atëherë, Talebe shkoi menjëherë tek Profeti, që t'ia jepte vetë zekatin, por Profeti nuk ia pranoi. Po kështu vepruan me të edhe Ebu Bekri me Umerin. Talebe vdiq në kohën e Uthmanit.

Ajetet 79 - 80

79. Sa për ata, të cilët përqeshin besimtarët, që japin sadaka me vullnet dhe tallen me ata të cilët nuk kanë ç'të japin gjë tjetër veç mundit të tyre, Allahu do t'i përgjigjet talljes së tyre. Ata do të kenë dënim të dhembshëm.

80. Kërko falje për ta ose mos kërko, por edhe nëse kërkon falje shtatëdhjetë herë, Allahu nuk do t'i falë, sepse ata kanë mohuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që shkelin kufijtë.

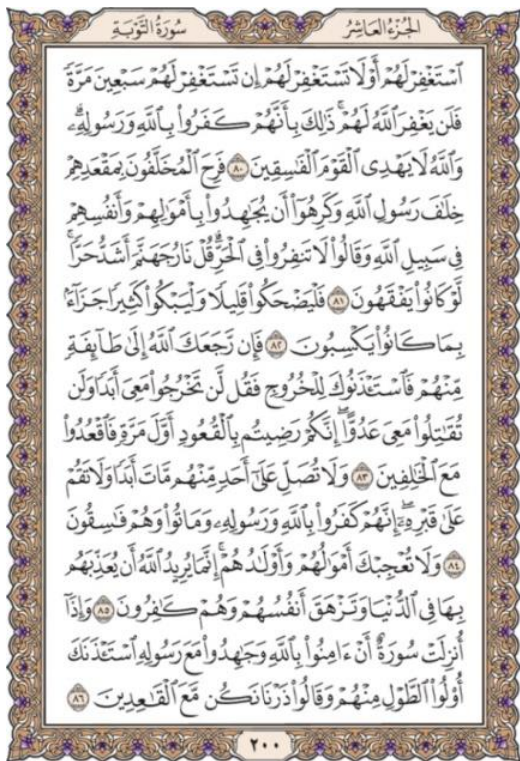
Shpjegimi i ajeteve

- "Sa për ata, të cilët përqeshin besimtarët, që japin sadaka me vullnet dhe tallen me ata të cilët nuk kanë ç'të japin gjë tjetër veç mundit të tyre, Allahu do t'i përgjigjet talljes së tyre." - Kjo është një tjetër cilësi e shëmtuar e munafikëve, - Allahu i shëmtoftë dhe poshtëroftë! Sa herë që u jepet mundësia të fyejnë Islamit dhe muslimanët, e shfrytëzojnë të mbushur plot armiqësi dhe

urrejtje. Kur Allahu i Madhëruar dhe Profeti i Tij nxitën besimtarët për të dhënë sadaka, muslimanët e sinqertë nxituan të jepnin për hir të Allahut aq sa patën mundësi. Disa dhanë shumë e disa dhanë pak, sipas mundësive. Megjithatë, asnjë nuk shpëtoi pa u thumbuar nga gjuha e hidhur e atyre gjarpërinjve të pistë. Sipas munafikëve, ata që dhanë shumë, e bënë për sy e faqe e për të shitur mend, ndërsa për të varfrit që dhanë pak, thanë: "Allahu nuk ka nevojë për këto sadaka të papërfillshme." Por Allahu i Madhëruar tha se do t'i përgjigjet talljes së tyre:

- **"Ata do të kenë dënim të dhembshëm."**

- Ata bënë disa poshtërsi me fjalët e tyre. Së pari, vetë tallja është një vepër e shëmtuar dhe e dënueshme, aq më tepër kur u bëhet besimtarëve. Ajo është gjynah i madh edhe thjesht kur ka lidhje me çështjet e kësaj bote. Prandaj, kur ka të bëjë me çështjet e fesë dhe të besimit, ajo është edhe më e rëndë dhe e rrezikshme. Ai që i bindet Allahut dhe përpiqet për vepra të mira, është detyrë të ndihmohet, mbështetet dhe të nxitet për ta vazhduar rrugën e tij. Por munafikët, me fjalët e tyre, synojnë pikërisht të kundërtën: ata duan t'i pengojnë besimtarët që bëjnë vepra të mira. Po ashtu, tallja me ata që dhanë shumë pasuri si sadaka, se ishin mburraveçë dhe pa nijet të pastër, ishte një paragjykim i ulët, një shpifje e pabazë dhe pa dije. A ka poshtërsi më të ulët sesa të akuzosh dikë pa fakte?! Për ata që dhanë pak pasuri, munafikët thanë se Allahu nuk kishte nevojë për sadakatë e tyre. Kjo u tha me qëllim të ulët dhe të padrejtë. Është e vërtetë që Allahu i Lartësuar nuk ka nevojë për sadakatë e njerëzve, të shumta apo të pakta qofshin ato, por qëllimi i munafikëve ishte gjetkë: ai kishte ligësi brenda. Është vetë Allahu i Madhëruar dhe i Pasur që i urdhëroi robërit për diçka që ata kanë shumë nevojë: sadaka dhe vepra të mira. "Kush ka bërë ndonjë të mire, që peshon sa grimca, atë do të shohë. Dhe kush ka bërë ndonjë të keq, që peshon sa grimca, atë do të shohë." [Zelzele 7-8].

Fjalët e munafikëve ishin plot ligësi dhe synonin të pengonin njerëzit nga punët e mira, prandaj i Madhëruari i poshtëron ata, madje ka përgatitur dënim të dhembshëm:

- **“Kërko falje për ta ose mos kërko, por edhe nëse kërkon falje shtatëdhjetë herë, Allahu nuk do t’i falë...”** - Ky ajet tregon se, sado që të kërkosh falje për munafikët, Allahu i Madhëruar nuk ka për t’i falur ata. Qëllimi nuk është te numri i herëve. Domethënë, edhe nëse kërkon falje më shumë se shtatëdhjetë herë, Allahu i Madhëruar përsëri nuk ka për t’i falur ata. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: "Njëllor është - kërkon apo nuk kërkon falje për ta, sepse Allahu nuk ka për t’i falur kurrsesi. Allahu nuk i udhëzon ata që i shkelin kufijtë." [Munafikun 6]. Pastaj i Madhëruari tregon shkakun e mospranimit të *istigfar*-it dhe lutjeve për ta:

- **“...sepse ata kanë mohuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij.”** - Mohuesit nuk i sjellin asnjë dobi lutjet e të tjerëve. Edhe veprat e tij janë të papranueshme, përderisa vazhdon të jetë *kafir* dhe vdes si i tillë.

- **“Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë ata që shkelin kufijtë.”** - *El Fasikin* janë të shfrenuarit. Kështu quhen ata që kalimi i kufijve të Allahut u është bërë cilësi e pandashme. Ata nuk pranojnë kurrsesi që të largohen nga kjo rrugë dhe nuk e ndërrojnë atë me asgjë tjetër. Veprojnë kështu, sepse janë zhytur tërësisht në shfrenimin e tyre. Kur u vjen e vërteta e qartë e Allahut, ata nuk e pranojnë, madje e refuzojnë me forcë. Për këtë arsye, i Madhëruari - me urtësinë dhe drejtësinë e Tij - i ndëshkon ata, duke i privuar nga udhëzimi, dhe atëherë ata kurrë nuk mund ta gjejnë më rrugën e drejtë.

Ajetet 81 - 83

81. Ata që qëndruan pas (në luftën e tebukut) u gëzuan për qëndrimin e tyre pas të Dërguarit të Allahut dhe nuk dëshironin që të luftonin me pasuritë dhe vetet e tyre në rrugën e Allahut. Ata thanë: “Mos dilni në vapë!” Thuaju: “Zjarri i Xhehenemit e ka vapën edhe më të fortë.”, nëse kuptojnë!

82. Le të qeshin pak e le të qajnë shumë. Ky është shpërblimi për atë që bënë.

83. Nëse Allahu të kthen ty te ndonjë grup i tyre, e ata të kërkojnë leje për të ardhur (me ty), thuaju: “Ju kurrë nuk do të dilni me mua dhe kurrë nuk do të luftoni ndonjë armik së bashku me mua. Ju u kënaqët herën e parë që nuk luftuat. Prandaj rrini me ata që mbetën pas!”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që qëndruan pas (në luftën e tebukut) u gëzuan për qëndrimin e tyre pas të Dërguarit të Allahut dhe nuk dëshironin që të luftonin me pasuritë dhe vetet e tyre në rrugën e Allahut.”** - Munafikët gëzohen për mosmarrjen pjesë në luftë me Profetin. Ata shfaqin mospërfillje për këtë gjynah kaq të madh. Kjo tregon për mosbesimin e tyre në Zotin dhe Profetin e tij. Për këto çështje na tregon vetë Allahu i Madhëruar, i Cili shfaq haptazi atë që gjendet në zemrat e atyre të mjerëve. Ai thotë: "... ata u gëzuan për qëndrimin e tyre pas të Dërguarit të

Allahut...". Gëzimi i tyre është diçka më shumë sesa mospjesëmarrja në luftë, që është gjynah i madh. Po ata që kënaqen se nuk shkojnë në luftë?! Këta të mjerë ndiejnë kënaqësi që nuk i binden Zotit dhe shesin mend mes tyre me diçka të tillë. I Madhëruari na njofton se munafikët nuk dëshironin që të luftonin me pasurinë dhe veten e tyre në rrugën e Tij. Kështu janë të mbushura zemrat e tyre, ndryshe nga zemrat e besimtarëve, të cilët, edhe kur janë të justifikuar për mospjesëmarrjen në luftë, trishtohen dhe sytë u lotojnë. Ata nuk e mbajnë dot veten nga dëshira e madhe për të luftuar në rrugën e Zotit dhe për të lartësuar fenë e Tij me pasurinë dhe jetën e tyre. Kjo ndodh me ata, sepse zemrat e tyre janë të mbushura plot iman, shpresë dhe siguri për bamirësinë dhe begatitë e shumta që Zoti u premton.

- **“Ata thanë: “Mos dilni në vapë!”**” - Munafikët thanë se vajtja në luftë në mes të të nxehtit përvëlues ishte tepër e vështirë. Por këta të mjerë i dhanë përparësi rehatisë së përkohshme në jetën e dynjasë, e cila do të marrë fund shumë shpejt, kundrejt kënaqësisë së përhershme në Xhenet. Ata i druajtën asaj nxehtësie, prej së cilës mund të shpëtosh duke gjetur hije në mbrëmje e mëngjes, por nuk u druajtën nga nxehtësia e atij zjarri, që vetëm Krijuesi ia di fuqinë përvëluese:

- **“Thuaju: “Zjarri i Xhehenemit e ka vapën edhe më të fortë.”, nëse kuptojnë.”!** - Nëse do të gjykonin drejt dhe të kuptonin realitetin, nuk do ta bënin atë zgjedhje.

- **“Le të qeshin pak e le të qajnë shumë! Ky është shpërblimi për atë që bënë.”** - Le të kënaqen me jetën e kësaj dynjaje të përkohshme, që shpejt do të fanitet e zhduket. Le të kënaqen me bukuritë e saj dhe le të dëfrehen me lojrat e saj, se ndëshkimi i dhimbshëm që i pret do të jetë i madh dhe i gjatë sa përjetësia, si shpërblim për atë që kanë bërë. Ky është shpërblimi për kufirin, hipokrizinë dhe për mosnënshtrimin ndaj Allahut të Madhëruar.

- **“Nëse Allahu të kthen ty te ndonjë grup i tyre, e ata të kërkojnë leje për të ardhur me ty, thuaju: “Ju nuk do të dilni kurrë me mua dhe kurrë nuk do të luftoni ndonjë armik së bashku me mua!”** - Nëse ndodh që të nisesh për ndonjë udhëtim të shkurtër dhe të thjeshtë, dhe këta munafikë të kërkojnë të vijnë me ty, mos i prano, por thuaju: “Ju nuk do të vini kurrë me mua dhe kurrë nuk do të luftoni ndonjë armik së bashku me mua! Allahu i Madhëruar do të na bëjë që të mos kemi nevojë për mbështetjen tuaj.”

- **“Ju u kënaqët herën e parë që nuk luftuat, prandaj rrini me ata që mbetën pas!”** - Ky ajet kuranor i ngjan shumë një ajeti tjetër, ku Allahu i Madhëruar thotë: "Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (*Shpalljen e Zotit*) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre. Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (*të vërtetën*)." [En'am 110, 111]. Atij njeriu që i bën bisht zbatimit të urdhrit të Zotit kur i jepet mundësia, nuk i jepet sukses më pas për zbatimin e këtij urdhri. Ky gjykim shërben edhe si masë ndëshkimore poshtëruese për munafikët, që nga besimtarët do të shihen gjithnjë si tradhtarë e gjynahqarë. Ky turp do t'i ndjekë nga pas, në mënyrë të tillë që askush tjetër nuk do të provonte të bënte të njëjtën gjë si ata më prapa.

Ajeti 84

84. Asnjërit prej tyre mos ia fal namazin kur të vdesin e as mos u qëndro pranë varrit, sepse ata kanë mohuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe kanë vdekur si mohues!

Shpjegimi i ajetit

- **“Asnjërit prej tyre mos ia fal namazin kur të vdesin e as mos u qëndro pranë varrit...”** - Kuptimi: Mos ua fal namazin e xhenazes munafikëve dhe as mos qëndro te

varri për t'u lutur për ta. Namazi dhe lutja për ta është ndërmjetësim, dhe dihet mirë se ndërmjetësimi për ta është i pavlefshëm.

- **“...sepse ata kanë mohuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe kanë vdekur si mohues!”** - Duhet kuptuar mirë se, çdokujt që vdes si mohues nuk i vlen asnjë lloj ndërmjetësimi. Në këto ajete ka mësim dhe qortim edhe për të tjerët. Ato janë kërcënim i hapur për të gjithë. Kështu veprohet me të gjithë ata që njihen me siguri si munafikë apo si mohues të Islamit. Atyre nuk u falet namazi i xhenazes. Nga ana tjetër, ajeti është tregues për ligjshmërinë e faljes së namazit të xhenazes për besimtarët dhe të qëndrimit pranë varrit të tyre për të bërë lutje. Kështu vepronte edhe Profeti me besimtarët. Fakti që Allahu i Madhëruar na ndalon vetëm nga namazi dhe lutjet për munafikët dhe jobesimtarët, tregon se falja e namazit të xhenazes për besimtarët është vepër e padiskutueshme dhe e praktikueshme nga muslimanët.

Ajeti 85

85. Mos u mahnit nga pasuria dhe fëmijët e tyre! Njëpërmjet tyre, Allahu dëshiron që t'i ndëshkojë ata në këtë botë dhe t'u dalë shpirti duke qenë mohues.

Shpjegimi i ajetit

- **“Mos u mahnit nga pasuria dhe fëmijët e tyre!”** - Mos u mashtroni nga gjendja e atyre jobesimtarëve dhe munafikëve, që Allahu i Madhëruar u ka dhënë nga mirësitë e kësaj bote. Pasuritë dhe fëmijët e tyre nuk tregojnë aspak se Allahu i Lartësuar i ka privilegjuar ata. Madje, për ata të mjerë është krejtësisht e kundërta. I Lartësuarit thotë:

- **“Njëpërmjet tyre, Allahu dëshiron që t'i ndëshkojë ata në këtë botë dhe t'u dalë shpirti duke qenë mohues.”** - Ata lodhen për t'i fituar dhe mbledhur, frikësohen se mos i humbasin dhe asnjëherë nuk i shijojnë ato. Më e keqja është se këto të mira i shpërqendrojnë ata nga qëllimi kryesor i jetës, pra, nga adhurimi i Zotit dhe përgatitja për jetën e pasosur. Kështu enden këta të mjerë në kotësitë e kësaj dynjaje të

shkurtër, derisa të vijë momenti që t'u dalë shpirti me dhimbje e vuajtje. Dashuria për këtë dynjë e ka pushtuar shpirtin e tyre, prandaj në momentin e vdekjes ata i djeg dëshpërimi për ndarjen prej saj.

Ajetet 86 - 87

86. Kur zbriti surja që urdhëron për të besuar në Allahun dhe për të luftuar së bashku me të Dërguarin e Tij, pasanikët kërkuan leje prej teje, duke thënë: “Na lejo të rrimë (në shtëpi) me ata që nuk shkojnë në luftë!”

87. Ata parapëlqyen të rrinin me ata që nuk shkojnë në luftë, prandaj zemrat e tyre u vulosën dhe tashmë ata nuk kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar njofton se munafikët vazhdonin të ishin të rënduar në lidhje me bindjen ndaj Tij. Atyre nuk u bënë aspak dobi ajetet dhe suret e shpallura nga Allahu:

- **“Kur zbriti surja që urdhëron për të besuar në Allahun dhe për të luftuar së bashku me të Dërguarin e Tij, pasanikët kërkuan leje prej teje, duke thënë: “Na lejo të rrimë (në shtëpi) me ata që nuk shkojnë në luftë!””** - Sa herë që shpallen suret ku urdhërohet për besim të drejtë dhe për luftë në rrugën e Zotit, pikërisht njerëzit e pasur dhe të shëndetshëm, të cilët nuk kanë asnjë justifikim për t'iu shmangur këtyre urdhrave, nxitojnë të kërkojnë leje për të mos marrë pjesë në luftë. Allahu i Madhëruar i ka begatuar me pasuri dhe fëmijë, e megjithatë ata nuk tregohen mirënjohës dhe nuk e lavdërojnë Dhuruesin ashtu si Ai dëshiron. Ata nuk kryejnë as detyrimet më themelore. Nëse do të tregoheshin mirënjohës, zbatimi i urdhrave do të ishte i lehtë për ta. Por ata nuk dinë të bëjnë gjë tjetër, veçse të justifikohen. Të rënduar nga dembelizmi, ata duan të qëndrojnë me të dobtit dhe të pamundurit, duke thënë: “Na lejo të rrimë me ata që nuk shkojnë në luftë!” I Lartësuarit thotë:

- **“Ata parapëlqyen të rrinin me ata që nuk shkojnë në luftë, prandaj zemrat e tyre u vulosën dhe tashmë ata nuk**

kuptojnë.” - Si është e mundur që ata qëndruan bashkë me fëmijët dhe gratë, që u lejohet të mos marrin pjesë në xhihad?! Mos vallë kështu i udhëzoi logjika dhe urtësia e tyre?! Apo Allahu i Madhëruar ua vulosi zemrat dhe ata nuk arrijnë të kuptojnë të mirën e vetes së tyre? Ata nuk kanë dëshirën më të vogël për të bërë diçka që u sjell mirësi e shpëtim. Ata nuk arrijnë as ta konceptojnë bamirësinë ndaj vetes së tyre. Nëse do të logjikonin drejt, nuk do kënaqeshin me këtë lloj gjendjeje, e cila është poshtëruese për burrat e vërtetë.

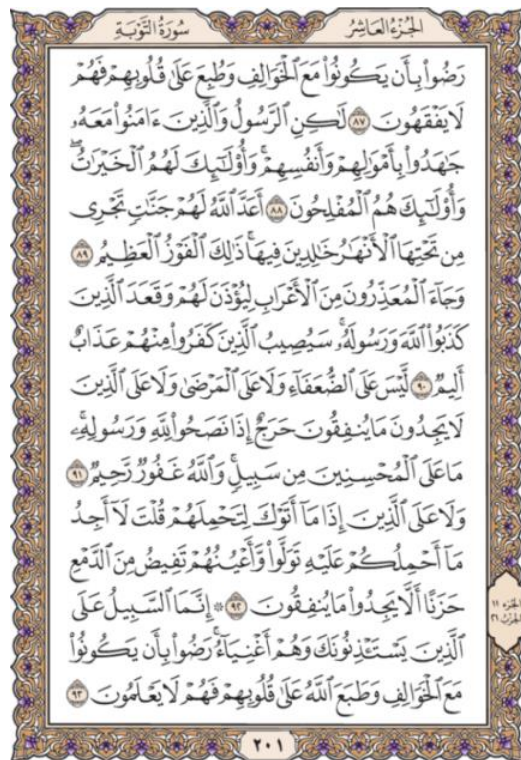
Ajetet 88 - 89

88. Por, i Dërguari e së bashku me të, edhe besimtarët, luftuan me pasurinë dhe vetet e tyre. Atyre u takojnë të gjitha të mirat dhe ata janë të shpëtuarit.

89. Allahu u ka përgatitur atyre kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton se, edhe nëse munafikët i largohen xhihadit në rrugën e Tij, Ai do t'u mjaftojë besimtarëve. Allahu ka rob të zgjedhur prej krijesave të Tij që, me mirësinë e Tij, zbatojnë urdhrat e Tij. Ata janë profetët dhe besimtarët, të sinqertët që luftojnë në rrugën e Tij me pasurinë dhe jetën e tyre. Ata nuk shfaqin rëndesë e dembelizëm. Përkundrazi, ata shfaqin gëzim dhe kënaqësi të madhe. Për këta, i Madhëruari thotë: “Atyre u takojnë të gjitha të mirat dhe ata janë të shpëtuarit (*muflihun*).” Ata do të kenë mirësi të shumta në dynja dhe në ahiret dhe do të jenë “*muflihun*”, domethënë, ata që arrijnë të përmbushin synimet më të larta dhe fitojnë shpërblimin më të madh. I Lartësuar i përgëzon ata duke thënë: “Allahu u ka përgatitur atyre kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.” Turp e mjerim për ata që nuk zgjedhin këtë rrugë, por e zhysin veten në humbje, duke shkatërruar jetën e tyre në këtë botë dhe në ahiret. Ky ajet ngjan me ajetin tjetër

kuranor: “Thuaj: “Besoni në atë (*Kur'anin*) apo jo, atyre që u është dhënë dituri (*nga librat e parë*) para tij, kur u lexohet (*Kur'ani*) lëshohen me fytyrë përdhe, duke bërë sexhde.”” [Isra 107]. Ose ajetit tjetër: “Këta janë ata të cilëve Ne u dhamë Librin, urtësinë e Profetësinë. E nëse këta (*populli yt*) refuzojnë, Ne e kemi siguruar atë me një popull që nuk e refuzon. Këta ishin ata të cilët Allahu i udhëzoi në rrugë të drejtë, prandaj me udhëzimin e tyre udhëhiqu. Thuaj: “Unë nuk kërkoj për këtë asnjë shpërblim prej jush. Ky është veçse një mesazh për mbarë njerëzimin.”” [En'am 89, 90].

Ajetet 90 – 93

90. Edhe disa beduinë (arabë të shkretëtirës) paraqitën justifikime, për t'u dhënë leje që të mos shkonin në luftë. Edhe ata që donin të gënjenin Allahun dhe të Dërguarin e Tij munguan në luftë. Ata që mohuan do t'i godasë një dënim i ashpër.

91. Nuk është gjynah për të dobëtit, as për të sëmurët e as për ata që nuk gjejnë

burime për të shpenzuar (në rrugën e Allahut), kur janë të sinqertë ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Për të mirët nuk ka arsye për qortim. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

92. (Nuk është gjynah) As për ata të cilët kur erdhën tek ti për t'i bartur me kafshë, ti u the: "Nuk kam me çfarë t'ju mbaj...". Ata u kthyen me sytë që u rridhnin lot prej pikëllimit, se nuk kishin burime nga të nxirrnin shpenzimet (për xhihadin).

93. E keqja është për ata që, duke qenë pasanikë, kërkuan leje të mbeteshin me ata që nuk shkonin në luftë. Allahu i ka vulosur zemrat e tyre dhe ata nuk e dinë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

- "Edhe disa beduinë (arabë të shkretëtirës) paraqitën justifikime, për t'u dhënë leje që të mos shkonin në luftë." - Ngaqë ishin të plogësht dhe me besim të dobët, ata shkuan te Profeti për t'i kërkuar leje që të mos merrnin pjesë në luftë. Ata ishin njerëz me sjellje të vrazhdë dhe të pacipë. Megjithatë, ka mundësi që ajeti të flasë për ata besimtarë që vërtet ishin të justifikuar, dhe Profeti e kishte zakon që gjithmonë i justifikonte ata që i kërkonin leje.

- "Edhe ata që donin të gënjenin Allahun dhe të Dërguarin e Tij munguan në luftë." - Këta të tjerët as nuk e merrnin mundimin për të kërkuar leje te Profeti i Zotit. Këta gënjenin kur thoshin se besonin Allahun dhe të Dërguarin e Tij, sepse besimi i vërtetë të bën që t'u bindesh urdhrave të tyre, dhe jo t'i kundërshtosh. Pastaj i Madhëruari i kërcënoi ata duke thënë:

- "Ata që mohuan do t'i godasë një dënim i ashpër." - Në ajetin e mësipërm, Allahu i Madhëruar na tregoi për ata që kërkonin leje për të mos marrë pjesë në luftë. Por duke qenë se ata ndahen në dy grupe, të justifikuar dhe të pajustificuar nga Sheriati, Allahu i Madhëruar e shpjegon më tepër këtë çështje:

- "Nuk është gjynah për të dobët, as për të sëmuret e as për ata që nuk gjejnë burime për të shpenzuar (në rrugën e Allahut), kur janë të sinqertë ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Për të mirët nuk ka arsye për qortim. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë." - Ndër të justifikuarit nga Sheriati, Allahu i Madhëruar përmend:

-Të dobët, domethënë ata me fizik të dobët, të verbër etj., që nuk kanë mundësi të dalin për të luftuar.

-Të sëmuret, me të gjitha llojet e sëmundjeve dhe gjymtimeve, që të pengojnë për luftë.

- Ata të cilët nuk kanë pasuri apo mjetet e nevojshme për të shkuar në luftë. Për këta, i Madhëruari thotë: "Për të mirët nuk ka arsye për qortim". Për këto kategori nuk ka asnjë përgjegjësi para Allahut të Madhëruar. Por ka një kusht: "kur ata janë të sinqertë ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij, në atë masë që, nëse vërtet do t'i kishin mundësitë, do të merrnin pjesë në luftë." Kështu, këta adhures të sinqertë, edhe pse nuk marrin pjesë vetë në luftë, ata nxisin për pjesëmarrje në të dhe e ndihmojnë rrugën e Allahut me gjithë forcat dhe mundësitë e tyre. Ndaj këtyre nuk ka asnjë qortim. I Lartësuarit thotë: "Për të mirët nuk ka qortim". Ata janë të mirë, sepse gjithmonë i sheh duke përmbushur fillimisht detyrimet ndaj Zotit, por edhe ndaj robve të Tij. Ata janë bamirës dhe të përkushtuar në përmbushjen e detyrimeve, dhe kjo ia pret rrugën çdo qortimi për ta. Nëse robi tregohet bamirës dhe i jep hakun asaj që ka brenda mundësive të tij, nuk është kurrsesi i qortuar për ato që janë jashtë mundësive të tij, sepse "Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë." Nga falja dhe mëshira e Tij, Ai i toleron dhe fal të pamundurit. Madje, duke parë nijetin e tyre të fortë për të ndihmuar fenë e Tij, Ai i shpërblen njëlloj si të tjerët që kanë marrë pjesë realisht në luftë.⁴⁷ E keqja është për ata që, duke qenë pasanikë, kërkuan leje dhe u pajtuan të rrinin me ata që nuk vajtën në luftë. Allahu i

vulosi zemrat e tyre dhe ata nuk e morën vesh.

Ajetet 94 - 96

94. Kur të ktheheni tek ata do t'ju paraqesin justifikime. Thuaju: “Mos u arsyetoni, ne nuk kemi për t'ju besuar. Tashmë, na ka njoftuar Allahu për gjendjen tuaj të vërtetë. Veprimet tuaja do t'i shohë Allahu dhe i Dërguari i Tij. Në fund ju do të ktheheni tek Ai që e di çfarë fshihet dhe çfarë është e hapët. Ai do t'ju tregojë të vërtetën e gjithçkaje që keni bërë”.

95. Kur të ktheheni tek ata, do t'ju betohen në Allahun, për të mos i qortuar. Kthejuni shpinën atyre! Ata, me të vërtetë janë të ndyrë dhe vendi i tyre do të jetë Xhehenemi, si shpërblim për ato (padrejtësi) që bënë.

96. Ata do t'ju betohen që të jeni të kënaqur me ta. Por edhe nëse ju shprehni kënaqësi, Allahu nuk është i kënaqur me ata që i shkelin kufijtë e Tij.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur të ktheheni tek ata do t'ju paraqesin justifikime.”** - Pasi tregoi se munafikët i bënë bisht luftës duke qenë të pajustificuar, thotë se ata do të shkonin te Profeti për t'u justifikuar, pasi ai të kthehej nga lufta. Në këtë kohë, Profeti mësohet që t'u thotë:

- **“Thuaju: “Mos u arsyetoni, ne nuk kemi për t'ju besuar. Tashmë, na ka njoftuar Allahu për gjendjen tuaj të vërtetë.”** - Kurrë nuk kemi për t'u besuar justifikimeve tuaja. E si mund t'ju besojmë kur tashmë na ka njoftuar Allahu për të vërtetën tuaj?! Allahu është më i vërteti në fjalën e Tij, prandaj justifikimi juaj nuk ka asnjë vlerë.

- **“Veprimet tuaja do t'i shohë Allahu dhe i Dërguari i Tij.”** - Në jetën e kësaj dynjaje, janë veprat e tyre ato që zbulojnë çfarë fshehin në gjoks. Veprat janë peshorja e saktë, që kurrë nuk gënjen për të nxjerrë në pah sinqeritetin dhe gënjeshtërinë. Ndërsa fjalët dhe pretendimet janë të parëndësishme në këtë rast. Sidoqoftë, do të

vijë dita kur të gjithë do të kthehen tek Njohësi i të fshehtave:

- **“Në fund ju do të ktheheni tek Ai që e di çfarë fshihet dhe çfarë është e hapët. Ai do t'ju tregojë të vërtetën e gjithçkaje që keni bërë”.** - Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë. Ai do t'ju nxjerë në shesh të gjitha qëllimet, fjalët dhe veprat tuaja, të mira apo të këqija qofshin ato. Ai do t'ju japë atë që meritoni dhe do ta shpërndajë shpërblimin me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Allahu nuk do t'i bëjë askujt padrejtësi, as edhe një thërrmijë. Ata që nxjerrin justifikime janë në gjendje të ndryshme. Prej tyre ka të tillë, të cilëve u pranohet justifikimi, për shkak të sinqeritetit të tyre; ata falen dhe trajtohen sikur të mos kishin gabuar kurrë. Ndërsa munafikët nuk kanë sinqeritet, prandaj justifikimet e tyre janë të papranueshme. Ky refuzim ka të bëjë me veprat dhe fjalët e tyre të poshtra, për të cilat ata nuk janë penduar vërtet. Këta lloj njerëzish ose ndëshkohen në këtë dynja, me llojet e përcaktuara të ndëshkimit në Sheriat, ose thjesht shpërfillen dhe nënçmohen. Është pikërisht kjo e fundit që Zoti i Lartësuar urdhëroi të veprohej me këta të mjerë: pra, të shpërfillen dhe nënçmohen, pa u dhënë ndonjë ndëshkim konkret.

- **“Kur të ktheheni tek ata, do t'ju betohen në Allahun, për të mos i qortuar. Kthejuni shpinën atyre! Ata, me të vërtetë janë të ndyrë dhe vendi i tyre do të jetë Xhehenemi, si shpërblim për ato (padrejtësi) që bënë.”** - Thjesht nënçmohini dhe as mos merrni mundimin t'i qortoni, t'i fshikulloni ose t'i ekzekutoni. Ata janë të ndyrë, thotë i Lartësuar. Si të tillë, as nuk e meritojnë që të merresh me ta e t'u japësh një fare rëndësie. Edhe dënimi e qortimi nuk bëjnë dobi tek ata. Për ta është mëse i mjaftueshëm Xhehenemi, për veprat që kanë bërë.

- **“Ata do t'ju betohen që të jeni të kënaqur me ta. Por edhe nëse ju shprehni kënaqësi, Allahu nuk është i kënaqur me ata që i shkelin kufijtë e**

Tij.” - Përveç shfaqjesimit, ata njerëz të pështirë duan që ju të jeni të kënaqur me ta, a thua se asgjë nuk ka ndodhur. Por mësojeni mirë se, edhe nëse ju kënaqeni me ta, Allahu i Lartësuar kurrë nuk kënaqet me njerëz të prishur. Vëreni me kujdes! Në ajtet nuk thuhet: "Allahu nuk kënaqet me ta", por: "...nuk kënaqet me një popull që shkel kufijtë". Domethënë, Allahu i Madhëruar e ka lidhur ngushtë pakënaqësinë dhe zemërimin e Tij me cilësinë e keqe të kalimit të kufijve të Tij. Me fjalë të tjera, porta e pendimit është lënë e hapur për ta. Nëse ata, si çdo i pabindur tjetër, pendohen, Allahu e pranon pendimin e tyre. Allahu i Lartësuar është i pakënaqur nga ata për shkak të cilësisë që e pengon këtë gjë. Ata shkelin kufijtë e Zotit, ata nuk i duan gjërat që Zoti kërkon prej tyre, si besimi i sinqertë dhe bindja ndaj Tij, por janë zhytur në vepra që zemërojnë të Drejtin, siç janë: idhujtaria, hipokrizia e poshtërsitë e tjera. Kështu, o besimtarë të sinqertë, edhe ju duhet të veproni njëllor siç ju mëson Zoti juaj. Kurrë mos u kënaqni e miqësoni me të tillë njerëz, derisa ata të shfaqin sinqerisht pendimin dhe nënshtrimin ndaj Zotit, me fenë e Tij të pastër. Shkurtimisht, Allahu i Madhëruar na bën të ditur se munafikët që iu shmangën thirrjes së Profetit për luftë, dëshironin që, me justifikimet dhe betimet e tyre, besimtarët jo vetëm t'i pranonin, por edhe të ishin të kënaqur me ta. Kjo nuk duhet të ndodhte kurrë! Nuk mund të jesh i kënaqur me ata që nuk i binden Zotit. Ata nuk e meritojnë dashurinë, miqësinë dhe respektin e besimtarëve. Përkundrazi, atyre u kthehet shpina e braktisen, ashtu si largohesh nga gjërat e pështira e të poshtra. Ajeti që thotë: "...na ka treguar Allahu për veprat tuaja" është provë se Allahu i Madhëruar flet. E folura është atribut i Allahut të Madhëruar. Gjithashtu, ajeti tregon se Allahu i Madhëruar vepron sipas dëshirës dhe pushtetit të Tij, i pa ndikuar nga askush. Pjesa: "...veprën tuaj do ta shohë Allahu..." , tregon se Allahu i sheh veprat e robve si para, ashtu edhe pas

realizimit të tyre. Ajetet dëshmojnë se Allahu i Madhëruar i do punëmirët dhe të penduarit e sinqertë, ashtu sikundër i urren dhe zemërohet me ata që janë të prishur, që shkelin kufijtë e Tij.

Ajetet 97 - 100

97. Beduinët janë më të zhyturit në mohim e hipokrizi dhe janë më të prirurit për të mos i njohur dispozitat që Allahu ia zbriti të Dërguarit të Tij. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

98. Ka beduinë, të cilët shpenzimin në rrugën e Allahut e konsiderojnë si gjobë dhe presin fatkeqësira për ju. Atyre u rëntë fatkeqësia! Allahu dëgjon e di gjithçka.

99. Por ka edhe beduinë të cilët besojnë në Allahun dhe në Jetën tjetër dhe atë, që e japin, e konsiderojnë si mirësi që të afron tek Allahu dhe që të bën t'i meritosh lutjet e të Dërguarit (për bamirësit). Dijeni se ato janë me të vërtetë rrugë për afrim (tek Allahu). Allahu do t'i përfshijë ata në mëshirën e Tij. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

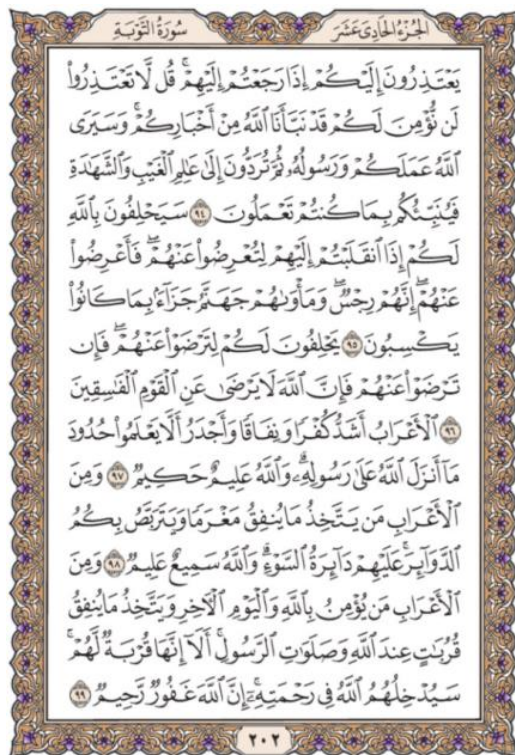
100. Allahu është i kënaqur me besimtarët e hershëm muhaxhirë e ensarë dhe me ata që i pasuan me vepra të mira. Edhe ata janë të kënaqur me Të. Për ta Ai ka përgatitur kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përjetësisht. Ky është fitimi i madh.

Shpjegimi i ajeteve

- "Beduinët janë më të zhyturit në mohim e hipokrizi dhe janë më të prirurit për të mos i njohur dispozitat që Allahu ia zbriti të Dërguarit të Tij. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë." - Beduinë quhen banorët e shkretëtirës dhe të zonave të largëta, larg qyteteve ose përqendrimeve të mëdha të njerëzve. Kjo kategori karakterizohet nga një mosbesim më i madh dhe më i theksuar në fe, për shkaqe të shumta. Për shembull, ata janë më larg diturisë dhe mundësive për ta arritur atë. Dituria rreth besimit, ligjeve dhe dispozitave të fesë, rreth veprave e cilësive të larta të besimit janë më të huaja për ta. I

Lartësuarit thotë se ata janë më të prirur që të mos i njohin kufijtë dhe ligjet që Ai i shpalli Profetit të Tij. Përmes Shpalljes, Allahu i Lartësuar i zbriti Profetit parimet e besimit, por edhe ligje fetare për shoqërinë. Por njerëzit larg qytetërimit dhe diturisë nuk janë në kontakt me këto njohuri, ndryshe nga njerëzit e qyteteve dhe vendbanimeve të gjera. Njerëzit që janë në kontakt më të ngushtë me diturinë e shpallur nga Zoti janë më pranë njohjes së kufijve të Tij. Kjo dituri u mundëson dy gjëra: 1. Një koncept më të drejtë për realitetin dhe të mirën. 2. Kultivim të motiveve të mira dhe të dobishme. Këto mirësi nuk mund t'i kenë ata që janë larg diturisë. Nga ana tjetër, qytetarët karakterizohen nga një karakter i butë, natyrë e qetë dhe lehtësisht e përshtatshme. Ata janë të arsyeshëm dhe binden lehtë kur u afrohet e mira, ndryshe nga banorët e shkretëtirave dhe larg qyteteve, të cilët janë të ngurtë, të ashpër, të vrazhdë, të pabindur dhe nuk pranojnë këshillën e mirë. Në fakt, kudo ka qafirë dhe munafikë, por ata i gjen më tepër larg qytetit. Gjithashtu, beduinët janë më të dhënë pas pasurisë, si edhe koprracë, kur është fjala për të shpenzuar atje ku urdhëron Zoti.

- **“Ka beduinë, të cilët shpenzimin në rrugën e Allahut e konsiderojnë si gjobë dhe presin fatkeqësira për ju. Atyre u rëntë fatkeqësia! Allahu dëgjon e di gjithçka.”** - Zekatin dhe çdo lloj shpenzimi për hir të Zotit e konsiderojnë si *garamet*, si gjobë ose taksë rënduese, nga e cila vetëm humb dhe nuk fiton asgjë, as kënaqësinë e Zotit. Prandaj, edhe kur u kërkohet që të japin, mezi japin dhe i mallkojnë besimtarët. Ata i urrejnë besimtarët dhe urojnë që çdo fatkeqësi t'u bjerë atyre. Por ajo që do të ndodhë në realitet është e kundërta. Fati i zi u vërtitet pikërisht atyre njerëzve pa tru. Besimtarët i ndjek çdo e mirë, me lejen e Zotit të Madhëruar. Ata do t'i lartësojë Zoti mbi çdo armik të tyre dhe përfundimin do ta kenë të mirë. Allahu i Lartësuar dëgjon e di gjithçka, prandaj Atij

kurrë nuk mund t'i fshihen qëllimet e robve. Allahu sheh, dëgjon dhe di hollësitë dhe qëllimin e çdo pune që bëjnë njerëzit. Ai e di mirë se cilët janë të sinqertë dhe cilët hipokritë, e në fund do t'i japë secilit atë që meriton.

- **“Por ka edhe beduinë të cilët besojnë në Allahun dhe në Jetën tjetër dhe atë, që e japin, e konsiderojnë si mirësi që të afron tek Allahu dhe që të bën t'i meritosh lutjet e të Dërguarit (për bamirësit).”** - Jo të gjithë beduinët janë të qortuar dhe jobesimtarë. Ka prej tyre që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit. Është pikërisht ky besim që i shpëton dhe i ruan ata nga mohimi dhe hipokrizia. Këta bëjnë vepra të mira sipas imanit të tyre. Edhe shpenzimet që japin i konsiderojnë si një mundësi e mirë, që i afron tek Allahu i Madhëruar: "...atë që e japin e konsiderojnë si mirësi që të afron tek Allahu dhe që të bën t'i meritosh lutjet e të Dërguarit (për bamirësit).” Besimtarët llogarisnin shpërblimin e Allahut dhe synonin kënaqësinë e Tij përmes punëve të mira.

Kështu, ata bëheshin prej atyre për të cilët Profeti lutej dhe kërkonte falje, dhe kjo i kënaqte ata pa masë. Ai lutej për ta që Zoti t'i bekonte ata në pasuritë dhe familjet e tyre. Allahu i Madhëruar, duke treguar dobinë e madhe të lutjeve të Profetit për besimtarët, thotë:

- **“Dijeni se ato janë me të vërtetë rrugë për afrim (tek Allahu).”** - Duke dhënë pasurinë e tyre për hir të Zotit, ata bënin që Profeti të kërkonte falje për ta dhe të lutej për bereqet e mbarësi. Në këtë mënyrë, ata të afroheshin edhe më shumë tek Allahu i Lartësuar dhe u shtojnë e bekojnë pasuria e tyre. Të gjitha mirësitë përmbledhen në fjalën e Allahut:

- **“Allahu do t'i përfshijë ata në mëshirën e Tij. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu i Lartësuar do t'i llogarisë si njerëz vepërmirë. Allahu i Madhërishtëm është Falës i madh dhe Mëshirëplotë. Ai ua fal gjynahet atyre që pendohen dhe kthehen tek Ai të nënshtuar. Ai i përfshin me dashuri adhuruesit e Tij, me mëshirën e Tij, që ka përfshirë gjithçka. Për këta fatlumë Ai ka posaçëruar një mëshirë të veçantë, që askush tjetër nuk e gëzon. Prej kësaj mëshire, besimtarët përftojnë dituri të saktë dhe të nevojshme, mbushen me vullnet për të bërë vepra të mira, që Zoti i do. Është i Madhërishtëm që e fut këtë udhëzim në zemrat e tyre, që ata të ecin drejt kënaqësisë dhe Xhenetit të Tij. Në këtë rrugë, po me mëshirën e Tij të posaçme, Ai i ruan nga çdo gjë që cenon imanin e tyre, i ruan nga gjynahet dhe u rezervon shpërblime pa fund. Nga ajeti kuptojmë se edhe nomadët nuk ndryshojnë totalisht nga qytetarët e vendbanimeve të mëdha, në kuptimin që edhe ata janë të ndarë në besimtarë dhe jo të tillë. Disa janë të lavdëruar për cilësitë e mira e disa janë të dënueshëm për cilësitë e ulëta. Allahu i Madhëruar nuk i qorton ata për faktin se janë banorë çadrasah dhe shkretëtëtirash, por për faktin se janë të prirur drejt mohimit, hipokrizisë dhe mosnjohjes së kufijve që Zoti i shpalli Profetit të Tij. Kështu, qortimi

shkon për të gjithë ata që kanë të tilla cilësi, edhe nëse jetojnë në mes të qyteteve të mëdha. Nga ajetet kuptohet gjithashtu se mohimi, hipokrizia dhe mosbindja ndaj Zotit shtohen ose pakësohen, ashpërsohen ose zbuten, në varësi të gjendjes së robrit dhe shoqërisë ku ai jeton, si dhe në varësi të paditurisë rreth shpalljeve të Zotit. Prej këtej, kuptohet vlera e madhe e diturisë. Injoranti është më pranë të keqes sesa i dituri. I Madhëruari i qortoi nomadët si më të prirur drejt mohimit e hipokrizisë, pikërisht për shkak të largësisë së tyre nga dituria e mirë, e cila është dituria rreth Shpalljes së Zotit. Kjo dituri përfshin themelet e fesë dhe degëzimet e saj, si: çështjet e imanit, islamit, ihsanit; njohjen e kufirit, hipokrizisë dhe shfrenimit në gjynahet Zotit; njohjen e devotshmërisë dhe rrugëve të arritjes së saj; njohjen e mënyrave dhe veprave që të çojnë drejt shpëtimit nga e keqja dhe arritjes së të mirave; fjalët e veprat që konsiderohen si bindje e adhurime ndaj Zotit dhe për të cilat Zoti shpërblen pa masë; bamirësia dhe llojet e saj; lidhjet që njeriu duhet të ruajë dhe forcojë; çfarë janë gjynahet e mëdha, si vrasja, zinaja, pirja e pijeve dehëse, fajdet etj. Pa dyshim, ai që i njeh këto çështje dhe synon të mirën, ka për të zbatuar porosinë dhe ka për t'u kujdesur që të jetë i rregullt dhe të jetojë sipas ligjit të Zotit. Ai do të veprojë të mirën dhe do të largohet nga e keqja. Pasi të përkushtohet vetë në këtë rrugë, ai do të ftojë edhe të tjerët, me butësi dhe urtësi, në të. Nga ajetet kuptohet se besimtari duhet t'i të plotësojë detyrimet e tij me gjoks të zgjeruar, me zemër e shpirt të qetë dhe të përkujdeset që të jetë gjithmonë i fituar dhe i shpërblyer, dhe jo humbës dhe i dënuar.

- **“Allahu është i kënaqur me besimtarët e hershëm muhaxhirë e ensarë dhe me ata që i pasuan me vepra të mira.”** - Besimtarët e hershëm janë të parët e këtij umeti që pranuan fenë e vërtetë dhe sakrifikuan gjithçka në emër të Zotit, duke emigruar dhe duke luftuar për ta mbrojtur

dhe përhapur këtë fe madhështore. Muhaxhirët janë ata për të cilët i Madhëruari ka thënë: “Ajo u takon muhaxhirëve të varfër, të cilët u dëbuan prej shtëpive dhe pasurisë së tyre, për shkak se kërkonin mirësinë e kënaqësinë e Allahut dhe që të ndihmonin Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Pikërisht këta janë të drejtët!” [Hashër 8]. Besimtarët e parë ishin edhe ensarët - ndihmëtarët, për të cilët i Lartësuar ka thënë: “Edhe atyre që përgatitën vendin dhe besimin para tyre, të cilët i duan ata që emigruan tek ata dhe nuk ndiejnë në gjoks smirë për çfarë u jepet atyre. Madje ata u japin përparësi atyre para vetvetes, edhe sikur të kenë vetë nevojë të domosdoshme. Kush u ruajt prej koprracisë së vetes, ata janë të fituarit!” [Hashër 9]. Në ajet përmendet edhe një grup tjetër, për të cilët Allahu i Lartësuar thotë: “...dhe me ata që i pasuan me vepra të mira.” Këta ishin pasuesit më të mirë e më besnikë të atyre që ishin më të hershmit. Këta e pasuan Profetin dhe shokët e tij në të gjitha drejtimet: në besimin e pastër dhe autentik që ata e lanë trashëgim, në fjalët e mira plot vërtetësi e drejtësi, që ata i morën nga Profeti i fundit, si dhe në drejtim të veprave të sinqerta dhe korrekte, ashtu sikurse porositi Zoti dhe Profeti i Tij. Këto kategori të përmendura në ajet janë ata për të cilët Profeti ka thënë: “Brezi më i mirë është ai në të cilin unë u dërgova, pastaj ata që vijnë pas tyre (*tabiini-ët*).” Këta janë të lavdëruar nga Zoti dhe Profeti i Tij. Brezi i sahabëve muhaxhirë e ensarë dhe pasuesit e denjë të tyre patën nderin e madh të transmetimit korrekt të kësaj feje. Zoti i dalloi ata me besnikëri ndaj Shpalljes, me jetesën sipas saj dhe me përcjelljen korrekte dhe të plotë të saj. Ata janë brezat e ndritur, ku muslimani sot gjen besimin e pastër dhe fenë e vërtetë. Për ta Allahu i Lartësuar thotë: “Allahu është i kënaqur me ta”. Arritja e kënaqësisë së Allahut është më e madhe dhe më e rëndësishme se çdo kënaqësi e Xhenetit. Ky është një tregues shumë i qartë për atë se çfarë përfaqësojnë këta fatlumë. Zoti është i

kënaqur nga besimi dhe veprat e tyre, prandaj do t'i shpërblejë pa masë ata dhe cilindo që pason rrugën e tyre. Sigurisht, edhe ata do të jenë të kënaqur me shpërblimin e Allahut të Madhëruar:

- **“Edhe ata janë të kënaqur me Të. Për ta Ai ka përgatitur kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përjetësisht. Ky është fitimi i madh.”** - Lumenj të mrekullueshëm vërshojnë nëpër kopshte. Kështjellat janë të zbukuruar me lëndina e lule të mrekullueshme. Ata do të jenë përjetësisht në këto mirësi dhe kurrë nuk do të dëshirojnë të largohen apo të mërzhiten me to. E si mund të ndodhë diçka e tillë, kur atyre do t'u jepet gjithçka që e dëshirojnë dhe ëndërrojnë?! Allahu i Madhëruar e ka quajtur këtë: “fitore e madhe: Ata arritën çdo gjë të dashur për shpirtin, që lumturon zemrën dhe kënaq trupin. Ata shpëtuan nga çdo gjë e keqe.

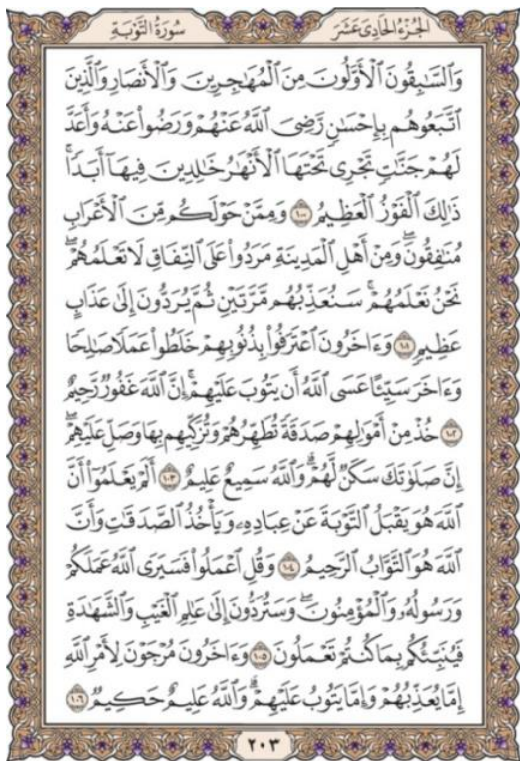
Ajeti 101

101. Rreth jush ka beduinë që janë hipokritë. Edhe prej banorëve të Medinës ka nga ata që janë kryeneçë në dyfytërsinë e tyre. Ti nuk i njeh ata, por Ne i dimë mirë. Kemi për t'i dënuar ata dy herë, e pastaj do të flaken në dënimin e madh.

Shpjegimi i ajetit

- **“Rreth jush ka beduinë që janë hipokritë. Edhe prej banorëve të Medinës ka nga ata që janë kryeneçë në dyfytërsinë e tyre. Ti nuk i njeh ata, por Ne i dimë mirë.”** – Kuptimi: Shumë nomadë - por edhe disa banorë të Medinës - janë munafikë. Ata janë këmbëngulës në hipokrizinë dhe padrejtësitë e tyre. Ju nuk i njihni ata, prandaj edhe nuk mund t'i trajtoni ashtu si e meritojnë ata hipokritë të ulët dhe plot ligësi. Por mos harroni se është Allahu i Lartësuar që i ka lënë në hije, që ju të mos i identifikoni ata. Ai e ka bërë diçka të tillë me urtësinë e Tij të madhe. Megjithatë, mos harroni edhe diçka më të rëndësishme:

- **“Kemi për t'i dënuar ata dy herë, e pastaj do të flaken në dënimin e madh.”** -

Përmenden dy ndëshkime për këta të mjerë. Ajeti është kuptuar me mënyra të ndryshme. Sipas një kuptimi, ata do të ndëshkohen në këtë jetë dhe në ahiret. Në dynja ata ndëshkohen me trishtim, ankth dhe frikë torturuese. Ata dëshpërohen për çdo mirësi dhe fitore që gëzojnë besimtarët. Ndërsa në ahiret i pret dënimi i zjarrit, dhe ai është më i keqi. Ndërsa sipas një kuptimi tjetër, ajeti do të thotë se Allahu i Madhëruar do t'ua shumëfishojë dhe rëndojë gjithnjë e më tepër dënimin munafikëve, që fshihen si gjarpërinj.

Ajetet 102 - 103

102. Ka edhe të tjerë, që janë të vetëdijshëm për gjynahet e veta. Ata kanë edhe vepra të mira edhe vepra të këqija. Allahu do t'i falë ata, sepse Ai është Pranues i madh i pendimit e Mëshirëplotë.

103. Merr prej pasurisë së tyre sadaka, që t'i pastrosh dhe t'i dëlirësh, dhe lutu për ta, sepse me të vërtetë lutja jote është burim qetësie për ta. Allahu dëgjon dhe di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ka edhe të tjerë, që janë të vetëdijshëm për gjynahet e veta.”** - Ashtu sikurse ka mohues dhe munafikë në botë, ka edhe të tjerë që i pranojnë me keqardhje gabimet e tyre. Ata pendohen sinqerisht për gjynahet e tyre dhe nxitojnë për t'u përmirësuar dhe kthyer tek Zoti me bindje e nënshtrim. Njëpërmjet punëve të mira dhe adhurimeve të sinqerta ata pastrohen dhe qetësojnë zemrat e tyre. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ata kanë edhe vepra të mira edhe vepra të këqija.”** - Ata kanë bërë edhe vepra të mira, edhe të këqija. Që një vepër të quhet e mirë, ajo ka nevojë për plotësimin e teuhidit dhe besimit të duhur nga ana e njeriut, për t'u konsideruar si besimtar, jashtë rrethit të mohuesve dhe idhujtarëve. Kështu, këta kanë bërë edhe vepra të mira, edhe të këqija. Ata mund të kenë bërë ndonjë haram ose të kenë lënë pa bërë ndonjë detyrë, por sidoqoftë e kanë pranuar se kjo është gabim dhe gjithmonë kanë shpresuar që Zoti t'i falë. Këta janë ata për të cilët i Madhëruari thotë:

- **“Allahu do t'i falë ata, sepse Ai është Pranues i madh i pendimit e Mëshirëplotë.”** - Pranimi i pendimit nga i Madhëruari kalon në dy faza:

1. Zoti e inspiron dhe ia mundëson njeriut që të pendohet, me mëshirën dhe urtësinë e Tij absolute, që çdo gjë e vendos në vendin e vet.

2. Pranimi i pendesës së tyre, pasi ata e shprehin atë ashtu si duhet.

Allahu përshkruhet si Falës i madh dhe Mëshirëplotë. E gjithë bota, qoftë ajo qiellore, ashtu edhe ajo tokësore, qëndrojnë veçse me faljen dhe mëshirën e Tij. I Lartësuar thotë: “Nëse Allahu do t'i dënonte njerëzit sipas veprave (të këqija) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë. Por, Ai i lë ata deri në afatin e caktuar. Por kur të vijë afati i tyre, (le ta dinë se) Allahu Shikon gjithçka nga robërit e vet.” [Fatir 45]. Ose: “Është Allahu Ai që i mban qiejt dhe tokën që të mos bien. Po të

binin, s'ka asnjë veç Tij që mund t'i mbajë; Ai është i Butë dhe Falës i Madh.” [Fatir 41]. Prej faljes dhe mëshirës së pakufishme të Tij, Allahu i Madhëruar ua pranon pendimin edhe atyre që e kanë tepruar me vepra të këqija, nëse ata kthehen tek Ai të nënshtruar me pendesë dhe keqardhje, qoftë edhe fare pak para vdekjes së tyre. Ai i fal dhe ua mbulon gabimet atyre. Ky lajm u jep shpresë të madhe gjynahqarëve që pendohen sinqerisht tek Zoti. Por nëse gjynahqarët nuk pendohen sinqerisht, janë në rrezik të madh dhe duhet të frikësohen nga ndëshkimi i të Drejtit. Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit (a.s) dhe të gjithë atyre që janë trashëgimtarë e pasues të tij, dhe e urdhëron për të bërë diçka, që shërben për t'i pastruar besimtarët dhe për të plotësuar besimin e tyre:

- **“Merr prej pasurisë së tyre sadaka, që t'i pastrosh dhe t'i dëlirësh,...”** - Merr zekatin e detyrueshëm të pasurisë së tyre! Përmes tij, Allahu i Madhëruar i pastron ata nga gjynahet dhe nga cilësitë e këqija, si koprracia, ngurtësia e zemrës etj. Kur ata japin zekatin, i Lartësuari ua shton jo vetëm pasurinë, por edhe mirësitë e tjera, si moralin e mirë dhe virtytet e larta. Ai u jep sukses që të bëjnë më shumë vepra të mira dhe ua shton më shumë shpërblimin në dynja dhe në ahiret. Kështu, Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që të pranojë dhe grumbullojë zekatin prej besimtarëve dhe e porosit që ai të lutet për ta: të lutet për besimtarët në përgjithësi, por në mënyrë të veçantë për ata që japin zekatin për hir të Allahut, në atë moment që ata e japin. Lutja në ato çaste kishte një ndikim dhe vlerë të veçantë për ta. I Lartësuari thotë:

- **“...dhe lutu për ta, sepse me të vërtetë lutja jote është burim qetësie për ta. Allahu dëgjon dhe di gjithçka.”** - Lutjet e tua janë qetësi e gëzim për zemrat e tyre. Allahu i Lartësuar e dëgjon lutjen tënde dhe e pranon atë. Allahu e di gjendjen e robve dhe qëllimet që mbajnë brenda gjoksit, prandaj do t'i shpërblejë ata sipas veprave

dhe qëllimeve të tyre. Profeti e zbatoi urdhrin e Allahut të Lartësuar dhe i porositi besimtarët të jepnin zekatin. Ai dërgonte ndër njerëz mbledhësit e zekatit. Gjithashtu, sa herë që dikush sillte zekatin e pasurisë së tij, Profeti lutej për begati në pasurinë e tij. Ky ajet dëshmon se zekati është detyrë për të gjitha llojet e pasurive, nëse ato përdoren për tregti dhe shtim. Të varfërit kanë hakun e tyre tek pasuria e të pasurve. Sigurisht, përveç mallrave tregtare, zekati duhet të jepet edhe për atë lloj pasurie që shtohet e kultivohet natyrshëm, si bagëtitë, bimësia, drithërat dhe frutat. Ndërsa pasuria që nuk është për t'u shtuar dhe kultivuar, për të nuk jepet zekat. Nga ajeti kuptohet se njeriu nuk mund të pastrohet e lartësohet pa dhënë zekatin e pasurisë. Asgjë nuk e fal këtë gjynah, përveçse dhënia e zekatit. Pastrimi i shpirtit dhe i pasurisë, si edhe shtimi i pasurisë ka lidhje të ngushtë me dhënien e zekatit. Nga dobitë e ajetit përmendim edhe faktin se është e pëlqyeshme që imami apo përgjegjësi i vendosur prej tij për mbledhjen e zekatit, duhet të lutet për ata që japin zekatin. Ai lutet për ta që Zoti t'i falë dhe begatojë. Kjo duhet bërë me zë të dëgjueshëm, me qëllim që zekatdhënësi ta dëgjojë dhe t'i qetësohet zemra me atë lutje. Gjithashtu, është e pëlqyeshme që të lutesh dhe t'i thuash fjalë të mira jo vetëm atij që jep zekatin, por edhe atij që bën vepra të tjera të mira, sepse kjo i jep vullnet dhe forcë për të shtuar punët e mira, duke u ndier i kënaqur me to.

Ajeti 104

104. A nuk e dinin ata se Allahu i pranon pendimin e robve të Vet dhe sadakatë e tyre, dhe se është Allahu Ai që e pranon pendimin dhe është Mëshirëplotë?

Shpjegimi i ajetit

- **“A nuk e dinin ata se Allahu i pranon pendimin e robve të Vet dhe sadakatë e tyre,...”** - A nuk dinë gjë ata për mëshirën e pakufishme, për bujarinë dhe për bamirësinë e gjerë të Allahut të Madhëruar?! Ai ua pranon pendimin atyre robve të Tij që, të penduar, kthehen tek Ai.

Sado i madh të jetë gjynahu, Ai ua pranon pendimin të sinqertëve. Madje, Ai gëzohet së tepërmi me pendimin e robve të Tij. Është i Madhëruari Ai që i pranon sadakatë e besimtarëve, sikurse thuhet në një hadith: “Ai i merr sadakatë e robve me të djathtën e Tij dhe ua kultivon e ua shton ato. Ai ua zmadhon atë sadaka, aq sa, një hurmë e vogël bëhet sa një mal madhështor.” Po shpërblimi për pasuritë më të mëdha që jepen me sinqeritet për hir të Tij, sa do të jetë, vallë? Allahu i Madhëruar e përshkruan Vetën e Tij duke thënë:

- **“...dhe se është Allahu Ai që e pranon pendimin dhe është Mëshirëplotë?”** - Allahu është Pranues i madh i pendimit të robve të Tij. Ai që pendohet e gjen Zotin gjithmonë Pranues të dashur të pendimit, edhe sikur gjynahu e pendimi të përsëriten shumë herë. Allahu asnjëherë nuk resht së pranuari pendimin e robit, derisa robi të reshtë së penduari dhe të largohet prej Tij i shfrenuar, duke harruar që porta e Tij është gjithnjë e hapur. Ai largohet nga mëshira e Mëshirëplotit për t'u miqësuar me armikun e vet të përbetuar. Allahu është *El Rrahim* Mëshirëplotë, dhe mëshira e Tij ka përfshirë gjithçka. Megjithatë, mëshirën e Tij të posaçme, Allahu e ka veçuar për ata që i ruhen Atij duke kryer urdhëresat dhe duke u larguar nga haramet. Ata tregohen të devotshëm, duke besuar argumentet e Zotit, duke pasuar profetët e Tij dhe duke pastruar veten e pasurinë e tyre përmes punëve të mira, që Zoti i do dhe ua ka treguar në Shpalljen e Tij.

Ajeti 105

105. Dhe thuaj: “Punoni (me përkushtim), sepse Allahu do ta shohë veprën tuaj; edhe i Dërguari i Tij e besimtarët (do ta shohin). “Më pas, ju do të ktheheni te i Gjithëdituri për të fshehtën dhe të dukshmen, e Ai do t’ju tregojë gjithçka që keni bërë”.

Shpjegimi i ajetit

- **“Dhe thuaj: “Punoni (me përkushtim), sepse Allahu do ta shohë veprën tuaj; edhe i Dërguari i Tij e besimtarët (do ta**

shohin).” - Allahu i Madhëruar u drejtohet besimtarëve që t'u thonë munafikëve: Veproni ashtu si t'ju vijë për mbarë dhe vazhdoni me kotësiat tuaja, por mos mendoni se këto nuk i di Allahu i Madhëruar, që thotë: “Allahu do ta shohë veprën tuaj; edhe i Dërguari i Tij e besimtarët (do ta shohin).” Kështu, punët tuaja do të dalin në shesh. Por nuk është kjo ajo që duhet t'ju shqetësojë më shumë. Do të vijë një ditë kur do të pendoheni, por nuk do t'ju ndihmojë aspak kjo.

- **“Më pas, ju do të ktheheni te i Gjithëdituri për të fshehtën dhe të dukshmen, e Ai do t’ju tregojë gjithçka që keni bërë”.** - Atë ditë do t'ju dalë në shesh çdo veprë e mirë apo e keqe. Ky ajet është vërtet një kërcënim i ashpër për këdo që vazhdon në kotësinë e tij, në kalimin e kufijve, në mashtrim e poshtërsi, në mosbindje ndaj Zotit dhe hipokrizi. Kuptim tjetër i ajetit mund të jetë: çfarëdo që të bëni ju, o munafikë, dijeni se Allahu i Lartësuar sheh gjithçka, madje do t'ua bëjë të mundur Profetit dhe besimtarëve që t'i njohin punët tuaja, edhe pse ju i fshihni. Më pas, kur të vijë Dita e Gjykimit, çdo gjë do të dalë në shesh dhe ju do të merrni atë që meritoni.

Ajeti 106

106. Ka (edhe) të tjerë, që janë lënë në pritje të urdhërit të Allahut, nëse do t'i dënojë apo do t'ua pranojë pendimin. Allahu e di mirë gjendjen e tyre dhe e di ç'bën me ta.

Shpjegimi i ajetit

Ka edhe të tjerë që e vonojnë zbatimin e urdhrave të Zotit. Për këta, Allahu i Lartësuar na njofton se, ose do t'i ndëshkojë, ose do t'ua pranojë pendimin. Ky ajet është një kërcënim i ashpër dhe i frikshëm për ata që i bëjnë bisht urdhrit të Zotit dhe një ftesë për pendim nga kjo rrugë e dënueshme. Pastaj, Ai përsëri u kujton robve të Tij se është i Gjithëditur e i Urtë. Allahu është i Gjithëditur për gjendjen e robve, për motivet dhe qëllimet e tyre. Allahu është *Hakim* - i Urtë, që e vendos çdo gjë në vendin e vet dhe i jep hakun që i

takon. Nëse urtësia e Tij e kërkon që t'i falë, Ai i fal, duke ua pranuar pendimin. Por nëse e kërkon që të mos u japë sukses për t'u penduar, ashtu bëhet, sepse Allahu është Sunduesi i gjithçkaje dhe vepron gjithçka që dëshiron, sipas urtësisë së Tij.

Ajetet 107 - 110

107. Ata që ndërtuan xhami sherri e mosbesimi - për t'i përçarë besimtarët dhe si përgatitje për atë që më parë kishte luftuar kundër Allahut dhe të Dërguarit të Tij, do të betohen se nuk kanë pasur tjetër qëllim, veç së mirës. Por Allahu dëshmon se ata janë mashtrues.

108. Ti mos u fal kurrë aty! Është më e drejtë të falesh në atë xhami, themelet e së cilës, prej ditës së parë, u ngritën si devotshmëri ndaj Allahut. Aty ka burra që dëshirojnë të dëlirësohen. Allahu i do ata që dëlirësohen.

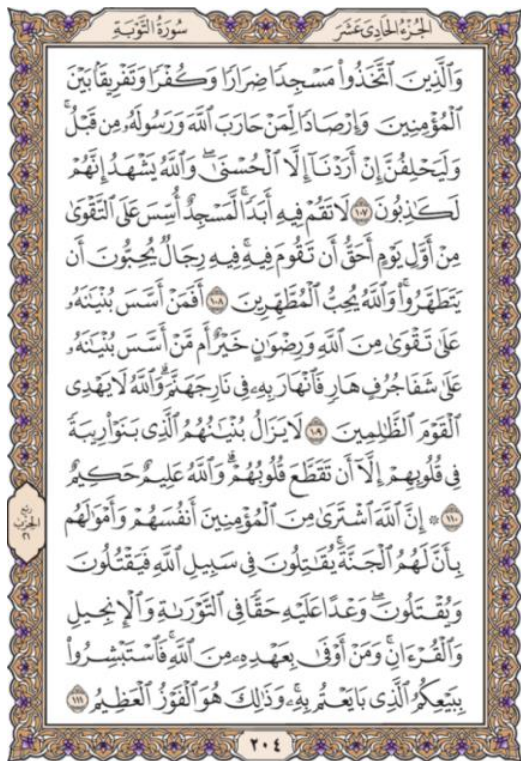
109. Atëherë cili është më i mirë - ai që e ngre ndërtesën për devotshmëri dhe për Kënaqësi të Allahut, apo ai që ngre një ndërtesë rrëzë një shkëmbi ranor që është gati të thepiset, e bashkë me të bie në zjarrin e Xhehenemit? Allahu nuk i udhëzon njerëzit e padrejtë.

110. Ndërtesa që kanë ndërtuar ata do të vazhdojë të sjellë (*dyshime e*) pasiguri në zemrat e tyre, derisa ato t'u coptohen. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

Disa munafikë ndërtuan një xhami të re pranë asaj që ndërtoi Profeti në Kuba. Me këtë, ata synonin përplasjen dhe përçarjen mes muslimanëve. Ata po përgatisnin kështu terrenin për një armik të Zotit, të Profetit të Tij dhe të besimtarëve. Ata e ndërtuan atë xhami sherri edhe për t'u shërbyer si vendmbrojtje në të ardhmen, kur t'u nevojitej. Por Allahu i Madhëruar ua nxori në shesh poshtërsinë dhe i bëri publike motivet e tyre:

- “Ata që ndërtuan xhami sherri e mosbesimi - për t'i përçarë besimtarët dhe si përgatitje për atë që më parë kishte luftuar kundër Allahut dhe të

Dërguarit të Tij...” - Ajo ishte një xhami sherri, e ndërtuar për të dëmtuar besimtarët, që mblihdeshin në xhaminë e devotshmërisë. Qëllimi që fshihnin ishte mohimi i Zotit, ndërkohë që xhamia e besimtarëve ishte e mbushur me besim e mirësi. Munafikët e ndërtuan xhaminë e tyre - ashtu sikurse thotë i Madhëruari - si një mundësi për të shkaktuar përçarje dhe konflikte mes muslimanëve. Gjithashtu, ata donin të përgatisnin terrenin për këdo që do të luftonte kundër Allahut dhe Profetit të Tij. Kështu, xhamia e tyre do të shërbente si vendtakimi për ata që kishin urretjtje dhe armiqësi për Islamin dhe pasuesit e tij. I tillë ishte Ebu Amru el Rahib, pjesë e parisë së Medinës, që pretendonte të bëhej udhëheqës i saj. Kur në Medinë erdhi Profeti, ai u largua nga qyteti, duke e mohuar Profetin ﷺ. Ai u përpoq kundër Profetit në Medinë, por kur nuk mundi të bindte njerëzit për të luftuar kundër tij, shkoi te Kajseri me qëllimin që të organizonte strategjinë e luftës kundër Profetit. Por ky i mallkuar vdiq gjatë rrugës

dhe nuk arriti asgjë nga ato që shpresonte. I mjeri kishte lënë një pakt me munafikët e Medinës, që ta prisnin si triumfator kur të kthehej në Medinë. Ndër përgatitjet e tyre ishte edhe ndërtimi i kësaj xhamie sherri. Por Shpallja i erdhi pa vonuar Profetit për këtë plan të munafikëve, prandaj ai dërgoi njerëz që ta shembnin dhe ta digjnin atë 'xhami', dhe ashtu u bë. Pas kësaj, ajo u shndërrua në një vend plehrash.⁴⁸ Pasi përmendi qëllimet e tyre të këqija me atë xhami sherri, Allahu i Madhëruar na tregon shfaqjesimin që ata bënin:

- **"...do të betohen se nuk kanë pasur tjetër qëllim, veç së mirës. Por Allahu dëshmon se ata janë mashtrues."** - Ata shfaqësueshin se me ndërtimin e asaj xhamie synonin veçse të bënin mirë, të ndihmonin të varfrit, të pafuqishmit e të verbërit. Por Allahu dëshmon se ata ishin gënjeshtarë. Pa dyshim, dëshmia e Allahut për ta është më e madhe sesa betimet e pretendimet e tyre.

- **"Ti mos u fal kurrë aty!** - Kurrë mos u fal në atë xhami të ndërtuar për përçarje e armiqësi. Allahu do të bëjë që mos të kesh nevojë për atë lloj faltoreje.

- **"Është më e drejtë të falesh në atë xhami, themelet e së cilës, prej ditës së parë, u ngritën si devotshmëri ndaj Allahut."** - Ai vend që vërtet e meriton të falesh është xhamia e ndërtuar për devotshmëri që ditën e parë që Islami mbërriti në atë qytet. Këtu bëhet fjalë për xhaminë Kuba. Ajo xhami u ndërtua që të gjitha adhurimet t'i kushtoheshin me sinqeritet veçse Allahut. Atje kujtohej me madhështi Allahu i Lartësuar dhe nderoheshin simbolet e fesë së Tij të përzgjedhur. Ajo xhami mbushej me njerëz të edukuar me besim të drejtë dhe vepra të mira. Për këto arsye, ajo xhami e zgjedhur ishte vërtet e denjë për besimtarët, që të faleshin dhe të adhuronin Zotin në të. Ajo mbushej me njerëz të mirë, që adhuronin Zotin si Një e të Vetëm. Vetë Zoti i ka lavdëruar ata besimtarë të mirë, duke thënë:

- **"Aty ka burra që dëshirojnë të dëlirësohen."** - Ata synojnë të pastrohen nga gjynahet, të ruhen nga papastërtitë e çdo lloji, si ato fizike, ashtu edhe ato shpirtërore. Çdokush që dëshiron diçka, përpiqet e punon që ta arrijë atë. Edhe besimtarët përpiqeshin shumë për të qenë të dëlirë në të gjitha aspektet: në dituri, vepra të sinqerta, moral, mënyrën e jetesës dhe në adhurim. Ata ishin ndër të parët që pranuan Islamin, falnin namazin, që luftonin me vendosmëri për hir të Zotit në të gjitha drejtimet, së bashku me të Dërguarin. Ata i plotësonin me korrektësi ligjet e fesë së Zotit. Ata ishin njerëzit që qëndronin më lart se të gjithë, sipas gjykimit dhe vlerësimit të Zotit dhe Profetit të Tij për ta. Kur Allahu i Lartësuar shpalli këto ajete që tregojnë kujdesin e madh të besimtarëve ndaj pastërtisë, Profeti i pyeti dhe ata i thanë se, përveç pastrimit me gurë, përdornin edhe ujën, me gjithë kushtet e vështira ku ndodheshin. Atëherë, Profeti i Zotit i përgëzoi për pastërtinë e tyre të lartë. E si të ndodhte ndryshe, kur vetë Zoti i Lartësuar tha:

- **"Allahu i do ata që dëlirësohen."** - Allahu e do dëlirësinë, me të gjitha llojet e saj: pastërtinë nga shirku, mosbesimi, veset etj., ashtu si edhe pastërtinë fizike. Allahu i Madhëruar i do ata që gjithmonë pastrojnë trupin, rrobat e tyre dhe vendin ku rrinë. Në vijim, Allahu i Lartësuar krahason dy xhamitë në bazë të qëllimit të ndërtimit të tyre, por edhe në bazë të frekuentuesve të tyre:

- **"Atëherë cili është më i mirë - ai që e ngre ndërtesën për devotshmëri dhe për Kënaqësi të Allahut, apo ai që ngre një ndërtesë rrëzë një shkëmbi ranor që është gati të thepiset, e bashkë me të bie në zjarrin e Xhehenemit?"** - I pari është ai që ndërton një xhami me qëllim të mirë dhe me sinqeritet për kënaqësinë e Allahut, sipas normave të fesë së Tij. Kjo është vepër e mirë dhe e begatshme. Vërej me kujdes! Kusht për mirësinë e një vepre është sinqeriteti ndaj Zotit dhe pasimi i traditës

profetike dhe urdhrave të Zotit. Atëherë, a nuk është kjo xhamia më e mirë, apo është ajo xhamia tjetër, që ndërtohet buzë greminës dhe është gati të rrokulliset në Xhehenem? Mësojeni dhe mbajeni vath në vesh se:

- **“Allahu nuk i udhëzon njerëzit e padrejtë.”** - Të padrejtët, të cilëve u mungon sinqeriteti dhe nuk ndjekin rrugën që Zoti ka treguar, kurrë nuk mund ta gjejnë udhën e drejtë, që përcakton çështjet e besimit, por edhe ligjet për një jetë të denjë në këtë dynja.

- **“Ndërtesa që kanë ndërtuar ata do të vazhdojë të sjellë (*dyshime e*) pasiguri në zemrat e tyre, derisa ato t’u coptohen.”** - Pasiguria, paqartësitë e dyshimet kanë zënë rrënjë të thella në zemrat e tyre. Ato vazhdojnë t’ua coptojnë shpirtin, nëse nuk gjejnë rrugën e kthimit të sinqertë drejt Zotit. Vetëm pasi të pranojnë ta njohin Zotin e tyre dhe t’i druhen Atij, ata mund të gjejnë prehje, me faljen dhe mëshirën e Tij. Po vazhduan me të tilla ndërtesa përçarjeje dhe vepra hipokrizie, zemrat e tyre do të vazhdojnë të mbushen me dyshim e pasiguri, me hipokrizi e ligësi. Është Allahu Ai që, me diturinë dhe urtësinë e Tij, pastron atë që Ai dëshiron:

- **“Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.”** - Allahu është i Gjithëditur për gjithçka, për të shfaqurat dhe të fshehurat, të dukshmet dhe të padukshmet. Allahu i di ato që robërit fshehin brenda zemrave të tyre apo ato që i publikojnë. Allahu është i Urtë në çdo Ligj që vjen prej Tij. Veprat dhe ligjet e krijimit të Tij janë të urta, ashtu si edhe ligji i Sheriatit me gjithë urdhëresat e ndalesat e Tij, janë absolutisht të urta. Ato janë të vetmet që i mundësojnë njeriut lumturi në të dy jetët. Edhe ligjet e shpërblimit dhe ndëshkimit të Tij ndërtohen mbi urtësinë absolute, mbi drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Allahu është i lavdëruari për gjithçka që ka krijuar, që ka ligjëruar dhe që ka premtuar. Ky ajet përmban shumë mësim, si:

- Ndërtimi i një xhamie pranë një xhamie tjetër, që shkakton përçarje mes muslimanëve, është i ndaluar, madje është detyrë shembja e saj, nëse mësohen qëllimet e liga të ndërtuesve.

- Veprat, edhe nëse në dukje shfaqen si të mira, është nijeti ai që bën dallimin. Nijeti i keq e kthen një vepër, që në dukje është e mirë, në vepër të ndaluar dhe të dënueshme. Kështu ndodhi me ndërtuesit e xhamisë së armiqësisë.

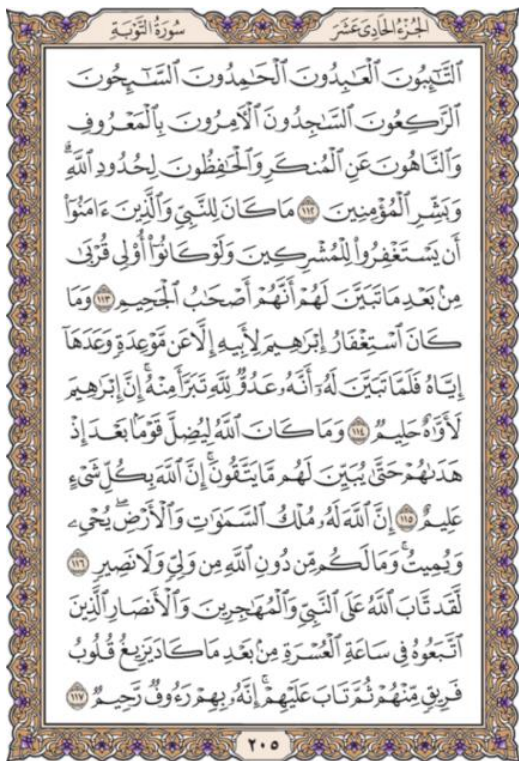
- Çdo vepër që shkakton përçarje mes besimtarëve është e ndaluar, ashtu sikundër çdo vepër që sjell bashkimin dhe forcimin e lidhjeve mes muslimanëve është e detyrueshme dhe e shpërblyeshme. Allahu i Lavdëruar, ashtu siç urdhëroi shkatërrimin e xhamisë së sherrit, po ashtu urdhëron që të ndërtohet çdo gjë që ndihmon fenë e Tij dhe forcon lidhjet mes besimtarëve.

- Është e ndaluar të falet namazi në vendet ku kryhen gjynahe. Ato janë vende që vetëm duhet t’u largohesh dhe kurrë të mos u afrosh.

- Gjynahet lënë gjurmë edhe në vendin ku ndodhin, sepse pikërisht për shkak të gjynaheve të bëra në të, xhamia e sherrit u dogj dhe u shndërrua më pas në vend mbeturinash. Po kështu, edhe veprat e mira dhe bindja ndaj Zotit që kryhen në një vend sjellin mirësi e begati në të, ashtu si ndodhi me xhaminë Kuba. Vetë Allahu i Madhëruar e ka lavdëruar këtë xhami kur ka thënë: "Është më e drejtë të falesh në atë xhami, themelet e së cilës, prej ditës së parë, u ngritën si devotshmëri ndaj Allahut." Kjo xhami kishte një vlerë të veçantë për Profetin, prandaj e vizitonte atë çdo të shtunë, madje ka nxitur besimtarët për t’u falur në atë xhami. Nga analiza e këtyre ajeteve përfitohen rregulla të rëndësishme, si:

- Çdo vepër dëmtuese për muslimanët ose që është mosbindje ndaj Zotit, është haram.

- Çdo vepër që është burim ose pasojë e mosbesimit është haram. Çdo vepër që sjell përçarje mes muslimanëve është haram. Të ndihmohet ata që luftojnë kundër Allahut

dhe Profetit të Tij është haram. E kundërta vlen për të kundërtën.

- Veprat e këqija, që burojnë nga mosbindja ndaj Zotit, e largojnë vazhdimisht robin nga Zoti i tij. Vetëm një gjë e ndalon këtë largim: braktisja e të gjitha veprave të liga dhe pendimi i plotë e i sinqertë, aq sa zemra të coptohet nga keqardhja dhe dëshpërimi.

- Nëse për xhaminë e Kubas thuhet në Kur'an se është xhami e ndërtuar mbi bazën e devotshmërisë, atëherë Xhamia e Profetit e meriton më tepër këtë përshkrim, sepse ajo u ndërtua nga vetë duart e Profetit. Vetë Allahu i Madhëruar e zgjodhi atë xhami që të ndërtohej nga duart e Profetit të Tij dhe që ai të falej në të.

- Vepra e cila plotëson dy kushtet e pranimit të saj: sinqeritetin dhe pasimin e Profetit, quhet vepër e ndërtuar mbi devotshmërinë. Me fjalë të tjera, devotshmëria arrihet veçse përmes veprave të sinqerta, por edhe të kryera sipas porosive të Zotit dhe Profetit. Këto janë veprat që të çojnë në Xhenetin e mirësive të përjetshme. Veprat e ndërtuara mbi qëllimet e këqija dhe të pabaza në fenë

e Zotit të çojnë buzë greminës dhe Xhehenemit. Ato e zhysin njeriun në fatkeqësi dhe humbje, dhe dihet se Allahu i Lartësuar nuk i udhëzon zullumqarët e zhytur në padrejtësitë e tyre.

Ajeti 111

111. Allahu ka blerë prej besimtarëve shpirtin dhe pasurinë e tyre, për t'u dhënë në këmbim Xhenetin. Ata luftojnë në rrugën e Allahut, vrasin dhe vriten. Ky është një premtim i vërtetë i përmendur në Teurat, Ungjill e Kur'an. E kush është mbajtës më i sigurt i premtimit sesa Allahu? Atëherë, gëzojuni tregtisë që e keni bërë me Të! Ky është sukcesi më i madh.

Shpjegimi i ajetit

- “Allahu ka blerë prej besimtarëve shpirtin dhe pasurinë e tyre, për t'u dhënë në këmbim Xhenetin. Ata luftojnë në rrugën e Allahut, vrasin dhe vriten.” - Allahu i Lartësuar na tregon për një të vërtetë dhe jep një premtim të sigurt për një tregti të bujshme dhe të mrekullueshme. Allahu pranoi si çmim prej besimtarëve jetën dhe pasurinë e tyre. Në këmbim, Ai u premtonte Xhenetin, në të cilin ka gjithçka që e dëshiron shpirti dhe që kënaq syrin. Në Xhenet shijohet lumturia në shoqërinë e hyrive të mrekullueshme, në vendbanime të larta e të hijshme. Sipas tregtisë, besimtarët ofrojnë shpirtin dhe pasuritë e tyre në luftën kundër armiqve të fesë së Zotit, me qëllimin për të lartësuar fjalën e Tij. Ata luftojnë në rrugën e Zotit, ku vrasin dhe vriten. Kjo tregti është siguruar nga Zoti me shumë përforcues:

- “Ky është një premtim i vërtetë i përmendur në Teurat, Ungjill e Kur'an.”

- Këta janë librat më të zgjedhur të Zotit, njëkohësisht më të lartët dhe të rëndësishmit që janë sjellë në botë. Ata janë librat më të kompletuar, që janë sjellë nga profetët më të zgjedhur. Të gjithë ata janë unanimitë për këtë premtim të vërtetë.

- “E kush është mbajtës më i sigurt i premtimit sesa Allahu? Atëherë, gëzojuni tregtisë që e keni bërë me Të!” -

Gëzohuni, o besimtarë, për këtë tregti që bëni me Zotin tuaj! Gëzohuni vetë dhe përgëzoni njëri tjetrin!

- **“Ky është suksezi më i madh.”** - Nuk ka sukses më të madh sesa ky, sepse ai garanton lumturinë e përjetshme dhe mirësitë e pafundme. Por mbi të gjitha, ai garanton kënaqësinë e Allahut, e cila është më e madhe se çdo mirësi e Xhenetit. Nëse dëshiron të dish madhështinë e këtij çmimi të ofruar, mjafton të kuptosh që blerësi është vetë Allahu Krenar dhe i Lartësuar. Allahu di të shpërblejë me çmimin më të mirë, me Xhenetin e mirësive të pafundme. Por edhe çmimi i ofruar nga besimtarët është gjëja më e vyer për njeriun: jeta dhe pasuria e tyre. Pastaj shiko se me dorën e kujt u nënshkrua ky pakt madhështor. Ai është më i nderuari dhe i zgjedhuri i profetëve, që e solli këtë pakt të shkruar në librat më të mëdhenj të shpallur nga Zoti.⁴⁹

Ajeti 112

112. Ata që kthehen (tek Allahu) të penduar, adhuresit (e singertë), ata që i thurin lavde (Zotit), agjëruesit, ata që bëjnë ruku dhe sexhde, ata që urdhërojnë për të mira e ndalojnë nga të këqijat dhe i ruajnë kufijtë e Allahut - ata janë besimtarë (të vërtetë). Pra, përgëzoji besimtarët (e vërtetë)!

Shpjegimi i ajetit

Duket sikur, para se të shpalleshin këto ajete, dikush ka pyetur: "Cilët janë ata besimtarë që e meritojnë premtimin e Allahut për futje në Xhenet dhe për nderime?" Dhe i Madhëruari i thotë:

- **“Ata që kthehen (tek Allahu) të penduar, adhuresit (e singertë), ata që i thurin lavde (Zotit), agjëruesit, ata që bëjnë ruku dhe sexhde, ata që urdhërojnë për të mira e ndalojnë nga të këqijat dhe i ruajnë kufijtë e Allahut – ata janë besimtarë (të vërtetë).”** – Të parët janë të penduarit. Këtë emër e meritojnë veçse ata që pendohen vazhdimisht për gjynahet e tyre. Të dytët janë adhuresit. Bindja e vazhdueshme ndaj Zotit, duke kryer urdhëresat dhe duke u larguar nga ndalesat,

por edhe duke kryer vepra të pëlqyeshme në çdo kohë e gjendje, është cilësi e adhuresve të vërtetë. Të tretët janë lavdëruesit, domethënë, ata që i thurin lavde dhe janë mirënjohës ndaj Zotit, nga dashuria që kanë për Të. Ata e lavdërojnë Allahun në kohë mirësie, por edhe në kohë vështirësie, në kohë çlirimi dhe ngushtësie. Ata falënderojnë me zemër, për mirësitë që Zoti u ka dhuruar. Mirësitë e Zotit mbi ta janë të shumta, të dukshme dhe të fshehura, prandaj lavdëruesit jo vetëm që i përmendin ato me gojë, por gjithmonë e lëvdojnë Dhuresin e Madhërisëm, natë e ditë, me forma e mënyra që Ai i pëlqen dhe ua ka mësuar përmes Shpalljes. Të katërtët janë *es-saihune* që nënkupton agjëruesit. Disa thonë se kjo nënkupton njerëzit që janë në kërkim të diturisë së mirë. Disa mendojnë se me të nënkuptohet lëvizja dhe shëtitja e shpirtit dhe zemrës nëpërmjet meditimit, për të njohur sa më mirë Allahun dhe për të shtuar dashurinë për Të. Kjo simbolizon, gjithashtu, përpjekjet për kthimin tek Allahu me pendesë, në mënyrë të vazhdueshme. Sidoqoftë, kuptimi më i saktë që i është dhënë termit "*sijaha*" është: lëvizja për kryerjen e adhurimeve, si: haxhi, umra, xhihadi, kërkimi i diturisë, ruajtja e lidhjeve fafaisnore etj. Më pas janë ata që bëjnë ruku dhe sexhde, domethënë, që falin shumë namaze, ashtu siç i ka mësuar Allahu dhe Profeti i Tij. Pastaj janë ata që urdhërojnë për të mira e ndalojnë nga të këqijat. Në të mirat për të cilat ata urdhërojnë bëjnë pjesë të gjitha detyrat dhe veprat e pëlqyeshme nga Zoti. Ndërsa në të këqijat nga të cilat ata ndalojnë, bëjnë pjesë të gjitha ato gjëra që i ka ndaluar Zoti dhe Profeti i Tij. Cilësi tjetër e tyre është që ata i ruajnë kufijtë e Allahut. Ata i njohin mirë kufijtë e vendosura nga Zoti përmes ligjit të Tij që ia shpalli Profetit të Tij. Ata i dinë hollësitë e ligjeve të Zotit dhe i respektojnë me korrektësi ato.

- **“Pra, përgëzoji besimtarët (e vërtetë)!”** - Këtu i Madhëruari nuk e thotë se me çfarë të përgëzohen besimtarët, me qëllim që ky

përgëzim të përfshijë çdo mirësi që u premtohet atyre që kanë besim të drejtë, qoftë mirësi në këtë jetë apo në ahiret. Përgëzimi i përfshin të gjithë besimtarët. Ndërsa për sa i përket masës apo detajeve të shpërblimit, ai është në varësi të imanit. Shkalla e imanit shfaqet me veprat që kryhen sipas tij.

Ajetet 113 - 114

113. Nuk është e drejtë për Profetin e as për besimtarët që të kërkojnë falje për idhujtarët, edhe nëse janë nga të afërmit të tyre, pasi t'u jetë bërë e qartë se me të vërtetë ata janë banorë të Xhehenemit.

114. Edhe lutja e Ibrahimit për babain e vet u bë veçse për shkak të një premtimi, që ai kishte bërë më parë. Por kur iu bë e qartë se ai ishte armik i Allahut, ai u largua prej tij. Me të vërtetë, Ibrahimisihte shumë i ndjeshëm dhe i butë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Nuk është e drejtë për Profetin e as për besimtarët që të kërkojnë falje për idhujtarët, edhe nëse janë nga të afërmit të tyre, pasi t'u jetë bërë e qartë se me të vërtetë ata janë banorë të Xhehenemit.” - Nuk u shkon për shtat dhe është jo e mirë që Profeti dhe besimtarët të kërkojnë falje për idhujtarët, - të cilët e mohojnë Allahun ose adhurojnë të tjerë së bashku me Allahun, - edhe sikur ata të jenë nga më të afërmit e tyre, pasi t'u jetë bërë e qartë se idhujtarët janë banorë të Zjarrit. Kërkimi i faljes për njerëz të kësaj kategorie, është i gabuar dhe i padobishëm. Është e pahijshme dhe nuk i shkon për shtat Profetit dhe besimtarëve të bëjnë një vepër të tillë. Nëse dikush vdes si idhujtar ose ka prova të mjaftueshme se ka vdekur si idhujtar, atëherë për të është bërë i pashmangshëm zjarri i Xhehenemit. Kësaj kategorie nuk i bën dobi asnjë lloj ndërmjetësimi dhe asnjë lloj lutjeje për ta. Profeti dhe besimtarët e kanë detyrë që të zbatojnë atë çfarë Zoti i tyre urdhëron. Ata duhet të kënaqen me çdo gjë që kënaq Zotin dhe duhet të zemërohen me çdo gjë që zemëron Zotin. Ata duhet ta duan dhe miqësojnë këdo që Zoti e do dhe duhet ta

urrejnë e armiqësojnë këdo që Zoti e urren dhe e quan armik. Pa dyshim, kërkimi i faljes për jobesimtarët dhe idhujtarët bie ndesh me këtë parim bazë të besimit të saktë, domethënë me dashurinë dhe urrejtjen për hir të Zotit.

- **“Edhe lutja e Ibrahimit për babain e vet u bë veçse për shkak të një premtimi, që ai kishte bërë më parë.”** - Për sa i përket lutjes së Ibrahimit, të dashurit të Rahmanit, për babain e Tij idhujtar, kjo ndodhi veçse për një shkak: se Ibrahimisihte premtuar të atit, kur i tha: "Paqja qoftë me ty! Unë do t'i kërkoj falje Zotit tim për ty". [Merjem 47]. Por kjo ngjarje ndodhi përpara se Ibrahimisihte mësonte përfundimin e të atit. Më pas, kur Ibrahimisihte iu bë e qartë se babai i tij ishte armik i Allahut dhe se ai nuk do të besonte më, por do të vdiste në mosbesim e idhujtari, atëherë u distancau prej të atit. I Lartësuarit thotë:

- **“Por kur iu bë e qartë se ai ishte armik i Allahut, ai u largua prej tij. Me të vërtetë, Ibrahimisihte shumë i ndjeshëm dhe i butë.”** - Ibrahimisihte iu nënshtrua Zotit të tij, plot edukatë, bindje dhe përunjësi. Ibrahimisihte ai që kthehej gjithmonë tek Allahu për çdo çështje të tij. Ai ishte një kujtues dhe lutës i palodhur i Allahut. Ai lutej, kërkonte falje dhe pendohej vazhdimisht te Zoti i tij. Ibrahimisihte, gjithashtu, i mëshirshëm dhe tejet i butë me krijesat. Ai ishte falës dhe shumë tolerant kundrejt padrejtësive që të tjerët i bënin. Ai nuk irritohej nga injoranca apo gabimet e njerëzve. Padrejtësisë nuk i përgjigjej me zemërim e padrejtësi, por me butësi, ngrohtësi e falje. Mendo pak: i ati i tha: "Do të të vras me gurë!", - ndërsa Ibrahimisihte ia ktheu: "Paqja qoftë me ty! Unë do t'i kërkoj falje Zotit tim për ty". Profeti Ibrahimisihte duhet marrë si model për gjithçka, siç thotë Zoti: "Një shembull i mirë për ju janë Ibrahimisihte dhe ata që ishin me të, kur i thanë popullit të vet: “Ne distancohemi prej jush dhe prej çfarë adhuronit ju veç Allahut. Ne ju mohojmë dhe armiqësia ndërmjet nesh

është e hapur, derisa ju ta besoni Allahun si Një e të Vetëm!”. Por mos e merni si shembull fjalën e Ibrahimit drejtuar babait të vet (*mosbesimtar*) “Unë do të kërkoj falje për ty, por nuk kam asnjë mundësi për ty para Allahut!”. (*Thoni*) “Zoti ynë, vetëm Ty të mbështetemi, vetëm para Teje pendohemi dhe vetëm tek Ti është kthimi ynë. Zoti ynë, mos na bëj sprovë të atyre që nuk besojnë dhe falna, o Zoti ynë! Ti je Ngadhënjimtari, i Urti.” [El mumtehine 4, 5.] Ne duhet të sillemi ashtu si na ka mësuar Zoti për të gjitha çështjet.

Ajetet 115 – 116

115. Allahu nuk e humb një popull pasi ta ketë udhëzuar atë dhe para se t'i sqarojë atij se nga çfarë duhet të ruhet. Të jeni të sigurt se Allahu di gjithçka.

116. Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Ai jep jetë dhe vdekje. Ju nuk keni mbrojtës, as ndihmëtar tjetër, veç Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu nuk e humb një popull pasi ta ketë udhëzuar atë dhe para se t'i sqarojë atij se nga çfarë duhet të ruhet.” - Kur Allahu i Madhëruar begaton një popull duke i udhëzuar në rrugën e drejtë, pa dyshim që, së bashku me udhëzimin, Ai e plotëson mirësinë e Vet mbi ta duke u sqaruar gjithçka për të cilën ata kanë nevojë dhe duhet të dinë. Ai kurrë nuk do t'i linte të humbur dhe pa u sqaruar çështjet e fesë dhe të besimit. Në të kundërt, udhëzimi nuk do të ishte i mundur. Kjo tregon për mëshirën e plotë të Allahut dhe se Sheriati i Tij përmban gjithçka që njerëzit kanë nevojë të dinë prej fesë. Sipas një shpjegimi të dytë, kuptimi i ajetit është që, pasi Allahu u tregon njerëzve udhën e drejtë dhe ata nuk nënshtrohen, atëherë Ai i ndëshkon duke i lënë në humbje. Megjithatë, kuptimi i parë është më përfshirës dhe më i goditur.

- “Të jeni të sigurt se Allahu di gjithçka.”

- Allahu i Lartësuar është i plotë dhe gjithëpërfshirës në dijen e Tij, prandaj ju ka mësuar edhe juve atë që nuk e dinit. Ai ju ka sqaruar çdo gjë të dobishme për ju.

- “Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Ai jep jetë dhe vdekje.” - Allahu është Pronari, Sunduesi dhe Mbretëruesi i tyre. Ai përkujdeset dhe rregullon të gjitha çështjet e krijesave të Tij. Ai jep dhe merr jetë. Allahu ka caktuar ligjet e krijimit dhe është i lavdëruar dhe absolut për këto ligje. Nuk ka defekte në ligjet e Tij të krijimit. Të tilla janë edhe ligjet e jetës dhe të adhurimit që Ai ua ka bërë detyrë krijesave. Nëse në ligjet e krijimit të gjithësisë nuk mund të gjesh asnjë mangësi, atëherë si mund të gjesh boshllëqe në ligjet e besimit dhe të adhurimit të Tij?! Kursesi nuk mund të pranohet që Allahu t'i lërë njerëzit të çoroditur dhe të shpërfillur, të paudhëzuar dhe injorantë, ndërkohë që kjo është çështja më e rëndësishme e përkujdesjes për krijesat.

- “Ju nuk keni mbrojtës, as ndihmëtar tjetër, veç Allahut.” - Ju nuk mund të gjeni ndonjë përkrahës tjetër, veç Allahut, për t'ju ndihmuar që t'ju vijë ndonjë e mirë dhe as mbrojtës, që t'ju ruajë nga të këqijat.

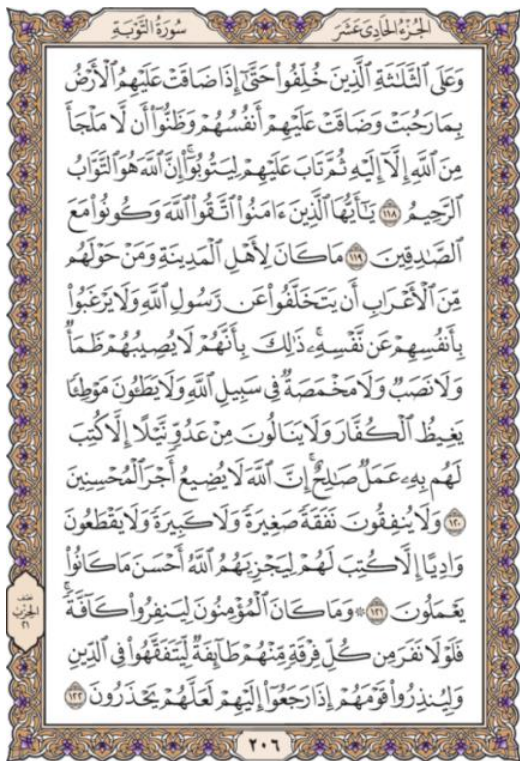
Ajetet 117 – 118

117. Allahu ua pranoi pendimin Profetit, si edhe muhaxhirëve dhe ensarëve që e ndoqën pas në ato çaste të vështira, kur zemrat e disave prej tyre gati u lëkundën. Allahu i fali ata. Ai është i Butë dhe Mëshirëplotë me ta.

118. (Allahu ua pranoi pendimin) Edhe atyre të treve, që mbetën mbrapa, aq sa edhe toka iu ngushtua, me gjithë gjerësinë e saj (nga ndjenja e fajit). Edhe shpirtrat e tyre u ngushtuan dhe u bindën se nuk mund të gjesh strehim gjetiu, veçse tek Allahu. Ai i mëshiroi ata që të pendoheshin. Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Allahu ua pranoi pendimin Profetit, si edhe muhaxhirëve dhe ensarëve që e ndoqën pas në ato çaste të vështira, kur zemrat e disave prej tyre gati u lëkundën.” - Allahu i Lartësuar na njofton se si me mëshirën dhe bamirësinë e Tij, Ai i

pranoi pendimin Profetit dhe pasuesve të Tij muhaxhirë dhe ensarë. Ai i fali ata për ndonjë gabim, ua shtoi të mirat dhe ua ngriti gradat. Kështu vepron Zoti me ata që sakrifikojnë për hir të Tij. Kështu veproi Zoti me ata që e ndoqën pas Profetin në ato çaste të vështira, drejt luftës së Tebukut. Atëherë ishte nxehtësi përvëluese dhe kohë varfërie ekstreme, me mangësi në pajime dhe në mjete lufte. Armiqtë, që u kanoseshin gjatë gjithë rrugës, ishin të pabesë. Shkaqet për t'iu shmangur kësaj lufte ishin të shumta, por besimtarët iu mbështetën Allahut dhe i dolën në ballë kësaj përgjegjësie. Vështirësitë ishin aq të mëdha, sa disave gati iu doli zemra nga vendi. Madje, disa gati u dorëzuan dhe desh u tërhoqën. Por Allahu i Lartësuar i forcoi zemrat dhe këmbët e tyre në ato momente hezitimi e sprove. *Ez-zejg* quhet devijimi i zemrës nga rruga e drejtë. Nëse ky devijim cenon themelin e besimit, konsiderohet *kufër*, por nëse cenon ndonjë ligj të fesë, atëherë gjykohet në varësi të shkeljes. Ajo mund të jetë moskryerje e ndonjë detyre

fetare ose kryerje e ndonjë harami, ose edhe kryerje e detyrave të Sheriatit jo me formën dhe mënyrën e caktuar nga Zoti e Profeti i Tij. Sidoqoftë, i Madhëruari i shpëtoi të zgjedhurit e Tij nga çdo lloj devijimi dhe i ndihmoi të pendohen edhe për ndonjë hezitim a lëshim.

- **“Allahu i fali ata. Ai është i Butë dhe Mëshirëplotë me ta.”** - Është Allahu që ua mundëson të pendohen dhe, me mëshirën e dëshirën e Tij, ua pranon pendimin dhe i forcon të bëjnë durim përgjatë rrugës së drejtë.

- **“(Allahu ua pranoi pendimin) Edhe atyre të treve, që mbetën mbrapa, aq sa edhe toka iu ngushtua, me gjithë gjerësinë e saj (nga ndjenja e fajit).”** - Allahu i Madhëruar i fali dhe ua pranoi pendimin edhe atyre të tre personave që nuk dolën së bashku me muslimanët për në luftën e Tebukut. Këta të tre ishin Kab Ibn Maliku dhe dy shokët e tij. Historia e tyre është e njohur nga hadithet e sakta dhe është e përhapur në referencat e hadithit.⁵⁰ Ata u dëshpëruan aq shumë, saqë Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Edhe shpirtrat e tyre u ngushtuan dhe u bindën se nuk mund të gjejsh strehim gjetiu, veçse tek Allahu.”** - Toka dhe qielli iu dukën të ngushtë, aq sa u merrnte frymën, madje nuk po duronin dot as veten e vet. Kjo ndodhi për shkak të një shqetësimi që ua pushtoi shpirtrat. Ngushtimi i tyre nuk mund të përshkruhet me fjalë. Ata i dhanë përparësi kënaqësisë së Zotit dhe Profetit të Tij dhe këmbëngulën për të qenë të sinqertë me Të. Allahu i Lartësuar thotë për këta besimtarë, që ata “u bindën se nuk mund të gjejsh strehim gjetkë, veçse tek Allahu.” Ata ishin të sigurt dhe të palëkundur në bindjen se askush tjetër nuk të shpëton prej ngushtive, veçse Allahu i Madhëruar i Vetëm dhe i Pashoq. Ata humbën çdo shpresë dhe mbështetje nga krijesat, për t'iu dorëzuar dhe mbështetur tërësisht Allahut të Madhëruar, Zotit të tyre të Dashur dhe të Urtë. Ata e kuptuan shumë mirë se, për t'i shpëtuar ndëshkimit të Tij,

duhet të vraposh pa u vonuar drejt Tij. Pritja e tyre e dhimbshme që Zoti t'ua pranonte pendimin zgjati rreth 50 ditë e net, të gjata si shekuj për ta. Por pas kësaj priteje kaq të gjatë, i Lartësuar i tha:

- **“Ai i mëshiroi ata që të pendoheshin.”** - Ishte Allahu që ua mundësoi të pendoheshin dhe pastaj e pranoi pendimin e tyre.

- **“Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë.”** - Allahu është Falës i madh, Pranues i pendimit dhe Mbulues i gabimeve e dobësisë së njerëzve. Ai ka mëshirën më të madhe, që vazhdimisht zbret dhe e përfshin krijesat, në çdo kohë e çast. Përmes kësaj mëshire rregullohen punët e njerëzve në këtë jetë, por edhe çështjet e besimit dhe të fesë së tyre. Nga këto ajete kuptojmë se pendimi tek Zoti duhet të jetë një nga pikësynimet më të larta të njeriut, prandaj ai duhet të investojë në këtë drejtim çdo forcë e mundësi për ta arritur. Allahu i Lartësuar na tregon se pendimi i sinqertë është cilësia më e spikatur e robve të Tij më të zgjedhur, për të cilën edhe i ka lëvdur dhe i ka nxitur që ta arrijnë. Në emër të këtij pendimi, të përzgjedhurit kryejnë ato vepra të mira që Zoti i do dhe i pëlqen. Ajetet na tregojnë, gjithashtu, se Allahu i Lartësuar kujdeset për besimtarët e Tij të sinqertë dhe u gjendet pranë në çastet më të vështira dhe më dëshpëruese. Ai kujdeset t'ua shtojë imanin, edhe kur çdo gjë tjetër i shtyn në rrënim dhe devijim. Por një gjë është e sigurt: askush nuk mund ta devijojë atë që është i sinqertë me Zotin e vet. Ajetet tregojnë se ibadetet e vështira kanë një vlerë të jashtëzakonshme dhe sjellin dobi më të mëdha sesa ato të thjeshtat. Sa më të vështira të jenë adhurimet, aq më i madh është shpërblimi dhe dobia që ato sjellin. Pranimi i pendimit ka lidhje shumë të ngushtë me keqardhjen dhe pendesën e thellë në zemrën e gabimtarit. Pendimi i pranohet atij që vërtet ndjen keqardhje të madhe për gabimin e bërë. Ndërsa ai që kryen gjynahe dhe nuk ndihet keq apo nuk shqetësohet për to, edhe nëse thotë që është

penduar, ai nuk është i çiltër. Nga ajeti kuptohet se një shenjë e mirë dhe treguese e ardhjes së zgjidhjes së hallit, është kur njeriu e lidh zemrën fort me Allahun e Lartësuar, duke u shkëputur plotësisht nga krijesat. Në ajet vërehet dashuria dhe mëshira e madhe e Zotit për tre besimtarët e penduar. Duke përshkruar mospjesëmarrjen e tyre në luftë, Allahu i Madhëruar zgjodhi një mënyrë të veçantë duke thënë: “ata që mbetën mbrapa”. Kjo është një shenjë që tregon se ata të tre nuk qëndruan pas për t'i bërë bisht të mirës dhe shpërblimit të madh të xhihadit në rrugën e Zotit, por ishte veçse një moment dobësie, që përfundoi me mosnisen në kohë bashkë me ushtrinë. Por ky qëndrim i tyre i shqetësoi e dëshpëroi tej mase ata. Edhe kur munafikët shkuan të shfajësoheshin te Profeti, ata nuk e bënë, sepse ishin të sinqertë për gabimin që kishin bërë. Ata shpresonin veçse faljen dhe mëshirën e Zotit. Allahu i Madhëruar i lëvdoi ata pikërisht me sinqeritetin, me të cilin mbushi zemrat e tyre. Madje, i Lartësuar i na nxit për të qenë si ata, për të qenë të sinqertë, kur thotë:

Ajeti 119

119. O ju që keni besuar! Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe jini gjithmonë me ata që janë të drejtë (në fjalë dhe në vepra)!

Shpjegimi i ajetit

- **“O ju që keni besuar!”** - O ju që keni besuar Allahun dhe gjithçka që Ai ka urdhëruar të besohet, punoni dhe jetoni sipas këtij besimi. Besimi i vërtetë dhe i sinqertë kërkon që ju të jeni të devotshëm, duke përmbushur çdo porosi dhe duke u larguar nga çdo ndalesë. Devotshmëria arrihet veçse me një mënyrë: duke respektuar kufijtë e Zotit.

- **“Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe jini gjithmonë me ata që janë të drejtë (në fjalë dhe në vepra)!”** - Jini me të vërtetët dhe të sinqertët në fjalët, veprat dhe gjendjet e tyre. Jini të vërtetët në fjalë dhe të sinqertë në vepra. Kurrë mos u tregoni të plogësht e të dobët. Qëllimet tuaja të jenë gjithmonë të

mira dhe të sinqerta. Singëriteti të çon në mirësi dhe mirësia të çon në Xhenet.

Ajetet 120 - 122

120. Nuk do të ishte me vend për banorët e Medines e as për beduinët përreth, që të mos e ndiqnin pas të Dërguarin e Allahut dhe të kursenin veten, në vend të atij. Nuk do të ishte me vend, sepse sa herë që ata i kapte etja, lodhja dhe uria në rrugën e Allahut, sa herë që shkelnin ndonjë rrugë që i hidhëronte jobsimtarët, sa herë që arrinin çfarëdolloj fitoreje kundër armikut - të gjitha këto do t'u shkruhen si vepra të mira. Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve.

121. Çdo herë që ata do të bënin ndonjë shpenzim në rrugën e Allahut - të vogël ose të madh - dhe sa herë që do të kapërcenin ndonjë luginë, atyre do t'u regjistrohej, që Allahu t'i shpërblejë më së miri për veprën e tyre.

122. Nuk është e nevojshme që besimtarët të dalin në luftë të gjithë bashkë. E përse të mos shkojë një pjesë nga çdo grup i tyre, për të marrë diturinë fetare dhe për t'ia mësuar atë popullit të vet kur të kthehen, në mënyrë që të ruhen (nga e keqja).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar në këtë ajet i nxit për diçka të rëndësishme banorët e Medinës, ensarë e muhaxhirë, por edhe beduinët që pranuan Islamit dhe u përmirësuan:

- “Nuk do të ishte me vend për banorët e Medines e as për beduinët përreth, që të mos e ndiqnin pas të Dërguarin e Allahut dhe të kursenin veten, në vend të atij.” - Kjo vepër e shëmtuar nuk është e pranueshme e nuk duhet të ketë lidhje me ta. Ata duhet të qëndrojnë shumë më lart. Si mund të kënaqen besimtarët me rehatinë dhe qetësinë e tyre, kur i Dërguari fisnik u del në ballë përgjegjësive të mëdha?! Ai duhet të mbështetet patjetër nga umeti i tij. Ndiqja ndaj Profetit është më parësore sesa rehatia dhe interesi personal. Çdo besimtar duhet të sakrifikojë gjithçka personale, në

vend të Profetit të nderuar dhe fisnik të Zotit. Shenjë treguese e dashurisë dhe respektit për Profetin është që kurrë të mos i shmangesh kur ai kërkon angazhimin tënd. Ky është besimi i plotë te Profeti i Zotit. Pastaj i Lartësuari përmend shpërblimin e madh:

- ‘Nuk do të ishte me vend, sepse sa herë që ata i kapte etja, lodhja dhe uria në rrugën e Allahut, sa herë që shkelnin ndonjë rrugë që i hidhëronte jobsimtarët, sa herë që arrinin çfarëdolloj fitoreje kundër armikut - të gjitha këto do t'u shkruhen si vepra të mira.’ - Luftëtarët marrin shpërblim të madh për çdo vështirësi, lodhje apo uri, që heqin në rrugën e Zotit. Për çdo sulm apo goditje që tmerron jobsimtarët dhe për çdo plaçkë lufte të fituar, ka shpërblim të madh. Ky shpërblim vjen nga veprat që bëhen sipas imanit në zemër.

- “Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve.” - Ata u treguan bamirës duke nxituar të përmbushnin urdhëresat e Zotit. Ata ishin bamirës duke e përkryer adhurimin ndaj Zotit të tyre, por edhe duke respektuar të drejtat ndaj krijesave të Zotit. Veprat e mira janë produkt i besimit dhe sjellin njëra-tjetrën. E mira i tërheq drejt të mirës, dhe kështu vazhdojnë derisa të arrijnë të mirën e përfundimtare.

- “Çdo herë që ata do të bënin ndonjë shpenzim në rrugën e Allahut - të vogël ose të madh - dhe sa herë që do të kapërcenin ndonjë luginë, atyre do t'u regjistrohej, që Allahu t'i shpërblejë më së miri për veprën e tyre.” - Për çdo shpenzim dhe lodhje në rrugëtimin drejt luftës, atyre u shkruhet shpërblim i madh. Allahu i Madhëruar do t'i shpërblejë më së miri për veprën e tyre. Sigurisht, ndër veprat e tyre më të mira ishin pikërisht ato që janë përmendur në ajet. Ato ishin vepra të sinqerta për Zotin, por edhe korrekte sipas porosive të Tij. Këto ajete janë frymëzim dhe motivim për shpirtin e besimtarit, për këtë vepër kaq madhështore, siç është xihadi në rrugën e Zotit. Është

durimi ndaj vështirësive dhe llogaritja e shpërblimit që e ngre njeriun në grada. Shpërblimi fitohet jo vetëm për veprat e mira, por edhe për gjurmët dhe efektet pozitive që ato lënë pas. Më pas, Allahu i Lartësuar sqaron besimtarët se si duhet të veprojnë: - **“Nuk është e nevojshme që besimtarët të dalin në luftë të gjithë bashkë.”** - Jo të gjithë besimtarët duhet të dalin në luftë, sepse kjo sjell shumë probleme të tjera, madje bëhet pengesë për plotësimin e disa interesave të tyre.

- **“E përse të mos shkojë një pjesë nga çdo grup i tyre, për të marrë diturinë fetare dhe për t’ia mësuar atë popullit të vet kur të kthehen, në mënyrë që të ruhen (nga e keqja).”** - Allahu i Madhëruar këshillon që nga çdo vend komb, fis apo familje, besimtarët të zgjedhin disa individë për të mos shkuar në luftë, por për t’u përkushtuar në gjëra të tjera të domosdoshme. Një nga këto detyra është marrja e diturisë dhe përcjellja e saj tek të tjerët, kur të kthehen. Ata duhet ta mësojnë dhe të kuptojnë mirë diturinë fetare në çdo hollësi të saj. Përveç kësaj, besimtarët duhet të jenë vetë shembull në sjellje dhe vepra sipas kësaj diturie, pastaj të këshillojnë e udhëzojnë të tjerët. Ajeti kuranor tregon vlerën e lartë e diturisë, sidomos të diturisë fetare, si çështje tepër e rëndësishme. Kush mëson diçka e ka detyrë që ta përhapë tek të tjerët dhe t’i këshillojë e udhëzojë ata për më të mirën. Gjithashtu, mësuesi duhet t’i nxisë nxënësit që edhe ata ta shpërndajnë diturinë, sepse kjo është një vepër e bekuar dhe plot shpërblime, që shtohen gjithnjë e më shumë me kalimin e kohës. Nëse dijetari e mban diturinë për vete dhe nuk i fton njerëzit tek e mira me dituri e urtësi, ai bëhet i padobishëm. Nëse ai nuk u mëson të tjerëve çfarë u nevojitet, atëherë çfarë dobie kanë muslimanët prej tij?! Kur të vdesë dijetari, bashkë me të do të vdesë edhe dituria e tij, dhe kjo është mangësi e madhe për një njeri që Zoti i ka dhënë dituri dhe mprehtësi. Nga ajeti mund të nxirret edhe një normë e rëndësishme për muslimanët:

ata duhet të investojnë gjithçka për të përmbytur nevojat e bashkësisë së tyre, duke përgatitur njerëz të aftë në çdo fushë të diturisë, që është e domosdoshme për shoqërinë islame. Të tillë njerëzve duhet t’u plotësohen kushtet, që ata t’i përkushtohen diturisë, si në nxënien, ashtu edhe në përhapjen e saj. Ata nuk duhen angazhuar me asgjë tjetër, që i pengon nga dituria. Në këtë mënyrë plotësohen nevojat e të gjithë shoqërisë islame. Qëllimi kryesor i shoqërisë islame është arritja e mirësive të fesë dhe të jetës në këtë botë dhe i lumturisë në jetën e ahiretit. Rrugët e arritjes së këtij qëllimi mund të jenë të shumta dhe të larmishme, por qëllimi është i përbashkët.

Ajeti 123

123. O ju që keni besuar! Luftojni jobesimtarët (agresorë) që janë pranë jush! Le ta ndiejnë ata ashpërsinë tuaj. Dijeni mirë se Allahu është me të devotshmit!

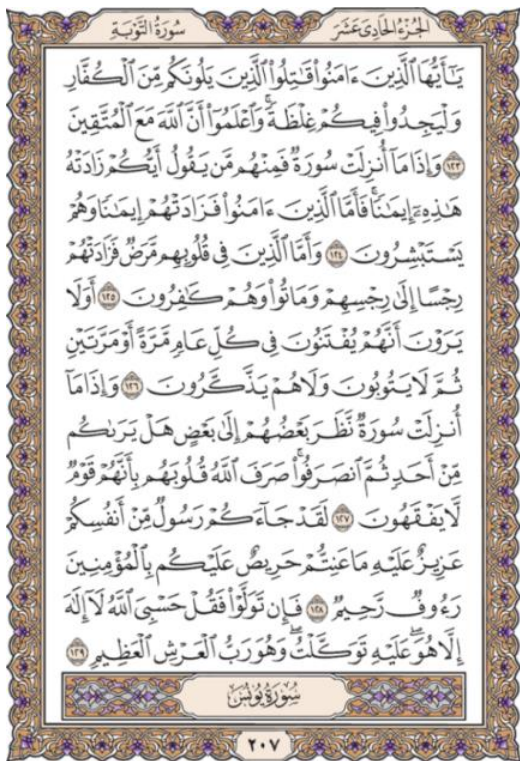
Shpjegimi i ajetit

Pasi i mësoi besimtarët se kush duhet të luftojë e kush përjashtohet nga ky detyrim, i Lartësuari i mëson besimtarët se si duhet ta zhvillojnë xhihadin.

- **“O ju që keni besuar! Luftojni jobesimtarët (agresorë) që janë pranë jush! Le ta ndiejnë ata ashpërsinë tuaj.”**

- Lufta zhvillohet duke nisur me ata që janë më afër. Allahu udhëzon për ashpërsi në luftën kundër mohuesve agresorë. Ai udhëzon për qëndrueshmëri dhe guxim në luftë. Pastaj i qetëson besimtarët luftëtarë, duke u thënë:

- **“Dijeni mirë se Allahu është me të devotshmit!”** - Mësojeni mirë, o besimtarë, se ndihma e Zotit vjen në varësi të devotshmërisë suaj. Bëhuni të devotshëm, atëherë, ashtu siç ju mëson Zoti, në mënyrë që Ai t’ju dhurojë fitoren mbi armiqtë! Ky ajet i përgjithshëm na mëson që lufta të nisë në fillim me mohuesit që janë më afër. Megjithatë, nëse është e dobishme që të fillohet me armiqtë që janë më larg, atëherë ka raste të veçanta përjashtuese. Gjithmonë veprohet sipas urtësisë dhe si të jetë e

dobishme për muslimanët, gjë të cilën e gjejkojnë udhëheqësit dhe dijetarët e muslimanëve.

Ajetet 124 - 126

124. Sa herë që shpallet ndonjë sure, disa prej tyre thonë: “Kujt ia shtoi besimin kjo sure?” Po. Besimtarëve ua shton besimin dhe ata gëzohen.

125. E, sa u përket atyre, që kanë sëmundje në zemër, ajo ua shton edhe më shumë dyshimin që kanë, dhe ata do të vdesin si mohues.

126. Vallë, a nuk e shohin ata se çdo vit vihen në provë një ose dy herë? E, megjithatë, ata as nuk pendohen, as nuk reflektojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon gjendjen e munafikëve dhe atë të besimtarëve në momentin e shpalljes së ajeteve kuranore dhe dallimin e madh mes tyre. Ai thotë:

- “Sa herë që shpallet ndonjë sure, disa prej tyre thonë: “Kujt ia shtoi besimin kjo sure?”” - Ajetet e Kur'anit pëmbajnë urdhëra e ndalesa, përmbajnë dituri dhe

lajme rreth Zotit të Madhërishëm. Ajetet na mësojnë rreth emrave, cilësive e veprave të lavdishme të Allahut të Madhëruar. Ato hedhin dritë mbi çështje të fshehta dhe janë nxitje për vepra të mira e adhurime, si dhe nxitje për xhihad në rrugën e Zotit. Por kur shpallet këto ajete plot me njohuri të vjera, disa thoshin: Kujt ua shtojnë besimin këto sure? Kujt i bëjnë dobi këto ajete? Sa ndikim kanë këto ajete në veprat e njerëzve?! Vërtet ju nxisin për vepra të mira? A ju ndihmojnë që t'i largoheni të ligës dhe që të shëroni zemrën? Por e vërteta është që suret e Kur'anit ua shtojnë besimtarëve imanin, diturinë, veprat e mira dhe largimin nga e keqja, prandaj ata gëzohen:

- **“Po. Besimtarëve ua shton besimin dhe ata gëzohen.”** - Besimtarët përgëzojnë njëri-tjetrin për mirësinë e madhe që Zoti u ka dhuruar me Shpalljen e Tij. Ata gëzohen dhe falënderojnë Krijuesin që ua mësoi ajetet e i bëri t'i kuptojnë ato, dhe - çfarë është më e rëndësishmja, - që u dha forcë e vullnet për të punuar dhe jetuar sipas tyre. Besimtarëve të vërtetë u zgjerohet gjoksi me Shpalljen e Allahut, u qetësohet zemra me ato porosi të vjera, prandaj dhe nënshtrohen menjëherë për të jetuar sipas mësimëve të Shpalljes. Por nuk janë kështu disa të tjerë, siç thotë Allahu i Madhëruar:

- **“E, sa u përket atyre, që kanë sëmundje në zemër, ajo ua shton edhe më shumë dyshimin që kanë, dhe ata do të vdesin si mohues.”** - Ata që kanë në zemër dyshime e hipokrizi, atyre u shtohet sëmundje, mbi sëmundjen e ligësinë që kanë. Atyre u shtohet dyshimi e pasiguria për një shkak shumë të thjeshtë: sepse ata kanë mohuar dhe, me kokëfortësi e padrejtësisht, i kanë kthyer shpinën ftesës bujare të Zotit. Kështu vazhdojnë ata të mjerë, derisa shkojnë drejt vulosjes së zemrës dhe derisa të vdesin si mohues, nëse nuk kthejnë rrugë të penduar për të adhuruar Zotin dhe për të jetuar jetën sipas Shpalljes së Tij. Ky është ndëshkimi i atyre që mohojnë Shpalljen e Zotit dhe që refuzojnë të pasojnë Profetin e Tij: atyre u

mbushet zemra me *nifak*, dhe kjo i shoqëron deri ditën kur të dalin para Zotit. Në vijim, duke i qortuar munafikët për vazhdimësinë në hipokrizinë e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Vallë, a nuk e shohin ata se çdo vit vihen në provë një ose dy herë? E, megjithatë, ata as nuk pendohen, as nuk reflektojnë.”** - Ata sprovohen me shumë mënyra: me fatkeqësi e sëmundje, por edhe nëpërmjet urdhëresave hyjnore, që vënë në provë besimin e tyre. Megjithatë, ata përsëri nuk pendohen dhe nuk mendojnë se çfarë u bën mirë dhe çfarë u bën keq. Ligji i Zotit për të gjithë njerëzit është që, Ai i sprovon me të mira e vështirësi, me urdhëresa dhe ndalesa, në mënyrë që ata të gjejnë rrugën e kthimit tek Ai. Megjithatë, ata as nuk kthehen dhe as nuk reflektojnë. Këto ajete dëshmojnë që besimi shtohet dhe pakësohet. Për këtë arsye, besimtari duhet të kontrollojë gjithmonë imantin e tij. Ai duhet të kujdeset që ta rigjallërojë e forcojë besimin përmes diturisë së dobishme, veprave të mira dhe adhurimeve. Besimtari duhet të kujdeset që besimi i tij të jetë gjithmonë në rritje e jo në rënie e plogështi.

Ajeti 127

127. Sa herë që zbret ndonjë sure, ata shikojnë njëri-tjetrin në sy e thonë: “A ju pa ndokush?” Pastaj largohen. Allahu ua ka larguar zemrat (nga drita), sepse ata qenë njerëz që nuk kuptonin.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Sa herë që zbret ndonjë sure, ata shikojnë njëri-tjetrin në sy e thonë: “A ju pa ndokush?” Pastaj largohen.”** - Munafikët trembeshin se mos zbriste ndonjë sure që do t'u nxirrte të palarat në shesh, prandaj, kur shpallehin ajetet që nxisin për të besuar dhe për të zbatuar porosinë e Zotit, ata vështronin njëri-tjetrin, të vendosur për të dredhuar dhe duke u munduar t'u fshiheshin shikimit të besimtarëve. Ata i thoshin njëri tjetrit: “A ju pa ndokush?” E pastaj largoheshin tinëz, me mosbesimin ndaj Shpalljes. Edhe i Madhëruari i ndëshkoi sipas veprës së tyre të poshtër.

- **“Allahu ua ka larguar zemrat (nga drita), sepse ata qenë njerëz që nuk kuptonin.”** - Ashtu sikurse ata iu shmangën zbatimit të porosive të Zotit, edhe Ai ua shmangu zemrat nga e vërteta dhe nuk ua mundësoi që ta shihnin e pranonin atë. Ky ishte ndëshkimi për ta dhe për të ngjashmit e tyre, sepse ishin njerëz që nuk kuptonin. Nëse vërtet do të arsyetonin drejt dhe do të kuptonin suret e Kur'anit, ata do të besonin dhe do të nënshtroheshin për të jetuar sipas tyre. Ajetet tregojnë se sa shumë e urrejnë munafikët xhihadin, ligjet e Zotit dhe veprat e imanit të vërtetë. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë për ta: “...kur shpallet ndonjë sure e qartë, që flet për luftë, ata me zemër të sëmurë, të shikojnë sikur të ishin në agoninë e vdekjes.” [Muhamed 20].

Ajetet 128 - 129

128. Juve ju ka ardhur një Profet nga gjiri juaj. Atij i vjen rëndë për vuajtjet tuaja, sepse ai e dëshiron fort rrugën e drejtë për ju. Për besimtarët, ai është shumë i ndjeshëm dhe shumë i mëshirshëm.

129. Por nëse ata refuzojnë, atëherë thuaju: “Mua më mjafton Allahu. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Unë i mbështetem vetëm Atij dhe Ai është Zoti i Fronit të Madh.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Juve ju ka ardhur një Profet nga gjiri juaj. Atij i vjen rëndë për vuajtjet tuaja, sepse ai e dëshiron fort rrugën e drejtë për ju.”** - Allahu i Lartësuar u kujton besimtarëve mirësinë e Tij të jashtëzakonshme kur u dërgoi një profet nga mesi i tyre. Ky ishte një profet që nuk dinte të shkruante dhe të lexonte, por populli ia njihte mirë prejardhjen fisnike dhe të zgjedhur. Allahu i Madhëruar e zgjodhi nga mesi i tyre, që ata ta kishin të lehtë të mësonin prej tij Shpalljen. Duke e njohur për moralin, prejardhjen e zgjedhur dhe vlerat e rralla, populli i tij nuk duhej ta kishte aspak të vështirë t'i bindej dhe ta pasonte atë. Përkundrazi, kjo do të ishte nder dhe lavdi për ta, sepse ai ishte njeriu

më i dashur, që dëshironte të mirën e tyre më shumë se çdokush tjetër. Ai shqetësohej për çdo gjë që shqetësonte edhe ata. Profeti dëshironte të mirën për njerëzit dhe luftonte me mish dhe me shpirt për t'i afruar drejt saj me dashuri, me ëmbëlsi dhe butësi. Ai dëshironte udhëzimin e tyre në rrugën e drejtë dhe në besimin e vërtetë. Ai nuk donte që ata t'i godiste e keqja dhe luftonte që t'i largonte prej saj. Ai i këshillonte e i ndihmonte që të shpëtonin prej të keqes dhe ndëshkimit.

- **“Për besimtarët, ai është shumë i ndjeshëm dhe shumë i mëshirshëm.”** - Për besimtarët ai është tejet i mëshirshëm, i dhembës, i butë dhe i dashur. Ai është më i mëshirshëm me ta edhe sesa vetë prindërit e tyre. Për këtë arsye, e drejta e Profetit qëndron mbi të drejtat e të gjitha krijesave. Umeti e ka detyrë kryesore besimin e drejtë në këtë Profet, nderimin e figurës së tij, mbështetjen e rrugës së tij, si edhe respektin ndaj fjalës së tij.

- **“Por nëse ata refuzojnë, atëherë thuaju: “Mua më mjafton Allahu. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Unë i mbështetem vetëm Atij dhe Ai është Zoti i Fronit të Madh.”** - Nëse të besojnë si Profet, ky është një fat i madh dhe mirësi e jashtëzakonshme për ta. Por nëse të kthejnë shpinën dhe nuk të besojnë, atëherë ti vazhdo rrugën që Zoti të ka urdhëruar! Vazhdo t'i ftosh njerëzit në rrugën e Zotit dhe thuaj: *“Hasbij-jallah* (Më mjafton Allahu për të gjitha çështjet e mia), *La ila-lah il-la Hu* (Nuk ka të adhuruar me meritë veç Tij), *Alejhî teuekkeltu* (Vetëm Atij i mbështetem për arritjen e çdo të mire dhe për shpëtimin nga çdo e keqe), *ue hue Rabbul Arshil Adhim* (Ai është Zoti i Fronit madhështor). Froni është krijesa më e madhe e Allahut. Froni i Allahut ka përfshirë të gjitha krijesat. Zoti i këtij Froni është sigurisht dhe Zoti i gjithçkaje tjetër poshtë tij.

Me ndihmën dhe mirësinë e Allahut të Lartësuar, përfundoi tefsiri i sures Teube.

Allahut i takon lavdërimi në fillim dhe fund, haptazi dhe fshehtëzi.

Sureja 10 - Junus (mekase) 109 ajete

Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit Ajetet 1 - 2

1. Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e Librit plot urtësi.

2. Vallë, pse është çudi për njerëzit, që Ne i shpallëm një burri nga mesi i tyre: “Tërhiqu vërejtjen njerëzve dhe përgëzoji ata që besojnë se ata do të kenë shpërblime të mëdha (premtim i sigurt) nga Zoti i tyre!”? Ata që nuk besojnë, thonë: “Ky është vërtet një magjistar i madh.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e Librit plot të urtësi.”** - Ky është Kur'ani i mrekullueshëm, i cili përmbledh çdo të vërtetë dhe ligj madhështor. Ajetet e këtij libri shtjellojnë çdo çështje të imanit korrekt dhe të vërtetë në mënyrë të qartë. Ai u qartëson plotësisht robve urdhëresat dhe ndalesat e ligjit të Zotit. E gjithë bota e ka detyrë që ta pohojë, pranojë dhe besojë këtë ligj e porosi dhe të nënshtrohet për të jetuar sipas tij. Megjithatë, shumica e tyre i kthejnë shpinën. Me paditurinë e tyre, në vend që të mësojnë prej kësaj Shpalljeje madhështore, ata shprehin një habi të pakuptimtë. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **Vallë, pse është çudi për njerëzit, që Ne i shpallëm një burri nga mesi i tyre: “Tërhiqu vërejtjen njerëzve dhe përgëzoji ata që besojnë se ata do të kenë shpërblime të mëdha (premtim i sigurt) nga Zoti i tyre!”?** - Ata u çuditën që Allahu i Madhëruar i'a shpalli Kur'anin Profetit të Tij dhe e bëri atë qortues dhe përgëzues. Ky ishte misioni i të gjithë profetëve. Ata qortonin dhe kërcënonin popujt që të ruheshin nga ndëshkimi dhe zemërimi i Allahut. Ata i paralajmëronin popujt e tyre që t'u përmbaheshin shpalljeve dhe ligjit të Zotit dhe u kujtonin vazhdimisht atyre argumentet dhe faktet e pakundërshtueshme të Allahut, si dhe

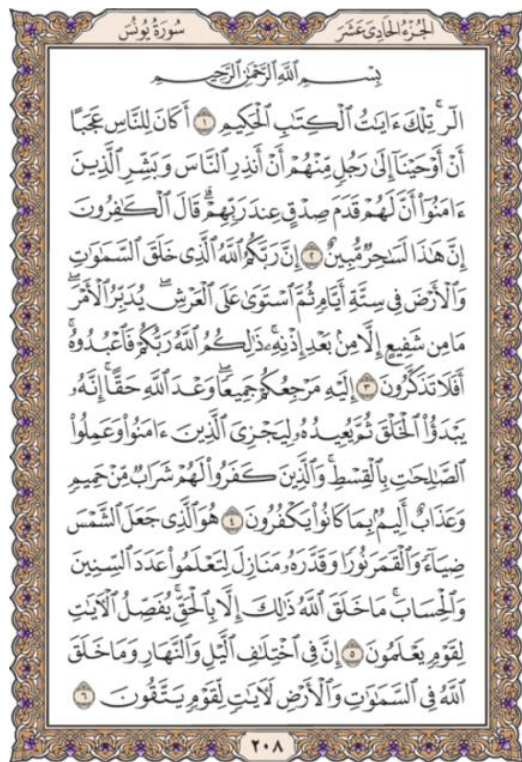
mrekullitë e Tij. Ata, nga ana tjetër, i përgëzonin besimtarët që vërtet kishin besim të sinqertë, të pastër dhe korrekt, se ata do të kishin shpërblim të madh dhe të bollshëm tek Allahu i Lartësuar. Shpërblimi i besimtarëve është i sigurt dhe i shumëfishuar tek Allahu, për shkak të veprave të sinqerta, të çiltra dhe korrekte që ata bëjnë të nxitur prej besimit të tyre. Kështu, mohuesit u çuditën nga ky burrë i madh dhe misioni i tij dhe nuk u nënshtruan që t'u bindeshin porosive të tij të vëra. Madje, kur u përballën me të ata thanë:

- "Ata që nuk besojnë, thonë: "Ky është vërtet një magjistar i madh!" - Sipas tyre, ai ishte thjesht një njeri i magjepsur, që vepronte me magjinë e tij të qartë. Kjo, sipas tyre, ishte e kuptueshme dhe e dukshme për të gjithë. Por kjo, pa dyshim, ishte shprehje e inatit dhe e mendjemadhësisë së tyre. Ata shprehnin habi për një çështje që nuk ka asgjë për t'u habitur. Ajo që të habit, në fakt, ishte injoranca e tyre e thellë dhe paaftësia për njohjen e dobisë dhe të dëmit për veten e tyre. Është e çuditshme si nuk e pranin dhe besonin vërtetësinë e atij Profeti, që Zoti e zgjodhi nga mesi i tyre. Ata e njihnin shumë mirë atë, madje e thërrisnin atë si "besniku i sinqertë". Megjithatë, përsëri e refuzuan ftesën e Tij të mrekullueshme dhe u kujdesën e luftuan me çdo mjet e rrugë për ta shkatërruar fenë e tij. Por Allahu dëshiron ta plotësojë dhe lartësojë fenë e Tij, edhe pse e urrejnë mohuesit.

Ajetet 3 - 4

3. Zoti juaj është Allahu, i Cili krijoi qiejt e Tokën brenda gjashtë ditësh dhe pastaj qëndroi mbi Arsh. Është Ai që i rregullon çështjet. S'ka ndërmjetësues tek Ai në asnjë mënyrë, veçse me lejen e Tij. Ai është Allahu, Zoti juaj. Pra, adhurojeni Atë! A nuk po kujtoni?

4. Vetëm tek Ai do të jetë kthimi juaj. Premtimi i Allahut është i vërtetë. Ai e filloi krijimin e pastaj e rikthen atë (pas vdekjes), për t'i shpërblyer ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira me drejtësi.

Ndërsa për ata që mohuan, ka pije të valë dhe dënim të dhembshëm, për shkak se ata mohonin (besimin e drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar, duke qartësuar (rububije-n) ⁵¹ Zotërimin dhe sundimin e Allahut, (uluhije-n) ⁵² meritën e adhurimit të Tij si Një dhe i Vetëm dhe madhështinë e Tij, thotë:

- " **Zoti juaj është Allahu, i Cili krijoi qiejt e Tokën brenda gjashtë ditësh dhe pastaj qëndroi mbi Arsh.**" - Ai i krijoi ato në gjashtë ditë, edhe pse është i plotfuqishëm t'i krijonte ato në një çast të vetëm. Me këtë, Ai dëshiroi të shfaqte dukshëm urtësinë e Tij dhe të tregojë se Ai është i Butë dhe i mëshirshëm në veprat e Tij. Ngaqë është i Urtë, Ai i krijoi ato me të vërtetën dhe për hir të së vërtetës. Ai dëshiroi që krijesat ta njohin me emrat dhe cilësitë e Tij të bukura dhe absolute, me atributet dhe veprat e Tij të mrekullueshme dhe madhështore dhe ta adhurojnë si Një të vetëm. Pastaj, pas krijimit të qiejve dhe të Tokës, i Madhëruari u lartësua dhe qëndroi

mbi Arsh ashtu si i shkon madhësisë së Tij.

- **Është Ai që i rregullon çështjet.** Ai rregullon dhe administron çështjet e botës qiellore dhe të asaj tokësore, Ai jep jetën dhe e sjell vdekjen, ai e zbret rizkun dhe i rrotullon e i këmben ditët e triumfit mes njerëzve. Është ai që largon fatkeqësinë e dëmin nga të dëmtuarit dhe është Ai që u përgjigjet lutësve. Të gjitha llojet e përkujdesjes zbresin dhe vijnë nga Ai dhe janë në dorën e Tij, ndërsa nevojat e robve ngjiten pa pushim tek Ai. Të gjitha krijesat janë të përlura, të nënshtruara e nevojtare para krenarisë së Tij, të dobëta e të pa fuqishme para pushtetit dhe madhësisë së Tij. Ai thotë:

- **"S'ka ndërmjetësues tek Ai në asnjë mënyrë, veçse me lejen e Tij."** - Askush nuk mund të bëjë ndërmjetësim, edhe sikur të jetë më i miri i krijesave, derisa Allahu të jape leje për këtë ndërmjetësim. Por Allahu i Lartësuar jep leje për ndërmjetësim veçse për ata me të cilët është i kënaqur që të ndërmjetësojnë dhe të ndërmjetësohet për ta. Dhe dihet me siguri se Allahu i Madhëruar është i kënaqur veçse me të singertët, që e kanë plotësuar dhe pastruar teuhidin, pra, njësimin e Tij në çdo aspekt.

- **"Ai është Allahu, Zoti juaj. Pra, adhurojeni Atë!"** - Ky është Allahu, Zoti juaj. Ai është Allahu, i përshkruari me të gjitha cilësitë absolute si i vetmi i Adhuruar. Ai është *Rabbukum* - Zoti, Krijuesi, Kujdestari Rregulluesi i veprave tuaja. Si i tillë, Ai është i përshkruar me *rububije*-n e plotë, përmbledhëse e të gjitha cilësive absolute të veprave të Tij. Prandaj vetëm Atë adhurojeni si Një të vetëm, me të gjitha llojet e adhurimeve.

- **"A nuk po kujtoni?"** - Kujtoni të gjitha ato fakte e argumente të shumta, që tregojnë se Ai është i vetmi që meriton t'i përkushtohen të gjitha adhurimet dhe lavdet (*hamdet*)⁵³. Ai është Madhështori, Bujari i Gjithëmëshirshëm. Në ajetet e mësipërme, i Lartësuar përmendi se Ai është Sunduesi i gjithësisë dhe Kujdestari i çdo çështjeje në

të. Është Ai që, me urtësinë, diturinë dhe mëshirën e Tij, ka vendosur ligjet e krijimit, të ekzistencës dhe të funksionimit të kësaj dynjaje. Është po Ai që ka vendosur edhe ligjet e Sheriatit dhe të fesë së Tij, përmes të cilave i mëson dhe urdhëron krijesat si ta adhurojnë Atë dhe të rregullojnë ligjet e jetës së tyre në këtë dynja. Qëllimi thelbësor i këtij ligji është që Allahu të jetë i vetmi i adhuruar nëpërmjet mënyrës që Ai e ka përcaktuar me anë të shpalljeve të Tij. Pasi përmendi këto çështje të rëndësishme, Allahu i Madhëruar tregon ligjin e shpërblimit, që, sigurisht, është veçse në dorën e Tij. Ai na kujton se do të na marrë në llogari dhe secilin do ta shpërblejë sipas veprave të kryera në këtë dynja. Ai thotë:

- **"Vetëm tek Ai do të jetë kthimi juaj. Premtimi i Allahut është i vërtetë."** - Ky është një premtim i pakthyeshëm dhe i sigurt. Allahu do t'ju tubojë të gjithëve pas vdekjes një ditë të caktuar, që është Dita e Ringjalljes dhe e llogarisë me drejtësi. Mendohuni me kujdes në këtë premtim dhe në madhësitinë e pushtetin e Atij që e ka dhënë! Allahu i lartësuar thotë:

- **"Ai e filloi krijimin e pastaj e rikthen atë (pas vdekjes),..."** - Kjo është shumë e thjeshtë për t'u kuptuar. Ai që ka pushtetin për ta filluar krijimin nga hiçi është i plotpushtetshëm edhe ta ribëjë atë. Çdokush që beson se Zoti ka krijuar gjithçka dhe pastaj mohon faktin që Ai mund t'i ringjallë krijesat pas vdekjes së tyre, është thjesht kryeneç e kokëfortë, që këmbëngul në inatin dhe mosbesimin e Tij. Këta janë njerëz të pamend, që mohojnë dy mundësi të njëjta, madje mohojnë ekzistencën e asaj që është më e thjeshta ndër dy rastet e ngjashme. Ky është një argument shumë i thjeshtë logjik për të besuar ringjalljen. Pastaj i Lartësuar sjell edhe argument tekstual, kur thotë: "Premtimi i Allahut është i vërtetë." Ky është një premtim i vërtetë i dhënë nga Krijuesi, që patjetër do të realizohet. Ajo është koha kur çdokush do të marrë atë që meriton. I Lartësuar thotë:

- "... për t'i shpërblyer ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira me drejtësi. " - Këta i hapën zemrat e tyre sinqerisht, për t'i mbushur me imanin e pastër dhe korrekt që Zoti ka urdhëruar. Ata nuk besuan thjesht me fjalë goje dhe pretendime boshe, por e përkthyen besimin në vepra të mira dhe në një model jetese sipas tij. Ata kryen veprat e mira të urdhëruara nga Zoti, të detyrueshme qofshin apo të pëlqyeshme. Ata do t'i shpërblejë i Lartësuar, sikurse thotë: "*bil kis*", pra, me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij të madhe. Ai do t'i shpërblejë për imanin korrekt, të pastër dhe të sinqertë dhe për veprat e tyre të mira dhe të sinqerta. Ai do t'u dhurojë një shpërblim, që - ashtu sikurse i ka njoftuar adhuruesit e Tij të sinqertë, - syri nuk e ka parë, as veshi e ka dëgjuar dhe askush nuk mund ta imagjinojë apo përfytyrojë dot nga krijesat. Atje do të kenë çdo gjë që ua kënaq shpirtin, syrin, trupin dhe zemrën.

- " Ndërsa për ata që mohuan, ka pije të valë dhe dënim të dhembshëm, për shkak se ata mohonin (*besimin e drejtë*). " - Ata që i mohuan shpalljet e Zotit, duke i konsideruar ato si mashtrime e trillime, ata që refuzuan të pasojnë të dërguarit e Zotit dhe udhëzimin e sjellë prej tyre, ata do të kenë: "...pije të valë dhe dënim të dhembshëm, për shkak se ata mohonin (*besimin e drejtë*). " Pra, ujë të përvëlur, që ua përcëllon fytyrat dhe ua shkrin e copëton zorrët. Veç kësaj, ata do të kenë edhe shumë dënime të tjera të dhimbshme të Xhehenemit. Të gjitha këto i merituan, për shkak të kufrit të tyre, domethënë të mohimit të Zotit dhe shfrenimit në padrejtësi e mosbindje. Allahu i Lartësuar nuk u bën asnjë padrejtësi, por janë ata që i kanë bërë vetes së tyre padrejtësi.

Ajetet 5 - 6

5. Është Ai që Diellin e bëri shndritës, ndërsa Hënën e bëri të shkëlqejë dhe i përcakttoi fazat e saj, që ju të dini numrin e viteve dhe të bëni përlllogaritje (*të kohës*). Allahu e krijoi këtë veçse me të

vërtetën e madhe. Ai i sqaron Argumentet për një popull të ditur.

6. Me të vërtetë, në ndërrimin e natës me ditën dhe në atë që krijoi Allahu në qiej e në Tokë, ka fakte për njerëzit që i frikësohen (*Allahu*).

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi faktin se Ai është i vetëm në aspektin e *uluhije-s* dhe *rububije-s*, Allahu i Lartësuar vijon me argumente të shumta, logjike dhe reale, nga krijimi i Tij që e vërtetojnë këtë fakt. Këto argumente të sjella nga i Lartësuar tregojnë se ai është i Plotë dhe Absolut në emrat dhe cilësitë e Tij. Dielli, Hëna, qiejt, Toka dhe çdo gjë që Zoti ka krijuar tregojnë se Ai është i vetmi Krijues, Pronar, Sundues e Kujdestar i gjithësisë. Është Ai që çdo çështje e ka në dorën e Tij dhe nuk i ka lënë askujt asnjë thërmijë pushteti; kjo nga njëra anë. Nga ana tjetër, ata tregojnë se Ai është i vetmi i Adhuruar me meritë, që duhet lavdëruar dhe t'i nënshtrohesh me bindje të plotë në ligjin që ka urdhëruar dhe sipas të cilit Ai pëlqen që ne të jetojmë. Por Ai na njoftoi se këto argumente e shenja u bëjnë dobi veçse atyre që janë të ditur dhe atyre që kanë *takua*, pra, që nënshtrohen ta adhurojnë Zotin sipas porosive dhe mënyrës që Ai e ka treguar përmes profetëve. Njerëzit e ditur arrijnë t'i kuptojnë argumentet që ofrojnë këto shenja të shfaqura në krijimin e Zotit. Ata dinë të përfitojnë nga argumentet dhe t'i përkufizojnë ato me dituri dhe urtësi në formën më të kuptueshme dhe të saktë. Këtë të fal dituria. Ndërsa devotshmëria (*takua*) mbjell në zemër dëshirën e mirë dhe dashurinë për të mirën, si dhe frikën dhe ruajtjen nga e keqja. Kjo dëshirë dhe vullneti i mjaftueshëm për të arritur të mirën dhe për t'u larguar nga e keqja e kanë pikënisjen nga njohja dhe analiza e sinqertë që robi u bën argumenteve të përfituara nga dituria. Me fjalë të tjera, pasi i analizon faktet e Zotit dhe krijimin e Tij me një analizë të sinqeritë dhe me qëllimin për të kuptuar të mirën, kjo të sjell dituri dhe siguri të plotë në çështjet e analizuara. Pasi

zemra fillon t'i shprehë Zotit dashurinë përmes adhurimeve të porositura nga Ai e të përkushtuara Atij, kjo i jep zemrës atë që quhet devotshmëri. Kjo i jep njeriut aftësinë për të dalluar të mirën dhe të keqen, të dallojë rugën e mbarë dhe të gjejë forcën, ambicien dhe vullnetin e nevojshëm për të jetuar sipas porositve të Zotit. Mjafton të vështrosh këto krijesa të mrekullueshme të Zotit me ato cilësi dhe rregulla fantastike, për të kuptuar se Ai që i krijoi është i Plotë në pushtetin dhe fuqinë e Tij, në diturinë dhe urtësinë e Tij. Ai është i Gjallë e i Përjetshëm, përkujdeset për krijesat e Tij vazhdimisht e në çdo çast. Rregullsia, përpikmëria, përsosmëria, bukuria dhe hijeshia e krijimit të Tij tregojnë për urtësinë e Tij të pamatë e diturinë e Tij të gjerë. Dobitë dhe mirësitë që përmbajnë krijesat e Allahut tregojnë për mëshirën e madhe dhe bamirësinë e pakufishme të Allahut, si dhe kujdesin e Tij për krijesat. Të tilla janë p.sh., Dielli, Hëna dhe çdo mirësi tjetër e domosdoshme për jetën në Tokë. Nga ana tjetër, çdo krijesë që shfaqet jashtë rregullave bazë të krijimit të Tij, tregon se Ai është i Plotpushtetshëm dhe vepron çfarë të dëshirojë; ligji dhe dëshira e Tij realizohet dhe sundon mbi gjithçka.⁵⁴ Të gjitha këto tregojnë se Allahu është i vetëm në meritën e adhurimit. Vetëm Ai meriton të adhurohet dhe të duhet me gjithë shpirt; Ai është i Madhërishmi, Bujari, i përshkruar me të gjitha atributet madhështore. Ai është i vetmi tek i Cili duhet të shpresohet, e të Cilit duhet t'i druhesh dhe frikësohesh. Lutjet dhe singëriteti i drejtohen veçse Atij. E si mund t'u lutesh, përgjërohesh e kërkosh ndihmë krijesave të dobëta, të varfra e të pafuqishme?! Ata vetë janë të varfër dhe nevojtarë për mëshirën e Zotit, në të gjitha çështjet e tyre. Në këto ajete gjejmë argument se është i pëlqyeshëm meditimi rreth krijesave të Allahut dhe nxjerrja e mësimave prej tyre. Kjo sjell forcim dhe përmirësim të arsytimit, forcës logjike dhe të imanit. Shpërfillja e këtij lloji të adhurimit është pakujdesi dhe shpërfillje

e njërit prej urdhërave të Allahut, pakujdesi e cila të pengon nga forcimi i imanit. Ajo, gjithashtu, është shkak për ngurtësim të arsyes dhe të inteligjencës.

Ajetet 7 - 8

7. Ata të cilët nuk e shpresojnë takimin Tonë, që janë të kënaqur me jetën e kësaj bote dhe kanë gjetur prehje në të, si dhe ata që janë indiferentë ndaj argumenteve tona

8. - vendi i tyre është Zjarri për shkak të veprave që kanë bërë.

Shpjegimi i ajeteve

- "**Ata të cilët nuk e shpresojnë takimin Tonë,...**" - Ata nuk shpresojnë mirësitë në takimin me Allahun, i cili është gjëja më e mrekullueshme që mund të shpresohet. Madje, ata kthejnë shpinën dhe e mohojnë këtë takim, ku shpresohet shpërbliimi i Allahut.

- "**që janë të kënaqur me jetën e kësaj bote dhe kanë gjetur prehje në të,**" - Ata i japin përparësi jetës së kësaj bote kundrejt jetës tjetër. Përveç kësaj: "dhe kanë gjetur prehje në të." Kështu, ata i kushtohen tërësisht jetës në këtë botë, të cilën e konsiderojnë si të vetmin qëllim të tyre. Ata rendin vetëm për përmbushjen e kënaqësive të përkohshme të kësaj dynjaje dhe grumbullimin e stolive të saj mashtruese, pa pyetur se me çfarë rruge i fitojnë ato, hallall apo haram. Ata vrapojnë të harruar pas dëshirave nga çdo drejtim që u vijnë ato dhe pas çdo joshje që i tërheq. Ata i shterojnë të gjitha dëshirat, qëllimet, ëndrrat, motivet, planet dhe veprat e tyre veçse në funksion të kësaj bote dhe kënaqësive të saj, duke pandehur se janë krijuar për të qëndruar përjetësisht këtu, a thua se kjo dynja nuk ka për të mbaruar për ta. Po a nuk është kjo botë një vendkalim i përkohshëm, në të cilin udhëtari furnizohet për rrugën e gjatë drejt vendit të përjetësisë e pafundësisë? A nuk e dinë ata të mjerë se drejt asaj përjetësie kanë udhëtuar të parët dhe të fundit? Për mirësitë dhe kënaqësitë e ahiretit janë përmalluar dhe kanë udhëtuar të zgjedhurit, që Zoti i inspiroi për udhën drejt Tij dhe i

zgjodhi për veten e Tij. Si mund të mendojnë për këtë udhëtim të gjatë të dashuruarit pas kësaj bote, e cila do të fanitet e zhduket me gjithë stolitë e saj mashtruese? Ata janë tejet të pavëmendshëm dhe shpërfillës ndaj ajeteve dhe Shpalljes së Zotit, prandaj nuk mund ta gjejnë rrugën e Tij. Ai thotë:

- "... si dhe ata që janë indiferentë ndaj argumenteve tona, " - Ata nuk përfitojnë nga ajetet kuranore dhe as nga shenjat madhështore të shfaqura në krijimin e Zotit, në horizont dhe në veten e tyre. Ai që i kthen shpinën Shpalljes dhe argumenteve të Zotit, ai e ka zhytur dhe harruar vetveten në pakujdesi të thellë dhe kurrë nuk mund të gjejë udhëzimin drejt të cilit fton ai argument.

- ... vendi i tyre është Zjarri për shkak të veprave që kanë bërë. - Ata që kanë këto cilësi, vendqëndrimin e kanë në Zjarr. Ai do të jetë përjetësisht "vendprehja" e tyre dhe kurrë nuk kanë për t'u larguar prej tij. Ky është shpërblimi që vetë e fituan përmes kufrit, idhujtarisë dhe poshtërsive të shumta. Ky është ndëshkimi për mohuesit, që nuk shpresojnë takimin me Zotin, kënaqen me jetën e dynjasë, gjejnë prehje në të dhe janë mospërfillës ndaj shpalljeve dhe ftesës së Zotit. Ndërsa për të bindurit e besimtarët e mirë ka tjetër premtim. I Madhëruari thotë:

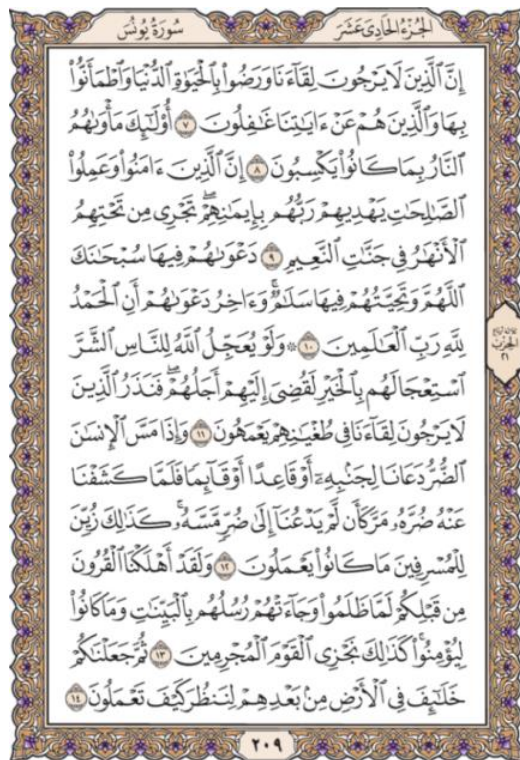
Ajetet 9 - 10

9. Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira - ata i udhëzon Zoti i tyre me besimin e tyre. Pranë tyre rrjedhin lumenj në Xhenetin e mirësive.

10. Lutja e tyre atje do të jetë: "I dëlirë je, o Allah!" Përsëndetja e tyre është: "Selam!" Ndërsa lutja e tyre e fundit është: "Të gjitha Lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, Zotit të botëve!"

Shpjegimi i ajeteve

- "Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira... " - Këta kanë iman të pastër, të sinqertë e korrekt dhe vepra të mira sipas këtij imani me zemrën, gjuhën dhe trupin e tyre. Veprat e tyre janë të sinqerta veçse për

kënaqësinë e Zotit dhe tërësisht sipas porosive të Tij, prandaj dhe cilësohen si të mira dhe përmirësuese. Ata janë të sinqertë me Zotin e tyre dhe pasues besnikë të rrugës së Profetit të Tij të dashur. Ky është imani i vërtetë, që të mban në udhën e mbarë. Thotë i Madhëruari:

- "... ata i udhëzon Zoti i tyre me besimin e tyre. " - Për shkak të këtij imani të çiltër, që mbush shpirtat e tyre dhe i nënshtron gjymtyrët e tyre për të jetuar sipas tij, Allahu i Madhëruar i forcon dhe i bën ata të qëndrueshëm dhe të patundur në rrugën e drejtë. Kjo është dhurata më e vyer që Zoti u dhuron atyre, si shpërblim për përkushtimin në imanin e tyre: "Udhëzimi i vazhdueshëm dhe forcimi në këtë rrugë". Ai u mëson atyre dije të dobishme vazhdimisht e në çdo hap që hedhin dhe u jep forcë e vullnet të fortë për të punuar dhe jetuar sipas këtij imani, duke ua zbukuruar dhe duke ua bërë atë të dashur për zemrat e tyre. Ai ua hap sytë e shpirtit, që të shohin qartë dhe të kuptojnë argumentet e Shpalljes dhe shenjat e Tij në krijim. Në jetën e kësaj

bote, Zoti i udhëzon drejt rrugës së drejtë për të pranuar Islamin mes gjithë besimeve të kota, dhe pastaj i udhëzon edhe përgjatë kësaj rruge me të gjitha hollësitë e nevojshme të saj. Ndërsa në botën e pafundme të shpërblimit e llogarisë së drejtë, Ai ka për t'i udhëzuar në rrugën drejt Xhenetit të përjetshëm, mes mirësive e lumturisë. Betohe në Zotin se, atë ditë, ata do ta njohin rrugën drejt vendbanimeve të tyre në Xhenet më mirë sesa njohim ne rrugën e kthimit në shtëpinë tonë, kur vijmë nga një udhëtim i largët.

- **"Pranë tyre rrjedhin lumenj në Xhenetin e mirësive."** - Lumenjtë rrjedhin përjetësisht mes kopshteve me gjelbërim të përhershëm e të mbushura plot mirësi. Allahu i Madhëruar thotë: "në Xhenetin e mirësive ". Pra, kemi të bëjmë me një ndërtim (në arabisht) të skemës *pronë-pronar*, a thua se je brenda vetë mirësisë, gjë kjo që tregon se mirësia është e plotë, pa asnjë mangësi. Në Xhenet gjenden të gjitha llojet e mirësive, ato të zemrës, që ta mbushin atë me gëzim, lumturi, dëfrim e kënaqësi; mirësi të syve, të cilët mbushen me kënaqësinë e papërshkrueshme kur shohin të Gjithëmëshirshmin, dhe dëgjimi i tyre lumturohet me dëgjinin e Fjalës së Tij. E papërshkrueshme është lumturia që sjell afërsia me të Gjithëmëshirshmin dhe kënaqësia e Tij ndaj tyre. Pa mendo pak takimin edhe me të dashurit dhe vëllezërit e mirë në besim dhe qëndrimin së bashku me ta në shtretër të stolisur, si vëllezër të dashur dhe të përmalluar. Mes atyre kënaqësive, ata kënaqen me zëra shumë të bukur, që këndojnë dhe japin një ndjesi tejet të mrekullueshme. Vështrimet e tyre shtangen nga bukuritë dhe hijeshitë që shohin dhe të mbushin plot gëzim e lumturi. Trupat e tyre shijojnë kënaqësi pas kënaqësie me ushqimet, pijet e marrëdhëniet intime. Asnjë shpirt nuk mund ta dijë dhe ta përshkruajë realisht kënaqësinë e tyre, dhe as ta përfytyrojë madje atë.

- **"Lutja e tyre atje do të jetë: "I dëlirë je, o Allah!",** " - Fillimi i adhurimit të tyre për Zotin në Xhenet është *tesbih* për Allahun, duke dëshmuar pastërtinë e Tij nga çdo e metë e mangësi, ndërsa fundi i tij është *tahmidi*⁵⁵ ose thurja e lavdeve dhe shprehja e dashurisë për Të. Tashmë ata janë të çliruar nga çdo detyrim fetar, sepse do të jenë në vendin e kënaqësive dhe të shpërblimit. Për ta janë rezervuar kënaqësitë më të plota dhe më të mira dhe, ndër to, është një mirësi që konsiderohet si një ndër më të mëdhatë, që është mirësia e kënaqësisë që sjell *dhikri* (përmendja) i Zotit. *Dhikri* e *tesbihi* u sjell prehje dhe kënaqësi të pakrahasueshme me ndonjë gjë tjetër, dhe të mendosh që ata as që mundohen për ta kryer atë, por ai është krejt i natyrshëm, ashtu sikurse frymëmarrja e tyre, pa u lodhur dhe pa u sforcuar për të.

- **"përsëndetja e tyre është: "Selam!"** - Gjatë takimeve dhe vizitave që i bëjnë njëri-tjetrit, ata përsëndeten me *selam*. Ata përsëndeten me fjalë që nuk përmbajnë gjynahe dhe kotësira. Ato janë fjalë paqeje, që sjellin vetëm paqe e mirësi.

- **"Ndërsa lutja e tyre e fundit është: "Të gjitha Lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, Zotit të botëve!"** - Thuhet se, kur banorët e Xhenetit dëshirojnë të shijojnë diçka prej mirësive të Xhenetit, thonë këto fjalë: "*Subhâneke Allâhume*" (I dëlirë je, o Allah!), dhe ajo u vjen në çast, pa u vonuar. Dhe kur mbarojnë, thonë: *El hamdu lil-lâhi Rabil Alemin*" Të gjitha Lavdërimet i qofshin vetëm Allahut, Zotit të botëve!

Ajeti 11

11. Sikur Allahu t'ua shpejtonte njerëzve pranimin e kërkesës për të keqen, ashtu siç pranon shpejtimin e kërkesës për të mirën, atyre do t'u përfundonte afati. Por ata që nuk janë të bindur për takimin Tonë, Ne i lëmë të enden në shfrenimin e tyre.

Shpjegimi i ajetit

- **"Sikur Allahu t'ua shpejtonte njerëzve pranimin e kërkesës për të keqen, ashtu siç pranon shpejtimin e kërkesës për të**

mirën, atyre do t'u përfundonte afati. " - Kjo tregon për mëshirën dhe kujdesin e Allahut të Madhëruar për robërit e Tij. Nëse Ai do t'ua përshpejtonte ndëshkimin për ligësitë që bëjnë, ashtu sikurse ua përshpejton shpërblimin kur bëjnë punë të mira, do të merrte fund çështja e tyre dhe ata do të shfaroseshin nga ndëshkimi. Allahu i Madhëruar i afatizon ata, por kurrsesi nuk i harron apo braktis. Ai fal shumë e shumë prej hakut të Tij të shkelur prej tyre. Nëse do t'i merrte në përgjegjësi e ndëshkonte për të gjitha padrejtësitë e tyre, nuk do të linte asnjë në faqen e dheut.⁵⁶ Në këtë fjalë të Zotit përfshihet edhe rasti kur njerëzit mund të zemërohen dhe mallkojnë nga zemërimi familjen dhe fëmijët. Nëse këto lutje të këqija do të pranoheshin prej Allahut ashtu sikurse Ai pranon dhe realizon lutjet e mira, atëherë njerëzit do të shkatërroheshin. Por Allahu i Lartësuar është i Dashur, i Urtë dhe nuk nxitohet të ndëshkojë gabimtarët.

- "Por ata që nuk janë të bindur për takimin Tonë, Ne i lëmë të enden në shfrenimin e tyre." - Këta nuk besojnë në jetën e përjetshme dhe në ringjallje, prandaj dhe nuk përgatiten për të. Ata nuk kanë frikë llogarinë e drejtë para Zotit, prandaj nuk bëjnë ndonjë vepër që t'i shpëtojë nga ndëshkimi i Tij. Të tillë njerëz, i Urti i lë në shfrenimin e tyre për të kaluar kufijtë. Ata zhyten në të kotën, për hir të së cilës kanë braktisur të vërtetën dhe kanë shkelur kufijtë e Zotit. Allahu i lë ata, sikurse thotë: "*jea'mehun*", domethënë, të çoroditur, të pavendosur dhe të turbullt në vendimet e tyre. Ata nuk arrijnë ta gjejnë rrugën e drejtë dhe nuk u jepet sukses që të kuptojnë argumentet dhe faktet më të drejta dhe të vërteta. Ky është ndëshkimi i tyre dhe i çdokujt që zhytet në padrejtësi dhe që shpërfill e mohon argumentet dhe shpalljet e Zotit.

Ajeti 12

12. E, kur njeriut i bie një e keqe, ai na lutet, qoftë shtrirë, ulur ose në këmbë e, kur Ne ia largojmë të keqen atij, ai

vazhdon sikur të mos na ishte lutur fare për të keqen që e kishte goditur. Kështu keqbërësve u duket mirë ajo që veprojnë.

Shpjegimi i ajetit

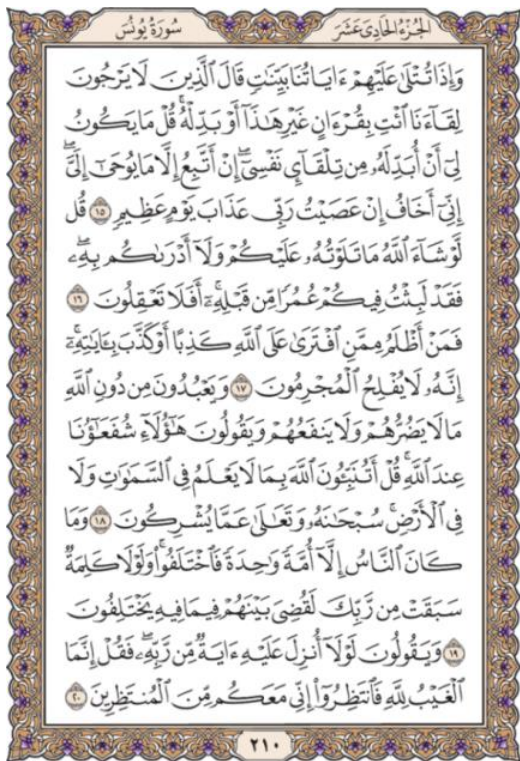
- "E kur njeriut i bie një e keqe, ai na lutet qoftë shtrirë, ulur ose në këmbë, " - Ky ajet na tregon rreth natyrës njerëzore dhe prirjeve të saj. Kur njeriu sprovohet me ndonjë fatkeqësi, sëmundje ose vështirësi, ai përpiket shumë në lutje e përgjërime në të gjitha gjendjet e në çdo çast, për të larguar fatkeqësinë ose sprovën. Ai lutet kur është në këmbë, ulur apo dhe shtrirë, dhe përgjërohet e tregohet këmbëngulës në lutjen për ta larguar fatkeqësinë dhe që Allahu i Madhëruar ta çlirojë.

- " e, kur Ne ia largojmë të keqen atij, ai vazhdon sikur të mos na ishte lutur fare për të keqen që e kishte goditur. " - Ai kthehet përsëri atje ku ishte, duke i kthyer shpinën Zotit të tij, a thua se nuk ka përjetuar asnjëherë ndonjë fatkeqësi, nga e cila Zoti e shpëtoi. E çfarë padrejtësie e mosmirënjohje mund të jetë më e madhe sesa kjo? Kërkon nga Zoti përmbushjen e kërkesave të veta, dhe kur Ai ia plotëson, as nuk i hedh sytë për të drejtat e Zotit. A thua se nuk ka asnjë detyrim ndaj Zotit të tij. Ky është një veprim i nxituar dhe i zbukuruar nga shejtani i mallkuar, sepse çdo natyrë e pastër dhe mendje e shëndoshë e konsideron mosmirënjohjen ndaj bamirësit si diçka të shëmtuar dhe të ulët. Prandaj i Madhëruari thotë:

- " Kështu keqbërësve u duket mirë ajo që veprojnë." - Allahu i Madhëruar i ka quajtur të tillë njerëz "*musrifinë*" - tejkalue të kufijve të Tij. Këtyre kriminelëve u është zbukuruar rruga e shfrenimit dhe mosmirënjohjes, edhe pse natyra e pastër dhe mendja e shëndoshë e refuzon atë.

Ajetet 13 - 14

13. Ne kemi shkatërruar shumë breza para jush, kur ata bënin padrejtësi. Edhe pse të dërguarit u erdhën me argumente të qarta, ata nuk besonin. Kështu i dënojmë Ne popujt që bëjnë padrejtësi.

14. Pastaj Ne ju bëmë ju, pas atyre, zëvendësues në Tokë, për të parë se si do të veproni.

Shpjegimi i ajeteve

- "Ne kemi shkatërruar shumë breza para jush, kur ata bënin padrejtësi. Edhe pse të dërguarit u erdhën me argumente të qarta, ata nuk besonin. Kështu i dënojmë Ne popujt që bëjnë padrejtësi."

- Allahu i Madhëruar na njofton se Ai i shkatërroi popujt e shkuar, për shkak të padrejtësive dhe kufrit të tyre, pasi u erdhën të qarta argumentet e Tij përmes profetëve dhe shpalljeve të Tij. Atyre iu bë e qartë e vërteta e Zotit, e cila u përforcua me mrekulli të pamohueshme dhuruar profetëve, por ata përsëri nuk u nënshtruan për ta adhuruar Zotin dhe për të jetuar sipas Shpalljes së Tij. Ata nuk pranuan të besonin shpalljen e Zotit, prandaj mbi ta u bë i pashmangshëm dënimi i merituar për çdo kriminel që merr guximin të shpërfillë dhe të shkelë kufijtë e Zotit. Ky është ligji i Zotit, i zbatueshëm për të gjithë popujt.

- "Pastaj Ne ju bëmë ju, pas atyre, zëvendësues në Tokë, për të parë se si do të veproni." - Nëse dini të merrni mësim dhe përvojë nga ata që e pësuan para jush dhe nënshtroheni për të pasuar shpalljet e Zotit, ju keni premtim të mirë. Bëni kujdes dhe pasoni me besnikëri profetët e Zotit dhe shpalljet e Tij, që të fitoni e shpëtoni në dynja dhe në ahiret! Por nëse e harroni vetveten dhe zhyteni në padrejtësi e përmbushje të epsheve e të shfrenimit tuaj, ashtu si popujt që shkuan, edhe ju do të pësoni atë që pësuan ata. Allahu i Lartësuar jua tërhoqi vërejtjen dhe ju kërcënoi, prandaj ju nuk keni justifikim për të vazhduar në kotësinë dhe në padrejtësitë tuaja.

Ajetet 15 - 17

15. Kur u lexohen ajetet Tona të qarta, ata që nuk besojnë në takimin Tonë (ringjalljen), thonë: "Sillna një Kur'an tjetër, ose ndryshoje këtë!". Thuaj: "Mua nuk më takon që ta ndryshoj atë nga mendja ime. Unë pasoj veçse atë që më shpallet. Unë i frikësohem dënimit të një Dite të madhe, nëse kundërshtoj Zotin tim.

16. Thuaj: "Sikur të kishte dashur Allahu, unë nuk do t'jua kisha lexuar juve atë (Kur'anin), e as nuk do të kishit mësuar gjë për të. Unë kam jetuar një periudhë (të gjatë) në mesin tuaj para tij. A nuk mendoni?"

17. E ku ka më të padrejtë se ai që shpif ndaj Allahut gënjeshtër, ose që mohon Argumentet e Tij? Keqbërësit nuk mund të shpëtojnë kurrë.

Shpjegimi i ajeteve

- "Kur u lexohen ajetet Tona të qarta, ata që nuk besojnë takimin Tonë (ringjalljen), thonë: "Sillna një Kur'an tjetër, ose ndryshoje këtë!". - Në këto ajete, i Lartësuar i na tregon inatin dhe kokëfortësinë e paturpshme të atyre që e mohuan Profetin e Tij, Muhamedin ﷺ. Ata, kur u lexohen ajetet kuranore, aq të qarta dhe madhështore, sqaruese të së vërtetës dhe të padiskutueshme në vërtetësinë e tyre,

i kthejnë shpinën dhe refuzojnë të pranojnë këtë shpallje. Me kokëfortësinë dhe paturpësinë e tyre të tejskajshme, i drejtohen Profetit dhe i thonë: “Sillna një Kur'an tjetër, ose ndryshoje këtë!”. Allahu i shëmtoftë dhe i poshtëroftë! Sa të ulët dhe të padrejtë tregohen me Allahun e Madhërishëm dhe Fjalën e Tij, të pakrahasueshme në madhësinë e saj. Kjo është forma më e poshtëre dhe e ulët e refuzimit të Shpalljes së Zotit. Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t'u thotë atyre:

- **"Thuaj: “Mua nuk më takon që ta ndryshoj atë nga mendja ime. Unë pasoj veçse atë që më shpallet. ”** - Nuk ka mundësi as të mendohet dhe është e patolerueshme për mua si Profet, që ta tjetërsoj nga vetja ime Shpalljen e Zotit. Unë jam thjesht një i dërguar, që transmetoj me besnikëri mesazhin e Zotit. Unë nuk kam në dorë asnjë çështje. Unë thjesht pasoj atë që më shpallet nga Zoti im. Unë nuk kam asnjë të drejtë tjetër veçse përcjelljes me saktësi e besnikëri të Shpalljes së Zotit tim. Unë jam veçse një rob i urdhëruar dhe i nënshtuar ndaj Zotit tim.

- **"Unë i frikësohem dënimit të një Dite të madhe nëse kundërshtoj Zotin tim. ”** - Këto janë fjalët e më të mirit të krijesave dhe edukata e tij në lidhje me urdhëresat e Zotit dhe Shpalljen e Tij. Atëherë, çfarë mendon se do të bëhet me ata mendjelehtë të humbur e të mbushur me injorancë e padrejtësi, me kokëfortësi e arrogancë, mosrespekt e paturpësi, në lidhje me Zotin e gjithësisë?! A nuk i frikësohen ata ndëshkimit të Ditës së madhe?

- **Thuaj: “Sikur të kishte dashur Allahu, unë nuk do t'ua kisha lexuar juve atë (Kur'anin), e as nuk do të kishit mësuar gjë për të. ”** - Nëse pretendojnë se, me këtë kërkesë, ata synojnë dhe dëshirojnë që t'u qartësohet e vërteta, ata janë mashtrues dhe trillues të paskrupullt, sepse shenjat dhe Shpallja e Allahut janë të mjaftueshme për të kuptuar dhe gjetur të vërtetën. Shenjat dhe mrekullitë që Zoti u dhuroi profetëve

janë mëse të mjaftueshme për të kuptuar dhe gjetur të vërtetën. Shenjat dhe mrekullitë që Zoti u dhuroi profetëve janë mëse të mjaftueshme që njerëzit të besojnë se ata flasin në emër të Zotit dhe ndihmohen prej Tij. Është Allahu i Madhëruar që i mbështet profetët e Tij me shenja dhe mrekulli, ashtu sikurse Ai dëshiron me urtësinë hyjnore dhe mëshirën e Tij për robërit.

- **" Unë kam jetuar një periudhë (të gjatë) në mesin tuaj para tij. ”** - Për një kohë të gjatë, para se t'jua lexoja këtë Kur'an dhe para se ju të dinit për të, unë kam jetuar mes jush dhe nuk kam pasur asnjë njohuri rreth shpalljeve të Zotit, apo të më ketë shkuar ndërmend që t'ju flas për to. Nëse asnjëherë nuk ju kam folur për shpalljet e Zotit gjatë gjithë jetës sime mes jush, si është e mundur që t'ju flas dhe kumtoj ato tani?! Unë kam jetuar një kohë të gjatë mes jush dhe ju më njihni mirë se kush jam unë. Tek ju unë njihem si *umij* - që nuk di shkrim e lexim, unë nuk kam studjuar dhe mësuar prej askujt asgjë. Atëherë si mund t'ju sjell juve një libër të tillë madhështor dhe të jashtëzakonshëm, që i ka bërë të gjithë oratorët dhe të mëdhenjtë e artit të fjalës të habitur dhe të pafuqishëm përballë bukurisë dhe hijeshisë së tij?! Dijetarët më të mëdhenj mrekullohen me diturinë e madhe që gjendet brenda tij.

- **"A nuk mendoni?"** - Mendohuni pak! A mundet që ky libër të vijë nga mendja dhe trilli i vetes time?! A nuk është ky arsytim një tregues i prerë se ky libër është Shpallje e Atij që është i Urtë dhe *Hamid* - i Lavdëruar? Nëse do të vinit në përdorim arsyen dhe logjikën tuaj dhe të meditonit pak rreth gjendjes time, nga njëra anë, dhe madhësisë së këtij Libri, nga ana tjetër, do të arrinit në një siguri të plotë që nuk pranon asnjë dyshim, se ai është vërtetë Shpallje e Zotit të Gjithëmëshirshëm dhe do të kuptonit se ai është e vërteta e vetme dhe se gjithçka tjetër është devijim e kotësi. Por nëse me këmbëngulje e kokëfortësi, ju veç refuzoni dhe mohoni, atëherë ju jeni veçse

zullumqarë, që me vetëdije nuk doni t'i nënshtroheni Zotit të botëve.

- **"E ku ka më të padrejtë se ai që shpif ndaj Allahut gënjeshtër, ose që mohon Argumentet e Tij? Keqbërësit nuk mund të shpëtojnë kurrë."** - Nëse unë do të trilloja se flas në emër të Zotit, do të isha më i padrejti i njerëzve dhe ju sigurisht që do të më njihnit si të padrejtë dhe gënjeshtar. Kjo do të ishte e pashmangshme, sepse Zoti jua nxjerr të palarat njerëzve të padrejtë, e sidomos atyre që shpifin në emër të Tij. Por ju nuk më njihni si të tillë dhe unë thjesht po ju sjell juve Shpalljen e Zotit, ashtu sikurse është: të pastër, madhështore dhe të mrekullueshme. Atëherë, zullumqarë jeni ju dhe ju keni për të dështuar në qëllimet e planet tuaja ogurzeza. Ju kurrë nuk keni për të fituar dhe arritur qëllimet tuaja, nëse vazhdoni rrugën e padrejtësisë. Fjala e Allahut: "Ata që nuk shpresojnë takimin Tonë" tregon se shkaku i arrogancës dhe padrejtësisë me të cilën ata e trajtuan Shpalljen e Zotit dhe Profetin e Tij, është pikërisht mosbesimi i jetës së përjetshme pas ringjalljes. Ata nuk shpresonin se do të takoheshin me Zotin dhe se do të merreshin në llogari. Ajeti tregon, gjithashtu, se kushdo që beson dhe shpreson takimin me Allahun, nënshtrohet për të jetuar sipas këtij Libri dhe e beson atë, sepse ai është qëllimi më i mirë dhe ai që dëshiron me të vërtetë të adhurojë Zotin ashtu si Ai është i kënaqur dhe e ka urdhëruar; nëse e lexon Librin për të gjetur udhëzimin, ai ka për të gjetur atë, sepse është vetë Zoti që ta jep udhëzimin, nëse sinqerisht e kërkon atë.

Ajeti 18

18. Ata adhurojnë veç Allahut atë që nuk mund t'i dëmtojë e as nuk mund t'u sjellë dobi dhe thonë: "Këta janë ndërmjetësuesit tanë tek Allahu.". Thuj: "Vallë ju do ta informoni Allahun për diçka që nuk e ditka, në qiej dhe në Tokë?!" I lavdëruar dhe i Lartësuar qoftë Ai mbi gjithçka që ata adhurojnë veç Tij!

Shpjegimi i ajetit

- **"Ata adhurojnë veç Allahut atë që nuk mund ti dëmtojë e as mund t'u sjellë dobi dhe thonë: "Këta janë ndërmjetësuesit tanë tek Allahu.".** - Allahu i Lartësuar na njofton rreth adhurimit të idhujtarëve, të cilët e mohojnë Profetin e Tij. Ata adhurojnë veç Allahut diçka që nuk u sjell as dëm e as dobi. Ata nuk posedojnë asnjë thërmijë pushteti e mundësie për ti sjellë robiti ndonjë të mirë apo ta shpëtojnë nga ndonjë dëm. Ata, pa pasur asnjë argument thanë: "Këta janë ndërmjetësuesit tanë tek Allahu." pra këta ndërmjetësojnë për ne tek Zoti dhe na afrojnë më pranë Tij dhe përgjigjes së lutjeve tona. Prandaj ne u dedikojmë këtyre idhujve e ndërmjetësuesve adhurime e përkushtime. Kështu ata do të na afrojnë më afër tek Zoti. Por kjo fjalë ishte diçka thjesht e trilluar nga ata prandaj, duke treguar kotësinë e saj i Lartësuar thotë:

- **"Thuaj: "Vallë ju do ta informoni Allahun për diçka që nuk e ditka, në qiej dhe në tokë?!"** - Allahu i Madhëruar është i Gjithëdituri. Dituria e Tij ka përfshirë gjithçka mes qiellit dhe tokës. Është pikërisht i Gjithëdituri që na ka njoftuar se nuk ekziston ndonjë Zot tjetër që të meritojë adhurimin dhe përkushtimin e krijesave, ashtu sikurse nuk ka shok në krijimin dhe sundimin e Tij. Atëherë, si pretendoni ju, o idhujtarë, se Ai ka partnerë dhe ndihmëtarë në mbretërinë e Tij?! Mos vallë po e njoftoni Zotin për diçka që Ai nuk e di dhe e ditkeni ju?! Vallë, ju jeni më të ditur apo Zoti?! A ekziston, vallë, ndonjë fjalë dhe besim më i kotë dhe i pavlerë sesa ky besim dhe fjalët tuaja, që nënkuptojnë dhe mëtojnë se jeni më të ditur se Zoti i botëve? Natyrisht, çdo i logjikshëm do të mjaftojë me këtë arsyetim, për të gjykuar se ky lloj besimi është i pavlerë dhe i kotë.

- **"I lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai mbi gjithçka që ata adhurojnë veç Tij!"** - I pastër dhe i dëlirë qoftë Zoti nga shpifjet se Ai ka të ngjashëm dhe partner ndihmëtar në pushtetin e Tij dhe në meritën e

adhurimit. Ai është Allahu, i vetëm dhe i pastër nga çdo mangësi. Ai është *Es-Samed* - i Plotë në mbretërimin, sundimin dhe pushtetin e Tij, Ai të cilit i drejtohen të gjitha krijesat për nevojat e tyre. Në qiej dhe në tokë nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Çdo gjë që adhurohet veç Tij në këtë ekzistencë është kotësi, qoftë nga pikëpamja logjike dhe arsyeja e shëndetshme, qoftë nga aspekti shariatik dhe argumentet e Shpalljes, qoftë nga këndvështrimi i natyrës së pastër njerëzore. Allahu i Madhëruar thotë:

Ajetet 19 - 20

19. Njerëzit kanë qenë veçse të një feje, por u përçanë. E, sikur të mos ishte caktimi i hershëm nga Zoti yt, çështja e tyre do të përfundonte për çdo gjë që ata kishin kundërshtime.

20. Dhe ata thonë: “Përse nuk i vjen atij (Muhamedit) ndonjë shenjë nga Zoti i tij?”. Por ti thuaj: “E fshehta i takon vetëm Allahut. Prandaj, ju prisni, sepse edhe unë po pres së bashku me ju!”

Shpjegimi i ajeteve

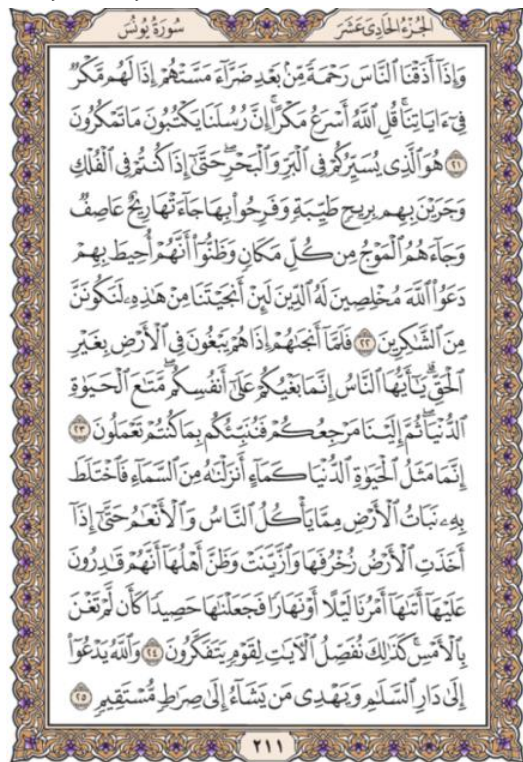
- "**Njerëzit kanë qenë veçse të një feje, por u përçanë.** " - Në fillim njerëzit ishin të bashkuar rreth një besimi të vetëm, të saktë dhe të pastër, por ata më pas u përçanë. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar dërgoi profetët, si përgëzues dhe qortues. Ai i pajisi ata me Shpallje hyjnore e libër të ndritur, që ata të gjykonin mes njerëzve dhe t'i udhëzonin në ato çështje për të cilat kishin kundërshtime.

- "**E sikur të mos ishte caktimi i hershëm nga Zoti yt, çështja e tyre do të përfundonte për çdo gjë që ata kishin kundërshtime.** " - Allahu i Lartësuar na njofton se çështja e gjynahqarëve do të merrte fund nëse nuk do të ishte vendimi i Tij për t'i afatizuar ata dhe për të mos ua përshpejtuar ndëshkimin për gjynahet e tyre. Në të kundërt, Ai do të shpëtonte besimtarët dhe do të ndëshkonte mohuesit e profetëve dhe shpalljeve të Tij, dhe ky do të ishte argumenti tregues dhe ndarës mes të vërtetës dhe të kotës, kur njerëzit të kishin

kontradikta. Por Allahu i Urtë dhe i Gjithëmëshirshëm dëshiroi t'i sprovonte me njëri-tjetrin, që të dallohen të sinqertët nga gënjeshtarët.

- "**Dhe ata thonë: “Përse nuk i vjen atij (Muhamedit) ndonjë shenjë nga Zoti i tij?”.**” - Mohuesit e të vërtetës dhe urrejtësit arrogantë të saj thanë: "...Përse nuk i vjen atij (Muhamedit) ndonjë shenjë nga Zoti i tij?" Me këtë kishin për qëllim shenjat që ata i propozonin me mendjet e tyre, sikurse thotë në një ajet tjetër: "Ata gjithashtu thonë: “Ata thonë, gjithashtu: “Ç’është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe ecën nëpër tregje?! Përse nuk i është dërguar atij një melek dhe të bëhet me të paralajmërues?! Ose, përse nuk i është zbritur një thesar, ose përse nuk ka një kopësht për t'u kënaqur me të?! Të ligjtë thonë: “Ju, vërtet po pasoni një njeri të magjepsur. Shiko çfarë shembujsh sjellin për ty! Por (me këtë) ata humbën (shumë larg) dhe ata kurrë nuk mund ta gjejnë rrugën e drejtë.” [Furkan 7 - 9]. Dhe thotë në suren El isra: “Ata thanë: “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; Ose, ashtu sikurse mëton ti (se do të na dënojë Zoti), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (t'i shohim haptazi); Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.” Thuaj: “I madhëruar qoftë Allahu!” A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?” Njerëzit nuk i pengoi asgjë që të besojnë, kur u erdhi shpallja, por ata thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun si profet?!” [Isra 90 - 94].

- "**Por ti thuaj: “E fshehta i takon vetëm Allahut.”** - Nëse ata kërkojnë prej teje mrekulli, thuaj: E fshehta është veçse në dorën e Zotit. Ai përfshin me diturinë e Tij gjithçka rreth robve dhe krijesave. Është Ai që administron dhe gjykon rreth çështjeve të

tyre, sipas diturisë së Tij absolute rreth tyre dhe sipas urtësisë së Tij të mrekullueshme. Askush nuk mund të ndërhyjë në Ligjin dhe gjykimin e Tij, as në argumentet me të cilat mbështet profetët dhe Shpalljen e Tij, as në qëllimet që synohen nga shpalljet dhe argumentet e Tij dhe as në shkaqet pse Ai i sjell pikërisht ato në mbështetje të profetëve të Tij, e jo të tjera.

- "Prandaj, ju prisni, sepse edhe unë po pres së bashku me ju!" - Secili le të presë se çfarë do të ndodhë me kundërshtarin e vet, pastaj le të shohin se kujt do t'i takojë përfundimi i mirë dhe ai i keq.

Ajeti 21

21. Ne i mëshirojmë njerëzit pas së keqes që i godet. Mirë po, ja, ata përsëri bëjnë kurthe kundër argumenteve Tona. Thuaj: "Allahu është më i shpejti në thurjen e planeve (kundër mohuesve)". S'ka dyshim, të dërguarit Tanë (melekët) regjistrojnë gjithçka që thurni ju.

Shpjegimi i ajetit

- "Ne i mëshirojmë njerëzit pas së keqes që i godet. Mirë po, ja, ata përsëri bëjnë

kurthe kundër argumenteve Tona." - Allahu i Lartësuar, me mëshirën e Tij, bëri të mundur që njerëzit të përjetojnë mirësi pas vështirësive e vuajtjeve, shëndetin e mirë pas sëmundjeve, pasurinë pas varfërisë, sigurinë pas frikës etj. Por edhe pse sapo kanë kaluar vuajtje e dhimbje, ata harrojnë çfarë ka ndodhur dhe nuk e falënderojnë Zotin për mirësinë e dhuruar dhe mëshirën e Tij, por vazhdojnë me intrigat dhe shfrenimin e tyre. Prandaj i Madhëruari thotë: "ata përsëri bëjnë kurthe kundër argumenteve Tona". Ata luftojnë në emër të së kotës dhe devijimit, duke dashur që të mbulojnë të vërtetën dhe udhëzimin e Zotit. Por i Madhëruari thotë:

- "Thuaj: "Allahu është më i shpejti në thurjen e planeve (kundër mohuesve)". S'ka dyshim, të dërguarit Tanë (melekët) regjistrojnë gjithçka që thurni ju." - Intrigat dhe kurthet e padrejta godasin veçse thurësit e tyre. Qëllimet e tyre të zeza u kthehen pas koke. Ata nuk kanë për të shpëtuar dhe do të merren në përgjegjësi për çdo ligësi që kanë shkaktuar. Melekët e Zotit shënojnë çdo gjë që ata bëjnë dhe Allahu i ruan ato shënime, e pastaj do t'u japë ndëshkimin më të plotë dhe të merituar.

Ajetet 22 - 23

22. Ai jua bëri të mundur udhëtimin në tokë e në det. Kur janë në anije, të cilat i lëviz era e lehtë, ata janë të lumtur me këtë; por, kur vjen ndonjë erë e fortë dhe ata përfshihen nga valët nga të gjitha anët, ata binden se janë të shkatërruar; prandaj e lusin Allahun me sinqeritet, duke iu përkushtuar vetëm Atij në fenë e Tij (duke thënë): "Nëse na shpëton nga kjo gjendje, ne do të të jemi gjithnjë falënderues."

23. Por, kur Ai i shpëton, ata përsëri i kalojnë kufijtë në tokë, pa asnjë të drejtë. O njerëz! Padrejtësia juaj është veçse kundër vetes suaj. Ky është veçse një përjetim i jetës së kësaj bote, pastaj kthimi juaj është te Ne. Ne do t'ju tregojmë gjithçka që keni bërë.

Shpjegimi i ajeteve

- " **Ai jua bëri të mundur udhëtimin në tokë e në det.**" - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar bëri një përshkrim të përgjithshëm të njerëzve të cilët nuk dinë të reagojnë me mirënjohje kur, pas ndonjë fatkeqësie, Ai i begaton me mëshirën e Tij dhe, pas vështirësisë, u sjell lehtësimin. Në ajetet në vijim, Ai sjell një rast që e shpjegon dhe e përforcon edhe më shumë këtë sjellje të tyre. Kur janë në mes të oqeanit të egërsuar dhe me dallgë tmerruese, ata i zë frika e vdekjes. Allahu i Madhëruar thotë:

- " **Kur janë në anije, të cilat i lëviz era e lehtë, ata janë të lumtur me këtë;** " - Në bazë të ligjeve të caktuara nga Ai për të mirën tuaj, ju mund të ndërtoni anije dhe të udhëtoni në det këndshëm dhe pa u shqetësuar nga asgjë. Ju gëzoheni me erën e mirë dhe qetësoheni me të. Por kur jeni në një situatë tjetër:

- " **por, kur vjen ndonjë erë e fortë dhe ata përfshihen nga valët nga të gjitha anët, ata binden se janë të shkatërruar; prandaj e lusin Allahun me sinqeritet, duke iu përkushtuar vetëm Atij në fenë e Tij (duke thënë): "Nëse na shpëton nga kjo gjendje, ne do të të jemi gjithnjë falënderues."** - Gjendja ndryshon kur ata goditen nga ndonjë stuhi e fortë me dallgë, që i përfshin nga çdo anë. Në të tilla kushte, ata e shohin fundin afër dhe kështu e shkëpusin çdo lidhje dhe shpresë nga krijesat. Në ato momente binden se askush nuk mund t'i shpëtojë nga ajo vështirësi veç Zotit, prandaj edhe i luten me sinqeritet e përkushtim Atij, duke premtuar se: "Nëse na shpëton nga kjo (*katastrofë*), ne do të jemi gjithnjë falënderues."

- **Por, kur Ai i shpëton, ata përsëri i kalojnë kufijtë në tokë, pa asnjë të drejtë.**

- Ata e harrojnë vështirësinë që kanë kaluar, i harrojnë lutjet dhe fjalët që i kanë drejtuar Zotit, dhe përsëri zhyten në *kufër* dhe *shirk*. Ata i kthehen sërish adhurimit të idhujve, për të cilët kanë dëshmuar vetë se nuk kanë asnjë mundësi për të dhënë ndihmë. Madje,

në ato kushte vështirësie, ata i harrojnë fare idhujt. Pse të mos ia përkushtojnë të gjitha adhurimet Allahut në kohë mirësie, ashtu sikurse ndodh në kohë vështirësie?! Por kjo padrejtësi godet vetëm ata. Prandaj i Lartësuar thotë:

- **O njerëz! Padrejtësia juaj është veçse kundër vetes suaj.** - E shumta që mund të arrini përmes padrejtësive dhe përhumbjes tuaj larg sinqeritetit për Zotin, është që të arrini ndonjë kënaqësi të vogël e të kotë të kësaj bote ose ndonjë famë e interesa të pakta, që shumë shpejt përfundojnë e faniten. Do të vijë dita që do të zhduken të gjitha dhe ju, me hir a pahir, do të largoheni prej kësaj bote.

- **Ky është veçse një përjetim i jetës së kësaj bote, pastaj kthimi juaj është te Ne. Ne do t'ju tregojmë gjithçka që keni bërë.** - Kthimi dhe tubimi i të gjithëve do të bëhet tek Zoti në Ditën e Gjykimit, kur Ai do të nxjerrë në shesh veprat e njerëzve dhe do t'i shpërblejë me drejtësi për gjithçka që kanë bërë. Ky ajet është një kërcënim shumë i rëndë e i frikshëm për njerëzit, që të mos vazhdojnë në punë të këqija, por të kthejnë rrugë sa nuk është vonë.

Ajeti 24

24. Jeta e kësaj bote ngjan me shiun që Ne e lëshojmë nga qielli, me anë të të cilit harlisen bimët e tokës, prej nga hanë njerëzit e kafshët, derisa Toka merr stolinë dhe zbukurohet, ndërsa banorët e saj mendojnë se e kanë në dorë. Por, kur asaj i vjen urdhri Ynë, natën ose ditën, Ne e bëjmë atë si të ishte korrur, sikur të mos kishte ekzistuar një ditë më parë. Kështu ua sqarojmë Argumentet njerëzve që mendojnë.

Shpjegimi i ajetit

- "Jeta e kësaj bote ngjan me shiun që lëshojmë nga qielli, me anë të të cilit harlisen bimët e tokës, prej nga hanë njerëzit e kafshët..." - Ky është nga shembujt më të bukur, që tregon me shumë përpikmëri gjendjen reale të kësaj bote dhe mënyrën se si duhet të shihet ajo. Nëse

ndonjëri sheh prej kësaj bote shumëllojshmëri kënaqësish e dëshira të plotësuar, - dhe këtë nuk e arrijnë të gjithë, - le ta dijë se ajo është e përkohshme dhe shumë e shkurtër. Atëherë kur ajo arrin kulmin me bukuritë e saj, mund ndodhin dy gjëra: ose përjetuesi largohet prej saj, ose ajo largohet prej duarve të tij, duke e lënë atë duarbosh. Pas kësaj, zemra mbushet me trishtim, dëshpërim, pengje e dhimbje të forta. E tillë është kjo botë: në të mbijnë e rriten shumëllojshmëri bimësh. Ajo lulëzon prej bimësisë me të cilën ushqehen njerëzit, si frutat, drithërat etj., dhe prej bimësisë me të cilën ushqehen kafshët, siç janë të gjitha llojet e barërave e kullotave.

- "...derisa Toka merr stolinë dhe zbukurohet, ndërsa banorët e saj mendojnë se e kanë në dorë." - Ajo zbukurohet për ata që e shohin. Ajo vishet me një stoli tërheqëse, që i kënaq të gjithë ata që e sodisin. Ajo ofron dëfrime për ata që i shkojnë pas, por për ata që dinë të shohin qartë, në të ka shenja të dobishme dhe argumente udhëzuese. Të çuditshme dhe marramendëse janë pamjet e saj. E sheh të gjelbëruar, të lulëzuar, të verdhë, të bardhë vezulluese, e plot pamje magjepsëse. Në të tilla kushte, ata mendojnë se kanë në dorë gjithçka, sikurse thotë i Lartësuar: "...banorët e saj të mendojnë se e kanë në dorë." Ata mendojnë se do të arrijnë gjithçka që dëshirojnë në të dhe se ajo nuk do të shterë kurrë. Ndodh kështu, sepse të gjitha dëshirat dhe motivet e tyre janë të lidhura fillim dhe mbarim me të. Ajo është kufiri i njohurive dhe synimeve të tyre. Pikërisht në këtë gjendje ata do të befasohen me diçka shumë dëshpëruese:

- "**Por kur asaj i vjen urdhri Ynë, natën ose ditën, Ne e bëjmë atë të korrur, sikur të mos kishte ekzistuar një ditë më parë.**" - Bëhet njëlloj sikur ajo botë e bukur të mos kishte ekzistuar asnjëherë, sepse tani shihet veçse kjo gjendje e trishtë dhe dëshpëruese.

- "**Kështu ua sqarojmë Argumentet njerëzve që mendojnë.**" - Përmes këtyre

përshkrimeve, Allahu i Madhëruar i sjell më pranë mendjes njerëzore mesazhet madhështore dhe të dobishme, që janë udhëzuese drejt mirësisë e lumturisë. Por ato janë të tilla për ata që meditojnë dhe përdorin logjikën e tyre për të arritur atë që u sjell lumturinë e vazhdueshme e të pashueshme. Ndërsa të pakujdesshmit, të zhyturit në gjumin e harresës dhe mosinteresimit për mesazhet e Zotit, ata i kanë kthyer shpinën shpalljeve, prandaj e kanë të pamundur të përfitojnë prej tyre. Shembujt dhe mesazhet e ndritura të Zotit nuk ua ndriçojnë rrugën dhe as ua largojnë dyshimin e mosbesimin të tillë njerëzve.

Ajetet 25 - 26

25. Allahu fton për në Shtëpinë e Paqes (Xhenet) dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.

26. Atyre, që bëjnë vepra të mira u takon e mira, madje edhe më shumë. Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi e as nënçmimi. Ata janë banorë të Xhenetit. Ata do të jenë atje përjetësisht.

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu fton për në Shtëpinë e Paqes (Xhenet) dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.** - Allahu i Madhëruar u bën një ftesë madhështore, lumturisjellëse e gjithëpërfshirëse të gjithë robve për në Vendin e Paqes. Sidoqoftë, udhëzimin e plotë të Tij, Allahu e ka veçuar për ata që i ka zgjedhur vetë. Udhëzimi në rrugën e drejtë është mëshirë, mirësi dhe bujari e Tij, që ia dhuron veçse atyre që Ai i do. Ndërsa me drejtësinë dhe urtësinë e Tij, Zoti lë jashtë rruge dhe privon këdo që Ai dëshiron. Por të jeni të bindur se pas qartësisë së vërtetës përmes shpalljeve hyjnore e profetëve, askush nuk ka justifikim para Zotit, nëse nuk ndjek rrugën e Tij dhe nuk jeton sipas vullnetit të Tij. Allahu i Madhëruar e quajti Xhenetin *Darus Selam* - Vendi i Paqes, sepse ai është një vend i pastër dhe i çliruar nga çdo mangësi dhe defekt. E si të jetë ndryshe, kur dihet se mirësia në të është absolute, e plotë dhe e përjetshme. Ajo është e bukur dhe

lumturisjellëse në çdo aspekt. Pasi përmendet vendi i paqes dhe mirësive, shpirtrat përmalohen dhe janë gati për çdo punë që sjell si shpërblim Xhenetin, prandaj i Madhëruari menjëherë na tregon rreth këtyre veprave të mira:

- Atyre, që bëjnë vepra të mira u takon e mira, madje edhe më shumë. - Cilësia e tyre e pandashme është "*ihsâni*" - bamirësia. Ata tregohen të mirë në drejtim të adhurimit të Zotit e Krijuesit të tyre, duke e adhuruar atë me formën më të lartë të adhurimit, që është *ihsan*-i. Sikurse ka thënë Profeti, *ihsân* është: "Ta adhurosh Allahun sikur e sheh Atë, sepse edhe nëse ti nuk e sheh Atë, Ai pa dyshim që të sheh ty." Ata e adhurojnë Allahun e Madhëruar si një dhe të vetëm, të shoqëruar gjithmonë nga mbikëqyrja e Tij, që jep gjithmonë frikërespektin e drojën prej Tij në çdo gjendje. Gjithashtu, në këtë adhurim, ata shoqërohen gjithmonë nga ajo që quhet *nasîha* - që është përmirësimi i gjendjes dhe marrëdhënieve të tyre me Zotin, me Librin e Tij dhe me Profetin e Tij. Ata janë, gjithashtu, në gradën më të lartë të bamirësisë ndaj krijesave. Ata veprojnë gjithçka që kanë mundësi për t'u bërë mirë krijesave të Zotit, qoftë me fjalë apo me vepra. Ata janë bamirës me pasurinë e tyre, me mundësitë fizike, por edhe duke këshilluar. Ata përpiqen të rregullojnë gjendjen e njerëzve përmes urdhërimit për të mirë e ndalimit nga e keqja, duke u mësuar të mirën të paditurve dhe duke këshilluar dhe udhëzuar të pabindurit, që i kanë kthyer shpinën së mirës. Kështu ata janë bamirës në adhurimet kushtuar Zotit dhe me sjelljen ndaj krijesave. Për këta është përgatitur *El Husna* - Xheneti i përkryer në bukurinë dhe mirësitë e tij. Por më e rëndësishme dhe më e bukur është ajo që Zoti e quan *Ez-Zijadeh*, domethënë '*më tepër se kaq*', që është vështrimi në fytyrën e Allahut Bujar, dëgjimi i fjalës së Tij, dhe lumturia që sjell kënaqësia e Tij dhe afërsia pranë Tij. Ky premtim është shumë më tepër sesa krijesat ëndërrojnë dhe

shpresojnë. Përveç kësaj, i Madhëruari thotë se ata do të jenë të ruajtur nga çdo frikë dhe ligësi.

- Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi e as nënçmimi. " - Ata nuk do të përjetojnë asgjë të urryer apo pakënaqësi, që do t'ua shëmtonte e shqetësonte fytyrën dhe vështrimet e tyre. Kur njeriu goditet nga ndonjë fatkeqësi apo shqetësim, ajo shfaqet në fytyrën dhe vështrimin e tij. Ndërsa për këta të zgjedhur, Zoti thotë: "Me të vërtetë, vepërmirët do të jenë (*të lumtur*) mes mirësive (*të shumta*). Të mbështetur në kolltukë, ata vështrojnë. Në fytyrat e tyre mund të kuptosh kënaqësinë që përjetojnë. Atyre u jepet të pinë pije nga enë të vulosura, pije të cilave në fund u vjen era misk. Për të tilla mirësi le të garojnë ata që lakmojnë të mirën. Kjo pije ka brenda edhe prej *Tesnim*-it, burim nga i cili pinë më të afërmit e Zotit." [Mutafifin 22 – 28].

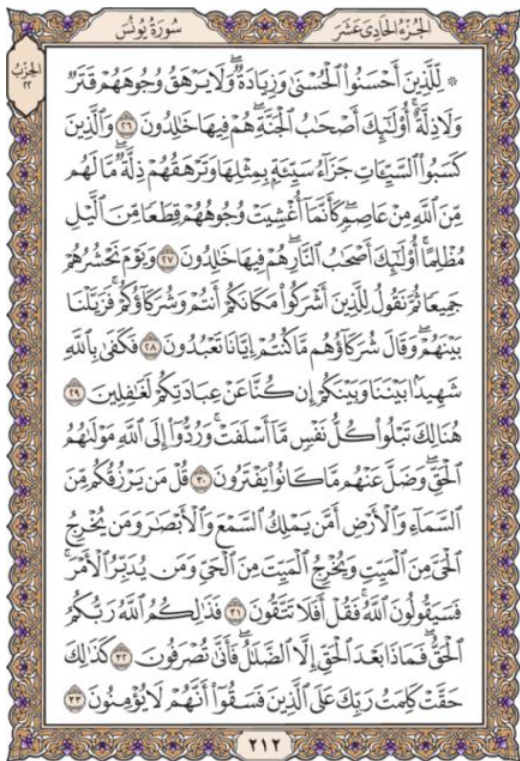
- Ata janë banorë të Xhenetit. Ata do të jenë atje përjetësisht. " - Ata nuk do të largohen më kurrë prej Xhenetit. Mirësitë e tyre nuk do të ndryshojnë, veçse për më mirë. Ata do të jenë përjetësisht në lumturinë, kënaqësitë dhe stolitë, që shtohen çdo ditë e çast.

Ajeti 27

27. Për ata që bënë të këqija, (le ta dinë se) dënimi i të keqes është aq sa e keqja. Ata do t'i mbulojë poshtërimi. Ata nuk mund t'i mbrojnë kush nga Allahu. Fytyrat e tyre do të jenë sikur t'i ketë mbuluar një pjesë nga terri i natës. Ata janë banorë të Zjarrit. Ata do të jenë atje përjetësisht.

Shpjegimi i ajetit

- "Për ata që bënë të këqija, (le ta dinë se) dënimi i të keqes është aq sa e keqja. " - Pasi përshkroi banorët e Xhenetit, Allahu i Madhëruar vijoi të flasë për banorët e Zjarrit. Ai na tregon se ligësia që grumbullojnë në këtë dynja janë pikërisht veprat e këqija, që e zemërojnë Atë, si llojet e shumta të kufrit dhe të gjitha format e poshtërsive dhe të shfrenimit. Për këtë arsye, shpërblimi që do të marrin është sipas

poshtërsive të tyre, pra, i keq dhe dëshpërues. Ky dënim ka për t'i trishtuar në varësi të veprave që bëjnë. Allahu i Madhëruar na njofton se:

- **Ata do t'i mbulojë poshtërimi. Ata nuk mund t'i mbrojnë kush nga Allahu.** " - Ata i mbulon poshtërimi dhe tmërri nga ndëshkimi i Allahut. Askush nuk mund ta pengojë atë ndëshkim apo t'i shpëtojë ata prej tij. Tmërri i brendshëm shfaqet edhe së jashtmi, sepse ai shndërrohet në nxirje për fytyrat e tyre:

- **"Fytyrat e tyre do të jenë sikur t'i ketë mbuluar një pjesë nga terri i natës. Ata janë banorë të Zjarrit. Ata do të jenë atje përjetësisht."** - Do të jenë përjetësisht në këtë gjendje të mjerueshme, nga e cila askush nuk u del në ndihmë që t'i shpëtojë. Krahasoni vetë tani gjendjen e dy grupeve. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: "Atë Ditë do të ketë fytyra të ndritura, që Zotin e tyre do të shikojnë. Atë Ditë do të ketë edhe fytyra të zymta, që presin atë (*Dënim të ashpër*) që të thyen kurrizin." [Kijame 22 - 25]. Gjithashtu: "Atë Ditë do të ketë fytyra

të shndritura, Të buzëqeshura e të gëzuara. Atë ditë do të ketë edhe fytyra të pluhurosura, që i ka mbuluar errësira. Këta janë mohuesit, gjynahqarët." [Abese 38 - 42].

Ajetet 28 - 30

28. Atë Ditë Ne do t'i tubojmë të gjithë, ndërsa idhujtarëve do t'u themi: "Rrini në vendin tuaj, ju dhe idhujt tuaj!". Ne do t'i ndajmë ata nga njëri tjetri dhe idhujt e tyre do t'u thonë: **"Ju nuk na adhuroat ne."**

29. Allahu na mjafton si dëshmitar mes nesh e jush. Ne nuk dinim asgjë për adhurimin tonë nga ju."

30. Atje çdokush do të shpërblehet me atë që ka lënë pas. Ata do të kthehen tek Allahu, te Sundimtari i tyre i vërtetë dhe trillimet e tyre do t'i lënë në baltë.

Shpjegimi i ajeteve

- **"Atë ditë Ne do t'i tubojmë të gjithë..."**

-Atë ditë Allahu i Madhëruar ka për t'i tubuar të gjitha krijesat. Ajo është dita e premtimit që nuk thyhet e as ndryshon. Allahu i Madhëruar na tregon se ka për t'i tubuar idhujtarët dhe idhujt e tyre:

- **"ndërsa idhujtarëve do t'u themi: "Rrini në vendin tuaj, ju dhe idhujt tuaj!".** - Qëndroni në vendin e llogarisë derisa të përfundojë gjykimi dhe të vendoset e drejta mes jush. Allahu i Lartësuar na njofton se do t'i ndajë ata nga njëri-tjetri:

- **Ne do t'i ndajmë ata nga njëri-tjetri dhe idhujt e tyre do t'u thonë: "Ju nuk na adhuroat ne!"**- Ne do t'i ndajmë ata fizikisht dhe shpirtërisht. Mes tyre do të shfaqet ashpër armiqësia dhe urrejtja edhe pse në jetën e kësaj bote kishin miqësi dhe dashuri për njëri-tjetrin. Idhujt që ata adhuronin do të distancohen prej tyre dhe do të thonë:

- **"Allahu na mjafton si dëshmitar mes nesh e jush."** - Ne dëshmojmë se Allahu i Lartësuar është i dëlirë dhe i pastër nga çdo mangësi. Ai nuk ka partner dhe të barabartë me Të. Allahu nuk ka nevojë për ndihmës.

- **Ne nuk dinim asgjë për adhurimin tonë nga ju.** - Ne kurrë nuk kemi urdhëruar për

këtë dhe as ju kemi ftuar në diçka të tillë. Në fakt, ju adhuroat atë që ju ftoi të bënit diçka të tillë, dhe ai është shejtani i mallkuar. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: "A nuk ju pata paralajmëruar ju, o bijtë e Ademit, që të mos e adhuronit shejtanin, sepse ai ishte armiku juaj i hapët dhe që Të më adhuronit vetëm Mua sepse kjo ishte rruga e drejtë?" [Jasin 60 - 62]. Gjithashtu: "Një Ditë, Ai do ti tubojë të gjithë dhe do t'u thotë melekëve: "Ju ishit ata që këta njerëz ju adhuronin?" Ata do të (*melekët*) thonë: "I Madhëruar qofsh Ti! Ti je Zoti ynë dhe ne distancohemi prej tyre. Jo. Por ata adhuronin xhindet dhe shumica e tyre besonin në to". Kështu, atë ditë ata nuk do të kenë asgjë në dorë t'i bëjnë dobi e as dëm njëri-tjetrit. Dhe keqbërësve do t'u themi: "Shijojeni dënimin e zjarrit - atë që e quanit gënjeshtër!" [Sebe'e 40 - 42]. Kështu melekët, profetët, evlijatë e Zotit dhe besimtarët e mirë, që injorantët i adhurojnë, atë ditë do të distancohen prej këtyre të paditurve. Ata do ta hedhin poshtë pretendimin e idhujtarëve se ata i kishin ftuar dhe urdhëruar për adhurimin dhe lutjet ndaj tyre. Pa dyshim, këta të zgjedhur të Zotit janë të sinqertë në fjalën e tyre se kurrë nuk i kanë ftuar idhujtarët në këtë lloj adhurimi të ndaluar. Ky do të jetë momenti i dëshpërimit të papërshtatshëm të idhujtarëve. Atëherë ata do të shohin qartë se çfarë krimesh kanë bërë. Atyre do t'u tregohet se ishin mashtrues dhe shpifnir rreth Zotit. Adhurimet e tyre tashmë janë zhdukur, duke u sjellë veçse dënim dhe dëshpërim. Çdo gjë që adhuronin tashmë është zhdukur dhe ka dalë në pah kotësia e këtij adhurimi. Lidhjet dhe mundësitë e ndihmës e shpëtimit tashmë janë shkëputur: - **"Atje çdokush do të shpërblehet me atë që ka lënë pas. Ata do të kthehen tek Allahu, te Sundimtari i tyre i vërtetë dhe trillimet e tyre do t'i lënë në baltë."** - Atë ditë çdokush do të lidhet fort pas veprave të veta dhe pas asaj që ka ftuar me duart e veta. Sipas tyre do të jepet shpërblimi dhe ndëshkimi. Nëse janë të mira, shpërblimi do

të jetë i mirë. Nëse janë të këqija, ashtu do të jetë dhe shpagimi. Tashmë janë të pavlefshme pretendimet se ata janë në rrugë të drejtë me idhujtarinë e tyre. Pretendimet e tyre në dynja se idhujt e tyre do të sjellin mirësi dhe do t'i ruajnë nga dënimi e të këqijat, tashmë nuk u vlejné dhe mbeten të pashpresë para dënimit të të Drejtit.

Ajetet 31 - 32

31. Thuaj: "Kush ju furnizon me ushqim nga qielli e nga Toka dhe kush e ka në dorë dëgjimin e shikimin tuaj? Kush e nxjerr të gjallin nga i vdekuri dhe kush e nxjerr të vdekurin nga i gjalli? Kush është Ai që rregullon çdo çështje?" Ata do të thonë: "Allahu". Thuaj: "Atëherë, nuk keni frikë?"

32. Ai është Allahu, Zoti juaj i vërtetë. Pas së vërtetës nuk ka asgjë tjetër, veç kotësisë. Atëherë, si po i ktheni shpinën?

Shpjegimi i ajeteve

Idhujtarët, - edhe pse adhuronin idhujt, për të cilët Allahu nuk u kishte dhënë asnjë argument, - e besonin dhe pranonin se Allahu është i vetmi për sa i përket *rububije*-s. (Njëshmërisë së Tij në Zotërimin dhe sundimin mbi krijesat) Në këto ajete i Lartësuari këshillon që t'u kujtojmë idhujtarëve diçka që ata e pranojnë, për t'i bërë të reflektojnë dhe të kthehen në rrugën e drejtë, domethënë në njësimin e Zotit edhe në çështjen e *uluhije*-s (Njëshmërisë së Tij në meritën e adhurimit të Tij si Një dhe i Vetëm.) Thotë i Madhëruari:

- **"Thuaj: "Kush ju furnizon me ushqim nga qielli e toka dhe kush e ka në dorë dëgjimin e shikimin tuaj?"** - Mendohuni pak, o idhujtarë të mjerë, kush është i vetmi që ju lëshon nga qielli rriskun me shiun? Po prodhimet nga toka kush i nxjerr? Kush e ka bërë tokën të përshtatshme për të marrë prej saj gjithçka që ju nevojitet? A nuk është Zoti ai që i krijoi ato dhe që i ka nën sundimin e pronësinë e Tij? Kush e ka në dorë dëgjimin e shikimin tuaj? Zoti veçon këto dy mirësi të domosdoshme (dëgjimin e shikimin) për të na kujtuar edhe shumë e

dhe mjerë e mjerë për atë që e mohon Atë! Ata nuk kanë mend dhe me vetëdije braktisin besimin e vërtetë, të dëshmuar dhe të sjellë nga Zoti. Kështu ata shkatërrojnë jetën e këtushme, fenë dhe ahiretin e tyre.

Ajeti 33

33. Ky është vendimi i drejtë i Zotit tënd kundër të shfrenuarve. Ata kurrë nuk do të besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Në argumentet e qarta dhe faktet madhështore që Zoti solli përmes shpalljeve dhe profetëve, ka shenja dhe mësim të mjaftueshme për të mençurit. Ata janë një kujtim i mjaftueshëm për ata që kanë devotshmëri, i druhen dënimit të Tij dhe nënshtrohen të adhurojnë Atë përmes ligjit e shpalljes së Tij. Në to ka udhëzim të qartë për të gjithë botën. Çdokush mund të gjejë udhën e drejtë dhe, nëse jeton sipas saj, Zoti do ta ndihmojë e do t'i dhurojë udhëzimin e plotë. Por atyre që shfrenohen dhe nuk nënshtrohen të jetojnë sipas udhëzimit të Tij, për ta është i pashmangshëm dënimi dhe humbja. Ata kurrë nuk kanë për të gjetur besimin, derisa të zbatojnë e pasojnë Shpalljen e Zotit. Vetëm kështu Ai do t'ua dhurojë besimin e udhëzimin e plotë.

Ajetet 34 - 36

34. Thuaj: “A ka prej idhujve tuaj ndonjë që ta fillojë krijimin e pastaj ta rikthejë atë?”. Thuaj: “Allahu e nis krijimin dhe sërish e rikthen atë. Atëherë, si i largoheni së vërtetës?”

35. Thuaj: “A ka ndonjë prej idhujve tuaj që ta drejtojë ndonjë të humbur tek e Vërteta? Thuaj: “Vetëm Allahu udhëzon për tek e Vërteta. Atëherë, a është më e drejtë të shkohet pas atij që udhëzon për tek e Vërteta, apo pas atij që nuk mund të udhëzojë, vetëm nëse udhëzohet prej dikujt tjetër? Atëherë ç'është me ju, si gjykoni kështu?!”

36. Shumica e tyre pasojnë veçse hamendësime; por hamendësimi nuk është asgjë ndaj së vërtetës. Allahu di gjithçka që ata bëjnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar në këto ajete, na tregon se sa të pafuqishëm dhe të dobët janë idhujt e idhujtarët. Ata nuk zotërojnë asnjë cilësi e përshkrim hyjnor, që të meritojnë adhurimin e krijesave. Allahu është i vetmi që meriton adhurimin e tyre. Le të mendojë njeriu në kotësinë e adhurimeve kushtuar atyre idhujve të dobët dhe të varfër. Thotë i Madhëruari:

- Thuaj: “A ka prej idhujve tuaj ndonjë që ta fillojë krijimin e pastaj ta rikthejë atë?”. - Allahu i Lartësuar është i vetmi që e nis krijimin nga hiçi dhe ka fuqi e pushtet për ta rikthyer atë krijim sikurse e nisi. Askush nuk e ka këtë pushtet. Pikërisht këtë të vërtetë synon të përhapë kjo fjali pyetëse, së cilës i dihet përgjigjja. E si mundet që krijesat të bëjnë diçka të tillë? Ato janë shumë të dobëta dhe të pafuqishme. Prandaj natyrshëm vjen përgjigjja nga çdokush me natyrë të pastër dhe mendje të shëndoshë. Allahu i Madhëruar thotë:

- Thuaj: “Allahu e nis krijimin dhe sërish e rikthen atë. Atëherë, si i largoheni së vërtetës?” - Allahu i Madhëruar e bën këtë pa pasur nevojë për ndihmëtarë apo partnerë. Atëherë, si devijoni rrugë dhe i largoheni adhurimit të të vetmit që e meriton atë, të vetmit që e fillon krijimin dhe ka fuqinë ta rikthejë atë?! Si mundet që ta lini adhurimin e të Plotpushtetshmit dhe të adhuronit ata që nuk mund të krijojnë gjë dhe që vetë janë të krijuar.

- Thuaj: “A ka ndonjë prej idhujve tuaj që ta drejtojë ndonjë të humbur tek e Vërteta?” - Kush mund ta qartësojë të vërtetën ashtu si Zoti?! Kush mund të sjellë udhëzimin e plotë, të inspirojë dashurinë për të dhe të japë forcë për të jetuar sipas tij, ashtu si Zoti?! Askush nga idhujt tuaj nuk ka në dorë qoftë edhe një grimcë mundësi udhëzimi. Ajo është e gjitha në dorën e Zotit, që thotë:

- Thuaj: “Vetëm Allahu udhëzon për tek e Vërteta.” - Allahu i Vetëm dhe i Pashoq udhëzon drejt së vërtetës nëpërmjet argumenteve e fakteve që ka sjellë. Vetëm Ai mund të inspirojë për të ndjekur

udhëzimin e drejtë dhe mund të japë forcë për të punuar e jetuar sipas tij, duke e zbukuruar dhe bërë të dashur të mirën në zemrat e të zgjedhurve dhe duke e bërë të shëmtuar dhe të urreyer mosbesimin, shfrenimin dhe mosbindjen në zemrat e tyre. Vetëm Ai mund të forcojë dhe aftësojë robin që të ndjekë rrugën më të mirë e të drejtë.

- **"Atëherë, a është më e drejtë të shkohet pas atij që udhëzon për tek e Vërteta, apo pas atij që nuk mund të udhëzojë, vetëm nëse udhëzohet prej dikujt tjetër?"** - E si mund të preferohet dhe të adhurohet një krijesë, e cila është e dobët dhe nuk mund të udhëzojë as veten e vet, për shkak se është e humbur dhe e paditur? Të tillë janë idhujt që ata adhurojnë: të pafuqishëm e të paditur, që nuk mund të udhëzojnë as veten e aq më pak të udhëzojnë adhuruesit e tyre.

- **"Atëherë ç'është me ju, si gjykoni kështu?!"** - Përse keni këtë gjykim të kotë dhe të pabesueshëm?! Si mund të gjykoni se mund të adhurohet dikush tejtër veç Allahut. Pas gjithë atyre fakteve e argumenteve që tregojnë se Allahu është i vetmi i Adhuruar, është i papranueshëm një gjykim i tillë.

- **" Shumica e tyre pasojnë veçse hamendësime; por hamendësimi nuk është asgjë ndaj së vërtetës. "** - Nga të gjitha këto del qartë se idhujt e tyre nuk zotërojnë ndonjë cilësi hyjnore as në veten dhe as në veprat e tyre, që të meritojnë të adhurohen bashkë me Allahun e Lartësuar. Madje ato janë plot mangësi, që e bëjnë të kotë çdo adhurim përkushtuar atyre. Atëherë për çfarë arsye i konsideroni ata si zota veç Allahut?! Përgjigjja më e saktë do të ishte se ky është një mashtrim dhe zbukurim që shejtani e bën në zemrën e njeriut. Kjo është shpifja më e shëmtuar dhe humbja më e frikshme. I mallkuari ua zbukuron kotësinë dhe, me kalimin e kohës, ajo bëhet besim i fortë dhe i palëkundur në zemrat e tyre. Ata mësohen me të dhe nënshtrohen për ta pranuar si të vërtetë, ndërkohë që ishte veçse një kotësi dhe

mashtrim. Prandaj, i Madhëruari thotë: "Ata të cilët adhurojnë idhujt në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë." [Junus 66]. Ndërsa në këtë ajet thotë: "Shumica e tyre pasojnë veçse hamendësime, por hamendësimi nuk është asgjë ndaj të vërtetës." Kështu, në të vërtetë, ata që lusin dhe adhurojnë idhujt veç Allahut, nuk pasojnë asgjë. Në realitet, Allahu i Lartësuar nuk ka partner dhe të barabartë me Të. Këtë e hedh poshtë qoftë logjika, qoftë argumentet e shkruara nga shpalljet e Zotit. Ata thjesht pasojnë supozime dhe hamendësime. Ndërkohë që Allahu i Madhëruar thotë: "...por hamendësimi nuk është asgjë ndaj të vërtetës." Ata i emërtuan si "zota" dhe i adhuruan ata ashtu si Allahun. Thotë i Madhëruari: "Ata (*idhujt*) nuk janë gjë tjetër, vetëm se emra, që ju dhe prindërit tuaj i caktuat. Allahu nuk zbriti për ta ndonjë fakt. Por ata ndjekin vetëm hamendësimet dhe dëshirat e veta, megjithëse prej Zotit të tyre u ka ardhur udhëzimi i qartë." [Nexhm 23].

- **"Allahu di gjithçka që ata bëjnë."** - Prandaj Ai do t'u japë atyre ndëshkimin më të rëndë e të meritueshëm.

Ajetet 37 - 39

37. Ky Kur'an nuk është i tillë që të mund të bëhet nga dikush tjetër veç Allahut, por është vërtetues i asaj që ishte më parë dhe shtjellues i qartë i Librit (*Ligjit të Zotit*). Nuk ka dyshim se ai është (*zbritur*) nga Zoti i botëve.

38. Mos, vallë, po thonë se atë e trilloi ai (*Muhammedi*)? Thuaju: "Sillni ju një sure të ngjashme me të dhe thërrisni në ndihmë kë të doni, veç Allahut, nëse jeni të sinqertë në atë që thoni!"

39. Ata e mohuan atë (*Kur'anin*) pa marrë dituri të plotë rreth tij dhe pa u ardhur plotësisht shpjegimi i tij. Ja, kështu mohonin edhe ata që ishin përpara tyre. Por shih se si qe përfundimi i keqbërësve.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ky Kur'an nuk është i tillë që të mund të bëhet nga dikush tjetër veç Allahut,**

por është vërtetues i asaj që ishte më parë dhe shtjellues i qartë i Librit (Ligjit të Zotit). Nuk ka dyshim se ai është (zbritur) nga Zoti i botëve. - Është e pamundur dhe as që mund të përfytyrohet që dikush të mund të sjellë një libër si Kur'ani. Ky libër është, sikurse thotë i Madhëruari: "Nuk ka dyshim se ai është nga Zoti i botëve". Kur'ani është një libër i paarritshëm nga krijesat. Sikur të mblidhen njerëzit dhe xhinët për të sjellë qoftë edhe një kapitull të ngjashëm me të, nuk mund t'ia arrijnë. Kur'ani është libri i Allahut. Kur'ani është fjala që e ka thënë dhe e ka folur Zoti i botëve. E si mundet që dikush nga krijesat të mund të flasë diçka të tillë, apo qoftë edhe diçka që mund t'i afrohet fjalës së Krijuesit të botës?! Fjala përmban madhështinë e folësit të saj dhe të attributeve të tij madhështore. Vetëm nëse supozojmë se dikush i afrohet Allahut në madhështinë dhe cilësitë e Tij, mund të mendohet se ai mund të sjellë një fjalë të ngjashme me të. Nëse dikush do të pretendonte diçka të tillë, pra, që është i ngjashëm me Zotin në cilësitë e Tij, dhe të thotë se mund të sjellë Shpallje si Ai, atëherë Zoti do ta ndëshkonte menjëherë dhe pa vonuar. Por Allahu i Lartësuar e zbriti Kur'anin si mëshirë për botët dhe si argument për të gjithë robërit. Kur'ani është gjithashtu: "...vërtetues i asaj që ishte më parë", domethënë i shpalljeve të mëparshme të Zotit. Librat dhe shpalljet e Zotit janë vërtetues e mbështetës të njëri tjetrit. Kur'ani dëshmon për vërtetësinë e shpalljeve të mëparshme dhe vërtetësinë e profetëve të shkuar. Nga ana tjetër, edhe shpalljet e mëparshme dëshmojnë për vërtetësinë e Kur'anit dhe besnikërinë e Profetit të fundit. Ata të gjithë kanë paralajmëruar për këtë libër madhështor dhe këtë profet besnik. Kështu, Kur'ani është vërtetim i asaj çfarë kanë parathënë profetët e parë. Kur'ani gjithashtu është: "...shtjellues i qartë i Librit (Ligjit të Zotit)", domethënë është sqarues i hallallit dhe haramit, i ligjeve të fesë, por edhe tregues i ligjeve të kaderit dhe krijimit të

Zotit. Ky libër përmban lajme të vërteta e të sigurta rreth të shkuarës, të tashmes dhe të ardhmes. E si të jetë ndryshe, kur Zoti thotë: "Atij (Kur'anit) nuk mund t'i atribuohet e pavërteta nga asnjë anë. Ai është Shpallje prej të Urtit, të Lavdëruarit." [Fussilet 42]. Pra, nuk ka asnjë lloj dyshimi për këtë fakt. Kur'ani është *el hakul jakin* - e vërteta e sigurt. Ai është Shpallje e Zotit të botëve, i Cili përkujdeset dhe administron të gjitha çështjet e krijesave të Tij, përmes mirësive, mëshirës dhe bujarisë së Tij. Ndër aspektet më të rëndësishme të përkujdesit të Tij është edhe shpallja e këtij Libri, në të cilin janë përfshirë e shtjelluar të gjitha mirësitë dhe udhëzimet e vyera, si ato fetare, ashtu edhe ato që kanë të bëjnë me rregullimin e jetës së kësaj bote. Përmes Kur'anit, Allahu i Lartësuar i edukon robërit e Tij me moralin më të lartë dhe me cilësitë e virtytet më të mrekullueshme.

- Mos, vallë, po thonë se atë e trilloi ai? - Mohuesit dhe mosbesimtarët inatçorë, të mbushur me urrejtje dhe armiqësi shpifin dhe thonë se Kur'ani është i trilluar nga Muhamedi. Drejtoju këtyre mashtruesve që shpifin dhe kërkojnë një argument, që do të nxjerë në pah mashtrimin e shpifjen e tyre nëse nuk e sjellin:

- Thuaju: "Sillni ju një sure të ngjashme me të dhe thërrisni në ndihmë kë të doni, veç Allahut, nëse jeni të sinqertë në atë që thoni!" - Nëse ju mund të sillni diçka të ngjashme me Kur'anin, atëherë pretendimi juaj qëndron. Në të kundërt, ju jeni mashtrues dhe refuzues të së vërtetës. Por, sigurisht, që është e pamundur që ata të bëjnë diçka të tillë. Nëse do të mundeshin, do ta kishin bërë atë dhe do të pretendonin se e kanë pushtetin për ta bërë diçka të tillë.

- Ata e mohuan atë (Kur'anin) pa marrë dituri të plotë rreth tij dhe pa u ardhur plotësisht shpjegimi i tij. - Duke qenë se ata tregojnë qartë pafuqinë e tyre përballë sfidës së Kur'anit, u kuptua se ajo që pretendojnë është e kotë dhe e pabazuar në fakte e argumente. Nga e gjithë kjo kuptohet qartë se ajo që i shtyn këta të

llogarinë e tyre. Çdokush do të shpërblehet dhe mbajë përgjegjësi për punën e vet. Kujtoju edhe atyre këtë fakt të pamohueshëm: "Ju nuk përgjigjeni për atë që bëj unë, e as unë për atë që bëni ju". Ngjashëm me këtë ajet është edhe fjala e Allahut, kur thotë: "Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet, e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve!" [Fussilet 46]. Gjithashtu: "Kush bën vepra të mira, bën për vete, e kush bën keq, bën kundër vetes. Në fund, te Zoti juaj do të ktheheni!" [Xhathijeh 15].

Ajetet 42 - 44

42. Ka prej tyre që duken se të dëgjojnë me vëmendje ty. Por, vallë, ti do t'i bësh të shurdhrit të dëgjojnë, edhe kur ata nuk kuptojnë?!

43. Ka prej tyre që duken se të shikojnë ty. Por, a mund t'i udhëzosh ti të verbrit, kur ata nuk shohin?

44. Allahu nuk u bën asnjë padrejtësi njerëzve, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ka prej tyre që duken se të dëgjojnë me vëmendje ty.** - Allahu i Madhëruar na tregon rreth disa mohuesve të Profetit dhe të Shpalljes që ai solli prej Zotit. Ai na tregon se ka prej tyre që duken sikur dëgjojnë. Ata shprehin njëfarë interesi për atë që Profeti (a.s) thoshte prej Shpalljes. Por, në fakt, ata nuk dëgjojnë me dëshirën dhe qëllimin për të mësuar dhe për të gjetur udhëzimin, por dëgjojnë të vendosur për të mohuar Shpalljen dhe me qëllimin e keq që të gjejnë ndonjë defekt dhe të çarë, për ta përdorur në qëllimet e tyre të këqija. Ky lloj dëgjimi, sigurisht që është shumë i padobishëm dhe nuk u sjell vepruesve asnjë të mirë. Nuk ka çudi që atyre t'u mbyllet para syve porta e udhëzimit të vërtetë dhe të plotë. Qëllimi i tyre i keq i privon ata nga dobia e dëgjimit të Shpalljes dhe atyre nuk u jepet sukses nga Zoti që të marrin udhëzimin e plotë, për të jetuar sipas asaj që dëgjojnë e mësojnë. Prandaj i Madhëruari i Urtë thotë:

- **Por, vallë, ti do t'i bësh të shurdhrit të dëgjojnë, edhe kur ata nuk kuptojnë?!** - Kjo pikëpyetje përmban brenda vetes një mesazh të sigurt dhe të padiskutueshëm. Ti nuk ke pushtet dhe mundësi që të bësh të dëgjojnë ata që janë të shurdhër dhe nuk mund të të dëgjojnë, edhe nëse u flet me zë të lartë, e sidomos kur i shton kësaj edhe faktin që ata nuk kanë logjikë dhe arsye, me të cilën të kuptojnë e arsyetojnë drejt. Sikurse është e pamundur që të bësh të dëgjojë një të shurdhër që nuk ka logjikë e arsye, po ashtu është e pamundur për ty që t'i bësh të dëgjojnë mohuesit e kjo t'u bëjë dobi. Po, është e vërtetë që ata dëgjojnë argumentet, dhe kështu nuk kanë asnjë justifikim e argument para Zotit, por qëllimet e tyre të këqija dhe refuzimi i së mirës i bën ata që të mos e arrijnë udhëzimin e plotë, që mund të përfitohet nga dëgjimi i Shpalljes së Zotit. Kjo portë e madhe diturie dhe mirësie u është mbyllur atyre të mjerëve. Të gjitha këto mesazhe që të afrojnë të mirën u janë privuar dhe penguar atyre të padrejtëve qëllimkëqij. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend edhe mbylljen e rrugës së dytë të marrjes së informacionit dhe udhëzimit, që është rruga e shikimit. Thotë i Madhëruari:

- **Ka prej tyre që duken se të shikojnë ty.** - Ky shikim nuk ndikon tek ata. Sado që ta analizojnë gjendjen tënde, veprat e fjalët e tua të mrekullueshme, moralin tënd të lartë dhe jetën tënde model, ata nuk arrijnë të përfitojnë nga ky shikim.

- **Por, a mund t'i udhëzosh ti të verbrit, kur ata nuk shohin?** - Ashtu sikurse ti nuk mund të udhëzosh një të verbër, që nuk arrin të shohë asgjë, po në të njëjtën gjendje janë edhe këta të mjerë. Ti nuk mund t'i udhëzosh ata, edhe pse ata mund të shohin fizikisht, pasi ai shikim i tyre nuk ua mundëson udhëzimin. Ata janë të verbër dhe arrogantë. Shikimi dhe dëgjimi i tyre janë bllokuar dhe prishur. Atëherë, kush mund t'ua tregojë atyre rrugën e drejtë të së vërtetës? Shikimi dhe dëgjimi janë rrugët përmes së cilave përfitohet dituria dhe njihet

realiteti i gjërave. Shkatërrimi i tyre i mbyll rrugët e njohurisë dhe udhëzimit. Sigurisht që nuk mbulohen sytë e ballit, por verbohët zemra, që kanë në kraharor. Në ajet, i Lartësuarit thotë: " ... ata të vështronjë ty". Kjo tregon se për çdonjë që vështron gjendjen e Profetit (a.s), udhëzimin dhe traditën e tij, moralin e tij të pakrahasueshëm, veprat e tij aq të mira, besimin dhe fenë e pastër në të cilën ai të fton, të gjitha këto janë nga argumentet më të mëdha që tregojnë vërtetësinë e tij si profet i Zotit të botëve dhe për vërtetësinë e Shpalljes që ai solli nga Zoti. Për ata që dinë të vështronjë dhe analizojnë, këto fakte janë mëse të mjaftueshme për të gjykuar mbi vërtetësinë e Muhamedit ﷺ dhe të Shpalljes që ai solli nga Zoti.

-Allahu nuk u bën asnjë padrejtësi njerëzve, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së tyre. - Ai nuk ua shton të këqijat dhe as nuk ua pakëson mirësitë atyre, por janë njerëzit që i bëjnë padrejtësi vetvetes. Kur u vjen e vërteta, ata nuk e pranojnë, por e shpërfillin atë. Atëherë, si ndëshkim, Allahu i Madhëruar ua vulos zemrat dhe ua mbulon shikimin dhe dëgjimin.

Ajeti 45

45. Ditën e Tubimit, atyre do t'u duket sikur jetuan veçse një çast të ditës, sa për t'u njohur me njëri-tjetrin. Kanë dështuar, vërtet ata që nuk besojnë në takimin me Allahun dhe nuk ndjekin udhën e drejtë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon se sa shpejt përfundon kjo dynja. Kur Allahu t'i tubojë njerëzit atë ditë që nuk ka dyshim, atyre do t'u duket se kanë qëndruar në dynja veçse një orë të shkurtër të ditës. Gjithashtu, do t'u duket sikur nuk kanë përjetuar asnjë të mirë dhe do të harrojnë çdo fatkeqësi. Ato çaste të shkurtra që do të mbajnë mend do të duken sikur kanë shërbyer veçse për t'u njohur mes njëri tjetrit. Edhe atë ditë, ashtu si në dynja, ata do ta njohin njëri tjetrin. Por të devotshmit do të shijojnë suksesin e tyre,

ndërsa ata që kanë mohuar takimin me Allahun do të dëshpërohen e ndëshkohen. Ata nuk kanë qenë të udhëzuar në rrugën e drejtë dhe në fenë e vërtetë, duke humbur kështu mirësinë dhe lumturinë e përjetshme dhe duke u zhytur në Zjarrin përvëlues, të cilin e meritojnë plotësisht.

Ajeti 46

46. Edhe nëse Ne ta mundësojmë ty të shohësh (sa je gjallë) diçka nga ajo që u kemi premtuar atyre, por edhe nëse të marrim ty (në mëshiren Tonë), sërisht vetëm te Ne është kthimi i tyre. Allahu është dëshmitar i veprave të tyre.

Shpjegimi i ajetit

Mos u trishto për këta mohues dhe as mos kërko përjashtimin e ndëshkimit për ta. Ndëshkimi do t'i godasë në mënyrë të pashmangshme: ose në jetën e kësaj bote, që ta shohësh me sytë e tu dhe të qetësohet zemra jote, ose në ahiret, pas largimit tënd nga kjo botë. Allahu i Lartësuar ka për t'i njoftuar ata për çdo gjë që kanë bërë. Ai i ka mbajtur ato shënim me hollësi e me drejtësi, ndërsa ata i kanë harruar. Allahu është mbikëqyrësi dhe dëshmuesi i gjithçkaje. Këto ajete janë sigurisht një kërcënim i ashpër për ta, por nga ana tjetër dhe një ngushëllim e qetësim i zemrës së Profetit ﷺ, të cilin e mohonte populli i tij plot urrejtje, inat dhe armiqësi.

Ajetet 47 - 49

47. Çdo popull ka pasur të dërguarin e vet. Me t'u ardhur i dërguari, mes tyre do të gjykohet me drejtësi dhe askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi.

48. Ata thonë: "Kur do të realizohet ky premtim, nëse thoni të vërtetën?"

49. Thuaj: "Unë nuk mund t'i sjell vetes sime as dëm, as dobi, veç asaj që dëshiron Allahu". Çdo popull ka afatin e vet. Kur të vijë afati i tyre, ata nuk mund ta shtyjnë asnjë çast të vetëm dhe as ta përshejtojnë.

Shpjegimi i ajeteve

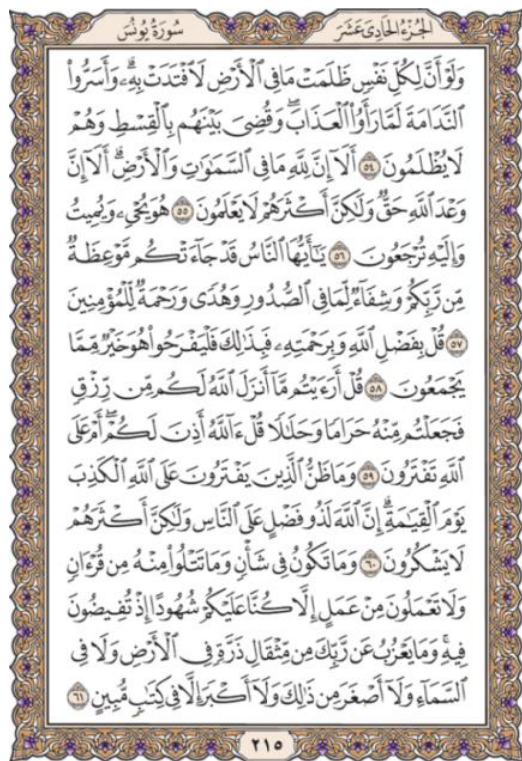
- Çdo popull ka pasur të dërguarin e vet. Me t'u ardhur i dërguari, mes tyre do të gjykohet me drejtësi dhe askujt nuk do

t'i bëhet padrejtësi." - Në të gjithë popujt e shkuar, Allahu i Lartësuar ka dërguar profetë, që t'i ftonin ata në teuhidin e pastër dhe në jetën sipas fesë dhe ligjit të Tij. Pasi profetët dërgoheshin me shenja e mrekulli, që tregonin vërtetësinë e tyre, një pjesë i besonin, ndërsa shumë të tjerë i mohonin. Atëherë, Allahu i Lartësuar gjykonte mes tyre me drejtësinë dhe urtësinë e Tij. Zoti nuk ndëshkon kurrë pa e bërë njerëzit të meritueshëm ndëshkimit me krimet e tyre. Për këtë arsye, le të bëjnë kujdes ata që mohojnë dhe të mos ecin në gjurmët e mohuesve të mëhershëm, që Zoti i ndëshkoi, se përndryshe i pret i njëjti fund si ata të mjerë dhe të harruar. Gjithashtu, të mos e shohin ndëshkimit sikur është shumë larg dhe të thonë:

- **“Ata thonë: “Kur do të realizohet ky premtim, nëse thoni të vërtetën? -** Këto fjalë veçse e shtojnë edhe më shumë padrejtësinë e tyre, sepse ata ia kërkojnë ndëshkimit profetit, a thua se ai ka në dorë këtë çështje. Kështu, le ta dinë të mjerët se kanë të bëjnë me Zotin e gjithësisë. Profeti nuk ka asgjë në dorë, përveçse transmetimin e qartë të fesë dhe të besimit ndër njerëz:

- **Thuaj: “Unë nuk mund t'i sjell vetes sime as dëm, as dobi, veç asaj që dëshiron Allahu”.** Çdo popull ka afatin e vet. Kur të vijë afati i tyre, ata nuk mund ta shtyjnë asnjë çast të vetëm dhe as ta përshpejtojnë. - Llogaria dhe ndëshkimi i drejtë është në dorën e Allahut të vetëm e të pashoq në pushtetin dhe mbretërimin e Tij. Ai e lëshon ndëshkimit e Tij mbi ta kur të vijë koha e përcaktuar prej Tij. E gjitha kjo ndodh sipas urtësisë së Tij hyjnore. Kur të vijë ai çast, ata nuk kanë mundësi ta vonojnë e as ta përshpejtojnë. Le të kenë frikë kundërshtuesit, që me injorancën e tyre kërkojnë përshpejtimin e ndëshkimit. Ata po kërkojnë përshpejtimin e një ndëshkimi që, po filloi të zbresë, askush nuk mund ta pengojë dhe largojë nga populli zullumqar e kriminel.

Ajetet 50 - 52

50. Thuaj: “Më tregoni, nëse ju vjen dënimi i Tij natën ose ditën, çfarë pjese të tij kërkojnë keqbërësit që t’u përshpejtohet?”

51. Vallë, vetëm pasi të ndodhë, do ta besoni atë? Tani e besoni atë, kur më parë kërkonit përshpejtimin e tij?

52. Më në fund, atyre që bëjnë padrejtësi, do t’u thuhet: “Shijoni dënimin e përjetshëm!” Mos, vallë, po dënoheni më shumë sesa e meritoni?”

Shpjegimi i ajeteve

- **Thuaj: “Më tregoni, nëse ju vjen dënimi i Tij natën ose ditën, çfarë pjese të tij kërkojnë keqbërësit që t’u përshpejtohet?”** - Nëse ndëshkimi ju vjen gjatë natës kur jeni në gjumë, ose gjatë ditës kur jeni të zhytur në pakujdesi, çfarë prisni që t’ju shpëtojë? Atëherë do ta kuptoni se çfarë ndëshkimi kërkuat që t’ju përshpejtohet.

- **Vallë, vetëm pasi të ndodhë, do ta besoni atë? Tani e besoni atë, kur më parë kërkonit përshpejtimin e tij?** - Kështu, imani që shfaqet në momentet e zbritjes dhe

ekzekutimit të ndëshkimit të Zotit është i pavlerë. Në momentet e përjetimit të ndëshkimit, kur të pretendojnë se besojnë, do t'u thuhet në formë poshtërimi e nënçmimi: "Tani e besoni atë, kur më parë kërkonit përshpejtimin e tij?" Është rregull i pandryshueshëm i Zotit që të pranojë pendimin para zbritjes së ndëshkimit. Por nëse ndëshkimi fillon të ekzekutohet, atëherë besimi nuk i vlen më. Kështu na tregon Zoti për Faraonin, i cili, kur po mbytej, tha: "Besoj se nuk ka zot tjetër veç Atij të Cilit i besojnë bijtë e Izraelit. Edhe unë jam nga muslimanët." [Junus 90]. Atij iu tha: "Vallë, tani po beson, ndërsa më parë kundërshtoje dhe ishe prej shkatërrimtarëve?!" [Junus 91]. Gjithashtu, i Lartësuar i thotë: "Kur u erdhën të dërguarit me Shenja të qarta, ata u mburën me diturinë e vet, por atëherë i goditi ai (*dënimi i Zotit*) me të cilin talleshin. Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: "Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij". Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndaj robve të Tij. Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut." [Gafir 83 - 85]. Ndërsa këtu thotë: "Tani e besoni atë, kur më parë kërkonit përshpejtimin e tij?!" Pra, tani pretendoni se besoni, ndërkohë që vetë e kërkonit përshpejtimin e dënimit?! Ky është rezultati i veprave tuaja. Ky është ai që kërkonit t'ju vinte sa më shpejt.

- Më në fund, atyre që bëjnë padrejtësi, do t'u thuhet: "Shijoni dënimin e përjetshëm!" - Kështu do t'u thuhet zullumqarëve Ditën e Gjykimit, kur t'u jepet i plotë shpërblimi për veprat e tyre: "Shijojeni tani ndëshkimin e përjetshëm!". Ndëshkimi do të jetë i përjetshëm dhe nuk do t'u lehtësohet as për një çast të vetëm.

- Mos, vallë, po dënoheni më shumë sesa e meritoni?!" - Kjo erdhi prej mohimit të Zotit dhe të drejtës së Tij, prej mohimit të profetëve dhe shpalljeve, prej poshtërsisë e mosbindjes dhe prej shfrenimit në kalimin e kufijve.

Ajetet 53 - 56

53. Ata kërkojnë t'u tregosh: "A është e vërtetë ajo?". Thuaj: **"Po, pafsha Zotin tim! Ajo është mëse e vërtetë, dhe ju nuk do të mund t'i shmangeni"**.

54. Çdokush që ka dëmtuar vetveten, edhe sikur të kishte gjithë pasurinë e botës, do ta flijonte atë si dëmshpërblim. Kur të shohin dënimin, ata do ta fshehin dëshpërimin. Atëherë, mes tyre do të gjykohet me të vërtetën, pa iu bërë aspak padrejtësi.

55. Nuk ka dyshim se Allahut i takon gjithçka që gjendet në qiej e në Tokë. Kini kujdes! Premtimi i Allahut është mëse i vërtetë, por shumica e tyre nuk e dinë.

56. Është Ai që jep jetë dhe vdekje, dhe vetëm tek Ai do të ktheheni.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij dhe i thotë:

- Ata kërkojnë t'u tregosh: "A është e vërtetë ajo?" - Mohuesit, në formë arrogance e inati, të pyesin: A është e vërtetë ajo? A është e vërtetë ringjallja e robve në ditën e premtuar për llogarinë e drejtë? A është e vërtetë që njerëzit do të ringjallen e tubohen për t'u llogaritur me drejtësi e shpërblyer sipas veprave të tyre? A do të shpërblehen për veprat e mira e bindjen ndaj Zotit, dhe a do të ndëshkohen për mosbesimin dhe veprat e këqija? Thuaju atyre, duke u betuar për vërtetësinë e kësaj përgjigjeje dhe duke ua shoqëruar me argument të qartë dhe të prerë:

- Thuaj: "Po, pafsha Zotin tim! Ajo është mëse e vërtetë, dhe ju nuk do të mund t'i shmangeni". - Nuk ka dyshim për këtë. Ju nuk do të mund t'i shmangeni Zotit dhe ringjalljes. E si mund t'i shmangeni Atij që ju krijoi nga hiçi, kur nuk ekzistonit fare. Kështu, Ai ka për t'ju ringjallur e për t'ju shpërblyer sipas veprave tuaja.

- Çdokush që ka dëmtuar vetveten, edhe sikur të kishte gjithë pasurinë e botës, do ta flijonte atë si dëmshpërblim. - Ditën e Gjykimit, ata që janë zhytur në padrejtësinë

e kufrit, poshtërsive dhe mosbindjes, do ta jepnin gjithçka që ka në tokë, qoftë ar, argjend a gjithçka tjetër, si kompensim për të shpëtuar nga ndëshkimi i Allahut. Por kjo nuk do t'u vlejë aspak. Atë ditë, mundësia e vetme për të fituar të mirat dhe për të shpëtuar nga të këqijat, për të marrë shpërblimin ose ndëshkimin, është veçse nëpërmjet veprave të mira dhe atyre të këqija në këtë botë.

- Kur të shohin dënimin, ata do ta fshehin dëshpërimin. Atëherë, mes tyre do të gjykohet me të vërtetën, pa iu bërë aspak padrejtësi. - Të padrejtët fshehin në shpirt dëshpërimin e tyre, dhe do të donin që të kishin mundësi pendimi, por ka kaluar koha kur pendimi bën dobi. Ata do të gjykohej me drejtësi të plotë, që nuk ka asnjë grimë padrejtësie.

- Nuk ka dyshim se Allahut i takon gjithçka që gjendet në qiej e në Tokë. Kini kujdes! - Në këtë botë ekzekutohet ligji i Tij i krijimit e i kaderit, por edhe ligjet e fesë dhe të jetës së krijesave, është po Ai që i vendos. Është po Ai, i vetëm në pushtetin e Tij, që do të ekzekutojë mbi krijesat edhe ligjin e Tij të shpërblimit dhe ndëshkimit me drejtësi. Prandaj thotë:

- Premtimi i Allahut është mëse i vërtetë, por shumica e tyre nuk e dinë. - Prandaj dhe nuk përgatiten për takimin me Allahun, madje refuzojnë ta besojnë Atë, edhe pse argumentet për vërtetësinë e Tij janë sjellë të sakta dhe të pacenuara. Argumentet kanë ardhur qoftë në planin logjik, ashtu edhe në atë tekstual, përmes shpalljeve e profetëve të mbështetur nga Zoti me mrekulli.

- Është Ai që jep jetë dhe vdekje, dhe vetëm tek Ai do të ktheheni. - Është Allahu Ai që ka në dorë jetën dhe vdekjen dhe të gjitha llojet e administrimit dhe rregullimit të çështjeve të krijesave. I gjithë pushteti është në dorën e Allahut dhe Ai nuk e ndan me asnjë tjetër këtë pushtet. Tek Ai do të ktheheni të gjithë Ditën e Gjykimit dhe Ai do t'ju shpërblejë për veprat tuaja, të mira ose të këqija.

Ajetet 57 - 58

57. “O njerëz! Ja ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj. Ai është Udhëzim dhe Mëshirë për besimtarët.

58. Thuaj: “Vetëm për Mirësinë e Allahut dhe Mëshirën e Tij gëzohuni!” Kjo është shumë herë më e dobishme se ajo që ata grumbullojnë”.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O njerëz! Ja ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj. Ai është Udhëzim dhe Mëshirë për besimtarët.** - Allahu i Madhëruar, duke nxitur krijesat që t'i përkushtohen Kur'anit madhështor, bën disa prej përshkrimeve më të bukura të tij, që njëkohësisht janë edhe domosdoshmëri për krijesat. Kur'ani përmban gjëra, pa të cilat njerëzit nuk mund të bëjnë dot. I Madhëruari thotë: "O njerëz! Ja ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj." Kur'ani përmban "*meuidha*", domethënë këshillë ose qortim. Ai ju këshillon që të ruheni nga ato vepra që sjellin zemërimin e Allahut dhe bëjnë të meritueshëm ndëshkimin e Tij. Por "*meuidha*", në fakt, është më shumë sesa thjesht këshillë. Ajo është këshillë që na kujton rreth veprave të këqija, që Zoti nuk i do, por që tregon edhe pasojat e hidhura që ato vepra sjellin. Kështu *meuidha* i bën zemrat të frikësohen dhe të motivohen më shumë për ta pranuar këshillën dhe për t'u larguar nga ligësitë. Kur'ani është, gjithashtu, shërim i asaj që ndodhet në kraharor. Zemra është e sulmuar gjithmonë nga këto gjëra:

1. Sëmundja e epsheve dhe shfrenimi për të përmbushur dëshirat e devijuara, të cilat bëhen pengesë që robi të nënshtrohet e të jetojë sipas ligjit të Zotit dhe fesë së Tij.

2. Nga sëmundjet e dyshimeve e paditurisë, që cenojnë sigurinë dhe diturinë e njeriut për besimin e saktë. Këshillat e Kur'anit janë të shoqëruara me inkurajime e kërcënime, me premtime për shpërblim dhe kërcënime për ndëshkim. Ato veprojnë dhe ndikojnë thellë në zemrën dhe shpirin e

njeriut, duke bërë që tek ajo të lindë respekti për Zotin dhe droja nga ndëshkimi i Tij, por edhe shpresa për shpërblimin e mirësitë e Tij. Nëse në zemër lindin këto ndjenja dhe forcohen me leximin e vazhdueshëm të Kur'anit, kjo zemër bëhet e nënshtruar, duke i dhënë përparësi asaj që do Zoti, kundrejt dëshirave të njeriut. Me fjalë të tjera, kuptimet e fuqishme dhe ndikuese të Kur'anit e bëjnë zemrën të nënshtruar për të adhuruar Zotin, me mënyrën që Ai e dëshiron dhe madje të ndiejë kënaqësi me këtë adhurim. Gjithashtu, Kur'ani e bën zemrën ta shohë të urryer e të shëmtuar çdo shfrenim të nxitur nga shejtani i mallkuar. Gjithashtu, argumentet e prera të Kur'anit, të shtjelluara bukur dhe qartë, largojnë nga zemrat çdo sëmundje dyshimi e pasigurie rreth të vërtetës. Përmes këtyre argumenteve, zemra arrin në gradën më të lartë të sigurisë e diturisë. Kështu, kur zemra shërohet nga këto dy lloj sëmundjesh dhe gëzon shëndet të plotë, të gjitha gjymtyrët e pasojnë e i nënshtrohen asaj. Me përmirësimin dhe rregullimin e zemrës përmirësohen dhe rregullohen gjymtyrët e veprat e tyre. Ndërsa me sëmundjen dhe prishjen e saj sëmuren e prishen edhe gjymtyrët e veprat e tyre. Kur'ani është gjithashtu *hudâ* (udhëzim) dhe *rahme* (mëshirë). *Hudâ* është dituria rreth të vërtetës dhe puna sipas saj. Ndërsa *rahme* është çdo lloj mirësie e begatie, çdo lloj shpërblimi në këtë jetë dhe në ahiret, nëse ndjek udhëzimin e këtij Kur'ani. Në këtë mënyrë, *hudâ* është mjete më i rëndësishëm dhe më i domosdoshëm. Ndërsa *rahme* është qëllimi dhe motivi më i plotë dhe i mrekullueshëm që mund të synohet dhe që nxit për punë të mira. Por Kur'ani është udhëzim dhe mëshirë veçse për besimtarët. Nëse Kur'ani bëhet udhëzuesi yt dhe mëshira lind prej këtij udhëzimi, nga këto të dyja besimtarit i ofrohen lumturia dhe shpëtimi, fiton të gjitha mirësitë dhe shpëton nga çdo ligësi, i dhurohen gëzimi, kënaqësia dhe lumturia e vazhdueshme.

- Thuaj: “Vetëm për Mirësinë e Allahut dhe Mëshirën e Tij gëzohuni!” - Allahu i Madhëruar na urdhëron që të gëzohemi dhe, jo vetëm kaq, por ta shfaqim gëzimin e lumturinë tonë me mirësinë e Kur'anit dhe të imanit që Ai na ka dhuruar. Thotë i Lartësuar: “Vetëm për Mirësinë e Allahut dhe Mëshirën e Tij gëzohuni!” Mirësia e Allahut është Kur'ani madhështor. Ai është mirësia më e madhe që i Madhëruari na ka dhuruar me bujarinë e Tij. Gjëja e dytë me të cilën duhet të gëzohen besimtarët është mëshira e Tij. Mëshira është feja dhe imani, besimi i pastër dhe korrekt, është dashuria për Allahun, njohja e Tij dhe adhurimi i Tij si një i vetëm. Kështu, me të tilla mirësi le të gëzohen ata që patën fatin që t'i njohin dhe t'i kenë. Le të gëzohen me këtë Kur'an madhështor, të mrekullueshëm dhe të ruajtur, që gjithmonë do të jetë me ta. Le të gëzohen me këtë fe të pastër, të ruajtur e të sigurt, që Zoti e zgjodhi për ne dhe u kënaq me të. Islami është feja e vetme e pranuar nga Ai. Gëzohuni me njohurinë për Zotin, me dashurinë për Të dhe me adhurimin e Tij si një i vetëm. Këto të ofrojnë ëmbëlsinë e jetës, kënaqësi të pandërprera dhe lumturi të përjetshme.

- Kjo është shumë herë më e dobishme se ajo që ata grumbullojnë. - Këto janë shumë më të mira se stolitë e kësaj bote, që njerëzit mbledhin për veten e tyre. Kënaqësitë dhe stolitë e dynjasë janë të përkohshme dhe shumë të vogla në krahasim me kënaqësinë e një jete të denjë në adhurimin e Zotit. Veç kësaj, mirësia e fesë dhe besimit sjell lumturinë e të dy jetëve. Mes dy kategorive nuk mund të bëhet asnjë krahasim. Çdo stoli e kësaj bote është e papërfillshme në krahasim me ahiretin e përjetshëm dhe të pafundmë. Dynjaja është e shkurtër; ajo shkon drejt fundit shumë shpejt. Allahu i Lartësuar na urdhëroi që të gëzohemi e ta shprehim haptaz këtë gëzim për mirësinë e Kur'anit dhe të imanit, sepse kjo i sjell shpirtit kënaqësi, ambicje, forcë dhe më shumë gjallëri. Gjithashtu, ajo nxit mirënjohjen për

Allahun dhe lavdërimin e Tij. Ajo forcon lidhjen me Allahun dhe mirënjohjen ndaj Tij dhe i jep robit forcë, gjallëri dhe jetë. Ajo i jep një dashuri të fortë për diturinë e dobishme dhe për njohjen e Allahut, i jep dashuri për imanin e pastër. Gëzimi dhe lëvdimi për mirësinë e Kur'anit dhe të imanit e shtojnë, e theksojnë dhe forcojnë edhe më shumë atë iman. Ky lloj lëvdimi është i pëlqyeshëm, ndryshe nga të lëvduarit me të mirat e kësaj bote ose me gjëra të kota; këto janë të qortueshme, sikurse thotë Allahu i Lartësuar në Kur'an, kur na tregon për historinë e Karunit: "Karuni ishte nga populli i Musait, por ai i kaloi kufijtë (në padrejtësi) kundër tyre. Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri, saqë çelësat e tij mezi i bartnin edhe njerëzit më të fuqishëm. Populli i vet i tha atij: "Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i ata që e teprojnë në gëzim!" [Kasas 76]. Po kështu na njofton Allahu rreth atyre që gëzonin dhe lëvdoheshin me atë që zotëronin, kundrejt mesazhit të profetëve: "Kur u erdhën të dërguarit me Shenja të qarta, ata u mburën me diturinë e vet, por atëherë i goditi ai (dënimi i Zotit) me të cilin talleshin." [Gafir 83].

Ajetet 59 – 60

59. Thuaj: "A e shihni atë që Allahu e ka zbritur për ju si furnizim, ndërsa ju e konsideroni një pjesë të tij të ndaluar e një pjesë të lejuar?" Thuaj: "Vallë, Allahu ju dha leje për këtë apo ju shpifni rreth Allahut?"

60. Çfarë do të mendojnë Ditën e Kijametit ata që shpifin rreth Allahut? Allahu është Bamirës i madh ndaj njerëzve, por shumica e tyre nuk falënderojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj: "A e shihni atë që Allahu e ka zbritur për ju si furnizim, ndërsa ju e konsideroni një pjesë të tij të ndaluar e një pjesë të lejuar?" - Idhujtarët shpiknin ligje e betime të kota, përmes të cilave bënin të lejuar atë që Zoti e kishte ndaluar dhe bënin të ndaluar atë që Zoti e kishte

lejuar. Duke qortuar dhe refuzuar këtë vepër të ulët dhe të dënueshme, Allahu i Lartësuar thotë: "Thuaj: "A e shihni atë që Allahu e ka zbritur për ju si furnizim, ndërsa ju e konsideroni një pjesë të tij të ndaluar e një pjesë të lejuar?" Pra, a i shihni kafshët të cilat Zoti jua bëri lejuara dhe të mira për ju? Kush është ai që trilloi dhe i bëri disa të lejuara dhe disa të ndaluara? Duke i qortuar dhe kërcënuar, i Madhëruari thotë:

- **Thuaj: "Vallë, Allahu ju dha leje për këtë apo ju shpifni rreth Allahut?"** - Por dihet mirë se Allahu kurrë nuk i ka lejuar ata për diçka të tillë. Prandaj kuptohet se ata kanë shpifur e trilluar gjëra, për të cilat do të japin llogari e do të mbajnë përgjegjësi.

- **Çfarë do të mendojnë Ditën e Kijametit ata që shpifin rreth Allahut?** - Çfarë mendojnë ata të mjerë se do të bëjë Zoti me ta Ditën e Gjykimit? A e dinë ata të mjerë se zemërimi i të Plotpushtetshmit dhe ndëshkimi i Tij është i ashpër dhe i drejtë? Thotë i Madhëruari: "Ata që trilluan gënjeshtra ndaj Allahut, do t'i shohësh në ditën e kijametit me fytyra të nxira. A nuk është në xhehenem vendi i kryeneçëve (mohues të besimit)?" [Zumer 60].

- **Allahu është Bamirës i madh ndaj njerëzve, por shumica e tyre nuk falënderojnë.** - Mirësia dhe bujaria e Allahut ndaj njerëzve është e madhe dhe e paanë, por shumica e njerëzve nuk janë mirënjohës. Ata jo vetëm që nuk falënderojnë Krijuesin, por i përdorin ato mirësi për të bërë vepra të liga e për të shprehur mosbindje ndaj Tij. Një tjetër formë mosmirënjohjeje është edhe kur ato mirësi që Zoti i ka bërë të lejuara, ata ua bëjnë haram njerëzve, duke shpifur për Zotin. Janë të pakët ata që i njohin dhe i pranojnë mirësitë e Allahut, e lavdërojnë Dhuruesin dhe ato mirësi i përdorin për t'iu bindur sa më mirë Atij. Me këtë ajet mund të argumentohet se, në origjinë, të gjitha ushqimet janë të lejuara, përveç atyre që Sheriati i Zotit i ka përcaktuar si të ndaluara. Allahu i kërcënoi e i qortoi rëndë ata që e bëjnë të ndaluar atë që Ai e ka bërë

i Madhëruar i përmend shpesh ato së bashku.

Ajetet 62 - 64

62. Nuk ka dyshim se të dashurit e Allahut nuk kanë aspak frikë dhe as brengosje.

63. Ata besojnë dhe janë të devotshëm.

64. Atyre u jepen përgëzime në jetën e kësaj bote dhe në Jetën Tjetër. Premtimet e Allahut nuk mund të ndryshohen. Kjo është fitorja e madhe.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth të dashurve të Tij të zgjedhur dhe shpërblimit të tyre të madh:

- Nuk ka dyshim se të dashurit e Allahut nuk kanë aspak frikë dhe as brengosje. - Kështu, ata janë të sigurt nga dy gjëra:

1. Nga frika për atë që i pret në të ardhmen. Asgjë nuk e frikëson shpirtin e këtyre të zgjedhurve, për sa u përket gjendjeve nëpër të cilat do të kalojnë.

2. Nga dëshpërimi e brengosja për gjithçka që ka kaluar. E si të frikësohen, kur ata lënë pas vepra të mira, pendim të sinqertë e bindje ndaj Zotit?! Duke qenë të sigurt nga frika për të ardhmen dhe brought për të shkuarën, ata do të jenë gjithmonë të qetë dhe të lumtur. Ata do të shoqërohen gjithmonë nga mirësi të shumta, që vetëm Allahu i Lartësuar i dhuron. Më pas, duke na nxitur të bëhemi si ata, Allahu i Madhëruar na tregon cilësitë e tyre:

- Ata besojnë dhe janë të devotshëm. - Kështu, së pari, ata besojnë Zotin, melekët, librat dhe profetët e Zotit, Ditën e Llogarisë dhe caktimin e të mirës dhe të keqes prej Tij. Besimi i tyre është korrekt dhe i bazuar në dritën që vjen nga Allahu i Lartësuar. Së dyti, ata e jetësojnë besimin përmes devotshmërisë, duke zbatuar urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave, në emër të dashurisë për Zotin, në formë nënshtrimi e përunjësie ndaj Tij, duke iu frikësuar ndëshkimit të Tij dhe duke shpresuar shpërblimin e Tij.

- Atyre u jepen përgëzime në jetën e kësaj bote dhe në Jetën Tjetër. - Çdokush që

është i devotshëm ndaj Allahut, është edhe i dashuri ose miku i zgjedhur i Allahut. Përgëzimet që jepen në këtë botë janë fama dhe emri i mirë ndër njerëz, dashuria në zemrat e besimtarëve, ëndrrat e mira që shihen për ta dhe shumë e shumë shenja të butësisë, mëshirës dhe bujarisë së Zotit. Formë tjetër përgëzimi janë edhe lehtësimet e krijuara, udhëzimi për të kryer shumë vepra të mira, pajisja me morale të larta, si dhe largimi nga rrugët e ligësisë dhe veset. Ndërsa përgëzimi në ahiret fillon që në momentin e marrjes së shpirtit, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: "S'ka dyshim se atyre që thonë "Allahu është Zoti ynë" dhe pastaj qëndrojnë të palëkundur në këtë, do t'u zbresin melekët (*e do t'u thonë*): "Mos u frikësoni e mos u pikëlloni, por gëzohuni me Xhenetin, që ju është premtuar! Ne jemi miqtë tuaj, si në jetën e kësaj bote, ashtu edhe në Botën Tjetër. Atje ju do të keni atë që dëshirojnë shpirtat tuaja dhe gjithçka që kërkon. Kjo është dhuratë nga Ai që është Falës e Mëshirëplotë." [Fussilet 30 - 32]. Pastaj përgëzimet vazhdojnë në varr, ku robi do të përgëzohet se Zoti është i kënaqur me të dhe ai do të kënaqet me Zotin dhe mirësitë e përjetshme. Megjithatë, përgëzimi i plotë do të jepet në ahiret, në momentin kur të hyjë në Xhenetet e mirësisë dhe të shpëtojë përfundimisht nga ndëshkimi i dhembshëm.

- Premtimet e Allahut nuk mund të ndryshohen. - Ajo që Zoti ka premtuar është e vërtetë e sigurt dhe askush nuk mund ta ndryshojë, tjetërsojë dhe as ta zëvendësojë. Ai është më i vërteti në fjalën dhe premtimin e Tij. Askush nuk ka mundësi që ta kundërshtojë e ndryshojë atë që Zoti e ka përcaktuar dhe vendosur në ligjin e tij.

- Kjo është fitorja e madhe. - Sepse ajo përmban shpëtimin nga çdo gjë që ti i druhash dhe fitimin e çdo gjëje që ti e synon dhe e dëshiron. I Madhëruari e përkufizon "fitoren" me këta fatlumë, sepse askush tjetër nuk meriton të jetë i fituar dhe i sigurt, përveç atyre që kanë të plotë imanin dhe

devotshmërinë. Si përfundim, përgëzimi përfshin çdo mirësi dhe mbarësi që Zoti e ka premtuar në dynja dhe në ahiret, për ata që kanë iman dhe devotshmëri. Zoti e sollti fjalën “përgëzim” të papërcaktuar, pikërisht që ajo të përfshijë të gjitha llojet e përgëzimit, por me kusht, aritjen e imanit dhe të devotshmërisë.

Ajeti 65

65. Mos u dëshpëro nga fjalët e tyre! Pa dyshim, e gjithë Krenia i takon vetëm Allahut. Ai dëgjon e di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

-Mos u dëshpëro nga fjalët e tyre! - Mohuesit flasin e shpifin kundër teje, duke të cenuar ty dhe fenë tënde. Por ti mos u trishto për fjalët e tyre! Ata nuk mund të arrijnë lavdinë e vet me këto fjalë dhe as dëmtimin tënd.

- Pa dyshim, e gjithë krenia i takon vetëm Allahut. - Allahu ia jep krenarinë atij që Ai dëshiron dhe e privon nga ajo atë që Ai dëshiron. I Madhëruari thotë: "Kush dëshiron krenarinë (*le ta dijë se*), e tërë krenaria i takon Allahut (*pra, vetëm prej Tij le ta kërkojë!*) [Fatir 10]. Atëherë, kërkojeni krenarinë përmes bindjes ndaj Zotit, sepse menjëherë pas këtij ajeti i Lartësuarit thotë: "Tek Ai ngjiten (*të gjitha*) fjalët e mira. Është Ai që i ngre lart punët e mira. Ata që kurdisin komplete të së keqes, ata do të kenë një dënim të rëndë dhe komplotet e tyre do të dështojnë." (Fatir 10). Adhurime nëpërmjet të cilave mund të synohet dhe të arrihet krenaria janë edhe ato që Allahu i Lartësuar i ka quajtur *el kelimut-taj-jibu*, domethënë fjalët e mira. Këtu bëjnë pjesë: leximi i Kur'anit, i traditës profetike, përcjellja e dijes së dobishme, *tesbiḥ*-u, shprehja e falënderimit dhe mirënjohjes për Allahun, thënia e shehadetit dhe çdo fjalë e mirë dhe e dobishme. Këto fjalë të mira ngrihen lart dhe paraqiten tek i Lartësuarit. Nëse janë të sigjerta, Allahu i Lartësuar i përmend përmendësit e Tij në Vetën e Vet dhe mes melekëve në qiell. Gjithashtu, adhurime janë edhe ato që Allahu i Lartësuar i quan *el ameluṣ-ṣâliḥ* - punë të

mira, domethënë vepra të zemrës dhe të gjymtyrëve, të cilat është po Allahu i Lartësuar që i ngre lart, i vlerëson dhe i shpërblen me bujarinë e Tij. Kështu, nuk ka dyshim se, nëse ti je i bindur dhe i nënshtruar ndaj Zotit, atëherë e gjithë krenaria të takon ty dhe pasuesve të bindur të rrugës së Zotit. Thotë i Madhëruari: "... e tërë krenaria i takon Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve, por munafikët nuk e dinë këtë." [Munafikun 8]. Në vijim, i Lartësuarit thotë:

-Ai dëgjon e di gjithçka. - Dëgjimi i Allahut i përfshin të gjithë zërat. Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë prej tyre. Dituria e Tij i përfshin të gjitha gjërat, të dukshmet dhe të padukshmet. Allahut nuk mund t'i fshihet asnjë thërmijë në qiej apo në tokë, sado e vogël apo e madhe qoftë ajo. Kështu, Allahu e dëgjon fjalën tënde, i dëgjon edhe fjalët e armiqve për ty dhe i di me hollësi planet e tyre. Mjaftohu, atëherë, me faktin që Allahu i di nevojat dhe gjendjen tënde dhe që Ai është mëse i mjaftueshëm si kujdestar për ty. Nëse je i devotshëm ndaj Allahut, Allahu ka për të qenë i mjaftueshëm për ty.

Ajetet 66 - 67

66. Me të vërtetë, Allahut i përket gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në Tokë. Ata të cilët adhurojnë idhuj në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë.

67. Është Allahu Ai i Cili e bëri natën për ju që të pushoni, ndërsa ditën të ndritshme. Në këtë ka, vërtet Argumente për ata që dëgjojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Me të vërtetë, Allahut i përket gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në Tokë. - Allahu i Madhëruar na njofton se gjithçka në qiej dhe në tokë i përket Atij. Krijimi, sundimi e pushteti, dhurimi i krijesave i përket vetëm Atij si një i Vetëm dhe i Pashoq. Ai vepron dhe administron çështjet e tyre ashtu si Ai dëshiron. Të gjithë janë pronë e krijim i

Allahut. Të gjithë pa përjashtim janë të nënshtruar, të përlulur e të varfër tek Ai. Ata nuk meritojnë t'u bëhet asnjë lloj adhurimi dhe kurrsesi nuk mund të jenë ortakë e pjesëmarrës në atë gjë që i përket vetëm Allahut të Lartësuar. Prandaj i Madhëruari thotë:

- Ata të cilët adhurojnë idhuj në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë." - Ata ndjekin veçse supozime e hamendësime, të cilat janë asgjë para së vërtetës. Ata thjesht trillojnë besime të kota, që janë mashtrime, shpifje dhe padrejtësi. Nëse janë të vërtetë në atë që pretendojnë, se ata idhuj janë ortakë të Allahut, le të sjellin e të shprehin haptazi ndonjë atribut të tyre, me të cilin ata idhuj do të meritonin ndonjë grimë adhurimi. Sigurisht që kurrë nuk do të mund ta bëjnë diçka të tillë. A ka ndonjë prej tyre që krijon ndonjë gjë, që furnizon apo që ka nën pronësinë dhe sundimin e tij ndonjë krijesë? A mund të nënshtrorjnë e administrojnë ata natën dhe ditën, të cilat Zotit i ka bërë të domosdoshme dhe jetike për krijesat?

- Është Allahu Ai i Cili e bëri natën për ju që të pushoni, ndërsa ditën të ndritshme.

- Ju qetësoheni natën në gjumë e bini në qetësi të thellë kur errësira mbulon faqen e dheut. Nëse drita dhe aktiviteti juaj do të vazhdonte pandërprerë ju nuk do të gjenit prehje. Ndërsa ditën Zotit e bëri të shndritshme, që krijesat të shohin dhe të kërkojnë mirësitë e jetës së tyre si dhe të besimit e të fesë së tyre.

- Në këtë ka, vërtet Argumente për ata që dëgjojnë. - Për ata që dëgjojnë shpalljet e Zotit me qëllimin që të kuptojnë të vërtetën dhe ta pranojnë atë, që duan të udhëzohen tek e mira dhe e drejta e jo me dëgjim të mbuluar nga mendjemadhësia e inati; për ata argumentet dhe faktet e Zotit janë mëse të mjaftueshme. Me të tilla shenja, të mençurit argumentojnë se Allahu është i vetmi që meriton adhurimet, ndërsa çdo adhurim që nuk i bëhet Atij dhe çdo i adhuruar përveç Tij janë të kota dhe

trillime. Allahu është i Buti, Mëshirëploti, i Gjithëdituri dhe i Urti.

Ajetet 68 - 70

68. Ata thonë: "Allahu ka një bir". Qoftë i Lartësuar Ai! Ai është i Vetëmjaftueshmi. Atij i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Ju nuk keni argumente për këtë. Pse thoni për Allahun atë që nuk e dini?

69. Thuaj: "Ata që trillojnë gënjeshtër për Allahun, nuk kanë për të gjetur shpëtim."

70. Ata do të përjetojnë një kënaqësi të paktë në jetën e kësaj bote dhe pastaj vetëm tek Ne është kthimi i tyre. Ne do t'u japim të shijojnë dënimin më të ashpër, për shkak se nuk besojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth shpifjes së madhe të idhujtarëve ndaj madhërisë së Tij:

- Ata thonë: "Allahu ka një bir". Qoftë i lartësuar Ai! - I Lartësuar shpreh dëlirësinë e Tij nga kjo shpifje duke thënë: "*Subhaneh*" (Qoftë i Lartësuar Ai!) I pastër, i dëlirë, i lartësuar e larg çdo mangësie e të mete qoftë i Madhëruari, nga çdo shpifje që i adresojnë zullumqarët! Pastaj, duke shpjeguar edhe më hollësisht dëlirësinë dhe pastërtinë e Tij nga të tilla shpifje, Ai thotë:

- Ai është i Vetëmjaftueshmi. - Allahu është i Pasur, që nuk ka nevojë për asgjë. E gjithë pasuria e pushteti është në dorën e Tij. Të gjitha llojet e pasurisë, mbretërimit dhe pushtetit janë në dorën e Tij dhe vetëm të Tij. Allahu është absolut në zotërimin dhe sundimin e pasurisë së qiejve dhe tokës. Kështu, nëse është i Vetëmjaftueshëm dhe Jonevojtar, përse i duhet fëmija? Nevoja për fëmijë bie ndesh me pushtetin dhe pasurinë e Tij dhe me faktin që Ai është i Vetëmjaftueshëm. Ai që bën fëmijë ka vërtet nevojë për fëmijën dhe ka mangësi në pasurinë apo pushtetin e Tij. Argumenti i dytë:

- Atij i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë. - Kjo është një fjali

Madhëruar i drejtohet Profetit të Tij të dashur që t'i tregojë popullit të tij historinë e Nuhut dhe përpjekjet e tij kolosale për t'i ftuar ata në rrugën e drejtë. Ai i ftoi ata për një kohë të gjatë, që ta adhuronin Allahun si një të vetëm dhe të largoheshin nga idhujtaria. Profeti Nuh qëndroi mes tyre 950 vjet, duke i ftuar t'i bindeshin dhe nënshtroheshin Zotit, por kjo ftesë u shtoi atyre veçse shfrenimin. Ata i shprehën urrejtjen e tyre për ftesën e tij të vazhdueshme për një kohë kaq të gjatë. Megjithatë, Nuhu asnjëherë nuk tregoi lodhje e plogështi në misionin e tij, por u thoshte: Nëse qëndrimi im dhe këshillat e mia, që përcjellin shpalljet e qarta të Zotit, nuk ju bëjnë dobi dhe ju duken të vështira e të rënda, atëherë dijeni se unë i jam mbështetur Allahut. Ai është forca ime kundër mohimit dhe refuzimit tuaj. Ai është mbrojtja dhe streha ime, nëse ju dëshironi të më luftoni e dëmtoni. Vetëm Allahut i mbështetem që të më ruajë nga çdo gjë e keqe që synoni kundër meje. Ushtritë e Tij janë ushtarët dhe ndihmëtarët e mi. Sfida është e hapur për ju, që të ndërmerri gjithçka keni mundësi për të më luftuar e ndaluar.

- Prandaj, së bashku me zotat tuaj, vendosni si do të veproni kundër meje dhe mos e mbani të fshehtë vendimin tuaj! Zbatojeni atë kundër meje e mos më jepni asnjë afat! - Mblidhuni kundër meje që të gjithë ju, pa përjashtuar askënd dhe duke shpenzuar të gjitha energjitë e pushtetin tuaj. Madje ftoni edhe idhujt tuaj, që i adhuronin dhe iu nënshtroheshin veç Allahut, Zotit të botëve. Madje, mos e mbani fshehtë luftën dhe përpjekjet kundër meje, por shfaqini haptazi. Bëni çkeni për të bërë, për të më dëmtuar dhe ndaluar, dhe mos vononi asnjë çast për të më dhënë afat.

- Kjo që një sfidë e jashtëzakonshme, që tregonte vërtetësinë e tij si Profet i Zotit dhe saktësinë e mesazhit që ai sillte prej Zotit. E si mund ta bënte këtë sfidë dikush që nuk kishte fis e ushtri që ta mbështeste?! Vetëm i mbështeturi nga Zoti i botës mund të bënte

të tillë sfidë. Profeti Nuh, në këtë mënyrë, e rrëzoi arsyetimin e tyre, ua hodhi poshtë fenë dhe ua shau idhujt, gjë kjo që shkaktoi urrejtje e armiqësi të madhe në zemrat e tyre. Nga ana tjetër, ata kishin fuqi që ta ndëshkonin ashpër, si hakmarrje. Ndërsa profeti i Zotit u tha: "... së bashku me zotat tuaj, vendosni si do të veproni kundër meje dhe mos e mbani të fshehtë vendimin tuaj! Zbatojeni atë kundër meje e mos më jepni asnjë afat!" E, megjithatë, ata nuk mund t'i bënin asgjë për ta ndaluar?! Nga kjo kuptohet se ai ishte profet i vërtetë, i mbështetur nga Zoti, ndërsa ata ishin mashtrues me pretendimet e tyre.

- "Por, nëse ju ktheni shpinën, (dijeni se) unë nuk kërkoj asnjë shpërblim prej jush. Shpërblimi im është vetëm prej Allahut. Unë jam urdhëruar të jem musliman." - Nëse ju i ktheni shpinën sfidës, atëherë kjo është një shpërfillje e pajustificuar, që meriton ndëshkimin. Ju po i ktheni shpinën një të vërtete të mbështetur me argumente, për t'ju përkushtuar të kotës, e cila është shumë e qartë dhe lehtësisht e dallueshme. Megjithëkëtë, unë nuk ju kërkoj ndonjë shpërblim në këmbim. I vetmi shpërblim që unë pres është ai i Zotit tim. Gjithashtu, unë nuk ju kërkoj diçka që vetë nuk e veprojnë. Unë jam i pari që e bëj atë të cilën ju kërkoj:

- Ata e përgënjeshtroan atë, - Ata e refuzuan përsëri, edhe pse Profeti i ftoi natën dhe ditën, fshehtazi dhe haptazi. Ftesa e tij u shtonte atyre veçse largimin e shfrenimit. Atëherë, Allahu i Lartësuar e shpëtoi profetin Nuh dhe besimtarët që hipën me të në anijen që Allahu e kishte urdhëruar të ndërtonte. Pasi Nuhu e ndërtoi anijen nën mbikëqyrjen dhe përkujdesjen e Allahut, uji nisi të shpërthente nga çdo drejtim, madje edhe nga furrat e zjarra:

- "...por Ne i shpëtuam atë dhe të tjerët që ishin bashkë me të në anije. - Nuhu (a.s) e zbatoi urdhrin e Zotit. Ndërkohë, Allahu urdhëroi qiellin të lëshonte shi me vrull dhe urdhëroi tokën të shpërthente në lumenj të rrëmbyer. Kështu u bashkuan uji i

qjellit dhe ai tokës. Në mes kësaj katastrofe, Zoti e mbarti anijen me dërrasa të mbërthyer me gozhdë. Ajo lundronte nën përkujdesin e Zotit.

-Pastaj Ne i bëmë ata trashëgimtarë (të Tokës), kurse ata që mohuan ajetet Tona i përmbytëm. - Kështu, nga njëra anë, Allahu e shfarosi popullin që nuk besonte dhe që i konsideronte të rremë profetët dhe shpalljet hyjnore, ndërsa nga ana tjetër, e hodhi begatinë në pasardhësit e Nuhut (a.s.). Të vetmit që trashëguan tokën ishin pasardhësit e profetit Nuh (a.s.), të cilët u shpërndanë në të gjitha anët e botës. Ndërsa të tjerët Allahu i përmbyti, sepse ata nuk i pranuan argumentet e qarta.

-Shikoje se si ishte përfundimi i atyre që ishin paralajmëruar. - Shkatërrimi, poshtërimi dhe mallkimi i pandërprerë do t'i ndjekë ata në çdo shekull dhe në brezat më pas. Për ta do të dëgjosh veçse nënçmim e mallkime. Le të jenë të kujdesshëm dhe të frikësohen ata të mjerë që mohojnë profetët dhe nuk besojnë shpalljet e Zotit, se edhe ata i pret e njëjta gjë!

Ajeti 74

74. Pastaj, pas tij, Ne u çuam të dërguar popujve të tyre. Ata sollën Argumente të qarta, por ata nuk e besonin atë që më parë e kishin mohuar. Kështu, Ne ua vulosim zemrat atyre që i kalojnë kufijtë.

Shpjegimi i ajetit

-Pastaj, pas tij, Ne u çuam të dërguar popujve të tyre. - Edhe pas Nuhut (a.s.), Allahu i Madhëruar dërgoi profetë, që të qortonin dhe ftonin në besimin e drejtë popujt e tyre, që nuk besonin. Ata i ftonin në udhën e drejtë dhe i këshillonin për t'u ruajtur nga rrugët e shkatërrimit e poshtërimit. Allahu i Madhëruar na tregon se Ai e ka ndihmuar çdo profet me mrekulli të qarta e madhështore, që tregonin vërtetësinë e Shpalljes dhe besnikërinë e tyre si lajmëtarë të Zotit.

-Ata sollën Argumente të qarta, por ata nuk e besonin atë që më parë e kishin mohuar. - Duke qenë se ata nxituan për të mohuar, kur u ardhën profetët, Allahu i

Madhëruar i ndëshkoi duke ua vulosur zemrat dhe duke ua bllokuar rrugët e imanit, të cilat i kishin të hapura më parë. Kjo i ngjan ajetit tjetër kuranor: “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (Shpalljen e Zotit) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.”. [En'am, 110]. Edhe këtu thotë në vijim:

-Kështu, Ne ua vulosim zemrat atyre që i kalojnë kufijtë. - I vulosim ato, që të mos hyjë asnjë mirësi. Pa dyshim, Allahu i Madhëruar nuk u bën asnjë padrejtësi, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetvetes, duke refuzuar të vërtetën kur i paraqitet dhe duke e quajtur që në fillim gënjeshtër e të pabesueshme.

Ajetet 75 - 78

75. Pastaj, pas tyre, Ne dërguam Musanë dhe Harunin me Argumentet Tona, të Faraoni dhe paria e rrethit të tij. Por ata treguan kryelartësi, sepse ishin popull keqbërës.

76. Kur u erdhi e vërteta e sigurt nga Ne, ata thanë: “Kjo nuk është gjë tjetër, veçse magji e qartë!”.

77. Musai tha: “Së vërtetës që ju ka ardhur, po i thoni magji?! E si mund të jetë magji ajo?! Magjistaret kurrë nuk gjejnë shpëtim.”

78. Ata thanë: “A ke ardhur të na largosh nga ajo ku i gjetëm prindërit tanë, për t'ju mbetur juve pushteti në tokë?! Ne nuk kemi për t'ju besuar kurrë ju të dyve.”.

Shpjegimi i ajeteve

-Pastaj, pas tyre, Ne dërguam Musanë dhe Harunin me Argumentet Tona, të Faraoni dhe paria e rrethit të tij. Por ata treguan kryelartësi, sepse ishin popull keqbërës. - Pas gjithë atyre profetëve që Zoti dërgoi në popujt mohues, që i konsideruan shpalljet hyjnore gënjeshtër e trillime, Ai dërgoi Musain, birin e Imranit. Musai quhej edhe *Kelimir-Rahman*, domethënë Ai të cilit Zoti i foli. Ai ishte një nga pesë profetët më të zgjedhur dhe ndër më të mëdhenjtë, të cilëve u është shpallur

ligj madhështor dhe i gjerë. Së bashku me të, Allahu i Madhëruar dërgoi edhe vëllain e tij, Harunin, si krah dhe mbështetës. Ai i dërgoi ata te Faraoni dhe paria e shtetit të tij, sepse populli ndiqte rrugën e tyre. Zoti i pajisi ata me mrekulli dhe shenja madhështore, që tregonin se mesazhi që sollën nga Zoti ishte i vërtetë. Në themel të tij ishte njësimi i Zotit në adhurim dhe largimi i njerëzve nga adhurimi i idhujve. Por ata u treguan arrogantë me padrejtësi, edhe pse kishin siguri të plotë se ato shenja dhe Shpallja ishin të vërteta nga Zoti. Ata ishin popull keqbërës, i padrejtë dhe mosbesues.

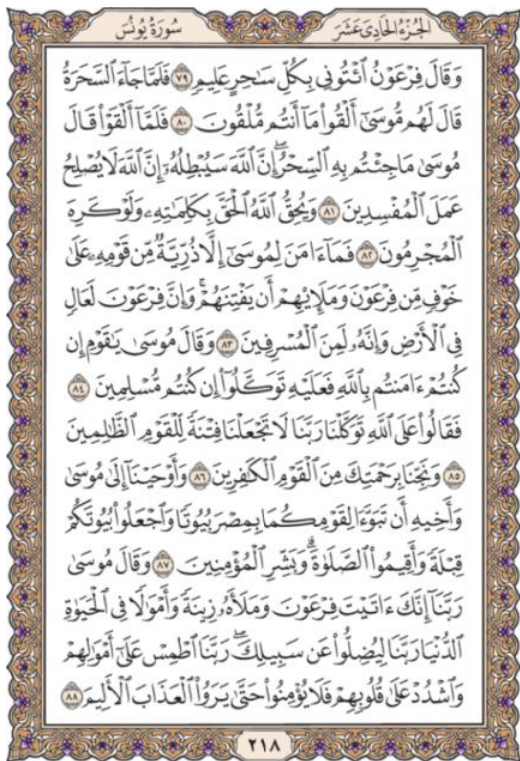
- Kur u erdhi e vërteta e sigurt nga Ne, ata thanë: “Kjo nuk është gjë tjetër, veçse magji e qartë!”. - Ajo që iu paraqit atyre ishte e vërteta më e madhe dhe më e rëndësishme. Ajo erdhi prej Zotit, të Cilit i janë nënshtruar të gjitha krijesat. Ai është Zoti i botëve, i Cili përkujdeset dhe rregullon çështjet e krijesave, me mirësinë e bujarinë e Tij. Kështu, edhe pse kjo e vërtetë u erdhi prej Zotit dhe përmes një profeti besnik si Musai, ata e refuzuan dhe nuk u nënshtruan për të jetuar sipas saj. Madje, thanë: “Kjo nuk është gjë tjetër, por veçse një magji e qartë”. Allahu i poshtëroftë! Nuk u mjaftoi refuzimi i Shpalljes dhe Profetit, por e konsideruan atë edhe si magji, e cila është ligësia më e madhe. Magjia është mashtrim real. Kështu, ata e konsideruan të vërtetën më madhe e më të qartë si mashtrimin më të madh dhe trillimin më të kotë.

- Musai tha: “Së vërtetës që ju ka ardhur, po i thoni magji?! E si mund të jetë magji ajo?!” - Duke i qortuar për mospranimin e të vërtetës, të cilën mund ta refuzojnë veçse njerëzit më të padrejtë, Musai u tha: "A po i thoni kësaj të vërtete magji?! Mendohuni pak, o të mjerë, dhe shikoni me kujdes çfarë përmban kjo e vërtetë! A mund t'i thuhet asaj magji?! Nëse e shikoni ftesën e Zotit me kujdes, do ta kuptonit lehtë se ajo është një e vërtetë e pamohueshme. Pastaj mendoni mirë edhe një fakt tjetër:

- Magjistarët kurrë nuk gjejnë shpëtim.”
- Ata nuk mund të fitojnë as në dynja dhe as në ahiret. Shikoni përfundimin e secilës palë dhe se kujt do t'i takojë shpëtimi e fitorja! Më pas, për të gjithë u bë e qartë se i fituari ishte Musai (a.s), që arriti mirësitë e kësaj jete dhe të jetës tjetër. Megjithatë, duke i dhënë fjalës së Musait dhe ftesës së tij tjetër drejtim, ata thanë:

- Ata thanë: “A ke ardhur të na largosh nga ajo ku i gjetëm prindërit tanë, për t’ju mbetur juve pushteti në tokë?!”. - Vallë, ti ke ardhur që të na pengosh nga tradita e të parëve tanë, që adhuronin idhujt, dhe na urdhëron që të adhurojmë Allahun si Një të vetëm? Për ata, besimi dhe tradita e të parëve ishte argument i pakundërshtueshëm, që mund të hidhte poshtë të vërtetën me të cilën erdhi Musai (a.s). Pastaj thanë:

- Ne nuk kemi për t’ju besuar kurrë ju të dyve.”. - Ju dëshironi veç të merrni udhëheqjen dhe të na dëboni nga vendi ynë. Kjo ishte një mënyrë për të çoroditur masën e gjerë dhe për të shmangur vëmendjen e tyre nga thelbi i çështjes. Gjithashtu, ata synonin të ngjallnin urrejtje për Musain, duke e paraqitur atë si destabilizues dhe shkatërrues. Sigurisht, këto shpifje dhe trillime ndaj Shpalljes hyjnore dhe qëllimeve të një profeti nuk vlejnë aspak dhe nuk mund të konsiderohen si argument. Çdokush që vështron në thellësi të çështjeve arrin ta bëjë dallimin. Faktet dhe argumentet e vërteta nuk mund të hidhen poshtë me trillime e shpifje. Ata që e refuzojnë të vërtetën e mbështetur me fakte e mrekulli, përmes shpifjeve e trillimeve të pabaza, tregojnë për dobësinë e paaftësinë e tyre që të polemizojnë me kundërshtarin. Nëse do të kishin argumente të sakta, nuk do të thoshin: “Qëllimi yt është ky e ai”. Nuk ka rëndësi a është i vërtetë apo jo pretendimi i kundërshtarit. Rëndësi ka argumenti mbi të cilin ti mbështet refuzimin tënd të tezës së tjetrit. Nga ana tjetër, çdokush që e njihte Musain dhe thelbin e ftesës së tij e dinte mirë se ai nuk kishte

asnjë qëllim për të qenë sundimtar. Ashtu si të gjithë vëllezërit e tij profetë, qëllimi i tij ishte udhëzimi i krijesave në rrugën që është në të mirë të tyre. Kështu, qëllimi kryesor i shpifjeve të tyre shprehet me fjalët: “Ne nuk kemi për t’ju besuar kurrë ju të dyve.”. Domethënë, kundërshtonin për inat e mendjemadhësi, e jo për shkak se ftesa e Musait nuk ishte e mirë apo e mbështetur me argumente nga Zoti. Nuk është se ata ishin të paqartë apo të pasigurt në vërtetësinë e Shpalljes që solli Musai. Ata thjesht ishin të padrejtë, që këmbëngulnin në inatin dhe padrejtësinë e tyre. Ata dëshironin sundimin dhe tiraninë në tokë, pra, pikërisht atë për të cilën akuzuan profetin Musa (a.s).

Ajetet 79 - 82

79. Faraoni tha: “Më sillni të gjithë magjistarët më të zotë!”.

80. Kur erdhën magjistarët, Musai u tha: “Hidhni ç’keni për të hedhur!”.

81. Kur ata i hodhën, Musai u tha: “Kjo që keni sjellë është, vërtet, një magji e madhe.” Pa dyshim, Allahu do ta

asgjësojë atë. Allahu kurrë nuk e përkrah veprën e keqbërësve.

82. Me argumentet e Veta, Allahu e fuqizon të vërtetën, ndonëse keqbërësit e urrejnë këtë.

Shpjegimi i ajeteve

- Faraoni tha: “Më sillni të gjithë magjistarët më të zotë!”. - Duke kundërshtuar të vërtetën që solli Musai dhe duke mashtruar parinë rreth tij dhe popullin e tij, Faraoni tha: “Më sillni këtu të gjithë magjistarët më të zotë”. Pra, sillni çdo magjistar të aftë, që bën magji të fortë. Përhapeni lajmin në çdo anë të Egjiptit, që të vijnë të gjithë llojet e magjistarëve.

- Kur erdhën magjistarët, Musai u tha: “Hidhni ç’keni për të hedhur!”. - Kur magjistarët u mblodhën dhe bashkuan në ditën e përbaljes së madhe, Musai (a.s) u tha: “Hidhni ç’keni për të hedhur”. Ai i sfidoi duke i ftuar të jepnin maksimumin e tyre, pa u kufizuar në asgjë. Ai e bëri këtë, sepse ishte i binduar për fitoren e premtuar nga Zoti i gjithësisë. Musain nuk e shqetësonte aspak se çfarë magjish të frikshme e të mëdha do të sillnin ata.

- Kur ata i hodhën, Musai u tha: “Kjo që keni sjellë është, vërtet, një magji e madhe.” Pa dyshim, Allahu do ta asgjësojë atë. - Litarët dhe shkopinjtë që hodhën magjistarët u shfaqën si gjarpërinj që lëviznin. Atëherë Musai (a.s) tha: “Kjo është magji e vërtetë dhe shumë e madhe! Por megjithatë, Allahu i Lartësuar do ta shkatërojë, sepse Allahu i Lartësuar nuk i jep sukses e nuk i bën vend të keqes dhe shkatërrimtarëve.” Me këtë magji, ata synonin që të luftonin dhe rrënonin të vërtetën. Ata i shpallën luftë të vërtetës dhe mbrojtësve të saj. A ka padrejtësi më të madhe se kjo?!

- Allahu kurrë nuk e përkrah veprën e keqbërësve. - Kështu do të ndodhë me çdo keqbërës e kriminel, që lufton të vërtetën. Çdo punë që kryen, çdo hile e kurth që thur kundër të vërtetës, çdo intrigë e plan ogurzi që ndërton kundër besimtarëve e të mirëve, të gjitha këto do të shkatërrohen. Edhe nëse

planet dhe veprat e tyre duket sikur në ndonjë moment ecin dhe realizohen, përfundimi është i pashmangshëm: ata do të dështojnë e humbasin.

- Me argumentet e Veta, Allahu e fuqizon të vërtetën, ndonëse keqbërësit e urrejnë këtë. - Ndryshe ndodh me vepërmirët, që përpiqen të rregullojnë duke synuar veçse kënaqësinë e Zotit. Veprat e tyre, bashkë me mjetet dhe rrugët që ata ndjekin për t'i realizuar ato, janë të gjitha të mira dhe të urdhëruara nga Zoti. Këtyre Zoti ua plotëson veprat, u jep begati dhe i bën të qëndrueshëm në to. Musai (a.s) hodhi shkopin e tij, i cili filloi të gëlltiste të gjitha ato magji që kishin hedhur magjistarët. Kështu, magjitë e tyre u shkatërruan dhe e kota që ata mbështesnin doli sheshit. Pasi iu bë e qartë e vërteta, magjistarët u përkulën menjëherë në sexhde për Allahun. Në këtë çast, Faraoni i kërcënoi se do t'ua priste duart e këmbët, por ata nuk i shqetësoi aspak ky kërcënim. Ata synonin faljen dhe mëshirën e Allahut, prandaj edhe qëndruan si malet në besimin e tyre. Nga ana tjetër, Faraoni, paria rreth tij e populli i tyre, përsëri nuk besuan dhe nuk nxorën mësim nga kjo ndodhi e jashtëzakonshme. Përkundrazi, ata vazhduan në të kotën e tyre, në mosbesim dhe në kalimin e kufijve.

Ajetet 83 – 86

83. Musait nuk i besoi askush, përveç një pakice nga populli i tij, prej frikës nga Faraoni dhe nga rrethi i tij, se mos i përndiqnin. Vërtet, Faraoni ishte kryeneç në Tokë dhe ishte nga ata që kaluan çdo kufi (në tirani e padrejtësi).

84. Musai tha: “O populli im! Nëse vërtet besoni në Allahun, vetëm tek Ai mbështetuni, nëse jeni muslimanë!”

85. Ata u përgjigjën: “Allahut i mbështetemi. O Zoti ynë! Mos na sprovo me popullin keqbërës!”

86. Dhe, me mëshirën Tënde, na shpëto nga ata që të mohojnë Ty!”

Shpjegimi i ajeteve

- Musait nuk i besoi askush, përveç një pakice nga populli i tij, prej frikës nga

Faraoni dhe nga rrethi i tij, se mos i përndiqnin. Vërtet, Faraoni ishte kryeneç në Tokë dhe ishte nga ata që kaluan çdo kufi (në tirani e padrejtësi). - Vetëm një grup të rinjsh nga mesi i bijve të Israelit i besuan Musait. Imani kishte zënë vend në zemrat e tyre dhe ai i bëri të qëndrueshëm, me gjithë frikën e madhe nga përndjekja e Faraonit. Faraoni ishte diktator dhe tiran. Padrejtësitë dhe përndjekja që ai ushtronte ishin të ashpra, prandaj ishte normale që njerëzit të kishin frikë prej ndëshkimit të tij. I Madhëruari e përshkruan atë si ‘*musrifin*’, pra, nga ata që kalojnë çdo kufi në padrejtësi, tirani e egërsi. Ka një urtësi në faktin se Musain e besuan vetëm një grup të rinjsh. Të rinjtë janë më të prirur dhe me të shpejtë në përqafimin e të vërtetës, ndryshe nga të vjetrit, që janë rritur dhe brumosur me mosbesim, idhujtari, gjynahe e padrejtësi. Shkak për refuzimin është besimi i shtrembëruar dhe sëmundjet që u kanë zaptuar zemrat për një kohë të gjatë. Ata janë më larg të vërtetës sesa zemrat e të rinjve, që ende janë të pastra e të papërlyera.

- Musai tha: “O populli im! Nëse vërtet besoni në Allahun, vetëm tek Ai mbështetuni, nëse jeni muslimanë!” - Musai (a.s) e porositi popullin e tij për durim dhe u kujtoi atyre që gjithmonë të kërkonin strehim e ndihmë tek Allahu, duke qenë të qëndrueshëm. Ai i porositi që të plotësonin dhe shprehin me vepra besimin e tyre: “Nëse vërtet besoni në Allahun, vetëm tek Ai mbështetuni, nëse jeni muslimanë!” Pra, zbatoni me kurajë atë që ju mëson besimi juaj. Mbështetuni Allahut, vetëm Atij drejtojeni për ndihmë dhe sukses!

- Ata u përgjigjën: “Allahut i mbështetemi. O Zoti ynë! Mos na sprovo me popullin keqbërës!” - Duke treguar gatishmërinë dhe përkushtimin në zbatimin e kësaj porosie, ata thanë: “Allahut i mbështetemi. O Zoti ynë! Mos na sprovo me popullin keqbërës!” Kështu, pasi shprehën përkushtimin e plotë të tyre, iu lutën Zotit: “O Zot! Mos u jep atyre pushtet

e forcë mbi ne, që të na sprovonjë në besimin tonë, ose të na mposhtin e poshtërojnë, e kështu të mendojnë se janë në të drejtën e të thonë: “Nëse ndjekësit e Musait do të ishin me të vërtetën, ata nuk do të mposhteshin nga ne.”

- **"...dhe, me mëshirën Tënde, na shpëto nga ata që të mohojnë Ty!"** - Vetëm me mëshirën Tënde, ne mund të shpëtojmë nga sherri i tyre. Vetëm me mëshirën Tënde, ne mund të zbatojmë fenë tonë dhe të jetojmë sipas ligjit Tënd. Kështu do të shfaqim haptazi shenjat e besimit tonë, pa pasur kundërshtues e pengues.

Ajetet 87 - 89

87. Ne i shpallëm Musait dhe vëllait të tij: “Gjeni vend për popullin tuaj në Egjipt! Kthejini në faltore shtëpitë tuaja dhe falni rregullisht namazin! Përgëzoji besimtarët!

88. Musai tha: “O Zoti ynë! Ti i ke dhënë Faraonit dhe parisë së tij stoli dhe pasuri në jetën e kësaj bote dhe kështu, o Zoti ynë, ata po i largojnë njerëzit prej rrugës Sate. O Zoti ynë! Zhduke pasurinë e tyre dhe vulosi zemrat e tyre që të mos besojnë derisa ta ndiejnë dënimin e dhembshëm!”

89. Ai tha: “Është pranuar lutja juaj. Prandaj përqendrohuni në rrugën tuaj e mos ndiqni rrugën e atyre që nuk dinë!”

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i shpallëm Musait dhe vëllait të tij: “Gjeni vend për popullin tuaj në Egjipt!** - Pas masave shtrënguese të ndërmarra nga Faraoni e paria e tij kundër popullit të Musait duke dashur t'i mundonin dhe largonin ata nga feja e tyre, Allahu i Madhëruar i shpalli Musait:

- **Kthejini në faltore shtëpitë tuaja dhe faleni rregullisht namazin!** - Allahu i Madhëruar i urdhëroi që të ndërtonin shtëpi për t'u fshehur dhe për t'i kthyer ato në faltore, sepse nuk mund t'i kryenin ritet në objektet e përbashkëta të kultit. Më pas i porositi: “faleni rregullisht namazin!”, sepse ai është një adhurim që të ndihmon në të gjitha çështjet.

- **Përgëzoji besimtarët!** - Përgëzoji besimtarët se Zoti do t'u japë fitoren dhe pushtetin në tokë! Ai do t'u mundësojë që ta shfaqin haptazi fenë e tyre. Të jeni të bindur se, pas vështirësisë, vjen lehtësimi. Në fakt, lehtësimi vjen së bashku me vështirësinë. Dhe, vërtet, pasi çështja u ngushtua dhe sprova u ashpërsua, Allahu i Madhëruar solli çlirimin e lehtësimin. Në këtë kohë, kur Musai pa ashpërsinë dhe tiraninë e ushtruar nga Faraoni dhe ndjekësit e tij, i mallkoi dhe u lut kundër tyre, ndërsa Haruni bëri ‘amin’ për lutjen e Musait.

- **Musai tha: “O Zoti ynë! Ti i ke dhënë Faraonit dhe parisë së tij stoli dhe pasuri në jetën e kësaj bote dhe kështu, o Zoti ynë, ata po i largojnë njerëzit prej rrugës Sate.”** - Kuptimi: O Zot! Ti i ke dhënë Faraonit stoli të të gjitha llojeve, veshje e shtëpi luksoze, shërbëtorë e pasuri të mëdha. Kështu, nëpërmjet këtyre pasurive, ata mund të devijojnë njerëzit nga rruga Jote dhe t'i humbasin ata, duke u bërë shkak jo vetëm për devijimin e vetë atyre, por edhe të të tjerëve. Për këtë arsye, ata e kishin merituar mallkimin e Musait, i cili tha:

- **“O Zoti ynë! Zhduke pasurinë e tyre dhe vulosi zemrat e tyre që të mos besojnë derisa ta ndiejnë dënimin e dhembshëm!”** - Zhduki pasuritë e tyre duke ua shkatërruar ose duke ua shndërruar ato në gurë, që të mos kenë më asnjë dobi prej tyre. Lutja tjetër e Musait kundër tyre ishte: “...vulosi zemrat e tyre që të mos besojnë derisa ta ndiejnë dënimin e dhembshëm!” Pra, ashpërsoji zemrat e tyre, në mënyrë që të mos besojnë më, derisa të shohin ndëshkimin e Zotit. Musai (a.s) e bëri këtë lutje nga zemërimi i madh ndaj tyre dhe për shkak të diturisë së tij të plotë rreth Zotit dhe faktit se Ai do t'i ndëshkonte ata për krimet e tyre të pashembullta duke ua mbyllur portën e besimit dhe të kthimit tek Ai.

- **Ai tha: “Është pranuar lutja juaj. Prandaj përqendrohuni në rrugën tuaj e mos ndiqni rrugën e atyre që nuk dinë!”**

- Allahu i Madhëruar, duke iu drejtuar Musait dhe Harunit, tha: "Është pranuar lutja juaj." Në fakt, ishte Musai që e bëri atë lutje, ndërsa Haruni bënte "amin". Kjo tregon se kur dikush thotë "amin" për një lutje të thënë nga dikush tjetër, ai konsiderohet sikur e ka bërë vetë atë lutje. Pastaj i Lartësuar i këshillon dhe i porositi ata që të jenë të qëndrueshëm dhe të duruar në rrugën e Tij dhe të vazhdojnë davetin, duke u larguar njëkohësisht nga injorantët e humbur, të cilët janë larguar nga rruga e drejtë e Tij. Ata ndjekin rrugët e zjarrit, në të cilat ftojnë edhe pasuesit e tyre. Allahu i Madhëruar e urdhëroi Musain që të nisej për udhëtim me bijtë e Izraelit natën, duke i treguar se ata do të përndiqeshin nga Faraoni dhe ushtria e tij. Dhe, vërtet, Faraoni dërgoi lajmëtarë në çdo qytet që të mobilizonin ushtarë për t'u vënë në ndjekje të Musait. Ai u tha: "Musai dhe populli i tij janë veçse një grup i vogël, që kanë shkaktuar zemërimin tonë." Kështu, Faraoni grumbulloi një ushtri të madhe me njerëzit që ishin afër dhe me ata që ishin larg. Ai u vu në ndjekje të Musait, i mbushur me armiqësi, zemërim dhe urrejtje të padrejtë, duke shkelur kufijtë e Zotit dhe duke dashur shkatërrimin e tiraninë në tokë. Por kujdes! Kur gjynahet dhe padrejtësitë shtohen dhe e mbulojnë një popull, atëherë dije se ndëshkimi është shumë afër e do të godasë ashpër.

Ajetet 90 - 92

90. Ne i kaluam bijtë e Izraelit përtej detit, ndërsa Faraoni dhe ushtria e tij i ndoqën nga pas, të mbushur me mizori dhe armiqësi kundër tyre. Por kur ai po mbytej, tha: "Besoj se nuk ka Zot tjetër veç Atij të Cilit i besojnë bijtë e Izraelit. Edhe unë jam nga muslimanët."

91. (I'u tha atij:) Vallë, tani po beson, ndërsa më parë kundërshtojte dhe ishte prej shkatërrimtarëve?!

92. Sot do ta nxjerrim trupin tënd, që ti të shërbesh si argument për ata që do të vijnë më pas. Vërtet, shumë njerëz janë

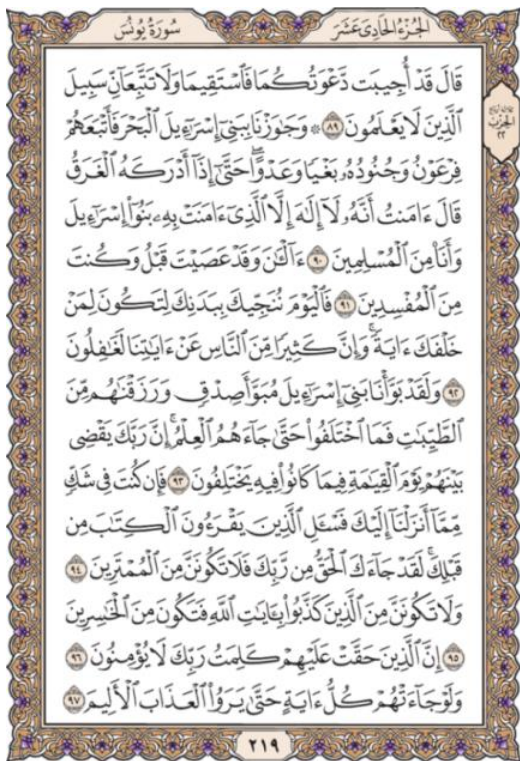
tërësisht të pavëmendshëm ndaj argumenteve Tona.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne i kaluam bijtë e Izraelit përtej detit, ndërsa Faraoni dhe ushtria e tij i ndoqën nga pas, të mbushur me mizori dhe armiqësi kundër tyre. - Kur Musai me popullin e tij mbërritën në bregdet, Allahu i Madhëruar e urdhëroi atë që të godiste detin me shkopin e vet. Ashtu veproi dhe deti u nda në 12 shtigje, nëpër të cilat kaluan bijtë e Izraelit. Menjëherë pas tyre hynë dhe ushtria e Faraonit. Pasi populli i Musait doli tërësisht nga deti, ndërsa ushtria e Faraonit gjendej ende brenda në të, Allahu i Madhëruar urdhëroi detin ta përpinte me dallgët e tij Faraonin dhe ushtrinë e tij. Bijtë e Izraelit e panë me sytë e tyre ushtrinë e armikut të tyre që mbytej. Në kohën kur uji po i afrohej Faraonit dhe shkatërrimi i tij ishte afër, ai tha:

- Por kur ai po mbytej, tha: "Besoj se nuk ka Zot tjetër veç Atij të Cilit i besojnë bijtë e Izraelit. Edhe unë jam nga muslimanët." - Kështu, Faraoni dëshmoi se po e besonte Allahun si të vetmin që meriton të adhurohet, dhe askush tjetër. Pastaj tha: "...edhe unë jam nga muslimanët!" Pra, edhe unë do të jem si ata që binden e dorëzohen për të jetuar sipas fesë së Zotit dhe sipas Shpalljes që përcolli Musai.

- (I'u tha atij:) Vallë, tani po beson, ndërsa më parë kundërshtojte dhe ishte prej shkatërrimtarëve?! - Allahu i Madhëruar na tregon se besimi i shprehur në gjendje të tillë është i padobishëm, duke thënë: "Po beson dhe po i pranon profetët e Zotit, ndërkohë që më parë ti shfaqje hapur mosbindjen dhe poshtërsitë, mohimin e Zotit, të profetëve e të Shpalljes së Tij?! Përveç mohimit, ti ishte prej shkatërruesve, që cenojnë të drejtat e krijesave e Zotit. Kështu, është ligj i pandryshueshëm i Zotit që besimi në këtë moment dhe gjendje është i papranueshëm dhe i padobishëm. Çdo mohues që e shfaq besimin e tij në gjendje domosdoshmërie dhe gjatë kohës kur

dënimi po ndodh, nuk i pranohet dhe nuk i sjell dobi, sepse ai është besim i diçkaje të dukshme, njëlloj si ai që e beson Kijametin kur ai ndodh. Besimi i pranueshëm është vetëm besimi në të fshehtën.

- Sot do ta nxjerrim trupin tënd, që ti të shërbesh si argument për ata që do të vijnë më pas. - Për shpjegimin e ajetit, dijetarët kanë thënë se bijtë e Izraelit, duke qenë se e kishin shumë frikë Faraonin, nuk po u besohej se ai u mbyt, prandaj filluan të shfaqnin dyshime për këtë. Atëherë, Allahu i Madhëruar urdhëroi që ta nxirrte trupin e tij në një breg të dukshëm e të lartë, që ata të shihnin si shenjë nga Zoti i tyre dhe të besonin Profetin e Tij.

- Vërtet, shumë njerëz janë tërësisht të pavëmendshëm ndaj argumenteve Tona.

- Para syve u kalojnë shenja dhe fakte të shumta, që tregojnë madhështinë e Zotit vërtetësinë e shpalljeve të Tij dhe besnikërinë e profetëve të Tij, por shumica e tyre nuk përfitojnë nga këto shenja, por i kalojnë me shpërfillje. Ndërsa ata që kanë logjikë dhe arsye të shëndetshme nuk mund

t'i kalojnë me shpërfillje shenjat e faktet e Zotit. Përmes atyre shenjave, ata shohin dhe binden se gjithçka për të cilën kanë njoftuar profetët e Zotit është e vërtetë.

Ajeti 93

93. Ne i vendosëm bijtë e Izraelit në një vend të mirë dhe i furnizuar ata me mirësi të shumta. Ata nuk u përçanë mes tyre, veçse pasi u erdhi dituria. Zoti yt do të gjykojë mes tyre Ditën e Kijametit për përçarjet e tyre.

Shpjegimi i ajetit

- Ne i vendosëm bijtë e Izraelit në një vend të mirë dhe i furnizuar ata me mirësi të shumta. - Allahu i Madhëruar u mundësoi bijve të Izraelit që të jetonin atje ku kishte jetuar më parë Faraoni dhe populli i tij, duke u lënë në trashëgim tokën dhe vendbanimet e tyre. Ai i furnizoi dhe i begatoi ata me shumë ushqime, pije e stoli të kësaj bote. Zoti u dhuroi dituri dhe udhëzim, që, nëse do t'i respektonin, do të ishin gjithmonë të bashkuar dhe të vëllazëruar. Pavarësisht nga këto, bijtë e Izraelit, edhe pasi e morën diturinë dhe udhëzimin e qartë të Zotit, filluan të kalonin kufijtë ndaj njëri tjetrit. Shumë prej tyre filluan të kishin qëllime që kundërshtonin të vërtetën e Zotit. Duke kundërshtuar dhe cenuar të vërtetën, lindi përçarja.

- Ata nuk u përçanë mes tyre, veçse pasi u erdhi dituria. Zoti yt do të gjykojë mes tyre Ditën e Kijametit për përçarjet e tyre. - Gjykimi i Zotit është i drejtë. Ai buron e ndërtohet mbi diturinë e Tij të plotë e gjithëpërfshirëse, dhe realizohet nga pushteti i Tij absolut. Përçarja e kundërshtitë janë sëmundje të rrezikshme, që gjithmonë u kanosen besimtarëve të fesë së vërtetë. Shejtani i mallkuar, kur nuk ia arrin të bëjë njerëzit t'i binden atij dhe të braktisin tërësisht fenë e vërtetë, përpiqet me çdo mjet që të fusë përçarjen mes tyre, duke mbjellë dhe armiqësinë. Nëse robërit i largohen udhëzimit të Zotit dhe ndjekin hapat e shejtanit, do të lindin konfliktet, urrejtja dhe armiqësia mes tyre, derisa fillojnë të përjashtojnë dhe ta konsiderojnë

njëri tjetrin të humbur dhe si armik të urryer. Kjo është vepra që shejtani i mallkuar e preferon mbi shumë e shumë punë të tjera. Mendohu pak! Zoti i tyre është Një i vetëm, profeti që pasojnë është i njëjtë, feja së cilës i përkasin është e njëjtë, synimet, planet dhe motivet që ata synojnë janë të njëjta. Atëherë, për çfarë përçahen dhe kundërshtohen, duke cenuar qëllimin e çështjes së tyre?! Përse bien në këtë rrëpirë, që prish rregullin e bashkësisë, duke humbur shumë mirësi të kësaj bote e të botës tjetër?! Për shkak të këtyre ndasive, venitet e vdes edhe imani. Të lutemi, o i Adhuruari ynë, që të mëshirosh e sjellësh butësi mbi robërit e Tu besimtarë, që ta bashkosh fjalën dhe rreshtat e tyre, të futësh dashuri e vëllazëri në zemrat e tyre, të udhëzosh të devijuarit mes tyre, që të kthehen në gjirin e vëllazërisë së tyre! Ti je Zoti i bujarisë dhe madhësisë.

Ajetet 94 – 95

94. Nëse je në dyshim për këtë që të shpallëm, atëherë pyeti ata që kanë lexuar Librin para teje! Pa dyshim, ty të ka ardhur e Vërteta nga Zoti yt, prandaj mos u bëj prej atyre që dyshojnë!

95. Mos u bëj si ata që mohuan argumentet e Allahut, se ashtu do të bëheshe nga të humburit.

Shpjegimi i ajeteve

-Nëse je në dyshim për këtë që të shpallëm, atëherë pyeti ata që kanë lexuar Librin para teje! - Allahu i Madhëruar i thotë Profetit të Tij: "Nëse dyshon a është e vërtetë ajo që Zoti ka shpallur apo jo, atëherë pyeti ata që e lexonin Librin hyjnor ose shpalljet e mëparshme, para teje. Pyeti ata dijetarë të drejtë, që e shfaqin të vërtetën dhe kurrë nuk e fshehin atë. Ata patjetër do të të miratojnë dhe do të dëshmojnë se ajo që të është shpallur është e vërteta e sigurt dhe në përputhje me shpalljet e Zotit që ata i njohin dhe i kanë pranuar." Dikush mund të pyesë: Shumë ithtarë të Librit, jehudë e krishterë e kundërshtuan dhe mohuan Profetin e fundit të Zotit, Muhamedin ﷺ.

Ata nuk pranuan ftesën e tij, që të jetonin sipas Shpalljes e fesë që Ai solli nga Zoti. Atëherë, si është e mundur që Zoti e urdhëron Profetin e Tij që të kërkojë dëshminë e tyre dhe ta konsiderojë atë si argument për vërtetësinë e tij si profet dhe vërtetësinë e Shpalljes dhe fesë së tij?! Përgjigja për këtë pyetje është si vijon: Nëse dëshmia i atribuohet një grupi ose pasuesve të një drejtimi të caktuar, ose banorëve të një vendi, atëherë qëllimi është për ata nga mesi i tyre që janë të besueshëm e të drejtë. Ndërsa të tjerët, edhe pse mund të jenë më të shumtë në numër, janë të papërfillshëm dhe nuk i përfshin ai tekst. Dëshmia, që të jetë pranueshme, duhet të bazohet në dituri, sinqeritet dhe drejtësi. Nga ana tjetër, është fakt historik se ishin të shumtë priftërinjtë e murgjërit e krishterë dhe dijetarët judej që e besuan Shpalljen që iu dha Muhamedit ﷺ nga Zoti i botëve. I tillë ishte p.sh. Abdullah Ibn Selami, e shumë e shumë të tjerë, të cilët pranuan Kur'anin në kohën e Profetit, të kalifëve pas tij dhe më vonë. I tillë ishte edhe Keab el Ahbari. Dëshmia e ithtarëve të Librit, për të cilën aludohet, bazohet në Librin që ata pasojnë, pra, në Teurat. Nëse në Teurat gjendet diçka që pohon dhe përputhet me atë që gjendet në Kur'an, duke dëshmuar për saktësinë e saj, atëherë edhe nëse të gjithë ithtarët e Librit do të binin dakord që ta refuzonin, do të ishte e pavlefshme dhe e parëndësishme. Ky mohim nuk e rrëzon vërtetësinë e Profetit dhe të Shpalljes së Tij. Mendohu me kujdes! Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij që të argumentonte saktësinë dhe vërtetësinë e Shpalljes së Tij me dëshminë e *ehlu kitab*-it, madje ta bënte këtë haptazi, ndërkohë që shumë prej tyre ishin shumë të përbetuar për ta penguar e shkatërruar thirrjen e Muhamedit ﷺ. Nëse ata do të kishin ndonjë mundësi për ta refuzuar atë që tha Zoti, do ta kishin bërë. Por duke qenë se ata nuk mundën ta mohonin diçka të tillë nga njëra anë, dhe besimi i një pjese të madhe të tyre në këtë Shpallje madhështore nga ana tjetër, ishin

argument shumë i fortë që tregonte vërtetësinë e Kur'anit e saktësinë e tij si fjalë e Zotit. Gjithashtu, nuk është e vërtetuar që shumica e *ehlu kitab-it* e refuzuan ftesën e Muhamedit. Përkundrazi, ka shumë fakte se shumica e tyre e pranoi atë, me zgjedhje të lirë. Në kohën e Profetit ﷺ, shumë vende ishin të besimit të krishterë ose hebre. Nuk zgjati shumë dhe shumica e banorëve të Shamit, Misirit, Irakut dhe rrethinave të tyre, që në të shkuarën ishin djepe të besimit të krishterë e judej, pranuan Islamin. Të vetmit që nuk përqaftuan Islamin ishin paria dhe udhëheqësit e tyre, së bashku me një pakicë injorantësh, të cilët i dhanë përparësi më shumë pushtetit dhe ofiqeve, kundrejt besimit të pastër dhe Shpalljes së vërtetë të Zotit. Shumë nga të paditurit mbetën në fenë e tyre të devijuar thjesht me emër, pa pasur asnjë njohuri dhe bindje. Kështu, për shembull, shumica e *el ifrixh-ëve* në fakt janë mosbesimtarë, që nuk pranojnë asnjë profet të Zotit, por deklarojnë se janë të krishterë thjesht për të mos humbur pushtetin dhe si mbulesë për kotësitë e padrejtësitë e tyre. Këtë fakt e di mirë çdokush që njeh gjendjen dhe bëmat e tyre.⁵⁷

- Pa dyshim, ty të ka ardhur e Vërteta nga Zoti yt, prandaj mos u bëj prej atyre që dyshojnë! Mos u bëj si ata që mohuan argumentet e Allahut, se ashtu do të bëheshe nga të humburit. - Nga kjo kuptohet se Allahu i Madhëruar na ka ndaluar nga dy gjëra:

1. dyshimet rreth Kur'anit, dhe;
2. mohimi i Kur'anit, duke mos e pranuar si Libër të Zotit.

E si mund të mohohen apo të vihen në dyshim ajetet e qarta të Allahut të sjella në Kur'an?! Ai është mrekullia e Zotit, që nuk pranon asnjë dyshim. Për ata që bien në këtë gabim, Zoti ka treguar se janë të dështuar dhe nuk arrijnë asnjë lloj fitimi. Ata kanë humbur përfundimisht shpërblimin e dynjasë dhe të ahiretit dhe kanë merituar ndëshkimin në të dyja jetët. Dihet mirë se ndalimi nga diçka

konsiderohet edhe si urdhër për të kundërtën e saj. Në këtë mënyrë, nga ajeti kuptojmë se jemi të urdhëruar që të besojmë Kur'anin tërësisht e pa dyshime, me zemër të qartë dhe të qetë për vërtetësinë e tij. E kemi detyrë gjithashtu përkushtimin e plotë për të jetuar sipas mësimëve të këtij Kur'ani. Prej tij duhet të marrim diturinë dhe sipas diturisë së tij duhet të punojmë dhe të ndërtojmë jetën tonë. Vetëm kështu njeriu do të jetë me fitimtarët, që arrijnë qëllimet më të larta dhe virtytet më të plota. Të tillët janë të ruajtur nga dështimi e humbja.

Ajetet 96 – 97

96. Me të vërtetë, ata të cilët e merituan vendimin e Zotit tënd (për ndëshkim), ata nuk do të besonin,

97. edhe sikur t'u vinin të gjitha Shenjat, derisa ta shohin vetë dënimin e rëndë.

Shpjegimi i ajeteve

Ata për të cilët Zoti ka vendosur përfundimisht se do të jenë të humbur, të devijuar dhe banorë të Zjarrit, ashtu do të jenë. Ata do të përfundojnë ashtu siç e ka caktuar Zoti, me vendimin e Tij të urtë dhe të drejtë. Ata nuk kanë për të besuar më, edhe sikur t'u vijë çdo lloj shenje e mrekullie nga Zoti. Madje këto shenja ua shtojnë më shumë shfrenimin, padrejtësitë dhe humbjen. Pa dyshim, Allahu nuk u bën asnjë padrejtësi, por janë ata që i bëjnë padrejtësi vetes së tyre. Janë ata që, me përzgjedhjen e tyre të lirë, e refuzojnë të vërtetën kur u paraqitet për herë të parë. Me refuzimin e të vërtetës, ata meritojnë që Allahu i Lartësuar t'i ndëshkojë duke ua vulosur zemrat, shikimet dhe dëgjimin e tyre. Prandaj ata nuk kanë për të besuar, derisa të shohin dënimin e dhimbshëm, për të cilin janë paralajmëruar. Ajo ditë ka për të qenë e tmerrshme për ta. Vetëm atëherë do ta kuptojnë dhe do të binden se ishin në humbje të plotë dhe se ajo që sollën profetët ishte e vërtetë e padiskutueshme. Por atë ditë pendimi dhe besimi nuk vlen më, siç thotë Zoti: "Kështu atë ditë atyre që bënë padrejtësi, asnjë pendesë nuk u bën dobi e

as që kërkohet të arsyetohen." [Rum 57]. Shenjat dhe argumentet e Zotit u bëjnë dobi vetem atyre që kanë zemër të gjallë dhe dëgjojnë me kujdes dhe me qëllimin për të gjetur të vërtetën, siç thotë i Madhëruari në një ajet tjetër kuranor: "Të gjitha këto janë fakte për cilindo që ka zemër, që dëgjon me vëmendje dhe dëshmon." [Kaf 37].

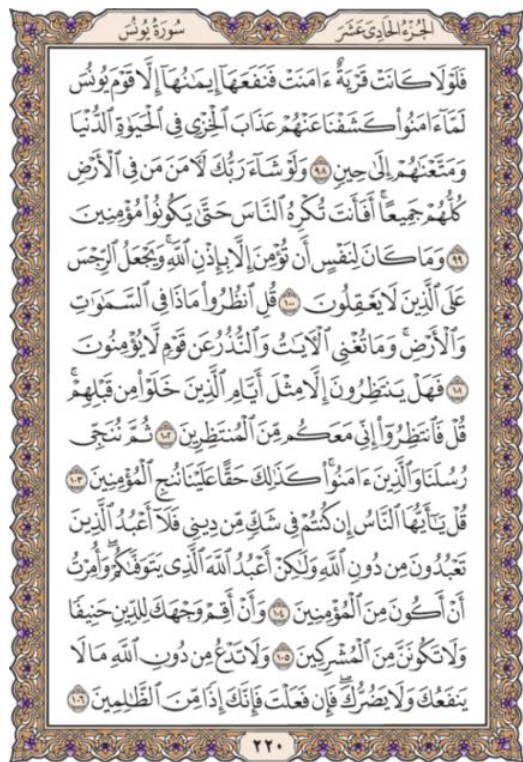
Ajeti 98

98. Përse nuk pati ndonjë vend, banorët e të cilit të besonin dhe t'u bënte dobi besimi i tyre, përveç popullit të Junusit? Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar.

Shpjegimi i ajetit

- Përse nuk pati ndonjë vend, banorët e të cilit të besonin dhe t'u bënte dobi besimi i tyre, përveç popullit të Junusit? - Kështu, nuk ka pasur ndonjë popull që ka mohuar profetët dhe që ka besuar në momentet e përjetimit të ndëshkimit, dhe t'i ketë bërë dobi ky besim. Allahu i Madhëruar na tregon rreth Faraonit: "Faraoni tha: "Besoj se nuk ka zot tjetër veç Atij që i besojnë benu israilët! Edhe unë jam musliman!" [Junus 90] Por atij iu tha: "Vallë, tani po beson, ndërsa më parë kundërshtojte dhe ishte shkatërrimtar?!" [Junus 91]. Gjithashtu, i Lartësuar ka thënë: "Dhe kur e panë Dënimin Tonë, thanë: "Ne i besojmë Allahut, që është Një dhe i mohojmë ata që i adhuronim veç Tij". Por besimi i tyre pasi panë dënimin Tonë, nuk u bëri dobi. I tillë është ligji i Allahut që ka vepruar ndër robërit e Tij. Dhe kështu u shkatërruan mohuesit e Allahut." [Gafir 84, 85]. Po ashtu: "E kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, ai thotë: "O Zoti im, më kthe, që të bëj vepra të mira e ta kompensoj atë që shpërfilla!" Jo, kurrresi!" [Muminun 99].

- Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar. - Urtësia e këtij vendimi nga Zoti i Gjithpushtetshëm dhe i Urtë është shumë e qartë dhe e kuptueshme. Imani i imponuar

nuk është si imani me përzgjedhje të lirë. Ai nuk është imani i vërtetë. Njeriu që beson i detyruar nga kushtet, kur largohen kushtet që e detyrojnë të besojë, menjëherë ai kthehet në mosbesim. Ky është rregulli i përgjithshëm i Zotit: Imani nuk të vlen nëse ndëshkimi ka filluar të zbresë. Përjashtim bën vetëm rasti i popullit të Junusit. Allahu na njofton se atyre u bëri dobi imani, edhe pse filluan të besonin veçse pasi vunë re shenjat e para të ndëshkimit. Ai thotë: "Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar." Sigurisht që edhe ky përjashtim për këtë popull ka ndonjë urtësi tek i Gjithëdijshmi që ne nuk e dimë; dhe arsyeja jonë nuk arrin ta kapë. Thotë i Madhëruari: "Edhe Junusi ishte një nga të dërguarit Tanë. Ai hipi në një anije, që ishte e mbushur plot (me njerëz), dhe mori pjesë në një short, por humbi (ndaj e hodhën në det). Atë e gëlltiti peshku dhe e meritoi qortimin. Sikur ai të mos kishte qenë prej atyre që e përmendin shumë Zotin, do të mbetej në barkun e tij

(*peshkut*) deri Ditën e Ringjalljes. Ne e nxorëm atë në një tokë pa bimë (*shkretëtirë*), ashtu të sëmurë. Megjithatë, bëmë që të mbijë aty për të një bimë kungulli. Ne e dërguam atë te njëqind mijë e më shumë veta, dhe ata i besuan. Ne i lamë ata të jetonin deri në afatin e caktuar." [Safat 139 – 148]. Ndoshta urtësia është se Allahu e dinte që populli i Junusit, nëse do t'u jepej mundësia të jetonin e besonin pas ndëshkimit, ata nuk do të ktheheshin më pas në mohim. Ndërsa popujt e tjerë, edhe nëse do të ktheheshin e t'u jepej mundësia të besonin, ata nuk do të vazhdonin më në besim. Është i Gjithëdituri Ai që gjykon për çdo çështje.

Ajetet 99 – 100

99. Sikur të kishte dashur Zoti yt, do të besonin ata që janë në Tokë që të gjithë. Vallë, ti do t'i detyrosh njerëzit që të bëhen besimtarë?

100. Asnjë njeri nuk mund të besojë, përveçse me lejen e Allahut. Ndërsa ligësia (e mohimit të Zotit) do të godasë ata që nuk mendojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ dhe i thotë:

- **Sikur të kishte dashur Zoti yt, do të besonin ata që janë në Tokë që të gjithë.** - Allahu është i plotfuqishëm që t'u inspirojë imanin dhe t'i bëjë të gjithë zemrat e njerëzve të denja për devotshmërinë. Por urtësia e Tij e kërkon që t'i lërë të lirë të zgjedhin, dhe kështu disa besojnë ose bëjnë durim derisa gjejnë besimin, ndërsa të tjerë nuk e meritojnë besimin dhe zgjedhin mohimin. Asnjë krijesë nuk mund ta detyrojë njeriun për të qenë besimtar. I Lartësuari thotë:

- **Vallë, ti do t'i detyrosh njerëzit që të bëhen besimtarë?** - Kjo është jashtë mundësive të tua dhe të çdo krijese tjetër. Askush, veç Allahut, nuk ka mundësi për diçka të tillë. Ai thotë:

- **Asnjë njeri nuk mund të besojë, përveçse me lejen e Allahut. Ndërsa ligësia (e mohimit të Zotit) do të godasë ata**

që nuk mendojnë. - Kjo ndodh vetëm me dëshirën, vullnetin dhe lejin e Tij *kaderij* dhe *sherij*.⁵⁸ Ata njerëz që, me urtësinë dhe kaderin e Zotit, e pranojnë imanin, ata pastrohen, dhe kështu tek ata kultivohet imani. Ata nënshtrohen, e pranojnë të vërtetën dhe tregojnë durim, prandaj dhe Zoti ua prin mbarë dhe i udhëzon në rrugë të drejtë. Ndërsa ata që nuk logjikojnë dhe as denjojnë të marrin në konsideratë urdhëresat e ndalesat e Zotit, e as që i përfillin porositë, këshillat e paralajmërimet e Tij, ata meritojnë që Zoti të vendosë mbi ta ndyrësinë dhe humbjen, mosbesimin e mosdurimin.

Ajetet 101 - 103

101. Thuaj: “Vështroni me vëmendje atë që ndodhet në qiej dhe në Tokë! Por, as argumentet dhe as qortimet nuk u bëjnë dobi atyre që nuk besojnë.

102. Mos vallë janë duke pritur ditë të ngjashme të dënimit të atyre që jetuan më parë? Thuaj: “Prisni atëherë, se edhe unë së bashku me ju po pres!”

103. Ne do t'i shpëtojmë të dërguarit Tanë dhe ata që besojnë. Kështu, është detyra Jonë, që t'i shpëtojmë besimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

- **Thuaj: “Vështroni me vëmendje atë që ndodhet në qiej dhe në Tokë!** - Allahu i Madhëruar i urdhëron robërit e Tij që të vështrojnë në çdo gjë që gjendet në qiej dhe në tokë. Qëllimi këtu është të vështrosh duke përsiatur, studiuar, analizuar dhe duke nxjerrë mësim nga ky krijim i Zotit. Le të meditojmë e të nxjerrim mësim, siç bëjnë të diturit dhe të urtit nga gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë, për të parë argumentet e madhështisë së Krijuesit. Në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që besojnë. Ato përmbajnë shumë urtësi për ata njerëz që kanë besim të plotë te Zoti i Madhërisëm. Të gjitha këto tregojnë se Allahu është Një i vetëm. Vetëm Allahu meriton të adhurohet me dashuri, madhërim e frikërespekt. Ai është i lavdëruari e i përshkruari me të gjitha cilësitë e emrat e plotë dhe të bukur. Allahu është Ngadhënjimtari dhe Bujari dhe

Atij i takojnë emrat më të bukur, cilësitë më të larta e madhështore. Por me gjithë këto shenja madhështore, që u ka mundësuar krijesave që t'i hulumtojnë, Allahu i Lartësuar thotë:

- Por, as argumentet dhe as qortimet nuk u bëjnë dobi atyre që nuk besojnë. - Ata nuk mund të përfitojnë nga shenjat dhe argumentet, sepse i kanë kthyer shpinën së vërtetës me urrejtje dhe armiqësi.

- Mos vallë janë duke pritur ditë të ngjashme të dënimit të atyre që jetuan më parë? - Çfarë presin tjetër mohuesit e shpalljeve të Zotit, me gjithë qartësinë e tyre? Ajo që pritet është i njëjti përfundim, sikurse ai i popujve që shkuan. Ata i pret i njëjti ndëshkim e poshtërim si të tjerët. Ky është ligji i Zotit, sepse të njëjta ishin edhe padrejtësitë e tyre. Ai thotë:

- Thuaj: "Prisni atëherë, se edhe unë së bashku me ju po pres!" - Më vonë do ta kuptoni se kujt do t'i takojë përfundimi i mirë dhe shpëtimi nga çdo e keqe në këtë botë dhe tjetrën. Të shpëtuarit kanë qenë dhe do të jenë vetëm profetët e Zotit dhe pasuesit e tyre.

- Ne do t'i shpëtojmë të dërguarit Tanë dhe ata që besojnë. - Kështu Allahu i Madhëruar jep këtë premtim kaq qetësues e të dashur për besimtarët. Ai do t'i shpëtojë ata prej çdo gjëje të urreyer e të keqe, prej rreziqeve të ndryshme dhe vështirësive në të dyja jetët. Pastaj Ai thotë:

- Kështu, është detyra Jonë, që t'i shpëtojmë besimtarët. - Ky është një detyrim që i Plotpushtetshmi ia ka ngarkuar Vetes së Tij. Allahu Ekber! Kjo është mbrojtja që Allahu premtonte për besimtarët. Nga ne kërkohet besimi i pastër, korrekt dhe i sinqertë. Ajo që na premtohet është: "Allahu i mbron ata që besojnë". Në varësi të imanit do të jetë edhe ruajtja nga fatkeqësitë e vështirësitë e dynjasë dhe të ahiretit.

Ajetet 104 - 106

104. Thuaj: "O njerëz! Nëse ju dyshoni për fenë time, dini se unë nuk i adhuroj ata që ju adhuroni veç Allahut. Por

adhuroj vetëm Allahun, i Cili ka në dorë (jetën dhe) vdekjen tuaj. Unë jam urdhëruar të jem besimtar i vërtetë.

105. Përqendrohu me tërë qenien tënde në fenë e drejtë dhe mos u bëj nga idhujtarët!

106. Mos iu lut askujt tjetër veç Allahut! Ata nuk mund të të sjellin as dobi dhe as dëm. Nëse do ta bëje këtë do të ishe nga të padrejtët.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, i cili është zotëria i të gjithë të dërguarve, imami i të devotshmëve dhe njeriu më i dijsëm dhe i mbushur plot siguri në besimin e pastër dhe i thotë:

- Thuaj: "O njerëz! Nëse ju dyshoni për fenë time, dini se unë nuk i adhuroj ata që ju adhuroni veç Allahut. Por adhuroj vetëm Allahun, i Cili ka në dorë (jetën dhe) vdekjen tuaj. - Nëse ju keni dyshime, dini se unë nuk kam aspak dyshime për fenë dhe besimin, në të cilin ju ftoj. Unë kam dituri të sigurt dhe të padiskutueshme, se Shpallja që po ju përcjell është nga Zoti. Unë jam i bindur se vetëm Allahu meriton të adhurohet, ndërsa gjithçka tjetër që ju adhuroni është e kotë. Për këtë, Allahu i Lartësuar më ka pajisur me argumente të qarta dhe fakte të dukshme për këdo që dëshiron të shohë të vërtetën. Atëherë, si mund të adhuroj unë dikë tjetër veç Allahut dhe t'i nënshtrohem tjetër ligji, veç ligjit dhe Shpalljes së Tij: "...dini se unë nuk i adhuroj ata që ju adhuroni veç Allahut." Unë distancohem nga çdo gjë tjetër që adhurohet veç Allahut, pra, adhurimit të idhujve të ndryshëm. Ata që adhuroni ju nuk mund të krijojnë, të furnizojnë, të përkujdesen dhe nuk kanë asgjë në dorë. Edhe ata, si gjithçka tjetër, janë krijesa të Allahut, të nënshtruar, të dobët dhe nevojtarë. Ata nuk kanë asnjë cilësi që të meritojnë adhurimin, pra, dashurinë e plotë, madhërimin dhe nënshtrimin ndaj tyre. Pastaj, ai tregoi se kush është i Adhuruari i vetëm, duke thënë: "Por adhuroj vetëm

Allahun, i Cili ka në dorë (*jetën dhe*) vdekjen tuaj.”. Është Allahu i Lartësuar Ai që ju krijoi dhe Ai do t’ju bëjë të vdisni. Pastaj Ai do t’ju ringjallë dhe do t’ju shpërblejë për veprat tuaja. Allahu është Ai që meriton të adhurohet, t’i falesh dhe ti lutesh, t’i nënshtrohesh dhe t’i biesh në sexhde.

- Unë jam urdhëruar të jem besimtar i vërtetë. - Për këtë jam urdhëruar: të jem besimtar i sinqertë, që të adhuroj Zotin tim, sipas Shpalljes dhe dritës së dhënë prej Tij.

- Përqendrohu me tërë qenien tënde në fenë e drejtë dhe mos u bëj nga idhujtarët! - Të gjitha veprat e tua të jashtme dhe të brendshme bëji me sinqeritet vetëm për Allahun. Të gjitha ligjet e Sheriatit dhe fesë së Zotit kryeji me përkushtim të çiltër ndaj Allahut dhe duke iu larguar adhurimit të çdo gjëje tjetër veç Allahut. Kryeji të gjithë këto ato si "*hanif*"-besimdrejtë, pra, në formë adhurimi vetëm ndaj Allahut. Kurrë mos u bëj si idhujtarët, as me gjendjen dhe veprat e tua dhe as duke u bërë pjesë e tyre ose ndihmë për ta.

- Mos iu lut askujt tjetër veç Allahut! Ata nuk mund të të sjellin as dobi dhe as dëm. - Asnjë krjesë nuk ka fuqi për të sjellë dobi a dëm. Ai që i ka në dorë dëmin e dobinë është vetëm Allahu i Madhëruar. Për këtë arsye, është krejtësisht e palogjikshme t’i lutesh dikujt tjetër:

- Nëse do ta bëje këtë do të ishe nga të padrejtët. - Nëse u lutesh atyre që nuk kanë në dorë as dëm e as dobi, do të jesh me zullumqarët, të cilët kanë shkatërruar vetveten me padrejtësitë dhe ligësitë e tyre. Ata kanë bërë padrejtësinë më të madhe, idhujtarinë, sikurse thotë i Lartësuari: "Vërtet *shirku* është padrejtësia më e madhe." Mendo me kujdes! Ky ajet i është drejtuar Profetit ﷺ. Atëherë, nëse më i miri i krijesave do t’i lutej dikujt tjetër, do të konsiderohej si zullumqar dhe idhujtar i poshtëruar, atëherë çfarë mendon për të tjerët poshtë tij?!

Ajeti 107

107. Nëse Allahu vendos të të godasë ndonjë e keqe, askush nuk mund ta largojë atë, veç Tij. Nëse Ai dëshiron të të japë ndonjë të mirë, askush nuk mund ta pengojë mirësinë e Tij. Ai shpërblen me këtë atë, që dëshiron prej robve të Tij. Ai është Falës i madh dhe Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajetit

- Nëse Allahu vendos të të godasë ndonjë e keqe, askush nuk mund ta largojë atë, veç Tij. - Ky është ndër argumentet se Allahu i Lartësuar është i vetmi që meriton adhurimin, dashurinë, nënshttrimin ndaj Tij dhe madhërimin prej krijesave. Ai është i vetmi i Adhuruar me meritë, sepse vetëm Ai ka në dorë dobinë dhe dëmin. Vetëm Allahu ka fuqinë të japë dhe të privojë. Nëse të godet një fatkeqësi, varfëri apo sëmundje, askush tjetër nuk mund t’i largojë dhe të të shpëtojë prej tyre. Të gjitha krijesat së bashku, nga i pari tek i fundit, edhe nëse tubohen për të të bërë mirë, asgjë tjetër nuk kanë për të bërë, përveç asaj që Allahu i Lartësuar e ka shkruar për ty. Edhe nëse përpiqen të të dëmtojnë, nuk do të mundin të të dëmtojnë, nëse këtë nuk e dëshiron e nuk e lejon Allahu i Madhëruar. Prandaj i Madhëruari thotë:

- Nëse Ai dëshiron të të japë ndonjë të mirë, askush nuk mund ta pengojë mirësinë e Tij. - Asnjë krijesë nuk mundet të pengojë ose të kthejë mirësinë dhe bujarinë e Tij, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "Atë që Allahu ua dhuron njerëzve nga Mëshira e Tij, askush nuk mund ta pengojë e atë (*mirësi*) që Ai e ndal, askush përveç Tij nuk mund ta japë; Ai është Ngadhënjimtari, i Gjithëdituri." [Fatir 2]. Pastaj i Lartësuari thotë:

- Ai shpërblen me këtë atë, që dëshiron prej robve të Tij. Ai është Falës i madh dhe Mëshirëplotë. Allahu i Madhëruar e veçon atë që Ai do, për ta lumturuar me mëshirën e Tij. Allahu është Pronari i mirësive të mëdha. Ai është *El Gaffar* - Falësi i madh i të gjitha gabimeve dhe rrëshqitjeve të njeriut. Është Allahu Ai që ia mundëson dhe i jep mundësi njeriut t’i hyjë

rrugës dhe veprave që sjellin faljen e Tij. Pastaj, nëse robi i hyn asaj rruge të mbarë dhe nënshtrohet të kryejë ato punë të mira, Allahu i pranon dhe ia mbulon robit gjynahet e tij, të mëdha e të vogla. Allahu është gjithashtu *El Rahim* - Mëshirëplotë. Mëshira e Allahut ka përfshirë gjithçka. Mirësia dhe përkujdesi i Tij përfshin çdo gjë që ekziston. Të gjithë janë të varfër dhe nevojtarë për kujdesin e Allahut dhe asnjë çast nuk bëjnë dot pa Të. Këto janë argumente të prera, që tregojnë se Allahu është i vetëm në zotërimin e mirësive dhe largimin e fatkeqësive. Vetëm Ai jep e begaton dhe vetëm Ai mund të largojë prej teje fatkeqësitë dhe sprovat. Kështu robi e kupton mirë se krijesat nuk kanë asgjë në dorë, përveç asaj që Zoti i lejon dhe ua ka lënë atyre në dorë. Çdokush që merr këtë dituri e kupton qartë se Allahu është i Adhuruari i vetëm dhe me meritë, ndërsa çdo gjë që adhurohet veç Tij është e kotë dhe jo reale.

Ajetet 108 - 109

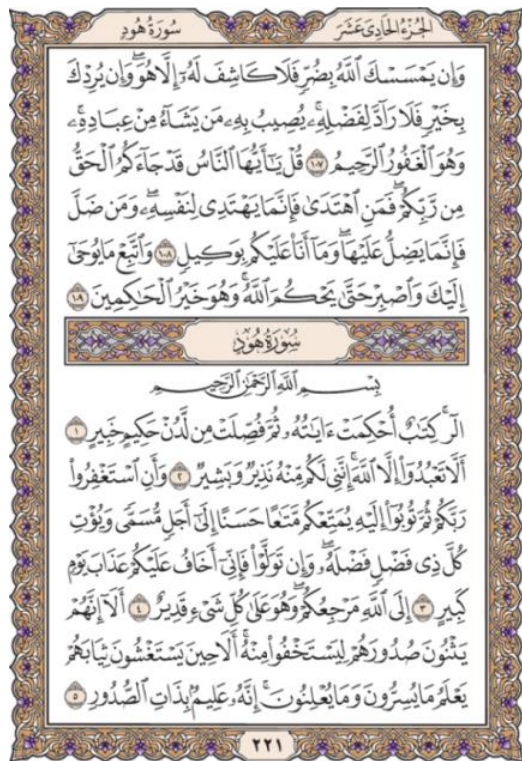
108. Thuaj: “O njerëz! Tashmë ju erdhi e vërteta nga Zoti juaj. Kush merr rrugën e drejtë, e ka vetëm për veten e vet; ndërsa kush ndjek devijimin, e ka humbur vetveten. Unë nuk jam roja juaj.”

109. Pasoje atë që të shpallet dhe bëhu durimtar, derisa Allahu të gjykojë (me drejtësinë e Tij). Ai është Gjykuesi më i mirë.

Shpjegimi i ajeteve

Pas qartësimit të argumenteve, drejtohu njerëzve dhe thuaju:

- **Thuaj: “O njerëz! Tashmë ju erdhi e vërteta nga Zoti juaj.”** - Juve ju erdhën prej Zotit tuaj lajme të vërteta, të mbështetura në fakte të pamohueshme, që nuk të lënë asnjë dyshim. Ato ju kanë ardhur nga Zoti juaj, që përkujdeset për ju. Pjesë shumë e rëndësishme e përkujdesit të Tij ndaj jush është dhe shpallja e këtij Kur'ani, që është qartësues për çdo gjë. Në të janë ligjet e Zotit dhe porositë për çdo punë të mirë. Nëpërmjet Kur'anit, Ai ju

edukon e përkujdeset për ju. Mirësia dhe mëshira e Zotit do t'ju dhurohet përmes këtij libri madhështor, nëse do të jetoni sipas Tij. Ai dallon udhën e drejtë nga rruga e humbjes dhe askujt nuk i lë paqartësi e dyshime.

- **Kush merr rrugën e drejtë, e ka vetëm për veten e vet; ...** - Çdokush që e mëson të vërtetën dhe përpiqet ta kuptojë atë dhe t'i japë përparësi mbi çdo gjë tjetër, le ta dijë se i ka bërë mirësi vetes së vet. Allahu i Madhëruar nuk ka nevojë për asgjë dhe asnjë. Veprat e mira që njerëzit kryejnë i kanë veçse për veten e vet.

- **... ndërsa kush ndjek devijimin, e ka humbur vetveten.** - Çdokush që i kthen shpinën diturisë së vërtetë ose të jetuarit sipas saj, le ta dijë se ka dëmtuar dhe humbur vetveten. Ai nuk mund ta dëmtojë aspak Allahun e Madhëruar.

- **Unë nuk jam roja juaj.** - Nuk është detyra ime që të ruaj veprat tuaja dhe t'ju marr në llogari për to. Unë jam thjesht paralajmërues, që sjell këshilla dhe porosi të qarta nga Zoti im. Allahu është mbikëqyrësi

juaj. Ndaj shikoni dhe kujdesuni për veten, përsa jeni brenda afatit dhe keni ende mundësi pendimi e kthimi.

- Pasoje atë që të shpallet dhe bëhu durimtar, derisa Allahu të gjykojë (me drejtësinë e Tij). - Allahu i Lartësuar i drejtohet me këtë porosi të vyer, që i drejtohet gjithashtu edhe umetit të tij: Ndique atë që po të shpallet! Kjo ndjekje realizohet duke kaluar në katër etapa të domodsoshme:

1. Duke e marrë udhëzimin nga burimet e Shpalljes (Kur'an e Sunet).
2. Duke punuar e jetuar sipas kësaj diturie, vetëm me qëllimin për të kënaqur Allahun e Madhëruar.
3. Gjendja, pamja dhe dukja e njeriut duhet të ngrihen mbi këtë dituri dhe të jenë treguese të saj.
4. Ftesa e njerëzve në këtë fe me durim, dituri, urtësi dhe maturi. Pastaj Allahu i Madhëruar jep një porosi për gradën më të lartë të durimit:

- "... dhe bëhu durimtar, derisa Allahu të gjykojë (me drejtësinë e Tij)." Ky është durimi duke jetuar sipas diturisë së Zotit dhe duke ftuar të tjerët në të. Përfundimi i këtij durimi është i lavdishëm. Pastaj mos u dobëso e as ngadalëso! Mos u ligështoj për sprovat që të godasin dhe kurrë mos e ul kokën apo të ngadalësosh hapat. Vazhdo në këtë rrugë të lavdisë, derisa Allahu të gjykojë me drejtësinë e tij mes teje dhe çdokujt që të mohon e të kundërshton!

- Ai është Gjykuesi më i mirë. Allahu i Madhëruar është më i miri gjykues. Nuk ka dyshim që Profeti (a.s) e plotësoi urdhrin e Zotit të Tij dhe qëndroi i patundur në rrugën e drejtë. Ashtu vazhdoi i patundur, derisa Zoti e lartësoi fenë e Tij mbi të gjitha fetë e besimet në botë. Allahu i Lartësuar i dhuroi atij fitoren mbi armiqtë e Tij në të gjitha planet: qoftë në atë ushtarak, ashtu edhe me diturinë dhe argumentimin përmes fjalës. Allahut dhe vetëm Atij i takon lavdia, dashuria dhe çdo lavdërim e përlëvdim, ashtu si e meriton madhështia e Tij! Lavdëruar qoftë, ashtu si i takon të

lavdërohet Bamirësi e Bujari i madh, Dhuruesi i të gjitha mirësive!

Këtu përfundon tefsiri i sures Junus.

El hamdu lîl-Lah!

Surja 11: Hud (mekase) 123 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 4

1. Elif, Lam, Ra. (Ky është) Libër ajete e të cilit u zbritën plot urtësi dhe pastaj u shtjelluan nga Ai që është i Urtë e i Gjithëditur.

2. (Ai u shpall) që të mos adhuronit asgjë tjetër përveç Allahut. Dijenit mirë se unë jam i dërguar prej Tij për t'ju qortuar e përgëzuar.

3. Dhe (t'ju këshilloj) që ju t'i kërkoni falje Zotit tuaj dhe të ktheheni tek Ai të penduar, që Ai t'ju mundësojë të kënaqeni me përjetime të bukura deri në një afat të caktuar dhe pastaj çdo punëmiri t'i japë mirësinë që i takon. E nëse ata refuzojnë, thuaju: "Unë kam frikë për ju dënimin e Ditës së Madhe."!

4. Vetëm tek Allahu është kthimi juaj dhe Ai është i Plotpushtetshëm për gjithçka."

Shpjegimi i ajeteve

- Elif, Lam, Ra. (Ky është) Libër ajete e të cilit u zbritën plot urtësi... - Allahu i Lartësuar thotë se ajetet e këtij libri madhështor dhe plot mirësi janë përkryer dhe zbritur në formën më të plotë, të urtë dhe me përpikmëri. Kumtet e këtij libri janë të vërteta, ndërsa urdhëresat dhe ndalesat e tij janë të drejta. Teksti i tij është zbritur në gjuhën më të pastër dhe shumë të pasur arabe, ndërsa kuptimet e tij janë të thella dhe të mrekullueshme. Ajetet e tij janë plot urtësi.

- "...dhe pastaj u shtjelluan nga Ai që është i Urtë e i Gjithëditur...." - Ky libër është shtjelluar në mënyrën më të bukur nga Ai që është i cilësuar si *Hakim* - i Urti, që vendos gjithçka në vendin e vet. Ai urdhëron dhe ndalon veçse me urtësi dhe drejtësi absolute. Allahu është gjithashtu El Habir - i Gjithëdituri, i Cili shikon dhe di

hollësisht gjithçka që shfaqet ose që mbahet e fshehur. Nëse është Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur Ai që e ka përkryer, shtjelluar dhe qartësuar këtë libër, atëherë mos pyet për madhësitë, bukurinë dhe mrekullitë e tij! E çfarë të pyesësh për një Libër, që është i mbushur plot me urtësi dhe me mëshirë gjithëpërfshirëse?! I Lartësuar i shpalli këtë Libër me një qëllim madhor:

- **"... (Ai u shpall) që të mos adhuron i asgjë tjetër përveç Allahut."** - E shpalli që adhurimet t'i kushtohen vetëm Allahut, si Një, i Vetëm dhe i Pashoq. E zbriti që robërit të mos adhurojnë asgjë tjetër veç Allahut të Madhëruar.

- **"Dijeni mirë se unë jam i dërguar prej Tij për t'ju qortuar e përgëzuar..."** - Kuptimi: O njerëz, mësojeni dhe jini të bindur se unë jam i dërguari i Zotit tek ju si *nedhir* – qortues dhe *beshir* - përgëzues. Jam qortues për ata që marrin guximin të kundërshtojnë e të bëjnë gjynahe, duke i paralajmëruar për ndëshkimin e madh në dynja dhe në ahiret. Nga ana tjetër, për ata që pendohen e dorëzohen, që e adhurojnë Zotin e tyre si Një e të Vetëm, me sinqeritet dhe sipas porosive të Tij, unë jam përgëzues, duke u treguar shpërblimin e madh në dynja dhe ahiret.

- **"Dhe (t'ju këshilloj) që ju t'i kërkon i falje Zotit tuaj dhe të ktheheni tek Ai të penduar,"** - Ky libër është shpallur që ju t'i kërkon i falje Zotit tuaj për çdo gjynah e mosbindje ndaj Tij dhe që vazhdimisht të pendoheni para Tij, duke vendosur të vazhdoni jetën që ju ka mbetur në bindje e përkushtim ndaj Tij. Të pendoheni sinqerisht, duke hequr dorë nga gjithçka që Zoti juaj nuk e do dhe të vendosur për t'iu përkushtuar tërësisht gjërave që e kënaqin Atë dhe që Ai i dëshiron prej jush. Pastaj i Madhëruari tregon shpërblimin për njerëzit, nëse kërkojnë falje dhe pendohen sinqerisht:

- **"që Ai t'ju mundësojë të kënaqeni me përjetime të bukura deri në një afat të caktuar dhe pastaj çdo punëmiri t'i japë mirësinë që i takon."** - Ai ka për t'ju

dhuruar plot mirësi dhe begati, që ju të kënaqeni dhe të përfitonit prej tyre, deri në afatin e përcaktuar, domethënë deri kur t'ju vijë vdekja. Gjithashtu, jini të sigurt se kushdo që bën vepra të mira dhe jeton sipas porosive të Zotit ka për t'u nderuar me bujarinë dhe mirësinë e Tij të pakufijshme, duke iu mundësuar çdo mirësi e dynjasë dhe e ahiretit dhe duke u mbrojtur nga çdo e keqe e dynjasë dhe e ahiretit.

- **"E nëse ata refuzojnë, thuaju: "Unë kam frikë për ju dënimin e Ditës së Madhe." -** Nëse i ktheni shpinën kësaj ftese, e aq më keq ta konsideroni si trillim e gënjeshtërt, kam frikë se do t'ju kapë ndëshkimi i Ditës së Madhe. Ajo është Dita e Kijametit, kur Allahu i Lartësuar do të tubojë të parët dhe të fundmit dhe do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre. Nëse kanë punuar mirë, do t'i shpërblejë me mirësinë e bujarinë e Tij, e nëse kanë punuar keq, do t'i ndëshkojë me drejtësinë e Tij.

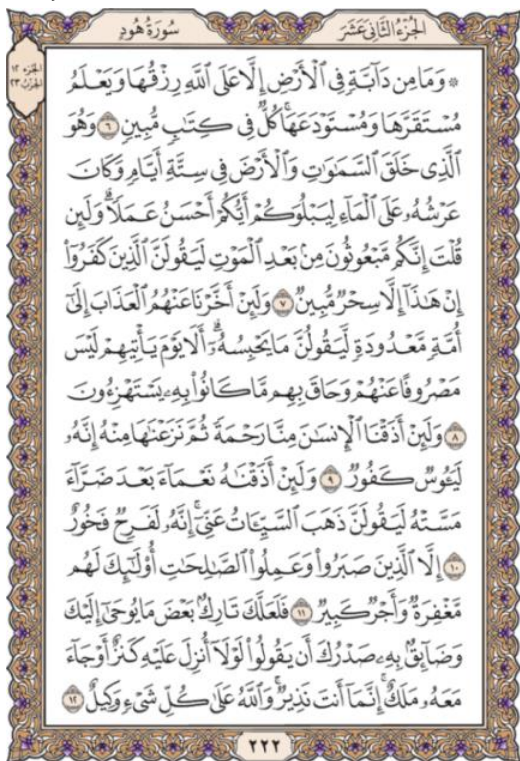
- **"Vetëm tek Allahu është kthimi juaj dhe Ai është i Plotpushtetshëm për gjithçka."** - Ky është argument se Allahu i Madhëruar do t'i ringjallë të vdekurit. Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka. I Lartësuar i na ka njoftuar se do t'i ringjallë dhe llogarisë me drejtësi të gjithë, dhe kjo është diçka që do të ndodhë patjetër. Për këtë tregon jo vetëm Shpallja e Zotit, por edhe logjika pastër dhe e shëndoshë.

Ajeti 5

5. Shih si përpiqen ta mbulojnë çfarë mbajnë në kraharor, si për t'u fshehur nga Ai! Le ta dinë se edhe kur mbulohen me rroba, Ai e di se çfarë fshehin dhe çfarë shfaqin. Sepse Ai e di mirë çfarë fshihet në gjoks.

Shpjegimi i ajetit

- **"Shih si përpiqen ta mbulojnë çfarë mbajnë në kraharor, si për t'u fshehur nga Ai!"** - Allahu i Lartësuar na tregon rreth injorancës dhe humbjes së idhujtarëve. Ata pandehin se mund t'i ruhen shikimit të Allahut dhe dijes së Tij absolute duke fshehur në gjoks ligësitë e tyre. Por i Madhëruari, duke i diskredituar, u thotë:

- “Le ta dinë se edhe kur mbulohen me roba, Ai e di se çfarë fshehin dhe çfarë shfaqin.” - Edhe kur ata mbulohen me roba, i Madhëruari e di mirë gjendjen e tyre. Asgjë nuk mund t’i fshihet vështrimit dhe mbikëqyrjes së Tij. Allahu i sheh qartë dhe i di hollësisht çfarë mbani fshehur në vete dhe çfarë shfaqni haptas. Ai i di veprat dhe fjalët që i kryeni fshehtas dhe ato që i bëni haptas. Ky është Zoti juaj, i Cili thotë:

- “Sepse Ai e di mirë çfarë fshihet në gjoks.” - Ai është i Gjithëditur për qëllimet që keni në zemër, për vesveset e shumta e për çdo shkëndijë mendimi, që nuk e keni folur me asnjë. Atëherë, ç’pandehni, o të mjerë, se mund t’i fshiheni diturisë dhe shikimit të Zotit me këto veprime qesharake dhe fatkeqe?! Ky ishte një kuptim i ajetit. Por fraza: “*jethnûne sudûrahum*” mund të ketë edhe kuptimin që: ata shmangen nga i Dërguari, që të mos e dëgjojnë ftesën dhe këshillat e tij për rrugën e drejtë. A ka devijim më të qartë sesa ky?! Pastaj i Madhëruari u kujton atyre diturinë e Tij gjithëpërfshirëse, duke i kërcënuar se do t’i

ndëshkojë për kundërshtimin, që kurrsesi nuk mund t’i fshihet shikimit dhe diturisë së Tij absolute.

Ajeti 6

6. Nuk ka asnjë gjallesë në Tokë që të mos ushqehet nga Allahu. Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre. Gjithçka gjendet në një Libër të qartë (Leuhi mahfudh).

Shpjegimi i ajetit

- “Nuk ka asnjë gjallesë në Tokë që të mos ushqehet nga Allahu.” - Çdo lloj krijese qoftë, njeri, kafshë a çdo gjë tjetër në tokë, det e ajër, Allahu i Madhëruar ia ka siguruar furnizimin. Është i Gjithëmëshirshmi Ai që i ushqen të gjithë e përkujdeset për ta. Ai është *Rabul Alemin* - Zoti, Sundesi dhe Kujdestari i të gjitha botëve.

- “Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre.” - Allahu e di mirë vendin ku qëndrojnë, jetojnë dhe prehen të gjitha këto krijesa. Ai i di mirë vendet se ku ushqehen e si lëvizin ato. Ai e sheh dhe di shumë mirë ndryshimin e gjendjeve të tyre në çdo çast dhe vend qofshin. E si të jetë ndryshe, kur Ai thotë:

- “Gjithçka gjendet në një Libër të qartë (Leuhi mahfudh).” - Të gjitha hollësitë e gjendjeve të tyre janë shkruar në një libër të qartë, në Pllakën e Ruajtur (*Leuhi Mahfudh*). Në këtë libër ndodhet e shkruar me saktësi dhe pa përjashtim çdo gjë që ka ndodhur e ndodh në qiej e në tokë, mes tyre e brenda tyre, sepse dituria e Allahut të Madhëruar përfshin çdo gjë. Është Ai që e shkroi atë që e dinte nga përjetësia dhe që e realizon sipas dëshirës së Tij. Në gjithësi zbatohet vullneti i Allahut dhe është Ai që përkujdeset për gjithçka dhe e ka marrë përsipër furnizimin e tyre. Atëherë, le të qetësohen zemrat e robve, sepse është i Gjithëmëshirshmi Ai që kujdeset për ta. Le të mjaftohen me atë që Ai ka dhuruar për ta dhe le të qëndrojnë brenda kufijve të Tij. Le të jenë mirënjohës, ta lavdërojnë dhe të përkushtohen në adhurimin e Tij si Një, të Vetëm e të Pashoq në çdo aspekt. Ai është i

Gjithëdituri për gjendjen e krijesave dhe i Gjithëmëshirshëm në përkujdesin ndaj tyre.

Ajetet 7 - 8

7. Është Ai që i krijoi qiejt e Tokën brenda gjashtë Ditëve, - ndërsa Froni i Tij ishte mbi ujë -, që t'ju sprovonë se cili prej jush është më vepërmirë. Nëse u thua 'Me siguri që do të ringjallen pas vdekjes.', mohuesit me këmbëngulje thonë: "Kjo nuk është gjë tjetër, veçse një magji e qartë."

8. Nëse Ne ua vonojmë ndëshkimin për njëfarë kohe, ata thonë: "Pse nuk po ndodh?" Por le ta dinë se, kur t'u vijë dita, asgjë nuk ka për t'ua larguar më (ndëshkimin) dhe mbi ta do të bëhet realitet ai (kërcënim) me të cilin talleshin.

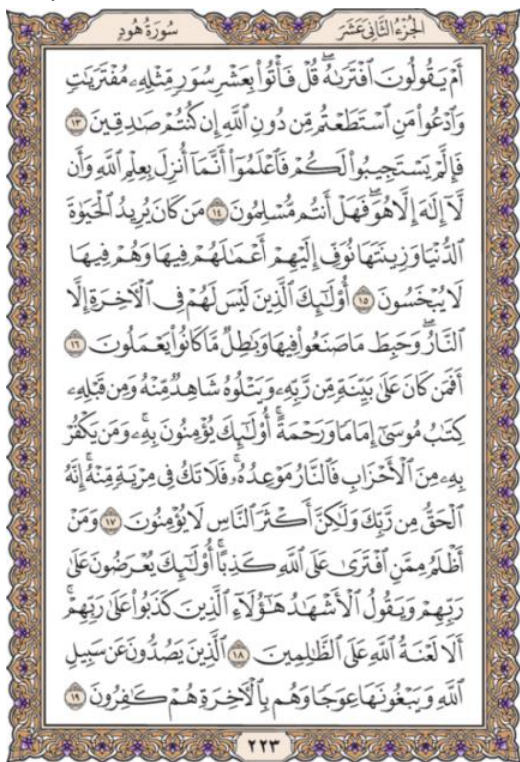
Shpjegimi i ajeteve

- **"Është Ai që i krijoi qiejt e Tokën brenda gjashtë Ditëve, - ndërsa Froni i Tij ishte mbi ujë..."** - Allahu i Madhëruar na tregon se është Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën në gjashtë ditë. Dita e parë e krijimit ishte e diela dhe dita e fundit ishte e premtja. Kur Ai krijoi qiejt dhe tokën, Froni i Tij qëndronte mbi ujë, sipër qiellit të shtatë. Pasi krijoi qiejt dhe tokën, Ai u lartësua mbi Fron për të drejtuar çdo çështje. Allahu i rregullon çështjet e krijimit të Tij dhe çdo përcaktim në këtë ekzistencë nëpërmjet ligjeve të krijimit të gjithësisë dhe ligjeve të Sheriatit. Përmes këtyre ligjeve, Ai na sprovon në këtë jetë, siç thotë më pas:

- **"...që t'ju sprovonë se cili prej jush është më vepërmirë."** - Që t'ju sprovonë në besimin tuaj. Allahu krijoi gjithçka në qiej dhe në tokë për ju, që - përmes urdhrave dhe ndalesave të Tij - të shikojë se cili prej jush është më vepërmirë. Për shpjegimin e këtij ajeti, Fudejl Ibn Ijadi ka thënë: "Për t'ju sprovuar se cili nga ju është më vepërmirë, pra, që kryen punë të sinqerta dhe të sakta sipas porosive të Zotit." Kur u pyet se çfarë quhet punë e sinqertë dhe e saktë, ai tha: "Nëse një vepër kryhet me sinqeritet, por jo sipas porosive të Zotit e të Profetit, atëherë ajo është e papranueshme.

Edhe nëse kryhet sipas porosive të Zotit e të Profetit, por nuk kryhet me sinqeritet, ajo përsëri nuk është e pranueshme. Një vepër pranohet veç nëse plotëson dy kushte: të kryhet me sinqeritet vetëm për të kënaqur Zotin dhe të kryhet sipas mësimave e porosive të Zotit e të Profetit". Zoti duhet të adhurohet ashtu si do dhe e përshekruan Ai. Për të sqaruar se si ta adhurojmë, Ai na shpalli Librin dhe Traditën e Profetit të Tij. Ky ajet i ngjan ajeteve të tjera kuranore, si: "Unë nuk i krijova xhindët dhe njerëzit për gjë tjetër, por veç që të më adhurojnë." [Dharijat 56]; ose: "Allahu është Ai që krijoi shtatë qiej dhe Toka po aq sa ata. Nëpër to zbret vendimi i Tij, për të qenë të bindur se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka dhe se me të vërtetë, Allahu ka përfshirë gjithçka me dijen e Vet." [Talak 12]. Kështu, i Madhëruari i krijoi qiejt dhe Tokën që vetëm Ai të adhurohet dhe robërit ta njohin Atë me emrat dhe cilësitë e Tij të bukura dhe absolute, dhe përmes veprave të Tij madhështore. Dhe pikërisht për këtë edhe i urdhëroi. Ata që nënshtrohen dhe zbatojnë urdhrat e Zotit, për hir të dashurisë për Atë, prej shpresës në shpërblimin e Tij dhe prej frikës nga ndëshkimi i Tij, ata janë të shpëtuar e të fituar. Ndërsa ata që i kthejnë shpinën këtyre çështjeve, ata janë të shkatërruarit, të dështuarit dhe dëshpëruarit. Allahu që i krijoi robërit për ta adhuroar Atë si Një e të Vetëm, për t'i urdhëruar e ndaluar, ka krijuar edhe një vend ku do t'i shpërblejë të gjithë sipas përmbushjes ose jo të këtyre detyrave. Më pas, i Madhëruari përmend mosbesimin e idhujtarëve në ringjalljen dhe llogarinë e drejtë:

- **"Nëse u thua 'Me siguri që do të ringjallen pas vdekjes.', mohuesit me këmbëngulje thonë: "Kjo nuk është gjë tjetër, veçse një magji e qartë."** - Kur u flet për ringjalljen dhe llogarinë para Zotit, ata nuk të besojnë, madje të kundërshtojnë me këmbëngulje. Ata shpifin dhe e konsiderojnë Shpalljen që t'u dha prej Zotit si një trillim e mashtrim, duke thënë: "Kjo është një magji e qartë". Por le ta dinë dhe

të binden se kjo Shpallje është e vërteta e qartë dhe e pakundërshtueshme.

- “Nëse Ne ua vonojmë ndëshkimin për njëfarë kohe, ata thonë: “Pse nuk po ndodh?!” - Kur Allahu i Madhëruar i afatizon dhe ua vonon ndëshkimin, ata, nga injoranca e thellë dhe padrejtësia e madhe, thonë: “Pse nuk po ndodh?!”, çfarë e pengon këtë ndëshkim?! Nga kjo nënkuptohet se ata e mohojnë faktin e llogaridhënies dhe të ndëshkimit të mosbesimtarëve. Për të argumentuar mosbesimin e tyre ndaj Profetit, ata arsyetohen me faktin që ndëshkimi me të cilin ai i kërcënonte nuk po u vinte. Subhânallah! Çfarë arsytimi i shtrembër dhe i padrejtë!

- “Por le ta dinë se, kur t’u vijë dita, asgjë nuk ka për t’ua larguar më (ndëshkimin) dhe mbi ta do të bëhet realitet ai (kërcënim) me të cilin talleshin.” - Le ta dinë se ditën kur të zbresë dënimi i Zotit, që ata nuk duan ta besojnë, ai nuk ka për t’u ndalur më dhe ata nuk kanë për të shpëtuar prej tij. Madje, atyre nuk ka për t’iu dhënë

as mundësia për të reflektuar mbi veprimet e tyre. Dijeni, o të mjerë, se ajo është dita kur do të bëhet realitet ndëshkimi, me të cilin ju talleshit, sepse ishit të bindur që nuk do të ndodhte! Atë ditë do të vërtetohet edhe besnikëria e atij profeti, që ju e mohoni me aq kokëfortësi, dhe nuk do të keni më asnjë shans për të kthyer rrugë.

Ajetet 9 - 11

9. Kur Ne i japim mundësi njeriut të shijojë mëshirën Tonë, e pastaj ia heqim atë, ai bëhet shpresëhumbur dhe mohues.

10. Por kur Ne i dhurojmë atij të mira, pasi një e keqe e ka goditur, ai thotë: “Kaluan të këqijat prej meje!”. Vërtet, ai gëzohet tej mase dhe bëhet mendjemadh.

11. Nuk bëjnë kështu ata të cilët kanë durim dhe bëjnë vepra të mira. Për ta do të ketë falje dhe shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur Ne i japim mundësi njeriut të shijojë mëshirën Tonë, e pastaj ia heqim atë, ai bëhet shpresëhumbur dhe mohues.” - Këtu Allahu i Madhëruar përshkruan natyrën e njeriut, që është i paditur dhe i padrejtë. Allahu i Madhëruar është i Gjithëmëshirshëm. Prej mëshirës dhe bujarisë së Tij, Allahu i dhuron njeriut shumë mirësi e begati, si shëndet, furnizim, fëmijë të mirë e të tjera. Por kur i Madhëruari, me urtësinë e Tij, ia largon disa prej këtyre mirësive, njeriu - me injorancën dhe padrejtësinë që e karakterizon - i dorëzohet dëshpërimit, e lëshon veten dhe e humb shpresën tek i Madhëruari. Ai nuk shpreson më në mëshirën e të Lartësuarit dhe nuk llogarit shpërblimin e madh për durimtarët dhe të kënaqurit me caktimin e Zotit. Aq e paditur dhe e padrejtë është kjo krijesë, saqë as nëpër mend nuk e çon faktin se i Madhëruari është i Plotpushtetshëm dhe do t’ia kthejë përsëri ato mirësi, të njëjta, të ngjashme ose edhe më të mira se ato që mund t’ia ketë marrë.

- “Por kur Ne i dhurojmë atij të mira, pasi një e keqe e ka goditur, ai thotë: “Kaluan të këqijat prej meje.”. Vërtet, ai

gëzohet tej mase dhe bëhet mendjemadh.” - Edhe pas sprovave e fatkeqësive, kur i Madhëruari i dhuron mirësi e begati nga mëshira e Tij e madhe, njeriu, i shquar për injorancën dhe padrejtësinë e tij të thellë, tregohet menjëherë fodull. Duke pretenduar se kjo mirësi do të vazhdojë gjithmonë për të, ai thotë: “Kaluan të këqijat prej meje.” Ky lloj njeriu është ashtu sikurse e ka përshkruar Zoti i Lartësuar: “*ferihun fehûr*”, domethënë, i tillë që e sheh të gëzohet për ato gjëra që i shkojnë sipas dëshirave të veta dhe u lëvdohet padrejtësisht krijesave të Zotit për mirësitë që, pa dyshim, janë thjesht të dhuruara nga i Urti. Në këtë mënyrë, njeriu tregohet i vetëkënaqur, i vrazhdë dhe mendjemadh ndaj krijesave. Por, i mjeri, nuk e kupton se kjo është mangësia dhe defekti më i madh, të cilin ai nuk ka sy ta shohë. E tillë është në përgjithësi natyra e njeriut, përveç atyre që i Madhëruari i udhëzon dhe i shpëton nga këto cilësi të ulëta:

- “**Nuk bëjnë kështu ata të cilët kanë durim dhe bëjnë vepra të mira...**” - Këta fatlumë janë ata të cilët bëjnë durim gjatë sprovave dhe kurrë nuk e humbasin shpresën në mëshirën dhe bujarinë e të Madhëruarit. Janë ata të cilët, kur Zoti i begaton me mirësi dhe ua largon sprovat, dinë të jenë të përlulur e modestë, të mos shesin mend e as të nënçmojnë të tjerët. Ata tregohen mirënjohës ndaj Dhuruesit të mirësive dhe bamirës ndaj krijesave. Ata i sheh vazhdimisht duke kryer punë të mira, ashtu sikurse i porositi Zoti i tyre. Ata përpiqen të jenë të rregullt, duke kryer çdo detyrë apo vepër të pëlqyeshme, si shprehje të adhurimit për Zotin e tyre. Për këta të zgjedhur, i Madhëruari ka rezervuar diçka të mrekullueshme:

- “**...Për ta do të ketë falje dhe shpërblim të madh.**” - Allahu Bujar dhe i Gjithëmëshirshëm premtori falje dhe mbulim të të metave e gjynaheve të tyre. Falja e gjynaheve do të thotë garanci dhe ruajtje nga çdo gjë së cilës ata i druhen. Por

ata kanë, gjithashtu, edhe premtimin për një shpërblim të madh. Ky shpërblim është përjetësia në Xhenetin e mirësisë dhe begatisë, ku do të kenë çdo gjë që ua dëshiron shpirti dhe ua kënaq sytë, trupin dhe zemrën.

Ajetet 12 - 14

12. Ndoshta ti mund (të priresh) ta lësh një pjesë nga ajo që po të shpallet dhe po të ngushtohet gjoksi se mos ata thonë: “Pse të mos i jepej atij ndonjë thesar ose pse të mos vinte bashkë me të ndonjë melek?”. Por ti je vetëm një qortues. **Është Allahu Ai që përkujdeset për çdo gjë.**

13. Mos, vallë, po thonë: “Ai e ka trilluar atë.”? Thuaju: “**Sillni dhjetë sure të ngjashme me të, të trilluara (ashtu siç thoni), dhe thirrni për ndihmë kë të mundeni, veç Allahut, nëse thoni të vërtetën!**”

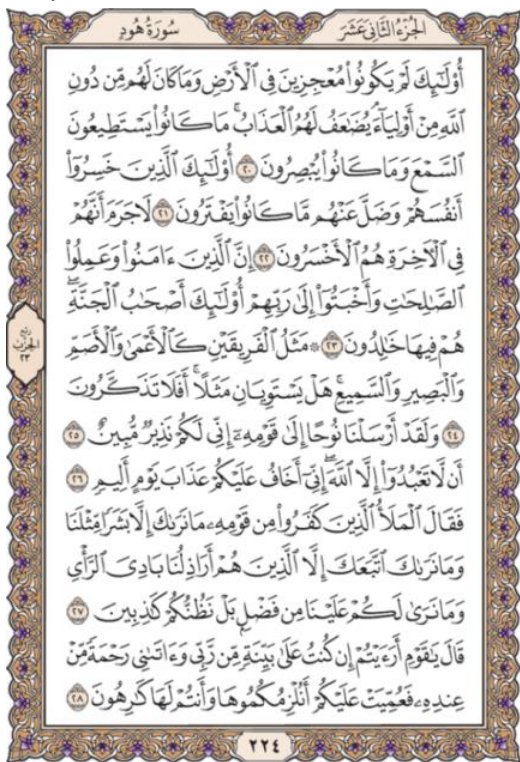
14. E nëse atëherë (zotat tuaj të remë) nuk ju përgjigjen, atëherë dijeni se kjo shpallje është zbritur me dijen e Allahut dhe se nuk ka asnjë të adhuruar me meritë veç Tij. A nuk po nënshtroheni si muslimanë?”

Shpjegimi i ajeteve

Duke dashur të qetësojë zemrën e Profetit të Tij të dashur, i cili ishte aq i dëshpëruar për kundërshtimin dhe mosbesimin e qafirëve, Allahu i Madhëruar thotë:

- “**Ndoshta ti mund (të priresh) ta lësh një pjesë nga ajo që po të shpallet dhe po të ngushtohet gjoksi se mos ata thonë: “Pse të mos i jepej atij ndonjë thesar ose pse të mos vinte bashkë me të ndonjë melek?”.**”

- Nuk është e drejtë për të zgjedhurin e Zotit, Muhamedin ﷺ, që të ndikohet nga fjalët e mohuesve dhe të ndalet nga rruga e drejtë. Ata nuk duhet të ndikojnë tek ti, o i Dërguar, në mënyrë të tillë që të lëshosh ose braktisësh diçka prej Shpalljes. Zemra jote nuk duhet të ngushtohet dhe trishtohet nga fjalët e tyre, kur ata thonë: “Pse të mos i jepej atij ndonjë thesar ose pse të mos vinte bashkë me të ndonjë melek?”. Këto janë

thjesht fjalë që burojnë nga kokëfortësia, padrejtësia, arroganca dhe inati që ata kanë. Kjo tregon për injorancën e tyre të thellë rreth formave të argumentimit dhe vërtetësisë së fakteve. Ji i qëndrueshëm në diturinë e sigurt dhe të vërtetë që Zoti të dhuroi dhe vazhdo me këmbëngulje të zbatosh çështjen tënde. Mos u ndiko nga ato fjalë boshe, të cilat burojnë veçse nga mendjelehtët. Si të tilla, ato nuk ka përse të shkaktojnë ngushtim për zemrën dhe shpirtin tënd. A kanë sjellë ata ndonjë argument, që ti nuk mund ta kundërshtosh e zgjidhësh?! A kanë sjellë ndonjë fakt, që mund të hedhë poshtë përsosmërinë dhe madhështinë e fesë tënde, dhe kështu të ngushtohet zemra jote?! Jo, sigurisht, nuk është as njëra e as tjetra. O i Dërguar, ti nuk je përgjegjës për fjalët dhe veprat e tyre dhe as je i detyruar për t'i udhëzuar ata me pahir, kundër vullnetit të tyre.

- **“Por ti je vetëm një qortues. Është Allahu Ai që përkujdeset për çdo gjë.”** - Allahu është Mbikëqyrësi i veprimeve të tyre. Ai i ruan e ua regjistron punët

nëpërmjet melekëve të Tij besnikë dhe në Ditën e Gjykimit do t'u japë shpërblimin që meritojnë.

- **“Mos, vallë, po thonë: “Ai e ka trilluar atë.”?”** - Vallë, ata po thonë se ishte Muhamedi ai që e trilloi Kur'anin, se ky libër nuk është fjala e Allahut, por thjesht një trillim njeriu?! I Madhëruari i përgjigjet:

- **“Thuaju: “Sillni dhjetë sure të ngjashme me të, të trilluara (ashtu siç thoni), dhe thirrni për ndihmë kë të mundeni, veç Allahut, nëse thoni të vërtetën!”**” - Nëse është e vërtetë se ishte Muhamedi ai që e trilloi këtë libër madhështor, atëherë sillni edhe ju dhjetë sure të ngjashme me të Kur'anit. Ju jeni të ngjashëm me Muhamedin në aspektin e oratorisë dhe elokuencës dhe, përveç kësaj, zemrat i keni të mbushura plot me armiqësi e urrejtje dhe jeni çmendurisht të përkushtuar për të hedhur poshtë këtë Kur'an. Të gjitha këto duhet ta bëjnë të thjeshtë për ju dhe duhet të nxisin një dëshirë të parrezistueshme për t'iu përgjigjur sfidës. Por përsëri ata nuk iu përgjigjen kësaj sfide, prandaj i Madhëruari tha:

- **“E nëse atëherë (zotat tuaj të remë) nuk ju përgjigjen, atëherë dijeni se kjo shpallje është zbritur me dijen e Allahut...”** - Nëse ata nuk i përgjigjen kësaj sfide, - dhe s'ka si të ndodhë ndryshe, - atëherë mësojeni dhe krijoni bindjen e plotë se ky libër është zbritur me diturinë e Zotit. Ky është një fakt i padiskutueshëm, që sfidon këdo. Mësoni, gjithashtu, dhe krijoni bindje të plotë se:

- **“...dhe se nuk ka asnjë të adhuruar me meritë veç Tij.”** - Vetëm Allahu është i meritueshëm për t'u adhuruar. Vetëm Atij duhet t'i përkushtohen adhurimet e krijesave.

- **“A nuk po nënshtroheni si muslimanë?”**” - A nuk po dorëzoheni e të nënshtroheni për adhurimin e Tij? Nga këto ajete nxjerrim mësim që thirrësi në rrugën e drejtë nuk duhet të ndikohet dhe shqetësohet nga kundërshtimet, fyerjet dhe

shpifjet e batakçinjve. Argumentet e tyre janë të pabaza dhe nuk mund të cenojnë aspak vërtetësinë dhe madhështinë e kësaj feje, në të cilën ai i fton njerëzit. Zemra e thirrësit kurrë të mos ngushtohet, por përkundrazi, të gjejë prehje dhe qetësi të plotë në faktin se është në rrugën e drejtë dhe të pacenueshme. Ai duhet të vazhdojë i sigurt dhe shpresëplotë për të realizuar e përkryer urdhrat e Zotit të tij. Çështja më e rëndësishme që duhet ta angazhojë të jetë përkushtimi i plotë në zbatimin e çdo porosie të Zotit. Thirrësi nuk duhet të harrojë asnjëherë se nuk e ka për detyrë që t'i përgjigjet çdo pyetjeje e të plotësojë çdo propozim të natyrëprishurve, ashtu si nuk e ka detyrë që t'u sjellë atyre çdo lloj argumenti e fakti që ata i kërkojnë për ta pasuar. Mjafton ky Kur'an madhështor, të cilin nuk mund ta kundërshtojë askush, për të argumentuar vërtetësinë e saktësinë e të gjitha urdhëresave e qëllimeve të Zotit me krijesat. Kur'ani mjafton si përgjigje për çdo kërkesë e propozim që ata sjellin. Në këto ajete kuptohet se vetë Kur'ani është mrekullia më e madhe me të cilën Zoti e pajisi një profet. Ai është sfidë e hapur, që asnjë krijesë nuk mund ta përballojë. Asnjë krijesë nuk mund të sjellë diçka të ngjashme apo të përafërt me të, madje as dhjetë sure të ngjashme me suret e tij, madje as edhe një sure të vetme që të mund t'i afrohet atij. Kjo vërtetohet nga fakti i njohur dhe i pakundërshtueshëm se arabët, bashkë me poetët e tyre më të mëdhenj, kurrë nuk mundën të sjellin diçka të ngjashme me madhështinë e këtij libri, edhe pse Zoti i sfidoi për këtë. Përkundrazi, ata gjithmonë bindeshin se ishin të pafuqishëm për diçka të tillë. Në këto ajete kuptohet se, në disa çështje të rëndësishme është e domosdoshme dituria e plotë, domethënë, nuk mjaftojnë thjesht supozimet me përafërsi apo hipotezat. Të tilla janë dituria rreth Kur'anit, rreth teuhidit e të ngjashme. Në të tilla raste kërkohet dituri e sigurt, sipas kriterëve rigorozë të përcaktuara nga feja jonë madhështore. Kjo kuptohet nga

urdhri i Allahut: "*fea'lemu*", pra, ta dini me siguri se Kur'ani u zbrit me diturinë e lejen e Zotit dhe se askush tjetër nuk e meriton të adhurohet veç Tij.

Ajetet 15 - 16

15. Atyre që duan jetën e kësaj bote dhe shkëlqimin e saj, Ne do t'ua japim të plotë shpërblimin e veprave të tyre në të, pa u lënë asgjë mangët.

16. Këta janë ata për të cilët në jetën tjetër s'ka asgjë tjetër veç Zjarrit. Veprat e tyre në të u shkatërruan, ndërsa punët e tyre u asgjësuan.

Shpjegimi i ajeteve

- "Atyre që duan jetën e kësaj bote dhe shkëlqimin e saj, Ne do t'ua japim të plotë shpërblimin e veprave të tyre në të, pa u lënë asgjë mangët." - Allahu i Lartësuar na tregon se ka njerëz që si synim të vetëm kanë veçse plotësimin e dëshirave të kësaj dynjaje dhe stolitë e saj. Duke përkryer bukuritë e kësaj bote, i Lartësuar thotë: "Njerëzve u është hijeshuar dashuria për të kënaqësitë e kësaj bote, për gratë (*e hijshme*), për djemtë (*e pasardhësit e shumtë*), për pasurinë e madhe prej ari e argjendi, për kuajt e stolisur e për bagëtinë e bujqësinë. Këto janë kënaqësi të kësaj bote, por tek Allahu është e ardhmja më e mirë." [Al Imran 14]. Kështu, të tillë njerëzve u takon veçse zjarri i Xhehenemit, sepse ata nuk e kanë patur as synimin më të vogël për të fituar ahiretin. Të gjitha ambiciet e tyre ishin kufizuar në arritjen e kënaqësive dhe të stolive të kësaj bote. Nëse robi ka sadopak besim, ai nuk mund t'i përkushtohet tërësisht kësaj dynjaje, duke mos patur asnjë synim për ahiretin. Prandaj të tillë njerëz janë veçse qafirë. Atë që ka iman në zemër, ky iman do ta frenojë nga angazhimi absolut për dynjanë. Vetë imani është shenjë dhe tregues i synimit të përjetësisë në lumturinë e ahiretit. Për këta fatzinj e të mjerë, të cilët a thua se u krijuan veçse për këtë dynja, Allahu i Madhëruar thotë: "Ne do t'ua japim të plotë shpërblimin e veprave në të, pa u lënë asgjë mangët." Ai ka për t'u dhënë

në dynja atë që ua ka caktuar në *Leuhi Mahfûdh*. Atyre nuk do t'u cenohen aspak të mirat që u janë përcaktuar. Por ta dinë se kaq është kufiri i begatise dhe i kënaqësive të tyre, sepse në momentin e ndarjes nga kjo dynja dhe fillimin e përjetësisë, ata do të kenë një pritje befasuese dhe tmerruese. I Lartësuar thotë:

- **“Këta janë ata për të cilët në jetën tjetër s'ka asgjë tjetër veç Zjarrit.”** - Ata do të jenë të përjetshëm në zjarrin e Xhehenemit. Dhimbja dhe dënimi i tyre nuk kanë për të pushuar kurrë dhe as nuk kanë për t'iu pakësuar. Ata janë të privuar nga shpërblimet dhe kënaqësitë e përjetshme pranë Zotit.

- **“Veprat e tyre në të u shkatërruan, ndërsa punët e tyre u asgjësuan.”** - Çdo vepër dhe përpjekje e tyre për të kundërshtuar, luftuar dhe shuar të vërtetën dhe pasuesit e saj ka dështuar. Gjithashtu, u janë asgjësuar edhe ato pak vepra të mira, të cilave u mungonte baza kryesore për t'u marrë në konsideratë nga Zoti: imani i saktë dhe dituria e vërtetë. Ky është dëshpërimi i të mjerëve.

Ajeti 17

17. E kush mund të krahasohet me atë që mbështetet në argumentin e qartë nga Zoti i tij, i ndjekur nga dëshmues prej tij, me atë që i parapriu Libri i Musait si udhërrëfyes e mëshirë?! Këta e besojnë vërtet atë. Ndërsa për grupimet që e mohojnë atë, Zjarri është vendi i premtuar. Prandaj ti kurrsesi mos dysho në të! Ai është e vërteta e sigurt prej Zotit tënd, e megjithatë, shumë prej njerëzve nuk besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na përshkruan në këtë ajet Profetin e Tij të dashur dhe të zgjedhur dhe ndjekësit e Profetit, domethënë ata që vazhdojnë misionin e tij me thirrjen e njerëzve në udhën e drejtë dhe diturinë e saktë prej Zotit. Këta janë të sigurt dhe tërësisht të bindur në argumentet dhe Shpalljen e Zotit. Askush nuk mund të

krahasohet me ta në këtë aspekt. Prandaj i Madhëruari thotë:

- **“E kush mund të krahasohet me atë që mbështetet në argumentin e qartë nga Zoti i tij,...”** - Ata janë të mbështetur në argumentin e qartë nga Zoti i tyre, janë të mbështetur në Shpalljen e Tij. Kur'ani dhe Tradita e Profetit përmbajnë sqarimin e mjaftueshëm dhe të plotë për të gjitha çështjet e rëndësishme. Argumentet e sjella përmes kësaj Shpalljeje janë tejet të qarta dhe të kuptueshme për të gjithë, prandaj janë gjithmonë triumfuese. Ato japin gjithnjë siguri të plotë. Pastaj i Lartësuar thotë:

- **“...i ndjekur nga dëshmues prej tij,...”** - Këto fakte e argumente, që prodhojnë siguri të padiskutueshme, i mbështet dhe përforcon akoma edhe më shumë një tjetër dëshmuuese. Kjo është natyra e pastër dhe e patrazuar e njeriut me logjikën e tij të shëndoshë. Ajo dëshmon për vërtetësinë e Shpalljes së Zotit dhe për ligjin e Tij. Logjika e shëndetshme e pranon të mirën si të mirë dhe të keqen si të keqe. Kjo është dritë mbi dritë. Shpallja e saktë, e ruajtur dhe e sigurt, e bashkuar me logjikën e shëndetshme dhe me natyrën e pastër, sjell besim të kthjellët dhe vepra të mrekullueshme. Përveç këtyre dy dëshmimeve e fakteve, i Madhëruari sjell edhe një fakt tjetër, që vërteton vërtetësinë e Islamit dhe ligjeve të tij:

- **“...me atë që i parapriu Libri i Musait si udhërrëfyes e mëshirë?!”** - Dëshmi për vërtetësinë e fesë dhe të ligjeve që Muhamedi ﷺ përcolli, është edhe Libri (Teurati) që iu dha Musait. Atë libër Zoti e bëri udhërrëfyes për njerëzit dhe mëshirë për ta. Vetë Teurati dëshmon për vërtetësinë e Kur'anit dhe besnikërinë e të Zgjedhurit, që e përcolli atë prej Zotit te njerëzit. Porositë dhe mësimet e të dy librave janë në sinkron të plotë me njëra-tjetrën. Vetë Teurati dëshmon për vërtetësinë e ligjeve të Kur'anit, Shpalljes së fundit të Zotit për krijesat. Atëherë, a është njëlloj një njeri që bazohet në të tilla argumente kaq të forta,

me atë që sorollatet në errësiat e paditurisë dhe pasigurisë, duke mos dalë asnjëherë prej tyre?! Pa dyshim që nuk mund të jenë njëlloj tek Allahu i Madhëruar. Edhe në sytë e krijesave këta nuk mund të jenë njëlloj.

- **“Këta e besojnë vërtet atë.** - Ata të cilëve iu hap drita e arsyes së shëndetshme dhe iu dha sukses që t'i shohin qartë argumentet, e besojnë të vërtetën e shpallur nga Zoti. Ata që vërtetë e dëshirojnë dhe e synojnë të vërtetën kanë për ta besuar Shpalljen që i erdhi Muhamedit ﷺ. Nëse ky besim është i singertë, ai do të prodhojë vepra të mira që Zoti i do, është i kënaqur me to dhe i shpërblen. Kjo do t'u sjellë atyre lumturinë në dynja dhe në ahiret. Ndërsa ata të cilët e mohojnë Kur'anin, qofshin nga të gjitha grupacionet që ekzistojnë në tokë, qofshin edhe të organizuar për ta kundërshtuar këtë fe dhe për të penguar krijesat nga përqaftimi i saj, le ta dinë se Zjarri është premtimi për ta. I Madhëruari thotë:

- **“Ndërsa për grupimet që e mohojnë atë, Zjarri është vendi i premtuar.”** - Është i padiskutueshëm fakti që ata do të përballen me Zjarrin e ndezur fort.

- **“Prandaj ti kurrësi mos dysho në të! Ai është e vërteta e sigurt prej Zotit tënd, e megjithatë, shumë prej njerëzve nuk besojnë.”** - Mos ki as më të voglin dyshim apo pasiguri në faktin që kjo është Shpallja e vërtetë nga Zoti yt, edhe nëse shumica e njerëzve nuk e besojnë një gjë të tillë. Ata që nuk e besojnë këtë të vërtetë e bëjnë ose nga injoranca e tyre, ose nga padrejtësia, inati, smira dhe devijimi i zemrave të tyre nga e vërteta. Nëse qëllimi i njeriut është kërkimi i të vërtetës dhe nëse arsyetimi i tij është i saktë dhe objektiv, ai nuk ka pse të privohet nga e vërteta. Ai që e synon të vërtetën dhe, në emër të këtij qëllimi, e kërkon të vërtetën duke marrë dituri dhe duke e analizuar atë me drejtësi dhe objektivitet, ka për ta gjetur këtë të vërtetë dhe do ta besojë atë singërisht. E si do të ndodhë ndryshe, kur edhe arsyeja e shëndetshme dhe natyra e pastër e tërheqin drejt këtij besimi të natyrshëm?!

Ajetet 18 - 20

18. E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut? Këta do të sillen para Zotit të tyre dhe dëshmitarët do të thonë: “Këta janë ata që kanë gënjyer kundër Zotit të tyre. Mallkimi i Allahut qoftë mbi të padrejtët!”

19. Ata pengojnë nga rruga e Allahut dhe përpiqen ta shtrembërojnë atë, ndërsa Jetën tjetër nuk e besojnë.

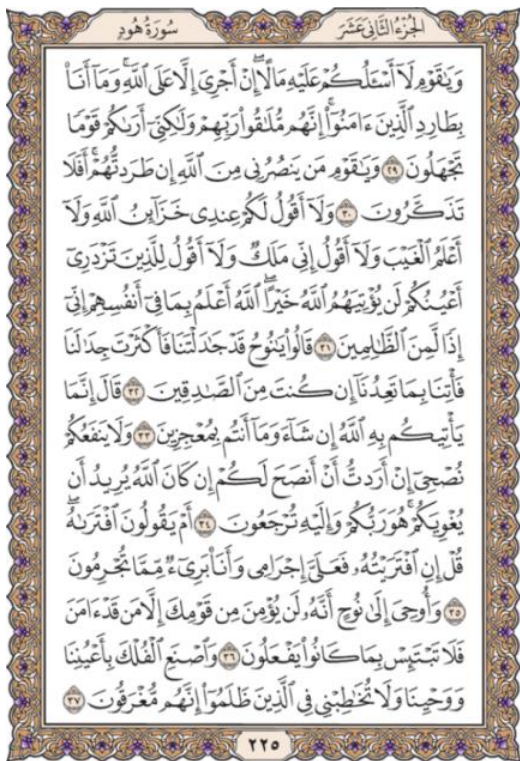
20. Ata nuk mund t'i shpëtojnë (dënimin të Allahut) në tokë dhe nuk mund të gjejnë asnjë mbështetës tjetër veç Allahut. Atyre do t'u shumëfishohet dënimi, sepse ata nuk dëgjojnë (të vërtetën) dhe nuk shohin (argumentat).

Shpjegimi i ajeteve

- **“E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtër kundër Allahut?”** - Allahu i Lartësuar na tregon se nuk ka më të padrejtë se ata që thurin gënjeshtër lidhur me Zotin, si për shembull, ata që thonë se Zoti ka partner apo që e përshkruajnë Zotin jo si i takon madhësisë dhe lartësisë së Tij, ose që sjellin lajme dhe histori që Ai kurrë nuk i ka thënë. Këtu hyjnë edhe ata që pretendojnë se janë profetë të cilëve u shpallet e frymëzohen nga Zoti, por në të vërtetë janë mashtrues e trillues, etj. Këta janë njerëzit më zullumqarë. Për këta i Madhëruari thotë:

- **“Këta do të sillen para Zotit të tyre...”** - Ata do të dalin para Zotit të tyre për t'i “shpërblyer” për padrejtësitë e tyre. Kur Zoti të gjykojë që ata të dënohen me ndëshkimin më të rëndë, të gjithë ata që kanë dëshmuar mohimin dhe shpifjet e tyre do të thonë:

- **“...dhe dëshmitarët do të thonë: “Këta janë ata që kanë gënjyer kundër Zotit të tyre. Mallkimi i Allahut qoftë mbi të padrejtët!”** - Do dëshmojnë se si ata shpifën gënjeshtër për Zotin e tyre dhe e refuzuan të vërtetën e Tij. Për këtë arsye, ata e meritojnë një mallkim, që kurrë nuk do të përfundojë apo t'u lehtësohet. Ky është ‘shpërblimi’ për ta, sepse edhe

padrejtësia ishte cilësi e pandashme e tyre. Pastaj i Lartësuar i përshkruan më hollësisht padrejtësinë e tyre:

- **“Ata pengojnë nga rruga e Allahut dhe përpiqen ta shtrembërojnë atë, ndërsa Jetën tjetër nuk e besojnë.”** - Ata i pengojnë njerëzit nga rruga e Allahut, nga udha e drejtë e gjithë profetëve, të cilët ftuan në adhurimin e një Zoti të vetëm dhe nënshtrimin ndaj ligjit të Tij. Ata jo vetëm që ndalojnë veten e tyre, por pengojnë edhe të tjerët nga rruga e drejtë. Kështu, ata janë udhëheqësit e së keqes. Ata i tërheqin njerëzit për në Zjarr. Ata e paraqesin rrugën e vërtetë të Allahut si të gabuar dhe shtrembërojnë të vërtetën në sytë e njerëzve. Nga njëra anë, ata përpiqen shumë në rrugën e keqpërshkrimit dhe shëmtimit të së vërtetës dhe, nga ana tjetër, zbukurojnë të kotën, Allahu i shëmtoftë e i poshtëroftë! Këta të mallkuar janë në të vërtetë mosbesues të ahiretit. Ata nuk e besojnë ringjalljen dhe llogarinë me drejtësi para Zotit.

- **“Ata nuk mund t'i shpëtojnë (dënimit të Allahut) në tokë...”** - Ata nuk mund t'i shpëtojnë Allahut assesi, sepse janë brenda pushtetit dhe sundimit të Tij. E kush mund të dalë jashtë pushtetit dhe dijës së Allahut të Madhëruar?!

- **“...dhe nuk mund të gjejnë asnjë mbështetës tjetër veç Allahut.”** - Ata nuk mund të gjejnë ndonjë ndihmëtar për t'u larguar ndëshkimit dhe për t'u dhënë atë që e dëshirojnë. Atyre do t'u ndërpritet çdo lloj lidhjeje dhe dëshpërimi do t'i mbulojë përfundimisht.

- **“Atyre do t'u shumëfishohet dënimi,...”** - Atyre vetëm u shtohet ndëshkimi, sepse ata kanë devijuar vetveten dhe kanë humbur të tjerët. Cilësia e tyre dalluese është:

- **“...sepse ata nuk dëgjojnë (të vërtetën) dhe nuk shohin (argumentat).”** - Për shkak të urrejtjes dhe armiqësisë ndaj të vërtetës, ata nuk kanë durim të dëgjojnë ajetet e Allahut. Por, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "Po çfarë kanë ata që i largohen këshillës? Ata janë si gomarë të egër të trembur, që vrapojnë prej luanit. Secili prej tyre dëshiron t'i jepet një libër i posaçëm. Jo! Ata nuk i frikësohen Botës Tjetër. Kjo është, pa dyshim, një këshillë e vyer, Nga e cila përfiton kush dëshiron. Por ata mund të mësojnë prej saj, vetëm nëse do Allahu. Vetëm Ai e meriton që t'i ruhesh dhe që të jetë Falës i gjynaheve!" [Mudethir 49 - 56]. Ata nuk mund t'i shohin faktet në mënyrë të tillë që t'i bëjnë të kuptojnë e të meditojnë. Ata janë ashtu sikurse thotë i Madhëruari: të shurdhët, memecë dhe të verbër, të cilët nuk logjikojnë. Allahu i Madhëruar thotë përsëri për ta:

Ajetet 21 – 22

21. Këta janë ata që e kanë shkatërruar veten dhe prej tyre ka humbur çdo gjë që kanë trilluar.

22. Nuk ka dyshim se në botën tjetër ata do të jenë më të humburit.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Këta janë ata që e kanë shkatërruar veten dhe prej tyre ka humbur çdo gjë që kanë trilluar.”** - Ata vërtet e kanë

shkatërruar veten e tyre, sepse jo vetëm që u ka ikur shpërblimi i madh, por edhe kanë rënë në ndëshkimin më të rëndë. Feja dhe besimi që ata e pasojnë dhe ua zbukurojnë njerëzve do të zhduket dhe nuk do t'u sjellë asnjë dobi. Zotat që ata i adhurojnë veç Allahut do të treten para tyre e, bashkë me ta, edhe shpresa për shpëtim. Kështu do të ndodhë me ta kur të vijë urdhri i Zotit.

- **“Nuk ka dyshim se në botën tjetër ata do të jenë më të humburit.”** - Nuk ka dyshim se në ahiret ata kanë për të qenë më të shkatërruarit dhe më të dëshpëruarit. Allahu i Madhëruar e theksoi shkatërrimin dhe dëshpërimin e këtyre njerëzve, për shkak të dënimit të madh dhe të dhimbshëm që ata do të vuajnë në përjetësi. E lusim Allahun që të na ruajë nga kjo lloj gjendjeje. Pasi përshkroi gjendjen e të dëshpëruarve, Allahu i Lartësuar vijon me gjendjen e fatlumëve, si dhe shpërblimet dhe kënaqësitë e shumta që presin ata. I Lartësuarit thotë:

Ajetet 23 - 24

23. Ata të cilët besojnë, bëjnë vepra të mira dhe i përulen Zotit të tyre - ata do të jenë banorë të Xhenetit përjetë.

24. Këta dy grupe (njerëzish) mund të krahasohen me të verbrin dhe shurdhin përkundër atyre që shohin e dëgjojnë. A janë njëlloj këta? A nuk po kujtoheni?!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata të cilët besojnë, bëjnë vepra të mira dhe i përulen Zotit të tyre...”** - Allahu i Madhëruar i përshkruan këta fatlumë me disa cilësi. Së pari, ata besojnë me zemrat e tyre, duke pohuar e pranuar çdo gjë që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar, qofshin parime themelore të fesë, rregulla apo ligje të saj. Së dyti, ata bëjnë punë të mira, qofshin këto me zemër, fjalë apo gjymtyrë. Së treti, i frikësohen Zotit duke iu nënshtruar me bindje e përkushtim, por edhe me pendim të sinqertë e kthim tek Ai. Ata kthehen vazhdimisht tek Allahu, plot dashuri për Të, plot shpresë për shpërblimin e Tij dhe, sigurisht, me frikë e drojë nga ndëshkimi i Tij.

- **“...- ata do të jenë banorë të Xhenetit përjetë.”** - Ata që janë stolisur me të tilla cilësi do të jenë banorë të Xhenetit, ku do të jenë përgjithmonë. Ky është premtimi i Bujarit të Gjithëmëshirshëm, sepse ata nuk lënë asnjë të mirë pa e bërë, për ta arritur këtë shpërblim dhe nuk lënë shteg devotshmërie pa garuar në të.

- **“Këta dy grupe (njerëzish) mund të krahasohen me të verbrin dhe shurdhin përkundër atyre që shohin e dëgjojnë.”** - Fatlumët dhe fatzinjtë, të lumturit dhe të dëshpëruarit janë si shembulli i dhënë në ajet. Të dëshpëruarit nuk arrijnë të shohin dhe dëgjojnë udhëzimin e drejtë dhe gjithçka që u sjell dobi. Ndërsa të lumturit e fatbardhët janë ata që e dëgjojnë dhe vështrojnë mirë udhëzimin e drejtë. Ata mund ta dallojnë qartë çdo gjë që i bën dobi në dynja dhe ahiret.

- **“A janë njëlloj këta? A nuk po kujtoheni?!”** - A mund të jenë të njëjtë këto dy palë? Jo, kurrsesi nuk mund të jenë të njëjtë. Mes tyre ka ndryshime aq të mëdha, sa që nuk mund të përshkruhen me fjalë. O njerëz! A nuk i shihni këto shembuj dhe të reflektoni ashtu si duhet në lidhje me këtë çështje? A nuk e dëgjoni dhe shihni udhëzimin e Zotit në rrugën e drejtë? A nuk po e nënshtroni veten për të kryer ato punë të mira që të afrojnë tek Ai dhe t'u largoheni atyre punëve të këqija që ju largojnë prej Tij dhe ju zhysin në dëshpërim në të dyja jetët?!

Ajetet 25 - 26

25. Ne e dërguam Nuhun te populli i vet (t'u thoshte): “Unë kam ardhur te ju me një paralajmërim të fortë,

26. Që të mos adhuronit asnjë tjetër veç Allahut. Unë kam frikë për ju dënimin e një dite të dhembshme.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne e dërguam Nuhun te populli i vet...”** - Kuptimi: Me të vërtetë, Ne e dërguam Nuhun te populli i tij për t'i thirrur ata në adhurimin e një Zoti të vetëm dhe për t'i ndaluar nga idhujtaria. Ai u tha atyre.

- **“Unë kam ardhur te ju me një paralajmërim të fortë,...”** - Unë jua qartësoj udhëzimet e Zotit me hollësi, pa lënë asgjë të pakuptueshme. Porosia më e rëndësishme është:

- **“...Që të mos adhuronit asnjë tjetër veç Allahut. Unë kam frikë për ju dënimin e një dite të dhembshme.”** - Të gjitha adhurimet t'ia kushtoni veçse Allahut. Ta adhuronit Atë me sinqeritet dhe të motivuar vetëm nga dashuria për Të, nga shpresa për shpërblimin e Tij dhe nga frikërespekti e madhërimi i Tij. Ajo që ju kërkohet është përkushtim i plotë në adhurimin e Allahut si Një e i Vetëm dhe distancimi nga çdo gjë që adhurohet veç Tij. Nëse ju nuk i përmbaheni këtij kushti, atëherë unë kam frikë se do t'ju godasë ndëshkimi i një dite të dhembshme.

Ajetet 27 - 28

27. Paria e jobesimtarëve nga populli i tij, tha: “Ne nuk shohim tek ti asgjë tjetër përveçse një njeri, siç jemi edhe ne. Ne po shohim se nuk po të pason askush tjetër përveç të pavlerëve, pa u menduar fare. Ne nuk shohim as që të jeni më të mirë se ne. Madje, ne mendojmë se ju jeni gënjeshtarë.”

28. Ai tha: “O populli im! Shihni, nëse unë mbështetem në një argument të qartë nga Zoti im, e Ai më ka dhuruar mëshirë nga ana e Tij, që ju nuk arrini ta shquani! Vallë, a mund t'ju detyrojmë që ta pranoni të vërtetën, kur ju e urrenit atë?”

Shpjegimi i ajeteve

- **“ Paria e jobesimtarëve nga populli i tij, tha:...”** - Ashtu sikurse ndodh vazhdimisht, të ashtuquajturit "paria" apo krerët e popullit e kundërshtuan ftesën e Nuhut (a.s.), duke qenë madje të parët për këtë. Ata pretenduan se shkak ishte fakti se ai qe veçse një njeri i zakonshëm, ashtu si ata. Ata thanë:

- **““Ne nuk shohim tek ti asgjë tjetër përveçse një njeri, siç jemi edhe ne....”** – Domethënë, si të besojmë ty si i dërguari i Zotit, kur ti je thjesht një njeri?! Por ky

pretendim ishte tërësisht i kotë dhe i padrejtë. Përkundrazi, asnjë zgjedhje tjetër nuk mund të ishte më e drejtë se kjo që bëri Zoti për sjelljen e mesazhit të Tij te njerëzit. I Madhërishtmi e vendosi të jetë kështu, në mënyrë që njerëzit të kishin mundësinë të merrnin mesazhin e Tij lehtësisht e qartësisht nga vetë lloji i tyre. Kështu, ata do të kishin mundësinë të mësonin dhe këshilloheshin me profetët e tyre në çdo kohë e për çdo çështje, gjë kjo që nuk do të ndodhte nëse të dërguarit do të ishin melekë. Kjo është arsyeja që pretendimi i tyre qe i pabazë. Një arsye po aq qesharake, që ata e paraqisnin si justifikim për mospranimin dhe mosbesimin ndaj profetëve, ishte edhe:

- **“...Ne po shohim se nuk po të pason askush tjetër përveç të pavlerëve, që nuk mendojnë gjatë.”** - Ky ishte gjykimi i tyre për pasuesit e profetëve. Sipas tyre, vetëm njerëzit më të ulët dhe të parëndësishëm ishin bërë pasues të profetëve. Njerëzit më të përçmuar dhe të ulët ishin bërë besimtarë, prandaj dhe ata nuk mund të uleshin në atë nivel. Ndërkaq, realiteti është krejt i kundërt me këtë gjykim të poshtër dhe të padrejtë. Pasuesit e profetëve janë njerëzit më të nderuar e më të lartë. Ata janë të urtët dhe të logjikshmit, mendjet dhe arsyeja e të cilëve është ndriçuar për të pranuar të vërtetën dhe për t'iu nënshtruar asaj. Këta fatlumë qëndrojnë shumë më lart nga ata të ashtuquajtur "paria", që e poshtërojnë veten duke u bërë pasues të shejtanit, të cilët janë të shfrenuar e të papërmbajtur në përmbushjen e epsheve. Ata të mjerë janë nënshtruar për të adhuruar gurët, drurët dhe çdo gjë tjetër, veç Allahut të Madhërishtëm. Atyre u përgjërohen dhe u përulen, atyre u dedikojnë përkushtime. A ka më të poshtër, të përçmuar dhe më pa mend se kjo kategori njerëzish? Këta të mjerë çuditërisht thonë se pasuesit e denjë të profetëve janë njerëz që “që nuk mendojnë gjatë” dhe e ndjekin rrugën e tyre, pa logjikuar me qetësi. Sipas tyre, ata e pranojnë ftesën thjesht që me thirrjen e parë, pa pikën e logjikës dhe të

vetëdijes. Më këto fjalë, këta pretendojnë që pasesit e Profetit nuk janë të qartë në atë që bëjnë dhe besojnë. Por harrojnë ata se besimi i vërtetë vjen krejt natyrshëm, që një logjikë e pastër dhe e çliuar e pranon menjëherë. Mjafton që t'u paraqitet e vërteta, dhe të urtë e njohin menjëherë dhe, me bindje e sinqeritet të plotë, e pranojnë atë. Besimi i saktë dhe i vërtetë nuk është një çështje e koklavitur, që nuk mund të kuptohet. Përkundrazi, ai është shumë i thjeshtë dhe lehtësisht i kuptueshëm, i tillë që nuk ka nevojë të mendohet gjatë. Një tjetër arsyetim i tyre është:

- **“Ne nuk shohim as që të jeni më të mirë se ne. Madje, ne mendojmë se ju jeni gënjeshtarë!”** - Ne nuk shohim tek ju ndonjë cilësi që t'ju bëjë të meritueshëm për t'ju bindur këshillave dhe ligjeve tuaja. Veç kësaj, - thoshin ata, - ne mendojmë se ju jeni thjesht mashtrues në pretendimet tuaja. Sigurisht, kjo që një shpifje e ulët nga ana e tyre, sepse ata panë dhe dëshmuar shenja dhe mrekulli të shumta, që Zoti i dhuroi Nuhut, për ta mbështetur e faktuar si profet të vërtetë. Ato ishin mëse të mjaftueshme që ata të bindeshin se ai ishte Profet besnik i dërguar nga Zoti. Atëherë, Nuhu (a.s.) u drejtohet atyre dhe u thotë:

- **“Ai tha: “O populli im! Shihni, nëse unë mbështetem në një argument të qartë nga Zoti im, e Ai më ka dhuruar mëshirë nga ana e Tij...”** - Në këto ajete, nëpërmjet fjalëve të Nuhut a.s. i madhëruari shprehet qartë se, ashtu si të gjithë Profetët e tjerë edhe Profeti i fundit, Muhammedi ﷺ është shembulli më i përkryer dhe i plotë për krijesat. Arsyet dhe logjika e të gjithë mendimtarëve të urtë, në krahasim me arsyen dhe logjikën e Muhamedit, janë të papërfillshme. A nuk është e mjaftueshme që ai dëshmon për këtë Kur'an?! A nuk mjafton dëshmia e Muhamedit ﷺ për të qenë të sigurt për vërtetësinë e tij? Përveçse Profeti ishte në nivelin më të lartë të arsyes dhe intelektit, përveçse Zoti e kishte pajisur me oratori të përsosur dhe të pakundërshtueshme, i Madhëruari na tregon

se këtë njeri të zgjedhur Ai e kishte mbuluar me mëshirë e Tij të pakufishme. Allahu i Lartësuar e pajisi këtë njeri me udhëzimin më të plotë dhe e bëri Profetin më të zgjedhur. Ai e ndriçoi me dituri hyjnore dhe e forcoi që të jetonte e të punonte sipas saj, si edhe ftonte njerëzit në këtë rrugë. Më parë, Profeti nuk dinte asgjë rreth Shpalljes dhe imanit, por i Gjithëmëshirshmi zgjedh atë që Ai dëshiron për t'i shpallur udhëzimin. Megjithatë, të verbërit nuk mund ta shohin këtë të vërtetë hyjnore, prandaj i Madhëruari thotë:

- **“...që ju nuk arrini ta shquani...”** - Ju nuk e kuptoni këtë mirësi të Profetit ﷺ dhe nuk arrini ta njihni të vërtetën që ai e solli nga Allahu i Madhëruar. Juve ju duket shumë e vështirë që ta pranoni këtë të vërtetë dhe e urreni të jetoni sipas saj. Nëse ju nuk shprehni asnjë interes për ta gjykuar drejt ftesën e Zotit, si mund t'ju detyrojmë - thuhet në ajetin më pas - që ta pranoni atë dhe të jetoni sipas saj?!

- **“...Vallë, a mund t'ju detyrojmë që ta pranoni të vërtetën, kur ju e urreni atë?”**

- Si mund t'ju detyrojmë ta pranoni atë për të cilën ne jemi krejt të sigurt, ndërkohë që ju e urreni dhe keni dyshime rreth saj?! Ju e urreni aq shumë këtë ftesë, saqë shpenzoni të gjitha energjitë për të refuzuar atë Shpallje që unë solla prej Zotit tim. Por kjo nuk e cenon aspak sigurinë tonë në vërtetësinë e asaj që besojmë. Fjalët dhe shpifjet tuaja rreth nesh dhe fesë sonë kurrsesi nuk mund të na pengojnë nga adhurimet që ne ia përkushtojmë Zotit tonë. Maksimumi që mund të arrini me to është privimi i vetes suaj nga e vërteta, që në sytë tuaj është diçka e kotë. Kur gjendja juaj ka arritur në këtë nivel, atëherë ne nuk mund t'ju detyrojmë të pranoni fenë e Zotit, që ju e keni refuzuar me urrejtje. Detyra e Profetit është veçse qartësimi i të vërtetës. Kush e trajton këtë ftesë me respekt dhe drejtësi, duke kërkuar vërtetë udhëzimin e drejtë të Zotit, ka për ta gjetur atë. Ndërsa kush e shpërfill ftesën dhe e lëshon veten në

prehrin e pakujdesisë dhe shfrenimit, nuk ka për ta gjetur rrugën e vërtetë.

Ajetet 29 - 34

29. O populli im! Unë nuk ju kërkoj ndonjë pasuri për këtë. Shpërblimi im është vetëm nga Allahu. Unë nuk kam për t'i dëbuar kurrë besimtarët. Ata do të takohen me Zotin e tyre; kurse ju, po shoh se jeni njerëz që nuk dini.

30. O populli im! Kush mund të më mbronte mua nga Allahu, nëse do t'i dëboja ata? A nuk do t'a pranoni këshillën?

31. Nuk po ju them se tek unë gjenden depot e Allahut, as se unë di të fshehtëm, as nuk po ju them se unë jam melek. Unë nuk kam për t'u thënë atyre, të cilët sytë tuaj i nënçmojnë se Allahu nuk ka për t'u dhuruar asnjë të mirë. Allahu e di më mirë se ç'kanë ata në shpirt. Po ta bëja këtë unë do të isha i padrejtë.”

32. Ata thanë: “O Nuh, ti polemizove me ne dhe e zgjate shumë me polemikën tënde. Na e sill, pra, atë për të cilën na ke paralajmëruar, nëse thua të vërtetën!”

33. Ai tha: “Atë jua sjell vetëm Allahu, po qe se dëshiron, dhe ju nuk do të mund ta pengoni.

34. Këshilla ime nuk ka për t'ju bërë dobi, edhe pse dua shumë t'ju këshilloj, nëse Allahu dëshiron t'ju lërë në humbje. Ai është Zoti juaj dhe vetëm tek Ai ju do të ktheheni.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“O populli im! Unë nuk ju kërkoj ndonjë pasuri për këtë. Shpërblimi im është vetëm nga Allahu.”** - Unë nuk ju kërkoj ndonjë pasuri në këmbim të pranimit të ftesës sime në rrugën e drejtë, që ju të pretendoni se po rëndoheni.

- **“Unë nuk kam për t'i dëbuar kurrë besimtarët.”** - Me sa duket, ata i kërkuan Profetit që t'i dëbonte besimtarët e varfër, të dobët dhe jo të fismit. Por ai u përgjigj: Unë nuk i përzë kurrë besimtarët. Kjo është padrejtësi, prandaj unë nuk mund ta bëj atë. Përkundrazi, unë jam urdhëruar që t'i pres e

t'i trajtoj ata me dashuri, dhembshuri, bujari e mirësjellje.

- **“Ata do të takohen me Zotin e tyre;...”** - Është Allahu i Madhëruar Ai që ka të drejtën e llogarisë dhe të shpërblimit të robve. Ai do t'i shpërblejë robërit e Tij besimtarë për imanin dhe devotshmërinë e tyre, duke i futur në Xhenetin e mirësisë.

- **“...kurse ju, po shoh se jeni njerëz që nuk dini.”** - Kërkesa juaj për të përzënë eulijatë e Allahut është injorancë e thellë. Është injorancë, gjithashtu, që ju refuzoni të vërtetën për shkak se atë e kanë pranuar këta njerëz. Padituri është edhe justifikimi juaj se unë qenkam thjesht një njeri si ju dhe nuk ka pse të kem ndonjë përparësi ndaj jush.

- **“O populli im! Kush mund të më mbronte mua nga Allahu, nëse do t'i dëboja ata?”** - Kush mund të më mbrojë mua nga dënimi i Allahut, nëse bëj atë vepër që ju më kërkon? Sigurisht, dëbimi i besimtarëve të mirë e të sinqertë e bën të meritueshëm ndëshkimin prej Allahut të Madhërishëm, të cilin askush nuk mund ta ndalë.

- **“A nuk do t'a pranoni këshillën?”** - A nuk është më mirë ta mendoni se cila është gjetja më e dobishme për ju? A nuk po e mendoni më thellë çështjen?

- **“Nuk po ju them se tek unë gjenden depot e Allahut, as se unë di të fshehtëm,”** - Unë nuk pretendoj asgjë nga këto. E shumta që ju them është se unë jam i Dërguari i Allahut, si përgëzues e si qortues për ju. Unë nuk kam nën kontroll asgjë. Depot e mirësive të Allahut nuk janë në administrimin tim. Nuk është në dorën time që t'i jap kujt të dua dhe të privoj kë të dua. Unë as nuk pretendoj se e di të fshehtëm, që të mund t'ju njoftoj rreth të fshehtave e sekreteve tuaja.

- **“as nuk po ju them se unë jam melek.”** - Kuptimi: Unë nuk pretendoj ndonjë gradë mbi atë që jam në të vërtetë. Unë jam thjesht ai që Zoti më ka përcaktuar: jam një rob adhures dhe profet i dërguar prej Tij.

Unë nuk mund të gjykoj mbi njerëzit thjesht sipas mendjes sime.

- **“Unë nuk kam për t’u thënë atyre, të cilët sytë tuaj i nënçmojnë se Allahu nuk ka për t’u dhuruar asnjë të mirë.”** - Besimtarëve të dobët e të varfër, të cilët paria e pasur mohuese i nënçmon, unë kurrë nuk mund t’u them: "Allahu nuk ka për t’u dhuruar asnjë të mirë."

- **“Allahu e di më mirë se ç’kanë ata në shpirt.”** - Mesazhi është i njëjtë edhe për ta: Nëse jeni të sinqertë në besimin tuaj, do të keni mirësi e begati të shumta. Por nëse nuk jeni të tillë, dini se llogaria juaj është tek Allahu i Madhëruar.

- **“Po ta bëja këtë unë do të isha i padrejtë.”** - Nëse unë do t’u thoja atyre diçka nënçmuese, do të bëhesha njeri i padrejtë. Këto fjalë shërbenin si sqarim përfundimtar për parinë mohuese të popullit të Profetit, që as të mos e mendonin se ai do t’i largonte nga tubimet e tij të varfërit dhe njerëzit e thjeshtë. Ai kurrsesi nuk do t’i urrente e dëbonte besimtarët dhe kjo do të ngulitej thellë në mendjet e parisë mosbesimtare. Këto fjalë ishin tepër bindëse dhe të mjaftueshme për ata që mendonin drejt dhe me urtësi. Kur paria e popullit e kuptuan se ai kurrë nuk do t’i përgjigjej propozimit të tyre dhe kështu nuk do ta arrinin qëllimin, i thanë:

- **“Ata thanë: “O Nuh, ti polemizove me ne dhe e zgjate shumë me polemikën tënde. Na e sill, pra, atë për të cilën na ke paralajmëruar, nëse thua të vërtetën!”**” - Sille atë dënim - thoshin ata - me të cilin na kërcënon, nëse je i sinqertë dhe i të vërtetë me atë që pretendon. Sa injorantë dhe të humbur ishin ata që ia thanë këto fjalë të shëmtuara atij Profeti të dashur e këshillues?! Nëse vërtet do të synonin gjetjen e rrugës së drejtë, ata do të thoshin: ‘O Nuh! Shumë ke folur, me dashuri e dhembshuri, për të na sqaruar e udhëzuar, por ne ende nuk e kemi të qartë se për çfarë na fton. Prandaj të kërkojmë që të na sqarosh edhe më tepër, që ne të përqafojmë udhëzimin tënd. Gjithsesi, të jemi

mirënjohës për sqarimet dhe përkushtimin tënd.’ Nëse do të flisnin me këtë gjuhë, vërtet ato do të konsideroheshin si fjalë të drejta dhe të logjikshme të disa njerëzve që janë ftuar të besojnë një çështje, por ende nuk janë bindur për të. Porse fjalët e tyre tregojnë se ata ishin gënjeshtarë dhe qëllimkëqij. Ata nuk paraqitën asnjë arsye, sado të vogël, për mospranimin e ftesës, e aq më pak të paraqesnin ndonjë argument të pranueshëm. Prandaj, edhe për shkak të injorancës dhe padrejtësisë që i karakterizonte, nxituan të kërkonin përsheptimin e ndëshkimit. Me këtë kërkesë, a thua po sfidonin Zotin e Lartësuar. Por kësaj sjelljeje kaq të ulët Nuhu (a.s.) iu përgjigj:

- **Ai tha: “Atë jua sjell vetëm Allahu, po qe se dëshiron, dhe ju nuk do të mund ta pengoni.”** - Nëse urtësia dhe dëshira e Tij e kërkojnë që ta zbresë ndëshkimin mbi ju, kjo do të ndodhë dhe askush nuk mund ta ndalë atë. Në këtë rast, askush nuk mund t’ju shpëtojë prej Allahut. Ndëshkimi juaj nuk është një çështje që ndodhet në dorën time. Madje asgjë nuk është në dorën time.

- **“Këshilla ime nuk ka për t’ju bërë dobi, edhe pse dua shumë t’ju këshilloj, nëse Allahu dëshiron t’ju lërë në humbje.”** - Kuptojeni mirë se udhëzimi është tërësisht në dorën e Allahut. Nëse Ai, për shkak të refuzimit tuaj të padrejtë të së vërtetës, dëshiron t’ju lërë në humbje, përpjekjet e mia për t’ju këshilluar e qortuar nuk kanë për të sjellë ndonjë dobi. Edhe sikur të përdorja format më të fuqishme të këshillës, - që në fakt ai e bëri, - kjo nuk do t’ju sillte asnjë dobi. Djeni, o të mjerë, se:

- **“Ai është Zoti juaj dhe vetëm tek Ai ju do të ktheheni.”** - Ai është Krijuesi juaj dhe vepron me ju ashtu si dëshiron, me urtësinë dhe drejtësinë e Tij. Asnjëherë mos e harroni se ju do të ktheheni tek Ai, i Cili do t’ju shpërblejë sipas veprave tuaja. Prandaj nxitoni të pranoni ftesën e Zotit dhe të jetoni sipas saj, para se të jetë shumë vonë!

Ajeti 35

35. Mos po thonë, vallë se "ai e trilloi atë."? Thuaj: "Nëse unë e kam trilluar atë, atëherë ai do të ishte gjynahu im. Por unë jam i pastër nga gjynahet që bëni ju."

Shpjegimi i ajetit

- "Mos po thonë, vallë se "ai e trilloi atë."?" - Kujt i referohet përemri "ai" në këtë ajet, Nuhut apo Muhamedit ﷺ? Janë dy mendime dijetarësh për këtë çështje:

1. Në ajet flitet për Nuhun, sepse shihet në kontekstin e historisë së këtij Profeti me popullin e tij dhe polemikat mes tyre. Atëherë, pyetja kuptohet: Vallë, ata po thonë se Nuhu trillon gënjeshtër e shpifje ndaj Allahut të Lartësuar?! A po thonë se Nuhu gënjen se po i jepet Shpallje nga Zoti? Le ta dinë ata të mjerë se Allahu i Madhëruar e urdhëroi profetin Nuh të thotë: "Thuaj: "Nëse unë e kam trilluar atë, atëherë ai do të ishte gjynahu im. Por unë jam i pastër nga gjynahet që bëni ju."" Pra, nëse është e vërtetë kjo që thoni, atëherë ky është një krim që rëndon mbi mua, por ju, gjithsesi, do të pyeteni për krimet tuaja. Askush nuk do të mbajë barrën e tjetrit.

2. Ka mundësi të bëhet fjalë për Muhamedin (a.s.). Në këtë rast, ky do të ishte një ajet i përmendur mes historisë së Nuhut (a.s.) me popullin e tij. Edhe ky është një mendim i konsiderueshëm dhe i pranueshëm. Allahu i Madhëruar e solli historinë e Nuhut dhe popullit të tij në Kur'an si argument që tregon besnikërinë e Muhamedit ﷺ dhe vërtetësinë e Shpalljes së tij. Në këtë kontekst, i Madhëruari përmend kundërshtimin e Shpalljes së Zotit nga populli i Muhamedit ﷺ: "Mos po thonë, vallë, se ai e trilloi atë?" Në fakt, ky lloj pretendimi i sjellë nga mohuesit është i pavërtetë dhe tepër i çuditshëm, sepse të gjithë e dinë se profeti Muhamed ﷺ nuk dinte as shkrim, as lexim. Të gjithë e dinë që ai nuk kishte udhëtuar e as nuk kishte takuar më parë ndonjë çifut apo të krishterë, nga ku të mësonte apo studionte historinë e profetëve. Atëherë, nga i erdhi gjithë ai

informacion, që mund ta dinte veçse një profet?! Si është e mundur që ai të sillte një libër kaq madhështor, madje t'i sfidonte duke i ftuar të sillnin qoftë edhe një sure të shkurtër të ngjashme me të?! Nëse ata i thonë këto fjalë, atëherë është thjesht një pretendim i thatë, që tregon se ata janë injorantë, kokëfortë, mohues dhe mosbesues. Në një rast të tillë, nuk ka më dobi nga polemika dhe ftesa e tyre. Madje, veprimi më i drejtë është distancimi prej tyre. Prandaj dhe Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij:

- "Thuaj: "Nëse unë e kam trilluar atë, atëherë ai do të ishte mëkati im, por unë jam i pastër nga krimi që ju kryeni!" - Kuptimi: Nëse unë do të shpifja gënjeshtër, ky do të ishte vërtet një krim shumë i madh, që do të meritonte ndëshkimin më të rëndë. Por, pa mendoni pak në të njëjtën mënyrë edhe për veten tuaj: nëse unë jam i pastër nga kjo akuzë, gjë për të cilën dëshmojnë faktet dhe mrekullitë e shumta që Zoti më ka dhuruar, atëherë kush do t'ju mbrojë ju nga ndëshkimi i merituar për këtë krim të shëmtuar? A nuk është ky një krim, për të cilin duhet të mendoheni mirë?! Nëse mendoni në këtë mënyrë, atëherë pyetja që duhet të shtrohet është: përse ju e përhelloni mohimin tuaj?

Ajetet 36 – 39

36. Nuhut iu shpall: "Askush nga popullit nuk do të besojë më, përveç atyre që tashmë kanë besuar. Prandaj mos u brenegos më për veprimet e tyre!"

37. Ndërtoje një anije nën Sytë Tanë dhe sipas Shpalljes Sonë e mos m'u drejto Mua (më) për ata që kanë bërë padrejtësi! Ata do të përmbyen."

38. Ai nisi të ndërtonte Anijen! Sa herë që kalonte pranë tij, paria e popullit të tij e përqeshte. Ai u thoshte: "Nëse ju talleni me ne, edhe ne do të tallemi me ju, ashtu siç po talleni ju."

39. Por shpejt do ta mësoni se kë do të zërë dënimi poshtërues dhe mbi kë do të bjerë dënimi i përhershëm.

Shpjegimi i ajeteve

- “Nuhut iu shpall: “Askush nga populli yt nuk do të besojë më, përveç atyre që tashmë kanë besuar, prandaj mos u brengos për veprimet e tyre!” - Zemrat e tyre janë ngurtësuar, prandaj nuk kanë për të besuar. Për këtë arsye, mos u trishto dhe as mos u kushto rëndësi atyre. Kuptoje se tashmë Allahu i Madhëruar i urren ata dhe ka vendosur që ndëshkimi mbi ta të mos kthehet mbrapsht.

- “Ndërtoje një anije nën Sytë Tanë dhe sipas Shpalljes Sonë e mos m'u drejto Mua (më) për ata që kanë bërë padrejtësi! Ata do të përmbysten.” - Ndërtoje anijen nën mbikëqyrjen, përkujdesin dhe kënaqësinë Tonë. Mos kërko prej Meje që të kthej pas vendimin për ndëshkimin e tyre. Vendimi i Zotit për ta ka marrë fund dhe ata do të mbyten. Kështu, Nuhu (a.s.) filloi ndërtimin e anijes, duke zbatuar urdhrin e Zotit të tij.

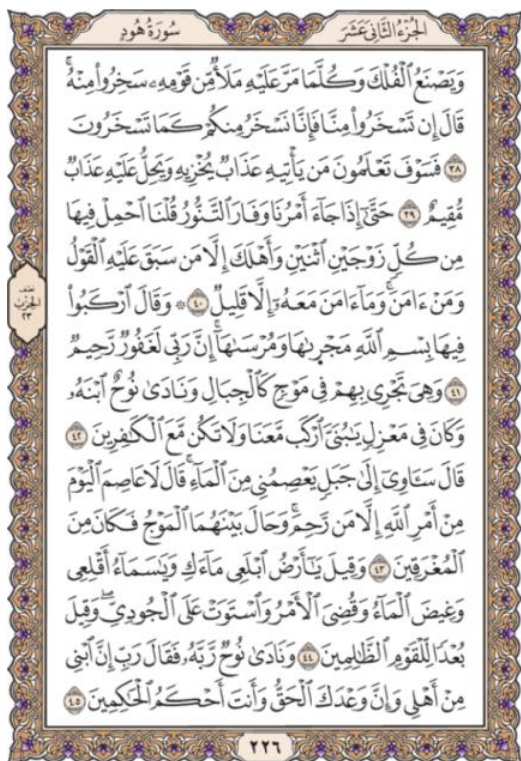
- “Ai nisi të ndërtonte Anijen! Sa herë që kalonte pranë tij, paria e popullit të tij e përqeshte.” - Kur kalonte pranë profetit Nuh dhe e shihnin çfarë po ndërtonte, populli tallej me të. Por ai u përgjigjej:

- “Ai u thoshte: “Nëse ju talleni me ne, edhe ne do të tallemi me ju, ashtu siç po talleni ju. Por shpejt do ta mësoni se kë do të zërë dënimi poshtërues dhe mbi kë do të bjerë dënimi i përhershëm.” - Atëherë do ta marrim vesh se kush do të befasohet nga ndëshkimi: ne apo ju. Dhe, vërtet, ata e përjetuan me dhimbje e tmerr ndëshkimin, kur i përfshiu me ashpërsinë e tij.

Ajetet 40 - 43

40. Kur erdhi urdhri Ynë dhe burrimet e tokës gufuan, Ne i thamë: “Ngarko në të nga një çift (*mashkull e femër*) prej çdo krijese, familjen tënde, - përveç atyre për të cilët është dhënë vendimi i ndëshkimit, - dhe besimtarët.” Por vetëm pak besuan në të.

41. E ai tha: “Hipni në të! Me emrin e Allahut, ajo lundron dhe ndalet. Vërtet,

Zoti im është Falës i madh e Mëshirëplotë”.

42. Kështu Anija lundronte me ta përmes valëve të larta si male. Nuhu thirri të birin, që ishte veçuar nga të tjerët: “O biri im! Hip bashkë me ne e mos u bëj me mohuesit!”

43. Ai (*i biri*) tha: “Unë do të ngjitem në mal, që do të më mbrojë nga uji!” Nuhu i tha: “Sot asgjë nuk mund të shpëtojë (*ndonjë*) prej ndëshkimit të Allahut, përveç atyre që Ai i ka mëshiruar.” Ndërkaq, dallga hyri mes tyre e djali që nga ata që u mbytën.

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur erdhi urdhri Ynë dhe burrimet e tokës gufuan,…” - Kur afroi caktimi i Zotit për të ndëshkuar atë popull, uji nisi të vërshonte nga çdo anë, nga qielli, nga toka, madje edhe furrat, të cilat normalisht janë plot zjarr, pra, edhe prej tyre shpërtheu ujë. Kështu vazhdoi, derisa uji arriti atë nivel që ishte caktuar. Kur u afrua çasti i ndëshkimit, Allahu i Madhëruar i tha Nuhut

- **“Ngarko në të nga një çift (mashkull e femër) prej çdo krijese,...”** - Ai e urdhëroi që nga çdo lloj kafshe e krijese të merrte nga një çift: një mashkull e një femër, në mënyrë që të ruhej lloji i tyre. Ndërsa të tjerat u lanë jashtë, sepse në anije nuk kishte vend të mjaftueshëm.

- **“...familjen tënde, - përveç atyre për të cilët është dhënë vendimi i ndëshkimit, - ...”** - Nuhu u urdhërua që të merrte në anije edhe familjen e tij, përveç atyre që nuk e besuan, siç ishte djali i tij, i cili u mbyty bashkë me të gjithë mohuesit e tjerë.

- **“...dhe besimtarët.”** Por vetëm pak besuan në të.” - Profeti Nuh u urdhërua që të fuste në anije edhe të gjithë ata që e besuan, që, në fakt, ishin shumë pak.

- **“E ai tha: “Hipni në të! Me emrin e Allahut, ajo lundron dhe ndalet.”** – Kjo qe një lutje, që Nuhu i porositi të gjithë besimtarët ta thoshin. Ishte i Madhëruari që e urdhëroi Nuhun për t'i hipur në anije ata, dhe po Ai i mësoi si t'i luteshin Atij. Anija lundron e pluskon me urdhrin e Allahut. Ajo udhëton me mëshirën dhe urdhrin e Tij. Është Ai që e udhëzon atë me butësinë dhe përkujdesin e Tij për robërit e Tij besimtarë:

- **“Vërtet, Zoti im është Falës i madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu na fali e na i mbuloi të metat tona dhe na mëshiroi, duke na shpëtuar nga populli zullumqar dhe ndëshkimi i ashpër. Pastaj i Madhëruari përshekruan lundrimin e asaj anijeje sikur ta shihje vetë me sy:

- **“Kështu Anija lundronte me ta përmes valëve të larta si male.”** - Anija, së bashku me Nuhun dhe ata që hipën me të, lundronte mes dallgëve, që ishin të larta si male. Por për atë anije dhe udhëtarët e saj përkujdesej vetë Zoti i qiejve dhe i tokës. Ai ishte Mbrotjtësi dhe Ruajtësi i tyre.

- **“Nuhu thirri të birin, që ishte veçuar nga të tjerët:...”** - Nuhu (a.s.) iu drejtua të birit, i cili qëndronte diku larg anijes, duke e ftuar që të hipte në anije. Ato ishin fjalë të buta e prindërore:

- **“O biri im! Hip bashkë me ne e mos u bëj me mohuesit!”** - Profeti e ftoi që të

distancohej nga mohuesit, sepse ndëshkimi do të përfshinte çdo jobesimtar. Do të shpëtonin vetëm ata që do të hipnin në anijen e besimtarëve. Por djali i tij, duke i treguar të atit se nuk e besonte që vetëm besimtarët do të shpëtonin, e refuzoi ftesën e babait të tij dhe i tha:

- **“Unë do të ngjitem në mal, që do të më mbrojë nga uji.”**” - Unë do të ngjitem në mal, dhe kështu do të shpëtoj nga mbytja. Atëherë Nuhu i thotë:

- **“Nuhu i tha: “Sot asgjë nuk mund të shpëtojë (ndonjë) prej ndëshkimit të Allahut, përveç atyre që Ai i ka mëshiruar...”** - Asgjë nuk mund të shpëtojë sot prej përmbytjes, çfarëdo qoftë e kudo qoftë. Asnjë shans shpëtimi nuk ekziston sot, veç mundësisë së vendosur nga Allahu i Madhëruar: “...përveç atyre që Ai i ka mëshiruar.”

- **“Ndërkaq, dallga hyri mes tyre e djali qe nga ata që u mbytën.”** - Pasi i Madhëruari i përmbysi mohuesit dhe shpëtoi Nuhun dhe të gjithë që ndodheshin në anije, atëherë urdhëroi ujin që të tërhiqej.

Ajetet 44 - 47

44. Pastaj erdhi urdhri: “O tokë, gëlltite ujin tënd, dhe ti, o qiell, ndale shiun tënd!” Uji u tërhoq, urdhri u zbatua dhe Anija u ndal në (malin) El Xhûdij. Pastaj erdhi fjala: “Mallkuar qoftë populli keqbërës!”

45. Nuhu i'u drejtua Zotit të vet dhe tha: “O Zoti im! Biri im është prej familjes sime. Nuk ka dyshim se premtimi Yt është i vërtetë dhe Ti je Gjykatësi më i Drejtë.”

46. Ai (Allahu) tha: “O Nuh, ai nuk është nga familja jote, sepse ai ishte, vërtet një punëkeq. Prandaj ti mos më kërko Mua diçka, për të cilën nuk ke dijeni! Unë të këshilloj, që të mos bëhesh si të paditurit.”

47. Ai tha: “O Zoti im! Unë kërkoj mbrotjtjen Tënde që kurrë të mos kërkoj prej Teje atë për të cilën nuk kam njohuri. Në qoftë se Ti nuk më fal mua

dhe nuk më mëshiron, unë do të jem, vërtet ndër të humburit.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Pastaj erdhi urdhri: **“O tokë, gëlltite ujin tënd, dhe ti, o qiell, ndale shiun tënd!”**” - Zoti urdhëroi tokën: “Tërhiqe ujin që doli prej teje dhe që ra mbi ty! Tërhiqe atë në brendësinë tënde!” Zoti urdhëroi edhe qiellin të ndalte ujin (shiun) që lëshonte mbi tokë.

- **“Uji u tërhoq, urdhri u zbatua dhe Anija u ndal në (malin) El Xhûdij.”**” - Si qielli, ashtu edhe toka iu nënshtruan urdhrit të Allahu të Madhëruar. Toka e thithi ujin e saj dhe qielli reshti së lëshuar ujë, dhe kështu toka doli përsëri në pah. Atëherë, çështja mori fund. Ndëshkimi i mohuesve u krye dhe besimtarët shpëtuan me mëshirën e të Gjithëmëshirshmit. Ndërsa anija qëndroi mbi malin e njohur El Xhudij, afër Meusilit (në Irak).

- **“Pastaj erdhi fjala: “Mallkuar qoftë populli keqbërës!”**” - Pas ndëshkimit, mohuesit u goditën edhe nga ky mallkim, që do t'i ndiqte përgjithmonë nga pas.

- **“Nuhu i'u drejtua Zotit të vet dhe tha: “O Zoti im! Biri im është prej familjes sime. Nuk ka dyshim se premtimi Yt është i vërtetë dhe Ti je Gjykatësi më i Drejtë.”**” - Nuhu (a.s.) iu drejtua Allahut të Lartësuar për të birin, duke i thënë: O Zoti im! Biri im është prej familjes sime. Nuk ka dyshim se premtimi Yt është i vërtetë dhe Ti je Gjykatësi më i drejtë. Premtimi yt është i vërtetë dhe ti më urdhërove që në anije të fus nga një çift të çdo lloj gjallese dhe familjen time. Dhe unë jam i bindur se premtimi yt nuk ndryshon kurrë. Me sa duket, Nuhu (a.s.) ishte tejet i trishtuar për djalin e tij dhe shpresonte se premtimi i Allahut e përfshinte edhe atë. Ai mendoi se urdhri i Allahut ishte që të hipte në anije të gjithë familjen e tij, pa përjashtim, si ata që besonin, edhe ata që nuk besonin. Megjithatë, ai e la çështjen plotësisht në dorë të Zotit, me një edukatë të shkëlqyer. Nuhu (a.s.) ia la çështjen Atij që i takon urtësia absolute. Por i Madhëruari tha:

- **“Ai (Allahu) tha: “O Nuh, ai nuk është nga familja jote, sepse ai ishte, vërtet një punëkeq.”**” - Ai nuk është pjesë e familjes tënde, për të cilën të premtova që do ta shpëtoj. Familja që të premtova se do ta shpëtoj dhe të urdhërova që t'i hipësh në anije janë vetëm pjesëtarët besimtarë.

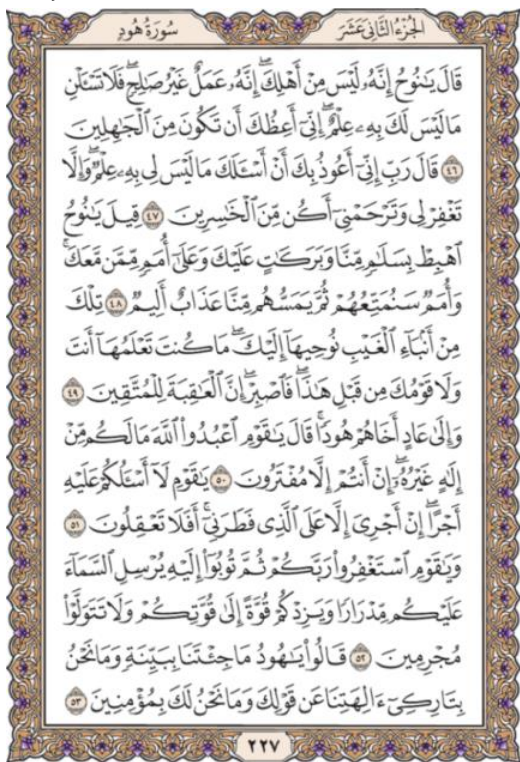
- **“Prandaj ti mos më kërko Mua diçka, për të cilën nuk ke dijeni!”**” - Lutja për të shpëtuar një mohues, një njeri që nuk beson Allahun dhe Profetin e Tij, është një vepër jo e mirë. Kështu, mos m'u lut për diçka së cilës nuk ia di pasojat dhe në është e mirë apo jo!

- **“Unë të këshilloj, që të mos bëhesh si të paditurit.”**” - Unë të jap këshillën e mrekullueshme, në mënyrë që të bëhesh i përkryer dhe të jesh i ruajtur nga cilësitë e injorantëve. Atëherë, Nuhu (a.s.) u pendua shumë për atë që bëri dhe tha:

- **“O Zoti im! Unë kërkoj mbrojtjen Tënde që kurrë të mos kërkoj prej Teje atë për të cilën nuk kam njohuri. Në qoftë se Ti nuk më fal mua dhe nuk më mëshiron, unë do të jem, vërtet ndër të humburit.”**” - Vetëm me faljen dhe mëshirën e Zotit, robi mund të shpëtojë nga shkatërimi. Kjo tregon se Nuhu (a.s.) nuk e dinte se lutja e tij për shpëtimin e djalit ishte e ndaluar dhe përfshihej në fjalën e Allahut: “...e mos m'u drejto Mua (më) për ata që kanë bërë padrejtësi! Ata do të përmbysten.” Duke u mbështetur në fjalën e Zotit: “Ngarko në të nga një çift prej çdo krijese, familjen tënde...”, Nuhu mendoi se në "familjen" bënte pjesë edhe djali i tij jobesimtar. Por pas kësaj, atij iu bë e qartë se është e ndaluar lutja dhe ndërmjetësimi për mohuesit.

Ajetet 48 - 49

48. Erdhi fjala: “O Nuh! Zbarko me paqe nga Ne, me bekime të shumta për ty dhe për popujt që janë me ty (në anije). Por do të ketë popuj që do t'u japim kënaqësi (për njëfarë kohe), por pastaj do t'i godasim me një ndëshkim të dhembshëm”.

49. Këto janë disa nga tregimet për të padukshmen, që t'i kemi shpallur ty, të cilat nuk i ke ditur as ti, as populli yt para këtij (Kur'ani). Prandaj bëj durim, sepse fundi i lavdishëm u takon të devotshmëve.

Shpjegimi i ajeteve

- “Erdhi fjala: “O Nuh! Zbarko me paqe nga Ne, me bekime të shumta për ty dhe për popujt që janë me ty (në anije).” - Për “çdo popull”, domethënë për njerëzit dhe çiftet e kafshëve që kishin hipur në anije, Allahu dhuroi begati të madhe, aq sa mbushën tokën në çdo skaj të saj.

- “Por do të ketë popuj që do t’u japim kënaqësi (për njëfarë kohe), por pastaj do t’i godasim me një ndëshkim të dhembshëm”. - Kuptimi: Do të ketë popuj që Allahu do t’u mundësojë një jetë të begatshme në këtë botë. Por fakti që Allahu i Madhëruar i shpëtoi nga përmytja, nuk e pengon Atë që pas kësaj, këdo që mohon dhe tregohet i pabindur, ta ndëshkojë. Ai do t’i furnizojë sa ta kenë të caktuar, por ata gjithsesi do të merren në llogari për veprat e

tyre. Pasi i tregoi me hollësi Profetit të Tij këtë histori të gjatë, të cilën mund ta dinin veçse ata që Ai i zgjodhi për profetë, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Këto janë disa nga tregimet për të padukshmen, që t’i kemi shpallur ty, të cilat nuk i ke ditur as ti, as populli yt para këtij (Kur'ani).” - Edhe populli yt, ashtu sikurse ti, nuk dinin gjë për këto ngjarje, prandaj nuk mund të thonë se ti i dije ato më parë. Ti lavdëroje e shprehi mirënjohjen Zotit tënd, bëj durim dhe ji i qëndrueshëm në këtë fe të mrekullueshme, që të ka dhënë Zoti. Përqendrohu në rrugën e thirrjes për në rrugën e drejtë të adhurimit të një Zoti të vetëm. Gjithashtu, kujto vazhdimisht se:

- “Prandaj bëj durim, sepse fundi i lavdishëm u takon të devotshmëve.” - Përfundimi i mirë u takon të devotshmëve, atyre që ruajnë veten nga shirkun, poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Zotit. Prandaj gëzohu dhe le të qetësohet zemra jote, se ti do të triumfosh kundër çdokujt që të lufton, ashtu sikurse Zoti e ndihmoi dhe e lartësoi Nuhun mbi popullin e tij jobesimtar.

Ajetet 50 – 60

50. Edhe tek Adët dërguam vëllanë e tyre, Hudin. Ai u tha: “O populli im, adhuroni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që e meriton adhurimin, përveç Tij. Ju veçse trilloni.”

51. O populli im! Unë nuk po kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë (mesazh). Shpërblimi im vjen vetëm prej Atij që më krijoi. A nuk e kuptoni këtë?!

52. O populli im! Kërkoni falje prej Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar! Ai do t’ju lëshojë shi me mbushulli dhe do t’ju shtojë fuqi mbi fuqinë tuaj. Prandaj mos ktheni shpinën e mos u bëni të padrejtë!”

53. Ata thanë: “O Hud, ti nuk na solle ndonjë argument të qartë dhe ne nuk i braktisim zotat tanë për fjalën tënde dhe as nuk do të të besojmë ty.

54. Ne themi se ndonjë prej idhujve tanë të ka goditur me ndonjë të keqe.” Ai tha: “Unë kam dëshmitar Allahun, por

dëshmoni edhe ju që unë distancohem nga idhujt që ju adhuron

55. veç Tij. Mblidhuni të gjithë me komplete kundër meje e mos më jepni asnjë afat!

56. Unë i jam mbështetur Allahut, Zotit tim dhe Zotit tuaj. Nuk ka asnjë gjallesë, që Ai të mos e ketë nën sundim. Vërtet Zoti im është i Drejtë.”

57. Nëse ata kthejnë shpinën (thuaje): “Unë tashmë jua kam përcjellë qartë atë me të cilin jam dërguar te ju. Zoti im mund t’ju zëvendësojë me një popull tjetër e ju nuk mund t’i bëni Atij kurrfarë dëmi. Vërtet, Zoti im është Mbikëqyrës mbi çdo gjë”.

58. Kur erdhi caktimi Ynë, atëherë, me mëshirën Tonë, Ne i shpëtuam Hudin, e së bashku me të, edhe ata që kishin besuar. Ne i shpëtuam ata prej një Ndëshkimi të ashpër.

59. Ja, ky ishte populli i Adit. Ata i mohuan me forcë argumentet e Zotit të tyre, nuk iu bindën të dërguarit e Tij dhe shkuan pas urdhrat të çdo tirani kokëfortë.

60. Ata u ndoqën me mallkim si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Gjykimit. Le të dihet, Adët mohuan Zotin e tyre. Qofshin të shkatërruar Adët, populli i Hudit!

Shpjegimi i ajeteve

- “Edhe tek Adët dërguam vëllain e tyre, Hudin.” - Në popullin e Adit dërguam një profet, i cili ishte vëllai i tyre nga gjaku. Adët ishin një fis i njohur, që jetonin në krahinën Ahkaf, në Jemen. Allahu i Madhëruar dërgoi një profet nga mesi i tyre, Hudin, që t’u mësonte fenë dhe diturinë e dobishme. Ky profet i sinqertë u tha atyre:

- **“O populli im, adhuron Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin, veç Tij. Ju veçse trilloni!”** - Ai i urdhëroi që të adhuronin Allahun si Një të Vetëm dhe i ndaloj nga çdo adhurim tjetër, që ata nuk ia përkushtonin Allahut. Hudi u bëri të ditur se, duke adhuruar dikë tjetër veç Allahut, ata kishin trilluar

mashttrimin më të madh dhe më të dënueshëm. Nuk ka krim më të madh se një mashtrim i tillë dhe rënia në idhujtari. Për këtë arsye, profeti Hud i këshilloi ata që të ktheheshin nga kjo rrugë dhe u mësoi se adhurimi i një Zoti të vetëm është detyra më e madhe. Çdo lloj adhurimi tjetër është i kotë dhe i gabuar. Më pas, ai i kujton se nuk kishte asnjë pengesë që ata t’i bindeshin thirrjes së tij, sepse:

- **“O populli im! Unë nuk po kërkoj prej jush ndonjë shpërblim për këtë. Shpërblimi im vjen vetëm prej Atij që më krijoi.”** - Unë nuk po ju kërkoj të më jepni pasurinë pasi t’i bindeni thirrjes sime. Kështu, ju nuk mund të thoni: Ti po na fton në këtë fe, me qëllim që të përfitosh nga pasuria jonë. Unë po ju mësoj pa pasur asnjë lloj interesi vetjak. Unë nuk kërkoj shpërblim prej jush, sepse: “Shpërblimi im vjen vetëm prej Atij që më krijoi.”

- **“A nuk e kuptoni këtë?!”** - A nuk logjikoni dhe ta analizoni me kujdes se për çfarë ju ftoj? Nëse vërtet mendoni thellë, patjetër do ta pranoni ftesën. Kështu do të ndodhë, sepse nuk ka asnjë pengesë logjike për ta pranuar.

- **“O populli im! Kërkoni falje prej Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar!”** - Kërkoni falje për idhujtarinë e gjynahet e kaluara, dhe pastaj pendohuni vazhdimisht për çdo gjynah e mangësi në të ardhmen. Gjithmonë të jeni të kthyer te Zoti juaj, me pendim të sinqertë dhe me bindje. Nëse ju e bëni këtë, atëherë Allahu i Madhëruar thotë: - **“Ai do t’ju lëshojë shi me bollëk...”** - Nëpërmjet shirave të bollshëm, toka do të lulëzohet dhe begatohet. Kështu, ju do të lumturoheni me mirësitë e shumta të dhuruara nga Ai. Veç kësaj:

- **“...do t’ju shtojë fuqi mbi fuqinë tuaj...”** - Adët ishin nga popujt më të fuqishëm që Zoti ka krijuar ndonjëherë, aq sa thoshin: "E kush është më i fuqishëm se ne?!" Prandaj Allahu i Madhëruar u premtoi që, nëse besonin dhe ktheheshin të penduar e të bindur, Ai do t’ua shtonte edhe më shumë forcën e tyre.

- **“...ndaj mos refuzoni e mos u bëni zullumqarë!”** - Mos i ktheni shpinën kësaj ftese bujare të Zotit, Krijuesit tuaj! Mos u bëni bisht porosive të Tij! Mos tregoni kryeneçësi ndaj adhurimit të Allahut! Mos tregoni guxim të paturpshëm që të shkelnit kufijtë e Tij! Duke refuzuar ftesën e Profetit të tyre, ata thanë:

- **“Ata thanë: “O Hud, ti nuk na solle ndonjë argument...”** - Nuk na solle ndonjë argument a provë të qartë, që ne të besojmë. Nëse me fjalën ‘argument’ kishin për qëllim argumentet që ata propozonin vetë, le ta dinin se e vërteta e Zotit nuk ka nevojë për të tilla fakte. E vërteta nuk varet nga argumentet që ata propozojnë me mendjen e tyre. E nevojshme është vetëm që profeti të sjellë një shenjë nga Zoti i tij, e cila të mbështesë e të vërtetojë saktësinë e mesazhit që ai sjell. Nga ana tjetër, nëse kishin për qëllim të thoshin se Profeti nuk u solli asnjë shenjë e argument që të faktonte se mesazhi prej Zotit ishte i vërtetë, atëherë kjo që një gënjeshtër, sepse nuk ka pasur asnjë profet që Zoti të mos e ketë pajisur me shenja e argumente të mjaftueshme që njerëzit ta besonin. Por edhe sikur ai të mos u sillte asnjë shenjë të dukshme nga shqisat, do t’u mjaftonte vetëm kumtimi i qartë i mesazhit, që ai i porositi për ta besuar e për t’iu nënshtuar. Profeti i ftoi të ishin tërësisht të sinqertë me Allahun, Krijuesin e tyre. Ai i këshilloi t’i përkushtoheshin tërësisht adhurimit të Zotit si Një, të Vetëm dhe të Pashoq. Ai i urdhëroi për vepra të mira e të dobishme dhe për virtyte të larta. I Dërguari i ndaloi nga idhujtaria, nga kjo vepër kaq e shëmtuar dhe poshtëruese. I ndaloi nga poshtërsitë e padrejtsitë, si dhe nga fjalët e veprat e ulta, të shëmtuara dhe të dëmshme. Të gjitha këto porosi dhe këshilla të mrekullueshme ua solli Hudi (a.s.), njeriu me cilësitë dhe virtytet më të mira që mund të ketë një njeri fisnik. Ai i kumtoi ato me çiltërsinë dhe besnikërinë më të madhe. A nuk mjaftojnë të gjitha këto si argumente për vërtetësinë e mesazhit që ai përcolli nga Zoti i tij?! Madje, mund të

themi me bindje se të urtët dhe të mençurit i shohin këto lloj argumentesh si më të rëndësishme dhe më të forta sesa thjesht disa ngjarje të jashtëzakonshme, të cilat, nga një grup njerëzish, shihen si të vetmet mrekulli dhe fakte bindëse. Ndër shenjat dhe argumentet treguese të vërtetësisë së tij ishte edhe fakti se ky profet që i vetëm, pa ndihmës e mbështetës. Por edhe pse i vetëm dhe pa mbështetje, Ai e thirri popullin me zë të lartë, duke i sfiduar e duke iu thënë: "Mblidhuni të gjithë me komplete kundër meje e mos më jepni asnjë afat!" Unë i jam mbështetur Allahut, Zotit tim dhe Zotit tuaj. Nuk ka asnjë nga gjallesat, që Ai të mos e ketë nën sundim. Vërtet, Zoti im është i Drejtë." Ata ishin armiq të betuar të Profetit. Ata kishin fuqi ushtarake të jashtëzakonshme. Dëshira e tyre më e flaktë ishte që të shuanin dritën që Hudi (a.s.) përhapte. Atëherë, me çfarë sigurie liste ky profet dhe ata që ishin me të, ndërkohë që ata mund t’i shfarosnin me fuqinë e tyre?! Si është e mundur që ata tiranë të mos i bënin dot asnjë gjë profetit dhe atyre që i besuan atij?! Vërtet, kjo që një sfidë dhe një argument shumë i qartë për ata që logjikojnë.

- **“...ndaj ne nuk i braktisim zotat tanë për fjalën tënde...”** - Ne nuk e lëmë adhurimin e idhujve tanë thjesht prej fjalëve të tua, të pambështetur në argumentet që duam ne.

- **“...dhe nuk të besojmë ty.”** - Kështu ata donin të këpusnin çdo shpresë se mund të besonin. Kurrë nuk kemi për të besuar - thanë ata - dhe do të vazhdojmë me mospërfilljen ndaj ftesës tënde.

- **“Ne themi se ndonjë prej idhujve tanë të ka goditur me ndonjë të keq!” Ai tha: “Unë kam dëshmitar Allahun, por dëshmoni edhe ju që unë distancohem nga idhujt që ju adhuroni veç Tij.”** - Ne besojmë se zotat tanë duhet të të kenë ndëshkuar me çmenduri, prandaj dhe ti na thua gjëra të palogjikshme e të papranueshme. Subhanallah! I Lartësuar dhe larg çdo të mete është Allahu! Vërtet,

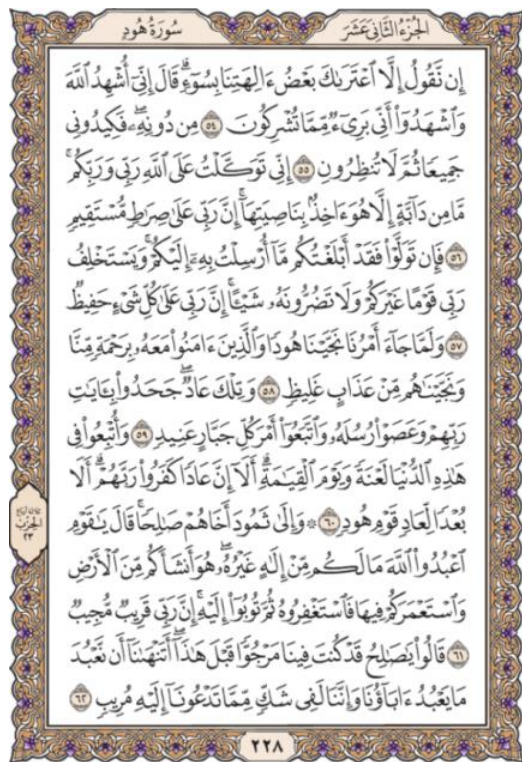
ato ishin zemra të vulosura. I Madhëruari i vulosi ato për shkak se ishin të mbushura me padrejtësi e ligësi. Si mund të flitet kështu për njeriun më të sinqertë dhe më të plotë, i cili sjell mesazhin e Zotit?! Çdo njeri me logjikë të shëndoshë do të kishte turp madje edhe t'i përcillte këto fjalë nga ata, sikur të mos i kishte cituar vetë Zoti i Madh për të treguar padrejtësinë e tyre. Profeti Hud (a.s.) ua bëri të qartë se ishte tepër i sigurt dhe i qetë se kurrsesi nuk mund të cenohej nga idhujt e tyre apo nga intrigat e vetë atyre arrogantëve, duke u thënë:

- **“Mblidhuni të gjithë me komplete kundër meje e mos më jepni asnjë afat.”** - Planifikoni dhe ndërmerrni çdo masë për të më dëmtuar mua, të gjithë ju, me çdo rrugë e mjet që mundeni. Mos më afatizoni aspak, por veproni si t'ju vijë për mbarë. Mua më mjafton Allahu, Zoti im.

- **“Unë i jam mbështetur Allahut, Zotit tim dhe Zotit tuaj.”** - Në të gjitha çështjet e mia unë i jam mbështetur Allahut, sepse Ai është Krijuesi i të gjithëve dhe Sunduesi i çdo gjëje. Është Allahu që përkujdeset dhe rregullon çështjet e të gjitha krijesave. Edhe ju nuk dilni jashtë sundimit dhe mbretërimit të Tij.

- **“Nuk ka asnjë nga gjallesat, që Ai të mos e ketë nën sundim.”** - Asgjë nuk mund të lëvizë apo të qëndrojë në prehje pa lejen e Tij. Mësojeni, o të mjerë, se nëse mblidheni e organizoheni të gjithë, pa përjashtim, për të më dëmtuar me diçka që Zoti nuk e lejon të ndodhë, kurrë nuk keni për ta realizuar. Por edhe nëse Ai ju lejon ta bëni diçka të tillë, dini se do të ndodhë me urtësinë e Tij absolute, nga e cila ju kurrë nuk mund të dilni.

- **“Vërtet Zoti im është i Drejtë.”** - Zoti im është i Drejtë, i Mirë dhe i Urtë. Ai është i Lavdëruar për çdo përcaktim në ekzistencë. I drejtë e i urtë është ligji i krijimit dhe i funksionimit të ekzistencës, ashtu siç është edhe ligji që Ai e dëshiron që ne ta zbatojmë e jetojmë sipas tij. I drejtë e me urtësi është edhe ligji i Tij i shpërblimit e i

ndëshkimit. Veprat e Zotit janë të mrekullueshme dhe kurrë nuk dalin nga drejtësia dhe urtësia, prandaj Ai është i lavdëruar për të gjitha këto. Ai meriton të madhërohet e t'i shprehet mirënjohja duke e adhuruar si Një të vetëm.

- **“Nëse ata kthejnë shpinën (thua ju): “Unë tashmë jua kam përcjellë qartë atë me të cilin jam dërguar te ju.”** - Edhe nëse i ktheni shpinën ftesës sime, unë e kam kryer detyrën ndaj jush. Unë jua përçova qartë dhe saktësisht mesazhin, prandaj nuk kam asnjë përgjegjësi për ju. Dijeni, gjithashtu:

- **“Zoti im mund t’ju zëvendësojë me një popull tjetër, ndërsa ju nuk mund t’i bëni Atij kurrfarë dëmi.”** - Zoti im është i fuqishëm që të sjellë pas jush një popull tjetër, që të përkushtohen në përkryerjen e adhurimeve ndaj Tij dhe ta adhurojnë si Një, të Vetëm dhe të Pashoq. Dëmi i shpërfilljes dhe i mosbesimit tuaj rëndon thjesht mbi ju. Allahun e Madhërishëm nuk e dëmton mosbindja e të pabindurve, ashtu sikurse nuk i sjell dobi apo rritje të pushtetit

bindja e të bindurve. I Madhëruari thotë: "Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve." [Fussilet 46] Ose: "Kush bën vepra të mira, bën për vete e kush bën vepra të këqia, bën kundër vetes. Në fund, te Zoti juaj do të ktheheni." [Xhathije 15]. Më pas, i Madhëruari i kërcënon me llogarinë e Tij të drejtë dhe thotë:

- **"Vërtet, Zoti im është Mbikëqyrës i çdo gjëje"**. - Allahu i ka ruajtur të gjitha veprat e tyre, në bazë të të cilave edhe do t'i shpërblejë. Në fakt, ndëshkimi i tyre filloi që në këtë botë, kur i përfshiu një furtunë e fuqishme, sikurse thotë i Madhëruari në ajtet tjetër: "(*Kujto*) Edhe Adin, kur Ne lëshuam kundër tyre furtunën shkatërrimtare, që nuk la gjë pa e shndërruar në mbeturinë." [Dharijat 41, 42]. Allahu i Madhëruar na tregon se Ai e shpëtoi Hudin nga ky ndëshkim, bashkë me besimtarët e tjerë:

- **"Kur erdhi caktimi Ynë, atëherë, me mëshirën Tonë, Ne shpëtuam Hudin, e së bashku me të, edhe ata që kishin besuar. Ne i shpëtuam ata prej një ndëshkimi të ashpër."** - Ata shpëtuan nga ndëshkimi i rëndë që goditi popullin e tyre. Aq i rëndë ishte ai ndëshkim, saqë pas tij dukeshin vetëm gërmadhat e vendbanimeve të tyre.

- **"Ja, ky ishte populli i Adit. Ata mohuan me forcë argumentet e Zotit të tyre..."** - Me padrejtësitë e tyre, ata e merituan ndëshkimin e të Madhëruarit. Ata mohuan Shpalljen e Allahut dhe, me arrogancë e paturpësinë më të madhe, i thanë profetit Hud: "Nuk na solle ndonjë argument.". Ata ishin tërësisht të sigurt për vërtetësinë e Shpalljes së Hudit dhe për sinqeritetin e tij, por e mohuan atë me kryeneçësi. Allahu i Madhëruar thotë:

- **"...kundërshtuan të dërguarit e Tij..."** - Ai që nuk i bindet e nuk e beson një profet konsiderohet si mohuesi i të gjithë profetëve të Zotit, sepse ftesa e të gjithë profetëve është e njëjtë.

- **"...dhe shkuan pas urdhrat të çdo tirani kokëfortë."** - Ata ishin ndjekës të atyre që

Allahu i Madhëruar i përshkruan me dy cilësi: tiranë e të dhunshëm ndaj njerëzve dhe kokëfortë ndaj Shpalljes së Zotit. Kështu, ata refuzuan t'i bindeshin atij që i këshillonte me dhembshuri, dashamirësi e dashuri dhe iu bindën atyre që i dhunonin dhe i mashtronin. Për këtë arsye, ata e merituan ndëshkimin e Zotit të tyre.

- **"Ata u përcollën me mallkim si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Gjykimit."** – Ata do t'i ndjekë nga pas mallkimi dhe nami i keq në çdo kohë, deri edhe në Ditën e Gjykimit.

- **"Le të dihet, Adët mohuan Zotin e tyre. Qofshin të shkatërruar Adët, populli i Hudit!"** - Ata kundërshtuan me forcë që të besonin Allahun e Madhëruar, i Cili është Krijuesi e Furnizuesi, Ai i Cili përkujdeset për krijesat e Tij. Prandaj i Madhëruari i dëboi nga çdo e mirë, duke i lënë në mes të të këqijave. Ky ishte shpërblimi i merituar për veprat e tyre të shëmtuara.

Ajetet 61 - 68

61. Edhe te Themudët dërguam vëllanë e tyre, Salihun. Ai u tha: **"O populli im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin veç Tij. Është Ai që ju krijoi nga toka dhe ju bëri banorë të saj. Kërkoni falje prej Tij dhe gjithmonë pendohuni tek Ai! Me të vërtetë, Zoti im është afër dhe i'u përgjigjet (*lutjeve tuaja*)."**

62. Ata thanë: **"O Salih! Ti vërtet ke qenë shpresëdhënës mes nesh më përpara. Si, vallë, po na ndalon (*tani*) që të adhurojmë atë që adhuronin prindërit tanë?! Vërtet, ne jemi në mëdyshje për atë, në të cilën po na fton."**

63. **"O populli im! Nuk e shihni? Nëse unë bazohem në argumente nga Zoti im, - dhe Ai më ka dhuruar mëshirë prej Tij, - kush do të më mbrojë mua nga Allahu, nëse unë nuk i bindem Atij? Atëherë, ju nuk do të më shtonit gjë tjetër veç humbjes."**

64. **O populli im! Kjo është Deveja e Allahut dhe ajo është një shenjë e qartë për ju. Lëreni atë të ushqehet në tokën e**

Allahut e mos i bëni ndonjë të keqe, sepse ashtu do t'ju kapë dënimi menjëherë!”

65. Por ata e therën atë, prandaj ai u tha: “Kënaquni në shtëpitë tuaja për tri ditë (para dënimit tuaj)! Ky është një kërcënim i vërtetë e jo gënjeshtër.”

66. Kur erdhi urdhri Ynë (për ndëshkim), me mëshirën Tonë, Ne e shpëtuan Salihun dhe ata që besuan nga poshtërimi i asaj dite. Zoti yt - Ai është i Fuqishmi, Ngadhënjimtari.

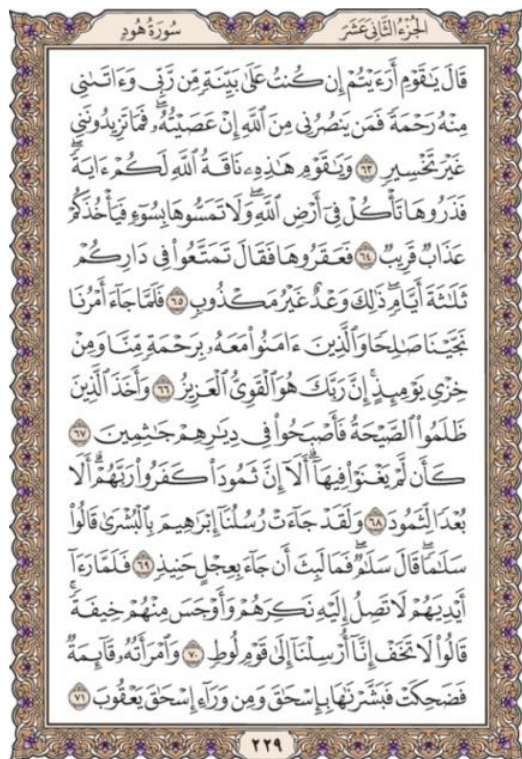
67. Ndërsa ata që bënë padrejtësi i kapi britma (e tmershme) dhe u gdhinë në shtëpitë e tyre si kufoma,

68. Sikur të mos kishin jetuar kurrë në to. Themudët e mohuan Zotin e tyre. Qofshin të larguar (nga mëshira e Allahut) Themudët!

Shpjegimi i ajeteve

- “Edhe te Themudët dërguam vëllain e tyre, Salihun. Ai u tha: “O populli im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin veç Tij.” - Edhe në popullin e Themudit, Allahu i Madhëruar dërgoi profetin e Tij, Salihun. Ata janë quajtur Adët e dytë. Ata ishin një popull i njohur, që jetonin në zonën e quajtur El Hixhr dhe Uadil Kura. Vëllai i tyre i gjakut Salihu (a.s.), robi dhe profeti i Allahut, i ftoi ata që të adhuronin Zotin e Vetëm dhe t'i përkushtoheshin vetëm Atij. Nuk ka zot tjetër që të adhurohet me meritë veç Allahut, as nga banorët e qiellit e as banorët e Tokës. Të gjithë, pa përjashtim, janë krijesa të Tij.

- “Është Ai që ju krijoi nga toka dhe ju bëri banorë të saj.” - Është Allahu i Madhëruar që i krijoi njerëzit në Tokë, ku i vendosi për të jetuar sipas porosive të Tij. Ai ju mundësoi në të mirësi të shumta, të dukshme dhe të fshehta. Ai ju mundësoi që të ndërtonit, të mbillnit e kultivonit çfarë të dëshironi në tokë dhe të përfitoni nga mirësitë e saj. Ju i shfrytëzoni mirësitë e krijuara nga Zoti juaj në këtë Tokë. Ashtu sikurse Allahu nuk ka shok në krijimin dhe përkujdesjen e Tij ndaj krijesave, ashtu

duhet ta besoni Atë si Një dhe të Vetmin që meriton adhurimet tuaja.

- “Kërkoni falje prej Tij dhe gjithmonë pendohuni tek Ai.” - Kërkojini Zotit falje për gjithçka që keni vepruar në të shkuarën, si idhujtari e gjynahe të tjera, dhe largohuni tërësisht prej tyre. Gjithmonë të jeni robër të kthyer te Zoti me pendim të sinqertë, me nënshtrim dhe bindje. Bëjeni këtë dhe plotësojini këto porosi sepse:

- “Me të vërtetë, Zoti im është afër dhe i'u përgjigjet (lutjeve tuaja).” - Zoti është pranë atyre që i drejtohen Atij me të dyja llojet e lutjeve: lutjet e drejtpërdrejta, me kërkesa konkrete, dhe lutjet e shprehura nëpërmjet adhurimit.⁵⁹ Allahu i Madhëruar u përgjigjet duke ua plotësuar kërkesat, duke ua pranuar adhurimet dhe duke i bërë të qëndrueshëm në to. Ai do t'u japë atyre shpërblimin më të madh e plot mirësi. Mësoje se afërsia e Allahut me krijesat është dy llojesh: e përgjithshme dhe e posaçme. E përgjithshme është afërsia e Tij me të gjitha krijesat nëpërmjet diturisë së Tij absolute. Për këtë lloj afërsie flet ajeti i

Kur'anit: "Ne e kemi krijuar njeriun dhe Ne e dimë se ç'pëshpërit ai në vetvete. Ne jemi më afër tij se damari i qafës së vet." [Kaf 16]. Ndërsa afërsia e posaçme e Zotit është me ata që e adhurojnë e i luten, që e duan dhe Ai i do. Kjo afërsi është përmendur nga i Madhëruari, kur thotë: "...por vazhdo me sexhde dhe afroju Zotit me të!" [Alak 19]. Kjo afërsi është me udhëzimin, dashurinë, mbështetjen dhe ndihmën e plotë të Tij për ta. Në një ajet tjetër, i Madhëruari thotë: "Kur adhuresit e Mi të pyesin për Mua, (thujju se) Unë jam afër. Unë i përgjigjem lutjes, kur lutësi më lutet. Le të më përgjigjen Mua dhe të më besojnë vetëm Mua, që të bëhen të udhëzuar drejt!" [Bekare 186]. Ndërsa në këtë ajet thotë: "S'ka dyshim, Zoti im është afër dhe i'u përgjigjet (lutjeve tuaja)" Kjo afërsi tregon butësinë dhe mëshirën e Zotit mbi ta, tregon se Ai u përgjigjet lutjeve të tyre dhe i realizon qëllimet e tyre. Po për këtë arsye, pranë emrit të Tij *El Karib* - 'i Afërt' është vendosur emri *El Muxhib* - Ai që u përgjigjet lutjeve të tyre. Por ftesës së Profetit dhe nxitjes së tij për sinqeritet të plotë në adhurimin ndaj Allahut, ata i'u përgjigjen me mohim. Ata refuzuan në mënyrën më të poshtër:

- **"Ata thanë: "O Salih! Ti vërtet ke qenë shpresëdhënës mes nesh më përpara.""** - Kuptimi: Ne kishim shpresa të mëdha tek ti. Ne të mendonim njeri me mend dhe të dobishëm. Me këto fjalë, edhe pse me qëllim të keq, në njëfarë mënyre ata dëshmuar se e njihnin Salihun si njeri të shquar për moralin e tij të lartë. Por kur ai i urdhëroi të bënin diçka që binte ndesh me dëshirat e tyre të shfrenuara dhe të prishura, ata i thanë: "Ne të shihnim si njeri të logjikshëm, por ti na e prishe mendimin tonë për ty dhe tashmë të shohim si fatkeq, pa asnjë shpresë për ndonjë të mirë." Faji i tij, sipas tyre, ishte ftesa për adhurimin e Zotit të Madhërishtëm si Një, të Vetëm dhe të Pashoq, prandaj edhe thanë:

- **"Si, vallë, po na ndalon (tani) që të adhurojmë atë që adhuronin prindërit**

tanë?!" - Kjo që akuza më e madhe kundër Salihut. Ai kishte cenuar dhe ofenduar logjikën e tyre dhe të të parëve të tyre. Ai i ndalonte ata nga adhurimi i çdo gjëje veç Allahut, sepse idhujt nuk sjellin as dëm, as dobi. Por, sipas tyre, adhurimi i gurëve, pemëve e idhujve ishte vepër e logjikshme, që nuk duhej fyer e kundërshtuar. Salihu i urdhëronte ata që adhurimet dhe fenë t'ia përkushtonin me sinqeritet të plotë vetëm Allahut, mirësitë e të Cilit vazhdonin të zbrisnin të shumta e të njëpasnjëshme mbi ta. Çdo mirësi që ata përjetonin ishte thjesht dhuratë nga Allahu i Lartësuar. Gjithashtu, vetëm Allahu ua largonte fatkeqësitë e belatë. Megjithatë, ata vazhdonin me dyshimet e tyre:

- **"Vërtet, ne jemi në mëdyshje për atë, në të cilën po na fton."** - Ne vazhdojmë të kemi dyshime rreth mesazhit tënd. Ne kemi paqartësi në zemër. Në këtë mënyrë, ata pretendonin se, nëse do të kishin siguri për saktësinë e mesazhit të Profetit, ata do ta pasonin. Por ata thjesht gënjenin, dhe kjo shihet në ajetin më pas:

- **"O populli im! Nuk e shihni? Nëse unë bazohem në argumente nga Zoti im, - dhe Ai më ka dhuruar mëshirë prej Tij, - kush do të më mbrojë mua nga Allahu, nëse unë nuk i bindem Atij?"** - Tani që unë jam i sigurt në të vërtetën që më dhuroi Zoti, e vërtetë e mbështetur dhe përforcuar nga shumë argumente dhe fakte, a mund të bëhem pasues i trillimeve tuaja?! A mund ta këmbëj Shpalljen që Zoti e solli si mëshirë, me marrëzitë tuaja?

- **"Atëherë, ju nuk do të më shtonit gjë tjetër veç humbjes."** - Nëse unë e shpërfill të vërtetën e Zotit tim, atëherë askush nuk mund të më mbrojë nga ndëshkimi i Tij. Ndërsa ju veç mund të ma shtoni ndëshkimin.

- **"O populli im! Kjo është Deveja e Allahut dhe ajo është një shenjë e qartë për ju."** - Sipas urdhrit, kjo deve duhet të pinte e vetme në pusin e ujit një ditë, ndërsa njerëzit mund të pinin në atë pus ditën tjetër. Gjithashtu, gjatë ditës kur pinte ujë

deveja, ata mund të pinin qumështin e saj. Ata duhet ta linin devenë të ushqehet vetë në tokën e Allahut. Kështu, njerëzit nuk e kishin detyrë ta ushqenin dhe të kujdeseshin për të. Thjesht, mjaftonte të mos i bënin keq e ta dëmtonin:

- **“Lëreni atë të ushqehet në tokën e Allahut e mos i bëni ndonjë të keqe, sepse ashtu do t’ju kapë dënimi menjëherë!”** - Mos e lëndoni këtë deve, se përndryshe do të meritoni ndëshkimin e përsheptuar të Zotit. Megjithatë, ata e shpërfillën këtë kërcënim të Zotit të Madhëruar:

- **“Por ata e therën atë, prandaj ai u tha: “Kënaquni në shtëpitë tuaja për tri ditë (para dënimit tuaj)! Ky është një kërcënim i vërtetë e jo gënjeshtër.”**” - Duke e therur devenë, ata nënshkruan ndëshkimin e Zotit të Madhërishtëm mbi ta. Zbatimi i kërcënimit u bë i padiskutueshëm.

- **“Kur erdhi urdhri Ynë (për ndëshkim), me mëshirën Tonë, Ne e shpëtuan Salihun dhe ata që besuan nga poshtërimi i asaj dite.”** - Kur zbriti caktimi Ynë për ndëshkim, Ne shpëtuan Profetin dhe besimtarët. Me mëshirën Tonë, Ne i ruajtëm ata nga ndëshkimi, poshtërimi e turpi i asaj dite të frikshme.

- **“Zoti yt - Ai është i Fuqishmi, Ngadhënjimtari.”** - Tregues i fuqisë dhe krenarisë së Allahut është edhe shkatërrimi i popujve të shfrenuar, që shkelën kufijtë, por edhe shpëtimi i profetëve dhe pasuesve të tyre.

- **“Ndërsa ata që bënë padrejtësi i kapi britma (e tmershme) dhe u gdhinë në shtëpitë e tyre si kufoma,...”** - Ajo që një britmë e fuqishme, që ua këputi zemrat dhe ata u gdhinë si kufoma të ngrira, që nuk lëviznin. Allahu i Madhëruar i përshkruan më tej:

- **“...Sikur të mos kishin jetuar kurrë në to.”** - Pas ndëshkimit, ata dukeshin sikur nuk kishin ekzistuar fare në ato fortesa që kishin ngritur. A thua se nuk kishin përjetuar në ato vendbanime asnjë kënaqësi dhe lumturi dhe kurrë nuk kishin jetuar në prehje e paqe. Mirësia i braktisi ata

tërësisht, për të mbetur të harruar e të poshtëruar në ndëshkimin e përjetshëm. Në fakt, ata dukeshin sikur kishin qenë përjetësisht të ndëshkuar.

- **“Themudët e mohuan Zotin e tyre. Qofshin të larguar (nga mëshira e Allahut) Themudët!”** - Ata nuk pranuan të besonin dhe jetonin sipas besimit të drejtë, edhe pse u erdhën argumente të shumta, që provonin të vërtetën e Zotit. Për këtë arsye, ata e merituan mallkimin për të qenë larg mëshirës së Zotit. Sa popull i mjerë dhe i poshtëruar! Allahu i kërkojmë mbrojtje dhe strehim, që të na ruajë nga ndëshkimi dhe poshtërimi në dynja e në ahiret.

Ajetet 69 – 76

69. Edhe Ibrahimit i shkuan të dërguarit Tanë me sihariq dhe i thanë: “Selam!”. Ai u përgjigj: **“Selam paçi gjithnjë!”.** Dhe nuk vonoi t’i gostiste me një viç të pjekur.

70. Kur pa se duart e tyre nuk po e preknin mishin, iu dukën të pazakontë dhe ndjeu njëfarë frike prej tyre. Ata i thanë: “Mos ki frikë, ne jemi të dërguar për te populli i Lutit!”.

71. E shoqja, që rrinte në këmbë, qeshi. Ne e përgëzuam atë me Is’hakun, e pas Is’hakut, me Jakubin.

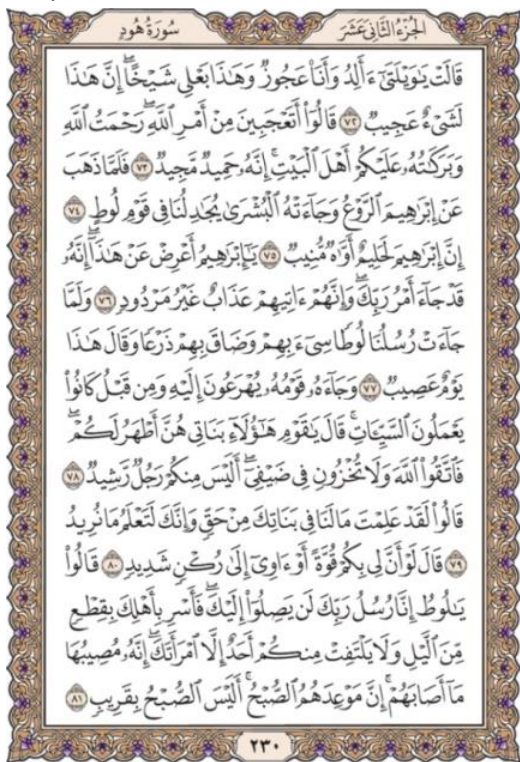
72. Ajo tha: “E mjera unë! E si mund të lind fëmijë, kur unë jam moshë e madhe e burri im është plak?! Kjo vërtet, do të ishte shumë çudi.”.

73. Ata i thanë: “Mos po çuditesh me caktimin e Allahut?!” Mëshira dhe bekimet e Allahut qofshin për ju, o familja e kësaj shtëpie! Vërtet, Ai është i Lavdëruar dhe i Madhërishtëm.

74. Pasi Ibrahimit i kaloi ajo ndjenja e frikës dhe pasi mori lajmin e mirë, ai diskutoi me të dërguarit tanë rreth popullit të Lutit.

75. Ibrahimisi ishte, vërtet shumë i butë, pendestar dhe i kthyer tek Allahu (me bindje e nënshtrim).

76. “O Ibrahim, lëre këtë! Urdhri i Zotit tënd tashmë ka zbritur. Nuk ka më

dyshim se ata do të vuajnë një dënim të pashmangshëm.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Edhe Ibrahimit i shkuan të dërguarit Tanë me sihariq...”** - Melekët u dërguan tek Ibrahim, i dashuri i Allahut të Madhëruar, për t'i dhënë lajmin e gëzueshëm për ardhjen e një fëmije në jetë. Kjo ndodhi në të njëjtën kohë kur i Madhëruari i dërgoi melekët për të shkatërruar popullin e Lutit (a.s.). I Madhëruari i urdhëroi ata që, para kësaj detyre, të kalonin nga Ibrahim (a.s.) dhe ta përgëzonin për lindjen e Is'hakut. Kur hynë tek ai, ata e përshëndetën:

- **“...dhe i thanë: “Selam!”.** Ai u përgjigj: **“Selam paçi gjithnjë!”.**” - Ata e përshëndetën me selam dhe ai ua ktheu gjithashtu me selam. Kjo dëshmon se përshëndetja me selam është e ligjëruar dhe pjesë e traditës së Ibrahimit (a.s.). Gjithashtu, ajeti tregon se përshëndetja me selam duhet t'i paraprijë çdo fjale tjetër. Nga ajeti mësojmë gjithashtu se kthimi i përshëndetjes duhet të jetë më i zgjeruar

dhe i mirë sesa përshëndetja e parë. Kjo shihet te forma e kthimit të përshëndetjes nga ana e Ibrahimit (a.s.): “Selam paçi gjithnjë!” dhe, sigurisht, kuptohet më qartë nëse krahason shprehjet përkatëse në gjuhën arabe. Por mirësjellja dhe bujaria e këtij profeti të zgjedhur nuk përfundoi me kaq. I Lartësuar i thotë:

- **“Dhe nuk vonoi t'i gostiste me një viç të pjekur.”** - Sapo i erdhën mysafirët, Ibrahim (a.s.) nxitoi t'i nderonte duke u nxjerrë një viç të majmë të pjekur mirë e duke u thënë: "Urdhëroni të hani!"

- **“Kur pa se duart e tyre nuk po e preknin mishin, iu dukën të pazakontë dhe ndjeu njëfarë frike prej tyre.”** - Kur pa që ata nuk po e preknin ushqimin e përgatitur në nder të tyre, Ibrahim (a.s.) u druajt se mos ata kishin ardhur për t'i bërë keq. E gjitha kjo ndodhi para prezantimit me ta dhe misionin e tyre.

- **“Ata i thanë: “Mos ki frikë, ne jemi të dërguar për te populli i Lutit.”**” - Mos u shqetëso, se ne jemi dërguar nga Zoti me misionin e shkatërrimit të popullit të Lutit.

- **“E shoqja, që rrinte në këmbë, qeshi.”** - Gruaja e Ibrahimit (a.s.), e cila qëndronte në këmbë dhe u shërbente miqve, kur dëgjoi se cilët ishin ata dhe misioni i tyre, qeshi me habi.

- **“Ne e përgëzuam atë me Is'hakun, e pas Is'hakut, me Jakubin.”** - Melekët i dhanë lajmin e mirë për lindjen e Ishakut dhe pastaj të Jakubit (djalin të Is'hakut). Ajo tha e çuditur:

- **“Ajo tha: “E mjera unë! E si mund të lind fëmijë, kur unë jam moshë e madhe e burri im është plak?! Kjo vërtet, do të ishte shumë çudi.”**” - Këto janë dy arsye të mjaftueshme për të bërë të pamundur lindjen e fëmijëve, prandaj tha: "Kjo vërtet, do të ishte shumë çudi." Por të dërguarit i thanë:

- **“Ata i thanë: “Mos po çuditesh me caktimin e Allahut?!”**” - Nuk ke pse habitesh me vendimet e Zotit, sepse pushteti i Tij është absolut dhe Ai mund të bëjë gjithçka. Asgjë nuk del jashtë pushtetit dhe

vullnetit të Tij. Nuk ka vend për çudi kur bëhet fjalë për pushtetin absolut të Allahut dhe sidomos kur ka të bëjë me përkujdesin ndaj një familjeje të zgjedhur dhe të bekuar.

- **“Mëshira dhe bekimet e Allahut qofshin për ju, o familja e kësaj shtëpie!”** - Së bashku me fëmijët e premtuar, këto ishin tri dhurata të mrekullueshme për ata shërbëtorë dhe adhurues të zgjedhur të Zotit: *Rahmetullahi* - mëshira e Allahut dhe *berekatuhu* - shtimi e shumimi i mirësisë dhe begatisë së tyre. Ky qe premtimi i dhënë nga Zoti i tyre, i Cili është:

- **“Vërtet, Ai është i Lavdëruar dhe i Madhërishëm.”** - Allahu është *El hamid* - i Lavdëruari, që meriton çdo mirënjohje e lavdërim për cilësitë e Tij absolute e të larta. Ai e meriton mirënjohjen dhe lavdërimin edhe për veprat e Tij madhështore e të mrekullueshme. Veprat e Tij të gjitha janë mirësi, begati, mbarësi e urtësi. Ato janë të ndërtuara mbi drejtësinë e bamirësinë absolute. Allahu është gjithashtu *El mexhid*. Emri *El Mexhidu* tregon madhështinë e cilësive të Atij që e mban këtë emër.

- **“Pasi Ibrahimit i kaloi ajo ndjenja e frikës dhe pasi mori lajmin e mirë, ai diskutoi me të dërguarit tanë rreth popullit të Lutit.”** - Pasi u largua frika e momentit të parë, kur miqtë nuk hëngrën ushqimin, dhe pasi erdhi përgëzimi për djalin, Ibrahim (a.s.) filloi të fliste me të dërguarit në lidhje me popullin e Lutit dhe ndëshkimin e tyre. Duke dashur të mos kryhej ky ndëshkim, ai u tha melekëve: “Por, aty është Luti!” Ata i thanë: “Ne e dimë më mirë se kush është aty. Ne do ta shpëtojmë atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij, që do të mbetet me të zhdukurit.” [Ankebut 32].

- **“Ibrahimi ishte, vërtet shumë i butë, pendestar dhe i kthyer tek Allahu (me bindje e nënshtrim).”** - Ibrahim ishte *“halim”*, me një moral të jashtëzakonshëm, me zemër të madhe, falës e tolerant i pakrahasueshëm, i përmbajtur dhe i mëshirshëm, që nuk nxitohej të ndëshkonte

por i toleronte të paditurit, frenues i zemërimit dhe tejet i butë. Ai ishte i përlulur ndaj Allahut në çdo çast. Ibrahim ishte *“munib”* - gjithmonë i kthyer dhe i dorëzuar tërësisht tek Allahu, duke e njohur Atë dhe duke e dashur mbi çdo gjë tjetër. Ai e njihte mirë Zotin e tij, e donte Atë dhe ishte tërësisht i distancuar nga gjithçka tjetër. Për këtë arsye, një njeri i tillë sigurisht që do të ndërmjetësonte me butësinë e tij për mosndëshkimin e popullit të Lutit, por vendimi i Allahut të Lartësuar tashmë ishte i pakthyeshëm:

- **“O Ibrahim, lëre këtë! Urdhri i Zotit tënd tashmë ka zbritur. Nuk ka më dyshim se ata do të vuajnë një dënim të pashmangshëm.”** - Lëre, o Ibrahim, këtë bisedë të panevojshme, sepse urdhri i Zotit tënd tashmë është i pakthyeshëm: atyre ka për t'u rënë një ndëshkim i ashpër.

Ajetet 77 - 83

77. Kur të dërguarit Tanë vajtën te Luti, ai u brengos shumë për ta, e ndjeu veten të pafuqishëm për mbrojtjen e tyre dhe tha: “Kjo është një ditë e vështirë.”

78. Pastaj aty u turrën njerëzit e popullit të tij. Ata kishin kohë që bënin vepra të turpshme. Atëherë, ai tha: “O populli im! Ja ku janë bijat e mia (gratë e popullit). Ato janë më të pastra për ju (për martesë). Kijeni frikë Allahun e mos më turpëroni me mysafirët e mi! A nuk ka ndër ju një njeri me mend?”

79. Ata thanë: “Ti e di mirë se ne nuk kemi asnjë nevojë për bijat e tua (gratë e popullit). Ti, me siguri, e di shumë mirë se çfarë duam ne!”

80. Ai tha: “Ah, sikur të kisha fuqi kundër jush ose të kisha një krah të fortë ku të mbështetesh!”

81. Ata (të dërguarit) thanë: “O Lut, ne jemi të dërguarit e Zotit tënd dhe ata në asnjë mënyrë nuk kanë për t'u afruar ty. Kur të jetë fundi i natës, largohu bashkë me familjen tënde dhe askush prej jush të mos vështrojë mbrapa! Por gruaja jote do të mbetet prapa. Atë do ta godasë e njëjta gjë që do të godasë edhe ata. Afati i

tyre është mëngjesi. A nuk është afër mëngjesi?”

82. Kur erdhi caktimi Ynë, Ne e kthyem çdo gjë përmbyl dhe lëshuam mbi ta një rrebesh të pandërprerë gurësh balte të forcuar,

83. Të shenjuar nga Zoti yt. Një dënim i tillë nuk është larg për të padrejtët.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Kur të dërguarit Tanë vajtën te Luti, ai u brengos shumë për ta, e ndjeu veten të pafuqishëm për mbrojtjen e tyre dhe tha: “Kjo është një ditë e vështirë.”**” - Kur melekët që vizituan Ibrahimin (a.s.) shkuan te Luti (a.s.), ai u ndie keq dhe u ngushtua shumë. Ai mendoi se do të ishte një ditë ankthi tejet e vështirë, sepse vizitorët kishin marrë pamjen e djemve të hijshëm. Si të tillë, ata nuk do t'i shpëtonin shikimit të popullit të tij të shfrenuar dhe të dhënë pas meshkujve. Luti ishte shumë i shqetësuar për sigurinë e miqve të tij dhe, vërtet, ndodhi ajo që ia kishte frikën:

- **“Pastaj aty u turrën njerëzit e popullit të tij.”** - Ata filluan të nxitonin se kush e kush të realizonte më parë qëllimet e tyre të poshtura dhe të shfrenuara.

- **“Ata kishin kohë që bënë vepra të turpshme.”** - Ata ishin njerëzit e parë që kryen një poshtërsi të tillë, sepse askush para tyre nuk e kishte bërë këtë.

- **“Atëherë, ai tha: “O populli im! Ja ku janë bijat e mia (gratë e popullit). Ato janë më të pastra për ju (për martesë).”** - Kuptimi i këtyre fjalëve ishte që: femrat janë më të mira dhe të pastra për ju, sesa këta miqtë e mi. Nuk ishte qëllimi që ai vërtet t'u jepte vajzat e tij, që ata të kënaqnin epshet e tyre me to, sepse sigurisht që kjo ishte e ndaluar. Ky rast i ngjan gjykimit të profetit Sulejman (a.s.) mbi dy gratë, që pretendonin secila përkatësinë e fëmijës që mbeti gjallë pasi nuk e hëngri ujku. Secila prej tyre pretendonte se fëmija që e hëngri ujku ishte i tjetrës. Profeti Sulejman (a.s.) gjykoi që fëmija të ndahej në dysh dhe secilës t'i jepej gjysma. Në këtë çast, nëna e vërtetë - e

shtyrë nga mëshira - tha menjëherë se fëmija ishte i gruas tjetër, duke hequr dorë nga e drejta e saj. Atëherë, Sulejmani (a.s.) e zbuloi se cila ishte nëna e vërtetë. Në fakt, ai nuk do ta ndante vërtet fëmijën, por thjesht donte t'i bënte ato të reflektonin drejt në lidhje me çështjen. Po kështu, edhe profeti Lut (a.s.) iu drejtua popullit të tij duke u thënë: Ja ku janë bijat e mia! Ato janë më të pastra se poshtërsitë që kryeni ju. Femrat janë ato që Zoti i krijoi për meshkujt, dhe e tillë është natyrshmëria e pastër. Domethënë, qëllimi i Profetit ishte që t'i frenonte ata njerëz nga fëlliqësia që donin të kryenin.

- **“Kijeni frikë Allahun e mos më turpëroni me mysafirët e mi!”** - Janë dy faktorë shumë të rëndësishëm që duhet t'ju bëjnë të më nderoni dhe të mos më fyeni me miqtë e mi. Vetëm njëri do të ishte mëse i mjaftueshëm që ju të më respektoni. Së pari, frika ndaj Allahut dhe, së dyti, respekti ndaj meje.

- **“A nuk ka ndër ju një njeri me mend?”** - A ka ndonjë njeri me mend, që t'ju këshillojë dhe ndalë nga kjo vepër e shëmtuar, me të cilën jeni përlyer! Kjo tregon se ata ishin zhveshur tërësisht nga burrëria dhe çdo cilësi njerëzore.

- **“Ata thanë: “Ti e di mirë se ne nuk kemi asnjë nevojë për bijat e tua. Ti, me siguri, e di shumë mirë se çfarë duam ne!”**” - Ne dëshirojmë veçse meshkujt dhe nuk na tërheqin aspak femrat. Në këto çaste, shqetësimi i Lutit (a.s.) u shtua shumë, prandaj tha:

- **“Ai tha: “Ah, sikur të kisha fuqi kundër jush ose të kisha një krah të fortë ku të mbështetesha!”**” - Të kisha krah, për shembull, farefis të fortë, që të më mbronte prej jush. Profeti dëshironte të kishte një mbështetje të dallueshme nga shqisat, sepse në realitet ai e dinte se kishte mbështetjen më të fortë, atë të Allahut të Madhërishtëm, para fuqisë dhe pushtetit të së Cilit nuk mund të qëndrojë askush. Kështu, kur çështja u vështirësua shumë dhe ngushtimi arriti kulmin, melekët iu drejtuan me fjalët:

- “Ata (të dërguarit) thanë: “O Lut, ne jemi të dërguarit e Zotit tënd dhe ata në asnjë mënyrë nuk kanë për t’u afruar ty.”” - Ata i treguan se cilët ishin, me qëllim që Lutit t’i qetësohej zemra. Ata e siguruan se populli i tij nuk do të mund ta prekte apo ta dëmtonte. Pastaj Xhibrili (a.s.), me një lëvizje të krahut të tij, bëri që atyre t’u ziheshin sytë e të mos i shihnin. Kështu, ata u larguan duke kërcënuar Lutin se do të ktheheshin sërish në agim. Melekët e urdhëruan Lutin që të nisej për udhëtim natën, shumë kohë para agimit, së bashku me familjen e tij:

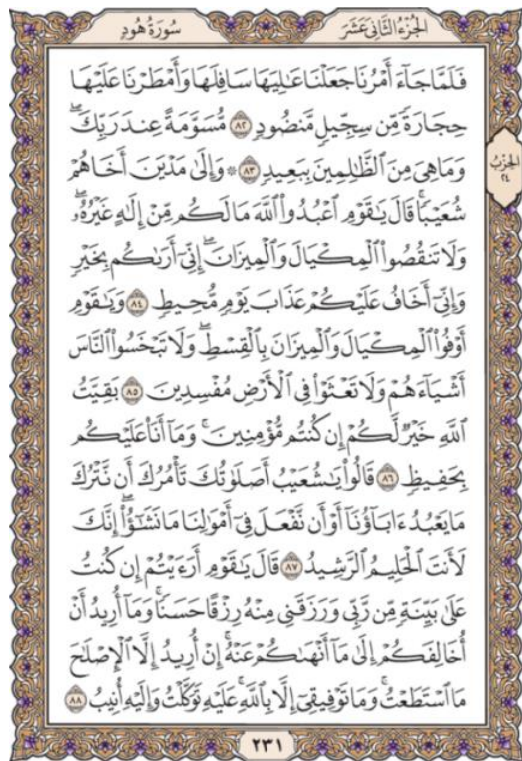
- “Kur të jetë fundi i natës, largohu bashkë me familjen tënde...” - Largohuni kohë para se të vijë agimi. Ky urdhër u dha në mënyrë që ata të largoheshin sa më tepër nga vendbanimi. Urdhri tjetër ishte:

- “...dhe askush prej jush të mos vështrijë mbrapa.” - Nxitoni të dilni nga vendbanimi, duke u frikësuar nga ndëshkimi i Zotit, që do godasë ata. Ky të jetë shqetësimi juaj i vetëm, aq sa edhe sytë të mos i ktheni pas për të parë. Më pas i Lartësuarit thotë:

- “...Por gruaja jote do të mbetet prapa. Atë do ta godasë e njëjta gjë që do të godasë edhe ata.” - Atë do ta përfshijë i njëjti dënim që do të godasë edhe popullin tënd. Ky gjykim ishte i drejtë, sepse edhe ajo kishte pjesën e vet në gjynahun e popullit të prishur. Ishte ajo që u tregoi atyre për dy mysafirët e bukur, që vizituan shtëpinë e Lutit.

- “Afati i tyre është mëngjesi. A nuk është afër mëngjesi?” – Me sa duket, Lutit (as.) iu duk larg koha e ndëshkimit të tyre, prandaj deshi që ai të bëhej sa më shpejt. Për këtë arsye, atij iu tha: “A nuk është afër agimi?!”

- “Kur erdhi caktimi Ynë, Ne e kthyem çdo gjë përmbyës dhe lëshuam mbi ta një rrebesh të pandërprerë gurësh balte të forcuar,...” - Kur erdhi koha e zbatimit të urdhrit për ndëshkim, Ne ua kthyem tokën përmbyës, duke e hedhur mbi ta dhe, veç kësaj, u goditën furishëm me një shi gurësh

të ndezur. Ky rrebesh ishte i vrullshëm e i pandërprerë. Ai ndiqte pas këdo që përpiquej të largohej nga qyteti, duke mos lënë asnjë të shpëtonte i gjallë.

- “...Të shenjuar nga Zoti yt. Një dënim i tillë nuk është larg për të padrejtët.” - Çdo gur ishte i drejtuar nga Allahu. Çdo gur kishte misionin të ekzekutonte ndëshkimin dhe zemërimin e Allahut. Një ndëshkim i tillë është kërcënim i hapur për të gjithë ata që kryejnë të njëjtën poshtërsi si populli i Lutit. Le të frikësohen dhe të ruhen njerëzit nga të tilla gjynahe, ose përndryshe edhe ata do t’i godasë pa mëshirë i njëjti ndëshkim!

Ajetet 84 - 95

84. Në Medjen dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin. Ai u thoshte: “O popull im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin veç Tij. Masi e peshoni drejt! Unë po shoh se gjendeni në mes të mirësive të mëdha, por kam frikë për ju Dënimin e një dite gjithpërfshirëse.”

85. O populli im! Masi e peshoni saktë, mos ua cenoni njerëzve hakun që u takon

dhe mos u bëni shkatërrimtarë të Tokës (me padrejtësitë tuaja)!”

86. Ato që jua ka lejuar Allahu, janë shumë më të mira për ju, nëse, vërtet jeni besimtarë. Por unë nuk jam rojtari juaj.”

87. Ata thoshin: “O Shuajb! Vallë, namazi yt po të thotë të na urdhërosh që ta braktisim atë që kanë adhuruar prindërit tanë dhe të mos veprojmë me pasurinë tonë si të duam vetë? Ti na qenke ai i buti e i mençuri?!”.

88. “O populli im! Shihni nëse unë kam prova të sigurta nga Zoti im dhe Ai, nga ana e Tij, më furnizon mua me begati e të mira! Unë nuk dua që duke ju kundërshtuar ju, të bëj vetë atë që juve dua t’jua ndaloj. Unë dëshiroj vetëm që të përmirësoj me sa kam fuqi, por sukcesi (në misionin tim) vjen vetëm me ndihmën e Allahut. Vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij i drejtohem.

89. O populli im! Mos lejoni që kundërshtimi (e urrejtja) ndaj meje t’ju rrëzojë e të bëjë që t’ju godasë ajo që e goditi popullin e Nuhut, popullin e Hudit ose popullin e Salihut. As populli i Lutit nuk është shumë larg prej jush.

90. Kërkojini falje Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar! Vërtet, Zoti im është Mëshirëplotë dhe shumë i Dashur.”

91. Ata thanë: “O Shuajb! Ne shumë nga këto që ti po na thua nuk po i kuptojmë. Në të vërtetë, ne të konsiderojmë ty si njeri të dobët në mesin tonë. Po të mos ishte fisi yt, ne do të të gjuanim me gurë, sepse ti nuk ke asnjë pozitë të lartë ndër ne.”.

92. Ai tha: “O populli im! Mos vallë, farefisi im është më i çmuar për ju sesa Allahu? Kështu, ju e keni hedhur besimin pas shpine. Por, pa dyshim, Zoti im di gjithçka që ju bëni.

93. “O populli im! Bëni çfarë të doni me tuajën, por edhe unë do të bëj timen. Shpejt do ta kuptoni se kush do të goditet nga dënimi poshtërues dhe se kush është gënjeshhtar. Rrini në pritje, se edhe unë së bashku me ju po pres!”.

94. Kur erdhi urdhri Ynë, Ne, me mëshirën Tonë, e shpëtuam Shuajbin dhe, bashkë me të, i shpëtuam edhe ata që besuan. Ndërsa zullumqarët i kapi britma (e tmerrshme) dhe u gdhinë në vendbanimet e tyre si kufoma të gjunjzuarra,

95. Si të mos kishin ekzistuar fare aty. Qoftë i larguar (nga mëshira e Zotit) Medjeni, sikurse u largua Themudi!

Shpjegimi i ajeteve

- “Në Medjen dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin.” - Medjeni ishte një popull i njohur, që jetonte në zonën e quajtur Medjen, në Palestinën e poshtme. Allahu i Lartësuar na tregon se edhe në këtë popull dërgoi profetë, dhe pikërisht vëllain e tyre nga gjaku, Shuajbin (a.s.). Allahu i Lartësuar u dërgoi dikë të afërt dhe të njohur ndër ta, që ata t’i pranonin këshillat dhe porosinë hynore të përcjella nga ai.

- “Ai u thoshte: “O popull im, adhurojeni Allahun! Ju nuk keni zot tjetër që meriton adhurimin veç Tij.” - Edhe ai, si të gjithë profetët e tjerë, i këshilloi dhe i urdhëroi që të adhuronin veçse Allahun, si Zot i Vetëm e i Pashoq. Ai i mësoi që të gjitha adhurimet t’ia përkushtonin me sinqeritet vetëm Allahut të Madhëruar. Medjeni ishin një popull që, përveç idhujtarisë, kryenin shumë vepra të tjera të dënueshme. Kështu, ata hanin në peshë dhe masë, duke shpërfillur të drejtat e njerëzve. Për këtë arsye, menjëherë pas urdhrit më të rëndësishëm, atij për respektimin e teuhidit, dhe ndalesës më kategorike, atë të largimit nga idhujtaria, profeti Shuajb (a.s.) i këshilloi për të kryer matje dhe peshime të sakta dhe të drejta, duke thënë:

- “Masni e peshoni drejt!” - Mos ua hani njerëzve pasurinë padrejtësisht, duke bërë hile në matje e në peshë, por të jeni gjithmonë të ndershëm. Mos guxoni t’u pakësoni aspak nga haku i njerëzve dhe e drejta e tyre!

- “Unë po shoh se gjendeni në mes të mirësive të mëdha,....” - Shihni se si ju jetoni në begati. Allahu i Lartësuar ju ka

dhuruar pasuri e shëndet. Ai ju ka gëzuar me prona e pasardhës të shumtë. Atëherë, a nuk e meriton Allahu që ju të tregoheni mirënjohës ndaj Tij?! Nëse jeni mirënjohës, begatia do t'ju shtohet edhe më shumë, në të kundërt të mirat do t'ju largohen. Përveç kësaj, unë i frikësohem edhe diçkaje tjetër:

- **“...por kam frikë për ju Dënimin e një dite gjithpërfshirëse”** - Askush prej jush nuk mund t'i shpëtojë ndëshkimit të asaj dite që do të jetë gjithpërfshirës. Nëse ju godet ky ndëshkim, asnjë s'ka për të mbetur më i gjallë, ndërsa pas vdekjes do të ndëshkoheni përjetësisht.

- **“O populli im! Masni e peshoni saktë, mos ua cenoni njerëzve hakun që u takon”...**” - Ashtu sikurse dëshironi që njerëzit t'ju japin hakun, ashtu edhe ju jepuni hakun të tjerëve. Mos abuzoni me të drejtat e njerëzve. Ngrënia në peshë konsiderohet vjedhje dhe është haram.

- **“...dhe mos u bëni shkatërrimtarë të Tokës (me padrejtësitë tuaja)!”** - Vazhdimësia në gjynahe dhe padrejtësi sjell shkatërrim në tokë. Mosbindja ndaj Allahut dhe porositë të profetëve të Tij është shkatërruese e fesë, besimit, adhurimeve, nga njëra anë, dhe shkatërrim i rendit, lumturisë dhe bamirësisë në dynja, nga ana tjetër. Poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Allahut bëhen shkak për shkatërrimin e të mbjellave dhe dëmtimin e pasardhësve dhe të shoqërisë njerëzore.

- **“Ato që jua ka lejuar Allahu, janë shumë më të mira për ju, nëse, vërtet jeni besimtarë.”**” - Asnjëherë mos harroni që, çdo gjë që Allahu jua ka bërë hallall është shumë herë më e mirë për ju. Prandaj mos lakmoni të përvetësoni diçka në rrugë haram, sepse prej saj nuk ka mirësi, por ka për t'ju sjellë veçse fatkeqësi e dëshpërim. Dëmi që do t'i shkaktoni vetes do të jetë shumë herë më i madh sesa përfitimi. Nëse jeni vërtet besimtarë, atëherë zbatoni me korrektësi atë që ju kërkon ky besim.

- **“Por unë nuk jam rojtari juaj.”** - Unë nuk jam përgjegjës për veprat tuaja – u thotë Profeti (a.s.) - dhe as nuk është detyrë

e imja që t'i llogaris dhe regjistroj veprat tuaja. Kjo është në dorën e Allahut të Madhërishëm. Është Ai që i regjistron veprat tuaja dhe ju mbikëqyr në çdo çast, për t'ju shpërblyer e ndëshkuar sipas meritës. Ndërsa unë kam detyrë thjesht t'jua qartësoj plotësisht mesazhin me të cilin u dërgova nga Zoti i gjithësisë.

- **“Ata thoshin: “O Shuajb! Vallë, namazi yt po të thotë të na urdhërosh që ta braktisim atë që kanë adhuruar prindërit tanë dhe të mos veprojmë me pasurinë tonë si të duam vetë?”**” – Kjo qe një formë përçmimi e talljeje për profetin dhe porositë e tij, si dhe për të shprehur mosbindjen e vendosur të tyre ndaj ftesës së tij. Me fjalë të tjera, ata i thoshin Profetit: Nuk kanë asnjë arsye këto ndalesa që ti po na vendos. E vetmja arsye që ne shohim është fakti që ti po i falesh Zotit. Mos vallë, meqë ti po kryen këtë punë, neve na u dashka që të lëmë zakonet tona të vjetra dhe të mos adhurojmë idhujt, që i adhuronin edhe të parët tanë?! Sipas tyre, ftesa e Profetit për adhurimin e një Zoti të vetëm, Allahut të Madhëruar, nuk na paskësh asnjë bazë, përveç faktit që ajo i shkonte për shtat adhurimit të Profetit dhe besimit të tij. Si mundet – pyesnin ata – që, për këtë shkak, ne të lëmë traditën e të parëve tanë “të ndritur” dhe “të mençur”?! Ky ishte arsyetimi i tyre për të mos pranuar ftesën e Profetit për njësimin e Allahut të Madhëruar në adhurim. Të njëjtin arsyetim bënë edhe për të mos iu bindur Profetit në këshillat e tij për të respektuar të drejtat e njerëzve. Logjika e tyre e sëmure thoshte: Ne nuk kemi për të hequr dorë nga mënyra e përdorimit të pasurive tona. Porositë e tua për peshën dhe matjen me saktësi e ndershmëri apo për respektimin e të drejtave dhe detyrimeve ndaj njerëzve, nuk kemi pse t'i dëgjojmë vetëm sepse ti i falesh Zotit dhe sepse kështu të shkon pas oreksit tënd. Pasuria është e jona dhe ne veprojmë me të si të dëshirojmë. Ti nuk ke asnjë të drejtë për të na mësuar se si të veprojmë me gjërat që na përkasin ne. Pas këtij arsyetimi

të ulët, duke e shtuar edhe më shumë masën e talljes, ata thanë:

- **“Ti na qenke ai i buti e i mençuri?!”** - Kuptimi: Ti na qenke i urti, i mençuri dhe i udhëzuar?! Ti na qenke ai që udhëzon veçse për drejtësi e bamirësi dhe ndalon nga rruga e keqe?! Ti nuk je aspak i tillë dhe ne nuk të besojmë. Kështu, ata donin të shprehin se, sipas tyre, ai kishte pikërisht të kundërtat e cilësive të përmendura. Sipas tyre, ai nuk ishte i butë, i mençur dhe i udhëzuar në rrugën e drejtë, por mendjelehtë, i çoroditur dhe i devijuar. Pra, me fjalë të tjera, kuptimi ishte: E si na qenke ti i urti e i udhëzuar, ndërsa të parët tanë mendjelehtë e të devijuar?! Pa dyshim që kjo tallje dhe shpifje e tyre ishte një krim shumë i shëmtuar. Profeti është i udhëzuar nga Allahu i Madhëruar dhe i veshur me të gjitha virtytet e larta. Është e vërtetë që namazi dhe adhurimet ndaj Allahut e udhëzojnë profetin në rrugën e drejtë. Është e vërtetë, gjithashtu, se adhurimet e shtojnë profetin që të këshillojë popullin e tij për vepra të mira, në krye të së cilave është teuhidi, dhe t'i ndalojë ata nga veprat e këqija dhe padrejtësitë. E ku ka poshtërsi më të madhe sesa adhurimi i diçkaje tjetër veç Allahut të Madhërisëm dhe sesa përdhosja e të drejtave të krijesave?! Përvetësimet duke vjedhur në peshë e matje apo me çdo mënyrë tjetër janë padrejtësi e madhe, që Zoti e ka ndaluar dhe ka kërcënuar se do të ndëshkohet si vepër e ulët.

- **“O populli im! Shihni nëse unë kam prova të sigurta nga Zoti im dhe Ai, nga ana e Tij, më furnizon mua me begati e të mira!”** - Profeti i Allahut, Shuajbi (a.s.), u drejtohet atyre dhe u thotë: “O populli im, shihni dhe mendohuni pak! Unë jam tërësisht i sigurt dhe i qartë në të vërtetën që ju përcjell. Allahu më ka dhuruar mirësi e begati të shumta, që ju i dini shumë mirë. Gjithashtu:

- **“Unë nuk dua që duke ju kundërshtuar ju, të bëj vetë atë që juve dua t’ju ndaloj.”** - Unë nuk ju them, nga njëra anë,

që ju t’i largoheni vjedhjes në peshë dhe në masë apo cenimit të të drejtave të njerëzve në përgjithësi dhe, nga ana tjetër, t’i vepro vetë këto që ju ndaloj. Kuptojeni se unë nuk dua t’ju mashtroj dhe manipuloj. Unë jam zbatuesi i parë i porosive që ju drejtoj. Unë jam i pari që ruhem nga këto harame. Të jeni të sigurt se unë dëshiroj vetëm të përmirësoj gjendjen sa të mundem.

- **“Unë dëshiroj vetëm që të përmirësoj me sa kam fuqi...”** - Unë dëshiroj thjesht rregullimin e gjendjes suaj, duke gjetur udhën e drejtë, që ju mundëson çdo mirësi e begati dhe që ju afron drejt lumturisë. Unë nuk kam asnjë qëllim e interes personal, por thjesht të ndihmoj popullin tim me aq sa mundem. Duke qenë se këto fjalë mund të tingëllojnë si vetëlëvdim, Profeti menjëherë shtoi dhe tha:

- **“...por sukcesi (në misionin tim) vjen vetëm me ndihmën e Allahut. Vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij i drejtohem.”** - Çdo e mirë që më ndodh mua, si mbarësia për të kryer vepra të mira, ashtu edhe forca për t’u larguar nga e keqja, është thjesht dhuratë nga Allahu dhe aspak merita ime. Për këtë arsye, unë i mbështetem vetëm Atij për të gjitha çështjet e mia dhe mjaftohem me këtë, duke patur besim të plotë tek Allahu. Unë kthehem i penduar vetëm tek Allahu dhe jam i përkushtuar të zbatoj çdo gjë që Ai më urdhëron. Kështu rregullohen çështjet e njerëzve dhe kështu udhëzohen ata në mirësitë e dynjasë e të ahiretit: me mbështetje të plotë tek Allahu dhe me kthim tek Ai për t’iu bindur e nënshtruar. Prandaj i Madhëruari gjithmonë urdhëron për përkushtim ndaj Tij në adhurim dhe mbështetje tërësisht tek Ai. Nëpërmjet sures Fatiha, e cila përsëritet në çdo namaz, Allahu i Madhëruar na mëson që të themi: "Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm tek Ti ndihmë kërkojmë."

- **“O populli im! Mos lejoni që kundërshtimi (e urrëjtja) ndaj meje t’ju rrëzojë e të bëjë që t’ju godasë ajo që e goditi popullin e Nuhut, popullin e Hudit**

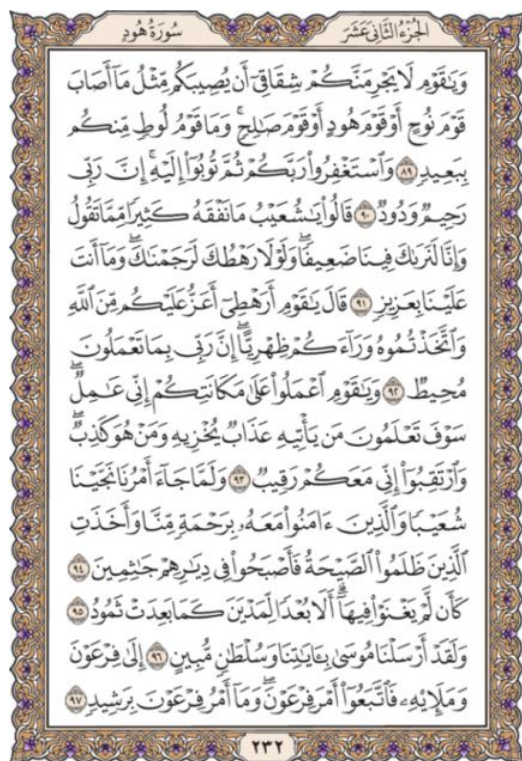
ose popullin e Salihut. As populli i Lutit nuk është shumë larg prej jush.” - Të mos ju shtyjë kundërshtimi e urrejtja ndaj meje që të mos më bindeni, dhe pastaj t'ju përfshijë ndëshkimi i ashpër, siç ka ndodhur edhe me popujt e shkuar. Vendbanimet e tyre janë pranë jush, e po kështu edhe koha e tyre nuk është shumë e largët, dhe ju e dini se çfarë ndodhi me ta.

- **“Kërkojini falje Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar!”** - Kërkojini falje Zotit tuaj për të gjitha gabimet e gjynahet që keni kryer dhe tregojani pendesën tuaj Atij. Të jeni pendestarë gjatë gjithë jetës tuaj, duke u kthyer gjithmonë tek Allahu të nënshtuar, të bindur, të duruar e këmbëngulës për t'iu larguar ndalesave të Tij.

- **“Vërtet, Zoti im është Mëshirëplotë dhe shumë i Dashur.”** - Këdo që pendohet sinqerisht dhe kthehet tek Zoti i nënshtuar dhe i bindur, i Madhëruari e fal dhe e mëshiron, ia pranon pendimin dhe e do. *El Uedud* (i Dashur) është një nga emrat e Allahut të Madhëruar, që do të thotë se Ai i do robërit e Tij besimtarë dhe ata e duan Atë. Sipas gjuhës arabe, *El Uedud* ka kuptimin ‘Dashës’, domethënë Ai që i do besimtarët, ose kuptimin ‘i Dashur’, domethënë Ai të cilin e duan besimtarët.

- **“Ata thanë: “O Shuajb! Ne shumë nga këto që ti po na thua nuk po i kuptojmë.”** - Të zemëruar dhe të bezdisur tej mase nga këshillat e Profetit, ata thanë: "Ne shumë nga këto që ti po na thua nuk po i kuptojmë.”.

- **“Në të vërtetë, ne të konsiderojmë ty si njeri të dobët në mesin tonë. Po të mos ishte fisi yt, ne do të të gjuanim me gurë, sepse ti nuk ke asnjë pozitë të lartë ndër ne.”** - Ata thoshin: ‘Ti nuk je njeri me peshë, por thjesht një i rëndomtë e i parëndësishëm. Sikur të mos ishte fisi yt dhe mbështetësit e tu, ne do të të vrisnim me gurë. Ti nuk gëzon ndonjë respekt në zemrat tona dhe nuk ke asnjë vlerë për ne. Nëse po të lëmë gjallë, po e bëjmë thjesht për respekt të fisit tënd’. Duke dashur ti

bënte të mendonin, i Dërguari i Zotit iu tha me butësi:

- **“Ai tha: “O populli im! Mos vallë, farefisi im është më i çmuar për ju sesa Allahu? Kështu, ju e keni hedhur besimin pas shpine.”** - Si mund të më toleroni për hir të fisit tim dhe nuk e bëni këtë për hir të Allahut?! Mos vallë fisi im është më i rëndësishëm për ju sesa vetë Allahu i Madhëruar?! Kështu, ju i shpërfillni urdhrat e Allahut, duke mos u shqetësuar aspak për të drejtën e Tij dhe as për ndëshkimet e Tij. Por jini të sigurt se:

- **“Por, pa dyshim, Zoti im di gjithçka që ju bëni.”** - Allahut nuk mund t'i fshihet asnjë vepër e juaja, asnjë thërmijë. Ai ka për t'ju shpërblyer për çdo vepër, ashtu si e meritoni. Pas këshillave të shumta dhe shpërfilljes së tyre të vazhdueshme, Shuajbi (a.s.) tha:

- **“O populli im! Bëni çfarë të doni me tuajën, por edhe unë do të bëj timen. Shpejt do ta kuptoni se kush do të goditet nga dënimi poshtërues dhe se kush është gënjeshtar.”** - “Ju vazhdoni me veprat

dhe besimin tuaj të kotë, se edhe unë do të vazhdoj në rrugën time. Por do të vijë dita që do ta shihni se cilin do të godasë dënimi i ashpër, ne apo ju.” Dhe, vërtet, ata e panë ndëshkimin, kur ai i goditi me ashpërsi.

- **“Rrini në pritje, se edhe unë së bashku me ju po pres!”** - Rrini e vështroni atë që do të ndodhë me mua, se edhe unë do të vështroj atë që do të ndodhë me ju!

- **“Kur erdhi urdhri Ynë, Ne, me mëshirën Tonë, e shpëtuam Shuajbin dhe, bashkë me të, i shpëtuam edhe ata që besuan.”** - Kur u zbatua urdhri Ynë për shkatërrimin e popullit të Lutit, Ne e shpëtuam Shuajbin dhe besimtarët. Ata nuk e përjetuan tmerrin e ndëshkimit të ashpër të Allahut të Madhëruar.

- **“Ndërsa zullumqarët i kapi britma (e tmerrshme) dhe u gdhinë në vendbanimet e tyre si kufoma të gjunjzuara, si të mos kishin ekzistuar fare aty.”** - Prej tyre nuk dëgjohej më asnjë zë dhe nuk vëreje asnjë lëvizje. Dukej sikur ata nuk kishin ekzistuar kurrë në ato vise. Pas ndëshkimit, ata u shndërruan në kufoma, sikur të mos kishin përjetuar asnjë kënaqësi në këtë botë.

- **“Qoftë i larguar (nga mëshira e Zotit) Medjeni, sikurse u largua Themudi!”** - Ata u mallkuan dhe u shkatërruan nga Allahu i Madhëruar, ashtu sikurse ndodhi edhe me popullin e Themudit. Të dy popujt patën të njëjtin ndëshkim: ata u mallkuan, u poshtëruan dhe u shkatërruan në mënyrë të tmerrshme. Profeti Shuajb (a.s.) është quajtur ndryshe edhe si *Hatibul Enbija* - Oratori i Profetëve. Ky titull i është dhënë për shkak të stilit të tij të mrekullueshëm në komunikimin me popullin e tij. Në historinë e Shuajbit (a.s.) ka shumë mësim dhe përvoja të mrekullueshme. Ndër to mund të përmendim:

1. Mohuesit e besimit të drejtë, ashtu sikurse do të ndëshkohen për mohimin e themelit të Islamit, që është njësimi i Zotit, po ashtu do të merren në përgjegjësi e do të ndëshkohen edhe për shkeljen e dispozitave të kësaj feje. Kështu, ata nuk do të ndëshkohen vetëm për shirkun dhe kufrin,

por edhe për moszbatimin e detyrimeve të tjera të fesë. Kjo kuptohet nga fakti se Shuajbi (a.s.) e urdhëroi popullin për teuhidin e pastër, por edhe për dispozita të tjera, si kryerja e detyrimeve ndaj njerëzve dhe peshimi e matja me saktësi e ndershmëri. Edhe në fund, ata u ndëshkuan për të dyja llojet e kundërshtimit e të mosbindjes.

2. Vjedhja në peshë e në matje konsiderohet si gjynah i madh dhe ata që e bëjnë këtë mund të goditen nga ndëshkimi i përsheptuar që në këtë botë. Ky veprim konsiderohet përvetësim i padrejtë i pasurisë së tjetrit. Nëse vjedhja në peshë e në matje konsiderohet si gjynah i madh, atëherë sigurisht që grabitja e drejtpërdrejtë apo me dhunë është shumë herë më e dënueshme.

3. Forma e ndëshkimit është sipas llojit të kriminit. Kështu, ai që synon të vjedhë pasurinë e tjetrit për të shtuar pasurinë e vet, ndëshkohet me të kundërtën e qëllimit të tij. Allahu ia heq nga duart ose ia shkatërron pasurinë që i ka falur. Ky mësim përftohet në momentin kur Shuajbi i thotë popullit të tij: "Unë po shoh se gjendeni në mes të mirësive të mëdha ". Pra, mos u bëni shkak nëpërmjet veprave tuaja, që këto mirësi t'ju hiqen prej duarsh. Njeriu duhet të kënaqet me çka i ka dhënë Allahu i Madhëruar. Le të mjaftohet me hallallin kundrejt haramit. Ai duhet të përqendrohet te mënyrat e ligjshme të fitimit dhe t'u largohet mënyrave të paligjshme, sepse kështu është më mirë për të, siç thotë Allahu i Madhëruar: "Ajo çfarë mbetet tek Allahu është më e mirë për ju." Çfarë Zoti e ka bërë të lejuar sjell begati dhe mirësi të panumërta. Hallalli është më i rehatshëm për shpirtin. Ndërsa harami, nga ana tjetër, e prish bekimin e pasurisë.

5. Puna sipas besimit konsiderohet si domosdoshmëri, madje është shenjë treguese e besimit, siç thuhet edhe në ajet. Në të kundërt, nëse nuk punohet sipas besimit, atëherë besimi ose është i mangët, ose nuk ekziston.

6. Falja e namazit ka qenë e urdhëruar për të gjithë profetët e parë. Ai ka qenë gjithmonë një nga veprat e mira më të rëndësishme. Edhe jobesimtarët e pohojnë vlerën dhe peshën e namazit si adhurim. Namazi është më i rëndësishmi ndër të gjitha adhurimet e tjera. Namazi të ndalon nga poshtërsitë, shfrenimi dhe haramet. Namazi është treguesi më i mirë për gradën e besimit të robit dhe të ligjeve të Zotit që ai zbaton. Me fjalë të tjera, nëse përkryhet namazi, përkryhen të gjitha adhurimet e tjera, dhe nëse cenohet ai, cenohen edhe adhurimet e tjera.

7. Pasuria që Allahu i Lartësuar i dhuron njeriut, duke ia besuar atij, nuk duhet shpërdoruar e trajtuar pa kriter. Njeriut nuk i lejohet të veprojë me pasurinë e tij si t'i dojë qejfi e pa hesap. Kjo pasuri i është lënë si amanet atij dhe ai e ka për detyrë që të plotësojë të drejtën e Allahut në këtë pasuri. Kjo arrihet veçse nëpërmjet plotësimi të detyrave që Allahu i ka vënë mbi pasurinë. Gjithashtu, robi duhet të jetë i kujdesshëm dhe të largohet nga çdo mënyrë fitimi që e ka ndaluar Allahu e Profeti i Tij. Muslimani kurrë nuk mund të sillet si mohuesit, të cilët mendojnë dhe këmbëngulin që kanë të drejtë të plotë mbi pasurinë e tyre që ta shpenzojnë sipas dëshirës, pa asnjë lloj kriteri e përgjegjësie. Ata as që shqetësohen apo të marrin në konsideratë ligjet e porositë e Zotit. Ata i shpërfillin krejtësisht të drejtat e Zotit mbi pasurinë që Ai ua ka dhënë.

8. Një thirrës i plotësuar është ai i cili nxiton vetë i pari për ta zbatuar atë ku i thërret të tjerët dhe largohet i pari prej asaj që ua ndalon të tjerëve, siç tha Shuajbi (a.s.): “Unë nuk dua që duke ju kundërshtuar ju, të bëj vetë atë që juve dua t’ju ndaloj.” Allahu i Madhëruar ka thënë në një ajet tjetër: "O ju që keni besuar! Përse e thoni atë që vetë nuk e bëni? Për Allahun, është shumë e urryer që ta thoni atë gjë që vetë nuk e bëni." [Saf 2, 3].

9. E përbashkëta e të gjithë profetëve ka qenë gjithmonë dëshira për rregullimin e

gjendjes së popujve të tyre, përmes çdo rruge të mundshme. Ata u mësonin njerëzve si të arrinin gjithçka që ishte e mirë dhe në dobi të tyre. Po ashtu, ata erdhën që të izolonin e ta pakësonin të keqen. Me durim e përkushtim, profetët i udhëzuan njerëzit si të ruheshin e të shpëtonin nga e liga. Profetët u dërguan për të siguruar të mirën e përgjithshme para asaj personale. Thelbi i mirësisë është: çdo normë e ligj, që rregullon gjendjen e individit dhe të shoqërisë, qoftë në aspektin e fesë dhe besimit, qoftë në aspektin e jetës së përditshme të tyre në këtë dynja.

10. Kush bën gjithçka që është brenda mundësive të veta, nuk ka për t’u marrë në përgjegjësi për gjërat që kanë qenë jashtë mundësive të tij. Njeriu e ka për detyrë që të bëjë aq sa ka mundësi për të rregulluar çështjet e tij dhe të tjerëve.

11. Njeriu nuk duhet të mbështetet në forcat e veta për asnjë çast, as edhe sa një pulitje sysh. Ai duhet t’i mbështetet vazhdimisht Zotit e t’i kërkojë ndihmë Atij qoftë për arritjen e të mirave, qoftë për ruajtjen nga të këqijat e rreziqet e dynjasë dhe ahiretit. Ai duhet t’i lutet dhe përgjërohet Allahut që t’i dhurojë forcë, dituri e sukses për arritjen e çdo të mire e shpëtimin nga çdo e keqe. Nëse atij i dhurohet ndopak nga kjo lloj mbështetjeje, atëherë duhet t’ia atribuojë dhe t’ia dijë për nder Allahut të Vetëm e të Pashoq. Ai nuk duhet kurrë që t’i atribuojë vetes ndonjë të mirë, por gjithmonë të thotë: “Suksesi vjen vetëm me ndihmën e Allahut. Vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij i drejtohem.”

12. Në këto ajete kuptohet rëndësia e madhe e përkujtimit të historisë dhe ndëshkimeve të popujve të lashtë. Kjo është një mënyrë shumë efikase, që edhe profetët e kanë përdorur në komunikimin me popujt e tyre. Po kështu, gjatë fjalimeve inkurajuese për punë të mira është shumë e dobishme përmendja e mirësive me të cilat Zoti i ka begatuar e nderuar të devotshmit. Përmendja e historisë së të devotshmëve sjell gjallëri dhe forcë të dëgjuesit.

13. Ai që pendohet ka dy mirësi: së pari, Allahu i Madhëruar e fal atë dhe ia mbulon të metat e tij; së dyti, Allahu e do shumë atë për pendimin e Tij. Nga kjo kuptohet se sa gabim e kanë ata që thonë se: kur njeriu pendohet, duhet të kënaqet thjesht që Allahu ta falë dhe të shpresojë që të mos e ndëshkojë, se, për të arritur dashurinë e Tij, as që bëhet fjalë. Këtyre u kundërvihet ky ajet, ku Allahu thotë: “Kërkojini falje Zotit tuaj dhe kthejuni Atij të penduar! Vërtet, Zoti im është Mëshirëplotë dhe shumë i Dashur.” Kjo tregon se Allahu ofron jo vetëm mëshirë për atë që pendohet e kërkon falje sinqerisht, por ofron edhe dashuri.

14. Allahu i Madhëruar i mbron dhe i ndihmon besimtarët përmes shkaqesh e rrugësh të shumta, të cilat ata mund t’i dinë e kuptojnë, por që edhe mund të mos jenë të vetëdijshëm për shumë prej tyre. Ndonjëherë Allahu i mbron ata nëpërmjet farefisit të tyre, dhe herë të tjera nëpërmjet popullit dhe vendit të tyre, që mund të jenë edhe jobesimtarë. Kështu ndodhi me profetin Shuajb (a.s.), të cilin Allahu i Lartësuar e shpëtoi nëpërmjet fisit e popullit të tij. Po kështu, edhe pjesëmarrja në organizata të ndryshme, nëpërmjet të cilave mund të mbrohet Islami dhe muslimanët, është e lejueshme. Madje, kjo mund të jetë edhe e detyrueshme, sepse mirëqenia e muslimanëve është e detyrueshme që të arrihet me çdo rrugë të mundshme e të lejueshme. Kështu për shembull, një popull musliman që ndodhet nën regjimin e një populli mohuesish të padrejtë, nëse kalon nën regjimin e një populli tjetër mohuesish, por të cilët i respektojnë të drejtat themelore të muslimanëve, u garantojnë lirinë e fesë dhe të besimit, si dhe të drejta të barabarta me të tjerët, kjo sigurisht që është më mirë për ta, madje është e detyrueshme që të arrihet. Në një rast të tillë, besimtarëve nuk u lejohet që të qëndrojnë nën regjimin e atij shteti që u mohon të drejtat njerëzore e fetare, që i trajton si hyzmeqarë e si skllëvër e, mbi të gjitha, që përpiqet t’i asimilojë e t’i zhdukë si popull. Sigurisht, nëse është e

mundur që shteti të jetë në dorë të muslimanëve dhe udhëheqësit të jenë besimtarë, kjo është më e mira, madje ky është synimi parësor. Por në pamundësi, asaj që i jepet rëndësi është ruajtja e fesë dhe e të drejtave të muslimanëve, me çdo rrugë e mundësi të lejueshme. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Ajetet 96 - 99

96. Ne e dërguam Musanë me mrekullitë Tona dhe me fakte të qarta

97. Te Faraoni dhe rrethi i tij. Por rrethi i tij i shkoi pas urdhrit të Faraonit, edhe pse urdhri i Faraonit nuk ishte i drejtë.

98. Ditën e Kijametit, ai do t’i prijë popullit të vet dhe do ta çojë në Zjarr. Eh, sa i shëmtuar është ai vend, ku ata do të çohen!

99. Ata i ndjek mallkimi si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Kijametit. Eh, sa e keqe është ajo "dhoratë", që do t’u jepet!

Shpjegimi i ajeteve

- “Ne e dërguam Musanë me mrekullitë Tona dhe me fakte të qarta te Faraoni dhe rrethi i tij...” - Profeti Musa Ibn Imrani u dërgua me shumë argumente, shenja dhe mrekulli, të cilat vërtetonin Shpalljen që ai solli prej Allahut të Madhëruar. Ndër to ishin shkopi, dora e bardhë dhe e shndritshme etj. Allahu i Madhëruar thotë se i dhuroi Musait (a.s.) "*sultan el mubin*", pra, fakte të qarta e të dukshme. Ato ishin të qarta si drita e diellit. Allahu i Madhëruar e dërgoi atë te Faraoni dhe paria rreth tij, sepse ata ishin udhëheqja, ndërsa të tjerët ishin pasues të tyre. Por ata nuk u bindën para fakteve dhe argumenteve të qarta të Allahut të Gjithëfuqishëm, madje i shpërfillën ato.

- “...Por rrethi i tij i shkoi pas urdhrit të Faraonit, edhe pse urdhri i Faraonit nuk ishte i drejtë.” - Faraoni ishte jo vetëm i devijuar tërësisht nga rruga e drejtë, por edhe një devijues i pamëshirshëm. Ai urdhëronte veçse për shkatërrim e asnjëherë për mirë. Nuk ka asnjë dyshim për përfundimin e keq të Faraonit dhe pasuesve të tij. Edhe pasuesit e tij u shkatërruan dhe

do të ndëshkohen përjetësisht në ahiret, bashkë me të, siç thotë i Madhërishtmi:

- **“Ditën e Kijametit, ai do t'i prijë popullit të vet dhe do ta çojë në Zjarr. Eh, sa i shëmtuar është ai vend, ku ata do të çohen!”** - Ky është premtimi për ta në ahiret. Por jo vetëm kaq. Ata do të përndiqen nga mallkimi i të Madhërishtmit:

- **“Ata i ndjek mallkimi si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Kijametit.”** - Ata u mallkuan që në jetën e dynjasë dhe në Ditën e Gjykimit do të mallkohen përsëri nga Allahu, melekët e Tij dhe nga i gjithë njerëzimi.

- **“Eh, sa e keqe është ajo "dhuratë", që do t'u jepet!”** - Sa e keqe është e gjithë kjo barrë që rëndon mbi ta: ndëshkimi i Allahut të Madhëruar, si dhe mallkimi në dynja dhe në ahiret.

Ajetet 100 – 102

100. Këto që të rrëfyem janë disa nga historitë e atyre vendeve. Disa prej tyre ekzistojnë ende e disa janë shkatërruar.

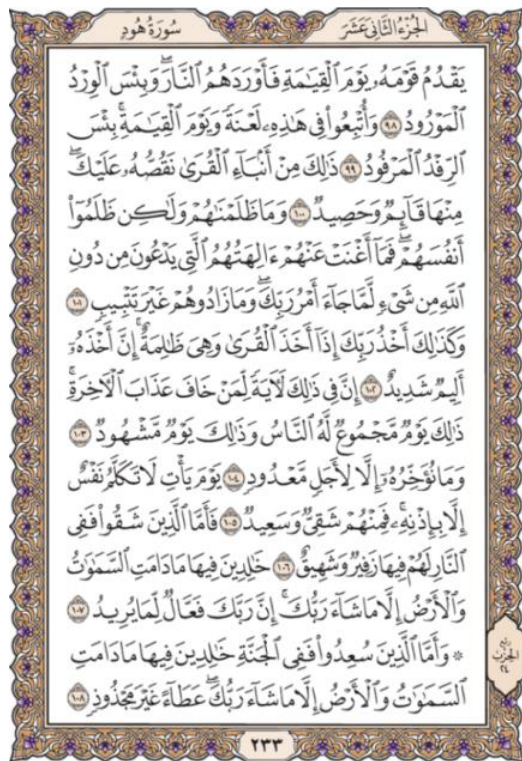
101. Ne nuk u bëmë atyre asnjë padrejtësi; por ishin ata që i bënë padrejtësi vetes. Kur erdhi urdhri i Zotit tënd, atyre nuk u erdhën aspak në ndihmë zotat e tyre, të cilëve u luteshin veç Allahut. Ata nuk u shtuan asgjë tjetër, përveç shkatërrimit.

102. I tillë është ndëshkimi i Zotit tënd, kur bie mbi popujt që bëjnë padrejtësi. Vërtet, ndëshkimi i Tij është i dhembshëm dhe i ashpër.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi historitë e disa profetëve me popujt e tyre, Allahu i Lartësuar i thotë profetit Muhamed ﷺ:

- **“Këto që të rrëfyem janë disa nga historitë e atyre vendeve.”** - Këto që Ne po të tregojmë janë disa nga ngjarjet e atyre vendeve. Këto po t'i tregojmë me qëllim që ti, nëpërmjet tyre, të qortosh dhe këshillosh njerëzit. Ato le të shërbejnë si argumente të qarta për vërtetësinë e Shpalljes dhe për sinqeritetin tënd si profet i zgjedhur nga Allahu i Lartësuar. Këto ngjarje do të shërbejnë si mësim, këshillë, qortim dhe

përkujtim në mënyrë të veçantë për besimtarët, të cilët pasojnë me besnikëri rrugën tënde.

- **“Disa prej tyre ekzistojnë ende e disa janë shkatërruar.”** - Disa prej atyre vendbanimeve kanë mbetur. Në to gjen gjurmë për ekzistencën e atyre popujve. Po ashtu, ka vendbanime që janë shkatërruar dhe janë zhdukur tërësisht, pa u mbetur më asnjë gjurmë.

- **“Ne nuk u bëmë atyre asnjë padrejtësi; por ishin ata që i bënë padrejtësi vetes.”** - Ndëshkimi nuk ishte padrejtësi ndaj tyre, por ishin ata që i bënë padrejtësi vetes përmes idhujtarisë dhe mohimit të Zotit të Madhëruar, duke treguar mendjemadhësi ndaj Shpalljes së Tij.

- **“Kur erdhi urdhri i Zotit tënd, atyre nuk u erdhën aspak në ndihmë zotat e tyre, të cilëve u luteshin veç Allahut.”** - Kështu ndodh me të gjithë ata që i drejtohen për ndihmë dikujt tjetër, veç Allahut të Lartësuar, me adhurime dhe përunjësi. Kur zbret ndëshkimi i Allahut të Madhëruar, atyre nuk u bën asnjë lloj dobie adhurimi që

iu përkushtojnë idhujve. Madje, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ata nuk u shtuan asgjë tjetër, përveç shkatërrimit.”** - Idhujtaria veçse u shton ndëshkimin, shkatërrimin, dëshpërimin dhe vuajtjen. Kjo, sigurisht, është e kundërta e asaj që ata shpresojnë me lutjet e blatimet e shumta që u drejtojnë idhujve të tyre.

- **“I tillë është ndëshkimi i Zotit tënd, kur bie mbi popujt që bëjnë padrejtësi. Vërtet, ndëshkimi i Tij është i dhembshëm dhe i ashpër.”** - Kështu i shkatërron dhe i dërrmon Allahu i Lartësuar ata përmes ndëshkimit të Tij të ashpër dhe të drejtë. Atyre nuk do t'u vlejë aspak adhurimi që u kanë bërë idhujve me përunjësi e përkushtim. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

Ajetet 103 - 108

103. Pa dyshim, këtu ka shumë mësimë për atë që i druhet Dënimit të Jetës Tjetër. Ajo është dita e tubimit të njerëzve dhe dita që do ta dëshmojnë (të gjithë).

104. Ne nuk po e vonojmë atë, përveçse deri në afatin e caktuar.

105. Kur të vijë ajo Ditë, askush nuk do të flasë pa lejen e Tij. Prej tyre do të ketë të dëshpëruar, por do të ketë edhe të lumtur.

106. Të dëshpëruarit do të jenë në Zjarr, ku do të kenë ofshama e ngashërime.

107. Ata do të jenë aty të përjetshëm, sa të jenë qiejt dhe Toka, përveç çfarë do Zoti yt. Zoti yt vepron gjithçka që Ai dëshiron.

108. Ndërsa të lumturit janë në Xhenet. Aty do të jenë të përjetshëm, sa të jenë qiejt dhe toka, përveç çfarë do Zoti yt. Ata do të kenë një shpërblim të pandërprerë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Pa dyshim, këtu ka shumë mësimë për atë që i druhet Dënimit të Jetës Tjetër.”** - Në të gjitha këto histori të përmendura, te ndëshkimet që Allahu i Madhëruar zbriti mbi zullumqarët, ka fakte të shumta për këdo që i druhet ndëshkimit në ahiret. Këto

histori ndikojnë tek ata që e besojnë ringjalljen dhe llogarinë para Zotit të Gjithëditur dhe të Drejtë. Ato na mësojnë se të gjithë ata që bëjnë padrejtësi dhe krime, kanë për të vuajtur ndëshkimin e dynjasë dhe të ahiretit. Ata do ta marrin shpagimin të plotë, ashtu sikurse e meritojnë, nga Allahu i Lartësuar, i Cili është i Drejtë dhe Ndëshkues i ashpër. Më pas, Allahu i Lartësuar vijon që të përshkruajë ahiretin:

- **“Ajo është dita e tubimit të njerëzve dhe dita që do ta dëshmojnë (të gjithë).”** - Atë ditë, njerëzit do të mblidhen bashkë për të marrë të plotë shpërblimin e merituar, i mirë ose i keq qoftë, sipas veprave të tyre. Pushteti dhe sundimi i Allahut të Lartësuar do t'u shfaqet hapur. Të frikësuar e kokëulur para madhësisë së Allahut dhe drejtësisë së Tij absolute, njerëzit do të shpresojnë në mëshirën e Tij të gjerë. Atë ditë, ata do ta njohin Allahun e Lartësuar plotësisht, me fuqinë dhe pushtetin e Tij gjithëpërfshirës. Allahu i Lartësuar thotë se ajo është dita e dëshmuar. Për vërtetësinë e saj ka dëshmuar Allahu, melekët e Tij dhe të gjitha krijesat. Ajo është dita që do ta dëshmojnë dhe do ta përjetojnë të gjithë, pa përjashtim.

- **“Ne nuk po e vonojmë atë, përveçse deri në afatin e caktuar.”** - Kijameti do të ndodhë atëherë kur të përfundojë afati i kësaj dynjaje dhe Allahu i Lartësuar të këtë përfunduar gjithçka që ka lidhje me krijesat dhe krijimin e Tij. Allahu i Madhëruar do t'i tubojë të gjithë për të përjetuar atë që quhet Dita e Fundit. Atë ditë, mbi të gjitha krijesat do të zbatohet norma e shpërblimit të Zotit të Lartësuar. Ashtu sikurse në dynja zbatohen të gjitha ligjet e Zotit të Lartësuar që kanë lidhje me krijimin dhe funksionimin e kësaj bote, si edhe dispozitat e Sheriatit të Tij, po ashtu në Ditën e Kijametit do të zbatohen ligjet e Tij të shpërblimit, që bazohen te drejtësia, urtësia dhe bamirësia absolute e Zotit.

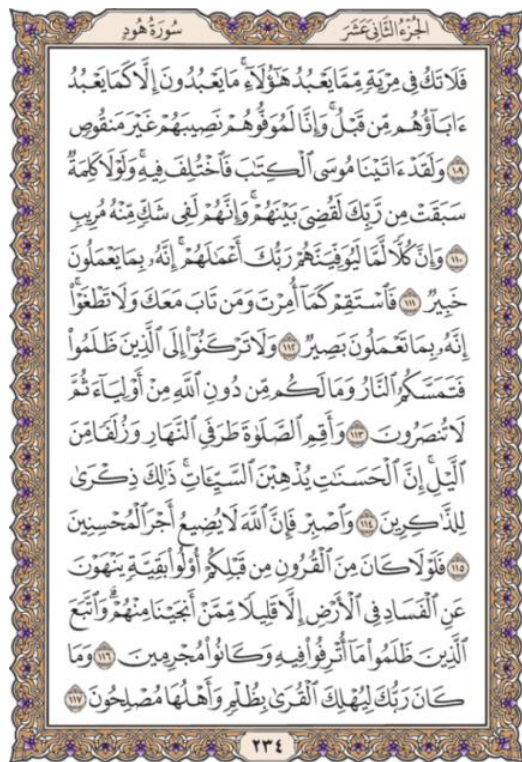
- **“Kur të vijë ajo Ditë, askush nuk do të flasë pa lejen e Tij.”** - Kur të vijë ajo ditë, të gjitha krijesat do të grumbullohen para

Allahut dhe askush nuk do të flasë pa lejen e Tij, madje as profetët apo melekët e nderuar. Gjithashtu, askush nuk do të mund të ndërmjetësojë tek Allahu i Lartësuar në ndonjë mënyrë, përveçse me lejen e Tij. Askush nuk mund të hyjë për ndërmjetësim nëse Allahu nuk është i kënaqur me ndërmjetësuesin dhe me atë për të cilin ndërmjetësohet dhe nëse Allahu nuk jep leje për këtë ndërmjetësim. Atë ditë krijesat do të ndahen në dy grupe, prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Prej tyre do të ketë të dëshpëruar, por do të ketë edhe të lumtur.”** - Të dëshpëruarit do të jenë ata që, së pari, e kanë mohuar Allahun e Lartësuar dhe që nuk e kanë besuar Atë ashtu si duhej të besohej. Së dyti, do të jenë ata që kanë mohuar të dërguarit e Tij, duke mos i besuar si profetë të Zotit. Së treti, do të jenë ata që nuk u janë bindur urdhrave dhe porosive të Allahut, që nuk kanë punuar e jetuar sipas Shpalljes së Tij. Ndërsa të lumturit, ‘*es-suadâu*’, janë besimtarët, ata të cilët e kanë besuar Allahun e Lartësuar me sinqeritet dhe që kanë ndjekur rrugën e Tij. Cilësia e tyre dalluese është devotshmëria. Ata e tregojnë devotshmërinë duke u ruajtur nga ndëshkimi i Allahut përmes plotësimit të urdhrave të Tij dhe largimit nga ndalesat e Tij, në emër të dashurisë për Allahun e Lartmadhëruar, shpresës për shpërblimin e Tij dhe frikës ndaj ndëshkimit të Tij. Ndërsa për sa i përket shpërblimit të secilit grup, Allahu Krenar dhe i Lartësuar thotë:

- **“Të dëshpëruarit do të jenë në Zjarr, ku do të kenë ofshama e ngashërime.”** - Të dëshpëruarit, të poshtëruarit dhe të nënçmuarit do të jenë në zjarrin e Xhehenemit. Atje do të vuajnë ndëshkim pas ndëshkimi, gjithnjë e duke u rënduar më tepër. Kjo gjendje do të shoqërohet me ofshama, ngashërime e lëngata, me zërat më të tmerrshëm e më të përvuajtur, që shprehin torturën e madhe të tyre.

- **“Ata do të jenë aty të përjetshëm, sa të jenë qiejt dhe Toka,…”** - Tek ai zjarr që u përshkrua më sipër, ata do të jenë të

përjetshëm, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: sa të jenë qiejt dhe toka, pra, sa të ekzistojnë qiejt dhe toka.

- **“... përveç çfarë do Zoti yt.”** - Ata do të jenë të përjetshëm në zjarrin e Xhehenemit, përveç atij intervali kohor që do të dëshirojë Allahu i Lartësuar që të mos jenë në të. Kjo është periudha kohore e pritjes së tyre para hyrjes në Zjarr, Ditën e Gjykimit, sikurse kanë thënë shumica e komentuesve të Kur'anit. Kësisoj, pas hyrjes në zjarrin e Xhehenemit, ata do të jenë aty pafundësisht.

- **“Zoti yt vepron gjithçka që Ai dëshiron.”** - Allahu i Lartësuar vepron çdo gjë që Ai dëshiron. Çdo gjë që Ai vepron, ngrihet e bazohet në diturinë dhe urtësinë e Tij absolute dhe të paanë. Askush nuk mund ta pengojë Allahun nga ajo çka Ai dëshiron.

- **“Ndërsa të lumturit janë në Xhenet.”** - Këta janë ata fatbardhë, të cilëve u takon çdo gjë që u sjell gëzim, kënaqësi dhe lumturi. Atyre u është dhuruar suksesi për të kryer çdo punë të mirë dhe për t'u larguar nga çdo e keqe. Ata janë begatuar edhe me fitoren në dynja dhe ahiret. Këtyre njerëzve

u takon mirësia dhe lumturia. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Aty do të jenë të përjetshëm, sa të jenë qiejt dhe toka, përveç çfarë do Zoti yt.”** - Ata do të jenë në Xhenet përjetësisht, sa të jenë qiejt dhe toka, përveç çfarë dëshiron Zoti. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë gjykim më pas, kur thotë:

- **“Ata do të kenë një shpërblim të pandërprerë.”** - Ata do të kenë gjithçka prej mirësive dhe kënaqësive të përjetshme dhe të mrekullueshme, që Allahu i Lartësuar u ka dhuruar. Ato nuk do të ndërpriten kurrë, në asnjë çast. Ne e lusim Allahun Bujar dhe të Lartësuar që të na dhurojë nga mirësitë e Tij.

Ajeti 109

109. Mos ki asnjë dyshim për atë që adhurojnë ata. Ata nuk adhurojnë asgjë tjetër përveçse çfarë adhuronin më parë prindërit e tyre. Ne do t'ua japim pjesën e vet pa ua cenuar.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i drejtohet profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **“Mos ki asnjë dyshim për atë që adhurojnë ata.”** - Të mos kesh anjë lloj dyshimi rreth gjendjes së tyre të mjerë dhe të kotës që ata pasojnë. Ata nuk kanë asnjë lloj argumenti të drejtë fetar, tradicional apo logjik për idhujtarinë e tyre. Argumenti i vetëm për ta, nëse do të quhej argument, është ai që Allahu i Madhëruar e përshkruan:

- **“Ata nuk adhurojnë asgjë tjetër përveçse çfarë adhuronin më parë prindërit e tyre.”** - Ky nuk mund të quhet argument, sepse çdo qëndrim ka nevojë për mbështetje të argumentuar, përveç profetëve, që u vjen Shpallje nga Allahu i Lartësuar. Ndërsa qëndrimet e këtyre të humburve janë plot gabime dhe të pavërteta që në thelb të tyre. Edhe pse ata mund të pretendojnë të gjithë së bashku se janë në të vërtetën, kjo nuk e ndryshon aspak realitetin e tyre të rremë.

- **“Ne do t'ua japim pjesën e vet pa ua cenuar.”** - Ata do ta marrin pjesën e tyre,

që u ka përcaktuar Allahu i Lartësuar, që në këtë jetë. Ata do ta marrin këtë pjesë të pacenuar, edhe nëse është shumë e madhe. Por nëse Allahu i Lartësuar u jep pasuri e bollëk, kjo nuk tregon aspak se Ai i sheh si njerëz të mirë. Allahu i Lartësuar ua jep të mirat e kësaj bote atyre që i do dhe atyre që nuk i do. Ndërsa fenë dhe besimin e drejtë, Ai ua jep veçse atyre që i ka përzgjedhur dhe dalluar mbi të gjithë të tjerët. Nga këto ajete kuptojmë që asnjëherë nuk duhet të mashtrohem nga unanimiteti i të humburve në qëndrimet e tyre të devijuara. Fakti që ata kanë rënë dakord që të pranojnë si të vërteta dhe të sakta besimet e trashëguara nga të parët e tyre, kjo nuk do të thotë se ata duhen ndjekur. Gjithashtu, njeriu nuk duhet të mashtrohet nga mirësitë e kësaj bote, që Allahu i Lartësuar mund t'ua ketë dhuruar ndonjërit prej tyre. Rreth besimit dhe fesë së vërtetë gjykohet mbi argumente të qarta, të sakta dhe të përcaktuara nga Allahu i Lartmadhëruar.

Ajetet 110 - 111

110. Ne i dhamë Musait Librin, rreth të cilit kanë pasur kundërshtime. Sikur të mos kishte qenë vendimi i Zotit tënd, i përcaktuar më herët, me siguri çështja do të kishte marrë fund. Por ata kanë dyshime rreth tij dhe janë në mëdyshje.

111. Nuk ka dyshim se, çdonjërit prej tyre, Zoti yt do t'ia japë të plotë shpërblimin për veprat e veta. Ai di gjithçka që bëjnë ata.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ne i dhamë Musait Librin, rreth të cilit kanë pasur kundërshtime.”** - Allahu i Lartësuar tregon për librin që i dha Musait (a.s.), i cili ishte Teurati. Ai ishte libër plot me porosi dhe dispozita të mrekullueshme. Ishte e detyrueshme për popullin që, në pajtim të plotë, t'i zbatonin dhe të jetonin sipas dispozitave e ligjeve të tij. Megjithatë, ata patën kundërshtime me njëri-tjetrin pikërisht rreth themeleve të fesë dhe të besimit të përcaktuara në Teurat.

- **“Sikur të mos kishte qenë vendimi i Zotit tënd, i përcaktuar më herët, me**

siguri çështja do të kishte marrë fund.” - Sikur të mos ishte vendimi i Zotit për të mos i ndëshkuar ata menjëherë, por për t’u lënë një afat, çështja e tyre do të kishte marrë fund, domethënë, do të ndëshkohej çdo zullumqar për padrejtësinë e bërë. Por Allahu i Lartësuar, me urtësinë e Tij, vendosi që t’u linte afat deri Ditën e Gjykimit, ditën kur do t’u jepet ndëshkimi i merituar.

- **“Por ata kanë dyshime rreth tij dhe janë në mëdyshje.”** - Ata mbetën të çoroditur dhe sorollaten në dyshimet e tyre. Prandaj, nëse me librin dhe me themelet e fesë të tyre çifutët sillen në këtë mënyrë, si pret të sillen ata me Kur’anin dhe fenë që Zoti ta shpalli ty?! Kështu, mos u çudit aspak kur ata të kundërshtojnë. Mos u habit që ata nuk të besojnë dhe kanë dyshime të vazhdueshme rreth Shpalljes së Allahut të Lartësuar.

- **“Nuk ka dyshim se, çdonjërit prej tyre, Zoti yt do t’ia japë të plotë shpërblimin për veprat e veta.”** - Allahu i Lartësuar ka për t’i gjykuar me drejtësi dhe urtësi Ditën e Gjykimit dhe gjithësecilin do ta shpërblejë sipas veprave që ka kryer. Më tej, i Lartësuar thotë:

- **“Ai di gjithçka që bëjnë ata.”** - Për gjithçka që ata kanë bërë, qoftë punë të mira apo të këqija, Allahu është *Habir* - i Gjithëditur. Asgjë nuk i fshihet Allahut, sado të vogla dhe të imta, të dukshme apo të padukshme qofshin punët e tyre. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar i tregon Profetit ﷺ shkaku që i bëri bashkësitë e mëparshme të përçaheshin. Ky shkak ishte mospërqendrimi me besnikëri në rrugën e drejtë, sipas Shpalljes që u dhuroi Allahu i Madhëruar. Për këtë arsye, Ai e urdhëron më pas profetin Muhamed ﷺ dhe të gjithë besimtarët që e ndjekin, që të përqendrohen në fenë e drejtë:

Ajetet 112 – 115

112. Prandaj qëndroni të patundur (në rrugën e drejtë), ashtu siç jeni urdhëruar - ti dhe ata që janë penduar (e kanë besuar)

së bashku me ty dhe mos i kaloni kufijtë! Ai sheh gjithçka që bëni ju.

113. Dhe mos anoni kurrë nga ata që bëjnë padrejtësi e kështu t’ju përcëllojë Zjarri! Atëherë, ju nuk do të keni asnjë mbrojtës përveç Allahut dhe askush nuk do t’ju ndihmojë.

114. Dhe fale namazin në dy skajet e ditës, edhe në orët e afërta të natës! Sigurisht që veprat e mira i shlyejnë ato të këqijat. Ky është kujtim për ata që kujtojnë (Zotin e tyre).

115. Bëj durim, se, me të vërtetë, Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve!

Shpjegimi i ajeteve

- **“Prandaj qëndroni të patundur (në rrugën e drejtë), ashtu siç jeni urdhëruar - ti dhe ata që janë penduar (e kanë besuar) së bashku me ty dhe mos i kaloni kufijtë!”** - Allahu i Lartësuar urdhëron për *“el istikâme”*, domethënë për qëndrueshmëri në rrugën e drejtë. Por kjo nuk mund të bëhet sipas orekseve dhe dëshirave të secilit, prandaj shoqërohet me një tjetër porosi të rëndësishme: *“... ashtu siç je urdhëruar”*. Kështu, besimtarët urdhërohen që të përqendrohen në rrugën e Allahut të Madhëruar dhe në zbatimin e ligjit të Tij, me mënyrën që Ai e ka caktuar. Ata duhet të besojnë gjithçka që vjen e sigurt nga Allahu i Lartësuar. Ata urdhërohen që kurrsesi të mos devijojnë nga feja dhe ligji që u ka zbritur Allahu i Lartësuar. Besimtarët urdhërohen që të jenë të vazhdueshëm në këtë rrugë të drejtë dhe të mos devijojnë as majtas, as djathtas. Gjithçka është e përcaktuar, prandaj ata nuk duhet të kalojnë caqet në asnjë drejtim, qoftë në besim, qoftë në zbatimin e ligjeve. Pastaj Allahu i Madhëruar i kujton besimtarët për një fakt shumë të rëndësishëm, duke thënë:

- **“Ai sheh gjithçka që bëni ju.”** - Allahut nuk i fshihet asnjë vepër e tyre dhe Ai ka për t’i shpërblyer për to. Sigurisht, ky është një inkurajim i fortë për të qenë i vendosur në fenë e drejtë të Allahut të Lartësuar. Gjithashtu, ai shërben edhe si një kërcënim

dhe qortim i ashpër për këdo që humbet këtë qëndrueshmëri. Allahu i Lartësuar e përforcon këtë kërcënim, duke thënë:

- **“Dhe mos anoni kurrë nga ata që bëjnë padrejtësi e kështu t’ju përcëllojë Zjarri!”** - Mos anoni nga ata të cilët bëjnë padrejtësi, sepse nëse anoni nga ata, sigurisht që keni për t’i miratuar dhe pasuar në padrejtësitë e tyre, ose të paktën do të jeni të kënaqur me ta, dhe në këtë mënyrë dhe do të bini në zjarrin e Xhehenemit. Ky lloj animi është, sigurisht, pasojë e humbjes së qëndrueshmërisë në rrugën e Allahut të Lartësuar ashtu sikurse Ai ka urdhëruar.

- **“Atëherë, ju nuk do të keni asnjë mbrojtës përveç Allahut dhe askush nuk do t’ju ndihmojë.”** - Ju nuk keni për të gjetur mbështetës, që t’ju mbrojnë nga ndëshkimi i Allahut apo që t’ju ndihmojnë për të fituar sadopak prej shpërblimit të Tij. Kështu, ata nuk do të mund të largojnë prej jush ndëshkimin që do t’ju japë Allahu i Lartësuar, kur ai të godasë mbi ju. Në këtë ajet gjejmë një kërcënim të ashpër për këdo që anon tek çdo lloj padrejtësie me të cilën përballet. Por çfarë nënkupton fjala “anim”, që përmendet në ajet? Kuptimi i saj është pohimi, miratimi, solidariteti ose mbështetja me kënaqësi që tregon dikush për padrejtësinë dhe të padrejtët. Atëherë, nëse vetëm animi te padrejtësia ka këtë lloj ndëshkimi nga Allahu i Lartësuar, si është halli i atyre që e kryejnë vetë padrejtësinë?! E lusim Allahun e Madhëruar të na ruajë nga çdo lloj padrejtësie dhe të mos anojmë tek ato në asnjë formë e çast!

- **“Dhe fale namazin në dy skajet e ditës, edhe në orët e afërta të natës!”** - Allahu i Lartësuar urdhëron për faljen e namazit në dy skajet e ditës, domethënë, në fillim dhe në fund të saj. Këtu përfshihen tre namazet: i sabahut, i drekës dhe ai i ikindisë. Më pas, i Lartësuari thotë: “edhe në orët e afërta të natës”. Këtu bëhet fjalë për namazin e akshamit dhe të jacistë, sepse akshami është menjëherë pas perëndimit të diellit, ndërsa jacia është pranë me sabahun. Sigurisht, përfshihet edhe namazi i natës, sepse edhe

ai është afër sabahut. Janë quajtur ‘zulefen’ – ‘të afërta ose afruese’ edhe për një qëllim tjetër: sepse e afrojnë robin tek Allahu i Lartësuar.

- **“Sigurisht që veprat e mira i shlyejnë ato të këqijat.”** - Pesë namazet e detyrueshme si dhe ato vullnetare, që u bashkëngjiten, konsiderohen si veprat më të mira dhe më të shpërblueshme. Ato kanë një shpërblim shumë të madh prej Allahut të Lartësuar dhe Bujar. Përveçse sjellin mirësi të shumta në dynja dhe ahiret, namazet, - sikurse thotë Allahu i Lartësuar, - i fshijnë dhe i largojnë të këqijat. Sigurisht, këtu bëhet fjalë për gjynahet e vogla, sikurse përcaktohet edhe në hadithe të sakta nga Profeti (a.s.). Nga këto hadithe mund të përmendim: “Pesë namazet, nga xhumaja deri në xhuma, nga Ramazani deri në Ramazan, janë falëse dhe shuajtëse të atyre gjynaheve që veprohen mes tyre, nëse robi u largohet gjynaheve të mëdha”. Kështu që bëhet fjalë për gjynahet e vogla. Një argument tjetër që tregon për këtë është edhe ajeti në suren Nisa, ku thotë Allahu i Lartësuar: “Nëse largoheni prej gjynaheve të mëdha, që ju janë ndaluar, Ne do t’ju falim gjynahet e vogla dhe do t’ju shpiem në një vend të nderuar.” [Nisa 31]. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **“Ky është kujtim për ata që kujtojnë (Zotin e tyre).”** - Ky është një kujtim i mrekullueshëm për ata që kujtojnë mësimet e Zotit. Përemri "ky" ndoshta ka për qëllim gjithçka që u përmend pak më sipër, si:

- qëndrueshmëria në rrugën e drejtë dhe përkushtimi për të mos dalë nga kufijtë që ka vendosur Allahu i Lartësuar;

- mosanimi nga ata që bëjnë padrejtësi dhe mosmiratimi i tyre;

- urdhri për faljen e namazit dhe qartësimi se të gjitha veprat e mira i fshijnë të këqijat. Të gjitha këto vlejnë për ata që duan të dinë se çfarë u ka urdhëruar dhe çfarë u ka ndaluar Allahu i Lartësuar. Për këtë arsye, ata përkushtohen me sinqeritet për t’i zbatuar ato, se kështu fitojnë mirësi dhe begati dhe u largohen fatkeqësitë e sprovat

mohuar argumentet e Allahut të Madhëruar.” Domethënë, si ata që besojnë, edhe ata që nuk besojnë të jenë të qartë për lirinë e zgjedhjes së tyre. Ndjekësit e rrugës së drejtë jetojnë të qartë në besimin e tyre, prandaj meritojnë shpërblimin e Allahut të Lartësuar. Kurse për ata që tregohen të padrejtë, Allahu thotë: “Ata u dhanë pas kënaqësive si të shfrenuar e ngulmuan në gjynahe.” Pra, ata që bëjnë padrejtësi dhe nuk pasojnë rrugën e besimit, thjesht argëtohen me mirësitë e shumta që u dhuron Allahu i Lartësuar në këtë botë, duke braktisur tërësisht jetën e ahiretit, prandaj meritojnë të quhen ‘*muxhrimin*’ - kriminelë. Ata përkushtohen plotësisht pas kësaj dynjaje të shkurtër dhe mashtroese, duke shpërfillur besimin e vërtetë në Allahun e Lartësuar dhe të jetuarit sipas tij. Shumë prej tyre Allahu i Lartësuar i ka shfarosur që në këtë botë. Ky ajet është nxitje për muslimanët, që mes tyre të kenë vazhdimisht një grup njerëzish bamirës, të cilët rregullojnë veten e tyre dhe ato që prishin të padrejtët. Le të jetë gjithmonë një grup që e praktikon me korrektësi fenë e Allahut të Lartësuar dhe që fton të devijuarit e të humburit në rrugën e drejtë, duke bërë durim përballë çdo mundimi që ata u sjellin. Ata duhet të jenë të qëndrueshëm e të durueshëm në përhapjen e së mirës, duke u hapur sytë e shpirtit atyre që u janë verbuar nga dashuria për këtë botë. Pa dyshim që kjo është grada më e lartë, të cilën e synon çdokush që dëshiron mirësinë e Allahut të Lartësuar. Të tillët janë udhëheqësit e kësaj feje, sepse ata ia përkushtojnë çdo vepër me sinqeritet vetëm Allahut të Lartësuar dhe vetëm për kënaqësinë e Tij.

Ajeti 117

117. Zoti yt kurrë nuk do t’i shkatërronte ato vende, nëse banorët e tyre do të ishin vepërmirë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar nuk do t’i shkatërronte popujt, po të ishin vepërmirë, domethënë të vazhdueshëm në punë të mira

dhe të përqendruar në rrugën e drejtë. Allahu i ka ndëshkuar vetëm sepse ata dilnin jashtë kufijve të Tij, pa pasur asnjë justifikim. Kështu ndëshkohen ata që e dinë të vërtetën dhe nuk e zbatojnë atë. Kurse kuptimi tjetër është: Allahu i Lartësuar kurrsesi nuk do të shkatërronte njerëzit për padrejtësitë që kanë bërë në të shkuarën, nëse ata i kthehen të penduar, duke ndrequr besimin dhe veprat e tyre. Pendimi i sinqertë i fshin dhe i mbulon gjynahet. Punët e mira që pasojnë të këqijat të shpëtojnë nga ndëshkimi i ashpër.

Ajetet 118 - 119

118. Sikur të dëshironte Zoti yt, do ta bënte njerëzinë të një feje, por ata do të jenë vazhdimisht duke kundërshtuar,

119. Përveç atyre të cilët i ka mëshiruar Zoti yt. Për këtë edhe i krijoi ata. Vendimi i Zotit tënd do të përmbushet: “Unë do ta mbush Xhehenemin me xhinde dhe njerëz bashkë.”.

Shpjegimi i ajeteve

- “Sikur të dëshironte Zoti yt, do ta bënte njerëzinë të një feje, por ata do të jenë vazhdimisht duke kundërshtuar,...” - Allahu i Lartësuar na tregon se, po të dëshironte, do t’i bënte njerëzit të gjithë të një feje, pra, të fesë Islame. Askush nuk do të mund ta ndryshonte dëshirën e Tij dhe nuk do të mund t’i dilte Atij përpara, nëse Ai do ta dëshironte një gjë të tillë. Por urtësia e Tij e deshi që njerëzit të jenë vazhdimisht në kundërshtim me njëri tjetrin dhe me rrugën e drejtë, të cilën Ai e përcaktoi. Njerëzit do të ndjekin vazhdimisht dëshirat e tyre dhe rrugët që të çojnë në Zjarr. Secili grup do të pretendojë se e vërteta është me të, ndërsa e pavërteta është ajo që thonë të tjerët, sepse ata ndjekin dëshirat e tyre dhe nuk ndjekin udhëzimin e Allahut. Këtu përjashtohen vetëm ata që Zoti ka thënë:

- “...Përveç atyre të cilët i ka mëshiruar Zoti yt.” - Këta janë ata të cilët i udhëzon Allahu te njohja e të vërtetës dhe në veprat e sinqerta sipas kësaj të vërtete. Këtyre u paraprin mirësia dhe përkujdesi nga Allahu

i Gjithëmëshirshëm, i Cili u ka dhënë sukses të plotë. Ai u mundëson sukses qoftë në mësimin e të vërtetës, qoftë në punën e sinqertë sipas kësaj të vërtete, të sjellë me Shpallje dhe profetë. Ndërsa të tjerët janë ata që mbështeten tërësisht në forcat e veta dhe aspak tek Allahu, duke mos kërkuar udhëzimin prej Tij, prandaj e meritojnë devijimin dhe largimin nga rruga e drejtë. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Për këtë edhe i krijoi ata. ”** - Me urtësinë e Tij, Allahu i Lartësuar i krijoi njerëzit në atë mënyrë që prej tyre të ketë fatbardhë dhe të tjerë që meritojnë të jenë fatzinj, që disa të ndjekin rrugën e drejtë dhe disa të kundërshtojnë të ndjekin rrugën e drejtë. Allahu i Lartësuar e udhëzon grupin e parë, sepse ata i mbështeten Atij dhe e kërkojnë udhëzimin e Tij. Ndërsa të tjerët e meritojnë devijimin nga e vërteta, sepse ata vetë e shpërfillin udhëzimin e sjellë prej Tij përmes profetëve dhe shpalljeve. Kështu do t’u bëhet e qartë robve drejtësia dhe urtësia e Allahut të Lartësuar. Kështu do të dalë haptaz gjithçka që është mbajtur e fshehtë në zemër, e mirë apo e ligë qoftë. Të gjithë do të paraqesin atë çka fshehin përbrenda vetes në tregun e xhihadit dhe të ibadeteve, në tregun e përpjekjes për ta adhuruar Allahun dhe për të jetuar me devotshmëri. Këto nuk mund të zbuloheshin, nëse ata nuk do të sprovoheshin. Allahu i Lartësuar i krijoi për t’i sprovuar, në mënyrë që të dalë qartë ajo çfarë fshehin brenda vetes dhe ajo çfarë shfaqin.

- **“Vendimi i Zotit tënd do të përmbushet: “Unë do ta mbush Xhehenemin me xhinde dhe njerëz bashkë.”** - Zjarri do të mbushet me ata që e meritojnë të hyjnë në të. Po ashtu, edhe Xheneti do të mbushet me ata që e meritojnë të hyjnë në të. Secili grup do të bëjë në këtë botë ato vepra që i përputhen atij vendi ku ata do të përfundojnë. Xhenetlinjtë bëjnë punë të banorëve të Xhenetit. Ata janë të bindur, të nënshtruar dhe të përkushtuar në adhurimin e Allahut.

Ndërsa të tjerët bëjnë punët e banorëve të Zjarrit dhe do ta meritojnë ndëshkimin e atjeshëm.

Ajetet 120 – 123

120. Gjithçka që po ta rrëfejmë nga historitë e profetëve – me të forcojmë zembrën tënde. Në këtë Shpallje të ka ardhur e vërteta, këshilla dhe kujtimi për ata që besojnë.

121. Thuaju atyre që nuk besojnë: “Bëni çfarë të mundeni në tuajën, se edhe ne do të bëjmë tonën.”

122. Prisni ju, se edhe ne jemi duke pritur!

123. Vetëm Allahut i takon dija për fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës dhe vetëm tek Ai kthehet çdo çështje. Atëherë vetëm Atë adhuroje dhe vetëm tek Ai kërko mbështetje! Zoti yt nuk është i shkujdesur ndaj veprave tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi disa nga historitë e profetëve, Allahu i Lartësuar tregon qëllimin dhe urtësinë e tyre:

- **“Gjithçka që po ta rrëfejmë nga historitë e profetëve – me të forcojmë zembrën tënde.”** - Allahu i Lartësuar i tregoi të gjitha këto histori që zemra jote të forcohet, të qetësohet dhe të jetë e qëndrueshme në rrugën e drejtë, ashtu sikurse ndodhi me më të përzgjedhurit e profetëve të Zotit. Nuk ka dyshim se shpirti qetësohet duke marrë si shembull të ngjashmin e tij dhe bëhet më optimist për të kryer punë të mira, që të garojë dhe të afrohet tek Allahu. Duke përmendur gjithë këto histori, e vërteta qartësohet dhe pasuesit e saj shtohen.

- **“Në këtë Shpallje të ka ardhur e vërteta, këshilla dhe kujtimi për ata që besojnë.”** - Në këto ajete të ka ardhur e vërteta e sigurt. Ngjarjet e përmendura këtu nuk kanë asnjë lloj dyshimi. E vërteta e sigurt është ndër mirësitë më të mëdha që mund t’i dhurohet njeriut. Nga ana tjetër, këto ajete janë këshilla dhe kujtim për besimtarët, sepse ata qortohen dhe këshillohen, nxjerrin mësim dhe përvojë.

Në këtë mënyrë, ata largohen nga punët e ndaluara dhe nxiten për të kryer punë të mira, në bindje ndaj Allahut të Lartësuar. Nëpërmjet këtyre historive ata mësojnë se cilat janë punët e dashura për Allahun e Lartësuar dhe cilat janë ato që Ai i ka ndaluar. Edhe ata mund të sprovohen, prandaj vazhdimisht kanë nevojë t'i kujtojnë këto vepra të mira, të cilat Zoti i do dhe ato vepra të këqija që Zoti nuk i do. Kjo është një ndihmë e madhe për të jetuar sipas porosive të Allahut të Lartësuar. Por nga këto ajete mund të përfitojnë veçse ata që e besojnë Allahun e Lartësuar dhe Shpalljen e Tij. Ndërsa jobesimtarët nuk mund të përfitojnë kurrsesi nga këshillat dhe paralajmërimet e Kur'anit madhështor, prandaj Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“Thuaju atyre që nuk besojnë: “Bëni çfarë të mundeni në tuajën, se edhe ne do të bëjmë tonën.”**” - Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin (a.s.) që t'u thotë atyre të cilët nuk besojnë, edhe pse atyre u kanë ardhur shumë argumente dhe shenja për vërtetësinë e kësaj Shpalljeje: “Bëni çfarë të mundeni në tuajën, se edhe ne do të bëjmë tonën.”. Domethënë, punoni sipas asaj që ju besoni, sepse edhe ne do të punojmë sipas asaj që na urdhëron Zoti ynë. Vazhdoni të prisni atë që na pret ne, se dhe ne do të vazhdojmë të presim atë që do të ngjajë me ju. Allahu i Lartësuar ka bërë dallimin mes dy grupeve dhe u tregon besimtarëve të Tij të sinqertë ndëshkimin e të këqijve dhe shpërblimin e të mirëve. Allahu i Lartësuar i ndihmon besimtarët e Tij të sinqertë dhe u jep sukses atyre që në këtë jetë. Ndërsa jobesimtarët i ndëshkon dhe ata vazhdojnë të jenë të çoroditur në mosbesimin e tyre. Secili do ta marrë shpërblimin të plotë Ditën e Gjykimit, kur të dalë para Allahut të Lartësuar.

- **“Vetëm Allahut i takon dija për fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës dhe vetëm tek Ai kthehet çdo çështje.”** - Allahu i Lartësuar i di të gjitha të fshehtat e qiejve dhe të Tokës. Qoftë veprat, qoftë ata që i bëjnë veprat, të gjithë do të dalin para

Allahut të Lartësuar, atëherë kur do të dallohet qartë i miri nga i keqi.

- **“Atëherë vetëm Atë adhuroje dhe vetëm tek Ai kërko mbështetje!”** - Përkushtohu në adhurimin ndaj Allahut. Adhurimi i sinqertë është plotësimi i gjithçkaje që Ai na ka urdhëruar dhe largimi nga gjithçka që Ai na e ka ndaluar. Allahu i Lartësuar na urdhëron që ne të përkushtohemi në adhurimin ndaj Tij, duke kryer të gjitha urdhëresat me sinqeritet ndaj Tij dhe duke u larguar nga të gjitha ndalesat me vazhdimësi. Të përkushtohemi në adhurim duke shpenzuar të gjitha energjitë dhe kapacitetet tona, por duke mos harruar atë që është më e rëndësishmja: mbështetjen tek Allahu dhe jo në forcat tona.

- **“Zoti yt nuk është i shkujdesur ndaj veprave tuaja.”** - Gjithmonë kujtoni këtë fakt, i cili do t'ju freskojë dhe gjallërojë në rrugën drejt Tij: Allahu i Lartësuar nuk është i pavëmendshëm ndaj punëve tuaja të mira apo të këqija. Ai di gjithçka që ju bëni. Ai ka shkruar çdo vepër tuajën dhe ka për t'ju shpërblyer me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij.

Këtu përfundon tefsiri i sures Hud. Vetëm Allahut i takon falënderimi, lavdia e plotë dhe mirënjohja e thellë! Paqja, bekimet dhe mëshira e Allahut të Madhëruar qoftë mbi Muhamedin (a.s.), familjen e tij, shokët e tij dhe pasuesit e rrugës së tij deri në Ditën e Gjykimit!

Surja 12: Jusuf (mekase) 111 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 - 3

1. Elif, Lam, Ra. Këto janë ajete të Librit të Qartë.

2. Ne e zbritëm Kur'anin në arabisht, që ju të mund të mësoni urtësinë.

3. Ne po të përcjellim ty më të bukurën e historive në këtë Kur'an që të kemi shpallur. Përpara kësaj ti ishe ndër ata që nuk dinin.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Elif, Lam, Ra. Këto janë ajete të Librit të qartë!”** - Allahu i Lartësuar na tregon se këto janë ajete të një Libri të qartë dhe lehtësisht të kuptueshëm. I qartë është teksti i tij, të qarta janë edhe kuptimet e tij. Kur'ani është libër i qartë, i shtjelluar plotësisht nga Allahu i Lartësuar. Ai u shpall në gjuhën e pastër arabe, e cila është gjuha më fisnike, më e pasura dhe më e plotë për të qartësuar çështjet. Nëpërmjet saj, njerëzit sqarohen për të gjitha çështjet e nevojshme dhe të dobishme për të cilat kanë nevojë. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar na tregon se ky qartësim dhe sjellja e Kur'anit në gjuhën arabe është bërë për një qëllim të caktuar:

- **“Ne e zbritëm Kur'anin në arabisht, që ju të mund të mësoni urtësinë.”** - Kuptimi: E zbritëm Kur'anin, me qëllim që ju të mendoni dhe të përfitonit nga ky libër, duke mësuar se cilët janë kufijtë e vendosur nga Allahu i Lartësuar, cilat janë çështjet themelore që duhet të njohë çdo njeri, që të jetë në rregull me Allahun e Lartësuar, madje edhe ato çështje jo kryesore. Këto ajete zbritën që ju të njihni urdhëresat dhe ndalesat e Allahut të Lartësuar. Nëse meditonit dhe i studionit me vëmendje ajetet e Zotit, do të arrini siguri të plotë në besimin dhe fenë tuaj. Kur zemrat mbushen me dituri të pastër rreth ligjeve të Allahut të Lartësuar, frytet janë të mrekullueshme: vepra të mira dhe nënshtrim ndaj porosive të Allahut të Lartësuar. Gjithashtu, duke medituar e duke analizuar vazhdimisht këto

ajete, që përmbajnë kuptime të mrekullueshme, mendjet tuaja do të ndriçohen, do të plotësohen dhe do të ngrihen në një nivel më të lartë. Përmes meditimit në këtë libër madhështor, mendja dhe shpirti juaj pastrohen dhe kompletohen. Më pas, Allahu i Lartësuar vijon dhe thotë:

- **“Ne po të përcjellim ty më të bukurën e historive në këtë Kur'an që të kemi shpallur....”** - Allahu i Lartësuar e ka quajtur Kur'anin: *"Ahsenel Kasas"*, domethënë, rrëfimin më të bukur, sepse ai është një rrëfim i vërtetë, në të cilin nuk ka asnjë dyshim. Ai nuk është një trillim imagjinate, por një realitet. Kur'ani është përcjellë përmes fjalëve dhe shprehjeve më të bukura dhe më të zgjedhura. Ai përmban kuptime të gjera, të thella dhe të mrekullueshme, nga të cilat përfitohen shumë dobi dhe mirësi. Nuk ka dyshim se Kur'ani është fjala më e bukur, më e plotë dhe më e dobishme e sjellë nga Allahu i Lartësuar. Bukuria e tij qëndron pikërisht në urtësitë dhe mësimet e mrekullueshme që ai përmban. Me shpalljen e këtij libri madhështor dhe të pakrahasueshëm, Allahu i Lartësuar e dalloi profetin Muhamed ﷺ dhe umetin e tij mbi të gjithë të tjerët. Kjo ishte thjesht një mirësi dhe dhuratë nga Allahu i Lartësuar, i Cili është Bujar dhe i Gjithëmëshirshëm:

- **“Përpara kësaj ti ishe ndër ata që nuk dinin.”** - Kuptimi: Ti nuk e dije se çfarë ishte Shpallja dhe çfarë ishte feja, përpara se Allahu i Lartësuar të të shpallte ty Kur'anin madhështor. Allahu i Lartësuar, sikurse thotë në një ajet tjetër,⁶⁰ e ka bërë Kur'anin “dritë”, me të cilën ndriçon dhe udhëzon ata që Ai dëshiron. Allahu i Lartësuar e lavdëron Kur'anin, duke e përshkruar atë si “rrëfimi më i mirë dhe më i bukur”. Asnjë fjalë tjetër nuk mund t'i afrohet mirësisë dhe bukurisë së këtij libri. Pas lavdërimit të Kur'anit, Allahu i Lartësuar vijon që të tregojë një ndër historitë më të bukura dhe më dobiprurëse, atë të Jusufit (a.s):

Ajetet 4 – 6

4. Kujto kur Jusufi, i tha të atit (Jakubit): “O babai im! Unë pashë (në ëndërr) njëmbëdhjetë yje dhe Diellin dhe Hënën. Unë i pashë duke më bërë mua sexhde.”

5. Ai (babai) tha: “O biri im (i dashur)! Mos ua trego ëndrrën vëllezërve të tu, se ndoshta të bëjnë ndonjë dredhi! Shejtani është, vërtet armik i betuar për njeriun.

6. Kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty që të të mësojë shpjegimin e ëndrrave. Ai do ta plotësojë mirësinë e Vet ndaj teje dhe ndaj familjes së Jakubit, sikurse bëri më parë ndaj etërve të tu, Ibrahimit dhe Is'hakut. Zoti yt është i Gjithëditur dhe i Urtë.”

Shpjegimi i ajeteve

Në hyrje të sures Allahu i Lartësuar tha se po i tregonte Profetit të Tij të dashur një nga historitë më të bukura në këtë libër madhështor. Pastaj fillon historia e zgjeruar e profetit Jusuf. Allahu i Madhëruar tregon gjithçka që ndodhi me familjen e bekuar të Jakubit (a.s). Kjo histori vjen në Kur'an e plotë dhe pa asnjë mangësi, e mjaftueshme për t'u kuptuar shumë mirë. Prandaj, kushdo që pretendon se mund ta "plotësojë" këtë histori apo ta “zbukurojë” më shumë atë, duke sjellë rrëfenja nga tradita hebraike, të cilave nuk u njihet saktësia dhe që, në fakt, shumica e tyre janë mashtrime dhe trillime, pa dyshim që bën një gabim të madh. Askush tjetër nuk mund të sjellë rrëfim më të hollësishëm dhe më të bukur se ai që Allahu i Lartësuar ka treguar në Kur'an. Si mund të pretendosh se mundesh të plotësosh diçka, për të cilën Allahu i Lartësuar thotë se e ka sjellë të plotë dhe në formën më të bukur?! Shumë tefsire janë mbushur plot me hollësira, që janë shumë herë më të gjata sesa vetë kjo sure. Ato përmbajnë trillime dhe episode të shëmtuara, që bien në kundërshtim me atë që vetë Allahu i Lartësuar ka treguar në këtë sure. Njeriu duhet të përpiket ta kuptojë këtë sure duke u bazuar në vetë fjalën e Allahut të Madhëruar dhe të duhet të largohet nga çdo lloj shpjegimi i

panevojshëm, që nuk ka bazë në traditën e saktë të Profetit ﷺ dhe burimet e Sheriatit. Kështu, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Kujto kur Jusufi, i tha të atit (Jakubit): “O babai im! Unë pashë (në ëndërr) njëmbëdhjetë yje dhe Diellin dhe Hënën. Unë i pashë duke më bërë mua sexhde.”**” - Babai i Jusufit ishte Jakubi, ky ishte i biri i Is'hakut, dhe ky i biri i Ibrahimit (a.s), të dashurit të Allahut të Lartësuar, - paqja dhe bekimet e Allahut qofshin me të gjithë ata dhe Profetin tonë ﷺ. Kështu, Jusufi i tregoi të atit: “Unë pashë (në ëndërr) njëmbëdhjetë yje dhe Diellin dhe Hënën. Unë i pashë duke më bërë mua sexhde.”. Kjo që një ëndërr, e cila paralajmëronte gradën e lartë të Jusufit (a.s) në këtë jetë dhe në ahiret. Ëndrra ishte një përgëzim për atë që do të ndodhte më vonë me këtë djalosh të mrekullueshëm dhe të përzgjedhur. Kur dëshiron të realizojë një çështje madhështore, Allahu i Lartësuar i paraprin asaj me shenja të ndryshme, si lehtësim për robërit e Tij të dashur, që të mund të fillojnë parapërgatitjen. Ai i ndihmon ata duke u dhënë forcë dhe durim, për të përballuar çdo lloj vështirësie në sprovat që pasojnë. Pa dyshim, kjo tregon për butësinë, bamirësinë, mëshirën dhe dashurinë e madhe të Allahut të Lartësuar për robërit e Tij. Jakubi (a.s) e interpretoi ëndrrën duke thënë se dielli simbolizonte nënën e Jusufit, hëna simbolizonte babain e tij, ndërsa yjet ishin vëllezërit e tij. Gjithashtu, ai parashikoi se më vonë, përgjatë jetës, situata do të vinte në një pikë të tillë që të gjithë vëllezërit e tij do t'i nënshtroheshin dhe përulëshin atij, duke i rënë në sexhde, në formë nderimi dhe respekti. Por, sigurisht, të gjitha këto do të ndodhnin përmes rrugësh dhe sebebesh të përcaktuara nga Allahu i Lartësuar. Ai i ndihmon dhe u gjendet pranë atyre të cilët i ka përzgjedhur dhe i ka dalluar mbi të tjerët. Ndër shkaqet e lartësimit dhe krenarisë së njeriut janë dituria e gjerë dhe e dobishme fetare dhe puna e sinqertë sipas saj. Është Allahu i Lartësuar që u mundëson të

dashurve të tij dituri të thellë dhe punë të sinqertë, përmes së cilës afrohen tek Ai. Kështu, Ai sjell triumfin dhe krenarinë e të dashurve të Tij në tokë. Kjo mirësi e premtuar nga Allahu i Lartësuar përmes një ëndrre do të përfshinte të gjithë familjen e Jakubit (a.s), domethënë edhe vëllezërit e tij, të cilët u penduan më pas.

- **“Kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty që të të mësojë shpjegimin e ëndrrave. Ai do ta plotësojë mirësinë e Vet ndaj teje dhe ndaj familjes së Jakubit, sikurse bëri më parë ndaj etërve të tu, Ibrahimit dhe Is’hakut.”** - Allahu i Lartësuar të dalloj ty mbi të tjerët e kësaj kohe, duke të veçuar me cilësi dhe virtyte të larta. Ndër to është dhe aftësia për të shpjeguar ëndrrat. Përveç shpjegimit të ëndrrave, Ai do të të mësojë ty edhe kuptimin e saktë të shpalljeve dhe porosive të Tij. Ai ka për ta plotësuar mirësinë e Tij ndaj teje si në dynja dhe në ahiret. Në këtë dynja do të të japë të mira dhe begati të shumta, por në ahiret mirësitë e Tij janë të papërshkrueshme. Allahu do ta plotësojë mirësinë e Tij ndaj teje, ashtu sikurse bëri me paraardhësit e tu, Ibrahimin dhe Is’hakun. Allahu i Lartësuar i dalloj dhe bekoj ata njerëz të nderuar dhe të zgjedhur me mirësi të shumta si në fe, ashtu edhe çështjet e kësaj jete:

- **“Zoti yt është i Gjithëditur dhe i Urtë.”**
- Dituria e Allahut të Lartësuar është përfshirëse e gjithçkaje, madje edhe e ndjenjave e mendimeve që fsheh kraharori, qofshin ato të mira apo të këqija. Allahu i Lartësuar ka për t’i dhënë çdokujt ashtu siç orienton urtësia dhe madhështia e Tij. Allahu është i Urtë, që çdo gjë e vendos në vendin e vet, duke i dhënë gjykimin që i takon. Pasi ia shpjegoi ëndrrën, Jakubi (a.s) i drejtohet të birit dhe i thotë:

- **“Ai (babai) tha: “O biri im (i dashur)! Mos ua trego ëndrrën vëllezërve të tu, se ndoshta të bëjnë ndonjë dredhi.”** - Jakubi (a.s) e këshilloi të birin që të ruhej dhe të mos ua tregonte vëllezërve ëndrrën, sepse ata mund t’i kapte zilia dhe urrejtja, kur të kuptonin se Jusufi kishte cilësi më të larta

sesa ata. Për t’i ndërprerë rrugën kësaj të keqeje, ai e porositi djalin që të mos ua tregonte vëllezërve ëndrrën e tij. Kjo masë duhej, sepse sikurse thotë i Lartësuari:

- **“Shejtani është, vërtet armik i betuar për njeriun.”** - Shejtani nuk heq dorë kurrë nga lufta dhe përpjekjet për të devijuar njeriun dhe për të futur urrejtje, smirë dhe armiqësi mes vëllezërve. Ai punon fshehtazi dhe haptazi. Kështu, largimi nga çdo rrugë dhe shkak që i lejon Shejtanit i mallkuar të të dëmtojë, është detyrë që duhet përmbushur dhe që nuk duhet neglizhuar për asnjë çast. Dhe, vërtet, Jusufi (a.s) e zbatoi porosinë e babait të tij, duke mos ua treguar vëllezërve të tij ëndrrën.

Ajetet 7 - 9

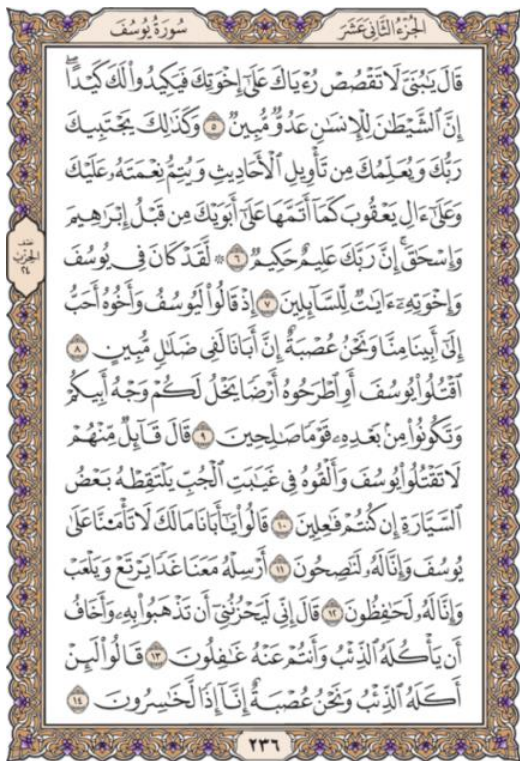
7. Në historinë e Jusufit dhe të vëllezërve të tij ka, vërtet shumë mësim për të gjithë ata që pyesin (për të vërtetën).

8. Vëllezërit e tij thanë: “Babai ynë do më tepër Jusufin dhe vëllanë e tij (të vogël) sesa ne. Por ne bëhemi një grup i fortë. Babai ynë po gabon dukshëm.

9. Vriteni Jusufin ose hidheni diku, në ndonjë vend të largët, që babai t’ju dojë vetëm ju dhe më pas bëhuni njerëz të mirë!”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Në historinë e Jusufit dhe të vëllezërve të tij ka, vërtet shumë mësim për të gjithë ata që pyesin (për të vërtetën).”** - Në historinë e Jusufit dhe vëllezërve të tij ka shumë mësim për të kuptuar shumë çështje të larta dhe të rëndësishme. Këto mësim për të shërbejnë të gjithë atyre që pyesin rreth kësaj historie dhe kanë dëshirë të përfitojnë dobi prej saj. Ata që vërtet përfitojnë nga ajetet e Allahut të Lartësuar dhe mësimet që gjenden në to janë pikërisht ata që interesohen dhe pyesin por, çka është më e rëndësishme, ata duan të mësojnë dhe të binden për të punuar sipas atyre mësimëve. Ndërsa ata që i kthejnë shpinën dhe i lënë në harresë ajetet e Allahut të Lartësuar nuk kanë për të përfituar kurrë asnjë dobi.

- Vëllezërit e tij thanë: “Babai ynë do më tepër Jusufin dhe vëllanë e tij (të vogël) sesa ne. Por ne bëhemi një grup i fortë.” - Ata filluan të diskutonin për Jusufin dhe Beniaminin, që ishte vëllai i tij nga nëna. Ata thanë: “Ne bëhemi grup i fortë dhe jemi shumë më të dobishëm se ata. Atëherë, përse babai ynë i do ata më tepër sesa ne?! Pse ai tregohet më i butë dhe më i afuar me ta?

- “Babai ynë po gabon dukshëm.” – Kuptimi: Babai ynë po gabon qartë, sepse po preferon ata të dy, pa pasur ndonjë shkak që ne ta shikojmë ose ta kuptojmë. Kështu, nën trysinë e kësaj smire, ata u mbushën me urrejtje dhe vendosën diçka të tmershme:

- “Vriteni Jusufin ose hidheni diku, në ndonjë vend të largët, që babai t’ju dojë vetëm ju dhe më pas bëhuni njerëz të mirë!”. - Ata vendosën që ta largonin Jusufin nga sytë e babait, diku në një vend të largët. Shejtani i mallkuar ua zbukuroi këtë vepër, duke i bërë të mendonin se, nëse do të vepronin ashtu, atëherë babai do t’i

donte më shumë: duke mos e pasur Jusufin pranë, sytë dhe vëmendja e tij do të përqendroheshin tërësisht tek ata. Sipas mashtrimeve të Shejtanit, babai tani do të tregohej më i dashur, më i dhembshur dhe më i afuar me ata, ndryshe nga gjendja e deriatëhershme, kur zemra e tij ishte tërësisht e përkushtuar ndaj Jusufit. Shejtani i mallkuar ua bëri të lehtë këtë vepër, duke u thënë: “...dhe më pas bëhuni njerëz të mirë”. Pra, thjesht pendohuni më vonë dhe kërkojini falje Allahut, bëhuni përsëri njerëz të mirë, dhe kështu keni për ta arritur qëllimin tuaj! Edhe vëllezërit e Jusufit vendosën të pendoheshin, edhe pse akoma nuk e kishin kryer veprën e planifikuar. Domethënë, për t’ua lehtësuar poshtërsinë, Shejtani i mallkuar u përmendi atyre faktin që mund të pendoheshin dhe t’i rregullonin çështjet më vonë. Kjo ishte vërtet një hile e madhe, që bëri punë me ta.

Ajeti 10

10. Njëri prej tyre tha: “Mos e vrisni Jusufin por, nëse doni të bëni diçka me të, hidheni në pus, që ta gjejë e ta marrë ndonjë karvan udhëtarësh”.

Shpjegimi i ajetit

Njëri nga vëllezërit e Jusufit propozoi: “Mos e vrisni Jusufin, sepse vrasja është krim shumë i rëndë. Qëllimi ynë mund të arrihet edhe thjesht me largimin e Jusufit nga babai, pa qenë e nevojshme që ta vrasim.” Si përfundim, ata vendosën që ta linin në një pus, duke e kërcënuar që të mos tregonte për ata. Madje, ata e urdhëruan Jusufin që të hiqej sikur ishte një skllav i arratisur, në mënyrë që karvanet ta merrnin dhe ta dërgonin në ndonjë vend ku nuk do të dëgjohej asgjë prej tij. Sigurisht, ky që foli ishte më i dashur dhe kishte mendimin më të mirë mes vëllezërve të Jusufit. Të këqijat nuk janë të gjitha në një nivel. Një e keqe më e vogël është më e pranueshme sesa një tjetër më e madhe. Kështu, të gjithë vëllezërit ranë dakord me këtë propozim të fundit.

Ajetet 11 - 14

11. Ata thanë: “O baba! Përse nuk na e beson neve Jusufin? Ne veç i duam të mirën atij.

12. Lëre nesër të vijë me ne, të gëzohet dhe të luajë. Të sigurojmë se do ta ruajmë e do kemi kujdes për të.”

13. Ai (Jakubi) tha: “Do të mërzhitem, po të largohet prej meje. Pastaj, kam frikë se mos e ha ndonjë ujk, kur ju të mos e keni mendjen”.

14. Ata thanë: “Nëse atë e ha ujku ndër ne që jemi grup i madh, atëherë, ne mos qofshim fare!”

Shpjegimi i ajeteve

Kështu, vëllezërit e Jusufit, pasi vendosën se çfarë do të bënin, iu drejtuan babait të tyre dhe i thanë:

- **“O baba! Përse nuk na e beson neve Jusufin?”** - Përse nuk na e beson neve Jusufin? Ne jemi vëllezërit e tij dhe i duam të mirën. Ti nuk ke pse të kesh merak që Jusufi të vijë së bashku me ne.

- **“Ne veç i duam të mirën atij.”** - Ne jemi të kujdesshëm dhe e duam Jusufin. Ne duam për të atë që duam edhe për veten tonë. Nga këto fjalë kuptohet se Jakubi (a.s) nuk e lejonte Jusufin që të shkonte me vëllezërit e tij nëpër udhëtime apo kur ata kullosnin bagëtinë në mal. Kështu, përveç arsytetimeve për të larguar çdo lloj frike e merakut nga zemra e babait, ata po tregonin se për Jusufin do të kishte dobi largimi dhe udhëtimi me ta. Jusufi do të kënaqej me këtë udhëtim, - sipas tyre - dhe kjo do të kënaqte edhe vetë Jakubin. Qëllimi ishte që të bëhej më e thjeshtë që babai ta lejonte Jusufin të shkonte me ta:

- **Lëre nesër të vijë me ne, të gëzohet dhe të luajë. Të sigurojmë se do ta ruajmë e do kemi kujdes për të.”** - Lëre të vijë me ne në kullotat e malit, që të luajë e të kënaqet! Ne do ta ruajmë dhe do të jemi të kujdesshëm, që asnjë e keqe të mos i kanoset. Jakubi (a.s) u përgjigjet:

- **“Ai (Jakubi) tha: “Do të mërzhitem, po të largohet prej meje.”** – Kuptimi: Thjesht largimi i tij prej meje më trishton pa masë.

Nuk duroj dot asnjë çast pa e parë atë. E dua shumë, prandaj më merr malli shpejt për të. Veç kaq mjafton që të mos e lejoj të vijë me ju. Por përveç kësaj është edhe një pengesë tjetër.

- **“Pastaj, kam frikë se mos e ha ndonjë ujk, kur ju të mos e keni mendjen”.** - Kam frikë, gjithashtu, se mund ta sulmojë ndonjë ujk në kohën kur ju s’e keni mendjen tek ai. Ai është i vogël dhe nuk është i aftë që të mbrohet prej ujqërve. Por ata thanë:

- **“Ata thanë: “Nëse atë e ha ujku ndër ne që jemi grup i madh, atëherë, ne mos qofshim fare!”** - E si mund ta hajë ujku, kur ne jemi shumë, madje të përkushtuar që ta ruajmë atë?! Nëse kjo ndodh, atëherë ne do të jemi njerëz të padobishëm e të pavlefshëm. Kjo do të ishte një ulje e madhe për ne. Kështu, pasi e parapërgatitën terrenin dhe pasi i shpjeguan arsyet përse duhet t’u besonte dhe ta dërgonte Jusufin me ta, Jakubi (a.s) lejoi që ai të shkonte me ta, që të kënaqej pak duke lodruar në bjeshkët e bukura.

Ajetet 15 – 18

15. E kështu, ata e morën atë (Jusufin) dhe e hodhën në një pus. Dhe Ne i futëm në zemër (këto fjalë): “(Një ditë) Ti do t’ua thuash atyre të vërtetën e kësaj që ata po bëjnë tani dhe ata nuk do të të njohin.”

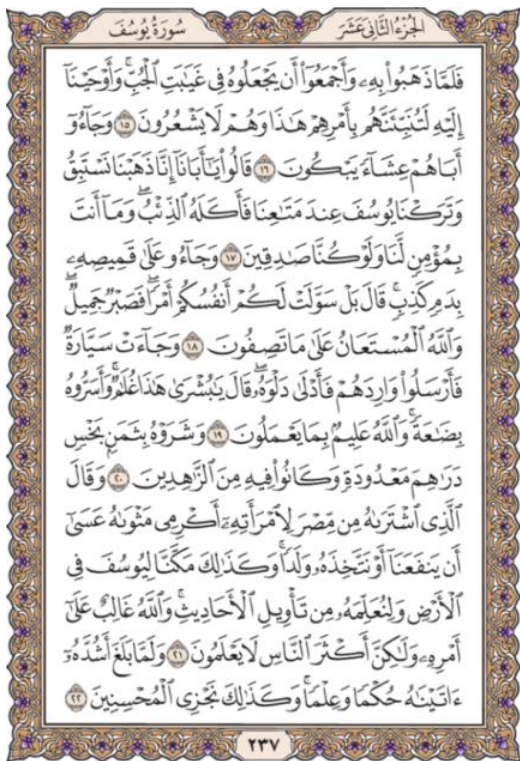
16. Në mbrëmje ata u kthyen te babai i tyre duke qarë.

17. Dhe thanë: “O baba! Ne shkuam të bënim gara, kurse Jusufin e lamë te rrobat tona, e në këtë kohë atë e hëngri ujku. E dimë që ti nuk do të na besosh, edhe pse po të themi të vërtetën.”

18. Ata i sollën këmishën e tij (Jusufit) të lyer me gjak të rrejtshëm. Ai (Jakubi) tha: “Jo. Nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush. Durimi është gjëja më e mirë për mua. Allahut i kërkoj të më ndihmojë në këtë që ju po trilloni.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“E kështu, ata e morën atë (Jusufin) dhe e hodhën në një pus. Dhe Ne i futëm në**

zemër (këto fjalë): “(Një ditë) **Ti do t’ua thuash atyre të vërtetën e kësaj që ata po bëjnë tani dhe ata nuk do të të njohin.**”

- Kështu, pas lejes së dhënë nga babai i tyre, vëllezërit nisën të zbatonin planin për të cilin kishin rënë dakord. Ata e lanë Jusufin në një pus, siç propozoi njëri prej tyre. Megjithatë, Allahu i Lartësuar, që deshi ta mëshironte dhe lartësonte Jusufin mbi vëllezërit e tij, pikërisht në këto momente aq të vështira për të, i shpall Jusufit dhe i thotë: “Ti do t’ua thuash atyre të vërtetën e kësaj që ata po bëjnë tani dhe ata nuk do të të njohin.” Pra, do të vijë dita që ti do t’i qortosh ata për këtë që po të bëjnë tani. Kur të vijë ajo ditë, ata nuk do ta kuptojnë se je ti. Ky qe një përgëzim për Jusufin (a.s) se ai do të shpëtonte dhe asnjë e keqe nuk do t’i ndodhë. Ky ishte një premtim se Allahu i Lartësuar do ta bashkonte Jusufin përsëri me familjen dhe vëllezërit e tij, që po sillleshin aq keq me të në ato çaste. Madje, kur të ribashkoheshin, Jusufi do të ishte ballëlartë e krenar, ndërsa vëllezërit e tij do të ishin të

përulur dhe atëherë do ta kuptonin gabimin. Pasi bënë këtë padrejtësi, vëllezërit u kthyen në mbrëmje te babai i tyre.

- **“Në mbrëmje ata u kthyen te babai i tyre duke qarë.”** - Ata u vonuan atë natë më shumë se zakonisht. Madje, u kthyen duke qarë, si provë për pafajësinë në lidhje me Jusufin. Menjëherë filluan të justifikoheshin duke thënë:

- **“Dhe thanë: “O baba! Ne shkuam të bënim gara, kurse Jusufin e lamë te rrobat tona, e në këtë kohë atë e hëngri ujku.”** - Ne po bënim gara me njëri tjetrin, duke vrapuar dhe duke u stërvitur me shigjeta e heshta, dhe e harruam Jusufin tek rrobat ose çadra jonë. Ne e lamë atje që ai të ishte rehat, të luante vetë dhe të kënaqej. Por gjatë kësaj kohe, atë e sulmoi dhe e vrau ujku.

- **“E dimë që ti nuk do të na besosh, edhe pse po të themi të vërtetën.”** - Kuptimi: Ne thjesht po të tregojmë arsyet, edhe pse duket që ti nuk ke për të na besuar. Për shkak të dashurisë dhe dhembshurisë së madhe që ke për Jusufin, nuk do të na besosh. Megjithatë, kjo nuk na pengon ne që të tregojmë arsyet tona. Me këto fjalë, vëllezërit donin që të bindnin babanë e tyre. Madje, për këtë ata sollën një provë të falsifikuar:

- **“Ata i sollën këmishën e tij (Jusufit) të lyer me gjak të rrejtshëm.”** - Ata sollën këmishën e Jusufit me një gjak të gënjeshtërt, për ta bërë babain e tyre të mendonte se Jusufin e kishte ngrënë vërtet ujku. Sidoqoftë, babai i tyre nuk pranoi asgjë nga këto:

- **“Ai (Jakubi) tha: “Jo. Nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush.”** – Kuptimi: Ky është thjesht një plan dinak, që nefsi jua ka zbukuruar, me qëllim që të më ndani mua nga djali im. Jakubi (a.s) e kuptoi se ajo që thanë ata nuk ishte e vërtetë, duke u nisur nga argumentet që kishte njohur më parë, mes të cilave edhe ëndrra e Jusufit, që ai do të ishte një ditë njeri i ngritur dhe të gjithë do t’i përulleshin atij. Nuk mund të ishte e vërtetë që djali i tij

kishte vdekur, me gjithë ato shenja dhe atë ëndërr të mrekullueshme, shpjegimi i të cilës ishte i qartë dhe i sigurt. Prandaj Jakubi tha:

- **“Durimi është gjëja më e mirë për mua.”** - Kuptimi: Mësojeni, o bijtë e mi, se detyra ime, - të cilën unë do ta zbatoj me përkushtim, - është që thjesht të jem i duruar. Durimi im do të jetë shembullor në këtë sprovë që po kaloj. Unë nuk kam për t’u zemëruar dhe bërtitur dhe as nuk kam për t’iu ankuar njeriu. Unë thjesht do t’i mbështetem Allahut të Lartësuar dhe aspak në forcat e mia. Dhe, vërtet, Jakubi (a.s) e përmbushi këtë detyrë që ia vendosi vetes:

- **“Allahut i kërkoj të më ndihmojë në këtë që ju po trilloni.”** - Kur ankesa bëhet tek Allahu i Lartësuar, që është Krijuesi i gjithçkaje, kjo nuk bie ndesh me durimin e mirë dhe të shpërblyeshëm. Sigurisht, kur një profet premtom diçka, e mban fjalën.

Ajetet 19 - 20

19. Aty kaloi një karvan udhëtarësh dhe dërguan dikë për të marrë ujë. Ai e lëshoi kovën brenda (në pus) dhe, befás, tha: “Oh, sa gëzim! Këtu qenka një djalosh!” Ata e morën dhe e fshehën djalin si mall tregtie, por Allahu e dinte shumë mirë se çfarë po bënin.

20. Ata e shitën atë shumë lirë, vetëm për disa grosh. Dukeshin që ata nuk lakmonin më shumë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Aty kaloi një karvan udhëtarësh dhe dërguan dikë për të marrë ujë.** - Jusufi qëndroi në pus derisa aty pranë kaloi një karvan, i cili ishte drejtuar për në Misir (Egjipt). Ata dërguan pararojën e tyre, që të shikonte për ujë. Zakonisht, pararojat përgatishnin vendin dhe pusët për karvanet. Pararoja shkoi aty dhe hodhi kovën në pus për të marrë ujë. Në këtë moment, Jusufi kapet pas kovës, dhe ngjitet lart. Kur pararoja shikon Jusufin që del nga pusi, thotë:

- **“Ai e lëshoi kovën brenda (në pus) dhe, befás, tha: “Oh, sa gëzim! Këtu qenka një djalosh!”** Ata e morën dhe e fshehën

djalin si mall tregtie, por Allahu e dinte shumë mirë se çfarë po bënin.” - Ai gëzua shumë dhe tha: “Ky duket si djalë i fisëm. Qenka i mrekullueshëm!”. Atëherë, vëllezërit e tij, që qëndronin aty rrotull, u afruan. Karvani kërkoj që ta blinte këtë djalosh prej tyre dhe ata e shitën Jusufin me çmim të lirë.

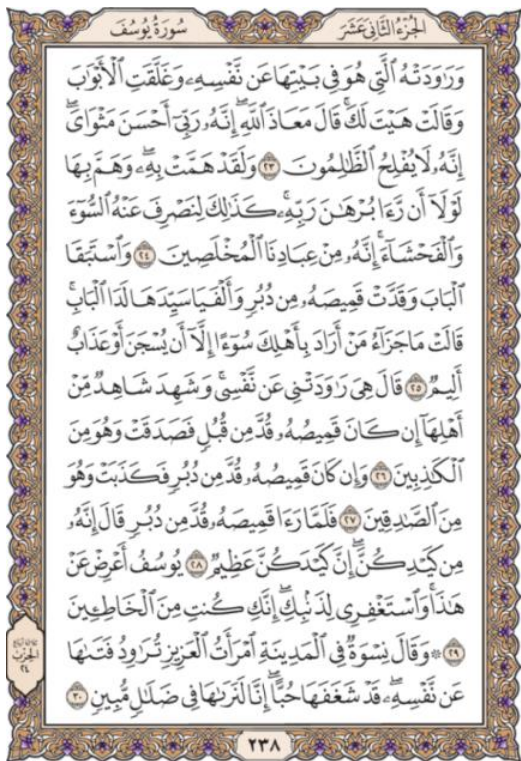
- **Ata e shitën atë shumë lirë, vetëm për disa grosh. Dukeshin që ata nuk lakmonin më shumë.”** - Ata e shitën me një çmim tërësisht të papërfillshëm. Ata e shitën për pak dirhemë, duke treguar se ai ishte tejet i parëndësishëm dhe i panevojshëm për ta. Ata nuk kërkuan çmim të lartë, sepse qëllimi i tyre i vetëm ishte thjesht ta largonin atë nga babai i tyre. Ata nuk kishin qëllim që të përfitonin ndonjë çmim nga shitja e tij. Me fjalë të tjera, udhëtarët e karvanit, kur e nxorën këtë djalosh nga pusi, donin ta përvetësonin si një pasuri, që ta shisnin së bashku me mallrat dhe sklevërit e tjerë. Por atje afrohen vëllezërit e tij, që pretendojnë se ai ishte një rob i arratisur prej tyre, prandaj dhe karvani u detyrua ta blinte prej tyre, por me një çmim të parëndësishëm. Vëllezërit e Jusufit kërkuan nga ata që të ishin të kujdesshëm, sepse ai mund edhe të arratiset.

Ajeti 21

21. Atë e bleu dikush nga Misiri, i cili i tha së shoqes: “Le të jetojë i nderuar mes nesh! Ai do të na sjellë dobi të shumta ose do ta birësojmë.” Kështu e venduam Jusufin në tokë dhe i mësuam shpjegimin e ëndrrave. Allahu është Mbizotërues i të gjitha çështjeve, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Atë e bleu dikush nga Misiri, i cili i tha së shoqes: “Le të jetojë i nderuar mes nesh!”** - Karvani që bleu Jusufin nga vëllezërit e tij shkoi në Misir (Egjipti i sotëm) dhe atje e shitën. Ai që e bleu ishte një fisnik. Kur e pa djaloshin, i pëlqeu shumë, prandaj e porositi gruan e tij: “Le të jetojë i nderuar mes nesh!”

- “Ai do të na sjellë dobi të shumta ose do ta birësojmë.” - “Djali do të na shërbejë ashtu si skllëverit e tjerë ose do të kënaqemi me të, njëlloj sikur ta kemi fëmijën tonë.” Ai e tha këtë, sepse ndoshta ata nuk kishin fëmijë.

- “Kështu e vendam Jusufin në tokë...”

- Pjesë e planit madhështor të Allahut të Lartësuar ishte që bëri të mundur që ai i cili do të blinte Jusufin të ishte një ministër në Egjipt. Ishte Allahu i Madhëruar Ai që e bëri të mundur që Ministri ta vlerësonte Jusufin në këtë mënyrë. Ky ishte fillimi i ngritjes dhe i fuqizimit të Jusufit.

- “...dhe i mësuam shpjegimin e ëndrrave.” - Në këtë mënyrë, Jusufi kishte liri dhe kohë të mjaftueshme që t'i përkushtohej më tepër dijes. Ai ishte i zoti në shumë fusha të dijes, por Allahu i Lartësuar e dalloj duke i dhënë privilegjin e njohjes së shpjegimit të ëndrrave.

- “Allahu është Mbizotërues i të gjitha çështjeve,” - Çfarë vendos Allahu i Lartësuar, pikërisht ajo ka për t'u zbatuar. Askush nuk mund ta refuzojë apo ta

pengojë vendimin e Allahut të Lartësuar, ashtu si askush nuk mund ta mposhtë pushtetin e Tij apo ta ndalë fjalën dhe caktimin e Tij.

- “...por shumica e njerëzve nuk e dinë.” - Ata nuk dinë, prandaj veprojnë në këtë mënyrë. Të mjerët njerëz përipiqen që të mposhtin apo të kthejnë pas caktimin e Zotit të Lartësuar, por ata nuk e kuptojnë se janë shumë shumë të dobët për diçka të tillë, që është thjesht e pamundur.

Ajeti 22

22. Kur Jusufi arriti pjekurinë, Ne e bëmë gjykues të aftë dhe i falëm dituri. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

Shpjegimi i ajetit

- “Kur Jusufi arriti pjekurinë, Ne e bëmë gjykues të aftë dhe i falëm dituri.” - Kur Jusufi arriti moshën e pjekurisë, qoftë nga ana intelektuale, qoftë dhe nga ana fizike, dhe kur u bë i aftë të përballej me sprova të vështira dhe të mbante peshën e profetësisë dhe Shpalljes, Allahu i Lartësuar thotë që:

“Ne e bëmë gjykues të aftë dhe i falëm dituri”. Domethënë, e bëmë një profet të ditur dhe një edukator të mirë e të dhembshur, që t'i udhëzojë njerëzit në rrugën e Allahut të Lartësuar.

- “Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.”

- Ata janë bamirës në aspektin e kryerjes së adhurimeve ndaj Krijuesit, duke shfrytëzuar diturinë dhe çdo aftësi të tyre në këtë aspekt. Por, gjithashtu, janë bamirës edhe me robërit e Allahut, duke bërë çdo përpjekje e duke dhënë çdo gjë që kanë mundësi, për t'i ndihmuar dhe udhëzuar në rrugën e drejtë. Për shkak të kësaj bamirësie, mes shpërblimeve të shumta që do u dhurohen është edhe dituria e dobishme, që Allahu i Lartësuar ua shton. Sa më shumë të përkushtohesh në adhurimin ndaj Allahut të Lartësuar dhe sa më i dobishëm të jesh për krijesat, aq më shumë të nderon Allahu i Lartësuar, duke të dhuruar dituri të gjerë dhe duke të mundësuar që të punosh sipas saj. Ky ajet tregon se Jusufi (a.s) e arriti gradën e ‘vepërmirit’ ose të ‘ihsan-it’. Veç kësaj,

Allahu i Lartësuar i dhuroi atij aftësi për të gjykuar drejt mes njerëzve, dituri të madhe dhe, mbi të gjitha, gradën e profetësisë.

Ajetet 23 - 29

23. Zonja e shtëpisë ku ndodhej Jusufi nisi ta tundonte, kundër dëshirës së tij. Ajo i mbylli të gjitha dyert dhe i tha: “Eja, jam e gatshme për ty!”. Por ai tha: “Allahu më ruajtë! Zotëria im (bashkëshorti yt), me plot bujari, më nderoi e më strehoi. S’ka dyshim se keqbërësit nuk shpëtojnë kurrë.”

24. Ajo e dëshiroi fort atë, aq sa edhe ai do ta kishte lakmuar atë, sikur të mos shihte provën e Zotit të vet. Kështu, Ne vendosëm që të largonim prej tij të keqen dhe poshtërsinë. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë të singertë.

25. Që të dy vrapuan drejt derës dhe, në këtë kohë, ajo i grisi këmishën nga mbrapa. Tek dera, ata hasën zotërinë (burrin) e saj. Ajo tha: “Çfarë ndëshkimi meriton ai që tentoi të bënte keq në familjen tënde, përveçse burgosjes ose diçkaje tjetër më të dhembshme?”

26. Ai (Jusufi) tha: “Që ajo që kërkoi të më tundonte mua, kundër dëshirës sime.” Një dëshmitar nga familja e saj gjykoi: “Nëse këmisha e tij është grisur përpara, ajo ka thënë të vërtetën, kurse ai gënjen.

27. E nëse këmisha e tij është grisur prapa, atëherë gënjen ajo, kurse ai thotë të vërtetën”.

28. Por, kur ai (burri i saj) e pa këmishën që ishte grisur nga prapa, tha: “Kjo është një nga dredhitë tuaja (të femrave). Me të vërtetë, dredhitë tuaja janë të mëdha.”

29. “Jusuf, qëndro larg kësaj! Kurse ti tjetra kërko falje për gjynahun tënd, se, vërtet ti je fajtorja!”

Shpjegimi i ajeteve

Nuk ka dyshim se kjo sprovë ishte shumë herë më e rëndë për Jusufin, sesa ajo që pësoi nga vëllezërit e tij. Durimi i nevojshëm për të dalë faqebardhë nga kjo sprovë duhej të ishte shumë më i madh, sepse aty ishin të gjitha mundësitë që të

bëhej gjynahu. Kjo sprovë kërkonte që t’i jepej përparësi dashurisë për Allahun e Lartësuar mbi dëshirën e fortë të epshit. Ndërsa në sprovën që i shkaktuan vëllezërit e tij durimi ishte i paevitueshëm, sepse nuk kishte ç’të bënte tjetër. Ai i ngjante rastit të sëmundjeve apo fatkeqësive, në të cilat njeriu nuk ka rrugëzgjdhje tjetër, veçse të bëjë durim. Të paktë janë ata që bëjnë durim me bindje dhe përkushtim ndaj Allahut dhe duke llogaritur shpërblimin e Tij. Profeti Jusuf (a.s) kaloi një kohë të gjatë në shtëpinë e këtij Ministri. Ai ishte i nderuar në familjen e tij. Por Jusufi dallohej për një bukuri të rrallë dhe përsosmëri fizike, gjë që shkaktoi të gjithë atë ngjarje. Thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Zonja e shtëpisë ku ndodhej Jusufi nisi ta tundonte, kundër dëshirës së tij.”** - Jusufi ishte shërbëtori i saj dhe nën urdhrat e saj. Ata jetonin në të njëjtën banesë, prandaj ishte e mundur që turpi të bëhej mjaft thjeshtë, pa u dalluar dhe pa u hetuar nga askush. Përveç kësaj, sprova u bë edhe më e rëndë kur gruaja mbylli dyert e dhomës. Kështu ata ishin të sigurt se askush nuk do t’i shqetësonte:

- **“Ajo i mbylli të gjitha dyert dhe i tha: “Eja, jam e gatshme për ty!”. - Me fjalë joshëse, ajo i tha: “Eja tek unë dhe të bëjmë atë gjë që është e ndaluar nga Allahu i Lartësuar.”** Jusufi u gjend përballë kësaj situatë, ndërkohë që ishin të shumta shkaqet që mund ta bënin të dorëzohesh. Mendohu pak! Ai ishte një i huaj në atë shtëpi, domethënë, nuk ishte mes familjes së tij, që të ishte më i kujdesshëm. Ai ishte larg atdheut dhe larg njerëzve që e njihnin. Ai ishte thjesht një shërbëtor nën urdhrat e asaj zonje, që ishte e pushtetshme, por edhe e bukur. Akoma më të vështirë këtë sprovë e bën fakti se Jusufi ishte atëherë ende i pamartuar. Aq më tepër që gruaja e Ministrin e kërcënoi që, nëse nuk do t’i bindej, atëherë do ta fuste në burg ose do ta ndëshkonte ashpër. Pavarësisht nga të gjitha këto, Jusufi (a.s) duroi përballë kësaj ftese për poshtërsi dhe mosbindje ndaj Allahut të

Lartësuar, megjithëse të gjitha forcat dhe rrethanat e nxisnin për të kundërtën. Ai u distancua prej saj për hir të Allahut të Lartësuar, sepse i dha përparësi asaj çfarë kërkonte Allahu i Lartësuar kundrejt çfarë kërkonte nefsi i tij, i cili sigurisht që urdhëron për të këqija. Përmes diturisë dhe besimit, Jusufi arriti të shihte argumentet e Allahut të Lartësuar, me dritën që i kishte dhënë përsëri Allahu i Lartësuar. Kjo e bëri atë që të largohej nga harami, të vetëpërmbahej dhe të ishte i kujdesshëm.

- **“Por ai tha: “Allahu më ruajtë! Zotëria im (bashkëshorti yt), me plot bujari, më nderoi e më strehoi. S’ka dyshim se keqbërësit nuk shpëtojnë kurrë.”**” - I kërkoi Allahut të Lartësuar që të më ruajë dhe të mos e bëj këtë vepër të shëmtuar! Kjo vepër shkakton zemërimin e Allahut të Lartësuar dhe largimin tim prej Tij. Gjithashtu, kjo konsiderohet tradhti dhe pabesi edhe ndaj zotërisë tim, i cili më ka respektuar gjatë gjithë këtyre viteve. Si mund t’ia “shpërblej” atij me këtë poshtërsi?! Kjo është padrejtësi e madhe, që sjell fatkeqësi. Kush bën të tilla padrejtësi, kurrë nuk ka për të fituar dhe kurrë nuk ka për të shpëtuar.

- **“Ajo e dëshiroi fort atë, aq sa edhe ai do ta kishte lakmuar atë, sikur të mos shihte provën e Zotit të vet. Kështu, Ne vendosëm që të largonim prej tij të keqen dhe poshtërsinë. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë të sinqertë.”** - Ajo që e ndaloi Jusufin të binte në këtë poshtërsi ishte devotshmëria ndaj Allahut të Lartësuar. Ai e respektonte madhësitinë e Allahut të Lartësuar dhe i frikësohej Atij. Së dyti, Jusufi dinte të respektonte njerëzit, dhe sidomos ata që e kishin trajtuar mirë. Ai u kujdes që të mos shkelte nderin e zotërisë së tij, i cili e kishte mbajtur mirë për një kohë aq të gjatë. Devotshmëria kërkonte që Jusufi të ruhej nga padrejtësia, sepse i padrejti kurrë nuk shpëton. Diçka tjetër që e shpëtoi Jusufin nga gjynahu ishte drita e imanit, që Allahu i Lartësuar kishte vendosur në zemrën e tij. Kjo dritë e

detyron njeriun të zbatojë urdhëresat e Allahut të Lartësuar dhe t’u largohet ndalesave të Tij. Megjithatë, ajo që i përmbledh të gjitha ato më sipër ishte mëshira dhe butësia e Allahut të Lartësuar me robin e Tij, duke ia larguar të këqijat dhe çdo shkak që të shtyn në poshtërsi. Kështu vepron Allahu i Lartësuar me ata që janë të sinqertë në adhurimin ndaj Tij. E si të veprojnë ndryshe, kur Allahu i Lartësuar i zgjedh ata mbi të tjerët për të qenë të devotshëm?! Ai i përzgjedh, i kompletion me cilësi të larta dhe largon prej tyre çdo gjë që i njollos. Kjo është mëshira dhe bujaria e Allahut të Lartësuar me robërit të cilët i nënshtrohen dhe tregohen të sinqertë ndaj Tij. Pa dyshim që ata janë më të zgjedhurit dhe më të dalluarit mes krijesave.

- **“Që të dy vrapuan drejt derës dhe, në këtë kohë, ajo i grisi këmishën nga mbrapa.”**” - Jusufi (a.s) e refuzoi fort kërkesën e zonjës për të bërë atë turp të madh dhe bëri të ikte, për të shpëtuar prej saj. Ai nxitoi drejt derës, por edhe ajo vrapoi dhe arriti që ta kapte për rrobash. Aq fort e kapi, saqë i grisi edhe këmishën. Pikërisht në këtë moment, kur të dy arritën tek dera, aty u shfaq bashkëshorti i saj. Një skenë e tillë sigurisht që ishte shumë e rëndë për sytë e Ministrit, prandaj dhe gruaja nxitoi të jepte justifikimet. Kështu, ajo menjëherë akuzoi Jusufin për agresion:

- **“Tek dera, ata hasën zotërinë (burrin) e saj. Ajo tha: “Çfarë ndëshkimi meriton ai që tentoi të bënte keq në familjen tënde, përveçse burgosjes ose diçkaje tjetër më të dhembshme?”**” - Siç shihet, ajo nuk tha: “Çfarë ndëshkimi meriton ai që i bëri keq familjes tënde”, por tha: “Çfarë ndëshkimi meriton ai që tentoi të bënte keq në familjen tënde”. Në këtë mënyrë, ajo deshte së pari të justifikonte veten e saj, por, në njëfarë mënyre, të tregonte se ai nuk kishte arritur t’i bënte gjë, por gjithçka mbeti thjesht në tentativë. Dhe menjëherë më pas, ajo foli për ndëshkim: “...përveçse burgosjes ose diçkaje tjetër më të dhembshme?” Por Jusufi (a.s) mbrojti

vetveten dhe e hodhi poshtë këtë akuzë të padrejtë kundër tij, duke thënë:

- **“Ai (Jusufi) tha: “Qe ajo që kërkoi të më tundonte mua, kundër dëshirës sime.”**” -

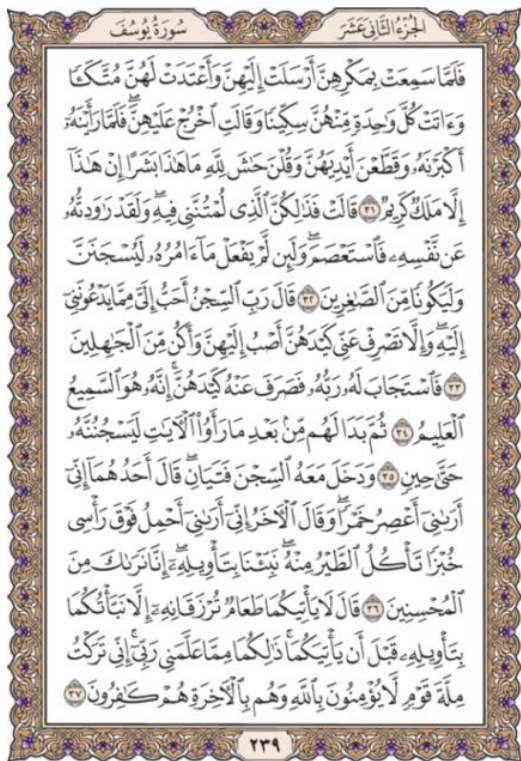
Atëherë, në këtë gjendje njëri nga ata ose thoshte të vërtetën, ose mashtronte. Por askush nuk e dinte se cili ishte i vërteti dhe cili mashtruesi, prandaj Allahu i Lartësuar bëri që e vërteta të ketë shenja dalluese të saj. Shpesh, njerëzit mund të arrijnë që t'i shohin e kuptojnë këto shenja, por ka raste që ata nuk mund t'i zbulojnë ato. Megjithatë, në këtë rast, Allahu i Lartësuar bëri të mundur që e vërteta të dilte në shesh përmes fakteve e provave, sepse Ai e donte të pastër figurën e profetit dhe të zgjedhurit të Tij, Jusufit (a.s). Kështu, Allahu i Lartësuar bëri të mundshme që të vinte dikush nga familja e gruas, që të gjykonte përmes fakteve, se çfarë kishte ndodhur në të vërtetë. Ai tha:

- **“Një dëshmitar nga familja e saj gjykoi: “Nëse këmisha e tij është grisur përpara, ajo ka thënë të vërtetën, kurse ai gënjen.”**” - Nëse këmisha është grisur nga përpara, ai është mashtrues, sepse kjo tregon se është ai që e ka sulmuar, ndërsa ajo ia ka grisur këmishën, duke u përpjekur që të çlirohej prej tij. Por, në rastin tjetër.

- **“E nëse këmisha e tij është grisur prapa, atëherë gënjen ajo, kurse ai thotë të vërtetën”.**” - Nëse këmisha është grisur nga prapa, atëherë ka qenë ajo që ka kërkuar ta kapë nga pas dhe e ka tërhequr me forcë këmishën e tij. Kjo dëshmi u dha pa u parë ende se nga çfarë ane ishte grisur këmisha, nga para apo nga pas.

- **“Por, kur ai (burri i saj) e pa këmishën që ishte grisur nga prapa, tha: “Kjo është një nga dredhitë tuaja (të femrave).”**” - Tani e kuptuan që Jusufi ishte i sinqertë dhe i pastër nga akuza. Atëherë bashkëshorti i drejtohet gruas së vet dhe i thotë:

- **“Me të vërtetë, dredhitë tuaja janë të mëdha.”** - E ku ka intrigë më të madhe sesa ajo e kësaj gruaje, e cila dëshironte vetë atë që dëshironte, dhe pastaj akuzoi një njeri të pastër të dëlirë për një krim që kurrë nuk e

kishte synuar? Pastaj bashkëshorti i saj i drejtua Jusufit dhe i tha:

- **“Jusuf, qëndro larg kësaj!”** - Domethënë, harroje këtë çështje dhe mos ia trego askujt. Në këtë mënyrë, ai dëshironte që ta fshihte këtë ngjarje që ndodhi brenda shtëpisë së tij. Pastaj iu drejtua të shoqes:

- **Kurse ti tjetra kërko falje për gjynahun tënd, se, vërtet ti je fajtorja!**” - Kështu, ai urdhëroi Jusufin që ta harronte këtë çështje dhe të mos fliste me njeri, dhe pasataj urdhëroi të shoqen të kërkonte falje dhe të pendohej për këtë gabim. Ky ishte vendimi i çasteve të para pas ngjarjes.

Ajetet 30 – 35

30. Disa nga gratë e qytetit thanë: “Gruaja e zotërisë i është vërsulur marrëzisht shërbëtorit të vet. Asaj i ka hyrë në loçkë të zemrës dashuria për të. Me siguri që ajo e ka humbur fare.”

31. Kur ajo dëgjoji për thashethemet e tyre, u çoi fjalë për t'i ftuar dhe u përgatiti një gosti. Çdonjëres prej tyre i dha nga një thikë dhe i tha atij (Jusufit): “Dil para tyre!” Kur e panë, ato ngelën të

shtangura (nga bukuria e tij), aq sa prenë edhe duart dhe pastaj thanë: “Allahut i qofshim falë! Ky nuk është njeri. Ky duhet të jetë ndonjë melek fisnik.”

32. Atëherë, ajo tha: “Ja, ky është ai, për të cilin ju më fajsuat. Unë u përpoqa ta tundoja atë, po ai u përmbajt fort. Por, nëse nuk bën atë që e urdhëroj unë, ai do të burgoset dhe do të poshtërohet.”

33. Ai tha: “O Zoti im! Parapëlqej më shumë burgun, sesa atë ku më ftojnë ato. Nëse Ti nuk e largon kurthin e tyre prej meje, unë mund të prirem drejt tyre e të hyj në rradhën e të paditurve.”

34. Zoti e pranoi lutjen e tij dhe ia largoi kurthin e tyre. Vërtet, Ai dëgjon e di gjithçka.

35. Më pas, edhe pasi panë argumentet, ata e vendosën (padrejtësisht) që ta burgosnin atë (Jusufin) për njëfarë kohe.

Shpjegimi i ajeteve

- “Disa nga gratë e qytetit thanë: “Gruaja e zotërisë i është vërsulur marrëzisht shërbëtorit të vet.”” - Kjo tregon se lajmi u përhap gjerësisht në qytet, aq sa gratë e atjeshme po e përmendnin shpesh në bisedat e tyre. Sipas gjykimit të tyre, kjo ishte një ngjarje shumë e shëmtuar. Një grua e një sere të lartë, me burrin ministër, kishte rënë nivel aq të ulët, sa të ngacmonte shërbëtorin e saj. Ajo kishte rënë marrezisht në dashuri me të, siç thoshin ato:

- “Asaj i ka hyrë në loçkë të zemrës dashuria për të.” - Dashuria për të ka arritur në thellësi të zemrës së saj. “*Shegaf*” ose “loçka” është pjesa më e thellë dhe më e fshehtë e zemrës. Kur dashuria arrin deri aty, tregon se kjo ndjenjë është tepër e fuqishme. Gratë thoshin gjithashtu:

- “Me siguri që ajo e ka humbur fare!” - Kjo gjendje nuk ka lidhje me nivelin e saj. Ajo është shumë e kritikueshme për njerëzit e sërave të larta. Megjithatë, nëpërmjet këtyre fjalëve, ato nuk donin thjesht që të ulnin figurën e asaj gruaje, por dëshironin që edhe ato të kishin mundësi ta shikonin Jusufin. Ato donin ta shikonin me sytë e

tyre këtë djalë, që bëri për vete atë grua të bukur dhe me pushtet. Ato donin ta bënin gruan e Ministrit që të detyrohej t’i thërriste dhe t’ua prezantonte këtë djalosh kaq të bukur, me qëllimin që ato ta justifikonin pastaj. Prandaj dhe në ajet fjalët e tyre quhen “mekra”, pra, kurth. Allahu i Lartësuar thotë:

- “Kur ajo dëgjoji për thashethemet e tyre, u çoi fjalë për t’i ftuar...” - Atëherë, gruaja e Ministrit i ftoi gratë e qytetit në pallatin e saj për një gosti, me qëllim që atje t’u prezantonte Jusufin (a.s.).

- “...dhe u përgatiti një gosti. Çdonjërisë prej tyre i dha nga një thikë dhe i tha atij (Jusufit): “Dil para tyre!”” - Ajo shtroi një tryezë plot me ushqime dhe pije të shijshme. Disa ushqime ose fruta kishin nevojë për thikë, siç janë qitrot për shembull, prandaj të gjitha gratë morën nga një të tillë. Më pas, ajo urdhëron Jusufin të dilte para atyre, me gjithë bukurinë dhe hijeshinë e tij. Duke përsëritur reagimin e tyre të çuditshëm, Allahu i Madhëruar thotë:

- “Kur e panë, ato ngelën të shtangura (nga bukuria e tij), aq sa prenë edhe duart dhe pastaj thanë: “Allahut i qofshim falë! Ky nuk është njeri. Ky duhet të jetë ndonjë melek fisnik.”” - Ato u mahnitën nga bukuria e Jusufit. Ato nuk kishin parë kurrë një bukuri të tillë. Aq u çuditën dhe u mrekulluan nga ajo pamje, sa që Allahu i Plotfuqishëm thotë: “aq sa prenë edhe duart”. Ato prenë duart e veta me thikat që kishin për të prerë frutat dhe ushqimet, duke thënë: “Allahut i qofshim falë! Ky nuk është njeri. Ky duhet të jetë ndonjë melek fisnik.” Jusufit i ishte dhënë një bukuri, nur e hijeshi e jashtëzakonshme. Për të gjithë ata që e shikonin, ai ishte një shenjë dhe një argument bindës për madhësitë e veprës së Allahut të Lartësuar. Në fakt, gratë panë vetëm bukurinë e jashtme të Jusufit, pa vërejtur bukurinë e tij të brendshme, e megjithatë u mahnitën pas tij. Pa dyshim, në të tillë situatë, ato e kuptuan qartë justifikimin e gruas së Ministrit dhe se çfarë

kishte ndodhur me të. Kështu, pasi u tregoi bukurinë e jashtme të Jusufit, gruaja e Ministrit u foli grave të tjera edhe për bukurinë e tij të brendshme: për ndeshmërinë dhe pastërtinë e tij morale të plotë. Jo vetëm kaq, por e dehur tërësisht nga dashuria për të, ajo nuk pyeti fare se çfarë mendonin të tjerët, por nisi t'u tregonte vetë se si e kishte joshur Jusufin dhe se si ai ishte përmbajtur dhe i ishte larguar këtij tundimi. Pastaj tha:

- **“Atëherë, ajo tha: “Ja, ky është ai, për të cilin ju më fajsuat. Unë u përpoqa ta tundoja atë, po ai u përmbajt fort.”** - Me gjithë këmbënguljen e saj për ta joshur, Jusufi ishte larguar dhe ishte mbrojtur. Nga ana tjetër, sa më shumë kalonte koha, aq më tepër shtoej dashuria për këtë djalosh kaq të përmbajtur dhe të ndershëm. E verbuar dhe e dehur nga kjo dashuri, mu në sy të atyre grave të tjera, ajo thotë:

- **“Por, nëse nuk bën atë që e urdhëroj unë, ai do të burgoset dhe do të poshtërohet.”** - Me anë të kërcënimit, ajo kërkonte të plotësonte dëshirën e saj. Por Jusufi (a.s) i drejtohet Zotit të tij, duke i kërkuar strehim, mbrojtje dhe ndihmë, që ta shpëtonte nga kurthi i tyre:

- **“Ai tha: “O Zoti im! Parapëlqej më shumë burgun, sesa atë ku më ftojnë ato.”** - Kjo tregon se edhe gratë e tjera filluan ta joshnin Jusufin që të bënte edhe me to atë që kërkonte zonja e tij. Megjithatë, Jusufi zgjodhi më mirë burgun dhe ndëshkimin e kësaj dynjaje, kundrejt kënaqësisë së përkohshme, që sjell ndëshkimin e ashpër dhe zemërimin e Allahut të Lartësuar. Pastaj, me përunjësinë dhe përgjërimin e një robi plot edukatë dhe madhërim për Zotin e tij, ai u lut:

- **“Nëse Ti nuk e largon kurthin e tyre prej meje, unë mund të prirem drejt tyre e të hyj në rradhën e të paditurve.”** - Kuptimi: Pas gjithë këtyre joshjeve dhe intrigave, unë mund të tërhiqem prej tyre, sepse unë jam i dobët dhe i pafuqishëm. Unë nuk mund të duroj të tilla sprova, nëse Ti, o Zoti im, nuk e largon prej meje efektin

e këtyre joshjeve. Pa ndihmën dhe mëshirën Tënde, unë mund të anoj për nga ato, duke u bërë kështu një i paditur. Do të ishte injorancë e thellë prej meje, nëse do t'i jepja përparësi një kënaqësie të përkohshme dhe kaq të parëndësishme, ndaj premtimit të Allahut të Madhëruar. Nëse do të harroja kënaqësitë e përsëritshme, të njëpasnjëshme, të pafundme dhe të përjetshme në Xhenetin e begatshëm të Allahut të Lartësuar, do të isha më i humburi dhe i dëshpëruari. Kënaqësitë e Xhenetit janë të larmishme, të shumta dhe të përjetshme. Asnjëherë nuk velesh prej tyre. Dituria, urtësia dhe mençuria të bëjnë që t'i japësh përparësi dobisë dhe kënaqësisë më të madhe dhe të përjetshme. Atëherë, Allahu i plotfuqishëm thotë:

- **“Zoti e pranoi lutjen e tij dhe ia largoi kurthin e tyre.”** - Allahu i Madhëruar iu përgjigj Jusufit, duke e larguar kurthin e tyre. Gruaja e Ministrit vazhdonte ta joshte, por ai vazhdonte t'i mbështetej e t'i kërkonte ndihmë Allahut të Lartësuar aq sa mundej, derisa ajo i humbi shpresat. Kështu, Allahu i Plotfuqishëm e largoi të keqen e saj.

- **Vërtet, Ai dëgjon e di gjithçka.”** - Allahu e dëgjon atë që lutet dhe është i gjithëditur për qëllimet që fshihen në gjoks. Ai di edhe për dobësinë e njeriut në të gjitha aspektet. Njeriu është i pafuqishëm vetë dhe kurrë nuk ka sukses pa ndihmën, mbështetjen dhe butësinë e Allahut të Lartësuar. Kështu e shpëtoi Allahu i Madhëruar Jusufin (a.s) nga kjo sprovë kaq e vështirë dhe shkatërruese, por çështja tashmë ishte përhapur te njerëzit. Mes tyre kishte nga ata që e justifikonin, kishte nga ata që shpifnin dhe kishte nga ata që qortonin. Atëherë, paria mori një vendim:

- **“Më pas, edhe pasi panë argumentet, ata e vendosën (padrejtesisht) që ta burgosnin atë (Jusufin) për njëfarë kohe.”**

- Duke parë situatën që ishte krijuar, edhe pse kishte argumente të qarta që tregonin për pastërtinë dhe pafajësinë e Jusufit, ata

vendosën që ta burgosnin atë për njëfarë kohe.

Ajeti 36 - 40

36. Së bashku me të, hynë në burg dy të rinj. Njëri prej tyre tha: “Unë pashë në ëndërr sikur po shtrydhja rrush (për verë)”. Ndërsa tjetri tha: “Unë pashë në ëndërr sikur po mbaja mbi kokë një bukë, që po e çukisnin zogjtë. A mund të na i shpjegosh këto ëndrra, se dukesh vërtet që je njeri i mirë?”

37. Ai tha: “Përpara se të vijë ushqimi që hani, unë kam për t’jua shpjeguar ato (ëndra) që patë. Këtë gjë ma ka mësuar Zoti im. Unë i kam braktisur ata njerëz që nuk besojnë në Allahun dhe që e mohojnë jetën tjetër.

38. Unë ndjek fenë e etërve të mi: Ibrahimit, Is’hakut dhe Jakubit. Ne kurrë nuk i kemi bërë shok Allahut. Kjo është prej mirësive të shumta të Allahut për ne dhe për njerëzimin në tërësi, por shumica e njerëzve nuk tregojnë mirënjohje për këtë.

39. O dy shokët e mi të burgut! Si mendoni ju, a është më mirë të adhurohen zota të ndryshëm apo veç Allahu, që është Një e Ngadhënjimtar?

40. Ata që ju adhuronin përveç Allahut, nuk janë gjë tjetër, veçse emra, që i keni vënë vetë ju dhe paraardhësit tuaj, sepse Allahu nuk ka sjellë asnjë fakt për ta. I gjithë sundimi (dhe Ligji) është vetëm në dorë të Allahut. Ai ka urdhëruar që të mos adhuronit askënd (dhe asgjë) tjetër veç Tij. Kjo është feja e drejtë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- “Së bashku me të, hynë në burg dy të rinj.” - Në burg bashkë me Jusufin (a.s.) ishin edhe dy djem të rinj. Ata kishin parë nga një ëndërr dhe ia treguan Jusufit, në mënyrë që ai t’ua shpjegonte:

- “Njëri prej tyre tha: “Unë pashë në ëndërr sikur po shtrydhja rrush (për verë)”. Ndërsa tjetri tha: “Unë pashë në ëndërr sikur po mbaja mbi kokë një bukë, që po e çukisnin zogjtë.”” - Ata

pyetën Jusufin se ç’kuptim kishin ëndrrat e tyre. Ata i thanë: “Ne të shohim se ti je bamirës me njerëzit.”

- “A mund të na i shpjegosh këto ëndrra, se dukesh vërtet që je njeri i mirë?”” - Tregohu i mirë me ne dhe na shpjego ëndrrat tona, ashtu siç je treguar i mirë me të tjerët. Kështu, ata kërkuan të miqësoheshin me Jusufin, duke e vlerësuar për bamirësinë dhe mirësjelljen e tij ndaj njerëzve. Atëherë, Jusufi (a.s.) iu përgjigj:

- “Ai tha: “Përpara se të vijë ushqimi që hani, unë kam për t’jua shpjeguar ato (ëndra) që patë.” - Qetësohuni, sepse shumë shpejt do t’jua shpjegoj ëndrrat që keni parë, para se të vijë ushqimi i drekës apo i darkës. Me sa duket, para se t’ua shpjegonte ëndrrat, Jusufi shfrytëzoi rastin kur ata ishin të gatshëm për ta dëgjuar, për t’i ftuar ata në besimin e drejtë dhe teuhid, duke shpresuar që ata ta pranonin ftesën e tij. Ai u foli me urtësi dhe ngrohtësi:

- “Këtë gjë ma ka mësuar Zoti im.” - Shpjegimi i ëndrrave është dhunti prej Zotit tim, duke më dalluar mbi të tjerët.

- “Unë i kam braktisur ata njerëz që nuk besojnë në Allahun dhe që e mohojnë jetën tjetër.” - Kuptimi: Unë e kam konsideruar si diçka të braktisur dhe kurrë nuk e kam pranuar fenë e atyre që nuk besojnë në ahiret. Asnjëherë nuk kam qenë pjesë e besimit të shtrembëruar dhe të devijuar të popujve të humbur, por gjithmonë jam larguar prej tyre. Ky ajet nuk duhet keqkuptuar dhe kurrsesi nuk mund të thuhet se Jusufi ka qenë më përpara në fenë e devijuar dhe pastaj e ka lënë atë, përkundrazi:

- “Unë ndjek fenë e etërve të mi: Ibrahimit, Is’hakut dhe Jakubit.” - Pastaj, Jusufi u shpjegoi se cila ishte kjo fe, duke thënë:

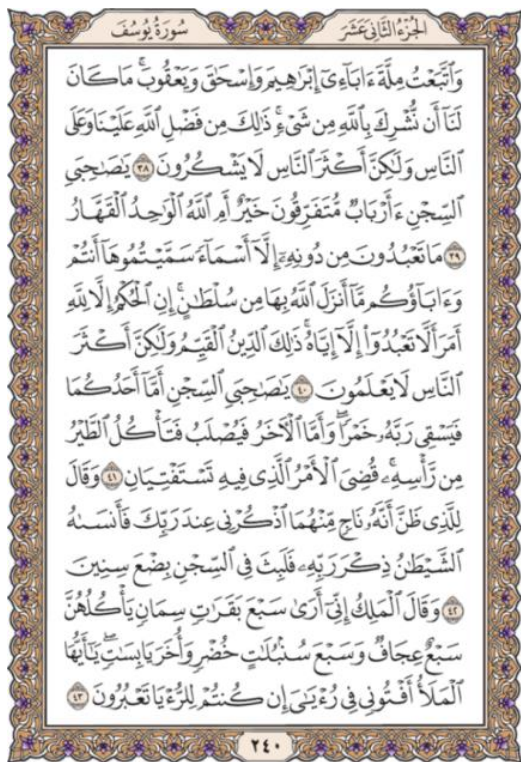
- “Ne kurrë nuk i kemi bërë shok Allahut.” - Nuk mund të ndodhë kurrë që ne t’i bëjmë shirk Allahut të Madhëruar, por e njësojmë gjithmonë Atë, duke e adhuruar si një të vetëm, ashtu sikurse na ka mësuar

dhe na ka udhëzuar vetë Ai përmes Shpalljes.

- **“Kjo është prej mirësive të shumta të Allahut për ne dhe për njerëzimin në tërësi,...”** - Kjo është prej mirësisë dhe mëshirës së Allahut, që na ka dalluar mbi të tjerët. Ata që Allahu i Madhëruar i ka udhëzuar në këtë fe janë të dalluar mbi të gjithë njerëzit e tjerë. Nuk ka mirësi më të madhe sesa mirësia e ‘Islamit’, pra, e dorëzimit tërësisht tek Allahu i Madhëruar, sipas fesë së pastër të Tij. Kush e pranon këtë fe dhe nënshtrohet për të jetuar sipas saj, është vërtet i zgjedhur dhe fatlum, sepse i është dhënë mirësia më e madhe nga Allahu i Madhëruar, me të cilën arrin lumturinë në dynja dhe ahiret.

- **“...por shumica e njerëzve nuk tregojnë mirënjohje për këtë.”** - Atyre u ofrohet mirësia, bujaria dhe mëshira e Allahut të Madhëruar, u ofrohet udhëzimi i Tij i mrekullueshëm dhe lumturues, e megjithatë, ata nuk e pranojnë, nuk e respektojnë dhe nuk e trajtojnë seriozisht, duke i dhënë hakun që i takon. Këto ajete janë një mësim i vyer për rrugën që duhet të ndjekim kur ftojmë njerëzit në fe. Jusufi vërejtë se dy djemtë e burgut e respektonin dhe e vlerësonin si bamirës ndaj tyre. Për këtë arsye, ai u mësoi se kjo vlerë që ata shihnin tek ai ishte thjesht një dhuratë prej Allahut të Lartësuar. Kjo mirësi - u shpjegoi Jusufi - ka disa faktorë. Fillimisht, ajo bazohet në lënien e idhujtarisë dhe pasimin e rrugës së profetëve pararendës të Allahut të Madhëruar. Kjo gjë më bëri që ju të më respektoni dhe më nderoni tani. Nëse edhe ju dëshironi që të respektoheni dhe të jeni bamirës, duhet që të ndiqni të njëjtën rrugë. Pastaj Jusufi i fton haptazi në besimin e pastër monoteist:

- **“O dy shokët e mi të burgut! Si mendoni ju, a është më mirë të adhurohen zota të ndryshëm apo veç Allahu, që është Një e Ngadhënjimtar?”** - Kuptimi: Mendoni pak! Si, vallë, mund t’u nënshtrohesh ca krijesave të dobëta, që nuk kanë mundësi të bëjnë mirë apo keq, as të

japin dhe as të privojnë?! Ato janë thjesht krijesa: pemë, gurë, melekë, xhindë etj., që adhurohen nga idhujtarët pa asnjë fakt nga Zoti i Madhërishtëm. A janë këta më të mirë, apo është Allahu i Madhërishtëm, i Cili ka cilësitë më absolute, më të plota dhe larg mangësive? Allahu është ‘*El Uâhid*’ - i Vetmi dhe i Pakrahasueshmi në Qenien, cilësitë dhe në veprat e Tij. Ai nuk ka të ngjashëm dhe partner në asnjë aspekt dhe këndvështrim qoftë. Allahu është ‘*El Kahhâr*’ - Nënshtguesi, Mposhtësi, para të Cilit janë nënshtuar të gjitha krijesat. Të gjithë janë të përulur përballë pushtetit të Tij. Çfarë dëshiron Allahu të ekzistojë, ekziston, dhe çfarë nuk e dëshiron Ai të ekzistojë, kurrë nuk ka për të ekzistuar. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër kuranor: “Nuk ka asnjë gjallesë në tokë, që Allahu të mos ia ketë garantuar furnizimin. Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre. Gjithçka gjendet në një libër të qartë.” [Hud 6]. Sigurisht, Ai që ka këtë madhësi është më i mirë sesa ata idhuj të cilët janë thjesht emërtime të shpikura nga njerëzit.

Ata janë të mangët dhe të pafuqishëm. Ata nuk kanë asnjë cilësi madhështore, sikurse ka Allahu i Madhëruar. Cilësitë e tyre janë të mangëta, dhe po kështu janë edhe veprat e tyre. Prandaj Jusufi (a.s) u thotë djemve të burgut:

- **“Ata që ju adhuronin përveç Allahut, nuk janë gjë tjetër, veçse emra, që i keni vënë vetë ju dhe paraardhësit tuaj, sepse Allahu nuk ka sjellë asnjë fakt për ta.”** - Ata janë disa sende, të cilëve ju u keni vënë emra dhe i keni quajtur zot, ndërkohë që ata janë hiçgjë dhe nuk kanë asnjë cilësi madhështore të Allahut të Lartësuar. Për adhurimin e tyre nuk ka zbritur asnjë argument nga Allahu i Lartësuar: “Allahu nuk ka sjellë asnjë fakt për ta” Madje, përkundrazi, Allahu i Madhëruar ka zbritur argumente që ndalojnë adhurimin e tyre dhe që bëjnë të qartë kotësinë e këtij adhurimi. Duke qenë se Allahu i Lartësuar nuk ka zbritur argumente për të treguar se ata duhet të adhurohen, atëherë nuk ka asnjë lloj mënyre tjetër për të argumentuar saktësinë e adhurimit që u kushtohet atyre.

- **“I gjithë sundimi (dhe Ligji) është vetëm në dorë të Allahut.”** - Gjykimi i përket veçse Allahut të Madhëruar, që është i Vetëm dhe i Pashoq. Vetëm Ai zbret ligjet e jetës dhe të adhurimit. Veç Allahu i Lartësuar është Ai që urdhëron dhe ndalon. Allahu i Lartësuar gjithmonë ju ka urdhëruar që:

- **“Ai ka urdhëruar që të mos adhuronin askënd (dhe asgjë) tjetër veç Tij.”** - Kjo është feja e drejtë, që të çon drejt suksesit. Çdo rrugë tjetër është e shpikur nga njerëzit dhe të çon drejt dështimit dhe drejt zemërimit të Allahut të Madhëruar .

- **“Kjo është feja e drejtë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.”** - Ata nuk e njohin realitetin e gjërave. Çështjet që ka shtjelluar Allahu i Madhëruar janë aq të qarta, saqë nuk lënë asnjë dyshim, por shumica e njerëzve nuk i dinë dhe nuk duan që t'i mësojnë këto çështje. Ndryshimi mes teuhidit dhe shirkut është lehtësisht i kuptueshëm, por ata thjesht nuk duan të

kuptojnë. Duke qenë se ata nuk duan që të kthehen tek Allahu i Madhëruar, atëherë patjetër do të bien në shirk dhe do të adhurojnë zota të tjerë të rremë. Kështu, Jusufi (a.s) i ftoi dy shokët e tij të burgut që të adhuronin Allahun e Lartësuar duke e njësuar dhe duke ia kushtuar me sinqeritet të gjitha adhurimet vetëm Atij. Ka mundësi që ata ta kenë pranuar këtë ftesë dhe të jenë udhëzuar, duke e marrë të plotë mirësinë e Allahu ndaj tyre. Por ka mundësi që të kenë refuzuar dhe të kenë vazhduar në idhujtarinë e tyre, dhe në këtë mënyrë ata nuk do të kenë asnjë justifikim para Zotit të Madhëruar. Pas kësaj ftese kaq të bukur dhe të qartë, Jusufi vijoi me shpjegimin e ëndrrave, për të cilat ata e kishin pyetur:

Ajetet 41 - 42

41. O dy shokët e mi të burgut! Njëri prej jush do t'i shërbejë verë zotërisë të vet, kurse tjetri do të kryqëzohet dhe shpendët do t'i hanë kokën. Kështu është përcaktuar çështja, për të cilën kërkuat shpjegim.

42. Atij, për të cilin besonte se do të shpëtonte, i tha: “Më kujto mua te zotëria yt!”. Por shejtani e bëri të harronte e të mos e kujtonte te zotëria i tij. Dhe kështu ai mbeti në burg edhe për disa vjet.

Shpjegimi i ajeteve

- **“O dy shokët e mi të burgut! Njëri prej jush do t'i shërbejë verë zotërisë të vet, kurse tjetri do të kryqëzohet dhe shpendët do t'i hanë kokën.”** - Sipas shpjegimit, ai i cili pa në ëndërr se po shtrydhte lëng frutash, do të dilte nga burgu dhe do t'i shërbente pije zotërisë së tij sërish, ashtu si më parë. Për sa i përket tjetrit, që kishte parë në ëndërr se po mbante mbi kokë bukë, të cilën po e hanin zogjtë, ai do të ekzekutohej. Pas ekzekutimit, ai nuk do të varrosej, por do të kryqëzohej në një vend të hapur, ku zogjtë do t'i çukisnin pastaj kokën. Ky shpjegim do të bëhej realitet pikërisht ashtu siç u tha, dhe kjo nuk kishte dyshim:

- “Kështu është përcaktuar çështja, për të cilën kërkuat shpjegim.” - Ky është interpretimi i ëndrrave tuaja. Kjo është një çështje tashmë e përcaktuar dhe e pandryshueshme.

- “Atij, për të cilin besonte se do të shpëtonte, i tha: “Më kujto mua te zotëria yt!”.” - Jusufi iu drejtua të riut që, sipas ëndrrës, do të lirohej dhe do t'i shërbente zotërisë së tij, dhe i tha: “Më kujto mua te zotëria yt!”. Pra, hape çështjen time te zotëria yt, se mbase kështu ai vendos që të pastrojë figurën time para ligjit dhe të më lirojë nga burgu. Por Allahu i Madhëruar thotë:

- “Por shejtani e bëri të harronte e të mos e kujtonte te zotëria i tij ...” - Shejtani i mallkuar e bëri atë djalë që, kur të dilte, ta harronte Allahun dhe gjithçka që të afron tek Allahu. Ndër çështjet që harroi ishte edhe porosia e Jusufit, i cili e meritonte që të shpërblehej për bamirësinë që i kishte bërë në burg. Por, gjithsesi, çdo gjë ndodh me përcaktimin e Allahut të Lartësuar, i Cili do ta çonte deri në fund planin e Tij:

- “Dhe kështu ai mbeti në burg edhe për disa vjet.” - Shprehja: “*bid'a sinin*” do të thotë: nga tre deri në nëntë vjet. Për këtë arsye, thuhet se Jusufi ka qëndruar në burg shtatë vjet. Pastaj, kur Allahu i Lartësuar desh i nxirrte Jusufin nga burgu, caktoi një shkak për ta realizuar këtë vendim. Qëllimi ishte që ta ngrinte lart gradën dhe famën e Jusufit. Shkak u bë një ëndërr që pa Mbreti i atij vendi.

Ajeti 43 - 49

43. Mbreti (*i Egjiptit*) tha: “Kam parë në ëndërr shtatë lopë të majme, që haheshin nga shtatë lopë të dobëta, si dhe shtatë kallinj të gjelbër e shtatë të tjerë të tharë. Ma shpjegoni, o ju pari, ëndrrën time, nëse dini t'i shpjegoni ëndrrat!”

44. Ata thanë: “Janë ëndrra të përziera. Ne nuk dimë t'i shpjegojmë ëndrra të tilla.”

45. Por ai që ishte liruar prej atyre të dyve (*që kishin qenë në burg*) u kujtua pas një kohe dhe tha: “Do t'jua tregoj unë

kuptimin e saj. Më lejoni të shkoj (*te Jusufi*)!”

46. O Jusuf (*tha ai*)! O njeri i sinqertë! Si e shpjegon (*ëndrën*) që shtatë lopë të majme haheshin nga shtatë lopë të dobëta dhe shtatë kallinj të gjelbër e shtatë të tjerë të tharë? Ndoshta kur të kthehem te njerëzit, ata do të kuptojnë.”

47. Ai (*Jusufi*) tha: “Mbillni shtatë vjet rresht! Prodhimin e korrur lëreni në kallinj, përveç një pakice, që do ta përdorni për ushqim!”

48. Pastaj do të vijë shtatë vite shumë të vështira, që do t'i harxhojnë ato që i keni ruajtur, përveç një pakice nga ajo që ju do ta ruani.

49. Më pas do të vijë një vit plot begati për njerëzit dhe plot të vjela.”

Shpjegimi i ajeteve

Kur Allahu i Lartësuar desh i nxirrte Jusufin nga burgu, bëri që Mbreti i atij vendi të shihte një ëndërr të çuditshme, shpjegimi i së cilës do të ishte mirësi për të gjithë popullin. I vetmi që do ta shpjegonte atë ëndërr ishte Jusufi (a.s), duke nxjerrë në pah diturinë dhe vlerën e lartë të tij. Kështu, ai do të nderohej në të dyja jetët. Që kjo gjë të realizohej plotësisht, Allahu i Lartësuar bëri që këtë ëndërr ta shikonte pikërisht Mbreti, që kontrollon të gjitha çështjet e popullit të tij. Kështu, Mbreti pa një ëndërr të çuditshme, e cila i trazoi shpirtin, prandaj ai mblodhi të gjithë dijetarët dhe njerëzit e mençur të vendit.

- “Mbreti (*i Egjiptit*) tha: “Kam parë në ëndërr shtatë lopë të majme, që haheshin nga shtatë lopë të dobëta, si dhe shtatë kallinj të gjelbër e shtatë të tjerë të tharë.”” - Ishte shumë e çuditshme që shtatë lopë të dobëta të hanë shtatë lopë të shëndosha dhe të forta. Gjithashtu pa dhe shtatë kallinj të gjelbër e të tjerë të tharë. Pastaj iu drejtua dijetarëve që i kishte mbledhur dhe u thotë:

- “Ma shpjegoni, o ju pari, ëndrrën time, nëse dini t'i shpjegoni ëndrrat!” - Ma shpjegoni këtë ëndërr, që duhet të ketë veç

një kuptim, dhe të gjithë ju duhet ta dini këtë kuptim. Por ata thanë:

- **“Ata thanë: “Janë ëndrra të përziera. Ne nuk dimë t’i shpjegojmë ëndrra të tilla”.**” - Domethënë: janë thjesht ëndrra pa rëndësi, që nuk kanë ndonjë shpjegim. Sigurisht, kjo erdhi nga padituria e tyre dhe ishte, në njëfarë mënyre, edhe justifikim. Pastaj thanë: “ne nuk dimë të komentojmë ëndrra të tilla”. Pra, ne mund të interpretojmë ëndrrat e vërteta, ndërsa për sa u përket “*aḥlâmeve*” - trazimeve të shejtanit ose ëndrrave të cilat vijnë nga vetvetja, - ne nuk i shpjegojmë dot ato. Kësisoj, ata bënë dy gjëra njëherësh: e para, treguan paditurinë e tyre dhe tjetra ishte këmbëngulja në përgjigjen e tyre të gabuar. Ata nuk gjykuan drejt kur thanë se ishin: “ëndrra të përziera” dhe nuk e pranuan sinqerisht që nuk dinin t’i shpjegonin. Ky qëndrim nuk u lejohet njerëzve fetarë, të ditur dhe të mençur. Ata thjesht duhet të thoshin: “Nuk e dimë”. E gjithë kjo parapërgatitje tregon për butësinë dhe përkujdesin e veçantë të Allahut të Lartësuar për Jusufin (a.s). Nëse që në fillim do të ishte Jusufi ai që do ta shpjegonte këtë ëndërr, ata injorantë që rrethonin Mbretin do të shtireshin si të ditur dhe do të thoshin: “Po, është e vërtetë. Ky është shpjegimi i saktë.”. Në këtë mënyrë, shpjegimi i ëndrrës nga Jusufi nuk do të kishte vlerësimin që meritonte. Prandaj, duke qenë se Mbreti fillimisht ua la atyre shpjegimin e ëndrrës dhe ata nuk patën dije dhe aftësi për ta shpjeguar, si edhe duke qenë se Mbreti ishte tepër i interesuar për të ditur të vërtetën, atëherë, në të tilla kushte Jusufi do të kishte një tjetër vlerësim dhe rëndësi. Kjo i përngjan disi mënyrës që përdori Allahu i Lartësuar për të nxjerrë në pah diturinë dhe vlerën e Ademit ndaj melekëve. Pasi i mësoi Ademit të gjitha emrat e gjërave, Allahu i Lartësuar u kërkoi melekëve që t’i tregonin ato. Por kur ata u treguan të paaftë ta bënin, atëherë doli në pah vlera e diturisë me të cilën ishte dalluar Ademi, që iu përgjigj kërkesës së shtruar

nga Allahu i Lartësuar. Kjo është e ngjashme edhe me atë që do të ndodhë Ditën e Gjykimit. Atë ditë, të gjithë krijesat do të kërkojnë prej profetëve që të ndërmjetësojnë tek Allahu i Lartësuar për të nisur gjykimin. Pasi të shkojnë tek të gjithë profetët dhe ata, pa përjashtim, do të tregojnë pamundësinë e tyre për t’iu përgjigjur kësaj kërkesë, përfundimisht do të shkojnë tek Muhamedi ﷺ. Ai do të bjerë në sexhde nën Fronin e Allahut të Lartësuar, i Cili do t’i përgjigjet kërkesës së tij. Në këtë mënyrë del në pah madhështia e këtij profeti të zgjedhur dhe të mrekullueshëm të Allahut të Lartësuar. Pasi të gjithë profetët distancohen nga kërkesa e krijesave për ndërmjetësim, Muhamedi ﷺ thotë: “*Ene leha, ene leha*” - “Unë jam për të, unë jam për të”. Do të jetë ai që do të ndërmjetësojë për të gjitha krijesat dhe për fillimin e llogarisë atë ditë. Me këtë vepër, Profeti ﷺ do të arrijë gradën më të lartë që mund të arrijë ndonjë krijesë, gradë e cila quhet “*El Meḳâmu el Maḥmud*”, pra, “Grada e lavdisë”. Këtë gradë Allahu i Lartësuar nuk ia ka dhënë asnjë krijesë tjetër, përveç Muhamedit ﷺ. Për këtë gradë, atë do ta kenë zili gjithë, të parët dhe të fundmit. *Subhanallah!* I Lartësuar është Allahu! Sa i kujdesshëm, sa i dashur dhe i butë është me të dashurit e Tij! Më tej, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por ai që ishte liruar prej atyre të dyve (që kishin qenë në burg) u kujtua pas një kohe dhe tha: “Do t’jua tregoj unë kuptimin e saj.”**” - Ky ishte njëri prej dy djemve të burgut, që sipas ëndrrës që kishte parë - do t’i jepte zotërisë së tij pije dhe do të lirohej. Ishte ai të cilin Jusufi e porositi që ta përkujtonte tek padroni. Kështu, atij iu kujtua Jusufi dhe porosia e tij. Ai e kuptoi se vetëm Jusufi mund ta shpjegonte këtë ëndërr, prandaj tha:

- **“Më lejoni të shkoj (te Jusufi)!”** - Pra, më dërgoni tek Jusufi, që t’i kërkoj ndihmë për këtë çështje. Kështu, ata e dërguan te Jusufi në burg. Kur u takuan, Jusufi nuk e qortoi për harresën e tij, por e dëgjoi kërkesën e tij

me butësi dhe mirësjellje. Djali iu drejtua Jusufit me këto fjalë:

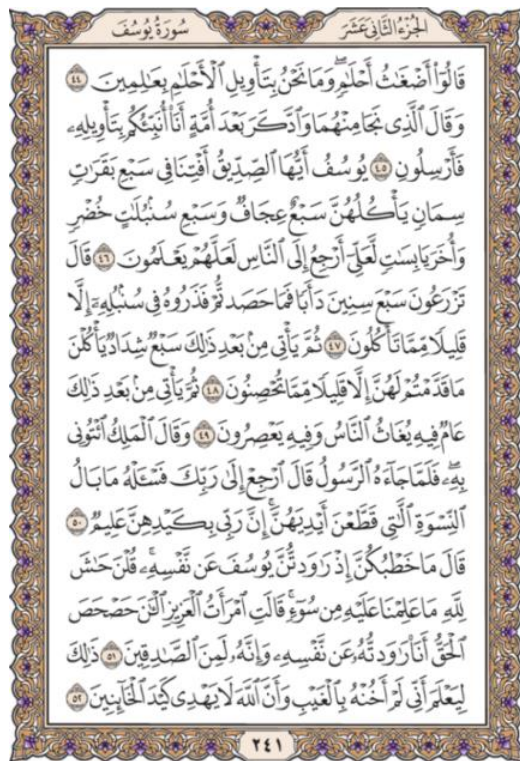
- **“O Jusuf (-tha ai)! O njeri i sinqertë!”** – Ai e quajti *“siddik”* - i sinqertë dhe i vërtetë në fjalë dhe vepra.

- **“Si e shpjegon (ëndrën) që shtatë lopë të majme haheshin nga shtatë lopë të dobëta dhe shtatë kallinj të gjelbër e shtatë të tjerë të tharë? Ndoshta kur të kthehem te njerëzit, ata do të kuptojnë.”**

- Kuptimi: Njerëzit mezi presin shpjegimin e kësaj ëndrre, sepse janë shumë të shqetësuar. Kështu, Jusufi i interpretoi shtatë lopët e shëndosha dhe shtatë kallinj të gjelbër si shtatë vite të mira, me prodhim të bollshëm dhe të begatshëm. Ndërsa shtatë lopët e dobëta dhe shtatë kallinj të thatë i interpretoi si shtatë vite thatësire dhe pa bërëqet. Ata i punonin dhe i ujnisnin tokat me lopë zakonisht. Ndërsa kallinj të drithit ishin ushqimi bazë. Kjo që simbolika e lopëve dhe e drithërave. Duke qenë se lopët ishin të fuqishme dhe kallinj të gjelbër, kjo tregonte se ato vite do të ishin plot begati. Ndërsa e kundërta e tyre kishte kuptim të kundërt me shpjegimin e parë. Jusufi nuk u përqendrua vetëm në shpjegimin e ëndrës, por dha edhe këshilla se si duhet të vepronin. Ai i mësoi që gjatë shtatë viteve të para të begatshme, të përgatiteshin mirë për vitet e krizës:

- **“Ai (Jusufi) tha: “Mbillni shtatë vjet rresht! Prodhimin e korrur lëreni në kallinj, përveç një pakice, që do ta përdorni për ushqim!”** - Mbillni për shtatë vjet rresht, njëri pas tjetrit. Prodhimet magazinoni me kujdes, që të mos prishen, përveç një sasive të vogël, të cilën do të keni nevojë ta përdorni si ushqim gjatë këtyre viteve të begatshme, por pa e tepruar. Ruani sa më tepër prodhime për vitet e thatësisë.

- **Pastaj do të vijnë shtatë vite shumë të vështira, që do t'i harxhojnë ato që i keni ruajtur, përveç një pakice nga ajo që ju do ta ruani.”** - Pas shtatë viteve të begatshme, do të vijnë shtatë vite krize e thatësie, të cilat do të shpëtojnë të gjitha rezervat që ju do të grumbulloni, sado

shumë që të jenë. Ju do të harxhoni gjithçka, përveç një pjese të vogël, të cilën do ta veçoni për farë.

- **“Më pas do të vijë një vit plot begati për njerëzit dhe plot të vjela.”** - Pas shtatë viteve të vështira do të vijë një vit me shira të bollshëm, i cili do të shtojë prodhimin dhe të ardhurat. Prodhimi i rrushtit do të jetë shumë më tepër sesa nevoja për ta ngrënë të tërë, prandaj ju do ta shtrydhni dhe do ta ktheni në pije. Përmendja e këtij viti të begatshëm pas shtatë viteve të vështira nuk ishte kuptuar nga ëndrra e Mbretit. Jusufi e nxori atë prej faktit se, pas vështirësisë, vjen gjithmonë lehtësimi. Pas shtatë viteve të krizës, pa dyshim do të vinte një vit i begatë, që do të largonte vuajtjet e njerëzve. Kështu, kur ky djalosh u kthye tek njerëzit dhe u tregoi shpjegimin e ëndrës nga Jusufi, ata u mahnitën dhe u gëzuan pa masë.

Ajetet 50 - 57

50. Mbreti tha: “Ma sillni këtu atë (Jusufin)!” Kur i dërguari shkoi te Jusufi, ai i tha: “Kthehu te zotëria yt dhe pyete:

“Si është puna e atyre grave që prenë duart e veta? Vërtet, Zoti im e di shumë mirë dredhinë e tyre”.

51. Ai (mbreti) u tha (grave): “Si qe puna juaj, kur deshët të tundonit Jusufin?” Ato thanë: “Zoti na ruajt! Nuk dimë që ai të ketë bërë ndonjë të keqe.” Gruaja e Ministrit tha: “Tani do të dalë në shesh e vërteta. Isha unë ajo që ngulmova ta tundoj atë, kundër dëshirës së tij. Ai është, vërtet njeri i drejtë.

52. Këtë e them për ta ditur se unë nuk e kam tradhtuar asnjëherë atë dhe se Allahu nuk u jep sukses dredhive të tradhtarëve.

53. Unë kurrsesi nuk e shfaqsoj veten time. Sigurisht, shpirti (i njeriut) është i prirur për ligësi, përveç atij që e ka mëshiruar Zoti im. Me të vërtetë, Zoti im është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”

54. Atëherë, Mbreti tha: “Ma sillni këtu atë, ta mbaj pranë vetes sime!” Pasi bisedoi me të, tha: “Tashmë ti ke një pozitë të lartë dhe je i besueshëm për ne.”

55. Ai (Jusufi) tha: “Më cakto mua si përgjegjës të depove të vendit! Unë të ofroj besnikërinë dhe diturinë time.”

56. Kështu, Ne i dhamë Jusufit pozitë të lartë në atë vend, që ai të zotëronte çfarë të dëshironte e ku të dëshironte. Ne e bekojmë me mëshirën Tonë atë që duam dhe kurrë nuk ua humbim shpërblimin vepërmirëve.

57. Por pa dyshim, shpërblimi i botës tjetër është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe janë të devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Mbreti tha: “Ma sillni këtu atë (Jusufin)!”**” - Mbreti urdhëroi që t’ia sillnin aty Jusufin. Por kur i dërguari i Mbretit shkoi në burg dhe i përcolli Jusufit urdhrin e Mbretit, Jusufi refuzoi që t’i përgjigjej menjëherë. Këtë e bëri për arsye që, fillimisht, të pastrohej figura e tij dhe të dilte në pah pafajësia e plotë për krimin që e kishin akuzuar dhe për të cilin e kishin burgosur. Sigurisht, kjo tregon për durimin

e këtij profeti të zgjedhur dhe për logjikën e fortë dhe të hollë të tij. Jusufi i drejtohet të dërguarit të Mbretit dhe i thotë:

- **“Kur i dërguari shkoi te Jusufi, ai i tha: “Kthehu te zotëria yt dhe pyete: “Si është puna e atyre grave që prenë duart e veta?”!**” - Shko tek Mbreti yt dhe pyete atë rreth atyre grave që prenë duart e tyre! Kërkoju atyre shpjegim për gjithçka që ndodhi në atë kohë, sepse kjo është çështje shumë e njohur për njerëzit!

- **“Vërtet, Zoti im e di shumë mirë dredhinë e tyre”.** - Çojini ato gratë te Mbreti dhe kërkojuni shpjegim për gjithçka që ndodhi! Vërtet, Zoti im e di shumë mirë dredhinë e tyre dhe ka për ta nxjerrë në pah të vërtetën. Kështu, kur ato u paraqitën përpara Mbretit, ai u tha:

- **“Si qe puna juaj, kur deshët të tundonit Jusufin?”** - Ai u kërkoi shpjegim të qartë dhe të hollësishëm për Jusufin. A ishte ai vërtet fajtor për ato çfarë flitej dhe për të cilat ishte burgosur, apo ishte i pastër? Atëherë ato, duke dëshmuar për pastërtinë dhe pafajësinë e Jusufit, thanë:

- **“Zoti na ruajt! Nuk dimë që ai të ketë bërë ndonjë të keqe.”** - Nuk njohim ndonjë të keqe që mund ta ketë bërë ai, as të vogël dhe as të madhe. Me këtë deklaratë u rrëzua tërësisht akuza kundër Jusufit dhe mbeti vetëm dëshmia e gruas së Ministrit. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Gruaja e Ministrit tha: “Tani do të dalë në shesh e vërteta.”**” - Tani doli në pah e vërteta dhe u rrëzuan të gjitha akuzat që rëndonin mbi Jusufin. Ai u dënua padrejtësisht me burg, për shkak të një faji që kurrë nuk e pati kryer. Duke nxjerrë në pah më shumë pastërtinë e Jusufit, ajo tha:

- **“Isha unë ajo që ngulmova ta tundoj atë, kundër dëshirës së tij. Ai është vërtet njeri i drejtë.”** - Ai është i dëlirë dhe i vërtetë, si në fjalë, ashtu edhe në të gjitha veprat e tij. Pastaj ajo tha:

- **“Këtë e them për ta ditur se unë nuk e kam tradhtuar asnjëherë atë...”** - Unë e pranoj gabimin thjesht për një qëllim: për ta ditur se unë nuk e kam tradhtuar asnjëherë

atë. Ka mundësi që ajo të ketë patur për qëllim sqarimin e burrit të saj, domethënë: “që ta kuptojë burri im se unë thjesht e tundova atë, por nuk kam bërë asgjë më tepër se kaq.”. Por ka mundësi që kuptimi të jetë gjithashtu: “që ta dijë Jusufi se, me këtë deklaratë, domethënë pranimi që isha unë ajo që e tundova atë, unë kam për qëllim që të dalë në pah singëriteti i tij. Le ta kuptojë ai se, edhe gjatë kohës kur ai ka qenë në burg, unë gjithmonë e kam pranuar dhe deklaruar pastërtinë e tij.”.

- **“...dhe se Allahu nuk u jep sukses dredhive të tradhtarëve.”** - E bëj këtë dëshmi - thotë gruaja e Ministrit, - edhe për të treguar se çdo intrigant dhe trillues do ta pësojë një ditë nga intrigat dhe mashtrimet e tij. Nuk ka dyshim se çështja do të qartësohet dhe e vërteta do të dalë në pah. Por duke qenë se në fjalët e saj dukej qartë një lloj justifikimi dhe dëshmie për pastërtinë e shpirtit të saj, a thua se ajo nuk kishte kryer ndonjë faj ndaj Jusufit, menjëherë tha:

- **“Unë kurrsesi nuk e shfajësoj veten time.”** - Unë nuk dua të tregoj se jam e pafajshme në lidhje me animin drejt haramit dhe nuk e refuzoj se e dëshirova me forcë, madje planifikova edhe kurthin për ta realizuar këtë çështje. Unë e pranoj këtë gabim dhe dëshmoj se:

- **“Sigurisht, shpirti (i njeriut) është i prirur për ligësi,…”** - Nefsi urdhëron shpesh njeriun për të kryer vepra të këqija. Nefsi që urdhëron për të keq është ndër armët, miqtë dhe aleatët më të fortë të shejtanit të mallkuar. Përmes tij, i mallkuari ndërhyr dhe ndikon fort tek njerëzit, por jo tek të gjithë.

- **“përveç atij që e ka mëshiruar Zoti im.”** - Ata të cilët Allahu i Lartësuar i ka mëshiruar, i ka shpëtuar nga ky lloj nefsi (*shpirti ose prirje*) që i urdhëron për të këqija. Madje, tek ata, ky nefsi është bërë *“mutmeinne”*- i qetë, që ka gjetur prehjen dhe kënaqësinë tek Zoti i tij. Ai është nënshtruar për t’iu bindur dhe për të jetuar sipas ftuesit të Allahut të Lartësuar dhe

udhëzimeve të tij. Sigurisht, kjo nuk është aspak meritë e vetë nefsit, por është një dhuratë dhe bamirësi nga Allahu i Lartësuar, i Cili është Bujar, Mëshirëplotë dhe i Dashur me të zgjedhurit e Tij:

- **“Me të vërtetë, Zoti im është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”** - Allahu është *El Gafur* - Falësi i Madh, i cili fal të gjitha gjynahet e atyre që i kryejnë ato dhe pastaj pendohen dhe kthehen të nënshtruar, duke kërkuar faljen dhe mëshirën e Tij. Gjithashtu, Allahu është *El Rahim* - Mëshirëplotë, sepse Ai ua pranon pendimin të penduarve, u jep sukses atyre që të bëjnë punë të mira dhe i ndihmon që të largohen nga çdo vepër e keqe. Ky është mendimi më i saktë në lidhje me këto ajete. Pra, këto fjalë janë thënë nga gruaja e Ministrit dhe jo nga Jusufi, sepse i gjithë konteksti e tregon këtë. Madje, Jusufi në ato momente ishte akoma në burg dhe nuk ishte pranë Mbretit. Atëherë, pasi të gjithë u qartësuan për pafajësinë dhe dëlirësinë e plotë të Jusufit, Mbreti tha:

- **“Atëherë, Mbreti tha: “Ma sillni këtu atë, ta mbaj pranë vetes sime!”** - Kuptimi: Ma sillni këtu para meje, sepse unë e kam zgjedhur për të qenë nga shoqëruesit e mi më të afërt. Ai do të jetë i nderuar, i respektuar dhe i vlerësuar pranë meje.

- **“Pasi bisedoi me të, tha: “Tashmë ti ke një pozitë të lartë dhe je i besueshëm për ne.”**” - Kur Jusufi filloi t’i fliste, respekti i Mbretit për të u shtua, prandaj i tha: “Tashmë ti ke një pozitë të lartë dhe je i besueshëm për ne. Ti do të kesh postin e një sekretari besnik, që është në gjendje të ruajë sekretin. Atëherë Jusufi, duke dashur që të jetë edhe më i dobishëm për popullin, i thotë Mbretit:

- **“Ai (Jusufi) tha: “Më cakto mua si përgjegjës të depove të vendit!”** - Kështu, Jusufi i kërkoi që të bëhej ministër i depove dhe ekonomisë së mbretërisë, me qëllim që të kujdesej ai për të gjitha të ardhurat e tokës dhe administrimin e tyre. Më pas tha:

- **“Unë të ofroj besnikërinë dhe diturinë time.”**” - Unë jam shumë i kujdesshëm.

Pasurinë e vendit do ta shpenzoj atje ku duhet dhe asgjë nuk do të humbasë. Unë do të jem korrekt në mbulimin e kësaj detyre. Unë di si të administroj gjithçka që futet dhe del nga depoja. Unë të premtoj besnikëri dhe urtësi në punë. Kjo nuk tregon se Jusufi thjesht lakmonte të ishte në krye të kësaj detyre, por që ai dëshironte të ishte i dobishëm me diturinë dhe drejtësinë e tij. Duke qenë se ai i njihte mirë aftësitë e veta për ta bërë atë punë, ai e kuptoi se do të ishte shumë e dobishme për të gjithë njerëzit që këtë post ta merrte ai. Edhe nga ana tjetër, duke qenë se të tjerët nuk e kishin ndershmërinë dhe aftësinë e Jusufit, ai u ndie i detyruar që ta kërkonte haptas diçka të tillë. Pas kësaj kërkesë, Mbreti e vendosi atë si përgjegjës të depove të mbretërisë, siç tregon Allahu i Lartësuar:

“Kështu, Ne i dhamë Jusufit pozitë të lartë në atë vend, që ai të zotëronte çfarë të dëshironte e ku të dëshironte.” - Kështu, Allahu i Lartësuar i mundësoi Jusufit një jetë të mirë plot begati, pasuri, pushtet dhe autoritet. E si të ishte ndryshe, kur ajo ishte mirësi e dhuruar prej Allahut të Lartësuar për profetin e Tij të dashur dhe të devotshëm?! Thotë i Lartësuari:

- **“Ne e bekojmë me mëshirën Tonë atë që duam dhe kurrë nuk ua humbim shpërblimin vepërmirëve.”** - Kjo ishte mëshira e Allahut të Lartësuar për Jusufin. Ajo ishte dhuratë nga Allahu i Lartësuar, që është bujar dhe bamirës me të sinqertët dhe të dashurit e Tij. Sigurisht, mëshira e Allahut të Lartësuar për Jusufin dhe për të sinqertët nuk është e kufizuar vetëm për këtë botë, por edhe për ahiretin. Premtimi për botën e ardhshme është i mrekullueshëm:

- **“Por pa dyshim, shpërblimi i botës tjetër është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe janë të devotshëm.”** - Jusufi ishte një nga prijësit e vepërmirëve (*muhsinin*), prandaj meritoi shpërblim në dynja dhe në ahiret. Siç thotë Allahu i Lartësuar: shpërblimi i botës tjetër, është shumë herë më i mirë për besimtarët dhe të

devotshmit, për ata që besojnë drejt dhe jetojnë sipas besimit të pastër. Ata largohen nga gjynahet e mëdha dhe nga gjynahet e vogla. Ndërsa imani i tyre i plotë konsiston në pranimin e sinqertë të gjithçkaje që ka urdhëruar Zoti të besohet, duke e shoqëruar me akte zemre dhe trupi, duke kryer të gjitha detyrimet dhe veprat e pëlqyeshme. Është ky lloj besimi që i shtyn ata të kryejnë të gjitha këto gjëra që i do dhe i pëlqen Allahu i Lartësuar.

Ajetet 58 - 68

58. Vëllezërit e Jusufit erdhën dhe u futën tek ai. Ai i njohu, ndërsa ata nuk e njohën.

59. Pasi i furnizoi me të gjithë mallrat e nevojshëm, u tha: “Më sillni këtu edhe vëllanë tuaj nga babai! A nuk e shikoni se unë jua jap ngarkesën të plotë dhe ju pres mirë?”

60. Nëse nuk ma sillni atë, nuk keni për të marrë drith tek unë e as mos u afroni këtej!”

61. Ata thanë: “Ne do të përpiqemi ta bindim babanë e tij për ta marrë. Sido që të jetë, ne do ta bëjmë këtë.”

62. Ai u tha shërbëtorëve të tij: “Vendoseni mallin (që e sollën si pagesë) së bashku me ngarkesën e tyre, që, kur të kthehen te familja e tyre, ta gjejnë aty! Ndoshta kështu do të kthehen sërish te ne”.

63. Kur shkuan tek i ati, i thanë “O baba! Nuk na japin më drith (nëse nuk e marrim me vete edhe vëllanë tonë). Prandaj, na e jep me vete vëllanë tonë, që të mund të marrim drith! Të sigurojmë se do ta ruajmë atë.”.

64. Ai tha: “A t’jua besoj juve, sikurse bëra më parë me vëllanë e tij?! Allahu është mbrojtësi më i mirë dhe Ai është më Mëshiruesi i mëshiruesve.”.

65. Kur (vëllezërit e Jusufit) hapën ngarkesën, gjetën aty mallin e tyre (për pagesë), që u ishte kthyer, dhe thanë: “O baba! Ç’duam më tepër?! Ky është malli ynë (për pagesë). Na qenka kthyer! Ne do të kemi më shumë drithë për familjen

tonë; ne do të kujdesemi për vëllanë tonë dhe do të kemi edhe një ngarkesë deveje më shumë. Kjo është veçse një sasi e vogël.”.

66. Ai (Jakubi) tha: “Nuk kam për ta dërguar atë me ju, derisa të më betoheni në Allahun, se do të ma ktheni pas, përveç nëse ju diktojnë rrethanat e vërtet nuk mundeni.”. Kur ata u betuan me betime të forta, ai tha: “Allahu është Dëshmitar (dhe Ruajtës) për gjithçka që thamë.”.

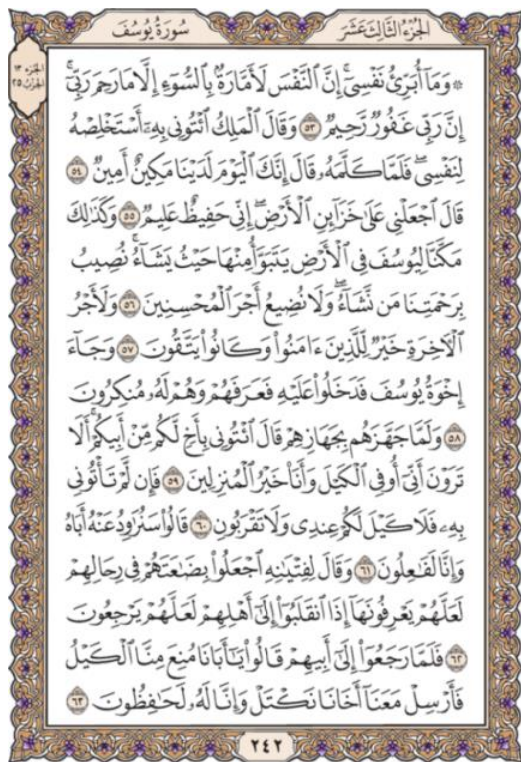
67. Ai tha: “O bijtë e mi! Mos hyni atje nga e njëjta portë, por nga porta të ndryshme! Por (me këshillën time), unë nuk mund të shmang prej jush asgjë prej caktimit të Allahut. I gjithë pushteti i përket vetëm Allahut. Unë vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij le t'i mbështeten besimtarët.”.

68. Ata hynë atje ashtu siç i pati porositur i ati. Por, kjo nuk ishte diçka që do të mund t'i ndihmonte nga caktimi i Allahut. Ajo ishte veçse një dëshirë e Jakubit në veten e tij, të cilën e tha. Ai i dinte mirë ato që Ne i kishim mësuar, ndërsa shumica e njerëzve nuk i dinë.

Shpjegimi i ajeteve

Jusufi (a.s) i administroi në mënyrën më të mirë depot dhe prodhimet bujqësore. Gjatë kohës së begatisë dhe shirave të bollshëm, i mbolli gjerësisht tokat e Egjiptit. Për magazinimin e prodhimit ai ndërtoi depo të mëdha, të papara ndonjëherë. Kështu, Jusufi krijoi mundësinë e ruajtjes të një mase sa më të madhe pasurie dhe ushqimesh. Pasi mbaruan vitet e begatisë, erdhën vitet e thatësirës dhe të krizës së madhe. Varfëria u përhap në të gjitha vendet rreth e rrotull, deri edhe në Palestinë, ku jetonin prindërit dhe vëllezërit e Jusufit. Në të tilla kushte, babai i tij, Jakubi (a.s), dërgoi bijtë e tij që të merrnin furnizime drithi nga Egjipti. Më tej, Allahu i Lartësuar tregon:

- “Vëllezërit e Jusufit erdhën dhe u futën tek ai. Ai i njohu, ndërsa ata nuk e njohën. Pasi i furnizoi me të gjithë

mallrat e nevojshëm, u tha: “Më sillni këtu edhe vëllanë tuaj nga babai!” - Jusufi u peshoi dhe u bëri gati sasinë e drithit, ashtu sikurse vepronte me të tjerët. Si administrator i mençur që ishte, Jusufi nuk jepte më shumë sesa një masë deveje. Natyrisht, ai i pyeti vëllezërit e tij (pa rënë në sy) për gjendjen e tyre, dhe ata i treguan se kishin edhe një vëlla tjetër nga ana e babait, pra, i treguan për Beniaminin. Allahu i Lartësuar na tregon se Jusufi u kërkoi atyre që t’ia sillnin Beniaminin, duke u thënë: “Sillni këtu edhe vëllain tuaj nga babai!” Pastaj i nxiti më tej:

- “A nuk e shikoni se unë jua jap ngarkesën të plotë dhe ju pres mirë?” - Kuptimi: Unë nuk kursehem në mikpritje dhe bujari për ata që vijnë dhe kërkojnë furnizime. Pastaj i kërcënoi se nuk do t’u jepte furnizim nëse nuk do t’ia sillnin vëllain e tyre:

- “Nëse nuk ma sillni atë, nuk keni për të marrë drith tek unë e as mos u afroni këtej!” - Duke e ditur se ata kishin shumë nevojë për furnizime, pa dyshim që do të

përpiqeshin ta sillnin edhe vëllain e tyre, Beniaminin.

- **“Ata thanë: “Ne do të përpiqemi ta bindim babanë e tij për ta marrë.”** - Kjo tregon se Jakubi (a.s) e kishte shumë merak edhe Beniaminin. Aq shumë e donte, sa që nuk duronte asnjë çast që ta kishte larg syve së tij. Në të vërtetë, Jakubi (a.s) ngushëllohej me praninë e Beniaminit pas humbjes së Jusufit. Prandaj dhe bijtë e tjerë të tij thanë se do të përpiqeshin shumë për ta marrë Beniaminin me vete. Pastaj thanë:

- **“Sido që të jetë, ne do ta bëjmë këtë.”** - Ne do ta bëjmë atë që ti na kërkon. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ai u tha shërbëtorëve të tij: “Vendoseni mallin (që e sollën si pagesë) së bashku me ngarkesën e tyre, që, kur të kthehen te familja e tyre, ta gjejnë aty!”**

- Jusufi u drejtohet djemve që ishin në shërbimin e tij dhe i urdhëron që, përveç ngarkesës me ushqime që do t’u jepej vëllezërve të tij, të vendosnin edhe mallin që ata e kishin sjellë për këmbim dhe si pagesë.

- **“Ndoshta kështu do të kthehen sërish te ne.”** - Kur ata ta shohin, do të zihen ngushtë dhe do të kthehen përsëri për të kthyer mallin, që e kishin lënë si çmim. Në fakt, nga kjo kuptohet se Jusufi dëshironte t’i bindte ata më shumë për bujarinë dhe zemërgjerësinë e tij, duke i bërë të kuptonin se jo vetëm që u jepte furnizim të bollshëm, por ua kthente mbrapsht edhe mallin që kishin sjellë si çmim. E gjitha kjo, thjesht për t’u bërë bamirësi. Kështu, pasi të merrnin këtë mesazh bamirësie, sigurisht që do të ishin më të angazhuar që ta plotësonin kërkesën e Jusufit.

- **“Kur shkuan tek i ati, i thanë “O baba! Nuk na japin më drith...”** - Nuk do të na japin furnizime nëse ti nuk e dërgon së bashku me ne vëllain tonë.

- **“...Prandaj, na e jep me vete vëllanë tonë, që të mund të marrim drith!”** - Dërgoje së bashku me ne vëllain tonë, në mënyrë që të marrim përsëri prodhime dhe

bereqet. Pastaj, duke dashur që ta qetësonin babain për sigurinë e vëllait të tyre, thanë:

- **“Të sigurojmë se do ta ruajmë atë.”** - Ne do ta ruajmë atë që mos t’i ndodhë asnjë e keqe. Jakubi (a.s) u thotë:

- **“Ai tha: “A t’jua besoj juve, sikurse bëra më parë me vëllanë e tij?!”** - Kështu u betuat edhe për Jusufin, kur thatë se do ta ruanit mirë, por nuk e mbajtët premtimin. Për këtë arsye, unë nuk kam besim në fjalën tuaj se do ta ruani djalin e vogël. Besimi im është vetëm tek Allahu i Lartësuar dhe vetëm tek Ai mbështetem dhe kërkoj ndihmë:

- **“Allahu është mbrojtësi më i mirë dhe Ai është më Mëshiruesi i mëshiruesve.”** - Allahu e di shumë mirë gjendjen time dhe shpresoj që Ai të më mëshirojë, të më ruajë dhe të m’i kthejë të dashurit e mi. Me këto fjalë, duket se Jakubit në këto momente iu zbut zemra dhe filloi të mendonte për ta dërguar djalin me ta.

- **“Kur (vëllezërit e Jusufit) hapën ngarkesën, gjetën aty mallin e tyre (për pagesë), që u ishte kthyer...”** - Pas kësaj bisede, ata hapën barrët e ngarkuara në kafshët e tyre dhe atje panë se edhe malli që ata kishin dhënë në këmbim të këtij bereqeti ishte aty, së bashku me prodhimet e blera. Atëherë thanë: “O baba! Ç’duam më tepër? Çfarë të presim më dhe çfarë kërkojmë më shumë pas kësaj bujarie të madhe?! Jo vetëm që na e dha masën e ngarkesave të plotë, por na ka kthyer edhe mallin tonë të këmbimit:

- **“...dhe thanë: “O baba! Ç’duam më tepër?! Ky është malli ynë (për pagesë). Na qenka kthyer!”** - Ai na e ka kthyer çmimin në formën më bujare. Kjo do të thotë se ai është njeri me moral të lartë. Ky episod tregon se ata ishin të vetëdijshëm për faktin se Jusufi - të cilin ata nuk e njohën, - ua kishte kthyer me qëllim çmimin e bereqetit. Ata e kuptuan se ai kishte dashur t’u bënte mirë dhe t’i ndihmonte. Prandaj iu drejtuan edhe një herë babait të tyre, duke e nxitur që ta dërgonte së bashku me ta vëllain e vogël, Beniaminin.

- **“Ne do të kemi më shumë drithë për familjen tonë;...”** - Nëse shkojmë së bashku me vëllain tonë, atëherë do të marrim edhe një ngarkesë tjetër. Kështu do të furnizojmë familjen tonë me bereqet, për të cilin kemi nevojë aq shumë në këtë kohë krize.

- **“...ne do të kujdesemi për vëllanë tonë dhe do të kemi edhe një ngarkesë deveje më shumë.”** - Duke ardhur edhe vëllai, ne do të shtojmë dhe një barrë deveje me ushqime, ashtu siç ka caktuar Ministri. Ne premtojmë se do ta ruajmë vëllain nga çdo e keqe.

- **“Kjo është veçse një sasi e vogël”** - Kjo barrë shtesë është e thjeshtë për sundimtarin. Gjithashtu, udhëtimi ynë nuk do të jetë shumë i gjatë, ndërkohë që dobia është kaq e madhe. Atëherë, Jakubi u tha:

- **“Ai (Jakubi) tha: “Nuk kam për ta dërguar atë me ju, derisa të më betoheni në Allahun, se do të ma ktheni pas, përveç nëse ju diktojnë rrethanat e vërtet nuk mundeni.”** - Kuptimi: Betohuni në Allahun e Lartësuar se do të ma ktheni pas, përveç nëse ju diktojnë rrethanat e nuk mundeni, pra, vetëm nëse përballemi me diçka që nuk keni se çfarë t'i bëni.

- **“Kur ata u betuan me betime të forta, ai tha: “Allahu është Dëshmitar (dhe Ruajtës) për gjithçka që thamë.”** - Pasi ata i dhanë fjalën për atë që ai u kërkoi, Jakubi tha: “Allahu është garantues për këtë që thamë”. Së bashku me Jakubin, edhe ata u betuan duke dëshmuar me bindje se Allahu i Lartësuar është mbikëqyrësi i asaj që thanë. Mjaftonte Ai si dëshmitari i tyre dhe mjaftonte që Ai t'i mbronte dhe t'i mbështeste gjatë udhëtimit.

- **“Ai tha: “O bijtë e mi! Mos hyni atje nga e njëjta portë, por nga porta të ndryshme!”** - Pasi e lejoi djalin të shkonte me ta, Jakubi i porositi që, kur të mbërrinin në Egjipt, të mos hynin nga një portë të gjithë së bashku, por nga porta të ndryshme. Me sa dukej, ai i druhej syrit të keq dhe smirës dhe ziliqarëve, kur të shikonin ata djem të fuqishëm, vëllezër të një babai të

vetëm, me një pamje të hijshme. Prandaj, për të qenë më i qetë, u tha që të ruheshin. Por, sigurisht, kjo ishte thjesht një këshillë, që Jakubi e tha për të qetësuar zemrën e tij, sepse siç tha edhe vetë më pas:

- **“Por (me këshillën time), unë nuk mund të shmang prej jush asgjë prej caktimit të Allahut.”** - Pa dyshim, që caktimi i Zotit do të realizohet patjetër. Prandaj dhe Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **“I gjithë pushteti i përket vetëm Allahut.”** - Vetëm Allahu është Ai që përcakton dhe vendos. Vendimet e Zotit realizohen në mënyrë të padiskutueshme.

- **“Unë vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij le t'i mbështeten besimtarët.”**

- Unë i mbështetem vetëm Allahut të Lartësuar dhe vetëm ndihmën e Tij kërkoj. Edhe kjo porosi që po ju jap është thjesht një masë njerëzore, por unë përsëri i mbështetem veçse Allahut të Madhëruar. Me mbështetje të plotë tek Allahu i Lartësuar dhe duke shpresuar bindshëm se Ai do ta plotësojë lutjen, arrihet çdo synim.

- **“Ata hynë atje ashtu siç i pati porositur i ati. Por, kjo nuk ishte diçka që do të mund t'i ndihmonte nga caktimi i Allahut. Ajo ishte veçse një dëshirë e Jakubit në veten e tij, të cilën e tha.”** - Vëllezërit e zbatuan porosinë e të atit, por, pa dyshim, ky veprim nuk do t'u sillte ndonjë gjë jashtë kaderit të Zotit të Lartësuar. Ajo ishte një dëshirë e Jakubit (a.s), i cili vërtet ishte i dhembshur me fëmijët e tij. Kështu atij do t'i qetësohej disi zemra prej ndonjë rreziku të mundshëm. Sigurisht, kjo porosi nuk vinte nga ndonjë mangësi në diturinë e Jakubit (a.s), sepse ai ishte profet i nderuar, shumë i ditur dhe i mençur, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **“Ai i dinte mirë ato që Ne i kishim mësuar,...”** - Jakubi zotëronte dituri të madhe, që Ne - thotë Allahu i Lartësuar - ia kishim mësuar, pa forcën apo aftësitë e tij për ta arritur. Ajo i erdhi vetëm si dhuratë, mirësi dhe bujari nga Allahu i Lartësuar.

- **“...ndërsa shumica e njerëzve nuk i dinë.”** - Shumica e njerëzve nuk e dinë

përfundimin e çështjeve dhe hollësitë e tyre. Po kështu ndodh edhe me shumë dijetarë. Ndonjëherë atyre u mungon dija e plotë rreth ligjeve dhe dispozitave të Zotit të Lartësuar. Shpesh, padituria e njerëzve është shumë e madhe. Madje, ajo çfarë njerëzit nuk e dinë është shumë herë më e madhe sesa ajo që ata e dinë dhe që Allahu i Lartësuar ua ka mundësuar ta mësojnë.

Ajeti 69 - 79

69. Kur u futën te Jusufi, ai e afroi pranë vetes vëllanë e vet dhe i tha: “Unë jam yt vëlla, por ti mos u mërzit për veprën e tyre!”

70. Pasi u dha furnizimet (*e nevojshme*), ai futi një enë (*të çmueshme*) në ngarkesën e vëllait të vet. Pastaj një lajmëtar thirri: “O ju udhëtarë të karvanit! Ju qenkeni hajdutë të vërtetë!”

71. Ata u kthyen dhe thanë: “Çfarë ju ka humbur?”

72. Ata i thanë: “Na ka humbur gota e mbretit. Kush e gjen atë, fiton një ngarkesë deveje me ushqime. Ju garantojmë për këtë.”

73. Ata thanë: “Betohemi në Allahun, - dhe ju e dini mirë, - se ne nuk kemi ardhur për të bërë turbullira në tokë dhe nuk jemi vjedhës!”

74. Ata thanë: “Po nëse (*provohet se*) gënjeni, atëherë, cili është dënimi?”

75. Ata thanë: “Dënimi është që, ai të cilit i gjendet gota tek ngarkesa e vet, të robërohet. Kështu i dënojmë ne të padrejtët.”

76. Atëherë, ai filloi të kontrollonte ngarkesat e tyre, përpara ngarkesës së vëllait të vet. Më në fund ai e nxori atë (*gotën*) nga ngarkesa e të vëllait. Kështu, e mësuam Ne Jusufin të bënte këtë plan. Sipas ligjit të Mbretit, atij nuk i takonte ta mbante vëllanë e vet, veç nëse do të ishte dëshira e Allahut. Ne e lartësojmë në dituri atë që duam. Por, mbi çdo të ditur, ka të tjerë edhe më të ditur.

77. Ata (*bijtë e Jakubit*) thanë: “Në pastë vjedhur ky, atëherë ka vjedhur më parë edhe një vëlla i tij.” Por, Jusufi i mbajti

të fshehtë në vete dhe nuk ua tregoi atyre këto fjalë: “Ju jeni në pozitë shumë më të keqe dhe Allahu e di më së miri atë që ju po thoni.”

78. Ata (*bijtë e Jakubit*) thanë: “O zotëri! Ai ka një baba të shtyrë në moshë, ndaj, në vend të tij, merr njërin prej nesh! Ne po shohim se qenke, vërtet bamirës i madh.”

79. Ai (*Jusufi*) tha: “Allahu na ruajtë! E si të marrim dikë tjetër dhe jo atë tek i cili u gjet sendi ynë?! Ne atëherë do të bënim padrejtësi.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur u futën te Jusufi, ai e afroi pranë vetes vëllanë e vet dhe i tha: “Unë jam yt vëlla, por ti mos u mërzit për veprën e tyre!”” - Kur i erdhën të vëllezërit, Jusufi afroi pranë vetes Beniaminin, të cilin ai ua kishte kërkuar ta sillnin në vizitën e radhës. Ai e veçoi të vëllanë dhe i tregoi fshehtas se ishte Jusufi, duke i thënë: “Mos u mërzit për veprën e tyre, sepse përfundimi do të jetë shumë më i mirë për ne.” Pastaj Jusufi (a.s) i tregoi Beniaminit planin që kishte përgatitur për ta mbajtur atë pranë vetes deri në fund.

- “Pasi u dha furnizimet (*e nevojshme*), ai futi një enë (*të çmueshme*) në ngarkesën e vëllait të vet.” - Ai ua përgatiti me kujdes dhe bollëk barrën e bereqetit dhe ua ngarkoi në deve, njëra nga të cilat ishte deveja e Beniaminit. Pas kësaj, ai e vuri enën matëse të ushqimit brenda ngarkesës së të vëllait. Kështu, kur ata po bënë për t’u larguar:

- “...Pastaj një lajmëtar thirri: “O ju udhëtarë të karvanit! Ju qenkeni hajdutë të vërtetë!”” - Mbase ky që thirri nuk dinte gjë rreth planit të Jusufit dhe për realitetin e gjërave. Pasi dëgjuan këtë fjalë:

- “Ata u kthyen dhe thanë: “Çfarë ju ka humbur?”” - Vëllezërit e Jusufit, për të larguar dyshimin rreth tyre, u kthyen përsëri, që t’i kontrollonin ngarkesat e tyre. Zakonisht, hajduti nuk ka synim tjetër pas vjedhjes, veçse të largohet me atë që ka vjedhur. Ndërsa, vëllezërit e Jusufit, të cilët ishin të pafajshëm, u kthyen sërish, për të

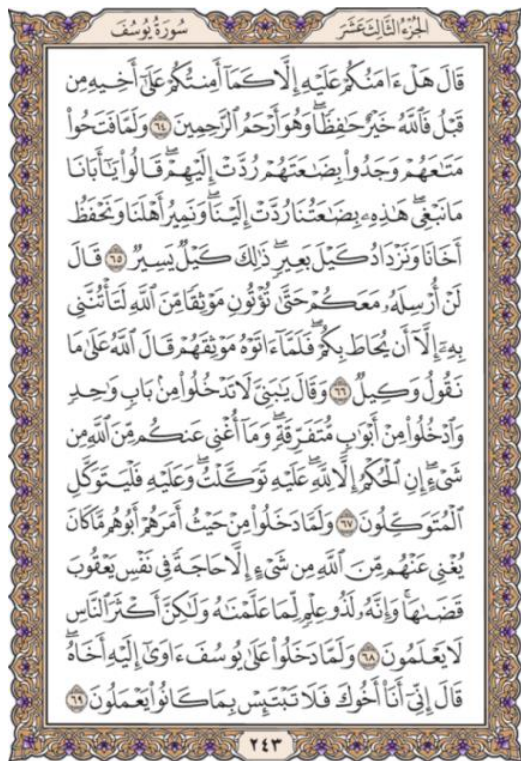
vërtetuar që ata nuk kishin vjedhur, porse që kishin ardhur thjesht për të marrë atë masë ushqimi që kërkonin të gjithë njerëzit e ndershëm dhe nevojtarë. Prandaj ata thanë: “Çfarë ju ka humbur?!” dhe nuk thanë: “Çfarë kemi vjedhur?”. Këto fjalë i thanë me sinqeritet të plotë dhe natyrshëm. Ata ishin të bindur se ishin të pastër dhe të pafajshëm për atë krim.

- **“Ata i thanë: “Na ka humbur gota e mbretit. Kush e gjen atë, fiton një ngarkesë deveje me ushqime. Ju garantojmë për këtë.”**” - Kush e gjente enën e Mbretit do të kishte si shpërblim edhe një masë tjetër deveje, dhe kjo ishte e garantuar. Këto fjalë sigurisht i thoshte zëdhënësi ose lajmëtari, pra, ai që u tha për humbjen e enës.

- **“Ata thanë: “Betohemi në Allahun, - dhe ju e dini mirë, - se ne nuk kemi ardhur për të bërë turbullira në tokë dhe nuk jemi vjedhës.”**” - Ne nuk kemi ardhur që të bëjmë poshtërsira dhe padrejtësi në këtë vend. Ne jemi të bindur se vjedhja është nga llojet më të shëmtuara të padrejtësive dhe të shkatërrimit të rendit në tokë. Ata u betuan për pafajësinë e tyre, sepse ishin të bindur se nuk e kishin bërë këtë krim. Sigurisht, ata e njihnin shumë mirë njëri tjetrin dhe ishin të bindur që askush prej tyre nuk do ta bënte një gjë të tillë. Ata ishin njerëz të kujdesshëm dhe të ruajtur nga të tilla gjynahe. Vërej me kujdes! Ata nuk thanë: “nuk kemi vjedhur”, porse thanë: “...nuk jemi vjedhës”, që tregonte se ata nuk kishin vjedhur kurrë dhe nuk e kishin këtë cilësi. Kjo thënie ishte më e fortë për të larguar akuzën dhe dyshimin, sesa po të thoshin thjesht: “nuk kemi vjedhur.”

- **“Ata thanë: “Po nëse (provohet se) gënjeni, atëherë, cili është dënimi?”**” - Kuptimi: Si e mendoni dënimin për këtë vepër të shëmtuar, nëse sendi i vjedhur gjendet tek ju? Ata u përgjigjën duke thënë:

- **“Dënimi është që, ai të cilin i gjendet gota tek ngarkesa e vet, të robërohet.”** - Le të robërohet ai tek i cili do të gjendet

sendi i vjedhur. Me sa duket, ata e kishin ligj që, nëse vërtetohej se dikush kishte vjedhur, atëherë ai kthehej në pronë të personit të vjedhur, prandaj thanë:

- **“Kështu i dënojmë ne të padrejtët!”** - Kështu i ndëshkojmë kriminelët e keqbërësit që çenojnë hakun e të tjerëve.

- **“Atëherë, ai filloi të kontrollonte ngarkesat e tyre, përpara ngarkesës së vëllait të vet.”** - Jusufi (a.s.) e filloi kontrollin me ngarkesat e tyre, para se të kontrollonte barrën e Benjaminin, që të mos ngjallte dyshime tek ata se ndoshta e kishte bërë me qëllim.

- **“Më në fund ai e nxori atë (gotën) nga ngarkesa e të vëllait.”** - Pasi kontrolloi tek kafshët e tyre dhe nuk gjeti gjë, ai e nxori atë nga deveja e të vëllait.

- **“Kështu, e mësuam Ne Jusufin të bënte këtë plan.”** - Kështu, Jusufi (a.s) bëri të mundur që ta mbante Benjaminin, pa u kuptuar nga vëllezërit e tjerë. Allahu i Lartësuar thotë: “Kështu, e mësuam Ne Jusufin të bënte këtë plan.” Dhe ky ishte një plan shumë i mirë.

- **“Sipas ligjit të Mbretit, atij nuk i takonte ta mbante vëllanë e vet, veç nëse do të ishte dëshira e Allahut.”** - Sipas ligjit të Mbretit, Jusufit nuk i takonte që ta robëronte atë që akuzohej për vjedhje, sepse ata kishin tjetër ndëshkim për vjedhjen. Nëse Beniamini do të gjykohej sipas ligjit të Mbretit, Jusufi nuk do të mund ta mbante vëllain e tij pranë vetes. Për këtë arsye, ai ua la në dorë gjykimin vëllezërve të tij, në mënyrë që të realizohej plani i përgatitur. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Ne e lartësojmë në dituri atë që duam.”** - Allahu i Madhëruar e dallon atë që Ai dëshiron, me dituri të dobishme dhe njohuri rreth rrugëve që të çojnë drejt suksesit. Kështu Allahu i Madhëruar e ngriti lart gradën e Jusufit (a.s).

- **“Por, mbi çdo të dijtur, ka të tjerë edhe më të ditur.”** - Mbi çdo të ditur ka një tjetër, që është më i ditur se ai, derisa të mbërrijnë tek Allahu, që është i Gjithëdituri rreth të fshehtave dhe të dukshmes. Asnjë nuk është më i ditur se Allahu i Lartësuar dhe as që mund t'i afrohet diturisë së Tij. Madje, krijesat dinë veçse atë që Allahu u ka mësuar dhe u ka mundësuar të dinë.

- **Ata (bijtë e Jakubit) thanë: “Në pastë vjedhur ky, atëherë ka vjedhur më parë edhe një vëlla i tij.”**” - Kur vëllezërit e Jusufit panë atë që panë, thanë: "Nëse ky ka vjedhur, atëherë kjo nuk është dhe aq çudi." Ata kishin për qëllim Jusufin, duke dashur të pastronin figurën e tyre. Ata donin të tregonin se Beniamini dhe vëllai i tij, Jusufi, mund të vidhnin. Sipas tyre, meqë ata i kishin vëllezër vetëm nga nëna, atëherë nuk ishin njëlloj, prandaj edhe mund të bënin diçka të tillë si vjedhja. Sigurisht, këto ishin fjalë tepër të rënda, por megjithatë Jusufi e përmbajti veten. Allahu i Lartësuar thotë:

- **“Por, Jusufi i mbajti të fshehtë në vete dhe nuk ua tregoi atyre këto fjalë: “Ju jeni në pozitë shumë më të keqe...”**” - Jusufi - nuk iu kthye atyre me fjalë të rënda dhe ndëshkuese, por e mbajti zemërimin. Duke u treguar i përmbajtur dhe i duruar, ai vazhdoi me planin e tij të mirëmbuar.

Ndërsa në vetvete tha: “Ju jeni në pozitë shumë më të keqe. Duke na akuzuar për diçka që nuk e kemi, ju tregoni se jeni në një pozitë shumë më të keqe. Ju na akuzoni për diçka të paqenë, ndërkohë që vetë keni kryer diçka që është shumë më e rëndë dhe më e dënueshme sesa kjo që po na akuzoni.”

- **“dhe Allahu e di më së miri atë që ju po thoni.”** - Kuptimi: Allahu është më i ditur për atë që ju shpifni rreth nesh. Allahu i Lartësuar e di shumë mirë që ne jemi të pastër nga kjo akuzë dhe cilësi e ulët. Pastaj ata filluan që t'i përgjroheshin Jusufit që ta falte dhe ta çlironte vëllain e tyre, Benjaminin:

- **Ata (bijtë e Jakubit) thanë: “O zotëri! Ai ka një baba të shtyrë në moshë, ndaj, në vend të tij, merr njërin prej nesh!”** - Do të jetë shumë e rëndë për babain tonë që të mos ia kthejmë të birin.

- **Ne po shohim se qenke, vërtet bamirës i madh!”** - Tregohu bamirës me ne dhe me babain tonë, duke e pranuar këtë propozim. Jusufi tha:

- **“Ai (Jusufi) tha: “Allahu na ruajtë! E si të marrim dikë tjetër dhe jo atë tek i cili u gjet sendi ynë?!”**” Është padrejtësi e madhe që të dënosh një të pafajshëm, në vend të fajtorit të vërtetë. Vëreni me kujdes! Ai nuk tha: “atë që vodhi sendin tonë”, porse: “jo atë tek i cili u gjet sendi ynë”. Kjo tregon kujdesin e madh të Jusufit edhe në të shprehur. Ai ishte i kujdesshëm në çdo fjalë, që të mos gënjente, porse të thoshte gjithmonë të vërtetën.

- **“Ne atëherë do të bënim padrejtësi.”** - Në këtë mënyrë do të ndëshkonim dikë që nuk e meriton.

Ajetet 80 - 83

80. Kur e humbën shpresën (se mund të bënin gjë), u veçuan për t'u këshilluar me njëri tjetrin. Më i madhi i tyre tha: **“A mos e harruat që babai ka marrë prej jush betimin në Allah?! Ju e keni shkelur edhe një herë tjetër besën, kur ishte fjala për Jusufin. Unë nuk largohem prej këtij vendi, derisa të më lejojë im atë ose të**

gjykojë Allahu për mua. Ai është Gjykatësi më i drejtë.

81. Ju kthehuni te babai juaj dhe i thoni: “O baba! Djali yt ka vjedhur. Ne dëshmojmë vetëm për atë që dimë. Ne nuk mund ta parashikonim atë që ndodhi.

82. Ti dërgo njerëz e pyet në qytetin ku ishim dhe karvanin me të cilin kemi ardhur! Ne po të themi të vërtetën.”

83. Ai (Jakubi) tha: “Jo, nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush. Durimi është gjëja më e mirë. Unë shpresoj që Allahu të m’i sjellë të gjithë; Ai është më i Dijturi, më i Urti.”

Shpjegimi i ajeteve

- “Kur e humbën shpresën (*se mund të bënin gjë*), u veçuan për t’u këshilluar me njëri tjetrin.” - Kur e humbën shpresën se Jusufi do t’ua jepte me vete vëllain e tyre, u veçuan për t’u konsultuar. U mbloodhën së bashku veç ata dhe askush tjetër. Kështu, ata nisën të diskutonin:

- “Më i madhi i tyre tha: “A mos e harruat që babai ka marrë prej jush betimin në Allah?!” - Kuptimi: Babai ju mori premtimin që ta ruanit Beniaminin dhe t’ia sillnit atë shëndoshë e mirë, vetëm nëse kjo gjë do të dilte tërësisht jashtë mundësive tuaja.

- “Ju e keni shkelur edhe një herë tjetër besën, kur ishte fjala për Jusufin.” - Tashmë mbi ju rëndojnë dy çështje: Së pari, gabimi që keni bërë ndaj Jusufit në të shkuarën dhe, së dyti, mosplotësimi i porosisë së babait në lidhje me Beniaminin. Unë - tha vëllai më i madh - tashmë nuk kam fytyrë që të dal përpara babait tim.

- “Unë nuk largohem prej këtij vendi, derisa të më lejojë im atë ose të gjykojë Allahu për mua.” - Unë do të qëndroj këtu dhe nuk kam për t’u larguar derisa të më japë leje babai dhe të gjykojë Allahu për mua, ose, me fjalë të tjera, derisa të bëhet e mundur që unë të vij vetë ose të vij së bashku me vëllain tim.

- “Ai është Gjykatësi më i drejtë.” - Allahu i Madhëruar është Gjykuesi më i

mirë. Pastaj ai nisi të këshillonte vëllezërit e tij për mënyrën se si t’ia thoshin babait atë që ndodhi:

- “Ju kthehuni te babai juaj dhe i thoni: “O baba! Djali yt ka vjedhur.” - Thuajini atij se djali yt vodhi dhe u dënua pikërisht për vjedhjen e tij, prandaj ne nuk e patëm të mundur që ta sjellim këtu, me gjithë përpjekjet tona për ta realizuar një gjë të tillë.

- “Ne dëshmojmë vetëm për atë që dimë.” - Ne thjesht po dëshmojmë për atë që e pamë vetë dhe nuk po themi diçka që nuk e kemi parë. Ne e pamë me sytë tanë që ena e Mbretit u nxor pikërisht nga barra e kafshës së tij.

- “Ne nuk mund ta parashikonim atë që ndodhi!” - Nëse do ta dinim se çfarë do të ndodhte, kurrsesi nuk do të përpiqeshim ta merrnim Beniaminin me vete dhe kurrë nuk do të jepnim fjalën se do ta kthenim mbrapsht. Ne nuk mund ta mendonim se çështja do të shkonte deri në këtë pikë.

- “Ti dërgo njerëz e pyet në qytetin ku ishim dhe karvanin me të cilin kemi ardhur!” - Nëse ti dyshon në fjalët tona, atëherë pyet në qytetin ku ishim dhe karvanin me të cilin erdhëm. Edhe ata ishin dëshmitarë për këtë që po të themi.

- “Ne po të themi të vërtetën.” - Nuk po gënjejme dhe nuk kemi tjetërsuar asgjë, por veç po themi atë që është reale. Por dëshpërimi i babait u shtua më tepër, prandaj nisi t’i akuzonte edhe për këtë rast, sikurse bëri në rastin e parë:

- “Ai (Jakubi) tha: “Jo, nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush. Durimi është gjëja më e mirë.” - Unë do t’i kthehem sërish durimit fisnik, të papërzier me zemërim dhe ankesa të panevojshme drejtuar krijesave. Më pas, kur e pa që po i shtohesh brenga më tepër, Jakubi nisi të lutej dhe të shpresonte tek Allahu që t’ia largonte këtë provë:

- “Unë shpresoj që Allahu të m’i sjellë të gjithë;” - Shpresoj që Allahu i Lartësuar të m’i sjellë mua të gjithë këtu. Jakubi e kishte

fjalën për Beniaminin dhe për vëllain e tij më të madh, i cili kishte qëndruar në Egjipt.

- **“Ai është më i Dijturi, më i Urti!”** - Allahu është *El Alim* - i Gjithëdituri, i Cili e di shumë mirë gjendjen dhe nevojën time për mëshirën, bamirësinë dhe bujarinë e Tij. Gjithashtu, Ai është *El Hakim* - i Urti, që ka vendosur për gjithçka afatin dhe masën e vet, në bazë të urtësisë së Tij madhështore.

Ajetet 84 - 86

84. Pastaj, u ktheu shpinën atyre dhe tha: “Oh, i mjeri unë për Jusufin!” Sytë iu zbardhën nga pikëllimi dhe e pushtoi trishtimi.

85. Ata thanë: “Për Allahun! Ti po e përmend Jusufin pa pushim, saqë do të sëmuresh rëndë e do të vdesësh kështu.”

86. Ai tha: “Unë hidhërimin tim ia parashtroj vetëm Allahut. Unë di për Allahun atë që nuk e dini ju.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Pastaj, u ktheu shpinën atyre dhe tha: “Oh, i mjeri unë për Jusufin!””** - Pasi i dhanë këtë lajm të dhimbshëm, Jakubi (a.s) u largua nga fëmijët e tij. Sytë iu zbardhën nga trishtimi, që vinte prej mallit të zjarhtë dhe të padurueshëm për djalin e tij. Ndërkohë tha: “Oh, i mjeri unë për Jusufin!”. Dhimbja për djalin e dytë, e cila ishte e vogël në krahasim me të parën, ia trazoi dhimbjen e madhe të fatkeqësisë së parë dhe e bëri që ta nxirrte nga zemra e tij këtë brengë që e mundonte.

- **“Sytë iu zbardhën nga pikëllimi dhe e pushtoi trishtimi.”** - Zemra e tij ishte mbushur me trishtim. Fëmijët e tij duke u çuditur nga kjo gjendje dhe këto fjalë, i thanë:

- **“Ata thanë: “Për Allahun! Ti po e përmend Jusufin pa pushim, saqë do të sëmuresh rëndë e do të vdesësh kështu.”**

- Ti kujton Jusufin pa reshtur. Po të vashdosh kështu, nuk do të jesh në gjendje as të lëvizësh dhe as të flasësh më. Atëherë Jakubi (a.s) u thotë:

- **“Ai tha: “Unë hidhërimin tim ia parashtroj vetëm Allahut.”** - Trishtimin që më ka pushtuar zemrën unë ia shpreh

veçse Allahut, që është Një, i Vetëm dhe i Pashoq. Unë nuk iu qahem juve dhe asnjë krijese tjetër. Prandaj thoni çfarë të doni, sepse unë i ankoem vetëm Allahut të Madhëruar për dhimbjen time.

- **“Unë di për Allahun atë që nuk e dini ju.”** - Unë e di dhe jam i bindur se Allahu do të m'i kthejë fëmijët. Ai do të ma qetësojë zemrën dhe sytë, duke më bashkuar sërish me ta.

Ajetet 87 - 88

87. O bijtë e mi! Shkoni dhe kërkoni për Jusufin dhe vëllanë e tij, e kurrë mos e humbni shpresën nga mëshira e Allahut! Shpresën në mëshirën e Allahut e humbin veçse jobesimtarët.”

88. Kur hynë tek ai (Jusufi), i thanë: “O zotëri! Ne dhe familjen tonë na ka goditur skamje e rëndë, prandaj kemi ardhur me pak mall (për shkëmbim). Na e jep të plotë ngarkesën dhe na dhuro diçka më shumë! Allahu i shpërblet ata që dhurojnë.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“O bijtë e mi! Shkoni dhe kërkoni për Jusufin dhe vëllanë e tij,...”** - Jakubi (a.s) u bën thirrje djemve që të shkojnë e të bëjnë të pamundurën për të gjetur vëllezërit e tyre.

- **“...e kurrë mos e humbni shpresën nga mëshira e Allahut!”** - Shpresa e vërtetë e bën njeriun që të përpiqet maksimalisht për të arritur qëllimin. Ndërsa humbja e shpresës e bën atë që të rëndohet dhe të plogështohet. Sigurisht, ajo që shpresojnë më tepër njerëzit është bujaria, mëshira dhe bamirësia e Allahut të Lartësuar.

- **“Shpresën në mëshirën e Allahut e humbin veçse jobesimtarët.”** - Për shkak të mosbesimit tek Allahu i Lartësuar dhe të paditurisë së tyre, mohuesit nuk shpresojnë te mëshira e Tij. Për këtë arsye, mos u bëni edhe ju si qafirët. Kjo tregon se shpresa tek mëshira dhe bujaria e Allahut është në varësi të besimit të njeriut. Kështu ata u nisën:

- **“Kur hynë tek ai (Jusufi), i thanë: “O zotëri! Ne dhe familjen tonë na ka goditur skamje e rëndë, prandaj kemi**

ardhur me pak mall (për shkëmbim).” - Ata shkuan te Jusufi dhe i treguan hallin e tyre, me përlësi, duke i thënë: Familja jonë është në nevojë, prandaj kemi ardhur me pak mall për këmbim, domethënë me një pagesë jo të kënaqshme. Ky mall nuk mjafton si pagesë për drithin që duam ne.

- **“Na e jep të plotë ngarkesën dhe na dhuro diçka më shumë! Allahu i shpërblen ata që dhurojnë.”**” - Na e jep të plotë sasinë që kërkojmë, edhe pse nuk e kemi sjellë të plotë çmimin që ajo meriton. Na jep diçka më shumë me bujarinë tënde. Allahu i Lartësuar i shpërblen në dynja dhe ahiret ata që japin me bujari. Kur çështja arriti deri këtu, Jusufi (a.s.) u prek thellë në shpirt dhe iu dhimbsën të vëllezërit. Atëherë, ai e pa që ishte momenti më i përshtatshëm që t’u prezantohej dhe t’i qortonte për ato që kishin bërë.

Ajetet 89 - 92

89. Ai u tha: “A e mbani mend se çfarë keni bërë me Jusufin dhe vëllanë e tij, kur ishit të paditur?”

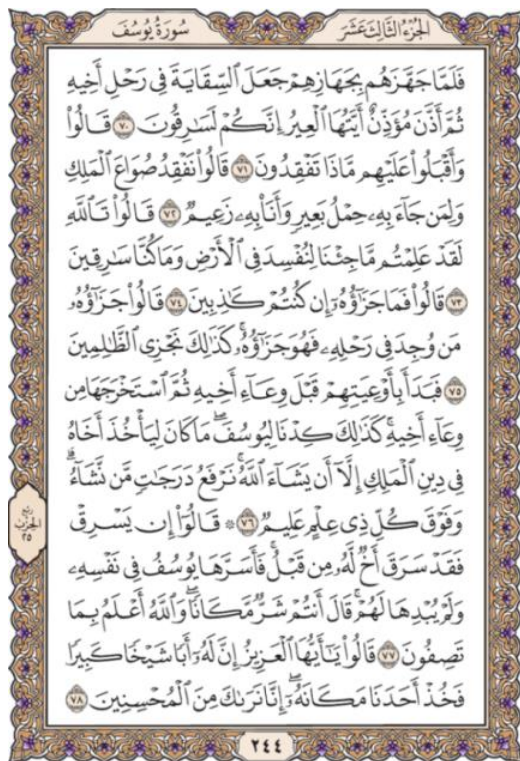
90. Ata thanë: “Pse, vërtet, a ti je Jusufi?” Ai tha: “Unë jam Jusufi dhe ky është im vëlla. Allahu na dhuroi mirësi. Me të vërtetë, ai që e ka frikë Allahun dhe bën durim, të jetë i sigurt se Allahu kurrë nuk ua humb shpërblimin punëmirëve.”

91. Ata thanë: Për Allah! Vërtet, Allahu të ka dalluar ty mbi ne. Ne kemi qenë, vërtet gjunahqarë.”

92. Ai tha: “Sot nuk ka qortim për ju. Allahu ju faltë! Ai është më Mëshiruesi i mëshiruesve.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai u tha: “A e mbani mend se çfarë keni bërë me Jusufin dhe vëllanë e tij, kur ishit të paditur?”**” - Për sa i përket veprimet të tyre me Jusufin, është e qartë se ishte e padrejtë. Ndërsa për sa i përket sjelljes me vëllain tjetër, Beniaminin, mbase qëllimi i Jusufit ishte – dhe Allahu e di më së miri - që të tregonte se edhe me të ata ishin treguar të padrejtë kur thanë: “Në pastë vjedhur ky, ka pas vjedhur më parë

edhe një vëlla i tij”. Ose ndoshta kishte për qëllim që të tregonte se shkak i ndarjes edhe me vëllain e dytë Beniaminin ishin pikërisht ata. Ishin ata që i shkaktuan atë dhimbje dhe e sollën gjendjen në këtë pikë. Pastaj Jusufi (a.s) shtoi dhe tha: “... kur ishit të paditur.” Ky, në fakt, është një lloj justifikimi, duke treguar se ata vepruan ashtu për shkak të nxitimit dhe paditurisë së tyre, ose është një lloj qortimi për ta, duke u vënë në dukje se ata kishin vepruar njëlloj si injorantët dhe se ky është një nivel në të cilin ata nuk duhet të binin. Të tilla vepra nuk kishin lidhje me prejardhjen e tyre fisnike. Pas këtyre fjalëve, ata e kuptuan mirë se ai që po u drejtohej ishte Jusufi, prandaj dhe thanë:

- **“Ata thanë: “Pse, vërtet, a ti je Jusufi?” Ai tha: “Unë jam Jusufi dhe ky është im vëlla. Allahu na dhuroi mirësi.”** – Kuptimi: Allahu i Lartësuar na bëri mirësi të madhe me imanin dhe devotshmërinë që na dhuroi. Ai na dalloj mbi të tjerët dhe na nderoi duke na bërë vend në tokë, në jetën e kësaj dynjaje. Kjo e gjitha erdhi si rrjedhojë

e dy vlerave të mrekullueshme: prej durimit dhe devotshmërisë.

- **“Me të vërtetë, ai që e ka frikë Allahun dhe bën durim, të jetë i sigurt se Allahu kurrë nuk ua humb shpërblimin punëmirëve.”** - Çdokush që ruhet dhe është i kujdesshëm që mos kryejë ato gjëra që Zoti i Madhëruar i ka ndaluar, çdokush që bën durim kundrejt dhimbjeve dhe fatkeqësive të shkruara nga Zoti dhe në zbatimin e urdhëresave të Tij, le të gëzohet, sepse “Allahu nuk ua humb shpërblimin punëmirëve”.

- **“Ata thanë: Për Allah! Vërtet, Allahu të ka dalluar ty mbi ne.”** - Allahu i Lartësuar të dalloj mbi ne me virtytet më të larta. Ne jemi treguar shumë të padrejtë dhe të këqij me ty. Ne deshëm të të largonim nga babai dhe të kemi sjellë shumë vuajtje. Megjithatë, Allahu i Lartësuar të zgjodhi ty mbi ne dhe të dhuroi gjithçka që ti e dëshiroje.

- **“Ne kemi qenë, vërtet gjunahqarë.”** - Sigurisht, ky qe një pranim i gabimit nga ana e tyre, me një ndjenjë të thellë pendese dhe keqardhjeje. Ndërsa Jusufi (a.s) iu drejtua duke u shprehur paqen, bamirësinë, bujarinë dhe faljen e Tij:

- **“Ai tha: “Sot nuk ka qortim për ju.”** - Unë nuk do t’ju qortoq dhe nuk do të hakmerrem ndaj jush.

- **“Allahu ju faltë! Ai është më Mëshiruesi i mëshiruesve.”** - Jusufi ua fali dhe e harroi tërësisht padrejtësinë që ata i kishin bërë, duke u premtuar që kurrë nuk do t’ua përmendte më të shkuarën e hidhur. Pastaj ai u lut për ta, që Allahu i Lartësuar t’i falte dhe mëshironte. Sigurisht, kjo është grada më e lartë e *ihsan*-it - ose bamirësisë, - e cila mund të realizohet veçse nga më të zgjedhurit e krijesave, madje nga më të zgjedhurit e të zgjedhurve të Allahut të Lartësuar.

Ajetet 93 - 98

93. Shkoni me këmishën time dhe hidhjani babait tim në fytyrë dhe atij do t’i kthehet shikimi. Pastaj ejani (këtu) me të gjithë familjen!”

94. Kur karvani u largua (nga Egjipti), babai i tyre tha: “Unë po ndiej erën e Jusufit, ndonëse ju mund të më quani të lënë.”

95. Ata (njerëzit përreth tij) thanë: “Për Allah! Ti po vazhdon me përhumbjen tënde të hershme”.

96. Kur erdhi lajmëtari i sihariqit, ia hodhi atë (këmishën e Jusufit) mbi fytyrë dhe atij iu kthye shikimi. Ai tha: “A nuk ju thashë se unë di prej Allahut atë që ju nuk e dini?”

97. Ata thanë: “O babai ynë! Lutu për ne, që të na falen gjynahet tona, se ne kemi qenë, vërtet fajtorë!”

98. Ai tha “Së shpejti do t’i kërkoj falje Zotit tim për ju.” Ai është, vërtet Falës i madh dhe Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Jusufi iu tha vëllezërve të tij:

- **“Shkoni me këmishën time dhe hidhjani babait tim në fytyrë dhe atij do t’i kthehet shikimi.”** - Çdo sëmundje mjekohet me të kundërtën e saj. Ajo këmishë kishte aromën e Jusufit, aromë e cila i kishte munguar aq shumë zemrës së babait të përmalluar. Ky qe shkaku që do të sillte atë ndikim të mrekullueshëm në zemrën e Jakubit. Ishte vullneti i Allahut të Lartësuar që ia mundësoi Jakubit të nuhaste atë aromë të dashur për shpirtin e tij, dhe kështu t’i kthehej buzëqeshja, jeta, frymëmarrja e thellë dhe shikimi. Sigurisht që Allahu i Lartësuar kishte fshehur në këtë çështje mësim dhe urtësi të shumta, të cilat robërit shpesh nuk mund t’i shikojnë dhe zbulojnë. Por, kur dëshiron, Ai ua mëson atyre këto fshehtësi, sikurse bëri me Jusufin.

- **“Pastaj ejani (këtu) me të gjithë familjen!”** - Ejani tek unë të gjithë dhe të bashkohemi si familje. Në këtë mënyrë, ju nuk do të vuani më nga skamja.

- **“Kur karvani u largua (nga Egjipti), babai i tyre tha: “Unë po ndiej erën e Jusufit, ndonëse ju mund të më quani të lënë.”**” - Kur karvani u largua nga Egjipti dhe po i afrohej Palestinës, që prej së largu, Jakubi (a.s) ndjeu erën e tij të dashur, e cila

aq shumë i kishte munguar. Ai tha: “Unë po ndiej erën e Jusufit, ndonëse ju mund të më quani të lënë. Sikur të mos talleshit me mua, unë do të thoja se tashmë po e ndiej erën e Jusufit.” Me sa duket, Jakubi (a.s) e pa se ata po çuditeshin me fjalët që ai po thoshte. Ata thanë:

- “**Ata (njerëzit përreth tij) thanë: “Për Allah! Ti po vazhdon me përhumbjen tënde të hershme.”** - Ti vazhdon të jesh i përhumbur nga dhimbja dhe dashuria e fortë për Jusufin dhe nuk di se çfarë flet.

- “**Kur erdhi lajmëtari i sihariqit, ia hodhi atë (këmishën e Jusufit) mbi fytyrë, dhe atij iu kthye shikimi.**” - Nuk zgjati shumë dhe erdhi përgëzuesi, i cili i tregoi se së shpejti do të takohej me Jusufin dhe vëllezërit e tij. Ai e hodhi këmishën në fytyrën e Jakubit (a.s), të cilit në atë çast iu kthye shikimi. Pasi shikimi i ishte shuar nga dhimbja dhe malli për Jusufin (a.s), tashmë babai po shihte qartë, pas takimit me të birin e dashur. Në këto momente Jakubi (a.s), i kënaqur me mirësitë e shumta të Allahut të Lartësuar mbi të, u drejtohet pjesëtarëve të tjerë të familjes, të cilët më parë e qortonin dhe çuditeshin me fjalët e tij:

- “**Ai tha: “A nuk ju thashë se unë di prej Allahut atë që ju nuk e dini?”** - Kuptimi: Unë di për Allahun e Lartësuar gjëra që ju nuk i dini. Ai më ka begatuar me dituri të madhe, prandaj unë shpresoja gjithmonë për ritakimin me Jusufin dhe se dhimbja e ndarjes do të largohej një ditë.

- “**Ata thanë: “O babai ynë! Lutu për ne, që të na falen gjynahet tona, se ne kemi qenë, vërtet fajtorë!”**” - Ata e pranuan gabimin e tyre kundrejt babait dhe i kërkuan atij që dhe ai të kërkonte falje për ta tek Allahu i Lartësuar. Duke nxituar t'i përgjigjej pozitivisht kërkesës së tyre dhe t'i kënaqte zemrat e tyre, Jakubi tha:

- “**Ai tha “Së shpejti do t'i kërkoj falje Zotit tim për ju.”** Ai është, vërtet Falës i madh dhe Mëshirëplotë.” - Unë shpresoj shumë tek Allahu i Lartësuar që Ai t'ju falë, t'jua mbulojë gabimet tuaja dhe t'ju

përfshijë të gjithëve me mëshirën e Tij të paanë. Thuhet që ai e shtyu kërkimin e faljes për ta pikërisht në pjesën e tretë të natës, e cila është një kohë vërtet e mirë për pranimin e lutjes. Kështu lutja do të ishte më e plotë dhe sa më pranë përgjigjes nga Allahu i Lartësuar.

Ajetet 99 - 100

99. Kur ata hynë te Jusufi, ai afroi pranë vetes të dy prindërit dhe tha: “Me dëshirën e Allahut, hyni në Egjipt të sigurt!”

100. Dhe ai i uli të dy prindërit lart në fron dhe ata u përulën para tij. Ai tha: “O baba! Kjo është përmbushja e ëndrrës sime të dikurshme, të cilën Zoti im tashmë e bëri realitet. Ai më dhuroi mirësi kur më nxori prej burgut dhe ju solli ju të gjithëve këtu nga shkretëtira edhe pasi shejtani pati futur përçarje ndërmjet meje dhe vëllezërve të mi. Zoti im është i butë dhe i mëshirshëm me atë që do. Ai është, vërtet i Gjithëdituri dhe i Urti.

Shpjegimi i ajeteve

Jakubi së bashku me fëmijët dhe familjet e tyre u përgatitën për t'u nisur drejt Jusufit në Egjipt dhe për t'u vendosur atje.

- “**Kur ata hynë te Jusufi, ai afroi pranë vetes të dy prindërit...**” - Jusufi i afroi të dy prindërit tek vetja, duke i veçuar nga të tjerët. Ky qe një respekt dhe nderim tepër i madh.

- “**...dhe tha: “Me dëshirën e Allahut, hyni në Egjipt të sigurt!”**” - Jusufi iu drejtua të gjithë familjes së tij kur tha: “Me dëshirën e Allahut, hyni në Egjipt të sigurt”, pra, të sigurt nga çdo lloj rreziku. Dhe ata hynë në Egjipt të gëzuar, sepse shpëtuan nga varfëria dhe telashet. Tashmë ishin të gëzuar me mirësitë e Allahut të Lartësuar.

- “**Dhe ai i uli të dy prindërit lart në fron...**” – Domethënë, te froni i Mbretit dhe tek dhoma e Ministrit.

- “**...dhe ata u përulën para tij. Ai tha: “O baba! Kjo është përmbushja e ëndrrës sime të dikurshme, të cilën Zoti im tashmë e bëri realitet.”** - Kur dy prindërit

dhe vëllezërit e tij, të gjithë ranë të përlulur, duke shfaqur vlerësimin e madh për të, Jusufi tha: “O baba! Kjo është përmëshja e ëndrrës sime të dikurshme, të cilën Zoti im tashmë e bëri realitet.” Para shumë vitesh, në vogëli, Jusufi kishte parë në ëndërr 11 yje, diellin dhe hënën t’i binin në sexhde, dhe tashmë ajo ëndërr ishte realizuar. Allahu e bëri një ëndërr të vërtetë dhe jo një ëndërr të kotë apo diçka prej shejtanit të mallkuar.

- **“Ai më dhuroi mirësi kur më nxori prej burgut...”** - Allahu u tregua shumë Bujar me mua. Këto fjalë dëshmojnë jo vetëm për mirënjohjen e thellë ndaj Allahut të Madhëruar, po edhe për butësinë dhe dhembshurinë e Jusufit për vëllezërit. Gjithashtu, këtu shihet edhe edukata e tij e lartë në të shprehur. Jusufi përmendi vetëm sprovën e burgut dhe nuk i kujtoi telashtet që kaloi në pus. Jo vetëm që nuk ua kujtoi atyre këtë gabim, por u tha se ardhjen e tyre e shihte si një bamirësi të madhe të Allahut të Lartësuar kundrejt tij.

- **“...dhe ju sollli ju të gjithëve këtu nga shkretëtira...”** - Plot kujdes dhe butësi, nuk tha: “ju sollli këtu nga uria dhe varfëria”. Kështu, Jusufi nuk e rëndoi shpirtin dhe krenarinë e tyre duke u përmendur rrethanat dhe vendin ku jetonin. Përkundrazi, ai tha se kjo ishte një bamirësi personale ndaj tij. Pastaj, me kujdes tha:

- **“...edhe pasi shejtani pati futur përçarje ndërmjet meje dhe vëllezërve të mi.”** – Siç shihet, Jusufi nuk tha: “pasi shejtani i nxiti vëllezërit e mi”, porse tha: “... pasi shejtani pati futur përçarje ndërmjet meje dhe vëllezërve të mi.” Pra, a thua se gjynahu, padituria dhe mangësia, erdhën nga të dyja palët! Me këto fjalë të zgjedhura ai nuk e kufizoi fajin veçse te vëllezërit e tij. Ky qe vërtet tregues i një edukate të lartë për këtë profet të madh. Jusufi e kanalizoi bisedën në kuptimin që: “Falënderimi i takon Allahut të Lartësuar që e poshtëroi shejtanin e mallkuar dhe na bashkoi, pas asaj ndarjeje të dhimbshme dhe të vështirë”. Është e vërtetë se Allahu e afron bamirësinë

dhe bujarinë e Tij drejt robit, përmes rrugësh që robi as nuk i ndien. Kur dëshiron të ngrejë dikë në grada të larta, shpeshherë Ai e bën këtë me mënyra që njeriu s’i pëlqen dhe e ka të vështirë t’i përballojë.

- **“Zoti im është i butë dhe i mëshirshëm me atë që do.”** - I lartësuar dhe plot begati është Allahu i Madh. Ai është bujar me ata që i ka veçuar për t’i përfshirë me mëshirën e Tij. Allahu u kushton atyre përkujdesje, bujari e butësi të madhe.

- **“Ai është, vërtet i Gjithëdituri dhe i Urti.”** - Allahu është i Gjithëdituri, është Ai që i di hollësisht të gjitha çështjet, qofshin ato të hapura, qofshin ato të fshehta, që struken në zemrat e njerëzve. Allahu është i Urti, që vendos çdo gjë në vendin e vet. Allahu i realizon çështjet pikërisht në kohën kur Ai i ka përcaktuar, me urtësinë dhe diturinë e Tij të madhe.

Ajeti 101

101. “O Zoti im! Ti më dhurove mua pushtet të madh dhe më mësove shpjegimin e ëndrrave. O Krijues i qiejve dhe i tokës! Ti je Mbrojtësi im në dynja e në ahiret. Më bëj të vdes si musliman dhe më bashko me të mirët!”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar e plotësoi bamirësinë e Tij ndaj Jusufit duke i bërë vend në tokë dhe duke i dhuruar pushtet e sundim të gjerë. Pas gjithë atyre sprovave, Allahu ia qetësoi shpirtin dhe sytë e tij, duke ia sjellë pranë prindërit dhe vëllezërit e vet, që aq shumë i donte. Ai i dhuroi Jusufit dituri të madhe, duke e dalluar mbi shumë të tjerë. Për këtë arsye, duke shprehur mirënjohjen e thellë, duke lavdëruar Dhuruesin e tyre dhe duke u lutur që Ai t’ia ruante dhe shtonte këto të mira, Jusufi tha:

- **“O Zoti im! Ti më dhurove mua pushtet të madh...”** - Jusufi ishte bërë përgjegjësi i depove të mbretërisë, një pozitë shumë e rëndësishme për kohën.

- **“...dhe më mësove shpjegimin e ëndrrave.”** - Allahu i Madhëruar i mësoi atij shpjegimin e ëndrrave, njohuritë e

librave të shpallur dhe shumë gjëra të tjera të dobishme.

- **O Krijues i qiejve dhe i tokës! Ti je Mbrojtësi im në dynja e në ahiret. Më bëj të vdes si musliman dhe më bashko me të mirët!**" - Përjetësoje islamit, që është dorëzim i plotë ndaj Teje, dhe ma përqendro zemrën në këtë besim të mrekullueshëm! Më bëj që kurrë të mos largohem nga adhurimi Yt si Një i vetëm, përmes ligjeve të shpallura nga Ti, derisa vdekja të më gjejë si një musliman i bindur tërësisht ndaj Teje! Më bashko me të mirët, me etërit e mi profetë, me besimtarët e sinqertë e punëmirë, me të zgjedhurit e sinqertë dhe të kulluar!

Ajeti 102

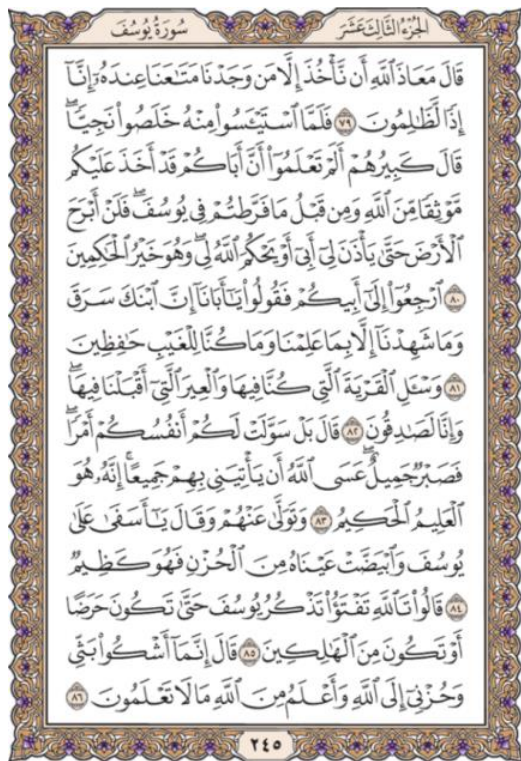
102. Këto janë nga ato ngjarje të panjohura, që Ne po t'i shpallim ty. Ti nuk ishe pranë tyre kur ata vendosën për çështjen e tyre dhe kur thurën intrigat e tyre.

Shpjegimi i ajetit

Pasi i tregoi këtë histori të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar i drejtohet profetit të tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **"Këto janë nga ato ngjarje të panjohura, që Ne po t'i shpallim ty."** - Këto histori që po të tregojmë ishin të panjohura për ty, dhe nëse nuk do të ishte shpallja e Zotit, ti nuk do të dije asgjë rreth tyre. E kush mund të ta sjellë ty këtë shpallje madhështore, përveç Zotit të Madhërishëm, që kujdeset për shpalljen e Tij?! Ti nuk kishe asnjë mundësi informacioni rreth këtyre ngjarjeve.

- **"Ti nuk ishe pranë tyre kur ata vendosën për çështjen e tyre dhe kur thurën intrigat e tyre."** - A ishte ti i pranishëm me vëllezërit e Jusufit kur ata planifikonin për ndarjen mes Jusufit dhe të atit? Në atë gjendje ata nuk i vështronte dhe mbikëqyrte askush, përveçse Zoti i Madhërishëm, që i di mirë intrigat e shejtanit të mallkuar. Askush nuk mund të ta silltë këtë informacion kaq të detajuar dhe korrekt, veçse Ai që i di të gjitha. Po kështu i tha Allahu i Lartësuar Muhamedit

ﷺ, pasi i tregoi historinë e Musait: "Ti nuk ishe në anën perëndimore, kur Ne i besuam Shpalljen Musait, e as nuk ishe dëshmitar në këtë ngjarje. Pastaj, Ne krijuam brezni të tjera, që jetuan shumë gjatë. Ti nuk ke banuar mes banorëve të Medjenit, që t'iu lexosh ajetet Tona, por Ne të dërguam ty si Profet. Ti nuk ke qenë as pranë kodrës Tur, kur Ne e thirrëm atë (*Musain*). Kjo është mëshirë nga Zoti yt, për t'i tërhequr vërejtjen një populli, të cilit nuk i kishte ardhur ndonjë profet para teje, që të merrte mësim." [Kasas 44-46]. Gjithashtu, në lidhje me historinë e Merjemes, nënës së Isait a.s. Ai thotë: "Këto janë disa nga historitë e panjohura, që po t'i përcjellim ty. Ti nuk ishe atje, kur ata hidhnin short se cili prej tyre do të bëhej kujdestar i Merjemes. Ti nuk ishe pranë tyre as kur ata grindeshin me njëri-tjetrin." [Al Imran]. Ose shembull tjetër: "Po kështu, Ne të shpallëm edhe ty Shpirtin (*Kur'anin*). Ti nuk e dije se çfarë qe Libri apo besimi, por Ne e bëmë atë dritë, me të cilën udhëzojmë në rrugë të drejtë ata që dëshirojmë prej robve Tanë. Pa

dyshim, edhe ti udhëzon në rrugën e drejtë, në rrugën e Allahut, të Cilit i takon ç'ka në qiej dhe ç'ka në tokë. Ta dini se tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.” [Shura 52-53]. Të gjitha këto tregojnë qartë se Muhamedi ishte i dërguari besnik dhe i zgjedhur i Allahut të Madhëruar.

Ajetet 103 - 107

103. Shumica e njerëzve nuk do të jenë besimtarë, sado të ngulësh këmbë ti.

104. Ti nuk po kërkon prej tyre ndonjë shpërblim për kumtimin e të vërtetës. Ai (Kur'ani) nuk është gjë tjetër, por veçse këshillë për mbarë botën.

105. Sa e sa argumente ka në qiej e në tokë, pranë të cilave kalojnë, por u kthejnë shpinën.

106. Shumica e tyre e besojnë Allahun veçse duke bërë idhujtari.

107. Mos vallë, ata janë të sigurt prej dënimit të Allahut, që mund t'i përfshijë, apo nga Ora (e katastrofës), që do t'u vijë befaz, pa e ndier?!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet profetit të tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **“Shumica e njerëzve nuk do të jenë besimtarë, sado të ngulësh këmbë ti.”** - Kështu ndodh, sepse si njohuritë e tyre, ashtu edhe qëllimet e tyre janë të prishura dhe plot ligësi. Edhe sikur të mos ekzistonte asnjë pengesë, këshillat e dashamirësve dhe besimdrejtëve nuk do t'u sillnin asnjë dobi këtyre të padrejtëve kryeneçë. Besimdrejtët i ftojnë vazhdimisht këta mendjemëdhenj, që janë të vetëkënaqur në botën e tyre, për të ndjekur rrugën e mbarë dhe për t'u ruajtur nga e liga. Megjithatë, ata nuk përgjigjen, edhe pse besimdrejtët këmbëngulin në këtë ftesë bujare dhe nuk kërkojnë asnjë lloj shpërblimi prej tyre. Ata nuk ndikohen edhe sikur t'u sjellësh çdo lloj fakti nga i madhi Zot.

- **“Ti nuk po kërkon prej tyre ndonjë shpërblim për kumtimin e të vërtetës. Ai (Kur'ani) nuk është gjë tjetër, por veçse këshillë për mbarë botën.”** - Përmes Shpalljes, ata mësojnë të mirën dhe nxiten

që të punojnë dhe të jetojnë sipas saj. Gjithashtu, ata mësojnë të ruhen nga e keqja dhe të shpëtojnë prej saj.

- **“Sa e sa argumente ka në qiej e në tokë, pranë të cilave kalojnë, por u kthejnë shpinën.”** - Janë të shumta argumentet e shfaqura në qiej dhe në tokë, që tregojnë për njëshmërinë e Zotit dhe faktin se Ai është i vetmi që duhet adhuruar, por ata i kthejnë shpinën dhe e shpërfillin. Edhe nëse ata besojnë diçka, përsëri besimi i tyre është i përzier me idhujtari, prandaj i Madhëruar i thotë:

- **“Shumica e tyre e besojnë Allahun veçse duke bërë idhujtari.”** - Edhe pse mund të besojnë se Allahu është Krijuesi, Furnizuesi dhe Administruesi që përkujdeset dhe ka në dorë të gjitha çështjet e krijesave, ata sërish bien në idhujtari dhe nuk e njësojnë të Madhëruarin në adhurim. Këta njerëz që kanë arritur në këtë gjendje nuk presin gjë tjetër, veçse të përfshihen nga ndëshkimi i të Madhërismit të Plotpushtetshëm, Allahut të Lavdëruar. Ata do të befasonen nga ndëshkimi i Zotit pikërisht atëherë kur do të ndihen të sigurt. Thotë i Madhëruari:

- **“Mos vallë, ata janë të sigurt prej dënimit të Allahut, që mund t'i përfshijë, apo nga Ora (e katastrofës), që do t'u vijë befaz, pa e ndier?!”** - Mos vallë kanë marrë ndonjë siguri këta idhujtarë, që i kthejnë shpinën dhe e shpërfillin të vërtetën e Zotit, se nuk do të përfshihen nga ndëshkimi?! Le ta dinë ata se i pret ose ndëshkimi i Zotit, që do t'i përfshijë të gjithë dhe do t'i shfarosë, ose Ora e Kijametit, që do t'i gjejë në befasi. Le të kenë frikë dhe të kthejnë rrugë këta të mjerë, se tashmë e kanë bërë hak ndëshkimit të Zotit. Le të pendohen dhe të kthejnë rrugë sa nuk është vonë, se ndëshkimi i të Drejtit do të jetë i ashpër.

Ajeti 108 - 109

108. Thuaj: “Kjo është rruga ime. Unë dhe pasuesit e mi i ftojmë njerëzit në rrugën e Allahut, me dituri të qartë. I

lartësuar qoftë Allahu! Unë kurrë nuk do të jem nga idhujtarët.”

109. Ne dërguam para teje si të dërguar vetëm se burra nga banorët e qyteteve, të cilët i pajisëm me shpallje. A nuk udhëtojnë nëpër tokë e të shohin se si qe përfundimi i më të hershmëve? S'ka dyshim se jeta e ardhshme është shumë më e mirë për ata të cilët ishin të devotshëm. A nuk po logjikoni, atëherë?

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet profetit të tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **“Thuaj: “Kjo është rruga ime.”** - Thuaju njerëzve o Muhamed, kjo është rruga ime në të cilën unë ju ftoj! Ajo është e vetmja rrugë që ju çon drej Allahut dhe vendit të Tij të bujarisë dhe mirësisë së përvetshme. Kjo rrugë është e ndërtuar mbi diturinë e vërtetë, të saktë dhe korrekte nga shpallja e Zotit dhe të punuarit me sinqeritet sipas saj për të kënaqur të vetmin të adhuruar me meritë, Allahun e Lartësuar. Rruga ime është: të dorëzuarit tërësisht për të adhuruar Zotin si një të vetëm dhe për të jetuar sipas Ligjit të Tij, duke i dhënë përparësi Atij mbi gjithçka tjetër të kësaj bote.

- **“Unë dhe pasuesit e mi i ftojmë njerëzit në rrugën e Allahut, me dituri të qartë.”** - Unë dhe ata që më pasojnë mua ftojmë njerëzit që ta duan Allahun dhe të bëjnë punë të mira, që të afrojnë tek Ai. Unë paralajmëroj që të ruhen dhe të largohen nga ato vepra e besime që shkaktojnë zemërimin dhe pastaj ndëshkimin e të Drejtit të Plotpushtetshëm dhe largimin nga Ai. Allahu i Madhëruar më ka pajisur mua me dituri të qartë për fenë në të cilën po i ftoj krijesat. Unë jam tërësisht i bindur në saktësinë dhe vërtetësinë e Shpalljes që Zoti im më ka dhuruar, pa asnjë dyshim e ngurrim në të. Po kështu janë edhe pasuesit e mi: edhe ata ftojnë në rrugën e Allahut, duke qenë të ditur dhe të qartë në fenë ku i ftojnë të tjerët.

- **“I lartësuar qoftë Allahu! Unë kurrë nuk do të jem nga idhujtarët.”** - Allahu është i pastër dhe larg çdo të mete dhe

besimi të kotë, që njerëzit trillojnë. Besimet e sajura dhe të nxitura nga shejtani i mallkuar nuk i japin Zotit madhësinë që i takon, por bien ndesh me lartësinë dhe madhësinë e Tij të plotë. Unë nuk jam si idhujtarët dhe distancohem nga veprat e tyre të liga dhe devijuese. Unë i jam dedikuar tërësisht adhurimit të Allahut si një të vetëm dhe sipas porosive dhe Ligjit të Tij. Pastaj, i Madhëruari thotë:

- **“Ne dërguam para teje si të dërguar vetëm se burra nga banorët e qyteteve, të cilët i pajisëm me shpallje.”** - Kuptimi: Nuk kemi dërguar melekë ose krijesa të tjera si profetë për njerëzit, por kemi zgjedhur burra nga vetë radhët e popujve.⁶¹ Atëherë, përse habitet populli yt për profetësinë tënde?! Edhe ti je si të gjithë profetët ⁶² para teje, madje më i zgjedhuri mes tyre. Zoti u shpalli të gjithëve udhëzime hyjnore. Allahu i Madhëruar i përzgjedhi ata nga banorët e qyteteve të mëdha, sepse ata dalloheshin për logjikën më të shëndetshme, por edhe që çështja e tyre të përhapej më shpejt dhe më lehtë.

- **“A nuk udhëtojnë nëpër tokë e të shohin se si qe përfundimi i më të hershmëve?”** - Nëse nuk të besojnë ty, atëherë pse nuk udhëtojnë nëpër tokë dhe të shohin se si ishte përfundimi i brezave të mëparshëm?" A nuk i shohin vendbanimet e tyre të shkretuara, për të kuptuar se si i ndëshkoi Zoti ata, për shkak të mosbesimit dhe refuzimit të Shpalljes së tij? Kjo duhet t'ju japë një mësim të mirë, që të mos bëni të njëjtin krim si ata dhe pastaj të meritoni të njëjtin ndëshkim si ata. Kujtoni, gjithashtu, edhe një fakt tjetër shumë të rëndësishëm:

- **“S'ka dyshim se jeta e ardhshme është shumë më e mirë për ata të cilët ishin të devotshëm.”** - Bukuritë dhe begatitë e Xhenetit janë të përvetshme dhe të posaçme për ata të cilët janë ruajtur. Ata i druhen ndëshkimit dhe zemërimit të Zotit, duke përmbushur me korrektësi dhe sinqeritet urdhëresat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Ata e dinë mirë se dynjaja,

me të gjitha stolitë e saj, është një kënaqësi e përkohshme, e shoqëruar me mundime e vuajtje dhe që një ditë do të marrë fund. Ndërsa mirësitë e ahiretit janë të plota, të përkryera e të pastra nga çdo mangësi. Ato kurrë nuk kanë për të përfunduar apo për t'u zbehur, madje do të jenë në shtim e zbukurim të përzetshëm e të pandërprerë.

- **“A nuk po logjikoni, atëherë?”** - A nuk keni aq logjikë sa për t'i dhënë përparësi asaj që është më e mirë kundrejt diçkaje që është e papërfillshme dhe e përkohshme?!

Ajeti 110 - 111

110. Atëherë kur të dërguarit gati e humbin shpresën dhe mendojnë se janë trajtuar si gënjeshtarë, atëherë u ven ndihma Jonë. Dhe, ata që i duam, ne i shpëtojmë. Por, dënimi Ynë kurrë nuk mund zbrapset nga një popull keqbërës.

111. Në historitë e tyre ka mësim për të mençurit. Ky (Kur'an) nuk është fjalë e trilluar, por është vërtetues i asaj që ishte (shpallur) para tij dhe shpjegues i hollësishëm i gjithçkaje. Ai është udhërrëfyes e mëshirë për këdo që beson.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon se kur Ai i dërgonte profetët e Tij të nderuar, njerëzit e këqij dhe kriminelë nuk i besonin ata, por i quanin gënjeshtarë. Ai i afatizonte ata, që të kishin mundësi të kthenin rrugë dhe të besonin të vërtetën e sjellë nga të dërguarit. Por refuzimi i tyre zgjaste aq shumë, saqë edhe profetët - me besimin dhe sigurinë e tyre të plotë në premtimin dhe ndihmën e Allahut, - ndoshta në zemrat e tyre gati e humbnin shpresën dhe mendonin me pesimizëm se ishin refuzuar përfundimisht nga popujt e tyre. Por pikërisht në këtë gjendje, atyre u vinte ndihma e Zotit:

- **“Atëherë kur të dërguarit gati e humbin shpresën dhe mendojnë se janë trajtuar si gënjeshtarë, atëherë u ven ndihma Jonë. Dhe, ata që i duam, ne i shpëtojmë. Por, dënimi Ynë kurrë nuk mund zbrapset nga një popull keqbërës.”** - Të shpëtuarit ishin profetët dhe pasuesit e tyre. Ndërsa ata që ishin kriminelë dhe guxonin

të mos i përuleshin të Madhërishtit, ata nuk mund të gjenin forcë ku mund të mbështeteshin apo ndihmëtar që mund t'i shpëtonte.

- **“Në historitë e tyre ka mësim për të mençurit.”** - Në këto rrëfime ka mësim për vepërmirët, por edhe paralajmërim për punëkëqijtë. Çdokush, sipas punëve që bën, do të marrë atë që i takon: shpërblimin ose ndëshkimin e poshtërimit. Në këto rrëfime ka, gjithashtu, mësim të mrekullueshme për cilësitë e plota të Allahut të Madhëruar, që ka urtësinë absolute. Allahu është i vetmi që meriton të adhurohet ashtu sikurse Ai e dëshiron dhe siç e ka urdhëruar në shpalljet e Tij.

- **“Ky (Kur'an) nuk është fjalë e trilluar, por është vërtetues i asaj që ishte (shpallur) para tij dhe shpjegues i hollësishëm i gjithçkaje.”** - Ky libër, përmes të cilit Allahu i Madhëruar ju ka treguar shumë histori të mrekullueshme, nuk është një fjalë e trilluar, e shpikur nga mendja njerëzore, por është vërtetues i shpalljeve të mëparshme. Ai i pohon dhe dëshmon për vërtetësinë e tyre dhe të profetëve që i sollën ato prej Zotit. Gjithashtu, ky Kur'an është sqarues i çdo gjëje, për të cilën krijesat kanë nevojë të dinë. Ai sqaron themelet e fesë dhe degëzimet e saj. Në të, ata gjejnë çdo argument e fakt të nevojshëm për të rregulluar besimin dhe për të arritur lumturinë e tyre në dynja dhe në ahiret.

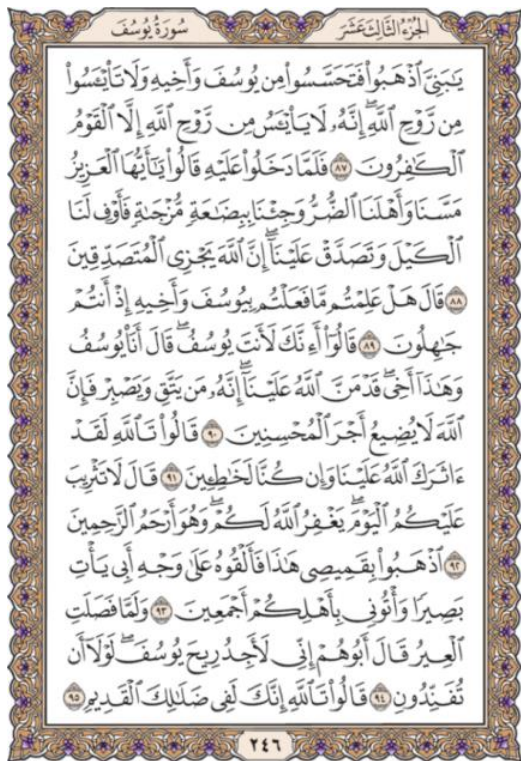
- **“Ai është udhërrëfyes e mëshirë për këdo që beson.”** - Me diturinë e vërtetë dhe të saktë që Kur'ani u ofron njerëzve, bëhet për ta udhërrëfyes drejt së mirës. Ndërsa me shpërblimet e shumta të kësaj jete dhe të jetës tjetër të amshuar që ai u premtton aktivistëve dhe atyre që jetojnë sipas tij, ai bëhet mëshirë lumturisjellëse. Kjo gjë u ofrohet besimtarëve në këtë libër madhështor dhe të mrekullueshëm.

Mësim nga historia e Jusufit

Le të përmendim disa mësimë të përfutuara nga kjo histori e mrekullueshme, për të cilën i Madhëruari tha në fillim të

suress: "Ne po të përcjellim ty më të bukurën e historive në këtë Kur'an që të kemi shpallur." Gjithashtu, Allahu i Madhëruar tha: "Në historinë e Jusufit dhe të vëllezërve të tij ka, vërtet shumë mësim për të gjithë ata që pyesin (për të vërtetën). Ndërsa në fund të sures, Ai thotë: "Në historitë e tyre ka mësim për të mençurit." Kështu, përveç dobive që u përmendën mes rreshtave të kësaj historie, ka edhe shumë mësim të tjera. Është e vërtetë që kjo histori është nga më të bukurat, më të qartat dhe më të shtjelluarat në Kur'an. Bukuria e saj shtohet nga larmishmëria e ngjarjeve dhe zhvendosja e tyre në kohë dhe në vende të ndryshme. Në të shohim kalime nga një gjendje në tjetrën, nga një sprovë në një tjetër, nga fatkeqësia në çlirim e gëzim, nga vuajtja, skllavëria dhe përndjekja në krenari, mbretërim dhe pushtet, nga përçarja dhe armiqësia në afërsi, falje dhe dashuri, nga dëshpërimi e trishtimi në kënaqësi e lumturi, nga bollëku e pasuria në varfëri e në vuajtje dhe anasjelltas. I lavdëruar qoftë i Madhërishtmi, që e tregoi këtë histori në formën më të qartë dhe më të shtjelluar!

1. Ne këto ajete gjen një nga bazat më të rëndësishme të shpjegimit të ëndrrave ose të mesazheve që ato përçojnë. Gjithashtu, kuptojmë se shpjegimi i ëndrrave është një aftësi e rëndësishme, që Allahu i Madhëruar ia dhuron atij që Ai dëshiron. Kështu, ky parim themelor është mbështetja te ngjashmëria mes gjërave, në emërtimet dhe cilësitë e tyre. Jusufi pa diellin, hënën dhe 11 yje, që i binin në sexhde. Këta trupa qiellorë janë zbukurues të qiellit dhe shumë të dobishëm. Gjithashtu, prindërit dhe vëllezërit janë stoli dhe ndihmë e madhe për njeriun. Të tillë janë edhe profetët dhe dijetarët. Ata janë stoli dhe tepër të dobishëm për krijesat. Ashtu sikurse orientohesh në det nëpërmjet yjeve, po ashtu nëpërmjet profetëve dhe dijetarëve njerëzit orientohen për të gjetur rrugën e drejtë. Sigurisht që dobia e diellit dhe hënës është jetike, ndërsa yjet vijnë pas tyre, prandaj dielli dhe hëna simbolizojnë nënën

dhe babain e tij, ndërsa yjet simbolizojnë vëllezërit.

2. Një aspekt i rëndësishëm në shpjegimin e ëndrrës është edhe fakti që 'dielli' në gjuhën arabe është në gjininë femërore, prandaj simbolizonte nënën; ndërsa 'hëna', që në gjuhën arabe është emër i gjinisë mashkullore, simbolizonte babain. Po ashtu, 'yjet', që në gjuhën arabe është emër mashkullor në numrin shumë, simbolizojnë vëllezërit.

3. Një aspekt i rëndësishëm në shpjegimin e ëndrrës është edhe fakti që rënia në sexhde tregon nderim e respekt të madh për atë që i kushtohet. Nga ky detaj kuptohet se Jusufi ishte i nderuar dhe i respektuar nga prindërit dhe vëllezërit e tij, për shkak të diturisë, virtyteve dhe vlerave që kishte. Prandaj edhe pas tregimit të ëndrrës, Jakubi tha: "Kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty që të të mësojë shpjegimin e ëndrrave. Ai do ta plotësojë mirësinë e Vet ndaj teje dhe ndaj familjes së Jakubit, sikurse bëri më parë ndaj etërve të tu, Ibrahimit dhe Is'hakut. Zoti yt është i Gjithëditur dhe i Urtë.""

4. Le të shohim pak aspektet e rëndësishme të ëndrrës së dy djemve të burgut. I pari pa se po shtrydhte fruta për pije. Zakonisht, këtë gjë bën shërbëtori për zotërinë e vet. Kjo i dha Jusufit (a.s.) të kuptonte se si do të përfundonte çështja. Duke qenë se ai do ta bënte këtë për zotërinë e tij, nevojitej që ai së pari të nxirrej nga burgu. Tjetri pa në ëndërr se mbi kokën e tij mbante një bukë, nga e cila hanin disa shpendë. Në fakt, 'buka' ishte lëkura, mishi, sytë, truri etj., ushqimi i zogjve grabitqarë. Kjo tregonte se ai njeri do të vritej dhe pastaj do të lihej i shfaqur për shpendët, domethënë nuk do të varrosej pas vdekjes.

5. Rasti i tretë ishte ëndrra e Mbretit. Së pari, ai që pa ëndrrën ishte mbret, dhe dihet se lumturia e popullit është e lidhur ngushtë me çështjen e Mbretit. Nëse është e mirë gjendja e tij, do të thotë se do të jetë e mirë edhe gjendja e popullit. Kështu, ajo ëndërr kishte të bënte me të ardhmen dhe lumturinë e popullit. Nga ana tjetër, mirëqenia e popullit lidhet ngushtë me prodhimtarinë e atij vendi. Sa më të begatshme të jenë prodhimet, aq më e mirë është gjendja e popullit. Sa më të pakta prodhimet, aq më e dobët dhe e varfër është gjendja e popullit. Lopët përdorshin për punimin dhe vaditjen e tokës. Nëse prodhimet e tokës janë të mira, lopët janë të shëndosha e, në të kundërt, ato janë të dobëta. Po kështu, kallinjtë e gjelbër plot fara tregojnë për një vit të mbarë, ndërsa të tharët tregojnë për një vit varfërie. Të gjitha këto të dhëna sollën atë shpjegim të hollësishëm dhe të saktë.

6. Mësim tjetër është se kjo histori është një tregues i mrekullueshëm për vërtetësinë e profetësisë së Muhamedit. Ai e tregoi këtë histori në mënyrë të detajuar, ndërkohë që nuk kishte lexuar në librat e mëparshëm dhe nuk kishte studiuar për diçka tillë. Populli i tij e kishte parë Profetin mëngjes e mbrëmje në mesin e tyre, dhe ishin të vetëdijshëm që ai nuk dinte shkrim e lexim. Megjithatë, Profeti ﷺ solli këtë histori qaq të gjatë, me detajet më të imëta, në harmoni të

çuditshme me shpalljet e mëparshme. E si mund ta bënte ai diçka të tillë, kur nuk ishte mes tyre, sikurse thotë i Madhëruari: “Këto janë nga ato ngjarje të panjohura, që Ne po t’i shpallim ty. Ti nuk ishe pranë tyre kur ata vendosën për çështjen e tyre dhe kur thurën intrigat e tyre.”

7. Është detyrë largimi nga të gjitha rrugët që të çojnë në ligësi dhe fshehja e çdo gjëje që i frikësohesh se të dëmton nëse e nxjerr haptaz. Kështu e porositi Jakubi (a.s.) birin e tij të dashur: “Ai (*babai*) tha: “O biri im (*i dashur*)! Mos ua trego ëndrrën vëllezërve të tu, se ndoshta të bëjnë ndonjë dredhi. Shejtani është, vërtet armik i betuar për njeriun.”

8. Përkufizimi i përgojimit është: “Të thuash për një person diçka që ai nuk e pëlqen po ta dëgjojë.” Kjo, nëse ai vërtet e ka atë gjë që po ia përmend. Nëse nuk e ka, atëherë kjo quhet shpifje, që është gjynah edhe më i rëndë. Sidoqoftë, edhe përgojimi është gabim shumë i rëndë. Megjithatë, është e lejueshme që të thuash për dikë diçka që ai e urren, në rast se ke për qëllim këshillimin e një personi tjetër për t’u ruajtur nga e keqja e të parit. Kjo përftohet nga ajeti i sipërcituar, ku Jakubi (a.s.) këshillon dhe porositi Jusufin që të ruhet nga dredhitë e vëllezërve të tij.

9. Mirësitë e Allahut të Madhëruar mbi një person konsiderohen të tilla edhe për familjen dhe miqtë e tij. Madje, edhe ata mund të përfshihen në mirësinë e Allahut, për shkak të gradës së tij. Këtë e konstatoi edhe Jakubi (a.s.), kur tha: “Kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty që të të mësojë shpjegimin e ëndrrave. Ai do ta plotësojë mirësinë e Vet ndaj teje dhe ndaj familjes së Jakubit, sikurse bëri më parë ndaj etërve të tu, Ibrahimit dhe Is’hakut. Zoti yt është i Gjithëditur dhe i Urtë.”. Dhe vërtet, kur i Madhërishti e plotësoi mirësinë e Vet ndaj Jusufit, edhe për familjen e farefisin e tij zbriti begatia, lumturia, gëzimi dhe krenaria. E kjo ndodhi për shkak të Jusufit.

10. Mbajtja e drejtësisë është një detyrë e domosdoshme në të gjitha çështjet e jetës,

qoftë në marrëdhëniet e pushtetarit me ata që ka nën vete, qoftë në të gjitha rastet e tjera. Edhe prindi duhet të jetë i drejtë me fëmijët e tij, në drejtim të dashurisë dhe trajtimit të tyre. Çdo cenim në këto aspekte sjell probleme të rënda. Kur Jakubi shfaqti një preferencë më të madhe për Jusufin kundrejt fëmijëve të tjerë, atëherë ndodhën gjithë ato që ndodhën. Të gjitha erdhën si pasojë e reagimit të vëllezërve për dashurinë më të spikatur të babait të tyre për Jusufin.

11. Është detyrë përkujdesja e madhe për t'u ruajtur nga pasojat dhe fatkeqësitë që sjellin gjynahet. Asnjëherë të mos harrojmë se kryerja e një gjynahu sjell me vete edhe shumë gjynahe të tjera, madje shpesh të detyron të biesh në to. Kështu, edhe vëllezërit e Jusufit, kur vendosën për të ndarë atin nga i biri, filluan të thurnin llojlloj planesh dhe intrigash për ta realizuar atë qëllim. Pra të gjitha ishin gjynahe të njëpasnjëshme. Atyre iu desh të gënjenin disa herë, derisa sollën edhe këmishën e Jusufit me gjak të rrejshëm. Ata u shtirën kur shkuan në mbrëmje tek i ati duke qarë. Të mos harrojmë, gjithashtu, se gjatë kësaj kohe, për shkak të këtij mashtrimi, njerëzit u lodhën një kohë të gjatë duke kërkuar për Jusufin. Jo vetëm kaq, por edhe pas ngjarjes, sa herë që flitej për Jusufin, atyre u duhej të përsërisnin trillime për të mbuluar realitetin. I tillë është gjynahu: ligësi, që prodhon veçse ligësi pandërprerë, prandaj duhet të ruhesh prej tij që në momentin e parë, për të shpëtuar nga pasojat e tjera më të këqija.

12. E rëndësishme për njeriun është përfundimi i mirë, dhe jo fillimi i keq. Bijtë e Jakubit gabuan në fillim, gjë kjo shumë e qortueshme për nivelin e tyre. Por më pas u penduan sinqerisht, duke marrë edhe falje të plotë nga Jusufi dhe babai, përveç lutjes për falje dhe mëshirë nga Zoti i Madhëruar. Pa dyshim, nëse njeriu arrin të falë për hakun e tij, atëherë dihet se Allahu i Madhëruar është më i Mëshirshmi i mëshiruesve. Për këtë arsye, mendimi më i saktë i dijetarëve

është se edhe ata ishin profetë. Këtë e përforcon fjala e Allahut të Madhëruar në suren Bekare, kur flet për 'esbat-ët', dhe dihet që "el esbat" ishin 12 djemtë e Jakubit (a.s.) dhe pasardhësit e tyre. Gjithashtu, diçka tregon edhe ëndrra e Jusufit, ku ata u shfaqën si yje të shndritshme. Yjet japin ndriçim dhe udhëzim, cilësi këto që i kanë profetët. Por edhe nëse nuk ishin profetë, ata ishin dijetarë, edukatorë dhe udhëzues në rrugën e drejtë.

13. Mirësitë e Allahut ndaj Jusufit ishin të shumta. Allahu e dalloi atë me dituri të thellë dhe butësi, mëshirë dhe falje të madhe. Ai e krijoi me një bukuri fizike të jashtëzakonshme, por i dhuroi edhe bukuri shpirtërore, duke e bërë me moral të lartë. Jusufi ishte një ftues i dashur dhe i përkushtuar i njerëzve në besimin e pastër në një Zot të vetëm dhe në të jetuarit sipas ligjit dhe fesë së Tij. Ishte ai që nxitoi t'u shprehte faljen e tij vëllezërve gabimtarë, ende pa ia kërkuar ata. Ajo ishte një falje e plotë, që kurrë nuk do t'ua përmendte më vonë dhe as do t'i qortonte më. Jusufi ishte një bamirës i pashoq për prindërit, vëllezërit, fisin e tij dhe për njerëzit e tjerë.

14. Gjynahet dhe ligësitë nuk janë të gjitha të një grade. Disa janë më të lehta se disa të tjera. Pa dyshim, në një situatë përzgjedhjeje, gjynahu më i vogël dhe më pak i dëmshëm zgjidhet para atij që është më i rëndë. Kështu, kur vëllezërit e Jusufit ranë dakord që ose ta vrisnin, ose ta çonin në ndonjë vend të largët, njëri prej tyre tha: "Mos e vrisni Jusufin por, nëse doni të bëni diçka me të, hidheni në pus, që ta gjejë e ta marrë ndonjë karvan udhëtarësh." Sigurisht që ky vendim ishte më i lehti dhe më i miri mes të tjerëve. Kjo përzgjedhje i shpëtoi vëllezërit nga gjynahu i madh, vrasja.

15. Nëse diçka kalon nëpër duar të ndryshme, si një mall tregtie, dhe nuk ka ndonjë informacion të sigurt se është fituar jo në mënyrë të rregullt, nuk ka gjynah për atë që e ble atë pasuri, e tregon apo e shfrytëzon me mënyra të lejueshme.

Vëllezërit e shitën Jusufin padrejtësisht, me një akt të padrejtë shitjeje. Pastaj karvani e shiti përsëri atë në Egjipt, ku qëndroi si shërbëtor tek zotëria i tij. Jusufi qëndroi e shërbeu tek zotëria i tij, i cili e trajtoi shumë mirë. Kështu, Allahu i Lartësuar e quajti këtë si një akt shitblerje të saktë, edhe pse fillimisht ishte i paligjshëm, por karvani dhe zotëria në Egjipt nuk dinin gjë për zanafillën e çështjes.

16. Këto ajete janë këshillë e fortë për të qenë shumë të kujdesshëm që të mos veçohemi me gjininë tjetër, sepse kjo mund të çojë në tundime shkatërruese. Gjithashtu, të ruajmë veten dhe ta frenojmë atë nga çdo lidhje dhe dashuri e dëmshme dhe e palejueshme. Gruas së Ministrisë i ndodhi ajo sprovë, për shkak se ajo u veçua me Jusufin dhe ushquu për të një dashuri të palejueshme dhe të dëmshme, si një grua e martuar që ishte. Kështu, nën trysninë e vazhdueshme të kësaj sprove, ajo nuk reshti së ushqyeri këtë tërheqje të gabuar, derisa filloi ta tundonte Jusufin kundër dëshirës së tij. Pastaj e gjendur nën trysninë e turpit dhe gabimit të zbuluar, gënjeu kundër tij, gjë që solli burgimin e padrejtë të Jusufit. Të tilla janë ndikimet e përzierjes dhe veçimit të palejuar mes gjinive.

17. Animi që Jusufi pati drejt asaj gruaje, që pastaj e la për hir të Allahut, është nga ato vepra të mrekullueshme, me të cilat robi afrohet dhe ngrihet lart tek Allahu i Madhëruar. Animi drejt gjynahut është sprovë e provokuar nga nefs, që është nxitës për ligësi e shfrenim. Madje, kjo është e natyrshme për shumicën e njerëzve. Por kur ky njeri i zgjedhur i vendosi përballë njëra tjetrës dy tërheqjet, diti të bëjë zgjedhjen e duhur. Ai i dha përparësi dashurisë për Allahun dhe frikërespektit për Të, kundrejt shfrenimit dhe plotësimit të dëshirave të pakontrolluara dhe të ndaluara nga Zoti. Kështu, Jusufi u bë nga ata për të cilët Allahu i Madhëruar thotë: "E për atë që i është druajtur daljes para Zotit të vet dhe e ka ndaluar veten prej lakmisë, Xheneti do të jetë vendi i tij." Ai u bë,

gjithashtu, njëri prej atyre shtatë kategorive që do të jenë nën hijen e Arshit të Allahut atë ditë kur nuk do të ketë hije tjetër veç hijes së Tij. Njëri prej tyre është një djalosh i ri, të cilin e ka ftuar për imoralitet një grua me autoritet dhe e bukur, por ai i thotë: "Unë i frikësohem Allahut". Ndërsa tërheqja e qortueshme është ajo që zgjat dhe njeriu ndien qetësi me të, e cila pastaj kthehet në dëshirë të fortë, që ndoshta kthehet edhe në vepër.

18. Atë që ka në zemër besim të rrënjosur thellë dhe tregohet i sinqertë me Allahun në të gjitha çështjet, Allahu i Madhëruar ka për ta ruajtur atë përmes dritës së imanit të tij dhe pastërtisë së sinqeritetit të tij. Ai do të jetë i ruajtur nga ligësitë dhe poshtërsitë dhe nga çdo rrugë që bëhet shkak për devijim e gabim. Ky është një nga shpërblimet e mrekullueshme të imanit dhe sinqeritetit me Zotin. Prandaj dhe Allahu i Madhëruar thotë: "Ajo e dëshiroi fort atë, aq sa edhe ai do ta kishte lakmuar atë, sikur të mos shihte provën e Zotit të vet. Kështu, Ne vendosëm që të largonim prej tij të keqen dhe poshtërsinë. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë të sinqertë." Duke qenë se Jusufi e mbajti të pastër sinqeritetin me Allahun, Allahu e ruajti atë nga rënia në gjynah dhe poshtërsi.

19. Njeriu duhet të jetë shumë i kujdesshëm dhe i vëmendshëm kur përballet me një situatë të ngarkuar me provokime për të rënë në gjynah. Në të tilla raste, ai e ka për detyrë që menjëherë të largohet. Vetëm kështu mund të ruhet nga gjynahet dhe kurthi i tyre. Kur gruaja e Ministrisë ftoi Jusufin për poshtërsi në atë ambient të ngarkuar me faktorë joshës, ai nxitoi të largohej, duke shprehur dobësinë për t'u përballur me atë fitne dhe për të qenë sa më i ruajtur prej saj.

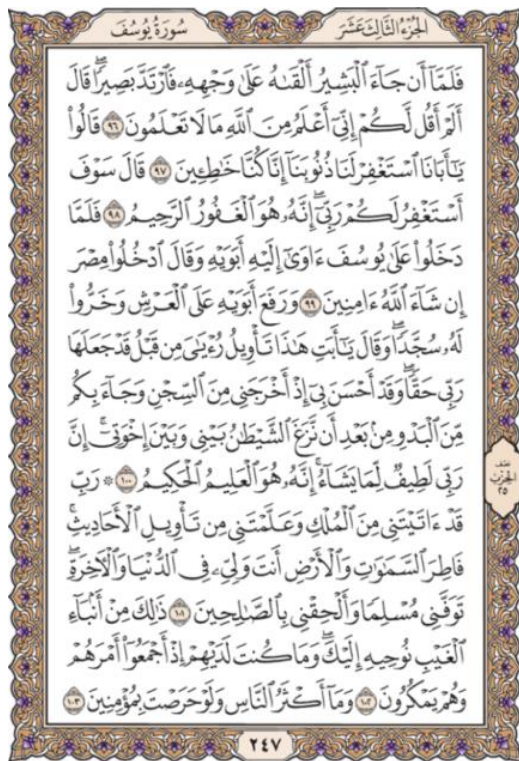
20. Për të vërtetuar saktësinë apo pasaktësinë e pretendimeve, lejohet të merren në konsideratë shenjat dhe provat logjike të çështjes, nëse nuk ka fakte të qarta. Kështu, në çështjen e Jusufit, gjykatësi, që ishte nga familja e gruas, u

mbështet në prova logjike (*karain*). Ai gjykoi se Jusufi thoshte të vërtetën, ndërsa gruaja ishte fajtoje, duke marrë si provë këmishën e Jusufit, e cila ishte grisur nga pas dhe jo nga para, sikurse mund t'i ndodhte një përdhunuesi. Ai gjykoi se ishte ajo që e kishte dëshiruar Jusufin dhe ndjekur atë deri te porta, duke i grisur dhe këmishën nga prapa, pas rezistencës së tij. Bashkëshorti, por dhe familja e saj, e pranuan këtë gjykim si të drejtë. Madje, ai i kërkoi gruas të kërkonte falje e të pendohej për gabimin dhe kurthin e saj. Edhe Allahu i Lartësuar e solli këtë histori, duke e miratuar gjykimin në fjalë. Për këto arsye, lejohet marrja e këtij gjykimi si precedent dhe pranimi i tij si i drejtë. Po kështu, merret në konsideratë edhe gjykimi i fizionomistëve, në mungesë të provave dhe mundësive të tjera të gjykitimit.

21. Për lejueshmërinë e marrjes për bazë të provave logjike tregojnë edhe raste të tjera. Për shembull, po në historinë e Jusufit, gjetja e tasit të Mbretit në barrën e Beniaminit, u konsiderua si e mjaftueshme për të gjykuar, pa qenë e nevojshme të sillej ndonjë dëshmi, fakt apo të pranohej krimi. Kështu, në raste të tjera, nëse sendi i vjedhur gjendet në dorë të një personi, sidomos nëse njihet për hajdut, kjo do të mjaftonte për të gjykuar për vjedhje. Kapja në flagrancë është më e fortë sesa dëshmia.

22. Po kështu, nëse një burrë gjendet duke vjellë pije dehëse, sigurisht që mbi të zbatohet dënimi për konsumimin e pijeve dehëse, nëse nuk ka ndonjë faktor tjetër ligjor që pengon nga një gjykim i tillë. Po ta vëresh me kujdes, Allahu i Madhëruar e ka quajtur '*shahid*' (dëshmitar) atë që gjykoi për pastërtinë e Jusufit, a thua se ai e pa me sy atë që ndodhi. Përfundimisht, gjykimi përmes shenjave dhe provave logjike konsiderohet pothuajse si një dëshmi, prandaj merret për bazë.⁶³

23. Në këtë sure del qartë bukuria e rrallë dhe e pashembullt e Jusufit. Bukuria e tij ishte e jashtme dhe e brendshme. Për bukurinë e jashtme mjafton të kujtojmë

ndikimin aq të fuqishëm të tij në zemrën e gruas së Ministrit, por edhe të grave të qytetit, të cilat, pasi e panë, prenë duart e tyre pa e ndier fare, dhe thanë: “Allahut i qofshim falë! Ky nuk është njeri. Ky duhet të jetë ndonjë melek fisnik.”. Ndërsa për bukurinë morale dhe shpirtërore të Jusufit, mjafton të shohim ndershmërinë dhe dëlirësinë e tij përballë sprovës në kushtet me të pabesueshme. Kjo duket qartë në dëshminë e vetë gruas së Ministrit, kur tha: “Unë u përpoqa ta tundoja atë, po ai u përmbajt fort.” Madje edhe më pas, në dëshminë para Mbretit, ajo tha: “Tani do të dalë në shesh e vërteta! Isha unë ajo që ngulmova ta tundoj atë, kundër dëshirës së tij. Ai është vërtet njeri i drejtë!”. Ndërsa gratë e qytetit, duke dëshmuar për Jusufin, thanë: “Zoti na ruajt! Nuk dimë që ai të ketë bërë ndonjë të keqe.”.

24. Jusufi preferoi burgun kundrejt poshtërsisë dhe gjynahut. I tillë duhet të jetë besimtari kur sprovohet për të zgjedhur mes dy gjërave: ose zhytje në gjynahe, ose ndëshkim të dynjasë. Ai duhet të zgjedhë

durimin e ndëshkimit të përkohshëm dhe kurrë poshtërsinë, e cila sjell ndëshkimin e ashpër të dynjasë dhe të ahiretit. Prandaj ndër shenjat më të spikatura të imanit është edhe që njeriu të urrejë të kthehet në mosbesim pasi Allahu e ka shpëtuar prej tij, ashtu sikurse e urren të hidhet në zjarr.

25. Besimtari duhet t'i drejtohet dhe mbështetet tërësisht Allahut dhe të këkojë strehim vetëm tek Ai, në momentet e përballjes me fitnet. Ai nuk duhet të ketë shpresë të forcat dhe aftësitë e veta, por t'i dorëzohet tërësisht Allahut, duke i kërkuar forcë e shpëtim veçse Atij. Mendo me kujdes në fjalën e Jusufit: "Nëse Ti nuk e largon kurthin e tyre prej meje, unë mund të prirem drejt tyre e të hyj në rradhën e të paditurve".

26. Dituria dhe urtësia e udhëzojnë njeriun drejt mirësisë dhe e ndalojnë nga ligësia. E kundërta ndodh me injorancën dhe shfrenimin. Ato e nxisin njeriun në përbushjen e epshit dhe dëshirave, edhe pse mund të jenë shkatërruese për të.

27. Njeriu, ashtu sikurse e ka detyrë adhurimin e Allahut të Madhëruar në kohë begatie e mirësie, po ashtu e ka detyrë që ta adhurojë Atë në kohë vështirësie dhe sprove. Jusufi vazhdoi të jetë një ftues në rrugën e Zotit si jashtë burgut, ashtu edhe pasi hyri në burg. Ai i ftoi dy djemtë në burg në teuhidin e pastër dhe nënshtrimin ndaj një Zoti të vetëm. Nga ana tjetër, ai i ndaloi ata nga idhujtaria e çdo forme. Me zgjuarsinë dhe urtësinë e tij, kur vërejti se ata e respektonin dhe e shihnin si një njeri të mirë, Jusufi e përdori për mirë këtë situatë, duke i ftuar ata në adhurimin e Allahut të Lartësuar. Ata i kërkuan që të interpretonte ëndrrat e tyre, duke bërë të kuptohej se ia dëgjonin fjalën. Atëherë, Jusufi e shfrytëzoi për mirë këtë rast, prandaj para se t'u shpjegonte ëndrrat, i ftoi me butësi dhe urtësi në adhurimin e Allahut të Lartësuar si Një të vetëm. Ai zgjodhi mënyrën më të mirë, që ftesa e tij të ishte sa më dobiprurëse dhe e pranueshme. Fillimisht, Jusufi (a.s.) u sqaroi se dituria

dhe aftësia e madhe që kishte, për të cilat ata e respektonin, kishte një shkak dhe ai ishte besimi i pastër e i saktë tek Allahu i vetëm, ishte distancimi nga adhurimet dhe besimet e devijuara të njerëzve, të cilët nuk e besojnë siç duhet Allahun dhe nuk besojnë në Ditën e Ringjalljes dhe Llogarisë së drejtë para Allahut. Kjo thirrje u bë përmes veprave dhe gjendjes së tij. Pastaj Jusufi (a.s.) i ftoi ata edhe me fjalë, duke u qartësuar atyre teuhidin dhe argumentet rreth tij.

28. Është detyrë që në një çështje të fillohet me atë që është më e rëndësishme, pastaj me të tjerat poshtë saj. Kështu, nëse një myfti pyetet nga dikush për një çështje të caktuar, ndërkohë që ai ka nevojë për një çështje tjetër shumë më të rëndësishme, urtësia e kërkon që myftiu të fillojë me më të rëndësishmen dhe pastaj me çështjen që pyetet. Kjo mënyrë është treguese e urtësisë, zgjuarsisë dhe dashamirësisë së dijetarit me atë që pyet. Kur Jusufi u pyet nga dy djemtë e burgut rreth shpjegimit të ëndrrës, ai nuk nxitoi t'u përgjigjej menjëherë, por me dashamirësi, mëshirë dhe ngrohtësi, u mësoi atë që ishte shumë më e dobishme për ta: teuhidin e pastër dhe përkushtimin ndaj Allahut të Madhëruar në adhurim, si Një dhe i vetëm.

29. Ai që ndodhet në vështirësi nuk bën gabim nëse kërkon ndihmë nga dikush që e ka mundësinë për ta ndihmuar vetë ose për të njoftuar të tjerët rreth gjendjes së tij. Kjo nuk konsiderohet si ankesë tek krijesat. Është e vërtetë që të gjitha ankesat në ia parashtrijmë Allahut të Madhëruar, por në disa çështje është e natyrshme dhe e zakonshme që njerëzit të ndihmojnë njëri-tjetrin. Prandaj edhe Jusufi (a.s.) i tha djalit që mendonte se do të shpëtonte: "Më kujto te zotëria yt!".

30. Është detyrë shumë e rëndësishme për mësuesin që të jetë tërësisht i sinqertë në mësimin e së mirës, duke mos synuar me të asgjë tjetër veç kënaqësisë së Allahut të Lartësuar. Ai nuk duhet ta shohë mësimdhënien si mjet për të përfutur

pasuri, famë e të tjera. Dijetari nuk duhet të heqë dorë nga mësimi dhe përhapja e të mirës nëse dikush nuk përmbush ndonjë kërkesë të tij. Jusufi e porositi djaloshin që shpëtoi nga burgu që ta përmendte tek zotëria i tij, por ai e harroi këtë porosi. Më pas, kur patën nevojë për Jusufin dhe diturinë e tij, njerëzit dërguan tek ai po atë djalosh për t'i kërkuar shpjegim për çështjen e tyre. Megjithatë, Jusufi nuk e qortoi atë dhe as mbajti qëndrim ndaj atij djaloshi për harresën e tij, por iu përgjigj me një përgjigje të plotë për pyetjen e tij.

31. Mësuesi duhet që jo vetëm t'u kthejë përgjigje direkte pyetjeve, por të tregojë edhe mënyrat më të mira të realizimit të tyre, sepse kjo shpreh dashamirësinë dhe urtësinë e tij. Kështu, Jusufi nuk u mjaftua thjesht me shpjegimin e ëndrrës së Mbretit, por i udhëzoi njerëzit se si duhet të vepronin gjatë atyre viteve.

32. Nuk është aspak e qortueshme që njeriu të përpiqet për të larguar akuzat e padrejta nga vetja dhe për të pastruar figurën e tij, madje kjo është diçka e vlerësueshme dhe e mirë. Jusufi nuk pranoi të linte burgun, derisa të dilte në pah pafajësia e tij.

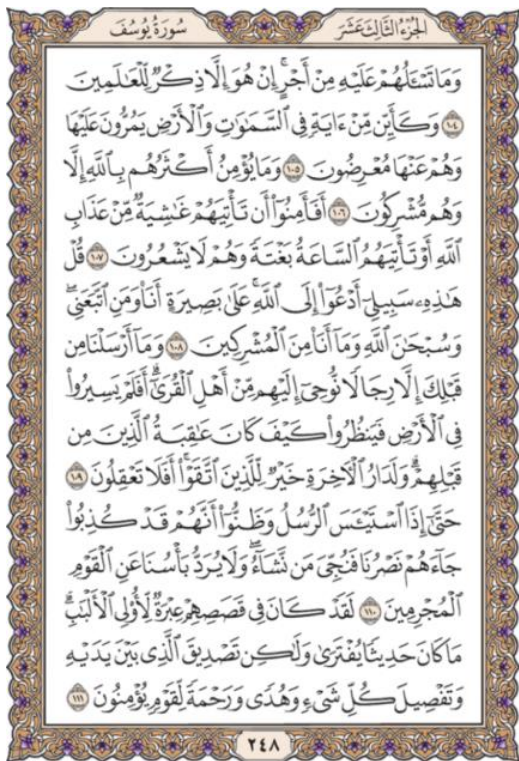
33. Dituria është mirësia më e madhe për njeriun. Dituria rreth ligjit të Zotit dhe gjykimit të Tij, dituria e shpjegimit të ëndrave, dituria e administrimit dhe edukimit, janë nga mirësitë më të mëdha që i jepen njeriut. Dituria është tregues i bukurisë së brendshme të njeriut dhe është shumë herë më e vlefshme se bukuria e jashtme, qoftë edhe kur bëhet fjalë për bukurinë e Jusufit. Për shkak të bukurisë së jashtme, profeti Jusuf u burgos dhe kaloi një mori sprovash të tjera, ndërsa për shkak të diturisë, ai u nderua dhe u ngrit në pozitë të lartë që në këtë botë. Çdo mirësi në këtë dynja vjen për shkak të diturisë dhe fryteve të saj.

34. Dituria e shpjegimit të ëndrave është pjesë e Sheriatit, prandaj njeriu shpërblehet për studimin dhe përhapjen e saj. Shpjegimi i ëndrave është në nivelin e dhënies së fetvave, ashtu sikurse e quajti Jusufi kur

tha: "Kështu është përcaktuar çështja për të cilën kërkuat shpjegim (*fetva*).". Edhe Mbreti, kur kërkoi shpjegimin e ëndrrës, tha: "Më jepni fetva (*shpjegim*) rreth ëndrrës sime!". Kur iu drejtuan Jusufit për t'u shpjeguar ëndrrën e Mbretit, njerëzit i thanë: "Na jep fetva (*shpjegim e përgjigje*) rreth shtatë lopëve...". Siç shihet, në të gjitha këto raste është përdorur termi "*fetva*". Kjo të thotë që është e ndaluar të flasësh në këtë fushë pa pasur diturinë përkatëse.

35. Nuk është e gabuar që njeriu të shprehë haptazi cilësitë e tij të mira në drejtim të diturisë dhe korrektësisë në punë, nëse kjo ka dobi dhe nëse nuk është për qëllim mburrja e shtirja. Sigurisht, është e palejueshme që njeriu të shtiret si i ditur dhe i aftë, kur nuk është i tillë. Jusufi i tha Mbretit: "Më cakto mua si përgjegjës të depove të vendit! Unë të ofroj besnikërinë dhe diturinë time.". Gjithashtu, kjo tregon se sipërmarrja e çështjeve është e lejueshme, nëse njeriu merr të gjitha masat për të plotësuar të drejtat dhe përgjegjësitë ndaj Allahut të Madhëruar dhe ndaj njerëzve. Nuk është gabim ta kërkoksh postin nëse je më i aftë dhe më i denjë se të tjerët për të. E qortueshme është ta kërkoksh atë nëse nuk je i aftë ose kur është dikush tjetër më i aftë se ti, apo kur nuk synon me të plotësimin e urdhrave të Zotit.

36. Bamirësia dhe bujaria e Allahut të Lartësuar është e gjerë dhe e paanë. Ai tregohet bamirës me robërit e Tij duke u dhuruar mirësi të kësaj dynjaje dhe të ahiretit. Përfitimim e mirësive të ahiretit e bëjnë të mundur dy shkaqe: besimi i pastër dhe devotshmëria. Pa dyshim, mirësitë e ahiretit janë shumë më të çmuara sesa të gjitha mirësitë e dynjasë. Njeriu duhet ta ushqejë veten e vet vazhdimisht me mall e dashuri për shpërblimin e Zotit dhe mirësitë që Ai premton. Ai nuk duhet ta lërë vetveten të trishtohet dhe plogështohet kur sheh njerëzit e kësaj bote të vrapojnë të hutuar pas stolive mashtruese dhe të përkohshme të dynjasë. Nëse e sheh se je i

pafuqishëm dhe nuk i arrin dot stolitë e kësaj bote, ngushëlloje veten me shpërblimet e pafund të Allahut të Madhëruar në ahiret! Premtimi dhe mirësitë e Allahut të Lartësuar janë madhështore dhe të pakrahasueshme. Kujtoje gjithmonë fjalën e Tij kur thotë: "S'ka dyshim se jeta e ardhshme është shumë më e mirë për ata të cilët ishin të devotshëm. A nuk po logjikoni, atëherë?"

37. Kufizimi dhe shkurtimi i shpenzimeve për të magazinuar dhe ruajtur të mirat materiale, si mënyrë për të bërë ekonomi të dobishme, pa u shkaktuar dëmtime njerëzve, është e lejueshme dhe diçka e mirë. Jusufi urdhëroi për grumbullimin dhe magazinimin e bazës ushqimore gjatë viteve me prodhim të lartë, për t'u gatitur për vitet e vështira dhe me prodhim të pakët. Kjo lloj parapërgatitje nuk bie aspak ndesh me mbështetjen tek Allahu i Lartësuar. Është e vërtetë që besimtari i mbështetet Allahut të Madhëruar dhe vetëm tek Ai i mban shpresat, por kjo bëhet pasi t'i kesh marrë të gjitha masat për të përfutur nga mirësitë e

dynjasë dhe të ahiretit. Të pretendosh se i mbështetesh Zotit pa i përbushur detyrimet dhe pa përkushtim, është diçka e gabuar.

38. Në këtë sure del në pah aftësia e mrekullueshme e Jusufit për të administruar drejt dhe me mençuri ekonominë dhe pasurinë e vendit. Prej këtij menaxhimi të mirë u shtuan pasuritë e mbretërisë aq shumë, saqë njerëzia filluan të shkonin në Misir nga të katër anët, për të marrë furnizime e ndihma ushqimore. Si pjesë e menaxhimit të drejtë të kësaj pasurie ishte edhe fakti që Jusufi nuk i jepte askujt prej të ardhurve më shumë sesa barra e një deveje.

39. Mikpritja është një virtutet i mrekullueshëm dhe traditë e të gjithë profetëve të Zotit. Nderimi dhe respekti i mikut është vepër shumë e shpërblyeshme. I tillë ishte edhe Jusufi. Ai u tha vëllezërve: "A nuk e shikoni se unë jua jap ngarkesën të plotë dhe ju pres mirë?"

40. Mendimi i keq për dikë, i bazuar në shenja dhe fakte reale, nuk është diçka e ndaluar dhe as e padrejtë. Kështu, kur djemtë i kërkuan që ta lejonte Beniaminin të shkonte me ta, Jakubi u tha: "A t'jua besoj juve (*Beniaminin*), sikurse bëra më parë me vëllain e tij (*Jusufin*)?!" Gjithashtu, kur ata nuk ia kthyen Jusufin në mbrëmje, pasi i kishin kërkuar me këmbëngulje në fillim që ta lejonte të shkonte me ta, u tha: "Jo. Nuk është kështu, por ju keni sajuar diçka mes jush." Në rastin e fundit, ai nuk bëri aspak padrejtësi, edhe pse ata nuk ishin fajtorë, por shkaku ishin ndodhitë e mëparshme.

41. Jakubi i këshilloi djemtë e tij duke u thënë: "Ai tha: "O bijtë e mi! Mos hyni atje nga e njëjta portë, por nga porta të ndryshme. Por (*me këshillën time*), unë nuk mund të shmang prej jush asgjë prej caktimit të Allahut. I gjithë pushteti i përket vetëm Allahut. Unë vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm Atij le t'i mbështeten besimtarët." Kjo tregon se marrja e masave mbrojtëse dhe ndjekja e rrugëve të lejuara që të ruajnë nga smira dhe mësyshi apo që të kurojnë dhe shërbejnë për

t'u shëruar nga ato, lejohen dhe nuk bien ndesh me besimin në kaderin e Zotit të Lartësuar. Çdo gjë ndodh veçse me caktimin e Zotit, por duhet kuptuar mirë se edhe sebetet janë prej caktimit të Zotit. Prandaj Jakubi i porositi djemtë e tij të ishin të kujdesshëm.

42. Lejohet përdorimi i planeve dhe intrigave për të arritur të drejtat legjitime. Dituria dhe aftësia rreth këtyre rrugëve të fshehta që të çojnë në realizimin e qëllimeve të drejta, janë të lëndueshme. I ndaluar është përdorimi i intrigave për të kryer harame ose për të mos plotësuar detyrime dhe përgjegjësi të drejta.

43. Dikush që dëshiron t'i shmanget vëzhgimit të të tjerëve dhe kërkon të mbulojë qëllimet e veta nga ata, nuk ka nevojë që të gënjejë, por mund të përdorë atë që quhet "*mearid*" - domethënë, lojë fjalësh dhe veprimesh që të japin të kuptosh dika tjetër nga ajo që ke për qëllim. Kjo mënyrë e zgjuar e ruan besimtarin nga gënjeshtria dhe e shpëton nga situata vërtet të ngushta, pa rënë në gjynahun e gënjeshtres. Kështu veproi Jusufi kur vendosi kupën në ngarkesën e të vëllait, duke dhënë të kuptohej se ai ishte vjedhës. Ai kurrsesi nuk e tha shprehimisht se Beniamini ishte vjedhës, por kjo kuptohej nga gjetja e sendit të vjedhur në kafshën e tij. Madje, edhe në të shprehur ai u tregua shumë i kujdesshëm, kur tha: "Allahu na ruajtë! E si të marrim dikë tjetër dhe jo atë tek i cili u gjet sendi ynë?! Ne atëherë do të bënim padrejtësi." Pra, Jusufi nuk tha: "...atë që vodhi sendin tonë". Gjithashtu, ai nuk tha: "Ne e gjetëm sendin e vjedhur në ngarkesën e tij", por përdori fjalë të përgjithshme, që përfshinin rastin e të vëllait dhe të të tjerëve. Kjo është një mënyrë e zgjuar për të arritur në një qëllim të lejuar. Aty po supozohej se kishin të bënë me një vjedhës, për të arritur që Beniamini të qëndronte tek Jusufi (a.s.). Ky supozim u hoq menjëherë nga Beniamini menjëherë pasi Jusufi ia shpjegoi atij situatën, dhe kështu ai u qetësua.

44. Njeriut i lejohet të dëshmojë për diçka veç nëse ka dije të sigurt për të, ose ka qenë vetë dëshmitar, ose përmes lajmit të dikujt që është i besueshëm. Prandaj edhe vëllezërit e Jusufit thanë: "Ne dëshmojmë vetëm për atë që dimë. "

45. Kjo sure na tregon imtësisht sprovën e madhe që Allahu i Madhëruar bëri për të dashurin dhe të zgjedhurin e Tij, Jakubin. Me urtësinë e Tij të pakufishme Allahu i Madhëruar përcaktoi që Jakubi të ndahej nga djali i tij i dashur, për të cilin ai nuk mund të duronte asnjë çast të shkurtër pa e parë dhe pasur pranë vetes. Kjo ndarje do të ishte shumë e gjatë, jo më pak se 15 vjet. Gjatë gjithë kësaj kohe, trishtimi dhe dhimbja nuk iu ndanë për asnjë çast, aq sa më në fund iu zbardhën sytë e u verbua nga trishtimi dhe dhimbja e madhe. Dhimbja u bë edhe më e madhe kur Jakubi u nda edhe nga djali tjetër, Beniamini. Me gjithë këtë dhimbje, ai përsëri bënte durim dhe llogariste shpërblimin e Allahut të Madhëruar. Ai ia vuri detyrë vetes që të bënte një durim të mirë dhe, pa dyshim, që e plotësoi këtë premtim në formën më të mirë. Është e vërtetë që Jakubi tha: "Unë hidhërimin tim ia parashtraj vetëm Allahut. Unë di për Allahun atë që nuk e dini ju.". Por ankesa dhe paraqitja e hidhërimit tek Allahu i Madhëruar nuk bie ndesh me durimin. Ajo që bie ndesh është ankesa drejtuar krijesave.

46. Çlirimi vjen pas vështirësive dhe dëshpërimit. Dhimbja e Jakubit zgjati vërtet shumë, deri në skaj. Më pas, të gjithë familjen e tij e përfshinë vështirësitë dhe vuajtjet, por pikërisht në këtë kohë Allahu i Madhëruar zbriti lehtësimin dhe çlirimin. E gjithë familja u bashkua pikërisht në kohët më të vështira dhe më të nevojshme për bashkimin, duke u plotësuar në këtë mënyrë shpërblimi i vepërmirëve dhe pastrimi nga gjynahet i të penduarve sinqerisht. Nga kjo kuptohet se Allahu i Madhëruar i sprovon të dashurit e Tij me kohë vështirësie dhe

begatie, në kohë ngushtie dhe lehtësie, duke nxjerrë në pah durimin dhe mirënjohjen e tyre. Kështu u shtohet e u forcohet atyre imani, siguria dhe dituria rreth Zotit.

47. Lejohet që njeriu të tregojë ose të shprehë sëmundjen, varfërinë apo çështje të ngjashme, por jo me tone ankese apo me shprehje zemërimi ndaj caktimit të Allahut të Madhëruar. Vëllezërit e Jusufit thanë: “O zotëri! Ne dhe familjen tonë na ka goditur skamje e rëndë, prandaj kemi ardhur me pak mall (*për shkëmbim*). Na e jep të plotë ngarkesën dhe na dhuro diçka më shumë! Allahu i shpërblen ata që dhurojnë”.

48. Dobia e madhe e devotshmërisë dhe durimit. Çdo mirësi e dynjasë dhe e ahiretit është rrjedhojë e devotshmërisë dhe durimit. Përfundimi i të devotshmëve durimtarë është përfundimi më i bukur dhe i mirë. Allahu i Madhëruar vendosi në gojën e Jusufit këto fjalë: "Allahu na dhuroi mirësi. Me të vërtetë, ai që e ka frikë Allahun dhe bën durim, të jetë i sigurt se Allahu kurrë nuk ua humb shpërblimin punëmirëve.". Çdokush që Allahu i Madhëruar e ka nderuar duke i dhuruar mirësi e çlirim pas vështirësisë, sëmundjes, varfërisë e sprovave, duhet të shprehë mirënjohjen ndaj Tij për këto mirësi. Ai duhet të vazhdojë të kujtojë gjithmonë gjendjen e tij të hershme mes fatkeqësisë dhe vuajtjeve, që kjo të prodhojë mirënjohje sa herë që e kujton. Për këtë tregon edhe fjala e Jusufit kur thotë: "Ai më dhuroi mirësi kur më nxori prej burgut dhe ju solli ju të gjithëve këtu nga shkretëtira, edhe pasi shejtani pati futur përçarje ndërmjet meje dhe vëllezërve të mi. Zoti im është i butë dhe i mëshirshëm me atë që do. Ai është, vërtet i Gjithëdituri dhe i Urti."

49. Kjo sure tregon mirësinë e madhe të Allahut të Madhëruar ndaj Jusufit (a.s.). I Lartësuar u kujdes për të përgjatë gjithë atyre sprovave dhe periudhave të vështira, të cilat vetë i kishte përcaktuar që të binin mbi Jusufin. Qëllimi ishte për ta ngritur atë në gradat më të larta dhe për t'i dhuruar shpërblimet më të mrekullueshme.

50. Besimtari duhet që vazhdimisht të shprehë nevojën dhe varfërinë e tij para Allahut të Madhëruar, për t'i forcuar besimin dhe për t'i dhuruar qëndrueshmëri në rrugën e tij. Por, nga ana tjetër, ai duhet të përpiket me të gjitha rrugët e caktuara nga Zoti për të bërë çdo vepër që mundëson forcimin e imanit dhe qëndrueshmërinë në besim.

51. Njeriu duhet ta lusë gjithmonë Allahun që t'i mundësojë një mbyllje të mirë, ashtu sikurse tha Jusufi: "Zoti im! Ti më dhurove mua pushtet dhe më mësove komentimin e ëndrrave. O Krijues i qiejve dhe i tokës! Ti je Kujdestari im në dynja e në ahiret. Më bëj të vdes si musliman dhe më bashko me të mirët!". Këto ishin disa dobitë dhe mësimet e nxjerra nga kjo histori e begatshme, që Allahu i Madhëruar na i lehtësoi dhe mundësoi. Nuk ka dyshim se çdokush që mediton dhe përsiatet thellë në të, ka për të nxjerrë edhe shumë mësimet të tjera. E lusim Allahun e Madhëruar të na dhurojë dije të dobishme dhe vepra të sinqerta dhe të pranuar tek Ai! Ai vërtet është Bamirës dhe Bujar!

*Këtu përfundon edhe surja e Jusufit, të atit dhe vëllezërve të tij, - paqja dhe bekimet e Allahut të Madhëruar qofshin mbi ta!
Lavdia e plotë i takon vetëm Allahut,
Zotit të botëve!*

Surja 13: Er-ra'd (medinase) 43 ajete Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit Ajete 1

1. Elif, Lam, Mim, Ra. Këto janë ajetet e Librit. E tërë ajo që t'u shpall ty nga Zoti yt është e Vërteta, por shumica e njerëzve nuk besojnë.

Shpjegimi i ajetit

-Elif, Lam, Mim, Ra. Këto janë ajetet e Librit. - Allahu i Lartësuar na tregon se Kur'ani përmban ajete të mrekullueshme, që sqarojnë gjithçka që robërit kanë nevojë, qoftë në lidhje me çështjet themelore të fesë dhe të besimit, qoftë edhe për detajet e saj. Në këto ajete tregohet se gjithçka që Allahu i shpalli Profetit të Tij është e vërtetë e qartë

qëndroi mbi Fronin e Tij madhështor, i cili është krijesa më madhështore, që qëndron sipër të gjitha krijesave të tjera të Zotit. Lartësimi dhe qëndrimi i Tij mbi Fron është ashtu si i takon madhësisë së Tij, që është absolut në të gjitha emrat, cilësitë dhe veprat e Tij.

- **Ai e nënshtroi Diellin e Hënën, që lëvizin sipas një afati të caktuar.** - Allahu i Madhëruar nënshtroi Diellin dhe Hënën, këta trupa madhështorë, që t'u shërbejnë robve dhe përmbushjes së çdo nevoje për ta, për kafshët e tyre dhe për bimësinë. Allahu i Lartësuar thotë për Diellin dhe Hënën se ata lëvizin sipas përcaktimit, ligjit dhe rregullit të vendosur nga Ai, që është Ngadhënjimtar, i Plotpushtetshëm dhe i Gjithëditur. Ata lëvizin në rrugë dhe kohë të përcaktuar, sipas një rregulli preciz, dhe kurrë nuk dalin nga ky rregull, derisa të vijë momenti i përcaktuar kur Allahu i Lartësuar do ta zhbëjë këtë botë, për të filluar bota e ahiretit, që do të jetë e përjetshme. Atë ditë, Allahu i Lartësuar do t'i palosë qiejt dhe do t'i shndërrojë ata në të tjerë qiej dhe do ta ndryshojë tokën në një tjetër tokë. Dielli dhe Hëna do të mbështillen dhe do të bashkohen me njëri-tjetrin dhe pastaj do të hidhen në Zjarr. Kështu, çdokush që ka adhuruar Diellin dhe Hënën do ta kuptojë qartë se ata nuk meritonin të adhuroheshin, dhe zemrat e tyre do të mbushen plot dëshpërim. Atë ditë, mohuesit do të binden se ishin gënjeshtarë dhe trillues kotësirash.

- **Ai rregullon të gjitha çështjet dhe i sqaron argumentet me hollësi, që ju të jeni të bindur për takimin me Zotin tuaj.**

- Allahu i Lartësuar në këtë ajet përmend dy vepra të Tij: Ai administron dhe rregullon çështjet; Ai qartëson argumentet e ligjit të Tij dhe Shpalljen hynore. Këtu përmenden bashkë dy vepra madhështore të Allahut të Lartësuar, që janë krijimi dhe ligjvënja. Allahu i Lartësuar u ngrit dhe qëndroi mbi Fronin e mbretërimit të Tij, duke u marrë vetë me administrimin dhe rregullimin e çështjeve e botës së sipërme dhe asaj të poshtme. Ai nuk i ka lënë askujt pushtet në

këtë aspekt. Është veç Allahu që krijon dhe furnizon, që pasuron dhe varfëron, që krenon popuj dhe njerëz dhe që poshtëron dhe nënshton të tjerë. Ai dhuron fitoren dhe krenarinë dhe Ai poshtëron dhe turpëron. Me urtësinë dhe diturinë e Tij, disa i ul dhe disa i ngre. Me mëshirën dhe bujarinë e Tij, Allahu i Madhëruar largon fatkeqësitë duke sjellë çlirimin dhe shpëtimin e të përvuajturve. Është Ai që ekzekuton çdo përcaktim të Tij në kohën dhe masën e përcaktuar prej Tij, përcaktime të cilat i ka bazuar me hollësi në diturinë e Tij dhe të cilat i ka shkruar me korrektësi lapsi i Tij. Allahu urdhëron melekët e Tij që të zbatojnë çdo urdhër të Tij në rregullimin e çështjeve të robve. Ky është pushteti i Tij i krijimit dhe rregullimit të çështjeve të robve, që përmenden në ajet me fjalët: "Ai rregullon çështjet". Ndërsa thënia e Tij "*jufassilul ajat*" ("sqaron argumentet") tregon se Allahu i Lartësuar është i vetmi që ka të drejtën t'u vendosë robve ligje sipas të cilëve duhet të jetojnë. Ai u shpalli libra hyjnorë profetëve të Tij. Përmes këtyre shpalljeve, Ai u ka sqaruar robve çdo ligj të domosdoshëm, çdo urdhëresë, ndalesë dhe çdo porosi të nevojshme për të ndërtuar jetën e tyre sipas kënaqësisë së Tij. Allahu i Madhëruar i ka qartësuar dhe shtjelluar në detaje shpalljet dhe ligjet e Tij. Për të mbështetur ligjet dhe shpalljet, Ai ka sjellë shenja dhe mrekulli të shumta, të cilat shfaqen dukshëm qoftë në madhësinë e krijimit të Tij, qoftë në mrekullitë e shumta, me të cilat pajisi profetët. Edhe Kur'ani është një mrekulli e pakrahasueshme, që ka një qëllim të lartë: "...që ju të jeni të bindur për takimin me Zotin tuaj." Vërtet, argumentet e shumta, të qarta dhe të shtjelluara mirë, janë ndër shkaqet kryesore që sjellin sigurinë e plotë rreth të gjitha çështjeve hyjnore, sidomos kur bëhet fjalë për çështjet madhore të besimit, si: besimi në ringjalljen apo besimi për llogarinë para Krijuesit. Allahu i Lartësuar është *Hakim* - i Urtë, dhe si i tillë kurrë nuk do t'i krijonte krijesat pa qëllim dhe t'i braktiste ata, duke

i lënë të çoroditur dhe të paudhëzuar. Ai ka një qëllim të madh dhe shumë të rëndësishëm me robërit e Tij. Duke qenë se Allahu i Madhëruar dërgoi ndër ta profetë dhe u zbriti shpallje hyjnore, përmes të cilave i urdhëron se si ta adhurojnë dhe të jetojnë sipas ligjit të Tij, atëherë pa dyshim Ai ka për t'i çuar ata nga varret dhe ka për t'i ringjallur në një botë tjetër, në të cilën ka për t'i gjykuar dhe shpërblyer me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Punëmirët kanë për të marrë shpërblyerimin më të mirë, ndërsa të pabindurit dhe të padrejtët do t'i ndëshkojë me drejtësinë e Tij, sipas ligësisë së tyre.

- Është Ai, që e shtroi Tokën, dhe vendosi në të male e lumenj dhe të gjitha llojet e frutave i bëri çift, dy e nga dy. - Allahu i Lartësuar e krijoi tokën për robërit e Tij, e bëri atë të gjerë dhe të begatshme për ta. Me mëshirën e Tij, Ai e shtroi dhe e sheshoi tokën, duke vendosur mirësi të shumta, pa të cilat njeriu nuk mund të jetojë. I Lartësuar thotë: "vendosi male të mëdha, që toka të jetë e qëndrueshme për krijesat". Nëse Allahu i Lartësuar nuk do të vendoste malet si shtylla, toka me shtresat e saj do të ishte e paqëndrueshme. Me gjithë atë ujë oqeanesh dhe me konstruktin e saj të luhatshëm, ajo mund të qëndrojë e palëkundur veçse nëpërmjet maleve të mëdha, që Allahu i Lartësuar i ka bërë si shtylla mbajtëse. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar ka krijuar në tokë lumenj për njerëzit, për kafshët dhe bimësinë e tyre. Nëpërmjet tyre ujiten dhe rriten pemët, drithërat, frutat dhe mirësi të shumta. I Madhëruari thotë: "prej secilit fryt bëri dy lloje" Pra, bëri nga dy lloje (çift), siç u nevojiten njerëzve. Në vijim, i Lartësuar thotë:

- Ai bën që nata ta mbulojë ditën. - Allahu i Madhëruar e mbështjell ditën me natë dhe errësira mbulon horizontin. Çdo krijesë pushon në vendin e vet dhe çlodhen nga aktiviteti dhe mundimet e ditës. Pasi krijesat plotësojnë nevojën e tyre për gjumë, Allahu i Lartësuar e mbështjell natën me ditë, kur përhapet drita e agimit dhe krijesat

dalim për punët e tyre dhe për të grumbulluar të mirat që iu nevojiten. Në një ajet tjetër, Allahu i Lartësuar thotë: "Prej mëshirës së Tij, jua bëri natën dhe ditën për të pushuar dhe për të përfituruar nga begatitë e Tij, prandaj jini mirënjohës!" [Kasas 73].

- Vërtet, në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që mendojnë. - Në të gjitha këto ka shenja të qarta, që na udhëzojnë për të kuptuar qëllimet hyjnore. Por këto shenja u vlejné dhe u bëjnë dobi atyre që meditojnë dhe i vështrojnë me kujdes ato, me qëllimin për të nxjerrë mësim. Vetëm duke i trajtuar në këtë formë shenjat dhe argumentet e Zotit, ata kuptojné shumë qartë se Ai që ka krijuar, përkujdeset dhe rregullon çështjet e gjithë botës është Allahu i Lartësuar, prandaj vetëm Atij i takon adhurimi dhe nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Allahu është i Gjithëdituri rreth të fshehtave dhe atyre që shfaqen. Ai është gjithashtu i Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti në çdo gjë që buron prej Tij, qoftë në ligjin e krijimit, qoftë në ligjin e fesë dhe besimit, sipas të cilit ka urdhëruar të jetohet, qoftë në ligjin e shpërblyerimit. Allahu është i lavdëruari plot begati dhe mirësi në gjithçka që ka krijuar dhe urdhëruar. Ndër shenjat madhështore që tregojné për pushtetin e plotë dhe veprat e mrekullueshme të Allahut është edhe fakti që:

- Në Tokë ka hapësira që qëndrojnë pranë njëra-tjetrës, ka vreshta dhe fusha të mbjella, ka palma që janë me shumë degë, por edhe pa të tilla. - I Lartësuar ka mundësuar që në tokë të mbijnë lloje të ndryshme frutash dhe bimësie. Sa të bukura janë vreshtat dhe pemishtet, sa të domosdoshme janë drithërat dhe sa të begatshme dhe të mira janë palmat dhe frutorët e ndryshëm! Ka palma që janë të degëzuara, por ka edhe të tilla që zhvillohen të drejta e pa degëzime. Që të gjitha këto pemë e bimë ujiten nga i njëjti ujë dhe ushqehen nga e njëjta tokë, ashtu sikurse ndriçohen, ngrohen dhe rriten nga i njëjti diell dhe në të njëjtat kushte. Megjithatë,

ato prodhajnë fruta të ndryshme, që dallojnë në shijet e tyre.

- Të gjitha ujiten me të njëjtin ujë, por Ne i kemi bërë me shije të veçanta e të dallueshme nga njëra-tjetra. - Ato ndyshojnë në ngjyrën, shijet, vlerat dhe dobitë e tyre, si edhe në kënaqësinë që të japin. I Madhërishmi edhe tokat i ka bërë të ndryshme. Ka toka të mira, të cilat rrisin larmi bimësh, pemësh dhe drithërash ushqyese. Ka edhe toka të tjera, që nuk mbijnë dhe nuk mbajnë as ujin, por ai humbet në thellësinë e tyre, pa bërë asnjë dobi për njerëzit dhe kafshët. Por ka të tjera që vërtet nuk mbijnë, por shërbejnë për të grumbulluar ujin. Ka toka ku mbin një lloj bimësie dhe jo të tjera. Sigurisht, që të gjitha këto ndryshime janë përcaktim i Ngadhënjimtarit, Mëshirëplotit. Pas kësaj, Allahu i Lartësuar thotë:

- Vërtet, në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që kuptojnë. - Ka fakte për ata të cilët kanë logjikë dhe arsye, që i udhëzon në gjërat e dobishme. Një logjikë e pastër dhe arsyetim i drejtë e udhëzon robin tek e mira dhe e ndihmon atë që të kuptojë qartë porositë e Zotit. Ndërsa ata që gjithmonë u kthejnë shpinën urdhëresave të Zotit dhe mendjelehtët, që, pa u menduar fare, u përkushtohen veçse dëshirave të unit, këta enden të çoroditur në errësirat ku janë zhytur. Ashtu, të pasigurt dhe të përhumur në vetëmashtrimin e tyre, nuk e gjejnë dot udhën drejt Zotit të tyre dhe nuk arrijnë të kuptojnë asnjë mesazh të dhënë prej Tij.

Ajeti 5

5. Nëse ti çuditësh, është edhe më e çuditshme kur ata thonë: “A do të krijohemi sërish pasi të jemi bërë dhé?” Këta janë ata që e mohojnë Zotin e tyre dhe do të ndëshkohen me pranga në qafë. Ata do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.

Shpjegimi i ajeteve

- Nëse ti çuditësh, është edhe më e çuditshme kur ata thonë: “A do të krijohemi sërish pasi të jemi bërë dhé?” - Kuptimi i ajetit: “Nëse ti, o Muhamed,

çuditësh dhe mrekullohesh nga madhështia e Allahut të Lartësuar dhe faktet e shumta që tregojnë njëshmërinë e Tij, dije se është më e çuditshme mohimi i këtyre fakteve nga ana e atyre që nuk besojnë shpalljet e Allahut dhe e quajnë gënjeshtër ringjalljen. Është shumë çudi kur ata thonë: “A do të krijohemi sërish pasi të jemi bërë dhé?” Sipas tyre, kjo është diçka e pamundur. Sipas arsyes së tyre të dobët, pasi të jenë tretur dhe bërë një me dheun, është shumë e çuditshme dhe e pamundur që Allahu t'i rikthejë në jetë. Shkaku i këtij përfundimi është se ata e krahasojnë fuqinë e Krijuesit me aftësitë e mangëta të krijesës. Duke qenë se krijesat e kanë të pamundur ringjalljen e të vdekurve, ata gjykojnë se kjo është e pamundur edhe për Krijuesin, duke harruar se ishte Allahu i Lartësuar ai që i krijoi nga hiçi, kur ata nuk ekzistonin. Ky ishte njëri nga kuptimet e ajetit. Një kuptim tjetër i ajetit është edhe ky që vijon: “Nëse çuditësh, o Muhamed, që ata mohojnë ringjalljen, ke të drejtë, sepse kjo është vërtet diçka e çuditshme. Si është e mundur që dikujt t'i qartësohen faktet rreth ringjalljes, dhe pastaj ai t'i mohojë sërish ato?! Kjo është e çuditshme dhe e papranueshme. Por, sigurisht, çdo gjë mund të pritet nga ata të cilët nuk besojnë Zotin e tyre, nuk pranojnë njëshmërinë e Tij dhe nuk besojnë edhe çështjet më të qarta.

- Këta janë ata që mohojnë Zotin e tyre. Ata ndëshkohen me pranga në qafë. - Prangat që kanë në qafa i pengojnë për të arritur udhëzimin. Ata ftohen për të besuar, por refuzojnë, atyre iu ofrohet udhëzimi, por nuk nënshtrohen të jetojnë sipas tij. Prandaj zemrat dhe shpirtrat e tyre vulosen dhe përmbysen, si ndëshkim për refuzimin e besimit dhe udhëzimit të Zotit, kur u ofrohet fillimisht. Për këtë, Allahu i Lartësuar thotë: **- Ata janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.** - Ata nuk kanë për të dalë kurrë prej Zjarrit.

Ajeti 6

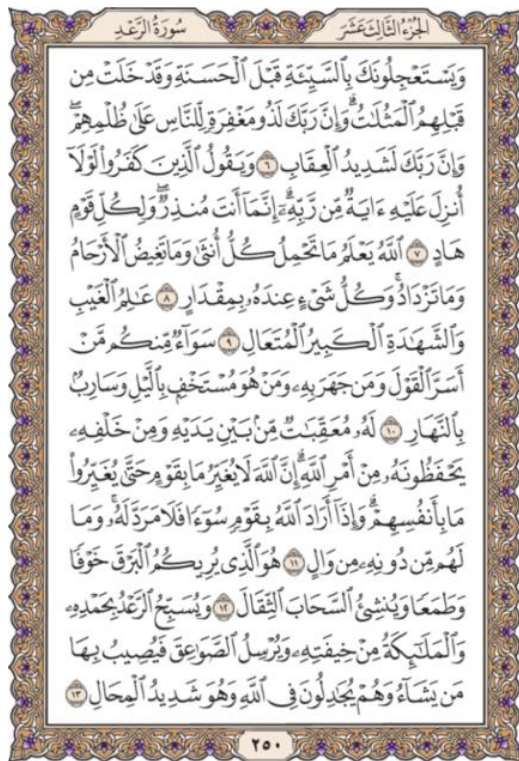
6. Ata kërkohet prej teje përshpejtimin e ndëshkimit para së mirës, edhe pse para tyre ka pasur dënime të ashpra. Me të vërtetë, Zoti yt e ka faljen të madhe për njerëzit, me gjithë padrejtësitë e tyre, por të jeni të bindur se Zoti yt është edhe ndëshkues i rreptë.

Shpjegimi i ajetit

- Ata kërkohet prej teje përshpejtimin e ndëshkimit para së mirës,... - Allahu i Lartësuar na tregon rreth injorancës së thellë që i karakterizon mohuesit e Profetit të Tij, të zhytur në idhujtari dhe padrejtësi. Ata u këshilluan dhe qortuan nëpërmjet kësaj shpalljeje madhështore, por nuk nxorën mësim. Atyre iu dhanë fakte dhe argumente të qarta, por sërish nuk u nënshtruan dhe e refuzuan Shpalljen e Zotit. Ata e shfaqën haptazi mohimin e tyre duke u argumentuar çuditërisht me butësinë e Allahut të Lartësuar, që edhe pse është i Plotpushtetshëm e Ngadhënjimtar, tregon mëshirë ndaj tyre. Duke qenë se Allahu i Lartësuar është i Gjithëmëshirshëm dhe i Butë, Ai nuk nxitohet që t'i ndëshkojë ata për gjynahet e tyre, kurse ata e lexuan këtë mosndëshkim si provë se janë me të vërtetën. Të vetëmashtruar dhe plot arrogancë, ata i kërkonin Profetit ﷺ që t'ua përshpejtonte ndëshkimin, a thua se po e sfidonin atë. Dikush prej tyre tha: “Nëse ky (Kur'an) është vërtet prej Teje, lësho mbi ne rrebesh gurësh nga qielli, ose na jep ndonjë Dënim të rëndë!”. [Enfal 32].

- ... edhe pse para tyre ka pasur dënime të ashpra. - Të mjerët i thoshin këto fjalë kur, para tyre, Zoti kishte bërë shumë popuj shembuj për të tjerët, me mënyrën se si i kishte ndëshkuar ata. A nuk e shihnin veten se si ishin katandisur?! A nuk kishin frikë nga ndëshkimi i Zotit?! Sigurisht, kjo qe një injorancë e thellë e tyre, nga e cila duhet të largoheshin sa më parë, që të shpëtonin. Ata duhet të dinin se:

- Me të vërtetë, Zoti yt e ka faljen të madhe për njerëzit, me gjithë padrejtësitë e tyre,... - Mirësia, bujaria,

mëshira dhe falja e Zotit zbresin vazhdimisht dhe i përfshijnë njerëzit, të cilët, fatkeqësisht, dinë të tregojnë veçse sherrin, mosbindjen, mosmirënjohjen dhe mohimin. Ata e mohojnë Zotin, tregohen mosmirënjohës e mospërfillës ndaj Tij, ndërkohë që janë aq të varfër dhe nevojtarë për mëshirën e Tij. Ndërsa i Lartësuar i fton me butësi, dashuri dhe mëshirë drejt portës së Tij, ata vazhdojnë të zhyten në krime dhe padrejtësi. Megjithatë, i Gjithëmëshirshmi nuk i privon dhe as i përjashton ata nga përkujdesja, mirësitë dhe bujaria e Tij. Nëse ata pendohen dhe kthehen tek Ai të mbushur me keqardhje dhe të nënshtruar, Ai bëhet i Dashuri i tyre dhe i ka njoftuar se Ai i do të penduarit dhe i do ata që pastrohen. Nëse nuk pendohen, Zoti përkujdeset që t'i mjekojë dhe pastrojë ata. Ai i sprovon ata me fatkeqësi, për t'i pastruar nga gjynahet, por përsëri thotë me dashuri dhe mëshirë: Thuaj: “Thuaj: “O robërit e Mí, të cilët e keni ngarkuar veten tuaj me shumë gabime, mos e humbni shpresën në mëshirën e Allahut, sepse

Allahu i fal të gjitha gjynahet! Ai është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.” Dhe, kthehuni te Zoti juaj (*me pendim dhe bindje*) dhe dorëzohuni Atij para se t’ju vijë dënimi, se pastaj nuk do të ketë kush t’ju ndihmojë. Dhe përmbajuni më të mirës që ju është shpallur nga Zoti juaj, para se t’ju vijë dënimi befaz e ju të mos e ndjeni.” [Zumer 53-55]. Por duke synuar t’i kthejë në rrugën e mbarë, Zoti di t’i mjekojë ata edhe duke i kërcënuar:

- ... por të jeni të bindur se Zoti yt është edhe ndëshkues i rreptë. - Ai është Ndëshkues për këdo që vazhdon në gjynahe dhe refuzon të kthehet i penduar, të kërkojë falje dhe t’i përgjërohet Atij, që është Ngadhënjimtari dhe Falësi i madh. Le të frikësohen robërit e mençur nga ndëshkimi i Ngadhënjimtarit dhe të Drejtit, që është një dënim i pashmangshëm mbi kriminelët! Le ta kujtojnë vazhdimisht se zemërimi dhe ndëshkimi i Zotit është i dhembshëm dhe i ashpër.

Ajeti 7

7. Ata që nuk besojnë thonë: “Përse nuk i zbret atij ndonjë Shenjë nga Zoti i tij?” Por ti je veçse një qortues dhe çdo popull ka pasur udhërrëfyes.

Shpjegimi i ajetit

Mohuesit kërkojnë që t’u japësh disa shenja ose mrekulli, sipas dëshirave të tyre, duke thënë: “Përse nuk i zbret atij ndonjë Shenjë nga Zoti i tij?” Dhe me këtë ata nënkuptonin ato shenja dhe mrekulli që ata dëshironin dhe ia kërkonin Profetit ﷺ. Në fakt, ky qe thjesht pretext për të arsyetuar mosbesimin dhe kundërshtimin e tyre, sepse ata e dinin shumë mirë që Profeti ﷺ ishte thjesht qortues, paralajmërues dhe përcjellës besnik i mesazhit të Zotit dhe, si i tillë, nuk kishte asnjë çështje në dorë. Është vetëm Allahu i Lartësuar Ai që përcakton dhe vendos për shenjat dhe mrekullitë, me të cilat Ai mbështet profetët e Tij. Ata i dinin shumë mirë këto çështje, por fjalët e tyre ishin veç justifikime, për të arsyetuar mosbesimin që kishin ndaj Profetit. Në fakt, Allahu i Lartësuar i dhuroi edhe Muhamedit

ﷺ argumente të qarta, fakte të pamohueshme dhe mrekulli të shumta, të cilat i kuptonte çdokush që kishte sadopak logjikë të shëndoshë. Përmes tyre e gjen rrugën e drejtë ai që e dëshiron të vërtetën. Ndërsa mohuesit, të cilët janë të zhytur në errësirën e injorancës, të padrejtësisë dhe të shturjes, nuk pranojnë të ndjekin rrugën e Profetit, prandaj bëjnë të tilla propozime. Kërkesat e tyre janë të kota, mashtrime, syfaqësi dhe justifikime për të mos u nënshtruar dhe për të mos besuar Profetin e Zotit. Diçka është e sigurt: edhe sikur atyre t’u jepeshin të gjitha shenjat dhe mrekullitë që ata kërkonin, ata përsëri nuk do të besonin dhe nuk do të nënshtroheshin për të jetuar dhe adhuruar Zotin sipas mësimëve të Profetit. Në të vërtetë ata nuk i pengonte fakti se nuk kishin se kush t’ua qartësonte të vërtetat e Zotit, pasi ato iu sqaruan në formë të përkryer dhe bindëse. Ata thjesht ndiqnin dëshirat e veta dhe nuk denjonin që të nënshtroheshin dhe të adhuronin Allahun e Madhëruar.

- Çdo popull ka pasur udhërrëfyes. - Çdo popull ka patur udhërrëfyesin e vet, që do të thotë se, në çdo popull, Allahu i Lartësuar ka zgjedhur njerëz, të cilët ftonin në udhën e drejtë dhe të pastër të Tij. Ata që Allahu i Lartësuar i ka përzgjedhur për të ftuar njerëzit në rrugën e drejtë kanë qenë profetët dhe pasuesit e profetëve. Sigurisht, që Allahu i Lartësuar këta ftues në rrugën e drejtë i ka mbështetur gjithmonë me argumente dhe fakte të qarta, që tregojnë për vërtetësinë e Shpalljes, të cilën ata e përhapin ndër njerëz, dhe vërtetësinë e atyre vetë si përçues. Allahu i Lartësuar i ka pajisur me argumente të shumta, të cilat shërbejnë si mbështetje për udhëzimin e qartë, në të cilin ata ftojnë njerëzit.

Ajeti 8 - 10

8. Allahu e di çfarë bart çdo femër dhe çfarë pakësojnë e çfarë shtojnë barqet e tyre. Tek Ai çdo gjë është me masë të caktuar.

9. Ai e di të padukshmen dhe të dukshmen. Ai është i Madhi dhe i Lartësuar.

10. Për Atë është njëlloj nëse dikush e fsheh fjalën, apo e shpreh atë haptazi, nëse vepron fshehtas natën, apo vepron haptazi ditën.

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu e di çfarë bart çdo femër dhe çfarë pakësojnë e çfarë shtojnë barqet e tyre.** - Dituria e Allahut të Lartësuar është gjithëpërfshirëse, mbikëqyrja e Tij mbi krijesat është e plotë dhe Ai e ka nënshtruar gjithçka me pushtetin e Tij. Ai thotë: "Allahu e di çfarë bart çdo femër...", domethënë, çdo femër e njerëzve apo e krijesave të tjera. Gjithashtu, Ai është i gjithëditur për "...çfarë pakësojnë e çfarë shtojnë barqet e tyre." Pra, Ai e di se cili fryt prishet dhe nuk do të dalë në dritë dhe Ai e di mirë çfarë zhvillohet brenda barkut të krijesave, çfarë shtohet e çfarë pakësohet brenda tyre.

- **Tek Ai çdo gjë është me masë të caktuar.** - Askush dhe asgjë nuk mund ta kalojë masën apo kohën që Zoti ia ka përcaktuar. Allahu i Madhëruar ka përcaktuar çdo gjë me urtësinë dhe diturinë e Tij absolute.

- **Ai e di të padukshmen dhe të dukshmen. Ai është i Madhi dhe i Lartësuar.** - Allahu është i Madhi në Qenien e Tij, por edhe në emrat dhe cilësitë e Tij. Gjithashtu, Ai është i Lartësuar mbi të gjitha krijesat e Tij. Allahu është i Lartësuar në Qenien e Tij, në atributet e Tij dhe në pushtetin e Tij absolut për të nënshtruar gjithçka. I Madhëruari e përshkruan Vetën e Tij duke thënë:

- **Për Atë është njëlloj nëse dikush e fsheh fjalën, apo e shpreh atë haptazi, nëse vepron fshehtas natën, apo vepron haptazi ditën.** - Përballë diturisë, dëgjimit dhe shikimit të Zotit janë njëlloj të gjithë: si ata që e shfaqin fjalën dhe ata që e fshehin atë, si ata që veprojnë gjatë natës, edhe ata që fshihen gjatë ditës në shtëpi, shpellë e kudo qofshin.

Ajeti 11

11. Për çdo njeri ka mbikëqyrës para dhe prapa tij, të cilët, me urdhrin e Allahut, e ruajnë atë. Allahu nuk e ndryshon gjendjen e një populli, derisa ata të ndryshojnë në veten e tyre. Por, kur Allahu vendos ta ndëshkojë një popull, atë (ndëshkim) nuk ka kush ta sprapsë dhe ata nuk do të gjejnë mbrojtës tjetër veç Tij.

Shpjegimi i ajetit

- **Për çdo njeri ka mbikëqyrës para dhe prapa tij, të cilët, me urdhrin e Allahut, e ruajnë atë.** - Çdo njeriu i janë përcaktuar melekë shoqërues, që ndërrohen me njëri tjetrin gjatë natës dhe ditës. Ata qëndrojnë para dhe pas njeriut, duke e ruajtur atë, me urdhërin e Allahut. Melekët e ruajnë trupin dhe shpirtin e njeriut nga çdokush që i dëshiron të keqen. Ata, gjithashtu, shkruajnë edhe veprat e Tij. Kështu, njeriu nuk duhet të harrojë se, përveç faktit që Allahu i Lartësuar di gjithçka për gjendjen, nevojat dhe veprat e tij, Ai ka caktuar edhe melekë si shoqërues të njeriut, të cilët mbikëqyrin çdo gjendje dhe aktivitet të tij. Njeriu duhet të jetë i bindur se asnjë veprim, fjalë apo gjendje e tij nuk humbet dhe harrohet.

- **Allahu nuk e ndryshon gjendjen e një populli, derisa ata të ndryshojnë në veten e tyre.** - Nëse Allahu i Lartësuar i ka dhuruar një populli lumturi, mirësi dhe begati, kurrë nuk ka për t'ua larguar këto mirësi, derisa ata vetë të bëhen shkak për këtë gjë. Robi bëhet shkak për humbjen e mirësive, duke braktisur imanin, për të rënë në kufër, duke braktisur bindjen ndaj Zotit, për të rënë në poshtërsi dhe gjynahe, duke braktisur mirënjohjen ndaj mirësive të Allahut të Lartësuar, për të rënë në arrogancë dhe mosmirënjohje. Kështu, Allahu i Lartësuar ua heq mirësitë dhe begatitë, pikërisht për këtë arsye. Nga ana tjetër, nëse njerëzit e ndryshojnë gjendjen e tyre për mirë, duke u larguar nga poshtërsia dhe mosbindja ndaj Zotit dhe duke u kthyer të nënshtruar dhe të bindur ndaj Allahut të

Lartësuar, Ai ka për ta transformuar gjendjen e tyre, nga fatkeqësia, dëshpërimi dhe dhimbja, në mirësi, lumturi, bollëk dhe mëshirë.

- Por, kur Allahu vendos ta ndëshkojë një popull, atë (ndëshkim) nuk ka kush ta sprapsë... - Nëse Allahu i Lartësuar vendos të godasë me vështrësi e fatkeqësi, gjë që njerëzit nuk e duan, nuk ka dyshim se dëshira dhe vullneti i Tij do të realizohen dhe askush nuk mund ta ndalojë Atë.

- ... dhe ata nuk do të gjejnë mbrojtës tjetër veç Tij. - Askush nuk mund të marrë përsipër çështjet e tyre, t'i ndihmojë të arrijnë atë që duan apo t'i mbrojë nga gjërat që u duhen. Për këtë arsye, le të jenë të kujdesshëm dhe të ruhen të mos bëjnë ato gjëra që Zoti i urren, në mënyrë që të mos i godasë ndëshkimi i Zotit, i cili është i pakthyeshem kundër një populli kriminel.

Ajeti 12 - 13

12. Është Ai që jua shfaq rrufenë, që të frikësoheni dhe të shpresoni dhe është Ai që i krijon retë e dendura.

13. Bubullima e madhëron Atë me lavdinë e Tij; e po kështu bëjnë edhe melekët, nga frika ndaj Tij. Është Ai që i dërgon rrufetë dhe godet me to kë të dojë dhe ata (idhujtarët) që guxojnë të polemizojnë rreth Allahut, kur Ai është një ndëshkues i ashpër.

Shpjegimi i ajeteve

- Është Ai që jua shfaq rrufenë, që të frikësoheni dhe të shpresoni - Rrufeja shkakton frikë dhe shpresë: frikë nga shkatërrimi që ajo mund të sjellë në jetët, të mbjellat dhe në pasurinë e njerëzve, por njëkohësisht edhe shpresë për shiun, që ajo paralajmëron.

- dhe është Ai që i krijon retë e dendura. - Retë që janë të rënduara dhe të mbushura me ujë, aq të dobishëm për njerëzit.

- Bubullima e madhëron Atë me lavdinë e Tij; e po kështu bëjnë edhe melekët, nga frika ndaj Tij. - "Er-rad" quhet zëri i fuqishëm i bubullimës, që buçet nga mesi i reve dhe që është shumë i frikshëm. Kjo bubullimë është e nënshtuar ndaj Zotit dhe

ajo e madhëron Atë në këtë mënyrë kaq madhështore. Edhe melekët, - sikurse thuhet në ajet, - bëjnë *tesbih*, duke deklaruar pastërtinë e Zotit nga çdo mangësi. Ata bëjnë *tesbih* nga frika e madhe që kanë prej Zotit dhe prej ndëshkimit të Tij. Pastaj Allahu i Lartësuar, për t'i frikësuar robërit e Tij dhe për të treguar madhështinë e Tij, thotë:

- Është Ai që i dërgon rrufetë dhe godet me to kë të dojë dhe ata (idhujtarët) që guxojnë të polemizojnë rreth Allahut, kur Ai është një ndëshkues i ashpër. - Rrufeja është drita e fuqishme dhe përvëluese, që del nga mesi i reve. Allahu i Lartësuar na tregon se, me këtë krijim të Tij, Ai godet çfarë të dëshirojë. Për këtë arsye, le të frikësohen robërit nga i Madhërishmi, të Cilit i janë nënshtuar gjithçka në qiell dhe në tokë, se Ai është "*Shedidul Mihal*", që do të thotë: i Plotfuqishëm dhe asgjë nuk mund ta ndalojë atë që Ai dëshiron. Për Allahun nuk është e vështirë asgjë dhe ndëshkimit të Tij nuk mund t'i shpëtojë a shmangët askush. Allahu i Madhëruar është i vetmi që ka fuqinë të krijojë retë dhe të dhurojë shiun, burimin e ujit, që është jetik për krijesat. Është Ai që administron dhe rregullon çështjet e krijesave. Allahut i nënshtrohen me frikë edhe krijesat më të mëdha, nga të cilat njerëzit tmerrohen. Ai është i Fuqishmi, Nënshtguesi dhe Mposhtësi i gjithçkaje. Duke qenë se këto janë cilësitë e Tij, Allahu është i vetmi që meriton të adhurohet pa shok.

Ajeti 14

14. Lutje e vërtetë është vetëm ajo që i drejtohet Atij. Ndërsa idhujt, të cilëve jobesimtarët u luten veç Tij, nuk kanë për t'iu përgjigjur kurrë. Ata i ngajjnë atij që shtrin duart drejt ujit, që ai t'i shkojë në gojë, por që kurrë nuk ka për t'i shkuar. Lutja e jobesimtarëve është veçse një kotësi.

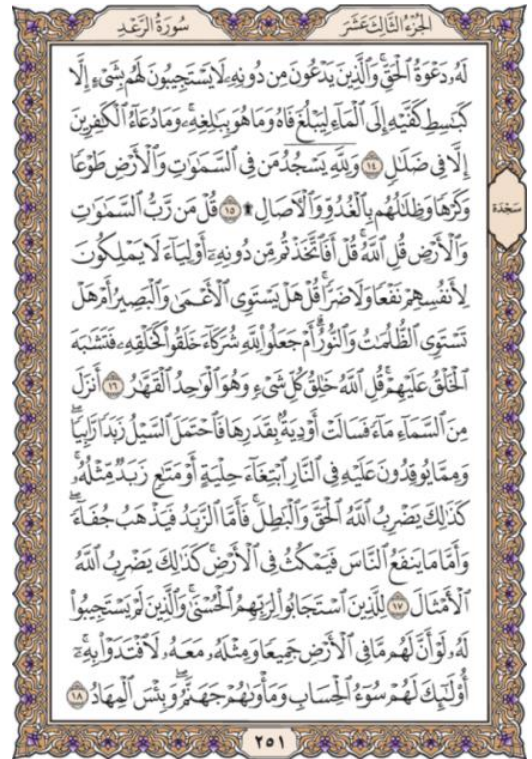
Shpjegimi i ajetit

- Lutje e vërtetë është vetëm ajo që i drejtohet Atij. - Vetëm Allahut i

dedikohen adhurimet, si Një, i Vetëm dhe i Pashoq. Vetëm Atij duhet t'i drejtohesh sinqerisht me lutje, me të dyja format: lutjet e adhurimit dhe lutjet e e kërkesës.⁶⁴ Vetëm Allahut duhet t'i drejtohet dhe dedikohet lutja, vetëm Atij duhet t'i frikësohesh, ta shpresosh dhe duash me gjithë zemër. Për shpërblimin e Tij duhet të sakrifikosh dhe garosh dhe prej ndëshkimit dhe zemërimit të Tij duhet të druhash dhe të largohesh. Vetëm tek Allahu duhet të kthehesh i penduar me keqardhje dhe i nënshtruar. Të gjitha këto adhurime duhen bërë me sinqeritet vetëm për Allahun dhe sipas mënyrës që Ai ka shpallur. Ky është adhurimi i vërtetë dhe i dobishëm. Çdo adhurim që i bëhet dikujt tjetër ose jo me mënyrën e përcaktuar prej Allahut është i pavlefshëm, sikurse thotë i Madhëruari më pas:

- Ndërsa idhujt, të cilëve jobesimtarët u luten veç Tij, nuk kanë për t'iu përgjigjur kurrë. - Çdo gjë që ata adhurojnë, si: idhuj, puta dhe zota, e që i konsiderojnë si ortak me Allahun, të gjithë nuk kanë asnjë mundësi për t'iu përgjigjur lutjeve dhe adhurimeve të tyre. Ata nuk kanë në dorë asnjë mirësi të dynjasë dhe të ahiretit dhe nuk kanë fuqi të të mbrojnë nga fatkeqësitë dhe vuajtjet në të dyja jetët. Ata të mjerë që shpresojnë në të tillë zota dhe idhuj janë ashtu sikurse i përshkruan Allahu i Madhëruar, kur thotë:

- Ata i ngjajnë atij që shtrin duart drejt ujit, që ai t'i shkojë në gojë, por që kurrë nuk ka për t'i shkuar. - Ata janë si ai njeriu që zgjat duart në drejtim të ujit, që ndodhet shumë larg prej tij, me shpresën e kotë se, duke zgjatur duart, do të shkojë diçka në buzët e tij. Megjithëse është i etur, ky veprim nuk ka për t'ia larguar kurrë etjen. Të tillë janë mohuesit e Zotit dhe idhujtarët. Putat apo idhujt e tyre nuk mund t'i ndihmojnë, nuk mund t'u përgjigjen lutjeve të tyre, nuk u sjellin asnjë lloj dobie apo t'i ruajnë nga fatkeqësitë dhe dhimbjet, madje edhe në çastet më të vështira, kur nevoja është jashtëzakonisht e madhe. Si

lutësit, edhe të luturit janë të varfër dhe nuk kanë në dorë asnjë mundësi dhe fuqi, as në tokë e as në qiell. Ata nuk kanë pjesë në mbretërimin dhe sundimin e qiejve dhe të tokës dhe kurrë nuk kanë për të ofruar ndonjë ndihmë dhe mbështetje për ata që i luten dhe i adhurojnë. Prandaj i Madhëruari thotë më pas:

- Lutja e jobesimtarëve është veçse një kotësi. - Çdo gjë që ata lusen dhe adhurojnë, veç Allahut, është e kotë, prandaj dhe adhurimet e tyre janë të kota. Nëse qëllimet janë të kota, po të tilla konsiderohen edhe rrugët ose mjetet e arritjes së tyre. Me fjalë të tjera, çdo rrugë dhe mjet që të çon në haram, në shirk, mohim ose poshtërsi, është haram, shirk, mohim ose poshtërsi në fenë e Zotit. Duke qenë se Allahu i Lartësuar është Mbretëruesi, Sunduesi i vërtetë dhe i Pashoq, atëherë adhurimi i kushtuar Atij është i drejtë dhe dobiprurës. Adhurimet e sinqerta kushtuar Allahut të Vetëm dhe të Pashoq, me mënyrën që Ai e ka përcaktuar në Shpalljen e Tij, janë të vetmet adhurime që i sjellin dobi njeriut në të dyja jetët.

Shëmbëllimi i mohuesve që i luten dikujt tjetër veç Allahut me atë "....që shtrin duart drejt ujit, që ai t'i shkojë në gojë, por që kurrë nuk ka për t'i shkuar.", është nga krahasimet më të bukura. Ashtu sikurse është e pamundur arritja e ujit në gojën e atij njeriu, ashtu është e pamundur arritja e dobive dhe plotësimi i kërkesave të tij përmes lutjeve drejtuar idhujve. Nëse dëshiron të tregosh se sa e padobishme është diçka, sill një shembull të ngjashëm, që e ilustron këtë pamundësi. Kjo është një metodë shumë efikase për qartësimin e çështjeve, dhe që Allahu i Lartësuar e ka përdorur shpesh në Kur'an, si për shembull: "Nuk ka dyshim se atyre që mohojnë Argumentet Tona dhe tregohen kryeneçë ndaj tyre, nuk u hapen dyert e qiellit dhe nuk do të hyjnë në Xhenet derisa deveja të futet në vrimën e gjilpërës. Kështu i shpërblejmë Ne keqbërësit." [A'raf 40, 41].

Ajeti 15

15. Gjithçka në qiej e në Tokë i bën sexhde vetëm Allahut, me hir a me pahir, e po kështu edhe hijet e tyre në mëngjes e mbrëmje.

Shpjegimi i ajetit

Gjithçka që ndodhet në qiejt dhe në tokë i nënshtrohet dhe i bën sexhde Zotit. Kjo përluajtje bëhet në dy mënyra: Me dëshirë, siç ndodh me besimtarët. Me pahir, siç ndodh me mohuesit, që tregohen mendjemëdhenj dhe nuk duan të nënshtrohen dhe t'i bien në sexhde Zotit. Megjithatë, vetë qenia e tyre kërkon të kundërtën dhe i nxit për të qenë të nënshtroar ndaj Zotit. Gjithashtu, Allahut të Madhëruar i bien në sexhde të gjitha krijesat të cilat bëjnë hije mbi tokë, në fillim të ditës dhe në fund të saj. Në këtë mënyrë, çdo krijesë i bie në sexhde Zotit, me mënyrën e vet të caktuar: "Atë e madhërojnë (*me tesbih*) shtatë qiejt, Toka dhe gjithçka në to. Nuk ka gjë që nuk e madhëron Atë (*me tesbih*), duke e lavdëruar, por ju nuk e kuptoni madhërimin (*tesbihun*) e tyre. Ai është i Butë dhe Falës i madh." [Isra 44]. Atëherë, duke qenë se të gjithat krijesat i janë nënshtroar Allahut të

Lartësuar, me hir apo me pahir, atëherë vetëm Ai e meriton që të jetë i Adhuruari i tyre i vërtetë, ndërsa adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë. Për të treguar kotësinë e adhurimeve të çdo gjëje tjetër, Allahu i Madhëruar sjell fakte dhe argumente, duke thënë:

Ajeti 16

16. Pyeti: "Kush është Zoti i qiejve dhe i Tokës!" Thuaju: "Allahu!" Thuaj: "Mos, vallë, keni zgjedhur zota të tjerë veç Tij, që edhe vetes së tyre nuk mund t'i bëjnë as dobi e as dëm?" Thuaj: "A është i barabartë i verbri me atë që sheh, dhe a janë të njëjta errësirat me dritën?" Apo, mos vallë, besojnë se Allahu ka ortakë, të cilët kanë krijuar ashtu siç krijoi Ai, dhe tashmë ky krijim iu ngjan njëlloj? Thuaj: "Allahu është i vetmi Krijues i çdo gjëje; Ai është i Vetmi dhe Ngadhënjimtari!"

Shpjegimi i ajetit

- Pyeti: "Kush është Zoti i qiejve dhe i tokës!" Thuaju: "Allahu!" - Drejtoju këtyre idhujtarëve, që, veç Allahut, adhurojnë puta dhe idhuj, të cilët i duan sikurse Allahun dhe u përkushtojnë atyre lloj-lloj adhurimesh dhe kurbanesh, dhe thuaju: "Vallë, e humbët logjikën kur i lejuat vetes që të merrni si mbrojtës këta idhuj dhe t'u përkushtoni atyre adhurime, edhe pse ata nuk meritojnë aspak adhurim? A nuk ia bëtë këtë pyetje vetes tuaj?!

- Thuaj: "Mos, vallë, keni zgjedhur zota të tjerë veç Tij, që edhe vetes së tyre nuk mund t'i bëjnë as dobi e as dëm?" - Mendoni pak për ata që ju i adhuron veç Allahut:

- Thuaj: "A është i barabartë i verbri me atë që sheh, dhe a janë të njëjta errësirat me dritën?" - Allahu i Lartësuar është Absolut dhe i Plotë me emrat dhe cilësitë e Tij. Ai është Pronari i të gjallëve dhe të vdekurve. Në dorën e Tij është krijimi, administrimi i çështjeve të krijesave dhe vetëm në dorën e Tij është dëmi dhe dobia. Atëherë, si e lini adhurimin e Allahut dhe tregoheni mosmirënjohës ndaj përkujdesit

dhe mirësive të Tij? Adhurimi i Zotit si një dhe i vetëm kurrë nuk mund të jetë njëlloj si adhurimi i idhujve, ashtu sikurse nuk mund të jenë njëlloj ai që shikon me të verbërin dhe as drita me errësirat. Idhujtarët pretendojnë se Allahu ka ortakë, të cilët mund të krijojnë e bëjnë ashtu si krijimi i Tij dhe kanë pushtet si pushteti i Tij, por këto pretendime janë fryt i dyshimeve dhe paqartësive të tyre. Atëherë, ti, o i dërguar, dhe çdokush që kryen misionin tënd, largojua këto dyshime dhe paqartësira! Mësoju atyre se Allahu është i vetmi i Adhurar, përmes argumenteve dhe fakteve!

- **Apo, mos vallë, besojnë se Allahu ka ortakë, të cilët kanë krijuar ashtu siç krijoi Ai, dhe tashmë ky krijim iu ngjan njëlloj?** - Është e pamundur që diçka të krijojë vetveten dhe po ashtu është e pamundur që të ekzistojë vetë, pa pasur një krijues. Atëherë, është e padiskutueshme që ekziston vetëm një Krijues, që nuk ka shokë në pushtetin për të krijuar dhe për rregulluar çështjet e krijësive të Tij. Vetëm Ai duhet të adhurohet, se Ai është Një dhe i Vetëm, dhe gjithashtu, Ai është *El Kahar* – domethënë, Nënshtruesi i gjithçkaje me pushtetin e Tij absolut.

- **Thuaj: “Allahu është i vetmi Krijues i çdo gjëje; Ai është i Vetmi dhe Ngadhënjimtari!”** - Askush tjetër veç Allahut nuk i ka këto cilësi njëkohësisht: i Vetëm dhe Unik, si edhe Ngadhënjimtar dhe Nënshtrues i gjithçkaje. Krijesat nuk mund të jenë të tilla. Mbi çdo krijesë ka një krijesë tjetër më të fortë, që e nënshtron dhe e mposht atë; por edhe mbi këtë ka një tjetër më të fortë dhe të pushtetshëm, derisa të përfundojmë te Sunduesi absolut, te Nënshtruesi i gjithçkaje, që është Allahu i Lartësuar. Askush nuk është mbi Allahun. I plotpushtetshmi duhet të jetë domosdoshmërisht i vetëm e i pashoq, dhe i tillë është veçse Allahu i Madhëruar. Ky është një argumentim logjik, që tregon për njëshmërinë e Allahut të Lartësuar. Kjo tregon gjithashtu se çdo gjë që krijesat

adhurojnë, veç Allahut të Lartësuar, është e pafuqishme e nuk ka në dorë asgjë prej krijimit dhe pushtetit të vërtetë, prandaj adhurimi i tyre është i kotë e i pavlerë.

Ajeti 17

17. Ai zbret nga qielli ujë, që rrjedh nëpër lumenj me masë, ndërsa vala nxjerr shkumën mbi sipërfaqe. Edhe ajo që del nga shkrirja (e xehërorit) në zjarr për të bërë me të ndonjë stoli ose ndonjë mjet, është shkumë e ngjashme si ajo. Kështu e sqaron Allahu shembullin e së vërtetës dhe të së pavërtetës. Sepse zgjyra zhduket si shkuma, ndërsa ajo që u sjell dobi njerëzve, mbetet në tokë. Kështu i shpjegon Allahu shembujt.

Shpjegimi i ajetit

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar bën një krahasim të mrekullueshëm, që tregon rëndësinë e madhe të udhëzimit, që Ai solli nëpërmjet profetëve dhe shpalljeve të Tij, për t'u dhënë jetë zemrave dhe shpirtave. Allahu i Madhëruar e krahason Shpalljen me ujin që zbret nga qielli, i cili është i domosdoshëm për jetën e krijësive. Udhëzimi i sjellë nga Zoti përmes Shpalljes përmban dobi gjithëpërfshirëse dhe të shumta, të cilat janë domosdoshmëri për krijesat, ashtu sikurse edhe uji. Pastaj Allahu i Lartësuar prezanton llojet e zemrave, në lidhje me udhëzimin dhe përfitimin prej tij. Zemrat krahasohen me shtretërit e përrënjeve dhe të lumenjve. Ka shtretër të vegjël, që mbajnë pak ujë, dhe të tilla janë zemrat e vogla, që mbajnë pak dituri. Por ka edhe shtretër të mëdhenj, që mbajnë me shumë ujë, që simbolizojnë zemrat e mëdha, të cilat mbajnë shumë dituri. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar jep edhe një shembull tjetër, për të na bërë të kuptojmë mirë ndikimin e keq të dëshirave të pakontrolluara, kur zemrës i paraqitet e vërteta dhe udhëzimi. Këto dëshira të pakontrolluara janë si shkuma që qëndron mbi ujin e pastër dhe që mundohet ta turbullojë atë, ose si skorjet që dalin mbi floririn e pastër. Shkuma e ujit ose skorjet duhet të largohen, në mënyrë që të bëhet i

dobishëm uji ose floriri i kulluar. Të tilla janë dyshimet, që ngacmojnë shpirtrat e njerëzve, si edhe dëshirat e pakontrolluara, të cilat i largojnë zemrat nga Allahu i Lartësuar dhe qëllimi përse janë krijuar. Por nëse njeriu vazhdon të luftojë kundër këtyre dy sëmundjeve, duke i urryer ato, duke kërkuar dritën e sjellë nga Zoti përmes Shpalljes dhe duke pastruar qëllimin e tij, që të jetë me sinqeritet vetëm për Zotin, atëherë zemra pastrohet dhe sëmundjet largohen. Pas përpjekjeve të shumta të sinqerta me vetveten dhe pas kërkimit të dritës së Zotit, këto zemra bëhen të pastra dhe mbushen me dituri rreth të vërtetës, me dashuri të madhe për të, duke i dhënë përparësi mbi gjithçka tjetër. Në të tilla zemra nuk mbetet më vend për të kotën, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: "Thuaj: "Erdhi e vërteta dhe u zhduk e kota". Vërtet, e kota gjithnjë ka qenë e zhdukur." [Isra 81]. Ndërsa në fund të këtyre ajeteve, Allahu i Lartësuar thotë: "Kështu i shpjegon Allahu shembujt." Kështu, Allahu i Lartësuar e bën këtë që të dallohet qartë e vërteta nga e kota, udhëzimi në rrugën e drejtë nga devijimi.

Ajeti 18

18. Për ata që i përgjigjen Zotit të tyre janë (të gjitha) gjërat e mira. Ndërsa ata që nuk i përgjigjen Atij, edhe sikur të zotërojnë gjithçka që është në qiell dhe në Tokë, madje edhe një herë sa ajo, do t'i jepnin si kompensim (për t'i shpëtuar ndëshkimit). Ata do të kenë gjykimin më të rëndë dhe vendi i tyre është Xhehenemi. Eh, sa vendqëndrim i keq është ai!

Shpjegimi i ajetit

- Për ata që i përgjigjen Zotit të tyre janë (të gjitha) gjërat e mira. - Pasi qartësoi të vërtetën nga e kota, Allahu i Madhëruar tregon se njerëzit ndahen në dy grupe: Ata që i përgjigjen Zotit të tyre dhe të cilët meritojnë shpërblim. Për këta tregohet se çfarë shpërblimi i pret. Ata që nuk i përgjigjen Zotit të tyre dhe meritojnë ndëshkimin, i cili përmendet më pas. Për sa

i përket grupit të parë, Allahu i Madhëruar thotë se ata i përgjigjen Zotit të tyre. Kjo do të thotë se zemrat e tyre hapen për t'u mbushur me dritën e Zotit dhe besimin e pastër. Trupi i tyre nënshtrohet për të zbatuar urdhëresat e Zotit dhe për t'u larguar nga ndalesat e Tij. Kështu, ata i përgjigjen Zotit të tyre në gjithçka që Ai dëshiron prej tyre. Këtyre fatlumëve Allahu i Madhëruar u ka premtuar atë që quhet "*el husna*", domethënë, çdo gjë të mirë e të këndshme. Shpërblimi që ata do të marrin në këtë jetë, por edhe pas vdekjes, në përjetësi, është më i miri dhe më i mrekullueshmi. Siç e ka përshkruar Profeti (a.s): ata do të kenë atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe asnjë zemër nuk e ka imagjinuar. Ndërsa ata të cilët nuk i përgjigjen Zotit, edhe pse Ai ua sqaron plotësisht të vërtetën përmes shumë shembujve në Shpalljen e Tij, ata nuk kanë për ta parë të mirën, dhe gjendja e tyre do të jetë shumë e keqe. Për ta, Allahu i Lartësuar thotë:

- Ndërsa ata që nuk i përgjigjen Atij, edhe sikur të zotërojnë gjithçka që është në qiell dhe në Tokë, madje edhe një herë sa ajo, do t'i jepnin si kompensim (për t'i shpëtuar ndëshkimit). - Ata do të jepnin si kompensim çdo pasuri të kësaj bote, ar e argjend qoftë, vetëm dhe vetëm të shpëtonin nga ndëshkimi i Ditës së Gjykimit. Por, sigurisht, kjo nuk ka për t'u pranuar prej tyre. E si mund të ndodhë diçka e tillë?! Ata të mjerë do të përballen me një llogari të vështirë, duke u marrë në përgjegjësi për çdo vepër të keqe. Ata do të përgjigjen një për një për detyrimet ndaj Allahut të Lartësuar dhe ndaj krijesave, detyrime që nuk i kanë respektuar. Allahu i Lartësuar shkruan dhe rendit gjithçka që ata bëjnë, prandaj dhe ata të mjerë do të thonë: "Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.?" Kështu thotë Allahu i Lartësuar në ajetin kuranor: "Kur Libri (*i punëve*) do t'u vihet përpara, ti do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga

shënimet në të, që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.” Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.” [Kehf 49].

- **Ata do të kenë gjykimin më të rëndë dhe vendi i tyre është Xhehenemi. Eh, sa vendqëndrim i keq është ai!** - Pas gjithë kësaj llogarie të tmerrshme dhe të frikshme, vendqëndrimi i tyre i përhershëm do të jetë Xhehenemi. Ai është vendi ku janë mbledhur të gjitha llojet e ndëshkimit, i shoqëruar me uri dhe etje të dhimbshme. Zjarri në Xhehenem është i ndezur fort. Ushqimi i banorëve të tij do të jetë zekumi. Ata do të vuajnë edhe të ftohtin e tmerrshëm, *zemherir*-in e Xhehenemit e shumë ndëshkime të tjera, që Zoti i ka përmendur në Kur'an. Vend më i keq është ai i tyre.

Ajetet 19 - 24

19. **Atëherë a është i njëjtë ai që e di se ajo që t'u shpall nga Zoti yt është e vërtetë, me atë që është i verbër? Vetëm njerëzit e mençur e kuptojnë (*qortimin*).**

20. **Ata që e përmbushin besën e dhënë Allahut dhe nuk e shkelin fjalën e premtuar;**

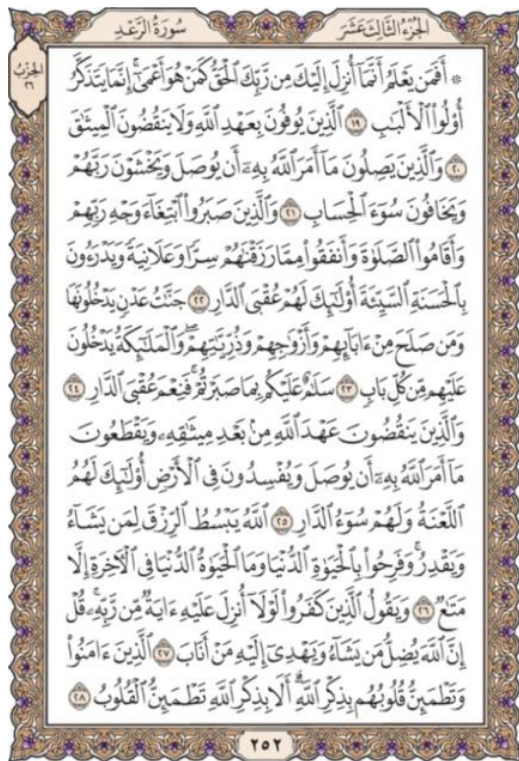
21. **Ata që i ruajnë lidhjet që Allahu ka urdhëruar të ruhen, i frikësohen Zotit të tyre dhe i druhen gjykimit të rëndë;**

22. **Ata që ngulmojnë me durim për të arritur dashurinë e Zotit të tyre dhe falin me rregull namazin; ata që japin haptazi dhe fshehtazi nga ajo që u kemi dhënë Ne dhe të keqen e kthejnë me të mirë - këtyre u takon shpërblimi në Shtëpinë e përjetshme,**

23. **(Për ta janë përgatitur) Xhenetet e Adnit, ku do të hyjnë ata dhe prindërit, gratë dhe fëmijët e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë. Melekët do t'i vizitojnë ata, duke u hyrë nga çdo portë:**

24. **“Selamun alejkum! Me durimin tuaj gjetët shpëtimin. Sa e mirë është Shtëpia e tyre e përjetshme!”**

Shpjegimi i ajeteve

Duke na dhënë një pamje të qartë, për të dalluar ata që kanë marrë dituri dhe dritë nga Shpallja e Tij dhe punojnë me sinqeritet sipas saj, nga ata që nuk janë të tillë, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Atëherë a është i njëjtë ai që e di se ajo që t'u shpall nga Zoti yt është e vërtetë, me atë që është i verbër?** - Ata të cilët e dinë mirë dhe janë të sigurt se ajo që t'u shpall ty prej Zotit tënd është e vërteta e padiskutueshme, ata meditojnë dhe përpiqen të kuptojnë qartësisht mesazhin e Zotit të tyre. Pasi e kuptojnë mirë atë çfarë Zoti do prej tyre, ata nënshtrohen për të jetuar dhe punuar sipas saj. Kështu, këta nuk mund të jenë njëllor me ata që Zoti i quan të verbër. Ata të mjerë nuk e njohin të vërtetën dhe, sigurisht, nuk punojnë sipas saj. Mes dy grupeve ka një largësi të madhe, sa ajo mes qiejve dhe tokës. Çdo njeri i mençur dhe i urtë duhet të meditojë dhe ta kujtojë shpesh këtë krahasim të dy grupeve që bën Allahu i Lartësuar dhe vazhdimisht duhet t'i bëjë pyetjen vetes: Cili nga dy grupet është më i mirë? Pasi mendon me

kujdes, le të bëjë zgjedhjen e duhur dhe t'i japë përparësi asaj që duhet dhe të mbledhë forcat për të ndjekur karvanin e të shpëtuarve. Por, sigurisht, jo çdokush gjykon drejt se çfarë i bën dobi dhe dëm. Allahu i Madhëruar na tregon se cilët janë ata të cilëve u bën dobi kujtimi. Ai thotë:

- **Vetëm njerëzit e mençur e kuptojnë (qortimin).** - Pikërisht ata që kanë mendje të shëndoshë e kuptojnë të vërtetën. Ata janë të përzgjedhurit dhe më të mirët e botës ndër bijtë e Ademit. Nëse dëshiron të dish cilësitë e tyre, nuk ke për të gjetur përshkrim më të mirë sesa ai që vetë Krijuesi i tyre u ka bërë:

- **Ata që e përmbushin besën e dhënë Allahut dhe nuk e shkelin fjalën e premtuar;** - Këtu bëhet fjalë për premtimin që Allahu i Madhëruar ka marrë prej tyre. Ai u ka marrë besën, që ata do të bëjnë maksimumin për të përmbushur detyrimet që kanë ndaj Tij. Këtë kuptim ka: "*jufune biahdil-lah*" - domethënë, e përmbushin premtimin e dhënë Allahut. Përmbushja e këtij premtimi duhet të bëhet në formën më të plotë dhe më të saktë. Pjesë e këtij plotësimi është dhe fakti që ata: "...nuk i shkelin marrëveshjet." Kështu, ata i plotësojnë të gjitha detyrimet që kanë marrë përsipër për t'i kryer për hir të Allahut të Lartësuar. Kjo përfshin të gjitha marrëveshjet, betimet që janë bërë në emër të Zotit ose edhe zotimet që bëhen në formë adhurimi për Zotin. Ajeti jep mesazhin që njeriu duhet të jetë i mençur dhe i urtë, sepse do të marrë shpërblimin e madh të Allahut të Lartësuar. Kjo arrihet vetëm nëse ai i përmbush të gjitha detyrimet, dhe jo duke i shkelur ato. Një përshkrim tjetër i këtyre të përzgjedhurve vjen më poshtë, ku Allahu i Lartësuar thotë:

- **Ata që i ruajnë lidhjet që Allahu ka urdhëruar të ruhen, i frikësohen Zotit të tyre dhe i druhen gjykimit të rëndë;...** - Ky është një ajet i përgjithshëm, që përfshin të gjitha lidhjet që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar të mbahen fort. Muslimani duhet të ruajë lidhjet me Zotin e Lartësuar

nëpërmjet forcimit të imanit, duke kultivuar dashurinë për Zotin dhe dashurinë për Profetin e Tij, duke e nënshtuar veten që të adhurojë Allahun e Lartësuar si Një, të Vetëm dhe të Pashoq dhe për t'iu bindur Profetit të Tij. Gjithashtu, muslimani duhet të mbajë të forta lidhjet me prindërit e tij, duke qenë bamirës ndaj tyre me fjalë dhe me vepra dhe duke u ruajtur të mos u bëjë padrejtësi atyre. Muslimani duhet të mbajë lidhjet e forta edhe me të afërmit dhe farefisin, duke u sjellë mirë me ta, me fjalë dhe me vepra. Ai duhet të mbajë marrëdhënie të mira me bashkëshorten dhe fëmijët, me shoqërinë dhe miqësinë, madje edhe me shërbyesit apo vartësit, duke u dhënë hakun atyre. Me fjalë të tjera, këtu nuk bëhet fjalë vetëm për plotësimin e detyrimeve që kanë të bëjnë me çështjet e kësaj jete, por edhe për çështjet e besimit dhe fesë, pra, të ahiretit. Vëreni me kujdes! Shkaku që i bën këta rob të zgjedhur që t'i mbajnë të forta lidhjet që Allahu i Lartësuar ka urdhëruar të mbahen, është frikërespekti ndaj Allahut dhe frika ndaj dhënies së llogarisë. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë për ta: "...i frikësohen Zoti të tyre dhe i druhen gjykimit të rëndë." Ata i druhen dhe i frikësohen Zotit të Madhërisë. Është pikërisht kjo frikë dhe madhërimi që ata kanë për Zotin e tyre, që ata të jenë të kujdesshëm në përmbushjen e detyrimeve ndaj Tij. Në çdo çast të jetës së tyre, ata i shoqëron frika për ditën kur do të japin llogari përpara Tij, prandaj kurrë nuk marrin guximin që të bëjnë poshtërsi ndaj Zotit apo të cenojnë urdhëresat e Tij. Gjatë gjithë jetës, zemrat e tyre janë të mbushura me frikë nga ndëshkimi i Zotit dhe shpresë për shpërblimin e Tij. Ata e duan fort Allahun dhe e madhërojnë Atë. Në vijim të përshkrimit të tyre, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Ata që ngulmojnë me durim për të arritur dashurinë e Zotit të tyre dhe falin me rregull namazin;...** - Ata bëjnë durim në përmbushjen e urdhëresave të Zotit, bëjnë durim duke frenuar veten nga haramet, bëjnë durim ndaj caktimit të Zotit,

duke e pritur atë me zemër të hapur dhe jo me zemërim apo rebelim kundër Zotit. Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar jep një detaj shumë të rëndësishëm, duke treguar se çfarë i motivon këta të përzgjedhur për të patur këtë durim: "...për të arritur dashurinë e Zotit të tyre." Ky është një kusht i domosdoshëm, që durimi, me të gjitha llojet e tij, të jetë i shpërblyeshëm nga Allahu i Lartësuar. Motivi që e shtyn njeriun për të qenë i duruar duhet të jetë i pastër dhe jo i përzier me qëllime të këqija dhe të pavlera. Durim i dobishëm është ai që njeriu e bën për të arritur kënaqësinë e Zotit të Tij, duke shpresuar afrimin tek Ai dhe marrjen e shpërblimit të Tij. Ky lloj durimi është veçori e besimtarëve të singertë. Ndërsa ai lloj durimi, nëpërmjet të cilit njeriu kërkon të tregojë forcën, qëndrueshmërinë dhe këmbënguljen e tij, duke kërkuar lëvdata dhe duke ushqyer mendjemadhësinë e tij, ky durim mund të arrihet nga kushdo dhe nuk është aspakt i lëvdur dhe i shpërblyeshëm. Një përshkrim tjetër i atyre që janë të mençur dhe të urtë dhe që do të meritojnë shpërblimin e Zotit vjen më poshtë, në ajetin kuranor: "...dhe e falin me rregull namazin." Së pari, Allahu i Lartësuar i përshkruan ata si njerëz që e falin rregullisht dhe me saktësi namazin, duke plotësuar shtyllat, kushtet, elementët e detyrueshëm dhe të pëlqyeshëm të namazit, qoftë në aspektin e jashtëm, qoftë në atë të brendshëm gjatë kryerjes së tij. Së dyti, i përshkruan ata duke thënë:

- ata që japin haptazi dhe fshehtazi nga ajo që u kemi dhënë Ne dhe të keqen e kthejnë me të mirë... - Këtu bëhet fjalë për shpenzimet e detyrueshme, siç është zekati ose edhe kompensimet e ndryshme për shkak të betimit, zotimit etj. Gjithashtu, bëhet edhe fjalë për shpenzimet e pëlqyeshme. Kështu, këta të zgjedhur shpenzojnë sa herë që nevojitet, dhe këtë e bëjnë haptazi dhe fshehtazi, si të jetë më e mira dhe si ta kërkojë urtësia. Ata, gjithashtu: "...të keqen e kthejnë me të mirë." Nëse dikush i keqtrajton ata me fjalë

apo me vepra, ata nuk ia kthejnë me të njëjtën monedhë, por ia kthejnë me bamirësi, duke synuar rregullimin dhe përmirësimin. Nëse dikush i privon, ata i japin dhe shpenzojnë pa kufi për të, nëse dikush i bën padrejtësi, ata e falin dhe ia kthejnë me mirësi, nëse dikush i ndërpret marrëdhëniet me ta, ata përpiqen që t'i lidhin dhe ruajnë marrëdhëniet me të, kur dikush i dëmton ata me fjalë ose vepra, ata përpiqen me fjalë dhe me vepra ta rregullojnë dhe përmirësojnë atë. Mendohu pak! Nëse kjo është sjellja e tyre ndaj atyre që iu bëjnë padrejtësi, atëherë si mund të jetë sjellja e tyre me ata që sillen mirë? Sigurisht që morali i tyre është i pashembullt dhe këto janë cilësi që mund t'i kenë vetëm ata që Zoti i ka zgjedhur. Për të gjithë ata që kanë të tilla cilësi, Allahu i Lartësuar ka përgatitur atë që quhet *Ukbeddar* - Vendbanimi i Përjetshëm.

- ...këtyre u takon shpërblimi në Shtëpinë e përjetshme,... - Pastaj, Allahu i Lartësuar e shtjellon më shumë këtë vendbanim të përjetshëm të tyre, duke thënë:

- (Për ta janë përgatitur) Xhenetet e Adnit, ku do të hyjnë ata dhe prindërit, gratë dhe fëmijët e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë. - Ato janë Xhenetet e Adnit, pra, kopshtet e qëndrimit të përhershëm, nga ku nuk kanë për t'u larguar kurrë dhe nuk kanë për të kërkuar që t'u ndryshohet apo t'u zëvendësohet me diçka tjetër. E si mund të kërkojnë diçka tjetër nga ky vend, që vetë Allahu i Lartësuar e ka përgatitur për të dashurit e Tij dhe në të cilin gjenden të gjitha mirësitë që sjellin lumturi dhe gëzim. Në Xhenet ka gjithçka që ata fatlumë e kërkojnë dhe e ëndërrojnë. Allahu i Madhëruar tregon se do t'ua qetësojë shpirtin dhe do t'ua kënaqë sytë të dashurve të Tij, duke thënë: "Xhenetet e Adnit, ku do të hyjnë ata dhe prindërit, gratë dhe fëmijët e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë." Kështu, ata do të bashkohen në Xhenet me paraardhësit dhe me bashkëshortet e tyre. Fjala "*ezuaxh*" (bashkëshortet) ka edhe kuptimin "ata të cilët kanë qenë të ngjashëm

me ta, aspektin e veprave të mira"; pra, edhe këta konsiderohen si "të afërt" me besimtarët. Prania e këtyre të dashurve ua shton më shumë kënaqësinë dhe lumturinë në Xhenetin e Zotit. Një tjetër kënaqësi që ata përjetojnë është edhe prania e melekëve, të cilët i vizitojnë në çdo kohë. Thotë Allahu i Lartësuar:

- Melekët do t'i vizitojnë ata, duke u hyrë nga çdo portë: "Selamun alejkum!" - Ata i përshendesin me *selam* dhe i përgëzojnë për nderimin e madh që Allahu i Lartësuar u ka rezervuar. Ata u drejtohen me ato fjalë të dashura, duke u thënë "*selamun alejkum*". *Selam*-i është përshëndetja e Allahut të Lartësuar për ta, prandaj ata do t'i përfshijë paqja dhe siguria. Kjo do të thotë se ata do të shpëtojnë nga çdo gjë e keqe së cilës i druhen dhe do të lumturohen me çdo gjë të mirë që e dëshirojnë. Por Allahu i Lartësuar thotë diçka tjetër, që është shumë e rëndësishme për t'u kuptuar:

- Me durimin tuaj gjetët shpëtimin. - Domethënë, vetëm përmes durimit, ata arrijnë këto grada të larta në Xhenetin e mrekullueshëm.

- Sa e mirë është Shtëpia e tyre e përjetshme! - Kështu, çdokush që e vlerëson veten dhe i dëshiron të mirën asaj, e nënshtron atë për t'u përpjekur dhe punuar fort, me shpresë që të stoliset me cilësitë e të mençurve. Vetëm në këtë mënyrë mund të shpresojë se do të ketë pjesë në Xhenet, në atë vend aq të bukur, i cili gjithmonë ka qenë motivuesi dhe lumturuesi i i shpirttrave të mirë. Në atë vend të bukur janë mbledhur të gjitha kënaqësitë dhe mirësitë lumturisjellëse. Për të tilla mirësi le të punojnë më aktivët dhe le të garojnë ambiciozët.

Ajeti 25

25. Ndërsa ata që e shkelin besën e dhënë Allahut, pasi e kanë dhënë, i shkëpusin ato lidhje për të cilat Allahu ka urdhëruar të mbahen fort dhe bëjnë shkatërrime në tokë, ata janë të mallkuar dhe për ta është Shtëpia e tmershme.

Shpjegimi i ajetit

Pasi përshkroi gjendjen e banorëve të Xhenetit dhe veprat e tyre, Allahu i Lartësuar përshkruan gjendjen e banorëve të Zjarrit dhe të punëve të tyre, që janë krejtësisht të kundërta me ato të banorëve të Xhenetit. I Madhëruari thotë:

- Ndërsa ata që e shkelin besën e dhënë Allahut, pasi e kanë dhënë, i shkëpusin ato lidhje për të cilat Allahu ka urdhëruar të mbahen fort dhe bëjnë shkatërrime në tokë, ata janë të mallkuar dhe për ta është Shtëpia e tmershme. - Cilësi e tyre e parë është shkelja e premtimeve ndaj Allahut të Lartësuar, edhe pse ato premtime janë përforcuar nëpërmjet profetëve të Tij. Në vend që t'i respektonin, ata i shpërfillin, i shkelin dhe i hedhin pas shpine. Cilësia tjetër e tyre: "... i shkëpusin ato lidhje për të cilat Allahu ka urdhëruar të mbahen fort dhe bëjnë shkatërrime në tokë". Kështu, ata nuk mbajnë lidhje me Zotin, përmes besimit të drejtë dhe punëve të mira sipas këtij besimi. Ata nuk ruajnë lidhjet me faresin, por i shkëpusin ato. Gjithashtu, ata nuk plotësojnë detyrimet dhe përgjegjësitë ndaj njerëzve, por sjellin shkatërrim përmes mohimit të Zotit dhe poshtërsive, duke penguar njerëzit nga rruga e Zotit dhe duke e paraqitur atë si të shtrembër. Kjo është gjendja e tyre në këtë botë, për sa i përket veprave dhe mosbesimit të tyre. Për të tillë njerëz, Allahu i Lartësuar thotë: "... ata janë të mallkuar dhe për ta është Shtëpia e tmershme.". Ata janë të dëbuar, të poshtëruar dhe të nëçmuar nga Allahu i Lartësuar, melekët e Tij dhe besimtarët e sinqertë. Në këtë jetë, ata do të ndiqen nga poshtërimi, ndërsa në ahiret për ta është përgatitur, sikurse thotë Allahu i Lartësuar: "Shtëpia e tmershme.", i cili është zjarri i ndezur fort dhe çdo lloj ndëshkimi dhe vuajtjeje që ai përmban.

Ajeti 26

26. Allahu i jep me mbushulli atij që Ai dëshiron dhe po Ai kufizon. Ata (jobsimtarët) janë të gëzuar me jetën e kësaj bote. Por jeta e kësaj bote ndaj

botës tjetër është veçse një përjetim mashtrues.

Shpjegimi i ajetit

- Allahu i jep me mbushulli atij që Ai dëshiron dhe po Ai kufizon. Ata (jobesimtarët) janë të gëzuar me jetën e kësaj bote. - Vetëm Allahu i Lartësuar e ka fuqinë që t'i shtojë rrishtun atij që Ai dëshiron dhe t'ia pakësojë atij që Ai dëshiron. Megjithatë, mohuesit nuk e kuptojnë këtë. Ata gëzohen me stolitë e kësaj bote, që Zoti i ka përcaktuar për ta. Ai është një gëzim i tepruar dhe jo i drejtë, që i bën të gjejnë prehje me këtë jetë dhe ta harrojnë ose të jenë të pavëmendshëm ndaj ahiretit. Kjo ndodh edhe për shkak të mangësisë dhe dobësisë së logjikës së tyre. Ata nuk arrijnë ta kuptojnë një fakt shumë të rëndësishëm, që Allahu i Lartësuar i përmbledh me fjalët:

- Por jeta e kësaj bote ndaj botës tjetër është veçse një përjetim mashtrues. - Në krahasim me ahiretin, jeta e kësaj bote është një përjetim tërësisht i pavlerë, i cili të fal njëfarë kënaqësie të shkurtër, por që shumë shpejt largohet dhe pasohet nga një mjerim dhe vuajtje e gjatë.

Ajetet 27 - 29

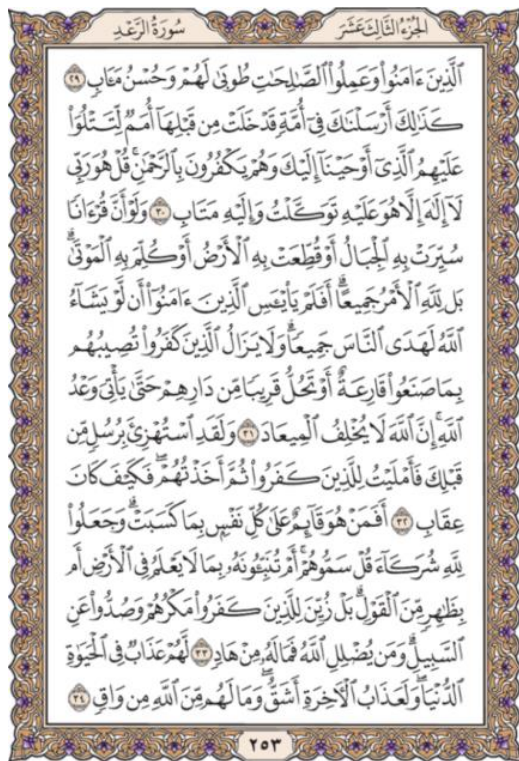
27. Jobesimtarët thonë: “Përse nuk i jepet atij ndonjë Shenjë nga Zoti i tij?” Thuaj: “Allahu lë të humbur atë që Ai do dhe udhëzon në rrugë të drejtë ata që kthehen tek Ai,

28. Ata që besojnë dhe zemrat e të cilëve qetësohen kur kujtojnë Allahun. Dijeni, se me kujtimin e Allahut, zemra gjen qetësi.

29. Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, do të kenë çdo mirësi dhe vende të bukura.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon rreth mohuesve të shpalljeve të Tij. Ata tregoheshin arrogantë ndaj të vërtetës. Duke pasur si qëllim që thjesht ta refuzonin, ata i kërkonin Profetit të Zotit shenja dhe mrekulli sipas dëshirave të tyre:

- Jobesimtarët thonë: “Përse nuk i jepet atij ndonjë Shenjë nga Zoti i tij?” - Ata pretendojnë se nëse do t'u vinin këto shenja ata do të besonin. Por Allahu i madhëruar ua hedh poshtë këtë pretendim të gënjeshtërt duke thënë:

- Thuaj: “Allahu lë të humbur atë që Ai do dhe udhëzon në rrugë të drejtë ata që kthehen tek Ai,...” - Allahu i Madhëruar udhëzon ata që kërkojnë kënaqësinë e Tij. Udhëzimi dhe humbja nuk janë në duart e tyre, në mënyrë të tillë që, nëse dëshirojnë ata, të besojnë pasi të shohin mrekullitë. Udhëzimi është i gjithi në dorë të Allahut, dhe Allahu i Madhëruar ia dhuron atij njeriu që kthehet i penduar dhe i nënshtruar, pikërisht për të kërkuar kënaqësinë e Tij. Megjithatë, edhe pretendimi i tyre se, po të shihnin ndonjë mrekulli, ata do të besonin, ishte i gënjeshtërt. Allahu i Lartësuar thotë: “Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (të vërtetën).”

[Enam 111]. Nuk ishte e domosdoshme që Profeti të sillte pikërisht ato mrekulli që ata i kërkonin, sepse mjaftonte çfarëdo mrekullie tjetër që ai paraqiste e që dëshmonte qartë se Shpallja nga Zoti ishte e vërtetë. Kjo ishte më e dobishme edhe për ata vetë, sepse nëse Allahu i Lartësuar do t'u sillte mrekullitë që ata kërkonin dhe ata sërish nuk do të besonin, atëherë Ai do t'ua përshpejtonte ndëshkimin. Pastaj Allahu i Lartësuar tregon cilësitë e besimtarëve:

- Ata që besojnë dhe zemrat e të cilëve qetësohen kur kujtojnë Allahun. Me kujtimin e Zotit largohet frika, trishtimi dhe ankthi nga zemra, dhe vendin e tyre e zenë gëzimi, kënaqësia dhe qetësia.

- Dijeni, se me kujtimin e Allahut, zemra gjen qetësi. - Është e natyrshme që zemra të gjejë prehje dhe qetësi me kujtimin e Allahut. Nuk ka ndonjë gjë më të dashur, më të ëmbël dhe më qetësuese për zemrën sesa dashuria për Krijuesin, prehja në praninë e Tij dhe lumturia që përjeton me njohjen e Tij. Në varësi të njohjes dhe dashurisë që robi ka për Zotin është edhe kujtimi. Sigurisht, këtu bëhet fjalë për format e kujtimit (*dhikr*), siç janë *tesbih*-u, *tekbir*-i, *tehlil*-i etj. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit, pra, fjala "*dhikru-llah*" nënkupton kujtimin që njeriu i bën Zotit. Një mendim tjetër është se "*dhikru-llah*" është Kur'ani, të cilin Allahu e shpalli për të qenë këshillë dhe kujtim për besimtarët. Sipas këtij kuptimi, zemrat gjejnë prehje me Librin e Zotit. Kur njeriu dëgjon dhe mëson Kur'anin, zemra qetësohet. Kjo ndodh sepse ajetet e Kur'anit janë të mbushura me të vërteta të qarta dhe mbështeten në argumente të padiskutueshme. Kur'ani ofron dije të sigurt, sepse ajetet e tij janë të mbrojtura nga ndryshimi dhe tjetërsimi. Librat e tjerë të shkruara nga njerëzit nuk i japin zemrës qetësi, por paqëndrueshmëri, për shkak të kundërthënive dhe pasigurisë. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar thotë: "A nuk meditojnë ata rreth Kur'anit? Sikur të ishte prej dikujt tjetër, e jo prej Allahut, do të kishin gjetur në të shumë kundërthënie."

[Nisa 82]. Kjo kuptohet qartë me leximin dhe meditimin në Librin e Allahut të Lartësuar dhe krahasimin me librat e tjerë. Çdokush që e bën këtë, gjen një ndryshim shumë të madh mes tyre. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë:

- Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, do të kenë çdo mirësi dhe vendqëndrime të mrekullueshme. - Janë ata që e besojnë me zemër Allahun, melekët e Tij, profetët dhe Ditën e Gjykimit, dhe e vërtetojnë këtë besim me vepra të mira. Ata bëjnë punë të mira sipas këtij besimi, qoftë punë zemre, siç është dashuria për Allahun apo shpresa dhe frikërespekti ndaj Tij, qoftë punë të dukshme, siç është namazi, agjërimi etj. Për këta fatlumë, Allahu i Lartësuar thotë që: "...do të kenë çdo mirësi dhe vendqëndrime të mrekullueshme." Ata do të jenë të lumtur tek Zoti i tyre. Ata do t'i përfshijë kënaqësia dhe bujaria e Allahut në këtë jetë dhe në ahiret. Ata do të jenë në kënaqësi dhe prehje të plotë. Mes këtyre kënaqësive, Allahu i Lartësuar veçon pemën Tuba, e cila ndodhet në Xhenet. Profeti ﷺ na tregon në hadithe të sakta se, nën hijen e kësaj peme mund të udhëtojë një kalorës njëqind vjet, dhe përsëri nuk arrin ta kalojë atë.

Ajeti 30

30. Kështu, Ne të dërguam ty te një popull, para të cilit kanë kaluar shumë popuj tjerë, që t'u lexosh atë që Ne ta shpallëm, sepse ata janë duke e mohuar të Gjithëmëshirshmin. Thuaj: "Ai është Zoti im. Nuk ka të adhruar tjetër me meritë veç Tij. Vetëm Atij i jam mbështetur dhe vetëm tek Ai kthehem."

Shpjegimi i ajetit

- Kështu, Ne të dërguam ty te një popull, para të cilit kanë kaluar shumë popuj tjerë, që t'u lexosh atë që Ne ta shpallëm, sepse ata janë duke e mohuar të Gjithëmëshirshmin. - Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit, dhe i thotë: "Ne të dërguam në popullin tënd, për t'i ftuar ata në udhën e qartë dhe të drejtë. Edhe më parë kanë kaluar popuj, ndër të cilët kemi çuar të

dërguarit Tanë. Kështu, ti nuk je diçka e pazakontë, që ata ta mohojnë dhe të çuditen nga fakti se Zoti të dërgoi ty me Shpalljen e Tij. Ti nuk u flet atyre nga vetja jote, por u lexon ajetet e Allahut të Lartësuar, të cilat Ai t'i shpalli ty. Kjo shpallje e mrekullueshme i pastron zemrat dhe i ndriçon shpirtat. Megjithatë, populli yt nuk beson dhe nuk dëshiron t'i jetë mirënjohës të Gjithëmëshirshmit. Mëshira e Allahut është gjithëpërfshirëse dhe ata e përjetojnë atë në çdo çast. Ndër mirësitë më të mëdha që tregojnë mëshirën e Tij mbi ta është pikërisht edhe dërgimi yt si profet dhe Shpallja e mrekullueshme, që Zoti të dhuroi. Por ata të mjerë nuk e shohin këtë mirësi, mëshirë dhe bujari të dhuruar nga Zoti dhe as tregohen mirënjohës për të, por e shpërfillin dhe e refuzojnë. Po a nuk nxjerrin mësim këta të mjerë nga sa e sa popuj të tjerë mohues, që kaluan para tyre? Allahu i Madhëruar i ndëshkoi ata për gjynahet e tyre.

- **Thuaj: “Ai është Zoti im. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Vetëm Atij i jam mbështetur dhe vetëm tek Ai kthehem.”.** - Ky ajet është dëshmi për teuhidin në dy aspekte: *uluhije*⁶⁵ dhe *rububije*.⁶⁶ Kështu, Allahu është *Rabi* (Zoti im), i Cili përkujdeset për mua me mirësinë dhe bujarinë e Tij që në momentin që më ka sjellë në ekzistencë. Gjithashtu, Allahu është *Ilahi* (i Adhuruari im) i Vetëm dhe i Pashoq. Vetëm Atij i mbështetem dhe vetëm tek Ai shpresoj në të gjitha çështjet e mia. Vetëm tek Ai kthehet zemra ime për t'ia përkushtuar të gjitha adhurimet dhe për t'iu lutur për të gjitha nevojat.

Ajeti 31

31. Edhe pse ky Kur'an është ai (Libër) me të cilin malet do të lëviznin, toka do të çahet dhe të vdekurit do të flisnin (Idhujtarët përsëri nuk do të besonin). Por, sigurisht e gjithë çështja i takon vetëm Allahut. Vallë, a nuk e dinë ata që besojnë se, sikur të donte Allahu, do t'i drejtonte të gjithë njerëzit tek e Drejta? Por ata që nuk besojnë, për shkak të

veprave të tyre, do t'i godasë vazhdimisht shkatërrimi ose do t'u vijë pranë shtëpive të tyre, derisa të vijë Premtimi i Allahut. Allahu nuk e shkel kurrë premtimin.

Shpjegimi i ajetit

- **Edhe pse ky Kur'an është ai (Libër) me të cilin malet do të lëviznin, toka do të çahet dhe të vdekurit do të flisnin (Idhujtarët përsëri nuk do të besonin).** Por, **sigurisht e gjithë çështja i takon vetëm Allahut.** - Allahu i Lartësuar na tregon në këtë ajet mirësinë dhe vlerat e larta të Kur'anit madhështor mbi të gjithë librat e tjerë që Ai ka shpallur. Ai thotë: “Nëse do të kishte ndonjë libër të shpallur nga Zoti, nëpërmjet të cilit do të lëviznin malet nga vendi, do të çahet toka dhe do të mbushej me kopshte dhe lumenj dhe nëpërmjet të cilit do të flisnin të vdekurit, ai do të ishte ky Kur'an madhështor dhe i pakrahasueshëm. Por i gjithë pushteti i takon vetëm Allahut të Madhëruar; edhe mrekullitë Ai i sjell sipas urtësisë së Tij. Atëherë, pse këta refuzues të së vërtetës dhe mohues të profetëve propozojnë dhe kërkojnë shenja dhe mrekulli sipas dëshirave të tyre?! Mos, vallë, mendojnë se çështja e mrekullive është në dorën e tyre apo të profetëve?!

- **Vallë, a nuk e dinë ata që besojnë se, sikur të donte Allahu, do t'i drejtonte të gjithë njerëzit tek e Drejta?** - Le ta dinë se, Allahu i Madhëruar është i plotpushtetshëm që t'i udhëzojë të gjithë, por Ai është i Urtë dhe i Gjithëditur. Ai na tregon se udhëzon në rrugë të drejtë vetëm atë që Ai dëshiron dhe lë në humbje atë që Ai dëshiron, sipas ditorisë dhe urtësisë së Tij. Atëherë, le t'i druhen Atij dhe, me përunjësi dhe përgjërëm, t'ia kërkojnë udhëzimin, ashtu siç Ai e kërkon.

- **Por ata që nuk besojnë, për shkak të veprave të tyre, do t'i godasë vazhdimisht shkatërrimi ose do t'u vijë pranë shtëpive të tyre, derisa të vijë Premtimi i Allahut.** - Ata që vazhdojnë të zhyten në mosbesimin e tyre, nuk mund të nxjerrin mësim dhe zemrat e tyre nuk ndikohen nga

paralajmërimet dhe ndëshkimet që Zoti u dërgon në mënyrë të vazhdueshme. Për shkak të gjynaheve të tyre, ata goditen me ndëshkime të njëpasnjëshme, që bien mbi ta ose pranë tyre. Megjithatë, ata vazhdojnë me kokëfortësi në mohimin e tyre. Kështu do të vazhdojnë ata të mjerë, derisa të vijë dhe të realizohet i plotë kërcënimi i Zotit dhe ndëshkimi i Tij i përhershëm, që kurrë nuk do të mund ta largojnë.

- **Allahu nuk e shkel kurrë premtimin.** - Allahu i Lartësuar nuk e shkel kurrë premtimin e Tij. Ky është një kërcënim që ata të frikësohen nga ndëshkimi i Zotit dhe të heqin dorë sa më shpejt nga mohimi, armiqësia dhe padrejtësitë e tyre.

Ajeti 32

32. Edhe me të dërguarit para teje janë tallur (mohuesit). Por atyre që nuk besuan, Unë u dhashë afat dhe pastaj i ndëshkova. Eh, si ishte ai dënim!

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar ngushëllon Profetin dhe forcon zemrën e tij, duke i thënë:

- **Edhe me të dërguarit para teje janë tallur (mohuesit).** - Domethënë, ti nuk je i pari profet që është refuzuar dhe është munduar nga populli i tij.

- **Por atyre që nuk besuan, Unë u dhashë afat dhe pastaj i ndëshkova. Eh, si ishte ai dënim!** - Domethënë, ai ishte një ndëshkim i ashpër dhe i dhembshëm. Prandaj, le të mos vetëmashtrohen me afatizimin Tonë këta të mjerë, që të refuzojnë dhe tallen me ty. Le të shohin ata popujt që ishin para tyre dhe le të marrin mësim. Allahu i Lartësuar është i Plotpushtetshëm që t'i ndëshkojë edhe këta, ashtu si edhe popujt e mëparshëm, që kundërshtuan dhe u tallën me profetët e tyre.

Ajetet 33 - 34

33. Vallë, kush mund të krahasohet me Atë (Allahun) që mbikëqyr çdokënd se çfarë vepron? Dhe megjithatë, ata i përshkruajnë Allahut ortakë. Thuaj: “Na i tregoni ata!” Mos, vallë, ju po i tregoni

Atij diçka që Ai nuk e ditka, qoftë ajo nga gjërat që janë në tokë, qoftë ajo fjalë prej fjalëve që ju thoni?!” Jo, por atyre që nuk besojnë u duket e mirë dredhia e tyre, prandaj janë të penguar nga rruga e drejtë. Dhe ata që Allahu i lë të humbur, askush nuk mund t'i udhëzojë.

34. Për ata ka dënim në jetën e kësaj bote, por dënimi i botës tjetër është shumë më i rëndë. Ata nuk ka kush t'i mbrojë prej ndëshkimit të Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **Vallë, kush mund të krahasohet me Atë (Allahun) që mbikëqyr çdokënd se çfarë vepron?** - Allahu i Lartësuar është Mbikëqyrës i gjithçkaje dhe çdokujt ka për t'i dhënë shpërblimin e merituar, qoftë në këtë jetë, qoftë në jetën tjetër, me drejtësinë e Tij të plotë. Si mund të jetë i njëjtë i Gjithëdituri me idhujt, të cilët nuk kanë në dorë asnjë mundësi për shpërblim dhe ndëshkim, të cilët nuk kanë asnjë grimë pushteti?! Duke treguar padrejtësinë e tyre të madhe, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Dhe megjithatë, ata i përshkruajnë Allahut ortakë.** - Ata i përshkruajnë Allahut ortakë, ndërkohë që Ai është i Vetmi dhe i Pashembullti. Allahu është *Es-Samed* - i Ploti dhe Absoluti në zotërimin dhe sundimin e Tij, të Cilit i drejtohen të gjitha krijesat për nevojat e tyre. Allahu nuk ka shokë, nuk ka ortakë dhe as të ngjashëm me Të. Të besosh se ka idhujt të ngjashëm me Zotin dhe pjesëmarrës në pushtetin e Tij është një krim i pafalshëm.

- **Thuaj: “Na i tregoni ata!” Mos, vallë, ju po i tregoni Atij diçka që Ai nuk e ditka, qoftë ajo nga gjërat që janë në tokë,”** - Nëse jeni të sigurt dhe të vërtetë në atë që thoni, atëherë përshkruajini idhujt që ju adhuron, që të gjykojmë rreth tyre. Mos, vallë, Allahu i Madhëruar nuk di gjë rreth ekzistencës së këtyre idhujve dhe u dashka që ju t'ia mësoni Atij?! Mësojeni tani, o të mjerë! Duke qenë se Allahu i Lartësuar nuk e ndan pushtetin e Tij me asnjë tjetër, kuptojeni kotësinë e pretendimeve tuaja! Me këto pretendime boshe, ju i përngjani

atij që kërkon t'i prezantojë ortakë Zotit, për të cilët Ai nuk ditka gjë. Këto janë kotësira, që dalin nga goja juaj, prandaj i Lartësuari thotë:

- ... **qoftë ajo fjalë prej fjalëve që ju thoni?!**" - E shumta që mund të thuhet rreth ekzistencës së këtyre idhujve ose "ortakëve", është se ato janë pretendime të kota, të thëna nga të paditurit. E vërteta është e qartë: "Nuk ka të adhuroar tjetër me meritë përveç Allahut". Asnjë krijesë nuk meriton të adhurohet, por:

- **Jo, por atyre që nuk besojnë u duket e mirë dredhia e tyre,** - Dredhitë e tyre në propagandimin e idhujtarisë dhe mohimit të Shpalljes së Zotit iu duken të bukura, prandaj dhe përfundimi i tyre është i qartë:

- ... **prandaj janë të penguar nga rruga e drejtë.** - Ata privohen nga rruga e drejtë, që të çon tek Zoti dhe në vendin e përjetshëm të bujarisë dhe mirësive të Tij.

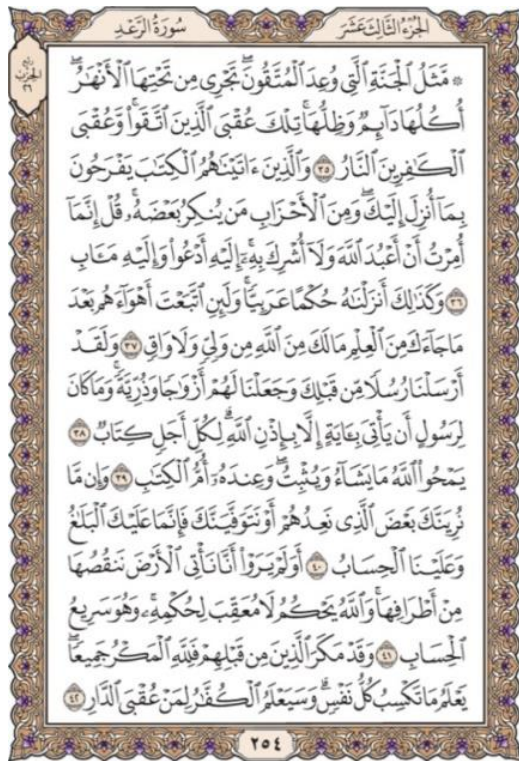
- **Dhe ata që Allahu i lë të humbur, askush nuk mund t'i udhëzojë.** - Arsyeya është se askush tjetër, përveç Allahut, nuk ka pushtet real në qiej dhe në tokë, në këtë jetë dhe në ahiret. Askush nuk mund të ndryshojë vullnetin dhe përcaktimin e të Gjithëpushtetshmit, që është i Urtë dhe i Gjithëditur.

- **Për ata ka dënim në jetën e kësaj bote, por dënimi i botës tjetër është shumë më i rëndë.** - Ndëshkimi i ahiretit është shumë më i rëndë se ndëshkimi i dynjasë dhe, përveç kësaj, ai është i përjetshëm dhe i pafundmë.

- **Ata nuk ka kush t'i mbrojë prej ndëshkimit të Allahut.** - Askush nuk mund t'i ruajë ata nga ndëshkimi i Allahut. Nëse ndëshkimi i Tij e përfshin dikë, askush nuk mund ta pengojë Atë.

Ajetet 35 - 37

35. Xheneti që u është premtuar të devotshmëve është si një kopsht i bukur, nëpër të cilin rrjedhin lumenj, ku ushqimi dhe hija janë të përherëshme. Ky do të jetë fundi i lumtur i atyre që janë të devotshëm, ndërsa fundi i jobesimtarëve do të jetë Zjarri.

36. Ata të cilëve Ne u kemi dhënë Librin gëzohen me atë që t'u shpall ty. Por ka grupime që e mohojnë një pjesë të tij. Thuaj: "Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Allahun, pa i bërë shok Atij. Unë vetëm tek Ai ftoj dhe vetëm tek Ai është kthimi im."

37. Kështu, Ne e kemi shpallur atë (Kur'anin) në gjuhën arabe, për të qenë një Ligj i përkryer. Por, nëse ndjek dëshirat e tyre, pas diturisë së madhe që të ka ardhur, ti nuk do të kesh as ndihmë e as mbrojtje prej Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **Xheneti që u është premtuar të devotshmëve është si një kopsht i bukur, nëpër të cilin rrjedhin lumenj, ku ushqimi dhe hija janë të përherëshme.** - Duke shpresuar këtë Xhenet, besimtarët u largohen atyre gjërave që Zoti dhe Profeti i Tij kanë ndaluar, si dhe i përkushtohen zbatimit të urdhëresave. I Lartësuari Bujar e përshkruan Xhenetin duke thënë: "...është si një kopsht i bukur, nëpër të cilin rrjedhin lumenj, ku ushqimi dhe hija janë të

përhershme." Lumenjtë e Xhenetit janë prej mjalti, prej pijesh të këndshme, prej qumështi dhe uji të kristaltë. Këto lumenj rrjedhin gjithmonë dhe nuk janë të kufizuar. Me ujin e pastër të tyre vaditen kopshte të bukura dhe pemë të hijshme me fruta të shijshme. Zoti thotë: "...ushqimi dhe hija janë të përhershme." Shijet dhe kënaqësia që ato falin janë të vazhdueshme. Të tilla janë edhe hijet e bukura të pemëve, që mbushin me kënaqësi dhe rehatojnë këdo që rri poshtë tyre.

- **Ky do të jetë fundi i lumtur i atyre që janë të devotshëm,** - Ky është përfundimi i atyre që besojnë dhe adhurojnë Zotin përmes ligjeve të Tij; pikërisht këto vendbanime të bukura. Ndërsa përfundimi i mohuesve është ndryshe:

- **ndërsa fundi i jobesimtarëve do të jetë Zjarri.** - Sa ndryshim të madh ka mes dy grupeve, sepse të tillë janë edhe në këtë jetë, me veprat dhe fjalët e tyre. Kështu do të jetë edhe shpërblimi i tyre, në këtë botë dhe në tjetrën.

- **Ata të cilëve Ne u kemi dhënë Librin gëzohen me atë që t'u shpall ty."** - Ata të cilëve Zoti u dhuroi mirësinë e diturisë rreth shpalljeve të Tij gëzohen me këtë Shpallje madhështore, që po të dhurohet ty, o Muhamed. Ata janë të bindur se ajo t'u shpall nga Zoti i gjithësisë. Ata lumturohen me dritën e Zotit dhe e besojnë atë. Ata e pranojnë Shpalljen e re dhe gëzohen kur shohin që ato vërtetojnë njëra tjetrën. Kjo është gjendja e ithtarëve të Librit të cilët e besojnë Shpalljen që iu dhurua Muhamedit ﷺ. Megjithatë, ka shumë grupe që e refuzojnë një pjesë të Shpalljes së Zotit:

- **Por ka grupe që e mohojnë një pjesë të tij.** - Por në këtë mënyrë, ata mohojnë të gjithë Shpalljen, pa e kuptuar. Lum ata që Zoti i udhëzoi në rrugën e drejtë dhe mjerë mohuesit që e shpërfillën Shpalljen e Tij!

- **Thuaj: "Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Allahun, pa i bërë shok Atij.** - Ti, o Muhamed, je thjesht një këshillues e paralajmëruar, që fton në udhën e drejtë të Zotit, prandaj tregoj atyre se për

çfarë je urdhëruar. Thuaju atyre: "Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Allahun, pa i bërë shok Atij". Domethënë, jam urdhëruar që, të gjithë adhurimin e fenë t'ia kushtoj vetëm Allahut me sinqeritet dhe me besnikëri, ashtu siç më ka urdhëruar.

- **Unë vetëm tek Ai ftoj dhe vetëm tek Ai është kthimi im."** - Unë i ftoj njerëzit në fenë dhe ligjin e Zotit, i ftoj që të përkushtohen në adhurimin e Tij si Një i vetëm dhe të nënshtrohen ndaj ligjit të Tij. Unë vetëm tek Ai shpresoj të më dojë dhe të më shpërblejë për punën dhe lodhjen time në këtë çështje. Vetëm Atë e shpresoj kur kryej urdhëresat e Tij dhe ruaj kufijtë e Tij.

- **Kështu, Ne e kemi shpallur atë (Kur'anin) në gjuhën arabe, për të qenë një Ligj i përkryer.** - Kuptimi: Ne e kemi shpallur këtë libër që të jetë një ligj i përkryer, i qartë dhe i kuptueshëm. Ne e shpallëm Kur'anin me gjuhën më të pasur dhe të përkryer, më shprehëse dhe më të bukur, që ai të jetë i qartë dhe i kuptueshëm, që nuk shkakton asnjë ngatërrësë. Kur'ani është një ligj që nuk pranon asnjë ndryshim dhe që duhet pasuar rigorozisht. Atë nuk mund ta trazojnë devijimet e njerëzve dhe ai nuk i pranon ato. Kush pason Kur'anin nuk mund të ndjekë dëshirat personale të devijuara, ashtu si dhe kush ndjek dëshirat personale nuk mund të pasojë Kur'anin madhështor. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar paralajmëron dhe kërcënon që të jemi të kujdesshëm në pasimin e këtij ligji. Ky kërcënim i drejtohej Profetit, - edhe pse ai ishte i ruajtur nga një gabim i tillë, - për dy shkaqe: së pari, për të treguar se Profeti ishte i ruajtur dhe, së dyti, që umeti i tij të jetë i kujdesshëm dhe pasues i Profetit në zbatimin e ligjit të Zotit.

- **Por, nëse ndjek dëshirat e tyre, pas diturisë së madhe që të ka ardhur, ti nuk do të kesh as ndihmë e as mbrojtje prej Allahut.** - Porosia e Allahut është që të mos ndjekësh dëshirat dhe devijimin e njerëzve, por të pasosh diturinë dhe dritën e Zotit. Nëse njeriu ndjek pasionet e devijuara, që nuk janë të ndriçuara nga drita e udhëzimit

të Zotit, atëherë le ta dijë se nuk ka për të gjetur as mik, që ta ndihmojë për të arritur qëllimet e tij, dhe as mbrojtës, që ta ruajë nga të këqijat në dynja dhe në ahiret.

Ajetet 38 - 39

38. Ne edhe para teje dërguam profetë, të cilëve u mundësuam të kenë gra e fëmijë. Asnjë i dërguar nuk solli argument, përveçse me lejen e Allahut. Çdo kohë ka Librin e vet (ku përcaktohet caku i saj).

39. Allahu fshin çfarë të dojë dhe përforcon çfarë të dojë. Tek Ai është Nëna e Librit.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne edhe para teje dërguam profetë, të cilëve u mundësuam të kenë gra e fëmijë.**

-Ti nuk je i pari i dërguar ndër njerëz, që ata të habiten se Zoti të dërgoi ty si profet. Armiqtë e tu nuk kanë pse ta shohin si mangësi faktin që ti ke gra dhe fëmijë. Kjo habi e tyre është e pakuptimtë dhe pa vend, sepse ata e dinë shumë mirë se edhe profetët para teje kanë qenë të tillë. Atëherë kuptohet se ata kanë qëllime të këqija, duke dashur të justifikojnë ndjekjen e dëshirave të tyre dhe mosnënshtrimin ndaj ligjit të Zotit. Pikërisht për këtë arsye, ata kërkojnë prej teje shenja dhe mrekulli, duke pretenduar se nëse ua shfaq, atëherë do të besojnë. Por ti nuk ke asgjë në dorë, sepse gjithçka është në dorë të Allahut të Lartësuar.

- **Asnjë i dërguar nuk solli argument, përveçse me lejen e Allahut.** - Allahu i Lartësuar është Ai që lejon mrekullitë, në kohën kur Ai dëshiron dhe e ka përcaktuar që të ndodhin:

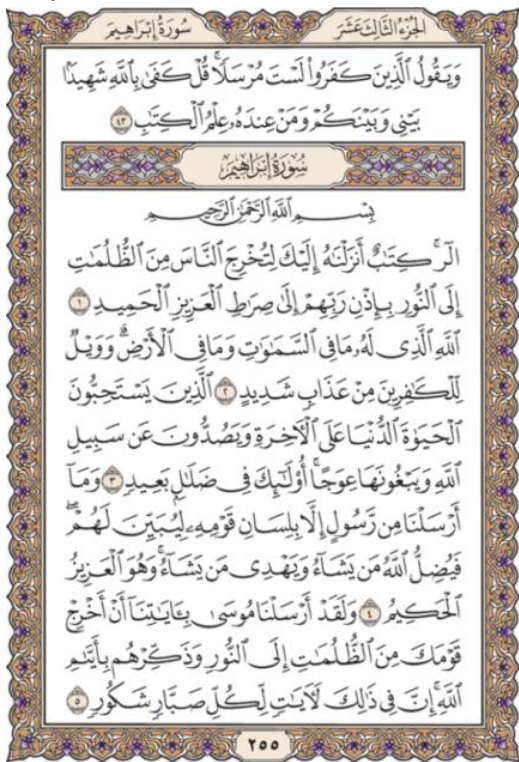
- **Çdo kohë ka Librin e vet** (ku përcaktohet caku i saj). - Një çështje që Zoti ka përcaktuar as nuk përshpejtohet dhe as nuk vonohet. Kështu, kërkesa e mohuesve për të përshpejtuar ndëshkimin ose për sjelljen e mrekullive nuk ndikon tek Allahu, që Ai të ndryshojë diçka të cilën e ka shkruar, edhe pse Allahu i Lartësuar vepron çfarë të dojë. Askush nuk mund të ndryshojë atë që Zoti dëshiron.

- **Allahu fshin çfarë të dojë dhe përforcon çfarë të dojë.** - Allahu i Lartësuar fshin prej përcaktimeve të Tij çfarë të dëshirojë dhe e lë çfarë të dëshirojë. Megjithatë, duhet kuptuar se ky ndryshim ndodh jo në çështjet të cilat i ka shkruar lapsi i Zotit, sepse ajo që është shkruar nga lapsi i Zotit, - dhe që, sigurisht, është paraprirë nga dituria e Tij, - nuk ka mundësi të ndryshojë. Në të kundërt, ajo do të ishte mangësi dhe cenim i diturisë së Allahut të Lartësuar, që thotë:

- **Tek Ai është Nëna e Librit.** - Tek Allahu është "*Leuhi Mahfudh*", në të cilin është baza e të gjitha çështjeve. Ky themel nuk mund të ndryshojë kurrë. Ndryshimet ndodhin në degëzime, sikurse janë veprat e ditës dhe të natës, të cilat i shkruajnë melekët dhe për të cilat Allahu i Lartësuar ka caktuar shkaqe, të cilët bëjnë që ato vepra të krijesave të shkruhen ose të fshihen. Vetëm kur ka shkaqe të caktuara ndodh fshirja ose shkrimi i tyre. E ilustruar me shembuj, Allahu i Lartësuar e ka bërë bujarinë, mbajtjen e lidhjeve fafeshnore dhe bamirësinë, si shkaqe për zgjatjen e jetës dhe shtimin e pasurisë për njeriun. Nga ana tjetër, Ai i ka bërë gjynahet shkaqe për pakësimin e mirësive dhe të jetës. Po kështu, ai njeri që realizon shkaqet e shpëtimit dhe ruajtjes nga shkatërrimi ka për të shpëtuar, ndërsa ai që nuk e bën diçka të tillë ka për t'u sprovuar. Mbi të gjitha këto, është Allahu i Madhëruar Ai që i administron dhe i rregullon çështjet dhe, sigurisht, që ky rregullim dhe administrim kurrë nuk mund të bien ndesh me diturinë e Tij dhe atë çka Ai e ka shkruar në "*Leuhi Mahfudh*", i cili është baza e gjithçkaje e nga i cili degëzohet gjithçka.

Ajetet 40 - 41

40. Edhe nëse do të të mundësojmë ta shohësh (sa je gjallë) një pjesë të asaj që ua kemi premtuar atyre, apo të ta marrim shpirtin (para se të përfundojë e gjitha), detyra jote është vetëm kumtimi i qartë (i shpalljes), kurse gjykimi për ta i Yni.

41. A nuk shohin ata se Ne po ua ngushtojmë tokën nga skajet e saj? Allahu gjykon dhe askush nuk mund ta kundërshtojë gjykimin e Tij. Ai është i Shpejtë në llogari.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe nëse do të të mundësojmë ta shohësh (sa je gjallë) një pjesë të asaj që ua kemi premtuar atyre, apo të ta marrim shpirtin (para se të përfundojë e gjitha), detyra jote është vetëm kumtimi i qartë (i shpalljes), kurse gjykimin për ta i Yni. - Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë që të mos nxitohet duke kërkuar përshpejtimin e ndëshkimit të tyre. Një gjë është e sigurt: nëse ata do të vazhdojnë në shfrenimin e tyre dhe në refuzimin e besimit të drejtë, ka për t'i përfshirë ndëshkimi që u premtohet. Ky ndëshkim është në dorën e Zotit, i Cili mund ta realizojë ose gjatë jetës tënde ose në ahiret. Kjo është çështje që e vendos Zoti dhe nuk është detyra jote. Detyra jote është kumtimi i qartë i të vërtetës dhe i Shpalljes së Zotit për krijesat.

Ndërsa llogaria e tyre është në dorën e Zotit: Ai do t'i marrë në llogari krijesat. Në dorën e Tij është shpërblimi ose ndëshkimi i tyre. Në vijim, Allahu i Lartësuar kërcënon ata që mohojnë të vërtetën:

- A nuk shohin ata se Ne po ua ngushtojmë tokën nga skajet e saj? Allahu gjykon dhe askush nuk mund ta kundërshtojë gjykimin e Tij. Ai është i Shpejtë në llogari. - Rreth kuptimit të “ngushtojmë tokën” janë dhënë shpjegime të ndryshme nga dijetarët. Një shpjegim thotë se kuptimi është shkatërrimi i mohuesve të së vërtetës, duke i shfarosur ata kudo që ndodhen. Një kuptim tjetër është: çlirimi i vendeve të kufrit nga padrejtësitë e idhujtarëve dhe përhapja e Islamit në ato vende, duke e ngushtuar në këtë mënyrë tokën dhe pushtetin e tyre. Por ajo që duket qartë, - dhe Allahu e di më mirë -, është se Allahu i Lartësuar ua ngushton tokën dhe pushtetin të padrejtëve dhe refuzuesve të besimit përmes shumë mënyrave. Ai i paralajmëron ata me ndëshkime që godasin rreth e rrotull tyre ose mbi të ngjashmit me ta, që ata të marrin mësim dhe të kthejnë rrugë. Kështu, Allahu i Madhëruar i kërcënon, para se të vijë dita kur ata të ngushtohen dhe t'u vijë një ndëshkim, që nuk do të ketë më kthim dhe që askush nuk do të mund ta ndalë.

Ajetet 42 - 43

42. Edhe ata, që kanë qenë para tyre, thurën intriga, por çdo intrigë është në dorën e Allahut. Ai e di se çfarë vepron çdo njeri dhe mohuesit do ta kuptojnë mirë se për kë do të jetë Fundi i lumtur.

43. Ata që mohojnë thonë: “Ti nuk je i dërguar.” Thuaj: “Mjafton që Allahu është dëshmues midis meje dhe jush, por edhe midis meje dhe atyre që kanë njohuri për Librin”.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe ata që kanë qenë para tyre thurën intriga, por çdo intrigë është në dorën e Allahut. - Shumë intriga dhe plane thurën popujt e shkuar kundër profetëve dhe kundër të vërtetës, që ata sollën nga Zoti,

por nuk arritën asgjë. Ata luftuan kundër rrugës së Allahut, duke dashur të pengonin përhapjen e dritës së Tij. Por, a nuk e dinin ata se: "...çdo intrigë është në dorën e Allahut"? Askush nuk ka mundësi që të bëjë plane dhe t'i realizojë ato pa lejen e Allahut të Lartësuar apo jashtë përcaktimit dhe krijimit të Tij. Zoti ka krijuar gjithçka dhe ka përcaktuar gjithçka. Ata thurin intriga kundër fesë së Tij, por le ta dinë se përfundimi i tyre është dëshpërimi dhe dështimi. Ata do të zhgënjehen dhe do të mbeten të trishtuar. Allahu i Lartësuar thotë:

- Ai e di se çfarë vepron çdo njeri dhe mohuesit do ta kuptojnë mirë se për kë do të jetë Fundi i lumtur. - Allahu i Lartësuar i di shumë mirë prirjet, dëshirat dhe punët e njerëzve, si të dukshmet dhe të padukshmet. Edhe thurja e intrigave është një vepër që nuk i fshihet Allahut të Lartësuar, prandaj është e pamundur që ata të planifikojnë kurthe për të dëmtuar të vërtetën dhe pasuesit e saj dhe t'ia arrijnë të përfitojnë diçka. Allahu i Lartësuar thotë: "...mohuesit do ta kuptojnë mirë se për kë do të jetë fundi i lumtur." Do ta kuptojnë mirë se kujt do t'u takojë e ardhmja: atyre apo profetëve dhe pasuesve të profetëve. Nuk ka dyshim se përfundim i lumtur dhe gjithë mirësia u takon të devotshmëve, dhe jo mohuesve.

- Ata që mohojnë thonë: "Ti nuk je i dërguar." - Ata të mohojnë ty dhe e konsiderojnë gënjeshtër Shpalljen që t'u dha nga Zoti. Thuaji atyre, nëse kërkojnë ndonjë dëshmues për këtë fakt:

- Thuaj: "Mjafton që Allahu është dëshmues midis meje dhe jush,..." - Allahu i Lartësuar ka dëshmuar për këtë të vërtetë me fjalën, veprat dhe me miratimin e Tij. Me fjalën e Tij, Allahu i Lartësuar dëshmoi përmes asaj që ia shpalli më të sinqertit dhe më besnikut të krijesave të Tij. Ai shpalli mesazhe, përmes të cilave tregoi vërtetësinë dhe besnikërinë e Profetit dhe të Shpalljes. Për sa i përket dëshmisë me vepra, Allahu i Lartësuar e mbështeti

Profetin dhe kauzën e tij me një ndihmë, e cila ishte jashtë mundësive njerëzore, jashtë forcës së këtij profeti apo të shokëve dhe pasuesve të tij. Kjo ishte një dëshmi me veprat e Allahut të Lartësuar, që tregoi për vërtetësinë e Shpalljes dhe të profetit Muhamed. Ndërsa dëshmia përmes pohimit të Tij kuptohet nga fakti se Profeti na ka njoftuar se ishte Zoti Ai që e dërgoi atë. Ai na tregoi se Allahu i Lartësuar i urdhëroi njerëzit për ta pasuar rrugën e drejtë dhe premtoi kënaqësinë dhe begatinë e Tij për çdo pasues të sinqertë të kësaj rruge. Ndërsa ata që nuk e pasojnë Profetin, Zoti i kërcënon me zjarr në botën tjetër, madje e ka bërë të lejuar për t'u marrë (sipas ligjit) jetën dhe pasurinë e tyre. Për të gjitha këto mesazhe që Profeti solli prej Tij, Allahu i Lartësuar e miratoi atë. Nëse Profeti do të trillonte diçka, Allahu i Lartësuar do ta ndëshkonte menjëherë atë.

- ... por edhe midis meje dhe atyre që kanë njohuri për Librin! - Kjo përfshin të gjithë dijetarët e dy librave (Teurat dhe Ungjill). Shumë dijetarë të krishterë apo judej, të cilët e pranuan dhe pasuan të vërtetën, dëshmuuan haptas për vërtetësinë e profetit Muhamed.⁶⁷ Edhe ata që e fshehën këtë dëshmi, Allahu i Lartësuar na tregon se e dinin dhe ishin të sigurt për këtë fakt. Dëshmia e Zotit se ata e dinin mirë këtë fakt, por heshtnin, është, në fakt, më e fortë edhe sesa pranimi i vetë atyre, sikur ta bënin. Nëse nuk do të dëshmonte Allahu i Madhëruar, ata do ta refuzonin diçka të tillë, por heshtja e tyre tregoi se ata e kishin të shkruar dëshminë për vërtetësinë e Profetit. Allahu i Lartësuar urdhëroi që të argumentojmë me dëshmitë që gjenden tek ithtarët e Librit, sepse dëshmia merret nga ata që kanë njohuri. Në atë kohë, idhujtarët arabë ishin analfabetë e të paditur, prandaj nuk kishte asnjë dobi dëshmia e tyre për vërtetësinë e Profetit dhe të Shpalljes së Zotit. Madje, arabët e asaj kohe, që ishin të paditur, gjithmonë pyesnin ithtarët e Librit për të tilla çështje. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Surja 14: Ibrahim (mekase) 52 ajete**Me emrin e Allahut,****Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit****Ajeti 1**

1. Elif, Lam, Ra. Ky është një Libër, të cilin Ne ta shpallëm ty, që, me lejen e Zotit, t'i nxjerrësh njerëzit prej errësirave në dritë, në Rrugën e Ngadhënjimtarit të Lavdëruarit ...

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon se ia shpalli Kur'anin Profetit të Tij, për të qenë në dobi të krijesave e për t'i nxjerrë ata prej errësirave në dritë, për t'i nxjerrë nga errësirat e injorancës, mohimit të Zotit, poshtërsive dhe veseve të ulëta, në dritën e diturisë, besimit të sinqertë, bindjes ndaj Zotit dhe virtyteve. Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar e thekson: *“me lejen e Zotit të tyre”*. Kjo do të thotë se çdo adhurim që Zoti e do, ka për t'u realizuar prej tyre veçse me ndihmën dhe dëshirën e Tij. Asnjë punë e njerëzve nuk mund të ndodhë pa lejen e Allahut. Kjo është nxitje e hapur për mbështetje dhe kërkim ndihme nga Zoti, për ta plotësuar adhurimin. Adhurojeni Zotin përmes ligjeve dhe mënyrës që Ai e ka përcaktuar dhe kërkoni ndihmën e Tij, që t'ju lehtësojë dhe mundësojë një adhurim sa më të plotë e të pranuar nga Ai. Pastaj i Madhëruari e shtjellon edhe më shumë dritën, drejt së cilës udhëzon ky libër: *“...në rrugën e Ngadhënjimtarit të Lavdëruarit”*. Kur'ani udhëzon në rrugën që të çon drejt Allahut, që është Ngadhënjimtari dhe i Lavdëruari, dhe në vendin e shpërblimit të përjetshëm, ku Ai do të nderojë të dashurit e Vet. Kjo rrugë ndërtohet mbi dy themele:

1. dituria e saktë rreth Shpalljes dhe;
2. puna e sinqertë sipas kësaj diturie.

Mendo pak! Allahu i Madhëruar thotë se Kur'ani udhëzon në rrugën e Tij, që është *El Aziz* - Ngadhënjimtari dhe *El Hamid* - i Lavdëruari. Përmendja e këtyre dy emrave tregon se edhe pasuesit e kësaj rruge janë krenarë dhe ngadhënjimtarë. Ata janë të fortë dhe të pathyeshëm, edhe nëse nuk

kanë shumë ndihmëtarë, sepse u mjafton Allahu, i Cili është ndihmuesi më i fuqishëm. Ata janë të lavdëruar ndër njerëz dhe bëjnë punë të lavdërueshme. Sigurisht, i lavdishëm dhe i lavdëruar do të jetë edhe përfundimi i tyre.

Ajeti 2

2. ...Në rrugën e Allahut, të Cilit i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Mjerë mohuesit, për dënimin e ashpër (që i pret)!

Shpjegimi i ajetit

- ...Allahut, të Cilit i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë. - Rruga ose ligji që Allahu vendosi për njerëzimin është tregues i qartë se Ai ka emrat më të bukur, cilësitë më të larta dhe attribute absolute. Ky ligj tregon se Ai që e ka caktuar është Krenar e Ngadhënjimtar në pushtetin e Vet dhe i Lavdëruar në çdo aspekt: në fjalët, veprat e Tij dhe ligjet që vendos për krijesat. Allahu është i vetmi i Adhuroar me meritë dhe duhet adhuroar veçse përmes mënyrës së përcaktuar nga Ai. Ai duhet adhuroar përmes asaj që quhet *“Siratul Mustekim”* - Rruga e Drejtë. Ky ajet tregon se, ashtu sikurse Allahu është i vetmi Sundues i qiejve e i tokës, i vetmi Krijues, Furnizues dhe Kujdestar për krijesat e Tij, po ashtu është dhe duhet të jetë i vetmi që vendos ligjet e besimit dhe ligjet e jetës së tyre. Ata janë pronë e Tij dhe nën sundimin dhe pushtetin e Tij, prandaj Ai kurrë nuk do t'i linte të çoroditur e të paudhëzuar. Pasi përmendi këto argumente dhe fakte, Allahu i Madhëruar kërcënon ata që nuk i nënshtrohen:

- Mjerë mohuesit, për dënimin e ashpër (që i pret)! - Këtë dënim askush veç Zotit nuk mund ta shpjegojë e tregojë madhësinë dhe dhimbjen e tij. Në vijim vijmë cilësitë dalluese të këtyre të mjerëve që nuk iu nënshtroan ligjit të Zotit dhe adhurimit të Tij sipas Kur'anit. Ai thotë:

Ajeti 3

3. Mjerë ata që e duan më shumë jetën e kësaj bote se atë të botës tjetër, që i pengojnë njerëzit nga rruga e Allahut

dhe që kërkojnë në të diçka të shtrembëruar! Ata janë shumë larg rrugës së drejtë.

Shpjegimi i ajetit

- Mjerë ata që e duan më shumë jetën e kësaj bote se atë të botës tjetër... - Këta kënaqen me jetën e kësaj bote dhe stolitë e saj. Ata gjejnë prehje në të dhe e harrojnë ditën kur do të kthehen tek i Madhërishti. Ata shpërfillin shpalljet dhe paralajmërimet e Zotit dhe të profetëve. Ata e urrejnë të vërtetën e pamohueshme dhe, përveç vetvetes, pengojnë edhe të tjerët nga rruga e Allahut:

- ...që i pengojnë njerëzit nga rruga e Allahut dhe që kërkojnë në të diçka të shtrembëruar! - I pengojnë nga rruga që duhet të ndjekin njerëzit, nga ligji i jetës së tyre dhe mënyra e adhurimit që Zoti kërkon prej tyre. Allahu i Madhëruar e ka shtjelluar qartë në Shpalljen e Tij dhe përmes profetëve këtë rrugë, ndërsa këta të mjerë e flakin e shpërfillin atë dhe paralajmërimet e Tij. Nuk mjaftohen me kaq, por pengojnë edhe të tjerët, duke qenë të ndezur flakë nga urrejtja për Zotin dhe për Shpalljen e Tij, që bien ndesh me dashurinë dehëse të tyre për këtë jetë dhe stolitë e saj. Kështu, ata shndërrohen në armiq të rrugës së Zotit dhe agresorë ndaj njerëzve. Ata e paraqesin të shtrembëruar dhe të urreyer rrugën e Zotit, në mënyrë që të largojnë sa më shumë njerëz prej saj. Por Allahu dëshiron që ta përkryejë dhe plotësojë Dritën e Tij, edhe pse mohuesit e urrejnë këtë gjë.

- **Ata janë në një humbje të largët.** - Këta njerëz, me të tilla cilësi, janë në humbje të qartë dhe shumë të thellë. Ata jo vetëm që humbin vetveten, por luftojnë edhe për humbjen e të tjerëve. Ata kundëshojnë rrugën e Allahut dhe Profetit të Tij dhe kanë guximin dhe paturpësinë të luftojnë kundër kësaj rruge. E ku ka humbje më të madhe sesa kjo?! Ndërsa besimtarët qëndrojnë nga krahu tjetër. Ata i besojnë Allahut dhe shpalljeve të Tij. Ata i japin përparësi ahiretit kundrejt dynjasë. Ata jo vetëm ndërtojnë e përmirësojnë vetveten sipas

ligjit të Zotit, por ftojnë edhe të tjerët me durim e dituri. Ata ua zbukurojnë njerëzve rrugën e Zotit dhe ua bëjnë të qartë se ajo është rruga e drejtë.

Ajeti 4

4. Ne e kemi dërguar çdo peygamber veçse me gjuhën e popullit të vet, për t'ua qartësuar gjërat. Allahu e lë në humbje atë që dëshiron dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që dëshiron. Ai është Ngadhënjimtari dhe i Urti.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne e kemi dërguar çdo peygamber veçse me gjuhën e popullit të vet, për t'ua qartësuar gjërat.** - Ky ajet tregon dashurinë, butësinë dhe përkujdesjen e madhe të Allahut të Madhëruar, i Cili i përzgjedhi profetët nga mesi i popujve përkatës, që flisnin gjuhën e tyre, në mënyrë që t'u sqaronin gjithçka që ata kishin nevojë. Kështu kujdeset i Gjithëmëshirshmi, që njerëzit të kenë mundësinë të mësojnë atë që Ai ka shpallur. Nëse profetët nuk do të flisnin të njëjtën gjuhë me popujt e tyre, ata do të mund të mësonin Shpalljen e Zotit vetëm nëse do të mësonin paraprakisht gjuhën e Shpalljes. Profetët qartësuan gjithçka, prandaj popujt nuk kanë asnjë justifikim përpara Zotit. Pas këtij qartësimi, Allahu i Madhëruar tregon se do të ndodhin dy gjëra:

- **Allahu e lë në humbje atë që dëshiron dhe udhëzon në rrugë të drejtë atë që dëshiron.** - Allahu lë të paudhëzuar ata që nuk nënshtrohen të jetojnë dhe ta adhurojnë Atë sipas udhëzimit të përcjellë e të qartësuar nga profetët e shpalljet. Ndërsa për ata që i pranojnë me respekt shpalljet dhe udhëzimin e Zotit dhe nënshtrohen të jetojnë sipas tyre, ky hap shënon fillimin e suksesit. Allahu i Madhëruar i udhëzon edhe më tej dhe ua forcon besimin. Këta janë ata që Ai i do për t'i përfshirë në mëshirën dhe përkujdesjen e Tij të veçantë dhe për t'u dhënë udhëzimin e plotë. Pastaj i Lartësuarit na udhëzon të meditojmë në dy emra të Tij:

- **Ai është Ngadhënjimtari dhe i Urti.** - Allahu është *El Aziz* - Krenari, Ngadhënjimtari. Si i tillë, Ai është i vetmi që jep udhëzimin dhe ka në dorë humbjen. Ai i rrotullon zemrat e robve si të dëshirojë. Allahu është edhe *Hakim* - i Urtë dhe, si i tillë, Ai e vendos udhëzimin dhe humbjen në zemrat që i meritojnë ato. Ky ajet është argument që tregon se mësimi i gjuhës arabe dhe disiplinave të saj është një vepër e lavdërueshme dhe e shpërblyeshme nga Zoti, sepse vetëm përmes kësaj njohurie mund të kuptojmë drejt dhe plotësisht mesazhin e Zotit. Megjithatë, disa njerëz mund ta njohin mirë dhe natyrshëm gjuhën arabe, si gjuhën e tyre mëmë. Të tillë ishin sahabët dhe populli që jetoi në kohën e Profetit ﷺ. Ata e njihnin mirë arabishten, me të gjitha disiplinat e saj, pa qenë nevoja që ta mësonin në shkollë.

Ajeti 5

5. Ne e dërguam Musanë me argumentet Tona (dhe me urdhrin): “Nxivre popullin tënd prej errësirave në dritë dhe kujtoju atyre Ditët e Allahut! Vërtet, këtu ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar tregon se e dërgoi profetin Musa, duke e pajisur me shenja e mrekulli të qarta e madhështore, që tregonin vërtetësinë e tij si profet dhe të mesazhit që ai përcillte. Urdhëresat e Zotit që iu përcollën Musait ishin të ngjashme me urdhëresat që iu përcollën Muhamedit dhe të gjithë profetëve të tjerë.

“Nxivre popullin tënd prej errësirave në dritë...” - Në këtë mënyrë, të gjithë profetët janë dërguar me shpallje e udhëzim të qartë, për t'i nxjerrë njerëzit prej errësirave të kufrit, injorancës e shfrenimit, në dritën e diturisë, besimit të pastër e korrekt dhe bindjes ndaj Zotit. Profetët u dërguan edhe me një detyrë tjetër:

- **“... dhe kujtoju atyre Ditët e Allahut!”** - Domethënë, që t'u kujtojnë njerëzve mirësitë dhe bujarinë e Zotit mbi ta, për të nxitur mirënjohjen dhe dashurinë për

Allahun, por edhe për t'iu ruajtur ndëshkimit të Allahut. Profetët u kujtonin popujve mirësitë dhe bujarinë e Zotit për besimtarët dhe të gjithë ata që i binden e nënshtrohen Atij. Gjithashtu, u kujtonin edhe ndëshkimet e Zotit mbi popujt që mohonin profetët e shpalljet e Tij dhe nuk nënshtroheshin të jetonin sipas ligjit e shpalljes së Tij. Profetët vepronin kështu për të nxitur mirënjohjen e dashurinë për Zotin, por edhe frikërespektin dhe drojën ndaj Tij. Në kujtimin e këtyre historive dhe sprovave të Zotit ka mësim për atë kategori njerëzish që kanë dy cilësi: ata janë të durueshëm gjatë vështirësive dhe mirënjohës në kohë mirësie dhe kënaqësie.

Ajeti 6

6. Musai i tha popullit të vet: “Kujtoni mirësitë e Allahut ndaj jush, kur ju shpëtoi prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju ndëshkonin me format më të këqija, ju thernin bijtë tuaj dhe linin gjallë bijat tuaja. Kjo ishte një sprovë e madhe nga Zoti juaj.

Shpjegimi i ajetit

- **Musai i tha popullit të vet: “Kujtoni mirësitë e Allahut ndaj jush, kur ju shpëtoi prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju ndëshkonin me format më të këqija,** - Kujtimi i veprave të Zotit ka shumë dobi, qoftë kur bëhet fjalë për përkujdesin dhe bujarinë e Tij me besimtarët, qoftë kur bëhet fjalë për ndëshkimin e zemërimit e Tij me mohuesit. Përmes këtyre historive mësojmë për pushtetin absolut të Zotit, bamirësinë e bujarinë gjithëpërfshirëse, drejtësinë e plotë dhe urtësinë e Tij të paanë. Për këtë arsye, e shohim Musanë (a.s) që zbaton urdhrin e Zotit kur thotë: “Kujtoni mirësitë e Allahut ndaj jush...”. Ky është urdhër për t'i kujtuar vazhdimisht mirësitë e Zotit, me zemër, fjalë e vepra. Në vijim, ai tregon mirësitë e sprovat që ata kaluan: “...ju shpëtoi prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju ndëshkonin me format më të këqija”. Më pas tregohet një formë e torturës:

- ju thernin bijtë tuaj dhe linin gjallë bijat tuaja. Kjo ishte një sprovë e madhe nga Zoti juaj. - Kjo që ndodhi ishte një sprovë e madhe, që ju kërkon të jeni mirënjohës dhe durimtarë: mirënjohës për Zotin, që ju shpëtoi, dhe durimtarë për sprovën e madhe që kaluat. Në të dyja gjendjet duhet të jeni adhures të bindur ndaj Zotit dhe të nënshtruar në adhurimin e Tij me mirënjohje, durim, lutje e përgjërime. Allahu i Madhëruar do ta shohë durimin tuaj dhe Ai do t'ju shpërblejë.

Ajetet 7 - 8

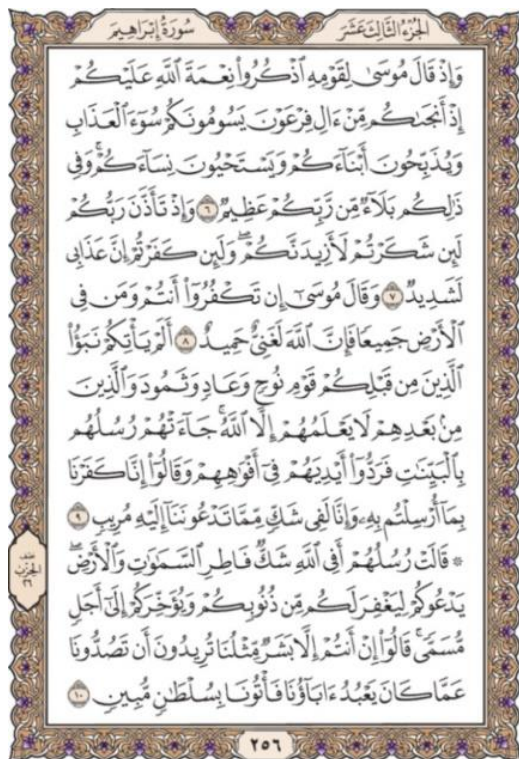
7. Zoti juaj shpalli: “Nëse tregoheni mirënjohës, Unë do t’ju shtoj të mirat, por nëse do të tregoheni mosmirënjohës, të jeni të bindur se dënimi Im është, vërtet shumë i rëndë.”

8. Dhe Musai tha: “Nëse ju dhe të gjithë ata që janë në tokë nuk janë mirënjohës, Allahu është i Panevojë dhe i Lavdëruar”.

Shpjegimi i ajeteve

Musa (a.s) e nxiste popullin për të qenë mirënjohës ndaj Allahut të Madhëruar:

- **Zoti juaj shpalli:** “Nëse tregoheni mirënjohës, Unë do t’ju shtoj të mirat, por nëse do të tregoheni mosmirënjohës, të jeni të bindur se dënimi Im është, vërtet shumë i rëndë.” - Allahu i Lartësuar na ka premtuar se, nëse tregohemi mirënjohës, Ai do të na i shtojë më shumë mirësitë që na ka dhuruar. Ai, gjithashtu, na tregoi: “...të jeni të bindur se dënimi Im është vërtet shumë i rëndë”. Dhe një mënyrë dënimi është largimi i mirësive, me të cilat na ka begatuar. Mirënjohja ndaj Zotit shprehet me zemër, duke i njohur dhe pranuar që këto mirësi t’i ka dhuruar Ai. Së dyti, ajo shprehet me fjalë, duke e përlëvduar dhe falënderuar Zotin për mirësitë e dhuruara. Së treti, shprehet me vepra, duke i shfrytëzuar këto mirësi dhe duke i përdorur ato për kënaqësinë e Allahut të Lartësuar. Nga ana tjetër, mohimi i mirësive ose mosmirënjohja shprehet me të kundërtat e këtyre që u thanë më lart.

- **Dhe Musai tha:** “Nëse ju dhe të gjithë ata që janë në tokë nuk janë mirënjohës, Allahu është i Panevojë dhe i Lavdëruar”. - Edhe nëse e bëni këtë, ju nuk keni për ta dëmtuar aspak Allahun e Madhëruar, sepse “Allahu është i Panevojë dhe i Lavdëruar”. Sikur të gjitha krijesat t’i bindeshin dhe nënshtrroheshin Allahut, duke e adhuruar si një të vetëm dhe duke zbatuar tërësisht ligjin e Tij, kjo nuk do të shtonte asgjë në pushtetin e Allahut të Lartmadhëruar. Por edhe nëse do të mblidheshin të gjitha krijesat për të mos iu nënshtruar Zotit, kjo nuk do ta cenonte dhe pakësonte aspak pushtetin e Tij. Arsyeja është: Ai është i Plotë, Absolut, i Pasur dhe i Panevojë për të tjerët. Allahu është i lavdëruar në Vetën e Tij, në emrat, cilësitë dhe në veprat e Tij. Ai ka veçse cilësi të lavdërueshme dhe të plota dhe emrat më të bukur. Të gjitha veprat e Zotit janë madhështore dhe të drejta.

Ajetet 9 - 12

9. A nuk ju kanë ardhur lajmet për ata që ishin para jush - për popullin e Nuhut,

të Adit, të Themudit dhe atyre që erdhën më pas? Askush nuk di për ta përveç Allahut. Tek ata shkuan të dërguarit e tyre me Argumente të qarta. Por ata i vinin duart në gojë dhe thoshin: “Ne e mohojmë atë me të cilën jeni dërguar dhe dyshojmë shumë për atë ku na ftoni.”

10. Të dërguarit u thanë: “E si mund të keni dyshim për Allahun, Krijuesin e qiejve dhe të Tokës?! Ai ju fton për t’ju falur gjynahet dhe ju jep afat deri në kohën e caktuar.” Ata ua kthenin: “Ju jeni veçse njerëz, ashtu siç jemi edhe ne. Ju dëshironi të na largoni nga ajo (zotat) që adhuronin prindërit tanë. Atëherë na sillni ndonjë fakt të qartë!”

11. Të dërguarit u thanë: “Ne jemi veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nuk na takon neve t’ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët.”

12. E përse të mos i mbështetemi Allahut, kur Ai na ka udhëzuar në rrugën tonë? Ne kemi për t’i duruar mundimet që na bëni. Vetëm Allahut le t’i mbështeten vazhdimisht ata që kërkojnë mbështetje!”

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar i paralajmëron robërit e Tij, duke u kujtuar atë që ndodhi me popujt e mëparshëm, që mohuan profetët dhe shpalljet. Kur u erdhën profetët e Zotit me mrekulli dhe shpallje të qarta, ata i konsideruan gënjeshtarë dhe nuk iu nënshtruan Ligjit të Zotit. Për këtë shkak, Allahu i Madhëruar ua dha një pjesë të ndëshkimit që në këtë botë, duke e parë dhe dëshmuar njerëzia:

- **A nuk ju kanë ardhur lajmet për ata që ishin para jush - për popullin e Nuhut, të Adit, të Themudit dhe atyre që erdhën më pas?** - Allahu i Madhëruar i përmend historitë e këtyre popujve në Librin e tij në mënyrë të shtjelluar.

- **Askush nuk di për ta përveç Allahut. Tek ata shkuan të dërguarit e tyre me**

Argumente të qarta. - Flitet për shumë popuj të mëparshëm, për të cilët askush nuk dinte, përveç Allahut. Të gjithëve atyre u kishin shkuar të dërguarit me argumente të qarta, që dëshmonin për vërtetësinë e shpalljeve të Zotit. Çdo profeti, Allahu i Madhëruar i dha shenja dhe mrekulli të mjaftueshme, që njerëzit të besonin. Megjithatë, këta popuj nuk u nënshtruan për ta adhuruar Zotin sipas ligjit të Tij, por u treguan kryeneçë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Por ata i vinin duart në gojë dhe thoshin: “Ne e mohojmë atë me të cilën jeni dërguar dhe dyshojmë shumë për atë ku na ftoni.”** - Ky veprim tregonte se ata nuk e besonin mesazhin e profetëve, prandaj kurrë nuk do të thoshin diçka që të tregonte besimin e tyre në Shpalljen e Zotit dhe miratimin e saj. Kjo i ngjan shumë fjalës së Allahut të Lartësuar, kur thotë: "Ata, gjithashtu, i përngajnë dikujt mes një shiu të rrëmbyer prej së larti, plot errësirë, me gjëmime e vetëtima. Ata i fusin gishtat në veshët e tyre prej frikës së vdekjes nga rrufeja. Allahu është gjithpërfshirës i jobesimtarëve (*me dijen dhe pushtetin e Tij*)." [Bekare 19]. Madje, ata shpreheshin qartë, kur u thoshin profetëve të tyre: “Ne e mohojmë atë me çka jeni dërguar dhe dyshojmë shumë për atë ku na ftoni” Domethënë, “ne jemi në dyshim dhe të lëkundur, të pavendosur dhe të paqartë për rrugën ku na ftoni”. Por, sigurisht, kjo qe gënjeshtër dhe padrejtësi e madhe, që ata e shprehnin me gojë, prandaj dhe të dërguarit u drejtoheshin me fjalët:

- **Të dërguarit u thanë: “E si mund të keni dyshim për Allahun, Krijuesin e qiejve dhe të Tokës?!”** - Si mund të vihet në dyshim një çështje e tillë? Kjo është njëllëj si të viheshin në dyshim gjërat më të dukshme e më të qarta. Allahu është Krijuesi i qiejve dhe i Tokës dhe të gjitha gjërat ekzistojnë sepse i bën Ai të ekzistojnë. Për këtë arsye, kush dyshon për Allahun, tregon se nuk ka asnjë siguri për asnjë njohuri të vet, madje as për çështjet e dukshme dhe të prekshme nga shqisat e tij.

Vërej me kujdes mënyrën dhe fjalët me të cilat profetët u drejtoheshin popujve mohues të së vërtetës. Ato janë fjalë që tregojnë se ata nuk kishin asnjë fije dyshimi për atë të vërtetë në të cilën i ftonin njerëzit. Ata i njoftonin njerëzit se Allahu i Lartësuar i thërret në gjëra të dobishme, që sjellin veç mirësi.

- Ai ju fton për t'ju falur gjynahet dhe ju jep afat deri në kohën e caktuar.” - Ai dëshiron t'ju falë gjynahet dhe t'ju shpërblejë me mirësi të shumta, nëse i përgjigjeni ftesës së Tij. Allahu i Lartësuar i jep shpërblim shumë të madh qoftë në këtë jetë, qoftë në ahiret. Ai i fton robërit e Tij që ta adhurojnë Atë jo se dëshiron të përfitojë prej tyre, por që vetë ata të kenë dobi dhe të përfitojnë nga ky adhurim. Me gjithë këtë ftesë kaq bujare, përgjigjja e tyre ishte një përgjigje injorantësh dhe mendjelehtësh:

- Ata ua kthenin: “Ju jeni veçse njerëz, ashtu siç jemi edhe ne. Ju dëshironi të na largoni nga ajo (zotat) që adhuronin prindërit tanë. - Kuptimi: Ju nuk keni asnjë përparësi dhe epërsi mbi ne dhe nuk e pranojmë faktin që ju jeni të dërguar me shpallje nga Zoti. Ju jeni thjesht njerëz, sikur dhe ne, që synoni të na pengoni nga tradita e të parëve tanë. Si ta lëmë ne rrugën e etërve tanë dhe historinë e tyre të lavdishme, për shkak të opinionit dhe mendimit tuaj? Përse t'ju bindemi juve, ndërkohë që edhe ju jeni njerëz, sikurse dhe ne.

- “Atëherë na sillni ndonjë fakt të qartë!”

- Me këtë kishin për qëllim shenjat që ata vetë i propozonin, sipas tekave të tyre. Në fakt, sikurse u përmend më sipër, profetët parashtronin shumë argumente të qarta, por për propozimet e atyre, profetët thoshin:

- Të dërguarit u thanë: “Ne jemi veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. - Kuptimi: Po, është e vërtetë se ne jemi njerëz njëlloj si ju, por kjo nuk do të thotë që, për këtë shkak, ju të refuzoni Shpalljen dhe të vërtetën që ne sollëm nga

Allahu, sepse Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nëse Allahu na ka dhuar mirësinë e madhe të Shpalljes dhe të frymëzimit nga ana e Tij, atëherë kjo është bamirësi dhe bujari e Tij, dhe askush nuk mund ta kufizojë Zotin në mirësitë që Ai dhuron. Kështu, shikojeni me kujdes Shpalljen, që sollëm ndër ju! Nëse e shihni si të vërtetë, atëherë pranoheni dhe nënshtrohuni ta adhuronit Zotin sipas saj! E nëse nuk e pranoni si të tillë, atëherë mos nxirrni arsye të kota, duke thënë se, meqenëse ne jemi njerëz sikurse dhe ju, kjo justifikon rrefuzimin e Shpalljes së Zotit. Ndërsa për sa u përket ajeteve dhe mrekullive që ju propozoni dhe na kërkoni, dini se ne nuk kemi asgjë në dorë:

- Nuk na takon neve t'ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut. - Nëse Zoti dëshiron, Ai jua sjell ato shenja dhe mrekulli, por nëse nuk dëshiron, nuk jua sjell. Për diçka të jeni të sigurt, Zoti vepron veçse atë që e gjykon si të drejtë urtësia dhe mëshira e Tij. Prandaj:

- Vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët.” - Vetëm Allahut, dhe askujt tjetër, duhet t'i mbështeten dhe të shpresojnë besimtarët. Vetëm tek Ai duhet ta gjejnë mbështetjen dhe forcën për arritjen e të mirave dhe largimin e të këqijave. E si mund të veprojnë ndryshe besimtarët, kur ata e dinë mirë se Allahu i Lartësuar është plotësisht i mjaftueshëm dhe i pushtetshëm? Bamirësia e Tij është gjithëpërfshirëse, prandaj ata të jenë të sigurt dhe të qetë se Ai do t'ua lehtësojë arritjen e mirësive dhe do t'u japë forcë dhe mbështetje në realizimin e tyre. Në varësi të imanit është edhe mbështetja dhe besimi i plotë në ndihmën e Zotit. Nga kjo kuptohet se mbështetja (*teuekul*) e plotë tek Allahu i Lartësuar është detyrë dhe prej domosdoshmërive të besimit. Gjithashtu, ajo është nga adhurimet e mëdha dhe të rëndësishme, të cilat i do dhe i pëlqen Allahu i Lartësuar, sepse çdo adhurim tjetër lidhet ngushtë dhe ndërtohet mbi të. Në vijim, profetët e Zotit thoshin:

- E përse të mos i mbështetemi Allahut, kur Ai na ka udhëzuar në rrugën tonë? - Çfarë mund të na pengojë ne që t'i mbështetemi Allahut, kur ne jemi të udhëzuar në rrugën e drejtë dhe e njohim të vërtetën?! Atë që e njeh të vërtetën dhe është udhëzuar në rrugën e drejtë, ky udhëzim do ta bëjë që të jetë i sigurt në *teuekul*-in e Tij. Dituria e besimtarit rreth faktit se Allahu i Lartësuar e ndihmon të udhëzuarin dhe është mëse i mjaftueshëm për të, ia përforcon edhe më shumë mbështetjen. Por ndryshe është gjendja e atyre që nuk janë të udhëzuar dhe nuk e njohin të vërtetën. Ata nuk kanë besim dhe siguri në mbështetjen e Zotit. Gjendja e tyre është krejtësisht e kundërt me gjendjen e besimtarëve, që i mbështeten Allahut. Këto fjalë të profetëve ishin nxitje për popujt e tyre, që mbështetjen dhe sigurinë që ata gjenin tek Allahu ta shihnin si një mrekulli që u ishte dhuruar atyre. Për ta shpjeguar më mirë, popujt mohues kishin pushtet dhe forcë mbi profetët dhe besimtarët. Ata ishin të mbushur me urrejtje dhe armiqësi kundër profetëve dhe i kishin plotësisht mjetet dhe mundësitë për t'i ndëshkuar dhe dëmtuar profetët dhe pasuesit e tyre dhe për ta shuar kështu mesazhin e tyre. Në të tilla kushte, fjalët e profetëve dhe mbështetja e plotë tek Allahu nga njëra anë, dhe pamundësia e popujve mohues për t'ia arritur qëllimit, nga ana tjetër, ishte në vetvete një mrekulli e qartë nga Zoti. Ky ajet i përngjan fjalës së Nuhut (a.s): “O populli im! Nëse e keni të rëndë qëndrimin tim mes jush dhe këshillat e mia përmes ajeteve të Allahut, atëherë dijeni se unë i jam mbështetur vetëm Allahut. Prandaj, së bashku me zotat tuaj, vendosni si do të veproni kundër meje dhe mos e mbani të fshehtë vendimin tuaj! Zbatojeni atë kundër meje e mos më jepni asnjë afat!” [Junus 71]. Edhe profeti Hud (a.s) i tha popullit: “Unë kam dëshmitar Allahun, por dëshmoni edhe ju që unë distancohem nga idhujt që ju adhuronit veç Tij. Mblidhuni të gjithë me komplete kundër meje e mos më jepni asnjë afat! Unë

i jam mbështetur Allahut, Zotit tim dhe Zotit tuaj. Nuk ka asnjë gjallesë, që Ai të mos e ketë nën sundim. Vërtet Zoti im është i Drejtë.” [Hud 54 - 57].

- Ne kemi për t'i duruar mundimet që na bëni. - Ne do të vazhdojmë me këmbëngulje përpjekjet tona për t'ju ftuar në rrugën e Allahut, për t'ju paralajmëruar që të pendoheni dhe të ktheheni tek Ai. Lufta juaj kundër nesh nuk do të na ndalë nga kjo rrugë. Ne do të kalimisim durimin tonë për të përballuar mundimet tuaja, së pari, duke shpresuar në shpërblimin e Zotit dhe, së dyti, duke shpresuar që me përkujtimin tonë të shpeshtë dhe paralajmërimet tona, Zoti do t'ju udhëzojë në rrugë të drejtë.

- Vetëm Allahut le t'i mbështeten vazhdimisht ata që kërkojnë mbështetje!” - Vetëm Allahut, dhe askujt tjetër, le t'i mbështeten besimtarët dhe ata që kërkojnë ndihmë. Mbështetja tek Allahu është çelësi i çdo mirësie. Mësoje se, të dërguarit (paqja e Zotit qoftë mbi ta!) u stolisën me gradën më të lartë dhe llojin më të zgjedhur të *teuekuli*-t, që është: mbështetja për realizimin e qëllimit më të lartë, domethënë për ngritjen e fesë së Zotit, triumfin e saj, udhëzimin e njerëzve dhe largimin e tyre nga humbja. Kjo është grada më e lartë e mbështetjes te Zoti.

Ajetet 13 - 17

13. Mohuesit u thoshin të dërguarve të tyre: “Ne do t'ju dëbojmë nga vendi ynë, ose ju do të ktheheni në fenë tonë.” Atëherë, Zoti shpalli: “Ne do t'i shkatërrojmë keqbërësit

14. Dhe do t'ju vendosim të banoni në atë tokë pas tyre. Kjo është për ata që i frikësohen qëndrimin para Meje dhe i frikësohen dënimit Tim.”

15. Ata kërkuar ndihmë dhe çdo kryelartë e inatçor përfundoi në shkatërrim.

16. Përpara tyre është Xhehenemi, në të cilin u jepet për të pirë ujë i valë i qelbët.

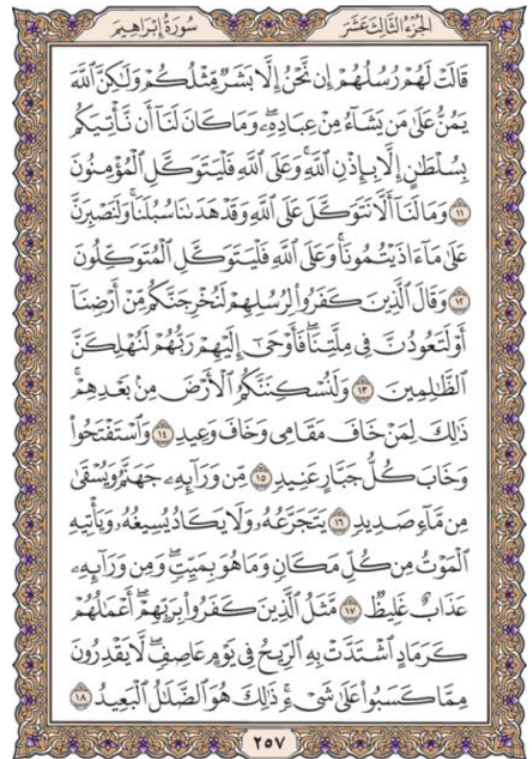
17. Ata do ta gjerbojnë atë, po nuk do të mund ta qëllisin. Vdekja u vjen nga të

gjitha anët, po nuk vdesin. Ata i pret një dënim shumë i rëndë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregoi në ajetet e mësipërme punën dhe mundin e vazhdueshëm të profetëve në ftesën e popujve të tyre në rrugën e drejtë. Ata kurrë nuk u lodhën dhe mërzitën në përpjekjet e tyre. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon deri ku arritën marrëdhëniet me popujt e tyre:

- **Mohuesit u thoshin të dërguarve të tyre: “Ne do t’ju dëbojmë nga vendi ynë, ose ju do të ktheheni në fenë tonë.”** - Ata i thoshin këto fjalë duke kërcënuar, dhe kjo është nga format më të forta të refuzimit, gjë e cila të jep të kuptosh se për ata nuk kishte ndonjë shpresë të udhëzoheshin. Ata kërcënonin profetët se do t’i dëbonin nga vendi i tyre. Vëreni me kujdes se si ata thoshin: “...Ne do t’ju dëbojmë nga vendi ynë.”. Kështu, ata pretendonin se vendi ju përkiste veç atyre dhe profetët nuk kishin pjesë në të. Sigurisht që kjo që një padrejtësi e madhe, sepse Allahu i Lartësuar i vendosi robërit e Tij në tokë dhe i urdhëroi që ta adhuronin Atë pa i bërë shok. Është Ai që ua lehtësoi dhe ua nënshtroi atyre tokën dhe gjithçka në të, që ata të gjenin gjithçka që u duhej për të plotësuar adhurimin e përkushtuar Zotit. Në këtë mënyrë, ai që e shfrytëzon tokën dhe mirësitë e Zotit për të plotësuar adhurimin ndaj Tij, ai i meriton këto mirësi dhe nuk ka për t’u marrë në përgjegjësi. Ndërsa ai i cili i shfrytëzon mirësitë e Zotit për të bërë kufër dhe lloje të ndryshme të poshtërsive, ai do të merret në përgjegjësi për to, sepse janë të palejueshme. Nga ajeti kuptohet, gjithashtu, se armiqtë e profetëve nuk kanë asnjë të drejtë mbi tokën dhe asnjë të drejtë të dëbojnë profetët e Zotit dhe pasuesit e tyre. Po ta shohim edhe nga një aspekt tjetër, mund të themi se, në fund të fundit, edhe profetët ishin banorë të atyre vendeve. Atëherë, me ç’të drejtë i privonin ata nga e drejta për të jetuar në vendin e tyre?! Sigurisht, kjo tregon për mosbesimin e

thellë të tyre dhe poshtërsinë e madhe që i karakterizonte. Kur çështja dhe intrigat e tyre kundër profetëve arritën në këtë masë, nuk mbeti gjë tjetër veçse që Zoti të urdhëronte për shkatërrimin e tyre dhe për shpëtimin e të dashurve të Tij:

- **Atëherë, Zoti shpalli: “Ne do t’i shkatërrojmë keqbërësit dhe do t’ju vendosim të banoni në atë tokë pas tyre.**

- Zoti do t’i ndëshkojë mohuesit e padrejtë me forma të ndryshme dhe të shumta. Ndërsa të dashurit dhe besimtarët e sinqertë, Ai do t’i shpërblejë mirë. Ky përfundim i mirë që Allahu i Lartësuar u dhuroi profetëve dhe pasuesve të tyre të sinqertë është i posaçëm dhe ka lidhje të ngushtë me një cilësi të mrekullueshme:

- **Kjo është për ata që i frikësohen qëndrimit para Meje dhe i frikësohen dënimit Tim.”** - Kjo është për ata që ia kanë frikën Zotit në këtë botë dhe e ndiejnë mbikëqyrjen e Tij, duke e ditur mirë se Ai i shikon. Cilësia tjetër është që i frikësohen kërcënimit të Zotit për ata që nuk i binden. Kjo bën që ata ta ndalin veten nga ato gjëra

që Zoti i urren dhe të kryejnë ato gjëra, me të cilat Ai kënaqet.

- Ata kërkuan ndihmë dhe çdo kryelartë e inatçor përfundoi në shkatërrim. - Ishin vetë mohuesit ata të cilët kërkuan që Allahu i Lartësuar të bënte ndarjen dhe të zbriste gjykimin e Tij mes të dashurve të Tij dhe armiqve të tyre. Kështu u realizua ajo që ata vetë e kërkuan, sepse Allahu i Lartësuar është *Halim* - i Butë. Ai nuk nxitohet në ndëshkimin e gjynahqarëve. Kjo është dita kur çdo kryeneç dhe inaçor shkatërrohet. Ata të mjerë tregohen kryeneçë ndaj Allahut të Lartësuar dhe ndaj të vërtetës që Ai ua shpalli profetëve. Ata tregohen mendjemëdhenj, armiqësorë dhe arrogantë ndaj Allahut, ndaj profetëve dhe pasuesve të tyre. Ata e mbushin tokën me poshtërsi dhe armiqësi dhe luftojnë kundër profetëve dhe pasuesve të tyre, që përhapin të mirën. Ky është ndëshkimi i tyre në këtë jetë, por ajo që i pret në ahiret është shumë më e dhimbshme dhe më dëshpëruese:

- Përpara tyre është Xhehenemi, në të cilin u jepet për të pirë ujë i valë i qelbët. Ata do ta gjerbojnë atë, po nuk do të mund ta gëlltisnin. - Këtyre kryeneçë arrogantë dhe inaçorë, Xhehenemi u qëndron në pritë. Do të vijë një ditë që ata do ta shohin ndëshkimin, i cili është i papërshkrueshëm dhe i ashpër. Atë ditë do t'u jepet për të pirë qelb, me atë ngjyrë, shije dhe erë. Ky lëng do të jetë jashtëzakonisht i nxehtë. Nga etja e madhe, ata do të përpiqen ta gëlltisnin, por me zor e bëjnë diçka të tillë, sepse sa herë që afrohen për të pirë, u digjen dhe përvëlohen fytyrat, nga nxehtësia e madhe. Kur ky lëng kalon në barkun e tyre, ua këput dhe copëton zorrët. Allahu i Lartësuar thotë: "Ata do ta gjerbojë atë, po nuk do të mund ta gëlltisnin".

- Vdekja u vjen nga të gjitha anët, po nuk vdesin. - Atyre u vjen ndëshkimi i ashpër me të gjitha llojet e tij. Ky ndëshkim është aq i ashpër, saqë arrin deri në prag të vdekjes, por Allahu i Lartësuar ka vendosur që ata të mos vdesin më. Allahu i Lartësuar

thotë në një ajet tjetër: "Ata as nuk gjykohen që të vdesin, as nuk u lehtësohet ndëshkimi." [Fatir 36]. Sa herë që përfundon një ndëshkim, ata i pret një ndëshkim tjetër i rëndë, sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- Ata i pret një dënim shumë i rëndë. - Kështu do të ndëshkohet çdo kryeneç dhe armik i të vërtetës dhe i pasuesve të saj. Ndëshkimi i tyre është i fortë dhe i ashpër, aq sa askush nuk mund ta përshkruajë ashpërsinë e Tij, përveç Allahut të Lartësuar.

Ajeti 18

18. Ja si është shembulli i atyre që mohojnë Zotin e tyre. Veprat e tyre janë si pluhuri, të cilin era e shpërndan në një ditë të stuhishme. Ata nuk do të përfitojnë asgjë nga veprat që kanë bërë. Kjo është një humbje e madhe.

Shpjegimi i ajetit

- Ja si është shembulli i atyre që mohojnë Zotin e tyre. Veprat e tyre janë si pluhuri, të cilin era e shpërndan në një ditë të stuhishme. - Allahu i Lartësuar përshkruan se si janë veprat e mohuesve. Por për çfarë veprash bëhet fjalë? Janë dhënë dy shpjegime për këtë. Sipas shpjegimit të parë, është fjala për ndonjë vepër që ata e kryenin në formë adhurimi për Zotin. Këto vepra, Allahu i Lartësuar i krahason me pluhurin e imët, që mjafton vetëm një puhizë e lehtë për ta shpërndarë, pa lënë më asnjë gjurmë. Mendo se çfarë ndodh me të në një ditë të stuhishme! Sigurisht që nuk mbetet asgjë prej tij. Kështu, këta mohues nuk kanë për të përfituruar aspak prej veprave të tyre "të mira", sikurse thotë Allahu i Lartësuar:

- Ata nuk do të përfitojnë asgjë nga veprat që kanë bërë. - Ata nuk mund të përfitojnë asgjë nga veprat e tyre, sepse ato janë të ndërtuara mbi mohimin e Zotit, të profetëve dhe të shpalljeve të Tij. Atyre u mungon kushti bazë dhe i domosdoshëm për pranimin e tyre: imani i pastër dhe i drejtë.

- **Kjo është një humbje e madhe.** - Të gjitha veprat e tyre u fshinë dhe u shkatërruan. Sipas shpjegimit të dytë të ajetit kuranor, këtu flitet për veprat që mohuesit bëjnë kundër të vërtetës dhe pasuesve të saj. Ata thurin kurthe dhe intriga kundër të vërtetës, për ta penguar atë, por këto kuthe dëmtojnë veçse thurësit e tyre. Ato kurrë nuk mund të dëmtojnë Zotin, profetin e Tij, pasuesit e të vërtetës dhe as të vërtetën që ata përhapin dhe në të cilën ftojnë njerëzit.

Ajetet 19 - 21

19. A nuk e shikon ti se Allahu i krijoi qiejt dhe Tokën me urtësi? Nëse dëshiron, Ai ju zhdruk ju dhe sjell një Krijim të ri.

20. Dhe kjo nuk është aspak e vështirë për Allahun.

21. Ata të gjithë do të dalin sheshas para Allahut. Atëherë, të nënshtruarit do t'i thonë parisë së tyre: "Ne ishim pasuesit tuaj. A mund të na e lehtësoni pak Dënimin e Allahut?" Ata do të përgjigjen: "Sikur ta kishim marrë udhëzimin e Allahut, ne do t'ju kishim udhëzuar edhe ju. Por tashmë është njëlloj: Shprehim dëshpërim apo durojmë, për ne nuk ka më rrugë për shpëtim."

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar u thotë robve të Tij:

- **A nuk e shikon ti se Allahu i krijoi qiejt dhe Tokën me urtësi?** - Allahu i krijoi ato, me qëllim që njerëzit ta adhurojnë dhe ta njohin si një të vetëm, me emrat, cilësitë e veprat e Tij; i krijoi që t'i urdhërojë dhe ndalojë, t'u vendosë ligjin, sipas të cilit të jetojnë dhe ta adhurojnë; i krijoi që robërit të argumentojnë për cilësitë dhe emrat e bukur dhe të plotë të Tij përmes këtyre krijesave madhështore dhe gjithçkaje që ka mes tyre; i krijoi që ta dinë se Ai që i krijoi qiejt dhe Tokën e gjithçka mes tyre, me atë madhështi e bukuri, është i plotpushtetshëm që t'i ringjallë krijesat e t'i rikthejë në një krijim të ri, për t'i shpërblyer për veprat e mira dhe ato të këqija. Le ta kuptojnë se

pushteti i Allahut është më i gjerë dhe i plotë se kaq. Ai thotë:

- **Nëse dëshiron, Ai ju zhdruk ju dhe sjell një Krijim të ri.** - Një kuptim i këtij ajeti është: Allahu ju zhdruk ju dhe sjell njerëz të tjerë, që të jenë më të bindur sesa ju. Kuptimi tjetër është: Ai ju zhdruk në këtë jetë, dhe pastaj ju sjell përsëri në jetë me një krijim të ri Ditën e Gjykimit, për t'ju marrë në llogari dhe për t'ju shpërblyer ose ndëshkuar, me bamirësinë ose drejtësinë e Tij. Ky kuptim i dytë është më i mundshëm, sepse mbështetet edhe nga konteksti në vazhdim, që flet për Ditën e Gjykimit dhe skenat e saj.

- **Kjo nuk është aspak e vështirë për Allahun.** - Kjo është shumë e thjeshtë për Allahun. Ky fakt përforcohet në ajetin tjetër kuranor, që thotë: "Krijimi dhe ringjallja juaj (*e ju të gjithëve*), është njëlloj si krijimi dhe ringjallja e një një njeriu të vetëm. Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka." [Lukman 28]. Ose: "Dhe është Ai që e fillon krijimin dhe pastaj e përsërit atë, dhe ajo (*përsëritja*) është edhe më e lehtë për Të." [Rum 27].

- **Ata të gjithë do të dalin sheshas para Allahut.** - Një ditë, kur t'i fryhet surit, do të dalin të gjithë para Zotit, pa përjashtim, që thotë në një varg tjetër: "Të pyesin ty për malet. Thuaj: "Zoti im do t'i shkulë ato dhe do t'i shpërndajë si pluhur." Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie. As ultësira e as lartësira nuk do të shohësh në vendin e tyre." [Ta Ha 107]. Asnjë e fshehtë e tyre nuk mund t'i fshihet Zotit të gjithësisë. Kur të dalin e të tubohen të gjithë para Tij, njerëzit do të fillojnë të polemizojnë kundër njëri tjetrit. Secili do të mbrojë veten e vet me gjithçka që mundet, por kjo nuk ka për t'u bërë asnjë dobi.

- **Atëherë, të nënshtruarit do t'i thonë parisë së tyre: "Ne ishim pasuesit tuaj..."** - Pasuesit u drejtohen udhëheqësve të tyre, që Zoti i quan kryeneçë e arrogantë, sepse i udhëhoqën njerëzit në humbje e devijim. Ndjekësit u thonë udhëheqësve: "Ne ishim pasuesit tuaj. Ne ju pasuam në jetën e dynjasë. Ju na urdhëronit dhe na ndalonit, ju

na i zbukurovat të kotën dhe na devijuat nga e drejta, prandaj sot:

- **"A mund të na e lehtësoni pak Dënimin e Allahut?"** - Pra, na e lehtësoni dënimin, sado pak qoftë! Por prijësit do t'u thonë:

- **"Ata do të përgjigjen: "Sikur ta kishim marrë udhëzimin e Allahut, ne do t'ju kishim udhëzuar edhe ju."** - Siç shihet, askush nuk mund të bëjë diçka për tjetrin. Atë ditë bëjnë dobi vetëm besimi dhe veprat e mira.

- **"Por tashmë është njëlloj: Shprehim dëshpërim apo durojmë, për ne nuk ka më rrugë për shpëtim!"** - Asgjë nuk i ndihmon: bëjnë durim apo jo, njëlloj është për ta. Nuk ka vend ku të fshihen e të mbrohen nga ndëshkimi i Zotit.

Ajeti 22 - 23

22. Kur gjithçka të jetë vendosur, Shejtani do të thotë: "Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë. Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin. Unë nuk pata fuqi imponuese ndaj jush, përveçse t'ju bëja thirrje, por ju më dëgjoni. Për këtë arsye, mos më qortoni mua, por qortoni veten! Unë nuk mund të jem shpëtimtari juaj e as ju nuk mund të jeni shpëtimtarët e mi. Unë distancohem nga shirku juaj në të shkuarën." Nuk ka dyshim, jobesimtarët kanë një dënim të dhembshëm.

23. Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira vendosen në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë, me lejen e Zotit të tyre. Përshëndetja e tyre atje është "Selam!"

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur gjithçka të jetë vendosur, Shejtani do të thotë: "Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë. Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin.** - Shejtani i mallkuar është shkak i çdo ligësie që ka rënë dhe vazhdon të bjerë në botë. Në ditën e gjykimit kur çështja të ketë marrë fund dhe banorët e Xhenetit të jenë futur në xhenet dhe banorët e zjarrit të jenë futur në zjarr, shejtani i mallkuar do t'u drejtohet banorëve të zjarrit

duke shprehur njëkohësisht dhe distancimin e tij prej tyre e do t'u thotë: "Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë." Këtë Ai e bëri përmes profetëve të Tij dhe shpalljeve që sollli me ta. Por ju nuk ju bindët Atij dhe nuk u nënshtruat të jetonit sipas ligjit të Tij. Nëse do të ishit bindur ju do të kishit arritur mirësitë më të mëdha. Pastaj u thotë: "Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin." Pra edhe unë ju premtova të mira por e theva premtimin tim. Ju nuk e patët arritur atë që e shpresuat dhe kurrë nuk keni për ti parë të realizohen ëndrrat tuaja të kota.

- **Unë nuk pata fuqi imponuese ndaj jush, përveçse t'ju bëja thirrje, por ju më dëgjoni.** - Pra unë nuk kisha asnjë lloj argumenti që të mbështeste fjalën dhe premtimet e mija përveç faktit që unë ju ftova dhe ju mu përgjigjët. Unë ju ftova për të pasuar qëllimet e mia dhe jua zbukurova ato në zemrat tuaja dhe ju i'u përgjigjët ftesës sime duke pasuar epsheet dhe dëshirat tuaja të shfrenuara.

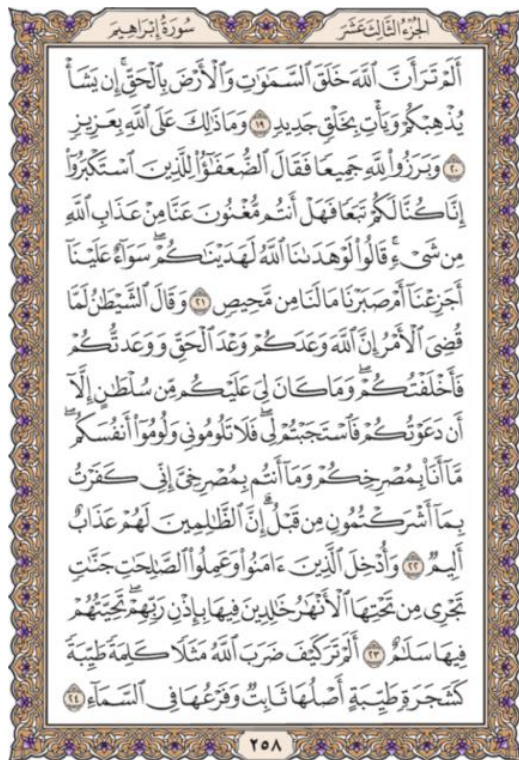
- **Për këtë arsye, mos më qortoni mua, por qortoni veten! Unë nuk mund të jem shpëtimtari juaj e as ju nuk mund të jeni shpëtimtarët e mi.** - Ju jeni shkaktarë për devijimin e vetes tuaj, prandaj e keni bërë të meritueshëm ndëshkimin. Ne të gjithë po vuajmë një ndëshkim, që e kemi merituar vetë. As unë nuk ju ndihmoj dot për t'ju lehtësuar dhimbjet, dhe as ju nuk mund të më ndihmoni mua. Çdokush do të marrë pjesën e vet të ndëshkimit të merituar.

- **Unë distancohem nga shirku juaj në të shkuarën.** - Kuptimi: Unë distancohem nga ju dhe nga fakti që më keni konsideruar si ortak me Allahun. Allahu nuk ka ortak dhe ju jeni treguar të padrejtë kur më jeni bindur.

- **Nuk ka dyshim, jobesimtarët kanë një dënim të dhembshëm.** - Të gjithë ata që i bënë padrejtësi vetes duke iu bindur shejtanit do të kenë dënim të dhembshëm dhe të përjetshëm. Allahu i Lartësuar i ka sjellë këto ajete si mëshirë dhe butësi për robërit e Tij. Ai i paralajmëron ata që të

mos i binden shejtanit. Allahu i Lartësuar i mëson robërit e Tij se nga cilat porta u hyn shejtani i mallkuar dhe cilat janë qëllimet e zeza të tij. Ai na mëson se shejtani i mallkuar synon që t'i tërheqë të gjithë në Zjarr. Allahu i Lartësuar na tregon se kur shejtani i mallkuar dhe pasuesit e tij të hyjnë në Zjarr, Ai do të distancohet prej pasuesve dhe do t'ua mohojë përkrahjen dhe mbështetjen që ata i kanë ofruar, duke iu bindur në jetën e dynjasë. Të gjitha këto janë lajme të sjella nga i Gjithëdituri. Allahu i Madhëruar na tregon, gjithashtu, se shejtani i mallkuar nuk ka fuqi imponuese mbi njerëzit. Në një ajet tjetër thuhet: "Vërtet, ai (shejtani) nuk ka kurrfarë fuqie kundër atyre që besuan dhe që vetëm Zotit të tyre i janë mbështetur. Ai mund të kontrollojë vetëm ata që e përkrahin atë dhe ata që, për shkak të tij, bëhen idhujtarë." [Nahl 100]. Në rastin e parë flitet për pushtetin e argumentimit dhe të fakteve. Kështu, shejtani i mallkuar nuk ka asnjë fakt për të vërtetuar rrugën e vet për pasuesit. E shumta që mund të arrijë është hedhja e dyshimeve dhe zbukurimi i të keqes, duke i bërë pasuesit që të marrin guximin ose të mashtrohen për të mos iu bindur Zotit. Kurse në rastin e dytë kemi të bëjmë me forcën për të mashtuar dhe për t'i nxitur pasuesit të bëjnë poshtërsi. Shejtani i shtyn njerëzit në gjynahe, duke mos i lënë të qetë asnjë çast. Në fakt, janë vetë ata që e lejojnë shejtanin t'i kontrollojë, duke u miqësuar dhe duke u bërë palë me të. Mbi këta njerëz ka pushtet ai i mallkuar, duke i bërë të mos i binden Allahut të Lartësuar. Ndërsa për ata që besojnë Zotin e tyre dhe vetëm Atij i mbështeten, kundër këtyre shejtani i mallkuar nuk ka asnjë lloj fuqie e kontrolli. Pasi përmendi ndëshkimin e të padrejtëve, Allahu i Madhëruar përshkruan shpërblimin e të bindurve:

- Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira vendosen në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë, me lejen e Zotit të tyre. -

Këta janë njerëzit që e zbatojnë dhe plotësojnë fenë, përmes fjalëve, veprave dhe besimit në zemrat e tyre. Për këta i Madhëruari premton se do t'i fusë: "...në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë, me lejen e Zotit të tyre". Në to janë fshehur kënaqësi dhe bukuri të shumta, të cilat syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe mendja e askujt nuk i ka përfytyruar. Ata do të jenë të përjetshëm në të. Këto mirësi ata i përfitojnë me lejen e Zotit dhe jo me forcën dhe mundin e tyre; domethënë, kjo është dhuratë dhe mirësi nga Allahu i Lartësuar.

- Përsëritja e tyre atje është "Selam!".
- Të gjithë banorët e Xhenetit do të përshëndesin njëri tjetrin me selam dhe fjalë të mira. Paqja do t'i përfshijë në çdo drejtim.

Ajeti 24 – 26

24. A mund ta kuptosh, vallë, shembullin që Allahu jep për fjalën e mirë? Një fjalë e mirë është si një pemë e mirë, rrënjët e

së cilës janë të thella dhe degët e saj ngjiten deri në qiell.

25. Me vullnetin e Zotit, ajo i jep frutat e saj në çdo kohë. Allahu u jep njerëzve shembuj, me qëllim që ata të mendojnë.

26. Ndërsa shembulli i fjalës së keqe është si një pemë e keqe, me rrënjë të shkultura dhe të paqëndrueshme në tokë.

Shpjegimi

- **A mund ta kuptosh, vallë, shembullin që Allahu jep për fjalën e mirë?** - Fjala e mirë këtu nënkupton shehadetin: “*Lâ ilâhe il-lâ Allahu Muhamedun Resûlull-llâh*” dhe domethënien e tij. Allahu i Lartësuar e krahason këtë fjalë dhe çdo gjë të mrekullueshme që lind prej saj, me një pemë të mirë (siç është palma, për shembull). Rrënjët e saj janë thellë në tokë, ndërsa degët e saj janë të përhapura dhe ngrihen lart në qiell. Mirësitë e kësaj peme janë të shumta dhe të vazhdueshme, sikurse thotë Allahu i Lartësuar.

- **Një fjalë e mirë është si një pemë e mirë, rrënjët e së cilës janë të thella dhe degët e saj ngjiten deri në qiell. Me vullnetin e Zotit, ajo i jep frutat e saj në çdo kohë.** - Ajo i jep frytet e saj në çdo kohë, me lejen e Zotit. Kështu është pema e imanit: rrënjët e saj janë thellë në zemër, dhe këto rrënjë janë dituria dhe besimi i patundur. Ndërsa degët e kësaj peme janë fjalët e mira, punët e mbara dhe të dobishme, morali dhe virtytet, edukata dhe sjellja e mirë etj. Këto degë ngjiten lart në qiell. Po kështu, veprat dhe fjalët e mira që dalin nga pema e imanit, që ka rrënjë të thella në zemër, ngrihen lart tek Allahu i Lartësuar. Kjo i sjell dobi besimtarit, por edhe të tjerëve që e rrethojnë atë.

- **Allahu u jep njerëzve shembuj, me qëllim që ata të mendojnë.** - Përmes këtyre shembujve, adhuresit e sinqertë kujtojnë urdhëresat dhe ndalesat e Zotit. Kështu, ata motivohen më shumë për t’iu nënshtruar dhe bindur Zotit. Nëpërmjet shembujve të prekshëm, mesazhi i Zotit bëhet më i qartë dhe më i kuptueshëm. Kjo, sigurisht, tregon për mëshirën e madhe të Allahut të

Lartësuar në qartësimin e së vërtetës. Vetëm Allahut i qoftë lavdërimi më i madh! Ky ishte përshkrimi i deklaratës së teuhidit dhe rrënjëve të saj të thella në zemrën e besimtarit të sinqertë. Në vijim, Allahu i Lartësuar përshkruan të kundërtën e saj, që janë fjalët e mohimit dhe frytet e saj të hidhura:

- **Ndërsa shembulli i fjalës së keqe është si një pemë e keqe, me rrënjë të shkultura dhe të paqëndrueshme në tokë.** - Përmbajtja dhe shija e saj janë të liga. Ajo është si një pemë e shkullur, e cila nuk mund të qëndrojë në tokë, sepse nuk ka rrënjë, nga të cilat të marrë ushqimin. Kështu, prej saj nuk pritet ndonjë fryt i mirë. Edhe sikur të ketë ndonjë fryt, ai është i keq, i dëmshëm dhe i pështirë. E tillë është fjala e mohimit: poshtërsi dhe mosbindje ndaj Zotit. Ajo nuk ka rrënjë të dobishme për zemrën dhe prej saj lindin vetëm fjalë dhe vepra të këqija e të shëmtuara. Nga zemra e prishur dhe fjalët e punët e këqija, njeriu vetëm dëmtohet dhe nuk përfiton asgjë të mirë. Tek Allahu i Lartësuar nuk ngrihet asnjë vepër e mirë e këtij njeriu, nga të cilat mund të përfitojë ai vetë apo të tjerët rreth tij.

Ajetet 27 - 30

27. Allahu i forcon besimtarët me Fjalën e fortë, në jetën e kësaj bote dhe në Botën Tjetër; ndërsa të padrejtët Allahu i lë në humbje. Allahu bën gjithçka që dëshiron.

28. A nuk i ke kthyer sytë nga ata që, mirësinë e Allahut e këmbëjnë me mosbesimin, ndërsa popullin e vet e çojnë në vendin e shkatërrimit?

29. Xhehenemi është vendi ku do të hidhen. Eh, sa vend i tmerrshëm është ai!

30. Ata kanë ngritur idhuj, si të barabartë me Allahun, për t’i larguar njerëzit nga rruga e Tij. Thuaj: “Kënaquni, por, jeni drejtuar për në Zjarr!”

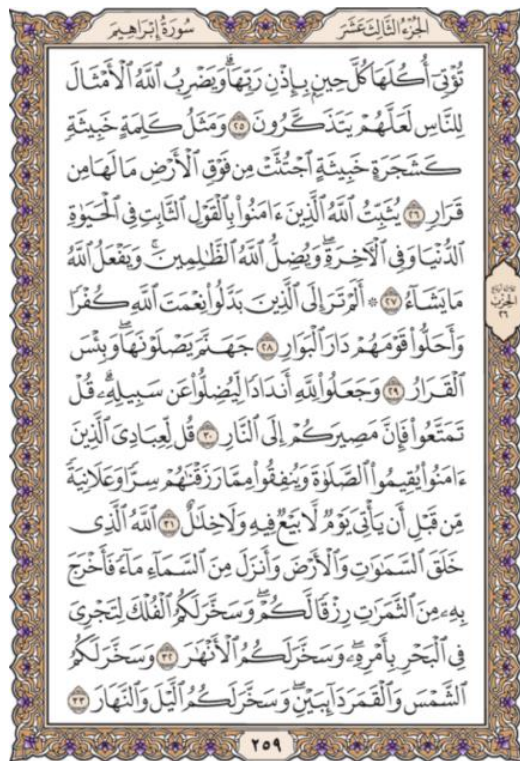
Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu i forcon besimtarët me Fjalën e fortë, në jetën e kësaj bote dhe në Botën Tjetër;...** - Allahu i Madhëruar thotë se do t’i forcojë robërit e Tij besimtarë. Bëhet

fjalë për ata besimtarë që e kanë zemrën plot iman, që nxit dhe prodhon punë të mira dhe sjell bindjen e nënshtimit ndaj Allahut. Allahu i Lartësuar do t'i forcojë këta besimtarë në këtë jetë dhe në ahiret. Në këtë jetë do t'i forcojë e do ti bëjë të qëndrueshëm në besimin e tyre të pastër, kundrejt çdo dyshimi e pasigurie. Këtë Ai e bën përmes udhëzimit të plotë, që u dhuron atyre. Allahu i Madhëruar i fuqizon me dije të dobishme dhe forcë për t'u nënshtuar, u jep siguri në fe dhe ua zbukuron imanin e punët e tij. Sa herë që përballen me dyshime, Zoti u jep siguri, përmes dritës së Shpalljes dhe diturisë së Tij. Sa herë që përballen me epshe, shfrenim dhe me zbukurim të kënaqësive, Ai u dhuron forcë dhe dëshirë të fortë për adhurime, që ata t'i japin përparësi asaj që e do Zoti, e jo dëshirave të tyre e kënaqësive të kësaj bote. Ndërsa në jetën tjetër, forcimi dhe ndihma e Zotit fillon që në momentet e vdekjes dhe agonisë së saj. Ai i forcon ata në Islam dhe u dhuron një mbyllje të mirë. Në varr i forcon gjatë pyetjeve të dy melekëve, që njeriu të japë përgjigjet e duhura. Ai do të pyetet: Kush është Zoti yt? Cila është feja jote? Kush është Profeti yt? Në atë çast të frikshëm e të vetmuar, Allahu i Lartësuar i ndihmon ata që të përgjigjen saktë dhe të thonë: Allahu është Zoti im. Islami është feja ime. Muhamedi ﷺ është Profeti im. Kështu përkujdeset Allahu i Madhëruar për besimtarët, në të gjitha gjendjet e fazat që do të përjetojnë. Ndërsa për të padrejtët. Ai thotë:

- .. ndërsa të padrejtët Allahu i lë në humbje. Allahu bën gjithçka që dëshiron.

- Ata janë të devijuar dhe nuk e gjejnë rrugën e drejtë. Ata nuk kanë për t'u ndihmuar as në dynja e as në ahiret. Një gjë është e sigurt: Allahu i Lartësuar nuk u bën asnjë padrejtësi, por ata i bëjnë padrejtësi vetvetes. Ky ajet është argument për sprovën me pyetjet e varrit dhe për vërtetësinë e dënimit dhe të shpërblimit pas vdekjes, në varr. Kjo është treguar edhe në hadithe të shumta dhe të sakta nga Profeti.

Në vijim, Allahu i Madhëruar tregon gjendjen dhe përfundimin e kurejshëve, që refuzuan Profetin:

- **A nuk i ke kthyer sytë nga ata që, mirësinë e Allahut e këmbejnë me mosbesimin, ndërsa popullin e vet e çojnë në vendin e shkatërrimit?** - Mirësia e Allahut, që ata e mohuan dhe nuk falënderuan, ishte dërgimi i profetit Muhamed nga mesi i tyre, siç thotë Zoti në një ajet tjetër: “Është Ai, që u dërgoi të paditurve Profet nga mesi i tyre, që t’u lexonte ajetet e Tij, t’i pastronte ata, t’u mësonte Librin dhe Urtësinë, kur më parë ata ishin në humbje të plotë; por edhe të tjerëve, që ende nuk u janë bashkuar atyre. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.” [Xhumua 2, 3]. Ky Profet i mrekullueshëm i ftoi njerëzit që të përqafojnë këtë fe madhështore, me qëllim që të arrinin lumturinë në të dyja jetët. Me këtë besim e fe, ata do të jenë të ruajtur dhe të shpëtuar nga çdo ligësi. Kjo është mirësia më e madhe që i është dhënë njerëzimit, por në vend që ta respektojnë këtë mirësi dhe t’i

shprehin Zotit mirënjohjen, e refuzojnë vetë, madje i pengojnë edhe të tjerët nga kjo mirësi. I Madhëruari thotë: "...popullin e vet e çojnë në vendin e shkatërrimit." Ata u bënë shkak që popullin e tyre ta fusnin në zjarr. Ata u bënë fatkeqësi për popullin e tyre, edhe pse mendonin se ishin në rrugë të mbarë dhe po i ndihmonin. Ndër veprimet më të dënueshme ndaj popullit të tyre ishte nxitja për të dalë në luftë kundër Profetit në Bedër. Ata dolën në luftë kundër Zotit dhe Profetit të Tij, dhe i gjeti ajo që i gjeti. Shumë nga udhëheqësit e tyre u vranë në këtë luftë.

- Xhehenemi është vendi ku do të hidhen. Eh, sa vend i tmerrshëm është ai! - Nxehtësia e zjarrit të Xhehenemit i përfshin ata nga çdo anë. Ai është përfundimi më i keq dhe i dhembshëm.

- Ata kanë ngritur idhuj, si të barabartë me Allahun, për t'i larguar njerëzit nga rruga e Tij. - Ata trillonin idhuj si të barabartë me Allahun dhe i ftonin njerëzit që t'i adhurojnë e t'u nënshtroheshin atyre njëllor si Allahut. Atëherë, këtyre keqbërësve thuaj:

- Thuaj: "Kënaquni, por, jeni drejtuar për në Zjarr!" - Kënaquni dhe përfitonin nga mohimi dhe trillimet tuaja për një kohë të shkurtër. Por dijeni se kjo nuk ka për t'ju ndihmuar në përfundimin tuaj. Në Zjarr do të jetë vendqëndrimi i juaj i përhershëm. Ai është vendi më i keq dhe më i dhimbshëm.

Ajeti 31

31. Thuaju robve të Mi, që kanë besuar, që ta falin rregullisht namazin dhe, nga ajo që u kemi dhënë, le të japin fshehtazi dhe haptazi, para se të vijë ajo Ditë, kur nuk do të ketë më as kompensim e as miqësi.

Shpjegimi i ajetit

- Thuaju robve të Mi, që kanë besuar, që ta falin rregullisht namazin dhe, nga ajo që u kemi dhënë, le të japin fshehtazi dhe haptazi,... - Përcillju besimtarëve të sinqertë këtë urdhër të mrekullueshëm dhe plot mirësi, që sjell begati dhe rregullon plotësisht gjendjen e tyre. Le ta shfrytëzojnë

këtë mundësi, përpara se të jetë shumë vonë. Le ta falin namazin me rregullsi, qoftë në aspektin e jashtëm të tij, qoftë në aspektin e brendshëm. Gjithashtu, le të shpenzojnë nga mirësitë e begatitë që Zoti u ka dhuruar, pak apo shumë qofshin ato, fshehtas dhe haptas. Këtu bëhet fjalë për shpenzimet e detyrueshme, si zekati, ose shpenzimet ndaj atyre njerëzve që e ke detyrë të përkujdesesh. Por bëhet fjalë edhe për sadakatë e donacionet e pëlqyeshme, në të gjitha fushat e bamirësisë. Allahu i Lartësuar na nxit që t'i bëjmë këto shpenzime para se të jetë tepër vonë:

- ... para se të vijë ajo Ditë, kur nuk do të ketë më as kompensim e as miqësi. - Atë ditë, asnjë miqësi e lidhje nuk mund të sjellë dobi; atë që e ke shpërfillur nuk mund ta kthesh pas as me kompensim e as me ndonjë dhuratë nga miqtë e të dashurit. Atë ditë, çdo njeriu do t'i mjaftojë çështja e vet. Prandaj, le të përgatitet çdokush për veten e vet dhe le të shohë çfarë ka bërë për nesër. Le të shohë me kujdes punët dhe të marrë në llogari veten e vet, para se të vijë koha e llogarisë së madhe para Zotit.

Ajetet 32 - 34

32. Allahu është Ai që i ka krijuar qiejt dhe Tokën dhe që lëshon ujë prej së larti dhe me të bëhen fruta, si ushqim për ju. Është Ai që ju ka vënë në shërbim anijet, që lundrojnë në det me urdhrin e Tij. Edhe lumenjtë, është Ai që i ka vënë në shërbimin tuaj.

33. Ai e krijoi për ju Diellin dhe Hënë, që vazhdimisht lëvizin, dhe bëri për ju natën dhe ditën.

34. Ai ju jep nga gjithçka që kërkonin. Edhe në qoftë se përpiqeni t'i numëroni të mirat e Allahut, nuk do të mund të arrini t'i numëroni ato. Vërtet, njeriu është i padrejtë dhe shumë mosmirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

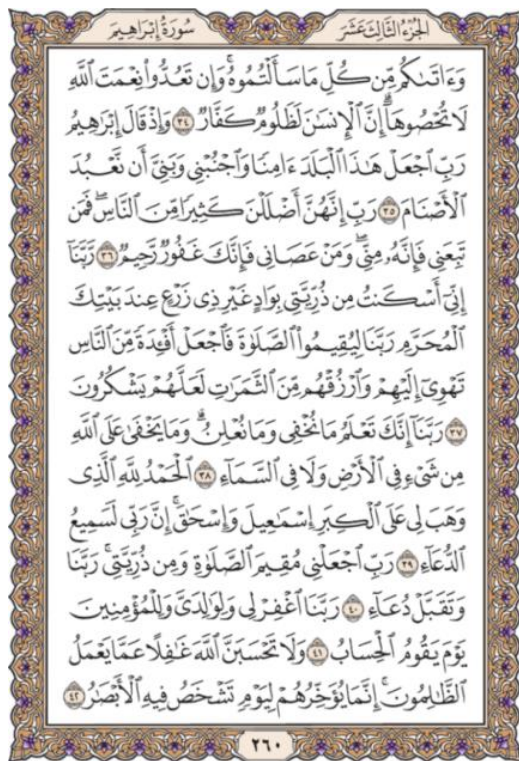
- Allahu është Ai që i ka krijuar qiejt dhe Tokën dhe që lëshon ujë prej së larti dhe me të bëhen fruta, si ushqim për ju. Është Ai që ju ka vënë në shërbim anijet,

që lundrojnë në det me urdhrin e Tij. Edhe lumenjtë, është Ai që i ka vënë në shërbimin tuaj. - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai është i vetmi Krijues dhe Furnizues i krijesave. Ai krijoi qiejt dhe tokën me gjithë madhësinë dhe gjerësinë e tyre. Ai nga qielli zbret ujin, pra, shiun, që aq bukur e me butësi bie prej reve. Përmes këtij uji, Ai nxjerr në tokë bimësi dhe fruta të llojeve të ndryshme, si furnizim për ju dhe për kafshët tuaja. Ai lehtësoi dhe bëri të mundshme për ju anijet dhe mjetet e tjera të udhëtimit. Allahu ka bërë që anijet të lundrojnë në det me urdhrin e Tij dhe është Ai që ju ka mundësuar prodhimin e tyre, duke ju dhënë forcë për një gjë të tillë. Allahu i ruan anijet përmes rrymave të ujit dhe, nëpërmjet tyre, ju udhëtoni dhe bartni pasuritë tuaja. Ai nënshtroi për ju edhe lumenjtë, që të ujisni të mbjellat dhe të pini vetë prej tyre.

- Ai e krijoi për ju Diellin dhë Hënën, që vazhdimisht lëvizin, dhe bëri për ju natën dhe ditën. - Dielli dhe Hëna kurrë nuk lodhen me lëvizjen e tyre dhe nuk mbeten pas, por janë të nënshtuar e në dobinë tuaj. Përmes fazave të tyre, ju llogarisni kohën. Ata janë në shërbimin tuaj, të kafshëve tuaja, bimësisë dhe frutave për ju. Allahu i Madhëruar përshtati për ju natën dhe ditën. Natën e bëri që të qetësoheni dhe të mblidhni forcat, ndërsa ditën e bëri të shndritshme dhe plot gjallëri, që ju të kërkonin nga mirësitë e Tij.

- Ai ju jep nga gjithçka që kërkonin. - Allahu ju dha gjithçka që dëshironi dhe ju nevojitet. Për këto nevoja, ju i jeni lutur Allahut me gjuhën e fjalëve dhe me gjuhën e gjendjes tuaj, dhe Ai, me bujarinë e Vet, jua ka plotësuar lutjet për nevojat e kësaj jete.

- Edhe në qoftë se përpiqeni t'i numëroni të mirat e Allahut, nuk do të mund të arrini t'i numëroni ato. - Ju as që nuk mund t'i numëroni dhe përkufizoni të mirat e Allahut, e jo më t'i jepni hakun mirënjohjes ndaj Tij.

- Vërtet, njeriu është i padrejtë dhe shumë mosmirënjohës. - E tillë është natyra dhe prirjet e njeriut. Ai është i prirur drejt padrejtësisë dhe nxiton në poshtërsi dhe mosbindje ndaj Zotit. Ai është shpërfillës dhe plot mangësi kur bëhet fjalë për të plotësuar detyrimet ndaj Zotit të Tij, mohues dhe mosmirënjohës ndaj mirësisë të Allahut. Ai nuk arrin t'i shohë mirësitë e shumta të Zotit dhe as e ndien për detyrë mirënjohjen për to. I tillë është njeriu, përveç atyre që Allahu i Madhëruar i ka udhëzuar dhe i ka ndriçuar me udhëzimin e Tij. Ata tregohen mirënjohës për mirësitë e Allahut, e njohin mirë hakun e Tij dhe përkushtohen me gjithë shpirt për ta plotësuar atë. Në këto ajete përmenden shumë mirësi të Allahut të Lartësuar, prandaj Ai i fton robërit e Tij që të përkushtohen sinqerisht për të qenë falënderues dhe mirënjohës. Allahu i Madhëruar i nxit adhuresit që të kujtojnë vazhdimisht mirësitë e Tij dhe i mëson që t'i luten Atij natën dhe ditën, për të përfiturar nga begatia dhe bujaria e Tij. Ashtu sikurse

mirësitë e Zotit përsëriten dhe vijnë pandërprerë në të gjitha kohët, ashtu le të përsëriten dhe të shtohen edhe lutjet e robve dhe mirënjohja e tyre ndaj mirësive të Tij.

Ajeti 35 - 37

35. Kujtoni kur Ibrahim i tha: “O Zoti im! Bëje këtë qytet të qetë e të sigurt dhe më ruaj mua e bijtë e mi nga adhurimi i idhujve!

36. O Zoti im! Ata, vërtet kanë devijuar shumë njerëz. Atëherë kush më pason mua, ai është i imi, e kush nuk më bindet mua - por Ti je me të vërtetë Falës i Madh e Mëshirëplotë.

37. O Zoti ynë! Unë e vendosa një pjesë të familjes sime në një luginë, ku nuk ka bimë, pranë Shtëpisë Sate të Shenjtë, që ta falin rregullisht namazin, o Zoti ynë! Prandaj bëj që zemrat e njerëzve të mbushen me dashuri për ta, dhe furnizoji me mirësi, për të të lavdëruar me mirënjohje!”.

Shpjegimi i ajeteve

- Kujtoni kur Ibrahim i tha: “O Zoti im! Bëje këtë qytet të qetë e të sigurt dhe më ruaj mua e bijtë e mi nga adhurimi i idhujve!” - Kujto çastet e bukura, kur Ibrahim u lut me ato fjalë të mrekullueshme. Ai tha: “O Zoti im! Bëje këtë qytet të qetë e të sigurt dhe më ruaj mua e bijtë e mi nga adhurimi i idhujve!” Kështu, ai u lut për Qaben dhe banorët e saj, dhe Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së tij. I Lartësuar i ruajti atë vend, qoftë përmes ligjit të krijimit të Tij, qoftë përmes ligjit të Sheriatit që vendosi ndër njerëz. Në ligjin e Sheriatit, Qabja dhe qyteti i saj (Meka) janë të shenjtë. Por edhe në ligjin e krijimit dhe përcaktimit (*kader*) të Zotit, Ai ka bërë që kjo shtëpi dhe ky qytet të jetë një vend i sigurt dhe i ruajtur. Ai ka përcaktuar shumë shkaqe, që e ruajnë këtë vend të shenjtë. Çdo tiran dhe i padrejtë që kërkon të bëjë padrejtësi në të, Allahu i Madhëruar e shkatërron, sikurse veproi me Ushtrinë e Elefantit e të tjerë. Pasi u lut për sigurinë dhe paqen e kësaj Shtëpie dhe qyteti, Ibrahim u lut edhe për sigurinë dhe paqen e

vet dhe pasardhësve të vet. Gjithashtu, tha: "... më largo mua e bijtë e mi nga adhurimi i idhujve!" Pra, më ruaj mua dhe pasardhësit e mi nga adhurimi i idhujve dhe përkushtimi ndaj tyre. Pastaj Ibrahim përmendi arsyen e frikës për veten dhe për bijtë e tij:

- **O Zoti im! Ata, vërtet kanë devijuar shumë njerëz.** - Janë shumë popuj, që u devijuan dhe ranë pre e adhurimit dhe nënshtrimit ndaj idhujve. O Zot, largoje zemrën time e të pasardhësve të mi nga ky lloj adhurimi poshtërues!

- **Atëherë kush më pason mua, ai është i imi,** - Çdokush që pason rrugën time në njësimin e Zotit, në adhurimin dhe sinqeritetin ndaj Tij në fjalë dhe në vepra, ai është prej meje dhe pasues i rrugës time. Çdokush që e do një popull dhe e ndjek atë, ka për të qenë së bashku në të.

- **...e kush nuk më bindet mua - por Ti je me të vërtetë Falës i Madh e Mëshirëplotë** - Kjo thënie tregonte dhembshurinë e Ibrahimit. E si mund të ishte ndryshe ai, i cili ishte *Halilur-Rahman* (i Dashuri i Rahmanit). Ai u lut për falje e mëshirë për gjynahqarët. Megjithatë, Allahu i Lartësuar dhe Bujar është më i mëshirshëm për robërit e Tij dhe nuk dënon asnjë, përveç kryeneçëve dhe arrogantëve, që rebelohen dhe kalojnë kufijtë e Tij. Ibrahim u nis nga Shami drejt Mekës, për të vendosur atje Haxherin, nënën e Ismailit, dhe birin e saj Ismail, i cili ishte ende fëmijë gjiri. Në atë kohë, Meka ishte një vend i pabanuar dhe i shkretë. Kur vendosi gruan dhe djalin atje, ai u lut me përgjërëm, përunjësi të thellë dhe mbështetje të plotë të Zotit:

- **O Zoti ynë! Unë e vendosa një pjesë të familjes sime në një luginë, ku nuk ka bimë, pranë Shtëpisë Sate të Shenjtë, që ta falin rregullisht namazin, o Zoti ynë!** - Vëreni me kujdes, se ai tha: "Unë e vendosa një pjesë të familjes sime", pra, jo të gjithë pasardhësit e mi. Kështu, në atë luginë do të jetonin pasardhësit e Ibrahimit nga Ismaili, kurse pasardhësit e tjerë të Ibrahimit, ata

nga Is'haku, do të jetonin në Sham. Për vendin ku u vendos Ismaili thuhet se ishte një vend pa bimësi, sepse toka e Mekës nuk bën për mbjellje. Më pas Ibrahim u lut duke thënë: "...që ta falin rregullisht namazin, o Zoti ynë!" Pra, bëj, o Zot, që të të adhurojnë si Një të Vetëm, dhe bëj që ta përkryejnë namazin dhe të falen me përkushtim. Sigurisht, falja e namazit me përkushtim është nga adhurimet më të mira në fenë e Zotit. Kush e përkryen namazin, do të jetë i aftë dhe korrekt në përkryerjen e fesë së Zotit.

- Prandaj bëj që zemrat e njerëzve të mbushen me dashuri për ta,... - Bëj që njerëzit t'i duan banorët e këtij vendi dhe të përmllohen për këtë vend. Dhe Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së Ibrahimit (a.s), dhe nga pasardhësit e Ismailit nxori Muhamedin ﷺ, i cili do të ftonte popullin e tij në fenë madhështore Islame dhe në besimin e pastër monoteist të atit të tyre, Ibrahimit (a.s). Ata iu përgjigjën atij, duke e përkryer namazin dhe duke iu nënshtuar fesë së Zotit. Allahu i Lartësuar e bëri detyrë haxhin në atë vend, ku u vendosën pasardhësit e Ibrahimit dhe vendosi në të një të fshehtë të çuditshme, që i tërheq zemrat dhe shpirtrat dhe i bën të përmllohen për të. Çdokush që kryen haxhin dhe e viziton atë vend nuk arrin të ngopet tërësisht me të, por vazhdimisht ndien nevojën të kthehet atje. Sa më shumë ta vizitohet njeriu atë vend, aq më tepër shtohet përmlallimi dhe tërheqja drejt saj. Kështu e kupton përse Qabja quhet Shtëpia e Allahut. Gjithashtu, Ibrahim (a.s) u lut dhe tha:

- ...dhe furnizoj me mirësi, për të të lavdëruar me mirënjohje!" - Pa dyshim, Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së Ibrahimit (a.s.), dhe tashmë drejt atij vendi derdhen me shumicë të gjitha llojet e mirësive. Mekën e nderuar e sheh në çdo kohë të mbushur me të gjitha llojet e frutave dhe mirësive.

Ajeti 38

38. O Zoti ynë! S'ka dyshim se Ti e di atë që ne e fshehim dhe atë që ne e shfaqim haptazi. Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë në Tokë dhe në qiell.

Shpjegimi i ajeteve

Zoti ynë, Ti je më i ditur për ne, sesa ne për vetet tona. Ti i rregullon dhe administron çështjet tona. Ti përkujdesesh dhe edukon shpirtrat tanë, prandaj, lehtësoji për ne të gjitha ato çështje që i dimë apo nuk i dimë, por që rregullojnë gjendjen tonë. Me diturinë dhe mëshirën Tënde, lehtësoji të gjitha rrugët e mirësive për ne. Ti je kujdestari dhe miku më i dashur, të cilit nuk i fshihet asgjë në qiell dhe në tokë. Edhe kjo lutje që bëri Ibrahim (a.s) nuk i fshihej Allahut të Lartësuar. Kjo lutje ishte kërkesë për mirësitë dhe begatitë e Zotit, si dhe mirënjohje e thellë për Të.

Ajetet 39 - 41

39. Falënderimi i goftë Allahut, i Cili më dhuroi mua, në pleqëri, Ismailin dhe Is'hakun! Vërtet, Zoti im i Dëgjon lutjet.

40. O Zoti im! Më bëj mua dhe pasardhësit e mi nga ata që kryejnë namazin rregullisht, dhe pranoje lutjen time, o Zoti ynë!

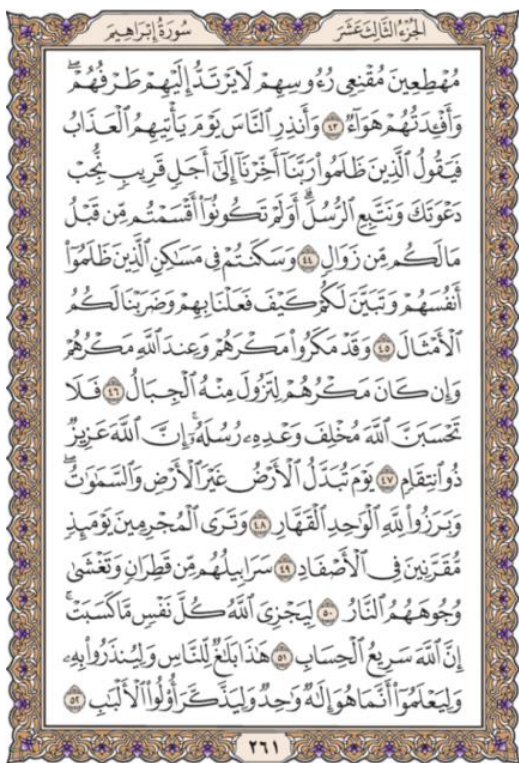
41. O Zoti ynë! Na mbulo me faljen tënde mua, prindërit e mi dhe të gjithë besimtarët Ditën kur të jepet llogaria.

Shpjegimi i ajeteve

- Falënderimi i goftë Allahut, i Cili më dhuroi mua, në pleqëri, Ismailin dhe Is'hakun! - Kjo dhuratë ishte nga mirësitë më të mëdha. Sjellja në jetë e këtyre dy fëmijëve në një moshë të thyer ishte një mirësi e jashtëzakonshme, dhe mbi të gjitha këto mirësi ishte fakti se këta dy djem ishin profetë e adhurues të Zotit.

- Vërtet, Zoti im i Dëgjon lutjet. - Zoti është gjithnjë pranë dhe i përgjigjet atij që lutet. Ai kurrë nuk e zhgënjën lutësin dhe adhuruesin e Tij. Përsëri lutet Ibrahim për veten dhe pasardhësit e Tij duke thënë:

- O Zoti im! Më bëj mua dhe pasardhësit e mi nga ata që kryejnë namazin rregullisht, dhe pranoje lutjen time, o Zoti ynë! - Kjo tregon edhe njëherë për

rëndësinë e madhe të këtij adhurimi të mrekullueshëm, i cili është lidhja e ngushtë e robit me Zotin e Tij.

- **O Zoti ynë! Na mbulo me faljen tënde mua, prindërit e mi dhe të gjithë besimtarët Ditën kur të jepet llogaria!** - Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së Ibrahimit në të gjitha detajet e saj, përveç lutjes në lidhje me babain e tij. Ibrahim i lut për babanë e vet, për shkak se i kishte premtuar se do të lutej për të. Por kur iu bë e qartë se ai ishte armik dhe kundërshtar i rrugës së Zotit, Profeti u distancua nga lutja për të.

Ajetet 42 - 43

42. Kurrsesi mos mendo se Allahu është i pakujdesshëm ndaj veprimeve të keqbërësve! Ai vetëm është duke u dhënë afat deri në Ditën, kur sytë të shtangen nga tmerri.

43. Ata janë duke vrapuar me kokat lart, me sytë e tyre të hapur e të papulitur me zemrat e tyre të zbrazëta.

Shpjegimi i ajeteve

- Kurrsesi mos mendo se Allahu është i pakujdesshëm ndaj veprimeve të keqbërësve! - Ky është një kërcënim i ashpër për zullumqarët, që ju bëjnë padrejtësi njerëzve, dhe ngushëllim për ata që u bëhet padrejtësi.

- **Ai vetëm është duke u dhënë afat deri në Ditën, kur sytë të shtangen nga tmerri.**

- Allahu i Lartësuar i ka afatizuar ata. Ai u ka dhënë të mira të ndryshme dhe i lejon që të lëvizin të sigurt dhe të qetë në tokën e Tij, por ju mos e konsideroni këtë si shenjë se ata janë në rrugë të mirë, sepse Allahu i Lartësuar u jep afat të padrejtëve, me qëllim që ata të shtojnë më tepër gjynahet, derisa t'i rrembejë me ndëshkim të ashpër, nga i cili nuk mund të shpëtojnë. I Lartësuari thotë: "I tillë është ndëshkimi i Zotit tënd, kur bie mbi popujt që bëjnë padrejtësi. Vërtet, ndëshkimi i Tij është i dhembshëm dhe i ashpër." [Hud 102]. Këtu bëhet fjalë për dy lloje padrejtësish: padrejtësitë në marrëdhëniet mes njeriut dhe Zotit dhe padrejtësitë e njerëzve mes njëri tjetrit.

- **Ata janë duke vrapuar me kokat lart, me sytë e tyre të hapur e të papulitur me zemrat e tyre të zbrazëta.** - Sytë e tyre nuk puliten, nga tmerri dhe frika e asaj që shikojnë. I sheh ata të nxitojnë drejt zërit, që i thërret ata për të dalë para Allahut, për të dhënë llogari, dhe ata kurrë nuk mund t'i shmangen apo të gjejnë vend ku të fshihen. Kokat e tyre janë të ngritura lart, sepse duart i kanë të prangosura dhe të lidhura pas qafës. Kraharorin e kanë të zbrazët, sepse zemra iu shkon në grykë, nga frika. Gjoksi i tyre mbushet me ankth, frikë, dëshpërim dhe tmerr.

Ajetet 44 - 46

44. Prandaj paralajmëroji njerëzit për Ditën kur do t'u vijë Dënimi dhe kur keqbërësit do të thonë: "O Zoti ynë! Na lër edhe për pak kohë që t'i përgjigjemi thirrjes Sate dhe t'i pasojmë të dërguarit!" Po, a nuk e kishit zakon të betoheshit më parë se nuk kishit për t'u larguar kurrë (nga kjo botë)?

45. Ju banuat në vendbanimet e atyre që shkatërruan vetveten dhe e mësuar qartë se si vepruam me ta. Ne ju sollëm shembuj të qartë.

46. Të fuqishme qenë, vërtet kurthet që përgatitën ata; por kurthet e tyre ishin në dorë të Allahut, edhe sikur të ishin të tilla që të shkulin malet.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, dhe i thotë:

- **Prandaj paralajmëroji njerëzit për Ditën kur do t'u vijë Dënimi...** - Përshkruajua qartë ndëshkimin që i pret dhe paralajmëroji, që të largohen nga veprat e dënueshme. Le ta dinë se, kur të vijë tmerri i atij ndëshkimi, ata që kanë qenë të zhytur në padrejtësi, duke mohuar Zotin, Shpalljen, Profetin dhe duke bërë gjynahe, do të bërtasin të penduar për çfarë kanë vepruar dhe do të kërkojnë që të kthehen. Por këto lutje dhe përgjërime nuk kanë efekt, sepse tashmë ka kaluar koha e tyre.

- ... **dhe kur keqbërësit do të thonë: "O Zoti ynë! Na lër edhe për pak kohë që t'i përgjigjemi thirrjes Sate dhe t'i pasojmë të dërguarit!"** - Ata do të luten: "O Zoti ynë, na kthe në jetën e parë, se ne tashmë po shohim qartë. Na kthe në atë botë, që ne t'i përgjigjemi ftesës Tëndel!" Dhe dihet se Allahu gjithmonë ka ftuar për në vendin e përjetshëm të paqes, për në Xhenetin e Tij. Ata do të luten gjithashtu: "Na kthe në dynja, që të pasojmë të dërguarit e Tu!" Por të gjitha këto ata i thonë thjesht për të shpëtuar nga ndëshkimi i dhembshëm, sepse, në fakt, ata janë mashtrues dhe kurrë nuk do ta mbanin këtë premtim, sikurse thotë Allahu i Lartësuar. Edhe nëse do të ktheheshin në dynja, ata do të zhyteshin përsëri në harame, prandaj Allahu i Lartësuar, duke i qortuar, u thotë atyre:

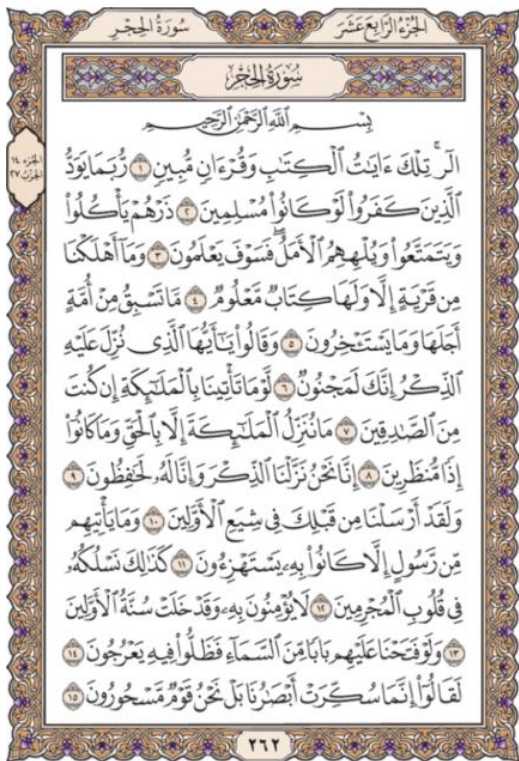
- **Po, a nuk e kishit zakon të betoheshit më parë se nuk kishit për t'u larguar kurrë (nga kjo botë)?** - Kuptimi: A nuk betoheshit ju se nuk do të largoheshit asnjëherë nga dynjaja për t'u ringjallur në ahiret? Tani doli në pah kotësia e betimeve

dhe pretendimet tuaja të gënjeshtërtë. Mosbesimi i ringjalljes dhe mosnënshtrimi ndaj Zotit nuk ishin për shkak të ndonjë mangësie dhe pamjaftueshmërie në argumentet e Zotit, pasi ato ishin shumë të qarta. Kësaj qartësie i shtohet edhe një fakt tjetër.

- **Ju banuat në vendbanimet e atyre që shkatërruan vetveten dhe e mësuar qartë se si vepruam me ta. Ne ju sollëm shembuj të qartë.** - Ju e kishit të qartë dhe e dinit mirë se çfarë bëri Zoti me ta dhe se si i ndëshkoi. Kur ata mohonin shpalljet dhe profetët, Zoti i ndëshkonte me shumë forma. Kjo duhet t'ju mjaftonte juve, që të pranoni dhe të pasonit të vërtetën. Përveç kësaj, Zoti solli shembuj të shumtë e të qartë, që ta kuptonit mirë e lehtësisht të vërtetën. Shembujt largonin çdo dyshim nga zemra e atij që kërkon të vërtetën. Megjithatë, juve asgjë nga këto nuk ju bëri dobi. Ju, thjesht kthyet shpinën, për të vazhduar në të kotën ku ishit zhytur. Kështu vazhduat, derisa ndodhi ajo që ndodhi dhe ju arritët këtë ditë ndëshkimi. Sot nuk vlen justifikimi juaj i kotë dhe i pabazë.

- **Të fuqishme qenë, vërtet kurthet që përgatitën ata; por kurthet e tyre ishin në dorë të Allahut,...** - Kundërshtuesit e profetëve thurnin kurthe dhe intriga kundër profetëve dhe pasuesve të tyre. Ata përpiqeshin me të gjitha mundësitë dhe aq sa Zoti i lejonte të bënin. Por çdo plan i thurur prej tyre nuk mund t'i fshihej Zotit të botëve, sepse Ai është i Gjithëditur dhe i Plotpushtetshëm për gjithçka. Asgjë nuk mund t'i shpëtojë e fshihet diturisë dhe pushtetit të Zotit, prandaj çdo kurth i këtyre të mjerëve u kthehet mbrapsht mbi kokat e tyre: "Por, dredhia për të keqen nuk godet askënd tjetër veç atyre që e kurdisën." [Fatir 43].

- ... **edhe sikur të ishin të tilla që të shkulin malet.** - Intrigat e mohuesve të Zotit, profetëve e të shpalljeve të Tij ishin shumë mëdha. Ato ishin, ashtu siç i përshkruan Zoti, të tilla që edhe malet mund t'i lëviznin nga vendi. Allahu thotë në një

sure tjetër. "...kurdisnin kurthe shumë të mëdha." [Nuh 22]. Askush, veç Zotit, nuk mund ta përkufizojë madhësinë e intrigave të tyre. Por Ai është Zoti i gjithçkaje, që e kthen atë intrigë kundër tyre. Në këtë kategori bëjnë pjesë të gjithë ata kundërshtues së rrugës së profetëve, të cilët përkrahin rrugën e të kotës dhe luftojnë me çdo mjet për të penguar dhe mbuluar të vërtetën e Zotit. Por le ta dinë se, lufta dhe planet e tyre nuk kanë për t'u sjellë asnjë dobi. Ata nuk mund ta dëmtojnë aspak Allahun, por dëmtojnë veç veten e tyre.

Ajetet 47 - 52

47. Kurrsesi mos mendo se Allahu nuk do ta mbante premtimin që u dha të dërguarve të Tij. Allahu është Ngadhënjimtar dhe ka ndëshkim të ashpër.

48. Një ditë Toka do të shndërrohet në tjetër Tokë, e po kështu edhe qiejt dhe të gjithë do të dalin para Allahut, të Vetmit Ngadhënjimtarit.

49. Dhe ti do t'i shohësh keqbërësit atë ditë të lidhur në pranga.

50. Rrobat e tyre janë prej katrani, kurse fytyrat e tyre do t'i mbulojë Zjarri.

51. Kështu Allahu ka për ta shpërblyer çdo shpirt për gjithçka që ka bërë. Vërtet, Allahu është i Shpejtë në llogari.

52. Ky është një mesazh për njerëzit, që ata të marrin këshillë dhe ta dinë mirë se Ai është i Vetmi i Adhuruar, dhe që të nxjerrin mësim ata që kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kurrsesi mos mendo se Allahu nuk do ta mbante premtimin që u dha të dërguarve të Tij.** - Allahu i Lartësuar ka premtuar se do t'i shpëtojë e dhurojë fitore profetëve dhe pasuesve të denjë të tyre. Ai do t'u dhurojë atyre lumturi në këtë jetë dhe në tjetrën. Nga ana tjetër, Ai ka dhënë fjalën se do t'i shkatërrojë armiqtë e profetëve dhe të së vërtetës me dënim të rëndë në këtë jetë dhe në ahiret. Kështu, kurrë mos mendoni se Allahu do ta shkelë premtimin e Tij. Ai do të realizohet patjetër, sepse është fjala e vërtetë e Zotit, e sjellë përmes profetëve, besnikëve më të zgjedhur mes krijesave të Tij. Kjo është grada më e lartë e saktësisë dhe vërtetësisë së lajmit. Gjithashtu, kjo është në përputhje të plotë me urtësinë e Krijuesit dhe rregullat e krijimit të Tij. Kjo përputhet, po ashtu, edhe me logjikën e saktë dhe të shëndetshme, që e do drejtësinë. Allahut nuk mund t'i shpëtojë asgjë, sepse:

- **Allahu është Ngadhënjimtar dhe ka ndëshkim të ashpër....** - Nëse Allahu i Lartësuar dëshiron të ndëshkojë dikë, ai person kurrsesi nuk mund t'i shpëtojë dhe nuk mund t'i fshihet Allahut dhe dhënies së llogarisë në Ditën e Gjykimit.

- **Një ditë Toka do të shndërrohet në tjetër Tokë, e po kështu edhe qiejt** - Atë ditë, qiejt dhe toka do të ndryshohen. Këtu bëhet fjalë për ndryshim cilësor të tyre. Ditën e Gjykimit, toka do të sheshohet dhe hapet, ashtu siç bëhet me lëkurën e tharë, duke u zhdukur malet dhe çdo lloj relievi. Ajo do të kthehet, ashtu sikurse thotë Zoti: "Të pyesin ty për malet. Thuaj: "Zoti im do t'i shkulë ato dhe do t'i shpërndajë si

pluhur.”. Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie. As ultësira e as lartësira nuk do të shohësh në vendin e tyre." [Ta Ha 105 - 107]. Ndërsa qielli do të bëhet, siç thotë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: "Ditën, kur qielli të bëhet si plumb i shkrirë..." [Mearixh 8]. Kështu do të ndodhë, sepse atë ditë gjendja është e vështirë. Pastaj Allahu i Lartësuar do t'i palosë qiejt me të djathtën e Tij, sikurse thotë: "Atë Ditë, Ne e palosim qiellin, siç palosen fletët e një libri. Ashtu siç e filluam krijimin, ashtu e rikthejmë atë. Ky është premtimi Ynë dhe Ne do ta përmbushim atë." [Enbija 104].

- ... dhe të gjithë do të dalin para Allahut, të Vetmit Ngadhënjimtarit. - Krijesat do të dalin nga varret e tyre dhe do të grumbullohen të gjithë në "*Mahsher*", në vendin e tubimit. Askush nuk mund t'i fshihet Allahut të Madhëruar, as njerëzit dhe as veprat e tyre. Të gjithë do të zbulohen përpara Allahut, që është i Vetëm dhe Ngadhënjimtar mbi gjithçka. Allahu është i Vetëm dhe Absolut në madhësinë e Tij, në emrat dhe cilësitë e Tij, në veprat e Tij madhështore dhe në faktin se Ai është Sunduesi dhe Nënshtruesi i të gjitha botëve. Gjithçka është nën sundimin dhe mbretërimin e Allahut; Ai rregullon dhe administron të gjitha çështjet. Gjithçka lëviz apo qëndron në prehje veçse me lejen e Zotit.

- Dhe ti do t'i shohësh keqbërësit atë ditë të lidhur në pranga. - *El muxhrimin* janë ata që bëjnë krime, padrejtësi dhe gjynahe të shumta. Këtë kategori do ta shohësh atë ditë tek marrin ndëshkim të tmerrshëm. Çdo kriminel dhe i padrejtë do të lidhet me zinxhirë të zjarrtë dhe do të tërhiqet zvarrë drejt ndëshkimit. Ata do të jenë në gjendjen më poshtëruese, më të shëmtuar dhe më torturuese.

- Rrobat e tyre janë prej katrani, kurse fytyrat e tyre do t'i mbulojë Zjarri. - Rrobat e tyre do të jenë prej katrani, për shkak të zjarrit të ndezur dhe erës jashtëzakonisht të keqe të tyre. Fytyrat e

tyre do t'i mbulojë zjarri. Pjesa më e nderuar e trupit, fytyra, do të jetë e përfshirë nga zjarri, dhe po kështu do të ndizet i gjithë trupi i tyre. Kjo, sigurisht, nuk është padrejtësi nga Allahu i Lartësuar ndaj tyre, por është një shpagim i drejtë për gjithçka që kanë bërë me duart e tyre.

- Kështu Allahu ka për ta shpërblyer çdo shpirt për gjithçka që ka bërë. - Allahu i Lartësuar do t'u japë atë që meritojnë, për veprat e mira ose të këqija, me drejtësi dhe barazi. Drejtësia e Zotit nuk cenon asnjë.

- Vërtet, Allahu është i Shpejtë në llogari. - Një kuptim i këtij ajeti është se llogaria e Zotit do të vijë shumë shpejt. Ky kuptim është i ngjashëm me fjalën e Allahut të Lartësuar: "Gjithnjë e më shumë po u afrohet njerëzve Dita e Llogarisë, por ata nuk i kushtojnë vëmendje dhe i shmangen (*besimit të vërtetë*)." [Enbija 1]. Një kuptim tjetër është se Allahu i Lartësuar e ka llogarinë të shpejtë. Ai do t'i llogarisë të gjithë në një orë të vetme, ashtu sikurse i furnizon dhe rregullon çështjet e tyre në një orë ose ashtu sikurse përkujdeset për ata në një çast të vetëm. Kujdesi ndaj diçkaje nuk e pengon Allahun për t'u kujdesur ndaj diçkaje tjetër. Asgjë nuk del jashtë përkujdesit të Tij, dhe kjo nuk është aspak e vështirë për Të. Më pas, Allahu i Lartësuar, duke e lavdëruar Kur'anin, thotë:

- Ky është një mesazh për njerëzit, që ata të marrin këshillë... - Njëpërmjet Kur'anit, njerëzit pajisen me gjithçka që u nevojitet në udhëtimin e tyre drejt gradave më të larta, sepse ai përmban bazat e urtësisë dhe hollësitë e udhëzimit të Zotit. Në Kur'an përmbledhen të gjitha njohuritë për të cilat kanë nevojë krijesat. Përveç këtyre, Kur'ani shërben edhe si paralajmërues, sepse ai përmban kërcënime për t'u larguar nga të gjitha veprat e këqija dhe na tregon hollësisht për ndëshkimin e atyre që i kryejnë ato. Por mbi të gjitha, Kur'ani u shpall nga Zoti për t'u mësuar njerëzve një të vërtetë shumë të rëndësishme:

- ... dhe ta dinë mirë se Ai është i Vetmi i Adhuruar, - Në Kur'an, Allahu i Lartësuar

ka sjellë dhe ka shtjelluar argumente të qarta, që tregojnë njëshmërinë e Tij dhe faktin se Ai është i vetmi që meriton adhurimin e krijesave. Këto argumente janë aq të shumta, saqë e ndihmojnë njeriun të arrijë në gradën “*hakul jakin*”, domethënë të vërtetës së sigurt. Allahu i Lartësuar e shpalli këtë Kur'an që:

- ... dhe që të nxjerrin mësim ata që kuptojnë. - Domethënë, që të përfitojnë njerëzit që kanë logjikë të saktë dhe mendje të kthjellët. Këta përfitojnë nga ky libër çdo njohuri të dobishme, që mund të jetojnë sipas saj. Gjithashtu, ata mund të kuptojnë gjithçka që u bën dëm, që të mund t'i ruhen. Pikërisht me këtë dituri madhështore, sqaruese të gjithçkaje, dhe të jetuarit sipas saj, ata meritojnë të quhen të mençur. Njëpërmjet Kur'anit, atyre iu shtuan njohuritë, iu zhvillua arsytimi, iu ndriçua mendja dhe fituan urtësinë. Kjo ndodh, sepse ata e shuajnë etjen e tyre për dituri me Kur'anin e pastër, i cili fton veçse në moralin më të lartë dhe në veprat më të mira. Kur'ani përmban argumentet më të forta dhe më të qarta, mbi të cilat mund të bazohet njeriu. Është një rregull i mrekullueshëm, që e udhëzon njeriun të ngrihet në gradat më të larta dhe ta shtojë dhe kultivojë më shumë diturinë, urtësinë dhe mprehtësinë e tij. Ky rregull ka një emër: ai quhet meditim i thellë në njohuritë e Kur'anit madhështor.

Falënderimi i takon Allahut, Zotit të botëve! Këtu përfundon tefsiri i sures Ibrahim el Halil (a.s).

Surja 15: El hixhr (mekase) 99 ajete
Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 5

1. Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e Librit - këtij Kur'ani që qartëson gjithçka.

2. Ata që nuk besojnë do të donin të ishin muslimanë.

3. Le t'i gëzojnë (të mirat e kësaj bote) dhe të kënaqen! Le të defrehen me shpresa të kota, se më vonë do ta kuptojnë.

4. Ne kurrë nuk kemi shkatërruar ndonjë popull jashtë afatit të caktuar për ta.

5. Dhe asnjë popull nuk mund ta shpejtojë apo ta shtyjë për më vonë afatin e vet.

Shpjegimi i ajeteve

Duke treguar madhësitë e Librit të Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e Librit - këtij Kur'ani që qartëson gjithçka.** - Ajetet e këtij libri janë shprehëset e kuptimeve më të bukura dhe qëllimeve më të larta, që duhet të synojnë krijesat. Kur'ani është i qartë dhe sqarues i çështjeve të rëndësishme, me fjalët e shprehjet më të bukura dhe argumentet më të kthjellëta për çdo çështje. Kaq duhet të mjaftojë që krijesat të nënshtrohen e të jetojnë sipas Kur'anit, të dorëzohen e të gjykojnë me ligjin e Tij. Ata duhet ta pranojnë këtë libër madhështor me kënaqësi dhe me zemër të gatshme për t'iu bindur gjithçkaje që thotë ai. Ndërsa ata që e refuzojnë këtë mirësi të pashembullt të Zotit, duke u treguar mosmirënjohës, ata janë të humbur dhe shpërfillin të vërtetën. Do të vijë dita që këta do të donin të ishin muslimanë, të dorëzuar e të nënshtrohet ndaj një Zoti të vetëm dhe pasues të shpalljeve të Tij, por do të jetë vonë.

- **Ata që nuk besojnë do të donin të ishin muslimanë.** - Kështu do të ndodhë në çastet e agonisë së vdekjes, kur të shfaqen shenjat e para të kalimit në ahiret. Në ato çaste e më pas, të gjithë mohuesit do të dëshironin të ishin muslimanë, por tashmë kjo është e pamundur për ta. Ndërsa në këtë jetë ata janë të vetëmashtruar, mendjemëdhenj e kryeneçë.

- **Le t'i gëzojnë (të mirat e kësaj bote) dhe të kënaqen! Le të defrehen me shpresa të kota,** - Askush nuk mund ta shpejtojë apo ta shtyjë për më vonë afatin e vet. Atëherë, lëri ata të kënaqen dhe të argëtohen me kënaqësitë e kësaj bote. Kështu ata do të gjejnë prehje dhe do të ushqejnë iluzione, të cilat do t'i pengojnë nga rruga e Zotit. Ata

jepen pas kësaj bote sikur nuk do të largohen kurrë prej saj dhe e harrojnë ahiretin.

- **...se më vonë do ta kuptojnë.** - Më vonë do ta mësojnë e do të binden se kjo mënyrë jetese është e gabuar dhe kënaqësitë, pas të cilave jepen, janë kotësi e largim nga qëllimi i vërtetë i kësaj jete. Veprat dhe planet e tyre në këtë botë do t'u shkojnë kot, madje do t'u sjellin veçse dëshpërim. Të mos mashtrohen këta të mjerë me afatizimin e Zotit për ta, se ky është rregulli dhe ligji i Tij për njerëzit. Ai thotë:

- **Ne kurrë nuk kemi shkatërruar ndonjë popull jashtë afatit të caktuar për ta.** - Çdo popull që e ka merituar ndëshkimin, Allahu e ka ndëshkuar veçse atëherë kur e ka patur të përcaktuar.

- **Dhe asnjë popull nuk mund ta shpejtojë apo ta shtyjë për më vonë afatin e vet.** - Për gjynahet dhe padrejtësitë do të jepet patjetër ndëshkimi i merituar, edhe sikur të vonohet ky ndëshkim.

Ajetet 6 – 9

6. Ata thonë: “O ti që po të shpallet Mesazhi! Ti je, vërtet i çmendur.”

7. Përse nuk na sjell melekë, nëse je i sinqertë?”

8. Por (thotë Zoti) Ne i dërgojmë melekët veçse kur duhet dhe atëherë, atyre (mosbesimtarëve) nuk u jepet më afat.

9. Ne e shpallëm Mesazhin (Kur'anin) dhe sigurisht, Ne do të jemi mbrojtës të tij.

Shpjegimi i ajeteve

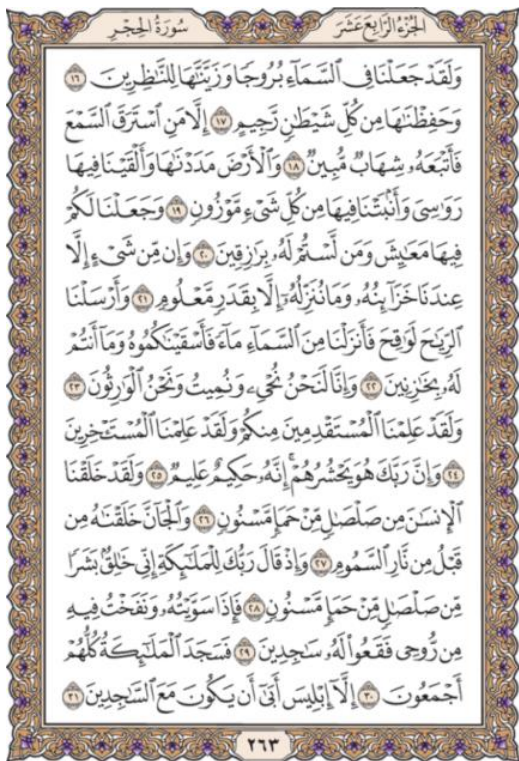
- **Ata thonë: “O ti që po të shpallet Mesazhi! Ti je, vërtet i çmendur.”** - Mohuesit e Shpalljes i drejtoheshin Muhamedit ﷺ, duke i thënë: “O Ti që pretendon se të është zbritur Shpallje nga Zoti, nëse mendon se ne do të të pasojmë, atëherë ti je vërtet i çmendur. E si mund të bëjmë diçka të tillë dhe të braktisim traditën e të parëve tanë, thjesht e vetëm sepse ti na thua diçka të tillë?!” Pastaj ata shtronin kërkesat e kushtet e tyre të kota:

- **Përse nuk na sjell melekë, nëse je i sinqertë?”** - Kuptimi: “Përse nuk na sjell melekë, që të dëshmojnë se Shpallja dhe ti

jeni të vërtetë? Nëse nuk na sjell melekë këtu, atëherë ti nuk thua të vërtetën”. Këto fjalë ishin treguese të padrejtësisë dhe injorancës më të madhe, që kishin zënë vend në zemrat e tyre. Ato ishin padrejtësi, sepse tregonin rebelim dhe kryeneçësi ndaj Zotit, duke kërkuar dhe përcaktuar shenjat dhe mrekullitë që Ai u dashka t'u sjellë robve. A thua se Ai nuk i zgjedh shenjat, mrekullitë dhe argumentet e përshtatshme dhe të mjaftueshme për mbështetjen e së vërtetës, që Ai solli përmes Profetit të Tij. Nga ana tjetër, ato fjalë tregojnë injorancë, sepse duket që nuk dinin të dallonin të mirën e të keqen, dëmin dhe dobinë për veten e tyre. Zbritja e melekëve nuk do të sillte mirësi për ta. Allahu i Lartësuar i zbrit melekët veçse me të vërtetën e sigurt dhe, më pas, Ai nuk afatizon më asnjë pas mohimit të tyre dhe mosnënshtrimin për të punuar e jetuar sipas Shpalljes së Zotit. Ai thotë:

- **Por (thotë Zoti) Ne i dërgojmë melekët veçse kur duhet dhe atëherë, atyre (mosbesimtarëve) nuk u jepet më afat.**

- Nëse pas zbritjes së melekëve ata nuk besojnë, - dhe, në fakt, ata asnjëherë nuk kanë besuar, - ata nuk do të afatizohen më. Kështu, kërkesa e tyre për të tilla shenja e mrekulli është injorancë e thellë rreth dëmtimit të vetes së tyre. Në këtë mënyrë, ata veç po ia përshpejtojnë vetes shkatërrimin, por nuk e kuptojnë. Ata nuk arrijnë të kuptojnë një fakt shumë të rëndësishëm në këtë çështje: imani nuk është në dorën e tyre, por në dorë të Zotit, që thotë: "Edhe sikur t'u dërgonim melekët, t'i bënim të vdekurit t'u flisnin atyre dhe t'i tubonim të gjitha gjërat para tyre, ata përsëri nuk do të besonin, nëse Allahu nuk do të donte. Por shumica e tyre nuk e dinë (të vërtetën)." [En'am 111]. Nëse janë të sinqertë kur thonë se duan të besojnë, shenjat e mrekullitë e sjella e të përzgjedhura prej Zotit janë mëse të mjaftueshme. Kur'ani madhështor është mëse i mjaftueshëm për të gjetur dritën e Zotit.

- Ne e shpallëm Mesazhin (*Kur'anin*) dhe sigurisht, Ne do të jemi mbrojtës të tij. – Kur'ani quhet *Edh-Dhikru* (kujtimi), sepse është kujtues dhe këshillues i mirë për çdo çështje dhe shtjellues e sqarues i tyre në formën dhe me argumentet më të plota. Nëpërmjet Kur'anit këshillohet dhe nxjerr mësimë çdokush që e do diçka të tillë dhe e synon sinqerisht të vërtetën. Pastaj i Lartësuar i na jep një përgëzim të mrekullueshëm, se do ta ruajë të paprekshëm e të pandryshuar këtë burim drite dhe njohurish, duke thënë: "... Ne do të jemi mbrojtës të tij." Ai e ruan këtë Libër si në kohën e shpalljes së tij, ashtu edhe pas saj. Gjatë shpalljes, i Lartësuar i ruajti Kur'anin nga ndërhyrjet e çdo shejtani të mallkuar: "Ai është I Gjithëdituri për të fshehtën dhe fshehtësinë e Vet nuk ia zbulon askujt, Përveç ndonjë të dërguari, që Ai dëshiron. Atëherë, Ai vë roje para edhe prapa tij, për t'u bërë e qartë se ata i kanë kumtuar shpalljet e Zotit të tyre dhe se Ai di gjithçka rreth tyre. Ai e di sasinë e gjithçkaje që ekziston." [Xhin 26 – 28].

Ndërsa pas shpalljes, Zoti bëri që Kur'ani të ruhet i pacënueshëm, fillimisht në zemrën e Profetit, dhe pastaj në zemrat e besimtarëve të umetit të Tij. Allahu e ruan tekstin e këtij Libri nga ndryshimi, nga shtesat dhe pakësimet. Po kështu, Ai ruan edhe kuptimet dhe shpjegimet e këtij Libri nga tjetërsimi e devijimi. Nëse dikush përpiket që të shtrembërojë ose keqinterpretojë ndonjë pjesë të Kur'anit, Allahu i Lartësuar ka bërë dijetarë që qartësojnë të vërtetën për njerëzit. Kjo ruajtje e Shpalljes është ndër mirësitë më të mëdha të Zotit për besimtarët. Pjesë e saj është edhe ruajtja e bartësve dhe përhapësve të Shpalljes nga armiqtë. Allahu nuk i lejon armiqtë që t'i poshtërojnë dhe mposhtin ata.

Ajetet 10 - 15

10. Ne kemi çuar të dërguar edhe në popujt e mëhershëm.

11. Por, nuk ka ndodhur kurrë që atyre t'u ketë shkuar një i dërguar e ata të mos jenë tallur me të.

12. Kështu e fusim atë (mosbesimin) në zemrat e keqbërësve.

13. Ata nuk e besojnë (shpalljen) dhe ky është një ligji i pandryshueshëm që në popujt e hershëm (keqbërës).

14. Edhe sikur Ne t'u hapnim atyre një derë në qiell, që ata të ngjiteshin vazhdimisht lart,

15. Ata do të thoshin: "Neve na kanë qenë bllokuar sytë, madje kemi qenë të magjepsur."

Shpjegimi i ajeteve

- Ne kemi çuar të dërguar edhe në popujt e mëhershëm. - Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit, për ta ngushëlluar rreth faktit që idhujtarët e rrefuzuan shpalljen e Tij dhe e njofton se kështu kanë vepruar edhe popujt e shkuar në shekujt e largët. Ai thotë:

- Por, nuk ka ndodhur kurrë që atyre t'u ketë shkuar një i dërguar e ata të mos jenë tallur me të. - Në të gjithë popujt e shkuar, Allahu i Madhëruar dërgoi profetë, por sa herë që profetët i ftonin në rrugën e drejtë, njerëzit talleshin.

- **Kështu e fusim atë** (*mosbesimin*) në zemrat e keqbërësve. - Ata thoshin: “Neve na kanë qenë bllokuar sytë, madje kemi qenë të magjepsur.”. Kështu, Allahu i Lartësuar bënte që zemrat e tyre të mos e praninin të vërtetën. Kjo ndodhte sepse ata ishin *muxhrimin*, domethënë, të padrejtë, mashtrues e trillues kotësirash, ndërsa zemrat i kishin të mbushura me mohimin e të vërtetës. Si pasojë, u erdhi ndëshkim i drejtë nga i Gjithëdituri dhe i Urti. Kështu vepron Allahu i Lartësuar me të gjithë ata që bëjnë vepra të ngjashme, të shkuarit dhe të sotmit, nëse zemrat i kanë të mbushura me mohimin e profetëve dhe shpalljeve dhe bëjnë të njëjtat vepra.

- **Ata nuk e besojnë** (*shpalljen*) dhe ky është një ligj i pandryshueshëm që në popujt e hershëm (*keqbërës*). - Ky është rregulli i Zotit me të gjithë popujt, që nga fillimi: Ai ka për t’i ndëshkuar dhe shkatërruar ata që nuk besojnë shpalljet dhe profetët e Tij.

- **Edhe sikur Ne t’u hapnim atyre një derë në qiell, që ata të ngjiteshin vazhdimisht lart,...** - Edhe sikur atyre t’u sillëshin të gjitha mrekullitë, ata nuk do të besonin, por do të tregoheshin kryeneçë dhe mospërfillës.

- **Ata do të thoshin: “Neve na kanë qenë bllokuar sytë, ...”** - Edhe sikur t’u hapnin një portë në qiell dhe ata të ngjiteshin dhe ta shihnin vetë, me sytë e tyre, prapë nuk do të besonin dhe, me padrejtësinë dhe inatin që i karakterizon, duke e mohuar këtë shenjë, do të thoshin:

- **“...madje kemi qenë të magjepsur.”.** - Jemi të dehur, po na bëjnë sytë. Ngaqë është diçka që nuk e kemi parë kurrë më herët, mund të jemi magjepsur. Ky nuk është realitet, por është një magji, që ka kapur sytë tanë. Kështu, të tillë njerëz kanë arritur një gjendje të tillë që do të mohonin edhe atë që e shohin me sytë e tyre, prandaj nuk ka shpresë për udhëzimin e tyre.

Ajetet 16 – 18

16. Ne kemi krijuar rrugë yjesh në qiell dhe e kemi zbukuruar, për ata që e shikojnë me vëmendje.

17. Ne e kemi ruajtur atë (*qiellin*) prej çdo shejtani të mallkuar,

18. Por kushdo që i kap veshi diçka vjedhurazi, edhe atë e kapin shkëndijat e zjarrta.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar, duke na qartësuar se Ai ka pushtetin absolut dhe mëshirë të madhe për krijesat e Tij, thotë:

- **Ne kemi krijuar rrugë yjesh në qiell dhe e kemi zbukuruar, për ata që e shikojnë me vëmendje.** - Allahu i Madhëruar i ka bërë yjet që të shërbejnë si shenja orientuese, gjatë errësirës në tokë dhe në det. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar e ka zbukuruar qiellin me yje duke i dhënë nje pamje te mahnitshme. Qielli pa yje nuk do ta kishte kurrë atë pamje të mrekullueshme, që i bën kundruesit e saj të meditojnë thellë, duke argumentuar në këtë mënyrë madhështinë, diturinë dhe urtësinë e Atij që e ka krijuar.

- **Ne e kemi ruajtur atë** (*qiellin*) prej çdo shejtani të mallkuar - Sa herë që ata përpiqen të dëgjojnë diçka në qiell, ndiqen nga shkëndija të zjarrta, dhe kështu qielli mbetet i ruajtur e i zbukuruar me yje, që shërbejnë edhe si orientim. Qielli është i ruajtur në atë mënyrë që lajmet që zbresin prej tij të mos dëgjoen nga shejtanët e mallkuar.

- **Por kushdo që i kap veshi diçka vjedhurazi, edhe atë e kapin shkëndijat e zjarrta.** - Ky është një përjashtim. Kështu, mund të ndodhë që ndonjë shejtan të përgjojë diçka, por atij i vihet pas një shkëndijë e zjarrtë për ta vrarë. Mund të ndodhë që shkëndija ta arrijë dhe ta vrasë atë shejtan, që dëgjon ndonjë lajm të qiellit, pa arritur që ai t’ua përcjellë lajmin mbështetësve të tij xhindë. Por mund të ndodhë që, para se të goditet, ai të arrijë t’ua japë lajmin mbështetësve të tij, të cilët e përziejnë atë me njëqind gënjeshtër. Kështu, magjistarët ose fallxhorët i

argumentojnë mashtrimet e tyre, duke i përzier me këtë lajm të dëgjuar prej qiellit.⁶⁸

Ajetet 19 – 22

19. Ne e kemi shtruar tokën dhe kemi vendosur male të forta e të palëvizëshme në të dhe kemi bërë që të prodhohen në të të gjitha llojet e gjërave në masën e duhur.

20. Në të, Ne krijuam mjetet e jetesës për ju dhe për ata për furnizimin e të cilëve nuk jeni përgjegjës.

21. Nuk ka asgjë që të mos e ketë burimin e pashtershëm te Ne. Ne japim veçse me masë të caktuar.

22. Ne i lëshojmë erërat mbarështuese, ndërsa nga qielli lëshojmë shi, nga i cili pini e nuk mund t'i ruani burimet e tij.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne e kemi shtruar tokën...** - Tokën e shtruar dhe e zgjeruar, që njerëzit dhe kafshët të jetojnë në të dhe të përfitojnë nga të mirat e saj.

- **...dhe kemi vendosur male të forta e të palëvizëshme në të.** - Janë vendosur shtylla, pra, male të mëdha, që - me lejen e Allahut të Lartësuar - e ruajnë dhe e bëjnë tokën të qëndrueshme.

- **dhe kemi bërë që të prodhohen në të të gjitha llojet e gjërave në masën e duhur.** - Allahu i Lartësuar ka bërë që të mbijnë në tokë bimë e pemë të larmishme, që janë të domosdoshme për jetën, si hurma, hardhi, drithëra etj.

- **Në të, Ne krijuam mjetet e jetesës për ju dhe për ata, për furnizimin e të cilëve nuk jeni përgjegjës.** - Allahu i Madhëruar ka vendosur në tokë gjithçka që ndihmon jetesën e njeriut. Ai i mësoi njeriut se si të kujdeset për bujqësinë, blegtorinë dhe çdo aftësi tjetër. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar thotë: "...dhe për ata për furnizimin e të cilëve nuk jeni përgjegjës." Allahu i Lartësuar ju begatoi duke ju vënë në shërbimin tuaj shumë njerëz, kafshë dhe mjete, për t'i përdorur dhe për t'i arritur mirësitë që synoni, dhe nuk jeni ju që i furnizoni ata, por është Allahu. Ai jua vuri

ata në shërbimin tuaj dhe po Ai i furnizon ata.

- **Nuk ka asgjë që të mos e ketë burimin e pashtershëm te Ne. Ne japim veçse me masë të caktuar.** - Allahu i Lartësuar është burimi i të gjitha furnizimeve dhe i çdo lloj përkujdesi në gjithësi. Depot e të gjitha mirësive janë në dorën e Allahut, që Ai i jep kujt të dojë dhe privon kë të dojë, sipas urtësisë dhe mëshirës së Tij të gjerë. Çdo gjë, duke filluar nga pika e shiut dhe gjithçka tjetër, i Urti dhe i Gjithëmëshirshmi e zbret dhe e përcakton me masë të qartë dhe të ditur. Më pas, nuk shtohet dhe nuk pakësohet asgjë nga përcaktimi i urtë i Zotit.

- **Ne i lëshojmë erërat mbarështuese, ndërsa nga qielli lëshojmë shi, nga i cili pini e nuk mund t'i ruani burimet e tij.** - Allahu i Lartësuar i nënshtroi erërat e mëshirës, të cilat i ngarkojnë retë me ujë. Nga ky ngarkim, vjen uji, - me lejen e Allahut - dhe kështu furnizohet njerëzia, kafshët dhe tokat e tyre. Ky ujë depozitohet në tokë, për të përmbushur nevojat e krijesave. E gjitha kjo ndodh me pushtetin dhe mëshirën e pakufishme të Allahut. Vërej me kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: "ndërsa nga qielli lëshojmë shi, nga i cili pini e nuk mund t'i ruani burimet e tij.". Kështu, ju nuk mund ta depozitoni dhe ruani të gjithë ujin që bie prej qiellit, por është Allahu që e depoziton, dhe pastaj jua nxjerr sërish, përmes burimeve të shumta, si mëshirë e bamirësi për ju.

Ajetet 23 - 25

23. Ne japim jetë e vdekje dhe Ne jemi trashëguesit.

24. Nuk ka dyshim se Ne dimë për ata që ishin para jush dhe për ata që vijnë më pas.

25. Zoti yt është Ai që do t'i mbledhë të gjithë ata. Ai është, vërtet i Urtë dhe i Ditur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne japim jetë e vdekje...** - Allahu i Lartësuar është i vetmi dhe i pashoq në fuqinë për të sjellë në jetë krijesat dhe për

t'ua marrë jetën, sipas ligjit që Ai vetë e ka caktuar.

- ...dhe Ne jemi trashëguesit. - Kjo ngjan me ajetin tjetër kuranor: “Nuk ka dyshim se Ne e trashëgojmë tokën dhe gjithçka në të, dhe te Ne është e ardhmja e tyre.” [Merjem 40]. Kjo nuk është aspak e vështirë për Zotin.

- Nuk ka dyshim se Ne dimë për ata që ishin para jush dhe për ata që vijnë më pas. - Zoti di për krijesat e para dhe për ato të fundit. Ai di se si i ha toka ata pasi vdesin dhe si shpërbëhen. Askush nuk mund ta pengojë Zotin që, ato krijesa të tretura e të humbura në tokë, t'i kthejë përsëri, me një krijim i ri, dhe t'i grumbullojë para Tij për të dhënë llogari.

- Zoti yt është Ai që do t'i mbledhë të gjithë ata. Ai është, vërtet i Urtë dhe i Ditur. - Allahu i Madhëruar është i Urtë, që e vendos çdo gjë në vendin dhe nivelin që i takon. Të gjithë do t'i shpërblejë sipas veprave që kanë bërë: nëse kanë bërë mirë, e mira do t'i gjejë gjithmonë, e nëse kanë bërë keq, e keqja do t'i gjejë. Zoti është i Ditur, prandaj asnjë vepër e robve nuk mund t'i fshihet Atij.

Ajetet 26 - 44

26. Ne e krijuam njeriun nga një baltë e ndenjtur për një kohë të gjatë,

27. ndërsa xhindët i krijuam më parë nga flaka e një zjarri shumë të fortë (e pa tym).

28. Zoti yt u tha melekëve: “Unë po krijoj njeriun nga një baltë e ndenjtur për një kohë të gjatë.

29. Kur t'i kem dhënë formë dhe t'i fryj shpirt prej Meje, atëherë ju do t'i përkuleni atij në sexhde.”

30. Kështu, të gjithë melekët së bashku u përkulën në sexhde,

31. Përveç Iblisit, që refuzoi të ishte me ata që u përkulën.

32. Ai (Allahu) i tha: “O Iblis! Cila është arsyeja që ti nuk je me ata që bënë sexhde?”

33. Ai (iblisi) u përgjigj: “Nuk më takon mua t'i bëj sexhde një njeriu, që e krijoje

nga balta e ndenjtur për një kohë të gjatë.”

34. Ai (Allahu) i tha: “Atëherë dil prej aty, sepse ti je i mallkuar!

35. Dhe mallkimi kundër teje do të jetë deri në Ditën e Gjykimit.”

36. Ai (iblisi) tha: “Zoti im, më jep afat deri ditën kur ata të ringjallen!”

37. Ai (Allahu) tha: “Po, ke afat,

38. deri kur të vijë dita e caktuar.”

39. Ai (iblisi) tha: “O Zoti im! Për shkak se më çove në humbje, unë do t'ua zbukuroj ligësinë atyre sa të jenë në tokë dhe do t'i largoj të gjithë nga rruga e drejtë.

40. Përveç robve të Tu të sinqertë.

41. Ai (Allahu) tha: “Kjo (rruga e të sinqertëve) është rruga Ime e drejtë.

42. Mbi robërit e Mi ti nuk ke aspak fuqi, përveç mbi të humburit, që vijnë pas teje.”

43. Dhe nuk ka dyshim se Xhehenemi është vendi i premtuar për të gjithë ata.

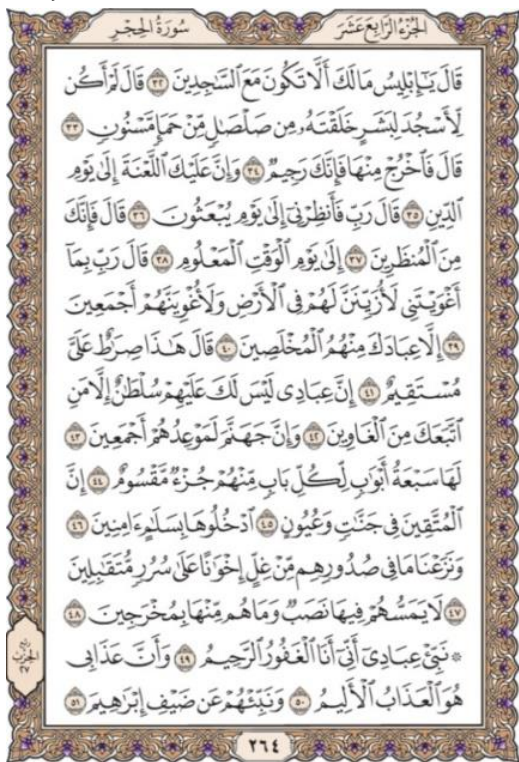
44. Ai ka shtatë dyer dhe çdonjëra prej tyre ka shtegun e caktuar (për gjynahqarët).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na kujton mirësitë e mëdha që i bëri atit tonë, Ademit (a.s), dhe ndodhinë me Iblisin. Përmes kësaj historie, Ai na këshillon dhe na paralajmëron që të jemi të kujdesshëm e të ruhem i nga sherri dhe sprova që vjen prej Iblisit të mallkuar. Kështu, Allahu i Madhëruar thotë:

- Ne e krijuam njeriun nga një baltë e ndenjtur për një kohë të gjatë, ... - Ai e krijoj Ademin (a.s) prej asaj balte që është lënë për një kohë të gjatë të thahet, aq sa ka marrë erë. Kjo krijesë prej balte u tha, aq sa nxirrte zë si një qeramikë e tharë. Ky është kuptimi i “*el hameul mesnun*”.

- ndërsa xhindët i krijuam më parë nga flaka e një zjarri shumë të fortë (e pa tym). - Zoti i krijoj xhindët, domethënë edhe Iblisin, përpara se të krijonte njeriun. Ata u krijuan nga zjarri me nxehtësi shumë të lartë. Kur Allahu i Madhëruar do të krijonte Ademin (a.s), u tha melekëve:

- **Zoti yt u tha melekëve: “Unë po krijoj njeriun nga një baltë e ndenjtur për një kohë të gjatë.”** Kur t’i kem dhënë formë dhe t’i fryj shpirt prej Meje, atëherë ju do t’i përkuleni atij në sexhde.”.. - Pasi të kem krijuar trupin e tij dhe t’i kem fryrë shpirtin, do t’i përkuleni atij në sexhde. Mekekët e zbatuan menjëherë urdhrin e Zotit të tyre:

- **Kështu, të gjithë melekët së bashku u përkulën në sexhde,...** - Allahu i Madhëruar e përforcon këtë informacion me dy elementë gjuhësorë: "të gjithë" dhe "së bashku", për të treguar se asnjë melek nuk kundërshtoi. Me këtë veprim, ata treguan respekt për urdhrin e Zotit të tyre dhe nderim për Ademin (a.s), i cili kishte një dituri, që ata nuk e kishin.

- ... **Përveç Iblisit, që refuzoi të ishte me ata që u përkulën.** - Kjo ishte hera e parë që Iblisi shfaqti urrejtje dhe armiqësi ndaj Ademit dhe pasardhësve të tij. Allahu i Madhëruar i tha Iblisit të mallkuar:

- **“Ai (Allahu) i tha: “O Iblis! Cila është arsyeja që ti nuk je me ata që bënë**

sexhde?” Ai (iblisi) u përgjigj: **“Nuk më takon mua t’i bëj sexhde një njeriu, që e krijove nga balta e ndenjtur për një kohë të gjatë.”.** - Iblisi tregoi mendjemadhësi e rebelim ndaj urdhrin të Zotit dhe armiqësi kundër Ademit dhe pasardhësve të tij. Ai tregoi vetëpëlqim për llojin e tij, duke pretenduar se ishte më i mirë se Ademi. Por Allahu i Madhëruar, duke e ndëshkuar për refuzimin e tij, tha:

- **Ai (Allahu) i tha: “Atëherë dil prej aty, sepse ti je i mallkuar!** - Qofsh i dëbuar dhe i larguar nga çdo e mirë!

- **Dhe mallkimi kundër teje do të jetë deri në Ditën e Gjykimit.”.** - Qortimi e poshtërimi do të rëndojnë gjithmonë mbi ty. Do të jesh gjithmonë i larguar dhe i dëbuar nga mëshira e Zotit. Ky ajat dhe të tjerë të ngjashëm dëshmojnë se Iblisi i mallkuar do të vazhdojë të refuzojë besimin në Zot dhe do të jetë i dëbuar nga e mira.

- **Ai (iblisi) tha: “Zoti im, më jep afat deri ditën kur ata të ringjallen!”** - Shejtani i kërkoi Zotit që t’i jepte afat deri në Ditën e Ringjalljes dhe Zoti i tha:

- **Ai (Allahu) tha: “Po, ke afat, deri kur të vijë dita e caktuar.”.** - Plotësimi i kësaj kërkese nuk u bë për të nderuar Iblisin, por si sprovë për atë dhe për njerëzit, në mënyrë që të dalin në pah të sinqertët, që i binden Zotit e jo armikut të tij, nga ata që nuk janë të tillë. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar na këshillon dhe paralajmëron që të jemi të kujdesshëm dhe na i sqaron porosinë e Tij për ne.

- **Ai (iblisi) tha: “O Zoti im! Për shkak se më çove në humbje, unë do t’ua zbukuroj ligësinë atyre sa të jenë në tokë dhe do t’i largoj të gjithë nga rruga e drejtë.** - Unë do t’ua zbukuroj në sytë dhe zemrat e tyre këtë botë, duke i bërë që t’i japin përparësi asaj mbi ahiretin. Kështu, ata do të nënshtrihen dhe do të pëlqejnë poshtërsitë. Në këtë mënyrë, do të jetë shumë e thjeshtë që: t’i largoj të gjithë nga rruga e drejtë. Do t’i pengoj dhe devijoj ata nga rruga e drejtë.

- **Përveç robve të Tu të sinqertë.** - Unë nuk do të kem asnjë lloj fuqie ndaj kësaj

kategorie. Këta janë ata që Ti i ke zgjedhur dhe dalluar ndër të tjerë, për t'i pastruar e shpëtuar. Këta i ke pajisur me iman të pastër dhe zemrat e tyre mbështeten vetëm tek Ti. I Madhëruari thotë:

- **Ai** (*Allahu*) **tha:** **“Kjo (rruga e të sinqertëve) është rruga Ime e drejtë.** - Kjo është rruga e drejtë, që të sjell tek Unë dhe në vendin e begatisë Sime. Singëriteti ndaj Zotit në adhurim e në mbështetjen e plotë ndaj Tij është çelësi për arritjen e çdo të mire dhe shpëtimin nga çdo e keqe, në këtë botë dhe në tjetrën.

- **Mbi robërit e Mi ti nuk ke aspak fuqi, përveç mbi të humburit, që vijnë pas teje.”** - Ndaj atyre që i binden Zotit, shejtani nuk ka asnjë lloj fuqie për t'i devijuar dhe për t'i humbur. Duke qenë se ata adhurojnë Zotin e tyre dhe zbatojnë ligjin e Tij, i Madhëruari i ndihmon ata kundër shejtanit të mallkuar dhe i ruan prej sherrit të tij. Shejtani ka fuqi vetëm mbi një kategori njerëzish, për të cilët Zoti thotë: "...përveç mbi të humburit, që vijnë pas teje." Këta e zgjedhin me dëshirë shejtanin si mikun e tyre dhe i binden atij, në vend që t'i binden të Gjithëmëshirshmit. Ata janë të humbur (*gauin*). I humburi (*el gaui*) është i kundërti i të udhëzuarit (*el rashid*). Ata të mjerë e njohin të vërtetën dhe e braktisin atë. Kurse ‘*ed-dalu*’ është ai që e shpërfill të vërtetën, duke mos pasur dijeni dhe as njohuri për të.

- **Dhe nuk ka dyshim se Xhehenemi është vendi i premtuar për të gjithë ata.** - Ky është vendi i premtuar për Iblisin dhe ushtrinë e tij. Në përshkrimin e këtij vendi të tmerrshëm, i Lartësuar thotë:

- **Ai ka shtatë dyer dhe çdonjëra prej tyre ka shtegun e caktuar (për gjynahqarët).** - Portat e Xhehenemit qëndrojnë njëra poshtë tjetrës dhe për çdo portë janë caktuar pasuesit e Iblisit që do të futen aty, në varësi të veprave të tyre. Allahu i Lartësuar thotë: "... çdonjëra prej tyre ka shtegun e caktuar (për gjynahqarët)."

Ajetet 45 – 48

45. Ndërsa të devotshmit do të jenë në kopshte, mes burimeve.

46. (Përshëndetja për ta do të jetë:) **“Hyni në to, të shpëtuar e të siguar!”**

47. Dhe Ne do të heqim prej zemrave të tyre çdo ndjenjë urrejtjeje e ata do të jenë si vëllezër në shtretër dhe përballë njëri-tjetrit.

48. Asnjë lodhje nuk do t'i kapë ata dhe nuk do t'u thuhet kurrë të largohen prej andej.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përshkroi se çfarë ndëshkimi të aspër ka përgatitur për pasuesit e Iblisit, Allahu i Lartësuar përshkruan se çfarë mirësish ka përgatitur për adhuruesit e Tij të dashur:

- **Ndërsa të devotshmit do të jenë në kopshte, mes burimeve.** - Ata nuk do të lodhen dhe nuk do të nxirren kurrë prej tij. Ata janë të devotshmit, të cilët ruhen dhe nuk i binden shejtanit të mallkuar për të bërë gjynahe. Ata do të jenë në kopshte dhe mes burimeve. Këto kopshte janë zbukuruar me të gjitha llojet e pemëve dhe të bimësisë, me fruta të këndshme, të cilat i gjen në çdo kohë dhe pandërprerë. Në çastet e bukura kur të hynë në Xhenet, atyre do t'u thuhet:

- **“(Atyre do t'u thuhet:)** **“Hyni në to, të shpëtuar e të siguar!”**” - Aty jeni të shpëtuar nga vdekja, nga gjumi, nga lodhja, nga frika dhe nga shqetësimet. Aty nuk keni për t'u frikësuar se mos ju pakësohen mirësitë. Nuk keni për t'u provuar me sëmundje, dëshpërimë dhe me asnjë lloj pakënaqësie dhe shqetësimi.

- **Dhe Ne do të heqim prej zemrave të tyre çdo ndjenjë urrejtjeje e ata do të jenë si vëllezër në shtretër dhe përballë njëri-tjetrit.** - Zemrat tuaja do të jenë të pastra dhe të qeta nga zilia, urrejtja dhe armiqësia. Ato do të jenë të kulluara e brenda tyre do të ketë vetëm dashuri. Allahu i Lartësuar thotë: "... e ata do të jenë si vëllezër në shtretër dhe përballë njëri-tjetrit." Kjo tregon se banorët e Xhenetit mblidhen dhe vizitojnë njëri tjetrin. Ata do të kenë edukatë dhe etikë e lartë në sjelljen

dhe raportet mes tyre. Ata do të qëndrojnë përballë njëri tjetrit, dhe jo me kurriz dhe të pavëmendshëm. Ata do të rrinë të mbështetur dhe të kënaqur, në shtretër të zbukuruar me shtroje të mëndafshta, të stolitur me diamantë dhe gurë të tjerë të çmuar.

- Asnjë lodhje nuk do t'i kapë ata dhe nuk do t'u thuhet kurrë të largohen prej andej. - Tek ata nuk do të vërehet asnjë shenjë lodhjeje dhe shqetësimi, as trupor dhe as shpirtëror. Allahu i Lartësuar i ka krijuar tashmë me një jetë të plotë, pa asnjë lloj mangësie, madje: "... nuk do t'u thuhet kurrë të largohen prej andej. Ata do të jenë gjithmonë mes këtyre mirësive.

Ajetet 49 - 50

49. Thuaju robve të Mi se vërtet, Unë jam Falësi i Madh e Mëshirëplotë.

50. Por edhe dënimi Im është Dënim i dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar foli për Xhenetin dhe Zjarrin, të cilët janë krijim i Tij dhe që duhet të nxisin njerëzit për punë të mira dhe që të kenë frikë nga veprat e këqija. Edhe në ajetin vijues, Allahu i Madhëruar përmend disa cilësi të Tij, duke dashur të nxisë shpresën dhe frikën tek ata:

- Thuaju robve të Mi se vërtet, Unë jam Falësi i Madh e Mëshirëplotë. - Përcill te robërit e Mi lajmin e sigurt, të mbështetur me argumente të shumta, se Unë jam Falës i Madh dhe Mëshirëplotë. Nëse ata mësojnë për mëshirën dhe faljen Time, do të gjallërohen dhe forcohen për të kryer çdo punë që i sjell ata pranë mëshirës Sime. Nga ana tjetër, ata do të largohen nga të gjitha gjynahet dhe poshtërsitë dhe do të pendohen sinqerisht për to, duke shpresuar që t'i përfshijë falja Ime. Por, për të mos u mashtruar dhe për të mos i bërë të shpresojnë aq shumë, sa të harrojnë ndëshkimin e Allahut, njoftoji ata gjithashtu, se edhe ndëshkimi Im është shumë i dhembshëm.

- Por edhe dënimi Im është Dënim i dhembshëm. - Nuk ka ndëshkim që të mund të krahasohet me ndëshkimin e Allahut. Askush nuk mund ta përshkruajë dhe përkufizojë atë ndëshkim. I kërkojmë mbrojtje dhe strehim Zotit që të na ruajë nga ndëshkimi i Tij. Nëse ata e mësojnë se: "Atë Ditë, askush nuk mund të dënojë si Ai e askush nuk mund të lidhë me pranga si Ai." [Fexhër 25, 26], atëherë do të tregohen gjithmonë të kujdesshëm dhe do të largohen nga çdo shkak i ndëshkimit të tyre. Kështu, zemra e tyre duhet të sillet gjithnjë mes frikës dhe shpresës, duke kujtuar si shpërblimet, ashtu edhe kërcënimet. Sa herë që zemra mediton për mëshirën e Zotit, faljen e Tij të gjerë, bujarinë dhe përkujdesin e Tij të pashembullt, do të lindë nxitja për punë të mira dhe qetësia, që vjen nga shpresa për faljen e gjynaheve. Por nga ana tjetër, nëse vështron gjynahet dhe mangësitë e shumta në plotësimin e përgjegjësive dhe detyrimeve ndaj Zotit dhe në të gjitha aspektet e jetës, do të lindë ndjenja e frikës nga ndëshkimi e Zotit, prandaj dhe do të nxitohet që të largohet prej tyre.

Ajetet 51 – 56

51. Thuaju edhe për mysafirët e Ibrahimit.

52. Ata hynë tek ai dhe thanë: "Selamen!" Ai tha: "Po na trembni kështu."

53. Ata i thanë: "Mos u tremb, sepse ne kemi ardhur të të japim lajmin e mirë për një djalë të ditur!"

54. Ai tha: "Po më jepni këtë sihariq, kur unë jam tashmë në moshë të shtyrë?! Atëherë, ç'është ky përgëzim kështu?!"

55. Ata thanë: "Ne po të përgëzojmë për diçka që është e sigurt. Prandaj ti mos u trego i pashpresë!"

56. Ai tha: "Askush nuk e humb shpresën në mëshirën e Zotit të vet, përveç atyre që janë të humbur".

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit të Tij të dashur, Muhamedit ﷺ, e i thotë:

- **Thuaju edhe për mysafirët e Ibrahimit.**

- Tregoju atyre një histori të çuditshme e plot mësim. Historitë e të gjithë profetëve janë të dobishme, por në mënyrë të veçantë historia e Ibrahimit (a.s), që ishte *Halilur-Rahman*, i dashuri më i afërt i të Gjithëmëshirshmit. Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që të pasojmë fenë e atij profeti madhështor. Miqtë që e vizituan Ibrahimin ishin dy melekë, të cilët Zoti i nderoi duke i bërë vizitorë në shtëpinë e Ibrahimit (a.s).

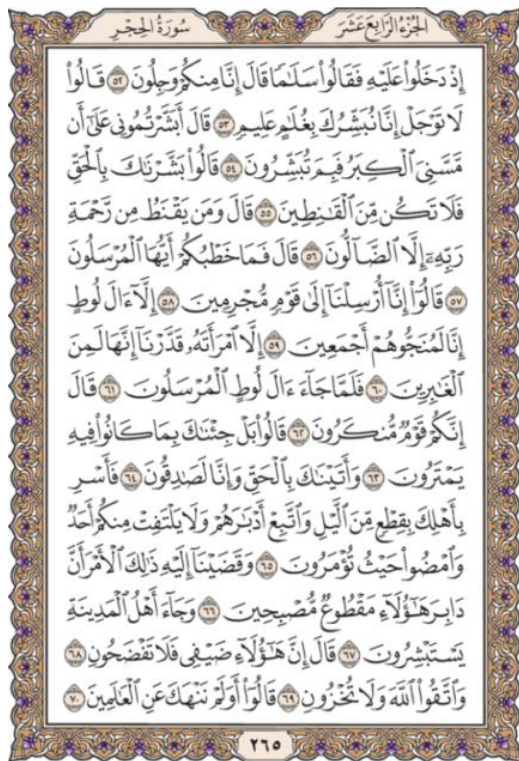
- **Ata hynë tek ai dhe thanë: “Selamen!”**

Ai tha: “Po na trembni kështu.” - Kur hynë në shtëpinë e profetit Ibrahim, melekët e përshëndetën me selam. Ibrahim, duke menduar se ata ishin thjesht udhëtarë e mysafirë, nxitoi t’u piqte një viç të majmë, për t’i nderuar. Megjithatë, kur pa që ata nuk e prekën ushqimin, profeti Ibrahim u tremb disi nga kjo sjellje, prandaj tha: “Po na trembni kështu.” Por ata i thanë:

- **“Ata i thanë: “Mos u tremb, sepse ne kemi ardhur të të japim lajmin e mirë për një djalë të ditur!”** - Melekët e përgëzuan për lindjen e Is’hakut (a.s). Së pari, sihariqi ishte se i linduri do të ishte djalë dhe, së dyti, ky djalë do të ishte shumë i ditur. Ndërsa në një ajet tjetër thuhet: "Ne e gëzuan atë me Is’hakun, pejgamber dhe prej të mirëve." [Safat 112]. Duke u çuditur nga ky sihariq, Ibrahim (a.s.) tha:

- **“Ai tha: “Po më jepni këtë sihariq, kur unë jam tashmë në moshë të shtyrë?! Atëherë, ç’është ky përgëzim kështu?!”** - Si më përgëzoni me fëmijë, kur unë jam plak dhe në këtë moshë nuk ka më shpresë për fëmijë?! Duke qenë se shkaqet normale për t’u bërë me fëmijë janë tashmë të pamundura, është e çuditshme kjo që më thoni ju. Por melekët thanë:

- **“Ata thanë: “Ne po të përgëzojmë për diçka që është e sigurt. Prandaj ti mos u trego i pashpresë!”** - Ne po të themi diçka që është absolutisht e sigurt, sepse Allahu i Madhëruar ka pushtet për gjithçka. Në mënyrë të veçantë mbi ju, o familje e zgjedhur, ka zbritur mëshira dhe begatia e Zotit. Për këtë arsye, mos u çudisni aspak

me mirësinë e bujarinë e Zotit mbi ju dhe mos u bëni të pashpresë. Mos u bëni nga ata që u duket larg e mira dhe arritja e saj. Përkundrazi, vazhdoni të shpresoni të mirën dhe bujarinë e Zotit, në dhuratat, përkujdesin dhe mëshirën e Tij. Atëherë, Ibrahim (a.s) iu përgjigj:

- **“Ai tha: “Askush nuk e humb shpresën në mëshirën e Zotit të vet, përveç atyre që janë të humbur”.”** - ‘*El dalun*’ janë ata të humbur, të cilët nuk kanë dituri për Zotin dhe për pushtetin e Tij absolut. Për ata që Zoti i begatoi e i nderoi me udhëzimin, diturinë e dritën e Tij, dëshpërimi nuk mund të gjejë vend në zemrat e tyre. E si mund të humbë shpresën ai që di rreth mëshirës së Zotit dhe mënyrave të shumta që ajo vjen te krijesa? Pasi dëgjoi këtë lajm të mirë, Ibrahim (a.s) e kuptoi se ata ishin dërguar nga Zoti me një mision.

Ajetet 57 - 70

57. Ai tha: “Cili është qëllimi juaj, o të dërguar (të Allahut)?”

58. Ata thanë: “Ne jemi dërguar për një popull të zhytur në poshtërsi.

59. Me përjashtim të familjes së Lutit, që do t'i shpëtojmë të gjithë,

60. përveç gruas së tij.” Ne vendosëm që ajo të mbetej me të dënuarit.

61. Kur të dërguarit shkuan te shtëpia e Lutit,

62. ai u tha: “Ju jeni njerëz të panjohur.”

63. Ata thanë: “Kemi ardhur tek ti për të përmbushur atë që ata e dyshonin.

64. Të kemi sjellë të vërtetën dhe ne themi të vërtetën.

65. Prandaj ti dil me familjen tënde pasi të kalojë një pjesë e natës dhe rri pas tyre! Asnjëri prej jush të mos shohë pas dhe shkoni andej nga të urdhëroheni!

66. Dhe Ne i kumtuam atij atë që do të ndodhte: zhdukja e tyre (gjynahqarëve), deri tek i fundit, do të bëhej në mëngjes.

67. Banorët e qytetit shkuan tek ai gjithë gëzim, duke njoftuar njëri-tjetrin (për mysafirët e Lutit).

68. Ai u tha: “Këta janë mysafirët e mi, prandaj mos më turpëroni!

69. Kijeni frikë Allahun e mos më poshtëroni!”

70. Ata i thanë: “A nuk të kemi thënë që të mos përzihesh me njerëz?”

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai tha: “Cili është qëllimi juaj, o të dërguar (të Allahut)?”** - Ibrahim i pyeti melekët: “Cili është misioni për të cilin jeni dërguar?”

- **Ata thanë: “Ne jemi dërguar për një popull të zhytur në poshtërsi.** - Ligësia dhe shkatërrimi që ata përhapin kanë arritur kulmin, prandaj ne jemi dërguar që t'i ndëshkojmë.

- **Me përjashtim të familjes së Lutit, që do t'i shpëtojmë të gjithë, përveç gruas së tij.”** - Nga ky ndëshkim do të shpëtojnë vetëm Luti (a.s) dhe familja e tij. Këtu bënte përjashtim gruaja e Lutit, sepse i Gjithëdituri dhe i Urti e përcaktoi që ajo të mbetej me të ndëshkuarit. Luti dhe familja e tij do të shpëtohej nga ai ndëshkim i tmerrshëm. Ibrahim (a.s) kërkoi që të shihej edhe njëherë çështja e ndëshkimit të saj, por përgjigjja ishte:

- **Ne vendosëm që ajo të mbetej me të dënuarit.** - Kështu, mysafirët u larguan nga shtëpia e Ibrahimit (a.s). Kur shkuan më pas te shtëpia e Lutit, ai u tha të dërguarve:

- **Kur të dërguarit shkuan te shtëpia e Lutit, ai u tha: “Ju jeni njerëz të panjohur.”** - Domethënë, nuk ju njoh kush jeni.

- **Ata thanë: “Kemi ardhur tek ti për të përmbushur atë që ata e dyshonin.** - Ne po sjellim ndëshkimin, që ata nuk e besonin dhe e injoronin. Ata të mohonin ty, kur i kërcënoje që të largoheshin nga poshtërsitë që bënin.

- **Të kemi sjellë të vërtetën dhe ne themi të vërtetën.** - Ne po të sjellim lajmin për ndëshkimin e tyre, që nuk është shaka, por është një dënim shumë i tmerrshëm. Ne po themi të vërtetën. Më pas, melekët i dhanë udhëzime, se si Luti duhet të vepronte:

- **Prandaj ti dil me familjen tënde pasi të kalojë një pjesë e natës dhe rri pas tyre! Asnjëri prej jush të mos shohë pas dhe shkoni andej nga të urdhëroheni!** - Gjatë natës, kur të gjithë të jenë në gjumë, largohu nga ai vend së bashku me familjen, pa ju vënë re kush! Kujdes! Askush të mos e kthejë kokën pas, por nxitoni të largoheni sa më shpejt nga ai vend, ku do të zbresë ndëshkimi i tmerrshëm i Zotit të Plotfuqishëm! Ata, gjithashtu, e porositën: "...shkoni andej nga të urdhëroheni!" Kështu, me sa duket, me ta ishte një udhërrëfyes, që i drejtonte se nga duhet të shkonin.

- **Dhe Ne i kumtuam atij atë që do të ndodhte. Zhdukja e tyre (gjynahqarëve), deri tek i fundit, do të bëhej në mëngjes.** - Luti u njoftua për vendimin e prerë dhe të pakthyeshem se, në agim, atë vend do ta përfshinte një ndëshkim, që do të shfaroste të gjithë banorët e tij.

- **Banorët e qytetit shkuan tek ai gjithë gëzim, duke njoftuar njëri-tjetrin (për mysafirët e Lutit).** - Ndërkohë banorët e qytetit, që kishin dëgjuar se dy djem bukuroshë kishin bujtur te Luti, vrapuan drejt shtëpisë së tij, duke lajmëruar me

kënaqësi njëri-tjetrit. Ata po planifikonin që t'i përdhunonin dhe çnderonin vizitorët fytyrëndritur. Me të vajtur te shtëpia e Lutit, i kërkuan atij t'u dorëzonte dy djemtë mysafirë. Luti (a.s), duke dashur t'i mbronte miqtë e vet, u kërkoi njerëzve të arsyetonin, duke thënë:

- **Ai u tha: “Këta janë mysafirët e mi, prandaj mos më turpëroni! Kijeni frikë Allahun e mos më poshtëroni!”** - Kini frikë Zotin për poshtërsinë që doni të bëni! Në mos paçi frikën e Zotit, atëherë po ju kërkoi që thjesht të mos më turpëroni para miqve të shtëpisë sime, nëse jeni njerëz që kuptoni. Thjesht tregohuni të njerëzishëm e të arsyeshëm dhe mos e kryeni këtë krim të tmerrshëm. Por ata u justifikuan vetëm për argumentin e dytë të Lutit, pra, për anën njerëzore, dhe jo për frikën ndaj Zotit:

- **Ata i thanë: “A nuk të kemi thënë që të mos përzihesh me njerëz?”** - Kuptimi: Ne të kemi ndaluar që të presësh mysafirë në shtëpinë tënde.

Ajetet 71 - 77

71. Ai tha: “Ja ku janë bijat e mia, nëse doni (për martesë).”

72. Beto hem për jetën tënde (O Muhamed)! Nuk ka dyshim se ata ishin humbur në dehjen e tyre.

73. Në kohën e lindjes së diellit, ata i përfshiu një ushtimë e tmerrshme.

74. Dhe Ne i përmbysëm (Qytetet) dhe lëshuam mbi ta reshje si deltinë e pjekur.

75. Në gjithë këto (ngjarje) ka Argumente për ata që kuptojnë.

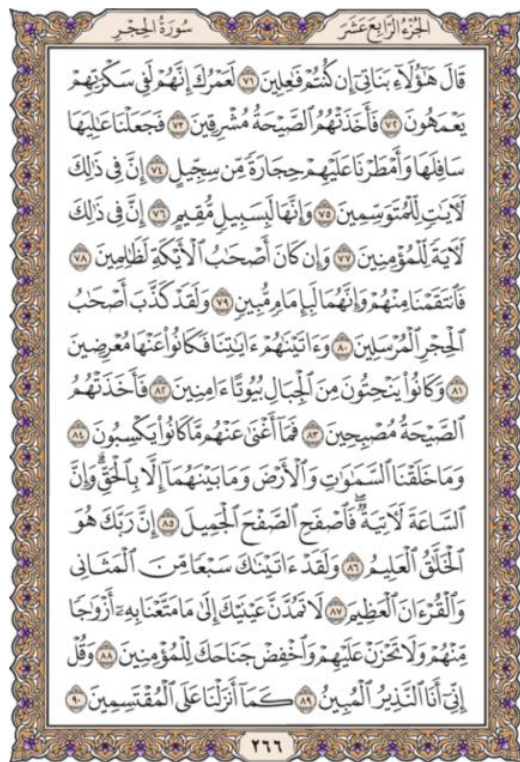
76. Dhe ato (qytete) ishin mu në xhadë.

77. Në gjithë këto (ngjarje) ka Argumente për ata që besojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ai tha: “Ja ku janë bijat e mia, nëse doni (për martesë).”** - Por ata nuk u kushtuan aspak rëndësi fjalëve së tij. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i drejtohet profetit Muhamed ﷺ:

- **Beto hem për jetën tënde (O Muhamed)! Nuk ka dyshim se ata ishin humbur në dehjen e tyre.** - Ajo ishte dehja e epshit për të kryer poshtërsinë. Aq të dehur ishin, saqë

nuk u bënte përshtypje asnjë qortim. Por dy mysafirët i shpjeguan Lutit se ata ishin melekë të dërguar nga Zoti. Atëherë, profeti Lut u çlirua nga ankthi që ndiente dhe u përkushtua të zbatonte urdhrin e Zotit të tij, për t'u larguar natën së bashku me familjen. Në këtë mënyrë, Allahu i Lartësuar e shpëtoi Profetin dhe familjen e tij, ndërsa për banorët e atij vendi thotë:

- **Në kohën e lindjes së diellit, ata i përfshiu një ushtimë e tmerrshme.** - Ndëshkimi arriti kulmin në kohën e lindjes së diellit. Allahu i Lartësuar shpjegoi:

- **Dhe Ne i përmbysëm (Qytetet) dhe lëshuam mbi ta reshje si deltinë e pjekur.**

- Allahu i Madhëruar e përmbysi qytetin, duke e kthyer të gjithin kokëposhtë dhe, përveç kësaj: “dhe lëshuam mbi ta reshje si deltinë e pjekur.” Gurët goditën dhe vranë të gjithë ata që largoheshin nga qyteti. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Në gjithë këto (ngjarje) ka Argumente për ata që kuptojnë.** - Ka argumente për ata që mendojnë thellë rreth këtyre ngjarjeve, për të urtët dhe për njerëzit e

mprehtë, që dinë të nxjerrin mesazhin e duhur. Këta e kuptojnë mirë se, kushdo që ka guximin dhe paturpësinë që të bëjë të tilla poshtërsi ndaj Allahut të Lartësuar, - dhe sidomos atë fëlliqësi që bënte populli i shfrenuar i Lutit, Allahu i Lartësuar ka për t'i dhënë ndëshkimin më poshtëruës dhe më të dhembshëm. Shpagimi merret sipas llojit të punës që bën.

- **Dhe ato (qytete) ishin mu në xhadé.** - Qyteti ku banonte populli i Lutit është i njohur për të gjithë udhëtarët e atyre anëve dhe për këdo që viziton ato vende.

- **Në gjithë këto (ngjarje) ka Argumente për ata që besojnë.** - Në këtë ndodhi ka shumë mësim dhe dobi, por në mënyrë të veçantë theksohet përkujdesja e madhe e Allahut të Lartësuar për të dashurin e Tij, Ibrahimin (a.s), dhe për Lutin (a.s), i cili ishte një nga pasuesit dhe nxënësit e afërt dhe të bindur të Ibrahimit. Për këtë arsye, kur Allahu i Lartësuar vendosi ta shkatërronte popullin e Lutit me ndëshkimin e merituar, i urdhëroi melekët e Tij që fillimisht të shkonin te Ibrahim (a.s), ta përgëzonin për lindjen e një djali dhe ta njoftonin për misionin e tyre. Ibrahim (a.s) u përpoq të polemizonte me mysafirët rreth çështjes së shkatërrimit të qytetit, por ata e bindën atë me argumente nga Zoti, duke ia qetësuar zemrën. Kështu u kujdes Allahu i Lartësuar për Ibrahimin (a.s), duke e qetësuar për atë që do të ndodhte. Po kështu u kujdes Allahu i Lartësuar edhe për Lutin (a.s). Duke qenë se bëhej fjalë për shkatërrimin e popullit të tij, ndoshta Luti do të ndiente keqardhje dhe dhembshuri për ta. Atëherë, Allahu i Lartësuar bëri të mundur disa shkaqe, që Luti të ndiente zemërim dhe urrejtje për ta, aq sa po i dukej larg koha e ndëshkimit të tyre, edhe pse Allahu i Lartësuar i tha: "Afati i tyre është mëngjesi. A nuk është afër mëngjesi?!" Kur Allahu i Lartësuar vendos për të shkatërruar një vend, atëherë në atë vend, fillimisht, do të shtohet ligësia dhe teprohet me kalimin e kufijve. Pas këtyre, pritet ndëshkimi i dhimbshëm dhe i meritueshëm.

Ajetet 78 – 79

78. Edhe populli i Ejkes qenë keqbërës.

79. Prandaj Ne i ndëshkuam edhe ata; të dyja këto vende ishin pranë një rruge të gjerë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe populli i Ejkes qenë keqbërës.** - Këta ishin populli i Shuajbit, për të cilët Allahu i Lartësuar tregon se banonin në një vend të quajtur Ejke, që do të thotë: kopsht i gjerë me shumë pemë. Kështu, Allahu i Lartësuar tregon për mirësitë e shumta që u kishte dhuruar atyre, por ata nuk u treguan mirënjohës. Profeti Shuajb i ftoi ata në *teuhid* dhe që të largoheshin nga padrejtësitë. Ai i ndaloi nga cenimi i masës dhe peshës në tregti dhe i urdhëroi për plotësimin e të drejtave ndërnjerëzore. Profeti u tërhoqi vëmendjen për shumë gjëra dhe i kërcënoi me ndëshkim nga Zoti, por ata vazhduan me padrejtësi, duke shkelur dhe shpërfillur të drejtën e Zotit dhe të drejtën e krijesave të Tij. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i përshkruan ata si '*dhalimin*', keqbërës të zhytur në padrejtësi.

- **Prandaj Ne i ndëshkuam edhe ata;** - Ata i përfshiu ndëshkimi i "ditës së hijes". U quajt kështu sepse i gjithë populli u mbloodh poshtë hijes së një reje duke pritur për shiun që aq gjatë u kishte munguar dhe për të gjetur strehë nga i nxehti i madh, që për një kohë të gjatë i kishte tharë. Por në vend të shiut u zbriti rufeja dhe vdekja e tmershme. Ai ishte ndëshkim shumë i rëndë.

- **... të dyja këto vende ishin pranë një rruge të gjerë.** - Gjurmët e vendbanimeve të Lutit dhe të Ejkes janë të dukshme, pranë një rruge të njohur, ku udhëtarët kalojnë në çdo kohë. Ato janë për t'u parë me sy dhe për të nxjerrë mësim të urtët dhe të mençurit.

Ajetet 80 - 84

80. Edhe populli i Hixhrit i kundërshtoi të dërguarit.

81. Ne u parashtruam Argumentet Tona, por ata i kundërshtuan.

82. Ata i gdhendnin shtëpitë në shkëmbinj, për të qenë më të sigurt.

83. Në mëngjes, ata i goditi gjëmimi i tmerrshëm e shkatërrues.

84. Atyre nuk u shërbeu aspak puna që kishin bërë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe populli i Hixhrit i kundërshtoi të dërguarit.** - Allahu i Madhëruar na rrëfen rreth popullit të profetit Salih, që jetonin në Hixhër, vend i njohur në krahinën e Hixhazit.⁶⁹ Ata i mohuan profetët e Zotit. Në fakt, ata mohuan vetëm profetin Salih, por kush mohon një profet quhet se ka mohuar të gjithë profetët e Zotit, sepse mesazhi i të gjithë profetëve ka qenë i njëjtë. Mohimi i profetëve nuk ka të bëjë me ata personalisht, por me mesazhin që ata kanë sjellë nga Zoti.

- **Ne u parashtruam Argumentet Tona, por ata i kundërshtuan.** - Allahu i Madhëruar u solli argumente të jashtëzakonshme, që dëshmonin vërtetësinë e Salihut si i dërguar i Zotit dhe vërtetësinë e Shpalljes së Tij. Mes shenjave madhështore ishte edhe deveja, që Zoti ua solli në mënyrë të mrekullueshme, por ata, me mendjemadhësi dhe shpërfillje, i kthyen shpinën. Aq të shumta ishin mirësitë që Zoti u kishte dhuruar, saqë:

- **Ata i gdhendnin shtëpitë në shkëmbinj, për të qenë më të sigurt.** - Edhe pse ishin të sigurt dhe të qetë nga telashet, ata gdhendnin shtëpi nëpër shkëmbinj. Nëse do të tregonin mirënjohje ndaj Zotit dhe do ta besonin profetin Salih, Zoti do t'ua shtonte mirësitë në këtë jetë e në jetën tjetër. Kështu, ata e refuzuan Profetin dhe e therën devenë, duke treguar kryeneqësi ndaj Zotit. Si pasojë:

- **Në mëngjes, ata i goditi gjëmimi i tmerrshëm e shkatërrues.** - Nga ky ndëshkim, iu copëtuan zemrat në gjoks dhe u gdhinë kufoma të gjunjzuar. Ata u ndoqën nga poshtërimi dhe mallkimi i vazhdueshëm.

- **Atyre nuk u shërbeu aspak puna që kishin bërë.** - Kur urdhri i Zotit fillon të ekzekutohet, atë nuk mund ta kthejë pas

asgjë, qofshin ushtri të mëdha, aleatë të shumtë apo pasuri të jashtëzakonshme.

Ajetet 85 – 86

85. Ne i krijuam qiejt dhe Tokën veçse me urtësi. Nuk ka dyshim se Ora (e kjametit) do të vijë, por ti tolero dhe fal siç të ka hije (dhe atëherë kur duhet).

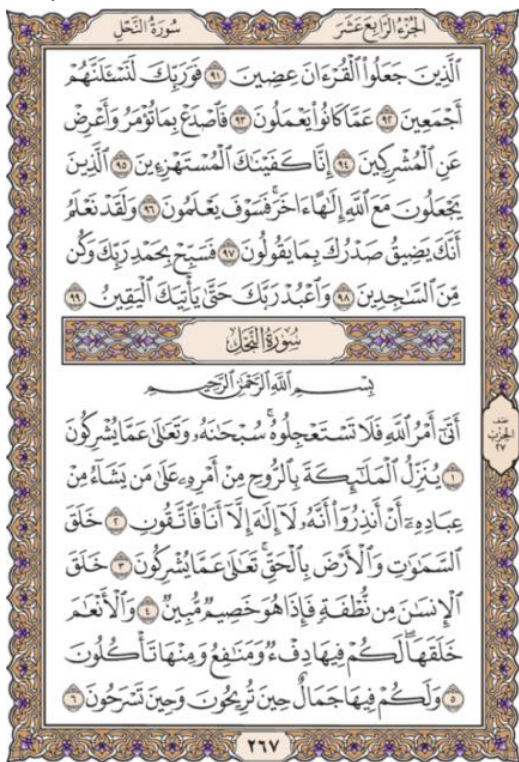
86. Zoti yt është Krijuesi i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i krijuam qiejt dhe Tokën veçse me urtësi.** - Nuk u krijuan kot dhe pa ndonjë qëllim, siç mendojnë armiqtë e mohuesit e Zotit, por u krijuan me urtësi. Ato përcjellin një mesazh të madh dhe të vërtetë. Ato dëshmojnë për Krijuesin dhe pushtetin e Tij të madh, për mëshirën, sundimin dhe për diturinë e Tij gjithëpërfshirëse. Ato tregojnë se Allahu është absolut në çdo aspekt dhe adhurimet i duhen përkushtuar veçse Atij, askujt tjetër. Allahu është i pashoq në çdo aspekt.

- **Nuk ka dyshim se Ora (e kjametit) do të vijë, ...** - Për këtë çështje nuk duhet të ketë asnjë dyshim. Krijimi i qiejve dhe tokës është më i madh sesa krijimi i njerëzve.

- **... por ti tolero dhe fal siç të ka hije (dhe atëherë kur duhet).** - Tolerimi dhe falja të bëhet me mirësjelljen më të madhe, duke mos shprehur asnjë lloj zemërimi me ata që të shkaktojnë shqetësime e sillen keq me ty. T'u përgjigjesh keqbërësve me bamirësi e mirësi, ndërsa padrejtësitë e tyre t'ua mbulosh dhe falësh. Kjo është një mënyrë e qartë, që Zoti e tregon për të fituar shpërblime e mirësi prej Tij. Edhe pse këto shpërblime mund të duken të largëta, ato do të shfaqen një ditë. Dita e Llogarisë me drejtësi do të vijë patjetër. Çdo gjë që pritet të vijë është afër. Për shprehjen "dhe fal siç të ka hije" ka edhe një shpjegim tjetër shumë të bukur. Ne jemi urdhëruar që të jemi falës e tolerantë, të shoqëruar me sjellje të përshtatshme, korrekte, të drejtë dhe të urtë. Kjo arrihet nëse falja bëhet në vendin dhe momentin e duhur. Kështu, ne nuk duhet të falim, nëse urtësia e kërkon që të vendosim drejtësinë, si në rastin e ndëshkimit të kriminelëve, për të cilët

vetëm ndëshkimi bën dobi. Ky është kuptimi i faljes së hijshme e korrekte.

- **Zoti yt është Krijuesi i Gjithëditur.** - Allahu është Krijuesi i çdo krijese. Ai është *El Alim* - i Gjithëdituri. E si mund t'i fshihet Atij diçka, ndërkohë që Allahu është Krijuesi i gjithçkaje dhe di gjithçka?!

Ajetet 87 - 93

87. Ne të kemi dhënë një shtatëshe (ajetesh) që përsëritet dhe Kur'anin e Madh.

88. Mos ua hidh sytë kënaqësive që Ne u kemi dhënë disave prej tyre e as mos u brengos për ta (dhe mohimin e tyre)! Shtrije dorën e mëshirës dhe të butësisë ndaj besimtarëve!

89. Dhe thuaj: "Unë jam vërtet ai që paralajmëron qartë."

90. Ne i ndëshkuam ata që u përçanë në grupe (rreth përshkrimit të Kur'anit),

91. Ata të cilët e bënë Kur'anin të ndarë në pjesë.

92. Po, për Zotin tënd! Ne do t'i marrim të gjithë ata në pyetje,

93. për të gjitha veprat e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

Duke i kujtuar mirësitë e mëdha të dhuruara, Allahu i Lartësuar i thotë Profetit të Tij:

- **Ne të kemi dhënë një shtatëshe (ajetesh)**

që përsëritet dhe Kur'anin e Madh. -

Sipas mendimit më të saktë, fjala "shtatëshe" tregon shtatë suret më të gjata të Kur'anit: Bekare, Al Imran, Nisa, Maide,

En'am, A'raf dhe Enfal së bashku me suren Teube. Një shpjegim tjetër është se këtu

bëhet fjalë për shtatë ajetet e sures Fatiha, që lexohen shpesh dhe përsëriten nëpër

namaze. Më pas përmendet Kur'ani madhështor, dhe kjo bëhet për të treguar

rëndësinë e madhe të këtyre sureve të gjata. Në to flitet për teuhidin, diturinë rreth të

fshehtave dhe për dispozita ligjore, gjëra të cilat përsëriten shumë herë në këto kapituj.

Nëse pranohet se flitet për suren Fatiha, atëherë shtatëshja që përsëritet janë ajetet e saj, që këndohen në çdo rekat namazi.

Kur'ani madhështor, që përmban këtë shtatëshe që përsëritet (me të dyja

kuptimet), është mirësia më e madhe që Zoti u dhuroi krijesave dhe për të cilin

garojnë të urtët. Ai është dhurata më e madhe, me të cilin lumturohen besimtarët,

siç thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "O njerëz! Ja ku ju erdhi Këshilla nga Zoti juaj

dhe shërimi i asaj që gjendet në kraharorin tuaj. Ai është Udhëzim dhe Mëshirë për

besimtarët. Thuaj: "Vetëm për Mirësinë e Allahut (*imanin*) dhe Mëshirën e Tij (*Kur'anin*)

gëzohuni!" Kjo është shumë herë më e dobishme se ajo që ata grumbullojnë". [Junus 57, 58].

- **Mos ua hidh sytë kënaqësive që Ne u kemi dhënë disave prej tyre** - Mos u

mashtro nga stolitë e tyre dhe mos e angazho zemrën me përmbushjen e

dëshirave të kësaj jete, njëlloj si të shthururit. Injorantët mashtrohen me

degjenerimin dhe shpërfillin mirësitë që Zoti u ka dhuar, bashkë me Shpalljen e

mrekullueshme.

- ... e as mos u brengos për ta (dhe mohimin e tyre)! - Mos u brengos për ta,

sepse prej tyre nuk pritet ndonjë e mirë! Mjaftohu me muslimanët dhe besimtarët e sinqertë, sepse ata janë miqtë më të mirë!

- **Shtrije dorën e mëshirës dhe të butësisë ndaj besimtarëve!** - Tregohu i dashur dhe i dhembshur me ta, duke u sjellë mirë dhe me moral të lartë! Shprehe dashurinë, durimin dhe butësinë me sjelljet dhe fjalët e tua!

- **Dhe thuaj: “Unë jam vërtet ai që paralajmëron qartë.”** - Përkushtohu në detyrën tënde për paralajmërimin e njerëzve dhe kumtimin e Shpalljes, të atyre që janë afër dhe atyre që janë larg, për miqtë dhe për armiqtë! Nëse e bën këtë, atëherë kaq ke për detyrë. Ti nuk je ngarkuar të marrësh në llogari ata, ashtu sikurse edhe ata nuk mund të kërkojnë llogari ty. Thuaju atyre: “Unë jam paralajmëruar i hapur për ndëshkimin e Zotit, që pritet të zbresë, ashtu siç zbriti mbi popujt e mëparshëm.”!

- **Ne i ndëshkuam ata që u përçanë në grupe (rreth përshkrimin të Kur'anit),...** - Ne e zbritëm ndëshkimin mbi ata që u ndanë në grupe të ndryshme, duke mohuar Shpalljen e Zotit dhe u përkushtuan që të pengonin njerëzit nga udha e drejtë.

- **Ata të cilët e bënë Kur'anin të ndarë në pjesë.** - Ata e përshkruanin Kur'anin sipas dëshirave të tyre, herë duke thënë se është magji, herë duke thënë se është fall, e herë të tjera se është i trilluar. Kështu shpifnin mohuesit, duke e ndarë Kur'anin dhe duke e kategorizuar atë me lloj-lloj trillimesh. Këtë e bënin që të pengonin njerëzit nga udhëzimi që Zoti sollti përmes Kur'anit dhe Profetit të mëshirës. Atëherë, le ta dinë:

- **Po, për Zotin tënd! Ne do t'i marrim të gjithë ata në pyetje, për të gjitha veprat e tyre.** - Të gjithë ata që kanë cenuar madhështinë e Kur'anit, që kanë shpifur ose e kanë keqinterpretuar atë, do t'i marrim në përgjegjësi për fjalët dhe shpifjet e tyre. Ky është një kërcënim e paralajmërim për ata, që të mos vazhdojnë në atë rrugë. Më pas, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin që të mos shqetësohet nga trillimet e tyre, por të përkushtohet në plotësimin e misionit, duke përcjellë të vërtetën dhe duke mos e

ngadalësuar e penguar asgjë në përhapjen e ftesës së Zotit.

Ajetet 94 – 99

94. Prandaj thuaje haptas mesazhin që të është urdhëruar dhe rri larg idhujtarëve!

95. Nuk ka dyshim se Ne të mjaftojmë ty kundër atyre që tallen,

96. Kundër atyre që i shoqërojnë Allahut zot tjetër. Dhe së shpejti ata do të arrijnë ta kuptojnë.

97. Ne e dimë mirë se ti ngushtohesh shpirtërisht prej gjërave që thonë ata.

98. Por ti madhëroje me lavdërime Zotin tënd e bëhu prej atyre që bien në sexhde!

99. Dhe, adhuroje Zotin tënd, derisa të vijë vdekja!

Shpjegimi i ajeteve

- **Prandaj thuaje haptas mesazhin që të është urdhëruar dhe rri larg idhujtarëve!** - Mos iu kushto asnjë rëndësi atyre, madje as mos i shaj e ofendo ata, por përkushtohu tërësisht në çështjen tënde!

- **Nuk ka dyshim se Ne të mjaftojmë ty kundër atyre që tallen,** - Ne të mjaftojmë kundër atyre që tallen me ty dhe me Shpalljen! Ky ishte një premtim nga Zoti për Profetin e Tij, se kurrë nuk do ta dëmtonin ata që talleshin me të. Mjaftonte Allahu si mbrojtës i tij, sepse Allahu do t'i ndëshkonte tallësit me forma të ndryshme. Dhe kështu ndodhi në realitet. Sa herë që dikush tallej me Profetin ﷺ e me Shpalljen e tij, Allahu e godiste me ndëshkimin më të dhembshëm e më poshtërues. Pastaj Allahu i Madhëruar i përshkruan ata mjeranë duke thënë:

- **Kundër atyre që i shoqërojnë Allahut zot tjetër.** - Ata mjeranë, ashtu sikurse shpifin kundër teje, o i Dërguar i Zotit, po ashtu kanë paturpësinë të shpifin për Zotin, duke trilluar se ka zota të tjerë bashkë me Të. Ata e shpërfillin Zotin e vërtetë, ndërkohë që Ai është Krijuesi i tyre dhe Ai që përkujdeset për çështjet e tyre.

- **Dhe së shpejti ata do të arrijnë ta kuptojnë.** - Por më vonë, kur të vijë Kijameti, do ta shohin përfundimin e veprave të tyre.

- **Ne e dimë mirë se ti ngushtohesh shpirtërisht prej gjërave që thonë ata.** - Mohimi e tallja e tyre me të vërtetën e ngushton zemrën tënde, o i Dërguar, dhe Zoti e di mirë këtë. Dije se Zoti është i Plotfuqishëm që t'i shfarosë dhe t'ua përshpejtojë dënimin që e meritojnë. Allahu i Lartësuar vërtet i afatizon, por kurrë nuk ka për t'i lënë në harresë. Por ti, o Muhamed:

- **Por ti madhëroje me lavdërime Zotin tënd e bëhu prej atyre që bien në sexhde!**

- Shpeshtoje kujtimin e Zotit me *tesbih* e *tahmid*, me falje namazi e adhurime të tjera. sepse kjo të çliron gjoksin, ta qetëson shpirtin dhe të ndihmon në plotësimin e të gjitha çështjeve të tua!

- **Dhe, adhuroje Zotin tënd, derisa të vijë vdekja!** - Adhuroje Zotin me përkushtim, derisa të vijë vdekja! Në çdo kohë e gjendje, përkushtohu me adhurime që të afrojnë te Zoti. Dhe Muhamedi ﷺ e plotësoi vërtet urdhrin e Zotit. Ai iu kushtua adhurimit, derisa i erdhi ajo që quhet “*jakin*”, domethënë, e vërteta e sigurt, që është vdekja, dhe shkoi te Zoti i tij. Paqja dhe bekimet e Zotit qofshin mbi profetin Muhamed e mbi pasuesit e Tij!

Surja 16: En-nahl (mekase) 128 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 - 2

1. Erdhi (është afruar) urdhri i Allahut (kijameti). Pra mos e kërkoni ngutjen e tij! I Pastër (nga çdo mangësi) dhe i Lartësuar është Ai në krahasim me atë (idhujt) që ata i shoqërojnë.

2. Me urdhrin e Tij ia zbret melekët me shpallje kujt të dojë nga robërit e vet (duke u thënë:) Paralajmëroni se nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Meje, prandaj (vetëm) Mua të ma kini frikën.

Shpjegimi i ajeteve

Duke na treguar se ajo që Ai na ka premtuar është shumë pranë dhe patjetër do të ndodhë, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Erdhi (është afruar) urdhri i Allahut (kijameti). Pra mos e kërkoni ngutjen e tij!** - Atij ka për t'i ardhur koha patjetër, dhe gjithçka që ka për të ndodhur është shumë afër. Juve mos t'ju duket aspak e largët ajo ditë.

- **I Pastër (nga çdo mangësi) dhe i Lartësuar është Ai në krahasim me atë (idhujt) që ata i shoqërojnë.** - Injorantët shpifin të pavërteta rreth Allahut të Lartësuar duke pretenduar se Ai ka partnerë që janë të barabartë në pushtetin dhe në krijimin e Tij. Ata shpifin dhe trillojnë se Zoti ka fëmijë dhe bashkëshorte. Ata gënjejnë duke thënë se ka ndonjë që është i barabartë me Allahun e Madhëruar në emrat, cilësitë dhe madhëstlinë e Tij. Të shumta janë trillimet e të paditurve, të cilat, sigurisht, nuk kanë bazë në fenë e Zotit dhe as në shpalljet e Tij. Të gjitha këto janë shpifje, që nuk i shkojnë madhëstisë së Tij. Ato bien ndesh me faktin e padiskutueshëm se Zoti është i plotë dhe absolut në çdo aspekt dhe bien ndesh, gjithashtu, edhe me faktin se gjithmonë në shpalljet e Tij, Zoti e ka lartësuar dhe dëlirësuar Vetën e Vet nga të tilla përshkrime, që ia mveshin armiqtë e Tij dhe të profetëve të Tij. Pas kësaj, Allahu i Lartësuar përmend rëndësinë e besimit në Shpalljen që Ai ia ka zbritur të Dërguarit të Tij. Kjo Shpallje është e detyrueshme për t'u zbatuar. Është detyrë e çdo njeriu që të nënshtrohet për të jetuar sipas saj dhe për ta adhuruar Zotin e Lartësuar ashtu sikurse e ka sqaruar në të. Shpallja e mrekullueshme përshkruan, ndër të tjera, edhe cilësitë e plota të Allahut të Lartësuar. Në to, Ai prezanton veten e Tij me të gjitha emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Me urdhrin e Tij ia zbret melekët me shpallje kujt të dojë nga robërit e vet (duke u thënë:) Paralajmëroni se nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Meje, prandaj (vetëm) Mua të ma kini frikën.** - I Madhëruari i zbret melekët me Shpalljen e Tij. Allahu i Lartësuar e ka quajtur Shpalljen "*Er-Ruh*" (Shpirt), sepse

ajo i jep jetë shpirtit të krijesave dhe i udhëzon në rrugën e lumturisë në të dyja jetët. Allahu i Lartësuar thotë: "...ia zbrit melekët me Shpallje atij robi të Vet që Ai dëshiron..." Pra, Shpalljen e Tij Allahu i Lartësuar ia jep atij që Ai dëshiron. Ai e di shumë mirë se kush është më i përshtatshmi dhe më i miri për një përgjegjësi të tillë. Ai i di ata që janë të aftë që ta mbajnë peshën e Shpalljes. Po ta shikosh me kujdes, thelbi i të gjitha shpalljeve që Allahu i Lartësuar u ka dhënë të dërguarve të Tij është: "Njoftojni njerëzit se nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Meje dhe vetëm Mua të më druheni!" Të gjitha shpalljet e Zotit janë sjellë që njerëzit ta njohin Allahun e Lartësuar ashtu sikurse është Ai në të vërtetë, të Plotë, Absolut, të Pakrahësueshëm dhe të Pashembullt; ta njohin Atë si Një të vetëm në të gjitha cilësitë madhështore që Ai ka. Këto janë cilësi të *uluhije*-s, cilësi që e bëjnë Allahun të meritueshëm që të adhurohet si Një, i Vetëm dhe i Pashoq, duke e dashur me gjithë shpirt dhe duke iu përkushtuar përmes veprave që Ai i kërkon dhe i ka ligjëruar me Shpalljen e Tij. Këto cilësi madhështore të Allahut të Lartësuar, që tregojnë se është i vetmi që meriton adhurimin, janë pikërisht shkaku pse Allahu i Lartësuar ka shpallur librat e Tij dhe ka dërguar profetët e Tij. Ai i vendosi të gjitha ligjet (sherijatet) për të udhëzuar e mësuar njerëzit se si ta adhurojnë Atë. Allahu i mësoi se si ta përkryejnë adhurimin duke e njohur Atë përmes emrave dhe cilësive të Tij; i mësoi se si të nënshtrohen për të jetuar përmes Sheriatit të mrekullueshëm, që rregullon jetën dhe i jep lumturi njeriut në të dyja jetët. Pikërisht për të përhapur këtë ligj hyjnor, që përmban të tilla mesazhe madhështore e të mrekullueshme, Allahu i Lartësuar ka nxitur dhe ka ligjëruar luftën në rrugën e Tij. Ai ka premtuar shpërblim të madh për çdo përpjekje në luftën kundër atyre të cilët e kundërshtojnë të vërtetën dhe qëndrojnë si pengesë në përhapjen e kësaj drite, që i nxjerr njerëzit nga errësira për në

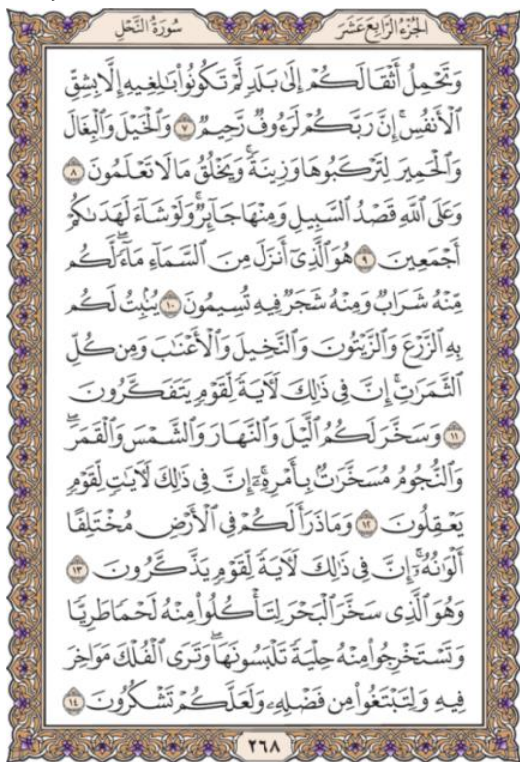
dritën e besimit. Ndërsa armiqtë e së vërtetës e kundërshtojnë këtë të vërtetë dhe këtë dritë të Zotit dhe luftojnë kundër saj. Në Kur'an, Allahu i Lartësuar përmend shumë argumente dhe fakte që tregojnë vërtetësinë e asaj që Ai e solli përmes shpalljeve të Tij. Në ajetet në vijim, Allahu i Lartësuar tregon fakte dhe argumente të mrekullueshme, që tregojnë se Ai është Një dhe i vetmi që e meriton adhurimin dhe përkushtimin e krijesave.

Ajetet 3 - 9

- 3. Ai i krijoi qiejt e Tokën me një urtësi të madhe. I lartësuar goftë Ai mbi gjithçka që ata (*idhujtarët*) i shoqërojnë!**
- 4. Ai e krijoi njeriun prej një pike (*fare*) dhe ja, ai (*njeriu*) kthehet në një kundërshtar të hapët.**
- 5. Edhe kafshët Ai i krijoi për ju. Njëpërmjet tyre ju siguroni mjete për ngrohje dhe dobi të tjera dhe prej tyre ushqeheni.**
- 6. Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje (*nga kullota*) dhe kur i lëshoni në mëngjes (*për në kullotë*).**
- 7. Ato bartin ngarkesat tuaja (*të rënda*) në vende të largëta, ku ju do të arrinin me shumë vështirësi. Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë.**
- 8. Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët i krijoi që ti përdorni si kafshë bare dhe si zbukurim. Ai krijon edhe gjëra që ju nuk i dini.**
- 9. Udhëzimi për në Rrugën e Drejtë është në dorë të Allahut. Por ka edhe rrugë devijuese (*nga e Vërteta*). Sikur të kishte dashur Ai, do t'ju kishte udhëzuar që të gjithëve.**

Shpjegimi i ajeteve

- "Ai i krijoi qiejt e Tokën me një urtësi të madhe." - Kjo sure quhet ndryshe "Surja e Mirësive", domethënë, surja që përmend mirësitë e Allahut të Lartësuar. Quhet kështu sepse Allahu i Lartësuar përmend në fillim të saj mirësitë themelore, mes të cilave jetojnë krijesat në këtë botë. Ndërsa në fund të saj, Allahu i Madhëruar përmend veprat, fjalët e mira dhe adhurimet, të cilat

shërbejnë si plotësim i këtyre mirësive. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na njofton se Ai ka krijuar qiejt dhe tokën me një urtësi të madhe. Por, cila është kjo urtësi madhështore? Allahu i Lartësuar i krijoi qiejt dhe tokën që njerëzit, përmes madhështisë së këtij krijimi, të argumentojnë për madhësinë e Krijuesit, ta madhërojnë Atë që i krijoi ato në mënyrë të përkryer. Allahu i Madhëruar e përkreu krijimin e Tij, për ta kuptuar mirë se Ai që i krijoi ka cilësitë më të plota dhe absolute. Le ta kuptojnë robërit se Allahu i Lartësuar i krijoi qiejt dhe tokën që të jenë vendqëndrimi i tyre i përkohshëm, ku ta adhurojnë Atë si Një të vetëm. Në jetën e kësaj dynjaje, ata duhet ta adhurojnë Allahun e Lartësuar përmes zbatimit të ligjit të Tij dhe të urdhërimeve, të cilat Ai i ka caktuar me ligjin e Tij dhe përmes gjuhës së profetëve të Tij. Të mençurit kurrë nuk kërkojnë t'i afrohen Allahut me adhurime që Ai nuk i ka ligjëruar, ashtu sikurse bëjnë idhujtarët, të cilët pretendojnë se e adhurojnë Atë, por në fakt nuk bëjnë gjë

tjetër veçse trillojnë mashtrime kundër Tij. Prandaj dhe Allahu i Lartësuar në vijim e dëlirëson Vetën e Tij nga shokvënia e adhurimet e shpikura të idhujtarëve, kur thotë:

- **“I lartësuar qoftë Ai mbi gjithçka që ata (idhujtarët) i shoqërojnë!”** - U lartësoftë e u dëlirësoftë Allahu i Madhëruar! I pastër qoftë Ai nga idhujtaria, që trillojnë idhujtarët! Allahu i Lartësuar është i vetmi i Adhuruar i vërtetë dhe me meritë. Askush nuk meriton të adhurohet veç Tij. Askush, përveç Allahut të Lartësuar, nuk e meriton që t'ia përkushtosh adhurimin dhe fenë, bindjen, nënshtrimin dhe përlësinë e plotë. Pasi foli për krijimin e qiejve dhe të Tokës, i Madhëruari përmend krijimin e gjithçkaje që ekziston mes tyre. Vëreni me kujdes! Ai e nis me gjënë më të shtrenjtë mes qiellit dhe tokës, që është pikërisht njeriu:

- **Ai e krijoi njeriun prej një pike (fare) dhe ja, ai (njeriu) kthehet në një kundërshtar të hapët.** - Allahu i Lartësuar përkujdeset në mënyrë të vazhdueshme për këtë krijesë të vogël, që e fillon jetën aq e dobët dhe aq e brishtë. Ai përkujdeset, e trajton atë dhe e ushqen, e zhvillon dhe e rrit derisa ai krijohet një njeri i plotë, në të gjitha organet, të dukshme dhe të fshehura. Allahu i Lartësuar e krijon njeriun dhe e pajis me mirësi të mëdha e të panumërta. Por, fatkeqësisht, njeriu, pasi plotësohet, fillon dhe e shikon veten të pavarur nga Zoti. Ai e shpërfill faktin se është Allahu i Lartësuar Ai që ia ka dhuruar, me bujarinë dhe përkujdesin e Tij, gjithçka që ka. Njeriu mburret e tregohet arrogant. Pastaj ai e kundërshton të vërtetën dhe bëhet armiku i saj. Allahu i Lartësuar thotë: "...ai kthehet në kundërshtar të hapur." Kjo kuptohet me dy mënyra: Sipas kuptimit të parë, njeriu bëhet kundërshtar i Zotit të Tij, duke e mohuar Allahun e Lartësuar, duke mos e besuar Atë, duke polemizuar kundër profetëve të Tij dhe duke i mohuar dhe i konsideruar gënjeshtër ajetet dhe shpalljet e Allahut të Lartësuar. Ky njeri bëhet

kundërshtar i Zotit dhe e harron krijimin e Tij të parë, harron mirësitë e shumta që i ka falur Allahu i Lartësuar dhe harron i mjeri që janë pikërisht këto mirësi të cilat ai po i përdor për të mos iu bindur Allahut të Lartësuar dhe për t'u treguar i panënshtuar dhe mospërfillës ndaj urdhërësive të Tij. Ky është njëri kuptim. Sipas kuptimit të dytë, Allahu i Lartësuar na tregon për aftësitë që i ka dhënë njeriut për të polemizuar dhe kundërshtuar. Ai e fillon krijimin e njeriut nga një pikë e vetme fare, pastaj e vazhdon duke e zhvendosur atë nga një nivel në tjetërin, nga një fazë në tjetrën. Kështu vazhdon, derisa ai rritet dhe zhvillohet dhe bëhet njeri që arsyeton dhe filozofon. Është Zoti i Lartësuar Ai që i dhuron mendje dhe arsye të fortë, me të cilën njeriu fillon të polemizojë dhe të kundërshtojë. Domethënë, të arsyetuarit është një aftësi që vetë Allahu i Lartësuar ia ka mundësuar njeriut, prandaj dhe njeriu duhet që ta falënderojë Allahun e Lartësuar për këtë mundësi të mrekullueshme që Ai ia ka dhuruar. Njeriut i është mundësuar që ta mbrojë mendimin e tij, të arsyetojë dhe të argumentojë, dhe të gjitha këto janë veçse mirësi nga Allahu i Lartësuar. Asnjë njeri nuk do të arrinte me forcën e vet dhe me aftësitë e tij të tilla nivele. Është Allahu i Lartësuar që e mëson dhe përkujdeset për njeriun, duke e zhvilluar dhe edukuar atë, me mëshirën dhe bujarinë e Tij. Për këto arsye, njeriu duhet të jetë mirënjohës për këto mirësi që ia ka dhënë Zoti, duke i vënë ato në shërbim të besimit dhe të adhurimit të Tij. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend krijesa të tjera, që Ai i ka krijuar mes qiejve dhe Tokës:

- Edhe kafshët Ai i krijoi për ju. - Allahu i Lartësuar i krijoi thjesht për ju, si bamirësi dhe lehtësime për ju. Njerëzit përfitojnë shumë nga këto kafshë, si:

- Njëpërmjet tyre ju siguron i mjetet për ngrohje dhe dobi të tjera dhe prej tyre ushqeheni. - Me leshin, gëzofin, pendët apo lëkurat e tyre, ju siguron i rroba, shtroje dhe strehim. Ju keni mundësi që të ngrohëni,

duke u veshur me to. Kjo mirësi që Zoti i Lartësuar na i kujton në këtë ajet është prej krijimeve të Tij të mrekullueshme. Allahu i Lartësuar përmend mirësi tjetër të bagëtive dhe të kafshëve, duke thënë: "... dhe dobi të tjera, gjithashtu edhe ushqeheni." Pra, kafshët kanë edhe mirësi të tjera.

- Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje (nga kullota) dhe kur i lëshoni në mëngjes (për në kullotë). - Kur i nxirrni në kullotë dhe i shikoni, ndieni kënaqësi. Në momentet kur ato qetësohen dhe çlodhen, ju përsëri i shikoni dhe ndieni kënaqësi. Edhe kur i shikoni të lëvizin dhe të kullotin në mirësitë e Allahut të Lartësuar, ju ndieni kënaqësi. Të gjitha këto pamje i sjellin robit kënaqësi, e kjo është pikërisht prej mirësisë së Allahut të Madhëruar. Në gjithë këto mirësi nuk janë kafshët ato që përfitojnë, por jeni ju që përfitonit dhe zbukuroni jetën tuaj me to. Po kështu zbukuroni rrobat tuaja, vishni e ushqeni fëmijët tuaj dhe shtoni pasurinë tuaj. Madje, ju lëvdoheni për këto pasuri që ju ka dhënë Allahu i Lartësuar.

- Ato bartin ngarkesat tuaja (të rënda) në vende të largëta, ku ju do të arrinit me shumë vështirësi. - Ato mbajnë pesha të rënda, madje ju mbajnë edhe juve së bashku me peshat e rënda. Ato bartin ngarkesat tuaja në vende të largëta, ku ju do të arrinit me shumë vështirësi. Allahu i Lartësuar i ka nënshtuar ato në mënyrë të tillë që, me gjithë këto vështirësi dhe pesha të rënda, t'ju transportojnë në vende të largëta, që ju të mos lodheni dhe të mos ndieni vështirësi në arritjen e mirësive të kësaj bote. Disa ju i përdorni si kafshë shpine për të hipur vetë dhe disa Allahu i Lartësuar jua krijoi në mënyrë të atillë që të ngarkoni pesha të rënda e për të shkuar në vende të largëta dhe të vështira për t'u arritur.

- Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë. - Allahu i Lartësuar është i Mëshirshëm dhe i butë, që ju lehtëson ato gjëra për të cilat keni nevojë të domosdoshme. Prandaj, vetëm Atij i takon lavdia dhe të gjitha lavdërimet, ashtu

sikurse i shkon madhësisë së Tij, madhësisë së pushtetit të tij dhe gjerësisë së bujarisë së Tij.

- Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët i krijoi që ti përdorni si kafshë bare dhe si zhukurim. - Ne ua bëmë të lehtë që kafshët t'i përdorni për këto qëllime. Ndonjëherë ju i përdorni si kafshë shpine dhe ndonjëherë si kafshë që i mbani për bukuri dhe për kënaqësinë tuaj. Nuk është thënë: "kafshë si ushqim", sepse mishi i mushkave dhe gomerëve është i ndaluar të hahet, e po kështu edhe i kuajve në të shumtën e rasteve. Këto janë kafshë që, përgjithësisht, nuk përdoren si ushqim për të ngrënë. Madje është e ndaluar që ato të theren, me qëllim që të mos shfarosen. Në dy *Sahih*-ët shënohet se Profeti (a.s) ka lejuar që të theren ndonjëherë kuajt, por sikurse u përmend më sipër, nuk duhet që kjo të përhapet në masë, por të ndodhë vetëm në rastet kur është e nevojshme, sepse ato shërbejnë kryesisht si kafshë shpine dhe transporti. Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- Ai krijon edhe gjëra që ju nuk i dini. - Zoti do të krijojë mjete, që ju do të mund t'i përdorni pas zbritjes së Kur'anit. Ky është paralajmërim për të gjitha ato mjete të së ardhmes, që do të jenë në shërbim të njeriut. Ai përfshin të gjitha mjetet e udhëtimit në tokë, në det apo në ajër, që njerëzit i përdorin për nevojat e tyre. Allahu i Lartësuar nuk i ka përmendur në mënyrë konkrete, por i ka përgjithësuar, duke përfshirë të gjitha llojet e mjeteve të transportit. Pra, të gjitha ato janë nga bujaria e Zotit të Lartësuar ndaj njerëzimit. Allahu i Lartësuar përmend konkretisht dhe me emër pikërisht ato mjete që njihnin njerëzit e periudhës kur zbriti Kur'ani, që ata të mendonin për të ngjashmet e tyre. Nëse Allahu i Lartësuar do të përmendte konkretisht mjetet e së ardhmes, do të shkaktonte keqkuptime dhe nuk do të kishin dobi. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar përmendi bazën e këtyre mirësive, që përfshin gjithçka që njerëzit e njohin ose jo. Po kështu, Allahu i Lartësuar kur flet për

Xhenetin, përmend disa mirësi të tij, të cilat kanë shembull në jetën e kësaj bote, në mënyrë që njeriu të arrijë të konceptojë bukuritë e tij duke i krahasuar me ato të jetës së këtushme. Për shembull, në Kur'an përmenden hurmat, rrushi, shega dhe gjërat më të bukura, të cilat ne i njohim në këtë jetë: "Për atë që i është druajtur daljes para Zotit të vet, janë përgatitur dy Xhenete. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Plot pemë, që bëjnë hije. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Tek ata të dy ndodhen dy burime, që rrjedhin. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Tek ata të dy, prej të gjitha frutave ka nga dy lloje. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Ata (banorët e Xhenetit) do të jenë të mbështetur në shtroje, mbulesat e brendshme të të cilave janë prej mëndafshi të stolisur, dhe frutat e pemëve të të dy Xheneteve janë shumë pranë. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Aty janë ato (Hyri) që i përqendrojnë shikimet e tyre e të cilat nuk i ka prekur kush më parë, as njerëz, as xhinde. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Ato janë si rubinët e koralet..." [Rahman 46 – 58]. Po kështu janë përmendur mjetet e transportit që përdoren atëherë, sikurse janë kuajt, mushkat, gomarët, devetë dhe anijet. Ndërsa, për sa u përket mjeteve të tjera, që do të vinin më vonë, Allahu i Lartësuar thotë: "Ai do të krijojë gjëra që ju nuk i njihni tani". Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend rrugët kuptimore dhe konceptuale, pra, rrugët e besimit. Ai na tregon se si mund të arrihet në rrugën e drejtë:

- Udhëzimi për në Rrugën e Drejtë është në dorë të Allahut. Por ka edhe rrugë devijuese (nga e Vërteta). - Rrugë e drejtë është në dorën e Allahut të Lartësuar. Ajo është rruga më e shkurtër dhe më e afërt për të arritur tek Allahu i Lartësuar. Kjo rrugë është ajo të cilën Allahu i Lartësuar e ka sjellë përmes Shpalljes dhe profetëve të tij. Prandaj njerëzit, ashtu sikurse zgjedhin në këtë botë rrugët më të drejta, më të shkurtra

e më të lehta, pikërisht kështu duhet të zgjedhin dhe rrugën drejt Allahut të Lartësuar, që është rruga më e shkurtër, më e drejtë dhe më e thjeshtë. Ndërsa rrugët e shtrembra, për sa i përket besimit në Zot, punëve që duhet të kryejmë dhe mënyrës së si duhet ta adhurojmë Zotin e Lartësuar, janë të gjitha ato që bien ndesh me rrugën e drejtë. Ato rrugë nuk të çojnë tek Allahu i Lartësuar, por të largojnë prej Tij dhe të çojnë në vendin e vuajtjes dhe dëshpërimit. Të udhëzuarit nga Allahu i Lartësuar janë ata që e pranojnë dritën dhe udhëzimin e sjellë prej Tij përmes profetëve dhe shpalljeve. Ata ndjekin rrugën e drejtë, me lejen dhe vullnetin e Zotit të tyre, me ndihmën dhe bujarinë e Tij. Ndërsa ata të cilët e shpërfillin dritën dhe udhëzimin e Zotit të Lartësuar, ata nuk zgjedhin rrugën e shkurtër dhe të drejtë, që të ofron lumturi në të dyja jetët, por ndjekin rrugën e devijuar dhe shkojnë drejt dëshpërimit dhe shkatërrimit. Është Allahu i Lartësuar që udhëzon në rrugën e drejtë atë që Ai do dhe e lë në humbje atë që Ai do, me urtësinë dhe drejtësinë e Tij. Allahu i Lartësuar i di më mirë ata që meritojnë udhëzimin, prandaj thotë:

- Sikur të kishte dashur Ai, do t'ju kishte udhëzuar që të gjithëve. - Porse Allahu i Lartësuar udhëzon me bujarinë, bamirësinë e Tij disa dhe lë në humbje disa të tjerë, me urtësinë dhe drejtësinë e Tij.

Ajetet 10 - 11

10. Ai zbriti për ju ujë nga qielli. Prej tij keni për të pirë dhe prej tij ujitet bimësia, ku kullotni bagëtinë.

11. Me atë (shiu) mbijnë, për të mirën tuaj, të lashtat, ullinjët, hurmat, vreshtat dhe nga të gjitha llojet e frutave. Në të gjitha këto ka Argumente për njerëzit që meditojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Këto argumente vlejnë për ata që meditojnë thellë rreth tyre dhe kuptojnë pushtetin e plotë të Allahut të Lartësuar. Me mëshirën dhe fuqinë e Tij, Zoti zbret ujë nga retë. Me këtë ujë shuajnë etjen njerëzit dhe kafshët e

tyre. Po me këtë ujë, njerëzit vaditin të mbjellat e tyre, prej të cilave marrin shumë prodhime.

Ajeti 12

12. Ai i nënshtroi për ju natën dhe ditën, Diellin dhe Hënën. Edhe yjet janë nënshtuar me urdhrin e Tij. Vërtet, në këto ka Argumente për njerëzit që mendojnë.

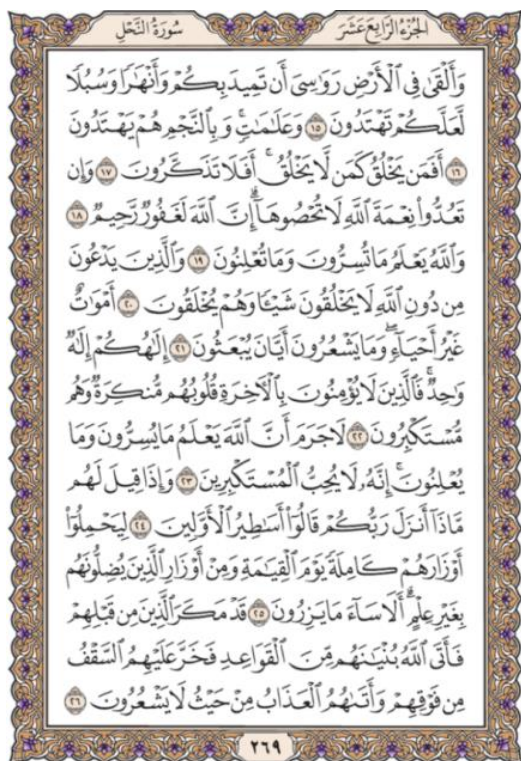
Shpjegimi i ajetit

- Ai i nënshtroi për ju natën dhe ditën, diellin dhe hënën. Edhe yjet janë nënshtuar me urdhrin e Tij. - Allahu i Madhëruar i nënshtroi këto për të mirën tuaj. Ju keni nevojë të domosdoshme për këto mirësi. Gjatë natës, ju flini gjumë dhe rehatoheni, ndërsa gjatë ditës ju shpërndaheni në tokë, për të siguruar jetesën dhe mirësitë për fenë dhe për dynjanë tuaj. Prej diellit dhe hënës ju përfitonin ngrohje dhe dritë, prej të cilave rritet bimësia. Me nxehtësinë e diellit ju thani prodhimet, për t'i ruajtur gjatë. Dielli largon të ftohtin, që dëmton tokën dhe trupin. Dielli dhe hëna kanë shumë mirësi, që janë domosdoshmëri për jetën. Përveç kësaj, dielli dhe hëna, së bashku me yjet në qiell, janë zbukurim i qiellit dhe shërbejnë si orientues për udhëtarët në tokë dhe në det. Ato shërbejnë edhe për përcaktimin dhe llogaritjen e kohës. Me bukurinë, hijeshinë dhe rregullsinë e tyre në qiell, ato janë treguese për madhësitinë, pushtetin, diturinë dhe urtësinë e Allahut të Madhëruar:

- Vërtet, në këto ka Argumente për njerëzit që mendojnë. - Për ata që kanë logjikë, urtësi dhe mendje të kthjellët, që e përdorin për të medituar thellë. Zoti e pajisi njeriun me mendje, që ai të meditojë thellë për atë që sheh dhe dëgjon. Këtu, pra, nuk bëhet fjalë për të pavëmendshmit, të cilët shohin thjesht si kafshët, që nuk kanë logjikë për të medituar.

Ajeti 13

13. Edhe në ato (bagëti, bimë, pemë, minerale etj.) që Ai krijoi në tokë me

ngjyra të ndryshme, ka fakte për njerëzit që kujtojnë (mirësitë e Zotit).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar ka krijuar dhe shpërndarë nëpër tokë kafshë, bimë, pemë dhe gjallesa me ngjyra të ndryshme dhe me shumë dobi. Të gjitha ato janë shenja treguese për pushtetin e plotë të Allahut të Madhëruar, për bamirësinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe për bujarinë e Tij të gjerë. Ato tregojnë se Ai është i vetmi që meriton të adhurohet dhe t'i përkushtohen të gjitha adhurimet si Një, i Vetëm dhe i Pashoq. Por këto shenja u vlejné veçse asaj kategorie njerëzish, për të cilët Zoti thotë: "...për njerëzit që kujtojnë." Pra, për ata të cilët sjellin ndër mend gjithçka që u bën dobi. Ata përsiaten thellë për atë që Allahu i Lartësuar i fton dhe i nxit që të meditojnë. Ata i kujtojnë vetes se për çfarë janë argument këto shenja të mëdha të Allahut të Lartësuar dhe çfarë tregojnë ato.

Ajeti 14

14. Është Ai që e nënshtroi detin, që ju të hani prej (gjallesave të) tij mish të freskët

e të nxirrni nga ai stoli të shumta që ju i mbani. Ju i shihni anijet si çajné (lundrojnë) nëpër të, që të kërkoni nga begatitë e Tij dhe të jeni falënderues (për Zotin).

Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që e nënshtroi detin...** - Allahu është Një, i Vetëm dhe i Pashoq në të gjitha mirësitë që i ka dhuruar krijesave. Ai e ka nënshtuar detin dhe e ka bërë atë të përshtatshëm, që ju të përfitonit prej tij dobi të shumta. Kështu:

- **... që ju të hani prej (gjallesave të) tij mish të freskët...** - Të nxirrni prej tij peshq dhe t'i hani.

- **... e të nxirrni nga ai stoli të shumta që ju i mbani.** - Ju zbukuroheni dhe hijeshoheni me to.

- **Ju i shihni anijet si çajné (lundrojnë) nëpër të, që të kërkoni nga begatitë e Tij...** - I sheh anijet dhe çdo mjet tjetër lundruar, që çajné dallgët e mëdha për të lëvizur nga një kontinent në tjetrin, duke mbartur mbi vete udhëtarët dhe mallrat e tyre, duke kërkuar mirësitë e Allahut të Lartësuar. Është Allahu i Lartësuar Ai që i nënshtroi këto krijesa të Tij për dobinë tuaj, por edhe për një qëllim tjetër shumë të rëndësishëm:

- **... dhe të jeni falënderues (për Zotin).** - Që të jeni mirënjohës ndaj Atij që i nënshtroi, i lehtësoi dhe i bëri të përshtatshme për ju, që ta lavdëroni Allahun e Lartësuar, që ju dhuroi këto mirësi. Allahut i qoftë e plotë lavdia, mirënjohja dhe përlëvdimet! Ai u dhuron robve mirësi, shumë e shumë më tepër sesa ata kërkojnë dhe shpresojnë. Ai u jep atyre nga çdo gjë që i kërkojnë. Sigurisht që ne nuk mund ta përlëvdojmë Atë ashtu sikurse e meriton. Prandaj, qoftë i lavdëruar dhe përlëvduar Ai, ashtu sikurse e ka lëvduar dhe përlëvduar Vetën e Vet!

Ajetet 15 – 16

15. Dhe vuri në Tokë male (të forta), që ajo të mos lëkundet me ju dhe bëri lumenj e rrugë që të mund të orientoheni.

16. Vuri edhe shenja të shumta (për orientim ditën) dhe me anën e yjeve karvanet orientohen (natën).

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe vuri në tokë male, që ajo të mos lëkundet me ju, dhe bëri lumenj e rrugë, që të mund të orientoheni.** - Për dobinë e krijesave, Allahu i Lartësuar vendosi në tokë malet madhështore, që toka të jetë e qëndrueshme dhe njerëzit të kenë mundësi që të mbjellin, të ndërtojnë dhe të udhëtojnë nëpër të. Gjithashtu, prej mëshirës së Tij të madhe, Allahu i Lartësuar vuri lumenjtë, të cilët burojnë diku larg dhe kalojnë nëpër toka të ndryshme, të cilat kanë nevojë për t'u ujitur. Kështu ujiten tokat, të mbjellat dhe pijnë kafshët e gjallesat. Ka lumenj që rrjedhin mbi sipërfaqen e tokës, por ka edhe lumenj që rrjedhin në brendësi të saj. Njerëzit e nxjerrin ujin prej tyre duke gërmuar sipas mënyrave që Allahu i Lartësuar ua ka lehtësuar dhe i ka mësuar. Gjithashtu, me mëshirën e Tij, Allahu i Lartësuar vendosi në tokë rrugë, nëpër të cilat njerëzit udhëtojnë për të kërkuar mirësitë e Tij.

- **Vuri edhe shenja të shumta; me anën e yjeve, ata orientohen.** - Ti e sheh tokën të mbushur plot male e kodra të lidhura varg me njëra tjetrën, por Allahu i Lartësuar ka bërë mes tyre hapësira dhe vendkalime, që njerëzit të mund të kalojnë për kërkimin e mirësive.

Ajetet 17 - 18

17. Atëherë, a është njëllaj Ai që krijon si ai që nuk krijon? A nuk po kujtoni?

18. Edhe nëse do t'i numëronit mirësitë e Allahut, nuk do të mund t'i llogarisnit ato. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi krijesat madhështore, me të cilat begatoi njerëzit, Allahu i Madhëruar na kujton faktin se Atij nuk i përngjan asgjë dhe asgjë nuk mund të jetë e barabartë apo e përafërt me të:

- **Atëherë, a është njëllaj Ai që krijon si ai që nuk krijon?** – A është njëllaj Ai që i ka

krijuar të gjitha krijesat dhe vepron gjithçka që dëshiron, me atë që nuk është në gjendje të krijojë asgjë, sado e vogël qoftë?

- **A nuk po kujtoni?** – A nuk kujtoheni për këtë fakt dhe të bindeni plotësisht se Ai që është i vetëm dhe absolut në fuqinë për të krijuar, pikërisht Ai është i vetmi që meriton adhurimin e krijesave, me të gjitha llojet e tij? Ashtu sikurse Ai është i vetëm dhe i pashoq në fuqinë për të krijuar, në përkujdesin për krijesat dhe rregullimin e çështjeve të tyre, po ashtu Ai është i vetëm në meritën e adhurimit, prandaj vetëm Atij duhet t'i dedikohen të gjitha përkushtimet. Ai ju bëri ju të ekzistoni dhe po kështu gjithçka tjetër që ekziston, dhe askush nuk mori pjesë me Të në këtë krijim. Prandaj mos bëni asgjë të barabartë me Të dhe t'u përkushtoheni me adhurime, por përkushtojani me sinqeritet të gjitha adhurimet vetëm Allahut!

- **Edhe nëse do t'i numëronit mirësitë e Allahut, nuk do të mund t'i llogarisnit ato.** - Edhe nëse do të përpiqeshit që thjesht t'i numëroni mirësitë e Allahut, ju nuk do të mundeshit ta bënit gjithçka të tillë, e aq më pak të tregonit mirënjohjen për to, sepse mirësitë e dukshme dhe të padukshme të Allahut të Lartësuar janë shumë më të mëdha, madje të pakufishme. Ato janë edhe më të shumta sesa frymëmarrja e krijesave. Ndërsa mirësitë që krijesat nuk i njohin dhe nuk dinë për to, apo fatkeqësitë që Allahu i Lartësuar i largon prej tyre, me përkujdesin dhe mëshirën e Tij, janë shumë më të mëdha, që të mund të përlllogariten dhe të përfshihen nga dituria e njerëzve.

- **Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Ai kënaqet prej jush edhe me mirënjohjet tuaja të pakta dhe ato vepra të mangëta, që asnjëherë nuk mund të qëndrojnë dot përballë mirësive të Tij të shumta.

Ajetet 19 – 22

19. Allahu di gjithçka që ju e fshihni dhe gjithçka që ju e shfaqni haptazi.

20. Idhujt që ata i adhurojnë veç Allahut, nuk mund të krijojnë asgjë sepse edhe vetë ata janë të krijuar.

21. Ata (idhujt) janë të vdekur, jo të gjallë dhe as që e dinë se kur do të ringjallen (krijesat).

22. Zoti juaj është një Zot i vetëm (që meriton adhurimet). Ata që nuk besojnë në Ahiret, i kanë zemrat të mbushura me mohim dhe janë kryeneçë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu di gjithçka që ju e fshihni dhe gjithçka që ju e shfaqni haptazi.** - Mirësia e Allahut është e gjerë, Bamirësia e Tij është e pakufishme, dhe Falja e Tij është gjithëpërfshirëse. Po kështu është edhe dituria e Tij. Ai ka përfshirë gjithçka në diturinë e Tij. Ndërsa idhujt që adhurohen veç Tij, nuk janë të tillë. Ata janë të varfër, të dobët e të papushtetshëm.

- **Idhujt që ata i adhurojnë veç Allahut, nuk mund të krijojnë asgjë sepse edhe vetë ata janë të krijuar.** - Ata as nuk mund të krijojnë gjë, as të vogël, as të madhe, sepse edhe vetë janë të krijuar. Si mund të krijojnë diçka, ndërkohë që vetë janë nevojtarë për Zotin dhe ekzistojnë veçse me dëshirën e Tij? Përveç kësaj, ata nuk kanë cilësitë e plota që ka Zoti, si dituria absolute, pushteti etj. Ata janë ashtu, sikurse thotë Allahu i Madhëruar:

- **Ata (idhujt) janë të vdekur, jo të gjallë dhe as që e dinë se kur do të ringjallen (krijesat).** - Ata nuk dëgjojnë, nuk shohin dhe as logjikojnë. Atëherë, si mund të konsiderohen zota, që t'u përkushtohesh me adhurime si Zotit të botëve?! Mallkuar qofshin ato mendje idhujtarësh, sa të humbur dhe të prishur janë! Si mund të gabojnë në një çështje kaq të dukshme e lehtësisht të kuptueshme?! A nuk e kuptojnë kotësinë e idhujtarisë së tyre?! Si mund të barazojnë atë që është i mangët në çdo aspekt e nuk ka asnjë cilësi përsosmërie e as një vepër madhështore, me Atë që është Absolut në çdo aspekt. Allahu është i përshkruar vetëm me cilësi të plota. Dituria e Tij përfshin gjithçka, pushteti i Tij është i

pakufishëm dhe mbi gjithçka, Mëshira e Tij është e gjerë dhe ka mbushur gjithë botët. Po kështu, lavdërimet, madhështia, krenaria e Tij dhe lartësia e Tij janë të pafundme. Asnjë krijesë nuk mund t'i afrohet qoftë edhe një cilësie të Tij, prandaj Allahu është dhe duhet të jetë i vetmi i adhuruar. Ai thotë:

- **Zoti juaj është një Zot i vetëm (që meriton adhurimet).** - Allahu i Madhëruar thotë: "Thuaj: "Ai është Allahu, Një dhe i Vetëm. Allahu është Absoluti (Es-Samed). Ai nuk ka lindur askënd dhe nuk është i lindur (nga dikush). Asgjë (e askush) nuk mund të jetë si Ai." [Ihlas].

- **Ata që nuk besojnë në Ahiret, i kanë zemrat të mbushura me mohim dhe janë kryeneçë.** - Ata që i kanë zemrat të mbushura me iman dhe urtësi, e madhërojnë dhe e respektojnë Allahun. Ata e lartësojnë Atë dhe e duan me një dashuri të madhe. Zemrat e tyre i nënshtrohen Allahut duke iu përkushtuar me gjitha mundësitë në kryerjen e adhurimeve trupore e pasurore. Ata e adhurojnë Allahun përmes punëve të zemrës e punëve të gjymtyrëve, të dukshme e të fshehta. Ata e përlëvdojnë shumë Atë, me emrat e Tij të bukur dhe me cilësitë e veprat e Tij të pastra e të pashembullta. Ndërsa zemrat e mosbesimtarëve janë të prishura e nuk mund as t'i kuptojnë këto ndjenja adhurimi për Zotin. Por këtë çështje të rëndësishme e mohojnë veçse krijesat më kryeneçe e të paditura. Njësimin e Zotit në adhurim e refuzojnë veçse zemërprishurit që, siç thotë Zoti: "... janë kryeneçë." Pra, thjesht tregohen kryeneçë e arrogantë e nuk duan të përulen e ta adhurojnë Zotin.

Ajetet 23 - 26

23. Nuk ka dyshim se Allahu di gjithçka që ata e fshehin dhe gjithçka që e shfaqin haptazi. Ai nuk i do kryeneçët.

24. Kur atyre (mohuesve) u thuhet "Çfarë ka shpallur Zoti juaj?", ata thonë: "Mite të popujve të hershëm."

25. Ata kanë për t'i bartur të plota gjynahet e veta në Ditën e Gjykimit e do të bartin edhe një pjesë të gjynaheve të

atyre që i devijuan (nga e Vërteta) **pa kurrfarë diturie. Sa e keqe është ajo që do të bartin!**

26. Edhe ata që ishin para tyre thurën intriga të shumta (kundër së Vërtetës). Por Allahu e rrënoi që në themel atë (intrigë) që ndërtuan dhe ua shembi mbi kokë kulmin e saj. Atyre u erdhi dënimi pa u ndier.

Shpjegimi i ajeteve

- **Nuk ka dyshim se Allahu di gjithçka që ata e fshehin dhe gjithçka që e shfaqin haptazi. Ai nuk i do kryeneçët.** - Allahu i urren ata dhe ka për t'u dhënë shpagimin e punëve të tyre, sikurse thotë në një ajet tjetër: "Zoti juaj ka thënë: "M'u lutni Mua, që Unë t'ju përgjigjem! Por ata që, nga mendjemadhësia, i shmangen adhurimit Tim, do të hyjnë në Xhehenem të poshtëruar". [Gafir 60]. Duke na treguar mohimin e fortë të shpalljeve të Tij nga idhujtarët, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Kur atyre u thuhet: "Çfarë ka shpallur Zoti juaj?", ata thonë: "Mite të popujve të hershëm."** - Ata pyeten rreth Shpalljes, që, sigurisht, është mirësia më e madhe që Allahu i Lartësuar u ka dhuruar robve të Tij. Kështu, kur atyre u kërkohet opinioni rreth Shpalljes dhe u thuhet: "Çfarë ka shpallur Zoti juaj?" - domethënë, a e ndieni se duhet të jeni mirënjohës për këtë mirësi të madhe, apo e mohoni dhe me inat refuzoni t'i shprehni mirënjohjen Allahut të Madhëruar, që ua dhuroi? Nëse u bëhet kjo pyetje, ata japin përgjigjen më të shëmtuar dhe më mendjehetë, duke thënë që në Shpallje ka: "Mite të popujve të hershëm." Pra, sipas tyre, Shpallja është një mashtrim i trilluar nga Muhamedi, sikur gjoja e ka shpallur Allahu. Sipas tyre, aty gjen veçse histori dhe legjenda të të parëve, që brezat ia kalojnë njëri tjetrit, dhe prej tyre ka të vërteta dhe gënjeshtër. Kështu e trajtojnë dhe e konsiderojnë ata Shpalljen e Allahut të Lartësuar dhe ua përcjellin pasuesve të tyre këtë shpifje, duke mbartur në shpinën e tyre gjynahet e veta dhe të gjithë atyre që i

pasojnë, deri në Ditën e Gjykimit. Allahu i Lartësuar thotë:

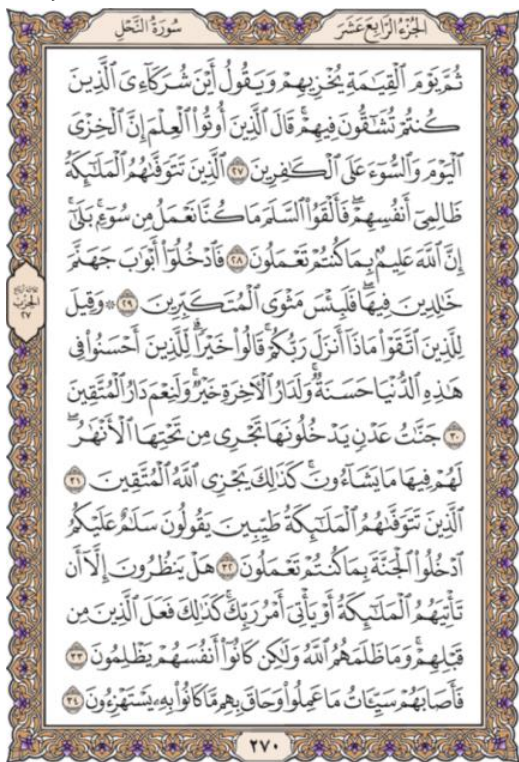
- **Ata kanë për t'i bartur të plota gjynahet e veta në Ditën e Gjykimit e do të bartin edhe një pjesë të gjynaheve të atyre që i devijuan** (nga e Vërteta) **pa kurrfarë diturie.** - Ata do të mbajnë edhe peshën e pasuesve të tyre, të cilët kanë vetëm atë dituri të shtrembëruar që krerët u japin. Ata të mjerë do të ngarkohen me gjynahet e shumta që sjell devijimi i tyre. Por, sigurisht, secili grup do të mbajë peshën e vet të plotë, sipas asaj që ka mësuar dhe vepruar.

- **Sa e keqe është ajo që do të bartin!** - Shumë e keqe është ajo peshë me të cilën ata e ngarkojnë veten. Ata do të vuajnë nën peshën e gjynaheve të tyre personale dhe të atyre për të cilët janë bërë shkaktarë të devijohen.

- **Edhe ata që ishin para tyre thurën intriga të shumta** (kundër së Vërtetës). - Ata thurën intriga dhe kurthe kundër profetëve të tyre dhe përdornin çdo lloj hileje për t'u shmangur dhe për ta refuzuar Shpalljen, të cilën preofetët e sillnin nga Zoti i tyre. Pjesë e planeve të tyre ishte edhe ndërtimi i kështjellave të stërmëdha, por Allahu i Lartësuar thotë:

- **Por Allahu e rrënoi që në themel atë** (intrigë) **që ndërtuan dhe ua shembi mbi kokë kulmin e saj.** - Allahu e filloi shkatërrimin e tyre që nga themelet, prandaj nuk zgjati shumë dhe: "...dhe ua shembi mbi kokë kulmin." Pra, ato që ndërtuan u shndërruan në ndëshkimin dhe vuajtjen e tyre.

- **Atyre u erdhi dënimi pa u ndier.** - Kështu ndodhi, sepse ata pandehnin se ndërtesat e fortifikuara do t'i ruanin nga ndëshkimi i Zotit. Por ndëshkimi u erdhi pikërisht nga ato që ndërtuan me duart e tyre. Ky është një nga shembujt më të bukur që tregojnë se si Allahu i Lartësuar i shkatërron kurthet dhe intrigat e armiqve të Tij dhe të profetëve të Tij. Ata kanë menduar dhe projektuar gjithmonë si të luftojnë kundër profetëve dhe pasuesve të

tyre, të cilët përhapin Shpalljen e Zotit. Duke refuzuar të vërtetën dhe Shpalljen, ata vendosin për veten e tyre disa rregulla dhe parime bazë në mbrojtje të së kotës. Këto rregulla ata ua imponojnë të gjithëve, duke synuar që të largojnë njerëzit nga udhëzimi i drejtë dhe të refuzojnë Shpalljen e Zotit. Gjithashtu, përmes hileve dhe dredhivë të shumta, ata luftojnë të dërguarit Zotit dhe pasuesit e tyre. Por - sikurse thotë i Madhëruari në këtë ajet - pikërisht këto dredhi, që ata i ndërtojnë me duart dhe mendjet e tyre të mbrapshta, shndërrohen në vuajtje dhe në dëshpërim për ta. Kjo është e pashmangshme, sepse dredhitë e tyre janë të këqija, dhe për dredhitë e këqia Allahu i Lartësuar thotë: "Por, dredhia për të keqen nuk godet askënd tjetër veç atyre që e kurdisën." [Fatir 43]. Kështu ka për të ndodhur në jetën e dynjasë, ndërsa ndëshkimi në ahiret do të jetë më i dhimbshëm e poshtërues, siç thotë i Lartësuar:

Ajetet 27 - 29

27. Pastaj, në Ditën e Gjykimit Ai do t'i poshtërojë ata dhe do t'u thotë: "Ku janë ata që m'i bënit shokë Mua dhe për hir të tyre luftonit (*kundër së Vërtetës*)?" Ata që u qe dhënë dituria do të thonë: "Vërtet, poshtërimi dhe e keqja i ka përfshirë sot jobesimtarët."

28. Janë ata të cilëve melekët ua marrin shpirtrat e mbushur plot padrejtësi. Ata shprehin dorëzimin (*në momentin e vdekjes*), duke thënë: "Ne nuk bëmë ndonjë të keqe." Por Allahu e di shumë mirë atë që e bëtë ju.

29. Prandaj, hyni në dyert e Xhehenemit ku do të jeni përjetë! Sa vend i keq është ai i kryeneçëve!"

Shpjegimi i ajeteve

- Pastaj, në Ditën e Gjykimit Ai do t'i poshtërojë ata... - Ditën e Kijametit, Ata do të turpërohen përpara të gjitha krijesave dhe do t'i shohin qartë mashtrimet dhe shpifjet e tyre kundër Zotit. Pastaj do t'u thotë:

- "dhe do t'u thotë: "Ku janë ata që m'i bënit shokë Mua dhe për hir të tyre luftonit (*kundër së Vërtetës*)?" - Për hir të këtyre idhujve, ju luftuat kundër Allahut dhe palës së Tij. Me paturpësi, ju pretendonit se ata ishin ortakë me Allahun e Lartësuar dhe pjesëmarrës në pushtetin e Tij. Kur atyre t'u drejtohet kjo pyetje, ata nuk do të kenë përgjigje tjetër, përveç pohimit se ata ishin të humbur dhe të devijuar dhe do të pranojnë se ishin arrogantë, inatçorë dhe të padrejtë. Kështu këta të mjerë do të thonë: "Kanë humbur prej nesh". Kështu, ata do të dëshmojnë kundër vetes se e kanë mohuar Allahun. [A'raf 37]. Ndërsa nga ana tjetër, ndryshe do të jetë fjala e të diturve dhe të ndriçuarve me dritën e Zotit.

- Ata që u qe dhënë dituria do të thonë: "Vërtet, poshtërimi dhe e keqja i ka përfshirë sot jobesimtarët." - Kështu, dijetarët e mëdhenj dhe edukatorë do të thonë Ditën e Gjykimit: "Vërtet, poshtërimi dhe e keqja i ka përfshirë sot jobesimtarët." Në këtë ajet del qartë vlera e madhe e

dijetarëve dhe fakti se ata flasin të vërtetën si në këtë botë, ashtu edhe ditën e dëshmimeve para Zotit. Fjala e tyre ka peshë tek Allahu dhe te krijesat. Në vijim, Allahu i Madhëruar tregon se çfarë do të bëjë me mohuesit në momentet e vdekjes së tyre dhe në Ditën e Gjykimit.

- Janë ata të cilëve melekët ua marrin shpirtat e mbushur me padrejtësi. - E tillë do të jetë gjendja e tyre në momentin e marrjes së shpirtit. Ata do të jenë të ngarkuar dhe të rënduar nga pesha e padrejtësive të tyre të shumta e poshtërsive të grumbulluara gjatë gjithë jetës në këtë botë. Dihet mirë se çfarë i pret keqberësit e ngarkuar me poshtërsi e padrejtësi atë ditë: ndëshkim, poshtërim e nënçmim torturues.

- Ata shprehin dorëzimin (në momentin e vdekjes), duke thënë: “Ne nuk bëmë ndonjë të keq.” - Ata shprehin dorëzim të plotë para Zotit dhe mohojnë çdo adhurim të përkushtuar dikujt tjetër veç Allahut të Lartësuar. Madje do të thonë: “Ne nuk bëmë ndonjë të keq.” Por atyre u hidhet poshtë ky pretendim, duke u thënë: “Përkundrazi, ju jeni të mbushur me poshtërsi dhe mosbesim”.

- Por Allahu e di shumë mirë atë që e bëtë ju. - Tashmë nuk ju sjell asnjë dobi mohimi i poshtërsive tuaja. Kështu do të ndodhë në një moment gjatë Ditës së Kijametit. Duke menduar se mund të ketë efekt, ata mundohen t'i mohojnë poshtërsitë dhe mosbesimin që kanë shfaqur në jetën e kësaj bote. Por ata do të befashohen kur vetë gjymtyrët e tyre do të dëshmojnë kundër tyre. Kështu, kur del qartë ajo që ata kanë bërë në këtë jetë, nuk u mbetet gjë tjetër veç të pranojnë padrejtësitë dhe mosbesimin e tyre. Madje, ata të mjerë nuk kanë për të hyrë në Zjarrin e Xhehenemit pa pranuar të gjitha krimet dhe mosbesimin e tyre.

- Prandaj, hyni në dyert e Xhehenemit ku do të jeni përjetë! - Çdokush do të hyjë përmes asaj porte të Xhehenemit që e meriton, sipas punëve të veta.

- Sa vend i keq është ai i kryeneçëve! - Zjarri i Xhehenemit është vendqëndrimi më

i keq i mbushur me dëshpërim dhe vuajtje, plot dhimbje e tmerr. Banorët e tij do të jenë gjithë frikë e brenga torturuese. E si mund të jetë ndryshe ai vend, kur atë e ka mbuluar zemërimi i Të Gjallit e të Përjetshmit?! Atyre nuk do t'u lehtësohet ndëshkimi e as do të gjejnë ndonjë moment çlodhje ose pushimi. Zoti Mëshirëplotë nuk ka për t'i vështruar ata dhe kështu do të shijojnë dënimin e madh.

Ajeti 30

30. Kur atyre që ishin të devotshëm u thuhej “Çfarë shpalli Zoti juaj?”, ata thoshin: “Shpalli çdo të mirë.” Ata që bëjnë vepra të mira, edhe në këtë jetë kanë shpërblim të mirë. Por shpërblimi i tyre në Jetën Tjetër është shumë më i mirë. Eh sa vend i mirë është ai i të devotshmëve!

Shpjegimi i ajetit

- Kur atyre që ishin të devotshëm u thuhej: “Çfarë shpalli Zoti juaj?”, ata thoshin: “Shpalli çdo të mirë.” - Pasi përmendi fjalët e jobesimtarëve që mohonin shpalljet, Zoti përmend fjalët e të devotshmëve. Këta të zgjedhur pohojnë dhe e pranojnë me mirënjohje se ajo që Zoti e shpalli është një mirësi e madhe dhe dhunti e jashtëzakonshme, që sjell veç begati. Shpallja është mirësia dhe dhurata më e mrekullueshme, me të cilën Zoti i begatoi robërit e Tij. Të devotshmit e pranojnë këtë mirësi dhe i përgjigjen me mirënjohje dhe nënshtrim. Ata dinë të shprehin mirënjohjen për këtë mirësi dhe nënshtrimin ndaj Atij që ua dhuroi. Fillimisht e njohën me dije të plotë, e pastaj duke punuar, për të kënaqur Zotin, prandaj për ta vjen ky përgëzim:

- Ata që bëjnë vepra të mira, edhe në këtë jetë kanë shpërblim të mirë. - Ata kanë arritur *ihsan*-in, në drejtim të adhurimeve që i përkushtohen Zotit dhe në drejtim të bamirësisë ndaj krijesave. Për këta bamirës, Allahu i Madhëruar thotë: “në këtë jetë kanë shpërblim të mirë”. Mirësitë e premtuara në këtë botë janë: furnizim i gjerë, jetë e këndshme dhe e kënaqshme, qetësi shpirtërore e zemër të mbushur me

prehje, paqe, stabilitet, lumturi e gëzim. Ndërsa premtimi për ahiretin:

- Por shpërblimi i tyre në jetën tjetër është shumë më i mirë. Eh, sa vend i mirë është ai i të devotshmëve! - Ajo jetë është shumë më e mirë se kjo botë me të gjitha stolitë dhe kënaqësitë e saj. Kënaqësitë dhe stolitë e kësaj dynjaje janë shumë të pakta dhe shpeshherë të përziera me mangësi e vështirësi. Dhe çka është më e trishtueshme, mirësitë e dynjasë e kanë një fund, sepse vjen dita që zbehen, derisa zhduken me vdekjen. Ndërsa mirësitë e ahiretit janë ndryshe. Ato vazhdojnë përjetësisht dhe çdo ditë që kalon ua shton mirësinë e kënaqësinë. Prandaj i Lartësuar, për të nxitur mallin e besimtarëve për atë jetë të kënaqësisë pa fund, thotë: “Eh, sa vend i mirë është ai i të devotshmëve!”

Ajeti 31

31. Ai (vend i mrekullueshëm) është në Xhenetet e Adnit, ku ata do të hyjnë (të lumtur) e nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Aty do të kenë gjithçka që dëshirojnë. Ja, kështu i shpërblen Allahu të devotshmit.

Shpjegimi i ajetit

- Ai (vend i mrekullueshëm) është në Xhenetet e Adnit, ku ata do të hyjnë (të lumtur) e nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Aty do të kenë gjithçka që dëshirojnë. - Çdo gjë që ata e dëshirojnë dhe ua kërkon shpirti do t'u dhurohet në formën më të mirë, më të plotë dhe më të pëlqyeshme. Nuk mund të ndodhë që ata të dëshirojnë ndonjë kënaqësi, që ua lumturon zemrat e ua gëzon shpirtrat, e të mos u realizohet menjëherë në çastin kur e dëshirojnë. Allahu i Madhëruar do t'u japë çdo gjë që ata e kërkojnë. Madje, edhe kur mbarojnë e shterojnë kërkesat e tyre, Ai u përkujton dhe u paraqet mirësi të shumta, që as në mend nuk u kanë shkuar. I lartësuar, i madhëruar dhe i lavdëruar qoftë Ai, bujaria e të Cilit është e pakufishme dhe mirësitë e të Cilit nuk kanë fund! I pastër nga çdo e metë dhe i lavdëruar qoftë Ai, që nuk ka të barabartë apo të ngjashëm me Të! Nuk ka si shembulli i Allahut, as në cilësitë e Qenies

së Tij dhe as në cilësitë e përshkrimit e veprave të Tij. Allahu është i pashoq në gjurmët që lënë ato vepra e cilësi të plota. Ai është i pashoq e i mrekullueshëm në madhështinë e mbretërimit, të pushtetit e të sundimit të Tij.

- Ja, kështu i shpërblen Allahu të devotshmit. - Ata i frikësohen zemërimit dhe ndëshkimit të Allahut, duke zbatuar urdhëresat e Tij. Ata i plotësuan farzet e vaxhibet, që kishin lidhje me punët e zemrës, të trupit dhe të gjuhës. Ata ishin të kujdesshëm qoftë në plotësimin e detyrimeve ndaj Allahut, qoftë në plotësimin e detyrimeve ndaj krijesave. Nga ana tjetër, ata iu larguan ndalesave të Tij.

Ajeti 32

32. Janë ata, të cilëve melekët ua marrin shpirtrat e mirë (e të pastër) duke u thënë: “Selamun alejkum! Hyni në Xhenet, për ato (punë të mira) që keni bërë!”

Shpjegimi i ajetit

- Janë ata të cilëve melekët ua marrin shpirtrat e mirë (e të pastër), duke u thënë: “Selamun alejkum!” - Ata janë të vazhdueshëm dhe këmbëngulës në devotshmërinë e tyre, e kështu vazhdojnë deri në momentin kur melekët shfaqen për t'u marrë shpirtin. Përveç devotshmërisë, Allahu i Madhëruar i përshkruan ata si “*tajibin*” - të mirë. Ata janë të pastër nga çdo ligësi, që mund t'u trazojë e të dëmtojë imanin në momentin e vdekjes. Zemrat e tyre janë të mira, sepse janë pastruar përmes njohjes së Allahut dhe dashurisë për Të. Gjuha e tyre është e mirë, sepse përmendin shpesh Allahun, duke e lavdëruar shumë Atë. Gjymtyrët e tyre janë të mira, sepse i nënshtrohen me bindje Allahut. Kjo është gjendja e të zgjedhurve deri kur të shohin melekët e Zotit, në momentin e vdekjes. Në ato çaste të vështira dhe të papërsëritshme, ata do të dëgjojnë fjalë të dashura dhe të ëmbla nga melekët e Zotit. Ata do t'u thonë: Selamun alejkum! Paqja dhe siguria e plotë është për ju! Ju tashmë jeni të sigurt nga çdo problem.

- **Hyni në Xhenet, për ato** (punë të mira) që keni bërë! - Çfarë përgëzimi i mrekullueshëm është ky, për gjithë ata besimtarë të sinqertë që jetojnë sipas besimit të pastër. Ata e besojnë Allahun me një besim korrekt, të ndriçuar nga drita e Shpalljes dhe punojnë sipas këtij besimi të pastër. Veprat e tyre të mira dhe adhurimi i sinqertë që i përkushtojnë Zotit është themeli i çdo të mire dhe shkaku kryesor që ata hyjnë në Xhenet dhe shpëtojnë nga Zjarri. Dihet mirë se këto punë të mira janë rezultati dhe fryt i mëshirës, bamirësisë e bujarisë së Zotit me ta. Asgjë nuk vjen nga mundi i tyre i pakët dhe i mangët, por është Zoti që i inspiron dhe i mëshiron për të bërë punë të mira e adhurime të sinqerta, dhe pastaj ua pranon ato.

Ajeti 33

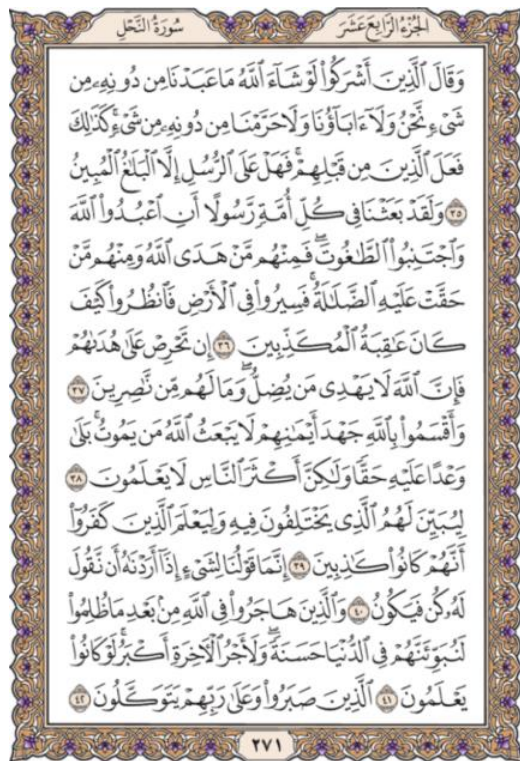
33. Mos vallë po presin ata (idhujtarët) diçka tjetër përveç se t'u vijnë melekët (për t'ua marrë shpirtin) ose t'u vijë urdhri (dënimi) i Zotit tënd? Kështu bënë ata që ishin para tyre. Allahu nuk u bëri padrejtësi atyre, por ishin ata që i bënë padrejtësi vetvetes.

Shpjegimi i ajetit

- **Mos vallë po presin ata (idhujtarët) diçka tjetër përveç se t'u vijnë melekët (për t'ua marrë shpirtin) ose t'u vijë urdhri (dënimi) i Zotit tënd?** - E çfarë presin ata të cilët u erdhi Shpallja e Zotit dhe nuk e besuan atë, të cilët u qortuan e iu tërhoq vërejtja, por nuk morën mësim? Mos, vallë, presin t'u merret shpirti dhe të kalojnë në botën e të vdekurve? Apo presin që të zbresë urdhri i Zotit për ndëshkimin e ashpër, me të cilin kërcënohen? Atëherë, ata tashmë e kanë bërë hak që t'i godasë ky ndëshkim.

- **Kështu bënë ata që ishin para tyre.** - Edhe ata e mohuan të vërtetën e Zotit dhe besimin e drejtë e të pastër. Kështu vazhduan, derisa i përfshiu ndëshkimi i Zotit, i ashpër dhe i dhembshëm.

- **Allahu nuk u bëri padrejtësi atyre, por ishin ata që i bënë padrejtësi vetvetes.** - Allahu i Madhëruar dhe i pastër nga çdo e

metë. Ai nuk u bëri asnjë padrejtësi me këtë ndëshkim, por ata i bënë padrejtësi vetes së tyre. Allahu i Madhëruar i krijoi ata vetëm me një qëllim - që ta adhurojnë Atë si një të vetëm dhe të përkushtohen në adhurimin ndaj Tij. Nëse do t'i përmbaheshin kësaj, përfundimi i tyre do të ishte nderimi dhe lumturia e përvetshme, e dhuruar nga Zoti. Po ata të mjerë i bënë padrejtësi vetvetes duke e braktisur e shpërfillur qëllimin, përse Zoti i krijoi, prandaj e dënuan veten me poshtërimin e përvetshëm dhe dëshpërimin e pafund, që kurrë nuk do t'u ndahet.

Ajetet 34 - 36

34. Ata i goditi ndëshkimi për të këqijat që bënë dhe i përfshiu ai (dënimi i Zotit), me të cilin talleshin.

35. Ata që i bënë shok Zotit thanë: "Sikur të kishte dashur Allahu, as ne e as prindërit tanë nuk do të adhuronim asgjë përveç Tij dhe nuk do të bënim haram asgjë përveç ndalesave të Tij. Kështu bënë edhe ata që ishin para tyre. Por, a mos kanë të dërguarit detyrë tjetër, përveç kumtimit të qartë të shpalljes?"

36. Ne çuam në çdo popull të dërguar që t'u thonë: "Adhuroni vetëm Allahun, e largojuni shejtanëve!" Por pati nga ata që Allahu i udhëzoi dhe pati nga ata që merituan të mbeten në humbje. Atëherë, udhëtoni nëpër botë dhe shihni se si ishte fundi i gënjeshtarëve!

Shpjegimi i ajeteve

- Ata i goditi ndëshkimi për të këqijat që bënë... - Ata u goditën nga ndëshkimet e shumta, të shkaktuara nga veprat e tyre, që sigurisht sollën pasoja të tmerrshme e të dhimbshme për ata të mjerë. Pa dyshim, veprat e këqija sjellin ndëshkime e lënë pasoja të këqija.

- ...dhe i përfshiu ai (dënimi), me të cilin talleshin. - Mbi ta zbriti ndëshkimi, me të cilin talleshin. Sa herë që profetët u tërhoqën vëmendjen dhe i paralajmëronin për ndëshkimin e Zotit, ata talleshin. Kështu, mbi ta do të godasë pikërisht ai ndëshkim, me të cilin talleshin.

- Ata që i bënë shok Zotit thanë: "Sikur të kishte dashur Allahu, as ne e as prindërit tanë nuk do të adhuronim asgjë përveç Tij dhe nuk do të bënim haram asgjë, përveç ndalesave të Tij." Kështu bënë edhe ata që ishin para tyre. - Idhujtarët shpesh arsyetohen për idhujtarinë e tyre, duke thënë se kjo është dëshira dhe vullneti i Zotit. Ata thonë: "Sikur të donte Zoti, ne nuk do të binim idhujtari dhe as do të bënim haram ndonjë lloj bagëtie që Zoti e ka bërë hallall." Sigurisht që ky është një justifikim bosh dhe aspak i argumentuar. Nëse ky arsyetim do të ishte me vend, atëherë Allahu nuk do të ndëshkonte asnjë nga popujt e shkuar që bënë idhujtari. Përkundrazi, Ai i ndëshkoi ata me ndëshkimin më të ashpër. Nëse Ai do ta donte idhujtarinë prej tyre, kurrë nuk kishte për t'i ndëshkuar. E si mund t'i ndëshkonte për diçka që Vetë Ai e do?! Por qëllimi i tyre me këto justifikime është thjesht refuzimi i të vërtetës, që e sollën profetët. Në fakt, ata kanë dituri dhe siguri të plotë se nuk kanë asnjë argument bindës për të paraqitur para Zotit. Allahu i Lartësuar i

urdhëroi dhe i ndaloi të përgjegjshmit ligjërisht përmes ligjit e Shpalljes, që solli me profetët. Nga ana tjetër, i pajisi ata me forcë dhe vullnet të mjaftueshëm për të vepruar me dëshirën e tyre të lirë. Kështu, çdokush që argumentohet për mosbindjen e vet përmes caktimit dhe vullnetit të Zotit, në fakt, ka bërë arsyetimin më të kotë dhe të pabazë që ekziston. Çdokush e di dhe dëshmon për faktin se njeriu është tërësisht i fuqishëm dhe i aftë që të bëjë çdo gjë që zgjedh të bëjë, pa e penguar askush. Prandaj ata që sjellin të tilla arsyetime e justifikime tregojnë se janë jo vetëm mohues të Shpalljes së Zotit dhe mesazhit të profetëve, por edhe shkelës të logjikës dhe arsytimit të shëndoshë.

- Por, a mos kanë të dërguarit detyrë tjetër, përveç kumtimit të qartë të shpalljes? - Ai është një sqarim i qartë, i kuptueshëm, që depërton thellë në zemër dhe rreth të cilit askush nuk ka justifikim për të paraqitur para Zotit. Nëse njerëzve u vjen Shpallja e Zotit përmes profetëve, nëse u vijnë ligjet urdhëresat dhe ndalesat e Tij, dhe ata nuk binden e nënshtrohen, duke u arsyetuar me faktin se ky është caktimi e vullneti i Zotit, atëherë le ta dinë se kanë për të dhënë llogari te Zoti. Profetët nuk kanë asnjë çështje në dorën e tyre.

- Ne çuam në çdo popull të dërguar, që t'u thonë: "Adhuroni vetëm Allahun e largojuni shejtanëve!" - Allahu i Lartësuar na tregon se ka sjellë argumente të qarta në çdo popull, nga i pari, deri tek i fundit. Tek të gjithë Allahu ka dërguar profetë, të cilët ishin unanimë në mesazhin e tyre. Ftesa e tyre ishte e njëjtë edhe besimi që predikuan ishte i njëjtë: adhurimi i një Zoti të vetëm si Një dhe i Pashoq. Në varësi të përgjigjes së kësaj ftese, popujt u ndanë në dy grupe. Thotë i Madhëruari:

- Por pati nga ata që Allahu i udhëzoi..." - Këta i pasuan profetët qoftë në drejtim të diturisë, qoftë në drejtim të punës dhe të jetuarit sipas kësaj diturie e besimi.

- **“dhe pati nga ata që merituan të mbeten në humbje.”** - Këta pasuan rrugën e humbjes dhe të ndëshkimit.

- **Atëherë, udhëtoni nëpër botë dhe shihni se si ishte fundi i gënjeshtarëve!**” - Udhëtoni jo vetëm me trupin tuaj, por edhe me zemrën e mendjen tuaj! Nëse e bëni këtë, do të shihni çudira. Do të shihni e do të bindeni se çdokush që mohoi besimin u ndëshkua dhe pati përfundimin më të hidhur.

Ajeti 37

37. Edhe nëse ti (o Muhammed) përpiqesh për t'i vënë në rrugë të drejtë ata, (dije se) Allahu nuk e udhëzon atë që e ka humbur dhe për ata nuk ka asnjë ndihmëtar.

Shpjegimi i ajetit

- **Edhe nëse ti (o Muhammed) përpiqesh për t'i vënë në rrugë të drejtë ata, (dije se) Allahu nuk e udhëzon atë që e ka humbur...** - Edhe sikur të shpenzoni çdo gjë që keni për këtë çështje, dijeni se Allahu nuk i udhëzon ata që i ka humbur. Në fund të fundit, ai që udhëzon është vetëm Allahu.
- **...dhe për ata nuk ka asnjë ndihmëtar.** - Ata nuk kanë asnjë që t'i ndihmojë dhe mbrojë nga ndëshkimi dhe zemërimi i Tij.

Ajetet 38 - 40

38. Ata u betuan në Allahun, me betimin e tyre më të fortë se Allahu nuk ka për ta ringjallur atë që vdes. Përkundrazi, (Ringjallja) është premtimi i Tij i prerë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

39. Ai do t'i ringjallë ata për t'ua bërë të qartë të vërtetën e asaj, për të cilën ranë në kundërshti dhe për ta ditur mirë jobsimtarët se ishin gënjeshtarë.

40. Kur Ne dëshirojmë diçka, vetëm i themi: “Bëhu!” e ajo menjëherë bëhet.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth mohuesve të profetëve të Tij dhe përbetimeve të tyre të kota. Ai thotë:

- **Ata u betuan në Allahun, me betimin e tyre më të fortë se Allahu nuk ka për ta ringjallur atë që vdes.** - Ata betoheshin fort se ishin të sigurt në rrugën e mohimit të

Zotit. Ata betoheshin se Allahu kurrë nuk ka për t'i ringjallur të vdekurit. Ata betoheshin se Allahu nuk e ka fuqinë për t'i ringjallur e për t'i sjellë përsëri në jetë, pasi të jenë bërë dhe. Por duke hedhur poshtë mohimin e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Përkundrazi, (Ringjallja) është premtimi i Tij i prerë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.** - Allahu do t'i ringjallë dhe do t'i grumbullojë ata një ditë, që nuk ka dyshim që do të vijë. Madje, Allahu thotë që ky është premtimi i Tij i prerë, dhe Ai kurrë nuk ka për ta shkelur këtë premtim të bërë. Megjithatë, “shumica e njerëzve nuk e dinë.” Nga injoranca e tyre e madhe, ata e mohojnë ringjalljen, llogarinë e shpërblimin me drejtësi para Zotit. Pastaj i Madhëruari përmend urtësinë që fshihet në faktin që Ai do t'i ringjallë dhe do t'i marrë në llogari krijesat, për t'u dhënë me drejtësi atë që meritojnë. Ai thotë:

- **Ai do t'i ringjallë ata për t'ua bërë të qartë të vërtetën e asaj, për të cilën ranë në kundërshti dhe për t'a ditur mirë jobsimtarët se ishin gënjeshtarë.** - Njëra nga urtësitë e ringjalljes dhe e marrjes në llogari është që krijesat ta shohin qartë dhe të binden rreth atyre çështjeve për të cilat kanë rënë në kundërshti, qofshin çështje të vogla, qofshin të mëdha. Atë ditë Zoti do t'ua shfaqë realitetin e gjërave dhe do t'ua qartësojë atë plotësisht. Kur të shohin punët e tyre në Ditën e Gjykimit, ato do të jenë dëshpërim dhe dhimbje e madhe për ta. Atë ditë do të shohin me dhimbje se idhujt, të cilëve u luteshin dhe u përkushtoheshin veç Allahut, nuk do t'u sjellin asnjë dobi kur të vijë urdhëri për llogarinë e drejtë. Ata do të shohin me dëshpërim kur idhujt e tyre të bëhen lëndë djegëse e Xhehenemit. Ajo do të jetë një ditë e tmerrshme, kur dielli do të mbështillet me errësirë, edhe hëna po ashtu. Ndërsa yjet do të bien e shpërndahen, dhe të gjithë ata që i adhuronin do të kuptojnë se ato ishin veçse krijesa të Zotit, të nënshtruara para vullnetit dhe ligjit të Tij, krijesa që ishin tërësisht në nevojë të madhe për Zotin, në të gjitha gjendjet.

- **Kur Ne dëshirojmë diçka, vetëm i themi: “Bëhu!”**, e ajo menjëherë bëhet. - E gjitha kjo është shumë e thjeshtë për Allahun, sepse Ai kur dëshiron diçka, vetëm i thotë “bëhu!”, dhe ajo bëhet, pa as më të voglin ngurrim apo refuzim: ajo bëhet pikërisht ashtu si Ai e dëshiron dhe urdhëron.

Ajetet 41 - 42

41. Atyre, që migruan për hir të Allahut, pasi iu bë padrejtësi, kemi për t’u dhënë vendbanim të mirë në këtë jetë. Por shpërblimi i Jetës Tjetër është edhe më i madh. Veç sikur ta dinin!

42. Janë ata që bënë durim dhe vetëm Zotit të tyre iu mbështetën.

Shpjegimi i ajeteve

- **Atyre që migruan për hir të Allahut, pasi iu bë padrejtësi, kemi për t’u dhënë vendbanim të mirë në këtë jetë.** - Allahu i Lartësuar na tregon për gradën dhe mirësinë e besimtarëve të sprovuar dhe të palëkundur, të cilët mërguan për hir të Tij dhe në kërkim të kënaqësisë së Tij. Ata emigruan pasi vuajtën shumë dhe u sprovuan nga populli i tyre. Populli i keqtrajtonte, për t’i kthyer nga besimi në mosbesim dhe në idhujtari. Prandaj këta besimtarë të vendosur e të sinqertë e lanë atdheun, të afërmit dhe miqtë për të mërguar për hir të kënaqësisë së Rahmanit. Për këta besimtarë të zgjedhur, Allahu i Lartësuar përmend dy lloj shpërblimesh: së pari, është shpërblimi i përshpejtuar, që do t’u jepet atyre që në këtë botë. Kjo do të thotë risk i bollshëm e i gjerë dhe një jetë e plotë dhe e lumtur. Këtë premtim dhe shpërblim ata e përjetuan menjëherë pasi emigruan, kur triumfuan mbi armiqtë e tyre. Ata çliruan vende dhe fituan shumë pasuri. Kështu i begatoi Allahu ata në jetën e kësaj bote. Ndërsa për shpërblimin në ahiret, Ai thotë:

- **Por, shpërblimi i jetës tjetër është edhe më i madh. Veç sikur ta dinin!** - Allahu i Madhëruar ua premtoi këtë shpërblim përmes fjalës së të gjithë profetëve. Ky shpërblim është shumë më i madh se

shpërblimi i dynjasë, sikurse ka thënë Allahu i Madhëruar në një ajet tjetër: “Ata të cilët kanë besuar, emigruar dhe luftuar me pasurinë dhe jetën e tyre në rrugën e Allahut, kanë pozitë më të lartë tek Allahu. Dhe ata janë fitimtarët. Zoti i tyre u jep lajmin e mirë për mëshirë nga Vetë Ai, për kënaqësinë e Tij (*ndaj tyre*) dhe për kopshte, ku do të kenë mirësi të pandërprera. Ata do të jenë të përjetshëm në to. Me të vërtetë, tek Allahu ka shpërblim të madh.” [Teube 20–22]. Kurse këtu i Madhëruari thotë: "Por shpërblimi i jetës tjetër është edhe më i madh. Veç sikur ta dinin." Sikur ata të kishin dituri dhe siguri të plotë për atë shpërblim të madh e mirësi të paanë, që Allahu i Lartësuar ka përgatitur për ata që besojnë në Të dhe mërgojnë për hir të Tij, kurrë nuk do t’i bënë bisht sakrificave dhe përpjekjes për ta arritur. Në vijim, i Madhëruari përmendi cilësitë e të dashurve të Tij të zgjedhur:

- **Janë ata që bënë durim...** - Ata ishin durimtarë për të përmbushur urdhëresat e Zotit me sinqeritet dhe korrektësi, të duruar për t’u ruajtur e për t’u frenuar nga ndalesat e Zotit, të duruar për të pranuar me kënaqësi e qetësi caktimet e Zotit mbi ta, të duruar në përballimin me maturi të sprovave dhe mundimeve që bota u dha për shkak të besimit dhe përkushtimit të tyre ndaj Allahut. Cilësia tjetër e tyre:

- **...dhe vetëm Zotit të tyre iu mbështetën.**

- Vetëm Allahut iu mbështetën dhe i kërkuan ndihmë për të plotësuar urdhëresat e Tij. Ata nuk u mbështetën në veten e vet për asnjë çast. Përmes kësaj mbështetjeje të plotë në Zotin e tyre, u rregullua gjendja dhe punët e tyre dhe ata ia dolën të realizojnë përkushtimin dhe adhurimet ndaj Zotit. Këto dy cilësi të mrekullueshme, domethënë, durimi dhe mbështetja e plotë në Zotin, janë garancia për rregullimin e të gjitha punëve dhe çështjeve të njeriut. Çdokush që ka pasur disfatë ose ka humbur ndonjë mirësi, e ka humbur për shkak të mosinvestimit të të gjitha mundësive e

forcave të tij, nga njëra anë; dhe nga ana tjetër, për shkak të mosmbështetjes së plotë në Allahun e Madhëruar e të moskërkimit të ndihmës nga Ai.

Ajetet 43 - 44

43. Ne edhe para teje nuk dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë Shpallje. Pyesni, pra dijetarët nëse nuk dini!

44. (I patëm dërguar ata) me Argumente e me libra të shenjtë. Ndërsa ty ta shpallëm Kur'anin që t'u shpjegosh njerëzve atë që u është shpallur atyre, që ata të mendojnë (në këtë shpallje).

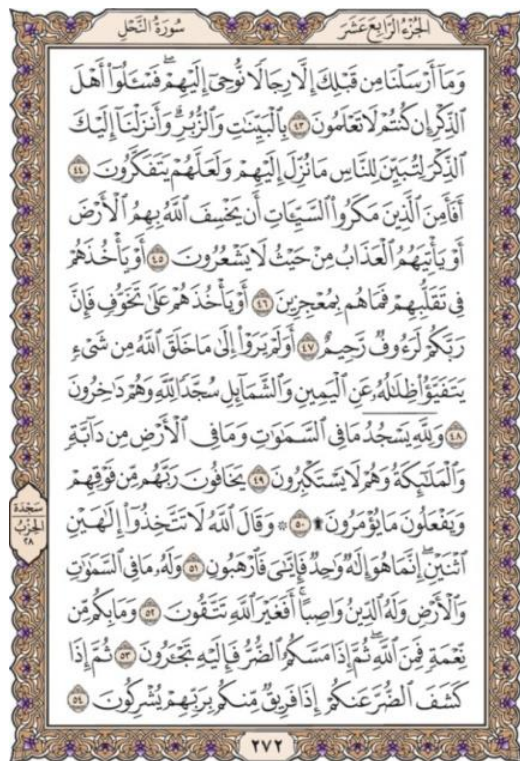
Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i thotë Profetit të Tij të dashur:

- **Ne edhe para teje dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë Shpallje.** - Ti nuk je i pari profet dhe rasti yt nuk është i panjohur më parë. Edhe më parë janë dërguar profetë ndër njerëz. Asnjëherë nuk ka ndodhur që të dërgojmë melekë si profetë mes njerëzve. Gjithashtu, Zoti ka dërguar gjithmonë burra prej njerëzve, dhe jo gra. Ata ishin të plotë në të gjitha aspektet. Këtyre profetëve, Allahu i Lartësuar u shpalli ligje e dispozita të mrekullueshme, që ishin mirësi dhe bujari e madhe e Tij për krijesat, të cilat, në fakt, nuk bëjnë asgjë për ta merituar.

- **Pyesni, pra dijetarët nëse nuk dini!** - Nëse nuk dini rreth historive të popujve të shkuar dhe faktit se a dërgoi Zoti profetë njerëz apo jo, pyesni ata që kanë dituri rreth shpalljeve të shkuara! Pyesni njerëzit e ditur, që i njohën dhe i kuptuan mirë librat e shpallur nga Zoti. Të gjithë dijetarët janë unanimë në faktin se Zoti ka dërguar veçse burra dhe u ka shpallur atyre libra të ndritur e udhëzime të qarta. Ai i zgjodhi ata nga banorët e qyteteve. Allahu i Madhëruar thotë:

- **(I patëm dërguar ata) me Argumente e me libra të shenjtë.** - Në këtë ajet tregohet vlera e madhe e dijetarëve. Dituria më e lartë është dituria rreth librave të Zotit. Allahu i Madhëruar i ka urdhëruar që, për

çdo çështje, t'u referohemi njerëzve të ditur të fushës. Kjo porosi, nga ana tjetër, tregon se njerëzit e ditur janë të besueshëm dhe se Zoti dëshmon për besueshmërinë e drejtësinë e tyre, sepse Ai urdhëron për t'u kthyer tek ata. Duke ndjekur njerëzit e ditur, mënjanohej të paditurit. Allahu i ka përzgjedhur të diturit si besnikët e Shpalljes së Tij dhe ata janë të urdhëruar që të pastrojnë veten nga çdo cilësi e ulët dhe të pajisen me cilësitë dhe virtytet më të larta.

- **Ndërsa ty ta shpallëm Kur'anin, që t'u shpjegosh njerëzve atë që u është shpallur atyre, që ata të mendojnë.** - Nuk ka dyshim se më të mirët e njerëzve të ditur janë pikërisht dijetarët e Kur'anit të mrekullueshëm e madhështor. Dijetarët e vërtetë janë pikërisht ata, prandaj i Lartësuar i përshkruan si: *ehludh-dhikri*, pra, ata që kujtojnë vazhdimisht mësimet e udhëzimet e Kur'anit. Kur'ani përmban gjithçka që njerëzit kanë nevojë të dinë për çështjet e tyre të besimit dhe të jetës, për ato të dukshme e të shfaqura dhe për ato të fshehta e të padukshme. Allahu i Madhëruar

thotë se e shpalli Kur'anin: “që t’u shpjegosh njerëzve atë që u është shpallur atyre.” Kjo përfshin shpjegimin e tekstit dhe të termave të Shpalljes, por edhe të nënkuptimeve të saj. Më pas, duke përmendur detyrën që del para njerëzve, thotë: “që ata të mendojnë”, domethënë, të përsiaten thellë, që të nxjerrin prej tij njohuri dhe urtësi, në varësi të kapacitetit dhe të përkushtimit të tyre.

Ajetet 45 - 47

45. Mos vallë janë të sigurt ata që përgatitën kurthe se Allahu nuk do t’ua shembë tokën nën këmbë e nuk do t’u vijë dënimi andej nga nuk e mendojnë,

46. ose se nuk t’i rrëmbejë ata (me ndëshkimin e Tij) gjatë udhëtimeve të tyre, e ata nuk do të mund t’i shpëtojnë;

47. ose se nuk t’i rrëmbejë ata (me ndëshkimin e Tij) edhe kur të jenë të mbushur me frikë? Por, nuk ka dyshim se Zoti juaj është i Butë e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Ky është një kërcënim i hapur që u drejtohet mohuesve të së vërtetës dhe atyre që bëjnë poshtërsi, se Allahu mund t’i ndëshkojë pikërisht atëherë kur ata nuk e presin dhe pa e kuptuar fare. Këtë ndëshkim të beftë Allahu është i plotpushtetshëm që t’ua sjellë nga sipër ose nga poshtë tyre, ose me tërmete e rrëshqitje të tokës. Ai është i plotpushtetshëm që në çdo çast t’i godasë ata me një ndëshkim të ashpër, atëherë kur ata janë të angazhuar në punët e tyre e tërësisht të pavëmendshëm për ndëshkimin e Zotit. Por edhe nëse i frikësohen dhe marrin çdo masë për t’u ruajtur nga ky ndëshkim, kjo nuk u vlen aspak, sepse ata në asnjë gjendje nuk mund t’i shpëtojnë ndëshkimit të të Madhërismit e të Plotpushtetshmit. Në dorën e Tij janë të gjitha krijesat dhe çdo çështje e tyre. Të gjithë i janë nënshtruar pushtetit të Tij, por Allahu i Madhëruar është shumë i Mëshirshëm dhe i Butë. Allahu është Mëshirëplotë, që nuk nxitohet të ndëshkojë gjynahqarët, por i afatizon ata, u jep shëndet, i furnizon dhe i ruan nga të këqijat.

Ai vazhdon të përkujdeset për ta, kurse ata vazhdojnë të shpifin kundër Tij dhe t’u japin mundim të dashurve të Tij. Ata i rebelohen, kurse Ai ua mban hapur portën e pendimit dhe vazhdon me butësi e dashuri t’i ftojë që të largohen nga gjynahet dhe mosbindja, të cilat janë dëmtueset dhe ceneset më të mëdha të robit dhe mirëqënies së tij. Me mëshirën më të madhe, Allahu u premtonte atyre se, nëse largohen nga gjynahet, do t’u dhurojë prej mirësisë së Tij shumë e shumë më tepër se e mendojnë, do t’i nderojë e lartësojë ata duke ua falur dhe mbuluar të gjitha gjynahet që kanë bërë. Kështu, le t’i vijë turp kriminelit nga Zoti i tij i Gjithmëshirshëm. Le të turpërohet, kur sheh mirësitë e Zotit, që në çdo çast zbresin dhe e mbulojnë atë, kurse ai bën gjynahe, që ngjiten e i paraqiten Zotit. Le ta dijë se vërtet Zoti afatizon, por kurrë nuk harron dhe as nuk i shpërfill gjynahet. Le ta dijë gjynahqari se, po filloi Zoti të të dënojë, Ai është Ngadhënjimtar e i Plotpushtetshëm dhe e ka dënimin të dhembshëm. Prandaj, çdo i mençur le të nxitojë të pendohet tek Zoti, se Ai është *Raufur-Rahim*: Ai mëshiron shumë me butësinë e Tij dhe është Mëshirëplotë. Kjo rrugë është rruga e *takua*-së, rruga e devotshmërisë dhe nënshtrimit, për të punuar dhe jetuar çdo gjë që Ai e do dhe e pëlqen.

Ajeti 48

48. A nuk po shohin ata (mohuesit e Zotit) se çdo gjë që e krijoi Allahu, e sjell hijen e vet djathtas dhe majtas, duke i bërë sexhde Allahut dhe duke qenë e përlulur?

Shpjegimi i ajetit

Ajeti flet për ata që janë në dyshim rreth njëshmërisë dhe madhësisë së Zotit dhe faktit se Ai është i plotë e pa mangësi. Ai i fton ata të meditojnë për këtë fakt, duke thënë: “A nuk e shohin ata se çdo gjë që ka krijuar Allahu e sjell hijen e vet djathtas dhe majtas, duke i bërë sexhde Allahut dhe duke qenë e përlulur?” Le të shohin të gjitha krijesat që Allahu ka krijuar në tokë. Le të shohin se si shtrihen hijet e tyre në tokë,

majtas e djathtas. Të gjithë i bëjnë sexhde Allahut dhe i përgjithshme dhe pushtetit të Tij. Ata e bëjnë këtë dhe janë ashtu siç i përshkruan i Madhëruari, të nënshtruar e të përgjithshme nën pushtetin, sundimin dhe administrimin e Tij gjithëpërfshirës. Të gjitha çështjet e tyre janë në dorën e Tij dhe askush nuk mund të dalë jashtë rregullit të Tij.

Ajetet 49 – 50

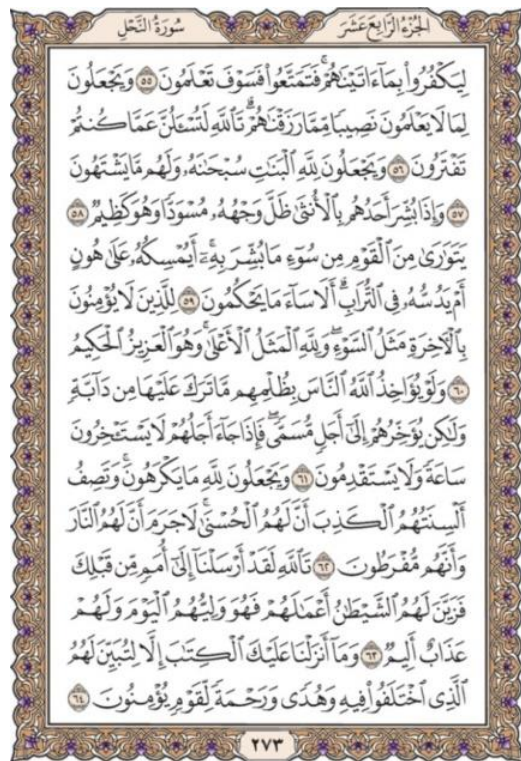
49. Vetëm Allahut i bën sexhde çdo gjë që është në qiej e që është në tokë. Edhe melekët (i bëjnë sexhde) e ata nuk tregohen kryeneçë.

50. I frikësohen Zotit të tyre, që është mbi ta dhe bëjnë gjithçka për të cilën urdhërohen.

Shpjegimi i ajeteve

- **Vetëm Allahut i bën sexhde çdo gjë që është në qiej e që është në tokë. Edhe melekët (i bëjnë sexhde) e ata nuk tregohen kryeneçë.** - Të gjitha gjallesat, si ata që flasin e edhe ato që nuk flasin, i përgjithshme në Allahut. Edhe melekët, krijesat më të zgjedhura, të pastra e të mira, i bien Atij në sexhde. Allahu i përgjithshme veçmas për vetë mirësinë e pastërtinë e tyre, si dhe për adhurimet e shumta që ata i kushtojnë Atij. Duke i përshkruar ata, Allahu thotë: "...ata nuk tregohen kryeneçë." Ata nuk tregohen kurrë mendjemëdhën timer apo të tregojnë vetëkënaqësi për adhurimet që i kushtojnë Allahut. Ata tregohen shumë të përgjithshme dhe kryejnë adhurime të shumta dhe të pastra. Morali i tyre është i pakrahasueshëm dhe fuqia e tyre në ato adhurime është shumë e madhe. Të tillë janë adhuruesit e vërtetë të Zotit, sikurse thuhet në një ajet tjetër: "Mesihu nuk do të refuzonte kurrë të ishte rob dhe adhurues i Allahut, dhe as melekët më të zgjedhur." [Nisa 172]. Në vijim vjen një tjetër përshkrim i tyre:

- **Ata i frikësohen Zotit të tyre, që është mbi ta, dhe bëjnë gjithçka për të cilën urdhërohen.** - Megjithëse ata tregojnë devotshmëri dhe frikërespekt për Zotin, që është sipër tyre, i Lartësuar i Plotë në

pushtetin dhe cilësitë e Tij, ata janë të përgjithshme para pushtetit dhe mbretërimit të Tij, siç thotë Allahu: "... bëjnë gjithçka për të cilën urdhërohen." Çfarëdo urdhri që t'u japë Zoti i tyre, ata e zbatojnë me bindje e vullnet të lirë. Sexhdja që krijesat i bëjnë Zotit është dy llojesh:

1. *Sexhdja e detyruar.* Kjo lloj sexhdeje është e përgjithshme, që bëhet nga çdo krijesë, besimtarë apo mohues qofshin, punëmirë apo punëkeq, flasin apo nuk flasin. Kjo përgjithshme e çdo krijesë për Allahun tregon se Ai është i plotë në çdo cilësi si dhe në sundimin e pushtetin e Tij.

2. *Sexhdja me vullnet të lirë.* Kjo lloj sexhdeje ndaj Allahut realizohet vetëm nga më të dashurit dhe të zgjedhurit e Tij besimtarë, qofshin melekë, njerëz apo xhindë, të cilët Ai i ka dalluar e përgjithshme mbi të gjithë.

Ajetet 51 – 52

51. Allahu ka thënë: "Mos adhuronit dy zota, sepse Ai është Një Zot i Vetëm (që

meriton adhurimin! **Vetëm Mua të më keni frikë!**".

52. Vetëm e Tij është gjithçka në qiej e në Tokë dhe vetëm Atij i takon adhurimi. A mos po i frikësoheni dikujt tjetër veç Allahut?

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu ka thënë:** "Mos adhuronit dy zota, sepse Ai është Një Zot i Vetëm (*që meriton adhurimin!*)" - Allahu i Lartësuar na urdhëron që të adhurojmë vetëm Atë si Një të vetëm. Për vërtetësinë e pamohueshme të njësitit të Tij, Ai tregon se është i vetmi që u dhuron krijesave mirësitë dhe përkujdesjen. Ai thotë: "Mos adhuronit dy zota, sepse Ai është një Zot i vetëm (*që meriton adhurimet!*)". Domethënë, kurrë mos i bëni shokë Atij në aspektin e adhurimeve që përkushtoni. Askënd tjetër mos adhuronit, sepse: "Ai është një Zot i vetëm (*që meriton adhurimet!*)". Ai është i vetëm dhe unik në të gjitha cilësitë dhe atributet e Tij madhështore; Ai është i vetëm në veprat e Tij të pashembullta. Atëherë, ashtu sikurse Allahu është i vetëm në Qenien e Tij, në emrat, cilësitë, atributet dhe veprat e Tij, po ashtu duhet ta adhuronit si Një dhe të vetëm. Kjo është rruga e vetme e drejtë që ju çon në shpëtim. Çdo rrugë tjetër të çon pranë zemërimit e ndëshkimit të Tij.

- **Vetëm Mua të më keni frikë!** - Vetëm Mua - thotë Allahu i Madhëruar - m'u frikësoni dhe zbatoni urdhëresat e Mia! Largojuuni ndalesave të Mia dhe ruajini kufijtë e Mij! Dhe të gjitha këto vepra bindjeje bëjini vetëm për Mua, duke mos më shoqëruar shok në asnjë adhurim! Asnjë adhurim mos e bëni për krijesat, por vetëm për Mua! Krijesat janë të gjitha pronë e Allahut dhe të nënshtruara ndaj Tij.

- **Vetëm e Tij është gjithçka në qiej e në tokë dhe vetëm Atij i takon adhurimi.** - Të Allahut janë çka në qiej dhe në tokë, prandaj edhe e gjithë feja, adhurimi, nënshtrimi, përunjësia në të gjitha gjendjet dhe kohët duhen t'i përkushtohen vetëm Atij. Krijesat duhet të veshin petkun e

adhurimit për Zotin dhe të jenë të sinqertë në praktikimin dhe përmbushjen e fesë vetëm për kënaqësinë e Tij. Pastaj vjen kjo pyetje, që çdokush duhet t'ia bëjë vetes:

- **A mos po i frikësoheni dikujt tjetër veç Allahut?** - Kujt i druheni? Banorëve të tokës apo të qiellit?! Ata nuk kanë në dorë as dëmin, as dobinë tuaj.

Ajetet 53 – 55

53. Çdo të mirë që zotëroni, e keni prej Allahut. Edhe kur ju godet e keqja, ju vetëm tek Ai e ngrini zërin (*me lutje*).

54. Pastaj, kur jua largon dënimin, shumë prej jush i përshkruajnë shok Zotit të tyre.

55. Ja, kështu ata tregojnë mosmirënjohje për ato që Ne u kemi dhënë. Shfrytëzojini ato (*për një kohë të shkurtër*) se më vonë do ta kuptoni!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu është i vetmi që ka në dorë të japë mirësi dhe nga bujaria e Tij. Ai thotë:

- **Çdo të mirë që zotëroni, e keni prej Allahut.** Të gjitha llojet e mirësive, ato të dukshme dhe ato të fshehura, të gjitha janë prej Allahut. Askush nga krijesat nuk ka pjesë në to.

- **Edhe kur ju godet ndonjë e keqe, ju vetëm tek Ai e ngrini zërin (*me lutje*).** - Kur ju godasin varfëria, sëmundjet, vështirësitë e vuajtjet, ju vetëm Zotit i përgjërohni e i luteni t'ju ndihmojë. Kështu veproni, sepse ju e dini mirë se vetëm Ai mund t'ju largojë vuajtjet dhe hallet. O njerëz, a nuk po mendoni?! Allahu që është i vetmi që ju dhuron mirësitë, që ju i kërkoni, dhe ju largon fatkeqësitë, që ju i urreni, Ai duhet të jetë i vetmi që ju duhet ta adhuronit, duke e dashur me gjithë shpirt e duke e madhëruar me druajtje, nënshtrim e frikërespekt. Vetëm Allahu e meriton adhurimin tuaj. Por shumë njerëz shkatërrojnë vetveten duke mos treguar mirënjohje për mirësitë e Zotit. Kur Zoti i shpëton ata nga vështirësitë dhe u dhuron lumturi e pasuri, ata i shoqërojnë Atij shok, duke i adhuruar dhe duke u shprehur

mirënjohjen krijesave të Tij, të cilat janë të varfëra e nevojtare për veten e vet.

- **Pastaj, kur Ai jua largon dënimin, shumë prej jush i përshkruajnë shok Zotit të tyre.** - Duke i bërë shok Zotit, ata kanë mohuar mirësitë e Tij dhe janë treguar mosmirënjohës ndaj Atij që, i vetëm i shpëtoi nga belatë dhe vështirësitë. Për këtë, Zoti i kërcënon dhe thotë:

- **Ja, kështu ata tregojnë mosmirënjohje për ato që Ne u kemi dhënë. Shfrytëzojini ato (për një kohë të shkurtër), se më vonë do ta kuptoni.** - Kënaquni në këtë botë pak, se do të mësoni dhe kuptoni mirë përfundimin e mohimit dhe idhujtarisë suaj.

Ajetet 56 - 59

56. Nga ajo, me të cilën Ne i furnizuar, ata ndajnë një pjesë për ata (idhujt) që nuk kuptojnë asgjë. Betohem në Allahun se ju do të merreni në pëgjegjësi për atë që trillonit!

57. Ata shpifin se Allahu ka (si fëmijë) vajzat - I pastër qoftë Ai nga përshkrimet e tyre! - ndërsa për veten e tyre zgjedhin çfarë ua ka ënda (djemtë).

58. Kur ndonjëri prej tyre përgëzohet se i ka lindur vajzë, fytyra i nxihet dhe ai mbushet plot dëshpërim.

59. Fshihet prej njerëzve për shkak të së keqes që ja njoftuan. A ta mbajë atë, ashtu i turpëruar, apo ta mbulojë atë (të gjallë) në dhé? Sa i keq është gjykimi i tyre!

Shpjegimi i ajeteve

- Nga ajo që Ne u japim, ndajnë një pjesë për ata (idhujt) që nuk kuptojnë asgjë. Betohem në Allahun se ju do të merreni në pëgjegjësi për atë që trillonit! - Allahu i Lartësuar na njofton rreth injorancës dhe padrejtësive të idhujtarëve, të cilët trillojnë e shpifin për Allahun. Ata përcaktojnë blatime e përkushtime edhe për putat dhe idhujt, që as nuk dinë gjë për adhurimin e tyre e as nuk kanë në dorë dëm a dobi, ndërkohë që ato mirësi janë të dhuruara prej Allahut. Ata përdorin rriskun e Allahut për t'i bërë *shirk* Allahut. Mirësitë e dhuruara nga Zoti ata i japin si dedikim për idhujt e

gdhendur dhe të cilët janë veçse pjellë e padrejtësisë së tyre.

- **Ata shpifin se Allahu ka (si fëmijë) vajzat - I pastër qoftë Ai nga përshkrimet e tyre! - ndërsa për veten e tyre zgjedhin çfarë ua ka ënda (djemtë).** - Këta të marrë shpifin dhe thonë se melekët janë bijat e Zotit. Ata gënjejnë kur mëtojnë se këta robër e adhurues të Allahut të Lartësuar janë femra. Kjo është një nga shpifjet e tyre. Nga ana tjetër, për veten e tyre ata zgjedhin si më të mirë fëmijët meshkuj, ndërsa për Zotin shpifin se ka fëmijë të tillë që ata nuk do të donin t'i kishin për veten e vet, domethënë femra. Madje, duke u treguar se sa shumë i urrejnë vajzat për veten, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Kur ndonjëri prej tyre përgëzohet se i ka lindur vajzë, fytyra i nxihet dhe ai mbushet plot dëshpërim.** - I nxihet fytyra nga dëshpërimi, për shkak se i ka lindur vajzë. Atij i vjen turp e fshihet nga njerëzit e vet, prej kësaj “gjëme”. Pastaj fillon të mendojë, me atë mendjen e tij të prishur e të poshtër, se çfarë të bëjë me vajzën, që “i zuri derën”.

- **Fshihet prej njerëzve për shkak të së keqes që ja njoftuan. A ta mbajë atë, ashtu i turpëruar, apo ta mbulojë atë (të gjallë) në dhé? Sa i keq është gjykimi i tyre!** - A ta pranojë këtë fakt dhe të jetojë me atë turp, apo ta groposë në dhé të gjallë? Ky ishte krimi i injorantëve para Islamit, për të cilën ka folur Allahu në Kur'an.

Ajetet 60 – 61

60. Përshkrimi më i keq është për ata që nuk besojnë në Jetën e përjetshme (Ahiret). Ndërsa Allahut i takon përshkrimi më i lartë. Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.

61. Sikur Allahu t'i dënonte njerëzit për shkak të padrejtësive së tyre, nuk do të linte mbi Tokë asnjë të gjallë. Por, Ai i lë ata për më vonë, deri në afatin e caktuar. Kur të vijë afati i tyre, ata as nuk mund ta përngadalësojnë e as ta përshpejtojnë atë.

Shpjegimi i ajeteve

Përshkrimi i Allahut të Madhëruar me attribute që nuk i shkojnë madhësisë së Tij është një krim i shëmtuar. Një i tillë është edhe pretendimi se Zoti ka fëmijë e ka djalë. Madje, disa nga këta të mjerë jo vetëm që shpifën se Zoti ka fëmijë, por pretenduan se Ai ka si fëmijë llojin më pak të preferuar mes tyre, pra, femrat. Sipas tyre, Zoti paska bija, që ata për vete nuk i duan. Kështu shpifnin idhujtarët për Zotin e botës. Ato ishin përshkrime të këqija, të ulta të mangëta. Por Allahu i Lartësuar thotë:

- Përshkrimi më i keq është për ata që nuk besojnë në jetën e përjetshme. - Atyre u shkojnë përshkrimet më të këqija, me mangësitë më të ulta.

- Ndërsa Allahut i takon përshkrimi më i lartë. - Çdo cilësi e lartë dhe atribut absolut i takon veç Allahut. Allahut i takon shembulli dhe përshkrimi më i lartë në zemrat e besimtarëve dhe të dashurve të Tij të zgjedhur. Zemrat e tyre janë të mbushura me madhërimin, lartësimin, lavdërimin e dashurinë për Të. Ata kthehen gjithmonë të penduar tek Ai dhe të etur për ta njohur sa më shumë.

- Ai është Ngadhënjimtari dhe i Urti. - Allahu është *El Aziz* - Ngadhënjimtari, Ai i cili ka nënshtruar nën sundimin e pushtetin e Tij të gjitha krijesat. Të gjitha krijesat i janë nënshtruar e përlurur Ngadhënjimtarit. Por Ai është edhe *El Hakim* - I Urti, i cili i vendos të gjitha gjërat në vendin e vet. Ai urdhëron dhe ndalon veçse për ato gjëra për të cilat meriton të lavdërohet e falënderohet, sepse ato tregojnë se Allahu është i Plotë e Absolut në çdo gjë që urdhëron dhe në çdo gjë që ndalon. Pasi përmendi shpifjet dhe trillimet e keqbërësve kundër Tij, i Lartësuarit flet për durimin, butësinë dhe mëshirën e Tij:

- Sikur Allahu t'i dënonte njerëzit për shkak të padrejtësive së tyre, nuk do të linte mbi Tokë asnjë të gjallë. - Nëse do t'i merrte në përgjegjësi dhe t'i dënonte për padrejtësitë e tyre, pa shtuar e pa pakësuar aspak, njerëzit do të shkatërroheshin: "... nuk do të linte mbi tokë asnjë gjallesë.". Ai

do t'i ndëshkonte ata që i kryejnë këto poshtërsi dhe gjithçka tjetër që i rrethon, qofshin kafshë e gjallesa të tjera, sepse ligësia e gjynaheve sjell shkatërrim të jetës dhe të krijesave.

- Por Ai i lë ata për më vonë, deri në afatin e caktuar. - Allahu i Madhëruar nuk nxitohet për t'i ndëshkuar për atë që e meritojnë, por i afatizon deri në një kohë të përcaktuar, pra, në Ditën e Gjykimit.

- Kur të vijë afati i tyre, ata as nuk mund ta përngadalësojnë e as ta përshpejtojnë atë. - Le të kenë kujdes dhe të frenohen, përderisa kanë ende kohë për pendim, para se të vijë koha kur nuk do të ketë më shtyrje afati.

Ajeti 62

62. Ato (vajzat) që i urrejnë për vete, ia veshin Allahut (si fëmijë) dhe gjuhët e tyre mashtruese shpifin se ata do të kenë më të mirën (Xhenetin). S'ka dyshim, ata i pret Zjarri dhe në të do të mbeten të braktisur (të harruar).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na njofton se idhujtarët:

- Ato (vajzat) që i urrejnë për vete, ia veshin Allahut (si fëmijë)... - Ata shpifin se Zotit i takojnë vajzat, të cilat ata i urrejnë për veten e tyre. Gjithashtu, ata e përshkruajnë Atë me cilësi të ulta dhe zhyten në idhujtari, duke ia dedikuar adhurimin krijesave, që janë të gjithë të nënshtruar ndaj Allahut. Ata, në fakt, kurrë nuk do ta pranonin që skllëvërit e tyre të ishin partnerë në pasurinë e tyre në këtë botë, që Zoti ua ka dhënë. Ata e urrejnë këtë gjë për veten e tyre. Atëherë si është e mundur që trillojnë dhe ia përshkruajnë Zotit të tilla gjëra, që ata i urrejnë për veten e tyre?! Pastaj, këta të mjerë, me gjithë këto krime e ligësi, përsëri trillojnë gënjeshtër e thonë:

- ... dhe gjuhët e tyre mashtruese shpifin se ata do të kenë më të mirën (Xhenetin).

- Ata do të kenë gjithmonë më të mirën, si në këtë jetë ashtu dhe në jetën tjetër. Por Allahu i Lartësuar ua kthen pas dhe hedh

poshtë këtë ëndërr të tyre të perealizueshme dhe thotë:

- S'ka dyshim, ata i pret Zjarri dhe në të do të mbeten të braktisur (të harruar). - Ky është vendi për ku jeni drejtuar, ku do të qëndroni përjetë, e kurrë nuk do të largoheni.

Ajeti 63

63. Beto hem për Allahun! Ne dërguam para teje të dërguar ndër popuj të shumtë, por shejtani ua hijeshoi veprat e tyre (të këqija). Prandaj sot (në Ditën e Kiametit) ai është miku i tyre dhe ata (të gjithë bashkë) do të kenë një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i qartëson profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s), se ai nuk është i vetmi dhe as i pari profet që është kundërshtuar nga populli i vet. Ai thotë:

- **Beto hem për Allahun! Ne dërguam para teje të dërguar ndër popuj të shumtë...** - Në të gjithë popujt e mëparshëm u dërguan profetë që t'i ftonin njerëzit në monoteizëm, në njësimin e Zotit në adhurim dhe për dorëzim dhe bindje të plotë ndaj Tij.

- **... por shejtani ua hijeshoi veprat e tyre (të këqija).** - Prandaj ata i mohuan profetët, duke pretenduar se rruga e tyre ishte rruga më e mirë, që siguronte lumturinë dhe që i shpëtonte nga çdo e keqe. Ndërsa profetët - sipas tyre - sillnin destabilitet dhe prishje të rehatisë e lumturisë së tyre. Duke qenë se shejtani ua zbukuroi veprat që bënë, ai u shndërrua në aleat dhe në mikun e tyre të ngushtë në këtë botë. Kështu, ata iu bindën dhe e pasuan plotësisht. Ndërsa Allahu i Madhëruar thotë:

- **Prandaj sot (në Ditën e Kiametit) ai është miku i tyre dhe ata (të gjithë bashkë) do të kenë një dënim të dhembshëm.** - Në ahiret ata do të kenë dënim të dhembshëm, sepse ata i kthyen shpinën të Gjithëmëshirshmit. Ata u kënaqën dhe preferonin miqësinë dhe lidhjen me shejtanin e mallkuar, prandaj e merituan ndëshkimin poshtëruës.

Ajeti 64

64. Ne ta shpallëm Kur'anin, veçse që t'u sqarosh atyre atë, për të cilën u përçanë dhe që të jetë udhëzim e mëshirë për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar ta shpalli Kur'anin, o Muhamed, veçse me qëllimin që t'u qartësosh njerëzve gjithçka prej çështjeve të besimit dhe fesë, për të cilat njerëzit kanë rënë në kundërshti e janë përçarë. Duke bërë këtë, askush nuk do të ketë më arsye e shfajësim para Zotit. Kur'ani u shpall, gjithashtu, për të qenë udhëzim e mëshirë për besimtarët e sinqertë, që ata të gjejnë të vërtetën dhe të jetojnë sipas saj. (Marrë nga *Tefsir el Mujeser*).

Ajeti 65

65. Allahu zbret ujë prej qiellit dhe me të e ngjall tokën pas vdekjes së saj. Në këtë fakt ka Shenja (të qarta) për njerëzit që dëgjojnë (e kuptojnë).

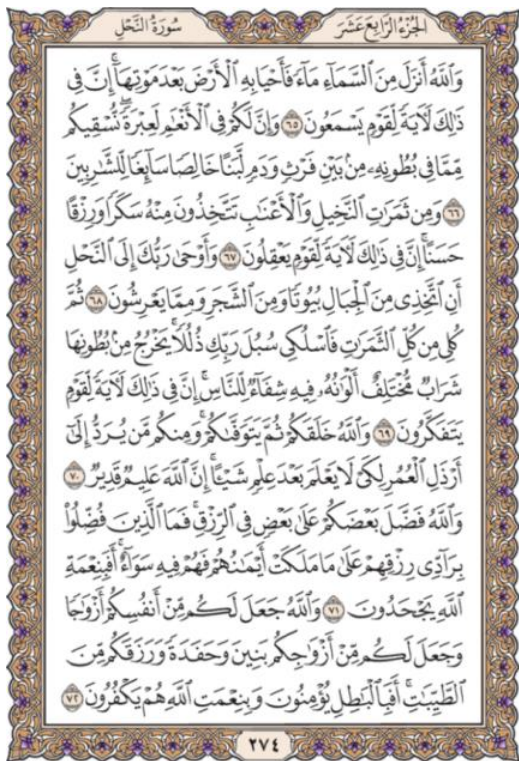
Shpjegimi i ajetit

Ai e bëri këtë që të kuptoni këshillat, porositë dhe paralajmërimet e Tij dhe që, përmes këtyre mësimëve e kujtimeve, të argumentoni se Allahu është i vetmi i Adhuruar me meritë në botë. Ai është i vetmi i Adhuruar, sepse është i vetmi që dhuron mirësitë dhe kujdeset për krijesat. Është Ai që e zbret shiun dhe bën të mbijnë të gjitha llojet e bimësisë. Ai është i vetmi që meriton adhurimin e nënshtrimin e krijesave, sepse Ai është i plotpushtetshmi. Ai që ringjall tokën e vdekur dhe të shkretë është i plotpushtetshëm për të ringjallur krijesat nga vdekja. I Adhuruari i vetëm është Ai që i ka dhuruar të gjitha këto mirësi dhe kujdeset për krijesat me mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse.

Ajeti 66

66. Edhe në bagëtitë ju keni shembuj të shumtë (për të menduar). Ne, nga ajo që prodhohet nga barqet e tyre mes ushqimit të përtypur dhe gjakut, ju japim të pini qumësht të pastër e të shijshëm, për ata që e pinë.

Shpjegimi i ajetit

Këto kafshë, Allahu i Lartësuar i krijoi që të jenë në shërbimin dhe dobinë tuaj. Në ato ka shumë mirësi e mësim, që ju mund të nxirrni e kuptoni. Përmes tyre, ju mund të kuptoni dhe arsyetoni rreth pushtetit të plotë të Allahut dhe gjerësisë së bujarisë dhe mirësisë së Tij. I lavdëruar qoftë Ai që qumështin e pastër e bën të prodhohet nga ajo hapësirë mes gjakut dhe ushqimit të përtypur, në barkun e kafshës. Si është e mundur që qumështi, aq i këndshëm e ushqyes, të prodhohet në barkun e bagëtisë dhe të dalë aq i pastër? Ai është pije dhe ushqim i këndshëm për krijesat. A nuk tregon kjo për pushtetin madhështor të Zotit? Të paditurit thonë se e ka bërë Natyra kështu. Atëherë, më thoni çfarë është ajo gjë në natyrë që e shndërron barin që e ha bagëtia, bashkë me ujin dhe kripërat që ajo fut në barkun e saj, në qumësht aq të këndshëm?

Ajeti 67

67. Edhe nga frutat e hurmës dhe të rrushit ju nxirrni pije (lëngje) dhe ushqim të mirë. S'ka dyshim se edhe në

këtë fakt ka Shenja (të qarta) për ata që mendojnë.

Shpjegimi i ajetit

- Edhe nga frutat e hurmës dhe të rrushit ju nxirrni pije (lëngje) dhe ushqim të mirë. - Allahu i Lartësuar u ka dhuruar mirësi të shumta krijesave, përmes fryteve të hurmës dhe të rrushit. Ai u dhuroi ushqim të këndshëm dhe të ardhura të mira. Ata hanë nga frutat e tyre kur janë të freskëta, të thara si stafidhe, të shtrydhura për pije të këndshme etj. Prej tyre nxirret dhe pije dehëse, që është e ndaluar. Allahu e ndaloi konsumimin e pijeve dehëse dhe përfitimin prej tyre, duke na i zëvendësuar me lëngun e pastër të këtyre frutave në formë shurupi, pa kaluar në fermentim, që i kthen në pije dehëse.

- S'ka dyshim se edhe në këtë fakt ka Shenja (të qarta) për ata që mendojnë. - Këta arrijnë të logjikojnë e të arsyetojnë rreth pushtetit të Allahut, që prej këtyre pemëve me trungje të ngjashme, nxori fruta të mrekullueshme e të larmishme. Kjo tregon edhe për mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse, sepse Allahu u ka mundësuar të gjitha krijesave të përfitojnë prej këtyre mirësive. I Plotpushtetshmi dhe i Gjithëmëshirshmi, që dhuroi këto mirësi, është Ai që meriton të adhurohet si Një i vetëm, sepse Ai është i vetëm edhe në pushtetin dhe mëshirën e Tij.

Ajetet 68 - 69

68. Zoti yt e udhëzoi bletën që të ndërtojë koshere nëpër male, nëpër drurë dhe nëpër ndërtesat që ata (njerëzit) ngrenë.

69. Ushqehu me të gjitha llojet e frutave dhe udhëto nëpër rrugët që Zoti yt i lehtësoi për ty! Nga barqet e tyre (të bletëve) del një lëng me ngjyra të ndryshme, në të cilin ka shërim për njerëzit. Edhe në këtë fakt ka Shenja (të qarta) për njerëzit që mendojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i krijoi bletët, këto krijesa të vogla të mrekullueshme dhe të habitshme, dhe i inspiroi ato. Ai u jep një orientim mahnitës, që ato të gjejnë kullotën e tyre dhe pastaj të

kthehen sërish në koshere, sado larg të kenë shkuar. Ai i ka mësuar të ndërtojnë kosheret, aq të rregullta dhe të përshtatshme. Ai i krijoi të përshtatshme të thithin nektarin e luleve dhe nga barku i tyre i vogël të nxjerrin mjaltin e kulluar, të shijshëm e me ngjyra e aroma të ndryshme. Ngjyrat, aromat dhe shijet janë të larmishme, në varësi të tokës dhe bimësisë ku ato thithin nektarin. Në mjaltin që del nga barku i tyre ka shërim për njerëzit nga sëmundje të shumta. Kjo krijesë e vogël tregon përkujdesin madhështor të Allahut për krijesat e Tij. Ai tregon për butësinë e mëshirën e Tij për ta. Kjo tregon se vetëm Allahut i takon dashuria e plotë e krijesave dhe vetëm Atij duhet t'i drejtohen me lutje e përkushtim e askujt tjetër.

Ajeti 70

70. Allahu ju krijon dhe pastaj jua merr shpirtin. Disa prej jush lihen të jetojnë deri në moshën më të vjetër, aq sa të mos dijnë më asgjë nga ajo që kanë pasë ditur më parë. Allahu është i Gjithëdituri, i Gjithëpushtetshmi.

Shpjegimi i ajetit

- Allahu ju krijon dhe pastaj jua merr shpirtin. Disa prej jush lihen të jetojnë deri në moshën më të vjetër, aq sa të mos dijnë më asgjë nga ajo që kanë pasë ditur më parë. - Allahu i Lartësuar na njofton se Ai krijoi krijesat dhe i bëri të kalojnë fazë pas faze. Pasi ata të plotësojnë afatin e tyre, Ai do t'i marrë shpirtat e tyre e ata do të vdesin. Disa njerëz jetojnë aq gjatë, sa kthehen në moshën më të rëndë, kur dobësohen jashtë mase, si nga ana fizike, ashtu edhe ajo mendore. Mendja, që është veçoria dalluese e njeriut, dobësohet aq shumë, saqë ai harron çfarë ka ditur e çfarë ka bërë, madje bëhet si mendje fëmije.

- Allahu është i Gjithëdituri, i Gjithëpushtetshmi. - Dituria dhe pushteti i Allahut përfshijnë gjithçka. Edhe kalimi i njeriut nëpër fazat e krijimit është brenda diturisë e pushtetit të Zotit. Ai e transformon njeriun dhe kujdeset për të, sikurse thotë: “Allahu ju krijoi në një

gjendje të dobët, pastaj, pas asaj dobësie, ju jep fuqi, e pas fuqisë, dobësi e pleqëri. Ai krijon çfarë të dojë. Ai është i Gjithëdituri dhe i Plotpushtetshmi.” [Rum 54].

Ajeti 71

71. Allahu i dalloi disa prej jush mbi disa të tjerë në pasuri. Por ata që u dalluan mbi të tjerët (në pasuri), kurrë nuk do t'ia ndanin pasurinë me ata që i kanë nën vete, për të qenë (të gjithë) të barabartë. Atëherë, si i mohojnë mirësitë e Allahut?!

Shpjegimi i ajetit

- Allahu i dalloi disa prej jush nga të tjerët në fushën e pasurisë. Por ata të cilët u dalluan mbi të tjerët nuk duan ta ndajnë pasurinë me ata që i kanë nën vete, për të qenë të barabartë. - E gjitha kjo është treguesi i njëshmërisë së Zotit dhe argument për vërtetësinë e Tij. Nga ana tjetër, ky fakt tregon për kotësinë dhe shëmtinë e shirkut. Shirku është një vepër e shëmtuar dhe e dënueshme. Është e vërtetë se të gjitha krijesat kanë dy cilësi kryesore: ato janë të krijuara dhe janë nevojtare për Zotin. Megjithatë, Allahu i Lartësuar na ka treguar për disa dallime të krijesave nga njëra tjetra. Kështu, disa njerëz janë të lirë, me pasuri e pushtet. Disa të tjerë janë skllëvër të nënshtruar, që nuk zotërojnë asgjë. Mendoni me kujdes! Zotërinjtë e pasur kurrë nuk do të lejonin që të ishin të barabartë me skllëvërit e nënshtruar dhe të ndanin pasurinë e pushtetin me ta, e kështu të ishin njëllor. Ata e shohin këtë si diçka të papranueshme. Mendohuni o njerëz! Ju po i atribuoni Zotit disa krijesa të dobëta si të barabarta me Të, megjithëse krijesat janë nevojtare e të pafuqishme, që nuk kanë asnjë grimë pushteti. Si mund t'i konsideroni ata të barabartë me Zotin dhe partnerë me Të në pushtetin e mbretërimitin e Tij, kur as për veten tuaj nuk e pranoni këtë? A nuk është kjo padrejtësia më e madhe dhe mosmirënjohje për mirësitë e Allahut?

- Si i mohojnë kështu mirësitë e Allahut?!

- Nëse do të ishin mirënjohës për mirësitë që kanë dhe do t'ia njihnin e do t'ia

atribuonin Atij që ua dhuroi ato, kurrë nuk do t'i shoqëronin Allahut shokë, në asnjë aspekt, por Ai do të ishte i vetmi që do të meritonte adhurimin, dashurinë e madhërimin e tyre.

Ajeti 72

72. Allahu krijoi për ju bashkëshorte nga vetë lloji juaj, e prej bashkëshorteve tuaja - fëmijë e nipa dhe ju dhuroi të mira. A po besojnë të pavërtetën dhe të mirat e Allahut po i mohojnë?

Shpjegimi i ajetit

- Allahu krijoi për ju bashkëshorte nga vetë lloji juaj, e prej bashkëshorteve tuaja, fëmijë e nipa. - Allahu i Madhëruar përmend një mirësi të madhe e të pakrahasueshme, që u ka dhuruar njerëzve. Ai u dhuroi bashkëshorte, që ata të gjejnë qetësi e prehje tek ato. Në fakt, ata janë qetësi dhe prehje e ndërsjelltë për njëri tjetrin. Përmes këtij bashkimi, Allahu u dhuron fëmijë, që u kënaqin syrin dhe u shërbejnë. Ai i furnizon ata me ushqime e pije të larmishme dhe me shumë mirësi të tjera, që njerëzit nuk mund as t'i llogarisin a numërojnë, e jo më të jenë mirënjohës për to.

- Gjithashtu, Ai ju furnizon me të mira. - Si mundet, atëherë, të besojnë në kotësira dhe krijesa, që dikur nuk ekzistonin dhe Allahu i Lartësuar i solli në ekzistencë? Ato krijesa nuk kanë fuqi të krijojnë, të sjellin furnizim dhe të kujdesen për njerëzit. Të tilla janë ato që adhurohen veç Allahut nga të paditurit. Idhujt janë kotësira dhe adhurimet dedikuar atyre janë kotësira. Atëherë, si mundet që një i logjikshëm t'i konsiderojë ato njëlloj si Allahun dhe t'i adhurojë e madhërojë?

- Ata besojnë të pavërtetën, ndërsa të mirat e Allahut i mohojnë. - Kështu i mohojnë mirësitë e Allahut, madje i përdorin ato për poshtërsi dhe mosbindje, për mosbesim dhe gjynahe. Kjo, pa dyshim, është më e madhja padrejtësi, poshtërsia më e ulët dhe mendjehetësia më e pashembullt.

Ajeti 73

73. Ata (idhujtarët) adhurojnë përveç Allahut krijesa, të cilat nuk janë në gjendje t'u sjellin asnjë rizik as nga qiejt, as nga toka dhe as që kanë mundësi.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na njofton për injorancën e thellë të idhujtarëve dhe padrejtësinë e tyre të madhe kur adhurojnë zota, që i marrin si partnerë dhe të njëjtë me Allahun. Ata e bëjnë një padrejtësi të tillë, ndërkohë që idhujt nuk e kanë në dorë furnizimin e tyre aspak. Idhujt nuk mund të bëjnë që fara të mbijë, por Allahu e bën atë të mbijë. Ata nuk kanë në dorë asnjë grimë pushteti në qiejt dhe në tokë dhe kurrë nuk do të mund të kenë pushtet e pasuri, edhe nëse do ta dëshironin diçka të tillë. Të tillë janë idhujt. Atëherë, si mund që t'i adhurojnë ato e t'i konsiderojnë si Allahun? Si mund të jenë idhujt partnerë me Atë që ka nën pushtetin e pronësinë e Tij qiejt dhe tokën?! Si mund t'i adhurojnë ata së bashku me Allahun, të Cilit i takon i gjithë pushteti, e gjithë lavdia, fuqia dhe të gjitha lavdërimet?!

Ajeti 74

74. Mos i përshkruani Allahut shembuj! Allahu di gjithçka e ju nuk dini.

Shpjegimi i ajetit

- Mos i përshkruani Allahut shembuj! - Kurrë mos e përshkruani e të jepni shembëllime për Zotin, duke e krahasuar Atë me krijesat.

- Allahu di gjithçka e ju nuk dini. - Ne kurrë nuk duhet të flasim për Allahun pa patur dituri, por thjesht duhet të dëgjojmë shembujt që na jep i Gjithëdituri.

Ajeti 75

75. Allahu sjell si shembull një skllav që është pronë e dikujt tjetër dhe që nuk ka në dorë asgjë dhe një tjetër, të cilin ne e kemi begatuar me një rizik të mirë e ai jep nga ai (që i kemi dhënë) fshehtas e haptas. A janë këta të dy të barabartë?! Të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut, por shumica e tyre nuk e dinë.

Shpjegimi i ajetit

- Allahu sjell si shembull një skllav që është pronë e dikujt tjetër dhe që nuk ka

në dorë asgjë dhe një tjetër, të cilin ne e kemi begatuar me një rizik të mirë e ai jep nga ai (që i kemi dhënë) fshehtas e haptas. A janë këta të dy të barabartë?! -

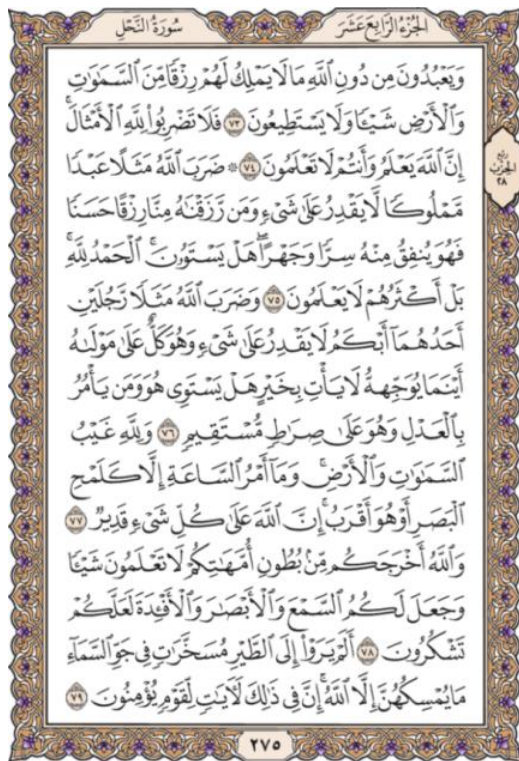
Janë dy shembuj, që na bëjnë më të qartë kur mendojmë dhe krahasojmë Allahun dhe idhujt, që adhurojnë të paditurit. Njëri është rob ose skllav, pronë e dikujt. Ai nuk ka në dorë as veten e vet dhe nuk zotëron asgjë në këtë jetë. Ndërsa tjetri është një njeri i lirë dhe i pasur, të cilin Zoti e ka begatuar me shumë mirësi dhe me pasuri. Megjithatë, ky njeri është bujar dhe e do bamirësinë, madje ai shpenzon prej mirësive që i ka dhënë Zoti, haptazi e fshehtazi. Pyetja që shrohet është: A është njëlloj ky me të parin?! Sigurisht që nuk janë njëlloj, edhe pse të dy janë krijesa dhe nuk do të ishte e pamundur që të ishin njëlloj. Atëherë, nëse gjykojmë se këta dy nuk janë njëlloj, atëherë si mund të jenë njëlloj skllavi i pafuqishëm e i varfër që nuk ka asnjë lloj pushteti e mundësie, që është i varfër nga çdo drejtim, me Zotin e botëve, Krijuesin, Pronarin e të gjitha gjërave, të Plotpushtetshmit, që ka fuqi për gjithçka?! Prandaj i Madhëruari i thur lavdërime Vetes së Tij, duke treguar se është i vetmi që meriton lavdërimin, dashurinë e krijesave, përlëvdimet dhe mirënjohjen:

- Të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut,... - E gjithë mirënjohja, dashuria dhe përlëvdimet i takojnë vetëm Allahut. Atëherë, përse idhujtarët i barazojnë idhujt e tyre me Allahun. Përgjigjja vjen:

- ...por shumica e tyre nuk e dinë. - Nëse do të kishin dituri të vërtetë, nuk do të kishin guxim e paturpësinë të binin në idhujtari, që është padrejtësia më e madhe.

Ajeti 76

76. Allahu sjell shembull edhe dy njerëz. Njëri prej atyre të dyve është memec, që nuk ka aftësi për asgjë (as për vete as për të tjerët). Ai është barrë për kujdestarin e tij e ngado që ta orientojë, ai nuk sjell ndonjë dobi. A është ai njëlloj me atë që udhëzon për drejtësi dhe është në Rrugën e Drejtë?

Shpjegimi i ajetit

Shembulli i dytë është ai me njeriun shurdhmemec, që nuk dëgjon, nuk flet dhe nuk ka fuqi për asgjë, sado e vogël qoftë. Ky është barrë për të afërmit e tij. Të afërmit duhet t'i shërbejnë e të kujdesen për të, sepse ai nuk mund të kujdeset për veten e vet. Atëherë, a mund të jetë i barabartë ky me një tjetër, që urdhëron veçse për drejtësi e mirësi, është në rrugë të drejtë dhe është i plotë në çdo aspekt. Fjalët e tij janë të drejta dhe veprat e tij janë të mira. Nëse këta dy nuk mund të jenë njëlloj, atëherë edhe idhujt, që të paditurit i adhurojnë, nuk mund të jenë të barabartë me Allahun. E si mund të adhurosh ata që nuk kanë fuqi për asgjë, madje as për t'i shërbyer vetes? Ata janë thjesht krijesa të Zotit dhe Ai kujdeset për të gjithë. Këta të mangët e të varfër kurrë nuk mund të jenë e shokë e partnerë e të barabartë me Atë që thotë vetëm të vërtetën dhe bën vetëm vepra që e meritojnë të lavdërohen dhe për të cilat duhet të jesh mirënjohës.

Ajeti 77

77. Vetëm Allahu i di fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës. Çështja e Orës së kijametit është sa hap e mbyll sytë ose edhe më shpejt. Allahu është i Gjithëfuqishëm për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- Vetëm Allahu i di fshehtësitë e qiejve dhe të tokës. - Allahu i Madhëruar është i Vetmi që di të fshehtat e qiejve e të tokës. Fshehtësitë e misteret i di vetëm Ai. Prej këtyre fshehtësive është edhe koha kur do të ndodhë Kijameti. Askush nuk e di kohën e tij veç Allahut. Por dijeni, o njerëz, se kur të vijë ajo kohë, Allahu i Lartësuar thotë:

- Çështja e Orës së kijametit është sa hap e mbyll sytë ose edhe më shpejt. -

Kijameti do të ndodhë shumë shpejt, aq sa zgjat një pulitje sysh, madje edhe më shpejt. Atë çast do të ngrihen njerëzit nga varret e tyre, për të përjetuar Ditën e Ringjalljes dhe të Tubimit para Zotit. Tashmë nuk është koha që mund të afatizohesh. Kjo do të ndodhë, dhe askush nuk mund ta kthejë pas apo ta ndryshojë, sepse:

- Allahu është i Gjithëfuqishëm për gjithçka. - Aspak të mos ju duket çudi fuqia e Tij për të ringjallur të vdekurit. Mendohuni pak për shembujt e mëposhtëm:

Ajeti 78

78. Allahu ju nxori nga barqet e nënave (si foshnja) dhe ju nuk dinit asgjë. Ai Ju dha të dëgjuarit, të parët dhe zemrat, që të jeni falënderues.

Shpjegimi i ajetit

Allahu është i vetmi në të gjitha mirësitë që u ka dhuruar njerëzve, duke filluar nga krijimi i tyre. Ai thotë:

- Allahu ju nxori nga barqet e nënave (si foshnja) dhe ju nuk dinit asgjë. - Ju nuk dinit gjë dhe nuk kishit asnjë fuqi, por ishit krijesa të dobëta dhe nevojtarë në çdo aspekt.

- . Ai Ju dha të dëgjuarit, të parët dhe zemrat, që të jeni falënderues. - Allahu i përmendi këtotribute për vetë rëndësinë e vlerën e tyre të lartë dhe për faktin se ato janë porta e çdo diturie. Çdo lloj diturie vjen prej këtyre tri portave. Megjithatë, të

gjitha fuqitë e njeriut, si ato të jashtme, edhe ato të brendshme, i janë dhuruar nga Allahu i Madhëruar. Ai ua plotëson këto dhunti në mënyrë të vazhdueshme, derisa çdokush të arrijë në nivelin që i shkon për shtat. Ai e bën këtë dalëngadalë e hap pas hapi. Kështu përkujdeset i Lavdëruari për njerëzit, që ata vazhdimisht t'i jenë mirënjohës, sa herë që përdorin dhuntitë e Tij. Ata duhet t'i përdorin ato veçse për t'iu bindur Allahut e për t'i shprehur Atij adhurimin. Nëse i përdorin për diçka tjetër, atëherë ato dhunti do të jenë argument kundër tyre. Këta i përgjigjen mirësisë së Zotit me formën më të shëmtuar.

Ajeti 79

79. A nuk i shohin ata shpendët fluturues në kupë të qiellit? Ata nuk i mban kush, përveç Allahut. Edhe në këto ka fakte për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

Këta janë njerëzit që përfitojnë vërtet nga ajetet dhe shenjat e Allahut, sepse ata meditojnë dhe e kuptojnë qartë përse janë sjellë ato shenja dhe çfarë mesazhi përcjellin. Ndërsa vështrimi i të tjerëve është i pakujdesshëm. Le të meditojmë me kujdes në këto shenja të sjella nga Allahu në këtë ajet. Allahu i Lartësuar i krijoi shpendët me një formë dhe përmbajtje të tillë, që u mundëson fluturimin. Nga ana tjetër, Ai e bëri ajrin të përshtatshëm për fluturim. Allahu u dha shpendëve forcë për ta realizuar fluturimin dhe i mësoi se si të fluturojnë. Të gjitha këto tregojnë për urtësinë e Tij të plotë, për diturinë e gjerë dhe përkujdesin e pashembullt me të gjitha krijesat e Tij. Ato tregojnë se fuqia e Allahut është absolute. I Lartësuar e Begatisjellës është Allahu, Zoti i botëve.

Ajeti 80

80. Allahu i bëri shtëpitë tuaja vendbanim të qetë dhe nga lëkurët e kafshëve ju mundësoi të keni tenda që lehtësisht i bartni me vete gjatë udhëtimeve dhe (kur qëndroni) në vendin tuaj. Ndërsa nga leshi ose gëzofi i tyre, ju

bëni veshje, që t'i shfrytëzoni për një kohë të caktuar.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lavdëruar u kujton krijesave mirësitë e Tij dhe kërkon prej tyre që të shprehin mirënjohjen dhe ta lavdërojnë Atë për to. Ai thotë:

- **Allahu i bëri shtëpitë tuaja vendbanim të qetë...** - Ju banoni dhe gjeni prehje në shtëpitë tuaja, që ju mbrojnë ju, fëmijët dhe pasuritë tuaja nga i nxehti e i ftohti. Ju bëni dhoma e kthina, për shërbime dhe qëllime të ndryshme. Në to ju ruani pasurinë e nderin tuaj dhe keni lehtësira të dëshirueshme.

- ... dhe nga lëkurët e kafshëve ju mundësoi të keni tenda që lehtësisht i bartni me vete gjatë udhëtimeve dhe (kur qëndroni) në vendin tuaj. - Prej lëkurës ose gëzofit të kafshëve, ju bëni çadra kampingu, të cilat mund t'i merrni me vete kudo që shkoni dhe ku qëndroni përkohësisht. Në to, ju ruheni nga i ftohti, nga i nxehti dhe nga reshjet. Aty ruani mallin e pasurinë tuaj, gjithashtu.

- **Ndërsa nga leshi dhe gëzofi i tyre, ju bëni veshje...** - Nga këto produkte të përfituara nga bagëtitë, ju prodhoni calikë, mjete pune, shtroje, rroba, stoli e shumë gjëra të tjera.

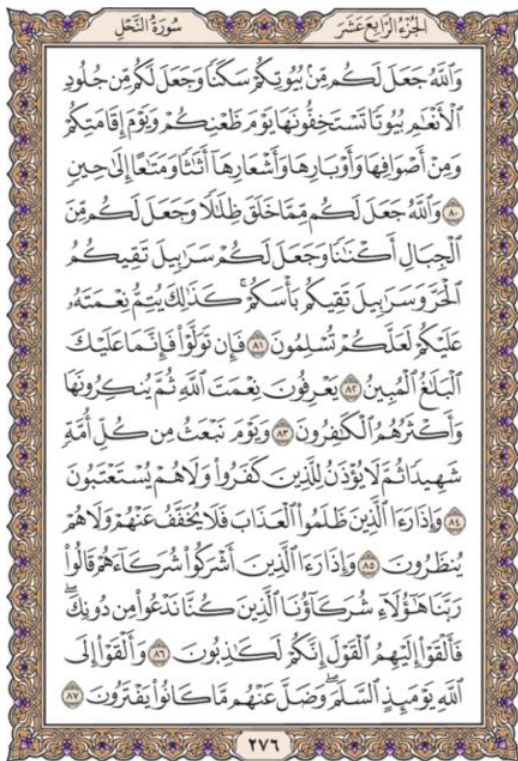
- **që t'i shfrytëzoni për një kohë të caktuar.** - Zoti jua dha që të kënaqeni e të përfitonit prej tyre deri në një afat të caktuar në këtë jetë. Kështu u ka lehtësuar Zoti robve të Tij të prodhojnë e përfitojnë prej këtyre mirësive.

Ajeti 81

81. Allahu ju bëri hije (të freskëta) nga ajo që Ai krijoi për ju dhe nëpër male ju gjeni vendstrehime. Ai ju mundësoi të keni veshje që ju mbrojnë prej të nxehtit dhe veshje që ju mbrojnë në luftë. Kështu i plotëson Allahu të mirat e Tij ndaj jush, në mënyrë që të dorëzoheni (në besimin e vërtetë).

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu ju bëri hije (të freskëta) nga ajo që Ai krijoi për ju...** - Ai bëri për ju hije të freskëta prej krijesave, që vetëm Ai i krijoi

dhe ju nuk keni dorë në to, si për shembull, hijet e pemëve, të maleve, kodrave, reve etj.

- **...dhe nëpër male ju gjeni vendstrehime.**

- Gjeni strehë në shpella e guva, që ju mbrojnë prej të nxehtit, të ftohtit, reshjeve dhe armiqeve.

- **Ai ju mundësoi të keni veshje, që ju mbrojnë prej të nxehtit** - Allahu ju mundësoi të bëni veshje, që ju mbrojnë prej të nxehtit. Po të vësh me kujdes, këtu nuk është përmendur mbrojtja nga të ftohtit. Dijetarët shpjegojnë se kjo sure përmend në fillim mirësitë themelore dhe më pas ato që rrjedhin prej të parave. Në këtë rast, mbrojtja nga të ftohtit është mirësi bazë, ndërsa këtu përmendet një degëzim i asaj mirësie. Mirësitë bazë Allahu i Madhëruar i përmend në fillim të sures, kur thotë: “Edhe kafshët Ai i krijoi për ju. Nëpërmjet tyre ju siguron ngrohtësi dhe dobi të tjera, gjithashtu edhe ushqeheni. Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje dhe kur i lëshoni në mëngjes (në kullotë). Ato bartin ngarkesat tuaja në vende të largëta, ku përndryshe ju do të arrinit me shumë

vështirësi. Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë. Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët, i krijoi që të ngarkoni mbi to dhe si bukuri. Ai do të krijojë gjëra që ju tani nuk i njihni.” [Nahl 5 - 8].

- **...dhe veshje që ju mbrojnë në luftë.** – Ai ju mundësoi të bëni edhe veshje të veçanta, që ju mbrojnë gjatë luftës, siç janë parzmoret apo përkrenaret. Kështu kujdeset Zoti juaj për ju, duke ju dhuruar mirësi të shumta, që nuk janë të kufizuara.

- **Kështu i plotëson Allahu të mirat e Tij ndaj jush, në mënyrë që të dorëzoheni.** - Kur të kujtoni mirësitë e Zotit dhe të shihni se si ju rrethojnë në çdo çast, ju duhet që t'i dorëzoheni Allahut me tërë qenien tuaj. Ju duhet t'i nënshtroheni e përuleni madhështisë së Allahut, duke zbatuar urdhëresat e Tij. Ju duhet t'i përdorni ato mirësi në bindje ndaj Atij që jua dhuroi. Mirësitë e shumta duhet të nxisin tek njeriu mirënjohje të madhe dhe shprehje të përlëvdimit e dashurisë për Zotin. Por të padrejtët nuk dinë të shprehin gjë tjetër, veç shfrenimit, inatit, armiqtësisë dhe rebelimit.

Ajetet 82 – 83

82. Por, nëse ata të kthejnë shpinën, atëherë detyra jote është veçse kumtimi i qartë (i besimit të drejtë).

83. Ata i njohin të mirat e Allahut, pastaj i mohojnë ato dhe shumica e tyre janë jobsimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Por, nëse ata të kthejnë shpinën, atëherë detyra jote është veçse kumtimi i qartë (i besimit të drejtë).** - Nëse i kthejnë shpinën Zotit, edhe pasi iu përmenden mirësitë dhe shenjat e madhështisë së Tij, atëherë kujto gjithmonë se: "...obligimi yt është veçse komunikimi i qartë". Ti nuk ke në dorë asgjë për udhëzimin e tyre. Ti nuk mund t'i bësh që të besojnë dhe të jetojnë sipas besimit. Ty të është kërkuar nga Zoti veçse t'u kujtosh, këshillosh, t'u qartësosh të vërtetën dhe t'i paralajmërosh për ndëshkimin e Zotit. Nëse e kryen atë që të është ngarkuar, atëherë llogaria e tyre mbetet tek Zoti. Ata i njohin mirë mirësitë e

Zotit dhe e shohin përkujdesin dhe bujarinë e Tij çdo çast, por kanë zgjedhur që t'i mohojnë ato dhe të mos jenë mirënjohës ndaj Zotit.

- **Ata i njohin të mirat e Allahut, pastaj i mohojnë ato dhe shumica e tyre janë jobsimtarë.** - Nuk ka hajër tek ata. Atyre nuk u bëjnë dobi mirësitë e vazhdueshme, sepse i kanë prishur ndjenjat dhe qëllimet e tyre. Megjithatë, ata do ta shohin me sytë e vet ndëshkimin që Zoti ka përgatitur për çdo tiran e mosmirënjohës, për çdo rebel ndaj Tij dhe Profetit.

Ajetet 84 - 85

84. Atë Ditë, kur prej secilit popull do të sjellim dëshmitarë, atyre që nuk besuan, nuk do t'u jepet leje për shfajsim, e as nuk do të kërkohet prej tyre (të arsyetohen).

85. Kur keqbërësit të shohin dënimin, atëherë as nuk do t'u lehtësohet dhe as nuk do t'u jepet afat.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar përshkruan këtu gjendjen e mohuesve të besimit. Ditën e Gjykimit, Ai nuk ka për të pranuar asnjë shfajësim e arsyetim, që mund të largojë ndëshkimin prej tyre. Atë ditë, edhe aleatët e miqtë më të ngushtë që kanë patur në këtë jetë, do të distancohen prej tyre. Madje, ata vetë, me gojën e tyre do të dëshmojnë se ishin mohues të besimit dhe se gënjenin për fenë e Zotit:

- **Atë Ditë, kur prej secilit popull do të sjellim dëshmitarë,...** - Nga çdo popull do të nxjerrim dëshmitarë, që do të dëshmojnë me drejtësi për veprimtarinë e popullit dhe për çështjen se si iu përgjigjën ftuesit të Zotit në udhën e drejtë. Këta dëshmitarë, sigurisht, do të jenë njerëzit më të pastër dhe më të zgjedhur, profetët e Zotit. Me dëshminë e tyre, do të jepet gjykimi i drejtë nga Zoti.

- **... atyre që nuk besuan, nuk do t'u jepet leje për shfajsim, e as nuk do të kërkohet prej tyre (të arsyetohen).** - Askujt nuk do t'i jepet mundësi për të nxjerrë shfajësime e justifikime, sepse pas dëshmisë së

pakundërshtueshme të profetëve nuk ka nevojë për asnjë dëshmi tjetër për meritën e ndëshkimit. Atëherë, çdo shfajësim e justifikim është thjesht një mashtrim i kotë, që nuk sjell asnjë përfitim për ta.

- Kur keqbërësit të shohin dënimin, atëherë as nuk do t'u lehtësohet dhe as nuk do t'u jepet afat. - Edhe nëse kërkojnë të kthehen në këtë botë, që të rregullojnë atë që kanë shkatëruar, kjo kërkesë nuk ka për t'u pranuar. Madje, ata as do të arrijnë të shprehin plotësisht keqardhjen, pasi menjëherë do t'i përpijë ndëshkimi i ashpër, i cili nuk ka për t'u lehtësuar ndonjëherë. Ky ndëshkim do t'i përpijë pa asnjë paralajmërim dhe pa asnjë vonim, që nga momenti që fillojnë ta shohin e vërejnë me sytë e tyre. Kështu do të ndodhë, sepse ata nuk do të merren fare në llogari. Ata nuk kanë pse të merren në llogari, pasi nuk kanë ndonjë të mirë që t'u vlejë atë ditë. Pasi iu paraqiten veprat që kanë bërë në këtë jetë, ata do t'i pranojnë gjynahet, dhe kështu do të poshtërohen para të gjithëve.

Ajeti 86

86. Kur idhujtarët do t'i shohin idhujt e vet, do të thonë: "O Zoti ynë, këta janë idhujt tanë, të cilët ne i patëm adhuruar veç Teje." Ata (idhujt) do t'ua kthejnë fjalën e do t'u thonë: "Ju jeni gënjeshtarë."

Shpjegimi i ajetit

- Kur idhujtarët do t'i shohin idhujt e vet, do të thonë: "O Zoti ynë, këta janë idhujt tanë, të cilët ne i patëm adhuruar veç Teje." - Kur idhujtarët shohin idhujt e vet, do të thonë: "O Zoti ynë, këta janë idhujt tanë, të cilët ne i adhuronim veç Teje. Domethënë, tani po e shohim se ata nuk kanë asnjë lloj dobie e as mundësi ndërmjetësimi." Kështu, ata shprehin vetë kotësinë e atyre idhujve dhe të adhurimeve kushtuar atyre. Edhe idhujt, nga ana e tyre, do t'i mohojnë e do të distancohen prej tyre. Kështu fillojnë të shfaqin urrejtje dhe armiqësi për idhujt e tyre dhe mes njëri tjetrit:

- Ata (idhujt) do t'ua kthejnë fjalën e do t'u thonë: "Ju jeni gënjeshtarë." - Edhe idhujt e tyre u thonë: "Ju jeni gënjeshtarë." Ju shpifnit kur na konsideronit si shokë e të barabartë me Zotin dhe kur na adhuronit së bashku me Zotin. Ne nuk ju urdhëronim për diçka të tillë. Ne as nuk pretendonim se meritonim ndonjë adhurim. Atëherë, tani qortoni veçse veten tuaj!

Ajeti 87

87. Atë ditë, ata do t'i dorëzohen Allahut dhe ajo që ata trillonin do t'i lërë në baltë.

Shpjegimi i ajetit

- Atë ditë, ata do t'i dorëzohen Allahut... - Kështu, ata dorëzohen para Allahut dhe nënshtrohen para gjykimit të Tij. Atje e mësojnë dhe binden se ata e meritojnë plotësisht ndëshkimin.

- ...dhe ajo që ata trillonin do t'i lërë në baltë. - Ata do të hyjnë në Zjarr dhe zemrat e tyre do të jenë të mbushura me urrejtje për vetveten. Nga ana tjetër, ata e shohin dhe janë të bindur se Allahu është i Lavdëruar dhe i Madhëruar, sepse i ka ndëshkuar veçse ashtu siç e kanë merituar, për çfarë kanë bërë me duart e tyre.

Ajeti 88

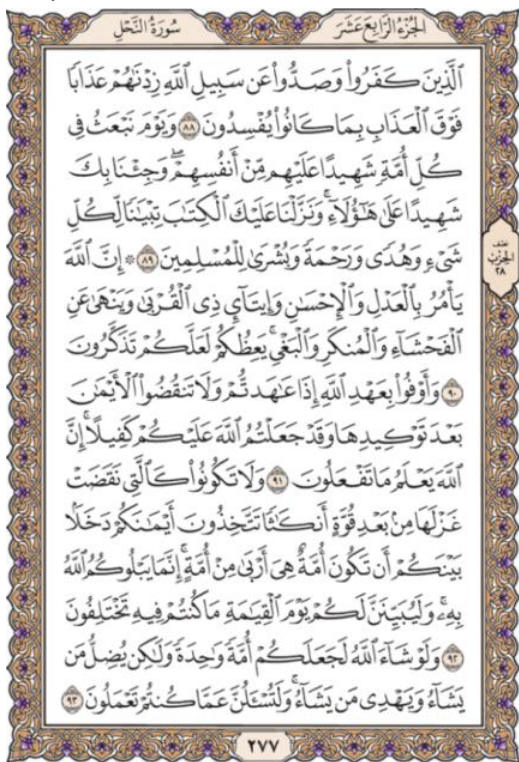
88. Atyre që nuk besuan dhe penguan nga rruga e Allahut, do t'u shtojmë dënim mbi dënim, për shkak se bënë shkatërrime.

Shpjegimi i ajetit

Ata mohuan besimin e drejtë, së pari, për veten e tyre, duke i konsideruar shpalljet e Zotit si gënjeshtër. Përveç kësaj, ata luftuan kundër profetëve të Zotit dhe penguan edhe njerëzit e tjerë nga rruga e drejtë. Kështu, ata u shndërruan në ndihmues të rrugës së shejtanit, duke i ftuar njerëzit në humbje e poshtërsi, prandaj e merituan shumëfishimin e ndëshkimit. I shumëfishuar do të jetë ndëshkimi i tyre, sepse të shumëfishta ishin krimet dhe shkatërrimi që ata bënë në tokën e Zotit.

Ajeti 89

89. Atë Ditë, kur për secilin popull Ne do të sjellim një dëshmitar kundër tyre,

edhe ty do të të sjellim si dëshmitar kundër këtyre (popullit tënd). Ne ta shpallëm ty Librin si sqarim për çdo gjë, si udhëzim e mëshirë dhe si përgëzim për muslimanët.

Shpjegimi i ajetit

Pasi tregoi se do të sjellë dëshmitarë nga çdo popull, Allahu i Madhëruar tregon këtu të njëjtën gjë, por duke përmendur në mënyrë të veçantë dëshminë e profetëve të zgjedhur dhe të nderuar.

- **Atë Ditë, kur për secilin popull Ne do të sjellim një dëshmitar kundër tyre, edhe ty do të të sjellim si dëshmitar kundër këtyre (popullit tënd).** - Do të të sjellim për të dëshmuar në lidhje me umetin tënd, për të mirat e për të këqijat që ata kanë bërë. Kjo tregon për drejtësinë e madhe të Allahut, i Cili për çdo popull do të sjellë si dëshmitar profetin e tyre, sepse profetët janë më të diturit rreth veprimeve të popujve të tyre. Profetët janë gjithashtu njerëzit më të dhembshur e më të mëshirshëm për popujt e tyre, prandaj kurrë nuk do të dëshmonin padrejtësisht, por

veçse të vërtetën. Ky varg i përngjason ajetit tjetër kuranor: “Dhe kështu, Ne ju bëmë ju një popull të ekuilibruar, për të qenë dëshmitarë (*Ditën e Gjykimit*) për popujt. Edhe i Dërguari ka për të qenë dëshmitar për ju.” [Bekare 143]. Gjithashtu, i Madhëruari thotë: “Si do të bëhet kur, për çdo popull, Ne do të sjellim dëshmitarë, ndërsa ty (*O Muhamed*) do të të sjellim dëshmitar për të gjithë ata? Atë ditë, ata që nuk kanë besuar dhe që kanë kundërshtuar të Dërguarin, do të dëshironin të rrafshojë toka mbi ta, sepse ata nuk do mund t’i fshehin Allahut asgjë.” [Nisa 43, 44].

- **Ne ta shpallëm ty Librin si sqarim për çdo gjë, si udhëzim e mëshirë dhe si përgëzim për muslimanët.** - Ne ta shpallëm Librin si qartësim të themeleve të fesë dhe degëzimeve të saj, por edhe si sqarim dhe udhëzim për çështjet e kësaj jete dhe për gjithçka që njerëzit kanë nevojë. Në të gjitha këto aspekte, Kur’ani sjell shpjegimin më të qartë, me fjalët më të kuptueshme, më të zgjedhura dhe më kuptimplota. Madje, për çështjet më të rëndësishme Kur’ani sjell sqarime të përsëritura, që ato të jenë të pranishme vazhdimisht në zemrat tona. Të tilla janë zemrat: ato kanë nevojë që t’i kujtojnë vazhdimisht çështjet madhore. Allahu i Madhëruar i përsërit këto mesazhe me formulime e fjalë të ndryshme dhe duke sjellë fakte e argumente të larmishme, në mënyrë që ato të zënë rrethë të thella në zemër. Nëse zënë vend mirë në zemrën e besimtarit, këto mesazhe e mësimë do të bëjnë që prej tyre të rrjedhin vepra të mira dhe udhëzimi të bëhet i palëkundur. Në varësi të ngulitjes së këtyre mësimëve në zemrën e besimtarit do të jetë edhe udhëzimi e mirësia. Përmes fjalëve të pakta e të qarta, Allahu i Madhëruar sjell kuptime të shumta dhe të gjera, të cilat shërbejnë si rregulla e parime themelore për arritjen e çdo mirësie dhe shpëtimit nga çdo e keqe. Të tilla janë ajetet që do të vijnë më pas. Në to sillen urdhëresa, ndalesa e porosi themelore. Duke qenë se Kur’ani është

qartësim për gjithçka, atëherë ai është argument i pakundërshtueshëm për të gjithë njerëzit dhe ata e kanë detyrë të nënshtrohen e të jetojnë sipas tij. Asnjë jobesimtar dhe njeri i padrejtë nuk do të mund të shfajësohet tek Zoti. Muslimanët, nga ana tjetër, ndriçohen e përfitojnë nga ky udhëzim. Kur'ani është dritë e udhërrëfyes, përmes të cilit ata ndriçohen në çështjet e kësaj jete dhe tjetres. Gjithashtu, Kur'ani është mëshirë për ta, përmes së cilës do të arrijnë mirësitë në të dyja jetët. Udhëzimi dhe mëshira mundësohen përmes diturisë së dobishme e korrekte dhe punëve të mira sipas kësaj diturie. Në fakt, mëshira që sjell Kur'ani del qartësisht përmes shpërblimit dhe mirësive të shumta në këtë botë dhe në tjetrën që ai i ofron njeriut. Kur'ani është mëshirë e dhuruar nga Zoti, sepse ai rregullon zemrat, i pastron e përmirëson ato, u sjell paqe dhe qetësi. Ai është mëshirë, sepse plotëson logjikën, e cila mund të kompletohet veçse duke medituar në kumtet e tij, që, pa dyshim, janë më të lartat. Kur'ani është mëshirë, sepse edukon bartësit dhe besimtarët e tij në punët më të mira, në moralet më të larta dhe në virtytet më të mrekullueshme. Është mëshirë, gjithashtu, sepse ai shton begatitë dhe sjell epërsi mbi armiqtë, qoftë në fjalë apo vepra. Zbatimi i Kur'anit sjell kënaqësinë e Allahut dhe sjell nder për besimtarin. Ai e sjell njeriun shumë pranë bujarisë së madhe të Allahut të Lartësuar, në shpërblimin e përgatitur në Xhenet, ku ndodhet mirësia e përtejshme, që e di veçse Zoti i botëve.

Ajeti 90

90. Allahu urdhëron për drejtësi, për bamirësi e për ndihmë ndaj të afërmeve dhe i ndalon imoralitetin, poshtërsinë dhe padrejtësinë. Ai ju këshillon që ju të kujtoni (kumtet e Tij).

Shpjegimi i ajetit

Drejtësia për të cilën Zoti urdhëron përfshin drejtësinë në raport me detyrimet ndaj Zotit dhe drejtësinë në raport me krijesat. Drejtësia është plotësimi i të drejtave dhe detyrimeve. Njeriu duhet të zbatojë

urdhëresat e Zotit në lidhje me detyrimet pasurore, trupore dhe ato të gërshtuara, qoftë në lidhje me përgjegjësitë ndaj Zotit, qoftë në lidhje me përgjegjësitë ndaj krijesave. Besimtari duhet t'i trajtojë të gjitha krijesat me drejtësi të plotë. Çdo sipërmarrës e përgjegjës duhet të plotësojë detyrimet e tij, qoftë si udhëheqës e gjykatës, qoftë si këshilltar i udhëheqësit apo këshilltarë të gjykatësve etj. Drejtësia është ajo që Zoti ua ka përshkruar njerëzve në Librin e Tij dhe përmes Traditës së Profetit të Tij. Si shembull të mbajtjes së drejtësisë në marrëdhëniet ndërnjerëzore mund të përmendim plotësimin e të gjitha detyrimeve në shitblerje apo kontrata, duke mos fshehur asgjë dhe duke mos nënçmuar të drejtën e tjetrit me zili, duke mos mashtruar dhe duke mos bërë shkelje. Drejtësia është e detyrueshme, ndërsa bamirësia është virtyt i lartë dhe vepër e pëlqyeshme. E pëlqyeshme është kur je i dobishëm për njerëzit me pasurinë, me forcën tënde trupore dhe intelektuale etj. Edhe bamirësia ndaj kafshëve është pjesë e këtyre vlerave të larta njerëzore, për të cilat jemi porositur t'i realizojmë. Edhe pse e përfshin këshilla e përgjithshme për bamirësi në fillim të ajetit, Allahu i Lartësuar ka përmendur në mënyrë të veçantë bamirësinë ndaj të afërmeve e fafësisisë, për ta përforcuar edhe më shumë detyrimin ndaj tyre.

Ajeti 91

91. “Zbatojeni premtimin që ia keni dhënë Allahut, e mos i thyni betimet pasi i keni bërë (e përforcuar) ato, dhe Allahun e keni marë si dëshmues mbi ju! Vërtet, Allahu di gjithçka që bëni ju.”

Shpjegimi i ajetit

- Zbatojeni premtimin që ia keni dhënë Allahut,... - Kjo fjali përfshin të gjitha premtimet që robi i ka dhënë Zotit të tij, qofshin këto adhurime, betime apo zotime. Nëse plotësimi i tyre është vepër e mirë, atëherë është detyrë që t'i përmbushësh ato me korrektësi. Ajo përfshin, gjithashtu, edhe llojet e ndryshme të marrëveshjeve

dhe kontratave, premtimet dhe zotimet, me të cilat njeriu ngarkon veten t'i kryejë. Në të gjitha këto raste, ai e ka detyrë përmbushjen e këtyre detyrimeve, nëse e ka mundësinë. Duke na ndaluar nga thyerja e këtyre premtimeve, Allahu i Madhëruar thotë:

- ... e mos i thyeni betimet pasi i keni bërë (e përforcuar) ato, dhe Allahun e keni marë si dëshmues mbi ju! - Mos i thyeni betimet e premtimet, pasi ia jepni njëri tjetrit me emrin e Zotit! Edhe ju që nënshkruani kontrata e pakte të ndryshme, e keni të ndaluar që t'i shkëlpi ato marrëveshje, për të cilat merrni Zotin si dëshmitar e garantues. Kështu ju do të ishit mosrespektues të madhësisë së Allahut. Si mund ta bëni këtë, kur pala tjetër e ka pranuar zotimin tuaj, duke pasur Allahun si dëshmitar dhe garantues?! Ashtu sikurse pala tjetër ju ka besuar, ashtu edhe ju plotësojini me besnikëri pikat e marrëveshjeve.

- Vërtet, Allahu di gjithçka që bëni ju." - Allahu do ta shpërblejë çdo njeri sipas veprave dhe qëllimit që ka patur.

Ajeti 92

92. Mos u bëni (në çështjet e betimit) si ajo që e prish endjen e saj pasi e ka thurrur fort! Dhe mos i përdorni betimet tuaja për dredhi mes jush për shkak se një grup është më i madh (e më i pushtetshëm) se tjetri! Allahu ju ka sprovuar me këtë dhe në ditën e gjykimit Ai do t'ju njoftojë për çdo gjë rreth së cilës kundërshtoheshit.

Shpjegimi i ajetit

- Mos u bëni (në çështjet e betimit) si ajo që e prish endjen e saj pasi e ka thurrur fort! Dhe mos i përdorni betimet tuaja për dredhi mes jush... - Mos i thyeni premtimet, betimet dhe marrëveshjet, e të bini në gradën më të ulët! Mos u bëni si gruaja që end veshje të forta dhe të bukura dhe, pasi e përfundon punën, fillon dhe prish gjithçka që ka bërë. Siç lodhet duke e thurur rrobën, ashtu lodhet për ta shthurur atë. Kështu ajo tregon vetëm mendjelehtësi ose marrëzi. I tillë është edhe ai që prish

marrëveshjet dhe paktet. Ai është i padrejtë, injorant, mendjelehtë dhe i mangët në fenë, burrërinë, dinjitetin dhe personalitetin e tij.

- ... për shkak se një grup është më i madh (e më i pushtetshëm) se tjetri! – Ky është qëndrim shumë i shëmtuar. Ju lidhni marrëveshje dhe i përforconi ato me betime të shumta. Por, nga ana tjetër, ju prisni dhe synoni çastet më të volitshme. Nëse jeni të dobët e të pafuqishëm ndaj partnerit tjetër, ju e plotësoni paktin, por këtë e bëni jo se e madhëroni Zotin dhe respektoni marrëveshjet, por sepse jeni të dobët e të pafuqishëm ndaj tjetrit. Në të kundërt, nëse jeni të fuqishëm dhe ju intereson të prishni kontratën, ju e prishni atë, pa u shqetësuar aspak për betimet tuaja para Zotit. Kjo do të thotë të shkosh pas dëshirave personale dhe t'u japësh përparësi atyre mbi atë që dëshironi Zotin. Ky është një cenim i rëndë i personalitetit e dinjitetit njerëzor dhe i virtyeteve të larta. Dhe të mendosh që të gjitha këto bëhen vetëm e vetëm që të keni më shumë pushtet, forcë, partnerë dhe aleatë se të tjerët. Por dijeni mirë se kjo është veçse sprovë nga Zoti, me të cilën Ai teston besimin dhe burrërinë tuaj.

- Allahu ju ka sprovuar me këtë... – Allahu përcakton situata dhe shkaqe të ndryshme, për t'ju sprovuar dhe për të dalluar të sinqertin nga mashtruesi i ulët.

- ... dhe në ditën e gjykimit Ai do t'ju njoftojë për çdo gjë rreth së cilës kundërshtoheshit. – Atëherë, Ai do të shpërblejë çdo njeri për veprat e mira dhe do t'i poshtërojë tradhtarët dhe bukëshkelësit.

Ajeti 93

93. Sikur të kishte dashur, Allahu do t'ju kishte bërë një popull të vetëm, por Ai e lë të humbur atë që do, dhe e udhëzon atë që do. Pa dyshim, ju do të përgjigjeni për atë që keni bërë.

Shpjegimi i ajetit

- Sikur të kishte dashur, Allahu do t'ju kishte bërë një popull të vetëm, por Ai e lë të humbur atë që do, dhe e udhëzon atë që do. - Nëse do të kishte dashur Allahu i

Madhëruar, do t'i kishte bërë njerëzit bashkë për të pasuar një udhëzim të vetëm, të gjithë të një besimi. Por Allahu i Lartësuar është i vetëm dhe i pasuoq në fuqinë për të udhëzuar në rrugën e drejtë dhe për të lënë në humbje. Kjo fuqi, sigurisht, vepron sipas dijes dhe urtësisë së Tij të gjerë. Allahu ia dhuron udhëzimin atij që e meriton, me bujarinë e bamirësinë e Tij. Nga ana tjetër, Ai e privon nga udhëzimi i plotë atë që nuk e meriton, me drejtësinë dhe urtësinë e Tij. Përpikuni të bëni vepra të mira, që të meritoni udhëzimin e Zotit dhe asnjëherë mos harroni se:

- Pa dyshim, ju do të përgjigjeni për atë që keni bërë. - Do të pyeteni për gjithçka që bëni: punë të mira ose të këqija, dhe Allahu do t'ju shpërblejë për to me drejtësi.

Ajeti 94

94. Mos i përdorni betimet tuaja për të bërë dredhi mes jush e kështu, t'ju rrëshqasin këmbët nga rruga e drejtë pasi forcimit në të! Kështu ju do të përjetoni (në këtë jetë) të keqen (e merituar) për pengimin e njerëzve nga Rruga e Allahut dhe (në Ahiret) do të keni një dënim të madh.

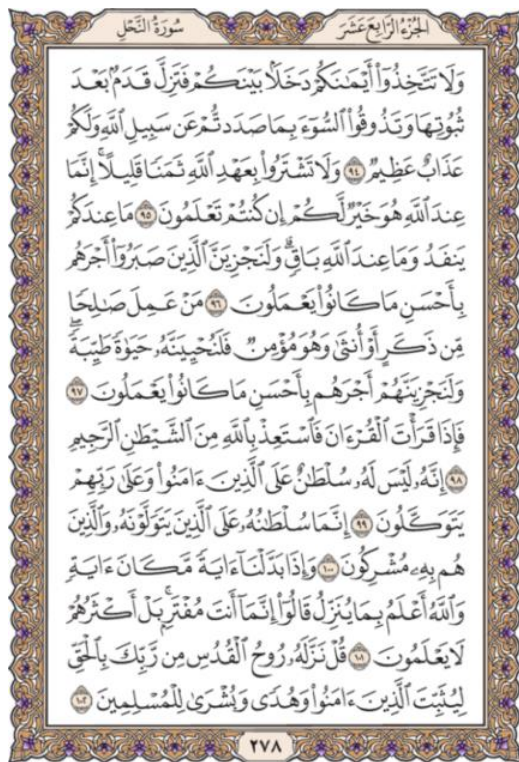
Shpjegimi i ajetit

- Mos i përdorni betimet tuaja për të bërë dredhi mes jush e kështu, t'ju rrëshqasin këmbët nga rruga e drejtë pasi forcimit në të! - Mos ua nënshtoni premtimet tuaja, dëshirave e qëllimeve tuaja të mbrapshta, dhe t'i thyeni ose t'i plotësoni ato veçse kur ju intereson. Nëse bëni të tilla gjynahe, këmbët tuaja do t'ju tronditen dhe dridhen gjatë ecjes në rrugën e drejtë. Ato do të sjellin ndëshkimin, që ju trishton.

- **Kështu ju do të përjetoni (në këtë jetë) të keqen (e merituar)...** - Të tilla vepra konsiderohen si shkaktare të problemeve dhe halleve për njeriun.

- **... për pengimin e njerëzve nga Rruga e Allahut...** - Këto të këqija do t'ju godasin, sepse ju pengoni veten dhe të tjerët nga rruga e Zotit.

- **... dhe (në Ahiret) do të keni një dënim të madh.** - Këto vepra do të sjellin ndëshkime

të shumta dhe të shumfishuara për autorët e tyre.

Ajeti 95

95. Mos e shitni besën që i keni dhënë Allahut për një vlerë të paktë! Ajo që ju pret tek Allahu është shumë më e dobishme për ju, nëse e dini.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar paralajmëron njerëzit që të mos i shkelin paktet dhe premtimet përkundrajt stolive e kënaqësive të pakta të kësaj bote. Ai thotë:

- **Mos e shitni besën që i keni dhënë Allahut për një vlerë të paktë!** - Mos u përpikni të fitoni këto kënaqësi të përkohshme, duke shkelur premtimet dhe duke mos përmbushur detyrimet. Mos harroni se ajo që ju pret tek Allahu është shumë herë më e dobishme. Për ata që i përmbushin premtimet, marrëveshjet dhe detyrimet ndaj Zotit, Ai ka përgatitur shpërblim të madh, si në jetën e kësaj bote, ashtu edhe në jetën tjetër. Ky është premtimi i Zotit, që kurrë nuk thyhet, për ata që i japin përparësi kënaqësisë së Tij

kundrejt çdo kënaqësie tjetër. Për këtë shpërblim të mrekullueshëm, Allahu i Lartësuar thotë:

- Ajo që ju pret tek Allahu është shumë më e dobishme për ju, nëse e dini. – shpërblimi i Allahut të lartësuar është shumë më i mirë, i kënaqshëm e lumturisjellës sesa kënaqësitë e bukuritë e pakta të kësaj jete të shkurtër, që shpejt do të mbarojë. Ah, sikur ta dinit dhe të meditoni për këtë të vërtetë të madhe!

Ajeti 96

96. Ajo që e keni pranë vetes, është e përkohshme, kurse ajo që është tek Allahu është e përjetshme. Ne do t'u japim durimtarëve shpërblimin më të mirë për atë që bënë.

Shpjegimi i ajetit

- Ajo që keni pranë vetes është e përkohshme, kurse ajo që është tek Allahu është e përjetshme. - Jepini rëndësi dhe përparësi asaj që do të mbesë përgjithmonë, e jo asaj që do të zhduket. Të jeni të bindur se gjithçka që keni, edhe nëse është shumë e ju mahnit, ka për të marrë fund e do të zhduket një ditë. Ndërsa ajo që është tek Zoti do të mbesë përgjithmonë. Ashtu si Zoti që është i përjetshëm, edhe ato mirësi të mrekullueshme nuk do të zhduken kurrë. Ai që i jep përparësi kësaj bote të shkurtër e të përçmuar, kundrejt jetës tjetër të përjetshme, nuk është aspak i mençur. Ky ajet ngjan me ajete të tjera, ku Zoti thotë, për shembull: “Por ju po i jepni përparësi jetës së kësaj bote, kur dihet se jeta e botës tjetër është më e mirë dhe e përjetshme.” [El ea’la 16, 17]. Ose: “Ndërsa për ata që e kanë frikë Zotin e tyre, do të ketë Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe në të cilët do të jenë përgjithmonë. Kjo është një dhuratë e mrekullueshme nga Allahu. Ajo çka gjendet tek Allahu është më e mirë për punëmirët.” [Al Imran 198]. Këto ajete janë nxitje për të qenë asketë në këtë botë. Kjo jetë dhe bukuritë e saj nuk duhet të jenë synimi kryesor në zemrat tona. Këtu bëhet fjalë për atë lloj asketizmi që është i detyrueshëm për besimtarin e që nënkupton

ruajtjen e zemrës nga ato lloj kënaqësish që janë të dëmshme për njeriun dhe e bëjnë atë të shpërfillë detyrimet me të cilat e ka ngarkuar Zoti i tij. Njeriu e ka detyrë të jetë asket (*zahid*) ndaj atyre gjërave që e pengojnë të plotësojë përgjegjësitë ndaj Allahut. Një mënyrë që ndihmon të jesh *zahid* është të krahasosh kënaqësitë e pakta të kësaj jete me kënaqësitë e përjetshme dhe të shumëfishta të ahiretit. Nëse e shqyrton, do të shohësh një dallim shumë të madh, i cili do të bëjë që t'i japësh përparësi më të mirës. Asketizmi i lavdërueshëm nuk duhet kuptuar si veçim vetëm për të kryer disa adhurime individuale, si namazi, agjërimi, dhikri etj. *Zuhd*-i i vërtetë është kryerja e të gjitha porosive të Sheriatit të Zotit, që kryhen haptazi dhe fshehtazi. Pjesë thelbësore e *zuhd*-it është edhe ftesa e njerëzve në fenë e Zotit, me fjalët dhe veprat e tua. *Zuhd* i vërtetë është ai që e nxit njeriun të plotësohet në çdo aspekt që e bën të dobishëm në sferën fetare dhe atë jofetare, si për veten, ashtu edhe për të tjerët. Ai nxit për të arritur çdo virtut e vlerë që i sjell mirësi në të dyja jetët.

- Ne do t'u japim durimtarëve shpërblimin më të mirë për atë që bënë. - Një e mirë shpërblehet me dhjetëfishin e deri në shtatëqindfishin e saj. Allahu nuk ua humbet shpërblimin atyre që bëjnë mirë.

Ajeti 97

97. Kujtdo që bën një vepër të mirë, qoftë mashkull ose femër, duke qenë besimtar, Ne do t'i japim një jetë të mirë (në këtë botë), e (në botën tjetër) do t'i japim shpërblimin më të mirë për veprat e mira.

Shpjegimi i ajetit

- Kujtdo që bën një vepër të mirë, qoftë mashkull ose femër, duke qenë besimtar, Ne do t'i japim një jetë të mirë (në këtë botë),... - Ajeti tregon se imani është kusht i domosdoshëm për saktësinë dhe pranimin e veprave të mira. Një vepër nuk mund të quhet “e mirë” në qoftë se nuk bëhet në emër të besimit. Besimi i vërtetë patjetër që do të sjellë punë të mira, qofshin ato

detyrime fetare apo vepra të pëlqyeshme. Për njeriun që ka besim të sinqertë dhe vepra të mira ka një premtim të madh: “Ne do t’i japim një jetë të mirë...”. Kjo jetë do të jetë e këndshme në sajë të prehjes së zemrës dhe qetësisë shpirtërore. Ata të zgjedhur as që ia hedhin vështrimin atyre gjërave që trazojnë zemrat, prandaj Allahu i Lartësuar i furnizon ata me hallall, me mënyra që atyre as u shkojnë ndër mend. Ndërsa në ahiret, Ai thotë:

- ... e (në botën tjetër) **do t’i japim shpërblimin më të mirë për veprat e mira.** - Të shumta e të llojlojta do të jenë mirësitë e kënaqësitë që do t’u jepen, të tilla që as syri s’i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe asnjë zemër nuk ka mundur t’i përfytyrojë. Kështu i shpërblen Allahu ata me mirësi në të dyja jetët.

Ajetet 98 – 99

98. Kur të lexosh Kur’anin, kërko mbrojtjen e Allahut kundër (sherrit të) shejtanit të mallkuar.

99. Vërtet, ai (shejtani) nuk ka kurrfarë fuqie kundër atyre që besuan dhe që vetëm Zotit të tyre i janë mbështetur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur të lexosh Kur’anin, kërko mbrojtjen e Allahut kundër (sherrit të) shejtanit të mallkuar.** - Ky Libër që Zoti ju ka dhuruar është Libri më i mirë, më i rëndësishëm dhe më i zgjedhur. Ai përmban atë gjë që rregullon zemrat tuaja. Në këtë Libër ka dituri të madhe. Për këto arsye, përpara se të lexoni nga ky Libër i zgjedhur, fillimisht kërkoni mbrojtje e strehim tek Zoti, që t’ju ruajë nga sherrit i shejtanit të mallkuar, i cili përpiket shumë për devijimin e njeriut, sidomos në kohën kur ai nis të bëjë punë të mira. Shejtani përpiket që ta largojë mendjen nga qëllimet madhështore dhe kuptimet e mrekullueshme të Kur’anit. Atëherë, rruga për të qenë i sigurt nga sherrit i të mallkuarit është mbështetja e plotë tek Zoti, duke iu drejtuar Atij me përgjërime. Kështu, ai që fillon të lexojë Kur’an duhet të thotë fillimisht: "Eûdhu bil-lâhi minesh-shejtânir-raxhîm -

Kërkoj mbrojtje tek Allahu prej shejtanit të mallkuar”. Është shumë e rëndësishme që njeriu të meditojë për kuptimet madhështore të Kur’anit, duke iu mbështetur me zemrën e tij Zotit, që Ai t’ia largojë të mallkuarin. Nga ana tjetër, njeriu duhet të përpiket e të luftojë me veten për të larguar nga zemra ngacmimet dhe joshjet e shejtanit, të luftojë me veten që t’i largojë mendimet e këqija, që i mallkuari i fut në zemër. Arma më e fortë kundër shejtanit dhe intrigave të tij është pajisja me dy gjëra: imani i pastër dhe mbështetja e plotë tek Zoti. Njeriu duhet të luftojë me veten për të plotësuar imanin e tij përmes diturisë së dobishme dhe adhurimeve të shumta, duke iu mbështetur Zotit në çdo vepër të mirë që kryen. Nëse e bëjmë këtë, Zoti na premtonte se:

- **Vërtet, ai (shejtani) nuk ka kurrfarë fuqie kundër atyre që besuan dhe që vetëm Zotit të tyre i janë mbështetur.** - Shejtani i mallkuar nuk ka asnjë lloj fuqie mbi ata që kanë këto dy cilësi: besojnë dhe e adhurojnë Zotin si Një të vetëm dhe, e dyta, vetëm Atij i mbështeten. Është Allahu i Madhëruar Ai që e largon sherrin e të mallkuarit prej besimtarëve që kanë këto cilësi.

Ajeti 100

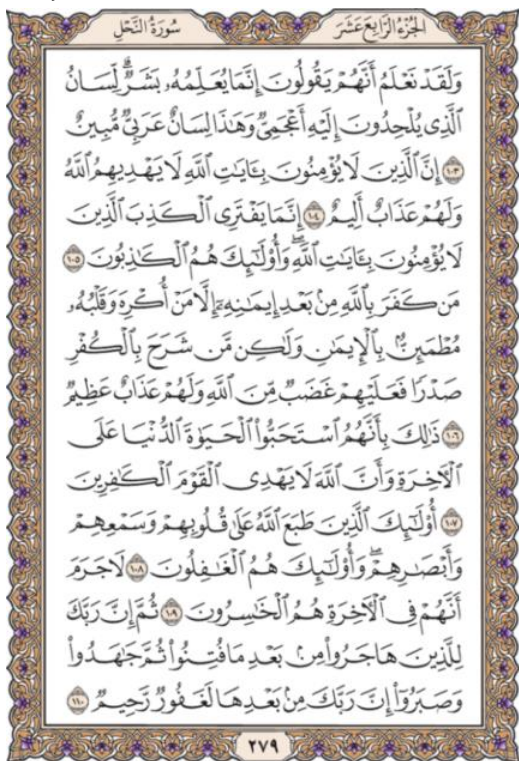
100. Ai mund të kontrollojë vetëm ata që e përkrahin atë dhe ata që, për shkak të tij, bëhen idhujtarë.

Shpjegimi i ajetit

Shejtani ka kontroll vetëm mbi ata që e marrin atë si mik dhe ndjekin rrugën e tij. Këta e braktisin rrugën e Zotit dhe i bashkohen palës së shejtanit. Ata vetë e lejojnë të mallkuarin që të ketë kontroll mbi ta, prandaj ai mund t’i nxisë shpirtrat e tyre drejt epshit, shfrenimit dhe poshtërsive. Ai ua zbukuron të këqijat, derisa i çon në zjarrin e Xhehenemit.

Ajeti 101

101. Kur Ne e zëvendësojmë një ajet me një tjetër, - e Allahu di më së miri se çfarë shpall, - ata të thonë: “Ti je veçse një trillues”. Jo, por shumica e tyre nuk dinë.

Shpjegimi i ajetit

Mosbesuesit dhe rrefuzuesit e Kur'anit ndjekin pas dyshimet, të cilat ata i konsiderojnë si argumente. Një nga të ashtuquajturat “fakte”, që ata paraqesin për mosbesimin e tyre është edhe abrogimi i disa ligjeve të Sheriatit. Sigurisht, Allahu i Lartësuar është Gjykuesi më i drejtë dhe i urtë dhe është në dorë të Tij caktimi i ligjeve e dispozitave. Ai mund të zëvendësojë një ligj a gjykim me një ligj e gjykim tjetër, kur e dëshiron dhe kur këtë e kërkon urtësia e Tij e gjerë dhe mëshira e Tij gjithëpërfshirëse. Por, këta mohues, që janë të prirur të jenë dyshues e të lëkundur, shohin të tilla abrogime e zëvendësime ligjesh dhe i quajnë ato si mangësi dhe si një argument që cenon Shpalljen e Zotit. Madje, ata shpifin për Profetin, duke i thënë: “Ti je veçse një trillues”. Allahu i Madhëruar u kthen këtë përgjigje: "Jo, por shumica e tyre nuk dinë.". Ata janë thellësisht injorantë e nuk dinë asgjë për Zotin dhe për ligjin e Tij. Është e qartë se kontestimet e injorantit janë të pavlefshme e

nuk merren për bazë. Dihet mirë se kontenstimi mund të bëhet veçse me dije të plotë rreth çështjes së diskutuar; duhet ta njohësh mirë çdo aspekt të saj, anët pozitive dhe ato negative. Ndërsa këta të mjerë janë tërësisht injorantë për ligjin e Zotit dhe përsëri nxitojnë që ta refuzojnë atë, pa bërë asnjë analizë të tij. Por Allahu i lartësuar e urdhëron Profetin që t'u kujtojë atyre një fakt:

Ajeti 102

102. Thuaj: “Atë (*Kur'anin*) e solli “Ruhul Kudus” - Shpirti i Shenjtë (*Xhibrili*) - plot vërtetësi nga Zoti yt, për t'i përforcuar ata që besuan dhe për të qenë udhërrëfyes e përgëzim për myslimanët.

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaj:** “Atë e solli *Ruhul Kudus* (*Shpirti i Shenjtë*) plot vërtetësi nga Zoti yt... - Ai ishte Xhibrili, meleku i dërguar nga Zoti. Ai ishte një i dërguar i pastër nga çdo mangësi, larg tradhtisë dhe çdo prirjeje të keqe. Allahu i Madhëruar na tregon për Kur'anin se: “Ai zbriti plot vërtetësi nga Zoti yt.” Kur'ani përmban të vërtetën e sigurt. Të vërteta janë rrëfimet dhe kumtet e tij. Të vërtetën mbështesin urdhëresat e ndalesat e tij. Askush nuk ka mundësi të cenojë vërtetësinë dhe saktësinë e Kur'anit. Është shumë e thjeshtë për t'u kuptuar: nëse përmbajtja e Kur'anit është e vërtetë, atëherë çdo gjë që e kundërshton atë është e kotë dhe e papranueshme. Përmes këtij libri, që përmban të vërtetën e sigurt dhe që u zbrit me besnikëri nga Xhibrili (a.s), Allahu i Madhëruar forcon besimtarët:

- ... **për t'i përforcuar ata që besuan...** - Kështu i forconte Allahu besimtarët gjatë kohës kur shpallëshin ajetet, kohë pas kohe. Në këtë mënyrë, e vërteta hynte në zemrat e tyre pak e nga pak, derisa imani i tyre u forcua dhe u bë i patundur si malet. Besimtarët e dinin se Kur'ani ishte e vërteta nga Zoti i tyre, prandaj sa herë që lexonin ndonjë ligj, që më pas Zoti e abrogonte, ata e dinin mirë se Zoti do ta zëvendësonte me një ligj tjetër ose të njëjtë me të, ose më të

mirë se ai që abrogohej. Ata arrinin ta kuptonin se ligji i ri ishte më afër urtësisë së Zotit dhe logjikës së saktë dhe më i përshtatshmi për kohën.

- ... dhe për të qenë udhërrëfyes e përgëzim për myslimanët. – Kur'ani i udhëzon muslimanët në realitetin e çdo çështjeje dhe ua qartëson atyre të vërtetën nga e kota, udhëzimin e drejtë nga devijimi. Kur'ani i përgëzon besimtarët se do të kenë shpërblim të mirë në Xhenetet e mirësisë, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Sjellja e këtij libri pak e nga pak shërbeu si udhëzim e përgëzim më i fortë dhe më i plotë për besimtarët, sesa po të zbriste njëherësh, pasi mendjet e tyre mund të çoroditeshin. Allahu i Madhëruar e shpallte pjesë-pjesë Kur'anin, që të ishte udhëzues dhe përgëzues për besimtarët në kohën dhe rrethanat kur shpallej. Kështu ata e kuptonin mirë dhe arsyetonin drejt rreth tij dhe kuptimeve që ishin dashur përmes këtyre ajeteve dhe zemrat e tyre mbusheshin me iman. Me vijimin e ajeteve të tjera të ngjashme, me madhështinë dhe udhëzimin që ofronin, zemrat dhe imani i tyre forcoheshin edhe më shumë. Kjo është arsyeja që sahabët, përmes studimit të vazhdueshëm dhe jetës sipas Kur'anit, arritën gradat më të larta. Karakteri dhe morali i tyre u ndryshuan rrënjësisht dalëngadalë. Përmes Kur'anit, që pushtoi shpirtin dhe zemrën e tyre, ata arritën nivelet më të larta të moralit, duke u bërë të paarritshëm për të gjithë brezat që do të vinin. Edhe brezat pasues kanë nevojë që zemrat e tyre të mbushen me njohuritë e Kur'anit dhe moralin që ai urdhëron. Mendjet e tyre kanë nevojë të domosdoshme që të ndriçohen me dritën e tij, për të gjetur rrugën në terrin e humbjes dhe të paditurisë. Vetëm kështu do të rregullohen çështjet e tyre të fesë, por edhe të jetës.

Ajeti 103

103. Ne e dimë shumë mirë se ata thonë: “Atë (Muhammedin) është duke e mësuar një njeri.” Mirëpo, gjuha e atij, për të cilin aludojnë ata është joarabe dhe kjo

(e Kur'anit) është një gjuhë arabe e stilit të lartë e të qartë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar tregon rreth shpifjes së idhujtarëve, që kundërshtonin Profetin. Ata pretendonin se ishte një njeri që ia mësonte Kur'anin Profetit. Por ai dikushi, që ata pretendonin se ia mësonte Kur'anin, ishte joarab, ndërsa Kur'ani është në një arabishte të pastër. Atëherë, është e pamundur ta mendosh këtë si të vërtetë. Por mashtruesit, që vetëm shpifin dhe trillojnë, as që nuk e mendojnë se ku përfundon mashtrimi i tyre. Ata thjesht shpifin e shpifin, pa parë se sa të palogjikshme janë shpifjet e tyre. Fjalët e tyre janë aq kontradiktore e të kota, sa që mendja i refuzon që në momentin e parë që i dëgjon.

Ajeti 104

104. S'ka dyshim se ata që nuk i besojnë ajetet e Allahut, nuk ka për t'i udhëzuar Allahu në Rrugën e Drejtë dhe ata do të kenë një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

Shpalljet dhe shenjat e Zotit e tregojnë qartë të vërtetën, dhe këtë e bëjnë në mënyrën më të thjeshtë. Megjithatë, mohuesit përsëri i refuzojnë ato. Këta të mjerë, që i refuzojnë argumentet e Zotit, duhet të kenë frikë për fundin e hidhur që i pret, sepse: “Nuk ka dyshim se ata që nuk i besojnë ajetet e Allahut nuk ka për t'i udhëzuar Allahu në rrugën e drejtë.” Ky ishte ndëshkimi i mohuesve, sepse atyre iu paraqit e vërteta dhe udhëzimi, ndërsa ata e refuzuan, prandaj merituan që të privohen përfundimisht prej tij. Ky ishte poshtërimi i tyre në këtë jetë, ndërsa në ahiret, Allahu thotë që ata do të kenë dënim të dhembshëm.

Ajeti 105

105. Gënjeshttra trillojnë vetëm ata që nuk besojnë në argumentet e Allahut dhe pikërisht ata janë gënjeshtarët e vërtetë.

Shpjegimi i ajetit

Mohimi dhe shpifja burojnë pikërisht nga ata që “nuk besojnë në argumentet e Allahut” dhe nga ata që janë armiqësorë

kundër profetëve edhe pasi u vijnë argumente të qarta. Për këtë, Allahu i Lartësuar dëshmon se jobesimtarët janë mashtrues: "...pikërisht ata janë gënjeshtarët e vërtetë." Kjo shprehje tregon se mashtrimi është i kufizuar vetëm tek ata dhe se ata e meritojnë më shumë se kushdo tjetër që të quhen gënjeshtarë. Ndërsa Muhamedi i cili i besoi ajetet e Allahut dhe iu nënshtrua Zotit të tij, është e pamundur që të trillojë gënjeshtër për Të dhe të thotë diçka që Ai nuk e ka thënë. Armiqtë e së vërtetës e fyenin Profetin e Zotit kur shpifnin se ai ishte mashtrues, ndërkohë që vetë ata ishin të mbushur plot me mashtrime, shpifje e trillime të paqëna. Allahu i Madhëruar ua nxorri në shesh poshtërsitë e tyre dhe ua hodhi poshtë pretendimet e tyre. Allahu i takojnë të gjitha lavdërimet e falenderimet.

Ajeti 106

106. Ai që e mohon Allahun pasi ka besuar në Të - përveç atij që dhunohet (për të mohuar), e zemra e tij është e bindur plotësisht në besim - dhe ia hap gjoksin mosbesimit, mbi të do të bjerë zemërimi i Allahut dhe do të ketë një dënim të madh.

Shpjegimi i ajetit

Ajeti flet për gjendjen e shëmtuar të atyre që e mohuan Allahun pas kishin besuar njëherë. Ata u verbuan, pasi e kishin parë qartë të vërtetën. Ata iu kthyen humbjes e shkatërrimit, pasi kishin gjetur udhën e drejtë. Ata të mjerë i hapën zemrën mohimit dhe u kënaqën e gjetën prehje me të. Ata do të goditen nga zemërimi i Allahut, që është Mëshirëploti, por që kur zemërohet, asgjë nuk mund ta ndalë zemërimin e Tij. Nëse zemërohet Mëshirëploti me dikë, çdo gjë dhe çdokush tjetër zemërohet me atë të mjerë. Allahu thotë: "...mbi të do të bjerë zemërimi i Allahut dhe do të ketë një dënim të madh." Ky është një ndëshkim shumë i ashpër dhe i përjetshëm.

Ajetet 107 – 108

107. Këtë (dënim të madh) e merituan sepse ata e deshën më shumë jetën e kësaj bote se sa Jetën e Botës Tjetër dhe Allahu

nuk i udhëzon (në Udhën e Drejtë) njerëzit që e refuzojnë besimin (e vërtetë).
108. Këta janë ata, të cilëve Allahu ua vulosi zemrat, të dëgjuarit dhe të parët dhe këta janë të shkujdesurit (nga e Vërteta).

Shpjegimi i ajeteve

Kjo është arsyeja përse ata i kthyen shpinën së vërtetës. Ata preferuan kënaqësitë e kësaj bote dhe shpërfillën mirësitë e përjetshme të ahiretit. Duke qenë se zgjodhën kufrin në vend të imanit, Allahu i privoi nga besimi dhe udhëzimi. Ky ishte ndëshkim i merituar për ta, sepse mohimi u bë atribut i tyre i pandashëm. Zemrat e tyre u vulosën dhe e mira nuk depërtoi më në to. Edhe shikimi dhe dëgjimi i tyre u vulosën, dhe kështu ata nuk mund të shihnin e të dëgjonin ndonjë gjë të mirë që do t'u vlente. Mohuesit janë tërësisht të zhytur në pakujdesi e harresë dhe i ka mposhtur poshtërimi dhe mosbesimi. Ata gjithmonë do të privohen nga mëshira e Zotit, e cila ka përfshirë gjithçka. Shkak për këtë bëhet pikërisht refuzimi i tyre i kësaj mëshire, kur u ofrohet. Atyre vazhdimisht u jepet mundësia për të pasuar udhëzimin në jetën e kësaj bote, por e refuzojnë dhe iu përkushtohen plotësisht të dëshirave e kënaqësive personale.

Ajeti 109

109. Është e vërtetë se në Botën Tjetër ata janë më të humburit.

Shpjegimi i ajetit

Ata e humbën dhe e shkatërruan veten, pasuritë dhe familjet e tyre për Ditën e Gjykimit. Atyre u ikën mirësitë e shumta e të përjetshme të Xhenetit sepse e zhytën veten në ndëshkimin e dhembshëm. Por, ndryshe do të ndodhë me ata që u detyruan me forcë për të mohuar Zotin me gojë, kur zemrat e tyre ishin të mbushura me besim. Këta njerëz nuk kanë asnjë gjynah nëse thonë fjalë mohuese, kur janë të detyruar dhe nën trysninë e kërcënimit. Kjo tregon se fjalët e thëna nën trysninë e kërcënimit dhe frikës janë të pavlefshme edhe në raste të

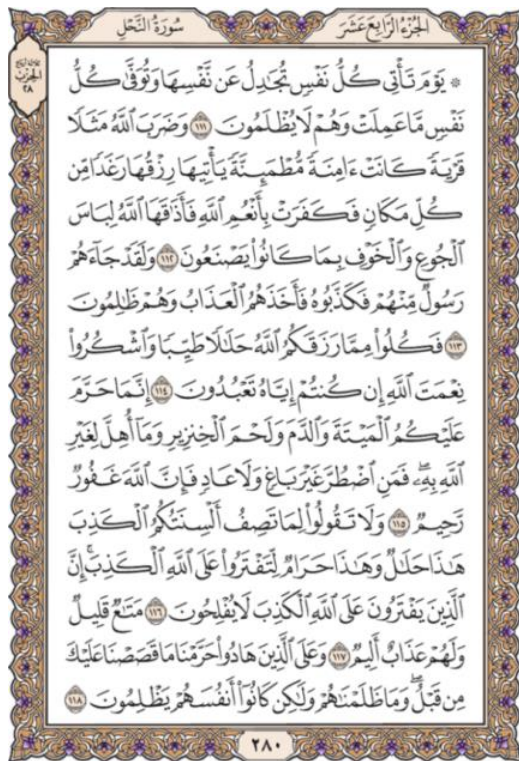
tjera, si p.sh në rastin e deklarimit të divorcit, të çlirimit të robërve, shitblerjes e të çdo kontrate tjetër. Të gjitha këto deklarata të thëna nën trysinë e kërcënimit dhe frikës janë të pavlefshme ligjërishit. Duke qenë se njeriu nuk ndëshkohet nga Sheriati edhe në rastin kur thotë fjalë mohimi, atëherë rastet e tjera më të vogla në peshë nuk kanë pse të merren parasysh.

Ajeti 110

110. Zoti yt është Falës i Madh e Mëshirëplotë për të gjitha ata, të cilët, pasi u sprovuan (në besimin e tyre), mërguan (për hir të Tij) dhe më pas luftuan dhe qëndruan të palëkundur (në besimin e drejtë).

Shpjegimi i ajetit

Zoti yt është Falës dhe Mëshirëplotë. Ai kujdeset për adhuruesit e Tij të sinqertë me butësinë dhe bamirësinë e Tij. Allahu tregon se është Falës e Mëshirëplotë për ata që mërgojnë për hir të Tij, për ata që lënë vendin dhe pasuritë e tyre për të kërkuar veçse kënaqësinë e Tij. Këta janë gati të braktisin çdo lloj pasurie, vetëm e vetëm që të shpëtojnë nga sprovimi në fenë e tyre dhe nga frika e kthimit në mosbesim. Edhe pse sprovohen dhe luftohen për ta braktisur fenë e Zotit, ata tregohen të duruar dhe qëndrojnë në imanin e pastër e të sinqertë, duke pasur siguri të plotë në ndihmën e Zotit. Ata luftojnë kundër armiqve të besimit në Zotin dhe përpiqen për t'i futur njerëzit në fenë e drejtë me fjalë e me vepra të mira. Ata bëjnë durim për të qenë të vazhdueshëm në ato adhurime, që për shumicën e njerëzve duken të vështira. Ky është përshkrimi i besimtarëve të vërtetë. Ata janë gati të lënë gjithçka të kësaj bote vetëm e vetëm për të ruajtur fenë e besimin e tyre të pastër. Ata përkushtohen në adhurime të sinqerta dhe në ftesën e njerëzve për të përqaftuar Islamin. Ata e shprehin besimin e tyre me fjalë e me vepra të mira dhe përqendrohen në rrugën e drejtë me durim e maturi. Këta janë faktorët më të rëndësishëm që e ndihmojnë njeriun të arrijë mirësinë më të madhe të Zotit, që

është falja dhe mëshirimi prej Tij. Falja e gjynaheve të mëdha dhe të vogla sjell sigurinë nga çdo ligësi e sprovë. Ndërsa mëshira e plotë sjell rregullimin e çështjeve të jetës dhe të fesë. Ata janë të garantuar nga çdo ligësi dhe janë të përgëzuar me çdo mirësi, në të dyja jetët.

Ajeti 111

111. Ditën kur çdo njeri do të vijë (i vetëm) e do të polemizojë për (të mbrojtur) vetveten, çdokush do të shpërblehet plotësisht për atë që ka bërë dhe nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajetit

Ditën e Gjykimit, çdokush do të shqetësohet veçse për vetveten. Çdokush do të thotë: "Oh, vetja ime, vetja ime!" Asgjë tjetër nuk do t'i interesojë. Atë ditë, çdo njeri do të ketë nevojë qoftë edhe për një grimë të vogël mirësie e sevapi, që mund t'i shërbejë për t'i shpëtuar ndëshkimit të të Drejtit. Allahu i Madhëruar thotë: "Ditën kur çdo njeri do të vijë e do të polemizojë për vetveten, çdokush do të shpërblehet plotësisht për atë që ka bërë dhe nuk do t'i

bëhet asnjë padrejtësi.” Çdokujt do t’i jepet i plotë shpërblimi për çfarë ka punuar, të mirë ose të keqe. Askujt nuk do t’i bëhet padrejtësi, as nuk do t’i shtohen të këqijat që ka bërë dhe as nuk do t’i pakësohen të mirat që ka bërë.

Ajetet 112 – 113

112. Allahu sjell si shembull një vendbanim që ishte i sigurt dhe i qetë, të cilit i vinte rizku nga të gjitha anët me mbushulli, kurse ata (*banorët*) i mohuan të mirat e Allahut. Atëherë, Allahu, për shkak të sjelljes së tyre, ua veshi petkun e urisë dhe të frikës.

113. Atyre u patí ardhur i Dërguari nga mesi i tyre dhe e përgënjeshtroan atë. Ata i përpiu dënimi sepse ishin keqbërës.

Shpjegimi i ajeteve

Ky vendbanim për të cilin bëhet fjalë në ajet ishte Meka e nderuar, e cila ishte vend paqeje dhe sigurie, ku askush nuk dëmtohej e luftohej. Madje, edhe në kohën e injorancës paraislamike ky ishte një rregull i pathyeshëm. Edhe nëse dikush e shihte vrasësin e të atit në Mekë, nuk e sulmonte e nuk e vriste, me gjithë ashpërsinë dhe gjaknxehtësinë e arabëve. Në atë vend mbizotëronte një siguri, që nuk ishte në asnjë vend tjetër. Po kështu ishin edhe të mirat materiale. Megjithëse ishte një vend i shkretë nga bimësia, në Mekë vinin pasuritë nga çdo vend i botës. Të tillë e kishte bërë Zoti i Madhëruar atë vend. Megjithatë, kur mekasve u erdhi Profeti, që ishte nga mesi i tyre dhe të cilit ia njihnin besnikërinë dhe sinqeritetin, ata e mohuan, duke treguar mosmirënjohje për mirësitë e Zotit. Me këtë mosmirënjohje dhe mohim ata e bënë të meritueshëm ndëshkimin e Zotit mbi ta. Allahu i Lartësuar ua zëvendësoi mirësitë që kishin me të kundërtat e tyre. Ai ua veshi rrobën e urisë dhe të frikës, në vend të mirëqenies dhe paqes që kishin më parë. Ky është përfundimi i mohimit dhe i mosmirënjohjes ndaj Zotit.

Ajeti 114

114. Hani nga të mirat që ju ka dhënë Allahu, të lejuara e të pastra! Jini mirënjohës për mirësitë e Allahut, nëse jeni adhures të sinqertë të Tij.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar urdhëron që besimtarët të jenë të kujdesshëm me ushqimet e tyre dhe të kufizohen me ato që Ai i ka përshkruar qartë. Kështu, ushqimet e tyre nuk duhet të jenë nga ato lloje që Zoti i ka bërë haram apo që janë fituar me mënyra të ndaluara. Kënaquni me ato ushqime hallall, që Zoti i krijoi për ju, por pa kaluar kufijtë. Mos harroni detyrimin ndaj këtyre mirësive. Allahu i Madhëruar thotë: "Jini mirënjohës për mirësitë e Allahut," Mirënjohja ndaj mirësive të Zotit shprehet fillimisht duke i ndier dhe pranuar ato me zemër të mbushur me mirënjohje, duke e lavdëruar e përlëvdur Atë që t’i dhuroi me gjuhën tënde dhe duke i shpenzuar ato në bindje ndaj Allahut dhe për të arritur kënaqësinë e Tij. Pastaj thotë: "...nëse jeni adhures të sinqertë të Tij." Pra nëse jeni të sinqertë në adhurimin ndaj Tij, atëherë të jeni mirënjohës veçse ndaj Atij që dhuron të gjitha mirësitë. Kurrë të mos e harroni Atë, por ta falenderoni e ta përlëvdoni në vazhdimësi.

Ajetet 115 – 117

115. Ai jua ndaloi vetëm të ngordhurën, gjakun, mishin e dërrit dhe atë që nuk theret në emër të Allahut. Por, kush detyrohet (*t’i hajë*) pa bërë padrejtësi e pa e tepruar (*në ngrënie*), Allahu është Falës i Madh, Mëshirëplotë.

116. Mos thoni me gjuhët tuaja mashtruese “Kjo është hallall e kjo është haram.” e të shpifni gënjeshtër kundër Allahut! Vërtet, ata që shpifin gënjeshtër kundër Allahut, nuk kanë shpëtim.

117. Ata do të kenë një përjetim të vogël (*në këtë jetë*) por do të kenë një Dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- Ai jua ndaloi vetëm të ngordhurën, gjakun, mishin e dërrit dhe atë që nuk theret në emër të Allahut. - Ai ju bëri të

ndaluara veçse ato gjëra që janë të dëmshme, dhe kjo është shenjë kujdesi për ju. Tek “të ngordhurat” përfshihet çdo kafshë që nuk është therur me mënyrën e përcaktuar nga Sheriati. Këtu përjashtohen peshqit dhe karkalecat. Sa i përket gjakut, bëhet fjalë për gjakun e derdhur me forcë. Ndërsa gjaku që mbetet nëpër arterie dhe mish nuk është i dëmshëm. Mishi i derrit është bërë haram sepse është i pështirë dhe shumë i dëmshëm për organizmin. Kjo ndalesë përfshin mishin, dhjamin dhe të gjitha pjesët e derrit. Sa u përket kafshëve që nuk theren në emër të Allahut, këtu futen, për shembull, ato kafshë që theren në emër të idhujve, varreve, etj., sepse kjo është një vepër shirku. Pastaj Allahu i Gjithëmëshirshëm thotë:

- Por, kush detyrohet (t'i hajë) pa bërë padrejtësi e pa e tepruar (në ngrënie), Allahu është Falës i Madh, Mëshirëplotë.

– Kështu, nëse jeni në një gjendje të tillë që rrezikoni vdekjen nëse nuk hani e pini ndonjë gjë nga këto të ndaluara, atëherë nuk është gjynah nëse i hani, por me kusht që të mos e kaloni kufirin e asaj që lejohet në këtë rast. Nëse do të ishte në kushte normale, besimtari kurrë nuk do të përdorte haramin. Por edhe kur është në kushte rreziku për jetën, ai nuk e kalon masën e domosdoshmërisë.

Masa e domosdoshmërisë është aq sa të mos vdesësh, e jo për t'u ngopur. Më pas, i Madhëruari na porositi që të jemi të kujdesshëm:

- Mos thoni me gjuhët tuaja mashtruese “Kjo është hallall e kjo është haram.” e të shpifni gënjeshtër kundër Allahut! - Kurrë mos bëni haram apo të bëni të lejuar nga mendja juaj, duke shpifur kështu për Allahun. Kini frikë Zotin, sepse Ai thotë:

- Vërtet, ata që shpifin gënjeshtër kundër Allahut, nuk kanë shpëtim. - Ata nuk do të kenë shpëtim as në këtë botë e as në tjetrën. Allahu i Madhëruar do të shfaqë dukshëm poshtërimin e tyre, edhe nëse ata përkohësisht do të përfitojnë ndonjë kënaqësi në jetën e kësaj bote. Arritjet e

tyre Allahu i Lartësuar i quan “përjetime të shkurtra”:

- Ata do të kenë një përjetim të vogël (në këtë jetë) por do të kenë një Dënim të dhembshëm. - Përfundimi i tyre është zjarri i Xhehenemit.

Ajeti 118

118. Judejve ua patëm ndaluar atë që të kemi treguar më parë. Ne nuk u bëmë atyre asnjë padrejtësi, por ata i patën bërë padrejtësi vetvetes.

Shpjegimi i ajetit

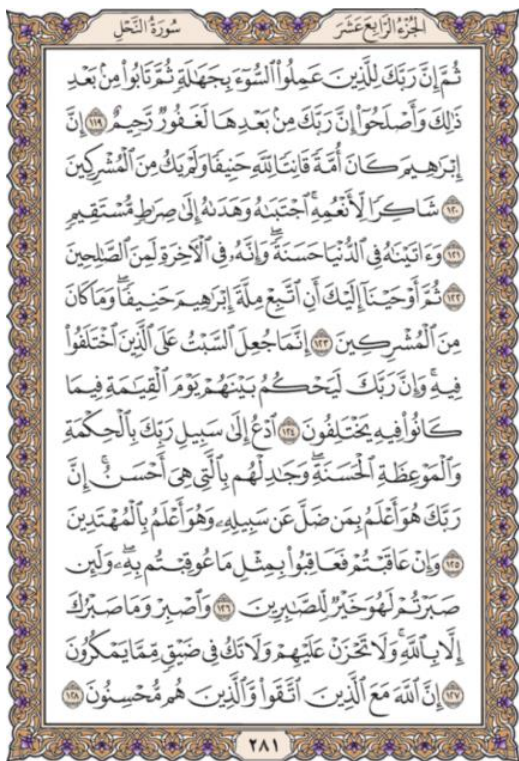
Në Islam, fenë që ia shpalli umetit të fundit, Allahu i Madhëruar bëri të ndaluara veçse të pistat dhe të dëmshmet, si nderim dhe mirësi për këtë popull të zgjedhur. Ndërsa në lidhje me judejtë, Allahu i Madhëruar na tregon se atyre u bëri të ndaluara edhe disa gjëra që, në vetvete, janë të pastra e të mira. Këtë e bëri si formë ndëshkimi për ta, për shkak të padrejtësive të shumta që ata bënin. Në suren En'am, Allahu i Madhëruar na tregon historinë e këtij ndalimi, kur thotë: “Judejve u ndalua çdo kafshë njëhundra. Për sa u përket lopëve dhe deleve, u ndalua dhjamin e tyre, veç atij në shpinën dhe në zorrët e tyre dhe atij të përzier me kockat. Këtë e vendosëm si ndëshkim ndaj shkeljeve të tyre dhe Ne themi vetëm të vërtetën.” [En'am 146].

Ajeti 119

119. Zoti yt është Falës i Madh e Mëshirëplotë për të gjithë ata, të cilët, nga padituria, bëjnë punë të këqija e pastaj pendohen dhe përmirësohen (duke bërë punë të mira).

Shpjegimi i ajetit

Kjo është një thirrje e qartë, që Zoti ua drejton robve të Tij për një pendim të sigurtë. Ajo është një ftesë e mrekullueshme, që ata të kthehen tek Ai të penduar e të përlulur. Allahu i Madhëruar njofton se kushdo që bën një vepër të keqe, duke mos ditur përfundimin e saj të keq, ka këtë premtim të mrekullueshëm. Edhe kur njeriu e bën me vetëdije gjynahun, në zemrën e tij pakësohet dituria gjatë kohës kur e kryen atë vepër. Atëherë, nëse pas

gjynahut, robi pendohet, duke ndier keqardhje për çfarë ka bërë dhe pastaj heq dorë nga ajo vepër dhe vijon të përmirësohet e të rregullojë punët e tij, atëherë Allahu ia mbulon dhe ia fal gjynahet. Ai e mëshiron dhe ia pranon keqardhjen dhe pendimin të sinqertit. Allahu e kthen të penduarin në të njëjtën gjendje si para se ta kryente gjynahun ose në gjendje edhe më të mirë.

Ajeti 120

120. Vërtet, Ibrahim i ishte shembull i së mirës, adhures i Allahut, besimtar i drejtë (monoteist) dhe nuk ka qenë kurrë nga idhujtarët.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na njofton për mirësitë e mëdha që i kishte dhuruar Ibrahimit dhe për virtytet e larta me të cilat e dalloi atë. Ai thotë: "Vërtet, Ibrahim i ishte shembull i së mirës, adhures i Allahut, besimtar i drejtë dhe nuk ka qenë kurrë idhujtar." Ibrahim i (a.s.) ishte një imam i madh, një njeri me cilësitë më të larta. Ai ishte i udhëzuar nga Zoti në rrugën e drejtë

dhe ishte udhëzues i të tjerëve në këtë rrugë. Ai ishte "kaniten lil-lahi" - i përkushtuar në adhurime të vazhdueshme ndaj Zotit dhe me sinqeritet të plotë për Të. Ai ishte i përlur në adhurimin ndaj Zotit dhe i larguar nga çdo gjë tjetër veç Zotit. Ai kurrë nuk u bë idhujtar, as me fjalët e as me veprat e tij. Ibrahim i (a.s.) ishte prijësi i të gjithë njësuësve të Zotit, që pasojnë fenë e drejtë dhe besimin e saktë monoteist.

Ajeti 121

121. Ai ishte mirënjohës për të mirat e Tij (e Allahut). Allahu e dalloi atë (si profet) dhe e udhëzoi në Rrugën e Drejtë.

Shpjegimi i ajetit

Ibrahim i (a.s.) ishte mirënjohës për mirësitë e Zotit. Allahu i Madhëruar i dhuroi atij të mira në këtë botë, qofshin ato të shfaqura apo të fshehta. Ai u përkushtua të ishte gjithnjë mirënjohës ndaj Zotit. Për të gjitha këto cilësi të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar e zgjodhi atë dhe e dalloi mbi të gjithë, duke e bërë prej më të afërmve të Tij. Allahu e dalloi duke i falur dashurinë më të madhe që mund t'i falë ndonjë krijese: atë që quhet *el hul-letu*, që është grada më e lartë e dashurisë. Allahu i Madhëruar e udhëzoi Ibrahimin (a.s.) në rrugën e drejtë, duke i dhuruar dituri të saktë dhe të vërtetë dhe duke i dhënë forcë e inspirim të bënte vepra të mira e të sinqerta sipas asaj diturie. Ai ia mësoi të vërtetën dhe e bëri që t'i japë përparësi të vërtetës mbi çdo gjë tjetër.

Ajeti 122

122. Ne e bekuam atë me shumë të mira në këtë botë dhe në Botën Tjetër ai është me më të mirët.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë jetë, Zoti i dhuroi pasuri me bollëk, një grua të bukur, të pastër e besnike, fëmijët e pasardhës të mirë e punëmbarë, me moral të lartë. Ndërsa në ahiret, ai është me më të mirët, të cilëve do t'u jepjen gradat më të larta dhe do të jenë pranë Allahut të Madhëruar.

Ajeti 123

shoqëruara edhe me përmendjen e shpërblimit e ndëshkimit për to, në mënyrë që të ngjallësh frikën e shpresën në zemrat e tyre. Përmend mirësitë e shumta që sjell zbatimi i urdhëresave e largimi nga ndalesat. Trego të këqijat që sjell rendja pas haramit. Le ta dinë nderimin dhe shpërblimin e rezervuar për të bindurit, që kryejnë urdhëresat, si dhe poshtërimin e ndëshkimit të atyre që e braktisin fenë e Zotit. Fol për llojet e shumta të shpërblimit që Zoti ka përgatitur për të bindurit. Kujtoju se shpërblimi jepet që në këtë jetë e vazhdon në përjetësi në jetën tjetër. Po ashtu edhe ndëshkimi i të pabindurve fillon që në këtë jetë e vazhdon në përjetësi. Nëse tjetri mendon se është vetë në rrugë të drejtë, ndërsa ti je në rrugë të gabuar, atëherë me të duhen përdorur rrugët më të mira dhe të përshtatshme të ftesës. Duhet ndjekur rrugët më shpresëdhënëse për pranimin e ftesës, qoftë në aspektin logjik, qoftë në atë fetar. Fillimisht argumenton me fakte që tjetri i pranon dhe i quan të besueshme, sepse kështu do të arrihet më lehtë qëllimi. Duhet vepruar gjithnjë me maturi, në mënyrë që dialogu të mos përfundojë me grindje e urrejtje, duke mos arritur qëllimin kryesor, i cili është udhëzimi i krijesave tek e vërteta e jo triumfi mbi kundërshtarit e lëvdatat në sytë e njerëzve. Allahu i Madhëruar thotë:

- Zoti yt e di më së miri për atë që është larguar nga rruga e Tij dhe për të udhëzuarit... - Allahu e di mirë çdo shkak që e çon njeriun në humbje dhe po ashtu i di mirë edhe veprat që ai kryen, të cilat e çojnë në atë humbje. Për këtë arsye, Allahu do ta ndëshkojë për to.

- Ai e di më së miri për të udhëzuarit. - Allahu e ka ditur mirë se ata ishin më të përshtatshmit për udhëzimin në rrugën e drejtë, prandaj i dalloj dhe i veçoi mbi të tjerët.

Ajeti 126

126. Nëse zgjidhni të ndëshkoni (sipas ligjit), atëherë bëjeni po në atë masë sa jeni dëmtuar ju! E nëse duroni (dhe

falni), pa dyshim që kjo është më e mira për durimtarët.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na mëson se drejtësia është e lejuar, por nga ana tjetër, Ai na nxit për falje e tolerancë, që është më e pëlqyeshme. Ai thotë:

- Nëse zgjidhni të ndëshkoni (sipas ligjit), atëherë bëjeni po në atë masë sa jeni dëmtuar ju! - Nëse i ndëshkoni ata që ju kanë dëmtuar me fjalë ose me vepra, bëjeni këtë, por vetëm në atë masë sa jeni dëmtuar ju, aspak më tepër.

- E nëse duroni (dhe falni), pa dyshim që kjo është më e mira për durimtarët. - Nëse përmbaheni dhe e falni tjetrin për padrejtësitë që të ka bërë, kjo është më e mirë sesa marrja e hakut tërësisht, duke kërkuar barazinë. Sigurisht, shpërblimi që gjendet tek Zoti është shumë më i mirë dhe është përfundim më i lumtur, sikurse thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: “Ndëshkimi i së keqes (lejohet të) bëhet me një të keqe në të njëjtën masë. Megjithatë, kush fal e përmirëson, shpërblimin e ka tek Allahu. Vërtet, Ai nuk i do të padrejtët.” [Shura 40]. Në vijim, Allahu i Madhëruar urdhëron Profetin e Tij që të bëjë durim dhe të jetë këmbëngulës e i vazhdueshëm në thirrjen e krijesave për në fenë e Tij, duke iu mbështetur vetëm Allahut në këtë mision. Profeti (a.s.) porositet që kurrë të mos mbështetet tek vetja, por vetëm tek Zoti.

Ajetet 127 - 128

127. Bëj durim dhe durimi yt të jetë vetëm për hir të Allahut! Mos u pikëllo për ata e as mos u brengos për dredhitë e tyre!

128. Allahu është me ata që janë të devotshëm (që ruhen prej të këqijave) dhe me ata që janë bamirës.

Shpjegimi i ajeteve

- Bëj durim dhe durimi yt të jetë vetëm për hir të Allahut! - Është Allahu Ai që të ndihmon të jesh i vazhdueshëm e këmbëngulës në durim.

- Mos u pikëllo për ata... - Mos u trishtoj nëse i fton ata dhe nuk sheh reagim prej tyre

ose kur nuk e pranojnë ftesën tënde! Ky trishtim nuk të ndihmon aspak në rrugën tënde.

dhe intrigat e tyre dëmtojnë veçse ata të mjerë, sepse ti je prej atyre që kanë *takua* (devotshmëri) dhe *ihsan* (grada më e lartë e besimit):

- **Allahu është me ata që janë të devotshëm** (që ruhen prej të këqijave) dhe **me ata që janë bamirës.** - Allahu është me të devotshmit e bamirësit. Kjo do të thotë se Ai u jep sukses për çdo mirësi, i udhëzon në rrugën e drejtë dhe në veprat e fjalët më të mira. Kështu kujdeset Zoti për të dashurit e Tij, të cilët janë larg mohimit dhe poshtërsive. Ata që janë bamirës edhe ndaj krijesave të Zotit, siç e ka shpjeguar Profeti (a.s) kur thotë: “*Ihsan*-i është që ta adhurosh Zotin sikur ta shihje haptazi, sepse edhe nëse nuk e sheh (në këtë botë), Ai të sheh ty”. Kështu, ata e adhurojnë Zotin duke ndier gjithmonë mbikëqyrjen e Tij të vazhdueshme. Nuk ka njerëz më të mirë se ata që pajisen me *takua* dhe *ihsan*, devotshmëri dhe bamirësi. E lusim Zotin të na bëjë të tillë!

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures NAHL, dhe për këtë falënderimi e lavdërimi i takojnë vetëm Allahut të Madhëruar.

Surja 17: El isra (mekase) 128 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

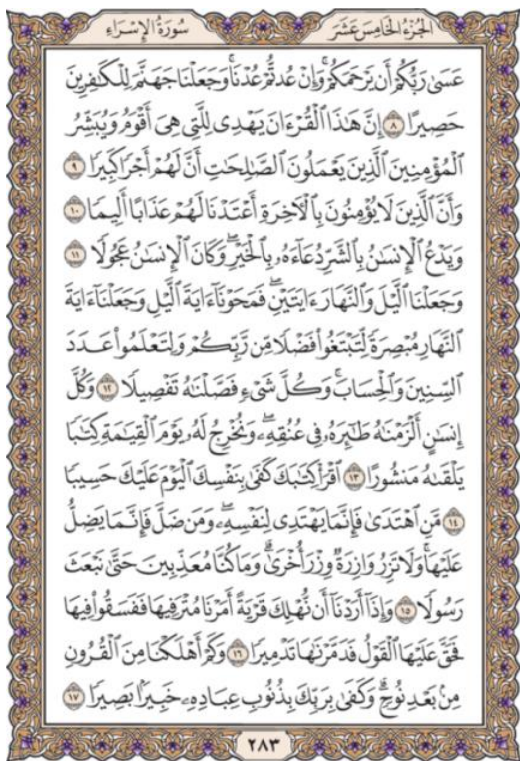
1. I Dëllirë (e i Lavdëruar) **qoftë Ai, që e mbarti adhuruesin e Tij** (Muhamedin a.s.) **natën nga Xhamia e Shenjtë** (Qabeja) **drejt xhamisë "Aksa"** (në Palestinë), **rrethinat e së cilës Ne i kemi bekuar, për t'i treguar atij disa nga Shenjat Tona!** **Vërtet, Ai Dëgjon e Di gjithçka.**

2. Ne i dhamë Musait Librin (Teuratin) **dhe e bëmë atë udhërrëfyes për bijtë e Izraelit.** (Ne u thamë) **"Mos merrni asnjë mbrojtës tjetër përveç Meje** (që t'ia besoni çështjet tuaja),

- **Mos u pikëllo për ata e as mos u brengos për dredhitë e tyre!** - Mos u ngushto në shpirt dhe as mos u frikëso nga kurthet dhe intrigat që ata thurin. Kurthet **3. O pasardhës të atyre që Ne i bartëm** (i shpëtuan) **së bashku me Nuhun!" Vërtet, ai ishte shumë mirënjohës** (ndaj Allahut).

Shpjegimi i ajeteve

- **I Dëllirë** (e i Lavdëruar) **qoftë Ai, që e mbarti adhuruesin e Tij** (Muhamedin a.s.) **natën nga Xhamia e Shenjtë** (Qabeja) **drejt xhamisë "Aksa"** (në Palestinë),... - Allahu i Lartësuar e dëllirëson dhe e lavdëron Veten, sepse Ai është vërtet i pastër nga çdo mangësi dhe e metë. Veprat e Tij janë madhështore dhe mirësitë e Tij janë të pafundme. Ndër mirësitë më të mëdha është edhe kjo ngjarje madhështore, e njohur si udhëtimi i Israsë dhe Miraxhit.⁷⁰ I dëllirë dhe i lavdëruar është Ai që e mori adhuruesin e Tij të dashur, profetin e Tij të zgjedhur, Muhamedin (a.s), në këtë udhëtim të pashembullt dhe të mrekullueshëm, nga Xhamia e Shenjtë (Qabja) në xhaminë Aksa, në Palestinë. Qabja është xhamia më e zgjedhur, në mënyrë absolute. Edhe xhamia Aksa është nga xhamitë më të zgjedhura, pasi ka qenë faktore e shumë profetëve të Zotit. Ai ishte një udhëtim fantastik, në të cilin Profeti i Zotit përshkoi një distancë shumë të largët brenda natës, vajtje e kthim. Allahu i Madhëruar i tregoi Profetit të Tij shumë nga shenjat e mëdha të Tij, duke e forcuar edhe më shumë udhëzimin, dritën, qartësinë dhe dallimin e së vërtetës nga e kota. Kjo ngjarje dëshmoi për kujdesin e madh, për butësinë, mëshirën dhe dashurinë, me të cilën Allahu e trajtoi Profetin (a.s.). Allahu i Lartësuar ia lehtësoi atij të gjitha rrugët e mirësive dhe të udhëzimit, duke i dhënë sukses në to. Mirësitë me të cilat e mbuloi këtë profet ia kalojnë të gjitha mirësive që Ai u dhuroi të parëve dhe të fundmëve. Ajeti tregon se Israja filloi pjesën e parë të natës dhe nisja ishte nga Xhamia e Shenjtë, Qabja. Megjithatë, ka hadithe të sakta që tregojnë se nisja u bë nga shtëpia e Ummu Hanit.

Atëherë, duke pajtuar ajetin me hadithet, kuptojmë se vend i shenjtë në Mekë nuk është vetëm xhamia, por një sipërfaqe më e gjerë, mes së cilës edhe shtëpia e Ummu Hanit. Rrjedhimisht, shpërblimet e shumëfishuara që lidhen në Qaben vlejné për të gjithë territorin e shenjtë të Mekës. Ky udhëtim u krye me trup dhe me shpirt,⁷¹ sepse përndryshe ngjarja nuk do të ishte ndonjë veçori e madhe për Profetin. Hadithet reth Israsë dhe Miraxhit janë të shumta dhe të sakta. Në to përmendet hollësisht se çfarë shenjash madhështore pa dhe dëshmoi Profeti (a.s.) në atë udhëtim. Në fillim, Profeti udhëtoi nga Qabja në *Bejt el Makdes* (Xhaminë Aksa) në Palestinë, e pastaj, prej atje u ngrit lart në qiej. Ai u ngjit mbi shtatë qiej dhe pa Xhenetin dhe Zjarrin. I Dërguari (a.s.) takoi edhe disa profetë të tjerë atje, në gradat dhe qiejt e tyre përkatës. Në takimin e mrekullueshëm dhe të pashembullt me Zotin e qiejve dhe të Tokës, atij fillimisht iu bë detyrim falja e 50 vakteve namaz. Por, sikurse është treguar në hadithe, Profeti (a.s.) vazhdoi të kërkonte

lehtësim nga Zoti i tij, derisa përfundoi në pesë vakte namaz të detyrueshëm. Megjithatë, edhe pse ato janë vetëm 5 vakte, Allahu i Madhëruar premtoi që shpërblimin e tyre ta japë si për 50 vakte. Ky profet i zgjedhur dhe umeti i tij fitoi këtë natë lavdi dhe mirësi, që vetëm Zoti i di dhe i ka përcaktuar. Vëreni me kujdes! Allahu i Lartësuar e ka emërtuar Muhamedin me fjalën "*Abdehu*" - "Robin e Tij", që do të thotë "Adhuresin e Tij". Kështu është cilësuar Muhamedi (a.s) në tre kontekste të ndryshme në Kur'an:

1. Në rastin e Israsë dhe Miraxhit, këtë udhëtimi të mrekullueshëm të pashembullt.
 2. Kur flitet për shpalljen e Kur'anit: "Është i Madhëruar Ai, që ia shpalli Furkanin (*Kur'anin*) adhuresit të vet (*Muhamedit*), që të bëhet Profeti i botës (*këshillues*)". Furkan 1.

3. Kur flitet për sfidën e hapur ndaj krijesave: "Nëse jeni në dyshim rreth asaj që Ne ia shpallëm adhuresit Tonë, atëherë bëni ju një sure të ngjashme si ajo (*e Kur'anit*), madje thërrisni për këtë të gjithë idhujt që ju adhuronin përveç Allahut, nëse vërtet jeni të sigurtë!" Në të gjitha këto raste, Muhamedi (a.s) është cilësuar si *Abdullah* - Adhures i Allahut. Qëllimi është për të treguar se ky është titulli më i lartë që mund të arrijë një njeri. Muhamedi e arriti pozitën e tij duke plotësuar veten si adhures i Zotit. Duke përshkruar *Bejt el Makdesin* në Palestinë, i Lartësuari thotë:

- ... rrethinat e së cilës Ne i kemi bekuar, për t'i treguar atij disa nga Shenjat Tona! Vërtet, Ai Dëgjon e Di gjithçka. – Rrethinat e saj janë bekuar me pemë e gjelbërim, që janë të përherëshëm atje. Përveç kësaj begatie, është edhe një mirësi tjetër: ajo është një nga xhamitë më të rëndësishme në Islam, pas Qabes në Mekë dhe Xhamisë së Profetit (a.s) në Medinë. Xhamia Aksa është e treta për nga rëndësia dhe ashtu si dy xhamitë e para, është e pëlqyeshme që të shkosh ta vizitosh dhe të falesh në të. Atë vend, Zoti e ka veçuar si

faltoren e shumë profetëve dhe të zgjedhurve të Tij.

- **Ne i dhamë Musait Librin (Teuratin) dhe e bëmë atë udhërrëfyes për bijtë e Izraelit.** - Në shumë ajete, Allahu i Madhëruar përmend profetësinë e Muhamedit (a.s) dhe atë të Musait (a.s), duke përmendur afërsinë e librave e ligjeve të tyre. Teurati dhe Kur'ani janë dy librat më madhështorë të Zotit. Gjithashtu, ligjet e tyre janë më të zgjedhurit nga Zoti. Ata janë profetët më të zgjedhur dhe ndjekësit e tyre janë më të shumtit në numër. Allahu i Madhëruar thotë: "Ne i dhamë Musait Librin dhe e bëmë atë udhërrëfyes për bijtë e Izraelit." Allahu i dhuroi Musait Teuratin, nëpërmjet të cilit bijtë e Izraelit do të gjenin dritën e udhëzimit, për të ecur nëpër errësitat e injorancës e për të gjetur diturinë rreth të vërtetës. Më e madhja porosi e kësaj shpalljeje të Zotit ishte:

- **"Mos merrni asnjë mbrojtës tjetër përveç Meje (që t'ia besoni çështjet tuaja),** - Për plotësimin e këtyre porosive u shpallën edhe librat, që njerëzia ta adhuronin Allahun si një të vetëm, përmes ligjeve dhe mënyrës që Ai kishte përcaktuar. Allahu i Madhëruar i shpalli librat për t'u treguar se si të kthehen e t'i shprehin Atij pendimin e nënshttrimin dhe për ta zgjedhur Atë si të vetmin kujt t'ia besojnë çështjet e tyre të jetës dhe të fesë. Ata u urdhëruan që të mos e lidhin zemrën e shpresën me krijesat, të cilat nuk kanë asgjë në dorë dhe nuk mund të të sjellin asnjë dobi.

- **O pasardhës të atyre që Ne i bartëm (i shpëtuan) së bashku me Nuhun!"** - Allahu i Madhëruar u drejtohet të gjithë pasardhësve që rodhën nga Nuhu (a.s), të cilët Ai i barti në anije. Kështu, Allahu i drejtohet gjithë njerëzimit dhe u kujton se:

- **Vërtet, ai ishte shumë mirënjohës (ndaj Allahut).** - Ky është një lëvdim për Nuhun, për shkak të mirënjohjes së tij ndaj Allahut. Kjo është gjithashtu një nxitje për umetin që ta marrin Nuhun si shembull për mirënjohjen që tregoi ndaj Zotit. Le të

shërbejnë këto ajete që gjithmonë t'i kujtoni mirësitë e Allahut, i cili i shpëtoi besimtarët dhe i mbyti gjithë të tjerët.

Ajeti 4

4. Ne u kumtuam bijve të Izraelit në Libër se "Ju do të bëni dy herë shkatërrime në Tokë dhe do t'i kaloni kufijtë duke bërë padrejtësi në të."

Shpjegimi i ajetit

Allahu ua ka përmendur në librat e tyre se ata do të bëjnë shkatërrime në tokë dy herë. Ata do ta mbushin botën me poshtërsi e gjynahe, me mosmirënjohje për Zotin, me tirani e krime, me mendjemadhësi e arrogancë. Allahu na tregon se, kur të ndodhë njëra nga këto, Allahu ka për t'u vendosur mbi kokë armiqtë e tyre, që t'i shtypin dhe kështu të shijojnë hakmarrjen e Zotit. Këto paralajmërime u jepen si kërcënim, që ata të kthehen, të kujtojnë porositë e Zotit dhe të besojnë.

Ajeti 5

5. Kur erdhi koha për shkatërrimin e parë, Ne dërguam kundër jush disa nga robërit Tanë - luftëtarë të fuqishëm e të ashpër, të cilët e shkelën (dhe e shkatërruan) çdo cep të vendit tuaj. Kështu u përmbush ai premtim.

Shpjegimi i ajetit

Kur erdhi koha për shkatërrimin e parë, Allahu thotë: "Ne dërguam kundër jush disa nga robërit Tanë...". Kjo do të thotë që Ai vendosi si ndëshkim për ta që të nxirrte disa njerëz, që ishin "luftëtarë të fuqishëm e të ashpër, të cilët e shkelën çdo cep të vendit tuaj." Ata ishin luftëtarë të guximshëm, të sprovuar e të armatosur rëndë, të cilët ju mposhtën e shpartalluan, ju robëruan fëmijët e morën pasuritë tuaja. Ata hynë në tempullin tuaj dhe e shkatërruan atë. Kështu ndodhi, sepse e kishit merituar. Dijetarët e tefsirit kanë mendime të ndryshme në lidhje me këtë ushtri shkatërrimtare, por të gjithë janë unanimesë se ata ishin mohues, pra, jobesimtarë. Disa thonë se ishin nga Iraku, të tjerë thonë se ishin nga Gadishulli Arabik. Allahu i Lartësuar bëri që ata t'i shpartallonin bijtë e Izraelit, të cilët e kishin

tepruar me poshtërsitë dhe mosbindjen ndaj Zotit. Ata kishin braktisur një pjesë të madhe të Ligjit të Zotit dhe i kishin kaluar kufijtë.

Ajetet 6 – 7

6. Pastaj, Ne jua kthjem juve sërish sundimin kundër tyre, ju mbështetëm me pasuri e me djem dhe ju shtuam shumë në numër.

7. Nëse bëni mirë, atë e keni për veten tuaj. E nëse bëni keq, atë e bëni kundër vetes. Por kur të vijë koha e fundit, fytyrat tuaja do të shëmtohen kur ata të hyjnë në tempull sikurse hynë herën e parë dhe të shkatërrojnë gjithçka që shkelin.

Shpjegimi i ajeteve

- **Pastaj, Ne jua kthjem juve sërish sundimin kundër tyre, ju mbështetëm me pasuri e me djem...** - Jua shtuam pasuritë, jua shtuam pasardhësit dhe ju fuqizuam mbi armiqtë tuaj.

- **... dhe ju shtuam shumë në numër.** - Ju bëmë më të shumtë se armiqtë tuaj në numër, në mbështetës dhe aleatë. Kjo ndodhi për shkak të kthimit tuaj në besim, kur u bëtë bamirës e të përlulur para Zotit tuaj. Ky është shpërblimi i bamirësisë. Allahu i Lartësuar thotë më tej:

- **Nëse bëni mirë, atë e keni për veten tuaj...** - Çdo mirësi e besimit do t'ju vlejë pikërisht juve, në të dyja jetët. Ju e vërejtët këtë mirësi që në këtë botë, me ndihmën dhe triumfin që Zoti ju dhuroi mbi armiqtë tuaj, pasi iu bindët Atij për të jetuar sipas besimit të pastër.

- **...e nëse bëni keq, atë e bëni kundër vetes.** - Nëse shpërfillni besimin, dëmi do të jetë për ju, pikërisht ashtu siç ndodhi kur armiqtë ju nënshtruan dhe poshtëruan.

- **Por kur të vijë koha e fundit...** - Kur ju, o judej, të përhapni shkatërrimin në tokë për herë të fundit, atëherë do të bëjmë që mbi ju të godasin sërish armiqtë tuaj.

- **...fytyrat tuaja do të shëmtohen...** - Ai do t'jua shëmtojë fytyrat, kur të shihni fitoren e armikut mbi ju, të cilët do t'ju skllavërojnë.

- **... kur ata të hyjnë në tempull sikurse hynë herën e parë** - Këtu bëhet fjalë për xhaminë Aksa në Palestinë.

- **... dhe të shkatërrojnë gjithçka që shkelin.** - Ata do të rrënojnë shtëpitë, faltoret dhe të mbjellat tuaja.

Ajeti 8

8. Shpresohet që Zoti juaj t'ju mëshirojë (nëse pendoheni), por, nëse ju ktheheni (në gjynahe), edhe Ne do të kthehemi (me ndëshkime). Ne e kemi bërë Xhehenemin burg për jobesimtarët.

Shpjegimi i ajetit

- **Shpresohet që Zoti juaj t'ju mëshirojë (nëse pendoheni),** - Shpresohet që Allahu t'ju mëshirojë dhe ta kthejë gjendjen në favorin tuaj. Vërtet, Allahu i mëshiroi dhe u dhuroi pushtet në tokë, por i paralajmëroi për t'u ruajtur nga gjynahet e mosbindja:

- **... por, nëse ju ktheheni (në gjynahe), edhe Ne do të kthehemi (me ndëshkime).** - Nëse ktheheni dhe bëni poshtërsi, edhe Ne kthehemi me ndëshkim mbi ju. Kështu ndodhi kur ata u kthyen në mosbesim e poshtërsi. Allahu dërgoi tek ata Muhamedin (a.s), profetin e Tij besnik, dhe i dënoi nëpërmjet tij. Ky ishte ndëshkimi e poshtërimi i tyre në këtë botë. Ndërsa për ndëshkimin e ahiretit Allahu thotë:

- **Ne e kemi bërë Xhehenemin burg për jobesimtarët.** - Ata do të hidhen me forcë në Zjarr e do të qëndrojnë përjetësisht në të. Në këto ajete ndihet edhe kërcënimi për popullin e fundit, për muslimanët, që të jenë të kujdesshëm e të ruhen nga gjynahet, se, nëse e bëjnë këtë, i pret i njëjti ndëshkim si bijtë e Izraelit. Ky është rregulli i Zotit, që nuk ndryshon dhe nuk të fal. Çdokush që sheh se si jobesimtarët sundojnë mbi muslimanët e kupton se kjo ndodh për shkak të gjynaheve dhe largimit të tyre nga feja e Zotit. Nëse muslimanët e zbatojnë Librin e Zotit dhe traditën e Profetit të Tij, atyre ka për t'iu dhuruar patjetër triumfi dhe do të lartësohen mbi të gjithë armiqtë e tyre.

Ajeti 9

9. Ky Kur'an (madhështor) udhëzon në rrugën më të drejtë dhe i përgëzon

besimtarët që bëjnë vepra të mira se do të kenë një shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na njofton për rëndësinë dhe madhësitinë e Kur'anit, për faktin se:

- **Ky Kur'an (madhështor) udhëzon në rrugën më të drejtë...** – Kur'ani udhëzon tek më e drejta dhe më e përkryera, për sa u përket veprave dhe moralit. Ai që ndriçohet nga mësimet e Kur'anit do të jetë nga më të përkryerit dhe më të udhëzuarit në të gjitha aspektet dhe çështjet.

- **... dhe i përgëzon besimtarët që bëjnë vepra të mira se do të kenë një shpërblim të madh.** - Ata bëjnë punë të mira, qoftë të detyrueshme, qoftë vullnetare e të pëlqyeshme. Këta do të kenë një shpërblim të madh, të cilin Allahu e ka përgatitur për t'i nderuar në vendin e bujarisë së Tij. Askush nuk mund t'i përshkruajë ato mirësi, veç Zotit.

Ajeti 10

10. Kurse për ata që nuk besojnë në Jetën Tjetër, Ne kemi përgatitur një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

Kur'ani përmban jo vetëm përgëzime, por edhe kërcënime. Ai flet për frytet e besimit të drejtë dhe të veprave të mira, nga njëra anë, dhe për mënyrat e veprat që bëjnë të merituar ndëshkimin, nga ana tjetër.

Ajeti 11

11. Njeriu lutet për keq, ashtu sikurse lutet për mirë. Njeriu është, vërtet i ngutshëm.

Shpjegimi i ajetit

Kjo tregon injorancën e thellë dhe ngutjen e njeriut. Ai lutet e mallkon duke dëmtuar veten, fëmijët e pasurinë e tij. Kur është i zemëruar, ai nxitohet dhe lutet kundër vetes, ashtu siç nxitohet të lutet për mirë. Por Allahu i Madhëruar, nga mëshira dhe butësia e Tij, i përgjigjet lutjeve të njeriut për mirë dhe nuk i përgjigjet lutjeve për keq. "Sikur Allahu t'ua shpejtonte njerëzve pranimin e kërkesës për të keqen, ashtu siç pranon shpejtimin e kërkesës për të mirën, atyre do t'u përfundonte afati. Por ata që

nuk janë të bindur për takimin Tonë, Ne i lëmë të enden në shfrenimin e tyre." [Junus 11]

Ajeti 12

12. Ne i bëmë natën dhe ditën dy Shenja madhështore. Natën e errësuar dhe ditën e bëmë të shndritshme që ju të kërkonti begati nga Zoti juaj dhe që të mësoni numrin e viteve dhe llogaritjen (e kohës). Ne e kemi sqaruar çdo gjë në mënyrë të hollësishme.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne i bëmë natën dhe ditën dy Shenja madhështore** - Ato janë shenja që tregojnë për pushtetin absolut të Allahut dhe mëshirën e Tij të gjerë e gjithëpërfshirëse. Ato tregojnë se Ai është i vetmi që meriton adhurimin e krijesave. Vetëm Ai duhet adhuruar e askush tjetër veç Tij.

- **Natën e errësuar...** - E bëmë natën të errët, që njerëzit të pushojnë dhe të çlodhen.

- **... dhe ditën e bëmë të shndritshme që ju të kërkonti begati nga Zoti juaj...** - E bëmë ditën të shndritshme, që të kërkonti mirësitë e Zotit tuaj në prodhimet, tregtinë e udhëtimet tuaja.

- **... dhe që të mësoni numrin e viteve dhe llogaritjen (e kohës).** - Me kalimin e ditëve e netëve dhe ndryshimin e fazave të hënës, ju mund të njihni e llogarisni vitet dhe periudhat. Në këtë mënyrë, ju ndërtoni jetën tuaj dhe arrini mirësitë që ju nevojiten.

- **Ne kemi sqaruar çdo gjë në mënyrë të hollësishme.** - Allahu i ka qartësuar ajetet, që çdo çështje të jetë e kuptueshme dhe që të dallohet lehtë e vërteta nga e kota. Ai e bëri Kur'anin sqarues për gjithçka, sikurse ka thënë në një ajet tjetër: "Asgjë nuk kemi lënë pa përmendur në Libër. Në fund, te Zoti i tyre do të tubohen të gjithë." [El en'am 38].

Ajeti 13

13. Asnjë njeriu nuk kemi për t'ia ndarë nga qafa librin e tij (të veprave) dhe në Ditën e Gjykimit, Ne do t'ia paraqitim atë si një libër të hapur.

Shpjegimi i ajetit

Allahu na tregon këtu për drejtësinë e Tij absolute. Ai ia ka lidhur gjithësecilit librin e punëve në qafën e vet. Libri i veprave nuk i ndahet njeriut asnjëherë. Veprat e shënuara në të janë frytet e punës së tij dhe të askujt tjetër. Çdokush do të merret në përgjegjësi veçse për punët e veta. Ditën e Kijametit, në atë libër do të gjenden të gjitha veprat e tij, të mira e të këqija, të mëdha e të vogla.

Ajeti 14

14. (çdokujt do t'i thuhet:) “Lexoje librin tënd! Sot mjafton të jesh vetë gjykues i vetvetes”.

Shpjegimi i ajetit

Atë ditë, njeriut do t'i thuhet: “Lexoje librin tënd! Sot mjafton të jesh vetë gjykues i vetvetes”. Kjo është drejtësia e plotë. Çdo rob do t'i thuhet: “Gjykoje vetveten!” për të parë se e meriton ndëshkimin ose shpërblimin.

Ajeti 15

15. Kush ndjek udhëzimin në rrugën e drejtë ka udhëzuar vetveten dhe kush devijon ka devijuar veçse veten e vet. Askush nuk do ta bartë barrën e tjetrit. Ne nuk kemi dënuar askënd para dërgimit të Profetëve.

Shpjegimi i ajetit

Qoftë udhëzimi, qoftë humbja është çështje personale e secilit, se askush nuk ka për t'u ngarkuar me përgjegjësinë e tjetrit. Askush nuk mund të largojë prej tjetrit ndonjë të keqe e ta shpëtojë prej saj. Allahu i Madhëruar është më i drejti i të drejtëve. Ai nuk ndëshkon asnjë, derisa t'ia ketë qartësuar argumentet përmes profetëve e shpalljeve. Pas kësaj, kushdo që tregohet kryeneç e mendjemadh meriton ndëshkimin e të Drejtë. Ndërsa ai që nuk u bindet argumenteve për shkak se nuk i janë qartësuar argumentet e Zotit, nuk ka për t'u ndëshkuar. Me këtë ajet argumentohen ata që thonë se njerëzit që kanë jetuar në periudha që nuk kanë pasur profetë e udhëzues, si dhe fëmijët e idhujtarëve që kanë vdekur para arritjes së moshës së pjekurisë, Allahu nuk i ndëshkon, por do t'i sprovtojë ata Ditën e Gjykimit, duke u

dërguar profetë në atë kohë. Allahu nuk i bën padrejtësi askujt.

Ajeti 16

16. Kur duam ta shkatërrojmë ndonjë vend (popull), i urdhërojmë pasanikët e atij vendi (për të pasuar rrugën e drejtë); por ata kundërshtojnë; atëherë, dënimi kundër tyre bëhet i merituar dhe Ne i shkatërrojmë ata krejtësisht.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na njofton se, kur dëshiron dhe e ka vendosur që ta shkatërrojë një vendbanim zullumqarësh e keqbërësish, e lejon në kaderin e Tij që të shfrenuarit e atij vendi e pasanikët të kalojnë çdo kufi me armiqtë e padrejtësi. Ai i urdhëron ata që të pasojnë rrugën e drejtë, por ata kundërshtojnë, dhe kështu të bëhet i meritueshëm urdhri i Zotit për ndëshkimin, që nuk ka kush ta kthejë apo ta ndalë.

Ajeti 17

17. Sa e sa breza kemi shkatërruar pas Nuhut. Mjafton që Zoti yt i di dhe i sheh të gjitha gjynahet e robve të Tij.

Shpjegimi i ajetit

- Sa e sa breza kemi shkatërruar pas Nuhut. - Janë të shumtë popujt të cilët Allahu i shfarosi pas Nuhut (a.s). Kështu u shkatërruan populli i Adit, ai i Themudit, populli i Lutit etj. Allahu i shkatërroi kur u shtuan padrejtësitë e poshtërsitë e tyre dhe kur u zhytën në kufër. Pas mohimit e shfrenimit, mbi ta goditi ashpër dënimi e zemërimi i Allahut.

- Mjafton që Zoti yt i di dhe i sheh të gjitha gjynahet e robve të Tij. – Nuk ka asnjë padrejtësi nga Zoti, sepse Ai ndëshkon veçse për ato vepra që rob ka bërë, madje për shumë e shumë gjynahe Allahu është Falës e Mëshirues.

Ajeti 18

18. Atij, që ka për qëllim vetëm këtë botë, Ne do t'i japim në të aq sa duam dhe pastaj ai do të hyjë në Xhehenem i përçmuar dhe i përbuzur.

Shpjegimi i ajetit

- **Atij, që ka për qëllim vetëm këtë botë, Ne do t'i japim në të aq sa duam** - Allahu i Lartësuar na njofton se çdokush që dëshiron këtë botë, që shpejt do të përfundojë e zhduket, dhe sakrifikon për të, duke harruar nga erdhi e ku do të shkojë, Ai ka për t'i dhënë nga kënaqësitë e saj të pakta, aq sa e ka shkruar për t'i dhënë në Leuhi Mahfudh. Por këto kënaqësi janë të padobishme dhe zgjasin shumë pak. Nga ana tjetër, në ahiret, ai ka për t'u ndëshkuar në Xhehenem, sikurse thotë Zoti:

- ... dhe pastaj ai do të hyjë në Xhehenem i përçmuar dhe i përçuzur. – Ai do të jetë i poshtëruar, i mbuluar me turp dhe i larguar nga mëshira e Zotit. Ai do të vuajë nën ndëshkimin e ashpër, turpin dhe poshtërimin e dhembshëm.

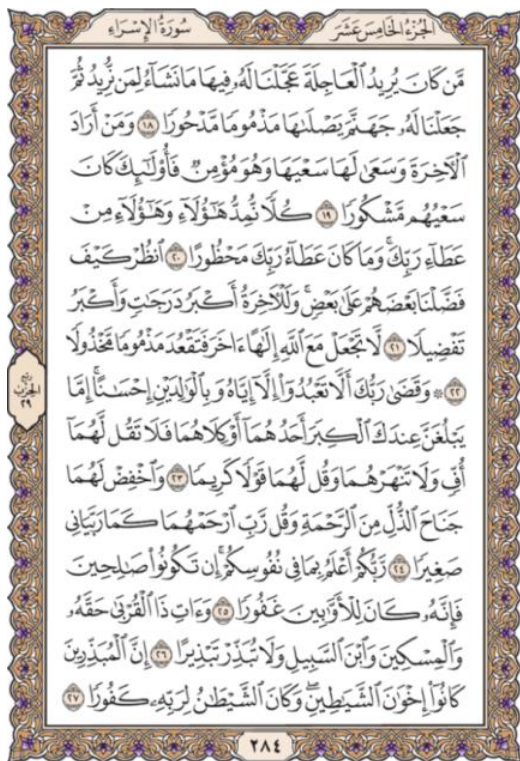
Ajeti 19

19. Ndërsa ai që ka për qëllim Botën Tjetër, duke qenë besimtar dhe përpjekjet për të ashtu si i takon asaj, përpjekjet e tij do të jenë të shpërbllyshme.

Shpjegimi i ajetit

- **Ndërsa ai që ka për qëllim Botën Tjetër, duke qenë besimtar dhe përpjekjet për të ashtu si i takon asaj,...** - Ndryshe ndodh me ata që synojnë ahiretin dhe kënaqen me të, duke i dhënë përparësi ndaj kësaj jete. Këta fatlumë sakrifikojnë për ahiretin, ashtu si duhet. Mënyra e përpjekjes për jetën tjetër përshkruhet në librat hyjnorë dhe traditën profetike. Këta të mirë bëjnë gjithçka që kanë mundësi, por pasi plotësojnë kushtin kryesor të pranimit të punëve të mira, pra, duke u pajisur me besim, sepse Allahu thotë: "...duke qenë besimtar dhe duke u përpjekur për të ashtu si i takon asaj." Thënë ndryshe, kjo duhet të bëhet duke besuar Allahun, melekët, librat e Tij, profetët e Tij dhe Ditën e Gjykimit. Për këta të zgjedhur është rezervuar një shpërblim i madh.

- ...përpjekjet e tij do të jenë të shpërbllyshme. – Përpjekjet e tij do të jenë të pranuar, madje të shumëfishuara dhe të ruajtura tek Zoti, për të marrë sa më shumë shpërblime.

Ajeti 20

20. Çdokujt prej tyre do t'i japim nga të mirat e Zotit tënd dhe dhënia e Zotit tënd nuk është e kufizuar.

Shpjegimi i ajetit

- **Çdokujt prej tyre do t'i japim nga të mirat e Zotit tënd dhe dhënia e Zotit tënd nuk është e kufizuar.** - Megjithatë, atyre nuk ka për t'u ikur prej duarsh pjesa e tyre prej mirësive e furnizimit të kësaj dynjaje. Të gjithëve Allahu i Lartësuar ka për t'ua dhënë pjesën e përcaktuar prej dynjasë, sepse Ai është Zoti i botëve dhe ky është përkujdesi dhe bujaria e Tij.

- ...dhe dhënia e Zotit tënd nuk është e kufizuar. - Askush nuk mund të privohet nga furnizimi i Tij. Të gjitha krijesat përfitojnë nga mirësia dhe furnizimi i Tij.

Ajeti 21

21. Shiko se si i kemi dalluar Ne disa mbi disa të tjerë! Por, në Jetën Tjetër ka grada më të larta dhe dallimi në të është më i madh.

Shpjegimi i ajetit

- **Shiko se si i kemi dalluar Ne disa mbi disa të tjerë!** - Shiko se si Allahu, i Urti dhe i Lartësuar, i ka dalluar njerëzit në këtë jetë: disave u jep më tepër pasuri e disave më pak, disave ua lehtëson punët e të tjerëve ua vështirëson, disave u ka dhuruar shumë dituri e të tjerë janë zhytur në injorancë, disa i ka bërë të logjikshëm e të urtë e të tjerë janë mendjelehtë e të mangët, e shumë dallime të tjera.

- **Por, në Jetën Tjetër ka grada më të larta dhe dallimi në të është më i madh.** - Mirësitë dhe kënaqësitë e kësaj jete kurrë nuk mund të krahasohen me mirësitë dhe lumturinë e ahiretit. Të lumturit janë banorët e shtëpive të larta, mes kënaqësive dhe bukurive të llojllojshme. Ndërsa fatzinj janë ata që nuk besojnë, sepse ata do të përpëliten në zjarr dhe do të vuajnë ndëshkimin e dhembshëm, të mbuluar nga zemërimi i merituar i Zotit Mëshirëplotë. Eh, sa larg janë këto dy grupe nga njëri-tjetri! Në të dyja jetët, mes dy grupeve ka dallime aq të mëdha, sa vetëm Zoti i di.

Ajeti 22

22. Mos adhuro asnjë zot tjetër me Allahun, se do të bëhesh i qortuar e i braktisur!

Shpjegimi i ajetit

Kurrë mos u bëj pjesë e atij besimi që thotë se ndonjë prej krijesave meriton të adhurohet dhe mos i bëj shok Zotit ndonjë nga këto krijesa! Kjo është një vepër e ulët dhe e dënueshme, që sjell veçse poshtërim e ndëshkim. Vetë Allahu i Madhëruar, melekët e Tij dhe të gjithë të dërguarit e Tij e kanë ndaluar idhujtarinë dhe i kanë kërcënuar ashpër ata që bëjnë vepra idhujtarie. Idhujtarët kanë cilësitë më të shëmtuara. Çdo njeri që lidhet me dikë tjetër veç Allahut ka për t'u dëshpëruar dhe do të braktiset nga idhulli i tij. Në varësi të braktisjes së besimit të vërtetë dhe mosmbështetjes tek Zoti do të jetë edhe braktisja dhe dështimi i këtyre njerëzve. Ai që e lidh zemrën me diçka tjetër veç Zotit, ka për t'u lënë në mëshirën e asaj që ia ka dorëzuar zemrën, pra, ka për të përfunduar i

pashpresë, i dështuar, i braktisur e pa përkujdesin e Zotit, sepse dihet se asnjë krijesë nuk mund t'i sjellë dobi një krijese tjetër, pa lejen e Zotit. Nga ajeti kuptohet qartë se, çdokush që lidhet me diçka tjetër veç Zotit është i dështuar dhe ka për të mbetur i braktisur dhe pa ndihmën e Zotit. Por kuptohet gjithashtu, se çdokush që ia përkushton fenë, besimin dhe adhurimet me sinqeritet vetëm Allahut dhe e lidh zemrën veçse me Të dhe me askënd tjetër veç Tij, ai ka për të qenë i lavdërueshëm, i ndihmuar e mbështetur nga Zoti, në të gjitha çështjet dhe gjendjet e tij.

Ajetet 23 - 24

23. Zoti yt ka dhënë urdhër të prerë që të mos adhuroni asnjë (dhe asgjë) tjetër përveç Tij dhe të silleni mirë ndaj prindërve. Nëse njërin prej tyre, ose që të dy, i ka kapur pleqëria pranë kujdesit tënd, atëherë mos u thuaj atyre as "of" e as mos u sill vrazhdë ndaj tyre, por thuaju vetëm fjalë të mira!

24. Dhe shtrije mbi ta krahun e butësisë dhe të mëshirës dhe thuaj (lutu): "O Zoti im! Mëshiroji ata të dy, siç më edukuan mua kur isha i vogël!"

Shpjegimi i ajeteve

Pasi na ndaloi nga idhujtaria, Allahu i Madhëruar na urdhëron për njësimin e Tij:

- **Zoti yt ka dhënë urdhër të prerë që të mos adhuroni asnjë (dhe asgjë) tjetër përveç Tij...** - Ai ka përcaktuar me ligj që të mos adhuroni veç Tij asnjë e asgjë prej krijesave të qiellit e tokës, prej të gjallëve e të vdekurve. Allahu ka urdhëruar që të adhuroni vetëm Atë, sepse Ai është Një i vetëm, i pashoq. Ai është *Es-Samed* - Ai që, të gjitha krijesat i drejtohen e luten për nevojat e tyre. Çdo cilësi dhe atribut i Allahut është absolut, që nuk mund t'i afrohet në përshkrimin me të askush prej krijesave. Allahu është Bamirësi, që ka përfshirë me bamirësinë e Tij gjithçka. Ai është dhuruesi i të gjitha mirësive të dukshme dhe të padukshme. Allahu është mbrojtësi nga të gjitha ligësitë e fatkeqësitë. Ai është Krijuesi, Furnizuesi, Rregulluesi e

Ai që përkujdeset për të gjitha çështjet e krijesave. Ai është i vetëm në të gjitha këto attribute, ndërsa çdo gjë tjetër është krijesë e varfër, që nuk ka asgjë në dorë. Pasi foli për të drejtën e Vet, i Madhëruari flet për të drejtën e prindërve, si një nga detyrimet më të mëdha të njeriut, që duhet respektuar dhe përbushur.

- ...dhe të silleni mirë ndaj prindërve. -

Tregohuni bamirës ndaj tyre me të gjitha mënyrat dhe format e bamirësisë, me fjalë, me sjellje dhe vepra. Mos e harroni asnjëherë se ata janë sebepe i ardhjes suaj në këtë jetë. Ata i dhurojnë fëmijës dashurinë më të madhe. Ata janë njerëzit më të afërt për njeriun, për të cilët ai ka detyrimin më të madh për t'u bërë mirë e për t'u kujdesur. Allahu i Lartësuar thotë:

- Nëse njërin prej tyre, ose që të dy, i ka kapur pleqëria pranë kujdesit tënd,... -

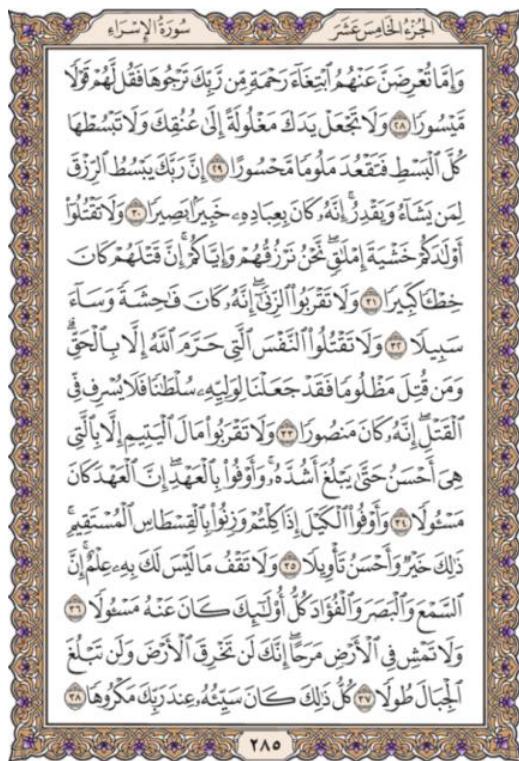
Kjo është moshja kur njeriu dobësohet dhe ka nevojë për butësi, ngrohtësi e dashuri. Prandaj i Lartësuar na ka urdhëruar e thotë:

- ... atëherë mos u thuaj atyre as "of"... – Më e pakta e bamirësisë dhe mirësjelljes me prindërit e moshuar është që të mos u thuash këto fjalë. Pra, jini të kujdesshëm, o njerëz, dhe mos shkaktoni atyre as më të voglin mundim! Sigurisht, mundimet më të mëdha janë edhe më të ndaluara nga Zoti.

- ... e as mos u sill vrazhdë ndaj tyre,... - Mos u trego i vrazhdë e mos u fol me ashpërsi.

- ... por thuaju vetëm fjalë të mira! - Thuaju fjalë të ëmbla, që i kënaqin ata! Tregohu me edukatë, i butë, i ngrohtë dhe i dashur me ta! Gjithmonë thuaju fjalë të ngrohta, që ua kënaqin dhe qetësojnë zemrën! Sigurisht, këto fjalë duhen dhënë në varësi të kohës, vendit e njerëzve, larg shtirjeve e teprimit të panevojshëm.

- Dhe shtrije mbi ta krahun e butësisë dhe të mëshirës... - Tregohu modest, i përlulur e i mëshirshëm para prindërve, duke llogaritur shpërblimin e Zotit e jo nga frika ose për ndonjë interes material. Me përunjësinë dhe sjelljen e mirë ndaj tyre

syno veçse kënaqësinë e Zotit e jo qëllime të kësaj jete!

- ... dhe thuaj (lutu): “O Zoti im! Mëshiroji ata të dy, siç më edukuan mua kur isha i vogël!”. - Lutu që Allahu t'i mëshirojë, kur janë gjallë dhe pas vdekjes, si shlyerje për kujdesin e tyre të pakursyer për ty kur ishe i mitur. Nga kjo kuptohet se, sa më i madh të jetë përkushtimi i prindërve për fëmijën, aq më i madh është haku e detyrimi ndaj tyre. Të njëjtin pozicion si prindi ka edhe ai që i mëson fëmijës edukatën dhe diturinë e dobishme fetare ose jofetare. Kështu, mësuesit dhe edukatorët, që kanë kontribuar në edukimin e mirë të fëmijës, meritojnë respektin dhe mirënjohjen e tij.

Ajeti 25

25. Zoti juaj e di më së miri atë që fshihni brenda shpirtit tuaj. Nëse jeni bamirës, atëherë (dijeni se) Ai është Falës i Madh ndaj atyre që pendohen.

Shpjegimi i ajetit

- Zoti juaj e di më së miri atë që fshihni brenda shpirtit tuaj. - Zoti juaj vështron të

fshehtat tuaja, të mira apo të këqija qofshin. Ai nuk sheh veç punët e dukshme, por vështron edhe atë që gjendet brenda zemrave tuaja, qoftë ajo e mirësi ose e ligë.

- **Nëse jeni bamirës, atëherë (dijeni se) Ai është Falës i Madh ndaj atyre që pendohen.** - Nëse qëllimi juaj është për të kënaqur Allahun dhe nëse synoni ato punë që ju afrojnë tek Ai, kjo dëshmon për mirësinë tuaj. Është e rëndësishme që Allahu të mos shohë në zemrën tuaj qëllime të liga, prandaj mos i lejoni ato që të jenë të vazhdueshme e t'ju zënë rrënjë në zemër. Qëllimi juaj i vazhdueshëm të jetë vetëm Zoti e kënaqësia e Tij. Allahu i Madhëruar thotë: "Ai është Falës i Madh ndaj atyre që pendohen." Këta janë ata që kthehen drejt Zotit të penduar në çdo kohë dhe gjendje. Nëse Zoti sheh dëshirën tuaj të vazhdueshme për t'u kthyer tek Ai të nënshtuar dhe të penduar, nëse sheh dashurinë për Të dhe për çdo punë që të afron tek Ai, atëherë Ai do t'ju falë dhe mbulojë gabimet tuaja, që janë fryt i natyrës njerëzore. Allahu i fal gabimet kalimtare, që nuk janë të vazhdueshme.

Ajetet 26 – 28

26. Jepi të afërmit, të varfrit dhe udhëtarit të drejtën që i takon, por mos shpenzo tepër e më kot!

27. Pa dyshim, ata që e teprojnë janë vëllezër të shejtanëve dhe shejtani është mohues i madh i Zotit të Tij.

28. Nëse nuk mund t'i ndihmosh (nevojtarët) dhe i kthen ata, duke shpresuar mëshirë nga Zoti yt, atëherë thuaju atyre fjalë të mira!

Shpjegimi i ajeteve

- **Jepi të afërmit, të varfrit dhe udhëtarit të drejtën që i takon, por mos shpenzo tepër e më kot!** - Tregohu bamirës ndaj të afërmeve e farefisit, qoftë duke kryer detyrimet ndaj tyre, qoftë duke i ndihmuar në mënyrë vullnetare. Këto detyrime e përgjegjësi janë në varësi të gjendjes, llojit të nevojave, afërsisë farefisnore dhe kohës se kur shfaqen këto nevoja. Gjithashtu, Allahu na urdhëron të plotësojmë edhe

detyrimin ndaj nevojtarëve. Le t'u japim atyre zekatin ose sadakatë, që të plotësojnë nevojat që kanë. Po kështu edhe për udhëtarin që ka mbetur në mes të rrugës, larg vendit, pasurisë e të afërmeve të tij. Për të gjitha këto kategori, Allahu na ka porositur që t'u japim ndihma materiale, por pa e dëmtuar pasurinë tonë. Ai thotë të shpenzojmë me masë, duke i dhënë secilit aq sa duhet, pa e tepruar, sepse teprimi dhe shpenzimet e kota janë të ndaluara. Allahu thotë për ata që e teprojnë:

- **Pa dyshim, ata që e teprojnë janë vëllezër të shejtanëve dhe shejtani është mohues i madh i Zotit të Tij.** - Shejtani i mallkuar na thërret veçse në vepra të ulta e të shëmtuara. Ai e nxit njeriun për kopraci. Nëse njeriu nuk i bindet, atëherë shejtani kthehet në ekstremin tjetër, duke e nxitur për të shpërdoruar. Ndërsa Allahu i Lartësuar urdhëron për vepra të drejta e dobiprurëse dhe për t'u pajisur me cilësi të lavdërueshme. Allahu i Madhëruar i përshkruan robërit e Tij duke thënë: "Janë ata që, kur shpenzojnë, nuk e teprojnë e as nuk janë dorështrënguar, por mbajnë mesataren e janë të matur." [Furkan 67]. Pasi na urdhëroi të shpenzojmë për të afërmit, kur kemi mundësi materiale, Allahu na tregon se si duhet të sillemi kur nuk kemi mundësi t'i ndihojmë materialisht apo financiarisht:

- **Nëse nuk mund t'i ndihmosh (nevojtarët) dhe i kthen ata, duke shpresuar mëshirë nga Zoti yt, atëherë thuaju atyre fjalë të mira!** - Edhe nëse nuk u jep, sepse nuk ke mundësi, shpresoj tek Allahu që t'i ndihmosh një herë tjetër, kur të kesh mundësi. Gjithashtu, Allahu na porosit: "...thuaju atyre fjalë të mira!" Pra, thuaju fjalë të ngrohta e lehtësuese, duke premtuar për ndihmë sapo të të jepet mundësia, duke shprehur keqardhjen për pamundësinë e momentit. Duke u thënë këto fjalë të ngrohta, ata do të largohen me zemër më të qetë dhe me shpresë. Këto fjalë të ngrohta janë më të mira sesa një sadaka që shoqërohet me fjalë fyese. I Madhëruari

thotë: “Një fjalë e mirë dhe falja janë më të vlefshme se një lëmoshë që shoqërohet me fjalë fyese. Allahu është i Vetëmjaftueshëm dhe i Butë.” [Bekare 263]. Edhe kjo porosi është shprehje e mëshirës dhe e butësisë së Allahut të Madhëruar. Ai urdhëron që njerëzit gjithmonë të presin për mëshirën dhe bujarinë e Tij. Pritja e ndihmës dhe kërkimi i mëshirës dhe i bujarisë nga Allahu është adhurim. Nga ana tjetër, kur njeriu premtan se do të japë sadaka sapo t’i jepet mundësia është gjithashtu adhurim, sepse Profeti (a.s.) na ka mësuar se thjesht qëllimi për të bërë mirë konsiderohet si vepër e mirë. Kështu, njeriu duhet të përpiqet të bëjë mirë sa më shumë që të mundet dhe të ketë qëllim për të kryer ato vepra të mira, të cilat, për momentin, nuk mund t’i kryejë. Për të gjitha këto ai merr shpërblim dhe ndoshta Allahu i Madhëruar ia lehtëson kryerjen e të mirave që ai i synon.

Ajeti 29

29. Mos e shtrëngo dorën tënde e as mos e lësho atë pa fre dhe të mbetesh i qortuar dhe duarthatë!

Shpjegimi i ajetit

- **Mos e shtrëngo dorën tënde...** - Mos u bëj koprrac me pasurinë që të ka dhënë Allahu i Madhëruar!

- **... e as mos e lësho atë pa fre dhe të mbetesh i qortuar dhe duarthatë!** – Nga ana tjetër, nëse shpenzon vend e pa vend në drejtime jo të lejuara, ose më shumë sesa duhet, atëherë do të qortohesh për atë që bën dhe do të mbetesh duarthatë. Kështu, as pasuri nuk të ngelet dhe as shpërblim nga Zoti nuk fiton.

Ajeti 30

30. S’ka dyshim se është Zoti yt Ai që i jep me mbushulli atij, që do dhe ia kufizon atij, që do. Ai di dhe sheh gjithçka mbi robërit e Tij.

Shpjegimi i ajetit

- **S’ka dyshim se është Zoti yt Ai që i jep me mbushulli atij, që do dhe ia kufizon atij, që do.** - Allahu na njofton se është Ai që ia zgjeron ose ngushton begatitë robve, ashtu si Ai dëshiron. Këtë Ai e bën me

urtësi të madhe dhe me diturinë e Tij gjithëpërfshirëse.

- **Ai di dhe sheh gjithçka mbi robërit e Tij.** - Allahu i shpërblen ata që Ai i sheh që janë të mirë në punët e tyre dhe përkujdeset që t’i rregullojë veprat e tyre, me butësinë, mëshirën dhe bujarinë e Tij.

Ajeti 31

31. Mos i vrisni fëmijët tuaj nga frika e varfërisë, se Ne ua sigurojmë furnizimin atyre dhe juve! Vrasja e tyre është një krim i madh.

Shpjegimi i ajetit

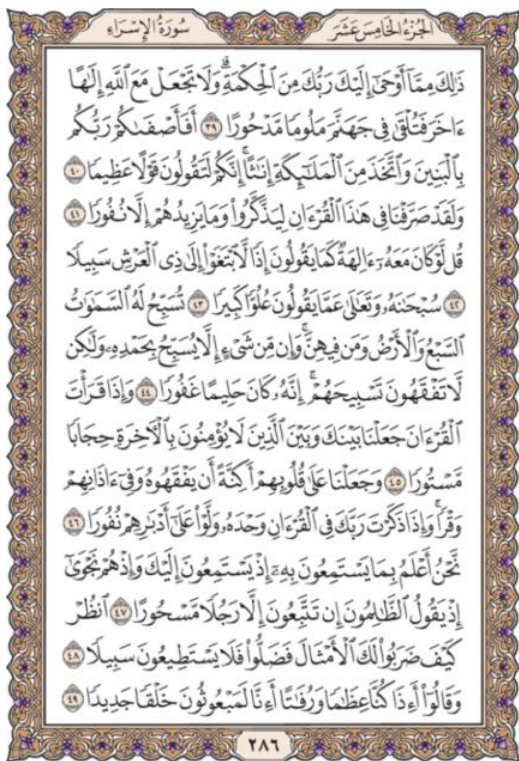
Kjo tregon për mëshirën e madhe të Allahut me njerëzit. Ai është më i mëshirshëm me ta sesa vetë prindërit e tyre me ta. Allahu i Gjithëmëshirshëm i ndaloi ata që të vrasin fëmijët e tyre nga frika e varfërisë e skamjes. Ai premtan se është Furnizuesi i të gjithëve. Ai bën të ditur se vrasja e tyre është gjynah i madh, madje nga më të mëdhenjtë. Ky lloj gjynahu tregon se ata njerëz që e bëjnë nuk kanë asnjë pikë mëshirë në zemër, pasi guxojnë të marrin jetën e foshnjave, që janë krejt të pastër e të pafajshëm. Ata njerëz meritojnë ndëshkim të ashpër.

Ajeti 32

32. Mos iu afroni imoralitetit! Ai është një vepër e shëmtuar dhe një rrugë shumë e keqe.

Shpjegimi i ajetit

Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar na ndalon që edhe t’i afrohem imoralitetit. Ky ndalim edhe më i fortë sesa thjesht ndalimi nga kryerja e kësaj vepre, sepse kështu ai të pengon nga të gjitha rrugët e veprat pararendëse të imoralitetit, që të shpien tek ai. Marrja e masave për prerjen e rrugëve të zina-së është një veprim i domosdoshëm, sepse Profeti (a.s.) ka thënë: “Ai që kullot afër kufijve të ndaluar pritet që t’i shkelë ato kufij.” Sidomos kur bëhet fjalë për këtë lloj vepre, që është nga më të vështirat për t’u përballuar nga njeriu. Allahu i Madhëruar e ka përshkruar imoralitetin si *fahishe* - poshtërsi ose vepër e shëmtuar, e cila konsiderohet e tillë si në Sheriat, ashtu

edhe në logjikën njerëzore të pastër. Kjo vepër konsiderohet si shkelje e të drejtës së Zotit, të gruas e familjes së saj, shkelje e të drejtës bashkëshortore dhe pastërtisë së shtratit bashkëshortor, prishje e gjakut dhe i përkatësisë farefisnore etj. Allahu thotë gjithashtu: "...dhe një rrugë shumë e keqe." Rruga më e keqe është rruga e atij që guxon të kryejë këtë poshtërsi të madhe.

Ajeti 33

33. Mos e vrisni njeriun, që Allahu e ka ndaluar të vritet, përveç se me drejtësi (sipas Ligjit). Nëse dikush vritet pa të drejtë, Ne i kemi dhënë të drejtë kujdestarit të tij (të kërkojë drejtësi). Por edhe ai të mos e kalojë kufirin në (shpagimin për) vrasje, sepse ai është i ndihmuar (prej Zotit).

Shpjegimi i ajetit

- **Mos e vrisni njeriun, që Allahu e ka ndaluar të vritet,...** - Ky është ndalim nga vrasja e çdo njeriu që Zoti e ka ndaluar, i vogël a i madh, mashkull a femër, musliman a jomusliman që ka pakt me muslimanët. Të gjitha këto kategori janë të

ndaluar të preken, veç kur e parashikon e drejta ligjore, sikurse thotë Zoti:

- ... **përveç se me drejtësi (sipas Ligjit).** - Rastet kur lejohen ekzekutimet janë të përcaktuara nga ligji i Zotit, siç është për shembull dënimi për krimin e vrasjes, për shkeljen e kurorës apo për tradhtinë ndaj Islamit. Gjithashtu, në rebelimin kundër shtetit islam, nëse ai mund të ndalet veçse me luftë, lejohet luftimi dhe vrasja e rebelëve.

- **Nëse dikush vritet pa të drejtë, Ne i kemi dhënë të drejtë kujdestarit të tij (të kërkojë drejtësi).** - Për atë që vritet padrejtësisht, Ne i kemi dhënë kujdestarit të tij legjitim, ndër të afërmit dhe trashëgimtarët e tij, të drejtën e plotë për të kërkuar dënimin me drejtësi të vrasësit. Madje, kur plotësohen të gjitha kushtet që e bëjnë të meritueshëm ndëshkimin, Allahu e bën të mundur që vrasësi të mos i shpëtojë ndëshkimit. Por, sidoqoftë, edhe në të tilla kushte, Allahu u drejtohet të afërmit të viktimit dhe u thotë:

- **Por edhe ai të mos e kalojë kufirin në (shpagimin për) vrasje, sepse ai është i ndihmuar (prej Zotit).** - Allahu i Madhëruar e ndalon kalimin e kufijve në ekzekutimin e dënimit, p.sh duke shpërfytyruar kufomën e vrasësit ose duke e poshtëruar atë, ose duke e vvarë jo në mënyrën që ai e ka vvarë viktimit, por me mënyra të tjera të tepruara. Në ndëshkim të ruhet drejtësia dhe barazia. Kalim i kufirit është edhe vrasja jo e kriminelit, por e dikujt tjetër në vend të tij. Ky ajet tregon se e drejta për të ekzekutuar kriminelin ka kusht të domosdoshëm lejen e kujdestarit ligjor të viktimit. Dënimi ekzekutohet veçse me lejen e tij. Kështu, nëse ai zgjedh ta falë e të pranojë kompensim, atëherë dënimi rrëzohet. Gjithashtu, ajeti tregon se Allahu i ndihmon të afërmit e viktimit kundër kriminelit dhe bashkëpunëtorëve në krim, derisa t'u krijojë mundësinë që të vendoset drejtësia.

Ajeti 34

34. Mos iu afroni pasurisë së jetimit, përveçse kur keni qëllim të mirë (*për t'ia shtuar*), **derisa ai ta arrijë pjekurinë e vet!** Zbatojini premtimet tuaja, sepse për premtimin ka përgjegjësi!

Shpjegimi i ajetit

- **Mos iu afroni pasurisë së jetimit, përveçse kur keni qëllim të mirë** (*për t'ia shtuar*),... - Kjo tregon për butësinë e mëshirën e madhe të Allahut të Madhëruar për jetimët. Jetim konsiderohet ai fëmijë që ka i ka vdekur babai dhe është në moshë të vogël, sa nuk mund të kujdeset për veten. Allahu i Madhëruar urdhëron kujdestarët ligjorë të tij që të kujdesen për të dhe për pasurinë e tij. Ai i porositi që t'i qasen pasurisë së jetimit veçse me qëllim të mirë, duke synuar ta shtojnë dhe me kujdesin më të madh që të mos e humbasin ose shpërdorojnë, derisa jetimi të bëhet i aftë për të kontrolluar pasurinë e tij:

- **... derisa ai ta arrijë pjekurinë e vet!** - Derisa jetimi të arrijë moshën e pjekurisë dhe aftësisë së plotë ligjore për të vepruar me pasurinë e vet. Në këtë moment përfundon kujdestaria ligjore ndaj tij dhe ai bëhet përgjegjës për veten dhe pasurinë e tij. I Madhëruari thotë: "Vëri në provë jetimët, derisa të bëhen për t'u martuar e nëse vëreni tek ata pjekuri, atëherë jepuani pasurinë e tyre! Mos e hani pasurinë e tyre duke e shpërdoruar dhe duke u ngutur (*të përfitonit*) para se të rriten! Kush është i pasur, le të ruhet, e kush është i varfër, le të hajë me masë. Kur t'ua dorëzoni jetimëve pasurinë e vet, bëjeni këtë në prani të dëshmitarëve! Allahu është i mjaftueshëm si Llogaritës." [Nisa 6].

- **Zbatojini premtimet tuaja, sepse për premtimin ka përgjegjësi!** - Plotësoni të gjitha premtimet dhe përgjegjësitë që keni ndërmarrë para Zotit dhe ato që keni lidhur me njerëzit! Premtimet dhe marrëveshjet janë detyrime që duhen plotësuar dhe për të cilat njeriu do të pyetet para Zotit. Nëse i përmbushni ato, ju keni një shpërblim të madh nga Zoti. Por nëse nuk i përmbushni, atëherë jeni ngarkuar me gjynah të madh.

Ajeti 35

35. Mbusheni mirë masën kur matni dhe peshoni me peshore të saktë! Kjo është më e dobishme për ju dhe ka përfundim më të mirë.

Shpjegimi i ajetit

- **Mbusheni mirë masën kur matni dhe peshoni me peshore të saktë!** - Ky është një urdhër për të mbajtur drejtësinë dhe për të peshuar me masë të saktë, pa u ngrënë hakun njerëzve. Duke marrë për bazë kuptimin më të gjerë të ajetit, themi se në Islam është e ndaluar çdo lloj mashtrimi e abuzimi, për sa i përket vlerës dhe çmimit të sendeve apo në kushtet e marrëveshjeve. Ajeti, nga ana tjetër, na urdhëron të jemi të vërtetë e të sinqertë, duke synuar të mirën në çdo marrëveshje e bashkëpunim ndërnjerëzor.

- **Kjo është më e dobishme për ju dhe ka përfundim më të mirë.** - Këto porosi janë më të mira dhe zbatimi i tyre sjell një përfundim më të mirë. Ato e bëjnë robin që të jetë i qetë nga rrjedhimet e këqija. Mbi të gjitha, zbatuesit të marrëveshjeve i zbresin begati dhe mirësi të shumta nga Zoti.

Ajeti 36

36. Mos iu afro asaj për të cilën nuk ke njohuri! Dëgjimi, shikimi dhe zemra – për të gjitha ato ka përgjegjësi.

Shpjegimi i ajetit

- **Mos iu afro asaj për të cilën nuk ke njohuri!** - Kurrë mos paso diçka për të cilën nuk ke dije. Përkundrazi, sigurohu mirë në gjithçka që thua dhe vepron. Asnjëherë mos mendo se do të shpëtosh nga përgjegjësia për ato që thua dhe vepron. Ato ose do të jenë pro teje, ose kundër teje. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Dëgjimi, shikimi dhe zemra – për të gjitha ato ka përgjegjësi.** - Le ta dijë robi se ai do të pyetet për gjithçka që ka folur, vepruar dhe do të pyetet për çfarë i përdori trupin dhe pasurinë e tij. Atëherë, le të përgatisë përgjigje për çdo pyetje. Trupin ia krijoi Zoti që ai ta nënshtrojë për ta adhuruar Atë si një të vetëm, dhe pikërisht kjo është përgjigja e duhur për pyetjet që e

presin robin. Vetëm duke e përdorur trupin në adhurimin e Zotit dhe sinqeritetin në zbatimin e fesë së Tij, si dhe duke e ruajtur nga ndalesat e Zotit, mund të thuhet se robi i ka përgatitur përgjigjet për pyetjet që e presin.

Ajeti 37

37. Mos ec nëpër tokë me mburrje, sepse ti as nuk mund ta çash tokën, as nuk mund të arrish lartësinë e maleve!

Shpjegimi i ajetit

- **Mos ec nëpër tokë me mburrje,...** - Mos ec nëpër tokë me fodullëk e mendjemadhësi ndaj të vërtetës dhe ndaj krijesave të Zotit.

- **... sepse ti as nuk mund ta çash tokën, as nuk mund të arrish lartësinë e maleve!** - Me gjithë mendjemadhësinë tënde, nuk ke për t'ia arritur kësaj, përkundrazi, do të jesh i poshtëruar e i nënçmuar para Zotit dhe para krijesave. Zoti të përshkruan me cilësinë më të ulët. Llumi ku je zhytur është shumë i thellë, prandaj nuk arrin ta kuptosh ligësinë e tij.

Ajeti 38

38. E keqja e të gjitha këtyre është e urryer nga Zoti yt.

Shpjegimi i ajetit

Të gjitha këto ndalesa, duke nisur që nga ajeti: “Mos adhuro asnjë zot tjetër me Allahun, se do të bëhesh i qortuar e i braktisur!”, e deri këtu, të gjitha janë të urryera nga Zoti dhe do t'i sjellin fatkeqësi e vuajtje atyre që i bëjnë dhe nuk pendohen.

Ajeti 39

39. Këto (ajete) janë nga urtësia, që Zoti yt ta shpalli ty. Mos adhuro veç Allahut ndonjë zot tjetër që pastaj të hidhesh në Xhehenem si fajtor dhe i dëbuar.

Shpjegimi i ajetit

- **Këto (ajete) janë nga urtësia, që Zoti yt ta shpalli ty.** - Të gjitha këto ligje dhe dispozita të mrekullueshme që të sqaruan janë pjesë e Shpalljes dhe urtësive që Zoti të zbriti. Urtësi janë të gjithë urdhrat për vepra të mira dhe moral të lartë, si dhe ndalesat nga punët e këqija dhe morali i ulët. Ato iu shpallën më të mirit dhe zotërisë së të gjithë profetëve, në më të mirin dhe më të

zgjedhurin e librave, për të qenë udhëzim për më të mirin e popujve. Ato janë urtësia më e madhe që mund t'i dhurohet dikujt. Atij që i është dhuruar kjo urtësi i është dhënë mirësi e madhe. Në fund të këtyre urtësive, Zoti e mbyll me një ndalesë të fortë: me ndalimin e shirkut, ashtu sikurse nisi në fillim:

- **Mos adhuro veç Allahut ndonjë zot tjetër që pastaj të hidhesh në Xhehenem si fajtor dhe i dëbuar.** – Do të futesh në Zjarr, ku do të qëndrosh përjetësisht. Ai që i bën shok Zotit, e ka të ndaluar të futet në Xhenet, por do të jetë në Zjarr. Atje do të jetë “si fajtor dhe i dëbuar”, pra, i mbuluar nga mallkimi i Allahut, melekëve dhe i të gjithë njerëzimit.

Ajeti 40

40. A mos ju dalloi Zoti juaj me djem e për vete zgjodhi melekë që ju i mendoni femra? Ju jeni duke thënë fjalë (trillime), vërtet të mëdha.

Shpjegimi i ajetit

Ky është një mohim e qortim i fortë kundër atyre që shpifën se Allahu ka zgjedhur që disa prej krijesave të Tij të jenë bija të Tij. Ai u drejtohet këtyre trilluesve e mashtruesve, duke u thënë:

- **A mos ju dalloi Zoti juaj me djem e për vete zgjodhi melekë që ju i mendoni femra?** – Mos, vallë, ju dalloi ju, duke ju dhënë fëmijë meshkuj, që janë më të preferuar për ju, dhe për vete zgjodhi më pak të preferuarët, duke i bërë melekët femra?! Kështu pretendonin dhe shpifnin të paditurit, që melekët ishin femra dhe bija të Zotit. Por i Madhëruari ua hedh poshtë këtë, duke thënë:

- **Ju jeni duke thënë fjalë (trillime), vërtet të mëdha.** - Me këto shpifje të shëmtuara, së pari, ju morët guximin të pretendonit se Zoti ka fëmijë, që do të thotë se ka nevojë për fëmijë edhe pse disa prej jush e quajnë mangësi pasjen e fëmijëve (siç bëjnë murgjit). Së dyti, pretenduat se Atij i takon lloji më pak i preferuar i fëmijëve, pra, femrat, ndërkohë që është Ai që ju ka bërë mirësi kur ju dhuron fëmijë meshkuj e

femra. I Lartësuar qoftë Allahu nga shpifjet e trilluesve!

Ajeti 41

41. Ne i sqaruar Argumentet në këtë Kur'an, që ata të kujtojnë, por kjo nuk u shtoi atyre asgjë tjetër, vetëm se largimin (nga e Vërteta).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na tregon se në Kur'an ka sjellë një larmi të madhe ligjesh e porosish, duke i sqaruar imtësisht ato. Veç kësaj, Ai ka sjellë fakte dhe argumente të shumta për të vërtetuar kauzën, në të cilën fton krijesat. Këto argumente i përforcon edhe me kujtime të shumta të shpërblimeve e ndëshkimeve, me inkurajime e qortime, në mënyrë që të kujtojnë vazhdimisht atë që u bën dobi e të nxiten për ta pasuar, e të kuptojnë e të përmenden nga ajo që u bën dëm e të largohen e të ruhen prej saj. Megjithatë, shumica e njerëzve refuzojnë dhe nuk dinë gjë tjetër veç largimit nga e vërteta. Kështu ndodh, sepse ata e urrejnë të vërtetën dhe e duan shumë të kotën. Aq shumë e duan dhe e mbrojnë të kotën ku janë zhytur, saqë ajetet e Zotit nuk denjojnë as t'i dëgjojnë. Ndër çështjet që më së shumti Zoti qartësoi është teuhidi, i cili është themeli i besimit të drejtë. Ai urdhëroi për teuhid dhe na ndaloi nga e kundërta e tij, duke sjellë për këtë fakte dhe argumente logjike të shumta. Do të mjaftonin vetëm një pjesë e tyre, që nga zemra e robit të largohej çdo lloj dyshimi e mëdyshje se Allahu është i vetmi që meriton adhurimin e krijesave.

Ajeti 42

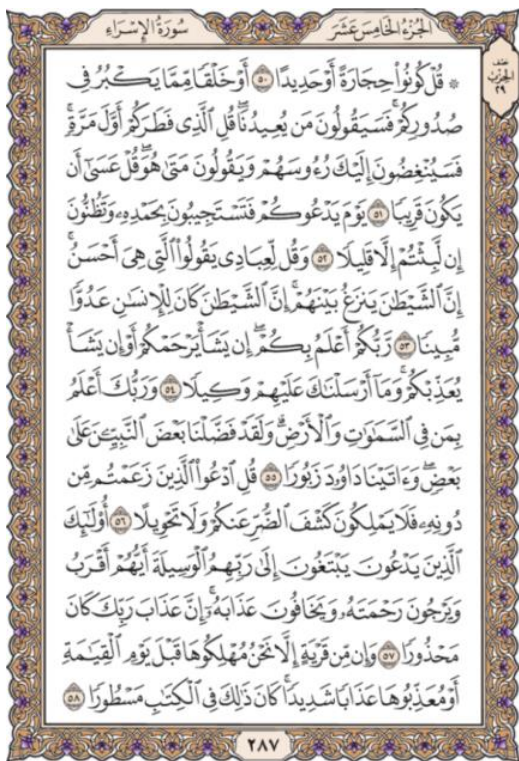
42. Thuaj: “Sikur të kishte zota të tjerë përveç Atij, sikundër thonë ata, atëherë ata (zotat) do të kërkonin rrugë për mbizotërim ndaj Zotit të Arshit (për t'ia marrë pushtetin)”.

Shpjegimi i ajetit

Thuaju këtyre idhujtarëve, të cilët pretendojnë se me Allahun mund të adhurohen edhe të tjerë, duke i nxitur të logjikojnë:

- **Thuaj: “Sikur të kishte zota të tjerë përveç Atij, sikundër thonë ata...”** - Nëse do ta mernin si të saktë trillimin e tyre, atëherë:

- ... ata (zotat) do të kërkonin rrugë për mbizotërim ndaj Zotit të Arshit (për t'ia marrë pushtetin)”. - Edhe ata që ju i quani zota do të kërkonin rrugë afrimi tek Zoti, duke e adhuruar Atë. Atëherë, çfarë kuptimi ka adhurimi i krijesave të dobëta e të varfra, të cilat edhe vetë kanë nevojë për të adhuruar Zotin e vetëm?! Përse t'i konsiderojmë ata si të barabartë me Allahun e Madhërishëm? Kjo është padrejtësia më e madhe dhe mendjelehtësia më e pashembullt. Nga ky veprim kanë ndaluar të gjithë profetët dhe shpalljet e Zotit, pa përjashtim. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Sipas këtij shpjegimi, ajeti është i ngjashëm me ajete të tjerë kuranorë si: “Edhe vetë idhujt të cilëve këta po u luten, kërkojnë afrimin (tek Allahu), shpresojnë në mëshirën e Tij dhe i frikësohen dënimit të Tij. Vërtet, dënimit të Zotit tënd është për t'iu ruajtur.” [Isra] Ose: “Ditën kur Ai do t'i tubojë ata dhe idhujt, që ata adhuruan veç Allahut, do t'u thotë (idhujve): “A ju qetë ata që i udhëzuat robërit e Mi që t'ju adhurojnë, apo ata vetë e braktisën rrugën (e drejtë)?” Ata do të përgjigjen: “Lavdia qoftë për ty! Kurrë nuk do të parapëlqenim që përveç Teje të kemi ndonjë mbrojtës tjetër, por Ti i begatove me të mira ata dhe të parët e tyre dhe ata i harruan paralajmërimet e tua dhe u bënë popull i shkatërruar.” [Furkan 17, 18]. Por ky ajet mund të ketë edhe një kuptim tjetër, sipas të cilit do të ishte: “Thuaj: “Sikur të kishte zota të tjerë përveç Atij, sikundër thonë ata, atëherë ata (zotat) do të kërkonin rrugë për mbizotërim ndaj Zotit të Arshit (për t'ia marrë pushtetin)”. Pra, do të kërkonin çdo rrugë e mënyrë për t'ia marrë pushtetin Allahut, që Ai të mos ishte sunduesi e më i madhi i zotave. Por ata e dinë shumë mirë se ato idhujt që ata i adhurojnë janë të dobët e nuk kanë asnjë lloj pushteti në qiell dhe as në tokë. Sipas këtij kuptimi, ky ajet i

përngjan ajetit tjetër, që thotë: “Allahu nuk ka lindur kurrfarë biri (*as nga melekët, e as nga njerëzit*) dhe përveç Tij nuk ka ndonjë zot tjetër (*që meriton adhurimin*). (Po të kishte shumë zota) secili zot do të kishte marrë atë që kishte krijuar, dhe disa do të kishin mbisunduar mbi të tjerët. I lartë dhe i Dëlirë është Allahu nga shpifjet e tyre.” [Mu'minun 91]. Atëherë, përse këta mendjelehtë adhurojnë idhuj të dobët e të pafuqishëm?!

Ajeti 43

43. I Dëlirë dhe i Lartësuar qoftë Ai nga ato (gënjeshtra) që thonë ata!

Shpjegimi i ajetit

I dëlirë, i pastër, i lartësuar dhe i madhëruar është Allahu! Ai është shumë larg nga ata ortakë, që ata i shoqërojnë dhe i adhurojnë si Atë. E lartë është madhëria e Tij, madhështore është krenaria e Tij dhe as që duhet menduar që t'i shoqërosh Atij zota të tjerë. Ai që pretendon diçka të tillë ka humbur shumë larg dhe ka bërë padrejtësinë më të madhe, të vetmen që Zoti nuk e fal. Përpara madhësisë së Tij janë të

papërfillshme krijesat më të mëdha. Përpara madhësisë së Tij janë të vegjël shtatë qiejt dhe toka e gjithë çka në to. I Madhëruari thotë: “Ata nuk e madhëruan Allahun me madhërinë që i takon dhe në Ditën e Kijametit e tërë toka do të jetë në grushtin e Tij, kurse qiejt do jenë të mbështjellë në Dorën e Tij të djathtë. I lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai nga ajo që ata i shoqërojnë!” [Zumer 67]. Bota qiellore dhe ajo tokësore janë të varur dhe të varfër ndaj Tij në çdo çast, varësi e nevojë që nuk iu ndahet. Ata janë, së pari, të varur nga Zoti, që në fillimin e tyre. Zoti i krijoi ata dhe i solli në ekzistencë. Pastaj kanë nevojë që Ai t'i mbajë në ekzistencë, të kujdeset për to, t'i furnizojë dhe rregullojë çeshtjet e tyre. Pastaj ata kanë nevojë të domosdoshme që Allahu të jetë i Adhuruari dhe i Dashuri i tyre. Ata nuk mund të gjejnë prehjen e qetësinë pa dashurinë e Zotit e adhurimin e Tij. Ata e kanë të domosdoshme që t'i drejtohen Atij me adhurime dhe tek Ai të kthehen e përgjërohen me përunjësi e madhërim. E tillë është natyra e krijesave. Çdo gjë është krijesë, ndërsa Ai është i vetmi Krijues.

Ajeti 44

44. Atë e madhërojnë (me tesbih) shtatë qiejt, Toka dhe gjithçka në to. Nuk ka gjë që nuk e madhëron Atë (me tesbih), duke e lavdëruar, por ju nuk e kuptoni madhërimin (tesbihun) e tyre. Ai është i Butë dhe Falës i Madh.

Shpjegimi i ajetit

- Atë e madhërojnë (*me tesbih*) shtatë qiejt, Toka dhe gjithçka në to. Nuk ka gjë që nuk e madhëron Atë (*me tesbih*), duke e lavdëruar, por ju nuk e kuptoni madhërimin (*tesbihun*) e tyre. - Të gjitha gjallesat, pa përjashtim, ato që flasin dhe ato që nuk flasin, pemët, bimët, sendet, krijesat e gjalla që kanë jetë e ato që nuk kanë, të gjitha i bëjnë *tesbih* Zotit. Këtë e bëjnë me gjuhën e gjendjes së tyre dhe me fjalë. Por ju nuk mund ta kuptoni madhërimin e tyre, sepse nuk bëhet me

mënyrat që ju i kuptoni, por Allahu, i Cili është i Gjithëdituri i për të fshehtat, e di.

- **Ai është i Butë dhe Falës i Madh.** - Allahu nuk nxitohet të ndëshkojë edhe ata që trillojnë fjalë aq të ulëta, saqë qiejt gati u shkatërruan, toka gati u çua dhe malet gati u rrënuan nga shpifja e tyre. Allahu i afatizon ata dhe vazhdon t'u japë të mira dhe t'i ruajë nga të këqijat. Ai vazhdon t'i furnizojë dhe t'i ftojë të vijnë tek porta e Tij, që të pendohen nga ky gjynah i madh dhe i pafalshëm nëse vdesin me të. Ai i fton që t'u dhurojë shpërblime të mëdha dhe t'ua mbulojë gjynahet. Nëse nuk do të ishte mëshira e butësia e Tij, qiejt do t'i godisnin e do të binin poshtë dhe mbi faqen e dheut nuk do të mbetej më asnjë krijesë.

Ajetet 45 – 46

45. Kur ti e lexon Kur'anin, në mes teje dhe atyre që nuk e besojnë Botën Tjetër, Ne vëmë një perde të padukshme.

46. Në zemrat e tyre kemi vënë mbulesë, që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin) dhe në veshët e tyre ka shurdhim të thellë. E, kur ti (O Muhamed) e përmend në Kur'an Zotin tënd, si Një të Vetëm, ata kthejnë shpinën dhe largohen.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton për ndëshkimin e drejtë dhe të merituar që u jep atyre që i kthejnë shpinën ftesës dhe bujarisë së Tij. Atij që e refuzon, Allahu i ndërhyt mes zemrës së tij dhe imanit, dhe ky njeri nuk mund ta gjejë më udhëzimin. Mjerë ata që shpërfillin ftesën dhe Shpalljen e Zotit! Mjerë ata që nuk i respektojnë mundësitë që Zoti u ofron për të besuar!

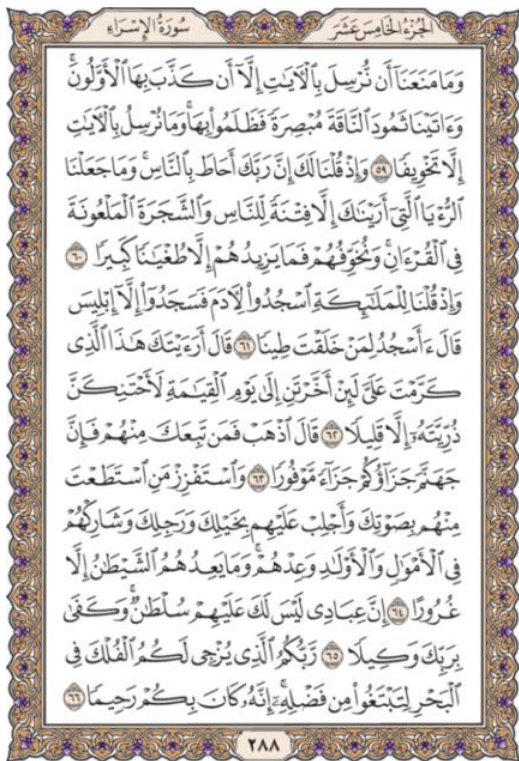
- **Kur ti e lexon Kur'anin, në mes teje dhe atyre që nuk e besojnë Botën Tjetër, Ne vëmë një perde të padukshme.** - Në këtë Kur'an është sjellë gjithçka e nevojshme që njeriu të gjejë udhëzimin. Në të ka këshilla të shoqëruara me inkurajime e qortime, përgëzime e kërcënime, që të nxisë ndjenjat e adhurimit, si frika, shpresa, dashuria për Zotin etj. Kur'ani ka rrëfime që i kujtojnë

zembrës të vërtetën në mënyrë të përsëritur e të vazhdueshme. Ai ka udhëzime të qarta për çdo vepër e fjalë të mirë që të afrojnë te Zoti dhe të mbush zemrën me besim. Në të gjen ushqim të mjaftueshëm për të forcuar imanin. Ai përmban shumë mirësi e dituri, që të ndriçojnë rrugën dhe shpirtin. Atëherë, nëse njeriu e refuzon këtë libër me kaq mirësi, Zoti e privon nga ai dhe për të nuk mbetet asnjë mundësi tjetër udhëzimi. Allahu thotë: “...Ne vëmë një perde të padukshme mes teje dhe atyre që nuk e besojnë botën tjetër.” Mes refuzuesve dhe Kur'anit vendoset një pengesë, që nuk i lë ata të kuptojnë mesazhet e tij. Ata nuk mund të përfitojnë nga të vërtetat e Kur'anit, nuk mund të ndriçohen nga drita e tij dhe nuk mund të nënshtrohen për të punuar dhe jetuar sipas mirësive dhe diturive të vjera të tij.

- **Në zemrat e tyre kemi vënë mbulesë, që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin) dhe në veshët e tyre ka shurdhim të thellë.** - Në zemrat e tyre Zoti vendos mbulesë dhe mbështjellëse. Në këtë mënyrë, ata nuk mund të kuptojnë gjë nga ky libër. Ata e dëgjojnë, prandaj nuk do të kenë më asnjë justifikim para Zotit. Veshët e tyre janë shurdhuar për të vërtetën. Ata nuk mund ta dëgjojnë të vërtetën në mënyrë të tillë që t'u bëjë efekt e t'u sjellë ndonjë dobi.

- **E, kur ti (O Muhamed) e përmend në Kur'an Zotin tënd, si Një të Vetëm, ata kthejnë shpinën dhe largohen.** - Kur në Kur'an përmendet teuhidi dhe ndalohet shirku, ata kthejnë shpinën dhe largohen me nxitim. Ata janë të verbuar për të parë të vërtetën, prandaj e urrejnë atë. Ata janë të dehur nga dashuria për kotësitë ku janë zhytur, sikurse thotë Zoti i Lartësuar: “Kur përmendet Allahu, Ai që është Një dhe i Vetëm, zemrat e atyre që nuk besojnë në Jetën Tjetër mbushen me neveri (e pakënaqësi). Por, kur përmenden të tjerë, përveç Tij, ja, ata mbushen me gëzim.” [Zumer 45].

Ajetet 47 - 48

47. Ne e dimë mirë përse e dëgjojnë ata atë (Kur'anin) kur vijnë të dëgjojnë ty dhe (qëllimet e tyre) kur ata bisedojnë fshehtazi dhe keqbërësit thonë: “Ju jeni duke pasuar veçse një njeri të magjepsur.”

48. Shih se si të veshin ty epitete (i çmendur, poet, i magjepsur)! Ata kanë humbur (shumë larg) dhe nuk mund ta gjejnë Rrugën (e Vërtetë).

Shpjegimi i ajeteve

- Ne e dimë mirë përse e dëgjojnë ata atë (Kur'anin) kur vijnë të dëgjojnë ty... - Privimi i tyre nga mirësitë që sjell dëgjimi i Kur'anit ka një shkak shumë të qartë: qëllimet e tyre kur dëgjojnë Kur'anin janë të këqija e të mbrapshta. Këto qëllime kurrsesi nuk mund t'i fshihen Zotit, që është i Gjithëditur për hollësitë e çdo çështjeje. Ata e dëgjojnë dhe e lexojnë Kur'anin për të gjetur ndonjë gjë ku të kapen, sado e vogël qoftë ajo, për të justifikuar mohimin e tyre. Ata hetojnë çdo gjë të vogël, që të shpifin dhe të cenojnë madhësitinë e Kur'anit. Ata nuk kanë as dëshirën më të vogël për të

gjetur udhëzimin dhe për të pranuar të vërtetën. Përkundrazi, që në fillim ata janë të vendosur për të mos besuar dhe për të mos u nënshtuar ndaj së vërtetës. Kushdo që është në këtë gjendje, kurrë nuk ka për ta parë dritën dhe as për ta dëgjuar të vërtetën. Allahu i Madhëruar na tregon gjendjen e tyre dhe atë që ata fshehin. Ai thotë:

- ... dhe (qëllimet e tyre) kur ata bisedojnë fshehtazi dhe keqbërësit thonë: “Ju jeni duke pasuar veçse një njeri të magjepsur.” - Kjo është ajo që ata fshehin në zemrat e tyre dhe që del qartë nga bisedat e tyre të fshehta. Kjo tregon se ata janë të vendosur që të mos e ndjekin këtë profet, dhe ky ka qenë mendimi i tyre për të qysh në fillim. Ata e konsiderojnë si një njeri të magjepsur, pra, që nuk di ç'thotë, dhe nuk e besojnë atë si një të dërguar të Zotit. Duke treguar çudinë e madhe që nxisin fjalët e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- Shih se si të veshin ty epitete (i çmendur, poet, i magjepsur)! - Ata shpifin për ty gjërat më të shëmtuara. Ky është tregues i humbjes së tyre të largët, madje jo vetëm kaq, por këto shpifje u shndërruan në shkakun më të fortë për devijimin e tyre dhe një pengesë që ata të mos e gjejnë kurrë dritën e udhëzimit. Ata kurrë nuk mund ta gjejnë rrugën, sepse parimet e tyre janë shpifjet, trillimet dhe kokëfortësia për të mos u nënshtuar. Dihet se çdo gjë që ndërtohet mbi të kotën është e kotë, prandaj i Madhëruari thotë:

- Ata kanë humbur (shumë larg) dhe nuk mund ta gjejnë Rrugën (e Vërtetë). - Kurrë nuk mund ta gjejnë udhëzimin dhe dritën. Rruga e tyre është veç humbja dhe padrejtësia.

Ajetet 49 – 51

49. Ata thanë: “Mos vallë pasi të bëhemi eshtra të kalbura, dhé e pluhur, do të ringjallemi në një krijim të ri?”

50. Thuaj: “Po. Edhe sikur të ishit gurë a hekur,

51. Ose ndonjë krijesë që ju duket e madhe (ju do të ringjallen). Ata do të

thonë: “Kush do të na rikthejë (në jetë)?”
Thuaj: “Ai që ju krijoi për të parën herë.” Por ata do të tundin kokën e do të
thonë: “Kur do të ndodhë ajo (Ringjallja)?”
Thuaj: “Ndoshta është afër.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth fjalëve të mashtruesve e mohuesve të ringjalljes, të cilët e shohin atë si diçka të largët dhe jo të vërtetë.

- **Ata thanë:** “Mos vallë pasi të bëhemi eshtra të kalbura, dhé e pluhur, do të ringjallemi në një krijim të ri?” – Ata, të çuditur, sjellin si shembull trupat e të vdekurve, që janë tretur, për të treguar që është e pamundur ringjallja e tyre. Kështu ata tregojnë injorancën e tyre të thellë rreth argumenteve të Zotit. Ata tregojnë në këtë mënyrë se kanë mohuar Profetin, duke e quajtur atë gënjeshtar. Ata kështu kanë shpërfillur argumentet dhe faktet e shumta që tregojnë pushtetin absolut të Zotit, Krijuesit të qiejve dhe të Tokës. Me mendjehetësinë e tyre, ata krahasojnë pushtetin e Krijuesit të qiejve dhe të tokës me fuqitë e tyre të dobëta dhe me pamundësinë e tyre si krijesa. Duke qenë se ringjallja është e pamundur të arrihet nga krijesat, atëherë edhe pushteti i Zotit duhet të jetë i tillë. Sa i dëlirë dhe i lartësuar është Zoti i gjithësisë! Si i afatizon këto krijesa që pretendojnë se janë të ditur e të mençur dhe sjellin të tillë shembuj, që në fakt janë tregues të injorancës së thellë, që nuk arrin të dallojë edhe çështjet më të shfaqura, më të qarta dhe faktet më të dukshme. Le ta shohin dhe le ta dinë të mençurit se asgjë nuk mund t’ua hapë sytë e ballit dhe të zemrës, përveç dritës së udhëzimit, që vetëm Zoti e ofron dhe e mundëson! Nëse të ka dhënë Zoti dritë, je i ndriçuar dhe i udhëzuar, e nëse jo, je i humbur dhe i devijuar. Prandaj duhet të lutemi vazhdimisht: "Rabena, la tuzig kulubena, bea'de idh hedejtana! Ue heb lena min ledunke rahmeten! Inneke entel Ueh-hab/ (Zoti ynë, mos lejo që zemrat tona të

devijojnë, pasi na drejtove! Na dhuro mëshirën Tënde! Pa dyshim, Ti je Dhuruesi i madh!). [Al Imran 8]. Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t’u thotë mohuesve të ringjalljes:

- **Thuaju:** “Po. Edhe sikur të ishit gurë a hekur, ose ndonjë krijesë që ju duket e madhe (ju do të ringjalleni).” – Mendojeni veten si të dëshironi, prej çfarëdo gjëje që pandehni se nuk mund ta prekë fuqia e Zotit! Në çfarëdo gjëje të shndërrohni dhe çfarëdo gjendjeje të jeni, ju kurrë nuk keni për t’i shpëtuar kontrollit të Zotit. Madje, ju të mjerë nuk keni në dorë asnjë çështje, as në këtë botë e as në ahiret. Atëherë dëshmoni se pushteti dhe përkujdesja për çdo çështje është vetëm në dorën e Allahut, që është i plotpushtetshëm për gjithçka dhe ka përfshirë në diturinë e pushtetin e Tij gjithçka! Kur ti u sjell argumentet për vërtetësinë e ringjalljes, ata pyesin e thonë:

- **“Kush do të na rikthejë (në jetë)?”**
Thuaj: “Ai që ju krijoi për të parën herë.” - Thuaju atyre se Ai që ju krijoi nga hiçi, pa asnjë shembull të mëparshëm dhe kur nuk ekzistonit fare, Ai ka për t’ju rikthyer me një krijim të ri. Ai thotë: “Atë Ditë, Ne e palosim qiellin, siç palosen fletët e një libri. Ashtu siç e filluam krijimin, ashtu e rikthejmë atë. Ky është premtimi Ynë dhe Ne do ta përmbushim atë.” [Enbija 104]. Por duke shprehur habinë dhe mosbesimin për atë që u thua rreth ringjalljes, ata thonë:

- **Por ata do të tundin kokën e do të thonë:** “Kur do të ndodhë ajo (Ringjallja)?” - Kur do të ndodhë kjo ringjallje, që pretendon? Sigurisht, kjo është një shprehje e mendjehetësisë së tyre, dhe jo një tregues se ata e pranojnë që ringjallja do të ndodhë. Ata e shtrojnë këtë pyetje nga pamundësia për ta mohuar të vërtetën, që është e thjeshtë për t’u kuptuar.

- **Thuaj:** “Ndoshta është afër.” - Nuk ka ndonjë rëndësi në përcaktimin ose jo të kohës se kur do të ndodhë ajo. Ajo që është e rëndësishme, është besimi se ringjallja do

të ndodhë, dhe për të duhet përgatitje. Çdo gjë që ka për të ardhur është afër.

Ajeti 52

52. Ditën, kur Ai t'ju thërrasë dhe ju t'i përgjigjeni të përulur e duke e lavdëruar, do t'ju duket se qëndruat (në Dunja) veçse për pak kohë.

Shpjegimi i ajetit

Kur Ai t'ju thërrasë për ringjalljen dhe tubimin para Tij, me t'i rënë surit, ju do t'i përgjigjeni urdhit të Tij dhe nuk do të mund ta shpërfillni. Allahu përmend një detaj bashkë me faktin që të gjithë do t'i përgjigjen urdhit të Tij. Ai thotë: *bi hamdihi* – duke e lavdëruar, siç i takon Atij. Allahu është i lavdëruari për çdo gjë që vepron dhe Ai do t'i shpërblejë me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij njerëzit, kur t'i tubojë para Tij Ditën e Gjykimit. Aq e shpejtë dhe e shkurtër do t'ju duket jeta e kësaj bote dhe kënaqësitë e saj, sa që do t'ju duket sikur të mos kishte ekzistuar asnjëherë. E tillë do të jetë Dita e Gjykimit dhe të tilla do të jenë përjetimet e asaj dite, për të cilën mohuesit thonë: “Kur do të ndodhë ajo?”. Atë ditë, ata do të dëshpërohen e pendohen, dhe në atë gjendje të pashpresë, atyre do t'u thuhet: “Ky është ai, të cilin e quanit gënjeshtër.” [Mutafifin 17].

Ajeti 53

53. Thuaju robve të Mi që të thonë (gjithmonë) atë që është më e mira! Me të vërtetë, shejtani ndërren (armiqësi) mes tyre. Shejtani është armik i betuar kundër njeriut.

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaju robve të Mi që të thonë (gjithmonë) atë që është më e mira!** - Kjo tregon butësinë dhe mëshirën e madhe të Allahut për adhuruesit e Tij. Nga mëshira e Tij për ta, Ai i urdhëron për t'u pajisur me moral të lartë, me veprat e fjalët më të mira dhe të zgjedhura. Kështu, Ai u tregon atyre rrugën për të qenë të lumtur në këtë botë dhe në ahiret. Ai me dashuri u thotë atyre: “Thuaju robve të Mi që të thonë (gjithmonë) atë që është më e mira!” Ky është një

urdhër i qartë për çdo fjalë të mirë që të afron tek Allahu. Të tilla janë, për shembull, leximi i Kur'anit dhe i diturisë së dobishme, dhikri, urdhërimi për të mira dhe ndalimi nga të këqijat, fjalët e mira dhe të ngrohta me njerëzit, pavarësisht gradave dhe niveleve të tyre shoqërore dhe intelektuale. Në rastet kur jemi përpara dy të mirave, zgjedhim më të mirën e mundshme, nëse nuk mund t'i bashkojmë të dyja. Fjala e mirë të ndihmon të përmirësosh moralin dhe veprat e tua. Ai që është në gjendje të kontrollojë gjuhën e tij do të jetë në gjendje të rregullojë të gjitha punët e veta.

- **Me të vërtetë, shejtani ndërren (armiqësi) mes tyre. Shejtani është armik i betuar kundër njeriut.** - Ai punon me njerëzit për t'u shkatërruar jetën dhe fenë e tyre. Mundësia për të shpëtuar nga këto nxitje të të mallkuarit është që të mos i bindesh atij kur të nxit për të folur keq ose për të folur jo mirë. Besimtarët duhet të përipiqen shumë që të flasin butësisht me njëri tjetrin që t'ia presin rrugën shejtanit, i cili fut përçarje e urrejtje mes tyre. Ata duhet të kujtojnë vazhdimisht se armiku i tyre i vërtetë dhe real është shejtani i mallkuar dhe atë duhet ta luftojnë me çdo mënyrë, sepse Ai i fton për të qenë banorë të Zjarrit. Ndërsa vëllezërit e tyre duhet t'i trajtojnë me butësi e ngrohtësi. Nëse shejtani nxit urrejtjen dhe armiqësinë mes tyre, ata duhet të bëjnë çdo përpjekje dhe të nxisojnë të bëjnë të kundërtën e asaj që thotë i mallkuari. Ata duhet të punojnë shumë me vetveten për ta mposhtur atë, sepse shejtani e përdor atë portë për të futur armiqësinë. Nëse punojnë me vetveten dhe nuk i binden të mallkuarit, atëherë kështu i janë bindur Zotit të tyre, i kanë rregulluar punët e tyre dhe janë udhëzuar në rrugën më të mirë.

Ajeti 54

54. Zoti i juaj di gjithçka për ju. Nëse do, Ai ju mëshiron dhe nëse do, Ai ju dënon. Ne nuk të kemi dërguar ty (o Muhammed) si rojë mbi ta.

Shpjegimi i ajetit

- **Zoti juaj di gjithçka për ju.** - Ai është më i ditur për ju, sesa ju për veten tuaj. Ai dëshiron veçse më të mirën për ju dhe ju urdhëron veçse për ato që janë në dobinë tuaj. Shpeshherë, ju mund të dëshironi diçka, por në fakt e mira është diçka krejt tjetër.

- **Nëse do, Ai ju mëshiron dhe nëse do, Ai ju dënon.** - Zoti i jep sukses njeriut për të ndjekur rrugën e drejtë, i lehtëson atij çdo gjë për t'i hyrë rrugës së drejtë e për të fituar mëshirën e Tij. Ndërsa disa të tjerë, të cilët Ai e di që nuk e meritojnë udhëzimin, i lë në humbje, dhe kështu ata ndjekin rrugën e ndëshkimit.

- **Ne nuk të kemi dërguar ty (o Muhammed) si rojë mbi ta.** - Ti nuk je kujdestar i tyre dhe nuk ke përgjegjësi për veprimet e tyre. Ti nuk je përgjegjës për t'u dhënë shpërblimin atyre. Është Allahu që ka në dorë çështjet e tyre, dhe Ai do të japë shpërblimin për secilin. Ti je veçse një transmetues i qartë i së vërtetës së Zotit, që udhëzon për në rrugën e drejtë.

Ajeti 55

55. Zoti yt di gjithçka për ato që janë në qiej e në Tokë. Ne i patëm dalluar disa profetë mbi të tjerët dhe Daudit i dhamë Zeburin.

Shpjegimi i ajetit

Allahu di për të gjitha krijesat në qiell e në Tokë. Çdokujt ka për t'i dhënë atë që meriton, ashtu siç e ka përcaktuar me urtësinë e Tij. Me diturinë e urtësinë e Tij, Ai ka vendosur dallime mes tyre si në aspektet fizike, ashtu edhe ato shpirtërore. Po kështu, Ai ka bërë dallime edhe mes profetëve, të cilët i bashkon fakti se janë transmetues të Shpalljes së Tij. Secilin nga ata Ai e ka dalluar me veçori të shumta. Secili nga ata dallohet për moralin e lartë e përsëkrime të lavdërueshme, me punë e fjalë të mira. Ai i ka dalluar edhe në drejtim të pasuesve të tyre, të shumtë a të paktë. Disave prej tyre, Allahu i ka shpallur libra të mëdhenj, që përmbajnë ligje dhe norma të besimit të drejtë. Kështu Daudit i dhuroi Zeburin, librin e njohur. Atëherë, duke qenë

se Allahu i Madhëruar dalloi shumë profetë më parë dhe disave prej tyre u dhuroi libër e shpallje të qartë, atëherë përse nuk e pranojnë mashtruesit e mohuesit faktin se edhe Muhamedit Allahu i Madhëruar i dhuroi Kur'anin dhe e bëri profet të zgjedhur?!

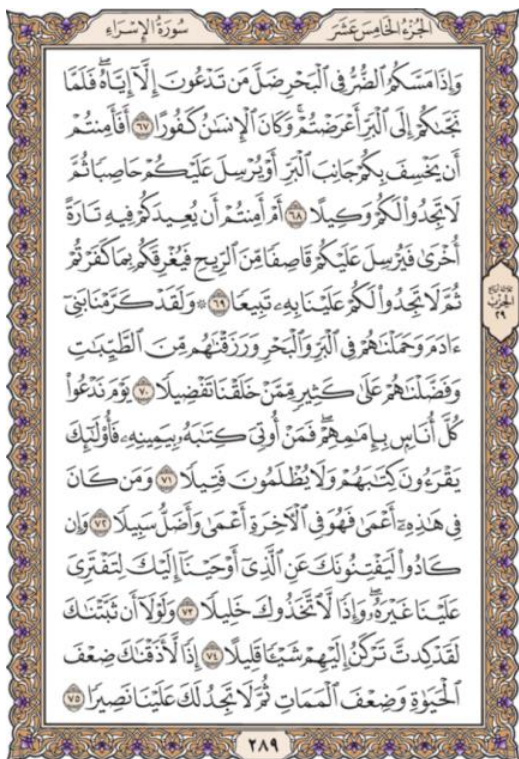
Ajeti 56

56. Thuaj: “Thërrisni (për ndihmë) ata, të cilët i menduat si zota përveç Tij! Ata nuk mund t'ju largojnë fatkeqësitë dhe as nuk mund t'i (lehtësojnë e) zhvendosin ato (diku tjetër)”.

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaj: “Thërrisni (për ndihmë) ata, të cilët i menduat si zota përveç Tij!** - Idhujtarët kishin idhuj që i adhuronin ashtu si Allahun, duke iu lutur e përgjyruar atyre. Allahu i Madhëruar u drejtohet atyre që të mendonin se si të argumentonin besimin dhe pretendimet e tyre, nëse i besonin si të vërteta: Thirrini ata që i mendoni si zota përveç Tij! Lutjuni idhujve dhe shikoni se çfarë do t'ju sjellin!

- **Ata nuk mund t'ju largojnë fatkeqësitë dhe as nuk mund t'i (lehtësojnë e) zhvendosin ato (diku tjetër)”.** - Ata nuk mund të largojnë prej jush sëmundjet, varfërinë, vështirësitë e belatë. Jo vetëm që nuk mund t'i largojnë nga ju, por as nuk mund t'i zhvendosin ato prej jush tek dikush tjetër apo t'ua lehtësojnë disi. Nëse janë në këtë farë gjendjeje, të varfër e të pafuqishëm, atëherë përse u drejtoheni atyre me lutje?! Vetëm Zoti është i Ploti dhe Absoluti në të gjitha drejtimet, ndërsa të gjithë të tjerët janë krijesa dhe, si të tillë, janë të mangët e të dobët, të varfër e nevojtarë. Ata nuk janë të plotë dhe nuk kanë asnjë mundësi e fuqi për të ndihmuar njeri. Të konsiderosh ata si zota, që mund t'u lutesh, është cenim i themelit të besimit të drejtë, por është edhe cenim i logjikës e i mendjes së shëndoshë. Idhujtaria është mendjelehtësi e devijim nga natyra e pastër. Në sajë të praktikimit të vazhdueshëm dhe trashëgimit të saj ndër breza, nga etërit e humbur e të devijuar tek fëmijët e paditur,

ndodh diçka e çuditshme; Ajo fillon të trajtohet dhe të shihet nga këta pasues të verbër si besimi më i drejtë dhe logjika më e pranueshme. Ndërsa përkushtimin e fesë vetëm për Zotin e vërtetë, që është i Vetëm i pashoq, i vetmi që përkujdeset dhe u dhuron mirësi krijesave, ata e shohin si besim të gabuar. Adhurimin e një Zoti të vetëm, që është edhe ftesa dhe mesazhi i të gjithë profetëve gjatë gjithë kohërave, idhujtarët e trajtojnë si mendjelehtësi dhe diçka nga e cila duhet të çuditshet. Ata thonë: “A mos kërkon ai t’i bëjë të gjithë zotat një Zot të vetëm?! Vërtet, kjo është gjë shumë e çuditshme!” [Sad 5]. Në vijim, i Lartësuari na njofton se edhe ata të cilët idhujtarët u përkushtohen në adhurime, janë të angazhuar me diçka shumë të rëndësishme. Ai thotë:

Ajeti 57

57. Edhe vetë idhujt të cilëve këta po u luten (përveç Allahut), kërkojnë afrimin (tek Allahu), shpresojnë në mëshirën e Tij dhe i frikësohen dënimit të Tij. Vërtet,

dënimit të Zotit tënd është për t’iu ruajtur.

Shpjegimi i ajetit

- Edhe vetë idhujt të cilëve këta po u luten (përveç Allahut), kërkojnë afrimin (tek Allahu), shpresojnë në mëshirën e Tij dhe i frikësohen dënimit të Tij. - Profetët, melekët e njerëzit e mirë të cilëve u luten idhujtarët, edhe vetë për veten e tyre kërkojnë afrimin tek Zoti. Madje, ata garojnë që të jenë sa më afër Zotit dhe japin gjithçka që kanë dhe shfrytëzojnë çdo çast për punë të mira, që të afrojnë tek Zoti dhe mëshira e Tij. Ata me përunjësi e përkushtim shpresojnë në mëshirën e Tij dhe me përvuajtje e frikërespekt i druhen ndëshkimit të Tij, duke iu larguar gjithçkaje që shkakton zemërimin e Tij. E si mos të jenë të tillë, kur Allahu thotë:

- Vërtet, dënimit të Zotit tënd është për t’iu ruajtur. - Nga ky ndëshkim duhen të ruhen të mençurit dhe nga rrugët e tij duhet të largohen të urtët e të diturit. Kështu afrohen te Zoti: me dashurinë për Të, me shpresën për shpërblimin e Tij dhe me frikën nga dënimi e zemërimi i Tij. Këto tri ndjenja janë baza e çdo mirësie dhe e lumturisë. Nëse ato janë të plota në zemrën e njeriut, çështjet e tij janë të mbara e të plotësuar. Por nëse zemra është e zbrazët nga këto ndjenja, mirësitë janë të larguara nga ajo dhe është mbushur me ligësi e errësi. Shenja e dashurisë për Zotin - ashtu siç e përmend vetë Zoti - është përpjekja dhe synimi për kryerjen e çdo veprë që të afron tek Ai, përpjekja e vazhdueshme që çdo adhurim të bëhet veçse me sinqeritet për Allahun, me dëshirën për rregullim e përmirësim dhe me kryerjen e saj në formën më të plotë të mundshme. Çdokush që mendon apo pretendon se e do Zotin pa bërë këto gjëra, ai është gënjeshtar.

Ajeti 58

58. Ne kemi për ta shkatërruar para Ditës së Kijametit çdo popull e vendbanim (që e mohojnë të Vërtetën), ose do ta ndëshkojmë atë me një dënim të

ashpër. Kjo është e shkruar në Libër (*Lehvi Mahfudh*).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na njofton se çdo popull që refuzon dhe lufton profetët e Tij, ka për t'u goditur nga ndëshkimi i ashpër e shkatërrimi, para Ditës së Gjykimit. Ky është një vendim që Zoti e ka shkruar që të ndodhë. Kjo e vërtetë është një nxitje dhe qortim i fortë për refuzuesit, që ata të pendohen dhe të kthehen të nënshtuar në rrugën e drejtë të adhurimit të një Zoti të vetëm dhe besimit në profetët, përpara se vendimi i ndëshkimit për ta të mos kthehet më pas.

Ajeti 59

59. Ne nuk na pengon asgjë që t'ju sjellim Shenja, por popujt e parë i përgënjeshtroan ato. Ne i dhamë Themudit devenë si një Shenjë të qartë, por ata e mohuan atë. Shenjat Ne i dërgojmë si paralajmërim (*për t'u larguar nga e keqja*).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar tregon për mëshirën e Tij të madhe për krijesat. Ai nuk ua plotësonte kundërshtarëve kërkesat e tyre për mrekullitë që ata kërkonin, dhe këtë e bënte nga mëshira e Tij. Ai thotë:

- Ne nuk na pengon asgjë që t'ju sjellim Shenja, por popujt e parë i përgënjeshtroan ato. - Ai nuk i sillte mrekullitë që kërkonin ata, sepse ata përsëri do t'i mohonin, dhe kështu mbi ta do të godiste i dhembshëm ndëshkimi pa asnjë vonesë, ashtu sikurse ndodhi edhe me popujt më të hershëm, të cilët mohonin dhe përbuznin mrekullitë e sjella prej Tij.

- Ne i dhamë Themudit devenë si një Shenjë të qartë, por ata e mohuan atë. - Ndër shenjat më të mëdha ishte ajo që Allahu solli si plotësim i kërkesës së popullit të Themudit. Ajo ishte një deve e madhe dhe e mahnitshme. Me qumështin e saj ushqej një popull i tërë. Megjithatë, ata e mohuan atë si mrekulli të Zotit, prandaj i goditi ajo që Zoti e ka treguar në Librin e Tij. Po kështu do të ndodhte me

umetin e fundit, nëse do t'u vinin argumentet më të mëdha e të pashembullta dhe ata nuk do të besonin. Duhet të jemi të bindur për një fakt shumë të rëndësishëm: jobesimtarët nuk i kanë mohuar mrekullitë që Zoti solli nëpërmjet profetëve se ato ishin të paqarta apo se të linin mëdyshje a ishin të vërteta apo jo. Jo, ata nuk kishin asnjë dyshim në vërtetësinë e atyre shenjave e mrekullive. Profetët sollën prej Zotit aq shumë fakte e argumente, sa që ishin të mjaftueshme për udhëzimin e atyre që kërkonin e synonin udhëzimin. Të gjitha shenjat e Zotit janë të ngjashme, për sa i përket madhësisë dhe mjaftueshmërinë së tyre si fakte për ata që dëshirojnë e synojnë dritën e udhëzimit. Ai që dëshiron dritën e Zotit do ta shohë atë si me një rën mrekulli, ashtu edhe me tjetrën. Ndërsa ai që nuk do që ta shohë dritën, s'ka për ta parë atë, as me një rën e as me tjetrën shenjë e mrekulli që ai kërkon. Duke qenë kështu, moszbritja e shenjave të kërkuara nga jobesimtarët është më e mirë sesa zbritja e tyre; kjo është më e dobishme për të gjithë. Pastaj duhet të mendojmë me kujdes edhe në një fakt tjetër, shumë të domosdoshëm për t'u kuptuar: zbritja e shenjave ka një qëllim në vetvete, që Zoti na i shpjegon dhe thotë:

- Shenjat Ne i dërgojmë si paralajmërim (*për t'u larguar nga e keqja*). - Qëllimi i mrekullive nuk është që ato të prodhojnë besim në zemrat e atyre që i shikojnë dhe, përmes tyre, besimi të bëhet i pashmangshëm. Qëllimi i vërtetë i këtyre shenjave është që njerëzit të frikësohen e të kthehen nga rruga e humbjes e të ndjekin rrugën e drejtë, pra, nënshtimin për ta adhuruar Zotin përmes ligjit të Tij dhe rrugës së sjellë nga profetët.

Ajeti 60

60. Kujto kur Ne të thamë: "Zoti yt i ka përfshirë (*me diturinë e pushtetin e Tij*) **të gjithë njerëzit. Atë pamje që ta treguam dhe pemën e mallkuar të përmendur në Kur'an, Ne i bëmë veçse si sprovë për njerëzit. Ne i frikësojmë ata, po kjo nuk u shton atyre asgjë tjetër, përveç rebelimit.**

Shpjegimi i ajetit

- **Kujto kur Ne të thamë: “Zoti yt i ka përfshirë (me diturinë e pushtetin e Tij) të gjithë njerëzit.** - Allahu i Madhëruar përfshin gjithçka me diturinë dhe pushtetin e Tij. Krijesat nuk kanë ku të gjejnë strehim e mbrojtje që t'i mbrojnë nga Zoti. Ky mesazh është i mjaftueshëm për këdo që ka mend, që ai të largohet nga ato gjëra që Zoti nuk i do. Një i mençur kurrë nuk do të lejonte që të zemëronte Atë që di dhe ka nën sundimin e Tij gjithçka.

- **Atë pamje që ta treguam dhe pemën e mallkuar të përmendur në Kur'an, Ne i bëmë veçse si sprovë për njerëzit.** - Shumica e mufesirinëve janë të mendimit se këtu bëhet fjalë për atë që Profeti pa gjatë udhëtimit të Israsë. Ndërsa “pema e mallkuar” është pema e Zekumit, që mbin në tabanin e Xhehenemit. Të dyja këto u bënë një provë shumë e fortë, që i bëri mohuesit e të vërtetës edhe më këmbëngulës dhe më të shfrenuar në mohimin e tyre. Ndërsa disa prej atyre që ishin me iman të dobët u tronditën fort, sepse ato ishin ngjarje të jashtëzakonshme e të pabesueshme në dukje. Edhe njoftimi për një pemë që mbin mu në taban të zjarrit të Xhehenemit është diçka e jashtëzakonshme. E si mund të mbijë një pemë e lagësht, e djegshme dhe të jetojë në mes të zjarrit?! Vetëm tregimi për udhëtimin e Israsë dhe për pemën në Xhehenem i bëri mohuesit që ta kundërshtonin edhe më tepër Profetin. Po si do të reagonin ata fatzinj nëse do të dëgjonin për ngjarjet e tjera të jashtëzakonshme që dëshmoi Profeti (a.s)! Sigurisht që ata do ta tepronin edhe më tepër me sherrin e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar i mëshiroi dhe u kujdes që sheri i tyre të mos e kalonte masën. Në Kur'an dhe në Sunet nuk u përmendën shumë gjëra që do të ndodhnin në të ardhmen. Mospërmendja e tyre ka urtësi dhe është më mirë për krijesat. Shumë gjëra të cilat nuk kishin shembull në atë epokë kur zbriste Shpallja, po të përmendeshin atëherë, do të bënte që zemrat e njerëzve t'i

mohonin. Madje, edhe zemrat e besimtarëve do të lëkundeshin. Kjo do t'i largonte njerëzit nga pranimi i Islamit e nga nënshtrimi ndaj besimit të vërtetë. Atëherë, Allahu i Madhëruar ka përmendur vetëm me terma të përgjithshme atë që pritet të ndodhë. Kohë pas kohe, Ai sjell shenja për të frikësuar njerëzinë:

- **Ne i frikësojmë ata, po kjo nuk u shton atyre asgjë tjetër, përveç rebelimit.** - Por atyre kjo ua shton edhe më tepër shfrenimin dhe padrejtësitë. Vëreni me kujdes! Allahu thotë se kjo ua shton më tepër rebelimin, për të treguar se sa të zhytur janë ata në ligësi dhe sa shumë e duan të keqen, sa e urrejnë të mirën dhe sa shumë e refuzojnë nënshtrimin ndaj Zotit. Aq shumë e urrejnë të vërtetën dhe nënshtrimin, sa që tejkalojnë kufijtë duke bërë të kundërtën.

Ajetet 61 – 62

61. Kur Ne u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”, ata ranë në sexhde, përveç Iblisit. Ai tha: “A të bie në sexhde para atij që Ti e krijove nga balta?!”

62. Pastaj tha: “A e sheh këtë, që Ti e vlerësove mbi mua? Nëse më jep afat deri në Ditën e Kijametit, unë do t'i devijoj pasardhësit e tij, përveç një pakice.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur Ne u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”, ata ranë në sexhde, përveç Iblisit.** - Allahu i Madhëruar i njofton robërit e Tij për armiqësinë e egër të Shejtanit të mallkuar dhe për luftën e tij për devijimin e tyre. Allahu na tregon se kur Ai krijoi Ademin dhe urdhëroi që të binin në sexhde para tij, Shejtani i mallkuar refuzoi t'i bindej urdhrin të Allahut. Ai tha me mendjemadhësi:

- **"Ai tha: “A të bie në sexhde para atij që Ti e krijove nga balta?!”** – Ai pretendonte se ishte më i mirë se njeriu, sepse ai vetë ishte krijuar prej zjarrit, ndërsa njeriu u krijua prej baltës. Sigurisht që ky lloj arsyetimi është i kotë dhe i gabuar në shumë aspekte, ashtu sikurse e kemi thënë më parë. Kur Iblisi e pa se Allahu i

Madhëruar e nderoi dhe e dalloi Ademin (a.s), iu drejtua Zotit e tha:

- **Pastaj tha:** “A e sheh këtë, që Ti e vlerësove mbi mua? Nëse më jep afat deri në Ditën e Kijametit, unë do t’i devijoj pasardhësit e tij, përveç një pakice.”. - Kam për t’i devijuar dhe do t’i mbush me mashtrime e shpifje. Por pastaj tha: "...përveç një pakice." E dinte shumë mirë i poshtri se do të ketë gjithmonë njerëz që nuk do ta pasojnë e as do t’i binden.

Ajetet 63 – 64

63. Zoti tha: “Ik! Kushdo që të vjen pas, xhehenemi do të jetë shpërblimi juaj – një shpërblim i plotë.”.

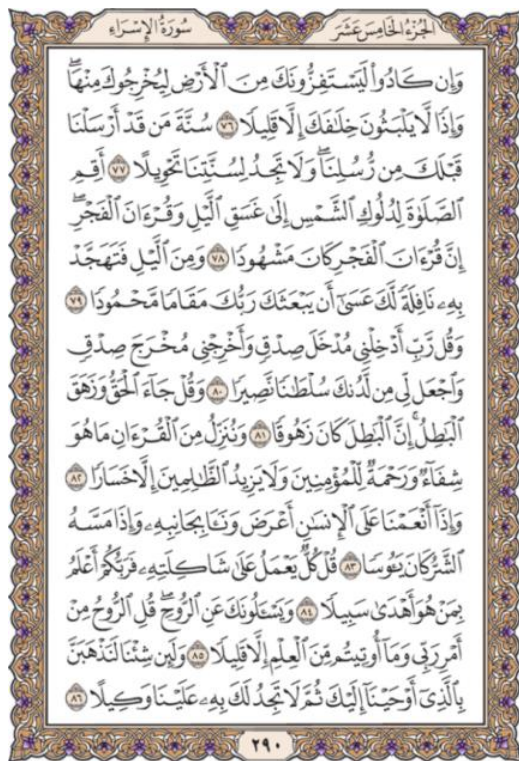
64. Mashtroje me zërin tënd kë të mundesh prej tyre dhe mblidhe gjithë kalorësinë e këmbësorinë tënde kundër tyre! Merr pjesën tënde në pasurinë dhe në fëmijët e tyre dhe mbushi me premtimet e tua! Por shejtani nuk u premtom gjë tjetër, përveç mashtrimit.

Shpjegimi i ajeteve

- **Zoti tha:** “Ik! Kushdo që të vjen pas, xhehenemi do të jetë shpërblimi juaj – një shpërblim i plotë.”. - Çdokush që e parapëlqen të Mallkuarin dhe e përzgjedh atë mbi Zotin, i Cili është i vetmi që kujdeset për krijesat, do të ketë këtë kërcënim. Ky ndëshkim është gati për ju, si shpërblim për punët dhe përzgjedhjen tuaj. Në vijim, Allahu i Madhëruar i thotë të Mallkuarit që të bëjë çdo gjë që ka mundësi, për të larguar njerëzit nga rruga e drejtë:

- **Mashtroje me zërin tënd kë të mundesh prej tyre...** - Këtu bëhet fjalë për çdo zë që i fton krijesat për poshtërsi dhe mosbindje ndaj Zotit.

- **... dhe mblidhe gjithë kalorësinë e këmbësorinë tënde kundër tyre!** - Këtu përfshihet çdokush që nxiton drejt poshtërsive, qoftë hipur, qoftë në këmbë. Këta konsiderohen prej këmbësorisë së Shejtanit të mallkuar. Qëllimi këtu është për të treguar se Allahu i Madhëruar i ka sprovuar njerëzit me këtë armik të hapur dhe të përbetuar, i cili i fton dhe tundon për

poshtërsi e mosbindje, me fjalët dhe me veprat e tij.

- **Merr pjesën tënde në pasurinë dhe në fëmijët e tyre dhe mbushi me premtimet e tua!** - Nëse do të njohësh se si i Mallkuari përfshihet te pasuria dhe fëmijët e njerëzve, atëherë shiko të gjitha llojet e gjynaheve që kanë lidhje me pasurinë e fëmijët. E tillë është mosdhënia e zekatit apo mosplotësimi i kompensimeve dhe detyrimeve pasurore. Po kështu është mosedukimi i fëmijëve me sjelljen e mirë, mosbrymosja e tyre me dashurinë për të mirën dhe urrejtjen për të keqen. E tillë është marrja ose fitimi i pasurisë në mënyrë të paligjshme, madje ose harxhimi i saj në hareme. Shumë mufesirinë kanë përmendur si shembull të pjesëmarrjes së shejtanit në pasuri e fëmijë edhe mosthënien ‘Bismilah’ para ushqimit, pijes e marrëdhënieve intime. Nëse njeriu nuk e përmend Zotin në këto raste, shejtani i mallkuar merr pjesë në kryerjen e tyre. Diçka e tillë është përmendur në hadithe. Në ajet përmenden edhe “premtimet e shejtanit”. Këtu bëhet

fjalë për premtimet e zbukuruara, që janë thjesht mashtrime.

- Por shejtani nuk u premtonte gjë tjetër, përveç mashtrimit. - Ai ju premtonte veçse kotësira dhe iluzione. I mallkuari ju zbukuron poshtërsitë dhe besimet e kota e të devijuara. Ai ju premtonte shpërblime dhe ju bën të besoni se jeni në udhë të mbarë. I Madhëruari thotë: “Shejtani ju frikëson me varfëri dhe ju urdhëron për të këqija, ndërsa Allahu ju garanton falje e begati. Allahu është Bujar i madh e i Gjithëditur.” [Bekare 268].

Ajeti 65

65. Në të vërtetë, ti nuk ke kurrfarë fuqie mbi robërit e Mi. Mjafton që Zoti është mbrojtësi i tyre.

Shpjegimi i ajetit

Pasi na tregoi planet e fëlliqura të shejtanit kundër nesh, Allahu i Madhëruar na mëson mënyrën e mbrojtjes prej ligësisë dhe sprovave që vijnë nga ai. Ajo është rruga e adhurimit të Zotit, besimi i pastër dhe i drejtë, mbështetja e plotë vetëm në madhësinë e Zotit. Ai thotë:

- Në të vërtetë, ti nuk ke kurrfarë fuqie mbi robërit e Mi. – Ti nuk ke asnjë fuqi reale për t'i devijuar e humbur robërit e Mi me mashtrimet e tua. Përmes adhurimit të saktë, Allahu i mbron ata nga çdo ligësi e shejtanit të mallkuar. Allahu i ruan nga shejtani dhe u ofron mbrojtje të mjaftueshme kundër kurtheve e intrigave të Tij.

- Mjafton që Zoti është mbrojtësi i tyre. - Allahu është mëse i mjaftueshëm për këdo që i mbështetet dhe i plotëson urdhëresat e Tij.

Ajeti 66

66. Është Zoti juaj Ai që mundëson lundrimin e anijeve në det, që të kërkoni nga të mirat e Tij. Vërtet, Ai është Mëshirëplotë ndaj jush.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar u përmend njerëzve anijet dhe të gjitha mjetet e lundrimit, që u ka lehtësuar atyre. Është i Madhëruari Ai që i ka mësuar dhe udhëzuar se si t'i krijojnë

ato. Është Ai që i bart këto anije mbi dallgët e detit, që njerëzit të përfitojnë duke udhëtuar nëpër botë, por edhe duke transportuar sendet e tyre për tregti. Kjo është nga mëshira e madhe e Allahut për njerëzit. Përkujdesi i Allahut është i vazhdueshëm dhe i pandërprerë. Ai vazhdon t'u japë krijesave gjithçka që u sjell dobi dhe që ata e kërkojnë.

Ajeti 67

67. Kur gjendeni në rrezik në mes të detit, harrohen ata të cilëve ju u luteni zakonisht, përveç Atij (Allahut). Por pasi Ai ju shpëton e ju nxjerr në tokë, ju sërish i ktheni shpinën. Njeriu është mohues i madh.

Shpjegimi i ajetit

Është një shenjë treguese e mëshirës së Allahut dhe e faktit se Ai është i vetmi që meriton adhurimet se: kur njerëzit janë në rrezik në det, kur ata tmerrohen tek shohin valët që janë gati t'i gllabërojnë, atëherë harrohen ata të cilëve u luteshin gjatë kohës kur ishin të sigurt dhe në rehati; a thua se nuk u janë lutur ndonjëherë atyre! Ata humbasin nga kujtesa e tyre, sepse e dinë mirë se janë të pafuqishëm për t'i ndihmuar e për t'i shpëtuar nga rreziku. Në ato çaste ata ulërasin dhe i luten me përgjërime vetëm Shpikësit të qiejve dhe të Tokës, të Cilit i luten të gjitha krijesat për nevojat e tyre dhe gjatë vështirësive. Në ato momente të vështira tregohen të sinqertë në lutjet që i drejtojnë Allahut. Megjithatë, pasi Ai i shpëton e i nxjerr në tokë, ata i kthejnë shpinën përsëri, duke e harruar se për çfarë i janë lutur Allahut. Ata i kthehen idhujtarisë, duke iu lutur sërish atyre krijesave që nuk mund t'u sjellin dobi ose dëm, nuk mund as t'u japin e as t'i privojnë. Ata humbasin sinqeritetin me Zotin, që është Krijuesi dhe Kujdestari i tyre. Ky është tregues i injorancës së madhe të njeriut dhe mohimit të tij. Njeriu është një mohues i madh i mirësive të Allahut, përveç atyre që Allahu i udhëzon dhe u dhuron logjikë të shëndoshë. Këta arrijnë ta gjejnë udhën e drejtë dhe e dinë mirë se Ai që mund të të shpëtojë nga

çdo rrezik dhe vështirësi është Allahu i Madhëruar. Vetëm Ai e meriton ta njësoh duke e adhuruar si Një të Vetëm, me sinqeritet për Të, në çdo gjendje, në vështirësi dhe rehati, në kohë mirësie dhe në kohë fatkeqësie. Ndërsa ata që janë lënë të mbështeten në mendjen e tyre të ngushtë i luten Allahut veçse në kohë vështirësie dhe nevoje. Me t'u larguar rreziku, ata mendojnë se Allahu nuk i ka më në kontroll dhe as që u shkon mendja për përfundimin e keq të padrejtësisë së tyre në jetën e kësaj bote, e shumë më pak mendojnë për ahiretin. Prandaj Allahu i Madhëruar i kujton ata, duke u thënë:

Ajeti 68

68. A mos jeni të sigurt vallë që Ai nuk do t'ju fundosë në tokë ose nuk do t'ju dërgojë ndonjë rrebesh gurësh e ju të mos gjeni asnjë që t'ju mbrojë?

Shpjegimi i ajetit

Ai ka fuqi dhe pushtet për gjithçka. Nëse dëshiron, Ai jua sjell ndëshkimin nga poshtë këmbëve me shembje ose rrëshqitje masive të tokës. Por Ai mund t'jua sjellë ndëshkimin edhe nga sipër, që ju shndërron në kufoma. Ky është një mesazh i qartë: Kurrë mos mendoni se ndëshkimi ju vjen vetëm në det, por ai mund t'ju vijë befaz në çdo kohë dhe në çdo vend.

Ajeti 69

69. Apo jeni të sigurt se Ai nuk do t'ju kthejë përsëri (në det), e t'ju lëshojë ndonjë furtunë shkatërrimtare që t'ju fundosë për shkak të mosbesimit tuaj e ju të mos gjeni asnjë që të ankohej kundër Nesh për ju.

Shpjegimi i ajetit

- Apo jeni të sigurt se Ai nuk do t'ju kthejë përsëri (në det),... - Edhe nëse mendoni se në tokë jeni të sigurt, a nuk mendoni se ju mund të ktheheni sërish në det? Ju nuk jeni të sigurt që gjatë jetës suaj, ju të gjendeni në të njëjtën situatë në mes të detit.

- ...e t'ju lëshojë ndonjë furtunë shkatërrimtare që t'ju fundosë për shkak të mosbesimit tuaj... - Atëherë, Ai ju

lëshon një furtunë, që shkatërron çdo gjë që i del përpara. Allahu ka fuqi për gjithçka.

- ... e ju të mos gjeni asnjë që të ankohej kundër Nesh për ju. - Kurrë nuk do të keni mundësi të refuzoni dhe rrëzoni gjykimin e drejtë të Allahut, i Cili nuk i bën padrejtësi askujt, as sa një thërmijë.

Ajeti 70

70. Ne i nderuam pasardhësit e Ademit (njerëzit), u mundësuam të udhëtojnë në tokë e në det, i begatuam me ushqime të mira dhe i dalluam ata me një dallim të madh mbi shumë prej krijesave që Ne krijuam.

Shpjegimi i ajetit

- Ne i nderuam pasardhësit e Ademit (njerëzit),... - Ky është tregues i bujarisë dhe bamirësisë së pakufishme të Zotit, që askush nuk mund ta përkufizojë. Në sajë të kësaj bujarie, Ai e nderoi llojin njerëzor në shumë aspekte. Zoti e dalloi njeriun me aftësinë e të menduarit dhe me dituri. Ai dërgoi ndër njerëz profetë dhe u shpalli libra e ligje hyjnore. Nga mesi i tyre nxori evlijatë dhe të dalluarit, që janë të pastër e të kulluar në adhurimet që i përkushtojnë Atij. Ai i begatoi ata me shumë mirësi të dukshme dhe të fshehta. Ndër mirësitë e shumta që Zoti u dha njerëzve, është:

- ... u mundësuam të udhëtojnë në tokë e në det,... - Allahu u mundësoi transportin me kafshë, si: devetë, mushkat, kuajt, por edhe me mjetet e tjera tokësore që Ai i krijoi dhe do të vazhdojë të krijojë e mundësojë për ta. Ai u mundësoi edhe transportin ujor përmes anijeve e mjeteve të shumta, që njerëzit - në sajë të ditorisë së Zotit - i prodhojnë.

- i begatuam me ushqime të mira... - Ushqimet, pijet e kënaqësitë trupore. Çdo lloj kënaqësie për të cilën ata kanë nevojë, Allahu ua ka sjellë me mënyrën më të thjeshtë.

- ... dhe i dalluam ata me një dallim të madh mbi shumë prej krijesave që Ne krijuam. - I Lartësuarit e dalloi llojin njerëzor me veçori e mirësi që nuk i ka asnjë krijesë tjetër. Edhe në këtë ajet,

mesazhi është shumë i qartë: A nuk po bëheni mirënjohës ndaj Atij që ju dhuroi këto mirësi dhe ju shpëtoi nga çdo e keqe?! Njeriu duhet të ketë forcën dhe mençurinë që mirësitë e shumta që Zoti ia ka dhuruar, të mos i bëhen pengesë për adhurimin e Atij, që ia dhuroi. Ai nuk duhet të harxhojë tërë kohën me grumbullimin dhe shtimin e pasurisë, duke cenuar adhurimin dhe në dëm të ahiretit; aq më keq nëse i përdor ato mirësi për të plotësuar dëshirat e sëmura në poshtërsi e mosbindje ndaj Zotit.

Ajeti 71

71. (Kujto) Ditën kur Ne do t'i thërrasim të gjithë njerëzit, bashkë me prijësin e tyre. Ata, që libri i tyre do t'u jepet nga e djathta, do ta lexojnë (me kënaqësi) librin e tyre dhe nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajetit

- (Kujto) Ditën kur Ne do t'i thërrasim të gjithë njerëzit, bashkë me prijësin e tyre.

- Allahu i Madhëruar na njofton për gjendjen e krijesave në Ditën e Gjykimit. Atë ditë, Ai do të thërrasë dhe tubojë krijesat dhe me secilin grup do të jetë edhe udhëheqësi ose ftuesi i tyre për në rrugën e drejtë, pra, profeti dhe ata që kryejnë misionin e tyre, siç janë dijetarët. Kështu do të tubohet çdo umet dhe, së bashku me të, Profeti i cili i ftoi në udhën e Zotit. Pastaj do të shihen veprat e popujve në krahasim me udhëzimin ku i ka ftuar Profeti i tyre, a janë në përputhje me të apo jo. Kështu ata do të ndahen në dy grupe:

- **Ata, që libri i tyre do t'u jepet nga e djathta,...** - Këta janë pasuesit e profetëve. Këta e gjetën dhe e pasuan udhëzimin e Shpalljes së Zotit, prandaj veprat e tyre të mira janë të shumta dhe të këqijat e tyre të pakta. Për këta Allahu i Madhëruar thotë:

- **... do ta lexojnë (me kënaqësi) librin e tyre dhe nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.** - Ata e lexojnë librin e veprave të tyre me gëzim e kënaqësi, sepse e tillë është përmbajtja e tij. Ata do ta marrin të plotë shpërblimin e veprave të mira dhe

kurrë nuk do t'u bëhet padrejtësi, duke iu pakësuar ndonjë e mirë që kanë bërë.

Ajeti 72

72. Dhe kush ka qenë i verbër në këtë botë, i verbër do të jetë edhe në botën tjetër dhe i humbur nga rruga e drejtë.

Shpjegimi i ajetit

Ata që në jetën e kësaj bote tregohen të verbër ndaj së vërtetës dhe nuk e pranojnë atë, ata ndjekin devijimin dhe humbjen. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë që do të jenë të verbër në ahiret, në rrugën drejt Xhenetit. Ashtu si tregohen të verbër në këtë botë ndaj rrugës që të shpie në Xhenet, edhe në ahiret ata nuk do të mund të ecin në atë rrugë. Shpërblimi jepet sipas punës. Si të bësh, do të ta bëjnë. Ky ajet tregon se çdo popull do të tubohet në Ditën e Gjykimit dhe do të gjykohet rreth librit dhe fesë së tij. Ata do të pyeten a punuan sipas fesë, besimit dhe shpalljes që Zoti sollti apo jo. Pra, ata nuk do të gjykohen për ligjin e shpalljen e një profeti që nuk janë urdhëruar të pasojnë. Ajeti tregon, gjithashtu, se Allahu nuk ndëshkon asnjë pa ia qartësuar të vërtetën. Vetëm pasi qartësohet e vërteta dhe njerëzit e refuzojnë atë, atëherë bëhet i merituar ndëshkimi. Bamirësve do t'u jepet libri i veprave nga e djathta dhe ata do të përjetojnë kënaqësi e mirësi të shumta. Ndërsa me keqbesuesit do të ndodhë krejtësisht e kundërta. Ata nuk do të mund të lexojnë librin e tyre me të këqija, nga dëshpërimi, brenga dhe tmërri për ndëshkimin që i pret.

Ajeti 73

73. Ata (idhujtarët) synuan të të largojnë ty nga ajo që Ne ta shpallëm, që ti të trilloje diçka krejt tjetër nga ajo (Shpallja). Nëse do ta kishe bërë këtë atëherë ata do të të merrnin për mik (të afërt).

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar tregon mirësitë e mëdha që i dhuroi Profetit të Tij dhe mbrojtjen e madhe që i bëri kundër armiqve të tij, të cilët ishin shumë të përkushtuar për ta dëmtuar atë.

- **Ata** (*idhujtarët*) synuan të të largojnë ty nga ajo që Ne ta shpallëm, që ti të trilloje diçka krejt tjetër nga ajo (*Shpallja*). - Ata ngritën kurthe kundër teje, por që kurrë nuk arritën t'i realizonin. Me shumë dinakëri, ata të nxisnin që të shpifje për Allahun, dhe kështu të shkoje pas dëshirave të tyre. Me dinakëri dhe ligësi, ata të ftonin që të miratoje dëshirat e tyre dhe të lije anash Shpalljen e Zotit. Nëse do të bëje këtë, ata do të të bënin mik të ngushtë:

- **Nëse do ta kishe bërë këtë atëherë ata do të të merrnin për mik** (*të afërt*). - Nëse do të bëje çfarë ata dëshironin, do të të bënin mik të zgjedhur, më të vyer e më të afërt sesa familjarët e tyre. Arsyeja ishte se Allahu i Madhëruar të dalloj e të stolisi me moralin dhe edukatën më të lartë, e cila respektohet dhe nderohet nga të gjithë, të afërm apo të largët, miq apo armiq qofshin. Atëherë, mësoje dhe dije mirë se ata të luftojnë dhe të shprehin armiqësinë veçse për shkak të së vërtetës që sjell nga Zoti yt, e jo për shkak të personit tënd: “Ne dimë se ty të brengos ajo që ata të thonë. Ata, në të vërtetë, nuk të mohojnë ty, por ata keqbërës mohojnë me forcë argumentet e Allahut.” [El en’am]. Sidoqoftë, është Allahu Ai që të forcon ty kundrejt synimeve tinëzare të tyre:

Ajeti 74

74. Nëse nuk do të të kishim forcuar, ti do të kishe anuar pak nga ta.

Shpjegimi i ajetit

Nëse nuk do të të forconim në të vërtetën dhe të të ruanim me mirësinë e mëshirën Tonë, që të mos i përgjigjeshe ftesës së tyre: “...ti do të kishe anuar pak nga ta.” Edhe mund të anoje pak nga ftesa e tyre, për shkak të nxitjeve të shumta dhe për shkak të dëshirës tënde të madhe për t'i udhëzuar ata në rrugën e drejtë.

Ajeti 75

75. Atëherë, Ne do të të bënim të vuaje mundimin e dyfishtë në këtë jetë dhe pas vdekjes dhe pastaj nuk do të gjeje asnjë ndihmëtar kundër Nesh.

Shpjegimi i ajetit

- **Atëherë, Ne do të të bënim të vuaje mundimin e dyfishtë në këtë jetë dhe pas vdekjes...** - Nëse do të anoje sado pak nga kërkesat e tyre: “Ne do të të bënim të vuaje mundimin e dyfishtë në këtë jete dhe pas vdekjes...” Ndëshkimi yt do të ishte i dyfishuar qoftë në jetën e kësaj bote, qoftë në ahiret. Kështu do të ndodhte, sepse mirësia e Zotit mbi ty është e plotë dhe dituria jote rreth Tij është shumë e madhe, që ti të mund të bije në një gabim të tillë. Një njeri me të tillë dituri dhe mirësi të Zotit meriton ndëshkim shumë të ashpër, nëse do të ndiqte dëshirat e të shfrenuarve dhe do të braktiste Shpalljen e Zotit. Ai thotë:

- **... dhe pastaj nuk do të gjeje asnjë ndihmëtar kundër Nesh.** - Askush nuk do të mund të të shpëtonte nga ndëshkimi, që do të të gllabëronte. Por Allahu i Madhëruar të ruajti nga çdo portë sherri e intrige. Ai të ruajti nga sprovat e njerëzve dhe ta forcoi zemrën tek e vërteta. Ai të udhëzoi në rrugën e drejtë. Prandaj ti, o i Dërguar, kurrë nuk re në grackën e tyre dhe nuk anove aspak drejt dëshirave e devijimit të ofruar nga të ligjtë. Mirësitë dhe dhuratat e Zotit për ty janë të plota e të mrekullueshme.

Ajeti 76 – 77

76. Ata të shtrënguan në tokë, me qëllim që të të dëbonin prej saj. Por, atëherë, edhe ata nuk do të mbeteshin gjatë pas teje.

77. Ky ka qenë ligji për të gjithë të dërguarit para teje; në ligjin Tonë nuk gjen ndryshime.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata të shtrënguan në tokë, me qëllim që të të dëbonin prej saj. Por, atëherë, edhe ata nuk do të mbeteshin gjatë pas teje.** - Për shkak të urrejtjes së madhe që kanë për ty, ata nuk e durojnë dot qëndrimin tënd mes tyre, prandaj përpiqen me çdo mjet për të dëbuar prej vendit tënd. Por nëse do ta bënin diçka të tillë, ata nuk do të qëndronin gjatë pas teje, sepse ndëshkimi do t'i përpinte shumë shpejt. Ky është ligji i pandryshueshëm i Zotit për të gjithë popujt.

Çdo popull që refuzon profetin e vet dhe e dëbon nga vendi, e kapi dënimi që në këtë jetë. Kështu ndodhi edhe me ata që bënë komplot kundër Muhamedit (a.s) dhe e dëbuan atë nga Meka. Mbi ta goditi dënimi i Zotit ditën e Bedrit. Atë ditë u vranë krerët më të rëndësishëm të Kurejshve dhe u zbeh fuqia dhe fama e tyre. Allahu qoftë i lavdëruar për gjithçka! Këto ajete tregojnë se nevoja e robit për Zotin është shumë e madhe. Robi gjithmonë ka nevojë për forcim e plotësim të imanit të tij nga Zoti. Robi gjithmonë duhet të jetë i lidhur fort me Zotin e tij dhe t'i përgjërohet Atij për t'ia forcuar besimin. Nga ana tjetër, rob duhet të kryejë çdo gjë që bën të mundur forcimin e konsolidimin e imanit të tij. Me përpjekje të singerta dhe të vërteta, me adhurime e vepra të mira dhe me mbështetje të plotë te Zoti, duke iu lutur Atij për qëndrueshmërinë e imanit, arrihet qëndrueshmëria e vijueshmëria në besim. Mendoni pak! Zoti i drejtohet Profetit të Tij dhe i thotë: “Nëse nuk do të të kishim forcuar, ti do të kishe anuar pak nga ta.” Kur Profeti është në këtë nevojë të madhe për Zotin, që ta forcojë dhe ruajë nga devijimi, atëherë si mund të mendosh për gjendjen e të tjerëve, që janë shumë poshtë tij?! Ky ajet është, gjithashtu, një kujtim i Zotit për mirësitë që i ka bërë Profetit të Tij, duke e ruajtur nga e keqja dhe devijimi. Kjo tregon se Allahu i Lartësuar e dëshiron dhe kënaqet që njerëzit t'i kujtojnë mirësitë e shumta që Ai u ka dhuruar, më e rëndësishmja e të cilave është ruajtja nga devijimi në kushte jashtëzakonisht të vështira, që janë larguese nga besimi. Le të kujtojnë gjithmonë se si Allahu i ka ruajtur mes furtunës së sprovave dhe i ka forcuar në besimin e tyre. Nga ajeti kuptojmë se sa më të shumta të jenë mirësitë e Zotit ndaj robit dhe sa më e lartë të jetë grada e tij, aq më i madh e i shumëfishuar është gjynahu dhe përgjegjësia, nëse njeriu bie në gabim, sepse Allahu i tha Profetit të Tij: “Atëherë, Ne do të të bënim të vuaje mundimin e dyfishtë në

këtë jetë dhe pas vdekjes, dhe pastaj nuk do të gjeje asnjë ndihmëtar kundër Nesh.”

- **Ky ka qenë ligji për të gjithë të dërguarit para teje; në ligjin Tonë nuk gjen ndryshime.** - Nga ajeti kuptojmë se kur Allahu ka vendosur për të ndëshkuar një popull, atëherë do ta shohësh atë popull duke e tepruar me krimet dhe padrejtësitë e tij. Dhe kur ata të bëjnë diçka të tillë, atëherë vjen urdhri i Zotit për ndëshkimin e tyre. Kështu ndodhi edhe me popujt që luftuan dhe dëbuan profetët e tyre.

Ajeti 78

78. Fale namazin kur nis e ulet dielli dhe kur erret nata. Dhe lexoje Kur'anin e agimit. Vërtet, leximi i Kur'anit të agimit është i dëshmuar.

Shpjegimi i ajetit

- **Fale namazin...** - Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij të dashur, Muhamedin (a.s) që ta përkryejë namazin, qoftë në lidhje me veprat e dukshme të tij, qoftë në lidhje me aspektin e brendshëm. Ai e udhëron që ta falë namazin në kohët e përcaktuara, si më poshtë:

- **...kur nis e ulet dielli...** - Në kohën kur dielli anon drejt perëndimit, pasi zbret nga zeniti. Këtu flitet për namazin e drekës dhe atë të ikindisë.

- **...dhe kur erret nata.** - Këtu është fjala për namazet që kryhen gjatë natës, pra, për namazin e akshamit dhe atë të jacisë.

- **Dhe lexoje Kur'anin e agimit. Vërtet, leximi i Kur'anit të agimit është i dëshmuar.** – Ky është namazi i sabahut, në agim. Allahu e ka quajtur “Kur'ane el fexhri” – Kur'ani i agimit, sepse gjatë këtij namazi lexohet më gjatë Kur'an sesa në namazet e tjera. Gjithashtu, arsye tjetër është edhe se leximi gjatë kohës së namazit është shumë i dobishëm dhe i shpërblyeshëm. Ky namaz dëshmohet nga Allahu në mënyrë të veçantë dhe nga melekët e natës dhe të ditës, që ndërrohen me njëri tjetrin pikërisht në atë kohë. Në këtë ajet janë përmendur pesë vaktet e namazit. Kështu, namazi në këto vakte është detyrim, sepse është ka një urdhër të

posaçëm për t'u falur në këto vakte. Nga ajeti kuptohet se hyrja e kohës është kusht i domosdoshëm për saktësinë e namazit dhe, gjithashtu, është shkak për detyrueshmërinë e namazit. Hyrja e kohës është trajtuar nga feja si shkak që e bën të detyrueshëm namazin. Pa hyrjen e kohës, namazi nuk është i saktë dhe nuk është detyrë të falet, sepse Allahu urdhëroi që të falemi kur të hyjë koha në këtë vakt. Gjithashtu, duke qenë se Allahu i përmend bashkë kohën e drekës dhe ikindisë, ndërsa kohën e akshamit me të jaciesë, kjo tregon se në raste nevojë mund të bëhet bashkimi i namazit të drekës me atë të ikindisë, ndërsa namazi i akshamit me atë të jaciesë. Në këto ajete tregohet rëndësia dhe dobia e madhe e namazit të sabahut. Tregohet gjithashtu se është e pëlqyeshme që të zgjatet leximi i Kur'anit në këtë namaz. Gjithashtu, ajeti tregon se leximi i Kur'anit gjatë namazit është shtyllë e domosdoshme e tij, pa të cilin namazi nuk pranohet. Emërtimi i një adhurimi me emrin e një pjese të tij tregon se kjo pjesë është shtyllë e domosdoshme e këtij adhurimi.

Ajeti 79

79. Dhe në një pjesë të natës falu me të (me këndimin e Kur'anit) si shtesë për ty! Zoti yt do të të ngrejë në një gradë të lavdishme.

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe në një pjesë të natës falu me të (me këndimin e Kur'anit) si shtesë për ty!** - Falu edhe gjatë kohës së natës, për t'u ngritur në grada. Allahu thotë “*nafileten lek*” - si shtesë për ty. Pra, që të jetë namazi i natës shtesë e mirësive dhe ngritje më lart në grada tek Allahu. Kjo ishte për Profetin (a.s.), ndërsa për të tjerët ky namaz ka për të qenë vetëm falje gjynahesh. Ka mundësi që kuptimi i “*nafileten lek*” - si shtesë për ty, të jetë si vijon: Pesë namazet janë farz për ty dhe për besimtarët, gjithashtu. Ndërsa namazi i natës është farz vetëm për ty, e jo për besimtarët. Ky është një dallim e nderim për ty tek Allahu. Për vetë gradën tënde të lartë tek Allahu, edhe detyrat e tua janë më

të shumta se të tjerët. Kjo bëhet që shpërblimet e tua të jenë më të mëdha, dhe kështu të ngrihesh në gradën më të lartë, që quhet *Mekamu Mahmud* - Grada e Lavdërimit.

- **Zoti yt do të të ngrejë në një gradë të lavdishme.** - Ai që do të jetë në këtë gradë do të lëvdohet nga të parët dhe të fundit dhe ai do të bëjë ndërmjetësimin më të madh Ditën e Gjykimit. Atë ditë, krijesat do të kërkojnë që profetët të ndërmjetësojnë për të filluar llogarinë, sepse janë në një gjendje pritjeje torturuese. Kështu, ata shkojnë dhe i drejtohen fillimisht Ademit, pastaj Nuhut, pastaj Ibrahimit, pastaj Musait, pastaj Isait (a.s.), por të gjithë largohen dhe tregojnë pamundësinë për këtë çështje kaq të madhe. Pastaj njerëzia i drejtohet më të mirit të bijve të Ademit dhe i kërkojnë të ndërmjetësojë, që Allahu t'ua lehtësojë pritjen torturuese. Kështu, Muhamedi (a.s.) do të ndërmjetësojë tek Zoti dhe Ai do ta pranojë ndërmjetësimin e tij. Pastaj, Allahu do ta ngrejë Profetin (a.s.) në një vend të lavdishëm, që do ta kenë zili të gjithë njerëzit, nga i pari deri tek i fundit. Profeti Muhamed (a.s.) është më i miri i krijesave, që do t'i ndihmojë atë ditë.

Ajeti 80

80. Dhe thuaj: “O Zoti im! Më fut në një vend të mirë (në Medine) dhe më nxirr (prej Mekes) në mënyrë të ndershme dhe më dhuro nga ana Jote fuqi ndihmëtare (kundër çdo armiku)”

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe thuaj: “O Zoti im! Më fut në një vend të mirë (në Medine) dhe më nxirr (prej Mekes) në mënyrë të ndershme...”** - Të gjitha hyrjet dhe daljet e mia bëji të mira! Bëji ato në emër të bindjes ndaj Teje dhe për kënaqësinë Tënde! Bëji ato të kryhen me sinqeritet, vetëm për kënaqësinë Tënde dhe sipas porosive e ligjeve të Tua!

- **... dhe më dhuro nga ana Jote fuqi ndihmëtare (kundër çdo armiku)”** - Më jep argument të qartë e të dukshëm, më jep fakte të prera në të gjitha çështjet me të cilat përballem. Kjo është gjendja më e mirë që

mund të arrijë robë në lidhjen e tij me Zotin. Kjo është ajo gjendje kur të gjitha veprat e fjalët e tij janë mirësi dhe afruese tek Allahu i Madhëruar. Në këtë gjendje, në çdo çast robë do të jetë i mbështetur nga Zoti i tij me argument të qartë e të pakundërshtueshëm për të vërtetën që ai mëton. Sigurisht, kjo gjendje kërkon: së pari, që njeriu të jetë i pajisur me dije të dobishme dhe të jetojë sipas kësaj diturie; së dyti, që njeriu të ketë dituri të hollësishme rreth çështjeve të fesë dhe rreth argumenteve të Shpalljes.

Ajeti 81

81. Dhe thuaj: “Erdhi e Vërteta e u zhduk e kota.”. Vërtet, e kota gjithnjë do të zhduket.

Shpjegimi i ajetit

- Dhe thuaj: “Erdhi e vërteta e u zhduk e kota!” - E vërteta është ajo që Allahu ia shpalli Profetit të Tij, Muhamedit (a.s). Allahu e urdhëroi Profetin e Tij që ta thotë haptaz, se: erdhi e vërteta, që asgjë nuk mund ta ndalë dhe ta pengojë. Ndërkohë e kota u tret dhe u zhduk.

- Vërtet, e kota gjithnjë do të zhduket! - Ky është përshkrimi i duhur për të kotën. Ajo tretet e zhduket. Por ndodh që e kota të përhapet dhe të ketë njëfarë ndikimi ndër njerëz, nëse përballë saj nuk vihet e vërteta. Por nëse shfaqet e vërteta, e kota zhduket pa asnjë gjurmë. E kota shfaqet e përhapet ndër njerëz veçse në ato kohë dhe vende që janë bosh nga dituria rreth shpalljeve e argumenteve të Zotit.

Ajeti 82

82. Ne të shpallëm Kur'anin, që është shërim dhe mëshirë për besimtarët, kurse jobesimtarëve u shton veçse dëshpërim.

Shpjegimi i ajetit

Kur'ani është shërim e mëshirë, por jo për të gjithë. Kjo u mundësohet besimtarëve të Allahut, që e besojnë vërtetësinë e ajeteve e mesazheve të tij, që punojnë me kumtet e urdhëresat e tij. Ndërsa për të padrejtët, që nuk besojnë në vërtetësinë e ajeteve dhe nuk zbatojnë urdhëresat e tij, ajetet e Kur'anit kanë për t'iu shtuar veçse dëshpërimin e humbjen. Ata nuk do të kenë

më justifikim e arsyetim para Zotit. Shërimi që përmban Kur'ani është i përgjithshëm, për të gjitha llojet e sëmundjeve. Ai është shërim për zemrat nga sëmundjet e dyshimeve, pasigurisë, paditurisë, arsyetimeve të prishura e dëmtuese, devijimit shkatërrues dhe prej qëllimeve të sëmurë e të liga. Kur'ani i shëron këto lloje sëmundjesh të zemrës përmes diturisë së sigurt që përmban. Kjo dituri largon çdo dyshim, paqartësi dhe pasiguri. Me këshillat e porositë e tij të shndritshme, ai shëron çdo sëmundje të epshit dhe të dëshirave të pakontrolluara, që bien ndesh me urdhëresat e Zotit. Kur'ani është shërim edhe për sëmundjet fizike, sepse largon dhimbjet dhe vuajtjet e trupit, me lejen e Zotit. Kur'ani është edhe mëshirë. Me mënyrat e mjetet për arritjen e udhëzimit dhe të mirësisë, që Kur'ani nxit, mund të themi me bindje se njerëzit fitojnë lumturinë, sepse gjejnë rrugën drejt mëshirës së Zotit. Nëse i përfshin mëshira e Zotit, ata fitojnë lumturinë e përjetshme dhe shpërblimet e Tij në këtë jetë e në ahiret.

Ajeti 83

83. Kur e begatojmë njeriun (me të mira), ai prapësohet (nga besimi) dhe largohet (nga Rruga e Drejtë). Kur e godet e keqja, ai e humb shpresën.

Shpjegimi i ajetit

- Kur e begatojmë njeriun (me të mira), ai prapësohet (nga besimi) dhe largohet (nga Rruga e Drejtë). - Kjo është natyra e njeriut, si krijesë e dobët, e prirur drejt injorancës dhe padrejtësisë. Përrjashtim bëjnë vetëm ata që Allahu i Madhëruar i udhëzon. Kur Allahu e begaton me të mira, njeriu gëzohet, dhe e tepron me gëzimin e tij, duke u bërë arrogant. Kjo e bën atë që t'i kthejë shpinën e të largohet nga Zoti i tij: as nuk e kujton Atë e mirësitë e Tij dhe as nuk tregon mirënjohje për to.

- Kur e godet e keqja, ai e humb shpresën. - Kur atë e godet ndonjë sprovë, si për shembull sëmundje, e shikon atë pesimist të plotë, që nuk pret më asnjë të mirë. Kështu, Ai nuk shpreson më te Zoti i

vet dhe mendon se halli në të cilin ndodhet do të vazhdojë përgjithmonë e nuk do të largohet prej tij. Por nuk janë kështu ata që Allahu i ka udhëzuar. Këta të zgjedhur dhe fatlumë, kur janë mes mirësive, nënshtrihen para Zotit të tyre, për t'i shprehur Atij mirënjohjen me adhurime e me vepra që Ai ka përcaktuar për këtë çështje. Ndërsa kur janë në sprovë e vështirësi, shpresojnë në shpëtimin dhe mëshirën e Allahut për t'ua larguar atë. Kjo ua lehtëson sprovat dhe u sjell qetësi e prehje, urtësi e maturi.

Ajeti 84

84. Thuaj: “Secili vepron sipas rrugës së vet por Zoti juaj e di më së miri kush është në rrugën më të drejtë.”.

Shpjegimi i ajetit

- Thuaj: “Secili vepron sipas rrugës së vet... - Çdokush do të punojë sipas synimeve që ka. Secili do të bëjë ato punë që i shkojnë për shtat. Nëse është nga të zgjedhurit bamirës, që kanë qëllime të larta, do të mund të bëjë veçse vepra që kënaqin Zotin e botëve. Por nëse nuk është nga këta, por është prej qëllimkëqijve, atëherë do të punojë jo për Zotin, por për krijesat, sipas interesave të tyre të ngushta e të varfra.

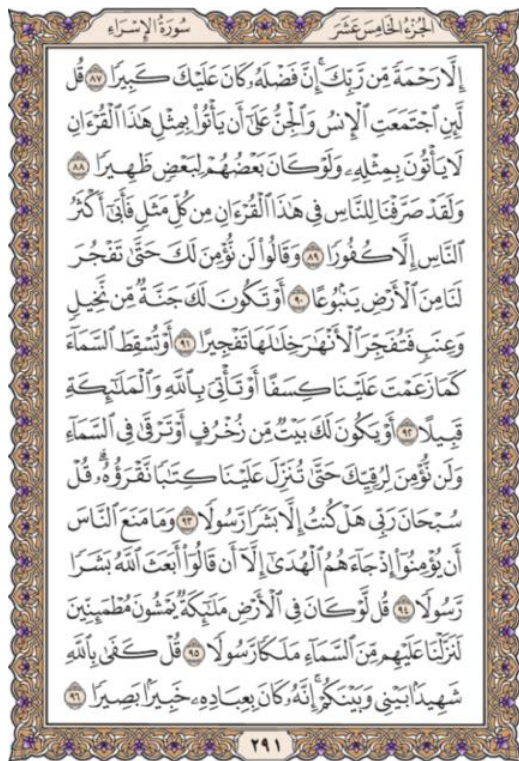
- por Zoti juaj e di më së miri kush është në rrugën më të drejtë.”. – Allahu e di mirë se kush është i përshtatshëm dhe kush e meriton udhëzimin, prandaj e udhëzon në këtë rrugë. Ai e di edhe për ata që nuk e meritojnë udhëzimin, prandaj i lë në qëllimet e tyre të këqija të enden nëpër humbje.

Ajeti 85

85. Të pyesin ty për shpirtin. Thuaj: “Shpirti është çështje që i përket vetëm Zotit tim dhe juve ju është dhënë shumë pak dituri.”.

Shpjegimi i ajetit

- Të pyesin ty për shpirtin. Thuaj: “Shpirti është çështje që i përket vetëm Zotit tim...” - Në këto ajete shihet një qortim i hapur për të gjithë ata që bëjnë pyetje keqdashëse, pa patur qëllim mësimin e diturisë, por provokimin dhe vënien në pozitë të atij që pyesin. Të tillë njerëz,

gjithashtu, nuk pyesin për ato gjëra që janë vërtet të rëndësishme. Kështu, ata të pyesin rreth shpirtit, që është ndër çështjet e fshehta të Zotit. Jo çdokush mund të japë shpjegim të saktë për të. Ata bëjnë të tilla pyetje, ndërkohë që kanë shumë nevojë për atë diturinë e domosdoshme. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e urdhëroi e Profetin e Tij që kësaj pyetje të tyre t'i përgjigjet duke u thënë:

- ... dhe juve ju është dhënë shumë pak dituri.” - Shpirti është një ndër krijesat e Zotit, që Ai i urdhëroi të bëhen dhe ata u bënë. Në fakt, në pyetjet rreth shpirtit nuk ka ndonjë dobi të madhe për njeriun, sidomos kur ai nuk ka as njohuritë më të domosdoshme. Nga ky ajet mëson se, kur dikush pyetet për diçka, por sheh se në realitet pyetësi ka nevojë për diçka tjetër më të rëndësishme, atëherë është me e udhës që t'i shmanget asaj pyetjeje dhe t'i tregojë atij atë që ka më shumë nevojë për ta mësuar.

Ajetet 86 – 87

86. Po të kishim dashur, Ne do të ta merrnim ty (nga zemra) atë që ta

shpallëm dhe ti nuk do të gjeje asnjë mbrojtës që të të ruante nga Ne.

87. Por kjo është mëshirë nga Zoti yt dhe mirësia e Tij ndaj teje është, vërtet e madhe.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton se Kur'ani dhe e gjithë Shpallja që ia zbriti Profetit të Tij është mëshirë e dhuruar prej Tij për Profetin dhe për të gjithë krijesat. Shpallja është absolutisht mirësia më e madhe që Ai i ka dhënë Profetit të Tij. Mirësitë dhe dhuratat e Zotit për Profetin janë aq të shumta dhe të mëdha, saqë askush nuk mund t'i përcaktojë. Kështu, Ai që t'i dhuroi këto mirësi është Allahu. Nëse Allahu dëshiron të t'i largojë, askush nuk mund ta pengojë Atë, madje nuk ka ndonjë që do të mund të ndërhynte tek Allahu për largimin saj. Atëherë, ji mirënjohës për këtë mirësi të pakrahasueshme që Zoti të ka dhuruar dhe kënaqu me këtë dhuratë të vyer! Le të qetësohet zemra jote me të! Mos u trishto nga mohimi i mashtruesve dhe tallja e të humburve! Ata janë fatzinj, sepse kur iu afrua mirësia më e madhe që ekziston, ata e refuzuan, prandaj edhe nuk e meritojnë që Zoti t'ua japë këtë mirësi.

Ajeti 88

88. “Thuaj (o Muhamed): “Sikur njerëzit dhe xhindet të bashkoheshin të gjithë bashkë, për të sjellë një Kur'an si ky, nuk do të mund t'ia arrinin kurrë të sillnin as një të ngjashëm me të edhe po ta ndihmonin njëri tjetrin”.

Shpjegimi i ajetit

Ky është një argument i prerë dhe fakt i qartë që tregon për vërtetësinë e Shpalljes, që Muhammedi (a.s.) solli nga Zoti, dhe për besnikërinë e tij si profet i Zotit. Allahu i sfidon njerëzit dhe xhindët që të sjellin një libër të ngjashëm me Kur'anin dhe na tregon se ata kurrë nuk mund ta bëjnë diçka të tillë. Edhe sikur të bashkëpunojnë të gjithë për këtë gjë, ata nuk do të mund t'ia arrijnë këtij qëllimi. Dhe e vërteta është se ndodhi ashtu siç njoftoi Allahu i Madhëruar. Rrethanat e mohuesve dhe armiqve të Shpalljes ishin të

gjitha të favorshme që ata të bënin gjithçka për të refuzuar të vërtetën. Ata njiheshin për oratorinë dhe aftësinë e tyre gjuhësore e letrare, prandaj nëse do të kishin edhe më të voglën mundësi për t'ia arritur qëllimit, do ta kishin bërë. Por duke qenë se nuk e bënë, kjo tregon se ata u nënshtruan dhe u dorëzuan përballë sfidës së Zotit për ta kundërshtuar. E si është e mundur që një krijesë e krijuar nga dheu, të mendojë diçka të tillë?! Ata janë të dobët dhe të mangët nga çdo aspekt. Ata nuk kanë dije, pushtet e forcë, as dëshirë e motivim, madje as që mund të flasin e artikulojnë diçka, pa dëshirën dhe pa lejen e Zotit. E si mund të mendohet që krijesa të tilla të kundërshtojnë fjalën e Zotit të qiejve dhe të Tokës, i Cili sheh të gjitha fshehtësitë, i Cili është i Plotë e Absolut në çdo aspekt?! Vetëm Atij i takon lavdia dhe madhështia, të gjitha lavdërimet dhe mirënjohja. Nëse do të bashkoheshin të gjitha detet e botës, madje të shtoheshin disafish, e të ishin bojë për të shkruar, ndërsa të gjitha pemët të ishin lapsa e pena për të shkruar, të gjitha do të harxhoheshin e mbaronin, por fjalët e Zotit kurrë nuk do të mbaronin. Ashtu sikurse asnjë nga krijesat nuk mund t'i përgjasojë Zotit në cilësitë e atributet e Tij, po ashtu nuk mund t'i përgjasojnë edhe në fjalën e Tij. Fjala e Zotit është prej cilësive të Tij dhe, si e tillë, nuk mund të ketë të ngjashme me të. Askush nuk është si Zoti në Qenien e Tij, në emrat e cilësitë e Tij dhe as në veprat e Tij. I Lartësuar qoftë Allahu! Mos paftë të mira ai njeri që nuk bën dallimin mes fjalës së Krijuesit dhe fjalës së krijesës dhe shpif se Muhammedi e trilloi Kur'anin, duke mashtruar për Zotin!

Ajeti 89

89. Ne u sqaruam njerëzve në këtë Kur'an shembuj të çdo lloji, por shumica e njerëzve zgjedhin veçse mohimin.

Shpjegimi i ajetit

Ne kemi sjellë shumë këshilla dhe shembuj në Kur'an. Ne i kemi i përsëritur shpesh dhe në forma të ndryshme ato, që njerëzit t'i kujtojnë vazhdimisht dhe asnjëherë të mos i

harrojnë. Kështu ata mund të kujdesen për të arritur devotshmërinë. Megjithatë, veçse një pakicë e vogël e tyre përfitojnë prej këtyre këshillave, të sjella bukur dhe të përsëritura aq shpesh në mënyrë të larmishme. Përfituesit janë veçse ata që u paraprin e mira dhe lumturia nga Zoti, ata që Allahu i ndihmon duke u dhënë udhëzimin e plotë. Ndërsa shumica e njerëzve refuzojnë. Ata i përgjigjen mirësisë më të madhe, Kur'anit dhe gjithë Shpalljes, me mosmirënjohje e refuzim.

Ajetet 90 – 94

90. Ata thanë: “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës;

91. Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj;

92. Ose, ashtu sikurse mëton ti (*se do të na dënojë Zoti*), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (*t'i shohim haptazi*);

93. Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.” Thuaj: “I madhëruar qoftë Allahu!” A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?”

94. Njerëzit nuk i pengoi asgjë që të besojnë, kur u erdhi shpallja, por ata thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun si profet?!”

Shpjegimi i ajeteve

Edhe pse Profeti i Zotit u solli atyre Kur'anin madhështor, që përmban çdo argument e mrekulli, mosbesimtarët i kërkonin shenja dhe mrekulli të tjera.

- **Ata thanë:** “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës;

- Ata i kërkonin që të çahet toka dhe të dilnin lumenj prej saj.

- **Ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj;** – Na bëj kopshte të

tilla, që të mos kemi nevojë të dalim t'i gjejmë apo t'i blejmë.

- **Ose, ashtu sikurse mëton ti** (*se do të na dënojë Zoti*), **le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh;** - Le të bierë qielli mbi ne me copa ndëshkimi, ashtu siç na kërcënon. Ose le të vijë Allahu dhe melekët, që t'i shohim me sytë tanë, e të dëshmojnë që ti je profet.

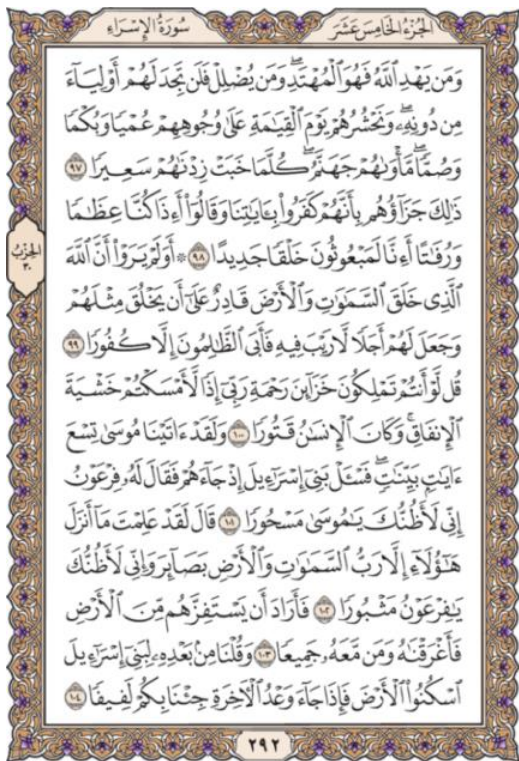
- **Ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.** – Na sill një shtëpi të zbukuruar me flori e gurë të çmuar. Ose ngjitu në qiell dhe ne ta shohim se si ngjitesh. Megjithatë, ne nuk kemi për të të besuar edhe sikur të ngjitesh në qiell, derisa të na sjellësh një libër, që ne ta lexojmë. Në fakt, të gjitha këto nuk ishin gjë tjetër, veçse teka nga njerëz mendjelehtë dhe të padrejtë, që po tregonin moralin më të keq me Zotin. Ata mëtonin se ishte Profeti ai që mund t'ua sillte mrekullitë. Prandaj Allahu e urdhëroi Profetin që të thotë:

- **Thuaj: “I madhëruar qoftë Allahu!” A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?”** - I pastër dhe i delirë është Zoti im nga të gjitha shpifjet dhe fjalët tuaja. Allahu është i Delirë dhe i Madhëruar. Ligjet dhe shenjat e Tij kurrë nuk mund t'u nënshtrohen epsheve dhe dëshirave të prishura të njerëzve.

- **Njerëzit nuk i pengoi asgjë që të besojnë, kur u erdhi shpallja, por ata thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun si profet?!”** - Unë jam thjesht një njeri dhe nuk kam në dorë asgjë nga këto që thoni ju. Është pikërisht ky fakt që i pengoi shumë njerëz që të besonin fenë e drejtë. Ata nuk mund të pranonin që profetët të ishin njerëz, por kërkonin që të ishin melekë.

Ajeti 95

95. Thuaj: “Sikur të kishte në Tokë melekë që ecin qetë (*si njerëzit*), Ne do t'u çonim atyre nga qielli melekët si profetë.”

Shpjegimi i ajetit

Nëse do të shfaqeshin në tokë melekë që ecnin, ndërsa njerëzit t'i shihnin dhe të përballonin kontaktin me ta, atëherë Zoti do t'i kishte bërë që profetët të ishin melekë, dhe kështu njerëzit të mund të merrnin mesazhe prej tyre.

Ajeti 96

96. Thuaj: “Mjafton Allahu si dëshmitar mes meje dhe jush, Ai di dhe sheh gjithçka për robërit e vet”.

Shpjegimi i ajetit

Ndër dëshmitë e shumta dhe më të forta të Allahut për besnikërinë e Profetit të Tij, janë ajetet e Kur'anit dhe kjo shpallje madhështore. Tjetër është edhe fitorja që Allahu i dha Profetit (a.s.) mbi të gjithë armiqtë dhe kundërshtarët e tij. Nëse Profeti do të gënjente për Zotin, ai do të ndëshkohej menjëherë, sikurse thuhet në Kur'an: “Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me të djathtën Tonë, E pastaj do t'ia këputnim arterien e zemrës. E askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij.” [El hakka

44-47]. Allahu i Madhëruar është *Habirun Basir*, pra, di gjithçka në imtësi dhe shikon gjithçka. Atij nuk mund t'i fshihet asgjë e krijesave.

Ajeti 97

97. Atë që Allahu e drejton në Rrugë të Drejtë, ai është i udhëzuar e atë, që Ai e lë të humbur, për ata nuk do të gjesh asnjë ndihmëtar përveç Tij. Në Ditën e Kijametit Ne do t'i tubojmë ata duke i tërhequr zvarrë me fytyra përmbys, të verbër, memecë dhe të shurdhët. Vendi i tyre është xhehenemi. Sa herë që duket se flaka po shuhet, Ne do t'ia shtojmë flakërimin.

Shpjegimi i ajetit

- Atë që Allahu e drejton në Rrugë të Drejtë, ai është i udhëzuar e atë, që Ai e lë të humbur, për ata nuk do të gjesh asnjë ndihmëtar përveç Tij. - Allahu i Madhëruar na njofton se Ai është i vetëm dhe i pashoq në fuqinë për të udhëzuar krijesat ose për t'i lënë në humbje ato. Allahu ua lehtëson dhe ua largon vështirësitë atyre që ka vendosur t'i vërë në rrugë të drejtë. Këta janë të udhëzuarit e vërtetë. Ndërsa ata të cilët i ka lënë në humbje, ata i ka braktisur dhe i ka lënë të mbështeten në veten e vet. Askush nuk mund t'ua mundësojë këtyre udhëzimin përveç Allahut.

- Në Ditën e Kijametit Ne do t'i tubojmë ata duke i tërhequr zvarrë me fytyra përmbys, të verbër, memecë dhe të shurdhët. - Nuk ka ndonjë mik e mbështetës që do të mund t'i ndihmonte këta të mjerë dhe t'i shpëtonte nga dënimi i Zotit, ditën kur Ai t'i ringjallë ata me fytyrë përtokë, të poshtëruar, të verbër e memecë. Ata as nuk do të shohin dhe as do të mund të flasin kur të përjetojnë ndëshkimin.

- **Vendi i tyre është xhehenemi. Sa herë që duket se flaka po shuhet, Ne do t'ia shtojmë flakërimin.** - Vendqëndrimi i tyre i përjetshëm është Xhehenemi. Sa herë që duket se do të shuhet, atij i shtohet sërish nxehtësia. Ata do të përjetojnë një ndëshkim të vazhdueshëm, që kurrë nuk u

zbutet. Ata as nuk vdesin dhe të shkatërrohen tërësisht dhe as nuk u lehtësohet ndëshkimi ndonjëherë. Allahu i Madhëruar nuk u bën asnjë padrejtësi, por i ndëshkon për mohimin e ringjalljes, për refuzimin e besimit, për të cilin folën profetët dhe librat. Duke mohuar ringjalljen, ata e konsiderojnë Zotin të pafuqishëm që t'i kthejë edhe një herë në jetë dhe t'i shpërblejë me drejtësinë e Tij.

Ajetet 98 – 99

98. Ai është dënimi i tyre i merituar, sepse ata mohuan Argumentet tona dhe thanë: “A pasi të bëhemi eshtra e pluhur do të ringjallemi si krijesë e re?!”

99. A nuk e shohin ata se Allahu i Cili krijoi qiejt e Tokën, është i Plotfuqishëm që të krijojë të ngjashëm me ta? Ai u ka caktuar një afat (për vdekjen e ringjalljen) për të cilin nuk ka dyshim; por keqbërësit dinë veç të refuzojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai është dënimi i tyre i merituar, sepse ata mohuan Argumentet tona dhe thanë: “A pasi të bëhemi eshtra e pluhur do të ringjallemi si krijesë e re?!”** - Sipas tyre, kjo është e pamundur. I tillë është gjykimi i mendjeve të tyre të prishura.

- **A nuk e shohin ata se Allahu i Cili krijoi qiejt e Tokën, është i Plotfuqishëm që të krijojë të ngjashëm me ta?** - Krijimi i qiejve dhe i Tokës është shumë më i madh sesa krijimi i njeriut. A nuk mendojnë ata, se Ai që ka këtë fuqi madhështore mund t'i rikrijojë njerëzit? Sigurisht që Allahu është i Fuqishëm për gjithçka.

- **Ai u ka caktuar një afat (për vdekjen e ringjalljen) për të cilin nuk ka dyshim;** - Allahu vendosi një afat se kur do ta bëjë realitet këtë gjë. Ai afat është i sigurt dhe kurrë nuk mund të ndryshohet. Nëse do të dëshironte, Allahu do t'ua sillte Kijametin menjëherë, por Ai ka vendosur një çast të caktuar se kur do të ndodhë.

- **...po keqbërësit dinë veç të refuzojnë.** - Me gjithë argumentet dhe faktet e shumta për këtë çështje, keqbërësit, që janë të zhytur në padrejtësi, e mohojnë dhe e

shpërfillin ringjalljen dhe llogarinë me drejtësi para Krijuesit. Sigurisht, ky mohim dhe shpërfillje buron nga padrejtësia dhe vetëkënaqësia me trillimet e dëshirat e tyre.

Ajeti 100

100. Thuaj: “Sikur t'i kishit në dorë tuaj depot e begative të Zotit tim, përsëri do të ishit koprracë nga frika se po shpenzohen. Njeriu është dorështrënguar.”.

Shpjegimi i ajetit

Edhe sikur të kishit në dorë çelësat e mëshirës dhe mirësive të Zotit, që kurrë nuk shterojnë, ju përsëri do të tregoheshit koprracë e nuk do të jepnit, nga frika se do të mbarohen. Edhe pse është e pamundur të shterojnë mirësitë e Zotit, njeriu përsëri do të kishte frikë të shpenzonte, sepse natyra e tij është koprrace, që e do pasurinë për vete.

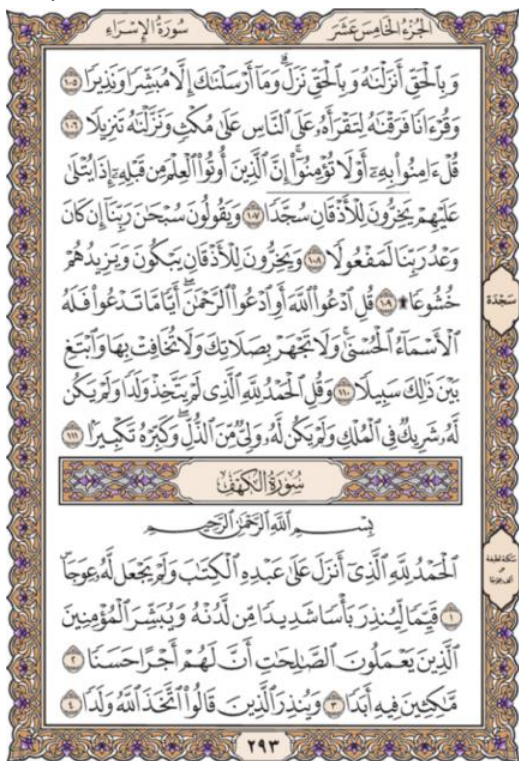
Ajetet 101 – 102

101. Ne i patëm dhënë Musait nëntë Shenja (mrekulli) të qarta. Pyeti (o Muhammed) bijtë e Izraelit, kur ai (Musai) ishte mes tyre dhe faraoni i tha: “O Musa, unë mendoj se ti je i magjepsur.”

102. Ai (Musai) tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (mrekullitë) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o faraon, se ti je i shkatërruar.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i patëm dhënë Musait nëntë Shenja (mrekulli) të qarta.** - Ti je Profet i Allahut dhe Allahu të ka ndihmuar me shenja e mrekulli. Mësoje se ti nuk je i pari profet që njerëzit e refuzojnë. Para teje, Ne dërguam ndër njerëz Musain, të birin e Imranit, që u quajt *El Kelim*, domethënë, ai që Zoti i foli. Ne e dërguam atë tek Faraoni dhe rrethi i tij. Ne i dhamë atij nëntë mrekulli të mëdha. Secila prej tyre do të mjaftonte e vetme që dikush, i cili synon dhe e dëshiron të vërtetën, ta gjente dhe pasonte atë. Këto shenja ishin: gjarpri, shkopi, tufani, karkalecat, morrat, bretkocat, gjaku, e ashtuquajtura *er-rixhz*, një sëmundje që u zbriti nga lart dhe ndarja e detit në

dymbëdhjetë rrugë të thata. “Atëherë Ne lëshuam kundër tyre (*mjerime*): përmbytje, karkaleca, parazitë, bretkosa dhe gjak, Shenja të qarta njëra pas tjetrës. Por ata u treguan arrogantë, sepse ishin njerëz keqbërës. Sa herë që binte ndëshkimi mbi ta, ata thoshin: “O Musa! Lutju Zotit tënd për ne, sipas premtimit që të ka dhënë. Nëse na e largon ndëshkimin, ne do të të besojmë ty dhe do t’i dërgojmë bijtë e Izraelit me ty.” Por sa herë që Ne ua largonim ndëshkimin, për t’u lënë një afat të caktuar, ata e thyenin premtimin. Kështu, Ne i ndëshkuam ata dhe i fundosëm në det, ngaqë ata i konsideruan gënjeshtër argumentet Tona dhe u treguan mospërfillës ndaj tyre.” [El ea'raf 133-136]. Nëse ke dyshim në ndonjë nga këto çështje, pyet atëherë.

- **Pyeti (o Muhammed) bijtë e Izraelit, kur ai (Musai) ishte mes tyre dhe faraoni i tha: “O Musa, unë mendoj se ti je i magjepsur.”** - Edhe pse i solli të tilla mrekulli të dukshme dhe të padukshme, Faraoni i tha: “O Musa, unë mendoj ti je i

magjepsur.” Ky ishte reagimi ndaj atyre mrekullive. Atëherë, Musai tha:

- **Ai (Musai) tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (mrekullitë) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës.** - Ju e dini shumë mirë dhe jeni plotësisht të sigurt se këto mrekulli i zbriti Zoti i qiejve dhe i Tokës, që sytë e njerëzve të hapen dhe ata të pranojnë të vërtetën. Këto fjalë që thua, as ti vetë nuk i beson si të vërteta, por i thua për të justifikuar vendimin dhe mosbesimin tënd, me qëllim për ta bërë atë të besueshëm para popullit tënd, të cilët po i përçmon dhe po i devijon nga e vërteta.

- **Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o faraon, se ti je i shkatërruar.”** - Ti do të jesh i urryer dhe do të flakësh në ndëshkim. Mjerë ti për mallkimin vuajtjet dhe dënimin që të pret!

Ajetet 103 – 104

103. Ai (faraoni) deshi t’i dëbonte ata nga vendi (Egjipti), por Ne i përmbysëm atë dhe të gjithë ata që ishin me të.

104. Pas tij (Musait) Ne u thamë bijve të Izraelit: “Banoni në këtë vend! Por, kur të vijë Dita e Fundit, Ne do t’ju sjellim të gjithëve në një turmë të përzierë”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai deshi t’i dëbonte ata nga vendi, por Ne e përmbytëm atë dhe të gjithë ata që ishin me të.** - Faraoni tentoi që t’i dëbonte nga vendi, por Allahu thotë: "...Ne e përmbytëm atë dhe të gjithë ata që ishin me të." Kështu Zoti ua la në trashëgim bijve të Izraelit tokën dhe pasuritë e Faraonit:

- **Pas tij, Ne u thamë bijve të Izraelit: “Banoni në këtë vend! Por kur të vijë Dita e Fundit, Ne do t’ju sjellim të gjithëve të përzier”.** - Banoni në këtë vend, por dijeni se kur të vijë koha e premtimit të fundit, pra, koha e ringjalljes, çdokush do të shpërblehet për atë që ka bërë.

Ajeti 105

105. Ne e zbritëm atë (Kur'anin) plot urtësi dhe me të vërtetën (e besnikërisht) është zbritur. Ne të dërguam ty veçse si përgëzues dhe qortues.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne e zbritëm atë** (*Kur'anin*) **plot urtësi** – Kur'ani ka zbritur me të vërteta të mëdha. Ai u shpall për t'u mësuar njerëzve urdhëresat dhe ndalesat e Zotit, rregullat dhe ligjet e Tij. Ai u shpall për t'u treguar atyre, gjithashtu, shpërblimet dhe ndëshkimet që meriton secili grup, në varësi të plotësisimit ose jo të porosive të tij.

- **... dhe me të vërtetën** (*e besnikërisht*) **është zbritur**. – Pra, edhe mënyra si u shpall ky Kur'an është e vërtetë e sigurt, e ruajtur nga çdo shejtan i mallkuar. Ai u shpall përmes Xhibrilit, melekut besnik, te Muhamedi - profeti besnik.

- **Ne të dërguam ty veçse si përgëzues dhe qortues**. - Profeti është përgëzues dhe sjell lajmin e mirë për këdo që i bindet Allahut. Ai i përgëzon besimtarët se do të kenë shpërblime të përshpejtuara që në këtë botë, por edhe shpërblimet e pafundme dhe të pashembullta në jetën tjetër. Profeti (a.s) u dërgua edhe si qortues e paralajmërues për të gjithë ata që nuk i binden Allahut, se ata i pret një ndëshkim i rëndë jo vetëm në këtë botë, por edhe në jetën tjetër, që është e përjetshme. Që një profet të meritojë cilësimin “përgëzues e qortues”, duhet sigurisht që t'u sqarojë njerëzve ato vepra për të cilat premtohet shpërblim dhe rrugët e realizimit të tyre. Edhe për të qenë qortues i mirë, ai duhet të sqarojë veprat e qortueshme, rrugët për t'u larguar prej tyre dhe ndëshkimet për to. Sigurisht, Profeti i sqaroi të gjitha këto në formën më të plotë, të kuptueshme e të thjeshtë.

Ajeti 106

106. Ne e shpallëm Kur'anin si dallues (*të së vërtetës nga e kota*), **për t'ua lexuar njerëzve dalëngadalë, dhe ashtu e shpallëm atë, pjesë pas pjesë.**

Shpjegimi i ajetit

- **Ne e shpallëm Kur'anin si dallues** (*të së vërtetës nga e kota*)... - Ne e kemi zbritur Kur'anin *mufer-rikan* - si dallues mes të vërtetës dhe të kotës, mes udhëzimit në rrugën e drejtë dhe devijimit.

- **...për t'ua lexuar njerëzve dalëngadalë...**

- Që t'ua lexosh dalëngadalë, në mënyrë të tillë që ata të mund të meditojnë rreth domethënieve dhe kumteve të tij, si edhe të nxjerrin mësimet e urtësi.

- **...dhe ashtu e shpallëm atë, pjesë pas pjesë.** - E shpallëm atë pjesë-pjesë, për 23 vjet rresht.

Ajetet 107 – 109

107. Thuaj: “Besoni në atë (*Kur'anin*) **apo jo, atyre që u është dhënë dituri** (*nga librat e parë*) **para tij, kur u lexohet** (*Kur'ani*) **lëshohen me fytyrë përdhe, duke bërë sexhde.”.**

108. Dhe thonë: “I Lartësuar qoftë Zoti ynë! Premtimi i Zotit tonë është përmbushur.”

109. Ata lëshohen me fytyrë në tokë duke qarë dhe ai (*Kur'ani*) **ua shton edhe më shumë përluljen.**

Shpjegimi i ajeteve

Pasi është bërë e qartë se Kur'ani është i vërtetë dhe i tillë që nuk ka asnjë dyshim rreth tij, atëherë thuaju atyre që nuk besojnë dhe e konsiderojnë atë të kotë:

- **Thuaj: “Besoni në atë** (*Kuranin*) **apo jo...”** – Dijeni, o jobesimtarë, se Allahu nuk ka asnjë nevojë për ju dhe besimin tuaj. Dijeni se ju nuk mund të dëmtoni kurrë Atë. Të vetmit të dëmtuar në këtë mes jeni ju. Allahu ka besimtarë dhe të devotshëm, të cilët kanë cilësi të mrekullueshme. Këtyre Allahu u ka dhënë diturinë e dobishme.

- **... atyre që u është dhënë dituri** (*nga librat e parë*) **para tij, kur u lexohet** (*Kur'ani*) **lëshohen me fytyrë përdhe, duke bërë sexhde.”.** - Nga kjo dituri e madhe, kur lexojnë ajetet e Allahut, ata ndikohen shumë e bien në sexhde. Ata e besojnë Allahun dhe nënshtrohen për të jetuar sipas Shpalljes së tij.

- **Dhe thonë: “I Lartësuar qoftë Zoti ynë! Premtimi i Zotit tonë është përmbushur.”**

- I pastër dhe i dëlirë është Allahu nga çdo mangësi, me të cilën e përshkruajnë idhujtarët. Ata thonë: “Premtimi i Zotit tonë për ringjalljen, llogarinë dhe shpërblimin me drejtësi për veprat është i vërtetë”. Ky

premtim është i pakthyeshëm, dhe nuk ka dyshim që do të plotësohet.

- **Ata lëshohen me fytyrë në tokë duke qarë dhe ai (Kur'ani) ua shton edhe më shumë përruljen.** - Ata lëshohen me fytyrë në sexhde duke qarë. Kur'ani, kur e lexojnë dhe e dëgjojnë, ua shton edhe më shumë imanin e frikërespektin. Ky është një përrshkrim për ata besimtarë të devotshëm që pranuan Islamin pasi kishin qenë ndjekës të Librave të parë, si Abdullah Ibn Selami etj., por edhe për ata që do të besonin më pas e do të hynin në Islam grupe-grupe.

Ajeti 110

110. Thuaj: “Lutuni (me emrin) Allah ose lutuni (me emrin) Er Rahman - me cilindo (prej emrave) që t'i luteni, emrat e Tij janë më të bukurit. E ti mos e ngri zërin (duke kënduar) në namazin tënd dhe as mos e ul tepër në të, por kërko mes kësaj një rrugë mesatare”.

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaj: “Lutuni (me emrin) Allah ose lutuni (me emrin) Er Rahman - me cilindo (prej emrave) që t'i luteni, emrat e Tij janë më të bukurit.** - Me cilindo emër që ta lusni Allahun, emrat e Tij janë të gjithë të bukur. Allahu thotë: “...emrat e Tij janë më të bukurit.” Ai nuk ka asnjë emër jo të bukur ose të tillë që të jetë e ndaluar ta thërrasësh me të. Të gjithë emrat e Tij janë të bukur, prandaj me cilindo emër t'i drejtoheni Atij, ka për t'u realizuar qëllimi. E mira është që për çdo rast të përzgjedhësh emrin më të përshtatshëm me lutjen.

- **E ti mos e ngri zërin (duke kënduar) në namazin tënd dhe as mos e ul tepër në të,...** - As mos e ngre lart zërin gjatë leximit të Kur'anit dhe as ta ulësh fare atë. Të dyja rastet janë të qortueshme. Ngritja e zërit gjatë leximit të Kur'anit ndoshta i bën mohuesit e Kur'anit të tallen me të, me fenë dhe me Profetin (a.s). Por edhe nëse e ul zërin fare, atëherë nuk arrijnë të përfitojnë ata që duan ta dëgjojnë e të udhëzohen prej tij. Prandaj Allahu thotë:

- ... **por kërko mes kësaj një rrugë mesatare**”. - Gjej një rrugë të ndërmjetme mes dy rasteve!

Ajeti 111

111. Dhe thuaj: “I Lavdëruar qoftë Allahu, i Cili nuk ka fëmijë dhe nuk ka shok në sundim! Ai nuk ka nevojë për ndihmëtarë. Dhe madhëroje Atë me madhërinë që i takon!”.

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe thuaj: “I Lavdëruar qoftë Allahu,”** - Të gjitha lavdërimet dhe përlëvdimet i qofshin Allahut! Ai është i Ploti në çdo aspekt. Allahu është i pastër dhe i dëlirë nga çdo mangësi e defekt.

- **i Cili nuk ka fëmijë dhe nuk ka shok në sundim!** - I gjithë pushteti, sundimi e mbretërimi i takon Allahut, të vetmit që sundon gjithçka. Bota e sipërme dhe e poshtme, të gjithë janë pronë e Allahut dhe nën mbretërimin e Tij. Askush tjetër nuk ka pushtet dhe fuqi të pavarur.

- **Ai nuk ka nevojë për ndihmëtarë.** - Allahu nuk ka nevojë për t'u mbështetur nga ndonjë krijesë, që të forcojë pozitat e Tij, sepse Ai është *El Ganij* - i Pasuri dhe i Vetëmjaftueshmi. Allahu është *El Hamid* – i Lavdëruari, i Përlëvduari, i Lavdishmi. Ai nuk ka nevojë për asnjë e asgjë nga krijesat e Tij, as ato tokësore e as ato qiellore. Nëse Allahu zgjedh ndonjë prej krijesave të Tij si *uelij* - të dashur, këtë e bën si bamirësi e ndihmë për të, si mëshirë e butësi për të zgjedhurit e Tij, sikurse thotë: “Allahu është Mbrojtësi (*i dashur*) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” [Bekare 257].

- **Dhe madhëroje Atë me madhërinë që i takon!”.** - Madhëroje Allahun duke përmendur emrat dhe cilësitë e Tij madhështore, duke e përlëvduar shumë e duke shprehur mirënjohjen për veprat e Tij të mrekullueshme. Madhëroje duke e adhuruar si Një të vetëm, përmes atyre adhurimeve që Ai të ka mësuar përmes

Shpalljes! Madhëroje Allahun, duke ia përkushtuar besimin, fenë dhe çdo adhurim vetëm Atij dhe me sinqeritet të plotë!

*Këtu përfundon dhe tefsiri i sures Isra.
Allahut i takojnë të gjitha Falënderimet e
lavdërimet! Paqja, bekimet dhe të gjitha
begatitë qofshin mbi Muhamedin (a.s)!*

Tabela e lëndës

Fq

❖ El en'am	3.
❖ El ea'raf	86.
❖ El enfal	171.
❖ El teube	204.
❖ Junus	271.
❖ Hud	321.
❖ Jusuf	370.
❖ El ra'd	417.
❖ Ibrahim	443.
❖ El hixhr	465.
❖ El nahl	481.
❖ El isra	528.

¹ **Fjalë rreth profecisë së Muhamedit** (a.s.). Le të sjellim këtu një bisedë që imam Ibn Kajjimi ka zhvilluar me një prej dijetarëve të krishterë rreth profecisë së Muhamedit (a.s.). Ai tregon: Njëherë kam zhvilluar një diskutim me një nga dijetarët e tyre, rreth profetësisë së Muhamedit a.s. I thashë atij: “Nëse ju prekni e cenoni peygamberinë e Muhamedit (a.s.), atëherë ju keni shpifur kundër Zotit të Lartësuar, Krijuesit të qiejve dhe të tokës, keni cenuar madhërinë e Tij duke i mveshur cilësi të ulta, duke e quajtur si më të padrejtin e të padrejtëve, duke e cilësuar si të lehtë dhe shkatërrimtar. Zoti qoftë i Lartësuar nga të gjitha këto!” Ai pyeti: “E si mund të lidhen këto dy çështje të ndryshme?” Unë vazhdova: “Madje unë ju them me bindje se ju nuk mund ta mohoni peygamberinë e Muhamedit (a.s.) pa mohuar ekzistencën e Zotit, i Cili e dërgoi dhe e ndihmoi atë. Dëgjoji me vëmendje arsyet. Kështu, nëse Muhamedi për ju nuk është Peygamber i sinqertë, i vërtetë nga Zoti, por një mbret i padrejtë, atëherë ne kemi një sërë pyetjesh, që presin përgjigje dhe shpjegime. Së pari, si është e mundur që ai të shpifte ndaj Allahut dhe të fliste në emër të Tij gjëra që Ai nuk i kishte thënë, dhe këto shpifje të jetonin kaq gjatë? Si është e mundur që ai të vazhdonte të kishte sukses me këtë krim kaq të madh, deri në atë fazë sa të caktonte dispozita lejuese dhe ndaluese në emër të Zotit, të ekzekutonte “pasuesit e vërtetë” të peygamberëve, t’u skllavëronte atyre gratë dhe fëmijët, të trashëgonte pasuritë dhe pronat e tyre, e të gjitha këto të vazhdonin derisa të pushtonte tokën! Më e bukura është se në të gjitha këto vepra ai thoshte se zbatonte urdhrin e Zotit dhe se Ai e donte dhe e mbështeste atë! A mund të ndodhmin gjëra të tilla, dhe Allahu të rrinte e të shihte se çfarë bënte ai me “pasuesit e denjë” të peygamberëve, madje për 23 vjet rresht! Si ka mundësi që, gjatë këtyre viteve të gjata, Ai ta mbështeste atë, ta ndihmonte, t’i dhuronte fitore pas fitoreje, ta lartësonte

kauzën dhe famën e tij, duke i dhënë madje disa fitore jashtë çdo mundësie njerëzore. Më “e çuditshme” është gjithashtu se Zoti u përgjigjej lutjeve të tij dhe ia shkatërronte armiqtë, shpesh pa asnjë veprim njerëzor prej tij dhe pa shkak, madje Ai e bënte këtë pa qenë fare nevoja që Muhamedi (a.s.) t’i lutej Atij. Si është e mundur që Zoti t’ia plotësonte atij çdo nevojë dhe çdo gjë që ai ia kërkonte? Si është e mundur që Ai t’i bënte shumë premtime të bukura dhe lumturuese, dhe pastaj t’ia përmbushte të gjitha këto në formën më të plotë?! Si mund t’i ndodhnin gjëra të tilla një “mashtuesi” – siç thoni ju – që ka arritur kulmin e gënjeshtrove, shpifjeve dhe padrejtësive?! A ka më mashtues se ai që gënjen rreth Allahut dhe që është i vazhdueshëm në këtë krim?! A ka më zullumqar sesa ai që shfuqizon ligjet dhe mësimet e peygamberëve dhe të dërguarve të Zotit, dhe synon t’i zhdukë ato, duke i zëvendësuar me ligje që ai i “dëshiron” dhe i “shpik” – sipas jush - nga mendja e vet?! E kush mund të jetë më i poshtër sesa ai që vret “të dashurit e Allahut”, “palën e Tij”, “pasuesit” e peygamberëve të Tij, dhe kjo gjendje të ishte ende kështu, “e pashpresë”?! A është e mundur që gjëra të tilla të vazhdonin aq gjatë dhe Allahu përsëri ta miratonte e të mos ia këpuste arterien e zemrës këtij “shkatërrimtar”?! Aq më tepër që ai dëshmonte dhe lexonte një thënie, për të cilën “pretendonte” se ishte fjalë e Zotit: “E kush është gjynahqar më i madh sesa ai që trillon gënjeshttra ndaj Zotit, ose thotë: “Mua më vjen Shpallje”, ndërkohë që nuk i shpallet asgjë, ose që thotë: “Unë mund të zbuloj diçka të ngjashme me atë që ka zbritur Allahu”?! Eh, sikur t’i shihje keqbërësit kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: “Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë.”. (En’am 93). Ose: "Unë betohem në atë që e shihni. Edhe

në atë që nuk e shihni. Se, me të vërtetë ai (*Kur'ani*) është Fjalë që e kumton i Dërguari i ndershëm. Ai nuk është fjalë e ndonjë poeti; por ju nuk besoni. Nuk është as fjalë e ndonjë falltari; por ju nuk kujtoni. Ai është shpallje prej Zotit të botëve. Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me fuqinë Tonë, E pastaj do t'ia këputnim arterien e zemrës. E askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij. Ai (*Kur'ani*) është këshillë për të devotshmit. S'ka dyshim se Ne dimë që ndër ju ka edhe mohues. Ai (*Kur'ani*) pa dyshim do të jetë dëshpërim për jobesimtarët. Ai (*Kur'ani*) është e vërteta e sigurt! Prandaj, ti lartësoje nga të metat Zotin tënd të Madhëruar!" [Haka 38-52]. E pra, pas gjithë këtyre që thashë, ju nuk keni mundësi të tretë, por: ose të thoni se kjo botë nuk ka Krijues dhe as Rregullator të çështjeve të saj, pasi po të kishte Krijues, Ai duhet të jetë Rregulluesi i çdo çështjeje, i Plotpushtetshëm për gjithçka, i Urtë në çdo përcaktim, dhe, një i tillë, domosdoshmërisht do të ndëshkonte çdo kriminel – sipas jush, – të tilla përmasave. Ky Krijues do ta bënte atë mësim për zullumqarët e të gjithë kohërave, pasi sunduesit nuk mund të tolerojnë të tilla gjëra në mbretërinë e tyre. Atëherë si mund të mendohet një gjë e tillë për Mbretëruesin dhe Sunduesin e qiejve dhe të tokës, për Atë që zotëron Urtësinë absolute?! Ose, mundësia juaj e dytë është, që t'i mveshni Zotit të gjithësisë cilësi dhe vepra, nga të cilat Ai qëndron shumë lart. Të pranosh të tilla ndodhi (si ato të përmendura më sipër), do të thotë që ta akuzosh Zotin për padrejtësi, injorancë, krim, devijim të krijesave përgjithmonë". Madje me keq se kaq: kjo do të thotë që të pretendojmë se Ai ndihmon kriminelët dhe mashtruesit, se u mundëson atyre pushtet të plotë në tokë, e u përgjigjet lutjeve të tyre. Kjo do të thotë që Ai e lartëson pushtetin dhe famën e tyre ndër njerëz edhe pas vdekjes së tyre, do të thotë që e lejon që, shekull pas shekulli, ai

të pranohet si Pejgamber, dhe kjo të dëshmohet haptazi dhe me zë të lartë, kudo në faqen e dheut. Po si mund të pranohet kjo si vepër e më të Urtit dhe më të Mëshirshmit me krijesat e Tij?! Vërtet, me të tilla pretendime, ju keni bërë shpifjen më të madhe ndaj Zotit të botëve, i keni bërë akuzën më të ulët, madje e keni mohuar totalisht ekzistencën e Tij. Edhe ne e besojmë, dhe nuk e mohojmë, se gjatë historisë ka pasur mashtrues, të cilëve u është dhënë fuqi dhe pushtet. Por kurrë nuk ka ndodhur që qëllimet e tyre të plotësohen dhe as që koha e tyre të zgjatet. Madje Allahu i Lartësuar gjithmonë i ka ndihmuar pejgamberët e Tij dhe pasuesit e tyre të denjë që t'i shfarosin dhe të zhdukin çdo gjurmë e ndikim të armiqve të Tij; dhe ata gjithmonë janë çrrënjësor dhe shfarosur. Ky është rregulli i Tij, i vendosur për krijesat e Tij, për sa kohë ekziston kjo dynja." Kur ai dëgjoji fjalët e mia ai tha: "Zoti na ruajt! Ne nuk themi se ai është i padrejtë dhe gënjeshtar. Madje çdo i krishterë që gjykon me drejtësi e pranon se, çdo kush që ndjek rrugën e tij dhe pason gjurmët e Tij, ai do të jetë i shpëtuar dhe i lumtur në jetën tjetër. Unë e pyeta: "Po si mundet që, ai që ndjek rrugën e mashtruesit dhe që pason gjurmët e tij të jetë prej të shpëtuarve dhe të lumturve?" Dhe kështu ai nuk kishte rrugë tjetër, por veçse të pranonte që Muhamedi ishte profet i Zotit, por pretendoi se ai nuk ishte profet për të krishterët. Unë i thashë: "Me sa duket, nuk ke rrugë tjetër, prandaj duhet të pranosh edhe morinë e madhe të argumenteve të pakundërshtueshme, që tregojnë se ai ishte pejgamber i Allahut për të gjithë njerëzimin. Atë Zoti e dërgoi për ata që Ai u kishte dhënë libër më parë dhe për të tjerët. Muhamedi (a.s.) i ftoi *ehlul kitab*-ët që ta pasonin fenë e tij dhe luftoi kundër të gjithë atyre që nuk pranuan ta adhuronin Allahun si Një të vetëm. *Ehlul kitab*-ët që nuk pranuan të pasonin fenë e tij paguan xhizjen, të nënshtruar dhe të përlulur." Kur dëgjoji këtë, ai brofi në këmbë

dhe u largua prej aty. [Shih “*Zadul Mead*”, vëll 3].

² Lutjet dhe duatë e rob-it janë dy llojesh. Shiko shpjegimin në ajetin 186 të sures El bekare.

³ Ilijin-ët janë sikurse thotë Allahu i madhëruar: “Jo, nuk janë të njëjtë. Me të vërtetë, libri i vepërmirëve gjendet në *Il-lijjin!* E ku e di ti se çfarë është *Il-lijjin-i?* Ai është një libër i qëndisur, të cilin e dëshmojnë më të afruarit (*e Zotit*). “ [El mutaffifin 18 – 21]

⁴ Profetët e quajtur “ulul azmi” të dalluarit janë vërtet më të përzgjedhurit mes profetëve dhe janë quajtur si të tillë për vetë përpjekjet dhe peshën e tyre të madhe në ftesën e njerëzve në rrugën e Zotit. Kështu Nuhu, Ibrahim, Musa, Isa dhe Muhamedi (a.s) janë më të dalluarit mes gjithë profetëve e lajmëtarëve. Mjafton të studosh me kujdes historitë e tyre për të parë përpjekjet e tyre vigane në përhapjen e besimit të pastër në Zotin e lartësuar. Do të shohësh vuajtjet, mundimet dhe peshën e rëndë që u është dashur të përballojnë në davetin e tyre. Ja kështu ndodhi sepse Allahu i lartësuar i dalloj e përzgjedhi ata mbi të gjithë njerëzit. Prandaj ata u quajtën “ulul azmi / më të dalluarit”. [Sh.p.]

⁵ Meqë Shejhu nuk e ka shtjelluar këtë ajet në *Tefsir-in* e tij, ne e sollëm atë të shtjelluar nga “*Tefsir el Mujeser*”.

⁶ Sipas mënyrës së përcaktuar nga Sheriati, kafshës i priten damarët e qafës, me qëllim që t’i dalë gjaku. Kafsha që ngordh pa i dalë gjaku është e pisët dhe shumë e dëmshme, për shkak të gjakut të bllokuar brenda saj. Shpeshherë, kafshët ngordhin për shkak të ndonjë sëmundjeje, gjë e cila ia shton rrezikun. Megjithatë, nga ky gjykim përjashtohen karkalecat e tokës dhe peshqit,

të cilët nuk kanë nevojë për mënyrën e lartpërmendur të therjes, që të jenë hallall. Veç kësaj, dijetarët kanë përmendur edhe kushte të tjera që kanë të bëjnë me therësin e kafshës. Këto janë shpjeguar më hollësisht në librat e *fikh*-ut. (Sh.p.)

⁷ Sigurisht, këto dispozita egzekutohen nga instancat përkatëse të shtetit islam, me mënyrat e përcaktuara nga Allahu i madhëruar. (sh.p)

⁸ Shiko tefsirin e ajetit 186 të sures El bekare.

⁹ Puna quhet e mirë nëse plotëson dy kushte: së pari, të jetë e sigurtë vetëm për kënaqësinë e Allahut dhe shpërblimin e Tij dhe, së dyti, të jetë në përputhje me mësimet e Allahut dhe Profetit të Tij.

¹⁰ Shih tefsirin e ajetit 186 të sures Bekare.

¹¹ Këto lloj historish ndahen në 3 kategori.

1. Histori të pranuar që i besojmë dhe i pranojmë. Janë ato që pohohen nga Kurani e syneti i Profetit (a.s). Kështu p.sh gjen historin e Jusufit (a.s) apo disa nga historitë dhe ndodhitë e Ibrahimit (a.s) që janë pothuajse të njëjta me atë që sillet në Kuran e në synet. Pra ajo që miratohet nga Kurani e syneti prej historive që gjenden në librat e tyre, kjo është e pranueshme dhe e besueshme. Por ne na mjafton ajo që gjendet në librat tanë, Kur'an dhe sunet.

2. Histori të papranueshme të rrefuzueshme. Janë ato që bien ndesh me Kurandin dhe sunetin e Profetit (a.s), ose në to ka trillime, shpifje e fyerje për Zotin, emrat, cilësitë dhe atributet e Tij, ose përmbajnë fyerje e dizinformim rreth profetëve të Allahut.

3. Ai lloj që nuk gjendet në Kuran apo synet por as nuk përmban ndonjë shpifje, trillim a fyerje për Zotin apo për Profetët e Tij. Gjithashtu nuk bie ndesh me të drejtën dhe të vërtetën e përbashkët të të gjithë profetëve. Ky lloj lejohet thjesht të

transmetohet, por as nuk duhet besuar si i vërtetë dhe as si i pavërtetë. Sikurse thotë Profeti (a.s): "Transmetoni prej meje qoftë edhe një ajet! E flisni rreth beni Israilëve se nuk ka problem! Ai që gënjeu kundër meje me qëllim le të përgatisë vendin e vet në zjarr. Buhariu. Ka thënë Profeti (a.s): "Mos i besoni ato që thonë Ehlul Kitab dhe mos i përgënjeshtroi ato e thoni: "I besuam Allahut dhe asaj që na u shpall nga Zoti." Kështu pra muslimani as duhet ti përgënjeshtrojë sepse mund të përgënjeshtrojë një të vërtetë, dhe as duhet t'i besojë se mund të besojë diçka të gabuar. Atëherë çfarë duhet të bëjë? Thjesht i lejohet që t'i transmetojë e ti tregojë ato e në mënyrë të veçantë historitë në të cilat mund të ketë ndonjë mësim e dobi. [Shkëputur nga tefsiri i Shejh ibn Uthejmin, - Allahu e mëshiroftë.]

¹² Një hadith i saktë nga Profeti (a.s.), që gjendet te Buhariu dhe Muslimi, thotë: "Çdo fëmijë lind në natyrshmërinë e pastër, - e sipas një transmetimi tjetër: "...në këtë fe" - por prindërit e kthejnë në çifut, në të krishterë ose zjarrputist."

¹³ Ka disa hadithe që flasin rreth nxjerrjes së pasardhësve të Ademit nga shpina e tij dhe ndarjes së tyre në kategori që do ta marin librin e punëve të tyre nga e djathta dhe në kategori që do ta marin librin e punëve të tyre nga e majta. Në disa hadithe përmendet edhe fakti se ata kanë dëshmuar se Allahu është Zoti i tyre. Kështu, imam Ahmedi përmend nga Enes Ibn Malik r.a. se Profeti a.s. ka thënë: "Ditën e Gjykimit i thuhet dikujt prej banorëve të Zjarrit: "Nëse gjithçka në tokë do të ishte e jotja, a do ta jepje si kompesim për të shpëtuar?" – "Po!"- do të thotë ai. Atëherë, thotë Allahu: "Unë të pata kërkuar diçka shumë më të thjeshtë se kjo. Kur ishe në shpinën e Ademit a.s., mora premtimin tënd se nuk do të më shoqëroje asgjë në adhurimin ndaj

Meje, por ti e shkele fjalën dhe bëre shirk." (Buhariu dhe Muslimi).

¹⁴ Pra ajeti flet për mesazhin e Zotit të sjellë përmes shpalljeve dhe Profetëve. Vetëm përballë këtij mesazhi njerëzit nuk do të kenë justifikim në ditën e gjykimit.

¹⁵ **Lutjet ose dua-të janë dy llojesh:**

1. Lutje adhurimi. Të tilla janë lutjet e robit që Allahu i Lartësuar t'i japë ato që ai kërkon dhe ta ruajë nga ato që ai i druhet, jo duke ia kërkuar konkretisht ato, por duke kryer adhurimet për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar se do të japë si shpërblim ato që robi kërkon. Për shembull, njeriu dëshiron të futen në Xhenet. Këtë ai mund t'ia kërkojë Allahut të Lartësuar me dy mënyra: ose duke iu drejtuar Atij me një kërkesë konkrete, pra, duke thënë: "O Zot, të lutem më fut në Xhenet!", ose duke ia kërkuar këtë gjë tërthorazi, duke kryer ato vepra dhe adhurime për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar si shpërblim futjen në Xhenet. Kjo mënyrë e fundit është "lutje adhurimi", ndërsa lloji tjetër është:

2. Lutje kërkesë. Kjo do të thotë t'i kërkojë Allahut të Lartësuar diçka konkrete, si për shembull: "O Zot, më jep rizk hallall, ma shto pasurinë time, m'i ruaj të mirat që më ke dhënë" etj. Këto ishin dy mënyrat me të cilat ne mund t'i lutemi Allahut të Lartësuar.

¹⁶ Fjala **ahsâhâ** do të thotë: Ai që i mëson ato, punon sipas tyre dhe e adhuron Allahun sipas asaj që presupozojnë dhe diktojnë këto emra prej punëve të mira dhe adhurimeve. Kështu p.sh: kur ti e di që Allahu është Es-semiu Gjithëdëgjuesi, atëherë ti nuk gënjen, nuk shpif, nuk bën gibe, nuk dëshmon rrejshëm dhe as trillon mashtrime. Kur ti e di që Allahu është El başiru Gjithëshikuesi, atëherë ti e ruan shikimin tënd nga haramet. Ja ky është të punuarit sipas asaj që të diktojnë emrat dhe të adhuruarit e Allahut sipas asaj që të diktojnë këto emra prej adhurimeve. Dikush mund të keqkuptojë

fjalën e Profetit: “Allahu ka 99 emra”, duke menduar se Ai nuk ka më shumë se 99 emra. E pra Allahu i madhëruar ka më shumë se 99 emra. Argument për këtë është hadithi i saktë që bën fjalë për duanë e largimit të trishtimit dhe për të cilin Profeti a.s. ka thënë: “Çdo kush që e dëgjon atë duhet ta mësojë!”. Në këtë dua thuhet: “All-Ilâhumme in-nî abduk ibnu abdike ibnu emetike, nâsijetî bi jedik, mađin fij-je ĥukmuk, adlun fij-je kađâuk, es’eluke bi kul-lismin hue lek, sem-mejte bihî nefsek, eu enzeltehû fi kitâbik, eu al-lemtehû li ĥadin min ĥalkik, euiste’therte bihî fi ilmil gajbi indek, en texh’alel Kur’âne rabia kalbî ue nûra šadrî ue xhelâe ĥuznî ue dhehâbe hem-mî ue gam-mî. O Allah, unë jam rob i Yt, biri i robit Tënd, biri i robëreshës Tënde! Qenia ime është në dorën Tënde! Vendimi Yt mbi mua sigurisht që ndodh! Të drejta janë të gjitha caktimet e Tua për mua! Po të drejtohem me të gjithë emrat e Tu, me të cilët e ke emërtuar Vetën, apo të cilët i ke shpallur në Librin Tënd, apo të cilët ia ke mësuar ndonjë prej krijesave të Tua, apo të cilët i ke ruajtur në dijen Tënde të fshehtë: që ta bësh Kuranin pranverë të zemrës sime, dritë të gjoksit tim, largues të trishtimit tim dhe heqës të ankthit tim! Në këtë hadith Profeti a.s. tha: euiste’therte bihî fi ilmil gajbi indek. Pra: o Zot të lutem me ato emra që i ke veçuar dhe ruajtur në dijen tënde të fshehtë. Kështu, Allahu i madhëruar ka edhe emra që nuk i di askush prej krijesave të Tij, madje as melekët dhe as profetët e Tij. Përmendja e 99 emrave nuk është sjellë në hadith për të treguar përkufizimin e numrit të tyre, por është sjellë për të treguar diçka tjetër. Është sjellë për të treguar se Allahu mes shumë emrave të Tij, ka 99 emra, të cilat ai që aĥsâhâ ka për të hyrë në xhennet. Duhet kuptuar mirë se emrat e Allahut të madhëruar janë teuĥifijeh, që do të thotë: të përcaktuara vecse me argument burimor (ajet ose hadith). Me fjalë të tjera, ne nuk lejohet ta emërojmë Allahun e lartësuar vecse me

emrat me të cilat Ai e ka emërtuar veten e Vet, ose me të cilat e ka emërtuar Profeti i Tij. [sh.p]

¹⁷ Allahu i Madhëruar thotë: “Kush shkujdeset nga përkujtimi i Rahmanit, atij i shoqërojmë një shejtan, që nuk i ndahet kurrë. Ata (*shejtanët*) do t’i devijojnë nga rruga e drejtë, kurse ata (*jobesimtarët*) mendojnë se janë të drejtudhëzuar ...”, dhe pastaj thotë: A mos do të bësh ti të dëgjojë i shurdhëti apo ta udhëzosh të verbërin dhe atë që është zhytur në humbje të thellë?” [El zuhruf 36, 39]. Për shpjegimin e këtyre ajeteve është thënë: “Kush shkujdeset nga përkujtimi i Rahmanit, atij ia shoqërojmë një djall që nuk i ndahet kurrë. - Fjala e përdorur në ajet për të treguar shkujdesjen e tyre është ‘*el ash’u*’ që në gjuhën arabe tregon shikimin e dobët. Pra, këta mund ta përmendin Zotin, por shumë pak. Për këtë arsye, përfundimi dhe rezultati i kësaj mospërfillje të përkujtimit të Rahmanit është i frikshëm. Allahu i lartësuar thotë: ... atij ia shoqërojmë një djall që nuk i ndahet kurrë. Çfarë ndodh me këta të mjerë? Thotë i Gjithëdituri: “...Ata (*djajt*) do t’i shmangin nga rruga e drejtë, kurse ata (*të mjerë*) mendojnë se janë të drejtudhëzuar.” Jo vetëm që i zhyt në humbje por i bën të mendojnë se janë të udhëzuar. Ky është shkatërrimi vetë. Të jesh në humbje të qartë dhe të mos arrish të dëgjosh dhe të përfitosh nga argumentat e Zotit. E gjitha kjo për shkak të shpërfilljes ndaj përkujtimit të Zotit dhe mos mbështetjes tek Ai. Pastaj i lartësuari thotë: “Vallë ti do të bësh të dëgjojë i shurdhëti, apo ta udhëzosh (*në rrugën e drejtë*) të verbërin dhe atë që është zhytur në humbje të thellë? - Ajeti tregon se ai që dobësohet dhe largohet nga përkujtimi i Zotit ka për të qenë prej atyre që kanë këto cilësi dhe nuk përfitojnë nga argumentat e Zotit dhe qortimet e tij. Mos përkujtimi i Zotit i kthen këta në të shurdhët, të verbër dhe të zhytur në humbje të thellë. Njeriu, që të udhëzohet në rrugën e drejtë ka nevojë

fillimisht që të ketë aftësinë për të dëgjuar dhe për të parë argumentat dhe se dyti për forcë dhe vullnet të mjaftueshëm për ta zbatuar. Nëse njeriu kupton argumentat e sakta dhe të drejta dhe i mungon përkushtimi për ta zbatuar, nuk ndodh udhëzimi dhe e mira. Po kështu edhe e anasjellta. E pra nëse shejtani është gjithmonë pranë teje dhe të devijon nga rruga është shumë e vështirë që robi të gjejë udhëzimin. Ajo që ndihmon është përkujtimi i shumtë i Zotit dhe të qenurit këmbëngulës në këtë detyrë. Në të kundërt përfundimi është i hidhur. Shejtani luftohet më menyrën e caktuar nga Zoti dhe profeti i tij jo me llogjikën tonë. Po kështu të mirat dhe begatitë arrihen në të njëjtën mënyrë. Pikërisht për këtë u shpall sheriat i Zotit: për të sjellë të mirën dhe për ta lehtësuar arritjen e saj, për të larguar të keqen dhe për të lehtësuar largimin nga ajo. Përkujtimi i Allahut i kthen punët e rëndomta të lejuara në adhurime madje edhe kënaqësitë e kësaj bote nëse i kryen me një nijet të pastër për Zotin ato kthehen në adhurime për të cilat pret shpërblim. Kjo mundësohet duke përmendur Zotin në fillim të çdo pune dhe duke synuar bindjen dhe adhurimin e Zotit të lartësuar. [Sh.p.]

¹⁸ **Beteja e madhe e Bedrit.** Gjatë muajit Ramazan të vitit të dytë hixhrij, Pejgamberi a.s. merr informacion për kthimin nga Shami të karvanit të kurejshëve, të udhëhequr nga Ebu Sufjani, me dyzet burra. Ishte i njëjti karvan që Pejgamberi a.s. synoi ta kapte para pak kohësh, kur ky karvan po shkonte nga Meka për në Sham. Ky karvan mbarte pasuri të mëdha të kurejshëve, prandaj Pejgamberi a.s. nxiti muslimanët për të dalë në kërkim të tij. Në këtë luftë Pejgamberi a.s. urdhëroi të niseshin vetëm ata që i kishin kafshët gati, dhe nuk bëri ndonjë përgatitje të madhe për të. Ai doli në krye të më shumë se treqind e dhjetë burrave. Ata kishin vetëm dy kuaj; kalin e Zubejr Ibn Auamit dhe kalin e Mikdad Ibn

Esued el Kindit. Kishin gjithashtu edhe shtatëdhjetë deve, të cilat i përdornin me radhë: dy ose tre burra hipnin me radhë në një deve. Kështu, Pejgamberi a.s., Aliu dhe Merthed Ibn Ebu Merthed el Ganeui, përdornin një deve. Zejd Ibn Harithe, i biri dhe Keksheja, të cilët ishin shërbëtorët e Pejgamberit a.s., i hipnin me radhë një deveje. Ebu Bekri, Omeri dhe Abdullah Ibn Auf, i hipnin gjithashtu me radhë vetëm një deveje. Në Medinë, Pejgamberi a.s. caktoi si imam të namazeve Ibn Ummu Mektumin. Kur arriti në Reuha (një fshat 40 milje larg Medinës), Pejgamberi a.s. e ktheu pas Ebu Lubabe Ibn Abdul Mundhirin, për ta lënë si mëkëmbës të vetin në Medinë. Flamurin e komandës së përgjithshme ia dha Musab Ibn Umejrit, ndërsa dy të tjerët: atë të muhaxhirëve ia dha Ali Ibn Ebu Talibit, kurse flamurin e ensarëve ia dorëzoi Sad Ibn Muadhrit. Ndërsa në krye të forcave të prapavijës la Kajs Ibn Ebu Sa'sa'ate dhe pastaj u nis. Në Bedër morën pjesë 310-318 vetë. 86 vetë ishin muhaxhirë, 61 vetë ishin nga Eusi dhe 170 vetë nga Hazrexhi. Numri i pjesëmarrësve nga Eusi ishte më i vogël, – edhe pse ishin më të fortë se Hazhrexhi, më të ashpër në luftim dhe më të durueshëm gjatë luftës, – sepse ata jetonin në pjesën e sipërme të Medinës dhe, kur u bë thirrja për luftë, ata nuk e morën vesh. Aq më tepër që Pejgamberi a.s. tha: “Të mos dalë askush, veç atyre që e kanë kafshën e udhëtimit gati”. Madje disa burra i kërkuan që ai t'i priste sa të shkonin dhe të përgatisnin kafshët e tyre, të cilat ndodheshin në lartësitë e Medinës, por Pejgamberi a.s. nuk i priti. Pejgamberi a.s. nuk ishte përgatitur për një luftë të tillë përmasave. Allahu i Lartësuar deshi që muslimanët të ndesheshin me armiqtë e tyre pa lënë ndonjë takim. Atë ditë ranë dëshmorë 14 burra muslimanë: 6 muhaxhirë, 6 nga Hazrexhi dhe 2 nga fisi Eus. Pejgamberi a.s. i përfundoi çështjet e Bedrit dhe të robërve të kësaj lufte në muajin Sheual. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3.

¹⁹ Pasi u informua për daljen e ushtrisë së kurejshëve, Pejgamberi a.s. zhvilloi bisedime me shokët e tij, duke e shtruar me ta çështjen e luftës. Të parët folën muhaxhirët, të cilët thanë fjalë të mira dhe me vend. Pejgamberi a.s. u kërkoi mendim sahabëve për herë të dytë. Përsëri foli një muhaxhir. Sërish Pejgamberi a.s. kërkoi të dëgjonte mendime prej sahabëve. Atëherë ensarët e kuptuan se ai kërkonte të dinte mendimin e tyre. Ngrihet Sad Ibn Muadhi dhe thotë: “O i Dërguari i Allahut! Më duket sikur po na drejtohesh ne”? Dhe vërtet Pejgamberi a.s. kishte për qëllim ata, sepse marrëveshja me ta ishte që ta ruanin prej çdokujt që e sulmonte, por me kusht: brenda trojeve të tyre. Atëherë Sadi iu drejtua Pejgamberit a.s. dhe i tha: “Ndoshta ti mendon se ensarët nuk e ndiejnë për detyrë që të luftojnë jashtë trojeve të tyre? E pra, unë po flas në emër të ensarëve, dhe po të përgjigjem për ta: Drejtohu nga të duash, ndërprit lidhjet me kë të duash, merr prej pasurive tona sa të duash dhe na jep çfarë të duash, – dhe dije se të marrësh prej nesh është më e dashur për ne sesa të mos marrësh; çdo urdhër që ta japësh, ne kemi për të qenë ndjekës dhe zbatues të tij! Beto hem në Allah, edhe nëse ti shkon drejt El Berkut në Gimdan,* ne na ke me vete! Beto hem në Allah, edhe sikur t’i hysh këtij deti përmes, edhe ne do t’i hyjmë me ty!” Pastaj foli El Mikdadi: “Ne nuk themi ashtu siç i thanë Musait populli e shokët e tij: “Shkoni ti dhe Zoti yt luftoni, se ne do të presim këtu!” por do të luftojmë së bashku me ty, nga e djathta jote e nga e majta jote; para teje e pas teje.” Nga këto fjalë fytyra e Pejgamberit a.s. shkëlqeu; ai u gëzua shumë me ato çka dëgjoi prej shokëve të tij. Atëherë Pejgamberi a.s. tha: “Ecni dhe gëzohuni! Të jini të sigurt se Allahu i Lartësuar me premtoi mua fitoren mbi një nga dy grupet (ose karvanin, ose ushtrinë), dhe unë i pashë vendet, ku armiqtë do të

bien të vrarë” Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²⁰ Pejgamberin a.s. e kapi një dremetje e lehtë, madje dhe të gjithë besimtarët i kapi kjo dremetje gjatë kohës së betejës. Pastaj Pejgamberi a.s. ngriti kokën dhe tha: “Gëzohu, o Ebu Bekër! Ky është Xhibrili, duke ardhur në mes të pluhurit të fushëbetejës” Dhe fitorja erdhi. Allahu i Lartësuar zbriti ushtrinë e Vet, duke ndihmuar të Dërguarin dhe besimtarët. Me ndihmën e Tij, u vranë dhe u zunë robër shumë idhujtarë; u vranë 70 idhujtarë dhe kapën robër 70 të tjerë. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²¹ **Pjesëmarrja e melekëve në luftë.** Atë ditë ishin melekët para muslimanëve që nxitonin të vrisnin armikun. Ibn Abasi rrëfen: “Një musliman po ndiqte nga pas një idhujtar për ta vrarë, veç kur u dëgjua zhurma e një goditjeje me shkop nga sipër idhujtarit, dhe zëri i një kalorësi që thoshte: “Përpara, përpara, Hajzum (emri i kalit të melekut)!” Pas kësaj, ai pa idhujtarin të shtrirë. Kur e pa me vëmendje, vuri re shenjën që kishte në hundë dhe fytyrën të çarë sipas formës së shkopit dhe të mbuluar nga një ngjyrë jeshile, të mavijosur. Ky ensar shkoj te Pejgamberi a.s. dhe i tregoi për këtë ngjarje. Pejgamberi a.s. i tha atij: “Të vërtetën ke thënë! Ka qenë ndihmë e ardhur nga qielli i tretë.” Tregon Ebu Daud el Mazini: “Kur po ndiqja një idhujtar për ta vrarë, koka e tij fluturoi e ra në tokë para se shpata ime të arrinte te qafa e tij. Atëherë e kuptova se dikush tjetër e kishte vranë para meje.” Një ensar e solli Abasin si rob te Pejgamberi a.s., e Abasi tha: “Për Zotin, nuk ishte ky që më kapi rob. Mua më kapi rob një burrë i bukur, nga më të bukurit njerëz në fytyrë, i hipur mbi një kalë të murrmë, të cilin nuk e shoh më mes jush.” Ensari u hodh e tha: “O i Dërguar i Allahut! Unë e kapa rob atë!” Pejgamberi a.s. ia ktheu: “Hesht! Ajo ishte ndihmë prej

Allahut nga qielli, me anë të një meleku fisnik.” Prej fisit Benu Abdul Mutalib u zunë tre robër: Abasi, Akili dhe Neufel Ibn Harithi. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²² Kur armiku po afrohej dhe ushtritë dolën përballë njëra-tjetrës, Pejgamberi a.s. u ngrit dhe filloi t’u fliste sahabëve, duke ua bërë të qartë se fitorja do të zbriste nëse tregoheshin të qëndrueshëm dhe të duruar. Ai i përgëzoi se, nëse ata do të plotësonin këto kushte, do të korrnin fitoren e afërt dhe do të merrnin shpërblimin e amshuar, të premtuar. Ai u tregoi se Allahu i Lartësuar u kishte premtuar Xhenetin atyre që vriteshin në rrugën e Tij. Kur dëgjoi këto premtime, Umejri Ibn Humami tha: “O i Dërguari i Allahut! E ke fjalën për xhenetet, hapësira e së cilëve është sa qiejt dhe toka?” – “Po” – u përgjigj ai. Umejri tha: “bukur, bukur, o i Dërguari i Allahut.” Pejgamberi a.s. i tha: “Pse e thua këtë fjalë?” Ai tha: “O i Dërguari i Allahut, nuk e thashë për gjë, por ngaqë shpresoj të jem prej banorëve të tij.” Pejgamberi a.s. ia ktheu: “Padyshim, ti je një prej tyre.” Atëherë Umejri nxori disa hurma arabe të thata nga trasta e tij dhe filloi t’i hante. Pastaj tha: “Nëse jetoj derisa të mbaroj së ngrëni këto hurma, për Zotin, kjo do të ishte kohë shumë e gjatë pritjeje.” I flaku ato pak hurma dhe u fut në luftë. Atje luftoi, derisa u vra. Ai qe i vrari i parë. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²³ **Gjuajtja me dhé që bëri Pejgamberi a.s.** Gjatë betejës, Pejgamberi a.s. mbushi grushtin e tij me dhé, dhe e flaku atë në drejtim të fytyrave të armikut. Nuk mbeti njeri prej tyre që të mos i mbusheshin sytë me dhe. Ata ecnin të çoroditur, duke fërkuar sytë e mbushura me dhe, kurse muslimanët korrnin armiqtë me shpatat e tyre. Rreth kësaj goditjeje të bërë nga Pejgamberi a.s., Allahu i Lartësuar thotë: “Nuk ishit ju që i vratë ata, por ishte Allahu Ai që i vrau ata. Nuk ishe ti ai që i gjuajte, atëherë kur i gjuajte, por ishte Allahu Ai që gjuajti, për

t’i shpërblyer besimtarët me një dhuratë të mirë prej Tij. Nuk ka dyshim se Allahu është Gjithëdëgjues dhe i Gjithëditur.” (Enfal 17). Disa mendojnë se ky ajet argumenton se ai që vepron në të vërtetë është Allahu dhe jo njeriu, pra sipas tyre ajeti mohon ndërmarrjen e veprimeve nga njeriu dhe ia atribuon ato Allahut. Porse ky mendim është i gabuar në shumë aspekte, sqarimi i të cilave nuk mund të bëhet këtu. Shpjegimi i vërtetë i ajetit është: Allahu i Lartësuar tregon se fillimisht ishte Pejgamberi a.s. që gjuajti, por ajo që Allahu tregon se nuk u bë nga ana e Pejgamberit a.s., ishte pikëmbërritja e dheut thjesht dhe vetëm me gjuajtjen e Pejgamberit a.s. Dihet se një goditje kalon në dy procese: së pari, në lëshimin e mjetit me të cilin goditet, dhe, së dyti, mbërritja e tij tek objektivi. Hedhjen e bëri fillimisht Pejgamberi a.s., gjë të cilën Allahu i Lartësuar e konfirmon në ajet, ndërsa ajo të cilën Allahu tregon se nuk e bëri Pejgamberi a.s., ishte pikërisht mbërritja e dheut tek objektivi, sepse këtë e bëri Allahu i Lartësuar. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²⁴ Atë ditë, edhe Ebu Xhehli iu drejtua Zotit me fjalët: “O Zot, ai na përçau në fafisni dhe na solli diçka që ne nuk e njohim. Jepi fund atij sot! O Zot, ndihmoje sot atë që është më i dashur për ty dhe me të cilin Ti je i kënaqur!” Atëherë Allahu i Lartësuar shpalli ajetet: “Nëse ju kërkoni fitore, ja ku e keni fitoren! Por nëse tërhiqeni, kjo do të jetë më mirë për ju. Nëse ju ktheheni, edhe Ne kthehemi. Aleanca juaj nuk ka për t’ju ndihmuar aspak, sado e madhe të jetë, sepse Allahu është me besimtarët!” El enfal 19. Shkëputur nga “Zadul mead” vell 3

²⁵ Pejgamberi a.s. e kaloi atë natë duke u falur pas trungut të një peme, atje në Bedër. Ishte nata e premtë, e datës 17 të muajit Ramazan, në vitin e dytë të hixhretit. Lufta nisi të ashpërsohej dhe të marrë formën e saj të plotë. Pejgamberi a.s. vazhdonte t’i

lutej dhe t'i përgjerohej me lutje Zotit të tij të Lartësuar. Aq shumë i ngrinte duart lart, sa prej supeve i ra dhe rroba e tij. Sidiku (Ebu Bekri) r.a. ia hodhi krahëve rrobën që i ra, dhe i tha: "Mjaft iu lute Zotit tënd, se Ai pa dyshim do ta plotësojë premtimin që të ka dhënë!". Shkëputur nga "Zadul mead" vell 3

²⁶ **Dispozitat për plaçkën e luftës.** Kur fitonte luftën kundër armikut, ai urdhëronte dikë që të mblidhte komplet plaçkën e luftës. Ndarjen e plaçkës e fillonte me atë që quhet *eslab*, (*Eslab quhet plaçka, pajimet, armët dhe kafsha e të vrarit nga radhët e ushtarëve jomusliamnë, të cilat i takojnë ushtarit musliman që e ka vrarë.*) duke ua shpërndarë atyre që u takonte. Pastaj një të pestën e plaçkës së luftës që mbetej, e hiqte mënjane për ta shpenzuar atje ku ishte më e nevojshme, në dobi të Islamit. Ndërsa pjesën e mbetur, pasi u jepte ndonjë dhuratë të vogël atyre që nuk kishin pjesë të përcaktuar në plaçkën e luftës, si fëmijët, gratë dhe skllëverit, e shpërndante në mënyrë të barabartë mes ushtarëve. Sipas rregullit, kalorësit i takonin tri pjesë, një pjesë për veten dhe dy pjesë për kalin, ndërsa këmbësorit një pjesë. Kjo është tradita e tij e transmetuar saktë dhe me siguri, në shpërndarjen e plaçkës së luftës. Ndonjëherë, për merita të veçanta dhe sipas asaj që e shikonte me interes, Profeti a.s. i jepte ndonjë luftëtari diçka nga tërësia e plaçkës së luftës (*para shpërndarjes së saj sipas rregullit*), përveç pjesës që i takonte nga plaçka e luftës, dhe ky shpërblim quhej *nefel*. Thuhet që këto shpërblime Profeti a.s. i nxirrte prej një të pestës të sipërpërmendur, (*që i takon Allahut dhe Profetit a.s.*), por thuhet që ky është një mendim i dobët për t'u pranuar. Disa thonë se kjo nxirrej prej një të pestës së një të pestës. Në një betejë Profeti a.s. i dha Seleme Ibn Ekua' katër pjesë, pra, sa pjesët e një këmbësori dhe një kalorësi të marra së bashku. Kjo ndodhi për shkak të kontributit

të madh që ai dha në atë luftë. Profeti a.s. ishte i kujdesshëm që të tregohej i drejtë në ndarjen e plaçkës, pa bërë dallim mes të dobtëve dhe të fortëve. Dallimet mund të bëheshin vetëm në shpërndarjen e *nefel*-it, që përmendëm më sipër. Profeti a.s., kur niste një luftë me një popull, dërgonte fillimisht një skuadër luftëtarësh. Nëse ata fitonin ndonjë plaçkë lufte, një të pestën e hiqte mënjane dhe nga pjesa e mbetur një çerek ua jepte atyre në formë *nefeli*, dhe pjesën tjetër e ndante në mënyrë të barabartë mes gjithë ushtisë (*mes të cilëve edhe skuadra*). Ndërsa kur dërgonte ndonjë skuadër gjatë kthimit nga lufta, u jepte atyre një të tretën në formë *nefel*. Megjithatë, Profeti a.s. nuk e parapëlqente dhënien në formë *nefeli*, (*e cila zakonisht u dhurohej të fortëve dhe aktivëve*) dhe shpesh thoshte: "Besimtarët e fortë le t'u japin besimtarëve të dobët!" Një pjesë e pasurisë së fituar në luftë, që quhej *el safij*, ishte e posaçëruar vetëm për Profetin a.s. Pejgamberi a.s. e përcaktonte dhe e zgjidhte atë përpara se të hiqej mënjane një e pesta e plaçkës. Ai mund të zgjidhte çfarë të dëshironte: një skllav a skllave, ose një kalë apo diçka tjetër. Thotë Aishja: "Safiya (*gruaja e Profetit a.s.*) ishte e përzgjedhur prej të ashtuquajturës *safij*", siç e ka sjellë Ebu Daudi këtë hadith. Transmetohet gjithashtu se në mesazhin që Profeti a.s. i dërgoi fisit Benu Zehir Ibn Ukajshi, thuhet: "Nëse ju dëshmoni se nuk ka të adhuruar tjetër veç Allahut të Madhëruar dhe se Muhamedi është Profet i Allahut, e falni namazin, e jepni zekatin, jepni një të pestën e plaçkës së luftës që fitoni, dorëzoni prej kësaj plaçke lufte pjesën e Profetit a.s. dhe atë që quhet *el safij*, atëherë ju do të jeni të sigurt, nën mbrojtjen dhe sigurinë e dhënë prej Allahut dhe Profetit a.s." Edhe shpata e Profetit a.s., me disa vjaska të bukura, ishte prej *el safij*-it. Profeti a.s. ruante pjesë edhe për ndonjë që nuk kishte qenë i pranishëm në betejë për shkak të angazhimit të tij në shërbim të muslimanëve. Kështu veproi

Profetit a.s. me Othmanin, i cili nuk mori pjesë në Bedër, sepse ishte duke i shërbyer bashkëshortes së tij të sëmurë, vajzës së Profetit a.s., Rukijes. Profeti a.s. ndau një pjesë për Othmanin dhe tha: “Othmani u angazhua për hir të Allahut dhe u mor me nevojat e Profetit a.s.” Sahabët blinin dhe shisnin gjatë këtyre lufrave në prani të Profetit a.s. Ai i shihte ata dhe nuk i ndalonte nga tregtia që bënin. Madje një burrë i është drejtuar Profetit a.s. dhe i ka thënë: “Sot kam fituar aq shumë, sa askush ndonjëherë.” I tha Profeti a.s.: “E çfarë ke fituar?” Ai u përgjigjur: “Bleva e shita, derisa bëra një fitim prej treqind *ukije*-sh.” Atëherë Profetit a.s. mësuesi i vërtetë, i ka thënë: “A të tregoj unë se cili është ai që ka marrë fitimet më të mira?” – “Kush është ai o i dërguar i Allahut?” – “Ai që ka falur dy rekatë nafile pas namazit farz.” Gjatë lufrave ata merrnin me qera edhe shërbëtorë për t’u shërbyer e ndihmuar gjatë udhëtimeve. Kjo lloj qeraje e praktikuar ishte dy llojesh: a) të dilje vetë në luftë dhe pajtoje me qera dikë që të shërbente gjatë udhëtimit; b) të paguaje dikë tjetër që të dilte dhe të luftonte në xihad. Këta quheshin *xheail*. Profeti a.s., për të tilla bashkëpunime, ka thënë: “Luftëtarit i takon shpërblimi i vet (i luftës), ndërsa shpenzuesit shpërblimi i vet (si shpenzues) dhe shpërblimi i luftëtarit.” Ata praktikonin edhe dy lloje kontratash ortakërie në ndarjen e plaçkës së luftës me njëri tjetrin: a) ortakërinë e plotë (*sheriketul ebdan*), dhe b) ortakëri me hua, e cila zhvillohet në këtë mënyrë: I jep një luftëtar i devenë ose kalin tënd për të luftuar, me kusht që plaçka e luftës e fituar të ndahet barabar mes jush. Atyre ndoshta u binte të ndanin edhe një shigjetë të vetme, e njëri merrte pendën dhe majën, ndërsa tjetri merrte shkopin e shigjetës. Ndërsa Ibn Mesudi tregon: “Betejën e Bedrit, unë Amari dhe Sa’di u bëmë ortakë për gjithçka që do të fitonim në atë luftë (ortakëri e plotë). Sa’di mundi të kapë dy robër, ndërsa unë dhe Amari nuk

mundëm të sjellim gjë.” Skuadrat luftarake, Profeti a.s. i dërgonte herë me kalorës dhe herë të tjera me këmbësorë. Profeti a.s., pasi mbaronte betejën, nuk u jepte pjesë nga plaçka e luftës skuadrave apo asaj pjese të ushtrisë që ishin dërguar për ndihmë dhe përforcime në fushëbetejë, por që kishin mbërritur në destinacion pasi lufta kishte përfunduar.

Pjesa e farefisnisë së Profetit a.s. *Ndërsa, pjesën e farefisnisë* Profeti a.s. ia jepte vetëm Benu Hashimëve dhe Benu Mutalibëve. Në këtë pjesë nuk bënin pjesë vëllezërit e këtyre dy fiseve, Benu Abdul Shems dhe Benu Neufel. Profeti a.s. ka thënë: “Pa dyshim, Benu Mutalibët dhe Benu Hashimët janë një të vetëm”, dhe kryqëzoi gishtat e tij. Pastaj vazhdoi: “Ata nuk janë ndarë as në epokën e xahilijetit, as në epokën e Islamit.”

Ushqimet në plaçkën e luftës. Në kohën e Profetit a.s., muslimanët, nëse fitonin ushqime si plaçkë lufte, si për shembull mjaltë, rrush e të tjera, i hanin ato, pa qenë e nevojshme që fillimisht t’i grumbullonin në pasurinë e luftës të fituar. Kështu, Umer Ibn Hatabi tregon: “Në kohën e Profetit a.s., një ushtri fitoi si plaçkë lufte ushqim dhe mjaltë, dhe prej tyre nuk u veçua një e pesta.” Këtë hadith e ka sjellë Ebu Daudi. Pas betejës së Hajberit, Abdulla Ibn Mugafeli nxori veç një enë me dhjamë dhe tha: “S’kam për t’i dhënë askujt nga kjo enë me dhjamë.” Profeti a.s. e dëgjoi, buzëqeshi e nuk i tha gjë. Është pyetur Ibn Ebu Eufa: “A e veçonit një të pestën e ushqimeve të fituara në luftë gjatë kohës së Profetit?” Ai është përgjigjur: “Në Hajber fituam ushqim të bollshëm; gjithësecili shkante e merrte aq sa i duhej dhe largohej.” Dikush nga sahabët thoshte: “Në beteja në hanim arra pa i ndarë dhe, kur ktheheshim në banesat tona, trastat tona i kishim plot me arra.” Shkëputur nga “Zadul mead” 3

²⁷ **Iblisi largohet i tmerruar.** Taberaniu sjell në “*Mu’xhemil Kebir*” rrëfimin e Rifa

Ibn Rafit: “Kur Iblisi e pa qartë se çfarë po bënin melekët me idhujtarët në betejën e Bedrit, u tmerrua, se mendoi që vrasja do ta përfshinte edhe atë. Në ato momente atë e kap El Harith Ibn Gishami, i cili mendonte se ai ishte Suraka Ibn Maliku. Por Iblisi e shtyn El Harithin në gjoks, duke e flakur tutje. Pastaj, i tmerruar, largohet, për të përfunduar në det. U hodh në det dhe filloi të lutej me duart e ngritura lart: “O Zoti im! Afatin që më ke premtuar!” Ai u tmerrua se mos vala e vrasjes në radhët e armikut do ta përfshinte edhe atë. Ebu Xhehli u thoshte ushtarëve të tij: “Kurrësi të mos jua ulë moralin dështimi i Surakës dhe tradhtia e tij ndaj jush, sepse ai e kishte planifikuar një gjë të tillë me Muhamedin. Mos u frikësoni nga vrasja e Utbes, Shejbës dhe Uelidit, se ata u treguan të nxituar! Beto hem në Latin dhe Uzanë, se nuk do të kthehemi mbrapsht, derisa t’i lidhim me litarë. Askush të mos të mjaftohet vetëm duke i vrarë, por t’i shfarosni dhe t’i ndëshkoni ashpër, për t’u treguar punën e keqe që bënë.” Shkëputur nga “Zadul mead” vëll 3

²⁸ Sipas këtij mendimi, Shejtani i mallkuar u bëri thjesht vesvесе, pa qenë e nevojshme t’u shfaqej si Surakatu Ibn Maliku. (Sh.p.)

²⁹ **Dispozita për ata që e shkelin një marrëveshje dhe për ata që e miratojnë këtë shkelje.** Profeti a.s. i konsideronte njëlloj, si ata që e thyenin paktin me të, ashtu edhe ata që e miratonin apo ishin të kënaqur me këtë thyerje. Ai i luftonte të gjithë. Të gjithë konsideroheshin prishës të paqes. Kështu veproi ai me Benu Kurejdhat dhe me Benu Kajnukat. Kështu veproi ai edhe me banorët e Mekës. Kjo pra ishte tradita e tij me ata që shkelnin akt marrëveshjet. Të njëjtin gjykim meritojnë të kenë edhe jomuslimanët që jetojnë në një shtet musliman, të cilët heshtin apo miratojnë thyerjen e ndonjë pakti me muslimanët. Këtë mendim e mbështesin imam Ahmedi dhe të tjerë. Ndërsa pasuesit

e imam Shafiiut janë të mendimit se, për sa i përket këtyre të fundit, dispozitat e ndëshkimit rëndojnë vetëm për ata që drejtpërdrejt thyejnë paktin, jo për ata të cilët heshtin apo shfaqin ndonjë lloj miratimi apo pranimi të kësaj shkeljeje. Këta janë të mendimit se nuk duhen trajtuar njëlloj paktet që lidhen mes shtetit musliman dhe jomuslimanëve që jetojnë në të (*ehlul dhimeh*), dhe pakteve që lidhen mes shteteve në raste armëpushimi apo marrëveshje paqeje. Këta janë të mendimit që mbrojtja dhe siguria që u jepet jomuslimanëve që jetojnë në shtetin islam, është më e madhe dhe më e rëndësishme sesa traktatet e paqes apo armëpushimet që bëhen mes shteteve. Ndërsa të tjerë kanë thënë se nuk ka asnjë ndryshim mes dy rasteve. Siguria dhe ruajtja që u ofrohet jomuslimanëve brenda shtetit islam, nuk janë të përjetshme dhe të paprekshme. Ato janë të kushtëzuara me plotësimin e kushteve dhe kërkesave me të cilat ata janë të ngarkuar. Vetëm pas plotësimit të kushteve ato konsiderohen të paprekshëm. Kështu, Profeti a.s. nuk përcaktoi ndonjë kohë për paktet me çifutët, kur mbërriti në Medinë. Marrëveshjet liheshin të hapura, për sa kohë ata do t’u përmbaheshin kushteve të paktit. Për sa kohë ata do të ishin paqësorë dhe nuk do të shfaqnin armiqësi dhe luftë, kjo do të sigurote jetën, pasurinë dhe nderin e tyre. Në atë kohë, mes kushteve që duheshin plotësuar, nuk ishte vendosur ende pagesa e xhizjes. Me shpalljen e dispozitës së xhizjes, u shtua edhe një kusht tjetër ndaj jomuslimanëve që jetojnë në shtetin islam. Megjithatë kjo nuk e ul peshën e rëndësisë së kushteve të tjera. Kështu, nëse një pjesë e këtyre jomuslimanëve e thyejnë paktin, ndërsa të tjerët e miratojnë këtë duke mos njoftuar muslimanët, ata konsiderohen njëlloj si ata që thyejnë paktin e armëpushimit që vendoset mes shteteve. Nuk ka asnjë ndryshim mes këtyre dy grupeve që shkelin

marrëveshjet. Rrjedhimisht, tri mendimet në lidhje me këtë çështje janë:

1. Shkelja konsiderohet njëlloj në të dyja rastet, kushdo qoftë ai që thyen paktin. Si jomuslimanët që jetojnë brenda shtetit islam dhe miratojnë thyerjen e paktit duke mos njoftuar muslimanët për këtë, ashtu edhe ata që miratojnë dhe kënaqen me shkeljen e pakteve dhe që janë jashtë shtetit islam, trajtohen njëlloj dhe luftohen njëlloj. Ky është mendimi më i saktë i bazuar në traditën e Profetit a.s.

2. Prishës i paktit konsiderohet veçse ai që implikohet drejtpërdrejt në këtë çështje. Të tjerët nuk konsiderohen si shkelës të paktit, thjesht me pranimin apo miratimin e shkeljes. Gjithashtu, nuk ka ndryshim mes atyre që jetojnë brenda shtetit islam dhe atyre jashtë tij. Ky është mendimi më i dobët dhe më larg traditës së Profetit a.s.

3. Ka dallim mes atyre që jetojnë brenda shtetit islam dhe atyre që janë jashtë tij. Por mendimi më i saktë është mendimi i grupit të parë. Në këtë mënyrë u veprua me të krishterët të cilët dogjën pasuritë dhe shtëpitë e muslimanëve në Sham. Madje ata u përpoqën të djegin edhe xhaminë e madhe, por arritën të djegin veç minaren dhe një pjesë të saj. Për këtë, ata të krishterë që ranë dakord me vepruesit, duke miratuar veprën e tyre dhe duke mos njoftuar instancat përkatëse, apo duke ndihmuar në krim me gjithfarë mënyrash, u konsideruan të gjithë si thyerës të paktit për siguri që u ishte dhënë në shtetin islam. Gjykimi për ata që thejnë paktin dhe kushtet e sigurisë është vrasja, dhe nuk i takon udhëheqësit që të vendosë: t'i vrasë apo jo, sikurse vepron me robërit e luftës. Gjykimi me vdekje është i formës së prerë. Edhe nëse pranojnë Islamin, kjo nuk e zhvlerëson vendimin për vrasjen e tyre. Ndryshe trajtohet dikush që vjen a që kapet nga radhët e atyre që janë na marrëdhënie lufte me muslimanët; atyre që nuk kanë marrëveshje paqeje me muslimanët. Nëse kjo kategori pranon Islamin, nuk merret në llogari për ato që ka

bërë para çastit të këtij pranimi. Që në momentin kur bëhet musliman, atij i ruhet jeta e pasuria e tij. Ky pra ka një gjykim të veçantë, ndërsa jomuslimani që jeton brenda shtetit islam dhe që thyen paktin ka gjykim tjetër, më vete. Kjo që thamë i përket mësimëve të imam Ahmedit dhe themeleve të medhhebit të tij. Të njëjtën gjë ka përmendur edhe shejhu i Islamit Ibn Tejmije, i cili ka dhënë edhe fetva për këtë.

Thyerja e paktit me aleatët e muslimanëve konsiderohet si thyerje e paktit edhe me vetë muslimanët. Suneti (tradita, ligji) i Pejgamberit a.s. ishte që, kur lidhte një marrëveshje armëpushimi me një popull, nëse këta apo aleatët e tyre luftonin aleatët e muslimanëve, qofshin këta aleatë edhe kafira, ata konsideroheshin si thyerës së paktit me muslimanët, dhe meritonin luftën. Ky ishte shkaku që Profeti a.s. luftoi kundër banorëve të Mekës. Ata bënë një pakt me Profetin a.s. që, për dhjetë vjet, të kishte paqe. Nga ana tjetër, me banorët e Mekës hynë në pakt edhe fisi Benu Bekër Ibn Uail. Ndërkohë fisi Huza'a hyri në pakt me Profetin a.s. Gjatë kësaj kohe, fisi Benu Bekër, që ishte aleat i kurejshëve, sulmon befasisht, natën, fisin e Huza'as, i cili ishte aleat me Profetin a.s. Ata vranë disa vetë në këtë sulm. Në këtë sulm ata u ndihmuar edhe nga kurejshët, fshehurazi, me një kontigjent armësh. Për këtë arsye, Profeti a.s. i konsideroi kurejshët se kishin thyer paktin me të. Gjithashtu ai e lejoi luftën kundër fisit Benu Bekër, sepse ata kishin luftuar aleatët e tij, fisin e Huzas. Shejhu i Islamit, Ibn Tejmije, dha fetva që të luftoheshin edhe të krishterët e lindjes, të cilët kishin ndihmuar armiqtë e muslimanëve kundër muslimanëve duke dërguar pasuri dhe armë. Edhe pse ata nuk morën pjesë vetë në këtë luftë, ai i konsideroi si thyerës të paktit me muslimanët. Kështu, për shkak të këtij akti ai i konsideroi si thyerës të paktit, sikurse thyen kurejshët paktin me Pejgamberin a.s., duke ndihmuar fisin beni Bekër Ibni Vail në

luftimin e aleatëve të tij (Pejgamberit a.s.). Atëherë, si të mos gjykohet në të njëjtën mënyrë mbi ata jomuslimanë që jetojnë brenda shtetit islam dhe ndihmojnë armiq të muslimanëve në luftën kundër Islamit dhe muslimanëve?! Shkëputur nga “Zadul mead” vëll 3

³⁰ Profeti a.s. u këshillua me sahabët rreth robërve të kapur në Bedër. Ebu Bekri propozoi që prej tyre të pranohej kompensimi dhe të liheshin të lirë, për ta shfrytëzuar këtë pasuri si forcë kundër armikut të tyre, dhe duke shpresuar që Allahu do t’i udhëzonte ata. Ndërsa Umer Ibn Hatabi tha: “Jo, vallahi, unë nuk jam dakord me mendimin e Ebu Bekrit. Unë mendoj, që ti të na japësh leje t’ua heqim kokat. Këta janë krerët e kufrit dhe udhëheqësit e tyre.” Profeti a.s. anoi nga mendimi i Ebu Bekrit, duke e parapëlqyer atë kundrejt atij të Umerit. Të nesërmen, Umeri sheh Profetin a.s. dhe Ebu Bekrin duke qarë, e thotë: “O i Dërguari i Allahut, përse po qani ti dhe shoku yt? Nëse e mësoj përse, po më erdhi për të qarë, do të qaj, e po s’më erdhi për të qarë, do të bëj sikur qaj për shkak se ju po qani”. - Qaj për shkak të asaj që m’u propozua nga shokët e tu rreth marrjes së shpërblësës së lirim të robërve të Bedrit. Dënimi i tyre m’u shfaq mua më afër se kjo pemë.” (E transmeton Muslimi). Atëherë zbritën ajetet: “Asnjë pejgamberi nuk i takon të mbajë robër, derisa të ketë triumfuar plotësisht në vend. Ju synoni të mirat e kësaj bote (të përkohshme), ndërsa Allahu dëshiron për ju Ahiretin. Allahu është i Ngadhënjimtar dhe i Urtë.” (Enfalë 67). Në lidhje me këtë çështje, mendimet janë të ndryshme. Disa parapëlqejnë qëndrimin e Umerit, duke u argumentuar me këtë hadith. Ndërsa të tjerë parapëlqejnë qëndrimin e Ebu Bekrit, sepse ngjarja e mësipërme përfundoi ashtu sikurse propozoi ai, dhe për faktin se ishte në përputhje me paracaktimin nga Allahu për lejimin e kësaj gjëje për ta. Madje kjo ishte në përputhje

edhe me faktin që mëshira e Allahut e mposht zemërimin e Tij, kështu që fryma e mëshirës në ligjet e Zotit është dominante. Një fakt tjetër është se lidhur me këtë çështje, Profeti a.s. e ka krahasuar Ebu Bekrin me Ibrahimin (a.s.) dhe Isain (a.s.), ndërsa Umerin e ka krahasuar me Nuhun (a.s.) dhe Musain (a.s.). Vërtet, mendimi i kompensimit të robërve ishte i frytshëm, për vetë arritjet dhe mirësitë e mëdha që i erdhën fesë nga shumica e këtyre robërve të liruar, të cilët më vonë pranuan Islam. Mirësi pati edhe nga pasardhësit e tyre, që lindën si muslimanë. Gjithashtu muslimanët u bënë më të fuqishëm nga pasuria e marrë prej kompensimit. Mendimi i kompensimit ishte vërtet i përshtatshëm e më i miri, edhe për shkak të miratimit të Profetit a.s. Të njëjtën gjë tregon edhe miratimi nga Allahu i Madhëruar i këtij gjykimi, sepse çështja u vendos që përfundimisht të pranohej kompensimi. Të gjitha së bashku dëshmojnë saktësinë e gjykimit të të sinqertit Ebu Bekër, i cili ishte në përputhje me atë që Allahu i Madhëruar do të miratonte përfundimisht. Ai i dha përparësi mëshirës kundrejt zemërimit. Ndërsa për sa i përket momentit kur Profeti a.s. qau, kjo ndodhi për shkak të mëshirës dhe merakut të Profetit a.s. për ata, të cilët, me këtë kompensim, dëshironin thjesht pasurinë dhe stolitë e kësaj bote. Dhe është e sigurt që, si Profeti a.s. edhe Ebu Bekri, me kompensimin që kërkuan nuk dëshironin stolitë e kësaj bote, ndonëse pati disa sahabë të tjerë që i dëshën ato. Por dihet, që ndëshkimi dhe kërcënimi i Allahut të Lartësuar shpeshherë nuk zbret për të goditur vetëm fajtorët kryesorë, por zbret dhe i përfshin të gjithë, sikurse ndodhi në betejën e Hunejnit, kur muslimanët u sprovuan për shkak të fjalës së njërit, i cili tha: “Sot jemi shumë, prandaj nuk kemi si ta humbim luftën.” Pra mjaftoi që dikush të krijonte besim te shumica dhe te vetvetja, që, për këtë, e gjithë ushtria të sprovohej e të merrte mësim. Megjithatë, përfundimisht,

çështja përfundoi me fitoren e muslimanëve. Por Allahu i Lartësuar e di më mirë. Shkëputur nga ‘Zadul Mead’, vëllimi 3, faqe 57, 58.

31 Tradita e Profetit a.s. me robërit e luftës. Profeti a.s. është treguar i larmishëm në praktikat e ndjekura ndaj robërve të luftës. Kështu disa robër ai i ka nderuar dhe u ka bërë mirësi duke i liruar pa shpërblësë, disa i ka vrarë, disa i ka liruar duke u pranuar kompensimin me pasuri, disa i ka liruar në shkëmbim të robërve muslimanë. Të gjitha këto praktika ai i ka zbatuar sipas dobisë dhe nevojës. Ai pranoi kompensimin e robërve të Bedrit me para, e për këtë tha: “Sikur të ishte gjallë Mutaim Ibn Adijji e të më kërkonte lirimin e këtyre fundërrinave, për shkak të tij do t’i kisha lënë të lirë.” Gjatë marrëveshjes së Hudejbies, tetëdhjetë njerëz të armatosur tentuan ta vrisnin Profetin a.s., por ai i zuri rob ata, e më pas duke treguar mirësi ndaj tyre i liroi pa shpërblësë. Në kohën e Pejgamberit a.s. u kap rob edhe Thumame Ibn Ethali, kreu i fisit të Benu Hanifes. Profeti a.s. me qëllim, urdhëroi që ai të lidhej në një prej shtyllave të xhamisë. Më pas ai e liroi, dhe kjo u bë shkak që Thumame të pranonte Islamin.

Kompensimi i robërve të luftës

Ensarët i kërkuan leje Profetit a.s. që të mos e merrnin kompensimin për Abasin, xhaxhait të Profeti a.s., por ai u tha: “Mos lini asnjë dirhem pa ia marrë!” Gjithashtu Profeti a.s., duke kryer shkëmbim robërish, me anë të një vajze të zënë robëreshë, liroi disa muslimanë të Mekës. Po kështu ai liroi dy muslimanë në shkëmbim të një robi nga Ukajli. Të zënit rob nga fisi Heuazin u kthyen në vendin e tyre pasi u krye ndarja e plotë e plaçkës së luftës. Pejgamberi a.s. u kërkoi luftëtarëve që t’i lironin me shpirtmirësi, ndaj dhe ata i lironin me pëlqimin e tyre pa kërkuar kompensim. Ndërsa ata që nuk pëlqyen t’i lironin, Pejgamberi a.s. i kompensoi për çdo rob, me gjashtë pjesë nga plaçka e luftës. Ndërsa

Ukbe Ibn Ebi Muajtji dhe El Nadir Ibn Harithi, që ishin mes robërve të kapur në bedër, u ekzekutuan për shkak të armiqësisë së madhe që kishin treguar ndaj Allahut dhe Profetit a.s. Imam Ahmedi sjell dëshminë e Ibn Abasit: “Prej robërve të kapur në luftë, kishte edhe të varfër që nuk kishin pasuri. Për këta, Profeti a.s. ofroi një mundësi të shkëlqyer lirim: kush u mësonte fëmijëve të ensarëve shkrim dhe lexim, do të fitonte lirinë.” Kjo tregon që, përveçse me pasuri, lejohet edhe kompensimi me punë.

Dispozita për robërit

Tradita e Profetit a.s. ishte që, kush pranonte Islamin përpara se të binte rob, nuk skllavërohej. Profeti a.s. nuk bënte ndonjë dallim mes robërve arabë dhe atyre *ehlul kitabë*, në aspektin e vlerësimit të tyre si robër lufte. Profeti a.s. i tha njëherë Aishes (r.a.), e cila kishte një skllave arabe: “Liroje atë, se ajo është nga pasardhësit e Ismailit.” Taberani sjell një hadith të Profetit a.s.: “Kush ka detyrë të lirojë një skllav nga pasardhësit e Ismailit a.s., le ta lirojë prej fisit ‘belanber’.” Kur u ndanë robëreshat e fisit Benu Mustalik, Xhuejrije Bintu Harith ra në pjesën e Thabit Ibn Kajs Ibn Shemmas. Ajo kërkoi ta blinte lirinë e saj prej tij. Ai që pagoi për lirimin e saj ishte vetë Profeti a.s., i cili edhe u martua me të. Për shkak të kësaj martese, u liron nga skllavëria më shumë se njëqind vetë nga fisi Benu Mustalik. Kjo u bë në shenjë respekti ndaj krushqisë së Profetit a.s. Ajo ishte arabe e pastër. Shkëputur nga “Zadul mead” vëll 3 fq 58, 59.

32 Vëllazërimi mes muhaxhirëve dhe ensarëve. Profeti a.s. kreu atë çka quhet: “Vëllazërimi mes ensarëve dhe muhaxhirëve”, në shtëpinë e Enes Ibn Malikut. Gjithsej ishin nëntëdhjetë burra: gjysma ensarë dhe gjysma muhaxhirë. Vëllazërimi ishte një lidhje që i detyronte të ishin solidarë e të përkrahnin njëri-tjetrin, si dhe u jepte të drejta trashëgimie ndaj njëri-tjetrit, pa përfshirë në këtë të drejtë të

afërmit e gjakut, mirëpo ky rregull trashgimie vazhdoi deri në ngjarjen e madhe të Bedrit, atëherë kur Allahu i Madhëruar zbriti ajetin: “I Dërguari është më i afërt për besimtarët, sesa ata për njëri-tjetrin; gratë e tij janë (si) nënat e tyre. Sipas Librit të Allahut, pjesëtarët e farefisit janë më të afërt për njëri-tjetrin, sesa besimtarët e tjerë dhe të mërguarit, përveç rastit kur doni t’u bëni ndonjë të mirë miqve tuaj.” (Ahzab 6). Me këtë ajet, e drejta e trashëgimisë iu kthye parimit të mëparshëm, atij të farefisnisë, dhe u ndalua trashëgimia mbi bazat e vëllazërimit. Thuhet se ai vëllazëroi edhe muhaxhirët me njëri-tjetrin, dhe se Pejgamberi a.s. konsideroi si vëlla të vet, Aliun (r.a.). Por më e saktë dhe e sigurt është dëshmia vetëm për vëllazërimin mes muhaxhirëve dhe ensarëve, e jo e dyta, sepse, faktikisht, muhaxhirët nuk kishin pse të vëllazëroheshin me njëri-tjetrin. Ata i bashkonte vëllazëria në Islam, i bashkonte origjina, vendi dhe farefisnia. Por edhe sikur të kishte vëllazëruar muhaxhirët me njëri-tjetrin, ai që do ta meritonte më tepër vëllazërimin me Muhamedin a.s. do të kishte qenë njeriu më i dashur për të, shoqëruesi i tij në udhëtimin e emigrimit, ngushëlluesi i tij në shpellë, më i miri dhe me i nderuari i sahabëve, vetë Ebu Bekri, i Sinqerti. E si mund të ndodhte ndryshe, kur dihet se Profeti a.s. ka thënë: “Nëse do të zgjidhja ndonjë mik të dashur e të ngushtë nga banorët e tokës, ai do të ishte Ebu Bekri, por, vëllazëria në Islam është më e mirë.” Ndërsa sipas një dëshmie tjetër: “...por ai është vëllai dhe shoku im.” Vëllazëria në Islam është gjithëpërfshirëse dhe e përgjithshme për të gjithë muslimanët deri në Ditën e Gjykimit, ashtu siç deklaroi Profeti a.s.: “Sa do të dëshiroja të shihja vëllazërit e mi!” Sahabët e pyetën: “Po a nuk jemi ne vëllazërit e tu?” Ai tha: “Ju jeni shokët e mi. Vëllazërit e mi janë ca njerëz që do të vijnë pas meje, të cilët do të më besojnë, edhe pse nuk do më shohin.” E pra, Ebu Bekër i Sinqerti ishte vëllai dhe shoku

më mirë i Profetit a.s. Të gjithë sahabët ishin vëllazër dhe shokë të Profetit a.s., kurse të mëvonshmit janë vetëm vëllazër në Islam me Profetin a.s. dhe jo shokë të tij. Shkëputur nga “Zadul mead” vëll 3.

³³ **Leja për të luftuar.** Pasi Profeti a.s. arriti një qëndrueshmëri në Medinë, Allahu i Madhëruar i dha ndihmën e Tij të madhe me anë të adhuruesve të Tij besimtarë, të cilët i dolën në krah. Ishte Allahu i Madhëruar që i bashkoi zemrat e atyre, të cilat deri dje kishin qenë të ndara nga armiqësia dhe meritë mes njëri-tjetrit. Këta burra i dolën Profetit a.s. krah kundër çdo të ziu dhe të kuqi. Ata mbrojtën atë duke falur shpirtrat e tyre në rrugën e Allahut. Ata e deshën Profetin a.s. më shumë se prindërit, fëmijët dhe bashkëshortet e tyre. Profeti a.s. ishte përparësia kryesore, madje ishte më parësor edhe se shpirtrat e tyre. Ata u goditën dhe kërcënuan prej arabëve dhe hebrenjve, të bashkuar si një grusht i vetëm, duke përjetuar armiqësinë dhe egërsinë e luftës së tyre. Arabët dhe hebrenjtë mobilizuan njerëz nga të gjitha anët kundër këtij umeti të ri, por Allahu i Madhëruar vazhdonte t’i urdhëronte muslimanët të ishin të durueshëm, falës e të butë. Kjo ndodhi deri në momentin kur kjo bashkësi e brishtë u forcua dhe mori krah të mjaftueshëm. Atëherë Allahu i Lartësuar u lejoi atyre që të luftojnë. Them ua lejoi, por nuk i urdhëroi për luftë. Kështu në suren Haxh, ajeti 39, Allahu i Lartësuar thotë: “Atyre që janë sulmuar, u lejohet (që të mbrohen me luftë), sepse u është bërë padrejtësi dhe, në të vërtetë, Allahu është i Fuqishëm, që t’i ndihmojë...” Në lidhje me këtë, disa kanë thënë që ky lejim është bërë që në periudhën e Mekës, aq më tepër që kjo sure njihet si sure mekase. Megjithatë, ky qëndrim është i gabuar për shumë arsye. Së pari, është e sigurt që Allahu i Madhëruar nuk i lejoi besimtarëve të zhvillojnë luftë kur ishin ende në Mekë, sepse ata nuk kishin kurrfarë mundësie atje.

Konteksti i ajetit tregon se leja është dhënë pas emigrimit dhe dëbimit nga shtëpitë e tyre, sepse Allahu i Lartësuar thotë në ajetin vijues të sures Haxh: "...ata, të cilët janë dëbuar nga vatrat e tyre vetëm pse thanë: "Zoti ynë është Allahu." Këtu pa dyshim është fjala për muhaxhirët. Fjala e Allahut të Lartësuar në fillim të kësaj sureje: "Besimtarët dhe jobesimtarët grinden për Zotin e tyre..." flet rreth dy grupeve që u përballën në luftën e Bedrit (besimtarë dhe jobesimtarë).³³ Në fund të kësaj sureje, Allahu i Madhëruar përdor thirrjen: "O ju që besoni", stil ky i ajeteve që zbritën në Medinë, ndërsa thirrja: "O njerëz" përdoret në të dyja kategoritë e ajeteve (mekase dhe medinase). Pa dyshim që Allahu i Madhëruar ka urdhëruar për xhihad, i cili kryhet në disa forma, por urdhri për luftë me shpatë ka ndodhur veçse pas hixhretit. Për sa i përket xhihadit me argument dhe qartësim të së vërtetës, Allahu i Madhëruar urdhëroi për të që në Mekë, kur tha: "Prandaj, ti mos i dëgjo jobesimtarët e lufto kundër tyre me përpjekjet më të mëdha me të (me Kur'an)." (Furkan 52). Kjo sure pa dyshim, është sure e zbritur në epokën e Mekës, dhe xhihadi që zhvillohej në atë kohë ishte përcjellja e qartë dhe e argumentuar e të vërtetës te njerëzit. Nga ana tjetër, xhihadi që përmendet në suren Haxh përfshin në vetvete edhe xhihadin me shpatë. El Hakimiu sjell në "*Mustedrak*", duke cituar Eameshin, i cili transmeton prej Muslim el Batinit, e ky prej Seid Ibn Xhubejrit, që citon Ibn Abasin: "Kur Profeti a.s. doli prej Mekës, Ebu Bekri tha: "E dëbuan Profetin e tyre! Të Allahut jemi dhe tek Ai do të kthehemi! Kanë për t'u shkatërruar!" Atëherë Allahu i Madhëruar zbriti ajetet: "Atyre që sulmohen me luftë, u është dhënë leja të luftojnë, për shkak se u është bërë padrejtësi..." (Haxh 39). Ky është ajeti i parë që zbriti rreth çështjes së luftës.³³ Senedi i tij plotëson kushtet e Buhariut dhe Muslimit. Përmbajtja e sures tregon se në të ka ajete të zbritura në Mekë

dhe ajete të zbritura në Medinë. Kështu për shembull, historia e ndërhyrjes së shejtanit duke shtuar në atë që lexoi Profeti është e tipit të Mekës³³. Megjithatë, Allahu e di më mirë.

Urdhri për luftë

Pas këtij lejimi, vjen urdhërimi për luftë vetëm kundër atyre që i luftojnë muslimanët. Thotë Allahu i Lartësuar: "Luftojini, në rrugën e Zotit, ata që ju luftojnë ju!" (Bekare 190). Më pas vjen urdhri për të luftuar të gjithë idhujtarët. Atëherë, fillimisht luftimi ishte i ndaluar, pastaj u lejua e më pas u urdhërua vetëm kundër atyre që hapnin lufte ndaj muslimanëve, dhe pas kësaj u urdhërua kundër të gjithë idhujtarëve. Në medhhebin e imam Ahmedit ka dy mendime për sa i përket dispozitës së kësaj detyre: është farz *ajñ* apo farz *kifaje*?* Sipas mendimit më të njohur dhe më të përhapur, është farz *kifaje*. Por nëse duam të analizojmë dhe të dalim në një vendim më të pjekur, mund të themi se thelbi apo esenca e xhihadit në rrugën e Zotit është farz *ajñ*, detyrë individuale që rëndon mbi çdo musliman, sipas prirjeve dhe mundësive të tij: qoftë me zemër, me fjalë, me pasuri, me dorë e fuqi. Kësisoj, çdo musliman e ka borxh e detyrë që të zhvillojë njërën prej këtyre formave të xhihadit. Për sa i përket pjesmarrjes në luftë me fizikun tënd, ajo është farz *kifaje*. Për çështjen e shpenzimit të pasurisë për luftë ka dy mendime, por më e sakta është se kjo është e detyrueshme, sepse urdhrat për të zhvilluar xhihad me fizik dhe me pasuri, nuk kanë mes tyre asnjë dallim a ndryshim në Kuran. I Madhëruari thotë: "Dilni në luftë, qofshi të fortë apo të dobët, të kamur apo të skamur, dhe luftoni me pasurinë e jetën tuaj në rrugën e Allahut! Kjo është më mirë për ju, veç sikur ta dinit!" (Teube 41). Gjithashtu Allahu e ka lidhur ngushtë shpëtimin prej zjarrit të Xhehenemit, faljen e mbulimin e të metave, si dhe futjen në Xhenet me kryerjen e këtyre dy xhihadeve, kur thotë: "O besimtarë a doni t'ju drejtoj

në një tregëti, e cila ju shpëton nga një dënim i dhembshëm?! Besojini Allahut dhe të Dërguarit të Tij, dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe trupin tuaj. Kjo, nëse do ta dini, është më mirë për ju. Ai do t'ju falë gabimet tuaja dhe do t'ju shpjerë në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj dhe në banesa të mrekullueshme në xhenetin e Adnit. Kjo është fitorja më e madhe. ” (Saf 10- 12). Zadul Mead, 3 / 84.

³⁴ Ibn Ishaku tregon: “Pas kthimit nga Tebuku, Pejgamberi a.s. qëndroi në Medinë pjesën e mbetur të *ramazanit*, *shevalin* dhe *dhul kiden*. Pastaj dërgoi Ebu Bekrin në krye të muslimanëve, në vitin e 9-të, për të kryer haxhin, ndërkohë që haxhin do ta zhvillonin edhe idhujtarët. Ebu Bekri dhe besimtarët u nisën.” Ibn Sadi thotë ai u nis në krye të 300 burrave nga Medina. Pejgamberi a.s. i dha për rrugë njëzet deve, të cilat ai i shënoi vetë me dorën e tij a.s. Gjatë rrugës për to do të kujdesej Naxhijeh Ibn Xhundub el Eslemi. Ndërsa Ebu Bekri përgatiti pesë deve nga ana e vet. Ibn Ishaku na tregon se gjatë kësaj kohe zbritën ajetet e sures Teube, që lajmërojnë prishjen e paktit mes Pejgamberit a.s. dhe idhujtarëve. Menjëherë pas karvanit, u nis Ali Ibn Ebu Talibi, hipur në devenë e Pejgamberit a.s., që quhej El Adbae. Ibn Sadi rrëfen: “Kur Ebu Bekri mbërriti në El Arxe (Ibn Aidhi thotë: “Kur mbërriti në Dexhenan”) i shkoi Aliu mbi devenë ‘Adbae’. Kur Ebu Bekri e pa, i tha: “Komandant apo i komanduar?” Aliu i tha: “I komanduar”. Pastaj vazhduan rrugën. Më tej, Ebu Bekrin pyet Aliun: “A të caktoi Pejgamberi a.s. që të udhëheqësh haxhin?” – “Jo, – i tha Aliu, por më dërgoi që të njoftoj njerëzit se pakti mes Pejgamberit a.s. dhe idhujtarëve ka marrë fund.” Kështu ishte Ebu Bekri që udhëhoqi njerëzit në kryerjen e haxhit. Ndërsa ditën kur bëhen kurbanet, pikërisht në vendin ku kryhet riti i “gjuajtjes me gurë”, Aliu filloi t'u përcillte njerëzve mesazhin e Pejgamberit a.s. Ai i njoftoi të gjithë se

marrëveshja tashmë ishte prishur. Ai tha: “O njerëz! Mohuesit e Zotit nuk kanë për të hyrë në Xhenet. Pas këtij viti, nuk ka për të bërë haxh asnjë idhujtar. Nuk ka për t'u lejuar tavafi rreth Qabes i zhveshur. Çdokujt që ka pakt me Pejgamberin a.s., do t'i plotësohet deri në kohën e përcaktuar.”” El Humejdi thotë: “Na ka treguar Sufjani, se i ka rrëfyer Zejd Ibn Jutheju: “Ne e kemi pyetur Aliun: “Për çfarë u dërgove në atë haxh?” Ai tha: “Unë u dërgova për të përcjellë katër çështje: (1) Në Xhenet do të hyjë veçse shpirti besimtar; (2) nuk do të lejohej më tavafi rreth Qabes i zhveshur; (3) në Xhaminë e Shenjtë nuk do të lejoheshin më të bashkoheshin besimtarët dhe qafirët, pas atij viti; (4) dhe çdokujt që kishte marrëveshje me Pejgamberin a.s., do t'i respektohej ajo deri në afatin e caktuar, ndërsa për ata që nuk kishin marrëveshje me Pejgamberin, afati i tyre do të ishte katër muaj.”³⁴ Në dy *Sahih*-ët ndodhet rrëfimi i Ebu Hurejrës, që ka thënë: “Gjatë atij haxhi, Ebu Bekri më dërgoi bashkë me disa zëdhënës të tjerë, për të përhapur një lajm të rëndësishëm në Mina, ditën e kurbaneve. Lajmi ishte: “Pas këtij viti, nuk ka për të bërë më haxh asnjë idhujtar. Askush nuk ka për të bërë më tavaf i zhveshur.” Pastaj Pejgamberi a.s. dërgoi edhe Ali Ibn Ebu Talibin, duke e urdhëruar që t'u përcillte njerëzve se marrëveshja kishte marrë fund. Aliu, ashtu si ne, lajmëronte njerëzit në Mina, gjatë ditës së kurbaneve: “Pas këtij viti, nuk do të lejohet më të kryejë më haxhin asnjë idhujtar. Askush nuk do të bëjë më tavaf i zhveshur.” Nga kjo histori kuptohet se, dita e quajtur në ajet si “dita e Haxhit të Madh” ishte dita e kurbaneve, pikërisht kur u shpall fundi i marrëveshjes mes Pejgamberit a.s. dhe idhujtarëve. Dijetarët kanë mendime të ndryshme rreth haxhit të Ebu Bekër el Siddikut se a ishte ky, Haxhi që rrëzoi detyrën apo Haxhi i Lamtumirës, që ai e kreu së bashku me Pejgamberin a.s.? Në fakt, mendimi më i saktë është i dyti. Kjo çështje varet nga

përgjigjja e dy pyetjeve të tjera. Së pari, kur u bë i detyrueshëm haxhi për muslimanët? A u bë detyrë ai para Haxhit të Lamtumirës? Së dyti, po haxhi i Ebu Bekrit, kur u zhvillua? Në muajin *dhul hixhe*, apo u bë në muajin *dhul kide*, për shkak të vonesave dhe ndryshimit të muajve që bënin idhujtarët, me injorancën e tyre? Sipas Muxhahidit, por të tjerëve, Pejgamberi a.s. nuk e vonoi asnjë vit kryerjen e haxhit, që nga çasti kur u bë detyrë. Ai e kreu atë pikërisht në vitin që haxhi u bë i detyrueshëm. Ky variant përputhet pikërisht me udhëzimin dhe traditën e tij të ndritur. Ata që pretendojnë se haxhi u bë i detyrueshëm më parë, në vitin e 6-të, apo të 7-të, apo të 8-të, apo të 9-të, nuk kanë qoftë dhe një argument të vetëm. Ata që thonë se haxhi u bë detyrë në vitin e 6-të nuk kanë argument më të fortë se ajeti kuranor: “Kryeni haxhin dhe umren për hir të Allahut! Nëse në këtë rrugë pengoheni, atëherë thorni kurban, sipas mundësisë, dhe mos i rruani kokat tuaja, derisa të arrijë kurbanin në vend! Cilido prej jush që është i sëmurë ose që ka ndonjë plagë në kokë (dhe si i tillë, nuk mund ta rruajë kokën), le ta zëvendësojë me agjërime, lëmoshë ose kurban. Kur të jeni të sigurt (nga armiqtë), ai që prej jush kryen umren deri në haxh, le të thërë kurban, sipas mundësisë. Ndërsa ai që nuk ka mundësi, është i detyruar të agjërojë tri ditë në haxh dhe shtatë ditë pas kthimit nga haxhi; këto janë dhjetë ditë të plota. Kjo është për ata që nuk banojnë në Mekë. Ta keni frikë Allahun dhe dijini se Ai dënon ashpër.” (Bekare 196). Është e vërtetë që ky ajet zbriti ditën e Hudejbijes, në vitin e gjashtë pas Hixhretit, por në këtë ajet nuk kemi të bëjmë me një urdhër për të kryer haxhin, por me një urdhër për ta plotësuar haxhin dhe umren, nëse e kemi nisur. Kurse ajeti që ka bërë të detyruar haxhin është ky: “... Për hir të Allahut, është detyrë për njerëzit vizita e Shtëpisë, për atë që ka mundësi të shkojë tek ajo. Kush nuk beson (*këtë dispozitë*) le

ta dijë se, Allahu nuk ka nevojë për botën.” (Al Imran 97). Ky ajet zbriti gjatë kohës të delegacioneve, domethënë nga fundi i vitit të 9-të. Zatul mead vëll 3.

³⁵ Duke folur për sprovat e njeriut në këtë dynja Imam ibnul Kajimi në shpjegimin e ajeteve kuranore thotë: “Le të meditojë gjithsecili në mësimet dhe thesaret e urtësive, që fshihen mes vargjeve kur'anore. Kur dërgohen profetët e Zotit, njerëzit ndahen në dy grupe: ata që thonë: “Besojmë”, dhe ata që nuk thonë ashtu, por vazhdojnë me vepra të këqija dhe me mohimin e Zotit. Ata që thonë: “Besojmë”, do të vihen para shumë sprovash nga Krijuesi i tyre. Sprovat janë qartësuese të sinqeritetit, vërtetësisë dhe gënjeshtërisë. Megjithatë, edhe ata që nuk thonë: “Besojmë”, të mos mendojnë se kanë për të shpëtuar pa u prekur e pa u trazuar, sepse të gjitha fazat e jetës së njeriut shpalosen dhe kalojnë në duart e Allahut të Madhëruar:

Gjynahqari, prej Allahut, si të shpëtojë,

Në duart e Tij, kur jeta t'i shkojë?

Ai që u beson profetët dhe u bindet atyre, do të bëhet objekt sulmi dhe mundimi nga armiqtë e profetëve; ai ka për të shijuar vuajtje e dhimbje në këtë botë. Nga ana tjetër, nëse nuk do të besonte profetët dhe nuk do t'u bindej atyre, atëherë dhimbjen e ndëshkimit do t'i shijonte në këtë botë e në tjetrën, e dihet se vuajtja e përjetshme, në ahiret, është më e rëndë sesa vuajtja në këtë botë, që vjen për shkak të besimit dhe bindjes ndaj profetëve. Çdo shpirt do të përjetojë dhimbje e mundim, beson a nuk beson, iu bind apo jo profetëve, por ndryshimi është se besimtari i provon ato vetëm në këtë jetë, e më pas, në jetën tjetër ka për të shijuar veç të mira e kënaqësi; ndërsa mohuesi e kundërshtari i profetëve mund të shijojë fillimisht kënaqësi të përkohshme, të shkurtër në këtë jetë, për të përfunduar pastaj në mënyrë të pakthyeshme në dhimbje të përjetshme. Është pyetur njëherë imam Shafiiu: “Çfarë

është më e mirë për njeriun: t'i plotësohen dëshirat e qëllimet, pastaj të sprovohet, apo të sprovohet e pastaj t'i plotësohen ato. Ai u përgjigj: "Askujt nuk mund t'i plotësohen dëshirat e qëllimet, pa u sprovuar fillimisht." Allahu i Madhëruar i sprovoi me të spikaturit e profetëve, dhe kur ata u treguan të duruar, Ai u mundësoi arritjen e gjithçkaje që ata synonin e dëshironin. Askush të mos mendojë se do të shpëtojë pa kaluar dhimbje e mundime, megjithëse edhe në këtë aspekt njerëzit ndahen në grada dhe nivele të ndryshme logjike. Më të mençurit janë ata që zgjedhin mundimet e dhimbjet e përkohshme të kësaj jete, për t'i shpëtuar vuajtjeve më të mëdha e të përjetshme të ahiretit; ndërsa jo të mençurit zgjedhin të kundërtën. Ai që habitet e thotë: "Si ka mundësi që një njeri me logjikë të bëjë një zgjedhje kaq të kotë?" le të kujtojë se shtytësi në një zgjedhje të tillë është fakti se shpirti i njeriut është i prirur për të dëshiruar më të afërtën e më të shpejtën. Allahu i Madhëruar thotë: "...Por ju doni këtë të ngutshmen dhe e lini pas dore atë të ardhmen." (El Kijame 20-21); ose: "Vërtet, ata (*mosbesimtarët*) e duan shumë këtë jetë dhe e shpërfillin Ditën e Rëndë, që i pret." (Insan 27). Zad el mead vëll 3.

³⁶ **Duke folur për llojet e xhihadit Imam Ibnul Kajimi thotë:** Mësoje se xhihadi është katër llojesh:

1. Xhihadi me vetveten;
2. Xhihadi me Shejtanin;
3. Xhihadi me jobesimtarët;
4. Xhihadi me hipokritët.

Xhihadi me vetveten

Xhihadi me vetveten zhvillohet në katër nivele:

a. Lufta me vetveten për ta nënshtruar atë që të mësojë dhe të njohë udhëzimin, fenë e vërtetë, pa të cilën askush nuk ka për të shijuar suksesin dhe lumturinë, as në këtë jetë e as në tjetrën. Nëse njeriu nuk e mer këtë dije, ka për të qenë prej të dëshpëruarve në të dyja jetët.

b. Lufta me vetveten për ta nënshtruar atë që të zbatojë diturinë që ka marrë, sepse ajo dije që nuk vihet në zbatim, në mos sjellë dëm, dobi s'ka për të sjellë kurrë.

c. Lufta me vetveten për ta nënshtruar atë që të punojë pa reshtur duke ftuar të tjerët në rrugën që po ndjek dhe duke u mësuar atyre atë që nuk e dinë. Nëse nuk e bën këtë, atëherë bëhesh prej atyre që e fshehin udhëzimin e Allahut, të qartësuar në Librat e Tij. Në këtë mënyrë, dituria nuk të bën dobi, sepse nuk të shpëton prej ndëshkimit të Zotit.

d. Lufta me vetveten për ta nënshtruar atë që jetë e durueshme në përballimin e vështirësive, me të cilat ajo përballet gjatë thirrjes së të tjerëve në rrugën e udhëzimit. Vetja duhet të durojë mundimet që i japin krijesat, veç për hir të Allahut të Madhëruar.

Kush i plotëson këto katër nivele të xhihadit me vetveten, ka arritur gradën e të ashtuquajturve *rabbâniijn* - edukatorë. Dijetarët *selefe* janë të një mendimi se një dijetar nuk mund të quhet rabbâniij, pa qenë njohës i mirë i të vërtetës, pa e zbatuar atë dhe pa ua mësuar atë të tjerëve. Ai që ka mësuar, punuar dhe ua ka mësuar të tjerëve, pikërisht ky dhe vetëm ky do të thirret "*I madh*" në mbretërinë e qiejve.

Xhihadi kundër Shejtanit

Xhihadi kundër Shejtanit zhvillohet në dy drejtime:

a. Lufta kundër dyshimeve e ngatërresave që Shejtani i fut njeriut, për të goditur dhe dëmtuar imanin e tij.

b. Lufta kundër dëshirave e pasioneve të shfrenuara e të padobishme, që Shejtani ia zburon njeriut në zemër.

Fryt i xhihadit të parë është siguria, bindja në fenë e Allahut, ndërsa si fryt i të dytit është durimi. Allahu i Madhëruar thotë: "Prej tyre Ne bëmë prijës, që me urdhrin Tonë udhëzojnë, duke u treguar të duruar dhe duke qenë të bindur e të sigurt ndaj argumenteve Tona." Allahu i Madhëruar na tregon se udhëheqja në fe arrihet veçse me

durim dhe bindje të plotë. Durimi i largon pasionet dhe dëshirat e prishura, ndërsa bindja e plotë largon dyshimet dhe paqartësitë.

Xhihadi kundër jobesimtarëve dhe hipokritëve

Ndërsa xhihadi kundër jobesimtarëve dhe *munafikëve* zhvillohet me katër forma:

- a. me zemër;
- b. me gjuhë;
- c. me pasuri;
- d. me qenien tënde.

Mund të themi se lufta ndaj jobesimtarëve priret më të tepër në mjetet fizike, ndërsa lufta ndaj hipokritëve priret drejt fjalës dhe argumentimit.

Xhihadi kundër protagonistëve të padrejtësisë, të bidatit dhe veprave të këqija

Ndërsa xhihadi kundër protagonistëve të padrejtësisë, të bidatit dhe veprave të këqija, zhvillohet me tri mënyra:

- a. me forcë, nëse krijohet mundësia.
- b. Nëse s'ka mundësi për të parën, atëherë bëhet me fjalë qortuese e argumentim.
- c. Nëse dhe forma e dytë është e pamundur, atëherë bëhet me zemër.

Këto janë trembëdhjetë shkallët e xhihadit. Profeti a.s. ka thënë: “Kush vdes pa bërë luftë, apo pa menduar për të bërë luftë, ka vdekur me një cilësi munafiku”.³⁶

Xhihadi dhe hixhreti

Për këtë temë duhet patur parasysh diçka. Nuk mund të ketë xhihad pa u kryer fillimisht hixhreti, ashtu sikurse këta të dy nuk mund të kryhen pa pasur dhe pa u pajisur me *iman*. Këto tri cilësi gjenden së bashku veçse tek një grup njerëzish: ata janë *shpresuesit e vërtetë të mëshirës së Allahut të Lartësuar*. Allahu i Madhëruar thotë: “Pa dyshim, ata që besojnë, ata që bëjnë hixhret (shpërngulen) dhe që luftojnë në rrugën e Allahut, vetëm ata shpresojnë njëmend në mëshirën e Tij. Allahu është Falës dhe Mëshirues.” (Bekare 218).

Ashtu sikurse *imani* është detyrë për çdo njeri, janë detyrë edhe dy hixhrete (ose shpërngulje):

a. Një shpërngulje për tek Allahu i Madhëruar, duke e njësuar Atë, në të gjitha aspektet: në sinqeritetin ndaj Tij, në kthimin tek Ai nëpërmjet kryerjes së ibadeteve, në mbështetjen dhe kërkimin e ndihmës prej Tij, në frikë-respektin dhe shpresën ndaj Tij, në dashurinë për Të dhe pendimin tek Ai.

b. Shpërngulja tjetër bëhet për tek Profeti a.s., e cila shprehet nëpërmjet ndjekjes së udhëzimit dhe rrugës së tij, nënshtrimit ndaj urdhrave të tij, nëpërmjet miratimit të çdo dëshmie që vjen prej tij, si dhe duke i dhënë përparësi urdhrave e dëshmimeve të tij kundrejt atyre të çdokujt tjetër.

Profeti a.s. ka thënë: “Kujt shpërngulet për tek Allahu dhe i Dërguari i Tij, atij ka për t’iu marrë në konsideratë kjo shpërngulje, dhe kush shpërngulet për hir të dynjasë apo për hir të martesës me ndonjë grua, ai do të vlerësohet sipas qëllimit të shpërnguljes që ka bërë.”

Lufta ndaj nefsit dhe Shejtanit është detyrë e gjithësecilit; askush nuk mund ta zhvillojë atë në emër të dikujt tjetër. Ndërsa xhihadi kundër jobesimtarëve dhe hipokritëve është detyrë që rëndon mbi të gjithë ymetin, por nëse kryhet nga një grup që mund ta përballojë atë, atëherë kjo është e mjaftueshme dhe hiqet përgjegjësia nga të tjerët.

Më i përsosuri, sipas Allahut të Lartësuar, është ai që i kryen të gjitha format e xhihadit

Më i miri, sipas Allahu të Lartësuar, është ai që i kryen të gjitha format e xhihadit. Krijesat janë të ndryshme, për sa u përket gradave që meritojnë tek Allahu i Lartësuar, në varësi të formave të xhihadit që kanë arritur të zhvillojnë. Kësisoj, krijesa më e përsosur dhe më e nderuar tek Allahu xh.sh. është pa dyshim, Muhamedi a.s., vula e pejgamberëve dhe e të dërguarve të Zotit. Ai i plotësoi të gjitha nivelet dhe format e

xhihadit në rrugën e Allahut xh.sh., ashtu siç e meriton Ai. Ai nxitoi dhe e zhvilloi xhihadin që në hapat e para të shpalljes së tij si i Dërguari i Allahut xh.sh., dhe vazhdoi ashtu derisa e mori Allahu i Madhëruar dhe Krenar. Menjëherë Ai, kur iu shpallën ajetet 1 – 4, në suren Mudethir: “O ti, i mbështjellë! Ngrihu dhe paralajmëro! Zotin tënd madhëroje! Rrobat e tua pastroji!” ai filloi të ftonte dhe njerëzit e tjerë dhe e mbajti më së miri përgjegjësinë e ngarkuar nga Allahu xh.sh. Ai i ftoi njerëzit në rrugën e Allahut natën dhe ditën, fshehtas dhe haptas. Menjëherë sapo i zbritën ajetet: “Prandaj thuaje haptas mesazhin që të është urdhëruar dhe rri larg idhujtarëve!” (Hixhr 94), ai zbatoi urdhrin e Allahut të Lartësuar, pa pasur frikë nga askush dhe asgjë në këtë mision, duke ftuar në rrugën e udhëzimit të mëdhenj e të vegjël, skllevër dhe të lirë, meshkuj dhe femra, të kuq dhe të zinj, xhindë dhe njerëz. Por, kur ai zbatoi haptazi urdhrin e Allahut, duke ftuar haptas popullin e tij dhe duke treguar qartë dhe prerë kotësinë e adhurimeve të deriatëhershme, kotësinë e zotave të tjerë veç Allahut, atëherë u shtuan edhe më tepër mundimet, që shkaktoheshin nga populli i tij; u mundua e u pengua jo vetëm ai, por çdokush që iu përgjigj thirrjes së tij. E tillë është tradita apo rregulli i pandryshueshëm i vendosur prej Allahut të Madhëruar për krijesat e Tij. Allahu i Madhëruar thotë: “Ty nuk po të thuhet gjë tjetër, veç asaj që u është thënë të dërguarve para teje:” (Fusilet 43) ose: “Çdo Profeti Ne i bëmë armiq prej shejtanëve njerëz dhe xhinde, që frymëzojnë njëri-tjetrin me fjalë të bukura e mashtrime...” (El En’am 112) ose: “Po kështu, edhe ata që ishin më parë, sa herë që u shkante ndonjë profet, thoshin: “Është magjisttar ose i çmendur.” A mos kishin mësuar njëri-tjetrin kështu? Jo, por ata ishin njerëz që kalonin kufijtë. (Dharijatë 52-53). Me këto ajete, dhe të tjera si këto, Allahu i Madhëruar e ngushëlloi Profetin e Tij, duke i treguar atij

shembullin e profetëve të kaluar. Allahu i Lartësuar ngushëllon edhe pasuesit e rrugës së këtij Profeti, duke thënë: “A mendoni se do të hyni në Xhenet pa u sprovuar si ata që ishin para jush? Ata u sprovuan nga vuajtje e fatkeqësi dhe ishin kaq të tronditur sa edhe i Dërguari, e bashkë me të edhe besimtarët, luteshin: “Kur do të vijë ndihma e Allahut?!” Po. Vërtet, ndihma e Allahut është (*gjithmonë*) afër!” (Bekare 214); ose: “Elif, Lâm, Mîm. Vërtet mendojnë njerëzit se do të lihen vetëm të thonë “Ne besojmë” pa u vënë në provë?! Ne i kemi sprovuar ata që kanë qenë para tyre, dhe Allahu do t’i nxjerrë në pah ata që thonë të vërtetën dhe ata që gënjejnë. A mos mendojnë ata që bëjnë vepra të këqija se do t’i shpëtojnë dënimit Tonë?! Sa keq që gjykojnë ata! Kush shpreson takimin me Allahun (*në Botën Tjetër*), ta dijë se Dita e caktuar nga Ai do të vijë. Dhe Ai Dëgjon dhe Di gjithçka. Kush përpiqet, përpiqet vetëm për të mirën e vetvetes se Allahu, në të vërtetë nuk ka nevojë për asgjë. Atyre, që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, me siguri që do t’ua shlyejmë të këqijat dhe do t’u japim shpërblim më të mirë se veprat që kanë bërë. Ne e kemi urdhëruar njeriun, që të sillet mirë me prindërit e vet. Por, nëse ata përpiqen të të detyrojnë ty që të më shoqërosh Mua (*në adhurim*) atë, për të cilin ti nuk di asgjë, atëherë mos i dëgjo ata! Tek Unë do të ktheheni të gjithë e do t’jua them gjithçka që keni bërë. Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Ne do t’i radhisim në mesin e të mirëve. Ka disa njerëz, që thonë: “Ne besojmë në Allahun”. Por, kur vuajnë për çështjen e Allahut, e quajnë shtypjen e njeriut sikur të ishte dënim nga Allahu. Ndërsa, kur u vjen ndihma prej Zotit tënd, ata thonë: “Ne kemi qenë gjithmonë me ju”. Vallë, a nuk e di Allahu më së miri se ç’ka në zemrat e çdokujt? Dhe sigurisht, Allahu i di mirë ata që kanë besuar dhe i di mirë hipokritët.” (Ankebut 1-11). Zad el mead vëll 3.

³⁷ **Një ngushëllim qetësues.** Duke qenë se dhimbja e mundimi në këtë jetë janë të pashmangshme, Allahu i Madhëruar i ka ngushëlluar dhe përgëzuar ata që kanë zgjedhur dhimbjen e mundimet e përkohshme kundrejt atyre të përjetshme, duke thënë: “Kush shpreson takimin me Allahun, ta dijë se Dita e caktuar nga Ai do të vijë patjetër. Ai dëgjon dhe di gjithçka.” Siç shihet, Allahu i Lartësuar ka përcaktuar një fund për këto dhimbje e mundime. Afati i tyre mbaron me ardhjen e Ditës së takimit me Allahun. Kjo do të jetë dita e gëzimit dhe lumturisë, kur njeriu do të shijojë mirësinë e durimit, që tregoi për të kënaqur Krijuesin e Tij. Kujdes! Kënaqësia, lumturia dhe gëzimi do të jenë në përpjesëtim të drejtë me përmasat e dhimbjes së duruar në rrugën e Allahut, për hir të Tij. Kur njeriu sjell ndër mend takimin me Allahun apo përtërin shpresat për këtë takim, atëherë ky përgëzim dhe ngushëllim merr forcën e tij maksimale, sepse në zemrën e tij lind ndjenja e fuqishme e mallit për Zotin dhe të dashurin e Tij. Ndjenja e mallit e bën të përbalueshme, madje të papërfillshme, përbaljen me vështirësitë, mundimet dhe dhimbjet e rrugës. Për këtë arsye, Profeti i lutej shpesh Allahut t’i dhuronte mall për takimin me Të. Profeti a.s., sipas Ahmedit dhe Ibn Hibanit, është lutur: “O i Adhuruari im, unë të lus Ty si Njohës i të fshehtës që je, dhe si i Plotfuqishëm mbi krijesat e Tua. Më jep jetë, nëse jeta është në dobinë time, dhe ma merr jetën, nëse vdekja është më e mirë për mua! Të lutem më mundëso të kem frikë-respekt e madhërim për Ty, fshehtazi dhe haptazi! Më mundëso ta them të vërtetën kurdoherë, qofsha i zemëruar apo i kënaqur! Më mundëso të jem i kursyer dhe i përmbajtur në kohë bollëku, pasurie a varfërie! Të kërkoj të më dhurosh mirësi që nuk kanë fund dhe qetësi e prehje të pandërprerë. Të lutem, më bëj të kënaqur me përcaktimin dhe gjykimin Tënd! Të lutem, më mundëso të shijoj freskinë e jetës

pas vdekjes! Të lutem, më mundëso kënaqësinë e vështirimit tek Fytyra Jote dhe mallin e takimit me Ty, duke më ruajtur nga çdo fatkeqësi e rëndë dhe çdo sprovë që të çon në humbje! O i Adhuruari im, na zbukuro me stolinë e besimit dhe na bëj udhëzues të udhëzuar.”³⁷ Malli e bën të njeriun të vendosur dhe këmbëngulës për të vazhduar udhën për tek i dashuri i tij; ai ia afron rrugën dhe ia bën të papërfillshme largësinë, ndërsa dhimbjet dhe vështirësitë s’i hyjnë në sy. Pa dyshim, kjo është një mirësi shumë e madhe, që Allahu i Madhëruar ia dhuron robit të Vet. Duhet kuptuar se kjo mirësi është e kushtëzuar nga fjalë dhe vepra, që të arrihet, dhe Allahu i Madhëruar është Ai që ia dëgjon fjalët dhe i di veprat që njeriu kryen. Ai e di shumë mirë se kush e meriton që t’i dhurohet kjo mirësi. Ai i njeh mirë ata që ia dinë vlerën kësaj mirësie dhe tregojnë mirënjohje për të. Ai i njeh ata që e duan Dhuruesin, dhe që kjo mirësi është në të mirë të tyre dhe u shkon për shtat atyre. Allahu i Madhëruar thotë: “Kështu i sprovujmë Ne disa me disa të tjerë, derisa të thonë: “Vallë, këta janë ata që përzgjedhi Allahu mes nesh dhe u dhuroi mirësi?” Po a nuk është Allahu më i Dituri, për ata që janë mirënjohës?” (En’am 53). Kështu pra, nëse dikujt i ka shpëtuar ndonjë mirësi, le ta lexojë edhe njëherë fjalën e Allahut: “A mos vallë, Allahu nuk i njeh më mirë ata që i janë mirënjohës?”

Një tjetër përgëzim

Më pas Allahu i Madhëruar jep një tjetër përgëzim; Ai thotë që frytet dhe dobitë e xhihadit që ata zhvillojnë për hir të Tij, kthehen tek ata vetë, sepse Allahu i Madhëruar është i Pasur e nuk ka nevojë për askënd. Ai i përgëzoi ata se, me këtë xhihad dhe me imanin që kultivuan, Ai do t’i numërojë ata mes të mirëve dhe do t’i ringjallë së bashku me ta. Zad el mead vëll 3.

³⁸ **Kënaqësia e Allahut apo kënaqësia e krijesave?** Njeriu, për nga natyra, anon

drejt bashkësisë, drejt dëshirës për të jetuar me të tjerë. Këta të tjerë bartin dëshira e botëkuptime të ndryshme, dhe normalisht kërkojnë nga njeriu pranim e miratim të këtyre dëshirave e botëkuptimeve. Nëse ai nuk i pason e nuk i mbështet ata në dëshirat e tyre, atëherë pa dyshim që ata do ta mundojnë dhe do t'i shkatëojnë dhimbje; por edhe nëse iu bindet dhe i pason ata, ai gjithsesi do të ketë mundime e dhimbje të pashmangshme në shpirt. Vuajtjet këtij njeriu do t'i vijnë ose nga këta njerëz, ose nga të tjerë. Kështu p.sh., kur një i devotshëm vendoset mes një populli të padrejtë e kriminel, të ciët nuk mund të kryejnë padrejtësitë e tyre pa miratimin e tij, qoftë kjo edhe heshtje, nëse i miraton veprimet e tyre apo hesht, fillimisht ai mund të ruhet e të shpëtojë nga e keqja e tyre, por më pas, ka për të provuar poshtërime e dhimbje nga ana e tyre shumëfish më tepër sesa do të provonte fillimisht, në rast se nuk do t'i kishte miratuar veprimet e tyre të liga. Megjithatë, edhe sikur të shpëtonte nga kthetrat e tyre, medoemos, do të poshtërohej e do të ndëshkohej nga disa të tjerë. Le të qëndrojmë vazhdimisht para syve tanë thënia e Aishes (r.a.) drejtuar Muavijes: “Kush kënaq Allahun, edhe pse njerëzit zemërohen, për të Allahu i Lartësuar do të jetë i mjaftueshëm kundrejt njerëzve; e kush kënaq njerëzit, duke zemëruar Allahun, atë njerëzit nuk kanë për ta mbrojtur aspak prej Allahut.”³⁸ Kushdo që studion më vëmendje gjendjet dhe situatat e kësaj bote, mund ta hasë shpesh këtë dukuri, sidomos ndër ata që janë në shërbim të udhëheqësve e parisë, ata që i ndihmojnë të arrijnë qëllimet e tyre të sëmurë e të prishura. Të tillë janë edhe ata që ndihmojnë dhe u shërbejnë bidatçinjve, nga frika e ndëshkimit prej tyre. Por ata të cilët i ka udhëzuar Allahu dhe u ka hapur sytë të shohin rrugën e qartë, duke i ruajtur nga e keqja e vetes së tyre, ata tregohen të kujdesshëm dhe distancohen nga çdo solidarizim me të padrejtët, nga çdo përkrahje e haramit, dhe durojnë armiqtësinë

e tyre. E, pa dyshim, kësaj kategorie i takon përfundimi më i bukur dhe më i lumtur në këtë jetë dhe tjetrën, sikurse ndodhi me profetët dhe pasuesit e denjë të tyre, siç ndodhi me muhaxhirët dhe ensarët, me dijetarët e sprovuar, me adhuruesit e denjë, vepërmirët, tregtarët e ndershëm etj. Zad el mead vëll 3.

³⁹ **Gjurmët e paqartësisë në besim.** Allahu i Madhëruar na përshkruan gjendjen e atyre që besojnë pa qenë të qartë në besimin e tyre. Këta lloj njerëzish, kur mundohen për hir të Allahut të Madhëruar, i quajnë sprovat që u shkaktohen prej njerëzve njësoj si ndëshkimi që vjen nga Allahu i Lartësuar. Këto sprova janë mundimet, lëndimet dhe vuajtjet që njerëzit i japin këtij njeriu, si dhe dhimbjet që u vijnë profetëve nga popujt e tyre. Kjo kategori, për të shpëtuar dhe për t'u ruajtur nga këto sprova, largohen dhe e braktisin rrugën që i shpuri drejt sprovës, njëlloj siç veprojnë besimtarët për të shpëtuar nga ndëshkimi i Allahut. Besimtarët braktisin gjithçka që i çon drejt këtij ndëshkimi, prandaj zbukurohen me stolinë e besimit, edhe pse kjo bën të pashmangshme përballjen me sprovat e përkohshme nga ana e njerëzve. Ky ndryshim i madh mes dy palëve vjen si pasojë e dijes dhe horizontit të secilit. Të mjerët! Vrapojnë që të ndjekin armiqtë e profetëve thjesht dhe vetëm që t'u shpëtojnë dhimbjeve që sjellin sprovat prej njerëzve, ndërkohë që në këtë mënyrë ia kanë mbathur prej dhimbjes së mundimit prej njerëzve për tek dhimbja e ndëshkimit të Allahut! Kësaj i thonë humbje dhe dëshpërim! Të ruhesh nga rëra e nxehtë, për t'u futur në zjarr! T'i ruhesh dhimbjes së shkurtër, për të përfunduar në dhimbjen e përjetshme! Këta njerëz, atëherë kur Allahu i Madhëruar do të mbajë premtimin e Tij, duke shpëtuar ushtrinë dhe të dashurit e Tij, do të thonë: “Ne ishim me ju”. Por Allahu i Madhëruar është i Ditur; Ai e njeh shumë mirë hipokrizinë që fshihet brenda gjoksit të

mashtruesve. Si përfundim, ajo çka deshëm të theksojmë, është se Allahu, me urtësinë e vet, deshi që robërit e Tij të sprovohen, dhe në këtë mënyrë të përzgjidhen, duke u dalluar të mirët nga të këqijtë, ata që meritojnë dashurinë dhe shpërblimet e Tij, nga ata që nuk i meritojnë; Ai deshi që ata të sprovohen dhe të dallohen, sikurse ndodh me floririn, të cilin, kur duam ta pastrojmë, e fusim në zjarr për ta shkrirë, duke larguar prej tij papastërtitë. Sprovat duhen patjetër, sepse shpirti, në esencë të tij ka dy substanca të dëmshme: ato quhen ‘inJORANCË’ dhe ‘padrejtësi’, dhe mund të largohen vetëm duke kaluar në fushëbetejat e sprovave, pastrimit dhe përzgjedhjeve. Nëse këto veti, bashkë me gjurmët e tyre të dëmshme, dalin e pastrohen në këtë jetë nëpërmjet sprovave, atëherë në jetën tjetër i pastruari meriton Xhenetin. E nëse nuk bëhet ky pastrim këtu, atëherë kjo e bën të domosdoshme përjetimin, me plot kuptimin e fjalës, e sprovave të ahiretit. Kështu, pasi njeriu të pastrohet, do t’i jepet leje të hyjë në xhenet. Zad el mead vëll 3.

⁴⁰ **Beteja e Hunejnit.** Kjo quhet ndryshe edhe beteja e Eutasit. Hunejni dhe Eutasi janë dy vende mes Mekës dhe Taifit, prandaj beteja mori emrin e vendit ku ajo u zhvillua. Ajo quhet ndryshe edhe lufta e Havazinasve, sipas emrit të popullit që u ngrit kundër Profetit (s.a.u.s.).

Ibn Ishaku thotë: “Havazinasit, kur dëgjuan për Profetin (s.a.u.s.) dhe suksesin e madh që Allahu i Lartësuar i dhuroi atij për çlirim të Mekës, filluan të mobilizonin gjithçka për një luftë kundër tij. Prej fiseve të Hauazinit, ushtrisë iu bashkëngjiti i gjithë Thekifi, Mudari dhe Xhusheru. Gjithashtu me ta u bashkuan edhe fisi i Sad Ibn Bekrit dhe njerëz prej fisit Benu Hilal, por ata ishin të pakët në numër. Nga fisi i Kajs Ajlanit nuk morën pjesë veçse këta të fundit. Ndërsa nga havazinasit nuk mori pjesë Keabi dhe as fisi i Kilabëve. Mes fisit të Xhushamit ishte edhe një plak i shtyrë

shumë në moshë. Por ai nuk kishte në dorë gjë tjetër përveç gjykimin e tij dhe përvojës luftarake. Kishte qenë trim, i guximshëm dhe i sprovuar në beteja. Ndërsa mes pjesëmarrësve nga Thekifi ishin edhe dy prijësa të tyre. Në krye të aleatëve ishte Karib Ibn Esuedi dhe në krye të fisit Benu Malik ishte edhe Subej Ibn Harithi dhe i vëllai Ahmer Ibn Harith. Në krye të të gjithë ushtrisë qëndronte Malik Ibn Auf Nasriju, i cili urdhëroi që në fillim të marshimit që të gjithë luftëtarët të merrnin me vete pasuritë, gratë dhe fëmijët e tyre. Kur mbërritën në Eutas, njerëzit u grumbulluan rreth tij. Mes tyre ishte edhe Durajd Ibn Simehi, i cili zbriti dhe pyeti:

- Në ç’luginë jemi këtu?

- Në Eutas.

- Vend i mirë për kuajt. As shkëmb i thepisur dhe as fushë fort e butë. Ç’janë këta zëra që po dëgjoj? Zëra deveje, pëllitje gomarësh, të qara fëmijësh dhe blegërima delesh?

- Malik Ibn Aufi urdhëroi që të merrnin gjithçka me vete: gratë, fëmijët, pasuritë, - i thanë.

- Ku është Maliku?

- Ja atje, - i tha.

- O Malik, - iu drejtua ai, - ti je sot udhëheqësi i këtij populli. Pas kësaj dite do të vijnë edhe ditë të tjera. Çfarë janë këta zëra që dëgjoen? Ç’janë këta zëra deveje, pëllitje gomarësh, të qara fëmijësh dhe blegërima delesh?! - e pyeti.

- Urdhërova unë që ata të merrnin me vete fëmijët, gratë dhe pasuritë e tyre - u përgjigj ai.

- Po pse?

- Mendova se, duke u shoqëruar çdo luftëtar me familjen dhe pasurinë e tij, ai do të luftojë më fort për mbrojtjen e tyre.

- Pasha Allahun, ti je bari delesh! E çfarë mund ta kthejë pas të mundurin në betejë?! Për të arritur fitoren, të hyjnë në punë veçse burrat me shpatë. Por nëse mundesh, ke për t’u shkatërruar me familje dhe pasuri.

Pastaj Duejdi tha:

- Po fisi i Keabit dhe Kulabit?

- Ata nuk morën pjesë në betejë.

- Atëherë, në këtë betejë munguan trimat këmbëngulës. Nëse do të ishte ditë fitoreje, ata nuk do të mungonin. Do të dëshiroja shumë që edhe ju të vepronit ashtu fisi i Keabi dhe Kulabët. Kush merr pjesë ndër ju?

- Amër Ibn Amiri dhe Auf Ibn Amiri.

- Ata janë dy trungje të Amirit, që nuk sjellin as dëm, as dobi. Më pas tha: O Malik, duke marrë bashkë me ushtrinë gratë, fëmijët dhe pasuritë e Hauazinit, nuk ke gjë në vijë. Largoji ata në një vend të sigurt, diku mes popullit tënd, dhe pastaj nisu të përballësh armikun. Nisuni të armatosur e mbi kuaj. Nëse fitoni, le të vijë edhe të tjerët që ke lënë pas, e nëse jo, të paktën ke shpëtuar familjen dhe pasurinë tënde.

- Maliku ia ktheu: Për Zotin, nuk bëj unë ashtu si thua ti. Ti dhe mendja jote janë plakur shumë. O fiset e Hauazinit! Ose do të më bindeni mua, ose do të hidhem mbi këtë shpatë dhe të më dalë në shpinën time.

- Të bindemi ty, o Malik! – u përgjigjën ata.

- Atëherë Durejdi tha: Nuk jam dëshmitar i kësaj dite, edhe pse jam i pranishëm.

Ah, i mjeri unë, të qeshë djalë, të luftoja,

Me vrull e mbi kalë të ikja fluturim,

Krifë-bukurin krenar me frerë ta drejtoja,

Majtas e djathtas, i ashpër në luftim.

Maliku iu drejtua ushtrisë: “Kur t’i shihni, thejini këllëfët e shpatave tuaja dhe lëshohuni si një grusht i vetëm!” Ai dërgoi zbuluesit e vet të kontrollonin zonën. Por, ata u kthyen të këputur nga frika dhe lemeria e madhe. Ai u tha: “Të mjerët ju! Çfarë ju ndodhi?” – “Pamë burra të bardhë mbi kuaj pullali. Vallahi, siç e sheh, u tmerruam aq shume, sa që nuk e mbajtëm dot veten”. Por, – për Allah! – edhe kjo nuk e ktheu mbrapsht Malikun nga drejtimi që kishte marrë.

Kur dëgjoi për ta, Profeti (s.a.u.s.) dërgoi zbuluesin e tij Abdullah Ibn Hadrade el Eslemi, duke e urdhëruar që të hynte në

kampin e tyre dhe të merrte informacione. Dhe ai ashtu bëri: hyri mes tyre dhe mori informacionet që dëshironte. Ai mësoi përse ishin mbledhur dhe për planet e tyre për luftë kundër Profetit (s.a.u.s.) Pastaj u kthye te Profeti (s.a.u.s.) dhe ia përcollti të gjitha ç’kishte dëgjuar. Atëherë, Profeti (s.a.u.s.) vendosi të nisej drejt havazinasve. Atij i kishin thënë se Safuani Ibn Umeje kishte plot parzmore dhe armë, prandaj dërgoi dikë që ta thërriste. Në atë kohë Safuani ishte idhujtar. Kur u paraqit, Pejgamberi (s.a.u.s.) i tha: “O Ebu Umeje! Na jep hua armët e tua, sepse na duhen të luftojmë armikun tonë.” Safuani pyeti: “A po m’i rrëmben me forcë ato, o Muhamed?” Profeti (s.a.u.s.) iu përgjigj: “Jo! Po t’i kërkoj hua, për t’i përdorur, duke marrë përsipër dëmshpërblimin e plotë, në rast të ndonjë dëmtimi a humbjeje derisa të t’i kthej.”⁴⁰ Kur pa këtë përgjigje, Safuani tha: “Mirë! Pse jo?!” Dhe, vërtet, ai dha 100 gjoksore bashkë me armët që shoqëroheshin me to. Madje disa përmendin se Profeti (s.a.u.s.) i kërkoj atij që të merrte përsipër edhe transportin e armëve, dhe ai e bëri. Më tej, Profeti (s.a.u.s.) u nis bashkë me 2000 luftëtarë mekas dhe 10000 medinas, që kishin shkuar me të për të çliruar Mekën; pra ishin 12000 luftëtarë gjithsej. Si mëkëmbës në Mekë, u emërua Attab Ibn Usejdi.

Ibn Ishaku thotë: “Më ka treguar Asim Ibn Omer Ibn Katade, që përcjell prej Abdurahman Ibn Xhabirit, ky prej babait të tij Xhabir Ibn Abdilahi, i cili tregon: “Kur mbëritëm në luginën e Hunejnit, filluam të zbresim në tatpjetën e saj. Kështu, u varëm me shpejtësi teposhtë në një rën prej luginave të *Tihame*-s. Por ushtria armike, që kishte mbëritur atje para nesh, na kishin zënë pusi në qafat, shtigjet, kthesat, ngushticat dhe rrugicat e luginës. Ata kishin ngitur kurthin dhe ishin përgatitur mirë me një plan të hollësishëm. Ata ishin të gatshëm të na sulmonin. Kështu, në muzgun e agimit, ndërkohë që ne po zbrisnim, befas

skuadrat e ushtrake të armikut na mësyjnë njehërësh. Njerëzit tanë filluan t'ia mbathnin pa e kthyer më kokën pas. Asnjëri nuk e kthente kokën tek tjetri dhe as nuk pyeste për të. Në këtë situatë, Profeti (s.a.u.s.) mori anën e djathtë të luginës dhe pastaj thirri me zë të lartë: “O njerëz! Ku po shkoni?! Ejani tek unë! Unë jam Profeti i Allahut! Unë jam Muhamed Ibn Abdullahi!” Me Profetin (s.a.u.s.) mbetën vetëm një grup muhaxhirësh, ensarësh dhe farefisi i tij. Prej muhaxhirëve që mbetën me të ishin Ebu Bekri dhe Omeri, ndërsa nga familja e tij ishin Aliu, Abasi, Ebu Sufjan Ibn Harithi dhe i biri, ishin El Fadl Ibn Abasi, Rabia Ibn Harithi, Usame Ibn Zejdi dhe Ejman Ibn Umi Ejmani. Ky i fundit u vra atë ditë. Një burrë nga Hauazini qëndronte hipur mbi një deve të kuqe dhe në duar mbante një flamur të zi, të lidhur në majën e një heshte të gjatë. Ai ecte përpara havazinasve, kurse të tjerët qëndronin pas tij. Këdo që e arrinte, e shponte me heshtë; kur i shpëtonin, ai u ngrinte flamurin me dorë të tjerëve pas tij, që të përparonin. Në një situatë të tillë, drejt tij lëshohet Ali Ibn Ebu Talibi dhe një ensar për ta vranë. Aliu i shkon nga pas dhe ia pret nyjet e këmbëve devesë së tij, e cila rrëzohet përdhe. Atëherë mbi të lëshohet ensari, që i jep një goditje dhe ia fluturon këmbën që nga mesi i kërcirit. Havazinasia bie nga deveja në tokë. Që këtu filloi dueli me shpata. Dhe, vallahi, kur u kthyen ata që u larguan nga fushëbeteja, gjetën robërit e luftës pranë Pejgamberit (s.a.u.s.)...”⁴⁰ Përsëri Ibn Is'haku thotë: “Kur muslimanët po pësonin humbje fillimisht, disa të pagdhundur të mekasve që merrnin pjesë në atë betejë me Profetin (s.a.u.s.), filluan të shfryjnë mllefin brenda gjoksit të tyre. Kështu, Ebu Sufjan Ibn Harbi tha: “Ata nuk do të ndalen nga kjo thyerje pa arritur në bregun e detit”. Ai i kishte shigjetat e fallit me vete në trastë. Kurse Xhebeletu Ibn Hanbeli, – ose sikurse thotë Ibn Hishami: Keledetu Ibn Hanbeli, – tha: “Sot u prish magjia që ai ka bërë ...”.

Safuani, vëllai i tij nga nëna, i cili në atë kohë ishte ende idhujtar i bërtiti: “Hesht, o t'u thaftë goja! Për Zotin, unë parapëlqej më tepër që të udhëhiqem nga një kurejsh, sesa të udhëhiqem nga një havazinas!”⁴⁰

Ibn Sadi përcjell prej Shejbe Ibn Othman el Haxhebit rrëfimin e tij: “Ditën e çlirimit, Profeti (s.a.u.s.) hyri në Mekë me forcë. Unë thashë me vete: ‘Do të shkoj me kurejshët në Hunejn. Ndoshta gjatë luftës do të më krijohet mundësia që ta vras Muhamedin pabesisht, duke u bërë unë ai që do të marrë hakun e të gjithë kurejshëve’. Në atë kohë isha shumë i vendosur, sa që gjithmonë thoja me vete: “Sikur të mos mbetej asnjë arab dhe joarab pa e pasuar Muhamedin, unë kurrë nuk do të bëhesha pasues i tij”. Unë rrija i gatshëm, në pritë, sa të më jepej mundësia. Çdo moment që kalonte më shtonte urrejtjen dhe dëshirën për ta vranë. Kështu, kur filloi beteja (në Hunejn) dhe njerëzit filluan të përzihen, Pejgamberi (s.a.u.s.) u hodh nga mushka dhe hoqi shpatën nga këllëfi për sulm. Unë iu afrova, të plotësoja atë vepër që aq me zjarr e prisja. E ngrita shpatën dhe gati sa nuk e lëshova mbi të, por në çast mu shfaq një valë zjarri, e fortë si vetëtima, e cila gati sa s'më dogji. Ngrita duart të mbuloja sytë, nga frika prej verbimit. Në këtë moment, Pejgamberit (s.a.u.s.) hodhi vështrimin drejt meje dhe më thirri: “O Shejbu, afrohu pranë meje!” Unë iu afrova pranë, ndërsa ai e vendosi dorën e tij mbi gjoksin tim, e pastaj u lut: “O Allah! Ruaje atë prej shejtanit!” Beto hem në Allahun se, që në atë moment, ai u bë njeriu më i dashur për mua. E desha më shumë edhe se dëgjimi, shikimi dhe jeta ime. Allahu i Lartësuar ma largoi atë që ndodhej në gjoksin tim. Pastaj ai më tha: “Afrohu dhe lufto!” Unë dola para tij dhe po kosisja me shpatën time këdo që më dilte përpara. Allahu është dëshmitar që unë isha gati të vetëflijohesha për ta mbrojtur Profetin prej çdo gjëje. Në ato momente, edhe sikur të dilte përpara im atë, do ta godisja me

shpatë. Unë i qëndrova pranë bashkë me të tjerët që i qëndruan pranë derisa u kthyen muslimanët dhe iu vërsulën tok armikut. Dikush i afroi mushkën Profetit (s.a.u.s.) dhe ai i hipi. Pejgamberi i ndoqi pas armiqtë gjerësa u shpërndanë në çdo anë dhe ia mbathën. Pastaj ai u kthye në kamp dhe hyri në çadrën e vet. Atje nuk hyri tjetërkush veç meje, dhe kjo nga dashuria për të, nga dëshira e madhe që kisha për ta kundruar dhe gëzimi që më sillte qëndrimi pranë tij. Ai më tha: “O Shejbu! Ajo që Allahu deshi për ty ishte më e mirë sesa ajo që ti doje për veten tënde.” Pastaj filloi të më tregonte imtësisht gjithçka që kisha menduar unë fshehtas, në veten time. Më tregoi gjithë çfarë kisha menduar dhe që nuk ia kisha treguar kurrë askujt. Pastaj unë i thashë: “Dëshmoj dhe deklaroj se nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë veç Allahut, dhe se ti je i dërguari i Allahut! Kërkoji Allahut falje për mua.” Ai tha: “Allahu të faltë!”⁴⁰

Ibn Ishaku thotë: “Më ka treguar Zubejri, që transmeton prej Kuthejr Ibn Abasit, ky nga i ati, El Abas Ibn Abdil Mutalibi, se ka rrëfyer: “Unë isha pranë Pejgamberit (s.a.u.s.) dhe mbaja fort frerët e mushkës së tij të bardhë. Unë isha trupmadh dhe kisha zë kumbues. Profeti (s.a.u.s.), kur pa muslimanët që po largoheshin, tha: “Ku shkoni, o njerëz?” Por unë pashë se askush nuk e ktheu kokën pas. Atëherë, ai më tha: “O Abas! Thirr fort, me zë të lartë: “O ensarë! O ju që dhatë besën poshtë pemës!”” Atëherë ata u përgjigjën: “Si urdhëron, si urdhëron!” Veç t’i shihje se si vraponin drejt Pejgamberit (s.a.u.s.)! Kur mundoheshin të frenonin dhe të kthenin devetë apo kuajt e tyre drejt Pejgamberit (s.a.u.s.) dhe e shihnin të pamundur, hidhnin gjoksoret në qafë, merrnin shpatën, harkun dhe mburojën, kërcenin prej kafshëve, i lëshonin të iknin dhe vinin me shpejtësi drejt zërit derisa mbërrinin tek Pejgamberi (s.a.u.s.). Pasi u grumbulluan rreth 100 vetë, filloi një luftë e ashpër. Në fillim të betejës, refreni që dëgjohej ishte

“Përpara, o ensarë!” Pastaj, nga fundi i saj, dëgjohej “Përpara, o Hazrexh!” Ata ishin shumë të ashpër dhe të qëndrueshëm në betejë. Profeti hipi mbi kafshën e tij dhe, kur pa njerëzit duke u përleshur shumë ashpër me shpata, tha: “Tani u ndez beteja!”⁴⁰ Disa shtojnë se Profeti (s.a.u.s.) ka thënë gjithashtu: “Unë jam Profet, dhe jo mashtrues! Unë jam i biri i Abdul Mutalibit!”

Ndërsa në ‘Sahih’-un e Muslimit thuhet se Profeti (s.a.u.s.) mori në dorë një grusht guralecësh, gjuajti me ta në drejtim të armikut, dhe pastaj tha: “U mundën, pasha Zotin e Muhamedit!” Dhe menjëherë pas goditjes, fillova të shoh se ata po dobësoheshin dhe po shpartalloheshin.⁴⁰

Ndërsa në një transmetim tjetër, po tek Muslimi, thuhet se Profeti (s.a.u.s.) zbriti nga mushka e tij, mori një grusht dheu dhe e flaku në drejtim të tyre, duke thënë: “Të shëmtuara qofshin fytyrat tuaja!” Gjithësecilit prej tyre iu mbushën sytë prej atij dheri dhe, dhe nisën t’ia mbathin.⁴⁰

Ibn Ishaku sjell rrëfimin e Xhubejr Ibn Mutaimit, që ka thënë: “Përpara se të mposhteshin armiqtë, ndërkohë që beteja në Hunejn ishte e ndezur fort, unë pashë diçka si një petk i zi, që po zbriste nga qielli dhe që ra mes nesh dhe armikut. Kur shoh mirë, dallova se ato ishin milingona të zeza, që tashmë ishin përhapur dhe kishin mbuluar luginën. Nuk vonoi shumë, e armiku u thye. Unë nuk dyshova aspak se ata ishin melekët.”

Ibn Ishaku thotë: “Idhujtarët, pas humbjes që pësuan, u nisën për në Taif. Së bashku me ta ishte edhe Malik Ibn Afi. Një pjesë e tyre e ngritën kampin ushtarak në Eutas, ndërsa të tjerët shkuan drejt Nahles. Profeti (s.a.u.s.) dërgoi në ndjekje të atyre që u qëndruan në Eutas Ebu Amir el Eshariun. Kur Ebu Amiri i zuri, ata filluan të shigjetonin muslimansët prej së largu dhe një shigjet gjuhet në drejtim të Ebu Amirit dhe e vret. Pas tij, flamurin e mori djali i vëllait të tij, Ebu Musa el Eshariu, i cili i

lufoi armiqtë. Allahu i Lartësuar ia mundësoi t'i shpartallonte. Mes idhujtarëve të vrarë ishte edhe vrasësi i Ebu Amir. Pas ngjarjes, Profeti (s.a.u.s.) u lut: "O Allah, fale Ubejd Ebu Amirin dhe familjen e tij dhe lartësoje atë Ditën e Gjykimit në gradë të lartë, mbi shumë prej krijesave të Tua!". Ai kërkoi falje gjithashtu edhe për Ebu Musa el Eshariun."⁴⁰

Malik Ibn Aufoi vazhdoi rrugën, derisa u strehua në kështjellat e Thekifit. Profeti (s.a.u.s.) urdhëroi që të grumbulloheshin të gjithë robërit, robëreshat dhe plaçka e luftës dhe të dërgoheshin në El Xhiranete. Numri i robërve dhe robëreshave ishte rreth 6.000. Pati 24.000 kokë deve dhe mbi 40.000 kokë dele të kapura. Ndër pasuritë e fituara ishin edhe 4.000 *ukije* argjend.

Profeti (s.a.u.s.) i priti ata, se ndoshta vinin të dorëzuar si muslimanë, për mbi 10 ditë e net. Pastaj filloi të shpërndajë plaçkën e luftës. Të parëve u dha atyre që kërkonte t'u fitonte zemrat për përqaftimin ose forcimin e Islamit. Ebu Sufjan Ibn Harbit i dha 40 *ukije* argjend dhe 100 deve. Ebu Sufjani tha: "Po djalit im, Jezidit?" – "Jepini edhe atij 40 *ukije* argjend dhe 100 deve!" – tha Pejgamberi (s.a.u.s.). Por Ebu Sufjani tha përsëri: "Po djalit tim, Muavijes?" – "Jepini edhe atij 40 *ukije* argjend dhe 100 deve!" – urdhëroi Pejgamberi (s.a.u.s.).

Edhe Hakim Ibn Hizamit iu dhanë 100 deve. Ky kërkoi edhe 100 të tjera, dhe Profeti (s.a.u.s.) i dha edhe 100 të tjera. Ai i dha gjithashtu Nadir Ibn Harith Ibn Katades 100 deve, Ata Ibn Harithe el Thekafiut 50 deve. Kështu morën edhe disa të tjerë nga 100 deve ose 50 deve.

Pas këtyre, Profeti (s.a.u.s.) i dha Abas Ibn Mirdasit 40 deve, por Abasi, nëpërmjet një vjershe, shprehu dëshirën për më shumë, dhe Profeti (s.a.u.s.) ia plotësoi numrin me 100 deve.

Më tej, Zejd Ibn Thabiti u urdhërua që të llogariste të tërë plaçkën e luftës dhe njerëzit që do t'i merrnin. Pas llogaritjes Pejgamberi (s.a.u.s.) ua shpërndau, duke i

dhënë çdo këmbësor 4 deve dhe 40 bagëti të imëta, ndërsa çdo kalorësi 12 deve dhe 120 bagëti të imëta.

Ibn Ishaku tregon: "Më ka treguar Asim Ibn Omer Ibn Katade, që përcjell prej Mahmud Ibn Lebidit, ky prej Ebu Seid el Hudriut, se: "Kur Profeti (s.a.u.s.) shpërndau ato pasuritë e mëdha disa kurejshëve dhe krerëve të disa fiseve arabe dhe ensarët nuk morën asgjë prej tyre, diçka filloi të vërtitej në zemrat e ensarëve. Ata u mërzitën dhe nisën të flisnin me njëri-tjetrin, krejt të turbulluar. Dikush thoshte: "Për Zotin, Profeti (s.a.u.s.) tani u takua me popullin e tij", e të tjera fjalë si këto. Atëherë Sad Ibn Ubade shkoi tek Profeti (s.a.u.s.) dhe i tha: "O i Dërguari i Allahut! Ensarët se ç'ndiejnë në zemër, pas ndarjes së plaçkës së luftës! Vërtet, disave prej popullit tënd dhe disa krerëve të fiseve arabe iu bëre dhurata të mëdha prej plaçkës së luftës, ndërsa asnjëri prej ensarëve nuk ka marrë dhuratë të tillë...". Profeti (s.a.u.s.) i tha Sadit: "Po ti vetë, o Sad, çfarë mendon?" – "Edhe unë jam pjesëtar i popullit tim, o i Dërguari i Allahut...". Atëherë, Pejgamberi (s.a.u.s.) tha: "Shko e mblidhe popullin tënd këtu, në këtë vend të rrethuar!" Me ta erdhën edhe një grup muxhahirësh, të cilët u lejuan të qëndronin. Më pas u afruan edhe të tjerë, por ata u ndaluan. Kur u grumbulluan të gjithë, Sadi njoftoi Profetin (s.a.u.s.) dhe ai erdhi. Pasi falënderoi Allahun e Lartësuar dhe e lavdëroi ashtu si e meriton i Madhërishmi, ai (s.a.u.s.) tha:

– "O ensarë! Çfarë janë ato fjalë që kam dëgjuar prej jush? Ç'janë ato ndjenja mërzitje që vërtiten në zemrat tuaja?! Kur erdha unë tek ju, a nuk ishit ju të humbur nga Rruga e Drejtë dhe Allahu i Lartësuar ju udhëzoi nëpërmjet meje! A nuk ishit ju të varfër dhe Allahu ju pasuroi me mua? A nuk ishit ju armiq të njëri-tjetrit dhe Allahu ju bashkoi zemrat nëpërmjet meje?"

– “Bamirësia e Allahut dhe e Pejgamberit të Tij mbi ne është e madhe dhe meriton mirënjohje”, – thanë njerëzit.

Pastaj tha: “A nuk po më përgjigjeni, o ensarë?” – “E çfarë përgjigje të të japim, o i Dërguari i Allahut! Pa dyshim, bamirësia e Allahut dhe e Pejgamberit të Tij mbi ne është e madhe dhe meriton mirënjohje.”

Profeti (s.a.u.s.) vijoi: “E pra, vallahi! Ju mund të thoni diçka që është shumë e vërtetë, dhe të gjithë do t’ju besonin. Ju mund të thoni: “Ti erdhe tek ne i mohuar nga të tjerët dhe ne të besuam, erdhe i tradhtuar nga të gjithë dhe ne të mbështetëm e të ndihmuam, erdhe i dëbuar dhe ne të strehuam, erdhe i varfër dhe ne të përkrrahëm me pasuritë tona”.

O ensarë! Vërtet menduat dhe ndjetë për mua pakënaqësi, për shkak të atyre palo pasurish që unë u dhurova disa njerëzve për t’u afruar zemrat në Islam?! Ndërsa juve nuk u bëra dhurata të tilla me bindjen se ju keni aq besim të fortë islam sa që nuk keni nevojë për gjëra të tilla. A nuk jeni të kënaqur, o ensarë, që njerëzit të kthehen në shtëpitë e tyre me deve dhe bagëti, ndërsa ju të ktheheni me Profetin e Allahut në vendqëndrimet tuaja?! Beto hem në Atë në dorë të të Cilit është shpirti i Muhamedit, se ju po ktheheni në shtëpitë tuaja me diçka më të mirë sesa ajo me të cilën ata do të kthehen në shtëpitë e tyre.

Sikur të mos ishte mirësia e hixhretit, unë do të preferoja të isha një prej ensarëve. Nëse njerëzit do të ndiqnin një qafë mali apo luginë, dhe ensarët të ndiqnin një qafë mali apo luginë tjetër, unë do të ndiqja grykën dhe luginën e ensarëve. Ensarët janë miqtë dhe rrethi im i ngushtë, ndërsa njerëzit e tjerë janë më larg.

O Allah! Mëshiroji ensarët, fëmijët e ensarëve dhe fëmijët e fëmijëve të ensarëve!”

Ata filluan të qajnë, sa lagën mjekrat e tyre me lot, dhe thanë: “Jemi të kënaqur që Profeti i Allahut të jetë pjesa dhe fati ynë!”.

Pastaj Profeti (s.a.u.s.) u largua dhe ata u shpërndanë.⁴⁰

Te Profeti (s.a.u.s.) shkoi edhe Shejma Bintu el Harith Ibn Abdil Uzza, motra nga gjiri e Pejgamberit (s.a.u.s.), e cila tha: “O i Dërguari i Allahut! Unë jam motra jote nga gjiri.” – “E çfarë shenje sjell si argument?” – e pyeti Pejgamberi (s.a.u.s.). – “Kam një të kafshuar në kurrizin tim, që ma ke bërë ti i vogël kur unë po të mbaja.” Dhe, vërtet, Profeti (s.a.u.s.) e njohu shenjën. Ai i shtroi asaj mantelin e tij dhe e ftoi të ulej në të. Pastaj i dha mundësi të zgjidhte, duke i thënë: “Nëse dëshiron të qëndrosh me mua, qëndro, dhe do të jesh e dashur dhe e respektuar. Nëse dëshiron të kthehesh te familja jote e unë të të dhuroj pasuri, ashtu vepro, se do të të jap.” Ajo tha: “Atëherë, më jep pasuri dhe më lër që të rri me familjen time.”

Fisi i Benu Sadit thonë se asaj iu dha një shërbëtor dhe shërbëtore, të cilët i martoi me njëri-tjetrin. Djali quhej Mekhul. Ata patën shumë pasardhës në këtë fis, deri shumë vonë. Ebu Omeri tregon se ajo pranoi Islamin dhe se Profeti (s.a.u.s.) i dhuroi asaj tre robër, një shërbyese, si dhe mjaft deve e bagëti. Ai e quajti atë Hudhafa, ndërsa Shejma qe llagapi i saj.

⁴¹ **Delegacioni i havazinasve.** Te Profeti (s.a.u.s.) shkoi një delegacion nga Hauazini. Ata ishin 14 burra, të cilët kryesoheshin nga Zubejr Ibn Sardi. Mes tyre ishte edhe Ebu Burkani, xhaxhai i Pejgamberit (s.a.u.s.) nga gjiri. Ata i kërkuan Pejgamberit (s.a.u.s.) që t’u kthente atyre pa shpërblësë robërit dhe pasuritë e tyre të humbura në betejë. Ai (s.a.u.s.) u tha: “Sikurse e shihni, me mua janë këta njerëz, dhe ju e dini shumë mirë se fjala më e dashur për mua është ajo e sigqerta dhe e vërteta. Po ju pyes: Më të dashur për ju janë fëmijët dhe gratë tuaja apo pasuritë tuaja?” Ata thanë: “Ne nuk vëmë asgjë mbi familjet dhe pasardhësit tanë.” – “Atëherë, kur të fal namazin e sabahut, ngrihuni dhe thoni: ‘Ne

po ndërmjetësojmë me Profetin (s.a.u.s.) te besimtarët dhe me besimtarët te Profeti (s.a.u.s.), që të na i ktheni gratë dhe fëmijët tanë të marrë robër’.” E kështu, pasi fali sabahun, ata u ngritën dhe thanë ato fjalë. Pas kësaj, Profeti (s.a.u.s.) tha: “Për sa u përket atyre që janë në dorën time dhe të fisit të Abdul Mutalibit, të gjitha janë tuajat. Ndërsa për të tjerat, do të pyes njerëzit. Muhaxhirët dhe ensarët thanë: “Çfarë është e jona, po ia lëmë në dorë Pejgamberit (s.a.u.s.)” El Ekra Ibn Habisi tha: “Unë dhe fisi i Benu Temimit nuk i japim ata.” Ujejne Ibn Hisni gjithashtu tha: “Edhe unë e fisi i Fezaratë nuk i kthejmë”. Edhe Abas Ibn Mirdasi tha: “Unë dhe Benu Sulejmët nuk i dorëzojmë”. Por fisi i Benu Sulejmit tha: “Çfarë është e jona është në dorë të Pejgamberit (s.a.u.s.)”. Abas Ibn Mirdasi ua ktheu: “Më poshtëruat!” Këtu ndërhyu Profeti (s.a.u.s.) dhe thotë: “Këta njerëz erdhën si muslimanë. Fillimisht unë i prita ata që të vinin, duke i ruajtur robërit, pa i shpërndarë. Unë i vura të zgjedhin: ose të marrin njerëzit dhe pasardhësit e tyre ose të marrin pasuritë, por ata nuk vënë asgjë mbi gratë dhe fëmijët e tyre. Nëse dikush pranon me shpirtmirësi që t’ua kthejë gratë dhe fëmijët, le ta bëjë. Në të kundërt, nëse ndonjëri nuk heq dorë nga haku i tij, përsëri le t’ua kthejë atyre, sepse unë i premtoj atij që, për çdo hise do t’i jap 6 hise të tilla prej plaçkës së parë që Allahu i Lartësuar do të na e sjellë pa luftë.” Njerëzit thanë: “Ne po i dhurojmë me gjithë zemër për Profetin (s.a.u.s.)” Në këtë moment, Pejgamberi tha: “Ne nuk mund të dallojmë kështu se kush është i kënaqur e kush jo, prandaj shkoni tani, dhe le të vijnë të parët tuaj për të raportuar tek unë.” Në këtë mënyrë, atyre ua kthyen mbrapsht gratë dhe fëmijët.”⁴¹ Askush nuk mbajti më prej atyre robërve, veç Ujejne Ibn Hisnit, i cili nuk pranoi që të kthente pas një plakë. Por më vonë, gjithsesi ai e ktheu. Profeti i veshi të gjithë robërit e luftës, një për një. Zadul Mead 3.

⁴² Aliu filloi t’u përcillte njerëzve mesazhin e Pejgamberit a.s. Ai i njoftoi të gjithë se marrëveshja tashmë ishte prishur. Ai tha: “O njerëz! Mohuesit e Zotit nuk kanë për të hyrë në Xhenet. Pas këtij viti, nuk ka për të bërë haxh asnjë idhujtar. Nuk ka për t’u lejuar tavafi rreth Qabes i zhveshur. Çdokujt që ka pakt me Pejgamberin a.s., do t’i plotësohet deri në kohën e përcaktuar.”” El Humejdi thotë: “Na ka treguar Sufjani, se i ka rrëfyer Zejd Ibn Jutheju: “Ne e kemi pyetur Aliun: “Për çfarë u dërgove në atë haxh?” Ai tha: “Unë u dërgova për të përcjellë katër çështje: (1) Në Xhenet do të hyjë veçse shpirti besimtar; (2) nuk do të lejohej më tavafi rreth Qabes i zhveshur; (3) në Xhaminë e Shenjtë nuk do të lejoheshin më të bashkoheshin besimtarët dhe qafirët, pas atij viti; (4) dhe çdokujt që kishte marrëveshje me Pejgamberin a.s., do t’i respektohej ajo deri në afatin e caktuar, ndërsa për ata që nuk kishin marrëveshje me Pejgamberin, afati i tyre do të ishte katër muaj.”⁴²

⁴³ **Akt-marrëveshja për garancinë e jetës dhe pasurisë, dhe vjelja e xhizjes.** Profeti a.s. nuk i mori askujt xhizje, derisa zbriti sureja Teube, në vitin e tetë pas hixhretit. Pas shpalljes së ajeteve të xhizjes, ai filloi mbledhjen e saj prej *mexhusëve*⁴³ dhe prej *ehlu kitab-ëve*. Ai dërgoi Muadh Ibn Xhebelin në Jemen për të nënshkruar aktin e garancisë me çifutët që jetonin atje dhe ua bëri të detyrueshme dhënien e xhizjes. Profeti a.s. nuk mori xhizje prej çifutëve të Hajberit dhe disa, gabimisht, menduan se kjo ishte e veçantë vetëm për çifutët e Hajberit. Ata menduan se xhizja nuk merrej prej hebrenjve të Hajberit, edhe nëse merrej prej të tjerëve. Por ky mendim është i gabuar, sepse Profeti a.s. luftoi kundër tyre dhe ra dakord me ta që t’i lejonte në atë tokë sa të dëshironte ai, ndërkohë dispozitat për xhizjen akoma nuk ishin shpallur. Lejimi i qëndrimit të tyre atje dhe marrëveshja me ta ndodhi para zbritjes së

dispozitive të xhizjes. Më pas, Allahu i Lartësuar e urdhëroi atë që të luftonte *ehlu kitab*-ët derisa të jepnin xhizjen. Nga ky gjykim përjashtoheshin banorët e Hajberit të asaj kohe, me të cilët tashmë ishte lidhur marrëveshja për të punuar ato toka dhe për t'u dhënë gjysmën e prodhimit muslimanëve. Për këtë arsye, ai nuk u kërkoi atyre diçka tjetër përveç asaj që ishte nënshkruar. Ndërsa të tjerët, me të cilët Profeti a.s. nuk kishte ndonjë marrëveshje paraprake, ishin të detyruar të paguanin xhizjen, si të krishterët e Nexhranit, çifutët e Jemenit etj. Megjithatë, kur Umeri i dëboi hebrejtë e Hajberit, pakti i dikurshëm u prish, dhe ata u konsideruan tanimë si të gjithë *ehlu kitab*-ët e tjerë.

Disa vende islame, për shkak të paqartësisë së tyre ndaj qëndrimit të Profetit a.s., e anuluan marrjen e xhizjes prej çifutëve të Hajberit për një shkak të pavërtetë dhe të padrejtë: Një grup hebrejsh u paraqitën atyre një dokument të falsifikuar, ku pretendohet se Profeti a.s. e ka ndaluar marrjen e xhizjes prej çifutëve të Hajberit. Këtë dokument, sipas pretendimit të tyre, e kishte nënshkruar dhe dëshmuar Ali Ibn Ebu Talibi, Sad Ibn Muadhi dhe një grup sahabësh. Kjo "dëshmi" në sytë e atyre që nuk e njihnin traditën e Profetit a.s. në këto fusha, u duk e saktë dhe e pranueshme, dhe kështu gjykuan dhe vepruan. Por jo për sytë e shejhu të Islamit Ibn Tejmije. Kur atij i kërkuan që të ndihmojë në një gjykim të tillë, ai e pështyu atë dokument, dhe solli dhjetë argumente rreth pavërtetësisë së tij, nga të cilat, si më të rëndësishme, mund të përmendim:

Së pari, në të përmendet dëshmia e Sad Ibn Muadhit r.a., i cili pa dyshim është vrarë para betejës së Hendekut. Së dyti, në dokument thuhet se Profeti a.s. e ka anuluar marrjen e xhizjes prej tyre, ndërkohë që dispozitat e xhizjes akoma nuk ishin shpallur dhe asnjë sahab nuk dinte gjë për to, sepse shpallja e këtyre dispozitave u bë veçse në kohën e luftës së Tebukut, pas

Hajberit plot tri vjet. Së treti, atje përmendet se Profeti a.s. i ka shfuqizuar të gjitha detyrimet e quajtura *kulef* dhe *suhar*, të cilat merreshin prej tyre. Por kjo është një shpifje e pastër kundër tij, sepse ai kurrë nuk pati vendosur të tilla detyrime as atyre, as ndonjë tjetri. Allahu i Lartësuar e kishte ruajtur Profetin e Tij nga të tilla padrejtësi, që u shkonin për shtat veçse mbretërve të padrejtë. Madje edhe pas Profetit a.s. e tillë rrugë u ndoq. Gjithashtu, një dokument të tillë nuk e ka përmendur asnjë dijetar, të çfarëdo lëmieje qofshin ata. Për të nuk ka folur asnjë historian, kronist, dijetar hadithi a i traditës, as jurist dhe myfti e asnjë shpjegues Kur'ani. Madje një dokument të tillë ata nuk e shfaqën kurrë gjatë kohërave të para të selefëve, sepse nëse do ta shfaqnin, do të dilte sheshit mashtrimi i tyre. Por në të tilla kohë sprovash, kur njerëzit janë larguar nga njohuria e haditheve dhe traditës së Profetit a.s. në të gjitha lëmitë e jetës së tij, ata e falsifikuan dhe paraqitën një dokument të tillë, duke u ndihmuar nga disa tradhtarë të fesë së Allahut dhe të Profetit a.s. Por nuk kaloi shumë kohë që ky turp të zbulohet nga trashëgimtarët e profetëve a.s. (dijetarët).

A lejohet marrja e xhizjes prej të tjerëve që nuk janë çifutë, të krishterë dhe mexhusë?

Kur u shpallën ajetet e xhizjes, Profeti a.s. filloi ta mblidhte atë prej tri bashkësive: prej mexhusëve, çifutëve dhe prej të krishterëve. Ai nuk mori xhizje prej adhuresve të idhujve.

Kësisoj, disa thonë se marrja e xhizjes lejohet veçse prej këtyre tri bashkësive, sepse kështu veproi edhe Profeti a.s. Disa të tjerë thonë se xhizja u merret edhe të tjerëve përveç tri grupeve të përmendura, domethënë edhe prej adhuresve të idhujve që nuk janë arabë. Me mendimin e parë kanë qenë imam Shafiiu dhe imam Ahmedi - sipas njërës mendim të transmetuar prej tij. Ndërsa me mendimin e dytë janë imam Ebu Hanife dhe imam Ahmedi - sipas

transmetimit tjetër të ardhur prej tij. Allahu i mëshiroftë të gjithë!

Pasuesit e qëndrimit të dytë thonë se Profeti a.s. vërtet nuk mori xhizje prej idhujtarëve arabë, por kjo ndodhi për shkak se dispozitat e xhizjes u shpallën pasi fiset arabe kryesisht e kishin pranuar Islamin dhe në gadishull nuk kishin mbetur këmbë idhujtari. Dispozitat e xhizjes zbritën pas çlirimit të Mekës, kur arabët filluan të hyjnë në fenë e Allahut grupe-grupe dhe në tokat e tyre nuk kishte më idhujtarë. Pikërisht për këtë arsye, Profeti a.s., pas çlirimit të Mekës, u drejtua për në Tebuk, tek të krishterëve. Nëse pranë tij do të kishte arabë të padorëzuar, ai nuk do t'u shkonte atyre që ishin më të largët.

Ai që ndjek me vëmendje historinë dhe kronikat e ditëve të Islamit, e kupton se çështja vërtet qëndron kështu. Pra Profeti a.s. nuk mori xhizje prej tyre jo sepse nuk duhej marrë prej tyre, por sepse nuk kishte më të tillë. Argument për këtë është edhe fakti që Profeti a.s. ua mori xhizjen edhe mexhusëve, ndërkohë që ata nuk pretendojnë se kanë ndonjë tekst libër hyjnor. Nuk ka asgjë të saktë që të mund të vërtetojë se ata janë *ehlu kitab*-ë (ndjekës të një libri). Edhe ka ndonjë hadith që mund të aludojë për këtë mendim, themi gjykimi i ndërtuar mbi të është i pasaktë, madje i pasaktë është edhe vargu i transmetuesve të tij.⁴³

Nuk ka ndryshim mes adhuruesve të zjarrit (*mexhus*-ëve) dhe adhuruesve të idhujve. Madje mund të konstatojmë se adhuruesit e putave ishin më afër ehlu kitabëve, sesa adhuruesit e zjarrit, sepse ata vazhdonin të ishin fanatikë ndaj disa riteve të vjetra të fesë së Ibrahimit a.s, gjë të cilën nuk e kanë adhuruesit e zjarrit. Madje, a nuk ishin pikërisht adhuruesit e zjarrit armiqtë e Ibrahimit a.s, armiq të atij që ishte i dashuri i Allahut? E pra, nëse xhizja u mor prej tyre, atëherë është më se e pranueshme, madje parësore, që të merret edhe prej adhuruesve të putave. Këtë gjykim e

përkrahin edhe transmetimet e sakta të ardhura nga Profeti a.s.

Kështu, në Sahihun e Muslimit shënohet që Profeti a.s. ka thënë: “Kur të ballafaqohesh me idhujtarët armiq, ftoi ata në një nga tri gjërat. Nëse të binden, pranoji prej tyre dhe largoju luftës”, duke e patur fjalën për Islamin, xhizjen ose luftën.⁴³ Mugira i tha përfaqësuesit të Kisras: “Profeti ynë na ka urdhëruar që t’ju luftojmë ju, derisa të adhuroni Allahun (si një të vetëm) ose të jepni xhizjen.”⁴³ Profeti a.s. iu drejtua kurejshëve: “Përse nuk e thoni një fjalë, që përballë jush të nënshtrohen arabët dhe, për shkak të saj joarabët t’u japin xhizjen?!” Ata thanë “Ç’është ajo fjalë?” Ai u përgjigj: “*La ilahe il-Allah*.”⁴³ Gjatë kthimit prej Tebukut, skuadrat e Profeti a.s. zunë rob Ukejdir Dûmen. Profeti a.s. e liroi atë në shkëmbim të xhizjes dhe i fali jetën dhe pasurinë.⁴³

44 Grada e lartë e dëshmorit në rrugë të Allahut. Ka thënë Profeti a.s.: “Beto hem në Atë, në dorën e të Cilit është shpirti im, se çdonjë që plagoset në rrugë të Allahut, - dhe Allahu e di më mirë se kushdo se cili plagoset për hir të Tij, - kur të paraqitet Ditën e Gjykimit, ngjyra e plagës do të jetë si ngjyra e gjakut, ndërsa aroma e saj si aroma e miskut.”⁴⁴ Tirmidhiu sjell një hadith të Profetit a.s.: “Nuk ka më të dashura për Allahun e Madhëruar sesa dy lloje pikash dhe sesa dy lloje pasojash: pika e lotit e derdhur nga frika ndaj Allahut të Madhëruar dhe pika e gjakut e derdhur në rrugë të Allahut; pasojat nga lufta në rrugë të Allahut dhe pasojat e mbetura gjatë kryerjes së një prej detyrave ndaj Allahut të Lartësuar.”⁴⁴ Është transmetuar saktësisht prej Profetit a.s. se ai ka thënë: “Nuk ka ndonjë që vdes dhe për të cilin Allahu i Madhëruar ka përgatitur mirësi të mëdha, që të dëshirojë të kthehet në dynja, edhe nëse ia falin të gjithë dynjanë dhe ç’ka në të, përveç dëshmorit. Për shkak të mirësisë dhe të gradës së lartë të rënies dëshmor në

rrugë të Allahut, ai e dëshiron kthimin në dynja që të vritet edhe një herë tjetër (për Allahun).” Ndërsa sipas dëshmie tjetër, thuhet: “Për shkak të nderimeve të mëdha që i bëhen dëshmorit në rrugë të Allahut, ai do të dëshironte të kthehej dhjetë herë në këtë jetë e të vritej në rrugë të Allahut.”⁴⁴ Kur Ummu Haritheja, djali i të cilës u vra në luftën e Bedrit, e pyeti Profetin a.s. se ku ishte djali i saj, ai u përgjigj: “Të jesh e sigurt se ai është në gradën më të lartë të Firdeusit.”⁴⁴ Profeti a.s. ka thënë: “Shpirtrat e dëshmorëve janë brenda disa zogjve të gjelbër dhe për ta janë vendosur kandilë të varur poshtë Arshit të Allahut të Madhëruar. Ata shëtisin ku të dëshirojnë në Xhenet, pastaj shkojnë e prehen tek ata kandila. Zoti i tyre i vështron ata dhe i pyet: “A dëshironi gjë tjetër?” Ata thonë: “E ç’mund të duam më tepër, kur ne shëtisim nëpër Xhenet ku të dëshirojmë?!” Zoti i tyre ua përsërit tri herë atë pyetje. Kur e shohin se me patjetër duhet të kërkojnë diçka, përgjigjen: “O Zoti ynë, ne dëshirojmë të na i kthesh shpirtrat në trupat tanë, në mënyrë që të mund të vritemi përsëri në rrugën Tënde.” Kur qartësohet se ata nuk kanë dëshira të tjera që duan t’u plotësohen, atëherë nuk pyeten më.”⁴⁴ Gjithashtu Profeti a.s. ka thënë: “Allahu i Madhëruar e ka dalluar dëshmorin mbi të tjerët me disa privilegje:

- Do t’i falen të gjitha gabimet që në currilën e parë të gjakut që derdh;
- do t’i tregohet vendi i vet në Xhenet;
- do të zbukurohet me stolitë e imanit;
- do të martohet me hyritë e symëdha.
- do të ruhet e sigurohet prej ndëshkimit të varrit;
- do të jetë i qetë dhe i sigurt Ditën e Tmerit të madh (Kijametit);
- mbi kokën e tij do të vendoset kurora e fisnikërisë dhe urtësisë, një smerald i së cilës është më e mirë se dynjaja dhe gjithë ç’ka në të;
- do të martohet me shtatëdhjetë e dy hyri sybukura;

- do t’i jepet leje të ndërmjetësojë për shtatëdhjetë të afërm të tij.”⁴⁴ Këtë hadith e ka sjellë imam Ahmedi, ndërsa Tirmidhiu e ka vlerësuar si të saktë.

Profetit a.s. i drejtohet Xhabirit, birit të Abdullahit. “A dëshiron të të tregoj së çfarë i tha Allahu i Lartësuar babait tënd?” – “Po” – u përgjigj Xhabiri. Profeti a.s. i thotë: “Allahu i Lartësuar nuk i ka folur askujt pa një perde në mes, ndërsa babait tënd i foli drejtpërdrejt dhe pa ndërmjetës, duke i thënë: “O adhuresi Im, kërko prej Meje ç’të duash, e Unë do ta jap!” – “O Zoti im, - i tha Abdullahi, - më kthe edhe një herë në jetë, që të vritem sërish për Ty” – “Por Unë e kam vendosur prerazi që askush nuk mund të rikthehet në dynja.” – “Atëherë, o Zoti im, tregoju atyre që kam lënë pas meje!” E kështu Allahu i Madhëruar zbriti ajetin: “Kurrë mos thoni për ata që bien dëshmorë në rrugën e Allahut: “Janë të vdekur”! Jo. Ata janë të gjallë te Zoti i tyre, duke u kënaqur. Ata janë të gëzuar me atë që u ka dhënë Allahu nga mirësia e Tij. Ata gëzohen edhe për ata që kanë lënë pas dhe që ende nuk u janë bashkuar radhëve të tyre (si dëshmorë), se për ta nuk do të ketë as frikë dhe as nuk kanë pse të brengosen. Ata janë të gëzuar me mirësitë dhe begatitë e Allahut. S’ka dyshim se Allahu nuk ua humb shpërblimin besimtarëve.” (Al Imran 169-171).⁴⁴

Profeti a.s. ka thënë: “Vëllezërve tuaj që u vranë në Uhud, Allahu i Madhëruar ua vendosi shpirtrat në brendësi të disa zogjve jeshilë për të shëtitur e për të pirë nga lumenjtë e Xhenetit, si dhe për të shijuar frutat e tij. Pastaj ata shkuan të prehen në disa kandila prej floriri, të varur nën hijen e Arshit. Pasi i shijuan mirë frutat dhe pijet dhe pasi u prehën këndshëm në vendet e bukura dhe të mrekullueshme, ata thanë: “Ah, sikur vëllezërit tanë ta dinin së çfarë nderimi dhe pritjeje të mrekullueshme na dhuroi Zoti ynë! Kështu ata nuk do të heqin dorë kurrë nga lufta në rrugën e Allahut dhe kurrë nuk do t’ia përtojnë luftës dhe

betejave.” Atëherë Allahu i Madhëruar i shpalli Profetit të Tij këtë ajet: “Kurrë mos thoni për ata që bien dëshmorë në rrugën e Allahut: “Janë të vdekur”! Jo. Ata janë të gjallë te Zoti i tyre, duke u kënaqur. Ata janë të gëzuar me atë që u ka dhënë Allahu nga mirësia e Tij. Ata gëzohen edhe për ata që kanë lënë pas dhe që ende nuk u janë bashkuar radhëve të tyre (*si dëshmorë*), se për ta nuk do të ketë as frikë dhe as nuk kanë pse të brengosen. Ata janë të gëzuar me mirësitë dhe begatitë e Allahut. S’ka dyshim se Allahu nuk ua humb shpërblimin besimtarëve.” (Al Imran 169-170).⁴⁴

Në “Musnedin” e imam Ahmedit, sillet një hadith i Profetit a.s.: “Shehidët ndodhen pranë një lumi të kulluar dhe vezullues pranë portave të Xhenetit. Ata ndodhen në një kube të gjelbër, ku mëngjes e mbrëmje u shkojnë furnizime prej Xhenetit.”⁴⁴

Thotë Profeti a.s.: “Akoma pa u tharë në tokë gjaku i dëshmorit, nxitojnë për tek ai dy gratë (hyritë) e tij. Ato duken si dy zogj që kanë humbur tufën e tyre në një tokë të hapur. Secila prej tyre mban në dorë një veshje të bukur, e cila është më e mirë se e gjithë dynjaja e ç’ka në të.”⁴⁴

Në “Mustedrak” dhe te Nesaiu është hadithi i Profetit a.s.: “Të vritem në rrugën e Allahut është shumë më e dashur për mua sesa të kem nën pushtetin tim të gjithë botën.”⁴⁴ Në po të njëjtat libra transmetohet se: “Shehidi në momentin e vrasjes nuk ndien më shumë dhimbje sesa dikush që pickohet me dorë.”⁴⁴

Në “Sunen” citohet: “Dëshmori do të ndërmjetësojë për shtatëdhjetë pjesëtarëve të shtëpisë së tij.”⁴⁴

Në “Musned” thuhet: “Dëshmorët më të mirë janë ata që, kur ballafaqohen me armikun në front, nuk e kthejnë mbrapsht kokën e tyre, derisa të vriten. Këta janë ata që lodrojnë e kënaqen nëpër ndërtesat më të larta të Xhenetit, dhe të cilëve Zoti iu buzëqesh. Të jesh i sigurt se, për atë që Zoti i ka buzëqeshur në këtë dynja, nuk ka për të pasur llogari.”⁴⁴

Në “Musned” gjithashtu thuhet: “Dëshmorët janë në katër grada:

1. Burrat besimtarë me besim të fortë, të cilët përballen me armikun dhe, duke qëndruar besnikë ndaj Allahut, luftojnë derisa vriten. Këta janë ata drejt të cilëve njerëzit ngrenë kokat për t’i parë. (Profeti a.s. e ngriti kokën lart, sa i ra përtokë edhe takija e tij).

2. Burrat besimtarë me besim të fortë, të cilët kur përballen me armikun, u ngjethet trupi nga frika a thua se u është shpuar lëkura me gjemba, dhe ndërkaq një shigjetë pa adresë, qorre, i godet dhe i vret. Këta janë në gradën e dytë.

3. Burrat besimtarë me besim të fortë, por që kanë përzier vepra të mira dhe vepra të këqija, të cilët përballen me armikun dhe, duke i qëndruar besnikë Allahut, luftojnë derisa vriten. Këta janë në gradën e tretë.

4. Burrat besimtarë që e kanë tepruar shumë ndaj vetes me gabime, të cilët përballen me armikun dhe, duke i qëndruar besnikë Allahut, luftojnë derisa vriten. Këta janë në gradën e katërt.”⁴⁴

Në “Musned” dhe në “Sahihun” e Ibn Hibanit gjendet hadithi: “Të vrarët janë tri llojesh:

1. Besimtarët që luftojnë me pasurinë dhe shpirtin e tyre në rrugë të Allahut, takojnë armikun, luftojnë dhe vriten. Këta janë dëshmorët e përzgjedhur për t’u futur në ndërtesat që Allahu ka përgatitur poshtë Arshit të Tij. Vetëm profetët qëndrojnë një gradë më lart se ata, për shkak të gradës së profetësisë.

2. Besimtarët që kanë frikë e ankth për veten, për shkak të gjynaheve e gabimeve, dhe që dalin e luftojnë në rrug të Allahut me pasurinë dhe veten e tyre derisa takojnë armikun, luftojnë dhe vriten. Kjo luftë shërben për pastrimin e tyre nga gjynahet dhe gabimet. Pa dyshim se shpata është fshirësja e gabimeve. Këta do të futen në Xhenet nga cila portë të dëshirojnë. Xheneti ka tetë dyer, kurse Xhehenemi shtatë. Portat e Xhenetit janë njëra më e mirë se tjetra.

3. Munafikët që dalin me pasurinë dhe veten e tyre, ballafaqohen me armikun dhe luftojnë derisa vriten. Këta do të futen në Zjarr. Shpata nuk mund ta fshijë hipokrizinë.”⁴⁴

Përcillet saktësisht prej Profetit a.s. se: “Allahu i Madhëruar ka vendosur që kurrë nuk mund të bashkohen qafiri dhe vrasësi i tij në Zjarr.”⁴⁴

Është pyetur njëherë Profeti a.s. se cili xhihad është më i miri, dhe ai ka thënë: “I atij që lufton idhujtarët me pasurinë dhe me veten e tij.” E pyetën sërish: “Po cila vdekje në rrugën e Allahut është më e mira?” Ai u përgjigj: “E atij të cilit i derdhet gjaku dhe i vritet kali në rrugë të Allahut.”⁴⁴

Në “Sunenin” e Ibn Maxhes shënohet: “Pa dyshim, xhihadi më i madh është: të thuash fjalën e drejtë në prani të një sunduesi kriminel e të pashpirt.”⁴⁴ Ky hadith përmendet tek imam Ahmedi dhe Nesaiu, por zinxhiri i tij shkon deri te sahabët (pra është i gradës *mursel*).

Përcillet saktësisht prej Profetit a.s. se: “Pa dyshim, në mënyrë të vazhdueshme, një grup nga umeti im, do të vazhdojë betejën dhe luftën për hir të së vërtetës. Ata nuk mund t’i dëmtojnë dot as tradhtarët dhe as kundërshtarët e tyre, derisa të vijë Kijameti.”⁴⁴ Dhe sipas një transmetimi tjetër, qëndron: “...derisa i fundmi i tyre do të luftojë kundër Dexhalit.” – Zad el mead vëll 3.

⁴⁵ **Plani i Kurejshëve për vrasjen e Profetit a.s.** Mushrikët e Mekës po e shihnin me sytë e ballit se Profeti a.s. me shokë, po përgatiteshin për diçka! Ata jo më kot ngritën familjet, gratë, fëmijët dhe pasuritë e tyre për të shkuar drejt Eusit dhe Hazrexhit. Ata e kuptuan se pikëmbërritja e muhaxhirëve vlente për mbrojtje dhe për përgatitje. E çfarë mund të mendonin tjetër, kur Eusi dhe Hazrexhi ishin fise luftarake, të ashpër dhe të egër në luftë?! Çdo ditë e më tepër, mushrikët i friksonte mendimi se Profeti a.s. do të dilte nga Meka e do të

bashkohej me ta. Pastaj, sigurisht, çështjet do të ndryshonin shumë. Kjo i detyroi të mblidheshin në shtëpinë apo sallën e tyre të kuvendit, të quajtur *Darul Nedue*. Askush prej parisë nuk mungoi në këtë mbledhje kaq të rëndësishme, për të diskutuar rreth çështjes dhe situatës së frikshme që pritej. I pranishëm, pa dyshim, ishte edhe miku dhe aleati i tyre më i flaktë, Iblisi, në formën e një plaku të moçëm prej banorëve të Nexhdit, i mbështjellë plotësisht me rrobën e vet. Diskutuan gjerë e gjatë rreth çështjes së Profetit a.s. dhe çdokush dha mendimin e vet për çështjen. Por ky ‘plak i moçëm’ nuk ndalte së hedhuri poshtë mendimet dhe propozimet e shfaqura, deri në momentin kur Ebu Xhehli foli e tha:

– Më ka ardhur një ide, që s’besoj se i ka shkuar në mend ndonjërit.

– Pa të dëgjojmë, – i thanë.

– Unë mendoj që, nga çdo fis i Kurejshëve, ne të zgjedhim djalin më të fortë, t’u japim nga një shpatë të mprehtë, dhe të gjithë këta ta godasin si një dorë e vetme. Në këtë mënyrë, gjaku i tij do të shpërndalet mes të gjitha fiseve, dhe Benu Abdil Menaf nuk do të dijë si të veprojë. Sigurisht, ata nuk do të mendojnë të hapin luftë kundër të gjithë fiseve, dhe për këtë arsye do të pranojnë kompensimin e gjakut të tij, që ne do t’ua ofrojmë.

– Ky po, që është mendim, – tha ‘plaku i moçëm’ dhe e lëvdoi folësin duke thënë: “I madh ky djalosh!” Me këtë vendim u mbyll mbledhja, dhe u shpërndanë. Por nuk vonon, dhe Xhibrili a.s. shkon te Profeti a.s., duke e lajmëruar për këtë vendim, dhe kështu e urdhëron Profetin a.s. që të mos flinte në shtratin e tij atë natë.⁴⁵ Në mesditë, në një orë të pazakontë për vizitë, Profeti a.s. shkon tek Ebu Bekri dhe i thotë: “Nxirri pak jashtë ata që ke aty!” Ebu Bekri i drejtohet: “Eja, se brenda është vetëm familja jote, o i Dërguari i Allahut!” Por Pejgamberi a.s. i tregon: “Allahu i Lartësuar më ka dhënë lejen për t’u larguar.” Ebu Bekri e pyeti: “Unë kam të drejtën e

shoqërimin, o i Dërguari i Allahut?” – “Po” – iu përgjigj Profeti a.s. – “Atëherë merr cilën kafshë të duash!” Profeti a.s. i tha: “Po, por me çmimin përkatës.”⁴⁵ Profetit a.s. urdhëroi Aliun që atë natë të flinte në shtratin e Profetit a.s. Grupi i kurejshëve u mblodhën dhe filluan të vrojtonin nga e çara e derës për të hetuar Profetin a.s. e për ta kapur atë në befasi. Po këshilloheshin se kush do të që ai fatzi që do t’i gjuante i pari. E pra, mu para hundës se tyre, del Profeti a.s. duke kënduar Kuran, e duke hedhur dhé mbi koka. Ai lexonte: “Ne u kemi vënë atyre pengesa nga para dhe nga mbrapa dhe ua kemi mbuluar sytë, prandaj ata nuk shohin”. (Jasin 9). Zadul mead vëll 3.

⁴⁶ Ebu Esuedi, në "*Megazi*", citon Urvan: “Gjatë rrugës së kthimit të Pejgamberi a.s., prej Tebukut në Medinë, një grup munafikësh planifikuan që ta shtynin e ta hidhnin Pejgamberin a.s. nga maja e një mali. Kur arritën tek rruga malore, ata iu afruan Pejgamberit, me qëllimin që të ecnin bashkë me të. Por Pejgamberi a.s. u njoftua për planin e tyre, prandaj tha: “Kush dëshiron të kalojë nëpër luginë, më mirë le të kalojë, sepse ajo është rrugë më e gjerë.” Pejgamberi a.s. vetë mori rrugën e malit, ndërsa të tjerët vazhduan nëpër luginë, përveç grupit që planifikoi atentatin. Kur dëgjuan udhëzimin e Pejgamberit a.s. për të tjerët, ndërsa vetë ai të kaloi nëpër mal, munafikët u përgatitën mirë, duke u maskuar dhe duke mbështjellë fytyrat, që të mos dukeshin. Barra që ata morën përsipër ishte tepër e rëndë për supet e tyre. Pejgamberi a.s. mori me vete Hudhejfen dhe Amar Ibn Jasirin. Amarin e urdhëroi të mbante frerët e devesë përpara tij, ndërsa Hudhejfen e urdhëroi të drejtonte devenë gjatë ecjes. Duke ecur, ata dëgjuan galopin e grupit të munafikëve, të cilët po afroheshin nga pas. Pejgamberi a.s. u zemërua shumë. Ai i dha urdhër Hudhejfes që t’i zbrapste ata. Hudhejfeja e vuri re zemërimin e Pejgamberit a.s. dhe, me një

kërrabë ai filloi të godiste kafshët e tyre në fytyrë. Ai i pa kalorësit që u afruan, por nuk i njohu, sepse ishin të mbështjellë në fytyrat e tyre. Megjithatë, ai nuk kuptoi gjë prej tyre veç dukjes si udhëtarë. Allahu i Lartësuar i tmerroi ata kur panë Hudhejfen t’u afrohej, duke menduar se komploti i tyre që zbuluar, prandaj menjëherë u përzien me njerëzit e tjerë, që të mos dukeshin. Hudhejfeja u kthye te Pejgamberi a.s., por kur shkoi atje, ai tha: “Godite devenë, o Hudhejfe! Ec përpara, o Amar!” Ata nxituan ecjen, derisa mbërritën në majë të malit. Më pas u tërhoqën nga maja, për të pritur pjesën tjetër të ushtrisë. Pejgamberi a.s. i drejtua Hudhejfes dhe i tha: “A njohe ndonjë prej tyre?” – “Njoha kafshën e filanit dhe të filanit, – tha Hudhejfeja, – por errësira e natës nuk më la t’i njihja, aq më tepër që fytyrat i kishin të mbështjella.” Pejgamberi a.s. u tha: “A e dini se çfarë donin?” – “Jo, vallahi, o i Dërguari i Allahut!” – “Ata kishin bërë plan që të ecnin krah meje në mal dhe, kur të arrija në majën e tij, të më hidhnin në greminë.” – “Pse nuk na urdhëron – i thanë ata, – t’ua heqim kokat, o i Dërguari i Allahut?” – “Nuk dua – u përgjigj Pejgamberi a.s., – që njerëzit të flasin dhe të thonë: Muhamedi ngriti dorë kundër shokëve të tij.” Pejgamberi a.s. ua tregoi një për një emrat e munafikëve, pastaj i tha Hudhejfes dhe Amarit: “Mbajini të fshehtë emrat e tyre!”⁴⁶ Zadul mead vëll 3.

⁴⁷ Ebu Abdullah Xhabir Ibn Abdullah el-Ensarij r.a. ka thënë: “Ishim bashkë me të Dërguarin e Allahut (a.s.) në një betejë, kur ai tha: “Vërtet në Medinë ka burra, të cilët, kudo që ju keni shkelur, nëpër kodra e nëpër lugina, ata kanë qenë me ju, megjithëse i ka penguar sëmundja.” Sipas një transmetimi tjetër: “Ata kanë shpërblim të njëjtë me ju.” (Muslimi) Kurse sipas variantit të Buhariut, Enesi (r.a) ka thënë: “Ne po ktheheshim nga beteja e Tebukut me të Dërguarin e Allahut (s.a.v.s), kur ai

tha: “Vërtet ka njerëz të cilët mbetën në Medinë pas nesh, por që kanë qenë me ne kudo që shkua: në kodra a në lugina, megjithëse i pengoi sëmundja të vinin.”

⁴⁸ Rrugës drejt Tebukut, Pejgamberi a.s. arriti në një vend të quajtur Dhi Euan, i cili ndodhet një orë larg Medinës. Atje, një grup munafikësh që kishin ndërtuar këtë "xhami sherri", shkojnë te Pejgamberi a.s., i cili po përgatitej për t'u nisur në udhëtim, dhe i thonë: “O i Dërguari i Allahut! Ne kemi ndërtuar një xhami për të sëmurët, nevojtarët dhe si strehë për t'u falur në netët e ftohta me shi, prandaj dëshirojmë që të vish dhe të falesh atje.” Pejgamberi a.s. u tha: “Jam i zënë tani, jam gati për rrugë. Kur të kthehem, në dashtë Allahu, do të vijmë dhe do të falemi.” Pejgamberi a.s. ishte ende në Dhi Euane, kur i shpallet e vërteta nga qielli rreth kësaj xhamie. Atëherë Pejgamberi a.s. thërret Malik Ibn Duhshumin, që i përkiste fisit Benu Seleme Ibn Aufit, dhe Mean Ibn Adij el Axhlanin, dhe u thotë: “Shkoni tek ajo xhami, e ndërtuar nga njerëz të këqij! Shembeni dhe digjeni atë!” Ata u nisën vrik, derisa mbërritën te fisi i Salim Ibn Aufit, dhe pikërisht te familja e Malik Ibn Duhshumit. Maliku i tha Meanit: “Më prit deri sa të marr një zjarr nga shtëpia ime!” Ai hyri në shtëpinë e vet, mori një degë palme dhe e ndezi flakë. Pastaj të dy shkuan në atë xhami, e shembën dhe e dogjën. Ata që ndodheshin brenda saj, dolën jashtë dhe u shpërndanë. Allahu i Lartësuar shpalli ajetin: “(Hipokritë) janë edhe ata që ndërtuan një xhami për t'u shkaktuar dëm (besimtarëve), për ta forcuar kufrin dhe për të krijuar përçarje në mesin e besimtarëve, duke iu shërbyer ajo si pusi atyre që qysh më parë luftonin kundër Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Dhe, vërtet ata betohen: “Ne kishim për qëllim që të bënim vetëm një vepër të mirë”! Por Allahu dëshmon se në të vërtetë ata janë gënjeshtarë.” (Teube 107).⁴⁸ Ibn Ishaku thotë: “Këtë xhami e

ndërtuan 12 burra, mes të cilëve edhe Ebu Thalebe Ibn Hatibi.” Ndërsa Othman Ibn Seid el Darimi thotë: “Na ka treguar Abdullah Ibn Salih, e këtij Muavije Ibn Salihi, ky prej Ali Ibn Ebu Talhas, e ky prej Ibn Abasit, që rreth ajetit të mësipërm, ka thënë: “Ishin disa ensarë që ndërtuan një xhami. Ebu Amir el Fasiku u dërgonte atyre mesazhe dhe thoshte: “Ndërtojeni xhaminë tuaj dhe përgatisni armët e forcat sa të mundeni, se unë do të shkoj te mbreti i romakëve dhe pastaj do të vij me një ushtri të madhe, për ta nxjerrë Muhamedin dhe shokët e tij jashtë Medinës.” Pasi ndërtuan xhaminë, ata shkuan te Pejgamberi a.s. dhe i thanë: “Ne e mbaruam ndërtimin e xhamisë, dhe tani dëshirojmë që të vish të falesh atje e të lutesh për begati.” Atëherë Allahu i Lartësuar shpalli ajetet: “Ti mos u fal kurrë aty! Është më e drejtë të falesh në atë xhami, themelet e së cilës, prej ditës së parë, u ngritën si devotshmëri ndaj Allahut. Aty ka burra që dëshirojnë të dëlirësohen. Allahu i do ata që dëlirësohen. Atëherë cili është më i mirë - ai që e ngre ndërtesën për devotshmëri dhe për Kënaqësi të Allahut, apo ai që ngre një ndërtesë rrëzë një shkëmbi ranor që është gati të thepiset, e bashkë me të bie në zjarrin e Xhehenemit? Allahu nuk i udhëzon njerëzit e padrejtë. Ndërtesa që kanë ndërtuar ata do të vazhdojë të sjellë (*dyshime e*) pasiguri në zemrat e tyre, derisa ato t'u coptohen. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë.” (Teube 108 -110).⁴⁸ Zadul Mead vëll 3.

⁴⁹ **Nje ftesë madhështore.** Vallahi, ftuesi për në rrugën e Allahut dhe për në atdheun e paqes, i lëvizi shpirtrat e paepur dhe ambiciet e vullnet-çeliktëve. Të vëmendshmit e dëgjuan zërin e thirrësit në *iman*. Allahu i Madhëruar bëri të dëgjojnë ata që ishin “të gjallë”. Ky dëgjim, i bëri të brofin për të udhëtuar drejt vendbanimit të të mirëve. Ky zë është gjithmonë udhërrfyes përgjatë këtij udhëtimi, dhe nuk i lë të qëndrojnë askund tjetër, përveç Atdheut të

prehjes dhe qetësisë. Ky zë thotë: “Allahu i Madhëruar e garanton dhe i jep shpërblim të madh atij që del për në rrugën e Allahut!

- Kush del nga shtëpia e tij vetëm në shenjë besimi ndaj Meje dhe i nxitur nga pranimi e miratimi i profetëve të Mi, e garantoj se, ose do ta kthej me fitore për të shijuar shpërblimin dhe plaçkën e luftës, ose do ta fus në Xhenet”. Në vazhdim të këtij hadithi Profeti a.s. ka thënë: “Sikur të mos e rëndoja umetin tim, nuk kisha për të lënë asnjë ekspeditë luftarake pa marrë pjesë. Dhe do të dëshiroja të vritesha në rrugën e Allahut, pastaj të ngjallesha përsëri, pastaj të vritesha, pastaj të ngjallesha, pastaj të vritesha përsëri!”⁴⁹

- Ai ka thënë gjithashtu: “Luftëtari në rrugën e Allahut është si ai që agjëron ditën dhe qëndron natën në këmbë duke u falur e duke lexuar ajetet e Allahut të Lartësuar, i cili vazhdon pa plogështi e pa u shkëputur të agjërojë e të falet derisa luftëtari në rrugën e Allahut të kthehet nga lufta”.

- Allahu i Madhëruar e ka garantuar muxhahidin në rrugën e Allahut, që, nëse ia merr shpirtin, Ai do ta fusë në Xhenet, e nëse jo, Ai do ta kthejë shëndoshë e mirë së bashku me shpërblimin (e madh) dhe plaçkën e luftës.⁴⁹

- Pejgamberi ka thënë gjithashtu: “Një vajtje, ose një ardhje në rrugë të Allahut është më e mirë sesa e gjithë dynjaja e ç’ka në të.”⁴⁹

- Thotë Profeti a.s., duke përcjellë prej Zotit të Lartësuar: “Çdonjë nga adhuruesit e Mi që del në rrugën e Allahut si luftëtar, me qëllim për të kërkuar kënaqësinë Time, Unë e garantoj se, nëse e kthej gjallë, do ta kthej për të shijuar shpërblimin ose plaçkën e luftës; e nëse nuk e kthej (d.m.th. ia marr shpirtin), Unë kam për t’ia mbuluar të metat, do ta mëshiroj dhe do ta fus në Xhenet.”⁴⁹

- Profeti a.s ka thënë: “Luftoni në rrugë të Allahut! Të jeni të sigurt se xhihadi në rrugën e Allahut të Lartësuar është një prej portave të Xhenetit. Allahu i Madhëruar

nëpërmjet xhihadi të çliron prej çdo ankthi dhe trishtimi.”⁴⁹

- Ose: “Unë jam garantuesi i çdokujt që më beson, që i dorëzohet Zotit si musliman dhe që emigron (në rrugë të Allahut), për një shtëpi në rrethinat e Xhenetit dhe për një shtëpi në mes të tij. Unë garantoj çdonjë që më beson, që i dorëzohet Allahut, që lufton në rrugë të Allahut, për një shtëpi në rrethinat e Xhenetit, për një shtëpi në mes të Xhenetit, dhe për një shtëpi në ndërtesat më të larta të tij. Të jeni të sigurt se kush i bën këto, kurdo dhe kudo të vdesë, ai nuk ka lënë pa marrë asnjë mirësi që ka kërkuar dhe nuk ka lënë asnjë të keqe pa i shpëtuar.”⁴⁹

- Ose: “Çdo musliman që lufton në rrugën e Allahut – qoftë edhe për një kohë të shkurtër (sa intervali mes dy mjeljeve që i bëhen devesë), është bërë detyrë futja e tij në Xhenet.”⁴⁹

- Ose: “Është e sigurt se në Xhenet ekzistojnë njëqind nivele, të cilat Allahu i Madhëruar i ka përgatitur vetëm për muxhahidët në rrugën e Allahut. Hapësira mes dy niveleve është si hapësira mes qiellit e tokës. Nëse i kërkon Allahut, kërkojini Firdeusin. Ai është Xheneti më në qendër dhe më i lartë. Mbi të është Arshi i të Mëshirshmit dhe prej tij burojnë e shpërthejnë lumenjtë e Xhenetit.”⁴⁹

- Profeti a.s. i ka thënë Ebi Seidit: “Kush kënaqet me Allahun si Zotit e tij, me Islamin si fenë e tij, dhe me Muhamedin a.s. si Profetin e tij (të cilin e pason), futja në Xhenet është bërë detyrë e pashmangshme për të.” Ebu Seidi, i habitur dhe i kënaqur nga ajo që dëgjoji, i thotë Profetit a.s.: “Pa ma thuaj përsëri, o i Dërguari i Allahut!” Profeti a.s. ia përsëriti dhe pastaj shtoi: “Por ekziston edhe diçka, me anë të së cilës Allahu i Madhëruar e lartëson adhuruesin e Tij njëqind grada në Xhenet. Lartësia mes çdo dy gradave është si ajo mes qiellit dhe tokës.” Ebu Seidi e pyet: “E çfarë është ajo, o i Dërguari i Allahut?” Ai përgjigjet: “Xhihadi në rrugën e Allahut.”⁴⁹

- Thotë Profeti a.s.: “Kush i fal në rrugën e Allahut nga dy gjëra prej çfardollosj malli (si: dy deve, dy kuaj, etj.)⁴⁹, atë do ta ftoj në portierët e Xhenetit, rojet e çdo porte, duke i thënë (me butësi dhe dhembshuri): “Ej, o filan! Eja, urdhëro!” Kush ka falur namaz shumë, do të ftohet nga Porta e Namazit; kush ka qenë luftëtar, do të thirret nga Porta e Xhihadit; kush ka dhënë sadaka, do të thirret nga Porta e Sadakasë; kush ka agjëruar shumë, do të ftohet prej Portës së Rejjanit.” Foli Ebu Bekri: “U flijofshin në vendin tënd, nëna dhe babai im, o i Dërguari i Zotit! Përderisa njeriu ftohet të hyjë në xhenet nga njëra prej atyre portave, s’ka nevojë të ftohet nga të gjitha për të hyrë, por a do të ketë ndonjë që do të ftohet prej të gjitha atyre portave?” Profeti a.s. i përgjigjet: “ Po! Dhe shpresoj që ti të jesh prej tyre.”⁴⁹

- Profeti a.s. ka thënë: “Kush shpenzon tepicën e pasurisë në rrugë të Allahut, do të shpërblehet shtatëqindfish. Ai që shpenzon për veten e familjen e tij, ose viziton një të sëmurë, apo largon një pengesë nga rruga, e mira do t’i shpërblehet dhjetëfish. Agjërimi është mburojë, që të mbron përderisa nuk e cënon me përgojim. Për atë që Allahu e sprovon në trupin e tij, kjo provë do të jetë pastruese nga gjynahet.”⁴⁹

- Ibn Maxhe sjell hadithin: “Kush dërgon një shpenzim për në rrugën e Allahut, duke qëndruar në shtëpi të vet, për çdo dirhem të shpenzuar ka si shpërblim shtatëqind të tjerë. Kurse ai që shkon edhe vetë në luftë, përveç shpenzimit, për çdo derhem shpërblehet me shtatëqind mijë dirhemë të tjerë.” Pastaj Profeti a.s. lexoi ajetin 261 të sures Bekare: “Dhe Allahu ia shumëfishon atij që dëshiron.”⁴⁹ Ose: “Ai që ndihmon një luftëtar në rrugën e Allahut, një të falimentuar të zhytur në borxhe, ose një skllav që kërkon të blejë lirinë e tij, ka për të qenë nën hijen e Allahut atë Ditë që nuk ka hije tjetër veç hijes së Tij.”⁴⁹ Gjithashtu: “Atë që i janë pluhurosur këmbët në rrugë të Allahut, Allahu i Madhëruar ia ka bërë

haram zjarrit të Xhehenemit.”⁴⁹ Ose: “Nuk ka mundësi të gjenden së bashku koprracia dhe *imani* në zemrën e një burri; as pluhuri i rrugës së Allahut dhe tymi i Xhehenemit nuk mund të bashkohen te fytyra e një adhuresi të vetëm.” Sipas ca dëshmime të tjera, thuhet: “...në zemrën e një njeriu”, ose “...në brendësinë e një njeriu”, ose: “...në hundën e një muslimani.”⁴⁹

- Në një hadith, që e sjell imam Ahmedi, thuhet: “Këmbët që pluhurosën në rrugën e Allahut qoftë edhe një orë të vetme, i bëhen të ndaluara zjarrit të Xhehenemit (që t’i djegë).”⁴⁹

- Përsëri imam Ahmedi sjell thënien e Profetit a.s.: “Allahu i Madhëruar nuk lejon që të bashkohen tek i njëjti person, pluhuri i rrugës së Allahut dhe tymi i Xhehenemit. Trupin e atij të cilit i pluhurosen këmbët në rrugën e Allahut të Madhëruar, ia ka bërë haram zjarrit të Xhehenemit (që ta djegë). Ai që agjëron një ditë në rrugën e Allahut, Ai ka për t’ia larguar zjarrin prej tij në një distancë prej një mijë vjetësh, të llogaritur me ecjen nxitimthi të një kalorësi. Ai që merr një plagë të vetme në rrugë të Allahut, ka për të marrë vulën e dëshmorëve. Ai do të ketë një dritë në Ditën e Gjykimit. Ngjyra e plagës së tij do të jetë ngjyrë shafrani, kurse era e saj do të jetë erë misku. Me anë të saj do të njohin të parët dhe të mbramët, të cilët do të thonë për të: filani ka vulën (shenjën) e dëshmorëve. E kush lufton në rrugën e Allahut të Madhëruar, qoftë edhe për një kohë të shkurtër (aq sa mes dy mjellesh të devesë), është bërë detyrë futja e tij në Xhenet.”⁴⁹

- Ibn Maxhe sjell një fjalë të Profetit a.s.: “Kush del njëherë të vetme në rrugën e Allahut, ai, aq sa pluhur i ka rënë në trup, aq do ta ketë si misk Ditën e Gjykimit.”⁴⁹

- Imam Ahmedi sjell një hadith tjetër: “Nuk ka ndonjë, zemra e të cilit ka shijuar pluhurin në rrugën e Allahut, dhe që Allahu të mos e ketë bërë të ndaluar hyrjen e tij në Zjarr.”⁴⁹

- Profeti a.s. ka thënë: “Vigjilimi një natë të vetme në rrugën e Allahut, është më i mirë se dynjaja dhe gjithçka që përmban ajo.”⁴⁹ Ose: “Qëndrimi roje një natë dhe një ditë është më i mirë se agjërimi dhe falja e namazit për një muaj rresht. Nëse vdes, puna të cilën ishte ushtruar (që zakonisht) ta punonte, ka për t’iu regjistruar vazhdimisht (deri në Ditën e Gjykimit sikur të punonte i gjallë). Atij ka për t’iu dhuruar rizku dhe ka për të qenë i sigurt prej fitnes sprovës së varrit.”⁴⁹ Ose: “Çdokujt që vdes, i vuloset puna (me vdekjen e tij), përveç atij që vdes duke vigjiluar në rrugën e Allahut. Atij do të vazhdojë t’i kultivohet e rritet puna e tij, deri në Ditën e Gjykimit dhe do të fitojë ruajtje dhe sigurim prej sprovës së varrit.”⁴⁹ Ose: “Qëndrimi roje një ditë në rrugën e Allahut është më i mirë se një mijë ditë të tjera të shfrytëzuara në ndonjë vepër tjetër, që i përket niveleve të besimit.”⁴⁹

- Përmend Ibn Maxhe një hadith: “Kush vigjilon një natë në rrugën e Allahut, është njëlloj për të sikur të kalonte një mijë net duke u falur dhe duke agjëruar”.⁴⁹

- Thotë Profeti a.s.: “Qëndrueshmëria juaj në rrugën e Allahut (duke luftuar), është më e mirë se adhurimi që mund të kryeni në familjet tuaja për gjashtëdhjetë vjet rresht. A nuk doni që Allahu t’ju falë dhe të hyni në Xhenet? Luftoni pra, në rrugën e Allahut! Atij që lufton në rrugën e Allahut qoftë edhe për një kohë të shkurtër (sa koha mes dy mjeljeve të devesë), i është bërë detyrë futja në Xhenet.”⁴⁹

- Imam Ahmedi sjell prej Profetit a.s.: “Kush bën roje tri ditë në ndonjë breg të muslimanëve, do të konsiderohet i barabartë me vigjilimin e tij për një vit.”⁴⁹ Gjithashtu: “Qëndrimi roje gjatë një nate në rrugën e Allahut është më i mirë se kalimi i një mijë netëve të tjera duke u falur dhe duke agjëruar ditët e tyre.”⁴⁹ Ose: “Zjarri e ka të ndaluar të djegë ata sy që lotojnë nga frika prej Allahut, e ka të ndaluar të djegë ata sy që kanë gdhirë pa gjumë në rrugën e Allahut të Madhëruar.”⁴⁹

- Imam Ahmedi shënon hadithin e Profetit a.s.: “Kush ruan në rrugën e Allahut prapavijën e muslimanëve vullnetarisht, pa qenë i detyruar nga udhëheqësi, nuk ka për ta parë Zjarrin me sytë e tij, veçse shumë pak (shkurt), se Allahu i Madhëruar thotë: “Pa dyshim që të gjithë ju do të kaloni pranë tij (Zjarrit).”⁴⁹

- Profeti a.s. iu drejtua një burri, i cili qëndroi gjithë natën mbi kalin e tij për të ruajtur muslimanët, dhe që zbriti nga kali veçse për namaz ose për nevojat fiziologjike, dhe i thotë: “E bëre të detyrueshme futjen tënde në Xhenet. Të mjafton kjo si vepër e mirë (për hyrjen në Xhenet, edhe sikur të mbyllej puna jote me kaq).”⁴⁹

- Profeti a.s. ka thënë gjithashtu: “Kush qëllon trupin e një qafiri me një shigjetë në rrugën e Allahut, ka merituar një gradë në Xhenet.”⁴⁹ Ose: “Kush gjuan qoftë edhe një shigjetë të vetme në rrugën e Allahut, kjo është e barasvlefshme me lirimin e një robi. Atij që i del qoftë edhe një thinjë e vetme në rrugë të Allahut, kjo do të jetë dritë për të në Ditën e Gjykimit.”⁴⁹ Te Nesaiu, grada e përmendur në hadithin paraardhës është shpjeguar se përfshin një distancë prej njëqind vjetësh.⁴⁹

- Thotë Profeti a.s.: “Allahu i Madhëruar fut në Xhenet për hir të një shigjete, tre persona: Prodhuesin e saj, i cili e ka paramenduar shpërblimin e Allahut për këtë vepër; atë që ia afron harkëtarit për ta gjuajtur dhe atë që e gjuan shigjetën. Mësoni të gjuani dhe të kalëroni, por të mësoni gjuajtjen është me dashur për mua sesa mësimi i kalërimit. Çdo vepër e robit, të cilën ai e bën si argëtim, është e kotë, e pavlefshme, përveç praktikimit të gjuajtjes me harkun e tij, kalërimit dhe stërvitjes së kalit të tij, dhe argëtimit të tij me gruan e vet. Ai të cilit Allahu ia ka mësuar gjuajtjen me shigjetë, por e braktis atë, duke e shpërfillur, nuk ka treguar aspak mirënjohje për këtë mirësi.” Këtë hadith e sjell Imam Ahmedi dhe hartuesit e tjerë të Syneneve.⁴⁹

Ndërsa Ibn Maxhe transmeton: “Kush e ka mësuar gjuajtjen me hark, dhe pastaj e braktis atë, ka shkelur bindjen ndaj meje.”⁴⁹

- Imam Ahmedi shënon se një burrë i ka thënë Profetit a.s.: “Më këshillo!” Profeti a.s. i është përgjigjur: “Të këshilloj të jesh i devotshëm ndaj Allahut; pa dyshim, ky është themeli i çdo çështjeje. Të këshilloj të zhvillosh xhihad. Xhihadit është murgëria e Islamit. Të këshilloj që të përkujtosh shpesh Allahun (të bësh dhikër) dhe të lexosh Kuranin; të jesh i sigurt se këto dy vepra (leximi i Kuranit dhe dhikri) janë lumturi e mëshirë për ty në qiell dhe famë për ty në tokë.”⁴⁹

- Ka thënë Profeti a.s.: “Pika kulminante e Islamit është xhihadit.”⁴⁹ Ose: “Tre persona, Allahu i Madhëruar pa dyshim që ka për t’i ndihmuar: luftëtarin në rrugë të Allahut, skllavin që kërkon të blejë lirinë e tij dhe atë që martohet për të ruajtur nderin e tij.”⁴⁹

Ose: “Kush vdes pa luftuar në rrugën e Allahut dhe pa e dëshiruar a ëndërruar diçka të tillë, ka vdekur me një cilësi hipokriti.”⁴⁹

- Ebu Daudi përmend në një hadith të Profetit a.s.: “Atë që nuk lufton në rrugën e Allahut, apo nuk përgatit një luftëtar në rrugë të Allahut apo që nuk përkujdeset për familjen e luftëtarit që ka dalë të luftojë në këtë rrugë, Allahu ka për ta goditur me një fatkeqësi shkatërruese e të beftë, para se të vijë Kijameti.”⁴⁹

- Profeti a.s. ka thënë: “Kur njerëzit të tregohen koprracë me dinarin dhe dirhemin, kur të praktikojnë shitblerjen e quajtur “*bejul aineti*”, e kur të shkojnë pas bishtave të lopëve (duke u marrë me bujqësi e blegtori në rastin kur kjo bëhet shkak për lënien e xhihadit dhe të detyrave fetare) dhe ta kenë braktisur xhihadin në rrugën e Allahut, Ai ka për t’i goditur ata me një bela, e nuk ka për t’ua larguar derisa t’i rikthehen fesë së tyre.”⁴⁹

- Ibn Maxhe sjell një hadith të Profetit a.s.: “Kush paraqitet në takimin me Allahun Krenar dhe të Lartësuar pa asnjë gjurmë (si plagë, pluhurosje, lodhje fizike, shpenzim

pasurie, përgatitje të kushteve të luftës, prodhim dhe pjsje me armë për luftë etj.) në rrugë të Allahut, do të paraqitet i mangët.”⁴⁹

- Allahu i Madhëruar thotë: Shpenzoheni pasurinë në rrugën e Allahut dhe mos e çoni veten tuaj në shkatërrim, por bëni të mira; Allahu me të vërtetë i do bamirësit.” “(Bekare 195). Ebu Ejub el Ensari, kur ka folur për këtë ajet, ka shpjeguar se: “të çosh veten drejt shkatërrimit” këtu nënkupton lënien e xhihadit.”⁴⁹

- Është përcjellë saktësisht prej Profetit a.s., se ka thënë: “Portat e Xhenetit janë nën hijen e shpatave.”⁴⁹ Gjithashtu: “Kush lufton që fjala e Allahut të jetë më e larta, ai është në rrugë të Allahut.”⁴⁹ Ose: “Është e sigurt se Zjarri do të djegë fillimisht dijetarët, shpenzuesit dhe të vrarët në xhihad, që i kanë kryer këto veprat të tyre thjesht për sy të njerëzve.”⁴⁹

- Prej Profetit a.s. vjen dhe hadithi tjetër i saktë: “Kush zhvillon xhihad duke kërkuar kënaqësinë e plaçkën e kësaj dynjaje, nuk ka shpërblim.”⁴⁹ Gjithashtu Profeti a.s. i ka thënë Abdullah Ibn Amrit: “Nëse lufton duke bërë durim dhe duke shpresuar shpërblimin, Allahu i Madhëruar ka për të të ringjallur si durimtar dhe si shpresues i shpërblimit! Nëse lufton për syfaqësi e për të fituar sa më shumë lëvdata, si i tillë do të ringjalleh. O Abdullah Ibn Amër! Në ç’gjendje të luftosh a të vritesh, në të tillë gjendje do të të ringjallë Allahu i Lartësuar.”⁴⁹ Zadul mead vëll 3.

⁵⁰ **Justifikimet e atyre që nuk morën pjesë në luftë.** Me t’u kthyer në Medinë, kur Pejgamberi a.s. hyri në xhami, fali dy rekatë namaz dhe pastaj u ul mes njerëzve. Me radhë filluan të vinin ata që nuk morën pjesë në luftë, duke u justifikuar e duke u betuar. Ata ishin mbi tetëdhjetë vetë. Pejgamberi a.s. ua pranoi atyre justifikimet dhe betimet që paraqisnin dhe kërkoi falje për ta, ndërsa të fshehtat e tyre ai i la në dorën e Allahut të Lartësuar për t’i gjykuar.

Te Pejgamberi a.s. shkoi edhe Kab Ibn Maliku. Kur ai i dha selam, Pejgamberi a.s. i dha një buzëqeshje prej të zemëruari dhe i tha: “Afrohu.” Kabi tregon: “Vazhdova të afrohem, derisa u ula para tij”. Ai më tha: “Çfarë të pengoi? Nuk e kishe blerë kafshën tënde?” Unë i thashë: “Po si jo”. Betohem në Allahun se, nëse do të isha para dikujt tjetër, veç teje, do t’ia kisha dalë mbanë ta largoja zemërimin e tij nëpërmjet justifikimit që do të sillja, me aftësinë time për të bindur dhe sqaruar. Por unë betohem në Allahun, se jam shumë i sigurt, se nëse të gënjej sot për t’u kënaqur ti me mua, Allahu ka për të të zemëruar ndaj meje. Nëse të flas sot singerisht, ndoshta do të zemërohesh ndaj meje, por shpresoj që Allahu të më falë mua. Nuk kam asnjë justifikim. Kurrë nuk kam qenë më i fuqishëm dhe më në gjendje sesa atë ditë që nuk erdha me ty.” Pejgamberi a.s. tha: “Ky ka thënë të vërtetën. Çohu, derisa Allahu të gjykojë për çështjen tënde.” Unë u ngrita për të ikur. Pas më ndoqën disa burra prej fisit të Benu Seleme, duke më qortuar e duke më thënë: “Vallahi, s’ të kishim parë të bëje ndonjë gabim para kësaj. Kaq të vështirë e pate të justifikohesh, sikurse vepruan të tjerët? Do të ishte e mjaftueshme që Pejgamberi a.s. të kërkonte falje për ty”. E kështu vazhduan të më flisnin gjatë, aq sa po mendoja të kthehesha te Pejgamberi a.s. dhe të mohoja ato që kisha thënë. Pastaj u thashë atyre: “A veproi kush tjetër si unë?” – “Po. Dy burra të tjerë thanë një lloj sikurse the ti dhe iu kthye e njëjta përgjigje.” – “Kush ishin ata të dy?” – “Murara Ibn el Rabia el Amiri dhe Hilal Ibn Umeje el Uakifi.” Ata ishin dy burra që kishin marrë pjesë në Bedër. Thashë me vete: “Ata janë shëmbull për mua”, dhe ashtu vazhdova. Pejgamberi a.s. i ndaloi muslimanët që të na flisnin ne të treve, ndryshe nga ç’u veprua me të tjerët që nuk morën pjesë në luftë dhe që paraqitën justifikimet e tyre.

Njerëzit na u larguan. Të gjithë ndryshuan sjelljen karshi nesh. Toka po më dukej e

huaj, e panjohur. Kjo vazhdoi për pesëdhjetë net. Dy shokët e mi u ngujuan në shtëpitë e tyre dhe vetëm qanin. Ndërsa unë isha më i riu i tyre dhe më i qëndrueshmi. Unë dilja mes njerëzve dhe falja namazin në xhami me muslimanët. Dilja nëpër tregje, e megjithatë nuk më fliste. Pas namazit unë i jepja selam Pejgamberit a.s., dhe më pas shihja: a do t’i lëvizte buzët vallë? Ndonjëherë falesha pranë tij dhe i hidhja ndonjë vështrim vjedhurazi. E ndieja se kur falja namaz, ai më shikonte, por kur hidhja sytë tek ai, ai kthehej. Ditët po më dukeshin tepër të gjata nën trysninë e kësaj gjendjeje. Një ditë, hipa mbi avllin e kopshtin e Ebu Katades, djalit të xhaxhait tim, nga njerëzit më të dashur për mua. E përsëndeta me selam, por, betohem në Allah se nuk ma ktheu selamin. Atëherë unë i thashë: “O Ebu Katade! Për hir të Allahut po të pyes: A nuk më njeh mua si një njeri që e do Allahun dhe Pejgamberin e tij?!” Ai heshti. Vazhdova ta pyes disa herë, derisa më tha: “Allahu dhe i Dërguari i tij janë më të ditur.” Sytë m’u mbushën me lotë. U ktheva prapa, u ngjita në avllinë e kopshtit të tij dhe u largova. Një ditë, duke ecur në tregun e Medinës, një bujk prej Shamit, që shiste prodhimet e veta në Medinë, pyeste njerëzit: “A ma tregoni mua kush është Kab Ibn Maliku?” Njerëzit i bënë me shenjë atij drejt meje, dhe ai m’u afrua. Erdhi dhe më zgjati mua një letër, që ma dërgonte mbreti i Gasanëve. Në të, ndër të tjera, shkruhej: “Kam marrë vesh se shoku yt të ka braktisur. Por dije se Allahu nuk ka për të lënë ty në një vend ku të poshtërohesh e të mos të të njihen të drejtat. Bashkohu me ne, të gjesh ngushëllim...” Kur e lexova, thashë me vete: “Edhe kjo është pjesë e sprovës sime” dhe e hodha atë në zjarr. Pasi kishin kaluar 40 ditë, nga pesëdhjetëditëshi, erdhi një korrier nga Pejgamberi a.s. që më tha: “Pejgamberi a.s. të urdhëron që të largohesh nga gruaja jote!” – “Ta divorcoj, – e pyeta, – apo çfarë?” – “Jo, – më tha, – por largoju asaj dhe mos iu afro.” Edhe dy shokëve të

mi u çoi të njëjtin mesazh. Atëherë i thashë gruas: “Shko te familja jote dhe qëndro atje, derisa Allahu të japë gjykimin për këtë çështje!” Gruaja e Hilal Ibn Umejes shkoi te Pejgamberi a.s. dhe i tha: “O i Dërguari i Allahut! Hilal Ibn Umeje është i shtyrë në moshë dhe nuk ka shërbëtorë. A më lejon që t’i shërbej atij?” Pejgamberi a.s. tha: “Mirë, por nuk duhet të të afrohet.”” Ajo i tha: “Betohem në Allahun se ai nuk lëviz nga vendi. Ai vazhdon të qajë që nga dita që ndodhi ajo që ndodhi.” Disa njerëz të familjes më thanë: “Po sikur t’i kërkoje leje Pejgamberit a.s. që të të shërbejë gruaja jote, ashtu siç lejoi gruan e Hilal Ibn Umejes.” Unë thashë: “Vallahi, nuk i kërkoj leje Pejgamberit a.s. për këtë. Kush e di se çfarë më thotë nëse i kërkoj leje, sepse unë jam i ri.” Kështu qëndrova dhjetë net, derisa u plotësuan 50 net që nga dita e parë. Një ditë, pasi fala namazin e sabahut mbi tarracën e një prej shtëpive tona, po qëndroja i ulur në një gjendje sikurse e përshkruan Allahu i Lartësuar: I ngushtuar në shpirt dhe me një pikëllim aq të madh sa që toka me gjerësinë e saj më dukej e ngushtë. Në këto çaste, dëgjoj zërin e dikujt që ishte ngjitur mbi kodrën Sel’a e që thërriste me zë të lartë: “O Kab Ibn Malik! Gëzohu!” Atëherë unë rashë menjëherë në sexhde, se ndjeva që çlirimi sapo kishte ardhur. Pejgamberi a.s., pas faljes së sabahut kishte njoftuar që Allahu na e kishte pranuar pendimin. Njerëzit u nisën drejt nesh për të na përgëzuar. Drejt dy shokëve të mi u nisën disa përgëzues, ndërsa një kalorës, duke i rënë kalit me shkelma në bark për të nxituar, ishte nisur drejt meje për të më uruar, por dikush tjetër nga Eslemi ishte ngjitur në majë të kodrës dhe zëri i tij qe më i shpejt se kali. Në momentin që ky i fundit erdhi tek unë, unë hoqa dy rrobat e mia dhe ia dhurova atij. Për Zotin, nuk kisha rroba të tjera veç tyre, aq sa për veten time mora rroba borxh te dikush tjetër. U nisa te Pejgamberi a.s. Ndërkohë njerëzit më dilnin përpara grupe-

grupe të më uronin për pendimin e pranuar. “Gëzohu me pendimin e pranuar prej Allahut!” ishin fjalët e tyre. Kur hyra te Pejgamberi a.s. i cili po qëndronte i ulur me njerëzit përreth, Talhai vrapoi drejt meje dhe më uroi me përzemërsi. Asnjë muhaxhir tjetër nuk u ngrit për mua, veç Talhës, veprim që unë nuk do t’ia harroj kurrë Talhës.

1. Kur i dhashë selam Pejgamberit a.s., vura re që fytyra e tij vezullonte nga gëzimi. Ai, me ngrohtësi, më tha: “Gëzohu për ditën më të mirë që ke kaluar, prej ditës kur të ka lindur nëna!” Unë e pyeta: “Kjo është prej teje, o i Dërguari i Allahut, apo prej Allahut?” Ai tha: “Veç prej Allahut.” Kur gëzohej, Pejgamberit a.s. i shkëlqente fytyra si të ishte një copë hëne e shndritshme. Këtë e dallonim qartë prej tij. U ula para tij dhe i thashë: “O i Dërguari i Allahut! Në shenjë pendese unë e jap të gjithë pasurinë time si sadaka për hir të Allahut.” Ai tha: “Mbjaj një pjesë për vete. Kështu është më mirë për ty.” – “Mirë, – i thashë – atëherë po mbaj pjesën që fitova në Hajber. O i Dërguari i Allahut, – vazhdova – Allahu më shpëtoi mua për shkak të sinqeritetit tim. Në shenjë pendimi, unë që sot e tutje, për sa kohë do të jetoj, do të them veçse të vërtetën.” Për Zotin, nuk njoh ndonjë musliman që Allahu e ka begatuar për thënien e të vërtetës ashtu siç më ka begatuar mua, që kur ia përmenda këtë fjalë Pejgamberit a.s. e deri më sot. Për Allahun, që nga ajo ditë e deri më sot, nuk kam synuar asnjëherë të gënjej me fjalët e mia, e tani shpresoj që Allahu të më ruajë këtë edhe për pjesën e jetës që më ka mbetur. Allahu i Lartësuar i shpalli Pejgamberit të Tij ajetet: “Allahu ua pranoi pendimin Profetit, si edhe muhaxhirëve dhe ensarëve që e ndoqën pas në ato çaste të vështira, kur zemrat e disave prej tyre gati u lëkundën. Allahu i fali ata. Ai është i Butë dhe Mëshirëplotë me ta. (Allahu ua pranoi pendimin) Edhe atyre të treve, që mbetën mbrapa, aq sa edhe toka iu ngushtua, me gjithë gjerësinë e saj (nga ndjenja e fajit).

Edhe shpirtat e tyre u ngushtuan dhe u bindën se nuk mund të gjesh strehim gjetiu, veçse tek Allahu. Ai i mëshiroi ata që të pendoheshin. Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë. O ju që keni besuar! Jini të devotshëm ndaj Allahut dhe jini gjithmonë me ata që janë të drejtë (*në fjalë dhe në vepra*)! Nuk do të ishte me vend për banorët e Medines e as për beduinët përreth, që të mos e ndiqnin pas të Dërguarin e Allahut dhe të kursenin veten, në vend të atij. Nuk do të ishte me vend, sepse sa herë që ata i kapte etja, lodhja dhe uria në rrugën e Allahut, sa herë që shkelnin ndonjë rrugë që i hidhëronte jobesimtarët, sa herë që arrinin çfarëdolloj fitoreje kundër armikut - të gjitha këto do t'u shkruhen si vepra të mira. Allahu nuk ua humb shpërblimin vepërmirëve.” (Teube 117-120). Betohem se Allahu nuk më ka falur mirësi më të madhe, pas udhëzimit në Islam, sesa sinqeritetin që tregova ndaj Pejgamberit të Tij. Ishte Allahu i Madhëruar që më dha sukses që të mos e mashtroja Pejgamberin e Tij dhe ashtu të shkatërrohesh, sikurse u shkatërruan ata që e mashtruan atë. Për ta Allahu i Lartësuar zbriti ajete shumë të frikshme, si: “Kur të ktheheni tek ata, do t’ju betohen në Allahun, për të mos i qortuar. Kthejuni shpinën atyre! Ata, me të vërtetë janë të ndyrë dhe vendi i tyre do të jetë Xhehenemi, si shpërblim për ata (*padrejtësi*) që bënë. Ata do t’ju betohen që të jeni të kënaqur me ta. Por edhe nëse ju shprehni kënaqësi, Allahu nuk është i kënaqur me ata që i shkelnin kufijtë e Tij.” (Teube 95, 96). Allahu i Lartësuar na përmendi ne të treve në mënyrë të veçantë, për sa i përket pranimit të pendimit. Për të tjerët, të cilët u justifikuan dhe i dhanë besën, Pejgamberi a.s. kërkoi falje, ndërsa çështjen tonë ai e la në dorë të Allahut. Prandaj Allahu i Lartësuar flet pikërisht për ne të tre, kur thotë: “Ai ua pranoi pendimin edhe atyre të treve të cilëve u qe shtyrë çështja e pranimit të teubes (*hul-lifû*) ...”

Pra Allahu i Lartësuar e përmend faktin që gjykimi për ne u vonua për njëfarë kohe. Disa janë të mendimit se fjala “*hul-lifû*” ka kuptimin: “*që nuk morën pjesë në luftë*”. Pra, sipas tyre, kuptimi i ajetit do të ishte: “Ai ua pranoi pendimin edhe atyre të treve, të cilët nuk morën pjesë në luftë”, por – thotë Kabi, fjala *hul-lifû* nuk ka të bëjë aspak me mospjesmarrjen tonë në luftë. Ajo nënkupton pikërisht vonimin e gjykimit për ne. Pra kuptimi i saktë i ajetit do të ishte: “Ai ua pranoi pendimin edhe atyre të treve, pranimit i teubes së të cilëve u shty për më vonë.”⁵⁰ Othman Ibn Seid el Darimi thotë: “Na ka treguar Abdullah Ibn Salihi, e këtij Muavije Ibn Salihi, prej Ali Ibn Ebu Talhas, e ky prej Ibn Abasit, i cili ka shpjeguar fjalën e Allahut të Lartësuar në suren Teube, ajeti 102: “Ka edhe të tjerë, që janë të vetëdijshëm për gjynahet e veta. Ata kanë edhe vepra të mira edhe vepra të këqija. Allahu do t’i falë ata, sepse Ai është Pranues i madh i pendimit e Mëshirëplotë.” Këtu flitet për dhjetë burra, – thotë Ibn Abasi, – që nuk morën pjesë në luftën e Tebukut. Kur Pejgamberi a.s. u kthye në Medinë, shtatë prej tyre lidhën vetet nëpër shtyllat e xhamisë. Kur Pejgamberi a.s. kaloi pranë tyre dhe i pa, tha: “Kush janë këta që kanë lidhur vetveten nëpër shtyllat e xhamisë?” Njerëzit i thanë: “Ky është Ebu Lubabe me disa shokë të tij, të cilët nuk morën pjesë me ty në luftë. Ata lidhën veten dhe nuk pranojnë t’i zgjidhë kush veç Pejgamberit a.s., nëse i justifikon.” Pejgamberi a.s. tha: “Edhe unë betohem në Allahun se nuk i liroj dhe nuk i justifikoj, derisa të jetë vetë Allahu Ai që t’i lirojë ata, sepse ata nuk më mbështetën mua, duke mos marrë pjesë në luftë me muslimanët.” Kur të shtatëve u shkoi ky lajm, thanë: “Edhe ne nuk kemi për t’i zgjidhur vetet tona, derisa të jetë Allahu të na çlirojë.” Atëherë u shpall ajeti: “Ka edhe të tjerë që i pranojnë gjynahet e veta. Ata i përzien veprat e mira, me vepra të këqija. Allahu du t’ua pranojë atyre pendimin. Vërtet, Allahu

është Falës i madh dhe Mëshirëplotë.” Me këtë ajet, Pejgamberi a.s. dërgoi njerëz që t'i zgjidhnin. Pasi u çliruan dhe pasi ishte pranuar pendimi i tyre, ata shkuan te Pejgamberi a.s. me pasuritë e tyre dhe i thanë: “O i Dërguari i Allahut, këto janë pasuritë tona. Jepi sadaka për ne dhe kërko falje për ne!” Pejgamberi a.s. tha: “Nuk jam urdhëruar që të marr pasuritë tuaja!” Atëherë u shpall ajeti vijues: “Merr prej pasurisë së tyre sadaka, që t'i pastrosh dhe t'i dëlirësh, dhe lutu për ta, sepse me të vërtetë lutja jote është burim qetësie për ta. Allahu dëgjon dhe di gjithçka. ” (Teube 103). Kështu pra, Pejgamberi a.s. i pranoi sadakatë e tyre dhe kërko falje për ta. Ndërsa tre të tjerët, që nuk u lidhën në shtyllat e xhamisë, u afatizuan dhe nuk dihej a do të ndëshkoheshin apo Allahu do t'ua pranonte pendimin. Për këtë zbresin ajetet e tjera: “Allahu ua pranoi pendimin Profetit, si edhe muhaxhirëve dhe ensarëve që e ndoqën pas në ato çaste të vështira, kur zemrat e disave prej tyre gati u lëkundën. Allahu i fali ata. Ai është i Butë dhe Mëshirëplotë me ta. (Allahu ua pranoi pendimin) Edhe atyre të treve, që mbetën mbrapa, aq sa edhe toka iu ngushtua, me gjithë gjerësinë e saj (nga ndjenja e fajit). Edhe shpirtrat e tyre u ngushtuan dhe u bindën se nuk mund të gjesh strehim gjetiu, veçse tek Allahu. Ai i mëshiroi ata që të pendoheshin. Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë.” (Teube 117-118).” Të njëjtin transmetim ka sjellë edhe Atije Ibn Sadi.⁵⁰ Zadul Mead, vëll 3.

⁵¹ **Reth teuhidit Rububije Shejh Uthejmini thotë:** Përkufizimi i tij: Hue ifrâdull-llâhi Bil halki uel mulki uet-tedbîri Njësimi i Allahut në aspektin e krijimit, pushtetit e mbretërimit, dhe të administrimit dhe pushtetit për të vepruar në gjithësi.

Pyetje: Çdo të thotë ifrâdull-llâhi bil halk / Njëhsimi i Allahut në aspektin e krijimit?

Përgjigje: Të njësos Allahun në aspektin e krijimit do të thotë: “Që njeriu të besojë

në mënyrë të sigurt dhe të pa tundur se nuk ka Krijues tjetër të gjithçkaje veç Zotit”. Thotë i lartësuar: E lâ leahul halku uel emru. Vetëm Atij i takon Krijimi dhe sundimi mbi gjithçka. El ea'raf 54. Kjo fjali e përkufizon e specifikon pushtetin për të krijuar dhe sunduar vetëm për Allahun e lartësuar. Thotë i lartësuar: “A ka ndonjë Krijues tjetër veç Allahut që t'ju furnizojë juve prej qiellit dhe tokës? Fatir 3. Këto ajete na japin të kuptojmë se pushteti për të krijuar, për të sunduar, për të urdhëruar dhe ndaluar, për të furnizuar nga qielli dhe toka, janë veçse në dorën e Allahut dhe cilësi vetëm e Tij, e askujt tjetër.

Pyetje: Allahu i lartësuar thotë në Kur'an: “I madhëruar qoftë Allahu, Krijuesi më i mirë”. Gjithashtu profeti a.s duke na treguar për ndëshkimin e madh që i pret ata që pikurojnë (krijesa me shpirt) na njofton se në ditën e gjykimit Allahu i lartësuar u drejtohet atyre dhe u thotë: “Ahjû ma halektum / jepini jetë asaj që krijuat. Në të dyja këto tekste mund të kuptohet se ka edhe krijues të tjerë veç Allahut. Si mund t'i përgjigjemi kësaj?

Përgjigje: Ky krijim për të cilin aludohet nuk është krijim i mirfilltë, i vërtetë. Krijim do të thotë të sjellësh në egzistencë diçka që nuk ka egzistuar. Pra krijimi për të cilin aludohet, nuk është sjellja në egzistencë e diçkaje pasi nuk egzistonte fare. Kjo është thjesht një transformim i diçkaje, nga një gjendje në një gjendje tjetër. Pastaj, gjithashtu mund të themi se ajo është e kufizuar dhe jo gjithëpërfshirëse. Pra ajo aftësi është e kufizuar brenda mundësive të njeriut dhe e ngushtë brenda një rrethi caktuar. Pra edhe pse krijesat kanë një aftësi të tillë në “krijim”, kjo nuk bie ndesh me fjalën tonë dhe besimin në (Ifrâdull-llâhi bil halk/ njësimin e Zotit në aspektin e krijimit).

Pyetje: Çdo të thotë ifrâdull-llâhi bil mulk / Njëhsimi i Allahut në aspektin e pushtetit dhe mbretërimit?

Përgjigje: Të njësoh Allahut në aspektin e pushtetit dhe mbretërimit dmth: “Që të besosh bindshëm dhe pa mëdyshje se krijesat i zotëron dhe sundon veçse Krijuesi i tyre. Thotë i lartësuar:

Lil-lâhi mulkus-semâuâti uel erđi / vetëm i Allahut është pushteti, sundimi, pronësia e qiejve dhe e tokës.

Thotë gjithashtu i madhëruari:

Çul men bi jedihî melekûtu kul-li shej'in / Thuaj, në dorën e kujt është mbretërimi, sundimi, pronësia e gjithçkaje?

Pyetje: Në Kuran përmenden cilësitë e besimtarëve dhe mes tyre përmenden: “.....edhe ata të cilët e ruajnë nderin e vet (*sa i përket jetës intime*), me përjashtim ndaj grave të veta (*me kurorë*) dhe ndaj atyre (*robërshave*) që i kanë në pronësinë e vet, për të cilat nuk janë të qortuar”. Muminun 6. Në këtë ajet Allahu i lartësuar deklaroi se edhe njeriu mund të quhet se “ka nën pronësi” diçka. Çfarë përgjigje mund t'i japim kësaj? A bie kjo në kundërshtim me besimin se nuk ka pronar tjetër të kësaj gjithësie veç Zotit?

Përgjigje: Ky sundim apo pronësi për të cilin aludohet është i kufizuar dhe i ngushtë. Ai përfshin veçse një fushë të ngushtë prej këtyre krijesave. Njeriu ka pushtet dhe pronësi mbi pronën e tij, jo mbi pronën e të tjerëve. Gjithashtu mund të themi se kjo është një pronësi e cunguar, sepse njeriu nuk ka pushtet të pakufishëm mbi pronën e tij. Për këtë arsye ai nuk mund të veprojë në të, veçse konform asaj mase dhe brenda kufijve të vendosur nga sherijati. Kështu p.sh nëse do të donte që të digjte pasurinë e tij apo t'i japë mundim dhe ta rrahë kafshën e tij, kjo nuk i lejohet. Ndërsa Allahu i lartësuar ka pushtet, pronësi, sundim absolutisht të plotë dhe gjithpërfshirës në të gjitha aspektet.

Pyetje: Çdo të thotë ifrâdull-llâhi bit-tedbîr / njësimi i Allahut në aspektin e administrimit, rregullimit të çdo çështjeje?

Përgjigje: Të njësojmë Allahun në aspektin e administrimit, rregullimit të çdo çështjeje

d.m.th. që të besojmë plotësisht dhe pa mëdyshje se këtë gjithësi nuk e administroi dhe nuk vepron në të askush veç Allahut të lartësuar dhe të vetëm në pushtetin e Tij. Thotë i lartësuar : “Thuaj: “Kush ju furnizon me ushqim nga qielli e nga Toka dhe kush e ka në dorë dëgjimin e shikimit tuaj? Kush e nxjerr të gjallin nga i vdekuri dhe kush e nxjerr të vdekurin nga i gjalli? Kush është Ai që rregullon çdo çështje?” Ata do të thonë: “Allahu”. Thuaj: “Atëherë, nuk keni frikë?”. Junus 31. Ndërsa përsa i përket administrimit dhe veprimtari të njeriut ai është i kufizuar dhe i cunguar. Ai nuk mund të administrojë veçse atë që ka nën pronësinë e tij. Nuk mund të veprojë veçse në pronën e tij dhe brenda kufijve të mundësisë së tij. Askush prej idhujtarëve mes të cilëve u dërgua Muhamedi a.s nuk e ka kundërshtuar teuhîdin rubûbij-je. Ata e pranorin këtë fakt. Thotë i lartësuar: “Nëse ti i pyet ata “Kush i krijoi qiejt e Tokën?”, me siguri do të thonë: “I krijoi i Gjithëfuqishmi, i Gjithëdituri!” Zuhruf 9. Kështu pra ata e pranojnë që Allahu i lartësuar është i vetmi që ka në dorë administrimin dhe pushtetin për të vepruar në gjithësi; dhe është Ai, i vetmi që ka në dorë sundimin, pushtetin, mbretërimin, pronësinë e qiejve dhe të tokës. Gjithashtu mund të themi se askush prej krijesave nuk e mohon faktin që Krijuesi i gjithësisë është Zoti. Askush nuk thotë se bota ka dy krijues të barabartë në pushtetin dhe sundimin e tyre. Përjashtimet janë të pakta. Prej tyre mund të përmendim: **1.** Faraoni, i cili e mohoi egzistencën e Zotit dhe të qënurit e Tij krijues i gjithçkaje. Por ky mohim ishte thjesht një mendjemadhësi dhe kryeneçsi; ishte një rebelim nga ana e tij, edhe pse në shpirtin e tij e dinte me siguri se e vërteta ishte ndryshe. Thotë i lartësuar: “Ata i mohuan ato në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi edhe pse shpirtat e tyre ishin të bindur për to (*se ishin nga Zoti*). Dhe shikoje se si qe fundi i

shkatërrimtarëve!" Neml 14. Gjithashtu Allahu i lartësuar tregon për fjalët që Musa i tha Faraonit kur po polemizonte me të. "Ai (*Musai*) tha: "Ti e di me siguri të plotë se ato (*mrekullitë*) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o faraon, se ti je i shkatërruar.". Isra 102. Pra ai ishte i vetëdijshëm që, Zot është Allahu i lartësuar.

2. Prej atyre që kanë bërë shirk në rububije janë edhe mexhusët / adhuruesit e zjarrit. Ata thonë: Bota ka dy krijuesa: Errësirën dhe dritën. Megjithatë edhe këta nuk i konsiderojnë ata të dyja të barabarta. Ata thanë se drita është më e mirë se errësira. Drita krijon të mirën ndërsa errësira krijon të keqen dhe ai që krijon të mirën është më i mirë se ai që krijon të keqen. Gjithashtu ata thonë se errësira është diçka inegzistente dhe nuk jep dritë. Ndërsa drita është diçka që egziston dhe ndriçon. Gjithashtu ata thonë: Nuri drita është e hershme, e përjetshme sipas konceptit të filozofëve, ndërsa për erësirën janë në kundërshtim a është e hershme apo e mëvonshme.

Argumenta llogjike që tregojnë se Krijuesi është një.

Thotë i madhëruari: "Allahu nuk ka lindur kurrfarë biri (*as nga melekët, e as nga njerëzit*) dhe përveç Tij nuk ka ndonjë zot tjetër (*që meriton adhurimin*). (*Po të kishte shumë zota*) secili zot do të kishte marrë atë që kishte krijuar, dhe disa do të kishin mbisunduar mbi të tjerët. I lartë dhe i Dëlirë është Allahu nga shpifjet e tyre." Muminun 91. Nëse do të themi se bota ka dy krijuesa, secili prej tyre do të donte që të ishte i pavarur në mbretërinë dhe sundimin e tij, sikurse ndodh me mbretërit dhe sundimtarët. Sepse sunduesi nuk kënaqet që të ketë pjesmarës të tjerë në pushtetin e tij. Pastaj ai do të dëshironte që sundimi i plotë të ishte në dorën e tij jo të mbretërve të tjerë. Ai nuk do të pranonte që ndonjë

sundues tjetër të kishte sadopak pushtet. Këtu kemi dy mundësi:

1. Ose ata të dy të jenë të pafuqishëm kundrejt njëri-tjetrit.

2. Ose njëri do të mbizotrojë mbi pushtetin e tjetrit.

Nëse njëri sundon mbi tjetrin atëherë ai tjetri nuk meriton të quhet Zot sepse është i mposhtur. Por edhe nëse janë të pafuqishëm kundrejt njëri-tjetrit, edhe në këtë rast, ata të dy nuk meritojnë të quhen Zota, sepse Zoti i vërtetë kurrë nuk mund të jetë i paaftë apo i pafuqishëm. I pafuqishmi nuk mund të jetë Zot.

52 Reth teuhidit Uluhije Shejh Uthejmini

thotë: Përkufizimi i tij: Hue ifrâdull-Ilâhi bil ibâdeti / Ky është njëhësimi i Allahut të lartësuar në meritueshmërinë e adhurimit të Tij. Pra Ai që meriton të adhurohet është vetëm Allahu i lartësuar. Thotë Allahu i madhëruar. A nuk e sheh ti se është Allahu Ai që e fut natën te Dita dhe Ai që e fut Ditën te Nata (*duke shkurtuar herë njëherë e herë tjetër*) dhe është Ai që i ka nënshtuar Diellin e Hënë, që lëvizin sipas një afati të caktuar dhe se Allahu e di mirë gjithçka që ju bëni? Po, kështu, sepse Allahu është e Vërteta, dhe se çfarëdo tjetër që ata adhurojnë veç Tij është gënjeshtër dhe se Allahu - Ai është i Lartësuar, i Madhëruari." Lukman 29, 30. Fjala ibâdetun ka dy kuptime:

1. **Et-teab-budu** / adhurimi. Pra nënshtimi ndaj Allahut krenar dhe të madhërishtë duke kryer urdhërat e duke i'u larguar ndalesave të Tij, nisur nga dashuria për të dhe madhërimi i Tij.

2. **El muteab-bed bihi**. Pra ajo nëpërmjet së cilës kryhet adhurimi. Ka thënë shejhul islam: "Ibadeti është një emër përfshirës i gjithçkaje që e do Allahu dhe është i kënaqur me to, qofshin ato fjalë apo punë, të dukshme (të jashtme) apo të fshehura (të brendshme). Njësimi i Allahut me këtë teuhid interpretohet duke qenë rob i Allahut që e njëhson atë në aspektin e

nënshttrimit ndaj Tij, nisur nga dashuria për të dhe madhërimi i Tij, si dhe duke e adhuruar Atë vetëm me atë rrugë të cilën e ka ligjëruar Ai . Thotë Allahu i madhëruar: "Mos adhuro asnjë zot tjetër me Allahun, se do të bëhesh i qortuar e i braktisur! Zoti yt ka dhënë urdhër të prerë që të mos adhuroni asnjë (*dhe asgjë*) tjetër përveç Tij dhe të silleni mirë ndaj prindërve." Isra 22, 23. Dhe thotë i lavdëruari: "Të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut, Zotit të botëve, të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit Sunduesit të Ditës së Gjykimit. Vetëm ty të adhurojmë dhe vetëm tek Ti ndihmë kërkojmë." Fatiha 2-5. Pra përshkrimi i Allahut të lartësuar si Rabul âlemin shërben ose konsiderohet si shkak që Ai të meritojë adhurimin. Ai është Ilâh (i adhuruar) sepse Ai është Rab-bul âlemin. Thotë i lartësuar: "O njerëz! Adhurojeni Zotin tuaj, i Cili ju krijoi ju dhe ata që ishin para jush që të bëheni të devotshëm! (*Allahu është*) Ai që tokën e bëri shtrat (*vendbanim*) për ju dhe qiellin kulm (*mburojë*); që prej qiellit ju lëshon ujë, nëpërmjet të cilit ju siguron lloje frytësh, si furnizim për ju. Atëherë mos adhuroni askënd tjetër përveç Allahut kur ju e dini (*të vërtetën*)!". Bekare 21, 22. Pra Ai që meriton të adhurohet si i vetëm është pikërisht Ai që është i vetmi Krijues. Vërtet është prej mendjelehtësisë që ta konsiderosh diçka të krijuar dhe të predispozuar që të shkojë drejt zhdukjes, si të adhuruarin tënd të cilit ia kushton të gjitha adhurimet e tua. Ai është vetëm një krijesë që nuk mund të sjellë asnjë lloj ndihme. E si është e mundur që të shkosh tek varri i dikujt që është bërë pluhur e ta adhurosh atë e ta lusësh që të plotësojë kërkesat e tua, ndërkohë që ai vetë ka nevojë që ti të lutesh për të. Ai nuk ka në dorë as dobi as dëm as për veten e tij e si të ketë për të tjerët?! Këtë lloj teuhidi e rrefuzuan shumica e krijesave. Për këtë arsye Allahu i lartësuar dërgoi profetët dhe u shpalli atyre librat. Allahu i madhëruar

thotë: "Ne nuk dërguam asnjë të dërguar para teje e të mos i kemi shpallur atij se: Nuk ka zot tjetër (*që meriton adhurimin*) përveç Meje, prandaj vetëm Mua më adhuroni!" Enbija 25.

53 El hamdu, el med'hu dhe el thenau.

Kemi tre terma që duhet ti kuptojmë mirë dhe të mësojmë ndryshimin dhe dallimin mes tyre. *Ĥamdun, med'hun dhe thenâun*. Allahu i madhëruar na ka urdhëruar që ta lavdërojmë Atë me dashuri madhërim e frikërrespekt sepse Ai e do veten e Tij. Nëse Ai nuk do ta donte veten e Tij nuk do të na kishte shpallur libra e as nuk do të dërgonte mes nesh Profetë e të dërguar. Fjala "El Hamdu lil-âhi rabil âlemin" është gjurmë prej gjurmëve të dashurisë së Allahut për veten e Tij. Hamdi përmban med'h lavdërim dhe diçka shtesë. Çdo hamd është med'h por jo çdo med'h është hamd. Me fjalë të tjera: med'hu (lavdërimi) i përzierë me dashuri përbën atë që quhet hamd. Nëse së bashku me med'hin (lëvdimin) nuk shprehim dashuri, atëherë nuk kemi të bëjmë me hamd. Pastaj, nëse hamdi përsëritet e përsëritet shumë, atëherë kemi të bëjmë me atë që quhet El thenâ përlëvdim. Këto janë dallimet mes hamd-it, med'h-it dhe thenâ-it. E kundërta e med'h-it lëvdimit është sharja, fyerja e cila tregon urrejtjen për të sharin. Çdo kush që e shan dhe e fyen dikë, e bën këtë sepse ai e urren atë, ashtu sikurse çdokush që e lëvdon dhe i thur hamde dikujt e bën këtë sepse e do atë. Dikush mund të bëjë med'h, pra të lëvdojë dikë sa për sy e faqe, ose nga frika, por askush nuk mund të thuhet se bën hamd thurr lavde për dikë, pa pasur dashuri për atë. Kjo është një çështje shumë e rëndësishme që duhet kuptuar mirë.

⁵⁴ I tillë është, p.sh., rasti i Ibrahimit që nuk e dogji zjarri, ose të gjitha mrekullitë dhe ngjarjet e jashtëzakonshme të profetëve.

⁵⁵ **Hamdi mundëson një energji dhe forcë të madhe.** Hamdi ka të fshehta të çuditshme dhe i jep robit një fuqi të çuditshme e të habitshme. Për këtë tregojnë dy hadithe.

1. Ky hadith është më i mirë se sa një thesar. E fshehta e fuqisë, optimizmit dhe gjallërisë së robit, qoftë edhe kur bëhet fjalë për çështjet e dynjasë, tregohet në këtë hadith. Aliu r.a. ishte i varfër por shumë bujar. Ai ftonte shumë njerëz në shtëpinë e tij dhe i nderonte e gostiste. Fatimja, gruaja e tij, ankohej nga lodhja e shumë për të përbulluar preokupimet e shumta të të shoqit. Ajo i foli të shoqit, Aliut, që ai t'i kërkojë babait të saj (Profetit a.s) një shërbëtorë. Profeti (a.s) e donte shumë Fatimen, por megjithatë nuk i dha të bijës shërbëtorë. Ai i ofroi asaj diçka më të mirë se ajo që kërkoj duke ia plotësuar tërësisht kërkesën dhe nevojat e saj. Ai i tha asaj: “O bija ime! Kur të biesh në shtrat për gjumë atëherë bëj hamd Allahut (El hamdu lil-lâh) 33 herë, bëj tesbih (subhânell-llâh) 33 herë dhe bëj tekbir (Allahu ekber) 34 herë!” Shejhul Islam Ibnu Tejmijete thotë: Nuk ka dyshim, se Profeti (a.s) e udhëzoi atë në diçka që do t'i mjaftonte nga posedimi i një shërbëtoresje. Kështu pra këto fjalë para gjumit i japin njeriut një forcë e gjallëri gjatë ditës në një formë e masë të tillë që askush nuk mund ta arrijë me forcat e veta. Provojeni se do të gjeni ndikimin e saj. Jini të kujdesshëm dhe sistematikë me këto dua të përditshme e do të shihni që do të fitosh një fuqi dhe gjallëri që vetëm Zoti e di.

2. Në hadithin që ndodhet tek Tirmidhiu dhe Ibn Maxheh të cilin e transmeton Enesi, Profeti (a.s) thotë: “ Ai që sheh një të sprovuar dhe thotë: “ El hamdu lil-lahlil-ledhi âfâni mim-mabtelâhu bihi, ue fad-daleni alâ kethirin mim-men halekahu tefdila. Hamdi i qoftë vetëm Allahuit i cili më ruajtj mua nga ajo me çka e sprovoi atë, dhe më dalloj e veçoi mua mbi shumë krijesa që krijoi me mirësi të

shumta.”, edhe nëse ai goditet me të njëjtën sprovë me të cilën u godit ai, Allahu ka për ta shëruar”. Pra çdo sëmundje me të cilën ai do të sprovohet, nëse sheh një të sprovuar me të dhe thotë këto fjalë, ai ka për tu shëruar, çfarëdo sëmundje pa përjashtim sado e pamundur të duket shërimi. Nëse sheh p.sh një person të sëmurë me kancer dhe thua këto fjalë, edhe nëse sëmundja të kap Allahu i lartësuar ka për të të shëruar. Kjo është e fshehtë prej fshehtësive të Allahut të lartësuar, për të cilën na ka njoftuar shpallja e Profetit (a.s). Kështu pra kjo fjalë mban të fshehta të çuditshme. [Sh.p]

⁵⁶ I Madhëruari thotë: "Nëse Allahu do t'i dënonte njerëzit sipas veprave (*të këqija*) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë. Por, Ai i lë ata deri në afatin e caktuar. Por kur të vijë afati i tyre, (*le ta dinë se*) Allahu Shikon gjithçka nga robërit e vet." [Fatir 45]

⁵⁷ **Shpërndarja gjeografike e feve.** Në kohën kur Allahu i madhëruar dërgoi Muhamedin a.s si profet tek banorët e tokës, ata ishin të ndarë në 5 - së grupe duke u bazuar në fenë të cilën pasonin. Pra ishin Jehudë, të Krishterë, Mexhusë, Sabi'unë dhe idhujtarë (paganë). Këto ishin 5 - së llojet që patën mbizotëruar në tokë në atë kohë.

• Përsa i përket Jehudëve (çifutëve) pjesa më e madhe e tyre ishte në Jemen, Hajber, Medine dhe rrethinat e saj. Gjithashtu gjendeshin në skajet e Shamit të përzierë si pakicë me nesarat (të krishterët). Ndodheshin gjithashtu në tokën e Persëve të përzierë me Mexhusët (adhuruesit e zjarrit). Prej tyre një pjesë ndodheshin në tokën e arabëve dhe më të përqëndruar ishin në tokën e Hajberit dhe të Medinës (siç u përmend më sipër). Pra Allahu i madhëruar i pati shpërndarë në tokë popuj-popuj apo grupe-grupe nën sundimin e mbretërve dhe shtypësve.

• Ndërsa të Krishterët ishin vendosur në një pjesë të madhe të tokës. Shami ishte i gjithi me krishterë. Toka e Marokut shumica në të ishin të krishterë. Po kështu ishte edhe toka e Egjiptit, Abisinisë (Etiopisë), Sirisë, toka të cilat ndodhen mes Tigris dhe Eufratit. Gjithashtu edhe toka e Meusilit dhe Nexhranit në Irak etj.

• Kurse Mexhusët ishin të përqëndruar në mbretërinë e Persit dhe çka ishte e lidhur me ta.

• Ndërsa Sabiunët ⁵⁷ ishin në Haran (qytet në rrugën mes Meusilit dhe Shamit) dhe në një pjesë të madhe të vendeve Romake.

• idhujtarët (paganët) përfshinin gadishullin Arab, vendet e Indisë, Turqisë dhe çka rreth tyre.

Kështu pra fetë e pranishme në botë nuk dalin nga këto pesë fe dhe mbetet vetëm feja e drejtë ashtu si thotë Ibn Abasi: “Në botë ka gjashtë fe; Një fe që është e Rrahmanit (Mëshiruesit) dhe pesë janë të shejtanit. Këto gjashtë fe janë përmendur në Kur'an: “Ditën e Kijametit, Allahu do të bëjë dallimin midis atyre që besuan (në Kur'an) dhe atyre që ishin jehudinj, sabejë, të krishterë, mexhusë dhe idhujtarë. Allahu di dhe sheh gjithçka.” Haxh 17. Kur Allahu i lartësuar dërgoi profetin e Tij, shumica e vendve iu përgjgjën thirrjes së tij, të bindur dhe me dëshirë. Askush nuk u detyrua me forcë të hyjë në fenë islame. Vritej vetëm ai që bëhej pengesë kundër ftesës islame dhe pengonte thirrësit në thirrjen islame dhe i luftonte ata. Ndërsa ata që ishin paqësorë nuk prekeshin duke zbatuar kështu fjalën e Allahut kur thotë: “Nuk ka detyrim në fe. Është sqaruar e vërteta nga e kota. Kush e braktis (tagut-in) dhe beson në Allahun, ai është kapur pas lidhjes më të fortë, e cila kurrë nuk këputet. Allahu Dëgjon e Di gjithçka.” Bekare 256. Pra me kuptimin: “Nuk ka detyrim në fe.” Ky ajet zbriti duke pasur për qëllim disa sahabë (shokë të profetit a.) fëmijët e të cilëve ishin bërë të

krishterë para islamit dhe kur ata pranuan islamit deshën të detyronin fëmijët e tyre që të pranonin islamit. Por Allahu i madhëruar zbriti ajetet ku i sqaron njerëzve se nuk ka dhunë në fe derisa ata të binden dhe të pranojnë me dëshirë islamit. Në të vërtetë ky ajet përmbledh të gjithë mohuesit (kufarët) duke gjykuar kështu për saktësinë e mendimit të atyre që e lejojnë marrjen e xhizjes prej të gjithë mohuesve dhe mos detyrimit të tyre për të pranuar fenë islame. Pra ashtu si thanë dijetarët e Irakut e Medines, ose të pranojnë islamit ose të paguajnë xhizjen, paçka se bëjnë përjashtime për disa paganë adhures putash, duke mos prenuar prej tyre xhizjen. Ai që mediton në historinë e profetit a.s qartësohet se ai kurrë nuk ka detyruar askënd me forcë që të hyjë në fenë e tij dhe se ai ka luftuar vetëm ata që e luftonin. Ndërsa ata që ishin paqësorë nuk i luftonte përderisa ata vazhdonin në këtë gjendje paqësore dhe nuk e thyenin paktin mes tyre, sepse kështu ishte urdhëruar prej Zotit të Botëve. “Si mund të kenë idhujtarët besëlidhje me Allahun dhe të Dërguarin e Tij?! Përjashtim bëjnë vetëm ata, me të cilët ju keni lidhur marrëveshje pranë Xhamisë së Shenjtë. Përderisa ata u përmbahen marrëveshjeve, përmbajuni edhe ju! Allahu i do të devotshmit.”. El teube 7. Profeti a.s kur erdhi në Medine bëri paqe me Jehudët dhe i la ata në fenë e tyre. Por kur ata e thyen paqen me të dhe filluan me luftë dhe vrasje, atëherë i luftoi ata. Disa prej tyre i liroi, disave prej tyre u bëri mirësi (i fali) dhe disa të tjerë që e merituan i vrau. Po kështu veproi me Kurejshët kur bëri paqe me ta për 10-të vjet (në beslidhjen e Hudejbijes) në vitin e 6-të të hixhretit. Nuk i luftoi ata derisa ishin ata që e thyen besën. Atëherë i luftoi ata në vendet e tyre, ndërkohë që më parë ishin idhujtarët ata që e luftuan atë në luftën e Hendekut dhe të Bedrit. Edhe pse u bashkuan të gjithë për ta vrarë, nëse do të largoheshin prej tij ai nuk do ti vriste. Pra profeti a.s nuk pati

detyruar kurrë askënd që të hyjë në fenë islame me forcë dhe, po kështu askush prej ndjekësve të tij. Madje njerëzit hynë në fenë e tij me dëshirë, kënaqësi, bindje dhe me zgjedhjen e tyre të lirë. Pra shumica e banorëve të tokës hynë në fenë e tij kur e kuptuan se ai ishte profet i vërtetë, i dërguar prej Allahut, Krijuesit të botëve. Kështu pra banorët e Jemenit, ashtu sikurse përmendët në hadithin e Muadhrit, ishin ithtarë të librit. Në hadithin e profetit a.s thuhet: “O Muadh, ti do të shkosh tek një popull që janë ithtarë të librit. E para çështje që ti ftosh le të jetë ftesa në besimin dhe dëshminë se nuk ka Zot tjetër të adhuruar me meritë veç Allahut hadithi.”⁵⁷ Pas dërgimit të Muadh ibn Xhebel ishin të shumtë ata që pranuan Islamit pa asnjë ngutje apo kërcënim. Edhe në Medine pati shumë prej jehudëve që pranuan islamit, mes të cilëve edhe Abdullahi.⁵⁷ Këta përmenden në librat e historisë se hynë në islam pa pasur frikë nga shpata dhe pa pasur dëshirë e synim për jetën e dynjasë, madje hynë në islam në kohën kur ai kishte nevojë më shumë se kurrë për burra, sepse armiqtë ishin të shumtë dhe ai ishte në fillimet e tij. Madje pati prej tyre që pranonte të bëhej armik i familjes së tij dhe hynte në islam duke pranuar sfidën e varfërisë dhe vetmisë prej familjes që dëshironin mosbesimin. Pra e pranuan islamit jo për post e pasuri, madje i lanë postet e pasuritë e tyre për hir të islamit dhe duke duruar mundimet me fjalë e vepra të mohuesve. Pra nëse shumë prej priftërinjëve, murgjërve etj si këta zgjedhën mosbesimin, sikurse pretendojnë të paditurit, le ta kuptojnë se shumica e banorëve të tokës prej të gjitha grupeve të mohuesve, pranuan islamit. Dhe në këtë mënyrë shumica u bënë muslimanë ndërsa pjesa tjetër ngjante si një qime e zezë në kaun e bardhë. Po kështu mexhusët. Ishin të shumtë dhe e pranuan islamit të gjithë, përveç një pakice të rrallë prej tyre. Ata u bënë shtete islame ndërsa ata që nuk

pranuan islamit mbetën të nënshtuar dhe të detyruar për të dhënë xhizjen. Shumica e Jehudëve po kështu pranuan islamit ndërsa pakica mbeti e shpërndarë nëpër rruzull. Pra fjala e çdo injoranti që thotë se këta popuj e mohuan profetin e islamit Muhamedin a.s është gënjeshtër, mashtrim i qartë dhe pa dyshim në të. Por edhe nëse do të supozonim se e kanë mohuar, kjo nuk do të ishte një ngjarje e re për profetin. Kështu pati ndodhur me Nuhin që jetoi mes popullit të tij duke i ftuar 950 vjet duke u sjellë atyre argumente të qarta që nuk dyshon në to askush veç atyre që mohuan. Vetëm kryeneçët i kthejnë shpinën të vërtetës.

Shkaqet që pengojnë pranimin e të vërtetës.

Shkaqet që pengojnë pranimin e të vërtetës janë të shumta, prej tyre mund të përmendim:

- Padituria rreth saj. Ky është shkaku kryesor që pengon shumicën e shpirtave. Ai që është injorant për një çështje e urren atë dhe mbështetësit e saj. Nëse i shtohet injorancës urrejtja për atë i cili e urdhëron në diçka që i është mësuar dhe prezantuar nga të parët e tij si “e keqe”, armiqtë ndaj tij dhe cmira për të, pengesa rritet dhe forcohet. Nëse kësaj i shtohet vështirësia e kundërshtimit të zakoneve të paraardhësve, të dashurve dhe të respektuarve të tij, pengesa forcohet edhe më shumë. Nëse kësaj i shtohet mendimi se me pranimin e të vërtetës marin fund pasuria, pushteti pasionet, pengesa bëhet më e fortë. Nëse pas gjithë kësaj shtohet frika prej ndarjes apo mundimit që mund t’i japin shoqëria familja, të afërmit si dhe humbja e personalitetit mes tyre, humbja e pasurisë dhe e pushtetit, ashtu sikurse ndodhi me Heraklin në kohën e profetit a.s., pengesa zor se kapërcehet. Herakliu e njohu të vërtetën, madje dëshiroi dhe tentoi ta pranojë atë, por populli nuk iu bind dhe nën trysinë e frikës për veten e vet, zgjedhi

mohimin kundrejt udhëzimit, pasi ju sqarua e vërteta.

• Prej shkaqeve më të mëdha në mospranimin e të vërtetës është hasedi (cmira). Kjo është një ndjenjë paralizuese për shpirtin. Kur e shikon cmirëziu që dikujt i është dhënë një mirësi që nuk e ka shijuar dhe ai është ngritur në një gradë që s'e ka provuar, e ndien të vështirë të pranojë të vërtetën prej këtij personi dhe të nënshtrohet duke i lejuar vetes të jetë ndihmëtar e ndjekës i tij. Po a nuk e pengoi Iblisin që t'i bjerë në sexhde Ademit a.s veçse cmira? Kur e pa që Ademi ishte më i nderuar dhe u ngrit në një vend më të lartë se ai mohoi udhëzimin e Zotit dhe zgjodhi me mendjemadhësi zjarrin ndërkohë që ai ishte vendosur dhe adhuronte Zotin mes melekëve. Kjo është sëmundja që i ndaloi jehudët të besonin e të ndiqnin rrugën e Isait a.s (Jezusit) paçka se e dinin me siguri të plotë se ai ishte i dërguari (profet) i Zotit që u pat ardhur me udhëzim të qartë. Pra cmira i bëri të mos pranonin këtë profet edhe pse në mes tyre kishte priftërinj e dijetarë që i dinin çështjet e Teuratit dhe profecitë në të. Ndërkohë që jehudët të shtyrë nga cmira e mohuan Isain që ishte prej tyre dhe i cili as nuk i vrau as nuk i preu por përkundrazi erdhi me mëshirë, lehtësim dhe bamirësi prej Zotit, duke u lehtësuar disa vështirësi dhe duke plotësuar ligjin e Zotit në Teurat, si mund të mendohet se do të jetë qëndrimi i tyre ndaj një profeti të ri që :

1. Nuk është prej gjirit të tyre (pra është arab).

2. Erdhi me një ligj të ri që qëndron mbi të gjitha ligjet dhe dispozitat e mëparshme dhe është gjykues mbi to.

3. U zbulon atyre të gjitha poshtërsitë e të palarat që veprojnë dhe i sqaron njerëzimit punët e tyre të pista në ndryshimin e librit të Allahut, Teuratit dhe ungjillit.

4. Që i nxjerr nga shtëpitë e tyre dhe do të jetë mbizotërues mbi ta ashtu siç e gjejnë të shkruar në librat e tyre.

Me gjithë këto të dhëna, si mund të mos i pushtojë haseti, inati, cmira këto zemra? Sikur të mos ishte veçse ky shkak, kjo do të mjaftonte për ato zemra të sëmura që të mos paranojnë të vërtetën. E si mendon se mund të jetë gjendja e një personi që përveç këtij shkakut ka edhe të tjerat që u përmendën më lart?

Mesrur ibn Mahrame (djali i motrës së Ebu Xhehlit, kundërshtarit më të madh të islamit prej politeistëve) duke ju drejtuar dajës së tij (Ebu Xhehlit) thotë: "A e keni akuzuar ndonjëherë Muhamedin për gënjeshtër para se t'i zbriste profecia? - Tha: o djali i motrës time: Pasha Allahun! Muhamedi ka qenë më i drejti mes nesh. Që kur ka qenë djalosh ai thirej (El emin) besniku, i drejti, i vërteti dhe nuk e kemi provuar gënjeshtër që të dalë prej gojës së tij kurrë ndonjëherë. - Tha: O daja im, atëherë çfarë ju pengon që ta ndiqni? - O bir i motrës time, gjatë gjithë kohrave fisi ynë ka garuar me fisin e Beni Hashim (fisi të profetit a.s) se kujt i takon vendi më i lartë dhe nderimi në shoqëri. Së fundmi Benu Hashim thanë: Prej nesh erdhi një profet". E kur do të mundemi ta arrijmë këtë nderim? (prandaj nuk e pranojmë si profet) El texhrid 1/ 13. El Ahnes ibn Sherik, në luftën e Bedrit, I tha Ebu Xhehlit: - "O Ebul Hakim, më njofto për Muhamedin, a është i vërtetë (në atë që thotë) se është profet, apo është gënjeshtar. Më njofto se këtu s'ka asnjë tjetër veç nesh të dy prej kurejshëve dhe nuk të dëgjon kush prej tyre. - Ebu Xhehli tha: Oh varfëri ti! Uall-llahi, Muhamedi është i vërtetë, besnik e i sinqertë. Nuk është njohur ndonjëherë që Muhamedi të gënjejë. Por nëse Benu Kasij (ka për qëllim Benu Hashim fisin e profetit a.s) përparojnë duke mbajtur flamurin duke ushqyer e strehuar pelegrinët dhe duke ardhur prej tyre profet, atëherë çfarë u mbetet fiseve të tjera kurejshe nga nderi dhe respekti. El texhrid 1/14. Ndërsa jehudët e njihnin Muhamedin a.s ashtu si njihnin fëmijët e

tyre. Thotë Ibn Is'haku: "Më ka treguar Asim ibn Umer që transmeton prej Katades që e transmeton prej një dijetari të fisit Beni Kurejdha i cili ka thënë: - A e dini se kush ka qenë shkaku, që Esed dhe Tha'lebe dy bijtë e Se'ijeh dhe Esed ibn Ubej të cilët nuk kanë qenë prej fisit Beni Kurejdah dhe as prej fisit Benu Nadir, të pranuan islamin? - Thashë (katade): Jo. - Tha dijetari: Në atë kohë erdhi tek ne një burrë i ndershëm, i shkëlqyer, i devotshëm dhe fetar prej jehudëve të Shamit. Ai ardhni tek ne 2 vjet para shpalljes së profecisë së Muhamedit a.s. Duke parë cilësitë e tij të mira, kur na pakësohej prodhimi dhe na thahej toka për pikën e shiut, i drejtoheshin atij me fjalët: - "O Ibn Hejban, (kështu e thërisnin) : Eja të lutemi që Zoti të na sjell shi! - Thoshte: Jo, uallahi nuk e bëj deri sa të shpërndani sadaka. - Ne e pyesnim: Sa? - Thoshte masën dhe dilte në shesh ndërkohë që vapa e thatësira arrinte kulmin dhe luteshim të gjithë për shi. E pra betohem në Zotin që pa u ngritur ai nga vendi i lutjes së tij fillonte të binte shiu i shumëpritur. Kjo pati ndodhur shumë herë. Kur ju afrua vdekja, njerëzit u mblodhën tek ai dhe dëgjonin fjalët e tij kur thoshte: "O bashkësia e jehudëve, si mendoni ju, pse e lashë tokën e begatshme të Shamit për të ardhur në këtë tokë ku mbretëron thatësira dhe uria? - I thanë: Ti e di më mirë. - Tha: "Dola në këto vise (në Medine) për të pritë profetin, koha e të cilit është afruar dhe vend-emigrimi i tij do të jetë (Medina) këto vise. Kur të dalë pasoni rrugën e tij e përkrahni atë sepse ai është dërguar për të derdhur gjak, e për të robëruar familjet e gratë e atij që e lufton. Pra le të mos ju pengojë ky fakt prej ndjekjes dhe përkrahjes së tij! Tha këto fjalë dhe vdiq. Dhe kështu pra në kohën kur hynë muslimanët në Kurejdah, 3 djelmoshat që përmendëm në fillim thanë: " O grup i jehudëve: Ky është personi për të cilin ju foli Ibn Hejbani. Thanë jo nuk është ai. Thanë djelmoshat: Po uall-llahi, këto janë

cilësitë e tij, dhe pranuan islamin duke lënë familjet dhe pasuritë e tyre. Thotë ibn Is'hak: Pasuria e tyre ishte e bllokuar tek idhujtarët dhe, kur u bë çlirimi ju kthehe pasuria e tyre.⁵⁷ Thotë Ibn Is'haku: Na ka treguar Salih ibn Ibrahim ibn Abdurahman ibn Auf i cili transmeton prej Mahmud ibn Lebid i cili thotë: Ka qenë mes nesh një Jehud i cili doli një ditë prej ditësh në drekë në vend tubimin e popullit të tij, Benu abdil eshel, duke u folur dhe duke u përkujtuar ringjalljen, kijametin (katastrofën), zjarrin, xhenetin, llogarinë, peshoren e punëve, atj. Këto fjalë ua tha paganëve të cilët nuk besonin ringjalljen, para se të zbriste profetësia e Muhamedit a.s. - Thanë paganët: Oh i gjori ti o filan. A vërtetë mendon se njerëzit do të ringjallen pas vdekjes së tyre në një vend ku ka zjarr dhe xhenet për t'u shpërblyer për punët e tyre?! - Tha djaloshi: Po uall-llahi, është më e dashur për mua të ndizni zjarrin më të fortë që egziston në këtë botë dhe të më digjni atje vetëm e vetëm që të shpëtoj prej zjarrit pas ringjalljes. - Thanë: E kush është argument për këto që thua? (pra për egzistencën e këtij zjarri?) tha : Ardhja e një profeti që do të vijë prej këtyre vendeve dhe bëri me shenjë nga Mekja dhe Jemeni. - Thanë e kur do ta shohim këtë profet? - duke hedhur vështrimin nga unë (Mahmud ibn lebid) që isha më i vogli i familjes sime dhe isha ulur në pragun e portës së familjes sime, tha: - Kur të piqet moshja e këtij djaloshi do ta dalë ky profet. Dhe vërtetë nuk kaluan ditët dhe netët veçse Allahu e dërgoi profetin e tij të fundit, Muhamedin a.s, dhe jehudi ishte akoma gjallë. Ne e besuam profetin a.s dhe e përkrahëm atë kurse jehudi e mohoi nga cmira e inati (që profeti ishte prej arabëve e jo prej jehudëve). - I thamë jehudit: A nuk je ti që na fole për profetin? - Tha: nuk është ai, nuk është ai për të cilin ju kam folur (megjithatë asnjë profet nuk erdhi më pas Muhamedit a.s)⁵⁷

Thotë ibn Is'haku: Më ka treguar Asim ibn Umer që transmeton prej Katades i cili ka thënë: "Më kanë treguar dijetarët tanë të vjetër duke thënë: Askush prej arabëve nuk ka qenë më i ditur se ne për çështjen e profetit a.s. Kjo për faktin se jetonim me jehudët pra i kishim pranë dhe ata kishin libër qiellor kurse ne ishim paganë që adhuronim putat. Kur ne i mundonim ose u sillnim ndonjë dëm që e urrenin na drejtoheshin me fjalët: "Duroni, duroni, së është afruar koha që të dalë një profet të cilin do ta pasojmë dhe së bashku me të do t'ju vrasim e shfarosim, si popullin e Adit dhe të Iremit. Kur Allahu e dërgoi profetin e Tij, Muhamedin a.s, ne e përkrasim atë kurse ata e mohuan dhe për këtë çështje Allahu i lartësuar shpalli ajetet në Kur'anin e shenjtë ku thuhet: Atyre u erdhi Libri (*Kur'ani*) prej Allahut, që vërteton atë që e kishin pranë, dhe përpara kësaj, ata shpresonin me ardhjen e tij (*Muhamedit*) ndihmën (*e Allahut*) kundër jobesimtarëve. Por, kur u erdhi ai (*Muhammedi*) që e njihnin mirë, ata e mohuan atë. Mallkimi i Allahut qoftë mbi jobesimtarët! Sa i shëmtuar është çmimi, për hir të të cilit ata shitën veten! Atë që e shpalli Allahu, ata nuk e besuan nga zilia e tyre. Ata nuk mund ta pranonin që Allahu, me mirësinë e Tij, t'ia zbriste Shpalljen kujt të dëshironte prej robve të Vet. Prandaj ata merituan zemërim mbi zemërim. Jobesimtarët kanë dënim poshtërues. Bekare 89 ⁵⁷

Përmend Hakimi dhe të tjerë veç tij duke transmetuar prej Ibn ebi Nexhiih i cili transmeton prej Alij el ezdiq i cili ka thënë: "Jehudët luteshin gjithmonë duke thënë: "O Zoti ynë! Dërgoje për ne këtë profet që të gjykojë mes nesh dhe njerëzve!"⁵⁷

Seid ibn Xhubejr transmeton prej Ibn Abasit që ka thënë: "Jehudët e Hajberit zvillonin luftra me fisin e Kajs ibn Ajlan që quhej Gatafan, dhe gjithmonë lufta përfundonte me humbjen e jehudëve derisa

ata (*jehudët*) filluan të luteshin me një lutje: O Zoti ynë! Për të drejtën e Muhamedit, profetit analfabet (që nuk di shkrim e lexim) të cilin ke premtuar që ta nxjerrësh për ne në kohën e fundit, ne të lutemi që të na ndihmosh kundër tyre (kundër Gatafanit). Ai thotë: "Sa herë që luteshin me këtë lutje para luftës me Gatafanin, arinim fitore kundër tyre. Por kur Allahu i lartësuar e dërgoi profetin e Tij a.s ata e mohuan dhe nuk e pranuan si profet. Atëherë Allahu i lartësuar shpalli ajetet: " Atyre u erdhi Libri (*Kur'ani*) prej Allahut, që vërteton atë që e kishin pranë, dhe përpara kësaj, ata shpresonin me ardhjen e tij (*Muhamedit*) ndihmën (*e Allahut*) kundër jobesimtarëve. Por, kur u erdhi ai (*Muhammedi*) që e njihnin mirë, ata e mohuan atë. Mallkimi i Allahut qoftë mbi jobesimtarët! Bekare 88. Pra kërkonin ndihmë nga Zoti që me dërgimin e këtij profeti tu dhuronte triumfin mbi armiqtë e tyre.⁵⁷ El hakimiu e të tjerë veç tij përmendin se kur fisi jehud Beni Nadir u dëbuan nga viset e tyre në Medine, Amr ibn Sa'dij shkoi të shohë ato vise tashmë të braktisura dhe të shkatërruara. Pasi qëndroi pak aty dhe mendoi gjatë, u kthye në fisin e Beni Kurejdhatës të cilët i gjeti brenda në faltoren e tyre (sinagogë). Ai i fryu bririt dhe të gjithë u mbohdën. El Zubejr ibnul Beta iu drejtua Amrit dhe itha: "O Ebu Seid! Ku ke qenë sot që s'të kemi parë gjithë ditën? - Amri rrinte gjatë në sinagogë dhe dallohej si një adhures i përkushtuar në fenë e jehudëve. - Sot pashë disa pamje që më lanë mbresa dhe prej të cilave duhet të nxjerrim mësim. Pashë që vëllezërit tanë u dëbuan nga viset e tyre pas gjithë asj krenarie të hershme, nderi, fisnikërie dhe dijeje aq të spikatur. Ata u dëbuan dhe i lanë pasuritë dhe madhështinë e tyre të tjerëve. Ata u nxorën nga vendi i tyre të poshtëruar dhe të përlulur. E pra, betohem në Teurat se kjo kurrë nuk mund të ndodhë me një popull të cilin Zoti e ka zgjedhur dhe dalluar mbi të

tjerët. Para kësaj edhe Ibnul Eshrefit (Jehudit që e vranë shokët e Muhamedit a.s) i ndodhi ajo që i ndodhi mu në kështjellën e tij dhe në vendin e sundimit të tij. Po kështu u poshtërua edhe zotëria i tyre Ibnu Shejbete. Ai (Muhamedi) dëboi edhe fisin e Beni Kajnuka të cilët konsiderohen si dijetarët më të mëdhenj të jehudëve dhe ishin të mirë armatosur dhe të fortë. Ai i rrethoi dhe çdo kush që nxorri kokën jashtë prej tyre e skllavëroi, por pasi u negociua me të për ta, ua fali jetën, por, i dëboi nga Medina. O populli im! Ju kenë parë mjaft nga këto që fola, prandaj mu bindni mua dhe ejani të pasojmë Muhamedin. Betohe në Allahun se ju e dini me siguri se ai është profet. Pikërisht për të na foli dhe përgëzoi Ibnu Hejban, Ebu Umejri dhe Ibnu Hau-uas, të cilët ju e dini që janë dijetarët më të mëdhenj të jehudëve. Ata u nisën për tek ne nga Shami, faltorja e shenjtë (Bejtul makdes) për të pritur ardhjen e këtij profeti. Ata na urdhëruan që ta pasojmë dhe ti bindemi atij dhe na porositën që ta përshtëndesim atë me selam. Ata vdiqën në fenë e tyre dhe ne i varrosëm në tokat tona. Të gjithë heshtën dhe askush nuk foli qoftë edhe një fjalë te vetme. Pastaj ai foli njëlloj si më sipër dhe i frikësoi dhe këcënoi se edhe ata do ti presë i njëjti fat, lufta, vrasja, robërimi ose dëbimi. Zubejri Ibnu Beta foli e tha: Betohe në Teurat se unë i kam lexuar cilësitë e tij (Muhamedit a.s) që iu shpallën Musait të cilat nuk gjenden në këto që ne i kemi shpikur së fundmi (e ka fjalën për Telmudin e libra të tjerë). Kea'b ibnu Usejdi iu drejtua Zubejri ibn Betas dhe i tha: "E çfarë të pengon ta pasosh atë o Ebu Abdilahi? Ai tha: "Ti. – Po pse? Teurati kurrë nuk të ka penguar për ta pasuar atë. – ti je udhëheqësi dhe drejtuesi ynë të cilit i kemi dhënë besën dhe i bindemi. Nëse ti e pason atë edhe ne do ta pasojmë dhe nëse e rrefuzon edhe ne e rrefuzojmë. Pastaj Amr ibnu Keab u kthye nga unë dhe filloi të më tregojë bisedën që ndodhi mes tyre deri

në pikën kur Keabi tha: Nuk kam çtë them tjetër veç asaj që thashë. Unë kurrë nuk mund ta pranoj që të bëhem pasues i dikujt (sepse jam udhëheqës).⁵⁷

Dhe është pikërisht kjo arsyeja që e pengoi firaunin që të pranoi Musain a.s. Ai fillimisht kur i'u bë e qartë e vërteta dhe udhëzimi gati e pranoi që të pasonte Musën a.s, por e pengoi ndërhyrja e ministrit të tij Hamanit i cili tha: "Nga një Zot që adhurohet do të kthehesh në një zot që adhuron dikë tjetër?! Atëherë firauni tha: "Po, ke të drejtë.", dhe e refuzoi besimin.

Ibnu Is'haku ka përmendur se Abdullah ibnu Ebi Bekri që ka thënë: " Më kanë treguar për Safijen të bijën e Hujej ibni Ahtabit që ka thënë: "Unë kam qenë fëmija më i dashur për babain tim dhe për xhaxhain tim Ebu Jasinin. Kur profeti a.s mbëriti në Medine edhe ata shkuan që ta shohin. Në darkë kur u kthyen dëgjova xhaxhain tim ti thoshte babait: "A është pikërisht ai? – Tha: "Po"- A arrin ta dallosh dhe të jesh i sigurt për këtë? - Tha: Po – tha: Çfarë ndien në shpirt për të? – Tha: Urrejtje, dhe armiqësi për të, uallllahi, sa të jem gjallë."⁵⁷

Jehudët janë një popull i ndëshkuar me zemërimin e Allahut dhe ata janë të njohur për urrejtjen dhe armiqësinë e tyre ndaj profetëve të Zotit përgjatë gjithë historisë. Madje, sikurse na njofton Allahu i gjithdijshëm, të parët dhe dijetarët e tyre i patën dhënë mundim Musait a.s. Edhe ata që erdhën pas tyre janë kriminelë e vrasës profetësh. Kështu e vranë Zekerian dhe djalin e tij Jahja. Të shumtë janë profetët e vranë nga dora gjakatare e tyre. Madje kanë arritur që në një ditë të vetme të vrasin 70 profetë dhe në fund të ditës dilnin në treg sikur asgjë të mos kishte ndodhur. Ata planifikuan që edhe Mesihun ta vrasin dhe ta kryqëzojnë por Allahu i lartësuar e nderoi profetin e tij që ta poshtëronin këto krijesa të ulta. Ai hodhi shëmbëlltyrën e isait a.s mbi dikë tjetër të cilin e vranë dhe e kryqëzuan. Edhe vulën e profetëve,

Muhamedin a.s, u përpoqën ta vrasin shumë herë, por ishte Allahu i lartësuar që e mbrojti prej tyre. Për një popull me këto cilësi nuk është shumë të mendohet se zgjedh kufirin kundrejt imanit qoftë edhe për një shkak të vetëm nga shkaqet e refuzimit që kemi përmendur, apo për dy apo për më shumë. Shih "Hidajetu Hijara." të imam Ibnul kajim.

⁵⁸ Lejimi *kaderij* është gjithçka që Zoti e ka lejuar dhe ka dëshiruar që të egzistojë në kaderin (caktimin) dhe krijimin e Tij. Kurse lejimi *sherij* janë të gjitha ato ligje e dispozita që Zoti dëshiroi prej nesh që ti zbatojmë dhe të jetojmë sipas tyre dhe të cilat i shpalli përmes profetëve.

⁵⁹ Lutjet ose *dua*-të janë dy llojesh:

3. Duau thena ose du'âu ibadeh Lutje adhurimi. Të tilla janë lutjet e robit që Allahu i Lartësuar t'i japë ato që ai kërkon dhe ta ruajë nga ato që ai i druhet, jo duke ia kërkuar konkretisht ato, por duke kryer adhurimet për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar se do të japë si shpërblim ato që robi kërkon. Për shembull, njeriu dëshiron të futet në Xhenet. Këtë ai mund t'ia kërkojë Allahut të Lartësuar me dy mënyra: ose duke iu drejtuar Atij me një kërkesë konkrete, pra, duke thënë: "O Zot, të lutem më fut në Xhenet!", ose duke ia kërkuar këtë gjë tërthorazi, duke kryer ato vepra dhe adhurime për të cilat Allahu i Lartësuar ka premtuar si shpërblim futjen në Xhenet. Kjo mënyrë e fundit është "lutje adhurimi", ndërsa lloji tjetër është:

4. Duau mes'ele lutje kërkesë. Kjo do të thotë t'i kërkojë Allahut të Lartësuar diçka konkrete, si për shembull: "O Zot, më jep rizk hallall, ma shto pasurinë time, m'i ruaj të mirat që më ke dhënë" etj. Këto ishin dy mënyrat me të cilat ne mund t'i lutemi Allahut të Lartësuar. Duaja e lavdërimit ose e ibadetit është më e mirë se du'âu mes'eleh. Dhe më i miri lloj i duasë së adhurimit është fjala: "El hamdu lil-lâhi rabil âlemin".

⁶⁰ Bëhet fjalë për suren El Shura, ajetet 52-53, ku Allahu i Madhëruar thotë: "Po kështu Ne të shpallëm ty Libër (*jetëdhënës*) prej Nesh. Ti nuk dije çfarë ishte Libri dhe as ç'ishte imani, por Ne e bëmë atë dritë, me të cilën e udhëzojmë në rrugë të drejtë atë që Ne dëshirojmë prej robve Tanë. Pa dyshim, edhe ti udhëzon në rrugën e drejtë, Në rrugën e Allahut, të Cilit i takon ç'ka në qiej dhe ç'ka në Tokë. Ta dini, se tek Allahu kthehen të gjitha çështjet."

⁶¹ Nga mëshira e madhe e për krijesat, Krijuesi dërgoi ndër ta profetë, si përgëzues e qortues. Ata u bëjnë të njohur njerëzve qëllimin e jetës së tyre dhe ua prezantojnë saktësisht Zotitn e tyre, ashtu sikurse është në të vërtetë, të lartësuar e të pastër nga çdo e metë. Kush është Allahu, cilët janë emrat cilësitë e atributet e Tij? Çfarë dëshiron Ai prej nesh, për çfarë na urdhëron e nga çfarë na ndalon. Çfarë shpërblimi ka ai që i bindet e çfarë ndëshkimi ka ai që nuk i bindet? Kështu këta profetë janë ndërmjetësit mes Zotit dhe krijesave, për sa i përket transmetimit të qartë të mesazhit të Tij. Ata përcjellin me besnikëri e korrektësi mesazhin e Zotit për krijesat e Tij. Ata u mësojnë dhe i edukojnë njerëzit me atë që u bën dobi në dynja dhe në ahiret. Ata u bëjnë të qartë njerëzve çdo gjë që e kënaq Zotin e tyre dhe çdo gjë që e zemëron Atë. Kështu, njerëzit duhet të bëjnë atë që Zoti do dhe pëlqen dhe duhet të largohen e të ruhen nga çdo gjë që e zemëron të Madhërishmin. Nevoja e njerëzve për profetët është shumë e madhe. Madje, sikurse thotë Imam Ibn Kajimi (Allahu e mëshiroftë!), nevoja e tyre për profetët dhe Sheriatin e Zotit është jetike. Ajo është shumë e rëndësishme, madje më e rëndësishme se çdo nevojë tjetër. Sheriati të jep mundësinë e njohjes së çdo gjëje që kënaq Allahun e Madhëruar. Nëpërmjet Sheriatit, i Madhëruari na mëson urdhëresat e Tij dhe na shtjellon rrugët e mira për realizimi e tyre. Sheriati na mëson

se cilat janë veprat që shkaktojnë zemërimin e të Madhërismit dhe që Ai na i ka ndaluar. Ai na mëson ligjet e adhurimit të Zotit, por edhe ligjet e marrëdhënieve ndër njerëzore në të gjitha aspektet. Për këtë arsye, njeriu, - me përzgjedhjen e tij të lirë, - duhet të adhurojë Zotin e tij nëpërmjet këtij Sheriati, i cili mund të përftohet veçse përmes Shpalljes së dhënë nga Zoti përmes profetëve. Sado të përpiqet e hulumtojë logjika e njeriut, ajo kurrë nuk mund të gjykojë me saktësi se çfarë dëshiron Zoti prej tij. Kjo njohuri përftohet thjesht dhe vetëm nga Shpallja e Zotit. Imam Ibn Kajimi vazhdon më tej: "Nëse njeriu i pengohet frymëmarrja, ushqimi e pija, e shumta që atij do t'i ndodhë është vdekja e trupit dhe largimi i shpirtit nga trupi. Por nëse atij i ndalohet Sheriati e privohet nga njohja e Shpalljes së Zotit, kjo do të sjellë shkatërrimin e zemrës dhe të shpirtit, gjë që është shumë herë më e frikshme dhe e dhimbshme sesa thjesht vdekja trupore." [Shih "Zadul Mead"].

⁶²Disa parime në lidhje me besimin në profetët e Zotit:

1. Profetësia është një dhunti nga Allahu i Madhëruar, që nuk mund të përfitohet apo kultivohet nga vetë njeriu.
2. Nevoja e njerëzve për profetët është domosdoshmëria më e madhe.
3. Profetët janë të shumtë, edhe arsyet për këtë janë të shumta.
4. Besimi te profetët është një themel i rëndësishëm i besimit Islam.
5. Ai që mohon një profet konsiderohet se i ka mohuar të gjithë.
6. Profetët dhe lajmëtarët e Zotit janë më të mirë se çdo njeri tjetër. Kushdo që pretendon se ndonjë njeri është më i dalluar dhe i përzgjedhur se profetët, është qafir.
7. Profetët e Zotit janë më të kompletuarit mes të gjithë njerëzve, në të gjitha aspektet.
8. Profetët e Zotit janë të pastër nga shpifjet dhe trillimet e mosbesimtarëve.

9. Profetët u përzgjedhën të jenë prej njerëzve dhe jo prej melekëve.

10. Profetët janë të gradave të ndryshme dhe më i miri është Muhammedi a.s.

Disa nga veçoritë e profetëve:

1. Atyre u vjen Shpallja nga Zoti.
2. Ata janë të ruajtur nga gjynahet e mëdha dhe cenueset e personalitetit, por jo nga gjynahet e vogla. Mendimi më i saktë është që ata bëjnë gjynahe të vogla, por Allahu nuk i lë të vazhdojnë në to. Ata pendohen dhe nuk i përsërisin më ato.
3. Sytë e tyre flenë, por zemra e tyre nuk fle, sikurse është shënuar nga Buhariu dhe Muslimi.
4. Atyre u jepet leja për të përzgjedhur në momentin e vdekjes, sikurse thuhet në një hadith tek Buhariu dhe Muslimi.
5. Toka nuk e ha (tret) trupin e profetëve. Nëse hap varrin e çdo profeti do ta gjesh sikurse është varrosur, i pacënuar, sepse Allahu i lartësuar ia ka bërë haram tokës që ta tresë trupin e profetëve, sikurse thuhet tek Ebu Daudi dhe Nesaij me *isnad sahih*.
6. Profetët janë varrosur mu atje ku kanë ndërruar jetë. Kështu Profeti (a.s.) vdiq në shtëpinë e tij dhe po atje u varros.
7. Profetët nuk lënë pas trashëgimi pasurore e materiale. Pasuria materiale që ata lënë konsiderohet sadaka. Kjo thuhet në një hadith te Buhariu dhe Muslimi.
8. Profetët lënë si trashëgimi diturinë: Profeti (a.s.) ka thënë: "Profetët nuk lënë trashëgimi dirhem e dinarë, por lënë trashëgimi diturinë. (Ebu Daudi me *isnad sahih*).
9. Profetët kanë qenë burra dhe kurrë femra. Ata kanë qenë njerëz të lirë dhe kurrë skllëvër.
10. Ata mbeten njerëzit më të plotë fizikisht, moralisht dhe në çdo aspekt tjetër.
11. Urimi: "Sal-lall-llahu alejhi ue sel-lem" është i posaçëm për ta. Mbase mund të lejohet edhe për njerëzit e tjerë, me disa kushte, por për ta është e veçantë.
12. Ata janë të zgjedhur e të dalluar nga vetë Zoti.

13. Çdo profeti, Zoti i ka mundësuar një lutje të pranuar. (Buhariu dhe Muslimi)

14. Çdo profet do të ketë *haudin* (pusin) e tij në Ditën e Gjykimit. (Ahmedi me isnad hasen).

15. Profetët kanë qenë banorë të qyteteve të mëdha, dhe jo endacakë apo nomadë e beduinë.

16. Ata nuk shihnin ëndrra prej shejtanit, nga të cilat të ejakuloheshin në gjumë, sepse kjo vjen prej shejtanit, dhe shejtani nuk mund të ketë pushtet mbi profetët.

63 Lejohet marrja në konsideratë e shenjave dhe provave logjike. Për të vërtetuar saktësinë apo pasaktësinë e pretendimeve, lejohet të merren në konsideratë shenjat dhe provat logjike të çështjes. Profeti Muhamed (a.s.) i tha Sijetes, xhaxhait të Hujej Ibn Ahtabit, i cili pretendoi se pasuria e të nipit ishte harxhuar nëpër lufta: “Shumë pak kohë ka që kur Hujej shkoi në Hajber, dhe pasuria e tij ishte shumë e madhe për të mbaruar kaq shpejt.” Kështu veproi edhe i Dërguari i Allahut, Sulejmani, i biri i Daudit a.s., kur gjykoi se cilës prej dy grave i takonte fëmija që nuk e hëngri ujku. E madhja pretendonte se fëmija ishte i saj. Daudi gjykoi që fëmija t’i jepej gruas së madhe. Më vonë, Sulejmani, kur i takoi ato, i pyeti: “Çfarë gjykimi dha Profeti i Allahut, Daudi?” Ato u përgjigjën se ai gjykoi në favor të së madhes. Atëherë Sulejmani tha: “Më sillni një thikë, ta ndaj fëmijën në mes për ju të dyja.” Atëherë e vogla hidhet dhe thotë: “Mos e bëj, Allahu të mëshiroftë, ai është fëmija i saj!” Pas kësaj prove, Sulejmani gjykoi që fëmija t’i jepej të voglës. Prova që vërejti Sulejmani ishte mëshira që tregoi gruaja më e vogël për fëmijën, që ai të mos vritej, dhe fakti që e madhja e lejoi një gjë të tillë, me qëllim që të ngushëllohej në njëfarë mënyre për humbjen e djalit të saj...” Shih më gjerë për këtë çështje në "Zad el Mead" 3 / 167.

⁶⁴ Shiko tefsirin e ajetit 186 të sures El bekare.

65 Përkufizimi i teuhidit uluhije: Hue ifrâdull-llâhi bil ibâdeti / Ky është njëhësimi i Allahut të lartësuar në meritueshmërinë e adhurimit të Tij. Pra Ai që meriton të adhurohet është vetëm Allahu i lartësuar.

66 Përkufizimi i teuhidit rububije: Hue ifrâdull-llâhi bil hâlki uel mulki uet-tedbîri. / Njësimi i Allahut në aspektin e krijimit, sundimit e mbretërimit dhe të administrimit dhe pushtetit për të vepruar në gjithësi.

⁶⁷ Të tillë ishin Abdullah Ibn Selami, Selman el Farisiu, Temim el Dari etj.

⁶⁸ Sigurisht, një gjë e tillë është lejuar të ndodhë nga Allahu i Madhëruar si sprovë për banorët e tokës dhe për t’u dalluar besimtarët e vërtetë nga ata që besojnë fallxhorët dhe shejtanët. (Sh.p.)

⁶⁹ Kështu quhet një zonë e gjërë në gadishullin arabik.

70 Israja dhe Mi’raxhi. Profeti a.s., përjetoi një ngjarje të jashtëzakonshme. Me trup e me shpirt ai bëri një udhëtim madhështor prej Xhamisë së Shenjtë, Qabes, e deri në Kuds (në Palestinë), për t’u ngjitur më pas drejt qiellit. Ky udhëtim njihet me emrin *Udhëtimi i Isra-së dhe Miraxh-it*. Fillimisht Profeti a.s., hipur mbi kafshën *burak* dhe i shoqëruar nga Xhibrili a.s., shkoi në Kuds. Atje zbriti nga buraku dhe fali namaz së bashku me profetë të tjerë, duke dalë ai imam. Burakun e lidhi në një hallkë te porta e xhamisë. Thuhet, gjithashtu, që Profeti a.s. zbriti dhe u fal në Betlehem, por kjo është e pa saktë. Po atë natë, Profeti a.s. u ngjiti drejt qiejve, duke u nisur nga Shtëpia e Shenjtë, Kuds. Xhibrili a.s. kërkoi leje për të hyrë në qiellin e dynjasë. Leja iu dha dhe Profeti a.s. pa në këtë qiell Ademin a.s., Babain e Njerëzimit, të cilin e përshëndeti

me salam. Ai ia ktheu përshëndetjen me salam dhe i uroi mirëseardhjen, duke pohuar dhe miratuar faktin se Muhamedi a.s. ishte profet. Në këtë moment, Allahu i Madhëruar i mundëson Profetit të Tij, Muhamedit a.s., që të shohë shpirtrat e fatlumëve në të djathtë të Ademit, dhe shpirtrat e të dëshpëruarve në të majtë të tij. Pastaj u ngjit në qiellin e dytë, ku përsëri kërkuan leje për të hyrë. Në këtë qiell, Profeti a.s. pa Jahjan, të birin e Zekerias, dhe Isain, të birin e Merjemes, me të cilët u përshëndet dhe i takoi. Ata ia kthyen përshëndetjen, i uruan mirëseardhjen dhe miratuan e pranuan profetësinë e tij. Vazhduan udhëtimin për tu ngjitur në qiellin e tretë, ku ai pa Jusufin a.s., të cilin e përshëndeti me salam. Ky ia ktheu selamin dhe i uroi mirëseardhjen, duke pohuar dhe pranuar profetësinë e tij. Vazhdoi ngjitja për në qiellin e katërt. Atje pa Idrisin a.s., i cili e përshëndeti, i uroi mirëseardhjen dhe miratoi e pranoi profetësinë e tij. Arriti në qiellin e pestë, ku ndodhej Haruni a.s. Edhe ky e përshëndeti Profetin a.s. me salam, i uroi mirëseardhjen dhe e miratoi si profet. Shkuan në qiellin e gjashtë dhe ja, Musa a.s., i cili i drejtohet me përshëndetje, i uron mirëseardhjen dhe pohon se ai është Profet i Allahut. Pasi e kaluan, Musa a.s. filloi të qajë. E pyetën: “Çfarë të preku?!” Musai a.s. u përgjigj: “Qaj, sepse nga populli i këtij djaloshi, që u shpall profet pas meje, do të hyjnë në Xhenet më shumë sesa do të hynë nga populli im.” Vazhdoi fluturimi, për të shkuar në qiellin e shtatë dhe për t’u takuar me Ibrahimin a.s. Ai e përshëndeti Profetin e ri a.s., i uroi mirëseardhjen dhe e pohoi e pranoi atë si profet. Vazhdoi ngjitjen, deri sa u shfaq *Sidretul Munteha* dhe u duk madhërishtëm *Bejtul Ma’mur-i*. Ai vazhdoi të ngjitej për të shkuar tek Allahu Krenar e i Lartësuar. Ai u afrua pranë sa dy harqe apo edhe më afër. Atje Allahu i shpalli robit të Vet atë që i shpalli. Allahu i Madhëruar e obligoi atë për të falur pesëdhjetë namaze në ditë. Kur Profeti a.s.

mori rrugën e kthimit e kaloi pranë Musait a.s., ai iu drejtua duke i thënë: “Për çfarë u urdhërova?” Profeti a.s. tha; “U urdhërova të falem pesëdhjetë herë.” – “Me siguri, umeti yt nuk ka për ta përballuar këtë detyrë, prandaj kthehu te Zoti yt, dhe kërkoi Atij lehtësim për të.” Profeti a.s., vështroi nga Xhibrili a.s. si për të kërkuar mendim dhe pasi mori miratimin e tij me fjalët “Po, nëse dëshiron”, filluan ngjitjen derisa shkuan tek Allahu Krenar e Madhështor. (Kështu është shprehur në disa rrugë transmetimi të Buhariut). Allahu i Lartësuar ia uli numrin e namazeve të detyruara me dhjetë më pak. Gjatë kthimit, ai kaloi te Musai a.s., i cili pasi mori vesh për lehtësimin, përsëri i tha: “Kthehu te Zoti yt dhe kërkoi përsëri lehtësim!” Kështu pra, vazhdoi Profeti a.s. të lëvizë herë te Musai a.s. e herë te Zoti i tij, derisa numri i namazeve të detyrueshme u ul në pesë. Musa a.s. përsëri këmbënguli që Profeti a.s. të kërkonte lehtësim, por Profeti a.s. u përgjigj duke thënë: “Më vjen shumë turp nga Zoti im! Tani jam i kënaqur dhe i dorëzohem plotësisht urdhrin të Tij. Kur Profeti a.s. u largua, një zë u dëgjua të thotë: “E çova në vend urdhrin Tim dhe ua lehtësova adhuruesve të Mi!” [Ky hadith gjendet te Buhariu, 6/217, 219, në librin “Zanafilla e krijimit”, në kapitullin “Përmendja e melekeve”, si dhe në 7/154, 168, kapitulli “*Miraxhi*”. Gjithashtu Muslimi, 164, në librin “*Imani*”, kapitulli “Israja e Profetit drejt qiejve dhe detyrueshmëria e namazeve”. Gjithashtu Nesai, 1/217, në librin “*Namazi*”, në kapitullin “Detyrueshmëria e namazit”. Gjithashtu imam Ahmedi, në librin “*Musned*”, 4/208 dhe 210, prej Enes Ibn Malikut, transmetuar nga Malik Ibn Sa’sa’atu.] Shih Zad e l mead vëll 3.

⁷¹ Në ç’gjendje e përjetoi Pejgamberi ngjarjen e Israsë? Është e vërtetë se Ibn Is’haku tregon se ka marrë dëshmi që

Aisheja dhe Muavija kanë thënë se Profeti a.s. e përjetoi udhëtimin e Israsë me shpirtin e tij, por pa u shkëputur prej trupit. Nga Hasan el Basriu përcillet e njëjta gjë. Megjithatë, këtu duhet të kuptohet se ka ndryshim të madh mes shprehjeve: “Isra-ja u përjetua në gjumë” dhe: “Isra-ja u përjetua me shpirt”. Aisheja dhe Muavija nuk kanë thënë se Profeti a.s. ishte në gjumë, por se: “Isra-në e përjetoi me shpirtin e tij, pa iu shkëputur shpirti prej trupit”. E pra, ka dallim mes këtyre dy rasteve. Nuk ka dyshim se ato që njeriu sheh në ëndërr mund të jenë gjëra që kapen me shqisa, por që paraqiten si shëmbëlltyra për ndonjë koncept. Në gjumë njeriu mund të shohë sikur ngjitet në qiell, sikur shkon në Mekë apo anë e kënd botës, por shpirti i këtij njeriu as nuk ikën e as nuk vjen, pra nuk lëviz nga vendi, por është meleku i ëndrrave ai që ia shëmbëllen atij gjithçka që sheh e që përjeton. Kështu pra, ata që thonë se Profeti a.s. u ngjit në qiell, ndahen në dy grupe. Një grup thotë që Profeti a.s. u ngjit në qiell me trupin dhe shpirtin e tij, ndërsa tjetri thotë që ai u ngjit në qiell me shpirtin e tij, pa iu shkëputur ky prej trupit. Këta të fundit nuk synojnë me qëndrimin e tyre të thonë se Profeti a.s. ishte në gjumë, por duan të pohojnë se Profeti a.s. e përjetoi ngjitjen me shpirtin e tij, me plot kuptimin e fjalës “ngjitje”. Ai e përjetoi ngjitjen në qiell njëllë si atëherë kur shpirti do të ndahet nga trupi (në momentin e vdekjes), dhe dihet që shpirti, pasi ndahet nga trupi (në momentin e vdekjes), ngjitet në qiell, dhe i kalon ata njëri pas tjetrit. Kur mbërrin në qiellin e shtatë, ai qëndron përpara Allahut të Madhëruar dhe Ai urdhëron çfarë dëshiron; pastaj zbret përsëri në tokë. Megjithatë, ajo që përjetoi Profeti a.s. me shpirtin e tij natën e Israsë, ishte më e plotë dhe e kompletuar sesa ajo që përjeton shpirti pasi ai del nga trupi (gjatë vdekjes). Gjithashtu, është më se e kuptueshme se një përjetim i tillë qëndron shumë më lart sesa përjetimi i një ëndrre. Ishtë normale që

Profeti a.s. të përjetonte të tilla ngjarje të jashtëzakonshme, sepse dhe qëllimi i tyre ishte që ai t’ua përcillte ato si mrekulli krijesave të tjera. Kështu, përdërisa Profeti a.s. përjetoi çarjen e gjoksit të tij ndërkohë që ai ishte i gjallë, i vetëdijshëm, dhe nuk ndjeu dhimbje, ishte plotësisht e mundur që ai të përjetonte me shpirtin e tij, si i gjallë në mënyrë të plotë, ato që shpirtat e të tjerëve i përjetojnë veçse pas vdekjes. Të gjithë profetët e tjerë nuk e përjetuan ngjitjen në qiell, veçse pas vdekjes së tyre. Shpirtat e tyre tashmë gjenden në qiell dhe janë të ndarë nga trupat e tyre. Ndërsa Profeti a.s. ishte i gjallë dhe shpirti i tij në momentin që përjetoi ato skena mahnitëse vazhdonte të ishte i lidhur me trupin e tij (pra jo i vdekur dhe jo në gjumë). Ndërsa pas vdekjes së tij, shpirti i Profetit a.s. u ngjit për t’u prehur tek Allahu i Madhëruar së bashku me shpirtat e profetëve të tjerë. Megjithatë, përsëri shpirti i tij vazhdon të ketë kontakte dhe lidhje me trupin e tij në momentin kur ne e përshendesim me selam. Allahu i Madhëruar ia kthen atij shpirtin, me qëllim që t’ia kthejë selamin atij që e përshëndet. Pikërisht për shkak të kësaj lidhjeje që kanë shpirtat e profetëve me trupat e tyre, Profeti a.s. e pa Musain a.s. duke u falur në varrin e tij e më pas e pa atë të kthyer në vendin e tij në qiell. Vendi dhe prehja e shpirtit të Musait a.s. është në qiell, ashtu sikurse vendi dhe prehja e trupit të tij është në varr, deri kur të vijë dita që shpirtat të kthehen përfundimisht dhe përjetësisht në trupat e tyre. Kështu pra, Profeti a.s. e pa Musain a.s. duke u falur në varrin e tij dhe e pa gjithashtu edhe në qiellin e gjashtë. Edhe shpirti i Muhamedit a.s. prehet në më të lartin vend tek Allahu i Lartësuar, ndërsa trupi i tij gjendet në varr. Kur dikush i jep atij selam, Allahu i Madhëruar ia kthen atij shpirtin, që Profeti a.s. t’ia kthejë përshëndetjen, por shpirti i tij gjithmonë mbetet në mbretërinë e lartësive. Nëse ndonjë nuk mund ta kuptojë një gjë të tillë, le të shohë diellin në lartësitë e tij dhe

të gjejë një lidhje me gjurmët që ai lë në tokë. Le të shohë se si nëpërmjet tij gëlon jeta në tokë. E pra, çështja e shpirtit qëndron me lart sesa ajo përmendëm. Shpirti ka një natyrë të caktuar dhe trupi ka një natyrë të caktuar. Ashtu sikurse zjarri që, edhe pse digjet në vendin e vet, ai ndikon dhe djeg trupat që janë larg tij, ashtu edhe shpirti ka një lidhje të caktuar me trupin, ndonëse kjo lidhje është shumë më e ndërlikuar dhe më e plotë se lidhja që përmendëm. Çështja e shpirtit është vërtet shumë më e ndërlikuar, shumë më e koklavitur dhe shumë më e stërholluar se shembujt që u dhanë.

Ngjarja e Israsë ka ndodhur vetëm një herë. Musa Ibn Ukbe përcjell se Zuhri ka thënë se Israja dhe Miraxhi i Profeti a.s. në Shtëpinë e Shenjtë dhe drejt qiejve, ndodhi një vit para nisjes së tij për në Medinë. Ndërkohë, nga Ibn Abdul Beri dhe të tjerë dëshmohet se kanë thënë që nga ngjarja e Israsë dhe Miraxhit e deri në emigrimin e Profetit a.s. kaluan një vit e dy muaj. Pa dyshim që ngjarja e Israsë ka ndodhur vetëm një herë të vetme, megjithëse është thënë se ka ndodhur dy herë: një herë kur Profeti a.s. ishte në gjumë dhe një herë kur ishte zgjuar. Ata që mbështesin këtë mendim duket sikur duan të harmonizojnë mes haditheve të përmendura dhe hadithit të Shurejk-ut, ku thuhet: "...dhe më pas, u zgjova". Disa të tjerë thonë që Israja vërtet ka ndodhur dy herë, por bëjnë dallim nga të parët, duke thënë që një herë ndodhi para shpalljes së profetësisë dhe një herë pasi u shpall profetësia". Edhe këta synuan harmonizimin e haditheve, sepse në hadithin e Shurejk-ut thuhet: "Kjo ndodhi para se Profeti a.s. t'i zbriste Shpallja", gjë që nuk përmendet në hadithet e transmetuara nga të tjerë. Disa të tjerë thonë se kjo ngjarje është përsëritur tri herë: një herë para Shpalljes dhe dy herë pas saj. Por të gjitha këto janë gjepura dhe tregues të një rruge të gabuar për harmonizimin e haditheve, rrugë të cilën e përdorin "të

dobëtit". Këta "të dobët", sa herë që shohin ndonjë dëshmi që përmban në vetvete të dhëna që nuk ndodhen në variante të tjera të transmetimit, gjejnë si të vetmen rrugë harmonizimi dhe bashkimi mes haditheve të sakta, mendimin se ngjarja ka ndodhur më tepër se një herë, por ajo që është e pakundërshtueshme mes dijetarëve të hadithit është fakti i sigurt se Israja ka ndodhur vetëm një herë, dhe kjo pasi Profeti a.s. iu shpall profetësia. Sa çudi me këta njerëz! Si është e mundur të mendojnë se kjo ngjarje ka ndodhur më shumë se një herë, kur në të përmendet fakti që Allahu i Madhëruar fillimisht e bëri të detyrueshëm namazin pesëdhjetë herë në ditë, pastaj ndodhën disa kthime të Profetit a.s., derisa u bë pesë herë në ditë. Dhe së fundmi, Allahu i Madhëruar thotë: "E vendosa detyrën Time dhe ua lehtësova adhuruesve të Mi". Si ka mundësi që kjo të përsëritej për herë të dytë, duke filluar sërish me namazet pesëdhjetë herë në ditë, e pastaj numri të ulej dhjetë e nga dhjetë?! Hafizët e hadithit kanë gjykuar se Shurejku ka gabuar në disa toge të tregimit të Israsë,⁷¹ ndërsa imam Muslimi e ka sjellë zinxhirin e këtij hadithi dhe pastaj ka thënë që Shurejku ka shtuar, ka pakësuar etj., pa përmendur tekstin e hadithit. Allahu e mëshiroftë Muslimin për punën e tij të bukur! [Shih Zad el mead vëll 3.]